THEOLOGIA MORALIS
R. P. THOMÆ
TAMBURINI
CALTANISETTENSIS
SOCIETATIS JESU.

IN HAC NOVISSIMA EDITIONE

Præter Indices locupletissimos, atque opiniones hactenus ab Apost. Sede proscriptas, notula & diversoque charactere propriis locis insertas

ACCEDUNT

R. P. FRANCISCI ANTONII ZACHARIÆ S. J.

THEOLOGI AC BIBLIOTHECÆ ESTENSI PRÆFECTI

Uberrima Prolegomena, in quibus Tamburini elogium exhibetur, & ejus Doctrina a veteribus recentibusque RR. PP. DANIELIS CONCINÆ, *ac* VINCENTII MARIÆ DINELLII *criminationibus vindicatur. Adduntur insuper suis locis plures Romanorum Pontificum, præsertim* BENEDICTI XIV. *feliciter regnantis Constitutiones ad Moralem Theologiam pertinentes, quas, ut distingui possent, virgulis „ notavimus.*

TOMUS TERTIUS

Continens Opuscula Quatuor

DE CONFESSIONE, | DE SACRIFICIO MISSÆ.
DE COMMUNIONE, | DE PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

VENETIIS.

MDCCLV.

Ex Typographia Remondiniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX

Capitum, & Paragraphorum

METHODI CONFESSIONIS.

LIBER I.

De Dolore Cordis.

CAPUT I.

De dolore quoad substantiam, præsertim circa mortalia.

§. I. Quid sit Contritio, & Attritio p. 8
2. An sit necessaria singulorum peccatorum memoria, vel eorum, quibus est Deus præponendus. ib.
3. De proposito non peccandi. ib.
4. An timor mali temporalis possit esse motivum Attritionis. 9
5. An actus amoris Dei sit sufficiens dispositio pro Sacramento Pœnitentiæ. ib.
6. Formulæ Contritionis, & Attritionis. ib.

CAPUT II.

De eodem dolore quoad quasdam circumstantias.

§. I. De dolore, quod non doleas. 9
2. De intentione, & qualitate doloris. ib.
3. An dolor procedere debeat ex intentione Confessionis. ib.
4. Quando dolor exhibendus est. ib.
5. De novo dolore in nova peccatorum absolutorum Confessione. ib.

CAPUT III.

De Dolore venalium.

§. I. De venalium dolore virtuali. 9
2. De dolore unius peccati venialis, & non alterius. ib.
3. De dolore venalium ad frequentiam. ib.
4. De revocatione doloris venalium. ib.
5. De proposito vitandi venialia. ib.

LIBER II.

De oris Confessione.

CAPUT I.

Quædam de peccatorum Confessione in universum.

§. I. An sit explicandum in Confessione, peccatum esse, vel non esse confessum. 10
2. In Confessione generali an omnia mortalia alias confessa aperire teneamur. 11
3. An peccata dubia sint necessario clavibus subjicienda. ib.
4. De peccatis confessis ut dubiis. ib.
5. De actibus internis interruptis. 12
6. De actibus externis interruptis. ib.
7. De peccatore habituali. Vide de Meretrice. 13
8. De unitate morali unius peccati. ib.
Ubi de unitate Blasphemiarum. ib.
Percussionum. ib.
Juramentorum, & votorum. ib.
Contumeliarum. ib.
Detractionum. ib.
Administrationis Sacramenti pœnitentiæ in peccato mortali. ib.
Fornicationum. ib.
9. De pluralitate individuali malitiæ in eodem actu. 14
Ubi, de pluralitate occisionis multorum. ib.
Desideri occisionis multorum. ib.
Detractionis multorum. ib.
Furti a multis. ib.
10. De mediis, quæ assumuntur ad peccatum. ib.
11. De fine peccaminoso, vel non peccaminoso. ib.
12. An peccatum continens multas specie malitias, dividi in Confessione possit. 15
13. An peccatum complectens plures numero malitias, dividi in Confessione possit. ib.
14. De peccatis ex ignorantia. ib.
15. De peccatis ex conscientia erronea. ib.
16. De peccato contra præceptum superioris. ib.
17. De scandalo. 16
18. De circumstantiis aggravantibus. 17

CAPUT II.

De Confessione peccatorum circa primum Decalogi preceptum.

§. I. De peccatis contra fidem. 17
2. De ignorantia rerum fidei. ib.
3. De peccante cum spe veniæ, & resistendo inspirationibus. ib.
4. De omittente horas Canonicas. ib.
5. De superstitione, & similibus. ib.

CAPUT III.

Circa secundum Decalogi præceptum.

§. I. De blasphemia. 18
2. De voto, & juramento. ib.
3. De consuetudine in jurejurando, & aliis peccatis. ib.

CAPUT IV.

Circa tertium Decalogi præceptum.

§. I. De auditione Missæ. 20
2. De jejunio. ib.

CAPUT V.

Circa quartum Decalogi præceptum.

§. I. De injuria inflicta parentibus, filiis, uxori. ib.
2. De injuria allata Fratri, Sorori, aliis. 19

CAPUT VI.

Circa quintum Decalogi præceptum.

§. I. De quibusdam speciebus homicidii. ib.
2. De occisione in causa. ib.
3. De malis alicui volitis. ib.

CAPUT VII.

Circa sextum, & nonum Decalogi præceptum.

§. I. De delectatione turpi solum interna, seu, ut vocant, morosa. ib.
2. De locutione turpium. 20
3. De jactantia, & de Consilio. ib.
4. De prima luxuriæ specie, idest de simplici fornicatione. ib.
5. De Sacrilegio. 21
6. De Adulterio. ib.
7. De incestu. ib.
8. De Stupro. ib.
9. De Raptu. ib.
10. De peccato contra naturam ib.
Ubi de Mollitie. ib.
Sodomia. 23
Sodomia imperfecta. ib.
Bestialitate. ib.

CAPUT VIII.

Circa septimum, & decimum Decalogi præceptum.

§. I. De furto communi, Rapina, damno dato. ib.
2. De furto sacrilego. ib.

CAPUT IX.

Circa octavum Decalogi præceptum.

§. I. De contumelia, detractione, judicio temerario. ib.
2. An in Confessione manifestari socius peccati possit. 24

CAPUT X.

De veritate, qua cum Confessario agendum est.

§. I. Taceri licite aliquod peccatum in Confessione interdum potest. ib.
2. Quando scilicet adest, vel impotentia physica, ad quam reducimus necessitatem Moribundi. ib.
Vel impotentia moralis. 25
Vel error invincibilis. 26
3. De Mendacio in Confessione. ib.
4. Quandonam est obligatio repetendi Confessionem, vel generalem instituendi. ib.

LIBER III.

De absolutione.

CAPUT I.

De Forma Absolutionis.

§. I. Forma ordinaria Absolutionis. 27
2. Forma Absolutionis in necessitate, & in brevibus Confessionibus. ib.

CAPUT II.

Qua ratione Confessor peccatorum meminisse debet quando ea absolvit. ib.

CAPUT III.

De dilatione absolutionis.

§. I. Quid sit occasio remota, quid proxima. ib.
2. De occasione remota. ib.
3. De Proxima. 28
4. De Recidivo. ib.
5. De publico peccatore. ib.
6. De dilatione absolutionis propter utile pœnitentis. ib.

CAPUT IV.

De officio confessoris quoad instruendum pœnitentem, antequam absolvat. 29

CAPUT V.

Quam dispositionem Confessor advertere debet in pœnitente, antequam absolvat.

§. I. De actu fidei necessario, antequam quis absolvatur. 29
2. De dispositione pœnitentis, quoad dolorem, antequam absolvatur. ib.
3. Quænam dispositio requiratur in Confessore, dum absolutionem impendit. ib.

CAPUT VI.

De juramentis, aliisque obligationibus exposcendis ab eo, qui absolvitur in casu necessitatis. ib.

CAPUT VII.

De Jurisdictione Sacerdotis ad absolvendum necessaria.

§. I. De Sacerdote non approbato. 30
2. De Confessore non approbato. ib.
3. De Confessario electo per bullam, vel per Jubilæum, ib.
4. De Confessore privilegiato. ib.
Bullæ Cœnæ summa. 35
Sex casus Pontifici reservati. ib.

CAPUT VIII.
Quid faciet Confessor, si erravit in absolvendo.
§. 1. Proponitur quæstio. pag. 34
2. De errore circa tertii damnum. ib.
3. De errore cum damno tertii. ib.
4. De errore cum validitate Sacramenti. ib.
CAPUT IX.
Aliqua pertinentia ad Confessarium antequam absolvat.
§. 1. Ex qua opinione Confessarius pœnitentem absolvat ib.
2. An Confessarius sciens pœnitentem non fateri peccatum quod commisit, possit illum absolvere. 35
3. Qua ratione Confessor antequam absolvat Pœnitentem, interrogare debeat. ib.
4. An aliquando a Confessario sit subeundum onus pœnitentis, quem absolvit. ib.

LIBER IV.

De Satisfactione.
CAPUT I.
De pœnitentia injungenda a Confessario.
§. 1. An Confessor possit nullam pœnitentiam injungere. 36
2. De auctoritate Confessoris, in injungenda pœnitentia sub præcepto. ib.
3. Quanta imponi pœnitentia debeat. ib.
4. Cujus generis pœnitentiam debeat Confessor injungere. ib.
5. Quando pœnitentia imponi debet, vel potest. ib.
CAPUT II.
De pœnitentia solvenda a pœnitente.
§. 1. An pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam, acceptamque solvere. ib.
2. Quando debet pœnitentiam adimplere pœnitens. 37
3. An possit impleri pœnitentia per alium. ib.
4. Ad quid obligetur pœnitens, si pœnitentiæ obliviscatur. ib.
5. Qua ratione obligetur pœnitens ad circumstantias operis impositi a Confessario. ib.
CAPUT III.
De commutatione Pœnitentiæ.
§. 1. An pœnitens sibi commutare possit pœnitentiam a Confessario injunctam. ib.
2. An alius Confessarius possit commutare pœnitentiam, audita Confessione. ib.
3. An non Audita Confessione. ib.
4. Quando commutari pœnitentia debeat. 38

APPENDIX.
De Sigillo Confessionis.
CAPUT I.
Quid sit, & ex qua Confessione oriatur Sigillum.
CAPUT II.
Quanta sit obligatio Sigilli.
CAPUT III.
Quænam cadant sub Sigillum.
An peccata, laus, Confessio, pœnitentia imposita. ib.
Peccata in genere ut audita, & quid, ut audita in tali loco. ib.
Peccata publica. ib.
Complices, objecta peccati, &c. ib.
Peccatum committendum. 39
Quæ per errorem ut necessaria quis fatetur, ib.
Defectus naturales. ib.
Dicere, eum non absolvi. ib.
Testimonium in Confessione. ib.
Defectus qui videntur in ipsa Confessione. ib.
Peccatum dubie notum. ib.
CAPUT IV.
Quinam teneatur ad Sigillum.
Confessor, pœnitens, Interpres, aliique audientes. ib.
Is, a quo petitur licentia de reservato. ib.
Is, a quo petitur consilium. ib.
Ipse confessarius a pœnitente ante Confessionem consultus. 40
Laicus Confessionem forte excipiens. ib.
Scripta peccata legens. ib.
CAPUT V.
De Sigillo Confessionis respectu ejusdem penitentis.
CAPUT VI.
An Confessor possit uti cognitione habita in confessione.
§. 1. An id possit, si vel alii, vel complices peccati id advertant. ib.
2. An uti Confessarius dicta cognitione possit, quando solus pœnitens advertit. 41
3. Expediuntur quædam circa usum prædictæ notitiæ. ib.
An possit quis simulatum Confessore respuere. ib.
De pœnitente impœnitenti. ib.
De sciente in Confessione Ecclesiam esse pollutam. 42
CAPUT VII.
Cujusnam suspicionis periculum contra pœnitentem ex vi Sigilli prohibetur.
CAPUT VIII.
De culpa, & pœna frangentis Sigillum.

INDEX

Capitum, & Paragraphorum.

Liber de Communione expedite peragenda.

Prior numerus paginam, alter numerum marginalem notat.

Intentio operis, & dispositio. pag. 47
CAPUT I.
De dispositione spirituali necessaria ad sumptionem Sacratissimæ Eucharistiæ.
§. 1 De statu gratiæ requisito. ibid.
2. An sit gravius peccatum accedere ad Eucharistiam cum gravioribus peccatis, quam cum minus gravibus. ibid.
3. An addat novum peccatum, qui communicat cum peccato mortali, quando prohibetur a Communione ex præcepto humano. ibid.
4. De accedente ad Communionem cum peccato veniali. ibid.
5. De actuali devotione in sumente Sacram Eucharistiam. ibid.
6. De Confessione præmittenda Communioni, ubi explicantur Tridentini verba: *Modo non desit copia Confessoris, urgente necessitate, quamprimum confiteatur.* 48
Modo non adsit copia Confessoris. ibid.
Urgente necessitate. 49
Quamprimum confiteatur. ibid.
7. Quando debet elici actus contritionis ab eo sive Laico, sive Sacerdote, qui urgente necessitate, sine confessione ad Eucharistiam accedit. ibid.
8. De eo, qui ante Communionem recordatur peccati indirecte absoluti. 51.
9. An peccata negative dubia sint ante Communionem necessario Sacerdoti aperienda. ibid.
10. An sit casus, in quo communicare quis sine Confessione, & etiam sine contritione, atque adeo in peccato mortali possit. ibid.
11. An liceat laico quotidiana Communio: ibid.
CAPUT II.
De dispositione corporali requisita ante Sacratissimam Communionem.
§. 1. De munditie a pollutione vel copula. 52.
2. De munditie corporis externa. ibid.
3. De superfluo mulierum ornatu. ibid.
4. De vestibus externis, ubi, an Sacerdos sine stola, & eques cum gladio decenter communicent. ibid.
5. An corporis sanitas requiratur ab accedente ad Communionem. 53
6. De jejunio naturali requisito ante Communionem. ibid.
Quæ pertinent ad cibum. ibid.
Quæ pertinent ad potum. ibid. 22.
Quæ pertinent ad naturam comestionis, vel potationis. ibid. 23.
An somnus, vel cibus digestus requiratur ante Communionem. ibid. 24
De tempore, quo violatur jejunium naturale. ibid. 25
7. De dubitante, an solverit jejunium naturale, ubi de diversitate horologiorum. 54
8. Quando non jejuno liceat communicare. ibid.
9. De Communione in azymo, & fermentato. 55
An Sacerdos celebrare debeat in azymo, vel fermentato. ibid.
An laicus Græcus in azymo, & Latinus in fermentato licite communicare aliquando possint. ibid. 10
CAPUT III.
De iis, quæ ad Communionem pertinent, postquam peracta est.
§. 1. An statim a Communione comedere liceat. 56
2. An statim ab accepta Communione expuere liceat. ibid.
3. An aromata ruminare ad evocandum phlegma liceat statim a Communione. ibid.
4. Quandonam liceat infirmo post peractam Communionem evomere. ibid.
5. An sit novum, vel majus peccatum illud, quod ipsa die Communionis committitur. ibid.
6. An post peractam Communionem liceat eodem die ad uxorem accedere. ibid.
CAPUT IV.
De præcepto Communionis Paschalis.
§. 1. Explicatur prima clausula Canonis, *Omnis utriusque sexus Fidelis*: Ubi: Quid de non baptizatis, energumenis, stolidis, & similibus. ibid.
De Energumenis. ibid.
De Fatuis, Stolidis, Surdis, Mutis. 57

2. Ex-

2. Explicatur secunda clausula ejusdem Canonis: *Postquam ad annos discretionis pervenerint*: ubi, an impuberes subdantur legibus, & pœnis latis ab homine. ib.
An pueri subjaceant legibus humanis quoad culpam. ib.
An subjaceant iisdem quoad pœnas. ib. 11
3. Explicatur tertia clausula: *Semel in anno confiteatur*: obiter de præcepto annuæ Confessionis. 58
Quos obliget hoc præceptum. ib.
De tempore hujus obligationis. 21
Causæ excusantes ab annua Confessione. ib. 29
4. Explicatur quarta clausula: *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*: Ubi, de obligatione præveniendi, & tollendi impedimenta, de loco Communionis, de tempore, deque ministris, præsertim Religiosis. 59
De prævidente impedimentum. ib. 37
De obligatione tollendi impedimenta: ib. 40
Ubi communicandum in Paschate. 60. 42
5. Explicatur quinta clausula: *Nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam, & tempus, ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum*, Ubi quis hanc, & alibi quam in Parochia, communicandi licentiam concedere valeat? An Episcopus, Archipresbyter, Vicarius Generalis, Parochi Montis Regalensis? 60
6. Explicatur sexta clausula: *Alioqui & vivens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura*. ib.

C A P U T V.

De præcepto Communionis instante mortis periculo.

§. 1. AN hoc præceptum omnes in eo periculo obliget. ib.
2. An obliget eos, qui paulo ante periculum communicarunt. ib.
3. An obliget eum, qui communicavit in Paschate. 61
4. An hoc præceptum obliget petere Eucharistiam ab Hæretico, excommunicato, & similibus, si alius Sacerdos non sit. ib.
5. An in eadem instantis mortis necessitate possit quilibet Sacerdos, etiam Religiosus, ministrare Eucharistiam. ib.
6. An qui mane, ex devotione communicavit, & deinde incidit in periculum mortis, possit, eadem die, pro Viatico communicare. ib.
7. De sumente Viaticum in mortali, deque mortaliter peccante, post illud. ib.
8. An pueri communicandi sint pro Viatico. ib.
9. An amenti temporaneo, ac phrenetico dandum sit sacrum Viaticum. ib.
10. Quando licet dare infirmo non jejuno Communionem. 62
11. An qui semel Viatico refectus fuit, possit intra eamdem ægritudinem sæpius non jejunus communicare. ib.
12. An, eadem die, qua quis occidendus est, possit communicare, & quid de infideli, qui eodem, quo baptizatur die, est suspendendus. ib.
Decretum circa Communionem quotidianam. ib.

C A P U T VI.

De Ministro Communionis.

§. 1. QUo habitu, quo die, qua hora, quibus circumstantiis est ministranda Eucharistia. 63
2. An ministrari Eucharistia possit indigno. ib.
Prima Regula. ib. 12.
Secunda Regula. ib. 13.
Tertia Regula. ib.
Quarta Regula. ib. 18
De peccatore cognito in Confessione. 64 20
Quotupliciter peccat, qui communicat indignum. ib. 21
De ministrante hostiam consecratam. ib. 22
3. Quam debeat pœnitentiam exhibere sive publicus, sive occultus peccator, ut ad Communionem admitti possit. ib.
4. An laicus, an inferior Diacono ministrare umquam possit Eucharistiam. ib.
5. An extra Sacrificium possit se ipsum Sacerdos communicare. ib.
6. An Sacerdos possit communicaturo ministrare partem suæ Hostiæ. ib.
7. An tempore interdicti localis ministrari Communio possit. ib.

I N D E X

Librorum, Capitum, & Paragraphorum.

Opusculi de Sacrificio Missæ.

LIBER PRIMUS.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, antequam Missam celebret.

Prœmium. pag. 65

C A P U T I.

De vasis sacris.

§. 1. DE Calice, & Patena. ib.
2. De consecratione Calicis, & Patenæ. ib.
Privilegium primum consecrandi Calices. ib. 3
Privilegium alterum consecrandi Calices. ib. 5
Privilegium tertium consecrandi Calices. 66. 9
3. De pœna celebrantis in Calice non consecrato. ib.
4. An Calix, adde & vestes, aliaque similia remaneant consecrata seu benedicta, si in illis non sacris forte quis sacrificet. ib.
Calix, & Patena. ib. 1
Corporale, Pyxis, &c. ib. 3
Vestes Sacerdotales, aliaque ornamenta. ib. 4
Ecclesia violata. ib. 5
Ecclesia, & altare non consecratum, seu non benedictum. ib. 8
5. Quando Calix, & Patena amittant consecrationem. ib.
6. De iis vasis in sacro ministerio adhiberi solitis. 67

C A P U T II.

Qui cultus sacris his vasis, & similibus debeatur.

§. 1. COntactus sacrorum. ib.
2. Lotio sacrorum. 68
3. Usus sacrorum ad profana. 69
Quæstio incidens de candelis, & ramis palmarum benedictis. ib.
4. Usus profanorum ad sacra. ib.

C A P U T III.

De vestibus Sacerdotalibus.

§. 1. QUibus, & quot vestibus indiget Sacerdos ad sacrificandum. ib.
2. De benedictione vestium Sacerdotalium. 70
De facultate Episcoporum benedicendi sacras vestes. ib. 4
Duo privilegia Mendicantium, Sacras vestes benedicendi. ib. 5
3. Quandonam vestes sacræ amittant benedictionem. ib.
Quædam propria de cingulo. ib. 2
Quædam propria de stola, vel casula. ib. 5
Quid juris, quando una vestis mutatur in aliam. ib. 7

C A P U T IV.

De loco Sacrificij.

§. 1. QUisnam ille sit. ib.
2. De Episcopi potestate circa locum Sacrificii. 71
An Episcopus possit concedere facultatem celebrandi per modum actus in loco profano, sed decente, extra domum suam, ipso absente. ib. 6
An id possit in quocumque loco domus suæ, vel in domo profana aliorum coram se. ib. 8
An possit deputare Oratorium in domo sua, ut ibi indifferenter, per modum habitus, celebretur. ib. 1
3. De Religiosorum Privilegiis circa locum Sacrificii. ib.
Primum privilegium, quando versantur in missionibus. ib.
Secundum privilegium in quocunque loco. ib.
Tertium privilegium, deputandi Oratorium. 72. 14
4. De Oratoriis in domibus de licentia Summi Pontificis. ib.
Tibi Diœcesis Panormitanæ. ib. 2
Qui ut asseris. ib. 3
Ut in privato. 73. 6
Ad hoc decenter. ib. 8
Per Ordinarium loci. ib. 11
Ac de ipsius Ordinarii, &c. ib. 14
Unam Missam. ib. 19
Dummodo in eadem. ib. 20
Per quemcumque Sacerdotem, &c. ib. 23
Sine tamen quorumcumque, &c. ib. 24
Paschatis, Resurrectionis, &c. ib. 27.
In tua, & familiæ, &c. ib. 28
Nec non in Hospitium, &c. 74. 32
Volumus autem, quod familiares. ib. 34
De privilegio Cruciatæ circa prædicta. ib. 37.
5 De violatione Ecclesiæ, seu loci Sacrificii, ejusque reconciliatione. Remissive. ib.

C A P U T V.

De Altari, ejusque ornatu.

§. 1. DE altari, ib. Ara ex duobus lapidibus. ib.
Ara sine reliquiis. 75. 9
Ara, quando amittit consecrationem. ib. 12
2. De Mappis. ib.
3. De corporali, palla, purificatorio. ib.
4. De lumine. ib.
5. De Missali. ib.
6. De Cruce, aliisque requisitis circa Altare. 76

C A P U T VI.

De Tempore Sacrificii.

§. 1. QUo die celebrari possit, ubi de triduo hebdomadæ Sanctæ. 77
2. An obligetur Sacerdos aliquando celebrare. 78. 1
Parochorum obligatio celebrandi. ib. 2
Capellani, & beneficiati obligatio celebrandi. ib. 3
Obligatio celebrandi quoad Ecclesias collegiatas. ib. 4

Obli-

Obligatio celebrandi Missam de feria privilegiata. ib. 6
3. Quando licet plures Missas eodem die celebrare. ib.
4. Qua hora celebrari possit. 79
Quoad Auroram. ib. 2
Privilegia Mendicantium celebrandi ante Auroram. ib. 8
Quoad Meridiem. ib. 19
Privilegium Mendicantium postponendi Missam. ib. 24

C A P U T VII.

Expediuntur quædam faciliora, pertinentia ad Sacerdotem, antequam celebret.

§. 1. PReces ante Missam. 80
2. Recitatio Matutini. ib.
3. Calcei. ib.
4. Pileolus. ib.
5. Minister. 81
6. Sanitas corporis. ib.
7. Munditiès corporis, & lotio manuum. ib.

L I B E R II.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, dum actu celebrat.

C A P U T I.

De intentione Sacerdotis in celebrando.

§. 1. DE fine, quem potest, vel debet intendere Sacerdos in faciendo sacro. 81
2. De intentione, quam Sacerdos habere debet consecrandi, ante, vel dum operatur. 82
Intentio actualis, & virtualis approbatur in casu nostro, non vero habitualis, & interpretativa. ib. 6
Praxis prædictæ intentionis consecrandi. ib.
3. Super quam materiam cadat intentio consecrandi. ib.
Primus casus, de particula non cognita Sacerdoti. ib.
Secundus casus, de Hostiis numeratis, quæ non omnes consecrari intendantur. 83. 6
Tertius casus, de Hostiis non consecratis, forte confusis cum consecratis. ib. 10
Quartus casus, de Hostiis super Altare, non vero super aram consecratam positis. ib. 11
Quintus casus, de guttis vini in Calice discontinuis. ib. 23
Ubi, defenditur Coninch. contra Layman. ib.
An guttæ in Calice separatæ debeant abstergi ante consecrationem. 84. 29
Quid post consecrationem. ib. 30.

C A P U T II.

De Applicatione Missæ.

§. 1. PRæmittuntur quædam necessaria de offerentibus Missam, ejusque valore. 84
2. An applicari possit Missa pro infideli. 85
3. An pro Cathecumenis. ib.
4. An pro excommunicatis. ib.
De Sacerdote ut privata persona pro toleratis, & non toleratis. ib. 3
De eodem ut publica quoad non toleratos. ib. 5
De eodem ut publica quoad toleratos. ib. 8
5. An Missa applicari possit pro Justis. 86
6. An pro peccatoribus. ib.
7. An pro vivis applicari possit Missa pro defunctis. ib.
8. De applicatione Missæ anticipata quoad satisfactionem. ib.
An sit aliquando licita, saltem in Capellano, dicta anticipatio. ib. 9
De applicatione Missæ anticipata quoad interpretationem. ib.
9. De applicatione Missæ contra voluntatem Superioris. 87
An peccet Sacerdos non applicans Sacrum juxta Prælati voluntatem. ib.
Cui prosit Missa applicata contra voluntatem Prælati, vel contra justitiam. ib.
10. De tempore quo intentio applicandi alicui fructum Missæ elicienda est. 88
11. Cui prosit fructus Missæ, quando Sacerdos cum Sacrum applicasset uni, deinde applicat alteri. ib.
12. De Sacerdote non applicante fructum Missæ suæ. ib.
13. De Sacerdote aliquem excludente a fructu suæ Missæ. ib.
14. Cui magis prodest Missa, an ei, qui illam audit, an ei, cui Sacerdos eamdem applicat. 89
Rursus, quid melius, Missæ simul dictæ, an successivæ. ib.
Denique Missæ ante, an post mortem celebratæ. ib.
15. Quid valeat magis pro defunctis, Missa applicata, an Bulla Cruciatæ. ib.
16. An Parochus teneatur aliquam Missam applicare pro suis ovibus. ib.

C A P U T III.

De Attentione Sacerdotis dum celebrat.

C A P U T IV.

De Materia, & Forma consecrationis.

§. 1. QUanta aqua sit Calici immiscenda. 92
2. An aqua, & vinum infundenda in Calicem, possint nive præinfrigidari. ib.

C A P U T V.

Quid peccet, qui aliquid omittit in Missa.

§. 1. PRæmittitur obligatio, quam inducunt Rubricæ Missalis. 93
2. Ne quid a omittatur in Missa. ib.
De omissione aliquorum, quæ recitanda sunt in Missa. ib. 3
De Omissione oblationis, & obiter de Particulis conservandis, quæ post oblationem apponuntur. ib. 7
De omissione signorum super particulas consecratas. 94
De omissione ritus proprii. ib. 14
Omissa an, & qua ratione suppleri debeant. ib. 23
An propter impotentiam omitti aliquid possit in Missa. ib. 27
3. Ne quid addatur in Missa. ib.
Nihil addendum in orationibus. ib. 2
Nihil addendum in Canone. 95. 6
Nihil addendum in instrumentis sacris, ubi de duplicata palla. ib. 10

C A P U T VI.

Quales Missæ a Capellano, vel Sacerdote sint recitandæ?

§. 1. QUales ex devotione recitare liceat. 95
Quid peccet, qui votivam, vel aliam a currente sine causa celebrat. ib.
Quæ sit causa justa dicendi Missas alias a currente. ib. 8
2. Quales Missæ ex recepto stipendio celebrandæ. 96
3. De Missis cum juramento homini promissis. ib.
4. De Missis soli Deo per votum, vel juramentum promissis. ib.
5. De Missis ex præcepto a Superiore injunctis. 97
Ex pœnitentia. ib. 2
In Ordinatione. ib. 3
6. De Missis defunctorum promissis in Altari privilegiato. ib.
7. De Missis Sancti Gregorii promissis. ib.
8. De Missis Sancti beatificati nondum Canonizati promissis. 98
Ubi, an alii a privilegiatis possint eas Missas celebrare. ib.

C A P U T VII.

An interrumpi Missa aliquando possit.

§. 1. PRæmittuntur aliqua certa de interruptione Missæ. ib.
2. Prima causa interrumpendi Missam metu mortis, vel gravis mali. 99
3. Secunda causa. Superveniens memoria impedimenti ex cibo sumpto, ex peccato, ex censura, ex tempore indebito. ib.
4. Tertia causa. Superveniens excommunicatus toleratus. ib.
5. Quarta causa. Superveniens violatio Ecclesiæ, vel Altaris. ib.
6. Quinta causa. Superveniens corporalis necessitas. ib.
7. Sexta causa. Adventus Principis, Prælati, Populi. 100
8. Septima causa. Concio, Ordinatio, Communio Populi, publicatio edictorum. ib.

C A P U T VIII.

Qua ratione occurrendum defectibus Missæ?

§. 1. QUid fiet, quando Sacerdos deficit, dum sacrificat. ib.
An perfici sequenti die prædictum sacrificium possit. ib. 6
Ubi vindicatur Emmanuel Sà. ib.
An perfici prædictum sacrificium ab excommunicato, suspenso, vel irregulari possit. ib. 9
Ubi, non approbatur Emmanuel Sà. ib. 10
2. Quando Sacerdos meminit in Missa se esse in mortali, non, jejunium, excommunicatum. 101
3. Quando Calix, vel Hostia a veneno, vel simili inficitur. ib.
4. Quando quis advertit, aquam se Calici non imposuisse. ib.
5. Quando quis advertit, aquam, vel acetum consecrasse. ib.
Quid, si dubitetur de aceto, vel non inveniatur vinum. ib.
6. Quid fiet, si quid inadvertenter omittat celebrans, & quid, si hostia frangi non possit. ib.
7. Quid, si Sanctissimus Sanguis effundatur, vel Hostia dispareat. ib.
8. De nonnullis aliis defectibus occurrentibus in Missa. ib.
Quando Sacra Hostia, vel ejus fragmenta decidunt. ib.
Quid, si Sacramentum evomi contingat. ib.
Quando Hostia est confracta, & quando ejusdem particula remanet in fundo Calicis. ib. 6
Quando Sanguis, vel vinum congelatur. 102. 8
Quid fiet, si sacrificaturo desit Hostia grandior, supperant tamen particulæ. ib. 16
An celebrans possit assumere parvam formulam, & grandiorem reservare. 103. 17
An celebrans possit elevare Hostiam a se non consecratam. 101. 20
Quando disparet Hostia consecrata, nec alia consecranda haberi possit; quid melius, abire sine communione corporis, an assumere præconsecratam. ib. 24

C A P U T IX.

De externa recitatione Missæ.

§. 1. DE dicendis elata voce. ib.
2. De secretis voce submissa dicendis. ib.
3. Privilegium Religiosorum circa prædicta. ib.

L I B E R III.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent post Missam

C A P U T I.

De stipendio Missæ.

§. 1. PRæmittuntur quædam de stipendio, deque fructu Missæ. 104
Decreta S. Congregationis de celebratione Missarum. ib. 7
Declarationes ejusdem. ib.
2. Super illud (*Districte prohibet*, &c.) Ubi, vetatur Episcopis, ne reducant onera Missarum. ib.
Quæ onera Missarum reduci prohibentur, & an etiam præterita. 105. 3
De oneribus Missarum ante Tridentinum. ib.
De oneribus Missarum nondum acceptatis. ib. 9
De justis causis reducendi. ib. 11
3. Super illud (*Deinde*, &c.) Ubi præcipitur, ut tot Missæ cele-

celebrentur, quot requirit quantitas eleemosynæ. ib.
Unica Missa an pluribus obligationibus ex justitia satisfiat. 107.6
Unica Missa an pluribus obligationibus, quarum una sit ex justitia, altera nequaquam, vel quarum utraque sit non justitiæ, satisfiat. ib. 9
Propter paupertatem an excedi valeat commune stipendium Missæ: & obiter an stipendium Missæ possit remitti. ib. 13
Pro officiatura, & intentione, an duplex stipendium accipi possit. ib. 14
Unde conjiciatur, quod petens Missam, alteram ex his, an utramque velit. ib. 15
Dubium incidens de hebdomadariis Ecclesiæ Cathedralis Neapolitanæ. 108. 26
Aliquot quæstiones circa voluntates fundantium Missas. 28
An ratione diei festi aliquid plus recipi possit pro Missa. ib. 35
An aliquid ultra solitum stipendium accipi possit pro fructu ex opere, operantis. ib. 39
An pro impetratione unum, pro satisfactione alterum stipendium accipi valeat. ib. 43
An major devotio in celebrando, vel orationes aliæ extra Missam, jus ad majus Missæ stipendium conferant. ib. 49
An pro una Missa plura, a pluribus exigua stipendia usque ad justam mercedem accipi possint. ib. 50
Examinatur doctrina Suarii, de promittente minori stipendio Missas. ib. 57
An fructum Missæ specialissimum possit Sacerdos, habita mercede, alteri concedere. 110. 67
Quando contra Hæredes agi possit pro stipendio Missarum, de quibus Testator disposuit. ib. 72
An hæres pro Missis legatis debeat stipendium, quod currit tempore dispositionis, an tempore executionis. 111. 83
Quid fiet de decursis non solutis antea pro Missis, sed nunc redditis. ib. 86
Quid fiet, si census relictus pro Missis pereat. ib 89
Quid, si non pereat, sed minuatur census, & non possit adiri Pontifex. ib. 90
Quid fiet, si census pro Missis relictus augeatur? ib. 91
Quid fiet, si augeatur taxa stipendii Missæ. ib. 95
Quid, si taxa stipendiis erescat; ubi, an Religiosus stare debeat taxæ factæ ab Episcopo. 112. 97
An Capellanus teneatur pecuniam expendere ad ornatum Altaris. ib. 100
An compensare stipendium Missæ sibi non solutum aliquis possit. ib. 102
4. Super illud (*Id vero ut deinceps, &c.*) Ubi, revocantur privilegia Religiosorum. ib.
Quænam privilegia hic revocentur. ib. 1
An prædicta privilegia legitime concesserit Summus Pontifex. 113. 8
Duo privilegia concessa post hæc decreta de celebratione Missarum. ib. 14
5. Super illud (*Ac similiter, &c.*) Ubi prohibetur, ne Sacerdos retenta parte eleemosynæ Missam alteri celebrandam committat. ib.
An alii præter Rectores Ecclesiæ possint retinere expensas pro vino, cera, &c. ib. 7
An Capellanus, vel Legatarius pinguis possit retinere partem stipendii. ib. 10.
An quilibet alius possit alteri committere Missam, retenta parte stipendii. ib. 12
6. Super illud (*præterea in Ecclesiis, &c.*) Ubi præcipitur, ut mobilia relicta, pro Missis perpetuis, quamprimum investiantur in bonis immobilibus fructiferis. 114
An decretum hoc loquatur de non acceptatis. ib. 1
Quodnam mobile investiendum est. ib. 2.
Quandonam urgeat onus celebrandi Missas in hoc casu. ib. 4
In quonam bono immobili debeat ejusmodi mobile investiri. ib. 5
Quantum extendatur illud (*quamprimum investiendi.*) ib. 15
Quantum extendatur illud (*statim pecunia deponatur*) & quid significet illud (*Ædem sacram*) n. eod. ib.
Quid intelligatur per illud (*pro Missis perpetuis*) 115. 16
7. Super illud (*Ad hæc sacra Congregatio, &c.*) Ubi præcipitur, ne suscipiantur onera perpetua sine licentia. ib.
Ad quosnam dirigatur prohibitio suscipiendi onera perpetua sine licentia. ib. 3
An pœnæ hic latæ requirant sententiam declaratoriam. ib. 5
Quis possit absolvere a prædictis. ib. 9
An licentia hæc valida sit sine scriptura. ib. 10
An sit valida, si non sit gratis concessa. ib. 11
An valide suscipiat onus perpetuum Missandi, qui sine licentia suscipit. ib. 13
An peccetur mortaliter ab eo, qui sine licentia tale onus admittit. ib. 17
8. Occasione prædictæ clausulæ quærimus, quando lex Ecclesiastica imponit pœnam, an obliget etiam ad culpam. ib.
Pœna spiritualis. ib. 2
Pœna temporalis. 116. 11
Ex dictis deducitur, an peccet mortaliter Sacerdos, acceptans sine licentia onus perpetuum Missæ. ib. 18
9. Super illud (*Eleemosynas vero manuales*) Ubi præcipitur, ne Sacerdotes eleemosynas pro Missis recipiant, nisi pro antea promissis satisfecerint. ib.
Quantum importet illud (*modicum tempus*) ib. 4
An Missa celebranda pro excommunicato vitando diferri possit. 117. 5
De pœnis Missas intra modicum tempus non satisfacientium. ib. 6.
Quandonam obligetur quis Missas celebrare, si differatur solutio stipendii. ib. 12
De obligatione promittentis, accepto stipendio, Missas, & non satisfacientis. ib. 15
De obligatione promittentis Missam sine stipendio, si non stet promisso. 118. 18
10. Super illud (*Capsulas auferant, &c.*) Ubi præcipitur, ut ab Ecclesiis auferantur Capsulæ cum inscriptione, *Eleemosina pro Missis*. ib.
11. Super illud (*Episcopus vero, &c.*) Ubi cavetur, ne superiores prædictam licentiam concedant, nisi ipsis constet, onera suscepta, & suscipienda correspondere redditibus. ib.
12. Quid peccet, qui prædicta decreta non observat. ib.
Ad quid teneatur successor, quando prædecessor fuit negligens. ib. 9

CAPUT II.

De obligationibus Capellani, vel Sacerdotis in celebrandis Missis.

§. 1. De loco ubi celebrare quis tenetur. ib.
Quoad peccatum. ib. 1
Quoad restitutionem. 119. 5.
Non approbatur Diana, nec Bonacina. ib. 8
Comparatio Altaris privilegiati, & calculi benedicti. ib. 18
2. De dispensatione alibi celebrandi. ib.

CAPUT III.

De tempore obligationis celebrandi.

§. 1. An obligatus celebrare quotidie, possit quandove vacare. ib.
Vacare quoad Applicationem num possit Capellanus in die Commemorationis defunctorum. 120
2. De die, quo conceditur Capellano vacatio, & obiter de vacatione die Jovis Sancti & Sabbati sequentis. ib.
3. An celebrans aliis, quam designatis diebus, satisfaciat. ib.
4. De hora, qua Capellanus celebrare tenetur. ib.
Ubi, De Canonico celebrante hora Officii. ib.
5. Pro quo sit prius celebrandum, quando pro multis simul quis debet. ib.
6. De dispensatione quoad tempus. 121

CAPUT IV.

De Capellano celebrante per alium.

§. 1. Quando quis potest celebrare per alium. ib.
2. Quando Capellania possit non Sacerdoti conferri. ib.
Quandonam fundatur, præsumitur velle, ut Capellania Sacerdoti actuali conferatur. ib. 5
3. Obligatus per se ipsum, per alium celebrans, an peccet, & an obligetur ad restitutionem. ib.
De Sacerdote, qui committit alteri Missas, quas hic non celebret. ib. 4

CAPUT V.

De obligatione Capellani, quando adsunt impedimenta celebrandi, quæ ipse removere non potest.

§. 1. De impedimentis ex parte Sacerdotis. ib.
2. De impedimento ex parte loci. 122
3. De impedimento ex parte temporis, & aliarum circumstantiarum. ib.

CAPUT VI.

De obligatione Capellani, ad removenda, vel non apponenda impedimenta, quando ea non apponere, vel removere potest.

§. 1. Præmittuntur aliqua necessaria pro resolutione quæstionis. ib.
2. Resolvitur, quandonam Capellanus obligetur, &c. ib.
3. An Capellanus impedimentum violationis Ecclesiæ tollere teneatur? Ubi nonnulla de violatione loci sacri, ejusdemque reconciliatione. ib.

CAPUT VII.

De legitima præscriptione quoad Missas.

§. 1. Quandonam Sacerdos, vel Ecclesia contra onus Missarum præscribat. 123
2. Quandonam onus Missæ præscribatur contra Sacerdotem, vel Ecclesiam. ib.

CAPUT VIII.

An statim, peracta Missa, comedere, &c. liceat, & an novum, vel majus peccatum sit illud, quod committitur in die, quo quis celebravit, & denique de precibus, deque lotione manuum ante, & post Sacrificium. Remissive. ib.

CAPUT IX.

De vino assumendo a Sacerdote post assumptum Sanctissimum Sanguinem. ib.

ME-

METHODI
EXPEDITÆ CONFESSIONIS
LIBRI QUATUOR.

INTENTIO, ET DIVISIO OPERIS.

CONFESSIONIS Sacramentalis præceptum arduum sane est, atque difficultatibus per se obsitum: verum additis tot Recentiorum Doctorum animadversionibus, molestiarum, ac perplexitatum accessio tanta facta est, ut nonnullos terreat magis, quam ut par est, invitet, alliciatque. At enim vero nequaquam subtantis, talibusque spinarum aculeis, quot, qualesque acutiora Theologorum ingenia, vel extra discretionis mensuram timoratorum conscientiæ reperere, tam necessarium, quotidianum, utile, naturæque humanæ fragilitati, ut fas erat, accommodatum, Dominus noster, ac benignissimus Ecclesiæ Parens constituisse credendus est. In gratiam ergo Confessariorum, ac Pœnitentium, operæ me pretium facturum puto, si ex infinitis propemodum, ac de re tota, opinionibus, eas diligenter seligam, quæ viam faciliorem (saltem ex probabili sententia, quam tuto sequi valeamus) ad excipiendas, exhibendasque Confessiones expediam. Id quod breviter, Methodoque ad praxim, ut mea est mens, non vero ad Theologicas speculationes, idonea, tunc profecto prospere consequar, cum aspirabit facilius Deus, cui omnia mea ex animo dicata esse profiteor.

2 Quemadmodum autem quatuor integre constat partibus Pœnitentiæ Sacramentum (*Ex Concil. Trident. sess.* 14. *cap.* 3.) Dolore cordis, Oris Confessione, atque satisfactione, tanquam partibus materialibus, at Absolutione tanquam forma; ita & quatuor hæc Instructio partes complectitur: Addito libro quinto de sigillo Confessionis (quem sub titulo Appendicis ad librum quartum olim evulgavimus) in singulis enim facilitas est investiganda, ut sacrarum Confessionum Arbitris tanti Sacramenti administratio non difficilis; ejusdemque susceptio Pœnitentibus plana, & optanda potius, quam timenda proponatur.

LIBER PRIMUS.

De Dolore Cordis.

CAPUT PRIMUM.

De Dolore quoad substantiam, præsertim circa mortalia.

§. I. *Quid sit Contritio, & Attritio.*

1 DOLOR ad Pœnitentiæ Sacramentum requisitus, vel esse Contritio potest, vel Attritio ex Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 4. etiam ut talis cognita. Sic Suar. *disp.* 20. *de pœn. sect.* 1. *n.* 10. Et Præpositus quidem *de pœnit. dub.* 5. *numer.* 36. dicit id esse moraliter certum, & contrariam opinionem nullam habere probabilitatem.

2 Contritio autem est detestatio peccati propter Deum summe dilectum cum proposito non peccandi de cætero, ex Concil. Trident. *sess.* 14. *c.* 4. Attritio est detestatio ejusdem peccati, saltem propter aliquod ex his tribus motivis, idest vel propter timorem gehennæ, vel propter amorem gloriæ, vel propter turpitudinem ipsam peccati animam commaculantis, *ibid.*

3 Dixi (saltem) nam de quodam quarto motivo dicetur infra §. 4. Hæc est doloris natura: Cæterum pro nostro expediendæ Confessionis instituto notentur sequentia.

§. II. *An sit necessaria singulorum peccatorum memoria, vel eorum, quibus est Deus præponendus?*

4 NOn esse necessariam singulorum recordationem peccatorum, est communis doctrina. Ita Laym. *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 4. *n.* 4. Satis est igitur, ut ea in universum detesteris: nam singulorum expressio in oris Confessione requiritur, non in cordis dolore.

5 Unde quando advertis pœnitentem tuum valde alicui crimini addictum, ne inculces doloris actum circa illud peculiare peccatum: periculum enim suberit, ne illud ex animo detestetur, dum ejus specialis memoria refricatur, quod in universum, & simul cum aliis, detestandi difficultatem, vel nullam sentiet, vel exiguam.

6 Propter eamdem fere rationem non est necesse, imo in infirmioribus conscientiis esset periculo satis obnoxium ad particularia, singulaque descendere, quæ Dei sunt amori postponenda: v. g. non oportet sic dicere: *Super divitias, super vitam, super honorem Deum diligo:* satis enim est dicere: *Super omnia Deum diligo, propter quem omnia peccata detestor, & execror.*

§. III. *De proposito non peccandi.*

7 PRopositum explicitum de cætero non peccandi, licet laudabiliter addatur, & in sententia multorum necessario, lege Bellar. *tr.* 3. *l.* 2. *de pœn. c.* 6. *&* 7. contra Vegam: at in probabili aliorum opinione satis est implicitum, hoc est illud quod involvitur in ipso actu detestationis, seu displicentiæ. Vega *in Trid. l.* 13. *d.* 31. eamdem sententiam Regin. *t.* 1. *l.* 5. *de contrit.* ait esse probabilem, & idem Bonaci *de pœn. d.* 5. *q.* 5. *sect.* 1. *n.* 8. nam qui ex corde dicit: *Mihi peccatum displicet* implicite involvit, se nolle amplius illud committere. Nemo enim vult committere, quod ipsi displicet.

8 Adverte, quando dolor est attritio ex motivo turpitudinis peculiaris alicujus peccati, v. g. luxuriæ, non satis esse propositum implicitum in ejusmodi dolore concepto ex tali peculiari motivo, sed dolori tunc addi propositum explicitum de cætero non peccandi. Sic Delugo *de pœn. d.* 14. *sect.* 5. *n.* 52. Ratio est, quia in Confessione requiritur propositum nullum peccatum committendi: at in dolore concepto ex motivo particulari non involvitur, ne implicite quidem propositum non committendi alia peccata, in quibus tale motivum particulare non residet: ergo merito tum debet vel superaddi explicitum, vel ut eliciatur alius actus doloris ex motivo universali, quale est timor gehennæ, amor gloriæ, &c.

9 Rursus adverte posse contingere, ut quis absolute proponat se de cætero non peccaturum: timeat vero, imo certo sibi persuadeat, se propter fragilitatem iterum lapsurum, & tamen hic sufficienti proposito ad Sacramentum accedit. Nam ut Sylvester *V. Confessio* 1. *p. q.* 21. recte notavit, *Velle, ac proponere, est actus voluntatis: existimare autem se relapsurum, est actus intellectus.*

10 Denique adverte non esse satis propositum solum sine explicito dolore, sicuti diximus sufficere solum dolorem sine explicito proposito. Differentiæ ratio est, quia in proposito de futuro non includitur odium præteriti: posset enim quis sic sentire: *Nolo in futurum occidere, complacet tamen semel occidisse:* id quod non est in vero dolore. Ita idem Delugo *ib. n.* 56.

§. IV.

§. IV. *An timor mali temporalis possit esse motivum Attritionis?*

11 INter motiva attritionis, de quibus n. 4. diximus, licet aliqui non admittant aliud quartum, idest timorem mali temporalis, atque adeo quo peccata execraretur propter timorem infamiæ, carceris, ægritudinis, similium, quæ propter peccata incurri solent; legitimum dolorem pro Sacramento Confessionis, per hos Doctores, non afferret, quia hujusmodi dolor naturalis est (ajunt) non autem supernaturalis, & prout oportet ad gratiam supernaturalem obtinendam. Tamen in sententia probabilissima etiam hoc motivum est sufficiens, si hujusmodi mala temporalia timeantur, ut a Deo inflicta, seu infligenda: sic Regin. *c. 3. l. 5. de contr. n. 4.* ut sic enim supernaturalem dolorem parere poterunt: concipi autem hujusmodi timor in hunc fere modum potest; *Detestor peccata, quarum causa me Deus merito febri, carcere, malisque similibus temporaneis affligit, conteretque*. Notanter enim Concil. Trid. *sess. 14. c. 4.* cum ex timore concipi posse attritionem docuit; non dixit præcise ex timore solum gehennæ, vel alterius pœnæ spiritualis, seu æternæ, sed addit in universum ex timore pœnarum, sic enim habet: *Attritio, quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, & pœnarum metu communiter concipitur, &c.*

§. V. *An actus amoris Dei sit sufficiens dispositio pro Sacramento Pœnitentiæ?*

12 ACtus amoris Dei solus sine formali dolore peccatorum licet in probabili sententia sit satis ad justificandum peccatorem extra Sacramentum; at ex communissima Theologorum sententia non est sufficiens dispositio ad Sacramentum Pœnitentiæ, quia hic ex Concil. Trid. requiritur, ut pars actus pœnitentiæ, idest, dolor, & detestatio, quæ simpliciter prolata intelliguntur de actu formali non de æquivalenti, qualis actus amoris Ita Suar. *de pœn. disp. 20. sect. 4. n. 1.* Coninch. *disp. 4. dub. 5. n. 39.* Bonac. *disp. 5. de Sacr. qu. 3. p. 2. n. 6.* tamen si quis in suis Confessionibus ejusmodi actum solius dilectionis exhibuerit, ne scrupulose sit de Confessionum nullitate sollicitus. Cum enim fieri moraliter non possit, ut is, qui suorum est memor peccatorum, dum amat Deum super omnia, non avertatur per detestationem a peccatis jam satis habuisse necessarium dolorem erit practice judicandum. Ita Coninch. *disp. 2. n. 51. & seq.* Vide, quæ infra dicentur de virtuali dolore venialium *c. 3. §. 1.*

§. VI. *Formulæ Contritionis, & Attritionis.*

13 ACtus Contritionis hic est, ex Fagund. *præcept. Eccles. 2. l. 2. c. 3. n. 15. De peccato, quod est Dei offensio, & injuria, super omne id, quod me pœnitere potest, pœnitet, & propono cum divina gratia me amplius mortaliter non peccaturum.*

Brevius, & Facilius.

14 *Pœnitet me intime de meis peccatis propter Deum, quem summe diligo, emendationemque propono in futurum.*

Brevissime cum proposito implicito.

15 *Displicet mihi peccasse, quia feci contra te, Deus meus bone, quem ego toto corde amo.* Ex Delugo *de pœn. disp. 5. sect. 1.* & aliis.

16 Actus Attritionis est hujusmodi, ex Fagund. *præcep. Eccl. 2. l. 2. c. 3. n. 16. Pœnitet me de meis peccatis, quia per illa Deus me beatitudine privare potest, vel multis malis temporalibus, vel æternis affligere: vel quia per illa anima mea coram Dei oculis deturpatur: & propono emendationem in futurum.*

Brevius cum proposito implicito.

17 *Mihi displicet peccasse propter mala, quæ Deus mihi immittere; vel bona quibus me privare potest.* Ex doctrina data *a n. 7.*

CAPUT II.

De eodem dolore quod quasdam circumstantias.

§. I. *De dolere quod non doleas.*

1 EStne sufficiens dispositio ad hunc Sacramentum, dolor, quem quis habet, quod non doleat de peccatis? Concedunt Sylvest. Navarr. Sa, citati a Laym. mox citando: sed Theologi communiter cum Laym. *l. 5. tr. 6. c. 4. n. 5.* & Præposito *de pœn. dub. 3. n. 40.* merito negant, quia dolor debet esse de peccatis, non de negatione doloris. Addo tamen, pro praxi, in timoratis conscientiis quæque nullum actualem affectum ad peccatum habeat, optare se dolere, vel dolere quod non doleant, satis esse, quia ejusmodi affectus est signum veri doloris. Ita idem Layman.

§. II. *De intentione, & qualitate doloris.*

2 IN quolibet gradu etiam remississimo satis est dolor: nec requiritur quædam teneritudo cordis, vel lacrymæ: ita Laym. *l. 5. tr. 6. c. 4. n. 1.* Suar. *de pœn. disp. 4. sect. 4. n. 9.* Sufficit enim solus appretiativus, hoc est, ut ita sit homo affectus, ut secundum rectam rationem ipse detestetur, seu recedat a peccato, modo supradicto. Sic idem, & Coninch. *de pœn. disp. 2. dub. 7. concl. 2.*

§. III. *An dolor procedere debeat, ex intentione Confessionis?*

3 QUamvis bene eliciatur dolor ex intentione ad Confessionem, id tamen necessarium nequaquam erit v. gr. sic, *Quia volo confiteri, doleo:* seu, quod idem est: *Quandoquidem ad Confessionis Sacramentum accedo, actum doloris elicere volo, & de facto elicio;* id, inquam necessarium non est, ex Delugo *de pœn. disp. 14. sect. 2.* cum satis abunde sit, si quis doleat, etiam sine memoria Confessionis: nam postea poterit rite illo uti dolore ad Pœnitentiæ Sacramentum suscipiendum, v. g. sic, *Quandoquidem doleo, & me peccatorum pœniteo; volo confiteri:* seu, *Quod hoc mane, v. g. dolui de peccatis, nec hunc dolorem retractavi; nunc volo confiteri:* & sane tunc de facto confiteri potest sine necessitate dolorem renovandi.

§. IV. *Quando dolor exhibendus est.*

4 PRæterea non est necesse, quod dolor antecedat Confessionem, satis est, si antecedat absolutionem. Ita Suar. & Vasq. Bonac. aliique quos citat, & sequitur Delugo *de pœn. disp. 14. sect. 2.*

5 Quoniam vero communiter solet præcedere Confessionem, quanto tempore præcedere potest? Dico, quanto moraliter potest censeri unum actum imperari ab alio, & facere unum moraliter cum illo. Hæc est doctrina Theologorum communis: sed quoad praxim difficultas est, quantum sit tempus, quo id moraliter censeatur in re nostra? Resp. qui mane dolet, & actu non revocato, post tres vel quatuor horas confitetur sine novo doloris actu, non est dubium, quod bene satisfaciat. Ita Præpositus *q. 2. de Confess. dub. 1. n. 30.* Rursus si quis vesperi examinans conscientiam elicit actum doloris, proponens sequenti die confiteri, abunde est. Ita idem *ib.* Idem puto si non solum præcedenti vesperi, sed etiam præcedente die id fecerit actu semper, ut dixi, non revocato. Colligitur ex Delugo *disp. 14. de pœn. sect. 4. in fine, nu. 36. & initio nu. 47.* Longiorem temporis extensionem nondum inveni apud Theologos. Si quis inveniat, vel longiorem satis esse autumet, hic oro, subscribat. Illud ad solamen timoratorum tacere non debeo: Si in hoc Sacramento unum quid moraliter facit Confessio nunc v. g. exhibita cum satisfactione, quæ forte hinc ad plures dies, & aliquando menses exhibebitur: imo si esset certus Confessor, quod pœnitens, quem ab hinc quatuor diebus v. g. audivit bene esse dispositus; illum nunc liceret absolvere, & sic illa Confessio cum præsenti absolutione unum moraliter facere posset: & merito, quia similis propinquitas satis, superque est ad judicia profana constituenda, ad quorum normam hoc Ecclesiæ judicium a Cristo Domino est institutum: si hæc, inquam, ita se habent, cur etiam non poterit dolor ab hinc quatuor, vel quinque diebus animo conceptus, nec revocatus, unum quid moraliter cum præsenti Confessione constituere?

Et quidem potest hæc scripta, imo & in prioribus editionibus impressa inveni Leandrum Theologum *de Sacr. t. 1. tr. 3. d. 7. q. 3.* sane perdoctum, qui citans Hurtadum, & Candidum, absolute docet, sufficere ad validam efficiendam Confessionem, eum etiam dolorem, qui per quodcumque temporis longi spatium præcedit Confessionem: modo ubi semel est habitus, nec expresse, nec implicite retractatus fuerit.

6 Actus autem doloris revocatur vel per actum contrarium, idest, per complacentiam peccati, de quo noluisti, vel per quodlibet aliud novum peccatum mortale. Vide, quæ infra dicam *c. seq. §. 4.*

§. V. *De novo dolore in nova peccatorum absolutorum Confessione.*

7 QUi iterum confitetur peccata alias absoluta, indigetne novo doloris actu, an vero sufficiet ille dolor antiquus, utique non retractatus, qui conjungatur nunc cum hac nova Confessione? Resp. Quamvis Jo: de la Cruz, & Ledesma apud Dian. *a. 2. tr. 4. ref. 116.* absolute satis illum esse dolorem non retractatum concedant, tamen ut probabilis hæc sententia fiat, addenda est hæc limitatio, ex Delugo *de pœnit. disp. 14. sect. 3. num. 35.* ut antiquus ille dolor, non sit ita tempore disjunctus ab hac Confessione, ut moraliter unum quid cum hac facere non censeatur.

Lege Januarium *p. 1. ref. 30.* qui docet, eum, qui peccata alias rite confessa, & absoluta confitetur, non teneri iterum elicere actum doloris, si prior habitualiter, vel virtualiter perseveret, nec teneri elicere actum doloris eum, qui confitetur peccatum oblitum in prima Confessione, si de illo cum aliis sub motivo generali dolorem habuit (semper intellige, si ejusmodi dolor modo dicto perseveret) quæ doctrina confirmat, quæ mox dicentur *nu. 9.* & quæ modo dicta sunt *nu. 1.*

8 Ex quo duo colliguntur. Primo, quia supra diximus dolorem antecedentis diei non retractatum facere unum quid posse cum Confessione diei sequentis, ideo consequenter probabile erit dolorem Confessionis antecedenti die habitum posse extendi ad Confessionem eorundem peccatorum absolutorum, quæ fiat in sequenti die. Sicuti enim ibi ad moralem unitatem sufficit, ita & hic ad eamdem satis.

9 Secundo, si post collatam rite absolutionem pœnitens recordetur, afferatque aliquid, quod confiteri oblitus fuerit, vel etiam aliquid, de quo dubites, quod si certa materia absolutionis, unde illum jubeas aliquid certum repetere ex peccatis jam jam exhibitis, non est necesse, ut iterum doleat. Ita Henr. *lib. 4. de pœnit. c. 10. §. 7.* Ratio est, quia si nova hæc absolutio cadat in peccata jam absoluta, proderit, juxta modo dicta, dolor præcedentis Confessionis, qui certe non longe distat: Si vero cadat in peccatum de novo allatum; proderit ille idem præcedentis Confessionis dolor: quia nimirum is extendebatur ex motivo, ut suppono, universali, quo fuit elicitus pro omnibus peccatis a penitente commissis, inter quæ est hoc peccatum nunc directe absolvendum, quod de novo clavibus subditur.

10 Atque hæc doctrina est notanda pro his frequentibus eventibus, quando pœnitens post collatam absolutionem alia peccata manifestat, quæ memoria exciderant: post collatam, inquam, sive immediate, ut dictum est, sive etiam post aliquas horas, sive etiam post diem modo dicto *§. præced.*

CAPUT III.

De dolore venialium.

§. I. *De venialium dolore virtuali.*

1 LIcet ad peccatorum venialium remissionem extra Sacramentum Confessionis non requiratur formalis detestatio, sed sufficiat virtualis; tamen si ea subjicias confessioni, communis sententia Theologorum docet detestationem formalem esse adhibendam, idest non satis esse dolorem implicitum, seu inclusum in aliquo alio actu, sed necessarium esse actum explicitum doloris: quia ex Trid. *sess. 14. c. 3.* hoc dolor est pars essentialis Sacramenti, quod æque suis essentialibus constare debet partibus, sive exhibeantur venialia, sive mortalia. Ita Vasq. *de pœn. q. 91. ar. 1. dub. 1. n. 2.* Suar. *de pœn. d. 11. sect. 3. & disp. 29. sect. 6.* Bonac. *disp. 5. de pœn. q. 5. sect. 1. p. 3.* Nihilominus probabile est, etiam sufficere dolorem virtualem in confessione venialium: In confessione enim mortalium, de qua solum agere videtur Concil. *ib. & cap. 1. seq.* quando requirit dolorem formalem, necessarius omnino est formalis. Quare si quis accedat ad confitenda venialia sine actuali complacentia peccati venialis, cum desiderio recipiendi Sacramentum, ejusque effectum, cum in hoc desiderio sufficienter detestationem virtualem habeat, bene erit dispositus. Nam propterea Concilium *sess. 14. cap. 4 in fine* dicit ad Sacramentum hoc requiri tanquam partem proprium motum pœnitentis: tunc enim videtur loqui de confessione in universum, id quod verificatur in confessione venialium, nam certe voluntas suscipiendi Sacramentum motus est proprius pœnitentis.

2 Hanc sententiam Præpositus *disp. 4. de contr. dub. 7. n. 73.* vocat non probabilem, citatque pro ea Suar. *de pœn. dis. 12. sect. 1. n. 9.* quamvis ibi sibi contrarium: additque idem Præpositus, quod hanc sententiam alii sequuntur: *Juxta quam si quis se diriget, non peccabit & forte consequetur Sacramenti effectum.* Hanc eamdem sententiam sequitur Rosella, *v. Confessio 2. §. 1.* & Sylvest. *verb. Confess. p. 1. q. 21.* qui citat Scot. sed immerito, ait Delugo *de pœn. disp. 14. sect. 1. n. 3.* & veram esse mihi dixit P. Franciscus Chiros nostræ Societatis Jesu, in Theologia Morali non parum versatus: Favent Ledesma, Vega, Almainus, & Bernardus de Ganaco citati ab eodem Delugo, quatenus dicunt, dolorem quidem esse partem sed integralem, non essentialem Sacramenti, atque adeo sine qua tota essentia Sacramenti consistat: quos tamen licet cum opinione communi Theologorum apud eumdem Delugo rejiciamus, nihilominus prædictæ sententiæ favere inficiari non possumus.

3 Petes: in confessione mortalium possumusne sequi opinionem affirmantem satis esse similem detestationem virtualem inclusam in voluntate suscipiendi hoc Sacramentum, & ejus effectum, sine actuali complacentia peccati? Resp. Ita docent Petrus a Soto, Sylvester, Gabriel, Rosella, aliique citati partim a Suar. *de pœn. q. 92. art. 1. dub. 1.* partim a Vasq. *de pœn. q. 92. art. 1. dub. 1.* rejectique. Sed Vasq. *l. c.* sententiam hanc non requirentem in confessione formalem dolorem, post Trid. appellat erroneam, Suar. *l. c.* temerariam, quæ censuræ solum intelligi debent de confessione mortalium. Quis igitur velit eam sententiam, cui tanti viri tam acrem notam inurunt, prudenter sequi?

4 Denique quod non sit mortale, sed veniale confiteri venialia sine dolore, nec formali, nec virtuali, quia solum esset frustrare Sacramentum in re levi, quæ fuit opinio cujusdam Theologi recentioris, quod Delugo *de pœnit. disp. 55. sect.* 8. videtur omnino falsum: quia non videtur leve irritam facere absolutionem. Ita *ib.*

§. II. *De dolore unius peccati venialis, & non alterius.*

5 SAtis est ad confessionem venialium, si confitearis unum v. g. vel alterum peccatum veniale, deque eo habeas debitam displicentiam, taceas autem alia venialia, de quibus nec dolorem habes, nec propositum ea declinandi. Ita Laym. *l. 5. tract. 7. de pœn c. 4. num. 19.* Suarez *de pœn. disp. 10. sect. 6.* Fagund. *l. 2. Eccles. præcept. cap. 1. num. 13.*

6 Idem dic, si hæc venialia, de quibus nec doles, nec proponis, non taceas, sed dicas in eadem confessione, in qua illud unum, vel alterum cum vero dolore confiteris. Sic idem *ib.* Ratio utriusque est, quia malitia peccati venialis, cum non consistat in aversione a Deo, est divisibilis, unde unum veniale remitti sine alio potest, & consequenter dispositio ad unius deletionem potest esse sine dispositione ad deletionem alterius.

7 Propter eamdem rationem, cum quis multa peccata venialia fatetur, de quibus nihil, ne virtualiter quidem, dolere supponeremus: subdit tamen simul peccatum aliquod mortale, sive alias absolutum, sive nunc primo Confessori manifestatum, de quo rite dolet, valida, & licita est Sacramenti susceptio. Sic idem *ib.* quia absolutio cadit in mortalis remissionem, quæ est divisibilis a remissione venialium. Non sic, si multa fatearis mortalia, de quorum aliquibus doleas, & de uno v. g. nequaquam. Nam tunc confessio, nec licita est, nec valida: quia non potest unum mortale, quod est absolute aversio a Deo, remitti sine remissione omnium aliorum, quæ sunt similiter aversio.

8 Eodem pacto, si forte quis fateretur venialia, & mortalia: doleret autem de venialibus, & non de mortalibus: invalide, & illicite se gereret: quia veniale non dimittitur ei, qui est propter mortale Dei inimicus & ab eodem aversus.

9 Quod dictum est *n. 5. & 6.* intellige etiam, si sermo sit de venialibus ejusdem speciei: v. g. potest quis habere sufficientem pro Confessione dolorem de uno mendacio absque dolore de aliis mendaciis, & absque proposito vitandi omne mendacium. Ita Delugo *de pœn. disp. 14. sect. 8. §. 3.* Ratio est, quia potest inveniri aliqua inæqualitas in ipsis individualibus peccatis venialibus, ratione cujus moveatur quis ad dolorem potius unius, quam alterius; verbi gratia potius dolebit quis de mendacio deliberato per perfectam advertentiam, vel prolato sine causa, sine ulla utilitate, vel cum damno majori proximi intra latitudinem venialis, &c. quam de mendacio his circumstantiis nequaquam affecto. Sicuti etiam v. g. detestabitur quis furtum leve unius Julii, non vero furtum aliud leve unius oboli, &c. Hoc igitur poterit quis offerre pro materia delenda a Sacramento Confessionis.

§. III. *De dolore venialium quoad frequentiam.*

10 SUfficit etiam ad Confessionem Sacramentalem venialium dolor de multitudine, & frequentia eorum, propositumque illam frequentiam, multitudinemque vitandi. Ita Delugo *de pœn. disp. 14. sect. 9. n. 133.* Potest enim dari pro materia Sacramenti aliqua partialis malitia, qualis est multitudo ipsa, & frequentia; seu, ut clarius loquar, peccata venialia ut frequentia sunt, non autem ut seorsim sumpta, v. g. si homo soleat multum excedere comedendo intemperanter intra terminos veniales, satis esset si doleret de illo excessu, illumque confiteretur, etiamsi ei deficeret voluntas, & propositum observandi perfecte regulas temperantiæ. Ita etiam si fateretur, doleretque de frequentia mendaciorum, quamvis careret dolore de vitandis aliquibus, sed solum corrigere vellet vitam suam, vitando frequentiam illam. Ratio autem est eadem, quam supra attulimus, quia scilicet hoc jam est habere voluntatem diminuendi peccatum veniale, quæ est sufficiens dispositio.

§. IV. *De revocatione doloris venialium.*

11 CErtum est, dolorem de mortali revocari vel per actum contrarium, vel per novum lapsum in quodcumque mortale, quia sic jam homo avertitur a Deo: unde eum, qui doluit de mortalibus, & ante absolutionem iterum peccat mortaliter, non esse per illum dolorem sufficienter dispositum ad Sacramentum, diximus *c. 2. §. 4.* & docet Delugo *disp. 14. de pœn. sect. 9. n. 147.* Quæstio igitur solum est, quando etiam venialia fatemur. Si pœnitens v. g. qui velit fateri peccatum mortale, & item veniale cum dolore concepto ex motivo universali cadente super utrumque, quia scilicet sunt offensa Dei; sed deinde ante absolutionem incidat in aliquod veniale vanæ gloriæ, mendacii vel ejusmodi generis, eritne hic sine novo doloris actu sufficienter dispositus? Videtur speculative dispositus nequaquam fore: siquidem per peccatum novum veniale dolor ille ex universali motivo videtur etiam quoad mortalia revocatus; unde operæ pretium erit, ajunt aliqui, ut doleat qui ex motivo proprio mortalium, ne scilicet per commissionem venialis postea revocari queat.

12 Nihilominus practice puto, validum esse tale Sacramentum, & licitum, nec ejusmodi scrupulum, etiam illa cautela nequaquam adhibita, esse conscientiis injiciendum. Ita idem *ibidem num. 145.*

13 Ita etiam in illo alio eventu, quando quis carens mortalibus, fateri intendat multa diversi generis venialia cum simili universali detestatione, incidatque postea ante absolutionem in unum veniale, ajo valide, liciteque hanc absolutionem suscipere. Ratio hujus, præcedentisque decisionis est, quia dolor, & propositum feruntur quidem in omnia peccata; sed inæqualiter pro eorum gravitate, vel levitate; non igitur statim atque in unum ex ipsis venialibus quis labitur, revocat alia diversæ speciei, vel alia graviora, vel omnia.

§. V. *De proposito vitandi venialia.*

14 VItandi venialia propositum non est necesse, ut sit ita strictum, & efficax, sicuti vitandi mortalia. Ita Laym. *tr. 6. de pœn. c. 4. n. 4.* Conin. *de pœn. disp. 2. d. 13.* Explico afferendo duas differentias inter propositum mortalium, & propositum venialium. Primo enim ad vitanda mortalia ejusmodi propositum concipere debeo, ut eo concepto, movear ad declinandas omnes mortaliter peccandi proximas saltem occasiones; de qua re infra *l. 3. c. 3.* differemus. At ad vitanda venialia non oportet me ad declinandas universas occasiones etiam proximas urgeri: cum enim occasiones proximæ ad venialium lapsum sint frequentissimæ: si ab illis omnibus esset nobis declinandum, *ex hoc mundo*, ut ait Apostolus, *exire debuerimus.* Atque hinc consequitur facilius absolvi eum, qui frequentius cadit in eadem venialia, quam qui in mortalia: nam offendere in venialibus non est tam rationabile signum, quod caruerit quis vero proposito (sicuti est in mortalibus) sed est indicium fuisse frequentissimas occasiones, a quibus non est tanta obligatio se separandi. Ita iidem.

15 Secundo propositum vitandi mortalia se extendere ad omnia omnino debet collective; at vitandi venialia, satis est disjunctive ad aliqua. Sic iidem. Ratio est, quia ex una parte omnia prorsus vitare non possumus, & ex alia unum sine alio remitti potest. Alia discrimina vel non faciunt ad nostrum institutum, vel ad duo prædicta facile reducuntur.

L I B E R S E C U N D U S.

De Oris Confessione.

CAPUT PRIMUM.

Quædam de peccatorum Confessione in universum.

§. I. *An sit explicandum in Confessione peccatum esse, vel non esse alias confessum?*

1 NOn oportet id explicare: ita Suar. *de pœn. disp. 22. sect. 9. n. 2. in fine.* Sanch. *in Dec. l. 1. c. 10. n. 71.* Coninch. *de pœnit. disp. 17. dub. 8. n. 69.* quia peccatum est idem sive confessum, sive non confessum, temporisque, quo crimen patratum est, circumstantia non se habet ex parte peccati, sed mere ex parte pœnitentis.

2 Unde qui generaliter confitetur, potest sine alia explicatione admiscere nova cum antiquis: etiam si id de industria ad tegendum tempus, quo peccatum commisit, ne Confessario id innotescat, faciat: quia utitur jure suo, &c. Ita Henriq. *l. 2. de pœn. c. 22. §. 2. in Glossa litt. D.*

3 Adverto tamen aliquando esse necesse ex aliqua peculiari ratione id explicare: idque in duobus eventibus, ex Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 1. §. 1. n. 47.* Primo, quando peccatum est reservatum, v. g. peccatum commissum a Religioso tempore Religionis fortasse erit reservatum, quod commissum in sæculo non erat: debet igitur id explicari, ut videatur, an Confessarius, cui nunc is Religiosus confitetur, jurisdictionem habeat absolvendi. Secundo, quando pœnitens est in proxima occasione peccandi: tunc enim debet explicari tempus præsens, ut scilicet Confessarius vel illum obliget ad eam removendam, vel si renuat, a beneficio absolutionis excludat. Aliqui Tertio addunt, si pœnitens laborat, consuetudine præsenti peccandi, debere illam explicare: sed probabilius est non obligari ad dicendam ex se peccandi consuetudinem, nisi a Confessario interrogetur, ut dicetur infra *hoc eodem lib. c. 3. §. 3.*

4 Petes quoad primum casum. Quid, si ille Religiosus confiteatur cum habente potestatem, v. g. cum Prælato? Resp. tunc cum illud peccatum reservatum respectu talis Confessarii nequaquam sit; tacere tempus pœnitens profecto potest. Ita Delugo *ib.*

6 Petes iterum quoad secundum casum: Quid, si quis habeat occasionem proximam, sed vel non teneatur eam tollere, modo intra explicando, vel si teneatur, ipsemet eam tollat, seu efficaciter tollere proponat? Resp. tunc nec obligari ad aperiendum tempus. Ita *ibid.* Siquidem ratio, quamobrem obligabatur, jam deficit.

6 Illud approbare non valeo, quod aliqui affirmant, posse scilicet sine peccato gravi pœnitentem, sive ex se, sive interrogatum a Confessario positive dicere illud peccatum, quod de facto nunc commisit, esse peccatum antiquum: quia nimirum (ajunt) id est mendacium de re levi, cum non sit de re necessaria ad Confessionem: id, inquam, non approbo, non solum ex eo capite, quia tenemur interdum verum respondere, quando a Confessario de aliquibus interrogamur; quæ quamvis non essent a nobis necessario dicenda, conducunt tamen ad nostram utilitatem, medicinamque: quale esset aliquando, peccatum esse recidivum, esse ex consuetudine, &c. de quibus interrogati vera dicere omnino tenemur ex Delugo *disp. 14. de pœn. sect. 10.* ut etiam nos dicemus *hoc eodem c. 10. §. 2. n. 38.* sed præcipue illud non approbo ex alio capite, quia nimirum quando negative se quis gerit, & nihil dicit de tempore commissi delicti (id quod fieri posse concedimus) certe commissum suum præsens delictum confitetur, quia in ipsa Confessione illud involvit: quare esto Confessarius apprehendat illud esse peccatum alio tempore factum, non tamen id dicit pœnitens; sed Confessarius ipse per se sic apprehendit. Ex alia parte, quia Confessarius, quando absolvit, & habet intentionem absolvendi illud peccatum, quod potest, & a pœnitente dictum est, non est periculum frustrandi Sacramentum. At vero quando positive quis dicit esse peccatum antiquum, cum sit recens: non explicat, ne implicite quidem, suum præsens delictum, sed aliud antiquum, quod non fecit: id quod esset non fateri omnia sua peccata, quod est sacrilegium.

Sed hoc posterius infirmari posset ex sententia, quam defendit contra Delugo Arriaga *de pœn. 3. sect. 3.* ubi probare contendit esse (quantum ex hoc capite) validam Confessionem, si quis fateatur se v. g. occidisse Petrum, cum tamen occiderit Paulum, etiam si id consulto faciat, quia id (ait) solum esset mentiri leviter in re non pertinente necessario ad Confessionem, semper supponendo debitam adesse materiam, debitumque dolorem. Ex hac ergo doctrina (si vera esset) posset etiam quis defendere, quod fateri esse peccatum antiquum vel

novum non pertingeret, nisi mendacium leve, & in re non necessaria ad Confessionem: sed ejusmodi sententiæ fides apud auctorem.

§. II *In confessione generali an omnia mortalia alias confessa aperire tenemur.*

7. Non tenemur, atque adeo possumus omittere aliqua peccata etiam mortalia, sed alias rite manifestata, quæ est communis, & certa Theologorum opinio. Ita Henriq. *l. 2. de pœn. c.* 12. §. 2. *in Glossa lit.* D. & alii passim. Quod si Confessarius decipiatur, putans hunc pœnitentem ea sola habere peccata, quæ dicit; ipse tamen pœnitens non mentitur, cum solum proponat aliqua, aliqua non item, in quo nullum est mendacium. Quid si pœnitens dixerit, se velle generaliter confiteri, & deinde non omnia proponat? Respondeo tunc quidem mentiri, quia communis sensus est ipsi Confessario maxime notus, quod in Confessione generali non omnia alias rite confessa aperiantur: imo etiam si mentiretur, peccaret solum venialiter, esset enim in re levi, & minime ad Confessionem necessaria.

Alia huc pertinentia vide infra, *cum de Mendacio in Confessione, libro hoc 2. cap. 10. §. 1.*

§. III. *An peccata dubia sint necessario clavibus subdenda?*

8 Dubium aliud est positivum, aliud negativum. Positivum est, quando quis aliquas habet rationes, vel motiva probabilia ad credendum, v. g. se peccatum aliquod commisisse, & habet alias rationes, seu motiva probabilia ad credendum se non commisisse. Hoc, quod vocavimus dubium positivum, improprie vocatur dubium: vere enim appellatur & est judicium probabile. Negativum, est quando quis non habet rationes, vel motiva, saltem probabilia ad credendum se peccasse sed nec rationes similes habet ad credendum se non peccasse: sicuti non habet quis rationes probabiles ad judicandum arenæ maris grana paria esse, nec ad judicandum esse imparia. Hoc enim vero proprie vocatur dubium. His positis

9 Certum in hac re nostra est primo, cum, qui dubius est positive de suo peccato, hoc est habet rationes probabiles, quod non peccaverit mortaliter, & similes, imo probabiliores rationes, quod peccaverit, non teneri ad illud confitendum. Ita Suar. *de pœn. disp.* 32. *sect.* 9. *n.* 6. alique. Ratio est, quia se conformat judicio probabili, quod satis est, ut in rebus moralibus juxta rectam rationem quis prudenter agat, etiam relicto probabiliori. Ita Sanch. *in Dec. l.* 1. *c.* 9. *n.* 33. Silvius *in addit.* 3. *p. q.* 6. *art.* 4. §. *quæritur* 3. contra Fagund. *præcept. Eccl.* 2. *l.* 3. *c.* 4. *n.* 7.

10 Certum est secundo: qui probabiliter, imo certo scit, se mortaliter deliquisse, habet tamen rationes probabiles, imo & probabiliores, se illud non esse confessum, & probabiles item habet se confessum esse, non teneri ad illud confitendum. Ita idem, aliique: quidquid in contrarium dicat Coninch. *de pœn. dis.* 7. *dub.* 68. apud Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *res.* 2. Ratio est, quia adhuc sequitur judicium probabile.

11 Certum est tertio. Qui rationes probabiles habet se non peccasse: vel scit quidem se peccasse, sed habet probabilitatem jam se esse confessum, si nullas habet rationes credendi contrarium; non teneri ad Confessionem. Ratio est eadem dicta, imo, ut patet major.

In præcedentibus notant aliqui recte, in mortis articulo debere de prædictis haberi actum contritionis, vel saltem præcessisse Confessionem Sacramentalem. Ratio est: quia si coram Deo tunc fidelis sit in mortali, dictat Charitas erga se ipsum, ut ponatur in gratia vel indirecte per Confessionem, vel directe per actum Contritionis.

12 Certum est quarto. Si contra, habeas rationes probabiles judicandi te peccasse, sed nullam rationem probabilem habeas judicandi te esse confessum, (quod est dubitare negative de confessione) teneri te ad confessionem. Ita Delugo *de pœn. disp.* 16. *sect.* 2. *n.* 59. Ratio, est, quia tunc possessio præcepti Confessionis est contra te: constat enim de peccato, deque obligatione confitendi: de Confessione vero facta non constat.

Si certus sis, te peccasse, sed dubius sis, an illud peccatum fueris confessus, dicetur mox §. seq. in fine.

13 Difficultas igitur solum superest de dubio negativo, & quidem circa culpam mortalem. An scilicet qui negative dubitat, se peccatum commisisse, vel quod commisit, fuisse mortale, teneatur ejusmodi peccatum dubium confiteri? Dubito v. g. sed nullam habeo rationem probabilem me excusantem, an occiderim hominem, vel posito quod occiderim, dubito, an cum debita advertentia occiderim, obstringor ne tale homicidium in confessione declarare?

14 Prior sententia negare posset, cui favet Henr. *l.* 8. *de Euch. c.* 35. *n.* 3. *in Gloss. litt.* P. citans Palud. Anton. Tabienam; & quidem validis rationibus. Præcipua illa est, quia in hoc casu melior possessio est pro pœnitente: non enim debet quis certo condemnari, aut cogi pati sententiam certam confessionis, tantumque onus subire, quantum est naturæ hominum fragili ipsa confessio pro delicto dubio.

Hanc sententiam novissime amplectitur Jan. 5. *h. res.* 20. merito addens solum in articulo mortis obligari ex charitate sibi debita, in casu, quo post illud dubium, vel non elicuit contritionem, vel non sumpsit aliud Sacramentum. Intelligo (Sacramentum Confessionis) in quo certiores sumus absolvi indirecte peccata oblita, & bona fide confessa.

15 Posterior tamen sententia est communis apud Theologos, qui obligant Fideles ad Confessionem talium peccatorum in prædicto dubio. Ita Suar. *de pœn. dis* 22. *sect* 9. *n.* 1. Sanch. *l.* 1. *in Decal. c.* 10. *n.* 66. alios late referentes. Ratio hujus sententiæ potius est extrinseca, quam intrinseca: nam Laym. *lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 4. *nn.* 37. postquam priorem sententiam, ut sibi probabilem proposuisset; in fine addit *se nihil hac de re velle statuere*. Jo: Præpositus *q.* 5. *de integritate confessionis, dub.* 3. *n.* 107. similiter docet priorem eamdem sententiam esse speculative probabilem, *licet non sit in praxi a posteriore recedendum*. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *res.* 60. vide etiam *p.* 4. *tr.* 3. *res.* 5. postquam attulit ex citato Layman rationes pro sententia priori concludit: *ideo tu cogita, nam ego absolute affirmativam* (hoc est, posteriorem a nobis modo adductam) *sententiam teneo*. Delugo *de pœn. dis.* 16. *sect.* 2. *n.* 67. ubi erudite solvit omnes rationes quæ faciunt pro posteriore, quam, ut dictum est, Theologi communiter sequuntur, tandem ab eodem communi non esse recedendum statuit, nixus eo fundamento: quia nimirum talis est usus, & praxis communis totius Ecclesiæ, cujus praxis cum initium non agnoscatur, *affirmari potest* (ait) *ita Christum Dominum instituisse, ut scilicet etiam peccata dubia Fideles confiteri teneantur*.

16 In hac gravi difficultate, dico primo, priorem sententiam interdum ratione subjecti non solum practice probabilem, sed certissimam esse; nempe pro conscientiis timoratis scrupulosis. Ita Sa, Suar, Granadus, Becanus, aliique relati a Jo: Sanch. *in selectis disp.* 41. *n.* 18. & Castr. *t.* 2. *disp.* 4. *de Consc. scrupulosa p.* 2. *n.* 4. Ratio est, quia in dubio debent præsumi non peccasse mortaliter: quare & in eo dubio in quo alii essent obligandi, ipsi sunt omnino eximendi.

18 Dico secundo absolute, ex ratione objecti posteriorem sententiam in praxi recipiendam esse. Cæterum, an prior practice excipi possit, ut certo decernere tanti illi Doctores ausi non sunt, ita nec ausim ego.

Sed jam post hæc a me in prædictum modum scripta, imo in prioribus impressionibus edita, invenio, a doctis, & prudentibus Theologis hanc posteriorem sententiam fuisse probabilitatis munere donatam. Nam ea novissime amplectitur Hier. Fer. *de scand. & corr. frat. d.* 1. *q.* 77. *nn.* 49. & insuper inter cæteras probationes adducit judicium, quod doctissimi Patres tres Collegii Romani Societ. Jesu pro hac sententia, re mature perpensa protulerunt. *Cum enim* (inquit) *ex Provincia Austria Propositiones aliqua missæ essent Romam, ad nostrum admodum R. P. Generalem, ipsius jussu examinandæ a Patribus Revisoribus, quorum munus est, libros diligenter expendere, antequam exprimantur, tale judicium quod mox subjiciam, tulerunt unanimes circa eorum petionem factam*. Nona petitio hæc erat. *Peccata dubia sive positive, sive negative tantum dubia sint, confiteri non tenemur.*

Responderunt ita, *De peccatis dubiis positive non est dubium permitti posse, cum sit opinio communis Doctorum. De peccatis dubiis negative, circa quod est major difficultas, judicavimus olim non debere permitti secundum nostras regulas, cum vix reperiatur unus Scriptor, qui illam aperte tueretur.*

Nunc vero cum jam aperte, & ex professo in suis scriptis tueantur præter Ægidium Coninch. de Sacr. pœn. d. 7. *dub.* 8. Petrus Marchant. *in trib. Sacr. tr.* 4. *tit.* 6. Caram. *in Theol. Moral. l.* 3. *d.* 4. *n.* 1473. Joseph. *de Jannario resol. mor. tom.* 1. *res.* 20. *per totam.* P. Jo. Martinon *tom.* 5. *d.* 50. *sect.* 8. *n.* 91. *& alii multi Scriptores illam judicent probabilem, censemus posse jam in scholis Societatis permitti*. Hactenus Ferrantinus. Vide Dianam *p.* 12. *res.* 2. qui exscribit verba aliquorum ex his Scriptoribus, & alibi *ibid. tr.* 16. *resol.* 79. ubi citat Bossium. Me tamen juvat a mea sententia non recedere, pro qua initio hujus *n.* 17. dixi.

18 Denique Doctores apud Suar. *disp.* 81. *de pœn. sect.* 1. *n.* 11. hic advertunt, si quis in Confessione afferat sola peccata dubia, debere moneri, ut addat aliquod peccatum certum alias confessum, ne scilicet periculum subsit frustrandi Sacramentum, si forte illud verum peccatum non sit, atque adeo non sit materia Sacramenti Pœnitentiæ. Quod si hoc certum haberi non possit, tunc prudentis arbitrio juxta materiæ necessitatem, dubiique probabilitatem, & denique salutis proximi periculum absolvi poterit pœnitens, sub conditione saltem mente concepta: id quod in pueris, quando sunt in confinio acquirendi rationis usum usuvenire solet, qui ex Villalobos apud Dian. *p.* 4. *res.* 53. sub dicta conditione absolvi debent. Imo audi Merollam *t.* 1. *d.* 3. *c.* 3. *dub.* 1. *n.* 359. universaliter loquentem, *Quamvis optimum consilium sit, ut confitens materiam dubiam, adjungat aliquod certum alias confessum, tamen consilium id est, nec videtur præceptum, quia præcepta non sunt facile multiplicanda sine urgente fundamento, nullibi enim tale præceptum invenitur impositum. Non quidem positivum, ut clare patet, neque naturale: nulla enim injuria fit Sacramento, impendendo tunc absolutionem sub conditione, quia non vere exponitur periculo irritationis, non enim forma absolutionis absolute cadit supra materiam sufficientem, sed tantum conditionaliter, si adsit materia: conditio autem nihil ponit in esse. Adde, quod teneretur quis pluries idem peccatum confiteri, quod nullo jure probatur.* Hæc Merolla.

Illud huc facit, an confessarius teneatur de omnibus peccatis, quæ audit in confessione judicare, an sint mortalia, an venialia? Respondet huic quæstioni sic Sylv. *v. fater.* si non tenetur Sacerdos de singulis auditis determinare, utrum sint venialia, an mortalia, quando non sunt clara secundum Archid. ut de his, de quibus sunt opiniones, vel pœnitens nescit exprimere mentem suam circa assensum, vel moram peccati, tenetur autem determinare de claris. Hæc Sylvester, qui ibidem etiam illud notat, ne Sacerdos (ubi pœnitens est dubius de aliquo) ne, inquam, asserat illud esse mortale si non est certus. Sed circa hoc oportet omnino videre, quod dicam *l.* 3. *c.* 4.

§. IV. *De peccatis confessis ut dubiis.*

19 Si pœnitens bona fide confessus est peccatum dubium ut certum, verbi gratia se furatum esse aureos centum, vel consensum præbuisse turpi cogitationi, sed deinde incipit dubitare de tali furto, vel de dato consensu, non obligatur iterum illa confiteri ut dubia. Ita Delugo *de pœn. disp.* 18. *sect.* 2. *n.* 77. Ratio est, quia si quis obtinet sententiam, absolviturque a delicto certo; censetur multo magis ab incerto absolutus fuisse: quique Confessori fatetur peccatum ut certum, satis moraliter censetur fassus esse idem ut dubium. Idem videretur esse dicendum de numero: ut si quis dixit certo pejerasse quinquies, & deinde dubitat se plus, vel dubitat se pejerasse minus. Et quidem quando dubium supervenit quod minus; res est certa, idest, non obligari; quia in majori numero absolutus est minor; at quando supervenit dubium quod plus; res non videtur eodem modo decidenda, sed esse procedendum sicuti diximus §. 3. de confitendo peccato dubio. Verum ex altera posset quis dicere, in hoc casu, jam moraliter fuisse absolutum numerum dubium in absolutione numeri certi præabsoluti: sed certe id non satisfacit: quod aliis discutiendum relinquo.

10 Quod si non incipiat solum dubitare, sed certo comperit, se vel non pejerasse v. g. vel numerum esse minorem, quam dixerit: exempli causa cum fuerit fassus se pejerasse quinquies, certo comperit semel, vel bis pejerasse, nec obligabitur iterum confiteri, quod certum comperit. Ita idem Delugo *ib. d.* 3. *c.* 3. *dub.* 2. *n.* 359. Ratio est, tum quia in numero majori includitur minor: tum quia si nullum comperit fuisse suum peccatum, quid confitebitur?

21 Difficultas igitur hic solum est. Primo, quoad substantiam actus: An si quis fassus est bona fide peccatum ut dubium, & deinde advertit esse certum: an, inquam obligetur iterum tamquam certum confiteri? Secundo, quoad numerum: An scilicet si bona fide quis aperuit Confessori se peccasse decies, plus minus, sed deinde bene recordatur se certo decies, vel duodecies, vel novies peccasse, an, inquam, obligetur hunc numerum certum post datam absolutionem inventum, iterum aperire? Nam si ante recordatus fuisses determinati numeri, illum explicare debuisses (ut certum est ex

Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 2. n. 77. in fine*) nec potuisses dicere decies plus minus; quia peccata debent aperiri Confessori, prout sunt in conscientia pœnitentis. Jam singillatim de utraque difficultate disserendum, initiumque sumo a posteriore.

22 Quoad numerum ergo dico, quando non est magnus excessus, non obligari pœnitentem iterum aperire. Ita Vasq. Suar. Conineh. Sa aliique apud Delugo *disp. 16. de pœn. sect. 2. §. 4. n. 78.* Ratio est, & fidelium communis praxis, & ea quam mox *n. 4.* dicam. Quod si fuit magnus excessus; debet pœnitens illum aperire in sequenti Confessione. Est communis doctrina, quidquid dicat Vivald. apud Dianam *p. 3. tr. 4. res. 94.* & ratio, quæ mox tangetur, persuadet.

23 Petes, quantum, & ad quod se extendunt illa verba (plus minusve) ne sit magnus excessus? Resp. non posse id per certam regulam definiri, sed prudenti judicio est decernendum. Ita Fagundez *l. 3. de præcept. confess. c. 5. n. 9.* Solum adverte, quo major est numerus, qui affertur; majorem etiam fore numerum, qui sub illis verbis (plus minusve) subintelligitur, v. g. si dicas, *peccavi decies, minusque*, verificabitur si peccasti octo, vel duodecim vicibus. Quod si dicas, *peccavi centies plus minusve*: verificabitur, si peccasti nonaginta quinque, non autem verificabitur, si peccasti octoginta vicibus, vel vicibus centum & viginti. Quare non est considerandum, nisi id, quod humano, & morali loquendi modo important illa verba, plus minusve; quod, ut dixi, judicio prudentis est decernendum; semper attendendo ut numerus peccatorum moraliter verus Confessori patefiat.

Illud (plus, minusve) importare dimidium supra quantitatem expressam, v. g. centum plus, minus, importare, centum, & quinquaginta, putat Verricelli *tr. 1. q. mor.* Sed non est audiendus.

24 Quoad substantiam actus, in quo est major controversia, adhuc dico probabilissimum etiam esse pœnitentem non obligari ad iteratam Confessionem: ita Delugo *disp. 16. sect. 2. a n. 81.* Quamobrem si quis sub dubio bona fide dixit, se pejerasse, v. g. & deinde comperit se pejerasse certo; non tenebitur iterum illud perjurium tanquam certum confiteri. Ratio est, quia tale peccatum jam fuit directe absolutum in prima Confessione: ergo nova absolutione non indiget. Antecedens probatur: quia ideo tu illud factus es, & ideo Confessor profert circa illud suam sententiam, ut nimirum illud absolvat; ergo non nisi directe; licet sub conditione implicita, sic fuit peccatum coram Deo. Sane si Judex sæcularis reum de crimine non plene probato, seu dubio, per sententiam definitivam absolveret, non posset iterum id crimen jure in judicium deduci; sic Covar. *l. 1. variar. c. 1. n. 8.* citatus a Sanch. *l. 8. de matr. disp. 34. n. 57.* ergo est signum, quod directe fuit absolutum. Non ita profecto quando quis absolvitur ab instantia, seu observatione judicii, id quod fit per sententiam interlocutoriam: nam tunc ex novis indiciis, novisque probationibus potest iterum in judicium deduci: at in casu nostro sententia Confessarii est definitiva, ut ex se constat: ergo directe illud peccatum absolvit.

25 Confirmatur. Si quis dubius de excommunicatione, suspensione, irregularitate ex Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 2. n. 83.* voto etiam reservato, ex Sanch. *l. 4. in Dec. c. 44. n. 10.* petat ad cautelam absolutionem, vel dispensationem, & post eam obtentam comperit vincula illa fuisse certa; non propterea indiget nova absolutione, seu dispensatione: certe non propter aliam rationem, nisi quia absolutio fuit absolute data sub conditione, quod vincula illa adessent: sed jam aderant: ergo fuerunt perfectissime dissoluta; ita in casu nostro, &c. Hanc sententiam explicatam a *n. 24.* reprobat Th. Hurt. *tr. 2. mor. c. 1. dub. 8.* & nimis excedit in ejus censura. Verum, si optas hanc nostram sententiam pluribus confirmatam, lege P. Hieronymum Fer. *de scandalo, & corr. d. 1. q. 7. n. 15.* nostræ Soc. qui in opere nuper impresso affert inter cæteras Responsionem Patrum Romani Collegii datam Provinciæ Austriæ, in prædictæ sententiæ confirmationem: ea autem pro curiosis, hæc est.

Quoad secundam partem, quod scilicet peccata, quæ aliquando sub dubio confessi sumus, postmodum vero certa nobis fiunt, confiteri non tenemur, censemus, posse permitti, cum non careat solidis fundamentis, & illam in suis libris defendant, Leander de Sacr. l. 1. tr. 5. d. 5. q. 27. Marcus Vidal. *in tr. de pœn. qu. 7. a n. 31.* Martinus de Joseph. *t. 1. l. 1. t. 8. de pœn. n. 9.* Caram. *l. 2. d. 4.* & Martinus Bresserus *de Consc. l. 4. c. 18. cum aliis judicent illam probabilem.*

Hactenus Patres ex Ferrantino, cui gratias ex animo ago, quod hoc loco citans meum primum Opusculum Methodi Confessionis, aurtum illud appellaverit. Tam Alchimica (fas ita loqui) fuit ejus urbanitas, ut meum plumbum potuerit in aurum artificiosa humanitate convertere. Dignus interim ipse, ut potiori jure non jam a ferro sed pretiosum sibi ducat nomen ab auro.

26 Tria hic denique adverte. Primo, quando quis integre confitetur peccatum, quod tam ipse, quam Confessarius, vel alteruter dubitant, an sit mortale, an veniale, si post absolutionem agnoscat certo gravem attingere culpam, non fore opus nova Confessione. Ita Sanch. *l. 1. in Dec. c. 10. n. 69.* Ratio est, quia ex una parte integre apertum fuit peccatum eo modo, quo fuit commissum: & ex altera ad valorem Sacramenti non est necesse quod pœnitenti, vel Confessario innotescat illud esse mortale, quod absolvitur.

27 Secundo, idem dicendum cum Sa, *v. casus reserv. n. 5.* Hurt. *disp. 11. diff. 5. de pœn.* Portell. *in dub. r. g. V. casus reserv. n. 7.* cum quis confitetur peccatum reservatum sive de jure, sive de facto dubium. De jure esset, ut si dubitaretur, an peccatum, v. g. abortus, sit reservatum: de facto esset, ut cum constaret peccatum abortus esse reservatum, dubitaretur tamen, an fœtus fuisset animatus, atque adeo, an pœnitens abortum commisisset.

28 Ratio ergo hujus secundi dicti est, quia cum reservatio sit odiosa, est restringenda, nec cadit nisi in peccata certa. Sic etiam dubia hæresis non subjacet reservationi, ex Merolla, & Thoma Delbene apud eumdem Verricelli *tr. 8. q. mor. 34.* Sic dubium votum castitatis perpetuæ non subjacet reservationi ex Sanch. & Pontio apud eumdem Verr. Sic dubia Censura non obligat ad vitandum fideles, ex Diana apud eundem: Sic filius expositus, quia est dubium, an sit illegitimus, legitimus tamen reputatur, ex eodem Verr. innumeros citante, necessariam limitationem ponente *n. 6.*

29 Tertio, rustici, mulierculæ, puerique, qui bona fide suas Confessiones coram Parocho, etiam indocto, grossiore modo exhibuerunt, licet peritiores, vel grandiores effecti videant in multis se defecisse, unde, & multa dubia pro certis, & contra, unumque numerum pro alio se dixisse animadvertant; non sunt cogendi repetere Confessiones. Sic Fagund. *2. præc. Eccl. l. 3. c. 5. n. 10.* Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 14. a n. 58.* Ratio est, quia satis superque saltem in confuso, Confessarius eorum peccata percepit, & directe absolvit: & ex alio capite praxis fidelium est hasce Confessiones non repetere; ad quod si fideles obligarentur, omnia scrupulis essent obnoxia. His ita disputatis, inquiret quis: An certus, se commisisse mortale, dubius vero, num illud fuerit confessus, an inquam, obligetur ad illud iterum confitendum? Resp. tribus dictis. Dico primo, scrupulosum non obligari. Dico secundo, non scrupulosum nec item obligari, si diuturnum tempus intercessit inter ejus Confessionem, quam bona fide, morali præcedente examine, solebat exhibere, & inter dubitationem, quæ nunc illi suboritur. Dico tertio, hunc non scrupulosum obligari ad illud confitendum, si parvum tempus intercessit.

Ratio primi dicti est eadem, quam dixi Capit. præcedente *n. 16.*

Ratio secundi est, quia *moraliter* (sunt verba Jo: Præpositi) Jo: Præp. *de integ. conf. q. 5. sub. 3. n. 15.* apud Ferrantinum supra citatum *n. 66. impossibile est post diuturnum tempus positive recordari omnium, quæ quis confessus est, ac proinde onus intolerabile esset, si nunc obligaretur confiteri ea, de quibus dubitat, num sit aliquando confessus.*

Ratio tertii dicti est, quia ex una parte præceptum certo obligans ad confitenda peccata, certum est in possessione obligandi, & ex alio non adest excusatio ducta ex scrupulis, vel ex temporis elapsi diuturnitate, vel ex alio capite, quod hic certe non apparet, ergo &c. At aliquis posset contrarium concludere, ex eo quod in dubio melior sit conditio libertatis, quæ non est restringenda ab obligatione a dubio confitendi, quæ superveniat. Respondeo. Certe fatemur, primo fuisse libertatem expeditam, sed deinde a certo peccato commisso jam fuit ejusmodi libertas certo ligata ad obligationem confitendi: superveniens ergo dubitatio, an peccatum fuerit confessum non invenit libertatem expeditam, quam debeat relinquere in suo statu, sed invenit jam ligatam ab obligatione confitendi, ergo ligatam relinquere debebit. Vim hujus rationis clarius intelliges, si ea legeris, quæ nos dicemus cum de conscientia dubia *l. 1. in Dec. c. 3.* & præsertim *§. 6. & 7.*

§. V. *De actibus internis interruptis.*

30 EXemplum. Aliquis odio habet graviter inimicum suum mala ei graviora desiderando, vel inferre volendo; atque per aliquod tempus in his interioribus actibus versatur, nempe per aliquot horas, vel menses, vel annos; aliquis turpiter concupiscit puellam per multos menses, &c. Quæritur qua ratione hic Confessione suam expediet, posito quod multoties illos actus negotiis, somno, aliisve bonis cogitationibus interrupit.

31 Certum est, si interrupit contraria voluntate, & deinde renovavit; debere ejusmodi renovationes, quantum recordatur, juxta ac cætera nova numero peccata, quæ confiteri tenetur explicari. Ratio est quia per illam pœnitentiam evadunt illi actus, & in genere physico, & in genere morali numero disjuncti, disjunctione facta per intermedium illum actum contrarium: numerum autem oportere explicari, quando innotescit: & est doctrina Conc. Trident. *sess. 14. c. 5. & c. 7.* & ipsa fidelium praxis probat.

32 Difficultas igitur, & quidem gravis est, abstrahendo ab interruptione per contrarium actum. Dico ergo, quamvis sit speculative probabilior sententia asserens per quamlibet interruptionem multiplicari numero prædictos actus, unde & debere, si memoria teneantur, aperiri; tamen contraria opinio, quæ docet minime debere, est etiam probabilis. Ita Canus *in relect. de pœn. p. 5.* Jo: De la Crux, Petrus Fay, Homobon. Diana, & ex parte Salas, quos citat, & sequitur Delugo *disp. 16. sect. 14. a n. 566.* Ratio est, quia in genere moris omnes illi actus censentur unum peccatum, etiam si materialiter, & physice multiplicentur. Satis est igitur, si explicetur tempus, quando est notabile (si enim sit breve, de quo dicam infra *§. 8. n. 47. & 48.* nec tempus esset necesse declarare) & sic satis est, si dicatur, *Ego v. gr. per unum diem odio graviter habens Petrum, illi mala gravia imprecatus sum: per unum mensem turpiter concupivi puellam. &c.* intelligitur enim more humano, idest tales actus per varias humanas actiones fuisse interruptos.

33 Quid si quis raro interrupit turpem illam cogitationem, vel alius sæpissime, propter urgentia sua negotia? Sanc Coninc. *disp. 7. de pœn. dub. 7.* ipsique favet Salas *p. 2. t. 2. tr. 13. disp. 5. sect. 8. n. 84.* Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 145. & n. 578. fin.* aiunt hanc extraordinariam raritatem vel frequentiam esse explicandam (intellige in confuso, dicendo se frequentissime vel rarissime cogitasse, quod certe facere est optimum consilium) quia id excedit modum humanum communem, atque adeo notabiliter commutatur judicium Confessarii, Canus, Jo: De la Crux, Fay, Homobon. Diana citati *n. 32.* indistincte loquuntur: & dum indistincte docent omnes illos actus esse unum in genere moris, non videntur niti eo fundamento, quasi ex illo ordinario modo agendi humano (nisi excedatur) possit plus minusve a Confessario percipi actuum numerus: sed fundantur in persistentia, seu permanentia habituali malæ cogitationis, a qua permanentia desumunt unitatem omnes illi interni actus sive multi, sive pauci: & ratione cujus animus illius peccatoris semper est affectus, & promptus ad cogitationes illas malas. Quare, ne scrupulis locus detur, puto illam Coninch. obligationem non esse ex necessitate fidelibus imponendam; cum præsertim teneamus non omne, quod judicium Confessarii immutare potest, esse necessario aperiendum, ut ex iis, quæ de circumstantiis aggravantibus dicemus *§. 18.* cognosci poterit.

34 Excipe, si quando tanta est interruptio, ut non judicetur adesse dicta persistentia: v. g. vult quis occidere inimicum, ita ut per mensem continuet hanc voluntatem modo dicto: postea vel per annum infirmetur vel discedat ab urbe, vel ipso lapsu temporis, rerumque mutationibus frigescat, imo evanescat veluti natura sua illa prava voluntas: si deinde post annum sanus effectus, vel rediens in urbem, &c. voluntatem occidendi resumat; sane hæc voluntas cum illa priori facere unum non videtur: quia morali modo non censetur illa tam distans voluntas ita abitualiter permanere, ut cum hac ad conflandum unum peccatum conjungatur. Et per hoc fortasse duæ prædictæ sententiæ conciliabuntur.

§. VI. *De actibus externis interruptis.*

35 ACtum externum is exhibet, qui præter internam pravam cogitationem, addit aliquam exteriorem demonstrationem, id quod

quod duplici contingere potest modo. Primo, in ordine ad unum numero actum, seu finem: ut si quis, ne mortem effugiat suus inimicus, per unum annum v. gr. paret illi insidias, præparet gladium, equum conscendat, &c. Ita etiam si quis amans puellam per duos annos v. gr. semper quærat modum, quo illa potiatur: in his exemplis, unum est homicidium numero, una numero fornicatio, ad quæ ordinantur respective illi actus externi. Secundo, in ordine ad diversos actus, ut cum quis exerceat habitualiter officium ex se multis numero, vel specie peccatis implicitum. Talis est meretrix, usurarius, grassator viarum. Hic de priore, in seq. §. de posteriore agemus.

36 Quoad prius ergo dicendum est idem, quod *in præcedenti §.* dictum est ex Delugo *d.* 16 *sect.* 4. *n.* 567. propter paritatem rationis; omnes enim hi actus externi sumunt unitatem ab illo actu finali, ad quem ordinantur: adscribe tamen exceptionem positam *num.* 34. Quare probabile est satis esse ad Sacramentum pœnitentiæ si dicat quis, *per tot dies procuravi homicidium mei inimici, ejusdem puellæ congressum, &c.*

37 Illud nota, si mediante alia persona finem intentum acquirere curasti, vel puellam tentasti renitentem, debere id explicari: quia est inductio proximi ad peccatum, atque adeo novam speciem peccati scandali commisisti: Dixi (renitentem) nam de consentiente dicetur infra *c.* 7. §. 8.

38 Petes, si quis finem obtinuit suæ pravæ cogitationis; satisne est fateri dictum finem duntaxat, se v. g. puellam cognovisse, se occidisse inimicum? Resp. Delugo *n.* 566. ait, quia hoc est peccatum consummatum, non est necesse, ut is dicat quoties habuit decretum procurandi; cum sufficiat confiteri illud tanquam unum peccatum consummatum. Sed profecto debere explicare saltem se per tantum tempus procurasse, modo jam explicato §. *præced.* mihi non est dubium, ut scilicet innotescat, an & quæ persistentia peccati habitualis præcesserit.

§. III. *De peccatore habituali, ubi de Meretrice.*

39 Quoad secundum, quod modo promisimus *in hoc* §. declarandum, sic statuo: licet illa opinio Doctorum apud Fag. & Dian. mox citand. quod similes peccatores habituales debeant speciatim numerum, speciemque peccatorum explicare, sit nimis severa, illa tamen Navarri *in summa c.* 7. *n.* 15. quæ docet sufficere, si solum dicatur tempus peccati, est nimis laxa: media ergo via est procedendum cum Fagundez *præcept.* 2. *Eccl. l.* 3. *c.* 4. *n.* 11. *in fine*, aliisque apud Dianam *part.* 4. *tr.* 4. *resol.* 89. Quare a Meretrice v. g. non solum debet explicari tempus mali status: sed etiam principales species peccatorum, quas memoria retinet; an scilicet ipsa peccaverit cum Sacerdotibus, cum propinquis, cum conjugatis, &c. & saltem in confuso multitudo numerica: v. g. toties plus minus per menses, vel per hebdomadas, &c. Si enim aliqua recordatur se in frequenti civitate, sæpissime etiam in die peccasse; alia tamen in parva rusticorum villa, vix semel in hebdomada; qua ratione id explicandum non esset censendum?

40 Addit recte Vasq. *de pœnit. q.* 91. *art.* 1. *dub.* 3. *n.* 3. (quod & ea quæ §. 5. *&* 6. diximus confirmat) circa numerum actuum internorum non esse hos habituales peccatores cogendos ad explicandum frequentiam, & numerum per hebdomadas, aut dies: sicuti dicimus cogi debere circa frequentiam ipsorum actuum externorum, v. g. fornicationem: ut scilicet dicant, si recordentur, quoties plus minus peccaverint per dies, per hebdomadas, &c. Ratio est, quia in his actibus internis videtur impossibile, eos ad aliquem numerum sine magni erroris periculo, sive per excessum, sive, per defectum reducere: quod periculum communiter non est in externis.

41 Quod hactenus dictum est, exempli gratia, de meretrice: dic cum Vasq. *ib. n.* 4. de fure habituali, de usurario, de similibus: satis enim est explicare confuso modo frequentiam furti gravis, seu injusti lucri: v. gr. *si fur*, vel *usurarius per decem annos, quater*, vel *quinquies plus minus furando in mense*, vel *hebdomada materiam gravem*.

42 Idem dic cum Vasq. *ib.* de eo, qui passim concupiscit fœminas sibi obvias, dicat enim: *per duos annos obvias concupivi*; addatque species principales, an frequenter cognatas, an sacras, an conjugatas, &c. De delectationibus morosis dicam infra *c.* 7. §. 1.

43 Idem dico cum Henr. *l.* 5. *c.* 5. *n.* 9. & Faguod. 2. *præcept. Eccl. l.* 3. *c.* 4. *n.* 11. de habente domi concubinam: satis enim est si dicat, *puellam ut uxorem habui per tres annos*, addatque, *semel in die plus minus illam cognovi*. Quid enim si cognovisset solum semel in mense? debet igitur saltem in confuso frequentia declarari.

44 Idem denique cum Delugo *dict. p.* 16. *de pœn. sect.* 1. 4. *n.* 375. in colloquentibus frequenter de rebus turpibus cum peccato mortali: quando enim adest difficultas explicandi numerum, ut certe sæpe accidit, male moratis adolescentibus: sufficit explicare consuetudinem, tempus, & species principales, quas inter loquendum concupiere, proportionaliter sicut dictum est de Meretrice.

45 Illud denique hic adverto cum Vasq. *q.* 91. *de pœn. art.* 1. *dub.* 4. *n.* 3. quem sequitur Delugo citatus *de pœn. disp.* 16. *sect.* 14. *num.* 582. quod ille, qui propter inveteratam consuetudinem non potest numerum peccatorum distincte explicare, & ideo dicit tempus, ut de meretrice, & prædictis dictum est, non tenetur postea iterum confiteri peccata particularia, quæ sibi in memoriam occurrunt, licet possit ea magis distincte aperire. Ratio est, inquit, quia jam in illa confusa narratione comprehensa, & directe absoluta fuere: juxta quæ diximus supra *n.* 14.

§. VIII. *De unitate morali unius peccati.*

46 Unum in hoc, & præcedentibus paragraphis superest explicandum. Diximus, quando actus tendunt in unum finem, atque adeo unus dependet ab alio facere unum in genere moris. Jam, quando unus actus ab alio non dependet, sed sunt disparati: v. g. concupivit nunc quis puellam: & hinc ad horam concupiscit eamdem, sed independenter a primo actu; ut usu solet evenire sæpissime: quid requiretur ad hoc, ut sit unus, & ut unum, non autem ut duo peccata sint aperienda?

47 Resp. Regula universalis est hujusmodi. Si intermediet multum temporis inter actus; & ex alia parte actus posterior concupiscentiæ v. g. non habeatur ex vi prioris, judicabitur distinctus actus, distinctumque numero peccatum. At si breve tempus interjiciatur, censebitur facere unum cum priore: sicuti qui percutit proximum una percussione, & deinde in eodem calore iterum percutit: unum in genere moris actum, unumque peccatum commisisse reputatur.

48 At difficultas subnascitur, ecquodnam est hoc modicum tempos? Resp. cum Delugo *disp. de pœn.* 36. *sect.* 16. *n.* 569. decernendum id esse prudentis viri judicio, ut videatur an veluti eodem impetu concupiscentiæ, v. g. redeat quis post interruptionem, an alio potius calore agitatus concupiscat: si prius, unum peccatum moraliter: si posterius, duo: numerusque nisi oblivione, aut alia causa excusetur, explicandus omnino erit.

49 Atque hæc eadem regula usui erit ad illud affine dubium enodandum. An scilicet debeas explicare te in uno actu concupiscentiæ puellæ, v. g. vel desiderii graviter lædendi inimicum, durasse per tot, vel tot horas? Dico ergo: cum in aliquo ex his actibus uno calore concupiscentiæ, unoque impetu in eadem cogitatione persistis, semel moraliter peccas: atque adeo non erit tempus explicandum. Quoniam vero quando hujusmodi actus, v. g. per sex, vel per decem horas perseverant, impossibile moraliter est, ut id uno, eodemque impetu fiat; ideo necessarium tunc, & sufficiens erit dicere, *per sex horas*, vel *per decem concupivi*, &c. Sic enim vel explicabuntur interruptiones, quæ humano modo solent intercidere, ut dictum est superius: vel satis aperietur peccatum veluti habituale unum, perdurans per illas horas.

50 Ex his multa inferuntur, quæ maxime ad expediendam Confessionem conferre poterunt.

Blasphemia.

Primo, qui uno blasphemiæ impetu blasphemat, si eodem calore licet post aliquam interruptionem blasphemiam reiteret bis, ter, pluries; satis est ex Molina *tom.* 4. *de Just. tr.* 3. *disp.* 41. dicere *blasphemavi*: quia unum moraliter peccatum commisit. An omnes blasphemiæ ejusdem sint speciei, dicetur infra *c.* 3. §. 1.

Percussiones.

51 Secundo, si quis aliquem uno iræ impetu ter, vel quater, vel pluries percutit, vel vulnerat, unum numero peccatum committit: & Clericus si sit, qui percutitur, in unam tantum excommunicationem sic percutiens incidit: satisque erit sic fateri: *hominem*, vel *clericum graviter percussi*, vel *vulneravi*. Ita Azor. *tom.* 1. *l.* 4 *c.* 5. *qu.* 3.

Juramenta, & vota.

52 Qui simili unico impetu de eadem re pejerat, juramento assertorio, atque iterum, eodem calore, jurejurando confirmat, semel peccat, satisque est si dicat, *juravi falso*. Ita Delugo mox cit. *disp.* 16. *n.* 561. Pari modo qui eamdem rem Deo, vel homini promittit, eam confirmans iterato voto, vel juramento promissorio, & deinde semel non observat, semel peccat, ex Delugo *de pœn. d.* 16. *sect.* 4. *n.* 146. cum repetitio illa ejusdem voti, & juramenti non mutet speciem, nec multiplicet peccata. An omnia juramenta sint ejusdem rationis, dicam infra *c.* 3. §. 2.

Detractiones

53 Qui unico veluti contextu continuat graviter de altero detrahere, licet occasione data aliquantulum detractionem interrumpat: & licet alias diversas de eodem detractionis materias tangat: unum moraliter peccatum committit: satisque erit si sic fateatur, *semel graviter de quodam detraxi*. Ita idem *ib. sect.* 16. *n.* 559. An debeat explicare vel numerum circumstantiarum, vel numerum eorum, de quibus detrahit, dicetur infra *c.* 9. §. 1.

Contumelia.

54 Qui pari modo injurias, contumeliasque addit, superadditque unico iræ fervore, licet interponat aliqua alia verba ad injurias minime pertinentia; semel injuriis proximum affecisse censebitur. Quare sufficit, si dixerit, *Injuriavi proximum*. Ita Delugo *ib. n.* 561.

Ministrare Sacramentum Pœnitentiæ in peccato mortali.

55 Qui Sacerdos successive audit in peccato mortali plures Confessiones unam post aliam, in sententia probabili non committit plura numero distincta peccata. Idem dic, si Confessarius idem modice deflexerit ad alios sermones minime facientes ad ejusmodi ministerium: unde satis erit si dicat, *audivi una vice plures Confessiones, absolutionem in statu mortali ministrando*. Ita idem *ibid. n.* 558. *& sect.* 3. *num.* 135.

Fornicationes.

56 Contra; qui una, eademque nocte v. g. plures copulas habet cum eadem, multo magis qui plures copulas cum pluribus eadem nocte init, sicuti etiam qui plures successive occidit: debet numerum explicare copularum, & occisionum. Ita idem *ib. n.* 557. *& num.* 558. Ratio est, quia hi sunt diversi omnino actus consummati, nec unus facit moralem unitatem cum alio: in præcedentibus vero illi actus, v. gr. detractionum ex se faciunt unitatem moralem, sic enim modo humano æstimari solet.

57 Hæc exempli gratia tetigisse sufficit; cætera, quæ huc facere possent, suis quæque in materiis explicabuntur. Solum animadverte, contingere interdum posse, ut (licet sine interruptione) transeat tamen quis ad aliam speciem peccati, tunc eam explicandam omnino esse, nequaquam est ambigendum; v. g. cœpisti percutere, & deinde voluisti occidere, ac occidisti: cœpisti etiam detrahere, & deinde inter detrahendum supervenit detractus, te minime a detractione desistente: Dico tum occisionem, tum etiam detractionem coram detracto exhibitam, hoc est, contumeliam, præter verbera, detractionem ipsam esse Confessori aperiendam, ut de se patet. Ita Delugo *ib. n.* 59. *fine.*

Petes, si quis in prædictis sic se accusaret, *Blasphemavi, Pejeravi, Audivi Confessiones in mortali decies*, obligatur ne Confessarius interrogare, an id fuerit uno impetu, atque adeo ex prædicta doctrina semel moraliter, an vero fuerit in diversis v. g. diebus, atque adeo vere, & physice decies? Juvat enim id scire ad expediendam Confessionem, & ne obligetur Confessor ad talem interrogationem. Idem quæri potest in occisione simul multorum, in desideriis ejusdem rei eodem calore repetitis, in detractione moraliter una de eodem continuata, juxta mox dicenda §. 9. *a n.* 61. Idem in tactibus turpibus; de quibus mox §. 20. *num.* 71.

Resp. non obligari. Ratio est, quia probabile est, illas blasphemias, juramenta, & similia esse multiplicia numero per multiplices actus, quamvis uno calore, seu una continuata successione factos: quare tunc Confessarius poterit huic se opinioni conformare. Explico. Probabile est blasphemantem uno impetu decies, committere decem numero mortalia; probabile item est committere unum. Jam, si pœnitens qui uno impetu decies blasphemavit, fateatur se

emisisse decem blasphemias, verum dicit juxta priorem opinionem; illam ergo sequendo Confessarius, prudenter se gereret. Quod si alius pœnitens in simili uno impetu decem blasphemiarum fateatur se semel blasphemasse, quia opinio posterior est etiam probabilis, verum item dicet, & juxta illam absolvendo, prudenter etiam se geret Confessarius, qui (perinde ac quilibet alius) potest sequi modo unam probabilem opinionem, modo aliam, quando non est præjudicium tertii, ut est fere communis Doctorum sententia, a nobis (ne erretur) explicata *l. 7. in Dec. c. 1. §. 5.* Lege de Lugo *de Euch. d. 15. sect. 3. a n. 45.* Castr. *tom. 1. d. 2. de consc. p. 2.* alios citantem.

Dices: Fac illum, qui fatetur se decies blasphemasse, vere decem in diverso calore, seu diversis diebus blasphemias emisisse; certe Confessarius æque hunc absolvet, atque illum, qui uno impetu decies blasphemavit, deciesque se blasphemasse confessus est, & tamen ille magis seu pluries vere peccavit quam hic. Resp. negando in illa sententia probabili illum magis, seu pluries peccasse, æqualiter enim in illa opinione utrobique numerante ipsos physicos actus deliquerunt.

§. IX. *De pluralitate individuali malitiæ in eodem actu.*

58 Egimus, qua ratione multi physice actus unum conflare possint peccatum: nunc quomodo unus actus seu peccatum multas continere possit malitias, erit consequenter declarandum. Est gravis controversia, an sicuti (ut certum est) potest esse in eodem actu multiplex malitia specie, ut est in actu turpi, v. g. contra votum castitatis, in quo duplex sedet specie malitia, altera contra castitatem, altera contra Religionem, utraque necessario Confessori aperienda: ita etiam in eodem numero actu possit residere multiplex malitia numero. Ex. gr. An actus unus, quo quis unico ictu occidit decem homines, habeat decem numero malitias, & consequenter omnes necessario in Confessione declarandas. Habere decem docet Vasq. *de pœn. q. 91. art. 1. dub. 4.* non habere contendit esse probabilius Suar. *de pœn. disp. 22. sect. 4. a n. 34.* sed me juvat ab hac speculativa quæstione prorsus abstinere; & ex alio principio decernere, an has malitias collocatas in uno, eodemque actu sive numero distinctas cum Vasq. sive nequaquam cum Suar. aperire Sacerdoti compellamus.

59 Dico cum de Lugo *de pœn. disp. 16. sect. 3. a n. 133.* nequaquam Fideles ad id esse compellendos. Ratio abstrahens ab illa quæstione speculativa ducenda est ex Tridentino. Nam ex illo solum habemus præceptum confitendi singulas species, & singula numero peccata, nunquam vero apparet præceptum explicandi singulas numero malitias, quæ forte sint in singulis peccatis. Asserimus ergo a pœnitentibus solum, explicandas species multiplicatas in eodem actu, & item omnia individua peccatorum; & quidem merito ut nimirum sic omnia peccata clavibus subdantur. At omnes numero malitias forte inclusas in uno eodemque peccato necessario explicare, quia scrupulis id, & perplexitatibus satis erat obnoxium, cum non judicaverit benignus Dominus præcipere sub præcepto (ut ex verbis Concilii Tridentini colligitur) nos ad id obstringere Fideles nequaquam possumus. Lege Leandrum apud Dian. *p. 9. tr. 9. res. 55.* qui idem docet de eo, qui unico actu voluntatis vult ad decem v. g. mulieres ejusdem conditionis accedere, aut ad eamdem vult accedere pluries; satis est enim, si dicat: Volui accedere pluries ad solutam seu ad conjugatas, sine necessitate exprimendi numerum objectorum talis unicæ volitionis. Quamdam necessariam explicationem habet *n. 61.*

60 Ex hac doctrina aliqua colligemus, quæ illam & clariorem reddant, & ad praxim deducant: ex quibus alia similia inferre quilibet non difficulter poterit, & nos infra, cum de singulis Decalogi præceptis agemus, alia forsasse superaddemus.

Occisio multorum.

61 Si simul unica v. g. explosione bombardæ occidis decem, viginti, plures homines, satis est ex de Lugo *n. 142.* si dicas, *uno ictu occidi multos.* Non sufficiet autem dicere, *uno ictu occidi hominem,* seu *feci homicidium*: quia sic Confessarius intelligeret, te unum tantum occidisse, atque adeo non fateris tuum peccatum, quo occidisti plures; dicendo cum illa generalitate (*occidi multos*) intelligit, quantum satis est, peccatum, quod de facto commisisti. Propter eamdem rationem modo *n. 58.* allatam dicit Leander illum, de quo ibi est sermo, debere dicere: *Volui plures accedere* nam si diceret: *volui accedere,* non explicaret suum peccatum, &c.

Desiderium occisionis multorum, & copula cum multis.

62 Qui unico actu desiderat occidere decem, viginti, plures, ex de Lug. *ib. n. 135 fine,* quique unico item voluntatis actu concupiscit copulam cum tribus, cum decem, cum pluribus fœminis ejusmodi rationis, satis propter eamdem rationem est, in Confessione dicat, *Semel desideravi occidere plures, & semel plures fœminas concupivi.* Ita idem *ibid. n. 151. fine.*

Detractio multorum.

63 Qui unico actu detractionis multos simul læsit, propter eamdem rationem non est necesse, ut numerum personarum læsarum aperiat. Ita idem *ib. n. 135.* v. g. si quis detrahat familiæ, vel domui, vel Religioni, sive numerosa sit, sive modica, satis, abundeque est, si dicat. *Detraxi cuidam familiæ,* &c. An explicanda, vel materia, vel conditio personæ infamatæ, vel numerus personarum, coram quibus exhibetur detractio, infra dicetur suo loco *c. 9. §. 1.*

Scandalum pluribus datum.

64 Qui suo unico actu peccaminoso scandalum est aliquibus seu occasio peccandi; ne sit sollicitus explicare numerum astantium: satis enim habebit ex de Lugo *n. 135.* si dicat, *Fui semel multis occasio peccandi meo malo exemplo.* Ratio est eadem. Cetera de scandalo afferam infra §. 17.

Furtum a multis.

65 Qui unico actu bona multorum lædit, v. g. furatur bona communitatis, vel hæreditatis plurium, satis est si dicat, *Furatus sum a communitate,* vel *ab hæredibus*: nec esse sollicitus debet explicare quotnam personæ in illa communitate numerantur. Imo hac in re praxis communis est ex eod. *ib. n. 136.* solum dicere, *Furatus sum rem alienam,* nihil aliud addendo, & merito, quia ille respectus ad personas in hac materia, videtur se magis materialiter habere, quam in aliis materiis: potius enim hic consideratur quid injuste contrectasti, quam a quo abstulisti. Contra sententiam a *n. 59.* allatam objicit in hunc fere modum Diana *p. 9. tr. 7. res. 55.* Ex hoc Principio videtur inferri, Religioso habenti rem cum Religiosa, sufficere sic in Confessione se accusare: commisi fornicationem sacrilegam, sine necessitate explicandi, votum esse, cum ex parte viri, tum ex parte fœminæ: tamen, sicuti omnes docemus, a viro uxorato peccante cum fœmina alteri nupta debere explicari matrimonium utriusque, nec satis esse dicere, adulterium commisi, ita in casu Religiosi peccantis cum Religiosa, pari modo omnes docemus, debere utriusque votum explicari. Quod autem ex doctrina data sequeretur, non adesse necessitatem utriusque votum, & utriusque matrimonium explicandi, patet, quia ejusmodi peccata sunt unus numero actus, eo modo quo est unus actus, velle per unam volitionem occidere plures, vel uno ictu reipsa multos occidere, &c.

Resp. negando, esse eodem modo. Affirmo enim, imo doceo, in dictis Adulterio, & Sacrilegio debere utriusque Matrimonium, & Votum declarari, sed nego in casibus, de quibus hactenus habitus est sermo. Intercurrit enim certa disparitas. Nam ejusmodi adulter duo facit (præter peccatum contra Castitatem) & injuriosus est suæ uxori, & cooperatur cum stuprata illa ad hoc, ut ipsa sit injuria suo conjugi. Nec dissimili modo se habet ille Religiosus, nam & violat suum votum, & item cooperatur cum Religiosa suum votum pariter frangente, & licet sit per unicum actum illas malitias complectentem, unde ex hoc capite non videatur necessaria major explicatio, tamen non ita est, quia ex se violare, & cooperari ad violationem faciendam ab alio, si non sunt malitiæ diversæ speciei moralis, certe diversissimæ sunt, quoad conceptionem hominum, hoc est, ut cognita una, non statim cognoscatur, seu intelligatur alia. Nam inde fit, ut nisi pœnitens se magis explicet, dicatque utriusque matrimonium, & votum, non fatetur suum peccatum, sed aliud, ut in simili diximus *n. 61.* Confessarius enim, dum solum audit: Adulterium commisi, votum fregi, ex vi horum verborum adulterium tuum & fractionem voti tui intelligit, non vero cooperationem ad adulterium, vel fractionem alterius. Non sic in casu nostræ doctrinæ: dicendo enim, v. g. Volui unico actu occidere; vel occidi multos ejusdem generis v. g. Sæculares, ex vi horum verborum explico satis superque meum peccatum, ejusque specificam malitiam, quam ego commisi.

§. X. *De mediis, quæ assumuntur ad peccatum.*

66 Triplicis generis esse possunt media. Primo indifferentia, ut ambulare, conscendere equum, &c. ad occidendum. Secundo mala, sed diversæ speciei a peccato, quod ultimo intenditur, ut furari ad finem occidendi, Magos consulere ad adulterandum. Tertio mala, sed ejusdem speciei; ut turpiter colloqui, osculari, tangere ad fornicandum.

67 Quoad media primi generis non est necesse explicare, quænam media fuerint assumpta ad peccandum. Unde in prædicto exemplo satis est dicere. Conatus sum inimicum occidere. Præparavi media ad illum occidendum. Ita Coninch. *de pœn. d. 7. dub. 7.*

68 Quoad illa, quæ secundi sunt generis, necesse est omnino ex Coninch. ibid ejusmodi media declarare: si quidem habent malitiam diversam specie, novumque specie peccatum committitur. Qua ratione hæc media, separatimne, an conjunctim cum fine sint necessario explicanda, dicam infra §. *seq.*

69 Huc reduco si forte quis medium adhibeat, aliquem inducendo ut ab ipso adjuvetur ad peccandum, v. g. ad occidendum, certe tunc id esse explicandum, tamquam directam inductionem proximi ad peccatum non est dubium, ex eodem ibid. juxta ea, quæ infra dicentur §. 7. *de scandalo.*

70 Quid si multorum opera usus es? debesne explicare horum numerum, vel conditionem? Resp. cum de Lugo *d. 19. de pœn. sect. 11. n. 476.* satis esse si dicatur in confuso. *Usus sum opera multorum ad tale peccatum, v. g. ad occidendum meum inimicum,* sine necessitate numerandi personas, vel explicandi personarum conditiones. Excipe unum casum in conditione, & alterum in numero.

71 In conditione, quando ratione actionis talis personæ inductæ, peccatum, ad quod inducis, differret specie: v. g. usus es opera filii ad occidendum Patrem tuum inimicum; duo specie peccata commisisti, utraque confitenda; alterum est homicidium, alterum est parricidium, ad quod directe induxisti filium. In numero, quando ratione distantiæ temporis, juxta superius dicta §. 5. *n. 4.* multiplicata numero fuerunt tua peccata; v. g. si induxisti nunc Petrum initio anni, & Paulum in fine ejusdem anni ad occidendum, tunc sunt duo actus peccaminosi numero distincti distinctim aperiendi; at si induxisti simul in eodem actu plures, vel separatim, sed unum dependenter ab alio, ita ut juxta supradicta §. 5. & 6. non judicentur plures numero actus in genere moris; tunc, cum sit unum moraliter peccatum, satis est, ut dixi, dicere, *Plures induxi unico actu,* &c.

72 Jam quoad media tertii generis, est distinguendum: si enim principalis actus vel non est subsecutus, vel intentio fuit sistere in illis, sunt speciatim explicandi: v. g. aliquis turpiter colloquitur; vel osculatur sine animo fornicandi, vel si cum animo, certe non subsecuta est fornicatio, debet illa colloquia, illaque oscula cum eo animo exhibita fateri. Ratio est, quia sunt ex se peccata, nec nisi ea in particulari aperiendo explicari possunt. Si vero principalis actus intendetur, sequaturque, satis est ipsum actum fateri; v. g. si quis quampiam turpiter tangat, osculeturque ante ipsum actum copulæ, imo & post copulam prosequatur oscula, tactus, &c. sine ordine ad aliam secundam copulam, Dico satis esse, ex probabili sententia, si dicat. *Semel fornicatus sum.* Ita Nav. aliique citati a Delugo *d. 16. sect. 16. a n. 555.* & Merolla *t. 1. d. 2. cap. 9. dub. 3. n. 41.* Ratio est quia in ipso principali actu satis explicantur ea præcedentia, vel consequentia; quæ actum comitari consueverunt, quæque actum ipsum non extrahunt ad aliam speciem: nam hæc ad summum aggravant intra eandem, quæ non sunt necessario explicanda, ut paulo post dicetur §. 18. *de circumstantiis aggravantibus.* Dixi, sine ordine ad aliam secundam copulam: tunc enim certo essent explicanda: quia jam committis aliud numero peccatum.

§. XI. *De fine peccaminoso, vel non peccaminoso.*

73 Diximus de mediis, dicamus nunc de fine, exemplumque clarioris gratia sit ejusmodi. Sit, qui omittat Missam die festo ad finem lurandi, vel studendi; debet ne manifestare talis finis in Confessione? idem solet quæri in quocumque actu commissionis, ut si quis furetur propter adulterium, vel propter studium; debet ne studium, & adulterium explicare?

74 Dico, si finis sit ex se pravus, debet explicari: si vero non sit ex se pravus, nequaquam debet. Ita Suar. *de pœn. disp. 22. sect. 4. n. 8.* alii-

que

que possim; Ratio est, quia in priori casu duplex adest speciæ malitia, in posteriori duntaxat una. Quare in casibus propositis, si Missam relinquas, vel ut fureris vel ut studeas; satis est, si dicas, te Sacro non interfuisse, vel esse furatum, si vero ut adulterium patrares, tum furtum, vel Missa, tum adulterium tibi est omnino explicandum.

75 At quando utrumque est aperiendum, potestne id separatim fieri, in hunc modum, *Furatus sum*, & insuper, *Habui animum adulterandi*? Resp. in duobus eventibus procedere hoc dubium posset. Primo in casu, quo prima vice ea duo peccata confitearis. In secundo casu, quo prima vice unum ex his fassus es, oblitus inculpabiliter alterius; velis postea illud, quod oblitus fuisti, confiteri.

76 In priori casu: Dico non posse separatim aperiri. Ita Delug. *de pœn. d. 19. n. 652.* contra Suar. *de pæn. d. 22. sect. 2. n. 9.* Ratio est, quia non explicares peccatum, quod fecisti, sed significares te duo peccata patrasse, quod non est verum, Sacerdos enim dum audit te furatum esse, & deinde te voluisse adulterium; ex tuo modo loquendi duo numero peccata concipit commisisse, cum tamen unum numero, cum duplici illa malitia, commiseris.

77 In casu posteriori. Dico aperiri posse separatim: & sic quia in prima Confessione jam dixi me v. g. furatum esse: satis habuero, si in secunda Confessione dicam, *Habui animum adulterandi*. Ita Sanc. *l. 4. in Decal. c. 11. n. 24.* aliique plures apud Bonac. *disp. 5. q. 5. sect. 2. p. 2. §. 3. diff. 1. n. 9.* Ratio est, quia jam subdidi clavibus primam malitiam; satis igitur erit, si postea explicem secundam. Est autem adhibenda limitatio quædam, quam mox afferam *n. 81.*

78 Dices. At sic significabo, me duo peccata commisisse, sicuti modo significabam in prima Confessione. Respondeo non ita esse: nam quando illa separatio fit in eadem Confessione, ego ex modo loquendi significo me duo peccata commisisse: at quando id facio secunda Confessione; non significo me commisisse duo peccata, sed præscindo: Possum enim secunda vice confiteri idem peccatum, quod alias sim confessus, atque adeo dum dico me adulterium voluisse; non significo me adulterium solum voluisse, ut ex modo loquendi significabam in prima Confessione.

§. XII. *An peccatum continens multas speciæ malitias dividi in Confessione possit?*

79 Ex proxime dictis solvitur celebris illa, & universalis dubitatio, an malitiæ, seu circumstantiæ, quæ necessario in Confessione sunt explicandæ, aperiri queant separatim, v. g. qui habet votum castitatis, peccatque contra ipsum, utrum possit dividendo peccatum, sic se accusare; *Peccavi contra castitatem*, & insuper *peccavi contra votum a me emissum*: an vero obligetur sic unitim loqui, *voti castitatis a me emissi reus, contra ipsum deliqui*.

80 Dico simili ratione, ut §. *præc.* diximus, posse nos hic dubitare. Primo in casu primæ Confessionis. Secundo in casu secundæ Confessionis, quando forte in prima alicujus necessariæ circumstantiæ fueris inculpabiliter oblitus. Ex simili quidem responsione, dico in priori casu non posse, posse vero in posteriori. Rationes sunt eædem; *eodem superiore* §. a nobis allatæ.

81 Supponimus tamen tum ibi, tum hic malitiam non explicatam in prima, posse solum explicari sufficienter in secunda, v. g. in casu voti prædicto, potest; quia dicendo in secunda Confessione, *peccavi contra votum*; tota malitia in prima Confessione omissa declaratur. At in peccato v. g. violentiæ non potest. Si enim quis, exempli causa, violenter puellam cognovit, & in prima Confessione dixit, *se cognovisse puellam*: si in secunda dicat, *se violentum in quamdam personam fuisse*; non sufficienter explicat peccatum in ultima specie a se commissum; violentum enim esse contra aliquem, est quidem generatim ad violentum in re, in persona, in honore.

§. XIII. *An peccatum complectens plures numero malitias dividi in Confessione possit.*

82 Sed jam suboritur alia dubitatio. Diximus de separatione malitiarum speciæ distinctarum: quid de divisione numerica? Aliquis v. g. unico ictu duos homines interemit: potestne se accusare in hunc modum? *Occidi unum hominem*, & deinde, *Occidi alium hominem*. Sic etiam si forte eripuerit quis centum aureos, licetne sic fateri? *Furatus sum quinquaginta, & mox alia quinquaginta*.

83 Dico in prima, eademque Confessione non licere. Ita Vasq. *q. 91. de Pæn. art. 1. dub. 3.* quia juxta supradicta non explicaretur peccatum commissum; sed duo peccata, quæ commissa non sunt. Superest ergo solum decernere de secunda Confessione, quando forte quis in prima inculpate, & sine dolo fassus est suum peccatum sub una malitia, sed deinde recordatus velit aliam confiteri, potest ne hanc solam manifestare? Dico iisdem cum Delugo *de pæn. disp. 16. sect. 16. n. 666.* juxta superius dicta posse, sed sub limitatione allata *n. 81.* idest quando in secunda Confessione explicari potest malitia omissa, sine mentione, seu sine consortio alterius jam manifestatæ. Ratio est eadem ac ibidem dicta.

84 Hinc collige, quia in homicidio duorum uno ictu perpetrato, violatum est duplex jus duorum hominum, licebit tibi in secunda Confessione dicere tantum *Occidi hominem*: quia satis explicabis malitiam nondum clavibus subditam. Ita etiam in unico furto, quod graviter læsit duos, propter eamdem rationem. At in furto centum aureorum v. g. quo læsisti jus fortunarum unius tantum hominis, si in prima Confessione dixisti, *te furatum esse quinquaginta*, & deinde in secunda. *et alia quinquaginta esse furatum*; non satis explicares peccatum tuum, quia explicares te violatum esse jus fortunarum in quinquaginta, quod numquam fuit; necesse igitur tunc erit aperire iterum peccatum tuum, idest *furatum te esse centum aureos*. Expeditius te gessisses, si in prima Confessione dixisses, *te furatum esse materiam gravem*: nam ad aliud deinde non obligareris. Sed de hac re dicetur infra *c. 8. §. 1.*

§. XIV. *De peccatis ex ignorantia.*

85 Qui ex ignorantia vincibili, & moraliter culpabili delinquit, ejusdem speciei peccatum committit, atque is, qui scienter. Ita Sanch *l. 1. in Dec. c. 17. n. 8. 22.* Suar *de pæn. disp. 22. sect. 4. n. 14.* Vasq. *1. 2. disp. 11.* qui limitat in fidelitate. Ratio est, quia similiter malitia in utroque casu ex eodem objecto sumitur: exemplis rem clarius proponamus. Dicimus ejusdem speciei homicidium fecisse eum, qui occidit, quem sciebat esse hominem, & qui occidit, quem ex negligentia mortaliter culpabili non cognovit esse hominem, sed putavit v. gr. esse feram. Eodem modo, qui Sacro interesse die festivo negligit, sive id ex consilio faciat sive, faciat ignoranter, cum tamen advertat grave debitum inquirendi, nec velit, cum possit, inquirere; in idem specie peccatum incidit. Quare in utroque, & simili quocumque casu sufficit hoc modo se rerum in Confessione facere? *Homicidium commisi*, *Missæ non interfui die festo*, &c.

86 Adverte tamen in duobus casibus esse ignorantiam explicandam. Primo quando ignorantia excusat ab incurrenda censura, quæ subinde imponitur violanti scienter, & temere aliquod præceptum, ex Sanch. *ib.* Secundo ex eodem *ib.* quando ob ignorantiam aliquis exponitur periculo in alia specie delinquendi, v. g. si ignoret statum fœminæ, quam quis cognoscit; tunc enim se exponit periculo adulterii, vel sacrilegii, si nupta, vel Deo sacra sit.

87 Petes, ignorantia affectata, qua quis consulto vult laborare, ut liberius peccet, v. g. vult ignorare hunc esse diem festum, ut sine remorsu negligat Sacrum, vel opera servilia exerceat; estne ejusmodi affectus in Confessione aperiendus? Resp. non Ita: quia id nec mutat speciem, imo nec notabiliter aggravat. Ita Delugo *de pæn. disp. 16. sect. 4. §. 7. n. 183* contra Sanchez.

§. XV. *De peccatis ex conscientia erronea.*

88 Qui item peccat ex conscientia erronea regulariter non obligatur id explicare. Ita Sanch. *l. 1. in Decl. Pr. c. 11. n. 5.* v. g. putat quis hodie esse diem festum, & tamen non interest Sacro, satis est Sacerdoti si dicat *se non interfuisse Sacro die festivo*. Si projecit in flumen plumbum credens esse aurum alienum satis est si fateatur *se projecisse alienum aurum*, intelligens corde aurum putativum, &c. sic ubi persuadens hodie esse jejunium ex præcepto, cum tamen non jejunet, sufficit dicere, *violavi jejunii præceptum*, & sic de similibus. Ratio horum est, quia hæc in objecto habent eamdem speciæ malitiam.

89 Dixi (regulariter) quia interdum illa conscientia erronea est explicanda, ex Delugo *disp. 16. de Pæn. sect. 4. n. 504.* propter censuram, vel propter reservationem peccato forte connexam. Nam nec censura, nec consequenter reservatio peccati incurritur ex peccato contra conscientiam erroneam perpetrato; verbi gratia percutit quis Petrum credens esse Clericum; cum tamen Clericus non sit, vere non incurrit excommunicationem Canonis: *Si quis suadente*. Item peccat quis peccato v. g. perjurii putans perjurium in sua diœcesi esse reservatum, cum tamen de facto non sit; vere non committit peccatum reservatum. Idem esset, si quis, putans furari unum obolum esse peccatum mortale, & reservatum (quia forte in illa diœcesi furtum mortale est casus reservatus) obolum furetur; idem, inquam, esset: nam licet ex conscientia erronea hic mortaliter peccaret, tamen non incurreret in peccatum reservatum, quia reservatio est odiosa, unde cadere solum debet supra furtum ex se & ex objecto mortale: Adde ex hac ratione fieri saltem dubium, an tale peccatum sit reservatum: ergo jure reservatum non erit, quia nonnisi peccata certa de facto reservantur, Ita Suar. *de Cens. disp. 40. sect. 6. n. 5. & to. 2. de Relig. l. 4. c. 5. n. 15* Hurtad. *de pæn. disp 11. dub. 9.* Sa *V. casus reservati n. 5.* Sanch. *l. 1. in Dec. c. 10. n. 74.* apud Delugo *de pæn. disp. 19. sect. 2. n. 18.*

90. Rursus conscientia erronea est interdum explicanda ad cognoscendum ipsum peccatum. Ita Delugo *de pæn. disp. 16 sect. 12. n. 504.* Si enim puer v. g. fateretur se non jejunasse die Vigiliæ, & nihil aliud addat, Confessor judicabit hunc non peccasse; dicat ergo puer, *se credidisse obligatum*.

91 Denique expedit hanc circumstantiam sæpissime explicari a pœnitente, ut nimirum instruatur de veritate a Confessario.

92 Petes: Si quis ea laboret conscientia erronea, ut nesciat an id, quod committit, sit peccatum mortale, an veniale, obligatur ne hujusmodi conscientiam palam facere Sacerdoti? Resp. id dependere ex ea quæstione, qua universaliter quæritur, an quando quis aliquid facit contra conscientiam dictantem aliquid esse peccatum confuse, non determinando an sit mortale, vel veniale, peccet mortaliter, an solum venialiter? Quoniam ergo Valentia *to. 2. disp. 2. q. 14. p. 4* Navarr. *in manuali, præludio. 9. nu. 9.* probabiliter docent, tunc solum peccari venialiter, quia tunc solum peccatur secundum communem malitiæ rationem peccato veniali, & mortali; quæ cum abstrahas ab utroque, imperfecta erit in genere moris, consequenter non mortalis; ideo non erit obligatio id confitendi.

93 Scio Vasq. *in 1. 2. disp. 59. c. 3. n. 10.* Sanch. *in Dec. l. 1. c. 2. n. 7.* aliosque, tenere tunc peccari mortaliter. Primo, quia cum sine alio examine tunc peccet, exponit se periculo peccandi mortaliter. Secundo, quia virtualiter vult illud agere, qualecumque fuerit, etiam mortale: sed licet hoc sit probabiliter dictum; tamen his rationibus respondeti potest. Ad primam, dicendo eum peccaturum quidem mortaliter, si tamen tale periculum adverteret, vel adverteret se posse, ac sub pœna mortalis peccati, sed debere melius examen adhibere: verum ita non essemus in casu, in quo solum quærimus id, quod in praxi communiter solet contingere, quando scilicet conscientias operanti non offertur nisi ratio illa communis peccati sine accessu alterius obligationis. Ad secundam ergo virtualiter eum velle qualecumque etiam mortale, sed ajo potius velle a mortali abstrahere: nam solum vult id, quod abstrahit ab utroque, atque ideo culpam imperfectam in genere culpæ, quæ non potest esse, nisi imperfecte gravis, atque adeo non gravis. Tria exempla hic non nemo ponit Vercic. *to. 2. q. mor. 7.* quæ si probarentur a doctis, fidelibus valde faverent. Primo si Rusticus sciat esse peccatum jurare falsum in materia jocosa, sed nunquam dubitavit, mortale ne, an veniale. Secundo si quis ita generice dicat: Potius volo peccare, quam mori. Tertio si quis ita cupiat, volo furari illum librum, nec cogitat, quanti ille liber valeat. Hi enim tres (inquit) peccant venialiter, quia non apprehendunt objectum esse grave.

§. XVI. *De peccante contra præceptum Superioris.*

94 Non est speciæ diversum, atque adeo nec specialiter explicandum peccatum, quo quis violat præceptum unius superioris, ab eo peccato, quo quis violat præceptum alterius; v. g. si Rex, Pontifex, vel Episcopus, seu si lex humana, vel divina idem præcipiant. Ita Sanch. *l. 9. de Matr. disp. 15. num. 6.* Salas *tom. 1. in 1. 2. tract. 13 disp. 3. sect. 2* Vasq. *1. tom. in 1. 2. disp. 98. c. 1.* Ratio est, quia si eodem motivo virtutis præcipiunt, materialiter se habet diversitas superiorum. Si ex diverso motivo, jam aderit diversitas specifica, ut modo dicam, non quidem sumpta a diversitate superiorum, quæ diversitas etiam hic habebit se materialiter, sed a motivorum diversitate.

95 Quid igitur, si diversi superiores, vel etiam unus, & idem diversis virtutum motivis aliquid præcipiant? Respondeo tum fore di-

fore diversas species, adeoque Confessori patefaciendas. Ita si iidem v. g. iidem vel diversi superiores præcipiant Missam audire ob virtutem Religionis, aut jejunium præcipiant ob virtutem temperantiæ, sane violatio præcepti de Missa, & violatio præcepti de jejunio specie morali different.

96 Verum unde colligam, superiores sub diverso virtutum, vel sub eodem motivo præcipere? Respondeo ex duobus capitibus, quæ si recte perpendantur, ad idem reducuntur. Primo, ex ipso actu, qui præcipitur: Superiores enim quando præcipiunt aliquem actum virtutis, semper intendunt honestatem talis virtutis; ex Delugo *disp. 16. de Pænit. sect. 5. §. 2. n. 157.* v. g. Pontifex Summus jubet audiri Missam tali die. Quia audire Missam est actus virtutis Religionis, censendus est intendere honestatem ejusdem virtutis Religionis, & ex motivo ipsius talem actum præcipere. Pari modo si præcipiat jejunium in Quadragesima, vel Vigilia; quia actus jejunandi est actus virtutis temperantiæ, censendus est ex eodem motivo temperantiæ principaliter præcipere; esto etiam ex alio fine minus principaliter: v. g. ad colendam Christi Passionem, vel ad Sancti alicujus reverentiam, id quod ad virtutem Religionis spectat, moveatur. Quia tamen finis minus principalis, quoad illud, de quo agimus, nisi expresse jubeatur, in considerationem non venit: ideo speciem peccati non attribuit. Ita idem ibid.

97 Secundo, ex ipsa materia, in qua superioris præceptum versatur. Ut in iisdem exemplis, quia auditio Missæ est in materia pertinente ad Religionem, jejunium in materia pertinente ad temperantiam; Missa ex motivo Religionis, jejunium ex motivo temperantiæ præcipitur. Sic idem Delugo *ib. & n. 255.*

98 Ex dictis collige, cur quando idem superior eamdem rem pluries, seu per plura numero præcepta præcipit, si non pareatur, unum peccatum committitur, non plura: ratio enim est ex Sanch. *tit. l. 9. disp. 15 n. 6.* quia ex uno eodemque motivo procedit. Hinc si quis non audiat Sacrum die Dominico, in quem forte incidit Festum Sancti Apostoli unum peccatum committit. Si quis non jejunet die Vigiliæ, in qua concurrit dies Quatuor Temporum, semel item delinquit. Ratio est supra dicta, quia tunc superior ex uno tantum motivo, Missam; & ex uno, jejunium præcepisse censendus est.

99 Illud hic diligenter nota cum Delugo *cit. de Pæn. disp. 16. sect. 5. n. 255.* maximum esse discrimen inter violationem præceptorum prædictam, & violationem voti: Nam materia præcepti in transgrediente præceptum debet in confessione explicari, quia ex materia cognoscitur, ut modo dictum est, in qua specie sit actus præceptus, v. g. non satis est dicere: *Non obtemperavi Ecclesiæ præcepto*; dicendum enim est, *Non obtemperavi Ecclesiæ præcipienti Missam, vel jejunium*: nam prius est peccatum contra Religionem, contra temperantiam posterius. At vero cum omnia vota solum concipiantur, & obligent propter motivum colendi Deum, atque adeo Religionis, satis est dicere: *Non servavi votum in re gravi*: sine necessitate materiam explicandi, nisi aliud forte peccatum in voti fractione includatur; ut si ille, qui vovit audire Missam die Dominico, non audisset: tunc enim & votum, & præceptum Ecclesiæ violans duo peccata committit, contra duas ultimas species Religionis, nempe contra obligationem ex voto, & obligationem ex præcepto, ut omnes fatentur, & nos dicemus infra *c. 3. §. 2. n. 20.*

De multiplicatione Censurarum ratione plurium præceptorum.

Petes: Quid de multiplicatione censurarum ex diversitate præcipientium sub censura? Prohibent v. gr. Summus Pontifex, & Episcopus eumdem actum, v. g. incestum sub excommunicatione latæ sententiæ, duplicemne excommunicationem, utramque confitendam incurrit, qui committit incestum?

Resp. sub necessaria distinctione. Suar. Coninch. aliique, quos sequitur, citatque Bonac. *de Cens. in Comm. d. 1. q. 1. d. 5. nn. 11.* Una incurritur excommunicatio (idem dic in aliis censuris, pœnisque) si superiores sunt inæqualis potestatis, Summus Pontifex v. g. & Episcopus, qui non intendat condere novum jus, sed alterius confirmare. Una item, si idem superior, v. g. Summus Pontifex eamdem excommunicationem bis, ter, pluries repeteret. Una item, si sint superiores ejusdem, seu æqualis in eadem communitate potestatis, v. g. Episcopus prædecessor, & Episcopus successor, etiamsi novum jus constituere profiterentur. Ratio horum est, quia in his casibus una, eademque censura firmatur, seu repetitur.

At vero, si superiores sint inæqualis potestatis, v. g. Summus Pontifex, & Episcopus, censuramque alicui actui adnectant, & novum jus condere, ex verbis legis colligatur, plures censuræ incurruntur, utique omnes Confessori propalandæ, etiamsi illi superiores moverentur uno, eodemque motivo. Ratio est; quia tunc subditus delinquens contumax est contra plures potestates, aliis non obediendo, cui inobedientiæ sua quælibet excommunicatio est adnexa.

De multiplicatione Reservationum ejusdem peccati.

Quid, si plures superiores reservent idem peccatum? Id enim hac occasione scire operæ pretium erit, ut possit nimirum cognosci, cujusdam superioris licentia requiratur ad illud absolvendum. Resp. non absimili distinctione. Si enim superiores inæqualis potestatis novum jus non condant, vel si idem superior pluries repetat reservationem illam, vel si superiorum æqualis potestatis quilibet hinc est successor, & prædecessor reservat peccatum, etiam condendo novum jus, una est reservatio, qua restringitur jurisdictio Confessarii, nec est caput, unde reservatio duplex appareat; unde sequitur, quod quolibet ex his superioribus reservationem auferente, jam casus non remanet reservatus.

At si superiores sint inæqualis potestatis volentes condere suam quisque, atque adeo novam reservationem, id quod pari modo ex verbis legis colligi debet, ut quando unus independenter ab alio reservat id peccatum, plures erunt reservationes. Ratio est, quia tunc jurisdictio Confessarii restringitur, & veluti ligatur a duabus potestatibus legitimis, ut supponimus, quæ scilicet restringere legitime possunt; nam propterea uterque ex his superioribus suam restrictionem auferre debebit, secus, altero non auferente, altera reservatio, seu ligamen insolutum remaneat, necesse est.

Illud item hic consequenter de prædictis diversis reservationibus universaliter scire oportet. Nam si inferior Episcopus v. g. concederet, te posse absolvere a suis reservatis, tolleretur restrictio facta ab Episcopo, sed adhuc remaneret illa facta a Summo Pontifice, ut ex se constat. Sed quid, si contra, si Summus nimirum Pontifex idem concederet? Resp. tunc esse diligenter distinguendum. Si enim Summus Pontifex sic v. g. tibi Sacerdoti concedat: Do facultatem absolvendi omnes casus, quos ego absolvere possum, tollitur quæcumque reservatio Episcopi, quia Summus Pontifex omnes casus potest absolvere.

Si vero, secundo, sic concedat: Do tibi facultatem absolvendi casus reservatos Pontifici Summo, hoc est casus quos hic tibi reservavit, puto esse subdistinguendum. Nam si idem est casus, v. g. incestum eumdem reservavit sibi Summus Pontifex, & eumdem incestum reservavit Episcopus novum jus condendo, tollitur omnis reservatio, & a te poterit absolvi. Ratio est, quia, si Summus Pontifex tibi concedit talem incestum te posse absolvere, nequit Episcopus, qui est inferior, restringere eam jurisdictionem, quam tibi Summus Pontifex ample concessit. At si sint diversi casus, v. g. Summus pontifex reservat sibi incestum: at Episcopus reservat adulterium, tunc censeo te non posse absolvere ab adulterio, sine Episcopi facultate. Ratio est in promptu. In hoc enim secundo modo concessionis Summus Pontifex tibi non concedit, nisi casus, quos ipse Summus Pontifex sibi reservavit: at hoc adulterium non est Pontifici reservatum, ergo illud nequaquam tibi concedit. Quod si Papa concedat sequenti tertio modo: Concedo tibi, ut possis absolvere omnes casus Pontificios, dubium erit, an concessio sit primo, an secundo modo ex dictis. Quid ergo erit statuendum?

Resp. Salva meliore sententia, statuendum esse, concessionem esse amplam, & instar primi modi, atque adeo tolli omnem reservationem. Ratio est, quia hoc est privilegium, quod in nullius præjudicium vergit, estque animabus favorabile, & est de concessione potestatis, quare ample erit interpretandum.

Ex hac Doctrina sequitur, quod quando per Bullam concessit Pontifex Mendicantibus, ut absolverent ab omnibus casibus Pontificiis, concessit etiam, ut possent ab iis, quos sibi forte Episcopi reservant. Nam ejusmodi ampla concessio facit sensum primo modo dictum, nisi tamen fuerint a Clemente VIII. & ab Urbano item VIII. restricti, de qua re non est hic disputandi locus.

§. XVII. *De Scandalo.*

100 Quando quis directe intendit peccatum proximi, sive ex desiderio ruinæ spiritualis ipsius proximi, quod rarum est in hominibus, in diabolis commune: sive ob suam commoditatem, aliumve finem, quod frequentissimum est apud homines; dicitur scandalum directum. Et sine dubio per omnes Doctores apud Delugo *de Pænitentia disp. 16. sect. 4. § 2. a n. 157.* id peccatum est specie diversum ab aliis, & debet specialiter in Confessione palam fieri, debetque species peccati, ad quod inducitur proximus, explicari. Ita idem *ib. n. 157.* Si quis ergo loquatur v. g. turpia, ut socius incidat in eas turpitudines, oportet explicare ad quæ turpia inducere tentabat, ad adulteriumne, an ad stuprum, &c. Ratio est; quia non solum peccatum talis scandali est contra charitatem debitam proximo, sed etiam contra virtutem oppositam; eadem enim castitatis virtus, quæ obligat me directe ad castitatem in mea persona custodiendam, obligat indirecte, ne ex industria procurem proximum a castitatis virtute dejicere.

101 Quando autem quis nec intendit ruinam proximi spiritualem, nec ejus elapsum, nec eo fine aliquod malum, seu speciem mali habens patrat, quamvis prævideat, fore ut ex suo facto alii decidant, dicitur scandalum indirectum, & non directe volitum. Dixi (malum, seu speciem mali habens) nam si bonum, seu non malum, nec speciem mali ex se habens facias, ex quo alii causam peccandi sumant, quamvis tamen id prævideas non peccas; cum ipsis tunc, ipsorumque malitiæ imputetur, si peccant. Jam ergo de hoc indirecto scandalo in controversiam cadunt duo. Primo, an sit peccatum specie distinctum ab aliis, aperiendumque in Confessione. Secundo, quomodo, & quibus circumstantiis sit aperiendum.

102 Quoad Primum fatentur omnes, cum Delugo *ib. nn. 259.* esse peccatum specie distinctum. Ratio est, quia per hoc scandalum, quamvis indirectum, jam es causa injusta damni, seu peccati proximi, a qua ex obligatione virtutis charitatis, ne scilicet labatur proximus, debens abstinere.

103 Solum duo adverte. Primo quod merito nonnulli cum Salas *to. 2. in p 2. tr. 13. disp. 5. sect. 15. n. 132. & 133.* docent, tunc solum contrahi a nobis malitiam talis scandali, quando nostro facto, aut verbo proximum conjicimus in gravem difficultatem, & tentationem, cui difficillime possit is resistere: id quod profecto, frequenter usuvenire, difficile est. Secundo, quod jure aliqui item cum Sanch. *l. 1. in Dec. c. 6. n. 7.* docent, multo excusari a prædicto peccato scandali, atque adeo a tali circumstantia fatenda; quia vel ipsi tam pravi sunt, ut eorum malum exemplum parum noceat, vel qui inducuntur, tam faciles sunt, proclivesque ad peccandum; ut qui suo exemplo occasionem illis obtulit, non censeatur eos moraliter inducere.

104 Quoad Secundum, idest posito, quod quis vere talem malitiam indirecti scandali contraxit, qua ratione se gerere in Confessione debeat; tria sunt decernenda. Primo, an sint tunc explicandæ species peccatorum, ad quas proximus inducitur. Secundo, an numerus personarum inductarum ex eodem facto. Tertio, an conditio personarum: ut si inductio sit ad turpia, an explicandum sit inductum fuisse Sacerdotem, conjugatum, solutum, &c.

105 Primo igitur quærimus, an in scandalo, quando non intenditur, licet prævideatur peccatum proximi, sit necessario patefacienda species peccati, ad quam proximus inducitur? Respondent aliqui non esse. Ita Delugo *disp. 16. de Pænit. sect. 4. §. 2. a num. 159.* contra Sanch. Vasq. & Coninch. Si igitur loqueretur quis sive de adulterio, sive de homicidio, ex qua locutione moveatur socius, per hoc scandalum indirectum, ad peccandum, satis erit (quantum est ex hoc capite) dicere *se fuisse per scandalum causam peccati alterius*. Ratio est, quia tunc ejusmodi scandalum solum est contra charitatem debitam proximo, qua non debet quis illi esse occasio peccati, non autem contra alias virtutes particulares, quæ nos non obligant, saltem graviter, ut vitia contraria in aliis impediamus, sed solum, ut illi positive ejusmodi vitia non suadeamus, vel mandemus.

Dixi (quantum est ex hoc capite, idest scandalo) quia certum est, explicandas esse species sui peccati, quando quis dum de suo adulterio, vel stupro, vel homicidio, vel similibus sermonem mi-

scet

fert illa, illorum aliqua concupiscit, ut infra suo loco c. 7. §. 2. dicemus.

106 Secundo quærimus, an quando eodem facto; vel iisdem, verbis es causa ruinæ multorum per prædictum scandalum, debeas numerum ipsorum explicare? Resp. Non debere. Ita idem *ib. sect.* 3. n.135. si quidem satis erit, sic te accusare, *Fui causa, mea turpi locutione*, v.g. *ut multi ruerent in peccatum*. Hanc doctrinam, ejusdemque rationem dedimus supra §. 9. cum de pluralitate individuali malitiæ in eodem actu disputavimus. Non autem recte diceres *te fuisse causam, ut quidam rueret*, si multos induxisti: non recte, inquam, quia tunc non fatereris peccatum, quod commisisti, ut *ib. sup. n.* 16. in simili explicuimus.

107 Tertio denique quærimus, an in eodem indirecto scandalo oporteat explicare conditionem personæ, v.g. inductum ad turpia fuisse solutum, conjugatum, Deo sacratum, &c. Respondent etiam ad hoc aliqui non oportere. Ita Delugo *disp.16. sect.4. n.167.* contra Sanch. Bonac. Fill. aliosque: satis enim superque erit dicere: *Scandalo fui multis*, &c. Ratio est, quia peccatum, quod tunc committitur a tali inducente, solum est contra charitatem, ut modo n. 104. diximus, quare conditio personæ inductæ nihil addit respectu inducentis.

De inducente, seu sollicitante fœminam v.g. cum quis peccavit, an debeat explicare, si fuit primus ad inducendum, quod huc spectare videtur; dicemus infra de simplici fornicatione c.7. §.5. n. 24.

§. XVIII. *De circumstantiis aggravantibus.*

108 Adduntur interdum humanis actionibus aliquæ circumstantiæ, quæ dictas actiones in alia mortali specie ab ea, quam ex se habent, constituunt. Aliquando tamen ita adduntur, ut illas aggravent quidem secundum hominum prudentum existimationem, vel diminuant, sed non extrahant ad aliam speciem. Ita Castr. Coninch. Delugo mox citandi, aliique passim. Exempla prioris sunt. Habet rem quis cum puella, est simplex fornicatio contra castitatem: at vero si addatur, talem non esse liberam, sed conjugatam; præter speciem simplicis fornicationis, habebit talis congressus alteram speciem, idest adulterii contra justitiam. Quod si addatur, esse consanguineam, vel virginem invitam, vel professam, erit insuper incestus, vel stuprum, vel sacrilegium. Simili modo furari rem alienam, est peccatum injustitiæ: quod si res sit sacra, erit insuper & peccatum sacrilegii.

109 Exempla posterioris sunt: Furetur si quis decem aureos, committit peccatum contra justitiam; at si addatur major quantitas, quæ auferatur, v.g. si furetur viginti, aggravabitur quidem prædictum furtum, sed a specie furti non extrahetur. Sicuti etiam si quis furetur quinque aureos, diminuetur peccatum, sed intra eamdem furti speciem. Eodem pariter modo occidere cum intenso odio pluribus, vel paucioribus vulneribus, in die Festo, vel feriato, continet quidem circumstantias aggravantes, vel minuentes, sed intra unam, eamdemque speciem.

110 Regulam autem ad discernendum, quænam circumstantiæ mutent speciem, quæ vero solum aggravent, minuantve, difficile est ex Coninch. *disp.7. n.5.* (cum sinua in speciebus moralibus) exacte dare: variique Doctores varie philosophantur. Illa videtur brevis, & expedita, quantum nunc pro nostro instituto sufficit, quam P. Joseph Augustinus *in Brevi Notitia n.23. de Sacr. pœn.* ponit, qui circumstantiam mutantem speciem ex eo cognoscit, quod pertineat ad aliam virtutem, vel vitium: non mutantem vero speciem, ex eo quod non transferat illam materiam ad aliam virtutem. Quæ vero in particulari transferant; colligendum est ex ipsis materiis, idest ex tractationibus materiarum virtutum, & vitiorum. Adde, item praxim, & usum, ex quo plura sensim doceberis.

Jam vero his tactis, quæstio celebris est, an tales circumstantiæ non solum mutantes speciem, quod certum est, sed etiam non mutantes, saltem notabiliter aggravantes, diminuentesve aperiri Sacerdoti ex præcepti necessitate debeant?

111 Dico, quamvis probabilissimum sit cum Thoma Sanchez, Fagundez, aliisque apud Delugo mox citandum, quibus adde Coninch. *dict. disp.7. dub.3.* circumstantias notabiliter aggravantes, quia mutant notabiliter judicium Confessarii contra Pœnitentem, esse in Confessione aperiendas: tamen probabile etiam esse cum D. Th. Val. Vasq. aliisque, quos citat, & sequitur Delugo *de pœn. disp.* 16. *sect.3.* fidelibus hanc necessitatem minime imponendam. Ratio est, quia non est imponendum onus tam grave, nisi constet de Lege illud imponente, at non constet esse aperiendas nisi species, & numerum peccatorum, ex Conc. Trid. *sess.14. c.5.* non vero omnia, quæ quocumque modo Confessarii judicium commutare queant: Alias rationes vide apud Doctores modo citatos.

112 Ex hac doctrina, ut item ex hactenus dictis plura, & valde utilia inferuntur ad Confessiones expediendas. Quare & ea in sequentibus sigillatim sunt proponenda, & ut facilior Methodus evadat, per singula Decalogi præcepta, pro iis, quæ ad nostrum Institutum faciunt, discurrendum.

CAPUT II.

De Confessione peccatorum circa primum Decalogi præceptum.

§. I. *De peccatis contra Fidem.*

1 Suppono, tanquam indignum controversia, debere in Confessione explicari: An peccatum contra Fidem fuerit solum externum, an etiam internum cum errore intellectus. v. g. qui adorat Idolum absque errore, quod credat ibi adesse divinitatem, est Idololatra externus: at cum ejusmodi errore, est item Hæreticus. Ita Sanch. *in Dec. l.2. c.47. a n.* 22. Dum igitur per illum errorem addatur peccatum specie diversum; sine dubio Pœnitentiæ tribunali erit subjiciendum.

2 Jam vero loquendo de ipso Hæresis crimine: triplici modo potest quis in errores contra fidem incidere. Primo negando, vel deliberate dubitando de articulis Fidei. Atque hic sufficienter confitetur, si dicat, *se prolapsum in Hæresim*, nec opus habet explicare qualitates errorum, seu articulos, in quibus contra Fidem sensit. Sic Reg. *t.* 1. *l.6. c.* 4. *n.* 113. Ratio est, quia quoad hanc præcisam negationem sunt ejusdem speciei, cum omnia opponantur obligationi credendi objecta per Fidem sufficienter proposita.

3 Secundo, posset quis errare contra Fidem non solum negando, sed etiam addendo aliquid, quod aliam speciem peccati adjungat supra Hæresim, hoc est blasphemiam contra Dei honorem. Ut si quis neget, a Pilato condemnatum fuisse Christum Dominum, est solum Hæreticus: at si neget Deum esse bonum; vel circa illud ipsum de Pilato dicat juste ab eo Christum Dominum fuisse condemnatum; non solum est Hæreticus, sed blasphemus. Id igitur esse expresse Confessori aperiendum, non est ambigendum. Ita Castr. *t.* 1. *tr.* 4. *disp.* 2. *p.*1. *n.*6.

4 Tertio posset quis errare, eamdem Fidem non solum negando, & blasphemando: sed insuper volendo acceptare aliquam sectam Fidei oppositam, v.g. Judaismum, Paganismum, &c. Et tunc id debere explicari, saltem pro ipsa praxi, certum judico. Ita idem *ib.* Ratio est, quia singulæ hæ sectæ communiter superaddunt Hæresi, seu negationi Fidei aliqua alia peccata specie diversa ab ipsa Hæresi. Qui v.g. amplecti vult Judaismum, eligit circumcidi, quæ est species superstitionis. Qui Paganismum, vult Idola colere, quæ est species, seu peccatum Idololatriæ, &c.

5 Porro unum superest decernendum. An teneatur Apostata a Fide, Apostasiam in Confessione declarare? Explico. Qui suscepit Baptismum, si forte cadat in Hæresim, debetne dicere se in Hæresim esse prolapsum post susceptum Baptismum, an satis erit dicere, duntaxat se in Hæresim incidisse, quod est quærere; An infidelitas ante Baptismum, & post Baptismum concepta, specie differat.

6 Dico cum Lugo *de pœn. disp.* 19. *sect.*1. *a n.* 294. contra Suar. Sanch. aliosque ab eodem citatos, probabile esse non differre, quare satis esse fateri *se in Hæresim fuisse prolapsum*. Ratio est, quia non apparet, unde specifica differentia sumi rationabiliter possit. Vel enim sumitur ex eo quod se quis subtrahit ab obedientia Fidei; vel quod committit specialem irreverentiam contra eamdem Fidem, semel in Baptismo susceptam. Prius non affert novam speciem, quia probabilius est ex Suar. *l.4. in Dec. c.* 1. *n.ult.* in Baptismum nullum fieri votum, aut promissionem de obedientia Fidei: & ex altera parte illa negatio universalis subjectionis ad Deum, quam continet infidelitas, satis explicatur, cum quis fatetur *se voluisse Fidem*. Nec posterius, quia illa irreverentia eodem modo explicatur, dum dicitur ipse lapsus in Hæresim. Adde, cum quis subjicit clavibus peccatum Hæresis, statim Confessor intelligit ejusmodi peccatum commissum post Baptismum; quia commissum ante Baptismum non est materia Sacramenti Pœnitentiæ; Ergo jam intelligit omnem malitiam, quæ ab ipso absolvenda est.

§. II. *De ignorantia rerum Fidei.*

7 Non sunt plura specie peccata, sed unicum, ignorare culpabiliter articulos Fidei diversos, quos non ignorare quis debet, v. g. Trinitatem, Incarnationem, &c. Ita Suar. *d.*15. *de Fide sect.* 1. *n.* 7. Ratio est, quia licet objecta materialiter specie differant, semper tamen eadem est obligatio omnes eas veritates cognoscendi.

8. Quid, si quis neget articulum Fidei, quia illum ex culpa mortaliter gravi scire noluit? peccatne eodem specie peccato, quo peccat, cum quis deliberate negat articulum, quem probe scit? Resp. puto cum Sanch. *l.4. in Dec. c.7. n.24.* contra Vasq. *t.* 2. ab eodem citatum, peccare eodem specie peccato: Quare abunde is confitebitur si asserat *se negasse Fidei articulum*. Ratio est, quia talis malitia demum resolvitur in illud, quod parvipendatur auctoritas Divina: hanc enim æque in ordine ad Confessionem (quidquid sit in ordine ad aliud, de quo Lug. *disp. de pœn. q.* 16. *sect.*4. *a n.* 193.) parvipendit, qui scienter negat, atque qui, cum debeat scire, negligit, unde & negat.

Quid nosse debeat de Fide Articulis ille, qui absolvendus est, dicam infra *l.* 7. *c.*5. *n.*1.

§. III. *De peccante cum spe veniæ, & resistendo inspirationibus.*

9 Si quis dum delinquit, spem concipit, quod a Deo Optimo tale peccatum ipsi rite confitendum remittetur, vel (quod idem recidit) proponit illud peccatum, quod actu committit, se Sacerdoti rite manifestaturum, cum non committat peccatum specie diversum ab eo, qui idem patrat, sine tali animo, non obligabitur talem spem, seu talem animum confiteri. Imo ejusmodi animum potius addere circumstantiam diminuentem peccati gravitatem, quam aggravantem, docent doctores. Lege Paulum Comitolum *in resp. mor. l.4 q.* 52.

10 Idem die de peccatore contra vehementissimam inspirationem ne peccet: id enim esto aggravet, nihilominus cum non mutet speciem, satis erit in Confessione explicare, *se peccasse*, sine necessitate addendi id peccatum fuisse patratum, interna inspiratione vehementer contradicente. Ita Delugo *disp.16. sect.* 12. *n.* 514.

11 Idem dic propter paritatem rationis, de peccante contra propositum vehementissimum non peccandi, sed citra votum, vel juramentum, quia tunc adderetur nova species, ut ex se patet.

§. IV. *De omittente Horas Canonicas.*

12 Qui cum sit obligatus, de facto omittit Officium Divinum totum unius diei, probabiliter, unum peccatum committit. Sic Nav. & alii apud Delugo *de pœn. q.* 16. *sect.* 4. *n.* 547. unde sufficit, si Pœnitens dicat, *se omisisse Officium Divinum semel, seu graviter deliquisse in recitando Officio Divino*. At qui de facto omittit toto anno v.g. plura peccata committit, quot nimirum sunt dies anni. & omnia confiteri debet; ergo &c. Sic idem *ib.* Ratio est, quia sicuti una unius diei recitatio non ordinatur ad aliam, ita una omissio recitationis, quoad unum diem, non ordinatur ad aliam, atque adeo omissiones multorum dierum non faciunt unum moraliter peccatum. At in Officio unius diei una hora ordinatur ad aliam, constantque omnes unum Divinum Officium diurnum.

13 Sed quid de volente omittere? Resp. Qui vult per unicum actum omittere Officium unius diei; unum peccatum committit: & item qui vult per unicum similem actum omittere Officium v.g. unius anni, unum item numero peccatum facit, satisque fatebitur si dicat, *Volui omittere Officium unius anni*, non autem satis est dicere, *Volui omittere Officium*, quia sic Sacerdos intelligeret Officium unius diei, ut supra in simili dictum est *c.*1. §. 9.

§. V. *De superstitione, & similibus.*

14 Superstitio, quantum facit ad nos, duplex est, ex Sanch. *l.*2. *in Dec c.*38. *n.*12. alia, in qua est pactum expressum cum dæmone, alia in qua tacitum: Atque utriusque variæ sunt species, quas hic transcribere esset profecto superfluum. Illud enim nobis non ignorare sufficit, omnes eas species, quamvis materia, in qua exerceantur, specie differant, tamen non eo ipso differre in ratione morali, & in ordine ad Confessionem. Ita Sanch. *ib. n.*14.

15 Puto igitur solum esse aperiendum in Confessione, *an fuerit pactum explicitum duntaxat*. Ita *ib.* vide & Suarium *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de Superstitione cap.* 9. & 10. quale implicitum solet esse in Astrologia Judiciaria de eventibus liberis, in Chiromantia, & in Auguriis, quando juxta suas regulas ad mortale pertingunt. Vide Martinum Del rio *lib.* 4. *disquisit. Mag. cap.* 3. *q.* 1. Valentiam *tom.*3.

r.3.disp.6.q.12.p.3. Tol. *l.4. c.15.* Ratio est, quia cætera materialiter se habent: adesse vero pactum expressum, tacitumve, licet tantum afferat discrimen expliciti ab implicito, incompleti a completo: unde ex hoc non videatur primo aspectu proprie differentiam specificam inferri, ut tenet Suar. *ib.* tamen quia pactum explicitum addit promissionem factam dæmoni, & commercium actuale cum illo, id quod non invenitur in implicito; ideo vero infertur differentia essentialis, atque adeo, quæ sit in Confessione patefacienda. Cæterum an Superstitio, vel Divinatio, vel quid simile quod fit per somnia, per Carmina, per Imagines, per Aves, per Stellas; non est necessario Sacerdoti declarandum, quia, ut dictum est, hæc se habent materialiter.

16 Eodem modo si eadem Superstitio, vel Veneficium, vel simile addat aliud peccatum, quod, nonnisi, vel declaratione materiæ, vel ex alia circumstantia explicari possit; erit utique necessario talis materia, vel circumstantia exprimenda. Ut si miscuisti sacra profanis; erit etiam peccatum contra cultum debitum rebus sacris: si per maleficium intendisti mortem, vel rem alicujus, erit homicidium, vel furtum: si præter commercium adorasti dæmonem, erit idololatria: & sic de similibus, ut ex se patet. Lege in simili Sanch. *l.2. in Dec. c.38. a n.66.*

CAPUT III.
Circa Secundum Decalogi Præceptum.
§. I. *De Blasphemia.*

17 QUamvis probabilius sit cum Suar. *t.1. de Relig. tr.3. l.1. c.6. n.18.19* Sanch. *in Dec. l.2. c.31. n.39.* Blasphemias contra Deum, contra Beatissimam Virginem, & contra Sanctos differre specie: tamen cum probabile sit ex Azor. apud Dian. *p.1. tr. de Circumstantiis aggravantibus res. 50.* non differre, satis erit, si in Confessione aperiatur numerus blasphemiarum, nec explicare opus erit, fuisse contra Deum, vel Beatissimam Virginem, vel contra Sanctos. Ratio autem, quod non differant, est, quia cum omnes communiter honorent Sanctos, non ob præcisam, propriamque ipsorum excellentiam, sed quia ad Deum ipsi Sancti referuntur; ideo nec injuria eos per blasphemiam afficiunt, nisi quatenus ad Deum referuntur: ab uno ergo, eodemque Deo omnes blasphemiæ specificantur.

18 At si quando forte blasphemia sit Hæreticalis, tunc propter superadditam speciem Hæresis, id esse explicandum ex supradictis constat. Vide Delugo *disp.16. sect.5. n.279.*

Qua ratione qui uno impetu plures blasphemias profert, semel peccet, dixi supra *c.1. §. 8. n.50.*

§. II. *De Voto, & Juramento.*

19 IDem, & multo probabilius, dic in voto & juramento: in quacumque etiam materia ex Sanch. *l.4. in Dec. c.51. n.23.* sive voveas Sanctis, sive B. Virgini, sive immediate Deo: vel si jures per aliquem ex his, sive per quodcumque aliud, in quo veri juramenti ratio apparet, eodem specie voto voves, eodemque specie juramento juras. Ita Suar. *t.2. de Relig. l.1. de Juramento c. 25. n. 10.* Lessius *l.2. c.40. dub.1. n.6.* Fagund. *præcepto Eccles. l.3. c.5. n.2.* Ratio est, quia communiter intentio jurantis est ipsum Deum, qui in Sanctis, rebusque illis relucet, adducere in testem, & in votis, ipsum eumdem Deum colere. Quare satis est in Confessione sic proferre, *votum minime observavi, falso juravi,* &c. sine sollicitudine explicandi, cui voveris, vel quid juraveris.

20 Sed quid, si quis votum confirmavit juramento? Resp. cum Sanch. *l.7. de Matr. disp.17. n.26.* utrumque, idest, votum & juramentum fore explicandum. Ratio est clara, quia tunc emergit duplex specie malitia, si contra illa delinquas: altera contra Religionem, seu fidem datam per votum, altera contra obligationem non adducendi Deum in testem in re falsa. Eodem modo si res, supra quam cadit votum, ac juramentum, esset ex Præcepto, etiam hoc explicari deberet, ut si quis vovisset, jurassetq; Missam audire in die Festo. Nec mirum, quia nova species malitiæ adesset, qua scilicet quis Ecclesiæ Præcepto non satisfacit. Qua ratione, & quando vota, vel juramenta repetita unum, vel plura peccata constituunt, diximus supra *c.1. §. præsert. n.52.*

§. III. *De consuetudine in jurando, & aliis peccatis.*

21 QUi ex inveterata consuetudine advertenter jurat falso, satisne est dicere, *semel juravi falso*, an potius necesse erit etiam addere, id fuisse ex mala consuetudine? Resp. non esse necesse. Ita Suar. Vasq. Reginaldus, Bonac. apud Dianam *1.p. tr. de Circumstantiis res. 15. & 55.* Ratio est, quia peccata præterita non addunt præsenti peccato circumstantiam novam, multo minus specie diversam.

22 Idem dic, ut id semel hac occasione dicam, de inveterata consuetudine fornicandi, blasphemandi, & cæterorum similium: par enim est ratio.

23 Qui vero ex inveterata consuetudine inadvertenter jurat falsum, licet videatur obligari ad consuetudinem confitendam, tamen communiter excusatur. Quod videatur obligari, ratio est ex Sanch. *l.3. in Decal. c.5. n.13. & 14.* quia tunc inadvertenter jurare falsum, licet non sit in se peccatum formaliter: est tamen peccatum materialiter, quia est adhuc perjurium, quamvis inadvertenter commissum: ergo illa consuetudo, quæ est causa talis mali materialis, si non curatur amoveri, est formaliter peccatum, utpote causa mali: quare debebit ipsa in Confessione aperiri, si, ut dictum est, illam extirpare procuratum non sit. Idem dicendum videtur in cæteris peccatis blasphemandi, occidendi, vulnerandi, &c. Si forte quis ex inveterata consuetudine hæc inadvertenter committeret.

24 Jam quod communiter excusetur, ratio est: quia communiter nemo advertit ad obligationem, quam habet illam consuetudinem propter eam rationem extirpandi, ne scilicet sua consuetudo sit causa proxima prædicti materialis mali: & consequenter cum excusetur a peccato, excusabitur a Confessione. Facit in simili Delugo *disp. 16. de pœn. sect. 4. § 7. n. 103.*

25 Unum nota aliquando actus ejusmodi inadvertenter factus non retinere nec malitiam quidem materialem, seu quam vocant, objectivam, & nunc nec ipse actus, nec consuetudo est peccatum, adeoque nec Confessioni subdendum. Talis communiter reputatur contumelia in ebrietate alicui facta ab ebrio: sic idem, *ib. n. 207. & 212.* cum enim contumelia ab ebrio, hoc est ab experte rationis facta, non sit nec materialiter quidem contumelia (debet enim contumelia essentialiter esse per verba utentis ratione, non autem sicut a psittaco) in se non erit peccatum, & neque in causa: quia nunquam talis causa, idest, ebrietas, causabit verba utentis ratione: unde nec materialiter quidem contumeliam causabit. Eodem modo dicendum esse docent aliqui cum Jo. Sanch. *in selectis*, fuse *disp. 20. a n. 5.* de Blasphemia, hæresi, & supradicto juramento, quod scilicet essentialiter requirant esse ab utente ratione, & consequenter ea inadvertenter facta neque in se, neque in casu esse peccata, ideoque necessario confitenda. Sed hoc fusius prosequi ad nos nequaquam spectat, cum satis nobis sit a peccato, & Confessione regulariter ea excusare propter illud caput modo dictum *n. præced.*

CAPUT IV.
Circa Tertium Decalogi Præceptum.
§. I. *De auditione Missæ.*

1 QUando causa omissionis Missæ die Festivo non est ex se, mala, non necessario esse in Confessione explicandam, diximus *cap. 12. §. 11.*

2 Rursus quando quis Missæ ex duplici præcepto interesse tenetur, nec tamen paret, qua ratione unum peccatum committat, diximus *eod. c. 1. §. 16. n. 98.*

3 Superest igitur hic solum quærere, an quando quis in Missa de Præcepto ita colloquitur, & confabulatur cum aliis, ut eos præveniat, aut provocet, duo peccata committat, alterum Missam rite non audiendo, alterum alios ad idem peccatum inducendum? Resp. Committere solum unum peccatum, quare satis est Confessario dicere, *se in Missa prolixas confabulationes habuisse.* Ratio est, quia illa malitia, licet non tam gravis, adest etiam, quando alios non prævenit, sed solum ad eorum præventionem colloquitur: adhuc enim participat cum aliis in peccato, causaque est cooperans ad illorum spiritualem ruinam, quare quando aliquis alium jam paratum invitat (non tamen compellit) solum videtur gravius, sed contra eamdem speciem peccare. Idem dicendum esse in aliis materiis similibus, docebimus infra suo loco *c.7. §. 1. n.14.*

§. II. *De Jejunio.*

4 QUando jejunandum est ex duplici præcepto, qua ratione unum peccatum committitur, diximus *c.2. §. 16.*

5 Præterea, quando est jejunandum ex voto, & ex præcepto, si non jejunetur, duplex committit specie peccatum, imo si ex juramento, triplex, colligi potest ex dictis *c.3. §.2. n.10. & c. n. 99.*

6 Nunc ergo suo jam loco quærimus, an si quis carnes die jejunii comedat, explicare in Confessione, quoties comedit, debeat? Resp. Bene esse distinguendum. Vel enim primo loquimur de jejunio ex præcepto Ecclesiæ, vel secundo de jejunio ex voto, seu ex pœnitentia Sacramentali. Si de primo, est explicandum toties quoties. Si de secundo, regulariter non est explicandum, sed solum prima vice. Ita Sanch. *l. 4. in Decal. c. 11. n. 41.* Ratio doctrinæ, & disparitatis est, quia in priori casu, toties peccatur, quoties comeditur caro: in posteriori solum prima vice peccatur. Et hujus ratio ulterior est, quia in præcepto Ecclesiæ de jejunio, includuntur duo distincta præcepta, alterum ne comedantur carnes, alterum, ut semel comedantur; quorum præceptorum distinctio patet, nam adolescens infra vigesimum primum annum comedendo carnes in die jejunii contra primum præceptum facit, non contra secundum, &c. Cum igitur qui pluries comedit carnes in die jejunii de præcepto, pluries illud prius præceptum non observet, pluries, & consequenter, toties quoties peccabit. Ac in posteriori casu regulariter qui vovet, vel cui imponitur jejunium, solum directe uni præcepto subjacet, quia illi solum imponitur obligatio jejunandi; accessorie imponitur abstinentia a carnibus, sine qua jejunii Ecclesiastici essentia constare non potest: quare, semel fracto jejunio, non remanet obligatio ad talem abstinentiam.

7 Unde obiter vides, posse contingere, ut in die jejunii ex voto, comedas etiam prima vice carnes sine peccato, quando scilicet pluries in prædicto die comedisti legalia, atque adeo fregisti cum peccato essentiam jejunii: nam si postea carnes manducaveris, non peccabis, ut ex dictis patet.

8 Præterea qui in unica comestione comedit in vigilia v.g. carnes, non committit aliud peccatum, si iterum, & iterum comedat cibos legales, & consequenter, nec clavibus subjiciendum. Colligitur ex eodem Sanch. *ib.* Ratio est, quia contra nullum præceptum operatur, non contra essentiam jejunii, hæc enim jam fracta est ex vi prioris peccati, quo carnes comedit, non contra præceptum illud de non comedendo carnes; jam enim loquimur de comestione legali; ergo, &c.

9 Contra, si quis in meridie comederet lacticinia (etiam supponendo quod sit mortale his vesci in quocumque die jejunii) sed iterum in die legalia comederet præter serotinum jentaculum, peccaret comedendo prædicta legalia, idque in Confessione deberet patefacere. Sic Sanch. *in Consiliis l. 5. c. 1. dub. 18. n. 8.* Ratio est, quia in prima illa comestione lacticiniorum peccavit, ut supponimus, contra præceptum abstinendi a prohibitis, sed non fregit essentiam jejunii Ecclesiastici, hoc enim cum lacticiniis consistere potest: quare cum secunda vice comedit licita, tunc fregit jejunium, peccavitque cum onere illud peccatum confitendi, non vero tertia vice, vel quarta simili, quia hæc jejunium jam fractum, & quasi demortuum inveniunt.

CAPUT V.
Circa quartum Decalogi Præceptum.
§. I. *De injuria inflicta parentibus, filiis, uxori.*

1 REgula hujusmodi esse poterit. Omnis injuria gravis facta parentibus (quo nomine venit etiam Avus, & Proavus) quæ adversatur amori, & pietati illi debitæ, est diversæ speciei ab injuriis cuicumque alteri proximo illatis: quare erit apud Sacerdotem afferenda. Vide Azor. *p.2. l.2. q.1.* Bonac. *de pœn. disp.5. q.5. sect.2. p. 2. §. 3. diff. n. 15.*

2 Hinc percussio, occisio, contumelia, detractio gravis, gravis infamatio factæ Parentibus, sunt in Confessione specialiter explicandæ. Contra vero, furtum factum eisdem, non semper est explicandum, nisi quando tantum filius furaretur, ut pater depauperaretur. Ratio est, quia quodlibet furtum est quidem contra justitiam, sed non contra pietatem, nisi casu dicto, vel simili.

3 Quod dictum est de occisione, percussione, &c. dic in peccatis odii, quo scilicet ejusmodi, vel similia mala parenti contra pietatem optas, quia adhuc tale desiderium debito amori erga parentes opponitur. Ita Mol. *t.1. de just. disp. 7. circa finem.*

4 Eadem regula servanda in filiis erga parentes, servari etiam debet ex Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 6. a n. 303.* in Parentibus, Avisque erga Filios, Nepotesque, atque in conjuge erga alium conjugem: nam & ii debent sibi invicem peculiarem, specieque morali diversum

amo-

amorem. Illud tamen observandum, facilius filium peccare contra Patrem, quam hunc contra filium: Siquidem percussio v. g. vel contumelia, quæ facta a patre in filium, propter auctoritatem paternam est levis: gravis erit, illata a filio contra patrem.

5 His dictis, consurgit difficultas: An hæc omnia peccata contra pietatem ejusdem sint speciei, atque ideo an satis sit dicere: *Ego graviter percussi eum, cui reverentiam ex pietate debebam*: an potius dicendum, *percussi patrem, vel filium*, vel *uxorem?* nam videtur prius satis esse, omnia enim sunt contra debitam sanguinis conjunctionem.

6 Nihilominus ego puto ea moraliter in specie ultima differre: apprehendo enim multum interesse inter percussionem, qua pater quamvis injuste, sed tamen pollens auctoritate paterna, filium percutit: tunc enim solum delinquit contra sanguinis conjunctionem, quam qua filius patrem: nam tunc filius non solum peccat contra prædictam conjunctionem, sed etiam maxime contra reverentiam patri debitam: Patris ergo, Avique, Proavique injuriæ contra filium, nepotemve constituunt unam speciem, at injuria horum contra illos, aliam. Rursus injuria prædictorum est diversa specie ab injuria uxoris contra virum: quia in diversa, ut ex se constat, radice fundatur debitus inter hos amor. At injuriam inflictam viro ab uxore, vel uxori a viro non puto specie differre: esto injuria uxoris contra virum, utpote contra majorem, sit aliquanto gravior, quam injuria viri contra uxorem. Ratio est, quia non adest illa differentia modo tradita *n. præced.* nec aliam specificationem inducens. Ex quibus collige v. g. uxoricidium, & viricidium non differre specie, quare nec necessario in Confessione declaranda: sicuti contra parricidium, & filicidium, & uxoricidium differre specie, atque ideo specialiter explicanda.

Hæc probabiliter sint dicta, nam cæterum vide, quæ dicam infra *hoc eodem 2. l. c. 7. §. 7. in fine n. 48.*

§. II *De injuria illata fratri, sorori, aliis.*

7 INjuriam illatam fratri, vel sorori judico specie morali differre ab injuria facta parentibus, vel filiis. Ratio est, quia satis diversa deformitas apparet in illa, quam in hac. Unde *in l. un. C. de his qui parentes, vel liberos occiderunt, & in §. 8 Alia deinde lex instit. de publicis iudiciis.* Leges, quæ parricidii pœna multant filium, qui occidit Avum, vel Proavum, vel quemlibet ascendentem, eamdem pœnam parricidii extenderunt contra patrem, qui occidit filium, vel nepotem, vel quemlibet descendentem: & rursus extenderunt *in l. 1. ff. ad legem Pomp. de parricid.* eamdem parricidii pœnam contra occidentem propriam uxorem, vel proprium virum: non tamen extendisse ad occidentem fratrem, vel sororem unquam invenio. Lege Mol. *tom. 4. de Just. t. 3. d. 26. n. 5.*

8 Sed dubitant Doctores, an injuria inflicta fratri, vel sorori, sicut differt ab injuria inflicta parentibus, ita differat ab injuria illata externis? Dico differre, atque adeo necessario explicandum in Confessione esse injuriam fuisse factam fratri, vel sorori. Sic Delugo *disp. 16. de pœn. sect. 6. n. 307.* Ratio est, quia longe diversa obligatio residet in fratre respectu fratris, quam respectu aliorum, ut ex se patet. Unde vides fratricidium discriminari specie (semper intellige specie morali) tum ab homicidio, tum a parricidio, tum ab uxoricidio: ab sororicidio vero non puto differre, sicuti nec injuria, seu percussio facta a fratre contra sororem differt a percussione sororis contra Fratrem, propter æqualem inter eos obligationem. Sed vide *c. 7. §. 7. in fine n. 48. modo cit.*

9 In injuriis contra alios propinquitatis gradus, præter dictos non habetur nova species. quare nec tales remotiores gradus in Confessione aperiendi. Sic Bon. *d. disp. 5. q. 5. sect. 2. pun. 2. §. 3. diffic. 3. n. 5.* Idemque dic cum Lugo *d. disp. 16. sect. 16. n. 310.* contra Bonacinam, in peccatis (abstrahendo a percussione, &c.) factis contra Sacerdotem. Ratio utriusque est, quia licet aliquando graviores sint ejusmodi injuriæ: non tamen videntur in communi prudentum æstimatione ad diversitatem specificam pertingere. Dixi (abstrahendo &c.) nam quando Clericus, vel Religiosus percuteretur; vel necaretur, tunc esset id exprimendum propter Canonem, *Si quis suadente*, annexamque excommunicationem, &c.

10 Injuriæ factæ Principi, seu superiori non semper conferunt novam speciem, ex Lugo *ib. n. 303.* sed solum quando est talis injuria, ut graviter contra observantiæ virtutem fiat: ad quod certe requiritur, non quæcumque gravis culpa, sed illa, quæ fit contra superiorem, ut superior est, vel quæ redundat in detrimentum eorum, quæ superiori competunt: ut si ille occideretur, vel ut superior contemneretur, &c.

11 Denique injuriæ contra insignem tuum benefactorem, vel non differunt specie a cæteris, vel si differunt, cum solum sint contra gratitudinem, quæ virtus ex se sola non affert communiter obligationem nisi liberam, non apparet unde hæc sola afferre debeat diversitatem specificam. quæ sit ex obligatione gravi subdenda Confessariis. Sic puto contra Delugo *ibid. num. 311.*

CAPUT VI.

Circa quintum Decalogi Præceptum.

§. I. *De quibusdam speciebus homicidii.*

1 DE unica actione, seu ictu, quo quis simul plures occidit, diximus supra *c. 1. §. 8.* ubi etiam actum est de unica voluntate, qua quis vult occidere simul plures. Egimus etiam *cap. præced.* de differentia parricidii, & similium a simplici homicidio, &c.

2 Solum hic, antequam ad ulteriora progrediamur, adverte, si quis aliquem occidit, & postea discerpat cadaveris membra, extrahatve jecur, cor, vel similia: committere malitiam specie diversam a malitia communis homicidii. Ita Delugo *disp. 16 de pœnit. sect. 12. n. 597.* neque enim solum tunc separat animam a corpore, sed membrum a membro: quæ in hominum æstimatione videtur specialis turpitudo, proprio appellata nomine, feritas: Multo magis si id in vivo attentetur.

Jam de homicidio, illud nunc superest explicandum: An locus sacer, ubi forte fit homicidium, debeat explicari tanquam inducens distinctam specie malitiam.

3 Dico esse explicandum tum in homicidio, tum in percussione gravi cum effusione sanguinis. Ita Fagund. *l. 4. Præcept. Eccles. 2. c. 4. n. 14.* aliique passim. Ratio est, quia tunc violatur Ecclesia, unde contrahitur malitia specialis.

4 Dubitatur de percussione gravi, sine effusione sanguinis: ut si quis acriter verberaret suum inimicum in Ecclesia, nec vulnus faceret, contraheretne prædicti Sacrilegii malitiam in Confessione explicandam? Et non contrahere probabilius existimo cum Delugo *de Pœnit. disp. 17. sect. 20. n. 408.* contra prædictum Fagundez *loc. cit.* quia Ecclesiæ prohibitio solum meminit de homicidio, & de percussione cum effusione sanguinis: ergo ad percussionem, sine sanguinis effusione, extendenda non est.

Quid autem hic intelligatur nomine loci sacri, dicam *cap. 7. §. 5. num. 40.*

§. II. *De occisione in causa.*

5 VUlneravit quis verbi gratia, vel venenum, consiliumve dedit tendens ad mortem alicujus: satisne est in Confessione causam mortis dumtaxat proponere, est vulnus, venenum, consilium; an insuper erit necesse addere ipsum effectum secutum, idest mortem ex illis causis derivatam?

6 Profecto certatur utrimque probabiliter: sed vero probabilissimum est, non esse in rigore obligationem effectum secutum confitendi. Ita Vasquez, Granadus, aliique, quos citat, & sequitur Bonacina *de Peccatis disp. 2. q. 4. punct. 4. nu. 7. & 10.* Sanchez *in select. disp. 20. nu. 5.* Ratio est, quia ille effectus, qui consequitur, non est peccatum: unde evenire subinde potest, ut quando ponitur mors ex veneno verbi gratia propinato, inveniatur justus per contritionem ille, qui venenum dedit. Cum igitur teneatur confiteri sola peccata (quæ tantum sunt illa, quæ Sanctus Augustinus comprehendit sub his verbis: *Factum, Dictum, Concupitum contra Legem Æternam*) non autem teneamur fateri affectus ab iis consecutos, effectum illum mortis fateri minime tenebimur. Satis erit igitur dicere. *Vulneravi lethaliter, Propinavi lethale venenum, Consilium dedi efficax de morte, &c.*

7 Idem dic (ut semel hic obiter id non prætermittam) in sexto præcepto de comedente verbi gratia calida, ut sequatur pollutio nocturna, & in similibus casibus, in quibus apponitur causa, ut aliquis effectus tandem eveniat. &c. Ita iidem.

8 Dixi (in rigore) nam recte advertunt nonnulli cum Vasquez *part. 2. t. 2. disp. 94. capit. 3.* regulariter expedire explicare ejusmodi effectus consecutos, cum ita melius malitia actus præcedentis explicetur, meliusque intelligatur peccatoris status, & insuper, an aliquam contraxerit obligationem restituendi, vel in censuram casumve reservatum inciderit.

§. III. *De malis alicui volitis.*

1 CErtum est, quando vis, seu desideras inferre malum proximo, debere te palam Sacerdoti facere, ecquodam genus (non vero individuationem) mali inferre concupiveris, an scilicet mortem, an infamiam, an rei familiaris detrimentum? Ratio est, quia sicut ipsa objecta volita sunt specie diversa, diversumque jus in proximo pariunt, ita ipsi actus voluntatis desiderantis illa inferre, cum diversa jura violent, diversam, specie ultima, malitiam contrahant, necesse est.

Dixi (non vero individuationem) quia non est necesse dicere v. g. *Volui furari pecuniam, equum, vestem, &c.* Ratio est, quia hæc individualitas non affert novum ordinem ad rectam rationem, &c.

Difficultas igitur solum remanet, quando odium sistit in mero desiderio, sine voluntate inferendi tale malum, v. g. quando ex odio desiderat quis, ut suus proximus occidatur, vel paupertate affligatur, vel infamia, an sufficiat sic dicere: *Desideravi proximo malum grave?* Respondeo sufficere. Ratio est, quia illa omnia, quando sistitur in ea voluntate inefficaci, sunt contra charitatem, veluti in genere, quia non debemus velle malum proximo: non vero læditur, nec lædi desideratur jus particulare.

2 Idem propter eamdem rationem sentiendum de gaudio, si quis enim v. gr. gauderet de morte, de inopia, de dedecore sui adversarii, satis esset si diceret, *esse toties de gravi proximi malo delectatum.*

Petes, si quis delectetur de malo proximi, v. g. de ejus gravi infamia, & deinde eidem displiceat bonum grave ejusdem, v. g. honor, & fama bona, &c. duone peccata specie diversa committit, utraque specialiter palam facienda Confessario? an satis erit dicere: *bis per malam voluntatem circa bona*, vel *mala ejusdem proximi Charitatem læsi?*

Respondeo. Credo satis esse, quia illa duo non afferunt speciem moraliter diversam, cum æque peccetur contra eamdem Charitatis virtutem, & quia unum ex his imbibitur in alio: dum enim gaudeo de malo, nolo illi bonum, seu displicet mihi illius bonum, & dum displicet mihi de illius bono, utique placet contrarium, &c.

CAPUT VII.

Circa Sextum, & Nonum Decalogi Præceptum.

§. I. *De delectatione turpi solum interna, seu ut dicitur*, morosa.

1 IN hoc differt desiderium, & consensus in copulam: v. gr. illicitam (idem dicendum in aliis materiis) a delectatione ipsa, quam quis habet de eadem copula: desiderium est actus ex se efficax, & consummatur, seu consummari intenditur in ipso opere externo fornicationis; delectatio vero est actus ex se inefficax, & consummatur interius; non enim transit ad volendum exequi id, de quo quis delectatur; nam propterea dicitur etiam delectatio morosa: quia peccans, dum moratur in ipsa delectatione, nec ad opus consummandum procedere intendit, in eadem veluti conquiescit. Cum autem certum sit in desiderio & consensu, imo & in gaudio de re illicita jam habita debere coram Confessario aperiri conditionem personæ hoc modo: *Desideravi monialem, nuptam, &c.* & in homicidio: *Desideravi occidere Patrem*, vel *Fratrem*, &c. seu *gavisus sum occidisse Patrem, Fratrem*, &c. qua tales voluntatis actus supponuntur esse contra diversas virtutes, unde & sine dubio sumunt suam specificationem a talibus objectis specie morali diversis, cum, inquam, certum, id omnino sit, celebris controvertitur quæstio de delectatione morosa: An scilicet si quis solum delectetur (sed non desideret) de copula, quam cogitat, cum nupta v. g. vel cum moniali: debeat id explicare? An potius sufficiat dicere *Toties venerea de copula illicita delectatus sum illam cogitando?*

2 Et ut pro nostra consuetudine scholasticas quæstiones prætermittamus: Dico, probabilem esse sententiam docentem sufficere sine obligatione declarandi personas, circa quas ejusmodi morosa delectatio versata est. Ita Vasquez *p. 2. disp. 111. & 112.* Castr. *tom. 1. tract. 52. disp. 3. punct. 20. §. 4* aliique non pauci. Ratio est, quia delectationes ejusmodi non variantur specie ex varietate conditionum illarum personarum. Non variantur autem, quia satis superque, & adæquate

sumunt, contrahuntque suam omnes turpitudinem ex oppositione cum virtute Temperantiæ, quæ nunc sola violatur: neque ille animus sic sistens in sola ea voluptate procedit ad violandum, sed ad desiderium violandi jus speciale conjugatæ, solutæ, sacræ, &c. satis explicatur per solam oppositionem ad virtutem Castitatis.

3 Non sic, si quis delectaretur de concubitu conjugatæ formaliter, ut conjugata est, seu ut nupta, seu ut sacra est (id quod certe rarissimum erit) tunc enim esset necesse id explicare, ut ex se patet; nam propterea si quis se morose delectaret de concubitu sodomitico, non satis esset si diceret: *Delectatus sum de copula illicita*; sed debet hanc specialitatem explicare, quia tunc formaliter delectatio versatur in talem copulam, ut diversam a naturali congressu.

4 Quod diximus de delectatione morosa, videtur etiam, secundum hanc sententiam, dicendum de aspectibus, quando quis respicit mulieres affectu venereo, sine progressu ad eas concupiscendas: quia tunc videtur similiter, interius delectatio tota consummari: At si easdem venereo mortali affectu tangeret; quia exterius actio consummatur, esset personæ conditio declaranda.

An vero sicuti certum est, quod qui vovit Castitatem, si morose delectetur de objecto turpi, v. g. de fornicatione, debet explicare suum votum, quia sic adversus Castitatem, & adversus Religionem delinquit; ita conjugatus si similiter morose delectetur, obstringatur in Confessione explicare se esse conjugatum. Affirmat Vasq. 1. *par. tom.* 1. *disp.* 112. *c.* 2. *n.* 10. quia fides Matrimonii obligat non solum corpus, sed etiam mentem in aliud objectum turpe non collocare: negat Hurtad. *de subject. peccat. disp.* 4. *diff.* 10. his verbis: *Docet Vasquez conjugatum, qui veneree delectatur de fornicatione cum non sua, non tantum peccare peccato luxuriæ contra Castitatem, sed etiam peccato adulterii contra fidem Matrimonii; id tamen difficile est, & nullo fundamento probatum, quia difficile est, & absque sufficienti fundamento, in Matrimonio præstari fidem conjugi non collocandi mentem in aliena.* Hæc Hurtad. sane probabiliter.

Cum quo sentiunt alii, & notat non nemo, *tr.* 4. *q. mor.* 6. *n.* 2. idem esse in tactibus ex se honestis, v. g. osculo more patrio, sed inhonesto tantum ex malo affectu.

5 De locutione turpi sistente in sola locutionis delectatione, dicam §. *seq.*

De unico actu desiderii versantis circa multa objecta, dixi *cap.* 2. §. 8. & 9.

§. II. *De locutione turpium, ubi, remissive de osculis, & tactibus impudicis.*

6 Tria hic incidunt expendenda. Primo, an qui turpia cum peccato mortali collocutus est, debeat explicare materiam confabulationis, nempe se sermonem miscuisse de adulterio, stupro, sodomia, &c. Secundo, an numerum personarum, coram quibus habita sunt colloquia? Tertio, an conditiones earumdem personarum; utrum scilicet sint Sacerdotes, nupti? De his duobus postremis satis disputavimus supra *c.* 1. §. 17. *de scandalo*. Superest ergo hic agere duntaxat de primo.

7 Circa quod, si dum de turpibus confabularis, eadem concupiscas; certum est, materiam, seu objectum omnino declarandum; ut ex *præcedente* §. constare potest. At hic propria difficultas est: An si loquaris de prædictis solum delectando te his locutionibus, sed sine desiderio, idem dicendum sit?

Resp. Si solum de ipsa narratione turpi delecteris, probabile est satis tibi esse dicere: *Turpiter locutus sum, delectando me de ipsa turpium narratione.* Sed quid si delecteris de ipsis rebus, seu objectis repræsentatis per locutionem, sine desiderio tamen, ut dictum est? Respondeo: Esse item probabile, non necessario explicanda ipsa objecta, an scilicet fuerint adulteria, stupra, sacrilegia, &c. nisi forte delecteris de his ut tales sunt. Ratio est eruenda ex dictis §. *præcedente*, est enim fere eadem.

Quatenus locutio est scandalum sociis colloquentibus, dicam infra §. 4. *n.* 25.

De osculis, & tactibus impudicis, satis sint ea, quæ innuimus *c.* 1. §. 10. *n.* 72. & §. *præced. n.* 4. *fine*, & dicemus §. 5. *n.* 37. & 38 & §. 6. *n.* 45. & §. 7. *n.* 47.

§. III. *De jactantia, & consilio.*

8 Hic de his disserendum putavimus, quia frequentissima sunt ejusmodi peccata in materia sexti præcepti: sunt nihilominus ad alias materia extendenda. Quærimus ergo primo, an qui se jactat, seu laudat mortaliter de peccato, (nam si se jactet, glorieturve de dexteritate, fortitudine, vel simili, qui fuit in actione peccaminosa, sine periculo peccaminosæ complacentiæ, vel scandali, non est mortale ex Sanchez *l.* 1. *in Decal. c.* 3. *n.* 12) qui inquam se de peccato, verbi gratia contra castitatem jactat, debetne in medium Confessoris afferre speciem peccati luxuriæ, adulterium videlicet, stuprum, sacrilegium, de quo se jactavit? ita etiam si se jactavit de homicidio, furto, blasphemia, obligabiturne, an homicidium fuerit Sacerdotis an fuerit rei sacræ, &c. declarare?

9 Suppono autem semper solum adesse peccatum jactantiæ: non vero intermisceri desiderium, vel gaudium, vel delectationem: si enim hæc accedant, servanda erit doctrina allata supra. §. 1.

10 Dico non solum prædictas species non necessario declarandas, sed probabile esse cum Castr. *t.* 1. *tract.* 2. *d.* 2. *punct.* 21 *n.* 6. sufficere si dicas: *toties jactavi me de peccato mortali*, seu *de objecto mortaliter peccaminoso.* Ratio est, quia tum malitia quanta est jactantia, consistit in eo quod offensa Dei eligatur ut medium ad captandam gloriam apud homines, quæ magna est Dei irreverentia, id quod æque in omnibus mortalibus invenitur: vel si quid aggravat peccatum, non videtur ejusmodi malitiam in aliam speciem transferre.

11. Adverte hic tria. Primo, si te jactes coram multis, tuum Patrem v. g. a te fuisse verberatum, vel te copulam habuisse cum femina bonæ famæ, quod Patri eidem tuo, & illi fœminæ esset notabile dedecus, debes id explicare, non ratione meræ jactantiæ, sed quia in tali jactantia intermiscetur tui Patris vel illius feminæ infamatio. Ad eumdem modum tui similibus.

12 Secundo, sive peccata, de quibus perperam gloriaris, commiseris, sive non commiseris, non est explicandum, ex Sanch. *l.* 1. *in Decal. cap.* 3. *nu.* 5. quia æque assumis utrobique offensam Dei pro medio gloriæ.

13 Tertio quid dicendum, si non te ipsum, sed alium de peccato laudes? Resp. Si id in ejus absentia, nec est intermistum aliquod peccatum, ut modo *n.* 11. dixi, nec adest complacentia, nec astantium scandalum qui forte illa laude ad peccandum excitentur, &c. probabile est non esse novam speciem peccatorum in Confessione declarandam: idque propter paritatem rationis dictæ *n.* 10. At si id in præsentia ejus, qui peccavit, eveniat; declarari in Confessione oportet speciem peccati, de quo laus præcessit. Ratio est, quia tunc illum excitas ad complacendum, & gaudendum de patrato facinore, imo etiam fortasse ad iterum ejusmodi peccatum committendum.

14 Sed jam quærimus de consilio. Dico, idem de ipso sentiendum esse: si enim alicui consilium des de aliquo peccato; debes explicare ejusdem speciem. Ratio est, quia tunc non solum peccas contra charitatem proximi, cui consilium de ruina spirituali præbes, sed etiam contra virtutem, cui tale peccatum opponitur, singulæ enim virtutes non obligant, tum, ne contra illas agamus, tum, ne directe procuremus, quod alii illas violent, ut diximus *c.* 1. §. 17. *de scandalo*. Nam propterea si Petro consilium dedisti de furto, Petro non restituente, tu restituere teneris. Sic idem Sanch. *ib. n.* 9.

§. IV. *De prima luxuriæ specie, idest de simplici Fornicatione.*

16 Percurrimus universas luxuriæ species, ut quid in singulis explicandum necessario sit, cognoscamus, initium sumentes a simplici fornicatione, quæ est prima luxuriæ species. Huc tamen multa aggerimus, quia hic frequentiora: nam cæterum non raro in aliis luxuriæ speciebus, quas mox subjiciemus, eadem eveniunt.

16 Qui committit per illicitam copulam fornicationem, non satis explicat dicendo *se peccasse contra Castitatem*, sed addere oportet, *se copulam habuisse*. Ita Delugo *disp.* 16. *de pœnit. sect.* 5. *n.* 238. quia secus non explicatur malitia propria copulæ fornicariæ, quæ est diversa a malitia quæcumque contra castitatem.

17. Qui committit tria v. g. peccata cum tribus feminis ejusdem rationis non tenetur declarare *fuisse tres fœminas*, cum satis sit dicere, *ter fornicatus sum*. Sic Bonac. *de Sacram. disp.* 5 *q.* 5. *p.* 2. *sect.* 2. §. 3. *diff.* 3. *prop.* 3. *n.* 14. Ratio est, quia eadem est malitia sive cum tribus, sive ter cum eadem, nisi forte aliquando id interroget Confessarius, ut occasio proxima tollatur, quæ ex illa frequentia cum eadem timeri potest, de qua re dixi *c.* 1. §. 2. *n.* 5. & 6.

18 Peccatum cum filia Confessoris nec ex se est sacrilegium, nec incestus, sed simplex fornicatio. Sic Fill. *t.* 1. *tr.* 30. *c.* 5. *n.* 105. aliique. Quare qui id commisit satis est fateri, *se fornicatum esse*. Præscindimus autem a solicitatione Confessoris. Nam solicitatio ejusmodi est specialiter confitenda, cum sit contra reverentiam Sacramento debitam. Præscindimus item quando, esse Confessarium assumeretur ut medium ad peccandum, vel quid simile; tunc enim adesset nova malitia, vel contra reverentiam Sacramenti, vel contra similem virtutem.

19 Virgo, sive vir, ex Fill. *c.* 1. *tr.* 30. *n.* 71. sive puella ex Sanch. *de Matr. l.* 7. *disp.* 5. *n.* 5. Coninch. *de Sacram. disp.* 7. *dub.* 4. *n.* 59. qui prima vice, voluntarie frangit virginitatem, non peccat peccato diverso a simplici fornicatione, secundum opinionem aliquorum: quare sufficiet fateri *fornicationem*, nec obligatur *virginitatem* manifestare. Idem dic, si se polluat, si morose delectetur, si vir desideret virginem sine voluntate vim inferendi, in his enim non additur ex qualitate adjecta virginitatis, nova species malitiæ.

20 Fidelis peccans cum infideli, quantum est ex hoc capite, non peccat nisi simplici fornicatione, ex opinione probabili. Azor. *p.* 3. *l.* 3. *c.* 29. *q.* 3. licet etiam esse contra Religionem, idest contra reverentiam Sacramenti Baptismi, non negem esse probabile cum Sanch. *l.* 7. *de Matr. d.* 5. *n.* 12. Delugo *disp.* 16. *de pæn. sect.* 6. *n.* 539.

21 Confirmo priorem probabilitatem: quia principalis ratio, cur dicendum foret hoc esse peccatum speciale, est, quia Ecclesia dum prohibet conjugium fidelis cum infideli, prohibet etiam quamcumque conjunctionem, cum sit idem motivum, idest, ut pro reverentia nostræ Religionis vitetur illa conjunctio, quæ est damnosa tum ipsi fideli, tum proli educandæ. Quæ est ratio Sanch. *ib.* allata, & approbata a Delugo *ib.* Sed hæc ratio non multum urgere videtur: ergo &c. minor probatur: nam primo, ubi unum prohibetur non intellitur prohibitum & aliud, quantumvis simile, ut est notum in jure, multo plus quia secundo intervenit non parva disparitas; nam in Matrimonio est longe major conjunctio, quam in copula furtiva. Tertio, quia etiam sic intelligerentur specialiter prohibita civile commercium, collocutio, familiaritas, imo servitium infidelium, ex quibus oriri majus periculum sæpe potest. Fateor esse peccatum, quando quis cum infidelibus (existente eversionis periculo, vel scandalo) familiariter degit; sed hoc non est illud, de quo agimus, sed quid commune ad omnes actiones periculo peccandi expositas. Quarto, cum totam hanc malitiam specialem ducant adversarii a prohibitione Ecclesiæ prohibentis Matrimonium fidelis cum infideli: sequitur saltem regulariter, non esse novum formaliter peccatum: quia communiter talis prohibitio inculpabiliter nescitur, imo probabiliter, ut patet ex dictis, judicatur non adesse. Denique pœnæ gravissimæ a legibus contra hoc peccatum constitutæ ostendunt quidem gravitatem, sed non diversitatem specificam: sicuti pœnæ constitutæ in homicidium qualificatum, v. g. proditorium, non ostendunt differre specie a non qualificato. Sed hæc satis contra nostram brevitatis sectandæ consuetudinem. Nota insuper tum hunc §. tum sequentes de speciebus luxuriæ me repetere *l.* 7. *Dec. a c.* 1. multis additionibus illas illustrando.

22 Quid de Sodomia cum Infideli? Resp. idem videri dicendum; nempe abunde esse si fateatur quis *commissam a se fuisse sodomiam*, siquidem, ut ex dictis constat, non apparet, unde necessario derivetur specifica diversitas.

23 Quando quis, cum sit frigidus, vel Eunuchus, cum aliqua peccat, debet fateri *se esse talem*. Ita Sanch. *l.* 9. *de Matrim. d.* 19. *n.* 6. Ratio est, quia tunc, non solum adest malitia fornicationis, sed etiam malitia contra naturam: cum adsit frustratio finis naturalis, idest, finis generationis, atque inutiliter tum suum, tum fœmineum semen a tali frigido provocetur.

24 Quando positive invitas alios, solicitasque v. g. puellam, cum qua deinde peccas: aliqui sentiunt debere te esse solicitum explicare *te fuisse primum ad alliciendum*: Sic. Jo. Sanch *in select. d.* 1. *n.* 24. *in fine*, Delugo *de pæn. disp* 16 *sect.* 4. *n.* 242. ex sententia Vasq. Sed est contra Thom. Sanch. *in Decal. l.* 1. *c.* 6 *n.* 14. & contra Bonac. *de Sacram disp.* 5. *q.* 5. *p.* 2. *diff.* 3. *num.* 19. eadem enim malitia, licet tam gravis, est quando, non invitans, cum illa peccas, adhuc enim particeps es ejus peccati. Idem diximus *sup. c.* 4. §. 1. *n.* 3. de confabulantibus in Missa. Idemque hic de turpi collocutione, & similibus, neque enim propter eamdem rationem te obligo ad explicandum, *an primus fueris*. Quod si quis solicitavit, sed vel deinde non processum est ad opus, vel certe

multo

multo post, debebit sane Sacerdoti id subjicere, utpote peccatum sollicitationis distinctum ab ipso opere patrato.

25 Quando quis in copula non servat debitum modum, sed vel a latere, vel sedendo, vel præpostere, vel viro succumbente, modo servetur vas naturale, nec sit periculum effundendi semen extra vas (id quod tamen raro esse solet; quia matrix saltem partem majorem seminis attrahit) non est circumstantia necessaria confitenda. Sic Sanch. *de Matr. l. 9. disp. 16. n. 3.* quia id accidentale est copulæ, & in conjugatis, vel est veniale, si ob voluptatem: vel peccatum nullum, si in necessitate.

26 Qui incipit, nec absolvit copulam, debet explicare: quia, licet, tunc sit fornicatio ex affectu, non tamen est re ipsa fornicatio, sed actus impudicus. Sic Sanch. *ib. disp. 19. n. 3.* Qui item eamdem copulam incipit, & deinde resilit, semenque dispergit, debet id explicare: quia adest tunc duplex malitia, idest fornicationis ex affectu, & mollitiei, qua reipsa semen dispergit, ut ex se constat.

27 Quas quis carnaliter, vel alio quocumque peccato peccat, non est necesse explicare, *se exposuisse periculo peccandi, ingrediendo domum v. g. puellæ, & deinde peccasse.* Sic Delugo *disp. 16. de pœnit. sect. 2. n. 511.* quando enim hæc duo, idest, se exponere periculo peccandi, & peccare simul concurrunt, nec inter ipsa tanta mora intercedit, quanta necessaria est ad distinguendum unum numero peccatum ab alio, unum peccatum moraliter fiunt. Nec potest obiici esse quidem numero, sed includere duas specie malitias, nec, inquam, hoc potest obiici, quia se exponere tali periculo peccandi, & eodem peccatu peccare, ejusdem sunt speciei: quod si intercedit prædicta mora, non est mirum debere explicari, quia tunc sunt duo numero distincta peccata. Qui media ex se licita vel ex se illicita adhibet, ut fornicetur, qua ratione fateri debeat, diximus supra *c. 2. §. 10.*

28 De eo, qui ex consuetudine inveterata fornicetur, diximus item supra *c. 3. § 3.* De recidivo dicemus *l. 3. §. 4.* Eum, qui cum magna contentione peccat, cum magna voluntate, cum tanta continua duratione, quia solum addit circumstantiam aggravantem, explicare eas circumstantias non necessario debere, diximus *c. 1, §. 18. de circumstantiis aggravantibus.*

§. V. *De Sacrilegio.*

PErgimus ad sacrilegium, quod duplex in hac materia est (nam de homicidio, & furtu sacrilego suo loco) alterum, quod contrahitur ex persona sacra, alterum ex loco sacro.

29 Quoad primum, quod est, quando aliquis, qui Deo per votum Castitatis se consecravit, adhuc turpia quæcumque v. g. mollitiem, fornicationem, &c. non veretur admittere, certum est, ut ex superadictis *cap. 1. §. præser n. 52.* constat, non oportere explicare, an semel, an pluries Castitatem voverit, quia id non addit differentiam specialem.

30 Quæstio igitur superest, an qui violat votum solemne Castitatis, id explicare teneatur, an sit satis sic fateri: *Violavi votum Castitatis*, quod est quærere, an votum simplex, & solemne, quod quidem solemne habent tum professi, tum Sacerdotes, differant specie?

31 Dico esse probabilissimum, tutumque in praxi, non differre specie, atque ideo solemnitatem illam voti non esse necessario declarandam. Ita Suar. *l. 7. de Matr. d. 27. num. 27. & l. 5. in Decal. c. 6. n. 14.* Ratio est, quia utrumque votum eamdem Religionis virtutem æque respicit.

Hinc Sacerdos non obligatur in peccatis contra Castitatem explicare Sacerdotium, sed satis est, si dicat *se voti reum Castitatem violasse.* Sic Sanch. *dicta disp. 27. n. 30.* Fag. *l. 4. de prec. Eccl. 2. c. 3. n. 5.* Hinc Episcopus, & Generalis Ordinis Religiosi, hoc ex capite (nam si adesset aliorum scandalum, juxta supra dicta *de scandalo*, aperiendum esset) in fornicatione v. g. non obligatur manifestare *se esse Episcopum, se esse Generalem*, &c. satis erit si votum tantummodo manifestet. Sic Sanch. *d. disp. 27. n. 33.* quidquid dicat Fagund. *l. 4. c. 3. num. 8.* Hinc Religiosus non est obligatus explicare, se vel Religiosum esse professum, vel Sacerdotem, sed satis est si explicetur votum. Hinc fœmina soluta v. g. peccans cum Sacerdote, Diacono, Subdiacono, vel professo, vel habente vota biennii Societatis Jesu, &c. sufficit si dicat *se cum eo, qui voto obnoxius erat, peccasse.* Ratio horum est eadem, quæ *n. præc.* dicta est.

32 Sed jam exoritur alia difficultas, An, qui habens votum Castitatis, est causa inducens alios ad turpiter peccandum, debeat suum tale votum explicare, v. g. Petrus Sacerdos, vel Religiosus consilium dat, vel inducit Paulum, & Antoniam nullo voto obstrictos ad illicitum congressum, debetne Sacerdos ille, cum eam inductionem fatetur, explicare se esse Sacerdotem?

Resp. cum Sanch. *l. 5. in Dec. c. 6. n. 20. in simili*, non debere. Ratio est, quia votum non videtur se extendere nisi ad obligandum voventem, ne ipse in sua persona delectationes venereas admittat: non vero, ne alios ad easdem inducat, propriam enim, suamque castitatem promisit, non alienam.

33 Hinc denique nota, Novitium, qui nondum ulla vota emisit, non obligari patefacere *se esse Novitium*, si forte peccet contra Castitatem: quia, donec voverit, novam speciem peccati non committit.

De peccato cum filia Confessoris an sit sacrilegium explicandum Confessario, dixi supra *§. præc. de simplici fornicatione.*

34 Jam vero quoad alterum genus in hac materia, quod est, quando in loco sacro ejusmodi turpia perpetrantur; sciendum est per voluntariam pollutionem, seu seminis effusionem, quando notoria est, pollui Ecclesiam, & reconciliatione indigere. Certum autem est copulam, & quamcumque illicitam seminis effusionem in loco sacro habitam, si sit notoria, superaddere peccatu rationem sacrilegii in Confessione patefaciendam.

35 Sed quid Primo, quando copula est occulta? Resp. Licet communior, & probabilior sententia sit cum Suar. *t. 1. de Relig. l. 3. c. 7. n. 4.* Sanch. *l. 9. de Matr. disp. 15 n. 21.* Bonac. *de Matr. q. 5. punct. ult. n. 7.* etiam tunc esse sacrilegium; tamen probabile etiam est cum Vasq. *t. 1. p. 2. disp. 96. d. 3. num. 6.* Basil. Pont. *de Matr. l. 10. n. 15.* non esse, atque adeo in Confessione minime explicandum. Ratio est, quia in tantum est sacrilegium, in quantum polluitur Ecclesia: at non polluitur per occultam copulam, ergo &c. Quando autem fuit occulta copula, sed deinde post aliquot dies, v. g. facta est notoria, polluitur quidem Ecclesia in foro externo, indigetque reconciliatione: at copula præcedens non fuit in foro externo sacrilega, nec ab illa, quia occulta fuit Ecclesia violata. Idem universaliter docet Ascanius Tamb. *t. 2. de jure Abb. d. 29. q. 11. 7.* his verbis, *Ecclesia, & cœmeteria occulte polluta, quamdiu pollutio latet, non indigent reconciliatione; at quando incipit publicari, & manifestari violatio, tunc est necesse, ut Ecclesia reconcilietur.* Ut Abbas, Navar. alii.

36 Quid Secundo, si copula sit licita, id est conjugalis? Resp. Si adsit necessitas, non esse sacrilegium: de qua vide Sanch. *l. 9. de Matr. d. 15. n. 21.*

37 Quid Tertio, de osculis, tactibus, & locutionibus turpibus sine effusione seminis in Ecclesia publice factis? Resp. non esse ex hoc capite sacrilega, unde nec specialiter in eorum Confessione Sacer locus aperiendus. Sic Sanch. *ib.* Ratio est, quia hoc sacrilegium committitur ex eo quod violatur Ecclesia, (quæ quidem violatio per sacros Canones inducta fuit) at per solos actus quomodocumque impudicos, quamvis cum pollutionis periculo (modo pollutio non sequatur,) non violatur Ecclesia: ergo, &c.

38 Notanter dixi (ex hoc capite) non enim est negandum cum Delugo *disp. 16. sect. 10. n. 427.* Si quis hæc, vel similia exerceat in loco sacro, cum magna Ecclesiæ irreverentia, ut si meretricem publice ante Altare impudice quis tangeret, si in sacro templo lascivas comœdias repræsentet, &c. non est, inquam, negandum, ab hoc sacrilegii scelus in sua propria specie committi, etiam seclusa omni humana prohibitione. Sic Bonac. *circa prim. Decal. præc. q. 6. n. 14.* & alii passim. Ratio est, quia esset gravis irreverentia divini cultus atque adeo ipsius summi Dei notabilis injuria.

Turpiter concupiscere mulierem, dum quis recitat officium, non esse mortalem irreverentiam, unde nec necessario specialiter Confessario aperiendam, judicat contra Sylvium Dian. *p. 7. res. 36.* quem lege: nam inde, & ex modo a me dictis poteris statuere, quid, si illam concupiscas, dum Sacrum facis? Quid, dum consecras, & consumas Sacrificium? Quid, dum fers sacram hostiam ad infirmos? Quid, dum ministeas alteri eamdem Eucharistiam? Quid, dum quilibet actu communicat, vel immediate post, hoc est dum sacras species in se habet, & similia? nam in his casibus in quibus advertis gravem, & quidem peculiarem irreverentiam Summi Dei, erit mortale Sacrilegium in propria specie, secus non item.

39 Petes, quid intelligitur, ad hunc effectum, nomine loci sacri? Resp. quamvis ad effectum refugii latius loci sacri nomen intelligatur, includatque ex Sanch. *l. 9. de matr. d. 15. num. 23. & 41.* non solum Ecclesiam ipsam, Capellasque suas, sed etiam Sacristiam, Monasterium, &c. at ad effectum constituendi sacrilegium, tum in homicidio, tum in furto, tum hic intelligitur ex Sanch *ib. a d. nu. 23.* sola Ecclesia, & solum cœmeterium, hoc est Ecclesia cum suis Capellis consecrata, aut saltem ab Episcopo benedicta, sacris officiis, aut sepulturæ fidelium deputata.

40 Denique, adverte duo, Primo, ex Delugo *disp. 16. de pœn. sect. 12. num. 523.* non addere novam sacrilegii speciem circumstantiam temporis sacri, sive igitur die festivo, sive die Veneris Sancti commissum fuerit peccatum, non est necesse ejusmodi temporis in Confessione meminisse; nisi forte ex alio capite Deo, ejusque cultui irreverentia aliqua notabilis irrogaretur: sic *ib. num. 524.* ut si quis v. g. ludos publicos, vel comœdias, & ludicra spectacula exhibere in die Veneris Sancti v. g. vellet: id enim esse contra Dei irreverentiam, nemo dubitare debet.

41 Secundo ex Fill. *t. 1. tr. 30. c. 7. n. 126* apud Dian. *p. 1. tr. 7. res. 18.* nec ex se superadditur similis sacrilegii malitia, ex eo quod quis peccet gestando sacras Reliquias. Ratio est quia non videtur tam gravis irreverentia.

42 Quid, si Sacerdos v. g. portans sacram Eucharistiam, vel Primo copulam carnalem haberet, vel Secundo infamaret, seu furaretur, seu quid simile peccatum patraret? Resp. In primo casu magnam irreverentiam agnosco, unde & grave speciale sacrilegium, contra Religionem commissum, atque adeo Sacerdoti subjiciendum. In secundo tam gravem irreverentiam non video. Nec novum est non omnia peccata æqualem turpitudinem continere: nam propter eamdem rationem, eum, qui valde impudica ante Altare exerceret, modo *num. 38.* a sacrilegio non liberavimus: liberamus tamen cum Azor. *c. 3. c. 27. q. 15.* alia peccata non ita turpia committentem.

§. VI. *De Adulterio.*

43 CErtum est, conjugatum turpiter peccantem cum soluta, vel contra, debere explicare *se esse conjugatum*: quia tunc adest nova species, nempe adulterium. Sed quæstio est, an quando conjugatus cum conjugata (& idem quæritur quando professus cum professa) peccat, explicandus sit status utriusque, an satis sit dicere *commisi adulterium, sacrilegium*, &c.

44 Dico non esse satis, sed adulterium, vel sacrilegium ex parte utriusque esse perpetratum, fore necessario explicandum. Ratio est, ex Lugo *disp. 15. de pœn. sect. 5 nu. 258.* quia tunc sunt commissa duo peccata, alterum, quo quis peccat in sua persona, alterum quo cooperatur cum alia, ut illa in propria persona peccet.

45 Sodomia cum conjuge etiam sua est adulterium: & denique bestialitas, Sodomia, & similia delicta uxorati, etiam cum solutis, sunt adulteria, ut item mollities, atque adeo explicanda: idem dic de osculis, & tactibus impudicis, &c. Ratio ex Sanch. *lib. 9. de Matr. d. 18. num. 4* Azor. *c. 3. l. 4. c. 23.* quia in his semper injuria fit conjugi.

De delectatione morosa conjugati vide supra *c. 7. §. 1. n. 4. fin.*

46 Superest hic, tamquam in suo loco, quærere, an qui sponsam habet de futuro, id explicare debeat, si contra Castitatem peccet? Resp. probabilissimum esse non debere. Sic Basil. Pont. *de matr. l. 11. n. 8.* aliique. Ratio est quia per sponsalia non traditur jus in corpus, quare non peccatur contra justitiam. Et sicut qui vovit Religionem, si fornicetur, non obligatur explicare tale votum, quando fornicationem fatetur, quia per promissionem Religionis nondum contraxit obligationem voti Castitatis: ita ille per promissionem Matrimonii nondum contraxit obligationem justitiæ.

§. VII *De Incestu.*

47 NOn est dubium incestum esse speciem luxuriæ explicandam in Confessione, qua cum consanguineis, vel affinibus, contra Castitatem, sive per copulam, sive etiam per oscula, tactusque impudicos, &c. peccatur: nam propterea ita communiter definitur: *Est peccatum luxuriæ, quod committitur cum persona conjuncta.* Sed quæstio est, an incestus cum consanguineis differat ab incestu cum affinibus? & rursus, an incestus cum alterutris ex prædictis in uno gradu usque ad quartum (nam in aliis a quarto est simplex fornicatio)

diffe-

differat specie ab incestu in alio v. gr. peccata cum matre, cum filia, cum sorore, cum nepte, cum consobrina, sive consanguineis, sive affinibus, differunt ne inter se specie, ita ut in Confessione talis gradus sit ex necessitate declarandus? an vero si quis, cum aliqua ex dictis peccavit, etiam si fuisset mater, satis se explicet dicendo, *incestum commisi?* Quid de peccante cum conjunctis spiritualiter, idest ex Baptismo, vel Confirmatione, & de conjunctis legaliter, idest ex adoptione?

Tribus dictis, hæc satis confusa propter opinionum varietatem apud Auctores, breviter, distincteque, ex meo instituto, expediemus.

48 Dico Primo, probabile est, nec consanguinitatem ab affinitate, ex S. T. 2. 2. *qu.* 16. *art.* 9. & Cajet. *ib.* nec unum gradum ex his differre specie ab aliis. Sic Fill. *t.* 1. *tr.* 30. *cap.* 5 *nu.* 97. dicens esse opinionem S. Th. Cajet. Soti. & fere Thomistarum; Criptius *in tr. de casibus res. c.* 8. *n.* 5. Megala *in* 1. *p. l.* 5. *c.* 12. *n.* 9. uterque apud Dian. *p.* 1. *tr.* 7. *res.* 31. Unde licet sine dubio gravius sit contra unum gradum delinquere, v. g. contra primum cum matre, quam contra alium, v. g. cum consobrina, tamen quia non mutatur species, puto non esse ea speciatim ex necessitate patefacienda. Ratio est, quia in omnibus his una specie deformitas est (licet modo levior, modo gravior) nempe contra reverentiam debitam conjunctis. Quod autem id oriatur interdum ex ipsa natura, ut in primo consanguinitatis gradu, & per alios etiam in secundo, interdum vero ex præcepto Ecclesiæ, ut in cæteris, & maxime in gradibus affinitatis; nihil specie diversum ex hoc necessario infertur: nam præceptum superioris, cum aliquid præcipit, ponit materiam præceptam in ea specie virtutis, ratione cujus illud præcipit: nunc autem Ecclesia abstineri ab illis congressibus præcipit, propter eamdem reverentiam conjunctis debitam. Quod deinde gradus ipsi non mutent speciem, inde probatur, quia hi nihil aliud inferunt, nisi majorem, vel minorem conjunctionem: magis autem, & minus non variant speciem, etiam in hac re nostra morali; nisi aliunde probetur esse contra particularem virtutem, vel particulariter contra diversum rectæ rationis dictamen. Id quod hic, quamvis multi probabiliter invenire satagant; nihilominus alii, probabiliter item, non inveniri posse contendunt.

Dices: asserimus hic *n.* 48. ex probabilissima plurium sententia turpem conjunctionem cum consanguineis non afferre diversitatem specificam necessario in Confessione explicandam ut diversam ab alia conjunctione strictioris consanguinei; quia licet gravius sit contra unum gradum v. g. contra primum cum matre, quam contra alium v. gr. cum consobrina delinquere, tamen magis, & minus speciem incestus diversam non constituit: Ergo idem asserere debuimus supra lib. hoc 2. *cap.* 5. §. 1. *&* 2. in injuriis illatis contra consanguineos, vel affines, atque ideo dicendum fuit, injuriam illatam Patri, vel Fratri non esse diversæ speciei ab injuriis contortis contra cæteros minus propinquos, quia pariter magis, & minus in debito, quod consanguinei contrahunt non se conviciandi, non afferunt diversitatem specificam.

Resp. Certe urget non improbabiliter paritas, unde probabiliter consequitur, tum in hac materia de incestu, tum illa materia de injuria contra consanguineos, vel affines inflicta, non esse necessario explicandam ejusmodi diversitatem, sed sufficere, si dicatur: *Ego mihi conjunctos contumeliis affeci*.

49 Dico secundo, Incestum cum conjunctis conjunctione legali, idest conjunctione orta ex adoptione alicujus in filium (quæ est inter adoptantem, & adoptatum; inter adoptatum, & filios legitimos adoptantis, qui in ejus sunt potestate, inter uxorem adoptati, & ipsum adoptatum: & denique inter uxorem adoptantis, & adoptatum,) Dico inquam hunc incestum non esse explicandum, ut distinctum ab aliis incestibus dictis *in num. præced.* & nec necessario explicandas diversitates illas dictas in proxima parenthesi. Ratio prioris hujus dicti est ea, quam *numero præcedente* diximus, quia nimirum Ecclesia, propter idem motivum reverentiæ conjunctis debitæ, prohibet ejusmodi congressus. Sic Delugo *disp.* 16. *de pœnit. sect.* 6. *num.* 328. Ratio posterioris est similiter eadem, quam *ib.* diximus; quia diversitas gradus solum indicat magis, & minus in eadem specie.

50 Dico tertio, Incestum cum conjunctis conjunctione spirituali, idest, orta ex Baptismo, & Confirmatione (quæ est inter baptizantem, & baptizatum, inter Patrinum vel Matrinam cum ipso baptizato, inter parentes baptizati cum baptizante, & denique inter eosdem parentes baptizati, & Patrinum, vel Matrinam: quod idem est respective in Confirmatione,) Dico inquam cum Sanch. *l.* 7. *de Matr. disp.* 5. *n.* 9. incestum hunc esse explicandum, ut distinctum ab utroque incestu carnali, & legali, prædicto *in num.* 48. *&* 49. sed non esse necessarium explicare an ex Baptismo, an ex Confirmatione fuit orta conjunctio: item nec esse necesse explicare an v. g. baptizans vel confirmans, peccaverit cum baptizata, an cum matre ejusdem, &c. Ratio primæ partis hujus dicti est, quia incestus spiritualis addit circumstantiam Sacramenti, ratione cujus reducitur ad genus quoddam sacrilegii. Ratio secundæ, & tertiæ partis est, quia semper in prædictis committitur peccatum cum eadem specie, deformitate, esto graviore, vel leviore; quia semper est contra eamdem reverentiam debitam personis, ex intuitu Sacramenti, connexis.

51 Huc commode reducere possumus duo, quæ supersunt explicanda. Primum circa impedimentum publicæ honestatis. Secundum circa incestum sodomiticum. Quoad primum, sciendum est, impedimentum publicæ honestatis esse illud, quod oritur ex sponsalibus de futuro, valide tamen initis; nam his ita initis, oritur ex Sanch. *l.* 7. *de matr. d.* 68. *& seq.* impedimentum dirimens Matrimonium inter sponsam, & consanguineos sponsæ in primo gradu; & contra, idest non potest valide contrahi Matrimonium a sponso vel sponsa cum dictis consanguineis. Idem etiam impedimentum oritur ex Matrimonio rato non consummato, cum hoc addito ex Sanch. *ib.* ut sit dirimens etiam usque ad quartum gradum, & etiamsi Matrimonium fuerit irritum ex quocumque capite, præterquam ex defectu consensus.

52 Jam si quis cognosceret sororem v. g. vel matrem, filiamve suæ sponsæ de futuro; rursus si cognosceret sororem, aliamve consanguineam suæ conjugis per verba de præsenti, sed nondum consummato Matrimonio; deberetne in Confessione explicare non solum ipsum peccatum, sed etiam ejus qualitatem, nempe fuisse incestum cum matre, cum sorore, cum consanguinea sponsæ, &c. Resp. cum Delugo *disp.* 16. *de pœn. sect.* 6. *nu.* 131. certum esse tale peccatum habere malitiam incestus carnalis: quia est prohibita talis copula per Ecclesiam, ponentem in ea impedimentum dirimens, propter reverentiam conjunctis debitam: quare erit ut talis explicandus. Quoniam vero supra diximus non esse ex probabili opinione in cæteris incestis necessario explicandos gradus; ita hic, ubi incestus oritur ex inchoato Matrimonio, consequenter, propter eamdem inibi allatam rationem dicendum erit.

53 Quoad secundum, idest, quoad Sodomiam, quærimus, an si quis sodomitice cognosceret consanguineam, vel affinem, vel conjunctum conjunctione legali, vel spirituali, debeat explicare conjunctionem, itaut non satis sit dicere; *se Sodomiam commisisse*, sed necessario addendum, *se sodomiticum incestum commisisse?*

Resp. cum Fill. *t.* 2. *tr.* 30. *c.* 5. *n.* 166. necessario sic addendum. Ratio est quia ob reverentiam naturalem propinquis debitam, ejusmodi peccatum, ultra malitiam sodomiæ habet & malitiam incestus. Quamvis enim per hunc incestum sodomiticum non impediatur Matrimonium; quia ut impediat, debet esse seminatio in vase naturali; neque per eumdem incurrantur pœnæ contra incestum latæ, quia pœnæ fulminantur contra incestum proprie dictum, idest natum ex copula naturali: tamen quia fit contra prædictam reverentiam, non potest propriam incestus malitiam non participare.

54 Major difficultas, utrum explicandi gradus, v. g. sic: *Commisi incestum sodomiticum cum fratre, cum patre, cum consobrino*: An satis sit dicere: *commisi incestum sodomiticum?*

Resp. In nostra sententia probabili non esse necessario explicandos. Ratio est, quia omnes sunt ejusdem speciei, & solum secundum magis, & minus in eadem specie differunt: id quod, ut diximus *nu.* 48. notat quidem majorem, minoremve gravitatem, sed nequaquam speciæ distinctam.

§. VIII. *De Stupro.*

55 Stuprum est concubitus viri cum virgine fœmina, eadem repugnante; Quare, ea consentiente, ex probabilissima sententia, est simplex fornicatio. Unde sequitur, *statum virginitatis* non esse necesse in Confessione explicare, virgine consentiente; quem illa repugnante, explicare oportebit.

56 Pari ratione sodomitica copula cum eadem consentiente est mera sodomia, unde nec ibi *status virginitatis* est declarandus.

57 Cum se virgo polluit, vel delectatur, &c. non facit nisi peccatum mollitiei, de quo diximus supra §. 4. *n.* 19. nam propterea *suam virginitatem* explicare non obligatur.

58 Ad expediendam Confessionem facit, scire obligationem, quam contrahit stuprator. Dico ergo. Cum virgo defloratur, ipsa consentiente, nihil ei, nec parentibus debet deflorator. Ita Lessius *l.* 2. *cap.* 10. *dub.* 1. At si vi, vel fraude, vel promissione virginem quis defloravit, sane tenetur vel dotare, vel ducere, ac solvere, quod promisit. Sic *ib.*

§. IX. *De Raptu.*

59 In duobus differt raptus a stupro. Primo, quia stuprum semper est cum virgine, at raptus est de quacumque muliere; imo etiam puero: qui sane raptus est omnium turpissimus.

60 Secundo, stuprum solum dicit violentiam, vel ad summum fraudem: at raptus, præter violentiam, addit abductionem. Ita Fill. *t.* 2. *tr.* 30. *c.* 6. Est enim raptus peccatum luxuriæ, quo persona aliqua abducitur cum violentia ad turpem actum cum ea exercendum. Addit igitur malitiam contra Justitiam, atque adeo specialiter confitendam.

61 Abductio sponsæ de futuro; item sponsæ de præsenti, idest conjugis per duos menses ante consummationem Matrimonii, ad quod consummandum prædictum tempus conceditur: abductio, inquam, ejusmodi sponsarum, si est ad finem rite complendi Matrimonium, non est raptus: quia etiam repugnantibus Parentibus, non est ex Fill. *ib.* abductio ad id, quod est prohibitum: sed si est ad illicitum finem, explendæ scilicet libidinis, erit raptus, speciatim in Confessione manifestandus.

§. X. *De peccato contra naturam.*

62 Quatuor sunt species, & quidem distinctæ, aperiendæ ex Fill. *tr.* 30. *c.* 8. *n.* 142. quia habent turpitudinem, si non physice diversam, quia omnes prodigunt semen sine spe generationis, certe, ex recta hominum æstimatione, diversam moraliter: Mollities, Sodomia perfecta. Sodomia imperfecta, Bestialitas, ad quas reducitur congressus cum dæmone. De singulis aliquid breviter delibabimus.

Mollities.

Est pollutio voluntaria sine conjunctione corporum; seu, ut definit S. Th. 2. 2. *q.* 42. *art.* 11. *&* *ib.* Cajet. est peccatum contra naturam, per quod voluntaria pollutio procuratur, extra concubitum, causa explendæ delectationis venereæ. Si quis tamen dum se polluit, consentiat, vel cogitet morose in aliquam alia speciem, v. g. in adulterium, incestum, &c. contrahit eamdem malitiam, quam cogitat, adeoque confitendam. Ita Fill. *tr.* 30. *c.* 8. *n.* 54.

63 Inanimatum instrumentum, quo quis se polluat, non facit mutationem speciei, ut supr. *c.* 1. §. 10. de mediis quæ assumuntur ad peccandum, universaliter diximus. Dixi (inanimatum) nam si animato, ut si manibus alterius, &c. fiat, jam nunc subdo.

64 Si quis se pollueret intra brachia, coxendices, &c. fœminæ, vel viri, cum id regulariter procedat ex affectu personæ, seu concubitus cum illa; est sine dubio specialiter explicandum: quia non est mera pollutio, sed copula inchoata: Non tamen credo necessario esse explicandas peculiares partes corporis (nisi sit affectus aliquis particularis, v. g. ad partes præposteras, ob Sodomiam, unde & explicandum) materialiter enim se habent, ex Fill. *ib. n.* 155. & illa major delectatio, quæ in una ex partibus quæritur, non transcendit speciem malitiæ, quæ est in alia.

65 Petes; quando quis habet inchoatam prædictam copulam, necessitatem habetne exprimere in Confessione se seminasse extra, vel intra vas? Resp. Ita; quia extra dispergitur semen: at intra vas naturale fœminæ, non item. Quid in masculis, dicam mox *a n.* 77. & addam ultimam praxim pro hac re.

66 Si quis se polluat manibus alterius viri, feminæ, vel suis alium quis polluat, debet id explicare, propter cooperationem cum alterius peccato. Imo si tu tuis manibus polluas uxoratum, vel Sacerdotem, &c. debes id explicare, quia cooperaris ad adulterium, vel sacrilegium, juxta ea quæ dixi *c.* 1. §. 27. *de scandalo num.* 100. At si te suis manibus alius polluat: parum refert ex eodem Fill. *ib.* pro tuo peccato contra Castitatem, quod ille fuerit vir, vel fœmina, vel Sacerdos: tunc enim (si aliud non additur) se habent illæ manus ut merum instrumentum: & solum adest cooperatio cum alterius te polluentis peccato, ut dictum est *c.* 1. §. 20. *n.* 69. De hoc vide vindicationem meam *lib.* 7. *in Dec.* 7. §. 1. *a n.* 5. vel in calce operis.

De

De Incipiente copulam, & resiliente, semenque dispergente, *dixi* §. 4. *n.* 36.
De mollitie virginis, *dixi* §. 8. *n.* 57.
De mollitie uxorati §. 7. *n.* 45.
De mollitie sacrilega §. 5. *n.* 34.
De comedente calida, ut polluatur in somno, *dixi n.* 6. §. 2. *n.* 7.
De se sæpius polluente an sit statim absolvendus, dicetur universim inferius cum de Recidivo *l.* 3. *c.* 3. §. 4.

Sodomia.

67 Sodomia, & quidem perfecta, est concubitus ad sexum non debitum, ut vir cum viro, fœmina cum fœmina: Ita S. Th. 2. 2. *q.* 52. *art.* 11. *& ib* Cajet. nam concubitus viri cum femina in vase præpostero, est sodomia imperfecta, de qua mox. Concubitus autem est copula carnalis consummata: naturalis, si fit in vase debito: innaturalis, si fit in loco, seu vase non debito.

68 Sed hic est quæstio, quandonam mutua procuratio pollutionis inter mares, vel inter fœminas debeat dici mollities, quando sodomia? Resp. cum Cajet. *ib.* quando ex affectu ad personam adest concubitus, si fit inter indebitum sexum, hoc est inter virum, & virum; fœminam, & fœminam, tunc est sodomia. Quando vero est mutua pollutio, absque concubitu, sed solum ad explendam libidinem, est mollities.

69 Hinc si duo mares commisceant corpora, & moveantur ad procurandam pollutionem, vel quomodocumque se tangant impudice, ex affectu indebiti sexus, ita ut effusio seminis vel fit intra vas præposterum, vel etiam extra; puto esse sodomiam: Ita P. Antonius Marsilius lector casuum in Collegio Romano *in manusf. in Dec. tr.* 11. *c.* 8. §. 3. Si fit intra vas, est certum: si vero fit extra, probatur: quia quamvis tunc non fit copula, tamen per illum concubitum est affectus venereus ad indebitum sexum, qui proprie constituit sodomiam: nam cæterum sive semen effundatur intra, sive extra; semper æque in loco non suo dispergitur; locus enim præposterus videtur materialiter se habere in sodomia; sed formaliter ejus essentia sumitur ex motivo, scilicet concubitu cum affectu ad indebitum sexum. Confirmo, quia fœmina cum fœmina non alio modo commiscetur nisi per dictum concubitum cum effusione seminis, & non intra vas præposterum. Inter illas enim non potest esse copula proprie, sed si ipsæ fœminæ commisceant corpora ex affectu solum se polluendi; idest explendæ libidinis, est mollities; si ex affectu ad indebitum sexum, est sodomia.

70 Scio Graphium *c.* 9. *n.* 11. ex Nav. *c.* 23. *n.* 149. sentire ad copulam sodomiticam requiri effusionem seminis intra vas innaturale. Sed mihi hæc sententia non placet. Prima quia, ut dicebam, fie inter fœminam, & fœminam non esset sodomia. Secundo quia talis concubitus ex affectu indebiti sexus, cum effusione seminis extra vas, non est mollities: quia hæc est pollutio ex affectu explendæ libidinis, ut supra diximus: ergo est sodomia.

71 Solum igitur sententia Gesphii est vera, quoad pœnas, & reservationem, si quando sodomia est peccatum reservatum: Pœna enim, & reservatio, cum sint odiosa, restringuntur ad sodomiam principalem, & maxime notam, & undequaque certam.

72 Ex his ergo collige, cum vir cum viro, vel fœmina cum fœmina peccant per dictum concubitum: satis esse in confessione dicere *se exercuisse Sodomiam*; sine necessitate dicendi an semen intra, an extra vas emiserint. Quid dicendum, quando vir præpostere fœminam cognoscit, & semen extra vas dispergit, dicam mox, cum de Sodomia imperfecta.

73 Unum denique hic adverte, in Sodomia non satis esse dicere, *Sodomiam commisi*; sed explicandum insuper, *an qui fuerit Agens, an Patiens*. Ita Delugo *disp.* 16. *sect.* 5. *nu.* 243. Ratio est; quia Agens committit pollutionem, quam patiens non eo ipso, quod patiens est, committit.

De Sodomia cum affine, vide §. 9. *n.* 54.
De Sodomia uxorati, vide §. 6. *n.* 45.
De Sodomia cum Infideli, vide §. 4. *n.* 21.
De Sodomia cum Virgine, vide §. 8. *n.* 56.

Sodomia imperfecta.

74. Sodomia imperfecta, quam alii vocant innaturalem concubandi modum, est peccatum contra naturam, per quod vir cum femina concumbit extra vas naturale. Est species distincta a sodomia perfecta, adeoque specialim in confessione exprimenda: perfecta enim procedit ex affectu ad indebitum sexum; hæc vero procedit, non ex affectu ad indebitum sexum, sed licet ad debitum, tamen ad partem innaturalem.

75 Sed quid dicendum, si quis se polluat inter cæteras partes fœminæ, coxendices, brachia, &c. Resp. de hac re dictum supra *n.* 64. Illud hic sive recole, sive adde. Si primo fit concubitus ex affectu ad personam ipsam, sexumque femineum, est copula fornicaria, sive adulterina, sive incestuosa, juxta conditionem personæ, atque ideo est aperiendus. Si secundo fit concubitus ex affectu ad præposteras partes, est sodomia imperfecta, de qua agimus, ac similiter aperiendus. Si tertio denique, fit sine concubitu, sed mere ad explendam libidinem, est mollities, ex se explicanda.

76 Si quis tamen fateatur absolute concubuisse se cum femina, regulariter intelligitur fuisse ex affectu ad personam primo modo, non vero secundo, vel tertio, nisi aliunde expresse fateatur. Ratio est, quia intelligitur illum concubitum factum esse more ordinario: mos autem ordinarius est, ut vir cum femina commisceantur ex affectu ad sexum femineum. Unde vides multum differre hunc concubitum viri cum femina, ab eo concubitu viri cum viro, vel femina, cum femina, ille enim est sodomiticus, quia non potest esse ex affectu ad copulam naturalem: hoc non est sodomiticus, quia quando vir cum femina miscetur, semper regulariter est ad copulam naturalem.

77 Hinc universaliter pro omnibus peccatis luxuriæ velim diligenter pernotes: Hæc a nobis dicta esse ad dandam veram harum rerum essentiam; Cæterum in praxi Confessario expediet tot minutias nequaquam interrogare. Audi Filliuc. *in instr. brevi pro Conf. c.* 1. *circa finem*: *Prudens*, inquit, *esse Confessarius debet in exquirendis tantum circumstantiis sexti præcepti, præparationis ad actum consummatum, modis minutis non necessariis, ne se, vel pœnitentem excitet ad aliquam tentationem*. Audi Conin. *disp.* 7. *de Sacram. dub.* 7. *nu.* 56: *Præstat aliquando Sacerdotem minus perfecte peccatum pœnitentis intelligere, quam vel illi, vel sibi aliquando scandalum creare, & esse mirum*. Audi Angelum *V. Interrogatione n.* 1. *Confitetur*, inquit, *mulier quod fuit cognita extra vas debitum: non quærat postea Confessarius in quo loco, vel quomodo, & hujusmodi sicuti faciunt quidam, qui potius sunt contaminatores, quam Confessores*. Vide Fagund. *præcept. Eccl. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 8. Homobonum *in exam. Eccl. p.* 1. *tr.* 4. *cap.* 12. *qu.* 55. Delugo *disp.* 16. *de pœnit. sect.* 14. *num.* 195.

Bestialitas.

78 Bestialitas est concubitus cum re animata, non ejusdem speciei cum homine. Huc reducitur concubitus cum dæmone; quia adhuc ille non est ejusdem cum homine speciei, etiamsi assumat formam hominis, ex S. Th. 2. 2. *q.* 52. *art.* 11. In hoc crimine non est necessario explicandum genus animalis, sive fit equus, sive fit equa, sive ovis, sive gallina; semper est enim eadem in specie morali deformitas. Ita Fil. *tr.* 30. *c.* 8. *n.* 161. At si fit concubitus cum Dæmone, debet id explicari, sic idem *ib. nu.* 162. quia superadditur peccatum contra Religionem, idest commercium cum Dei, nostrumque omnium nequissimo inimico.

Nota insuper exprimi in Confessione oportere, an Dæmon fuerit, sub forma fœminæ, vel viri, vel sub forma talis conjugati, vel talis monialis, professæ, &c. Ita *ib.* Ratio est, quia tunc, præter bestialitatem, additur affectus ad talem.

CAPUT VIII.

Circa Septimum & Decimum Decalogi Præceptum.

§. I. *De furto communi, Rapina, & Damno dato.*

1 SEctando probabilem opinionem, docentem circumstantias in eadem specie aggravantes non necessario exprimendas: Dico cum Delugo *disp.* 16. *de pœnit. sect.* 3. *n.* 121. satis esse, si furtum fateri debeas, si diceres: *Furtum in materia gravi commisi*; at non potes dicere te furatum v. g. decem, cum fueris furatus, vel octo, vel quindecim, quia sic non explicares furtum, quod commisisti, sed aliud, quod non commisisti. Quod si te de præcisa quantitate interroget Confessarius, ad videndum forte ad quid tenearis, quoad restitutionem, vel quoad aliam obligationem, illam teneris exprimere: Sic *ib. n.* 123. quia is habet jus ad interrogandum Pœnitentem de omnibus, quæ ad suæ salutem animæ conducere possunt, ut diximus *c.* 5. §. 1. *n.* 6. & dicemus *c.* 10. §. 2. *n.* 38.

2 Si quis publicum Magistratum gerens furetur, v. g. Judex, Gubernator, &c. debetne explicare se esse talem, quando furtum illud affert Confessario? Resp. cum Delugo *disp. de Pœn.* 16. *sect.* 4. *n.* 18. probabiliter non debere, quia munus, quo fungitur, ratione cujus impedire tenetur furta in Civitate, non videtur in re hac novam speciem superaddere. Nam sic etiam, si Sacerdos, v. g. aliquem percutiat; non obligatur explicare se, cum esset Sacerdos, hominem percussisse, licet enim indecens magis fit a te, cum sis Sacerdos, aliquem percuti, tamen nova species non additur.

3 Rapina specie a furto differt: Ita idem *ib. sect.* 41. *n.* 495. quare & in Confessione promenda, specie, inquam, morali. Rapina enim est quidem rei alienæ contrectatio, sicuti furtum, sed addit violentiam: atque adeo additur vis, & contumelia contra dominum.

4. Damnum datum sive hoc, vel illo modo, sive hoc, vel illo instrumento, semper est ejusdem speciei: nisi aliud debeat in Confessione explicari, vel propter censuram forte annexam, vel propter reservationem, vel simile quid. Idem cum eadem limitatione dic in furto, sive fiat per dolosum contractum, sive per usuram, sive alio modo.

De furto facto pluribus, vide *c.* 2. §. 9. *n.* 65.

§. II. *De furto Sacrilego.*

5 FUrtum commune a sacrilego specie differt: adeoque specialim apud Confessarium deponendum: quoties nimirum aliquis per furtum violat res sacras. Id quod tribus tantum modis evenire potest ex Fag. *Eccl. præcept.* 2. *l.* 4. *c.* 5. *n.* 8. Vide etiam Bon. *circa primum præcep. disp.* 3. *q.* 6. *n.* 23. & Delugo *de pœnit. disp.* 15. *sect.* 10. *a n.* 469. Primo, si quis a loco sacro, idest ab Ecclesia furetur rem Ecclesiæ, sive sacratam ut Calicem: sive Ecclesiæ propriam, ut ejus pecuniam, vel vestem etiam existentem extra Ecclesiam, qui satis est, ut sit Ecclesiæ propria; nam sic dicitur, auferri a Dominio Ecclesiæ, atque adeo a loco sacro. Ita colligitur ab auctoribus citatis.

Secundo, si quis furetur rem, prophanam quidem, quæ ita custodiæ tradita sit Ecclesiæ, vel eidem Ecclesiæ accommodata, ut ipsa Ecclesia de illa teneatur.

Tertio, si quis rem sacram v. g. prædictum Calicem consecratum, a quocumque loco, etiam non sacro, furetur. Ratio horum est, quia in his tantum casibus, loco sacro, reique sacræ injuria particularis irrogatur.

Præter hos igitur casus non invenitur ratio furti sacrilegi. Quare si quis furetur crumenam divitis in Ecclesia, vel sella ejusdem in Ecclesia positam ad ejusdem divitis commoditatem, vel tapetia prosana existentia intra Ecclesiam; vel gladium v. gr. Parochi, quem Parochus, nomine suo, non vero nomine Ecclesiæ possidet: non committit sacrilegium, & consequenter non debet illud, nisi ut vulgare furtum confiteri. Ita Bon. *ibid.*

CAPUT IX.

Circa Octavum Decalogi Præceptum.

§. I. *De Contumelia, Detractione, Judicio temerario.*

1 FAlso testari contra aliquem, non solum quis solet in judicio, sed etiam extra: ac propterea huc reducimus peccata conviciandi, infamandi, detrahendi, &c.

Sed jam per occasionem nonnulla tetigimus de contumeliis, deque detractionibus *cap.* 1. §. 5. *n.* 53. *&* 54. Qua ratione scilicet qui unico contextu contumelias varias, variasque detractiones contra eumdem committit, uno peccato peccet; *&* §. 9. *nu.* 63. qua ratione qui unica detractione multos simul lædit, unico item peccet peccato; *& cap.* 4. §. 1. *&* 2. qua ratione injuriæ, contumeliæque jactæ contra parentes, consanguineos, aliosque inter se differant. Cætera igitur, quæ pro nostro instituto supersunt in præsenti, suo in loco sic habet.

2 Quamvis detractio in una materia graviori inferat majus nocumentum, quam in alia minus gravi: qui excessus explicari in Confessione non pudet, nisi explicando materiam detractionis, & conditionem personæ, cui detrahitur: an v. gr. Proximus infamatus fuit ut hæreticus, an ut fur, an ut sodomita: rursus infamatus fuit Rex, an Episcopus, an Sacerdos; imo, nisi explicetur etiam & numerus eorum, coram quibus detrahitur; acrius enim offenditur proximus, si coram decem, quam si coram duobus de illo detrahas: tamen cum hæc, & similia culpam aggravent quidem, sed intra eamdem speciem, non sunt necessario in Confessione declaranda, nec a Confessario interroganda. Ita Delugo *de pœnit. disp.* 16. *sect.* 2. *nu.* 122.

Molin.

Molin. *de Just. tr. 4. disp. 19. n. 3.* Azor. c. *3. lib. 13. cap. 5. dub. 1.* aliique : satisque erit si dicatur in hunc modum: *graviter infamavi, detraxi, convitia contuli, ter,* vel *quater,* &c. sine necessitate explicandi, an in injuria, in convicio, in detractione, dixerim proximum esse hæreticum, seu homicidam, seu furem: vel explicandi, affuisse præsentes duos, vel decem; vel denique significandi contra quem egi, fuisse Regem, vel Sacerdotem: excipe, nisi fuisset parens, vel alius ex dictis *dict. cap. 5. §. 1. & 2. Vide etiam supra c. 7. §. 7. in fine, n. 48.*

3 De Judicio temerario, idem propter eamdem rationem sentiendum erit; nam quia bona existimatio, quæ per judicium temerarium maculatur, semper est eadem in genere moris, satis erit dicere, *certas in re gravi temere judicavi,* &c.

4 Diximus supra *c. 1. §. 53.* eum, qui unica continuatione locutionis multas detractiones de eodem exhibet, unice peccare. Jam quid, si unica simili continuatione locutionis, detrahat quis multis v. gr. tribus personis, Petro, Paulo, Antonio?

Resp. cum Delugo *ib. nu. 135.* si unica locutione, hoc est, unicum recensendo factum, tres illos offendat; satis est dicere, *De pluribus semel detraxi*: sive illi plures fuerint tres, sive quatuor, sive decem. At si in eadem confabulatione nunc Petro detrahas, mox ad infamandum Paulum sermonem convertas, &c. diversa mala de singulis proferens, credo debere exprimi tres detractiones sigillatim; licet enim continuatio fiat confabulationis, nihilominus numero differunt ejusmodi detractiones, sicuti differre numero diximus tres copulas cum eadem, vel diversa fœmina, continuatim, eadem nocte habitas.

5 Petes, differne specie falsum delictum proximo imponere: & verum, sed occultum propalare? Resp. cum Molina, *t. 5. disp. 36 n. 8.* probabile esse non differre, atque ideo non necessario in Confessione declarandum, quia utrumque unam, eamdemque bonam lædit existimationem.

6 Adverte hic denique duo. Primo, posse detractionem per accidens esse contra alias virtutes, & tunc sine dubio id esse Confessoribus aperiendum: v. g. si prævides ex tua detractione proximum incursurum damnum in vita, honore, bonis: tunc detractio, cum non solum sit proximi famam commaculans, sed tale detrimentum insuper afferens; illam novam malitiæ speciem inducat necesse est.

Quid, si prævideas, quod dum detrahis de Petro coram Paulo, Paulus gaudebit de illius gravi malo. Respondeo tunc etiam te peccare contra charitatem, cui scandalum speciale præbes, eoque modo explicandum, quo diximus, cum de scandalo egimus *c. 1. §. 17.*

7 Secundo adverte differre detractorem a Susurrone: susurro enim est, qui detrahendo, pacem, & concordiam interturbat, cum detractor ab hoc abstrahat. Susurro ergo cum accumulet supra læsionem famæ discordiarum seminationem, addit aliam speciem culpæ contra charitatem, quæ subjici omnino clavibus debet. Ita Delugo *de just. & jure t. 1. disp. 14 sect. 3. n. 40.*

Quoad restitutionem famæ læsæ, non est nostrum hic disputare; sicuti nec disputavimus de restitutione bonorum in furto: nec de aliis, quæ nequaquam proxime faciunt ad expediendam Confessionem: quæque ab Auctoribus sunt suis in locis exposcenda.

§. II. *An in confessione manifestari socius peccati possit?*

1 HOc quidem nostrum est munus breviter exeutere, quo tum Pœnitens, cum Confessarii aliquam trahent facilitatem expeditæ Confessionis.

Primo ergo dubitatur, an debeat quis aperire Confessario complicem sui peccati, cum infamia ejusdem complicis: v. gr. peccavit cum matre, an debeat explicare incestum, atque consanguinitatem Confessario, qui novit pœnitentem aliam consanguineam, vel affinem non habere, nisi matrem? Resp. Si commode quis potest adire, vel expectare Confessarium, qui matrem prædictam non agnoscat, ad id obligabitur: ni faxit, peccabit cum onere restitutionis famæ apud Confessarium: quia nemo licite potest infamari sine ulla necessitate. Ita Suarez *de pœnit. dist. 34. sect. 2.* Vasq. *de pœnit. qu. 61.* Conin. *de pœnit. dist. 7. dub. 9.* pluresque alii ab ipsis citati. At si commode non potest, puto obligari ad declarandum complicem, quamvis sequatur ejusdem complicis infamia apud Confessarium. Ratio est ducenda ex institutione a Christo hujus Sacramenti, quam ego sic explico.

9 Majus ego jus habeo ad meam famam tuendam, quam alter habet ad hoc, ut ego conservem ejus famam? sed jus quod ego habeo ad famam meam, non me excusat, ne aperiam Confessori scelera mea, licet cum meæ famæ diminutione: ergo neque alterius jus me excusabit, ne aperiam ejusdem scelera, licet cum diminutione ejus famæ. Minor est certa: Major præterquam quod admittitur communiter ab omnibus, probatur: nam propterea possum ad meam famam tuendam, alium infamare vera ejus occulta crimina manifestando. Unde reus licite infirmat testimonia aliorum contra se, revelando eorum occulta scelera, ut Less. *c. 13. dub. 1.* docent & alii. Fatendum ergo ita Christum Dominum voluisse instituere hoc pœnitentiæ Sacramentum, ut non haberetur ratio nec famæ propriæ, nec (quando id necesse fuerit) famæ alienæ.

10 At de jure naturæ est, non infamare proximum. Resp. Ita sane, sed quando infamare non est necessarium: nam quando est necessarium, & ex alia parte adest veritas delicti, quod est exprimendum, nego esse de jure naturæ non infamare. Cum igitur occultum peccatum proximi aperire sit aliquando necessarium, ut omni meliori modo quo potest reo illi, ejusque vitæ corporali consulatur: & in nostro casu, de quo agimus, sit necessarium ut pœnitenti, ejusque spirituali commodo prospiciatur; mirum non erit, si in talibus casibus proximi fama prohiberi possit.

11 Petes: Quantum temporis obligabitur quis expectare Confessarium, qui complicem non cognoscat in casu dicto *num. 8.* Respondeo communiter non plus quam unum, vel duos dies; Sic Delugo *de pœn. dis. 16. sect. 7. n. 416.* quia magnum esset incommodum, eum, qui animam peccato infectam habet, diutius expectare debere remedium divinæ reconciliationis, quod alias per Contritionem obtinere difficile est.

12 Petes secundo: si quis propter solam consolationem, quam sentit ab amico, vel docto Confessario, nollet alium expectare, vel quærere, possetne, citra aliam causam, complicem eidem Confessario declarare?

13 Resp. probabile esse posse. Ratio est, Primo, quia non desunt Auctores, qui defectum proximi uni, vel duobus viris prudentibus manifestare, docent non esse saltem mortale. Sic Regin. referens Cajet. & Navar. *lib. 24. n. 75.* Inclinat Lessius *lib. 2. c. 11. n. 70.* Non reprobat Azor. *c. 3. lib. 5. c. 9. q. 2.* ait enim contrariam sententiam sibi magis placere, ergo & hæc placet: & probabilem docet esse Tanner. *2. 2. disp. 4. q. 8. dub. 7. n. 183.* multo magis ergo, si manifestetur propter consolationem spiritualem uni Confessario. Secundo, quia video passim fideles, etiam timoratos, non esse solicitos de complicibus tacendis. Confessario. Unde putandum est omnes fideles in id consentire, suæque famæ, (quando vel est necessarium, vel pœnitenti aliqua tandem ratione commodum) cedere voluisse. Ego profecto, eum, qui bona fide, etiam cum commode potest, alium Confessarium adire, tamen non adit, nisi aliud damnum non consequatur; nisi denigratio famæ proximi, condemnare de peccato non possem, nec eumdem ad restituendam famam apud Confessarium obligarem. Sic Fag. *2. Eccl. præcept. lib. 5. cap. 1. n. 3.* doctus solum esse consilium hac in re quærere alium Confessarium ignotum. Tertio, quia si maritum cum uxore prudenti, quæ prudenter creditur non oblocutura, de alterius occulto gravi defectu confabulantem a mortali excusat; cur non filiam cum Patre Spirituali, ob suam consolationem confitentem? Sic Regin. modo citatus. Quarto, quia complex, quando peccat, videtur cedere juri suo, scit enim dum cum socio peccat, tale peccatum a socio in Confessione fore aperiendum. Quinto, quia qui Sacerdoti confitetur, non homini, sed Deo cuncta cognoscenti, defectus proximi enarrat. Video aliqua ex his argumentis vel non esse valida, vel nimis probare: probant enim fieri etiam sine ulla prorsus necessitate, vel commoditate posse: hoc inquam video; sed tamen ex illis omnibus doctrinam nostram probabilem fieri, etiam video. Non inficior tamen, contrariam sententiam a multis DD. in praxi tutiorem judicari.

14 Dubitatur secundo de objecto peccati pœnitentis: v.gr. filius dat venenum matri gravidæ ex adulterio; An filius possit fateri ejusmodi peccatum cum suis circumstantiis Confessori, qui matrem novit, quique ex tali confessione de ejusdem adulterio cognitionem habebit: quo casu, ut vides, mater non est complex peccati filii, sed solum materia, seu objectum. Respondeo cum Coninc. *disp. 7. dub. 4. n. 62.* sub iisdem limitationibus posse, quibus dictum est modo de Complice. Ratio est eadem, quæ ibidem dicta.

15 Dubitatur tertio, de peccato veniali (& propter eamdem rationem) de mortali confesso. An scilicet si quis confiteri velit peccatum suum veniale, vel mortale alias rite absolutum, unde graviter sit infamandus complex, possit id facere apud Confessarium complicem cognoscentem, v. g. soror, quam solam notam Confessario quis habet, fratrem solicitat, an frater, qui venialem negligentiam in resistendo adhibuit, possit sororem prodere, ut suum tale veniale fateatur? Respondeo, cum non sit præceptum venialia confitendi; ideo si non appareat aliqua peculiaris ratio consolationis spiritualis, vel consilii, &c. charitas dictat non esse eligendum Confessarium cognoscentem complicem; si autem appareat, eligi poterit, ut ex supra dictis constat. Ita Delugo *de pœnit. disp. 16. sect. 7. num. 4 1.*

C A P U T X.

De veritate, de qua coram Confessario agendum est.

1 ABsolutis prædictis, supersunt quædam, quæ ad facilem reddendam oris Confessionem sunt in præsentia percurrenda. Quoniam vero aliqua sunt, quæ taceri possunt; aliqua sunt, quæ omnino secundum veritatem deponi debent; ideo nonnulla ad nos pertinentia de singulis excerpemus.

§. I. *Quando taceri licite aliquod peccatum in Confessione possit.*

2 PRopter tria capita aliquem excusari posse, si peccatum aliquod mortale (nam veniale taceri posse, nullus ignorat) taceat, fatentur omnes: propter impotentiam phisicam, propter impotentiam moralem, propter invincibilem errorem. De quibus jam sigillatim.

3 Prænotandum est tamen, tum hic, tum in consequentibus, ab omnibus semper tanquam certum supponi, transacta accusatione, debere peccata mortalia nondum manifestata manifestari Confessario, & ab eodem absolvi: Confessario, inquam, sed certe, non ex necessitate, eidem qui prius te, quando adfuit accusatio, absolvit: potes enim & alterutrum eligere, dummodo sive alter, sive idem, sit rite approbatus. Ita Suarez, Sa, aliique apud Laym. *lib. 4. tr. 6. cap. 8. num. 9.* Ratio hujus est, quia est præceptum subdendi clavibus, atque adeo Confessori cuique legitimo, omnia mortalia, ut ab ipso directe absolvantur.

Lege Dicastillum *de pœnit. d. 6. d. 17. a n. 38.* qui quamvis doceat, quando peccata in necessitate prædicta absolvuntur, absolvi directe, tamen notat debere semper speciatim deinde clavibus subdi.

§. II. *Impotentia Physica: ubi de Confessione, & absolutione moribundi.*

4 JAm primum caput excusationis est physica impotentia. Primo ergo, quando quis ob vicinam mortem physice loqui non valet, dato signo, quo moriens petat Confessionem; vel aliquo, si potest, dicto peccato, saltem in genere, potest absolvi brevi absolutione infra ponenda *lib. 3. cap. 1. §. 2.* idque etiam sine injunctione pœnitentiæ: quia hæc in necessitate omitti potest, cum sit solum pars integralis.

5 Secundo idem dic, si ob vicinum naufragium, seu prælium, vel quid simile, non est tempus omnia peccata deponendi. Imo quando imminens periculum aliud non permitteret, possent multi simul dolorem ostendere, & aliqua peccata confiteri, & sic simul absolvi. Sic Conin. *de Sacramen. disp. 7. nu. 76.* Delugo *de pœn. disp. 7. a sect. 1.*

6 Tertio, si quis surdus, vel mutus: dicat enim quantum moraliter potest, &c. Sic Laym. *libr. 5. tr. 6. cap. 8. n 9.*

7 Sed circa primum casum de moribundo sunt aliqua non parum necessaria nobis addenda. In hoc enim certum sit. Primo, dato signo a Pœnitente, ipso Sacerdote præsente, posse illum ab eodem absolvi.

Addit Baucius *in sign. cas 335.* ex Jo: Sanch. *in select. d. 44. n. 31.* quamvis eveniat pluries infirmum confessum fuisse peccata sua, nihilominus, sanum fore consilium, iterum, atque iterum, illum absolvere præstitis solitis doloris signis.

8 Rursus certum sit, dato signo, non præsente Sacerdote, sed præsente alio, qui alius coram infirmo testificetur ipsi Sacerdoti jam facto præsenti, de voluntate moribundi, posse, & debere absolvi, ut docte probat Coninch. *de Sacram. disp. 7. dub. 10.* id quod intelligo, etiam nulla in absolvendo adhibita conditione. Ratio ex Delugo *de pœn. disp. 17. sect. 3. §. 4. nu. 90.* quia, licet quando quis operetur ex assensu dubio, ut si Sacerdos dubitet, an signa ab infirmo exhibita fuerint ex vero dolore; vel an quando dixit infirmus se velle confiteri, fuerit sui compos, licet, inquam tunc sit apponenda, saltem mente con-

te concepta conditio (idest, *si es recte dispositus*, seu *si es capax*, *te absolvo*, &c.) tamen quando operamur ex assensu probabili, ut in casu, de quo loquimur, operari possumus absolute, & sine conditione: quia assensus præcedens absolutus est, quamvis sit probabilis.

9 Apud eundem Coninch. invenies hanc doctrinam non esse contra illud decretum Clem. VIII. quo damnavit hanc propositionem: *Licet per litteras, aut internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.* Et recte: nam noster casus est longe diversus, ut patebit prædicta Decreti verba consideranti: & extat ex eodem Coninch. testimonium ejusdem Clementis datum Bellarmino, se non intelligere damnare doctrinam modo traditam.

10 Restant igitur duo quærenda. Primo, quando nullum prorsus signum dat moribundus. Secundo, quando dat signum, sed absente Sacerdote; & testis certiorem quidem facit de dato signo Sacerdotem, at procul ab infirmo: an Confessarius possit nihilominus, absente teste, quasi absente interprete, absolvere?

Quoad primum, dico in rigore Theologico, talem moribundum, qui nutum nullum dedit petitionis Confessionis, nequaquam absolvi posse. Ratio est, quia nulla tunc adest materia proxima, nempe Confessio pœnitentis exterior, & sensibilis, nec generaliter, ut confuse quidem. Lege Coninch. *disp. 5. de Sacr. n. 28.* & Delugo *de pœn. d. 17. sect. 5.*

Quod si citentur aliqui Canones, statuentes absolvi moribundum posse, qui nullum dedit signum, sunt ii intelligendi, si nullum dedit signum præsenti Sacerdoti, dedit tamen adstantibus.

11 Dixi (in rigore Theologico) nam quia nonnulli Doctores, Homobonus, Molfesius, Lotterius, Delitteratis, aliique apud Dian. *p. 3. tr. 3. res. 8.* putant ejusmodi moribundum satis superque petere Confessionem per mores Christianos tota vita sensibiliter peractos: atque adeo putant absolvi posse, saltem sub conditione, *si est capax absolutionis*; ideirco in praxi censeo posse saltem sub conditione dicta: imo propter tam urgentem instantis mortis necessitatem, etiam debere. Ratio est, quia per conditionem cavetur injuria Sacramenti: & ex alia parte consulitur, quantum fieri potest, saluti moribundi, qui in tali articulo præsumi saltem attritus potest.

12 Quid, si forte ita actualiter peccando, subito destituatur sensibus, ut non possit, humanitus loquendo, atteri? Resp. tunc non esse præsumendum attritum: atque adeo nec absolvendum docent communiter: Vide Conin. *in simili disp. 9. de Extr. Unct. dub. 5.* citantem Suar. *disp. 42. de Sacr. sect. 1. n. 10.* sed ego sub prædicta conditione vix illum regulariter sine absolutione dimitterem: non quia velim absolvere non dispositum: sed quia rarissime evenit; ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituatur: ita ut vicinus morti non velit suæ saluti consulere per aliquam attritionem.

13 Quoad secundum: An scilicet, dato signo, absente Sacerdote, & absente eo qui de signo in sua præsentia dato testificatus est, absolvi moribundus possit? Dicunt aliqui non posse. Ratio potissima eorum est, quia putant id prohiberi a prædicto decreto Clem. VIII. At dico etiam in rigore posse, & debere: etiamsi testis unicus, qui de signo coram se dato testificatus est, & non sit præsens: ex Conin. *de Sacr. disp. 7. dub. 10.* Præpos. *in 3. p. de qualit. Confess. dub. 3. n. 78.* vide etiam Delugo *de pœn. disp. 7. tota sect. 4. & 5.* idque non solum sub conditione (si capax est) sed etiam absolute, ex Delugo *ib. sect. 5. §. 4.* Ratio est, quia moribundi necessitas urget nos, ut quantum possumus, ei consulamus: & ex alia parte, nihil est quod impediat. Confirmo: quia ita docetur a Concil. Arausicano, a Cartagin., a S. Leone, a Rituali Romano Pauli V. qui fuit post Clem. VIII. fuse citatis a Conincho, & Præposito ejus collega: cum enim hi non distinguant; an astantes debeant ferre testimonium præsente, vel non præsente infirmo; nec nos distinguere debemus. Quod autem huic doctrinæ nec illud Decretum, nec aliæ rationes obstent, fuse apud eosdem lege, si lubet.

14 Sed hic est scrupulus aliquibus Confessariis amovendus. Dictum est prædictum infirmum, dato signo, esse absolvendum. Jam quodnam esse hoc signum debet? Dico ergo ejusmodi signum triplicis generis esse posse. Primo, potest esse signum ordinatum ex natura sua ad Confessionem: ut si Confessario ipsi, vel astantibus infirmus dicat se dolere de peccatis, se petere veniam peccatorum, se velle confiteri: & tunc non est dubium sufficiens esse signum, ut is absolvatur. Ita Suar. Vasq. Bonac. aliique apud Delugo *disp. de pœn. 17. sect. 2. n. 26.*

15 Possent secundo exhiberi hujusmodi signa sine ulla mentione, vel clara ordinatione ad Confessionem: ut si infirmus tundat pectus, dicat *Miserere mei Deus*, & similia: & tunc etiam sufficiens esse signum putandum est: quia in tali casu extremæ necessitatis sufficit tacita petitio Confessionis, qualis hæc præsumenda a Christiano est.

16 Possunt tertio haberi hæc signa sub dubio, an oriantur ex pœnitentia, & dolore de peccatis, an ex mœrore, metu, vel angustia morbi, vel mortis: ut si petenti signum an velit confiteri, respondeat infirmus solum suspirando, vel lacrymando, vel manum Confessario stringat: potest enim id esse a vi morbi manus nervos contrahentis, vel ex alio capite: Et tunc dicunt aliqui *ib.* etiam absolvendum, sed sub conditione saltem animo retenta (*si est recte dispositus*) quia in illo periculo, nihil nocet sic absolvere, & multum non absolvere noceret.

17 Petes adhuc: qui prius per aliquod ex tribus prædictis signis, vel etiam expresse petiit Confessionem: & deinde incidit in phrænesim, potestne absolvi? Resp. Si talia signa edidit morti proximus, potest, ex Layman apud Delugo *ib. n. 30.* modo prædicto: quia præsumitur perseverantia dispositionis debitæ: At si hæc signa edidit, quando erat sanus, longe a periculo mortis, non poteris ex hoc capite: quia non præsumitur actu dispositus, seu in illa dispositione, ut oportet, perseverasse. Dico ex hoc capite, nam ex alio capite, quod nimirum posset præsumi in ea vicinitate mortis moribundum habere lucis intervallum, & se atterere; posset sub conditione absolvi.

An Parochus possit communicare moribundum præmissa Confessione non integra, si prolixa futura ea esset, habes in nostro Opusculo de Communione *c. 1. §. 6. n. 36.*

Petes iterum hac occasione: an non solum in casu necessitatis, sed extra illam, atque adeo per se loquendo, Confessio peccati venialis in genere (idem videtur dicendum de peccatis mortalibus alias rite absolutis) possit esse materia sufficiens, valide & licite Sacramenti Pœnitentiæ: sic nimirum, *Confiteor omnia mea peccata venialia*: nihil addendo præterea, quamvis, qui sic confitetur, possit certa venialia confiteri.

Resp. Suar. *de pœn. d. 13. sect. 1. n. 10.* ait speculative fortasse posse. Sed in praxi non ita propter incertitudinem materiæ. Verum Dicast. *tr. de pœnit. d. 6. dub. 9. vide etiam dub. 7. a n. 379.* ait probabile esse, posse, etiamsi recordetur quis certorum venialium. Ratio est, inquit, quia eo ipso, quod probabile sit, eam esse materiam sufficientem: & ex alio capite, non esse materiam necessariam, non video, cur non possit quis licite eam adhibere tantum. In Sacramentis enim, quæ nullo modo sunt de necessitate salutis (quale est de solis venialibus) in tali casu non videtur ita necessarium adhibere materiam omnino certam, ut obligetur quis sub culpa maxime mortali: Nam ad hoc ut quis prudenter operetur, satis est, quod adhibeat materiam probabilem: hæc autem est valde probabilis. Adde, quod si hoc speculative probabile est, etiam erit practice. Tunc enim tantum in re morali dicitur aliquid speculative quidem verum, sed non practice, quando id, quod in speculatione consideratur, non potest exhiberi in praxi, quin aliqua contingat variatio: quando vero omnino invariatum potest reduci ad praxim ea ratione, qua consideratur in ea speculatione, si speculative verum est, practice quoque verum censeri debet. Quapropter cum Confessio venialis in genere possit in praxi exhiberi eo modo, quo speculative censetur sufficiens, erit etiam practice censenda talis. Hæc Dicastillus.

Petes denique hac eadem occasione Tertio. An primo absolvendus sit ille, qui solum fatetur in genere, se post ultimam Confessionem peccasse mortaliter, sed non recordari, qua specie peccati? Secundo quid, si sit spes, ut post adhibitam iteratam diligentiam illius recordetur? Resp. ad primum, esse absolvendum; supponimus autem adhibitum fuisse sufficiens moraliter examen, quod quale sit, dicam, *lib. 3. c. 9. §. 3.* secus certum esset, debere expectari, ut illud præmittatur. Ratio responsionis est, quia tunc Confessio est integra formaliter. Neque vero is pœnitens, si alio peccato forte non aggravetur, cogendus est afferre aliud speciale peccatum alias ab ipso commissum, & per Confessionem remissum, quia sic illum obligares ad bis confitenda peccata, ad quod nemo tenetur. Absolvatur ergo, quia jam affert materiam sufficientem, quale est peccatum in genere, quare valida erit absolutio, & ex alia parte erit licita, quia, ut dixi, confessio tunc formaliter integra est.

Ad secundum Resp. ex Bon. *ibid.* supposito sufficienti examine non obligari pœnitentem ad iteratum examen ex necessitate (esto ex consilio, si non sit scrupulosus.) Ratio responsionis est, quia homo non tenetur, ut inferius, *l. c.* dicemus, nisi ad examen morale, quod ab hoc pœnitente adhibitum jam fuisse, supponimus.

Impotentia Moralis, ubi de absolutione reservatorum diminuta.

18 SEcundum excusationis caput, ut taceri aliquod peccatum mortale possit, est moralis impotentia: quæ est, quoties pœnitens ex Confessione alicujus prudenter aut sibi, aut proximo aliquod notabile damnum timet: multos autem casus certos, nonnullos vero dubios complectitur hoc caput. Primo igitur certum est ex Conin. *disp. 5. cit.* excusari, quando pœnitens rationabiliter timet suum, quem alium non habet, Confessarium revelaturum aliquid Confessionis.

19 Secundo, quando confiteri non potest, nisi alius a Confessore, v. g. interpres, auditurus sit. Excipio casum articuli mortis: nam tunc ex præcepto charitatis, sibi quilibet de remedio salutis providere debet, ex Conin. *disp. 5. cit. n. 77.* in tali enim articulo tenetur, saltem fateri aliqua venialia, & generatim omnia mortalia, dicendo se fateri omnia, quæ forte commisit: sic enim tutiorem suam salutem reddit, ex alia parte, nullum jam sequitur absurdum.

20 Tertio quando puella v. g. rationabiliter timeret, ne turpia confitens, a Confessario, quæ alium non habet, sollicitetur.

21 Quarto, quando pœnitens, propter fragilitatem sibi notam, timet ne diu immorando in similium peccatorum examine in eadem prolabatur: poterit enim non se examinare, nisi leviter: quamvis sint ex defectu examinis nonnulla tacenda: imo simile quid debere observare Confessarium in interrogationibus de ejusmodi rebus turpibus, diximus supra *c. 7. §. 10. n. 77.*

22 Quinto, quando pœnitens est nimis scrupulosus, ex Castr. *t. 1. tr. 1. disp. 4. pun. 2. n. 4.* tunc enim cum adsit tum periculum faciendi odiosam Confessionem, tum periculum damni ipsius pœnitentis, tum summa difficultas, quæ est moralis impossibilitas, præstat aliqua potius omitti, quam notabilia hæc detrimenta subire.

23 Sexto, quando Confessarius ipse, non habens alium Confessarium, peccatum suum Sacerdoti confiteri non posset, nisi frangat sigillum Confessionis; tunc enim fateri poterit peccatum in genere, idque cum magna cautela, ne sigillum frangat.

24 Septimo, quando Confessario imminet periculum notabile; ut si pœnitens sit cum morbo contagioso, nec Confessarius possit a longe audire: tunc enim paucis peccatis auditis, absolvat.

25 Hæc sunt certa; modo advertas duo. Primum, ut prædicta incommoda sint gravia, extrinsecaque Confessioni: non enim satis est timor, quod Confessarius te teneat pro peccatore vel quid simile: hoc enim est intrinsecum Confessioni, quo non obstante illam Christus Dominus instituit. Secundum quod semper intelligimus, nisi alterius Confessarii copia suppetat, etiam si hic esset aliquo parvo tempore expectandus; ad longum enim nequaquam obligaris.

Supersunt duo, vel tria, quæ vertuntur in dubium.

26 Dubitatur enim primo, an qui habet casus reservatos, possit hos solos fateri Superiori potestatem habenti illos absolvendi, & ab ipso absolvi, ac pro cæteris remitti ad inferiorem: vel contra: fateri solos non reservatos inferiori, qui absolvat, remittatque pro cæteris reservatis ad Superiorem: in his enim casibus jam aliqua in Confessione priori concicerentur.

27 Dico id absolute fieri non posse. Ratio est, quia esset dimidiare Confessionem sine necessitate. Quare in hisce eventibus vel Superior audiat omnia, & absolvat, vel audiens reservata extra Confessionem, tollat reservationem, seu mittat ad inferiorem, cui conferat potestatem absolvendi a reservatis. Si vero sit inferior, ne absolvat, sed mittat pœnitentem ad Superiorem, vel ipse adeat, impetretque potestatem, & tum demum rite absolvat. Ita Doctores Conin. *disp. 7. n. 7.* Præp. *de confess. q. 4. dub. 9.* & alii passim quidquid dicat Cajet. *in sum. V. Confessio concl. 10.* qui ait: *contrariam esse Romanæ Curiæ consuetudinem; in qua discutienda*, inquit, *non oportet nimium sapere*: quidquid inquam dicat: nam consuetudo illa solum est quoad tollendas censuras, & reservationem, non vero quoad absolvendum Sacramentaliter.

28 Dixi autem (absolute) nam si aliqua necessitas urgeret, posset: ut si v. gr. pœnitens non valeret adire inferiorem, sed solum Superiorem, qui tamen Superior propter aliquod grave impedimentum, v. g. articulum mortis, non posset omnia peccata audire, &c.

29 Dubitatur secundo, an possit taceri complex, quando illi seque-

getur infamia apud Confessorem; v. gr. si filius cum matre peccet, quæ nota est Confessario, an filius, qui nullam aliam habet conjunctam in primo gradu, possit fateri diminute, idest se solum fornicatum esse, & tacere incestum?

30 Dico, quia nos supra *c. 9. §. 2.* secuti eam sumus sententiam, quæ docet posse, imo debere quempiam in similibus casibus complicem propalare; ideo consequenter hic dicendum non posse propter hanc rationem diminute fateri. Ita Coninch. *cit. n. 89.* Suar. *disp. 34. de pœn. sect. 2. num. 11.* Fag. mox citandus. Quoniam vero Nav. & alii, quorum sententiam valde probabilem vocat Fag. *præcep. Eccl. 2. l. 5. c. 3. nu. 8.* & Suar. citatus ab eodem *n. 11. fin.* sequuntur sententiam nostræ contrariam: ideo illam diminutionem admittunt, & quidem satis probabiliter.

31 Dubitatur tertio de objecto, sive materia peccati, ut explicuimus *d. §. 2. num. 14.* Sed de hoc idem dicendum, quod de complice jam diximus, ut ex paritate rationis constat.

Error, vel ignorantia.

32 Tertium caput est error, vel ignorantia, in quo certum est Primo, excusari eum, qui invincibiliter ignorat, seu inculpabiliter tacet suum peccatum.

33 Certum est Secundo, quando ignorantia est solum venialiter culpabilis, nec valorem, nec fructum Sacramenti alias rite suscepti impediens; excusari pœnitentem a mortali.

34 Certum est Tertio, quando est culpabilis mortaliter, non excusari: atque adeo tunc & fructum, & valorem Sacramenti impediri: tunc enim cum desit Confessio dolorosa; non ponitur materia apta Sacramento. Quomodo enim Confessio erit dolorosa, si actu ratione illius culpabilis mortaliter ignorantiæ peccatur?

35 Certum denique sit Quarto, quamvis sit laudabile, ne ex errore, & inadvertentia taceatur aliquod peccatum, scribere peccata, neminem tamen, etiamsi sit lubricæ memoriæ ut notat Dicast. *lib. 6. de pœn. dist. 6. dub. 14. num. 244.* obligari, imo nec esse laudabile, si quis sit paulo scrupulosior. Neque te conturbet communis doctrina; docens omnia peccata esse Confessori subjicienda: nam satis dilucide notavit Concilium Tridentinum, solum Fideles obligari ad omnia, quæ, facta morali diligentia, menti occurrunt non autem ad omnia, quæ quomodocumque fuere commissa. De examine, quod præcedere debet Confessionem, ne quid taceatur, dicam infra *l. 5. c. 9. §. 3.*

§. III. *De Mendacio in Confessione.*

36 PŒnitens multis posset modis in Confessione mentiri, dum confitetur: id quod breviter explicare ad nostrum pertinet institutum; quo pœnitens, si forte tunc mentiatur, cognoscat graviterne, an leviter peccaverit; atque adeo bene, an perperam ut cætera confessus.

37 Primo igitur certum est, peccatum esse grave mentiri in Confessione circa peccata mortalia, non alias rite confessa, & absoluta; nam si esset mortale, illud tacere: multo magis illud negare. Ita Delugo *disp. 16. de Pœn. sect. 2. n. 100.* Intellige; modo non habeat causam sufficientem illud tacendi: nam tunc etiam posset negare: sed, ne venialiter peccet, utatur æquivocatione, secundum communes æquivocationis leges.

38 Certum est secundo, mentiri circa mortalia alias rite absoluta, quando Confessarius de illis sive ut Medicus, sive ut Judex interrogat, tamquam id necessarium ad præsentem Confessionem, esse item mortale. Sic idem Delugo *disp. de pœn. 14. sect. 10. n. 172.* contra Jo: Sanch. ab eodem citatum, quem contrarium docere affirmat idem Delugo. Ratio, quia tunc habet jus Confessarius ad bene hanc Confessionem expediendam: & ex alia parte, cum agatur de mortali, res est gravis.

39 Certum sit tertio, fateri aliquod mortale, quod non fecisti, esse mortale, nisi forte ignorantia, vel bona fides te excuset; ut certe sæpe rusticos, & mulierculas excusat. Sic Vasq. *disput. 92. art. 2. dub. 8.* Ratio est, quia variatur judicium Confessarii in re graviter pertinente ad Confessionem.

40 Certum sit quarto, esse mortale, mentiri circa veniale, quando tale mendacium datur pro materia totali Confessionis. Sic Suar. *de pœn. disp. 22. sect. 10. n. 6.* & passim alii præter Philippum Fabrum apud Dianam *p. 3. tr. 4. res. 96.* v. g. aliquis fatetur se obolum esse furatum, quod revera furatus non est, nec aliam pro Confessione materiam affert, peccat mortaliter; quia tunc pœnitens est causa irriti Sacramenti.

41 Præter hos quatuor casus, alius non occurrit, in quo sis de peccato mortali sollicitus, sive forte mentiaris in Confessione, mendacio alias in se minime gravi. Quare,

42 Certum sit quinto, quodcumque mendacium prolatum in aliis materiis, quæ ad Confessionem non pertineat; gravitatem non contrahere ex eo, quod in Confessione afferantur. Ita Suar. & Vasq. citati a Delugo *de pœn. disp. 16. sect. 2.*

43 Certum sit sexto, accusare se de peccato veniali, quod quis non commisit, dummodo alia subdatur materia, non esse mortale; quia jam absolutio sufficienter habet quod deleat.

44 Certum sit septimo, negare mortale rite absolutum, nec faciens ad præsentem Confessionem, non esse mortale, ut ex dictis *n. 38.* colligitur.

45 Quæritur ergo hic solum, an sit mortale, unum numero peccatum mortale fateri pro alio, v. gr. si quis occidit Petrum, dicat tamen mala fide, volens celare hominem occisum, se occidisse Paulum? Resp. peccatum esse mortale. Sic Vasq. *q. 61. dub. 3.* & Delug. *de pœn. disp. 16. sect. 3. n. 132.* ex eo capite, quia non rite confiteretur: nam non confiteretur peccatum, quod fecit; sed peccatum, quod non fecit: licet etiam non teneatur quis ex se explicare distincte individuationem sui peccati, unde posset in dicto casu dicere se occidisse hominem; tenetur tamen non supponere unum pro alio: quia sic confiteretur peccatum, quod non commisit, pro eo quod commisit.

§. IV. *Quandonam est obligatio repetendi Confessionem, vel generalem instituendi.*

46 MAxime propter mendacium grave in Confessione prolatum, repetenda est Confessio, & aliquando generalis plurium annorum Confessio erit instituenda. Ideo de hac re nonnulla hic subnectemus.

Primo igitur, ex necessitate repetenda est, quando in ipsa Confessione actu fit aliquod mortale peccatum, quia tunc Confessio irrita est. & consequenter reiteranda. Ita Delugo *de pœn. disp. 15. a n. 597.* hoc quando deest dolor debitus: quando Confessio fit ex fine moraliter malo: quando culpabiliter tacetur aliquod mortale; debet repeti omnino confessio. Ubi advertunt recte aliqui ibidem, quod si quis ante decem annos v. g. tacuerit, ex culpa gravi, peccatum mortale in aliqua Confessione, & postea in aliis Confessionibus consequentibus hujus culpæ non est recordatus; quando deinde comperit vitium antiquæ illius Confessionis, non debet obligari ad repetendas omnes Confessiones consequentes, seu forte intermedias bona fide institutas, sed solam illam, vel illas perperam factas: quando scilicet mala fide processit. Ratio hujus est, quia Confessiones bona fide exhibitæ, idest dum Confessionis sacrilegæ non adfuit recordatio, validæ fuerunt, & fructuosæ.

47 Secundo repetenda est ex necessitate Confessio, quando deest debitus ritus Sacramenti Pœnitentiæ: Sic idem *ibid.* Hinc quando defuit absolutio: quando defuit vel debita intentio absolvendi in Confessario, vel intentio recipiendi absolutionem in pœnitente: quando defuit jurisdictio in eodem Confessario, vel propter excommunicationem est impedita, Confessio erit a fidelibus repetenda.

48 Verum hic quatuor adverte. Primo si defuit quidem absolutio, sed pœnitens accedit ad eumdem Confessarium: non debere repeti a pœnitente Confessionem. Ita idem *ibid.* cum sufficiat, quod in confuso cognitionem eorum habeat Confessor, pœnitensque dicat: *Fateor omnia peccata, quæ heri confessus sum* juxta ea, quæ infra *l. 3. c. 2.* dicentur: At si accedat ad alium; tunc sane oportebit totam Confessionem novo Confessario rite deponere: ut *ib.* dicetur.

49 Secundo. Quando Sacerdos habet impedimentum necessarium, ita ut non possit audire omnia peccata pœnitentis, sed aliqua: ut in naufragio, vel articulo mortis ipsius Confessarii, sane Confessio non erit repetenda quoad omnia, sed solum quoad non explicite confessa: ut nimirum ab iis directe pœnitens absolvatur.

50 Tertio. Si Confessor est excommunicatus; tunc solum debet repeti Confessio ipsi facta, quando est excommunicatus per nominatam denunciationem, vel propter Clerici publicam percussionem: propter cætera, valida est absolutio: imo licite petitur tunc a pœnitente: & cum petitur, licite etiam impenditur a Confessario existente in gratia, puta per actum contritionis, cum id concedatur a Concilio Constantiensi Extr. Martini *ad evitanda scandala*.

51 Quarto. Quid, quando Confessio facta fuit Confessario omnino indocto, vel semidormienti? Resp. si indocto quacumque ignorantia, etiam nescienti discernere peccatum mortale a veniali: ut si v. g. homicidium putet esse veniale; dummodo sciat aliquo tandem modo, etiam in communi, peccatum aliquod, seu offensam Dei esse in pœnitente: ne sis solicitus Confessionem repetere, si bona fide illum adeas & non ex culpa, qua Confessario velis uti, qui tibi mederi non possit: si mala, solicitus esse debes repetendi totam Confessionem. Ita Suar. *de pœn. disp. 18. sect. 2. n. 12.* Ratio est, quia sub bona fide, ut ex una parte omnia peccata subjecisti clavibus: ex alia, ad validitatem satis est illa peccati cognitio in communi, ut patet in moribundo, qui rite absolvitur, si solum dixerit se peccasse; at sub mala fide, non es rite dispositus; quia actu peccas, dum confiteris.

52 Quod si semidormienti confitearis mala fide, certe peccas; unde invalida erit tua Confessio, & integre repetenda. Ita Delugo *de pœnit. disp. 18. sect. 15. a n. 606.* Denique si bona fide confitearis, & post absolutionem advertas, te semidormienti fassum esse; puto non esse repetendam tunc Confessionem, quoad omnia peccata, sed solum quoad illa, quæ audita minime fuere propter somnum, quia jam illa non sunt subdita clavibus.

53 Sed quid, si pœnitens (ut in praxi occurrit frequentissime) post absolutionem cognoscit Confessarium aliqua quidem non percepisse, sive propter somnum, sive, quod idem erit, per distractionem mentis, sed quæ illa fuerit, non cognoscit? Respondeo. In brevibus Confessionibus iterum omnia peccata repetere oportet, quia potest prudenter dubitari de singulis, an rite fuerint audita; peccatum enim, de quo est dubium an fuerit in Confessione detectum, debet certe detegi: prævalet enim possessio necessitatis confitendi, cum certo scias te peccasse, dubium autem sit, an detexeris. In prolixis Confessionibus, in quibus non potes prudenter dubitare de singulis, non obligaris: Sic idem *ib.* satis enim erit te in communi fateri ejusmodi dubium, hoc est te dubitare, an aliquod peccatum ex tuis Confessor audierit. Ratio est, quia tunc non habes dubium prudens, atque adeo non teneris, nisi ad Confessionem illam in communi illius dubii, quod tibi duntaxat exploratum est: sicuti obligareris fateri, te mortaliter peccasse, sed non recordaris quo genere peccati, in eo eventu, quo aliquod patrasses peccatum, illiusque in particulari non meminisses.

54 Repetenda est tertio Confessio ratione excommunicationis non ablatæ a pœnitente. Explico. Si Confessor pœnitentem excommunicatum absolveret a peccatis, non præmissa absolutione a censuris, seu ab excommunicatione, validane est absolutio a peccatis, & consequenter non repetenda Confessio? Respondeo. Si pœnitens bona fide procedit, valida est, nec repetenda. Ita Suarez *tom. 5. in 3. p. de Cens. disp. 19. sect. 3. n. 10.* Ratio est, quia nimis onerosum esset dicere, oblitum invincibiliter aperire se esse excommunicatum, si absolvatur a peccatis, invalidam fecisse peccatorum Confessionem: nec enim habemus, unde colligamus, Ecclesiam voluisse irritare illam absolutionem, quæ non præmissa absolutione a censuris, exhibita nulla fraude fuit: par autem ratio est in casu, de quo disputamus. At vero si mala fide extorta est absolutio a peccatis, non præmissa absolutione ab excommunicatione, sane tunc irrita erit Confessio ex defectu debitæ dispositionis, atque adeo repetenda, cum tunc fiat contra præceptum grave Ecclesiæ, absolutionem a peccatis ante solutionem excommunicationis impendere, prohibentis. Ita idem.

55 Petes hac occasione, An quando Confessor præmisit absolutionem a censuris per illa, vel similia verba, *Absolvo te ab omni excommunicatione, in quantum possum, & tu indiges*, subjungitque absolutionem a peccatis, an, inquam, per prædictam absolutionem deleatur excommunicatio, qua pœnitens erat irretitus, sed ejus immemor Confessario nequaquam aperuit. Respondeo posito quod Confessarius habuerit potestatem, seu jurisdictionem ad ejusmodi excommunicationem auferendam, deleri. Unde postea pœnitens illius recordatus, nova absolutione non indigebit. Ita Conin. *disp. 5. de excomm. dub. 16. n. 217. & de pœn. disp. 12. dub. 12. n. 97.* Ratio est, quia Confessor semper habet, habereque debet intentionem simpliciter absolutam absolvendi, quantum licite potest; servandique partes omnes officii sui quas non servaret, si absolvere intenderet a peccatis, & non a censuris. Id quod propter eamdem rationem est verum, non solum in Confessario ordinario, sed etiam in delegato. Sic idem

4. dub.

2. dub. 12. num. 92. nec solum in censuris non reservatis, verum etiam in reservatis, si in absolvente adest circa reservata potestas absolvendi. Idem evenit in peccatis reservatis ex Suar. *de pœnit. disp. 31. sect. 4. n. 43.* apud Sanch. *lib. 4. in Dec. c. 54. num. 39.* si quis enim immemor bona fide illa se habere, absolvatur modo dicto a Superiore, vel privilegiato, vel ex facultate Jubilæi, Cruciatæ, &c. sane remanet a reservatis absolutus: quia absolvens intendit absolvere, quantum licite potest, & solum in pœnitente remanebit obligatio subdendi directe clavibus (non quidem necessario coram Superiore, vel privilegiato; sed coram Confessario Potente tamen absolvere a mortalibus) illud peccatum reservatum, quando fuisse reservatum pœnitens animadvertit. Dixi primo (bona fide) nam qui mala fide tacet censuram, vel reservationem, non absolvetur, quia non est dispositus ad absolutionem, qui rem tam gravem mala fide Confessori non aperit.

59 Dixi secundo (quantum licite potest,) quare si in privilegio, seu Jubilæo esset formula, ut possit licite quis absolvi, nisi aliqua conditione adimpleta, v. g. nisi satisfacta parte, non censentur Confessor per illud, *Absolvo te ab omni excommunicatione*, absolvere, si parti minime sit satisfactum. Sic Delugo *disp. 16. sect. 25. num. 165.* Ratio est, quia, ut dictum est; solum habet; habereque præsumitur intentionem absolvendi quos, & quantum valide, & licite potest.

57 Petes iterum si Confessor absolvere potens absolvat a peccatis dicendo, *Absolvo te a peccatis tuis*, nulla præmissa formula absolutionis a censura ut usuvenire solet in brevibus confessionibus, & in articulo mortis; remanebitne ignarus suæ censuræ, imo & conscius si tamen propter imminentem mortem loqui non potest, remanebitne inquam, absolutus ab illa? Resp. remansurum absolutum. Sic Suar. *de Cens. disp. 10. sect. 2. §. in quo cessat.* Ratio est, quia in illo *absolvo te a peccatis*: involvitur absolutio a quocumque vinculo orto ex peccatis, atque a censuris: cum igitur ejusmodi Confessor supponatur velle licite fungi suo munere; supponetur etiam ab eo censuræ vinculo absolvere, multoque magis id erit in illo articulo mortis, si tunc expresse absolvere intendat per illa verba sola, *absolvo te a peccatis*, absolvere etiam a censuris. Ad majorem autem certitudinem sic absolvat: *Absolvo te ab omnibus censuris, & peccatis*: quia certum est illud, *ego te absolvo*, sufficere ad absolutionem peccatorum: quod non est ita certum, licet sit probabilissimum, sufficere etiam ad absolutionem censurarum.

LIBER TERTIUS.

De Absolutione.

CAPUT PRIMUM.

De Forma Absolutionis.

§. I. *Forma ordinaria absolutionis.*

1 EMmanuel Sà, *Verb. Absolutio, num. 1.* sic recte habet: *Absolutionis verba necessaria sunt, Absolvo te: dicendum tamen, ut est in usu; Ego te absolvo a peccatis tuis. Quin etiam imitandus sapientum mos, qui ita absolvunt post auditam Confessionem, & impositam pœnitentiam: Misereatur tui Omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen. Dominus Noster Jesus Christus te absolvat, & Ego auctoritate ipsius te absolvo; Primum a Sententia Excommunicationis, in quantum possum, & indiges: Deinde te absolvo a peccatis tuis; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Passio Domini Nostri Jesu Christi, & merita Beatæ Mariæ, & Omnium Sanctorum: & quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum; in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.* Hæc ille.

2 Nonnulli cum Joseph de Augustino *in Brevi notitia, in fine Libri*; in hunc modum, & quidem rite proferunt. *Et ego auctoritate ipsius te Absolvo ab omni vinculo Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, in quantum possum, & tu indiges*, & quæ sequuntur. Notant autem, quod si pœnitens non fuerit Clericus, omittitur illud Verbum *Suspensionis*.

3 Quem effectum habeat prædicta forma verborum, colligere facile poteris ex supradictis *l. 2. cap. 10. a n. 55.*

§. II. *Forma absolutionis in necessitate, & brevibus Confessionibus.*

4 URgente periculo mortis, vel necessitatis, sic absolves ex Sà, *loco citato. Ego te absolvo a peccatis tuis; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* vel ex Joseph de Augustino citato: *Ego te absolvo ab omnibus Censuris, & peccatis; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

5 In brevibus item Confessionibus, ut illorum qui sæpe confitentur, imo & longioribus frequente Populo; qui aures Confessoris petit; præstat formam prædictam, verba necessaria continentem proferre duntaxat. Sic Sà *ib.*

CAPUT II.

Qua ratione Confessor peccatorum meminisse debeat, quando ea absolvit.

6 POtest frequenter contingere, ut sive propter Confessionem valde longam, sive quia necesse fuit absolutionem per aliquot differre dies; ut quando impendenda sit absolutio, Confessor oblitus fueri peccatorum pœnitentis. Quæritur ergo, quid in hoc casu erit agendum?

7 Communis doctrina habet duo. Primo quod non oportet ante absolutionem nunc v. g. dudum repetere Confessionem, alio tempore factam, si idem sit Confessor (nam si alter, debere repeti, certum est, quidquid dicant nonnulli, quos affert, sed non sequitur Ferrentinus *dist. 1. de Sacrá. qu. 79. a nu. 14.*) & recordetur vel peccatorum, vel status pœnitentis, vel pœnitentiæ impositæ; sed sufficit, si uno verbo se pœnitens accuset de omnibus, quæ prius dixerat, addendo alia, si forte de novo occurrant addenda. Ita Suarez *de pœnit. disp. 22. sect. 6. in fine*, Coninch. *disp. 7. dub. 11.* Ratio est, quia hæc sufficiunt ad legitimum judicium ferendum.

8 Imo si Confessor pœnitentiam jam imposuerat pœnitenti: nec est necesse quod meminerit peccatorum, ut dictum est, nec ipsius pœnitentiæ, cum satis sit ex Suar. *ibid.* recordari illum fuisse confessum, dignumque judicatum, qui absolveretur: pœnitentiam, quæcumque fuerit, jam fuisse datam: nec ipsum aliquod novum commisisse peccatum: vel si commiserit, rite nunc aperuisse, tunc enim poterit, nullo alio requisito absolutionem tuto conferre. Ratio est, quia status ille recolendus fuerat ad formandum judicium, taxandamque pœnitentiam; quæ tunc rite facta supponitur.

9 Secundo, in prædictis omnibus si contingeret majorem Confessionem fuisse factam Confessori non Judici; idest qui non habuisset jurisdictionem, ut si quis per priorem prædictam Confessionem aperuisset peccata sua non Sacerdoti, vel Sacerdoti non approbato (accidit autem id sæpe in casibus reservatis, pro quibus inferior Confessor non est legitimus Judex; qui tamen solet audire, & deinde facultatem a superiore recipit, ut absolvere in alia sequenti confessione possit) si inquam id contingeret, debet deinde Confessor constitutus jam legitimus Judex iterum audire peccata pœnitentis. Sic Delugo *disp. 16. de pœnit. sect. 15. §. 3.* quia illa prior confessio non fuit Sacramentalis cum non fuerit Judici exhibita, ut supponimus.

Et quidem hoc certum est apud omnes. Solum est quæstio: an etiam in hoc casu sufficiat, pœnitentem dicere in confuso: *Me accuso de peccatis jam in alia minus legitima Confessione narratis.*

In quo rursus certum sit, si Confessor illorum peccatorum notitiam habet in particulari, satis superque sufficere. Sic idem *ibid.* sicuti sufficit, si Confessario, qui meum peccatum abunde scit, ut si illud vidisset; vel illud ego extra confessionem consilii causa illi narrassem, dicam: *Me accuso de peccato, quod vidisti*, vel *de quo consilium dedisti.*

Quare quæstio est duntaxat: An si tunc Confessor recordationem tam distinctam non haberet; sufficeret tamen notitia aliqua in confuso? Resp. varia hic aliquando minutiora tradi a nonnullis *ibid.* pro praxi satis sit in hoc eventu: quando confessio prior peracta est coram non Judice (nam pro aliis, quando prior confessio fuit facta sine dolore, vel non integre, si supponatur legitimo Judici exposita; locum non habet hæc quæstio, & consequenter non est tunc necessario in particulari repetenda confessio, cum satis sit prædicta confusa notitia) regulariter sufficere, si dicat pœnitens, *Accuso me de peccatis in priore illa Confessione recensitis.* Ita *ib.* & Gasp. Hurt. *disp. 8. de pœn. diffic. 8.* Ratio breviter est; quia jam Confessor hoc modo resumere poterit distinctam cognitionem status pœnitentis, & ex vi hujus distinctæ cognitionis jam factæ Sacramentalis, absolvere. Quod si non resumeret (ut certe frequenter occurrit) tunc satis erit si resumat confusam: vel si neque hanc resumeret, postulet a pœnitente Confessor notitiam aliquam mediam, seu confusam prædictam peccatorum, quæ sufficiat ad judicium formandum, pœnitentiamque taxandam, nec pœnitentem cogat distinctam, novamque peccatorum confessionem afferre. Ratio est, quia tunc regulariter excitabitur memoria Confessoris, ut non procedat ad dandam pœnitentiam ex illa priore cognitione sola, quæ non fuit Sacramentalis, & non sufficeret; quia peccata distincte debent Judici legitimo exhiberi, sed ex utraque, idest ex hac præsenti confusa, ut relata ad illam priorem distinctam: id quod in re morali nostra satis superque est. Ex dictis vides, quando secunda confessio fit coram eodem Confessario (de hoc enim casu semper hic locuti sumus, nam si coram alio: jam dictum *num. 7.*) sive confessio fuerit perperam exhibita ex defectu doloris, sive ex defectu examinis, sive quia facta est coram non Judice, sive quia aliquod peccatum sacrilege tacitum est, semper debere ita, saltem in genere, eam repeti, ut aliqua cognitio in confuso peccatorum redeat in memoriam Confessarii.

10 An autem Granadi *3. p. de Sacr. contr. 7. tr. 9. disp. 11. num. 3.* Dianæ *p. 5. tr. 14. qu. 51.* Ferrantini, *de Scandal. dict. part. qu. 70.* & ex parte Mercero solum quoad validitatem *qu. 3. part. ... de Sacram. q. 9. art. 1.* apud Dian. *part. 4. tr. 4. ref. 263.* opinio dicentium, quando Confessio invalida reiteranda est cum eodem Sacerdote, tunc sufficere pœnitentem se accusare generatim de peccatis ipsi Sacerdoti confessis, & Sacrilegio admisso in illa invalida confessione, deque aliis forte commissis postea; nam tunc Sacerdos (ajunt hi) valide, & licite absolvet, quamvis neque in confuso peccatorum, neque pœnitentiæ impositæ nullatenus recordetur, sed recordetur solum illum sibi fuisse confessum: An, inquam, hæc opinio saltem ex tantorum Doctorum auctoritate sit probabilis, nobis otium non est prosequi, cum præsertim pro praxi, eam, quæ hactenus explicata sententia est, suscipiendam esse omnino velimus.

CAPUT III.

De Dilatione Absolutionis.

DIffertur aliquando absolutio propter occasiones proximas non remotas; nonnunquam propter frequentem relapsum: tertio propter aliquod pœnitentis emolumentum. De singulis agere hic locus est suus.

§. I. *Quid sit Occasio remota, quid proxima.*

1 PRoxima occasio est, quando talis est ex suo genere, ut frequenter homines similis conditionis ad peccatum mortale inducat; vel experientia constat, in hoc homine, talem affectum haberi. Remotam vero, quæ talis non est.

2 Alii sic definiunt cum Delugo *disp. 14. de pœn. s. 10. n. 149.* Occasio proxima est, qua nunquam, vel fere nunquam utitur homo, consideratis circumstantiis, absque novo peccato. Ut qui detinet concubinam domi, raro, vel nunquam desinet facto, verbo, vel cogitatione peccare. Remota, quæ non est ejusmodi.

§. II. *De occasione remota.*

3 REgula communis, & certa est: eum, qui in occasione remota versatur, absolvi legitime posse. Ita idem *ibid. a n. 150.* Ratio est quia alioqui, juxta Sanctum Paulum 1. ad Corinth. cap. 6. *Debueramus omnes exire de Mundo*; Et sane nec satis esset in eremum, sed in Cœlum abire.

4 Hinc inferunt Doctores cum eodem ibid. prudenter absolvi adolescentes, qui versantur laborando, vel conversando cum feminis, quæ aliam domum non habent, licet sæpe ex tali occasione, consensu, tactibus, copula mortaliter peccarent: siquidem non fere semper ex illa occasione solent homines peccare.

§. III.

§. III. *De occasione proxima.*

5 Regula item certa est, & communis; ut qui in occasione proxima est, absolvendus non sit. Ita idem ibid. Ratio quia non habet propositum non peccandi, qui peccati periculum (quale sine dubio est occasio proxima) voluntarie subit; juxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illo.*

6 Hæc tamen regula aliquot modis limitatur ab eodem ib. Primo, ut possit absolvi pœnitens, quando habet extraordinarium dolorem, & propositum; hæc enim faciunt jam illam non esse occasionem proximam: quia homo sic armatus est fortis, adeoque ab eo possumus sperare victoriam.

Multa ad rem Caramuel in Regul. Sanct. Benedict. *a num.* 105. & Joan. Sanch. *in sel. d.* 21. *n.* 9. *& d.* 10. *n.* 8.

7 Secundo, quando proponeret alia media exhibere; ut si occasio esset ex fœmina domestica: pœnitens autem proponeret nunquam solum cum sola colloqui, aut inveniri, ejus aspectum pro viribus declinare, &c.

8 Tertio, quando occasio relinqui non potest absque scandalo, gravi infamia, vel detrimento magno spirituali, vel temporali: tunc enim moraliter non judicatur quis occasionem voluntarie eligere, sed involuntarie pati. Sic Summus Pontifex *Consultation. de Frigidis, & Malefic.* concessit frigidis, ac maleficatis simul domi permanere ut sorores: idque profecto propter scandalum separationis a Matrimonio contracto, cum tamen esset periculum tactuum, &c. Pari ergo ratione poterit filiusfamilias v. gr. absolvi, quamvis domi suæ serva adsit, cum qua peccare consuevit: quam tamen ipse expellere non potest, nec facile, aut decenter sineret. Sic etiam, a fortiori, si cum fratre, vel sorore habet occasionem peccandi, a quorum convictu sejungi, absque gravi detrimento, nequit: debet nihilominus alia remedia faciliora, quæ potest, adhibere, ut ex se constat. Similes casus vide apud Doctores, & Navar. *in Sum. cap.* 3. *& in additionibus*, late.

9 Confirmat hæc Laym. *l.* 5. *tract.* 6. *c.* 4. *n.* 9. his verbis; *Proximas occasiones evitare obligamur; excipe tamen, nisi proxima occasio peccandi mortaliter, sine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum tolli non possit; tunc enim consilium est, sed non præceptum, quare absolvendi sunt, qui officio, negotiatione, domo, in qua peccandi periculum imminet, discedere nolunt, quia sine maxima difficultate non possunt; parati adhibere remedia peccatorum, præsertim quæ affert Confessarius. Ratio est, quia occasio peccandi in se non est peccatum: quare permitti potest ex gravi necessitate, quæ impossibilitatem affert moralem: nam tunc non tam est se committere in periculum, quam pati.* Hæc Laym. Vide omnino paragraphum quintum sequentem.

§. IV. *De recidivo.*

10 Dubium est, an qui sæpius absolutus; tamen sive propter occasionem proximam, quam tollere non potest, sive propter aliud, iterum iterumque relabitur, nec in eo ulla correctio reperitur; cogendus sit subire illud detrimentum, & relinquere occasionem? Suar. Reginald. Graph. apud Delugo mox citandum, affirmant cogendum esse, illud detrimentum subire; sed sane probabile etiam est non esse cogendum, & posse absolvi. Sic Vivaldus, Jo: Sanch. apud Delugo, ipseque Delugo *disp.* 14. *de pœn. sect.* 10. *a num.* 156. Ratio est, quia si potuit prima vice absolvi, poterit & secunda: patet consequentia, si quidem jam adest dolor, & propositum sufficiens, ut supponimus, etiam in secunda.

11 Quoad recidivos, abstrahendo ab occasione proxima, & scandalo; qualis certe est, qui se ipsum sæpius polluit sine occasione extrinsecus assumpta, ut notat Joan. Sanch. *in sel. disp.* 20. *n.* 9. placet quod docet Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 4. *n.* 10. *&* 11. nimirum; *qui est recidivus, si affert aliquid signum emendationis, esse semper absolvendum. Signa autem sunt vel rarius peccare, vel aliquis major dolor ex vero animo conceptus, vel ipsum sponte confiteri, in his qui non urgentur a Præceptore, Patre, Pedagogo, consuetudine Congregatorum ad confitendum, &c. Tunc enim habetur signum emendationis: secus non item.* An pœnitens vel ex se, vel interrogatus obligetur fateri, se esse recidivum, diximus *lib.* 2. *cap.* 10. §. 2. n. 38.

An recidivo Novitio nolenti a Religione egredi, possit Confessarius negare absolutionem, vide apud Delugo *l.* 1. *Respons. moral. disp.* 28.

§. V. *De publico peccatore.*

12 Publicus peccator, ut Concubinarius, debet propter scandalum prius ejicere Concubinam, antequam absolvatur; sicuti occultus, propter occasionem proximam. Sed ex Layman ibidem, in occulto potest prudens Confessarius aliquando, in quibusdam circumstantiis connivere, v. g. Quando aliquis in gravi infirmitate, vel mortis periculo alium facile habere non potest, qui sibi necessaria ministret, nisi Concubinam occultam, ad quam tunc pœnitens affectum non gerat, unde non sit periculum labendi, promittitque illam amandare, ut primum convaluerit, poterit a prudenti Confessario absolvi. Aliqui hanc necessitatem etiam ad publicum peccatorem in prædictis circumstantiis trahunt, quando publicus vere proponit emendationem: quia tunc ajunt, esse scandalum passivum. Sed væ illi pœnitenti, qui ad has angustias redigitur! Diximus de Concubinario: quid de Meretrice habitante in lupanari?

Respondet Bauci; *in sing. casu* 163. quatuor concurrentibus, posse absolvi, quæ quatuor afferuntur a Nav. *in Man. c.* 3. *n.* 14. *sub lit. E*, loquente de ea, quæ est in occasione proxima: Primo, ut adsit justa causa permanendi in illo loco, puta, quia hic, & nunc alium locum ubi habitet, non habet; verum debet omni conatu quærere modum abeundi ex illo loco. Secundo, ut adsit vera pœnitudo peccatorum. Tertio, propositum de cætero illa non committendi. Quarto, peculiare, verumque propositum, quo Deo adjuvante, firmiter statuat, non peccaturam in illa occasione. Notat tamen ibidem Navarrus, non esse opus credere nunquam in posterum se peccaturam. Id quod nos universim notavimus *l.* 1. *c.* 1. §. 3. *n.* 9. Notat insuper ibidem Bauci, hanc mulierem debere deponere habitum meretricium. & non sumere Eucharistiam, ubi est cognita, ut Meretrix, & ejus emendatio est secreta, sed in alia Ecclesia longe a domo sua, ne præbeat scandalum, &c. Adderem ego, ut aliquo prudenti modo publicetur a Parocho, vel ab alio Meretricis emendatio, &c.

§. VI. *De Dilatione absolutionis propter utile Pœnitentis.*

13 Dubium est an possit Confessarius absolutionem aliquando differre pœnitenti, qui cognoscitur vere pœnitens?

14 In quo certum est ex Delugo modo citato. Primo posse ex ejusdem pœnitentis consensu. Secundo, posse quando dilatio necessaria est ad experiendum propositum. Tertio non posse quando pœnitens est sufficienter dispositus, & ex dilatione, timetur potius damnum spirituale, ut quod tædio affectus non revertetur, vel in desperationem facile abibit. Quarto non debere differri sine prudentia, quæ dictet rationabiliter esse differendam. Quinto denique certum sit, posse, quando Confessor indiget consilio, vel studio ad absolvendum, &c.

15 Difficultas est igitur, an causa rationabilis esse censenda sit major utilitas, & confirmatio in bono proposito pœnitentis; licet alioquin probabiliter credatur esse tunc bene dispositus. Dico jam esse censendam rationabilem causam: Sic idem, quia Judex non tenetur statim lecto processu proferre sententiam; unde Confessor poterit præmittere exhortationem, injungere ut redeat die sequenti, ut melius exhortationem auscultet, &c. Imo, quia est Medicus, poterit, per talem dilationem, melius curare; nam propterea, quando merito timet pœnitentem nunc absolutum facile relapsurum, nisi ipsa dilatione territus, melius agnoscat gravitatem peccati, necessitatemque emendationis, poterit differre. Non est igitur contra jus pœnitentis ejusmodi dilatio, siquidem Confessor habet jus Judicis, & Medici, quod illam exposcere potest.

CAPUT IV.

De officio Confessoris quoad instruendum Pœnitentem antequam absolvat.

1 Instruat Confessor pœnitentem, utpote ejus Magister, antequam impertiat absolutionem. Cum autem supponimus, pœnitentem in cæteris necessariis esse satis instructum: si enim non esset, esset certe adjuvandus a Confessore. Vide r. *seq* §. 1. Ideo solum hic illud quærere occurrit: An si pœnitens in aliqua ignorantia versatur, eam Confessor amovere debeat?

2 Dico. Quoties ignorantia est graviter culpabilis; certum est debere eam amoveri per Confessarium. Sic Delugo *de pœnit. disput.* 21. *sect.* 2. §. 1. quia secus non est recte pœnitens dispositus ad Sacramentum suscipiendum. Dubium igitur est, si sit ignorantia inculpabilis. Tunc autem tres regulæ generales sunt animadvertendæ.

3 Prima regula ex Sanch. *lib.* 2. *de matrim. disp.* 38. *num.* 5. Si talis ignorantia est contra pœnitentem, v. gr, si ipse crederet esse mortale quod hujusmodi non est, debet ea amoveri a Confessario; quia secus maximum pœnitenti damnum enasceretur. Excipe, nisi prævideas majora peccata ipsum pœnitentem ex tali notitia commissurum; Lege Vicent. Tancr. *part.* 2. *qu. Moral. tr.* 3. *q.* 18. *a n.* 2. Secunda regula, Si ignorantia inculpabilis quæcumque, sive facti sive juris, & sive juris Divini, sive Humani non est contra pœnitentem (idest quando pœnitens non putat esse mortale, quod tale est) & nihil pœnitens interrogat de hoc Confessarium, distinguendum est: si enim Confessarius prævidet, pœnitentem, ignorantia ablata, non difficulter relicturum id, quod reipsa peccatum est; tenetur ex Sanch. *disp. cit. n.* 6. veritatem aperire, propter bonum pœnitentis, & ne pœnitens peccet contra Legem Dei, etiam materialiter; at si prævidet non relicturum, potius taceat, ne in majus damnum illum conjiciat. Idem esse dicendum, quando quis est in occasione proxima; & non speratur emendatio, docet Pellizar. *tract. de Monial. cap.* 10. *sect.* 3. *num.* 191.

4 Hinc ex Delugo, & Sanch. *l. c.* non solum in Matrimonio contracto, sed etiam in contrahendo, si judicat Confessor pœnitentem adhuc remansurum in Matrimonio, vel illud fore contracturum, etiamsi illi impedimentum aperiatur, ne illi aperiat, si non interrogetur. Imo, loquendo de contracto; si pœnitens in prædictis circumstantiis solum sciat, seu sciverit esse peccatum contraxisse Matrimonium, non autem sciat ejus invaliditatem, absolvat de peccato, non vero invaliditatem ostendat.

5 Hinc item si prævideat Confessor pœnitentem restituturum, si illi detegatur nullitas tituli, quem pro se adesse pœnitens putat, non erit ex Sanch. *ib. n.* 7. talis nullitas illi a Confessario non interrogato patefacienda: quamvis sit in præjudicium tertii, qui suo carebit; Tertii, inquam, particularis: nam si esset in damnum publicum; cum tunc præponderare debeat bonum publicum bono privato pœnitentis, videtur aperienda. Sed contra hoc ultimum, quæso te, si prævides pœnitentem non restituturum, quamvis item advertas id esse in damnum publicum, cur tu sis obligandus ad admonendum, quandoquidem prævides adhuc tua accedente monitione illum non fore restituturum, atque adeo non fore amovendum damnum publicum? Certe frustra erit talis monitio, imo nocens ipsi admonito, bono autem publico nequaquam favens.

6 Atque hæc omnia ex Delugo *cit. n.* 30. etiam procedunt quando Confessarius speraret pœnitentem suscepturum quidem monitionem, sed tamen advertit, remedium esse difficillimum: ut si scandalum, vel infamia notabilis sequatur, qualia possent sequi, ex separatione v. g. Matrimonii. Ita idem Delugo *n.* 27. citans Suarium, & Sanch. In hoc enim, vel simili casu satius est tacere: quia majus est tale damnum, quam illa materialis violatio Legis Divinæ, sine peccato violatæ.

7 Unde etiam infertur *ibid.* idem esse dicendum, quando pœnitens sub peccato mortali tenetur ad aliquid adeo difficile, ut non credatur tunc æquo animo recepturus, & alia vice melius suscepturus esse judicetur; poterit enim tunc prudens Confessor relinquere illum in sua bona fide, quæ a peccato excusat, & monitionem in tempus opportunius differre; ne scilicet territus pœnitens a Confessione se abstineat, majusque detrimentum patiatur. Hoc notetur permaxime pro Confessariis Mercatorum, & Principum.

8 Tertia Regula. Si pœnitens, sive quia prudenter dubitat, sive quia rationabili scrupulo angitur, interroget Confessorem de re aliqua, an sit peccatum, vel an ad aliquid obligetur, necne; tunc Confessor veritatem aperire omnino debet: Ita Sanch. & alii *l. cit.* Ratio est, quia si taceret, illud silentium esset erroris approbatio, id quod nunquam licet. Dixi rationabili scrupulo, nam si sit merus scrupulus, idest sine fundamento, quia is non tollit bonam fidem, posset tacere Confessarius, ut explicat Sanch. *libr.* 2. *de Matrimon. disp.* 38. *num.* 51.

9 Petes, quid faciet Confessor, quando nescit, vel dubitat, an sua admonitio profutura sit pœnitenti, an damnum allatura? Resp. Tunc est comparanda utilitas, quæ sub dubio illa speratur; & damnum quod sub dubio timetur; atque illud sine scrupulo fiat, quod magis præponderare in Domino judicabitur.

C A-

C A P U T V.

Quam dispositionem Confessor advertere in Pœnitente, & in se debeat, antequam absolvat.

QUantum hic facit ad nostrum institutum, triplex dispositio considerandа est. Prima, complectitur actum Fidei pernecessarium in pœnitente. Secunda, dolorem debitum de peccatis. Tertia, statum Gratiæ in Confessario.

§. I. *De actu Fidei necessario antequam quis absolvatur.*

1 ID persæpe angit Confessarios rusticorum, puerorumve peccata excipientes. Pro praxis tamen facilitate adnotandum est, aliud esse, quod necessario requiritur, antequam conferatur, ad justificationem acquirendam absolutio; & hoc est, pœnitentem credere ea, quæ sunt de necessitate salutis: aliud esse quod requiritur ex alio capite; nempe ratione præcepti, quo quilibet Christianus obligatur scire, quæ ad Religionem, quam profitetur, pertinent. De utroque agemus: quamvis proprie de priore agere, ad nos duntaxat spectet.

2 Quoad primum igitur caput, solum videndum nobis est, quidnam credere sit de necessitate salutis: id enim solum erit necessarium exposcere ante absolutionem a pœnitente: De quo tamen sic dilucide habet Sanchez, *lib. 2. in Dec. capit. 3. n. 23. in fine. In rigore non tenetur Confessarius pœnitentem instituere, procurando, ut tunc addiscat, quæ credenda sunt: sed satisfaciet proponendo illi, & explicando duo Mysteria Trinitatis, & Incarnationis, ut ea explicite credat; & inducendo ad negligentiæ dolorem, & emendæ propositum (si qua in hoc fuit)* Hæc ille.

☞ Opinio opposita ab Innoc. XI. proscripta fuit in Propositione 64. quæ sic habet: *Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.*

3 Tria hic insuper adverto. Primo, in bene moratis, vel confiteri solitis, supponi posse semel hæc mysteria credidisse, semel inquam: nam ex necessitate medii, semel sufficit. Vide Sanchez *ibid. in fine, n. 18. & n. 24.* lege item Aragon. apud eumdem Sanchez *ib. capit. 1.* Secundo recte paulo ante dictum esse (si quæ negligentia fuit) nam communiter puto vix, præsertim mortaliter gravem, adfuisse. Nam vel sunt pœnitentes ex urbanis, & cultis, & supponuntur scire: vel ex rudibus, seu pueris, & supponuntur inculpabiliter non advertere ad tale onus. Ita Azor. & Vasq. apud eumdem Sanch. *ib. n. 20.*

☞ Quoad primam animadversionem hujus n. 3. Propositio 65. inter damnatas ab Innoc. XI. est hujusmodi: *Sufficit illa Mysteria semel credidisse.*

4 Tertio, ab aliquibus hanc necessitatem salutis multo benignius explicari. Sic Turrianus *de Fide disp. 27. dub. 4.* citans Vasquez, Sa mox citandus, Coninch. *de Fide disp. 14. dub. 9. n. 163.* Vide etiam Dian. *part. 3. tr. 5. resol. 46. & 48.* Instar omnium sit Emmanuel Sa *V. Fides*, qui sic habet: *Necesse esse explicite credere fidei mysteria, quæ publice in Ecclesia celebrantur, sentiunt multi cum D. Thoma, alii excusari multos ignorantia, præsertim cum deest, qui doceat, &c.*

5 Quoad alterum caput, communior sententia est, quemlibet Christianum teneri scire, & credere, saltem quoad substantiam, omnes Articulos Symboli Apostolici (excipe *Communionem Sanctorum*, quæ intellectu difficilis est, etiam pro doctis.) Additur etiam eodem modo Sacramentum Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, itemque Decalogum. Ratio est, quia quilibet tenetur ea scire, quæ pertinet ad suum statum, & officium. Lege Turr. *disp. 22. dub. 1.* & Valent. *qu. 2. part. 4. assertione 2.* & Sanch. *loc. supr. cit.*

6 Dixi, quoad substantiam, ut significarem necesse non esse ex Sanch. *ibid. n. 16.* memoriter ea callere, siquidem satis est ea, quoad res ipsas scire: præsertim rusticis, & rudibus, qui sine dubio, propter impotentiam, excusandi sunt. Sic *ib. n. 20.*

§. II. *De dispositione pœnitentis quoad dolorem, antequam absolvatur.*

7 DE dispositione doloris, & propositi ante absolutionem in pœnitente requisita, multa diximus *toto fere lib. 1.* quare satis pauca supersunt addenda.

8 Primo, præsumitur dolor, & propositum, quando in confessione ipsa signa doloris apparent. Ita Delugo *de pœn. disp. 22. sect. 2. §. 3.* Imo ipsa accusatio peccatorum serio facta, præsertim in bene moratis, est sufficiens signum doloris, multo magis, si pœnitens dicat se dolere: Sic Filliuc. *de Sacr. pœn. in instruct. brevi cap. 2. art. 3.*

9 Secundo rudiores excitandi sunt ad dolorem: quia non satis advertere ad ejus necessitatem solent.

10 De confessionibus præteritis factis a pœnitente, nisi clare contrarium constet; supponendum regulariter adfuisse dolorem, Confessariumque recte suum munus obivisse. Ita Delugo citatus ibidem.

§. III. *Quænam dispositio requiratur in Confessore, dum absolutionem impendit.*

HIc, ubi de dispositione pœnitentis, antequam absolvendus est, disputavimus, commodum locum habet, & dispositio requisita in Confessario, antequam absolutionem conferat. Eum autem debere esse in statu gratiæ, quando administrat Sacramentum pœnitentiæ, testata res est apud Suarez, Layman, Henriquez, Delugo aliique mox *cit.* & apud Dianam *part. 6. tr. 6. res. 53.* quia reverentia tanto ministerio debita requiritur, ut illud (sicuti & cætera Sacramenta, saltem a Ministro qui sit ad ea conferenda ex officio institutus) ministrari in peccato mortali sine mortali non possit. Quare peccati sibi conscius Confessarius ante vel se conterat, vel attritus confiteatur, priusquam ad hoc Sacramentum ministrandum accedat. Dixi sub disjunctione (vel) quia solum ante susceptionem Eucharistiæ adest præceptum positivum præmittendi confessionem; nam ad cætera Sacramenta suscipienda, vel ministranda sufficit, quocumque modo, atque adeo per solam contritionem, in amicitiam pristinam Domini redire.

Potest tamen contingere, ut in peccato mortali sine novo peccato administretur hoc Sacramentum a Confessario inadvertenter, & aliquando etiam cum advertentia. Prius contingit ex Layman, de Sacram. *tr. 1. cap. 3. n. 11.* cum quis bona fide putans, se Contritionis actum elicuisse, sed vere coram Deo non elicuit. Posterius: quando gravis aliqua necessitas boni spiritualis proximi id requirit: nam si Confessarius luce gratiæ destitutus vocetur ad audiendam confessionem mox morituri (idem si vocetur ad baptizandum) nec possit, Præposit. *3. part. q. 64. art. 6. dub. 1. n. 34.* Delugo *de Sacram. disp. 8. sect. 9. n. 151.* ab illis temporum angustiis pressus sine magna difficultate, se colligere, ad eliciendum actum Contritionis, quo gratiæ nitorem recuperet, poterit illi ministrare sine peccato Sacramentum. Ratio est, quia defectus Contritionis in eo casu non imputatur malitiæ Confessarii, sed tribuitur necessitati proximi, & sic ea necessitate constante, a peccatis, quæ opprimunt Confessarium, nulla injuria irrogabitur Sacramento, præsertim Sacramento ei, quod ad delenda ejusdem generis peccata a Christo Domino institutum est.

At enim vero quandonam urget ejusmodi obligatio status gratiæ in Confessario, dum audit ne pœnitentis peccata, dum pœnitentiam et tanquam judex taxat, an solum eo temporis momento, quo absolutio conferenda est?

Resp. Licet nonnulli apud Dian *part. 7. tr. de circumst. aggrav. res. 47.* Bonac. *de pœnit. dist. 5. q. 5. sect. 2. part. 2. §. 3. disp. 1. n. 8.* censeant, & dum audit, & dum pœnam taxat, & dum pœnitentem absolvit, probabilissimum tamen est, solum dum absolvit, ex Henriq. *lib. 5. cap. 8. n. 6. in Gloss. litt. V.* Delugo *de Sacram. disp. 8. sect. 9. n. 158.* Ratio est, quia audiens confessionem, & pœnitentiam imponens, licet incipiat conficere Sacramentum, non tamen illud simpliciter, & absolute conficere censetur, donec formam absolutionis adhibeat, ut patet, si audita confessione, & injuncta pœnitentia a beneficio impendendæ absolutionis abstineat. Ergo donec absolvat, non potest dici, quod simpliciter, & absolute irreverenter tractet Sacramentum, quia donec absolvat, Sacramentum non conficit.

Dices. Hinc sequeretur, eum, qui incipit ministrare per ablutionem Sacramentum Baptismi, vel per unctionem Sacramentum Extremæ Unctionis non peccaturum, si antequam proferat formam, se conterat, Respondeo. Fac ultro hunc peccatorum: id enim quærendi nunc otium non est, assero, adesse in casu nostro disparitatem. Nam cum materia, & forma Baptismi, & Extremæ Unctionis instituta sint simul exhibenda, judicatur moraliter quis male tractare Sacramentum, dum ponit materiam, cui ex sui institutione tam proxime adhibenda est forma, cum per positionem materiæ tam vicinæ ipsi formæ, censeatur confici absolute Sacramentum; at in Sacramento pœnitentiæ, quod est institutum per modum judicii, in quo frequentissime, etiam per dies plures distat positio materiæ, & impositio pœnitentiæ, a forma, quæ est sententia absolutionis, moraliter non censetur per positionem illarum (quæ ex sui institutione remote ab absolutione se habere possunt) confici Sacramentum pœnitentiæ, atque adeo nec ab illo Confessario peccatore irreverenter tractari. Hæc disparitas solvit difficultatem, quam urget Delugo *loc. cit.* contra rationem numero præcedente allatam, quam sine hac nostra explicatione satis jejune dictam a Doctoribus apud Dian. *loc. cit.* fuisse, non possum non animadvertere.

Petes, quid si idem Sacerdos audiens Confessionem, & taxans pœnitentiam, cum proposito se conterendi, antequam absolvat (hoc enim proposito firmare se debet, si advertat ad indignum animæ suæ statum) non valens deinde vincere difficultates, quæ sese menti offerunt, Contritionem tam brevi tempore, quo sæpissime pœnitens absolutionem expectat, concipere nequeat, condemnandusne erit, de culpa mortali, si sic affectus absolvat? Respondeo sub distinctione. Nam vel hic Sacerdos bona fide, expertus fortasse alias facilitatem se conterendi, differt actum Contritionis ad illas temporis angustias, vel mala fide, temere, & imprudenter: si hoc posterius, certe peccavit mortaliter, saltem quando periculo absolvendi in mortali sese exposuit, quia tunc ipsi, pravitatique suæ tribuitur Contritionis defectus. Si illud prius, est iterum distinguendum. Si enim sine ullo timore molestiæ pœnitentis, aliquid forte simulans Confessarius, potest differre absolutionem, id facere obligabitur, secus sine hæsitatione absolvere potest. Ratio prioris partis distinctionis est, quia posita nulla pœnitentis repugnantia, sic requirit reverentia Sacramenti. Ratio posterioris est, tum quia pœnitens habet jus ad absolutionem; quare si Confessarius eum absolvere refugiat, gravem injuriam irrogabit, cogendo illum ad dilationem sufferendam; tum quia odiosa absque dubitatione redderetur Confessio, si pœnitens adverteret, sese nulla sua causa sine absolutione dimitti; absolvatur ergo, &c. Sicuti enim necessitas ægroti graviter periclitantis excusavit similem Confessarium modo *n. 11.* ita ab hac necessitate juris pœnitentis, & a necessitate, qua omnes urgemur procurandi, ne molesta evadat Confessio, quod est publicum Religionis bonum, excusari eumdem probabile est.

Imo simile quid in priore casu, quando Sacerdos mala fide Contritionem ad tempus immediate ante absolutionem remisit, dicendum in aliquo casu esse, paritas rationis ostendit: Nam, etiamsi forte, immediate ante conferendam absolutionem a temeritate resipiscat ejusmodi Sacerdos, velitque, non tamen possit, in illa brevi morula, se conterere, non peccabit, dum absolvit existens in mortali, excusante nimirum prædicta necessitate juris pœnitentis, prædictoque onere Confessarii non reddendi odiosam Confessionem, licet sine dubio peccaverit, quando fide prava, ad absolvendum in peccato, sese perperam exposuit. Nisi sic doceamus, peccaret tunc Sacerdos, tum absolvendo, quia absolveret in mortali, tum non absolvendo, quia negaret jus pœnitentis, id quod esset pati perplexitatem, quam omnes Doctores nunquam concedendam esse, fatentur.

C A P U T VI.

De Juramentis, aliisque obligationibus exposcendis ab eo, qui absolvitur in casu necessitatis.

1 JUramentum, quantum facit ad præsentem difficultatem, triplicis est generis: aliud est de stando mandatis Ecclesiæ, idest quod iterum talia pœnitens non sit commissurus: Aliud est de satisfacienda parte: Aliud de comparendo, idest quod pœnitens, propter necessitatem, ab excommunicatione reservata absolutus, recurrere, seu comparere debeat coram Superiore, sub pœna reincidentiæ, hoc est, quod in eandem excommunicationem, a qua fuerat absolutus, reincidet.

2 Jam vero, vel possumus sermonem facere de Casibus reservatis, vel reservatis Excommunicationibus.

Quoad Primum, in articulo necessitatis, idest mortis, & valde probabiliter in gravi periculo ejusdem, lege Sanch. *lib. 2. in Dec. cap. 13. n. 1.* imo & probabiliter, ex Castr. *tom. 1. tract. 4. disp. 4. part. 3. §. 5. n. 5.* in quolibet impedimento perpetuo, propter quod quis ad Superiorem ex se confugere non valet, quilibet Sacerdos potest ex Trid. *sess. 14. cap. 7.* de quibuscumque reservatis absolvere, cum præter id tempus non possit. At vero nullum tunc est exposcendum juramentum: quia pro casibus quibus non est annexa excommunicatio, nullum adest Jus, quod obliget ad tale juramentum. Excipe incendiarium, *c. Pessimam 23. q. 8.* huic enim, quamvis non sit excommunicationi subjectus

jectus erit juramentum injungendum, juramentum inquam de stando mandatis Ecclesiæ, nisi quis dicat, Legem id exposcentem ex desuetudine jam non obligare.

Periculum, & articulum sic explicat Dicastill. *de Pœnit. disp. 19. n. 409.* Pro eodem reputatur periculum, & articulus, quando mortis periculum est propinquum, & verum in fieri, non vero quando fere certum est mortem diutius esse differendam, quo tempore potest occurrere opportunitas habentis facultatem legitime absolvendi. Et paulo post *n. 411.* tunc approbat, posse absolvi damnatos Triremibus in articulo mortis, quando debent periculosum mare transire; aut non est Sacerdos, aut haberi a talibus damnatis de facili non potest. Concludit denique in hunc modum. Plura sunt alia pericula, quæ arbitrio prudentis potius, quam certa regula designari poterunt; ut cum quis in morbum periculosum incidit, qui majore ex parte mortem solet afferre, aut iter agere incipit expositum prædonibus occidere solentibus, vel aggreditur curationem alicujus morbi, quæ periculosa esse soleat. Hæc ille: Unde non judico in articulo, seu periculo hoc eum esse, qui tertiana simplici laborat, quia hæc non solet majori ex parte mortem afferre. Aliqui, ut Jo: Sanch. *d. 5. n. 5.* & Diana *p. 3. tr. 4. ref. 17. & p. 5. tr. 3. ref. 69.* morbum periculosum judicant dolorem lateris, quod Medicis melius decernendum relinquo.

3 Quoad Secundum. In eodem extremo, seu gravi periculo, vel impedimento perpetuo, quilibet Sacerdos ex Trid. *sess. 2. cap. 7.* potest quidem a qualibet excommunicatione, sive jure, sive ab homine lata, etiam propter hæresim contracta, & quocumque modo reservata, tamquam legitimus Minister absolvere: sed in percussore Clericorum *c. ex tenore, de sententia excommunic.* & in omnibus casibus Bullæ Cœnæ *clausula 20.* injungere pœnitenti debet juramentum de stando mandatis Ecclesiæ. Quod Pellizarius mox cit. & Diana *part. 5. tr. 9. ref. 23.* judicant, non esse ex necessitate sub mortali, quando absolutio datur in foro occulto conscientiæ, & in casibus Bullæ Cœnæ, *Cautione præstita* duntaxat, aliud juramentum debet injungere, nempe de satisfacienda parte, si quæ læsa fuit, necdum ac remisisse appareat. Dixi (duntaxat) quia in aliis requiritur quidem satisfactio partis, sed non sub præstito juramento. Legendus est Pellizarius, *t. 1. tr. 7. capit. 1. n. 125.* ex Diana *part. 2. tr. 16. resol. 42.* qui docet, quando absolutio est in foro conscientiæ, & pœnitens non potest satisfacere, non esse imponendum tale juramentum de satisfaciendo, sed sufficit firmum propositum, ut in cæteris obligationibus. Lege Sanchez *lib. 1. in Decal. capit. 13. n. 17.* Denique ab eo, qui a quacumque excommunicatione reservata propter talem necessitatem absolvitur, alius onus erit exposcendum; nempe ut transacto periculo, recurrat ad Superiorem, vel ejus delegatum (qualis certe esse solet Confessarius electus virtute Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi). Quod si deinde non recurrerit, in eamdem excommunicationem relabetur, *cap. eos qui, de sent. excommunicat. in 6.*

Dixi autem (onus, non juramentum) siquidem juramentum hoc de comparendo; probabilius est in percussione solum Clericorum (cum in aliis nullo jure caveatur) imponendum esse. Bordonus *tr. 3. controv. 27. n. 20.* putat obligationem adesse solum, quando quis absolvitur ab excommunicatione deducta ad forum contentiosum. Ita Avila *2. part. c. 7. disp. 4. dub. 4.* Esto oppositum sentiant Castr. cum aliis *t. 1. tr. 4. disp. 4. part. 3. §. 5. n. 17.*

Nota duo. Primo, ab impubere ejusmodi juramenta non esse exposcenda: quia non præsumuntur pollere rationis usu, ut juramentum pro dignitate præstent. Sic Sanch. *lib. 2. in Decal. c. 13. n. 16.* Bonac. *disp. de Cens. qu. 3. p. 1. n. 11.* Secundo, quando judicatur ea juramenta, vel onera impleri non posse, ut quia verbi gratia: pœnitens statim est certo moriturus, vel impedimentum fore perpetuum, illa non esse imponenda, quia frustra imponerentur. Sic Castrop. *tom. 1. tract. 4. disp. 4. part. 3. §. 5. n. 18.*

CAPUT VII.

De Jurisdictione Sacerdotis, ad absolvendum necessaria.

AD facilem pœnitentiæ administrationem reddendam multum prodest, certum esse de sua Jurisdictione Confessarium, quapropter hæc breviter adnoto.

§. I. *De Sacerdote non approbato.*

a SAcerdos simplex non approbatus solum potest absolvere a venialibus, & mortalibus alias rite absolutis (Lege tamen Decretum circa Communionem quotidianam, quod affertur in Methodo SS. Communionis *cap. 5. §. 12.*) & denique in casu necessitatis ab omnibus casibus, & excommunicationibus, sine ulla restrictione. Ita Præpositus *de pœnit. q. 7. dub. 5. n. 5.* aliique *passim* ex Trident. *sess. 14. cap. 7.* modo tamen supra dicto *in cap. præcedenti* & quidem probabiliter etiam præsente Confessario approbato. Sic Castropal. *tom. 1. tr. 4. disp. 4. p. 3. §. 5. n. 8. & 9.* Delugo *de pœn. disp. 18. sect. 2. n. 13.* vocantes probabilem nostram opinionem, quamvis contrariam probabiliorem, & tutiorem. Quam probabilitatem sic ego breviter probo.

Non potest negari, hanc sententiam esse probabilem, ut fatentur ipsi Castropal. Delugo, & sexdecim Doctores a Delugo, aliique; sed in juridictione probabili, sententia est communis, quod Ecclesia dat jurisdictionem certam: ergo prædicta jurisdictio non erit amplius probabilis, sed certa. Minorem hujus argumenti probat ipse Castrop. *eodem t. 1. disp. 2. de conscientia opinione p. 5. n. 9.* afferens Suarium, Lessium, Thomam Sanchez, Basilium de Leone, Ægidium, Coninch. Bonacinam, aliosque, qui omnes affirmant operanti ex opinione probabili, qua scilicet quis probabiliter judicat se habere jurisdictionem, statim de facto ab ipsa Ecclesia jurisdictionem certam conferri, ergo, &c.

§. II. *De Confessore approbato.*

a SAcerdos rite vel a suo Ordinario, seu Prælato, vel a Summo Pontifice approbatus; eos, respectu quorum est approbatus, potest absolvere, tum ab omnibus casibus, tum ab omnibus excommunicationibus alias nulli Superiori reservatis.

Ad hæc clarius explicanda quatuor adverto.

Primo: Episcopis, seu Prælatis Summo Pontifice inferioribus nulli sunt casus, neque excommunicationes reservatæ in jure; ita Suarez *de pœnit. disp. 29. sect. 3. n. 3.* Filliuc. *tract. 5. a n. 137.* solum igitur solent ipsi alia sibi reservare: quare quilibet Confessarius consulat suæ Diœcesis constitutiones, & jura, vel legitimas consuetudines. Unum subadverte, casus hosce, quos sibi hi reservant, vim solum habere in sua Diœcesi non in aliena: Nam propterea Diœcesanus, qui forte peccatum in sua Diœcesi reservatum confiteatur Confessario in altera Diœcesi, ubi non est reservatum, poterit absolvi a dicto Confessario: sic Filliuc. *tr. 7. a n. 285.* quia supponimus isti nullam factam esse restrictionem (ut esse factam restrictionem quamdam pro Religiosis Societatis Jesu, peccatum reservatum forte confitentibus, dum iter agunt, scimus. De quo Delugo *de pœnit. disp. 15. sect. 6. §. 3.*) Quod si dictus Diœcesanus mutet domicilium, seque in alienam Diœcesim transferat; multo magis in prædicto casu poterit absolvi, ut de se constat.

3 Secundo: Regulariter nullus est casus reservatus in jure Summo Pontifici, cui non sit annexa excommunicatio. Sic Filliuc. *in Instruct. brevi c. 2. art. 5.* Unde colligunt recte doctores, quod si quis non incurrerit excommunicationem propter aliquam causam, v. g. propter ignorantiam, etiam si esset hæresis externa (nam propter interna quæcumque delicta, cum Ecclesia nolit judicare de internis, nulla incurritur excommunicatio) tunc illud peccatum, seu casus non esset reservatus; sed posset a quocumque legitimo Confessario absolvi. Sic Suar. *lib. 8. de Matr. disp. 9. n. 20. circa medium*, Castrop. *tom. 1. tract. 4. disp. 4. punct. 3. initio.*

4 Tertio: Episcopis conceditur a Tridentino, *sess. 24. cap. 6. de ref.* ut possint in foro conscientiæ absolvere suos subditos ab omnibus casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis: idque in hæresis crimine, eisdem, non vero eorum Vicariis permittitur: id quod intellige cum Fagundez *2. Eccles. præcept. cap. 8. l. 8. n. 33.* lege etiam Castropalaum, *tom. 1. tr. 4. part. 3. §. 1. n. 18.* etiam post Bullam Cœnæ Domini: quando dicitur (non eorum Vicariis) intellige de Vicariis ex officio, nam posse hæresis occultæ absolutionem, vel Vicario, vel cuicomque Sacerdoti specialiter, quando casus occurrerit, committere, non est mihi dubium. Sic Fagundez *ib.* Castropalaus *ib. n. 19. &c.* Per occultum autem intelligitur, quando peccator non laborat publica infamia, quoad illum casum, etiamsi aliquibus sit notus. Sic Fill. *tr. 7. n. 286.*

5 Atque ex hac tertia animadversione efficitur, ut Confessarius in his occultis non cogatur mittere pœnitentem, seu confugere ad Summum Pontificem: satis enim superque erit, ad Episcopum. Est aliud remedium, idest Bulla, & privilegia Religiosorum, de quibus jam aliquid subdo.

☞ Doctrinam legens hujus numeri 4. & 5. memoria tibi non excidat Propositio 3. inter damnatas ab Alex. VIII. *Sententia asserens, Bullam Cœnæ prohibere absolutionem Hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1619. die 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Emin. Cardinalium visa, & tolerata est.*

6 Denique adverte, Catalogum Censurarum reservatum haberi apud Filliuc. *tr. 15. & 16. in fine.*

BENEDICTI XIV. Constitutio super designatione Confessariorum Monialium.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

„ PAstoralis curæ Nobis impositæ munus hanc, inter alias, solicitudinem a Nobis, ut pupillorum animis in afflictione, & angustia constitutis opportuna solatia, ac remedia afferre non negligamus, quorum ope interiorem conscientiæ tranquillitatem recuperare, aut conservare valeant, sine qua impossibile est debitam Omnipotenti Deo servitutem alacri, & prompta affectione exhibere; Hujusmodi angoribus, & afflictionibus, confici passim constat Religiosas Mulieres in Claustris degentes, quibus certus, & unicus Sacramenti Pœnitentiæ Minister a Monasterii Prælato ad tres, ut minimum, annos designari solet, cui, si aliquando, præ pudore, vel alia quapiam de causa, non omnes conscientiæ suæ recessus aperire audeant, atque ideo confessionis integritati detrahere incipiant, in barathrum perditionis æternæ se ipsas misere conjiciunt. Quod sane haud raro evenire, satis Nobis exploratum, atque compertum est, tum ex iis, quæ in Apostolicæ Pœnitentiariæ Officio tractari vidimus, dum olim in minoribus constituti plurium annorum spatio munus Doctoris in Decretis in eodem Officio sustinuimus: tum etiam ex iis, quæ in Episcopalis Anconitanæ primum, deinde in Metropolitanæ Bononiensis Ecclesiæ regimine frequenti usu cognovimus; tum demum ex his, quæ sæpius ad nos in Petri Cathedra Octavum jam annum, Dei miseratione residentes deferri contingit, sive ex parte diversarum hujusmodi Monialium, quæ animarum suarum angustias paternis oculis Nostris identidem subjicere coguntur, sive ex parte Ven. Fratr. Nostrorum Ecclesiarum Antistitum, qui Nobis earumdem Monialium in suis Diœcesibus existentium calamitates, ex præallegata causa ortas, aut viva voce, aut per litteras non semel repræsentarunt, ac super ea re Apostolicæ providentiæ opem postularunt. Hinc est, quod Nos earum specialibus indigentiis per hanc nostram perpetuo valituram Constitutionem opportune prospicere volentes; non quidem intendimus consultissimam illam, & veteris disciplinæ auctoritate roboratam legem tollere, aut abrogare, qua generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis Monialium Monasteriis unus duntaxat Confessarius deputetur, qui Sacramentales Confessiones universæ earum Communitatis excipiat, neque liceat unicuique Moniali peculiarem Confessarium pro libito sibi deligere; sed hoc duntaxat Nobis propositum est constituere, ut si quando generalis hujusmodi legis rigor, in peculiaribus casibus, non sine animarum detrimento, aut periculo servari posse videatur; in promptu sit opportunæ dispensationis & indulgentiæ remedia occurrentibus necessitatibus admovere.

„ Sane jamdudum S. Thomas Aquinas Scholarum Princeps Ecclesiæque Doctor, *in Supplemento tertia partis, q. 8. art. 4. ad sextum*, sive *in quartum Sententiarum*, ex quo commentario desumptum est hujusmodi *Supplementum*, hoc Superioribus monitum dedit, & subditis suis, quibus certum, & unicum Confessarium designare solent, haud difficulter licentiam concedant confitendi peccata sua alteri Sacerdoti; propterea quod multi infirmi, & imbecilles animo reperiuntur, qui potius eligerent sine Sacramentali expiatione ex hac vita migrare, quam ipsa peccata certo alicui Sacerdoti a Superiore designato aperire. Jam vero Sacrosancti Conc. Trid. Patres hanc legem districte sanxerunt, *sess. 25 cap. 10. de Regul.* ut Episcopi aliique Monasteriorum Prelati, subjectis sibi Monialibus Confessarium extraordinarium duabus, aut tribus vicibus in singulos annos exhi-

„ bere

„ bere debeant; per hæc verba: *Præter ordinarium autem Confessorem, alius extraordinarius ab Episcopo, aut aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium Confessiones audire debeat*. Quod quidem non alia de causa præscriptum fuit, quam quia satis constabat nonnullas aliquando Moniales esse, quæ nulla ratione adduci possunt, ut aliquod peccatum suum ordinario Confessario confiteantur; adeo ut necesse omnino sit alterius Confessarii copiam ipsis suppetere, ut apud hunc de peccatis suis integre, rite, atque utiliter confiteri possint. Id ipsum probe animadvertit Magnus Ecclesiæ Dei Sacerdos S. Carolus Borromæus, qui prædicti Conc. Trid. absolutionem ope sua plurimum juvit, ejusque executionem, & observantiam in sua Mediolanensi Civitate, & Provincia non sine immensis laboribus, & curis invexit: is enim hac de re decrevit; *Præterea Superiores ex Decreto Sacri Tridentini Concilii, quotannis idoneum Confessorem extraordinarium Monialibus sibi subjectis exhibeant, cui eurent, ut universa confiteantur, ut quæ hujusmodi indigent medicina propter aliquem occultum animæ morbum, neque ipsa eam postulare, aut accipere ab usitato Confessore unquam auderent, liberius mederi suis malis possint, ac Diaboli laqueos evadere, una cum reliquis Confessario novo sua peccata confitendo*, uti legere est *in Actis Ecclesiæ Mediolanensis impress. anno 1599. pag. 53. in editione autem Lugdunensi tom. 1. pag. 46.*

„ Porro quicumque Conciliaris Decreti sensus pœnitus introspexerit, non modo salutarem illius providentiam facile agnoscet, sed & circumspectam ejusdem æquitatem mirari debebit. Superioribus enim tantummodo injungitur, ut duabus, tribusve vicibus infra annum Confessarium extraordinarium Monialibus exhibeant, *bis, aut ter in anno offeratur*; Hujusmodi autem Confessarius jubetur earum omnium Confessiones excipere quotquot eidem confiteri velint: *Qui omnium Confessiones audire debeat*. Neque tamen omnibus, & singulis Monialibus præcipitur, ut peccata sua extraordinario Sacerdoti confiteantur. Nihil aliud enim requiritur ab omnibus in Monasterio, tam, scilicet a Superiorissa, ceterisque Monialibus Professis, atque Novitiis, quam a Sæcularibus, quæ vel educationis causa, vel alio titulo in eodem Monasterio cum debitis facultatibus commorantur, nisi ut extraordinario Confessario singulæ se sistant, sive ad Sacramentalem Confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra Sacramentalem Confessionem ab ipso accipienda. Atque ita prudentissime consultum est, ne si Moniales aliquæ extraordinarium Confessarium adirent, aliæ autem coram ipso non comparerent, suspiciones, atque oblocutiones excitarentur, & illæ quidem censerentur necessarias habuisse causas, ob quas ad extraordinarii opem confugere coactæ essent; aliæ vero ab hujusmodi necessitatibus, & causis immunes judicarentur. Quem agendi rationem communi Doctorum calculo comprobatam san. mem. Prædecessor Noster Clemens Papa XI. Edicto suo (quod est XV. *in secunda parte ipsius Bullarii*) inviolabiliter servari mandavit, eamdem omnium Diœcesum consuetudo recepit. Nec aliud Nobis hac in re addendum superest, nisi, ut Vener. Fratres Nostros Ecclesiarum Antistites enixe hortemur, ut quamvis Tridentina Synodus de solis Claustralibus Monialibus in præmisso Decreto loquatur, nihilominus eamdem disciplinæ formam observent, tam cum aliis Monialibus, quæ licet Clausuræ legibus minime astrictæ sint, in communitate tamen vivunt, quam cum aliarum quarumcumque Mulierum, aut Puellarum Cœtibus, seu Conservatoriis, quoties tam illæ, quam istæ, unicum Ordinarium Pœnitentiæ Ministrum a Superioribus designatum habeant. Quæcumque enim circa Moniales in rigorosa Clausura viventes cavenda sunt, eadem in aliis quibuscumque Mulieribus, sive Regularibus, sive Sæcularibus in Communitate, aut Collegio degentibus, locum habere possunt; ideoque pari providentia, iisdem remediis arceri, aut emendari debent. Et nos quidem, quum hanc consuetudinem offerendi Confessarios extraordinarios bis, aut ter in anno singulis tam Monialium non Claustralium Communitatibus, quam piis aliarum Puellarum, & Mulierum Cœtibus, & Communitatibus in Nostra Civitate, & Diœcesi Bononiensi induxerimus (qua de re extat edictum Nostrum *n.* 56. inter Pastorales Institutiones italico primum sermone a Nobis vulgatas, denique in latinum conversas) omnibus testari possumus, vel potius debemus, uberem spiritualium utilitatum messem nos inde evidenter collegisse.

„ Quum vero super relati Conciliaris Textus intelligentia nonnullæ quæstiones alias excitatæ, eodemque jampridem per opportuna Sedis Apostolicæ Decreta definitæ fuerint, operæ pretium ducimus hujusmodi definitiones ab omnibus ad quos spectat, omnino tenendas, atque servandas, his Nostris Apostolicis litteris complecti, & auctoritatis quoque nostræ robore communitas, in prædictorum omnium notitiam deducere. Et primo quæsitum fuit ad quem Superiorem pertineat extraordinarium Confessorem Monialibus deputare, atque offerre: Sed facilis fuit responsio, quam Nos quoque Decreto Nostro ratam habemus: hujusmodi scilicet deputationem ad eum regulariter spectare, ad quem pertinet Confessarii Ordinarii electio, & deputatio; Ideoque Episcopus, sive Ordinarius loci, qui Monialibus sibi subjectis Confessarium Ordinarium dare consuevit, idem Confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno ad normam Tridentinæ Sanctionis, eisdem offerre tenetur; Prælatus vero Regularis, ad quem pertinet Ordinarium Confessarium subditis sibi Monialibus, servata Apostolicarum Constitutionum forma, designare, & constituere; ipse etiam eisdem extraordinarium Confessarium in vim præfati Decreti, & juxta easdem Constitutiones, duobus, aut tribus per annum temporibus exhibere potest, ac debet. Quæ tamen ideo *regulariter* obtinere diximus; quia si Episcopus aliquis (quod Deus avertat) adeo hac in re negligens esset, ut Monialibus suis, bis, terve in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret; obtendens, ut moris est, nullam hac de re Monialibus ipsis solicitudinem, aut curam esse; tunc volumus Dil. Fil. Nostrum S. R. E. Cardinalem modernum, & pro tempore existentem majorem Penitentiarium, statim ac pro parte Monialium hujusmodi requisitus fuerit, Ordinarii Pastoris negligentiam supplere debere, earumque Monasterio extraordinarium Confessarium ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas Moniales Confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis, & opportunis facultatibus concedere, & deputare. Quod si Prælatus Regularis eamdem Concilii legem de Confessore extraordinario bis, aut ter in anno Monialibus sibi subjectis exhibendo similiter implere neglexerit, tunc locus fiet Decreto Congregationis S. R. E. Cardinalium ad ipsius Concilii interpretationem, & executionem auctoritate Apostolica deputatorum, quo scilicet eadem Congregatio ad quæstionem ab Episcopo Vercellensi propositam *die* 23. *Augusti anni* 1631. rescripsit, ut infra: *Episcopus Vercellensis supplicat sibi responderi, an deputatio Confessarii extraordinarii Monialium Regularibus subjectarum spectet ad Ordinarium loci*: *Sacra Congregatio censuit ad Episcopum non pertinere, nisi in casu negligentiæ eorumdem Regularium*, ut videre licet *Decretor. lib.* 14. *pag.* 493. Nec aliter respondit quæstionibus ab Episcopis Belgii exhibitis, *die* 6. *Aprilis anni* 1647. ut legitur *Decret. lib.* 18. *pagin.* 32. Quæ quidem rescripta, & Decreta Nos etiam præsentium tenore, & Apostolica authoritate in omnibus, & per omnia approbamus, & confirmamus.

„ Quum autem Tridentina Synodus de universa quidem Monialium Communitate, ut supra decreverit, sed nihil de singulis Monialibus statuerit, ut patet legenti Textum citati capitis X. neque etiam jam usque ab anno 1585. judicatum fuit ab ipsa Congregatione Cardinalium Concilii Interpretum, qui subsequens rescriptum quod extat *Decret. lib.* 4. *pag.* 90. *Sacra &c. censuit, extraordinarium Confessorem offerendum non alicui Moniali singulariter, sed omnibus Monialibus universe, ut omnium Confessiones audire debeat; in arbitrio tamen cujusque Monialis esse, ut Confessario extraordinario velit confiteri*; Hinc ortum habuit alterum controversiæ, seu dubitationis caput; an scilicet, ubi jam universæ Communitati bis, terve infra annum Confessarii extraordinarii copia facta est, & nihilominus aliqua Monialis Confessarium peculiarem extra ordinem sibi concedi petit, an, inquam, hujusmodi petitioni sit indulgendum. Id autem primo loco quæsitum fuit, proposito casu Monialis graviter ægrotantis quæ in mortis periculo pro spirituali consolatione postulet alium Sacerdotem qui tunc non sit ordinarius Monasterii Confessor suprema sibi Ecclesiasticæ pietatis officia, & Penitentiæ Sacramentum ministrare. Huic annuendum facile esse, prædicta Congregatio pluries judicavit, ut videre est ipsius *Decret. lib.* 18. *pag.* 322. *a tergo*, sub *die* 6. *Aprilis anni* 1647. & eodem libro *pag.* 586. *die* 22. *Februarii anni* 1649. quæ pariter Decreta a nobis præsentium tenore approbantur, & confirmantur; ut scilicet Episcopi subjectis sibi Monialibus in gravi infirmitate constitutis, & id expetentibus, peculiarem Confessarium concedere debeant; iidemque etiam idipsum præstent erga Moniales Regularibus Prælatis subjectas, quum aliqua ex illis a suo Superiore Regulari hujusmodi gratiam impetrare non potuerit. In hoc autem casu nihil statuitur de Cardinali Majore Penitentiario non ideo, quia nequeat is pro singulis Monialibus idem facere, quod supradiximus, eumdem pro toto Monasterio facere posse; sed quia tunc, ob temporis angustias, interclusa præsumitur via recurrendi ad ipsius Officium. Quod si nihilominus ipsius adeundi tempus, & modus suppetat; ad eum pertinebit eadem prorsus ratione, peculiaribus supplicantium necessitatibus providere, qua dictum est superius, universæ Religiosæ Communitati ab ipso consulendum esse.

„ Actum deinde fuit de peculiaribus quibusdam Monialibus, quæ nec corpore infirmæ, nec morti proximæ, Ordinario tamen ministro confiteri obfirmate recusant. Istarum quoque animi debilitas commiseranda est, & sublevanda; adeoque, ubi earum reluctantia superari nequeat, Confessarius extra ordinem deputandus est, qui earum Confessiones peculiariter excipiat. Id vero circa Moniales Episcopo, sive Ordinario loci subjectas ab ipso Ordinario præstari debet. Quod autem ad illas pertinet, quæ Regulari regimini subsunt, ad Regularem Prælatum pertinet, servatis servandis, peculiarem ipsis destinare Confessarium ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium; vel si Sacerdos ille, cui ejusmodi Monialis confiteri cupit pro illis non sit approbatus cum ipso Ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius Monialis Confessione, & pro tot vicibus quot expedire judicabitur, eumdem approbet. Sin autem contingat (neque id adeò rarum est) ut Regularis Superior ad concedendum hujusmodi Confessarium extraordinarium Moniali communem Confessarium recusanti nullo pacto adduci possit; jam huic casui provisum est per Decretum anno 1573. a prædicta Congregatione Concilii editum, & a fel. recor. Gregorio Papa XIII. tunc Apostolicum Thronum obtinente approbatum, & confirmatum, quod nunc iterum Confirmationis Nostræ auctoritate roboramus. Decreti verba relata *lib.* 1. *Decretorum ipsius Congregationis pag.* 66. *a tergo*, hæc sunt: *Monialis per aliquod tempus noluit confiteri Confessariis Regularibus. Dubitatum fuit, an Episcopus Regiensis posset dare dictæ Moniali Confessorem alterius Ordinis Regularem, vel Sæcularem, cui illa semel, vel pluries confiteatur peccata sua, & a quo absolvi possit. Sanctissimus Dominus Noster etiam ex Sententia Congregationis Concilii, declaravit, dictum caput decimum ita esse intelligendum, ut etiam possit Episcopus concedere Confessarium alterius Ordinis, vel sæcularem*. Præterea nihil obstat quominus ipsa Monialis recursum habeat ad Cardinalem majorem Penitentiarium, a quo ipsi providendum erit, ut supra dictum est, per deputationem Confessarii ex approbatis ad Moniales apud quem illa confiteatur.

„ Quæsitum denique fuit de Monialibus illis, quæ neque ægrotant, neque recusant Ordinarium Penitentiæ ministrum a Monasterii Prælato pro universa Communitate deputatum; verum pro majori animi sua quiete, atque ulteriori in via Dei progressu facultatem petunt confitendi aliquoties Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato. Qua de re non semel Nobis in minori statu degentibus accidit, ut cum aliquibus Episcopis, aut Regularibus Monialium Superioribus agere debuerimus. Porro in aliquos ex iis incidimus plus nimio severos, qui aspera quadam verborum brevitate respondebant, quod quum Moniali postulanti libera fuisset facultas confitendi extraordinario Sacerdoti, qui universæ Communitati non semel eo anno jam datus fuerat, tunc oportebat eam conscientiæ suæ consuluisse: Quod si oblata commoditate uti noluerat, id sibi imputaret, neque pergeret Superiori molestiam afferre, ut peculiarem Confessarium extra ordinem ipsi concederet. Nobis autem objicientibus, Monialem hujusmodi ad Apostolicæ Penitentiariæ Officium facile recursum habituram, ibique haud ægre impetraturam id, quod ab ipsis Superioribus ei denegatum fuisset, iterum constanter respondebant extraordinarium hujusmodi Confessarium post impletam ab ipsis erga universum Monasterium Tridentini Concilii legem, ab alio quidem concedi posse, sed a se nunquam concessum iri.

„ At

„ At vero neque tunc Nobis arridebat, neque profecto nunc Nobis placet rigida isthæc agendi ratio: Persuasum enim habebamus, adeoque habemus, non solum integræ Communitati, sed singulis etiam Monialibus indulgendum esse in iis rebus, quæ juste, & rationabiliter petuntur, maxime, quum illæ ad earum conscientiæ quietem, & securitatem conferre dignoscuntur. Neque sane hujusmodi postulationes, aut temere exaudiri, aut sine causa rejici debere censemus, sed inquirendum in primis esse de qualitatibus tum Monialis, quæ Confessarium extra ordinem petit, tum Confessarii, qui ab ea requiritur; ut utrisque diligenter inspectis, deliberari possit, an illius votis annuendum sit, an non. Si enim Monialis ex una parte nullum det adversæ suspicionis locum, ex altera vero Confessarius non modo legitimam Ordinarii approbationem, sed etiam commune probitatis testimonium pro se habeat, nullo modo probare possumus tam firmum hujusmodi Prælatorum in renuendo propositum; nec intelligimus, cur post Confessarium extraordinarium integræ Communitati juxta legem Conc. Trid. oblatum, nulla omnino Monialibus singulis spes relinquatur obtinendi peculiarem Confessarium, cujus consilio, & opera justis fortasse de causis indigere se arbitrentur. Non ita sane hac de re sentiebat sapientissimus ille animarum Rector S. Franciscus Salesius, cujus doctrinæ summam ex illius operibus, tum editis, tum manu scriptis, collectam bon. mem. Jo: Petrus le Camus Episcopus Bellocensis justo volumine complexus est, cui titulum fecit *Spiritus S. Francisci Salesii*. In hujus compendio quo ex Gallico in Italicum sermonem conversum Venetiis anno 1745. pro quarta vice Typis editum est, parte 17. cap. 6. aperte legitur, quod, cum Beatus Episcopus non ita intelligeret præmissum Conc. Trid. Decretum, ut vetitum existimaret, Confessarium extraordinarium, pluribus etiam, quam tribus vicibus in anno, Religiosæ Communitati offerre, quæ quidem sententia plures habet suffragatores, quos refert *Diana in editione coordinata tom. 7. tract. 1. ref.* 348. non solum solebat suis Monialibus Visitationis Beatæ Mariæ Virginis quater in anno, videlicet in singulis Hebdomadis Quatuor Temporum Confessarium extraordinarium deputare; verum etiam earum respective superioribus commendatum reliquit, ut singulis Monialibus, quæ non ex animi levitate, neque ex indiscreta affectionis singularitate, Confessarium extraordinarium peculiariter peterent, haud se difficiles in eo concedendo præberent. Nec aliter se gerere consuevit Ven. mem. Gregorius Cardinalis Barbadicus Episcopus Paravinus. Is enim, ut testatur illius quondam Vicarius Generalis Joannes Clericatus in *tr. de Pœnit. dec.* 41. *n.* 7. & Patrum Tridentinorum Decretum quoad omnia Monialium Monasteria in sua Civitate, & Diœcesi existentia quotannis re ipsa exequebatur, & nihilominus exorari se patiebatur a Monialibus quæ aliquando rationabilibus de causis peculiarem pro se Confessarium expeterent. Hujusmodi regulis, & exemplis nostram quoque agendi rationem in Spirituali Monialium regimine conformare curavimus; maximumque utilitatis, & quietis fructum nos inde percepisse cognovimus. Quapropter Ven. Fratr. Ecclesiarum Antistites, atque Dilectos Filios quarumcumque Religiosarum Mulierum Rectores hortamur in Domino, & enixe monemus, ut eamdem viam, quoad fieri potest, insistere non recusent, & non adeo difficiles se præbeant peculiaribus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquando expetentibus; quin potius nisi aut Monialis postulantis, aut Confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum justis precibus obsecundare studeant; illud cogitantes, quod etsi liberum sit cuilibet Moniali Cardinalem majorem Pœnitentiarium adire, cui ea in re facultas cumulativa cum omnibus locorum Ordinariis a Romano Pontifice tribuitur; nihilominus ea est aliquando necessitatis urgentia, ut remedium quod de longinquo petendum est, non satis tempestive adveniat. Et quamvis etiam quorumlibet negotiorum expeditiones, quæ in Officio Pœnitentiariæ Apostolicæ fiunt, ab omni vel minima pecuniæ solutione inviolabiliter sint immunes; non omnibus tamen Monialibus facile est invenire, qui earum negotia in urbe procurare velit, & possit.

„ Jam vero postrema superest quæstio, nimirum de qualitatibus Confessarii extraordinarii, qui vel pro universa Monialium Communitate, vel pro aliqua Moniali peculiariter deputari debeat. Porro nullo unquam tempore dubitatum fuit, an in hujusmodi Sacerdote ætatis maturitas, morum integritas, prudentiæ lumen requiratur, quas quidem dotes in eo, qui ad hujusmodi munus adhibetur, necessarias esse, omnes fatentur. Sicut etiam minime dubitatur, quin idem ab Ordinario loci specialiter pro Monialibus approbatus esse debeat, quum hujusmodi approbatio ex Apostolicarum Constitutionum lege omnino requiratur non solum in omnibus tam ordinariis, quam extraordinariis Confessariis, qui Monialibus, etiam Regularibus subjectis, ab earum respective superioribus deputantur; sed etiam in iis, qui a Cardinali majori Pœnitentiario conceduntur etiam Apostolica Sede vacante, quo nimirum tempore amplioribus is pollet facultatibus, ut videre est in Nostra Constitutione super illius facultatibus edita, quæ est 95. in Tom. 1. Bullarii Nostri, ubi paragrapho 54. eidem conceditur, ut, vacante Sede, *Monialibus Confessarios extra ordinem valeat deputare, si eos ex aliqua rationabili caussa petierint pro earum libitu inter approbatos ab Ordinario ad audiendas Monialium Confessiones eligendos*. Quamobrem ad id duntaxat redacta est controversia, an scilicet e Clero Sæculari, an vero e Regulari eligendus sit hujusmodi Confessarius; rum inter Regulares an assumi possit ex quolibet alias permisso, an vero semper deputari debeat ex ipso Ordine Prælati Regularis ad quem Monasterii regimen spectat.

„ Sane pro Monialibus Episcopo immediate subjectis, regula est, ut Ordinarius earum Confessor sit Sacerdos Sæcularis; Extraordinarium vero ex Ordinibus Regularibus sæpissime assumi apud plerosque Episcopos usu receptum esse constat; deficiente forsan per singulas Diœceses Presbyterorum ad id muneris idoneorum copia. Regulares autem Prælati Monialibus sibi subjectis Confessarium ordinarium designant e suo ipsorum Ordine; extraordinarium autem etiam ex alio Ordine Regulari deputare possunt juxta Decretum a supradicta Congregatione editum *die 26. Septembris anni* 1593. ac relatum in *l. 8. Decret. pag.* 149. *a tergo*, ubi sic legitur: *Sacra &c. respondit, Superiores Regulares teneri offerre Confessarium extraordinarium ejusdem Ordinis, alterius vero Ordinis posse quidem, sed non teneri*. Nunquam tamen, quod meminerimus, ullum Sacerdotem sæcularem, aut diversi Ordinis Regularem, vidimus a Regulari Prælato Monialibus sibi subjectis extraordinarium Confessorem deputari. Denique quum aliquando evenire possit, ut in casu negligentiæ Superioris Regularis, ad Episcopum, ut supra dictum est, pertineat deputatio Confessarii extraordinarii, etiam pro Monialibus Regularium regimini subjectis, nulla ipse lege tenetur ad hujusmodi Confessarium eligendum ex eo Ordine, cujus est Monasterii Prælatus; sed tali casu liberum est illi quemlibet idoneum Presbyterum Secularem, aut alterius Ordinis Regularem ad audiendas earum Monialium Confessiones deputare.

„ At quum superioribus annis Apostolicæ Sedi expositum fuisset pluribus de causis, iisque gravissimis, quas hic referre opus non est, non tam opportunum, quam plane necessarium videri, ut Monialium Monasteria Regularium regimini subjecta semel saltem in anno Confessarium extraordinarium diversi Ordinis Regularem, aut e Seculari Clero Presbyterum haberent; hujus rei examen, jubente fel. record. Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. assumptum fuit a peculiari Congregatione ex quinque tunc existentibus S. R. E. Cardinalibus composita, cui Nos tunc in minoribus constituti in Secretarii munere operam præstabamus; quæque per annum, & ultra, singulis Hebdomadis cogebatur, ad discutienda, & definienda complura Ecclesiasticarum quæstionum capita, quæ deinde inserta sunt in Apostolicis litteris ab eodem Innocentio Prædecessore editis die 13. Maji 1723. quarum initium est *Apostolici ministerii*, quæ etiam a san. mem. Predecessore quoque Nostro Benedicto Papa XIII. in forma specifica confirmatæ fuerunt per alias similes litteras datas die 23. Septembris anni 1724.

„ Cum autem negotia, quæ in ea Congregatione tractabantur, nullius privatas rationes attingerent, sed de restituenda potissimum Trid. Concilii observantia in quibusdam Catholici Orbis regionibus, ut ferebatur, non parum labefactata, unice ageretur; necessarium minime judicatum fuit, aliquem velut in judicium vocare ad deducenda jura, si quæ sibi adversus illa, quæ decernenda viderentur, competere forsan putaret. Sed nostra peculiaris cura erat, ad singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex præfatis Cardinalibus exhibendas, elucubrare; ad demonstranda videlicet fundamenta illius disciplinæ, quæ in usum revocanda censebatur. Nec aliter se res habuit, quum in eadem Congregatione ut præfertur, in deliberatione venit, an decernendum foret, ut Regulares Monasteriorum Prælati, una saltem ex tribus vicibus, quibus extraordinarium Confessarium Monialibus sibi subjectis in annos singulos exhibere debent, aliquem Sæcularem, aut alterius Ordinis Regularem Presbyterum ad id deputare tenerentur, utque ipsis hac in re deficientibus, liberum esset Episcopis locorum Ordinariis eorum defectum supplere, & emendare.

„ Verum quum Regularibus innotuisset, a prædicta Congregatione conditum esse Decretum eorum intentioni contrarium, utpote qui minime astringi volebant ad hujusmodi annuam deputationem Confessorum extraordinariorum e Clero Sæculari, vel ex aliis Ordinibus; nonnullarum Religionum Procuratores Generales petierunt admitti ad deducendas rationes, quas hujusmodi Decreto obstare putabant; cumque id facile impetrassent, ac suam totiusque Cœtus Regularium causam per eximios illius temporis in Romana Curia Advocatos defendi curassent; Sed nihilominus prædicta Cardinalium Congregatio in priori sententia permansisset; placuit præfato Prædecessori Innocentio, antequam Decretum hujusmodi approbatione sua confirmaret, aliorum Cardinalium Sententias audire. Itaque exclusis illis omnibus, qui ex ipsius Pontificis deputatione in præcedentibus sessionibus per annum integrum negotia discusserant; aliisque advocatis Cardinalibus, quibus exhiberi secreto fecerat conscriptarum allegationum exempla; Nobis etiam adesse jussis, qui rationum momenta a priori Congregatione præ oculis habita, si opus esset, exponere possemus, novam Cardinalium Congregationem ex improviso coram se convocavit, in qua iterum proposita quæstio diligenter, ac mature discussa fuit; ac demum ipse Pontifex de ipsius Congregationis Consilio, & assensu, super hac re decrevit, ut sequitur. *Cumque ex eodem Concilio Tridentino Confessor extraordinarius bis, aut ter in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium Confessiones audiat, si imposterum Superiores Regulares, quoad Monasteria ipsis subjecta, toties prædictum extraordinarium Confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eorum Ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint Sacerdotem aut Sæcularem aut Regularem alterius diversi Ordinis professorem, in his casibus Episcopi, pro sui arbitrio, & conscientia deputationem hujusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut prætextu, a Superioribus Regularibus valeat impediri*. Perscriptum sane fuit hujusmodi Decretum ea occasione, qua agebatur de restituenda in certis quibusdam Regionibus Ecclesiastica disciplina ad formam Conc. Trid. verum ipsius Decreti vigor ad eas duntaxat Regiones minime restrictus fuit; quum & animarum pericula, quæ ex perpetua Confessorum ejusdem Ordinis deputatione timebantur, in omnibus Monasteriis Regularium regimini subjectis locum habere possit; & quæcumque adversus Decretum ipsum adducta fuerunt, ex generalibus Ordinum statutis, & ex Constitutionibus Monialium Regularibus subjectarum fuerint desumpta. Cumque judicatum fuerit, ea omnia nequaquam obstare, quo minus ita decerneretur; sequitur, ut, quamvis eidem Decreto causam dederint peculiarium quarumdam regionum necessitates Apostolicæ Sedi eo tempore expositæ, illud tamen generale sit, & universos per Orbem Regulares Monasteriorum Monialium Prælatos afficere debeat. Cum vero deinde alter laudatus Prædecessor Benedictus XIII. Innocentii litteras in forma specifica confirmarit, Nobis constat illius mentem fuisse, ut hujusmodi Decretum universalis, & inviolabilis legis vim obtineret. Super quo nihilominus, ne ulla apud aliquos supersit dubitatio, Nos ipsi præsentium litterarum vigore, ac motu proprio, & certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ipsum relatum Innocentii Prædecessoris Decretum, statuimus, mandamus, atque præceptum ad omnia per Orbem ubique existentia, & Regularium regimini subjecta Monialium Monasteria, quatenus opus sit, expresse extendentes, & ampliantes; decernimus, atque statuimus, ut singulis annis, incipiendo a proximo millesimo septingentesimo quadragesimo nono a Nativitate Domini decurrendo, Regulares Monasteriorum Prælati teneantur bis, aut ter in anno Confessarium extraordinarium universis Monialibus in iis degentibus offerre; si vero ipsi forsan hujusmodi Confessarii extraordinarii deputationes

„ in-

„ inter præscripta tempora omiserint, vel semper proprii Ordinis Regularem Sacerdotem ad hunc effectum deputaverint; ita ut præfatæ Moniales semel saltem in anno Confessarium extraordinarium e Clero Sæculari, aut ex alio Ordine Regulari non habeant, ad Episcopos Diœcesanos, omni appellatione remota, devolvatur jus supplendi eorumdem Prælatorum defectum (si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse judicaverint) per deputationem Confessarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e Clero Sæculari, aut ex alio Regulari Ordine pro ipsorum arbitrio deligere possint, & valeant.

„ Quo circa dilecto filio nostro S. R. E. Cardinali moderno nostro, & pro tempore existenti Romani Pontificis in Urbe ejusque Districtu Vicario in Spiritualibus Generali, earumdem præsentium tenore committimus, & mandamus, ut hæc Nostra Decreta, atque statuta, tum in omnibus ejusdem Almæ Urbis Monasteriis, quæ Regularium regimini subsunt, quam in aliis quibusque Regularium, aut Sæcularium Mulierum, aut Puellarum domibus, seu collegiis, atque conservatoriis, quibus unicus Ordinarius Confessor a Superioribus deputari solet in omnibus, & per omnia juxta earumdem litterarum præscriptum, exactissime observari, & adimpleri faciat; ne forte audiri contingat, quod cum magna animi Nostri molestia dictum aliquando esse cognovimus, Apostolicas Constitutiones Romæ quidem ferri, & publicari, sed eas minime in ipsa Urbe ad effectum perduci.

„ Eamdem porro curam, & solicitudinem injungimus, & demandamus Ven. Fratr. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis per omnes universi Orbis Ecclesias constitutis, quibus ut satis perspectum putamus voluntatis Nostræ studium, tam in eorum rationabilibus querelis, justissimisque petitionibus suscipiendis, quam in corruptelis, quas irrepsisse judicaverint eliminandis, idque non ex ingenio Nostro quidquam statuendo, nec peregrinas novitates inducendo, sed veteres, ut plurimum leges, & regulas, vigili Prædecessorum Nostrorum providentia jam pridem constitutas, in pristinum, debitumque vigorem, & usum revocando; Ita eosdem meminisse volumus, proprium zeli Pastoris Officium non in eo situm esse, ut adversus ea, quæ contra leges fiunt, inutiliter deplorando, declament; sed ut illa de medio tollere curent, adhibitis opportunis remediis in eum finem jam præstitutis, implorato etiam Apostolicæ Sedis auxilio, ubi impedimentum aliquod eorum auctoritati, & legum executioni afferri contingat, omnesque diligentias, & curas, quas corrigendis abusibus ipsi fideliter impenderint, in irritum cedere videant.

„ Quoniam vero tam in superius allegato Clementis XI. Edicto, quam in Synodalibus plurium Episcoporum Constitutionibus statutum esse conspicimus, ut quo tempore extraordinarius Confessor alicui Communitati deputatus ministerio suo fungitur, Ordinarius Confessor nullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus præsumat per id temporis alicujus Monialis, sive Superiorissæ, sive Novitiæ, sive Conversæ, neque demum alterius cujuscumque personæ intra septa Monasterii, aut piæ Domus commorantis Sacramentalem Confessionem audire; Nos id quoque approbatione Nostra roborantes, & confirmantes, statuimus, & mandamus, ut Episcopi quidem, si de Monasteriis, aut Domibus eorum regimini subjectis agatur, Regulares autem Superiores, quod ad illas Communitates attinet, quibus ipsi præsunt, pro hujusmodi legis implemento advigilent, & contravenientes meritis pœnis coerceant, & afficiant.

„ Ac demum quibuscumque Confessariis extraordinariis, qui vel alicui Communitati generaliter, vel peculiariter alicui personæ in Monasterio degenti, concessi, ac deputati fuerint, districte inhibemus, sub pœnis adversus accedentes ad Monasteria Monialium, & cum ipsis conversantes, præsertim Regulares a Prædecessoribus Nostris quandocumque statutis (quas etiam præsenium vigore confirmamus, & innovamus) ne, postquam suum officium impleverint, ad idem Monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare, & fovere, etiam sub spiritualis causæ, aut necessitatis obtentu, & colore, audeant, aut præsumant.

„ Decernentes, ipsas præsentes litteras, atque omnia, & singula in eis statuta, etiamsi quicumque in iisdem interesse habentes, seu habere prætendentes, ad id vocati, & auditi non fuerint, nec præmissis consenserint, aut alterius cujuscumque generis defectus forsan adversus eas objiciatur, semper, & perpetuo valida, & efficacia esse, & fore, & ab omnibus ad quos spectat, atque in futurum spectabit, inviolabiliter etiam perpetuo observari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Auditores, & S. R. E. Cardinalium Congregationes ordinarias, atque peculiariter deputatas, aliosque Cardinales etiam de Latere Legatos, ac Vice-Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuntios, judicari, & definiri debere; sublata eis, & eorum cuilibet, aliter judicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate; atque irritum, & inane decernentes quidquid secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari.

„ Non obstantibus quibuscumque ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiarum, & Ordinum Regularium, seu Congregationum aut Societatum, & Institutorum, etiam S. Joannis Jerosolymitani, aliorumque Militarium Ordinum, seu Monasteriorum Virorum, aut Monialium, aliarumque piarum Domuum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus; Privilegiis quoque, exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore juris clausis aut litteris Apostolicis, cuilibet præmissorum, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, etiam hic de necessitate exprimendis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis etiam irritantibus in genere, vel in specie, & derogatoriis, quomodolibet in contrarium concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis; quibus omnibus, & singulis, hac vice duntaxat, & ad præmissorum effectum, illis alias in suo robore permansuris, de Apostolicæ potestatis plenitudine derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

„ Volumus demum, ut earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. nonis Augusti, Pontificatus Nostri anno octavo.

§. III. *De Confessario electo per Bullam Cruciatæ, vel Jubilæum.*

8 PEr Bullam Cruciatæ conceditur accipienti, illum (nam ex Joseph. Augustin. *in notitia brevi de Bulla Cruciata n.* 12. non satis est propositum accipiendi: cum contra, satis sit accipere, quamvis dilata solutione) in Regnis Hispaniæ, posse absolvi in illo anno, quo Bullam accipit, a quolibet Confessario rite approbato, ab omnibus casibus, & excommunicationibus Episcopo quomodocumque reservatis, præmissa debita satisfactione, ubi opus fuerit, toties quoties, & ab omnibus Pontificiis publicis, semel in vita, & semel in morte in eodem anno, sed non tertio per tertiam. Probabiliter autem satis est, ex Henriquez, Coninch. Filliucio Reginaldo, aliisque apud Dian. *part.* 1. *tract.* 11. *ref.* 7. & post hos ex Valero *in diff. utriusque fori, V. Absolut. diff.* 1. si electus per bullam fuerit approbatus semel a quocumque Ordinario sive originis, sive domicilii, sive beneficii, nec injiciendus est scrupulus P. Fagundez 2. *Ecclesiast. præcept. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 22. dicentis, opinionem non requirentem novam approbationem si ejusmodi electus domicilium mutet, non esse tutam; esse enim tutam pluribus probat idem Valerus, & signate notat *n.* 18. versu, *& observa*, sed omnino est legenda quædam seu declaratio, seu limitatio, quam ego assero *in tr. de Bulla Cruciata, c.* 11. *& n.* 3. *seqq.* Ita Joseph. Aug. *in Notitia brevi de Bulla Cruciata, a n.* 5.

Dixi (a Pontificiis publicis) nam ab occultis (excipe semper hæresim) potest toties quoties. Idque &c. propter rationem, quam affert Sanch. *l.* 4. *in Decal. c.* 54. *n.* 27. (esto sint cum Filliuc. *tr.* 77. *n.* 287. alii contrarii) quemque approbat Bauc. *in select. q.* 48. citans Bonac. *tr.* 3. *de cens. disp.* 2. *q.* 1. *part.* 10. *n.* 16. & Alfonsum de Leone *tom. de cens. eccl.* 7. *n.* 40. Ratio autem est, quia est verum hos occultos esse casus Papales, & solum ex delegatione concessos Episcopis, & in rigore non esse casus, quos sibi Episcopi reservant, seu non esse casus Episcopo reservatos, ut recte notat Suar. *de pœn. d.* 29. *cap.* 3. *n.* 6. tamen sive ex usu, sive ex lata interpretatione, statim ac illi conceduntur Episcopis in perpetuum, conceduntur illis, tanquam Ordinariis, atque toties, quoties absolvibiles per Bullam, quæ est ratio allata a prædicto Sanch. *l.* 1. Hinc ibidem Bauci sic consequenter concludit. *Qui habet ab Episcopo facultatem generalem absolvendi a Casibus, & Censuris ipsi reservatis: intelligitur etiam ipsi concessus casus Abortus animati, & propter paritatem rationis, percussio levis Clerici, & ita esse usu receptum.* Hæc ille: & quidem propter eamdem rationem, quia nimirum hi casus concessi sunt in perpetuum Episcopis.

Tam lata est potestas absolvendi per Bullam omnes excommunicationes, satisfacta, si opus fuerit, parte, ut etiam possint absolvi, in foro tamen interno, excommunicati, sive generaliter pro peccatis, quæ sint commissa post Bullam acceptam, vel etiam antea, sive nominatim denunciati. Ita Ludovicus a Cruce *in expositione Bullæ Cruciatæ disp.* 1. *c.* 4. *dub.* 1. Esse autem absolutum quempiam ab excommunicatione in foro interno, hunc effectum habet: ut si excommunicatio sit occulta, licet pro culpa, pro qua fuit excommunicatus, & pro ipsa excommunicatione, si manifestetur, possit apud judicem externum puniri: ipse tamen privatim potest se gerere, ut non excommunicatum: quia de facto absolutus est auctoritate Summi Pontificis. Ita idem *ibid. dub.* 3. *n.* 9. At si casus, seu excommunicatio non sit occulta, & absolutio sit super Bullam in foro conscientiæ data, potest se in occulto gerere, ut non excommunicatum: at publice se debet ut excommunicatum gerere, quia secus faceret præjudicium foro exteriori. Sic idem *ib. n.* 12. Hæc circa prædicta Pontificia occulta a me scripta, & evulgata fuere ante Decretum Alex. VII. de propositionibus ab ipso damnatis, quæ habentur in fine secundi Tomi fol. 407. Quare circa hæc occulta advertenda est propositio tertia per dictum Decretum damnata, quæ est ejusmodi.

Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est: Anno 1629. 18. *Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.*

9 Absolutio a Censuris virtute Bullæ potest fieri etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, ex Joseph. August. *ib. n.* 16. & etiam per formulam ordinariam absolutionis a Censuris *ib. n.* 7. Nec est necesse, ut Penitens Bullam habeat secum, cum satis sit, ut habeat domi: Ita *ib. n.* 8. & Ludov. a Cruce *in expositione Bull. Cruc. disp.* 1. *cap.* 1. *dub.* 2. Imo etiamsi illam amiserit, ex eodem Ludov. a Cruce *ibid.* dum tamen sponte non projecerit, ex Joseph. August. *n.* 8.

10 Quoad Jubilæum, in quo solet concedi latissima potestas absolvendi a peccatis, & excommunicationibus, secundum ejus tenorem erit procedendum.

§. IV. *De Confessore Privilegiato.*

11 HI solent esse Mendicantes, & qui in eorum privilegiis communicant. Hi enim extra Italiam, & qui in Urbe Romæ commorantur, possunt absolvere a Pontificiis omnibus toties quoties (satisfacta semper parte) universaliter pro omnibus Mendicantibus Rodriq. *in Comp. cas.* 3. *v. Absolutio quoad seculares, a n.* 34 Comp. Privil. Soc. Jes. *V. Absolutio* §. 5. præter casus Bullæ Cœnæ, a quibus ex Sanch. *l.* 4. *in Dec. c.* 54. *n.* 27. non possunt.

12 Excipe item excommunicatos nominatim per sententiam prolatam ab homine, quos non potest absolvere nisi ille, qui tulit, vel ejus successor, vel superior (qualis est censendus delegatus a dicto superiore) ut occurrit, quando quis absolvitur virtute Bullæ Cruciatæ. Sic Filliuc. *Tr.* 11. *n.* 297. & Alterius *tom.* 1. *lib* 4. *disp.* 2. *cap.* 2. *&* 3. *& cap.* 5. §. *Quod tamen Privilegium*. Excommunicatos autem generaliter ab homine Confessarii Societ. Jesu non debent absolvere sine speciali licentia suorum Superiorum: prout explicatur *in Compend. Privilegiorum ejusdem Societ.* §. 1. *V. Absolutio*. Alii tamen Mendicantes possunt hos excommunicatos generaliter ab homine, & quidem in foro interno, ut hic semper sensus est. Sic Joan. la Cruz *in* Com-

Compend. Privil. lib. 1. c. 7. dub. 1. Et ratio diversitatis est, quia Confessariis Societ. id limitatur a suo Patre Generali, quod limitare utique ex suis privilegiis potest: Ita *in præfatione ejusdem in Compendio Privil. Soc. Jesu*; quia limitatione carent cæteri, ut supponimus. Utrum autem pro excommunicatis nominatim sint hi per sua privilegia delegati a Pontifice, sicuti electus per Bullam Cruciatæ, non est hic quærendi locus: nam propterea modo initio hujus numeri excommunicatos nominatim excepi.

13 Hæc pro Confessariis Mendicantibus, eorumque privilegia participantibus extra Italiam, & intra Urbem. De iisdem nunc breviter dicendum, intra Italiam, & extra Urbem. Certum est ex decreto Clem. VIII. posito a Ludovico la Crux *de expos. Bulla Cruc. disp. 1. c. 3. dub. 5.* hos posse absolvere a cæteris, præter sequentes, hoc est primo, præter casus Bullæ Cœnæ. Secundo, præter casus sex Pontificios positos apud eumdem ibidem in moderatione ejusdem Decreti Clem. VIII. Denique tertio, præter casus, quos sibi Ordinarii locorum reservant. De hoc tertio nihil occurrit addendum. De primo, & secundo, solum hic exponendum erit in gratiam legentium, quinam illi sint.

Bulla Cœnæ Summa.

HÆretici, schismatici, atque eorum fautores, librosque hæreticorum legentes.

Naufragantium Christianorum bona in mari, vel in littore surripientes.

Pyratæ in mari Romano, eorumque fautores.

Imponentes nova pedagia, gabellas, &c.

Falsificantes litteras Apostolicas.

Arma, ferrum, &c. Equos, &c. deferentes ad inimicos nominis Christiani, vel ad Hæreticos, illisque auxiliantes, consiliumque dantes, &c.

Impedientes eos, qui victualia Romam deferunt.

Qui euntes Romam, vel ab ea recedentes spoliant, mutilant, capiunt, & sine jurisdictione vexant in Curia Romana commorantes.

Vindicantes sibi jurisdictionem Apostolicam.

Vulnerantes, vel capientes Episcopos, Cardinales, &c.

Qui per se, vel per alias personas, quæ Romam pro suis causis recurrunt, vel inibi propter easdem commorantur: vel Judices, Officialesque dictarum causarum, occasione earumdem, &c. occidunt, percutiunt, spoliant.

Appellantes a gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad potestatem sæcularem.

Impediens earumdem litterarum Apostolicarum, seu causarum spiritualium executionem.

Judices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua Tribunalia, quique Ecclesiasticam libertatem tollunt; aut in aliquo perturbant.

Impedientes Prælatos, ne sua jurisdictione utantur: quique, illorum delegatorum judicia eludentes, recurrunt ad curiam sæcularem, aut contra illos aliquid decernunt.

Ferentes statuta libertati Ecclesiæ contraria, iisdemque forte conditis utentes.

Usurpantes Ecclesiarum jurisdictiones, vel etiam fructus.

Imponentes onera Ecclesiasticis.

Judices sæculares, qui interponunt in criminalibus contra Ecclesiasticos.

Occupantes bona Ecclesiæ Romanæ, illiusque jurisdictionem usurpantes.

Præsumentes absolvere prædictos.

Sex Casus Pontificii, a quibus non possunt absolvere Mendicantes intra Italiam extra Urbem.

Apud Ludov. a Cruce citatum.

14 VIolantes immunitatem Ecclesiasticam in terminis Gregor. XIV. *Cum alias nonnulli.*

Violantes clausuram Monialium ad malum finem.

Provocantes, & pugnantes in Duello, juxta Trid. & Const. Greg. XIII. *Ad tollendum.*

Injicientes violentas manus in Clericos, juxta Canonem. *Si quis suadente.*

Simoniam realem scienter contrahentes.

Confidentiam beneficialem, quæ est ea, ex Bulla Pii IV. *Romanum*, & S. Pii V. *Intolerabilis*, quam committunt personæ resignantes aliquod beneficium, vel illud acceptantes, vel collatores, vel electores, vel præsentatores, quando resignant, acceptant, conferunt, eligunt, præsentant cum intentione, seu certa confidentia, quod beneficium, seu ejus pars aliquo tempore reversura sit in favorem sive ipsius resignantis, sive alterius cujuscumque.

15 Hæc, ut dixi, in gratiam legentium Confessariorum posita sunt; Cum enim Confessarius, ut recte suo fungatur munere, teneatur ex Filliuc. *in instruct. brevi, c. 2. art. 5. §. Quarto scienda sunt*, scire casus, sive excommunicationes, saltem ordinarias, quas ipse non potest absolvere; nam de illis, quas potest, satis est si habeat cognitionem confusam, intendatque eas absolvere, si opus fuerit: ideo Confessarius ex Mendicantibus extra Italiam, & in Urbe, satis est, si sciat excommunicationes Bullæ Cœnæ, quas jam modo compendiose delibavimus. Confessarius autem ex iisdem Mendicantibus intra Italiam, & extra Urbem, sufficit si sciat easdem excommunicationes Bullæ Cœnæ; & insuper sex modo dictos casus Pontificios: & denique casus ab Ordinario Diœcesis, ubi degit, reservatos. Demum Confessarius non participans privilegia Mendicantium, non solum prædicta scire debet; sed etiam illas alias excommunicationes reservatas in jure, & in Extravagantibus, quarum Catalogus, ut supra dixi est apud Filliuc. *tr. 15. & 16. in fine*, qui quia longus est, hic transcribere operæ pretium non fuit; est tamen apud eumdem *in instruct. brevi art. 5.* brevior Catalogus ordinariarum excommunicationum reservatarum, quo si mavis uti ad facilitatem, potes.

C A P U T VIII.

Quid faciet Confessor, si erraverit in absolvendo.

§. I. *Præponitur Quæstio.*

1 TRipliciter id evenire potest. Primo si erraverit, quoad valorem Sacramenti, absolvendo v. g. sine potestate; ut si absolvisset a reservatis, vel sine intentione, vel sine debita pœnitentis dispositione. Secundo si erraverit, quoad aliquid, quod erat in damnum tertii v. g. non obligavit ad restitutionem debitam: & idem est si obligavit ad indebitam. Tertio si erraverit in alio, quod nec bonum tertii, nec validitatem Sacramenti læderet; sed solum v. gr. non interrogavit de numero, vel de requisitis circumstantiis peccatorum, vel reliquit pœnitentem in occasione proxima. Jam de singulis hisce eventibus, nostro more, breviter.

Sed prius advertendum est, ejusmodi errores vel a Confessario posse committi ex culpa mortaliter gravi, quam *malam fidem* vocabo, vel ex nulla, aut saltem venialiter levi, quam appellabo *bonam fidem*: nam hac distinctione posita, clariora evadent, quæ subdenda sunt. Initium autem faciemus a tertio.

§. II. *De errore circa Tertii damnum.*

2 QUando ergo Confessarius erraverit tertio modo: si bona fide processit, ad nihil illum obligo, sed Deo omnia commendet. Ita Fill. *in instruct. brevi, c. 4. §. dico 2.* Delugo *disp. 42. de pœn. sect. 3. n. 75.* si mala fide, debet diligentiam moralem adhibere, ut pœnitentem admoneat. Sic idem Delugo *n. 74.* de cujus admonitionis modo mox aliquid attingam *n. 6.* Ratio est, quia in posteriori hoc eventu Confessor esset causa, ne pœnitens obligatus v. gr. confiteri integre omnia peccata; tali obligationi saltem moraliter non satisfaceret. At in casu priore non censeretur causa moralis. Hujus autem ratio ulterior est, quia bona fides facit, ne nunc Confessor sit, seu censeatur ejusmodi causa moralis: nullam enim culpam adhibuit, & ut suppono, non dixit pœnitentem, non esse obligatum, sed solum tacendo non interrogavit, vel non obligavit. Sane si quis ex Fidelibus, die festivo, quem ipse crederet feriatum, laboraret; ego non obligarer docere eum de diei festivitate, si ejusmodi monitionem facere non possem sine meo gravi incommodo: & ratio est, quia non teneor ex justitia, quod si teneor ex Charitate, certe illud incommodum me excusat, ut est communis doctrina in omnibus obligationibus provenientibus ex debito Charitatis. Ita est in casu nostro: nam ex una parte grave censetur incommodum, cum meo rubore, & ostendendo me errasse, monere pœnitentem: & ex alia, nullum damnum obvenit pœnitenti bona fide procedenti (ut supponimus) & solum materialiter legem de integritate Confessionis non observanti.

3 Petes: quid, si bona fide positive deobligavit, vel, quod in idem recidit, pœnitens motus ex silentio Confessarii putavit, se non obligari ad prædicta? Resp. regulariter ad nihil illum obligari docet Fil. liuc. *l. c.* Raro obligari docet Delugo *n. 74. cit.* Recte uterque: tunc enim esset obligatio, cum, omnibus perpensis, non esset grave incommodum Confessarii admonere; quia vero raro non adest ille rubor in retractando; potest recte dici regulariter non obligari.

§. III. *De errore cum damno Tertii.*

4 QUando erravit secundo modo, nempe cum tertii damno, distinguendum est. Quando enim tacuisti, hoc est, nec illum positive obligasti, nec deobligasti positive: siquidem bona fide processisti; ad nihil te teneri putant graves Auctores, propter rationem modo dictam §. *præced.* Filliuc. *in instruct. brevi c. 4. §. dico 2.* strictius loquitur Delugo *de pœn. disp. 22. sect. 3. n. 65.* si autem mala, teneris admonere pœnitentem de patrato errore, ne scilicet patiatur damnum innocens causa tua. Sic Delugo *ib.* Si tamen non admoneas; licet pecces, non teneris ad restitutionem; quia Confessor non tenetur ex justitia quærere bonum temporale aliorum. Quod si illum obligasti positive, vel deobligasti: si mala fide id a te factum est, certe obligaris vel monere cum affectu, quo ipse restituat: vel si nolit, seu jam tunc non possit, cum potuisset ante tuam deobligationem, tu teneris restituere: fuisti enim causa positiva damni, unde obligaris ex justitia. Sic *ib.* Si vero bona fide processisti, etiam obligaris (sic urgente damno tertii) cum aliquo tuo incommodo; non tamen cum tanto, quanto si mala fide processisses: quia tunc teneris ex charitate, non vero ex justitia, ut dictum est. Ita *ib.* Aliqui cum Delugo citato *ib. n. 61.* putant in hoc casu adesse obligationem aliquo modo ex Justitia: si quis enim sine culpa incenderet domum alienam: ut primum id advertit, tenetur (ajunt) ex Justitia, si potest, non cum tanto incommodo extinguere: licet alius, qui non incendit, non ex Justitia, sed ex sola Charitate teneatur. Ita in casu nostro, &c.

§. IV. *De Errore cum invaliditate Sacramenti.*

5 QUando Confessarius erravit primo modo, hoc est, ita ut Sacramentum Pœnitentiæ, quod administravit, invalidum fuerit: si fide mala processit, debet omnino, cum suo etiam gravi incommodo, pœnitentem admonere, sic exposcente damno scienter illato a Confessario. Ita Fill. *in instr. brevi c. 4. §. Dico igitur primo*, & Delugo *dict. disp. 23. de pœnit. sect. 3. num. 58.* Si vero bona fide; tunc solum debet (semper supponimus, quod possit illum convenire) admonere, etiam cum proprio aliquo dedecore, & incommodo, quando est periculum, ne pœnitens amplius confiteatur, ut si esset verbi gratia graviter infirmus. Ita Delugo *ibid.* Ratio est, quia tunc est periculum mortis æternæ pœnitentis; atque ideo pœnitens tunc versaretur in extrema necessitate. At si tale periculum non est, quia spes est, ut iterum valide Sacramentum Pœnitentiæ suscipiat, non esset in necessitate extrema: nam in sequenti Confessione bona fide facienda jam indirecte absolvetur ab omnibus peccatis alias non legitime absolutis; illud autem inconveniens, quod non servabitur materialiter lex Dei subdendis omnibus peccatis directe clavibus; resarcitur ab excusatione ducta ex rubore Confessarii, eo modo, quo dictum est §. 2.

6 Petes; quando admonendus est ejusmodi pœnitens, quomodo fiet sine fractione sigilli? Respondeo: Confessor, ne sigillum frangat, debet petere veniam a pœnitente loquendi cum ipso de re ipsi pœnitenti necessaria ad salutem, atque ad ejusdem Sacramentalem Confessionem præteritam pertinentem. Si pœnitens concedat, jam tum Confessor admonebit: si negat, ad nihil aliud tenetur: quia jam functus est suo munere, quantum potuit. Si pœnitens redeat ad Confessionem, te in hac debere illum monere de defectu prioris, puto, quia non adest ille rubor: & ita ob aliam rationem minus universalem notat Delugo *l. c. n. 77.* Ita Sanch. *l. 2. de matri. disp. 6. n. 3.* contra Suarium *disp. 33. de pœn. sect. 5.* dicentem posse adhuc & debere admonitionem prosequi; quia talis locutio est pars Confessionis præteritæ.

C A P U T IX.

Aliqua pertinentia ad Confessarium antequam absolvat.

IN unum redigimus quædam, quæ supersunt, quæque superius meliorem locum, quam hunc, obtinere non potuisse visa sunt.

§ I. *Ex qua opinione Confessarius pœnitentem absolvet?*

1 POtest, imo debet Confessarius sequi opinionem probabilem pœnitentis, contra propriam sententiam, sive probabilem, sive probabiliorem. Ita Suarez *de pœnitent. disp. 32. sect. 1.* Sanchez *lib. 1. in Decal. capit. 9. n. 28. & 29.* aliique, Castr. *tom. 1. disp. 2. de consc. opin. punct. 5. n. 3.* Ratio est, quia tunc pœnitens est recte dispositus; dum enim sequi paratus est opinionem probabilem, jam vult ab omni peccato discedere: & quamvis in rebus humanis sive Judex, sive Medicus debeat opinionem probabiliorem sequi, de qua re nobis nunc agendum non est: tamen Confessario, qui non alio modo

est Ju-

est Judex, & Medicus, nisi ut anima pœnitentis justificetur, satis erit, si pœnitens recte ad prædictam justificationem dispositus appareat: id quod satis habetur sequendo opinionem probabilem.

2. Petes: debetne id sub mortali? Resp. Ita cum Delugo *disp. 22. sect. 2. n. 48.* Et quidem Confessarius proprius idest Parochus debet, toties quoties ad se recurrerit pœnitens, eum absolvere, seque pœnitentis opinioni probabili conformare: delegatus vero, idest non proprius, licet audita Confessione pro ea vice idem debeat; tamen potest eum monere, ne iterum redeat; nisi eam opinionem deponat. Ratio diversitatis est ducenda ex obligatione, quam habet Parochus pro suis ovibus audiendis, a qua non urgetur delegatus. Obligamus autem delegatum pro ea vice: quia quando Confessarius quicumque audit Confessionem; ex suppositione, quod audivit, obligatur sub mortali conformare se opinioni probabili, quia tunc pœnitens, cum sit recte dispositus, habet jus absolutionis, ne iterum cogatur sua scelera alteri manifestare.

3 Non est tamen negandum, excusari nonnunquam, propter levitatem materiæ, ejusmodi Confessarium: ut si Confessio fuisset de peccatis venialibus, aut ita brevis, aut de tali materia, ut ejus repetitio apud alium Confessarium grave onus minime censeatur. Sic Suar. *cit. num.* 7. Sanchez *cit. num.* 29. Imo Montesinus & aliqui apud Delogo *disp. 22. cit. sect. 2. num. 48.* (nec reprobat ipse Delugo: siquidem contrarium solum vocat verius) in hoc Confessario delegato nunquam talem obligationem mortalem agnoscunt: quia talis Confessarius, volendo audire pœnitentis peccata, non vult cedere juri suo, quo liber est, ut possit suam in operando opinionem sequi.

4 Petes iterum, quando Confessarius potest, vel debet conformare se opinioni pœnitentis probabili; debetne esse in se probabilis opinio, an satis est, ut pœnitenti appareat probabilis, quamvis in se talis nequaquam sit? Respondeo debet esse talis in se, sive tamen per rationes intrinsecas, sive per auctoritatem extrinsecam Auctorum, juxta ea, quæ dicuntur a Doctoribus de hac materia: Si ergo opinio pœnitentis nullam ex his probabilitatem habet, sed solum ipsi pœnitenti appareat probabilis, v. gr. appareat probabile talem contractum non esse usurarium, diligens sit Confessarius in examine talis sententiæ, an si forte sit probabilis, saltem extrinsece propter auctoritatem alicujus Auctoris; & si invenerit esse talem, illi se conformet. Sic Delug. *loc. cit. a num. 45.* secus illa opinio pœnitentis jam non erit nisi falsa, & erronea: unde cum ejusmodi pœnitente se geret, sicuti se gereret cum culpabiliter, vel inculpabiliter ignorante: de quo nos satis diximus supra *hoc lib. 4.* Hactenus declaratæ doctrinæ quamdam moderationem adhibet Delugo *lib. 1. Resp. mor. dub.* 28. merito enim ait, non obligari Confessarium sequi opinionem pœnitentis, quando opinio se tenet ex parte Confessarii, ut si sit probabile, ipsum posse, & non posse negare absolutionem: id quod ego iterum notavi cum Sanch. *d. 44. num. 10.* quando egi de *pœnit. lib. 5. cap. 5. §. 4. num. 39.*

§. II. *An Confessarius sciens pœnitentem non fateri peccatum, quod commisit, possit illum absolvere?*

5 QUid faciet Confessor, quando advertet pœnitentem aliquod peccatum commisisse, quod neque ex se, neque interrogatus confitetur? Dico: si sciat evidenter, quod commiserit, & item evidenter novit, quod alii confessus non sit, absolvere non potest: quia clare ipsi tunc constat ejusmodi pœnitentem non esse rite dispositum. Sic Suar. *de pœnit. disp. 32. sect. 3. n. 9.* Fagund. *lib. 6. de 2. præcept. Eccl. cap. 4. n. 38.*

6 Dixi (si scit evidenter) si enim dubitat, vel dubitat an pœnitens licite neget, potest absolvere: quia quilibet debet præsumi bonus, atque adeo recte dispositus, nisi contrarium clare constet. Quoniam igitur ea evidentia rarissima est: sæpe item contingere potest, ut pœnitens habeat tacendi causam rationabilem, juxta alibi dicta, ad evitandum v. g. suum, vel alterius damnum, vel habeat aliquam probabilem opinionem pro se, suaque actione; ideo regulariter videtur absolvendus.

7 Quid, si Confessarius ex aliorum Confessione novit v. gr. Petrum tale crimen commisisse, nec esse confessum: ipse autem interrogatus negat, habendane erit fides aliis, an Petro? Resp. Porro Petro potius, quam aliis, quia in hoc judicio pœnitens est reus, testis, & accusator: magisque est credendum in foro pœnitenti in sua causa, quam aliis in aliena.

8. Sed quid, si Confessor advertit, pœnitentem tacere peccatum, quod clare commisit, obligaturne interrogare? Resp. obligatur, si advertit, tale silentium oriri ex malo examine, quia debet pœnitentem indispositum ad rectam dispositionem adjuvare: imo etiamsi inculpabiliter pœnitens omitteret: quia Confessario etiam incumbit cognoscere plene statum rei, illumque recte dirigere antequam absolvat. Quomodo autem, & qua prudentia interrogare debeat pœnitentem de peccatis ab ipso commissis, jam subdo.

§. III. *Qua ratione Confessor, antequam absolvat pœnitentem interrogare debeat?*

9 HÆc animadversio supra, cum de integritate Confessionis actum est, suum germanum nancisci locum poterat: verum nec ab hoc loco, ut consideranti patebit, aliena prorsus est. Quare de illa aliquid ex Delugo *disp. 16. de pœnit. sect. 14. n. 589.* qui solide, & dilucide illam exagitat, breviter de nostro more, quantum ad expediendam Confessionem pertinet, afferemus.

10 Confessarius non obligatur ad examinandum pœnitentem exquisita industria, & exactissimo examine, sed suavi, & humano. Ad cognoscendum autem gradus hujus diligentiæ, quam adhibere debet Confessarius, nota posse errari, vel per defectum, vel per excessum. Per defectum errant rudes, ignarique Confessarii, nihil interrogando, vel solum crassissima quædam, vel universalia: Per excessum fallunt doctiores, quia his occurrunt plures, & plures interrogationes, quibus melius species, vel numerus peccatorum explicaretur. Circa quod advertendum, Confessarium non obligari plus ad interrogandum, quam ipse pœnitens ad se examinandum: imo pœnitens obligatur primo loco, & deinde juxta capacitatem pœnitentis, Confessarius; pœnitens autem non obligatur ad exactissimum examen, sed ad humanum, hoc est tale, quo Sacramentum hoc non reddatur nimis grave, & onerosum: nec est consequentia. *Si plus hic se examinaret, plus inveniret: ergo ad hoc obligatur*: non est, inquam, bona consequentia. Ratio est, quia non est attendendum solum ad exactam, & integram confessionem peccatorum, sed etiam permaxime, ne sacramentum ex hoc capite reddatur nimis onerosum, & grave. Idem ergo dicendum est de interrogationibus a Confessario exhibendis: non enim aliis, aliisque minutissimis interrogationibus torquere debet pœnitentem; sed humano, prudentique modo, quamvis omittenda sit aliqua differentia, vel numerus alias aperiendus.

11 Sed inquiret aliquis aliquam regulam circa hujusmodi examen humanasque interrogationes. At profecto non potest dari una, & eadem regula pro omnibus: pendet enim ex capacitate, & dispositione corporali, ex attentione, aliisque circumstantiis. Quare pauciores, & crassiores interrogationes debent fieri homini inculto, & barbaro, quales sunt Indi Occidentales, quam alicui Europæo: levius examinandus est rusticus noster, quam homo civilis: levius qui ægrotat, & difficulter potest ad subtiliora attendere, propter capitis debilitatem, quam homo sanus, & robustus: denique (quod notandum est etiam) levius, & minus exacte interrogandus est circa singula, qui plures habet peccata, quam qui pauciora. Ratio colligitur ex dictis, quia cum solum requiratur diligentia, & examen humanum, hoc autem sit illud, quod non generat ex se fastidium, & tædium hujus Sacramenti; consequens est, ut minus distincta notitia requiratur ab eo, qui vel propter incapacitatem, vel propter morbum, vel propter peccatorum multitudinem, vel aliam ob causam difficilius posset exactam notitiam reddere. Nam illi, qui confiteri debet peccata totius vitæ, quam in omni peccatorum genere expendit, difficillimum esset, & aptum ex se ad reddendam illi Confessionem odiosam, & gravem nimis, examen illud, quod alteri facienti Confessionem menstruam, non esset difficile, sed facile. Et hæc est ratio, cur a meretrice, & concubinario, & similibus, minus exacte, & distincte petamus numerum peccatorum, quam si per mensem, vel per hebdomadam solam, v. g. in eo peccato fuissent: quia nimirum diligentia, quæ pro peccatis unius hebdomadæ distincte confitendis sufficeret; eam, si pro longo tempore examinando adhiberetur, difficultatem ingereret, & molestiam talem, ad quam præceptum Confessionis integræ non obligat: quia redderet præceptum ipsum, & Confessionem nimis molestam, & gravem. Debet ergo Confessarius accommodare se pœnitenti, & notitiam peccatorum a singulis petere, juxta capacitatem singulorum, subtiliorem a subtilioribus, crassiorem a crassioribus, breviorem ab infirmioribus &c. Hæc ex illo.

Sedabit Confessarii speculativi conscientiam doctrina Thom. Sanchez *l. 9. de matr. d. 17. n. 5. fine*, ex qua colligitur (& quidem ex eodem, puto principio, quod examen debet esse morale, & humanum, non vero metaphysicum) ex qua, inquam, colligitur, non obligari Confessarium ad interrogandos pœnitentes de extraordinariis quibusdam eventibus, qui in eorum peccatis alias mutarent speciem, & si ipsi pœnitentes adverterent, explicare sine dubio deberent. Verba Sanchez sunt ejusmodi: *Ex his infero, confitentem situm extraordinarium in concubitu, servato legitimo vase, non esse necessario interrogandum de effusione seminis, an extra vas evenerit, necne, vel expertusne sit illius periculum, quia hæc non frequenter, sed rarissime accidunt.*

§. IV. *An aliquando a Confessario sit subeundum onus pœnitentis, quem absolvit?*

12 OBligatur v. g. pœnitens, omnibus expensis, vel primo ad correctionem fraternam proximi; vel secundo ad restitutionem sive rei, sive famæ: vel tertio ad confugiendum ad Superiorem, ob casus reservati absolutionem: vel quarto ad denunciandum aliquem sive Sanctæ Inquisitioni, sive alteri Tribunali. Quæritur ergo, an Confessarius ejusmodi onera in se suscipere licite possit, vel debeat?

13 Quoad licite posse: quamvis consilium optimum sit, ut Confessarius ab hujusmodi pœnitentium oneribus subeundis omnino abstineat; tamen concurrentibus tribus, licite potest: ex Suar. *de pœn. disp. 34. sect. 4. n. 17.* imo interdum, ob Charitatem decet. Primo ut sit moralis aliqua necessitas ex parte objecti, idest ex parte rei faciendæ. Secundo ut eam rem facere pœnitens non possit, vel non sit aptus, vel rationabiliter refugiat. Tertio ut ipse Confessarius speret utiliter se illud munus, sine suo dispendio, executurum.

14 Quoad debitum: In eo tantum casu debebit, quando non potest omnino pœnitens, ipse autem Confessarius potest: & ex altera parte obligat Charitas sub peccato, ut illud fiat, ad quod tenetur pœnitens. Sic idem *ib.* Sed discurrendo per singulos casus *n. 12.* propositos, doctrina hæc evadet evidentior.

15 In primo enim casu: si proximi necessitas sit tam gravis, ut pœnitens obligetur ad corrigendum illum, sive per se, sive per alium, tunc si potest ipse pœnitens, sive per se, sive per alium diversum a Confessario corrigere, non obligatur Confessarius: quia tunc non extreme indiget proximus. At si eamdem gravem necessitatem succurrere neque per se, neque per alium pœnitens possit, sed solum per Confessarium (qui casus certe rarissimus est) tunc si sine magno incommodo, juxta leges communes Charitatis, possit Confessor, sane debebit. Sic *ib. n. 20.* multo magis si is Confessor sit Superior, cui incumbit bonum subditorum. Ratio est, quia tunc extreme indiget proximus.

16 In secundo casu Confessarius non tenetur subire onus restitutionis sive sua, sive pœnitentis, sive alterius pecunia. Idem de restitutione famæ. Sic colligo ex Suario *loco cit.* & ex Sanchez, & Castropal. mox citandis. Ratio est, quia hoc est onus pœnitentis, quod si ex aliqua causa ipse pœnitens subire non potest, nec aliam inveniat, qui voluntarie vices suas suppleat; jam a tali onere liberatur. Excipe tamen casum extremæ necessitatis: si enim Confessor advertat illa pecunia extreme indigentem sublevandum, nec aliam adesse sublevandi viam, sane juxta leges Charitatis, ut modo diximus, obligabitur.

17 In tertio casu nunquam obligabitur Confessor Superiorem convenire propter peccatum reservatum pœnitentis. Sic Sanch. *l. 2. in Dec. c. 13. n. 14.* Castr. *t. 1. tr. 4. disp. 4. p. 5. §. 2. n. 4. & 7.* nam vel pœnitens potest adire prædictum Superiorem; & tunc non extreme indiget, vel non potest, quia v. g. est infirmus in gravi periculo, vel habet impedimentum perpetuum adeundi Superiorem; & tunc casus hic non est reservatus, & consequenter Confessor, juxta regulas generales absolvendi, in articulo, seu periculo mortis, poterit illum absolvere; neque enim pœnitens obligatur mittere alium, sive procuratorem, sive litteras, sive amicum: cum illud se præsentandi sit onus personale pœnitentis, a quo, cum non possit, excusabitur.

18 In quarto casu nec obligabitur ipse Confessor subire onus denunciandi illis Tribunalibus; idque propter rationem modo *n. præc.* dictam. Ita idem. Excipe nisi graviter periclitetur bonum publicum; & deficientibus aliis, Confessor remedium adhibere posset: tunc enim secundum prædictas Charitatis leges, sane debebit, quia extreme, in eo eventu, Respublica indiget auxilio Confessoris.

Ex dictis similia, quæ contingere fortasse poterunt, facile decidentur.

LIBER QUARTUS

De Satisfactione.

CAPUT PRIMUM.

De Penitentia injungenda a Confessario.

§. I. *An Confessor possit nullam injungere Pœnitentiam.*

1 CErtum est apud omnes, Confessarium teneri communiter, sub aliqua obligatione, imponere penitentiam; atque adeo supponi in ipso auctoritatem ad eam injungendam; tam in punitionem peccatorum, quia est Judex, quam in medelam, quia est Medicus. Ita Trid. *sess.* 14. *cap* 8. &c. *omnes utrinsque, de penit. & remiss.* Delugo *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 4. *n.* 46. Dixi, (sub aliqua obligatione) nam si omitteret, sine contemptu, levem penitentiam imponere pro venialibus, vel pro sæpe confessis, non puto mortaliter peccaturum, propter levitatem materiæ, aliasque rationes a citato Delugo *ibid.* deductas. Dixi item (communiter) quia primo, quando in articulo mortis penitens nullam præsumitur posse penitentiam exhibere, ut si impos esset rationis, vel admodum debilis, nulla injungenda esset. Sic Fagundez 2. *Eccl. prec. lib.* 9. *cap.* 3. *num.* 9. quia vel physice, vel moraliter hujus incapax est.

2 Secundo, idem est, si cui revelaretur suum penitentem perfecte pro suis peccatis satisfecisse, nec indigere in futurum remedio. Sic Coninch. *de pœnit. d.* 10. *num.* 63. quia ubi nullum est debitum penæ, nulla est debita penitentia: ex Suar. *disp.* 38. *sect* 3. *num.* 4. ubi nullum est periculum infirmandi, nulla est medicina adhibenda.

3 Tertio, potest Confessor absolvere, nulla vel modica imposita satisfactione, quando ex ipsa Confessione, & ex materia, & signis ejus intelligit penitentem integre, vel ex parte satisfecisse pro peccatis suis: quia æquitas judicii postulat, ut solum imponatur ea pena, quæ est debita: & talis, qualis debetur. Sane per ipsam Contritionem, Confessionemque homo satisfecit: unde si interdum illa satisfactio æqualis censeatur, aliam superaddere non oportebit. Sic idem *ibid.* Consultum tamen est, in ejusmodi casibus, facile aliquid imponere pro penitentia, ut mentem ad Deum semel elevare, semel proferre Nomen JESU, &c. Ita *ibid.*

4 Quarto, quando Confessor prævidet fore, ut penitens non executurus sit penitentiam; satius est satis modicam imperare. Ita Fagundez 2. *Eccles. praecep. lib.* 9. *cap.* 3. *num.* 10. Sed in hoc casu addenda erit monitio, quæ paulo infra afferetur, §. 3. *num.* 11.

5 Quinto, quando scrupulosus sæpius intra horam redit ad Confessarium cum novis culpis, ut sæpe absolvatur; potest requiri penitentiæ impositio. Sic *ibid. num.* 9. quia supponitur satis imposita in præcedentibus.

6 Sexto, quando quis lucraturus est Indulgentiam plenariam, poterit dimitti sine impositione penitentiæ. Ratio est eadem, quæ dicta est superius, quia nimirum per illam satisfactum est debito penæ. Sane Bonifacius VIII. ut refert Gloss. *Extravag. Antiquorum, de pœnit. & remiss.* Apud Delugo *disp.* 27. *de pœnit. sect.* 1. *num.* 13. nolebat Confessarios imponere aliquam penitentiam iis, qui Jubilæum Anni Sancti lucrabantur: quia nimirum satisfactione alia non indigebant. Et S. Thom. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæst.* 1. dicit esse de consilio penitentiam implere, quando quis Indulgentiam lucratur.

7 Dices: at quis scit se vere lucratum esse indulgentiam? Resp. licet raro, vel nunquam possit constare, integre aliquem satisfecisse pro peccatis, vel Indulgentiam fuisse lucratum; dico tamen ad nostram rem sufficere, quod probabiliter quis videatur satisfecisse: cum probabilitas sufficiat, ut quis prudenter operetur. Ita Petrus de Soto *sect. ult. de satisfactione*, adductus a Delugo *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 4. *num.* 48.

§. II. *De auctoritate Confessoris in injungenda Penitentia sub praecepto.*

8 ALiqui ita explicant auctoritatem Confessarii in injungenda Penitenti penitentia; ut dicant, ipsum posse injungere sub præcepto. Alii, ut posse solum per modum consilii conditionate, in hunc v. g. modum: *Si vis acquirere relaxationem pœnæ ex opere operato; hoc, vel aliud opus exhibes.* Alii posse utroque modo, id quod probabilius est. Ita Suar. *de pœnit. disp.* 38. *sect.* 5. *cap.* 1. *& sect.* 7. *num.* 2. Fagund. *lib* 9. *de* 2. *prec. Eccl. cap.* 3. *num.* 11. contra Vasquez, Coninch. & Tuer. quos sequitur Delugo *de pœnit, disp.* 25. *sect.* 4. *num.* 54.

Addunt tamen communiter Doctores censeri regulariter Confessorem dare præceptum, dum penitentiam absolute imponit: & solum, cum suam intentionem explicaverit in contrarium, esse sub prædicto conditionato consilio.

§. III. *Quanta imponi pœnitentia debeat?*

9 ITa relinquitur arbitrio Confessoris, ut spectatis omnibus possit quamcumque injungere: modo, omnibus item perpensis, observet, quæ vult Trident. *sess.* 14. *cap.* 8 dicens: *Eos fieri peccatorum participes, qui sine justa causa, pro gravibus peccatis leves pœnitentiae injungant.*

10 Nota tamen in hoc præcipue esse spectandam utilitatem necessitatemque spiritualem penitentis; ideoque persæpe moderandam esse penitentiam, lenioremque, quam penitens meretur, imponendam: ut si v. gr. timeatur pusillanimitas, vel horror Confessionis in penitente. Audi Nazianzenum *orat.* 26. *de moderat. in disp. servanda, sub finem. Hunc*, inquit, *curationem teneo, ut partim eam corrigat, idque leniter, & humane; non ut hostis, neque ut duras, & rigidus medicus.* Ex qua doctrina sic habet Præpositus *in part.* 2. *de pœnit dub.* 7. *non debet eadem penitentia injungi debili, & forti pauperi, & diviti: Debet ergo Sacerdos considerare fragilitatem pœnitentis, ejus Contritionem, proclivitatem ad peccandum, &c. Præstat autem interdum prudenter dissimulare, minores penitentiae injungere, quam auctoritate nimia homines ab hoc Sacramento avocare: juxta illud Auctoris operis imperfecti in Matth. Et si erramus, modicam pœnitentiam imponentes: nonne melius est, propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? Unde cum prudenter timetur, quod penitens non exequetur majorem penitentiam, quam meretur; minor potest injungi, reliquum Deo commendando.* Hæc Præpositus.

11 Addit sic Polancus *in direct. Confess. cap.* 2. §. *Quod attinet. Confessor quadam etiam penitentis relinquat arbitrio: ut si dicat, hoc faciat, vel si malueris, illud. Denique potius unum Pater, & Ave imponat, quam recedere sinat afflictum, vel desperatum pœnitentem (adde, vel horrore Confessionis affectum) ob penitentia gravitatem. Quando autem exigua injungitur penitentia, indicari posset quam majorem mereatur: siquidem septennio pro quovis mortali ex usu erat: si tamen timeretur nimia dejectio, vel diffidentia, non expedit hoc dicere.* Hæc Polancus.

12 Denique sic Delugo *de penit. disp.* 25. *sect.* 5. *num.* 60. *Penitentia debet esse salutaris, & conveniens, hoc est primo loco attendi debet ad utilitatem spiritualem penitentis, ne scilicet laquei ei injiciantur, ut nova peccata committat. Ex hoc potissimum capite excusari potest hodierna praxis, qua leves pœnitentia imponuntur pro gravissimis peccatis: id enim sepe fit propter spiritualem infirmitatem pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis scandalizabuntur: & vel Confessionem fugient, vel certo Confessarios ineptos adibunt, qui eos curare nesciunt. Denique in dubio inclinandum est in partem benigniorem, in qua minus est periculi. Monendi tamen sunt pœnitentes de sufficientia satisfactionis injunctæ; & consulendus est ipsis usus Indulgentiarum, & aliquando imponendus; ut sic suppleatur defectus propria satisfactionis.* Hæc prudenter Delugo.

Denique sic etiam docet Ascanius Tamburinus (quem singulariter diligo propter ejus eruditionem, & eximiam doctrinam, nec solum propter communem cognomen, & fortasse etiam propter eandem a Majoribus longe ductam familiam). Is enim sic habet: *Cum quantitas*, inquit, *& qualitas pœnitentiæ prudentis Confessarii arbitrio relinquatur*, c. Mensuram, c. Deus, De Penit. & Remiss. & c. Tempora 26. q. 7. *in hujusmodi quantitate, & qualitate pœnitentia injungenda, inspicere Confessor debet gravitatem, & levitatem peccatorum, & qualitatem personæ pœnitentis. An videlicet sit robustus, vel debilis, juvenis, vel senex, an forte sit magnam recusaturus, vel, licet acceptet, eam non impleturus, & alia ejusmodi. Inspicienda est potissimum magnitudo Contritionis: tanta enim esse posset, ut ea sola pœnitentiam remitteret, juxta Glossam, &c.*

§. IV. *Cujus generis pœnitentiam debeat Confessor injungere.*

13 DE tribus esse solet difficultas. Primo de opere interno. Secundo, de aliis debito. Tertio, de opere pro Defunctis. Quoad primum, quamvis communiter expediat, ut externam penitentiam Confessor injungat; tamen non potest mere internam. Sic Suarez *disp.* 48. *de pœnit sect.* 6. *num.* 4. & alii apud Bonac. *de pœnit. d.* 5. *quæst.* 5. *sect.* 3. *part.* 2. *num.* 10. Ratio est, quia ex una parte satis sensibilis fit ex externa injunctione Confessoris: & ex altera, ex se est opus aptum ad satisfaciendum, & sæpissime est multum utile pœnitenti; ut recordetur is v. gr. pœnarum gehennæ, ut elevet mentem ad Deum, ut se aspicere Christum cruci affixum imaginetur, &c.

14 Quoad secundum. Potest etiam pro pœnitentia injungi opus, ad quod alias tenetur pœnitens, ut Sacro interesse tali die festivo, recitari horas a Sacerdote, &c. Sic idem *ibid.* Ratio est, quia etiam per hæc opera satisfacimus pro peccatis, & expedit aliquando ita alicui injungere, ut majorem diligentiam hujusmodi operibus adhibeat. Tunc autem duo peccata specie diversa, atque ideo specialiter Confessori patefacienda committeret pœnitens, si tale opus non exhiberet: alterum contra obligationem ortam ex Ecclesiæ præcepto: alterum contra obligationem ortam ex hoc Sacramento. Sic Vasq. aliique apud Delug. *disp.* 25. *de pœnit. sect.* 5. *num.* 61.

15 Nota tamen communiter expedire, ut injungatur illud opus, ad quod alias pœnitens non tenetur: imo si nihil addat explicando mentem suam Confessarius; intelligatur de opere alias non debito: ut si dicat: *Adesse uni Sacro*, intelligitur præter illud, ad quod quis tenetur in die Festo. Quod si diceret: *In hac die Dominica audi duo Sacra*, puto cum Coninch. *hic n.* 69. ex his verbis colligi, quod præter Sacrum debitum ex Festo, aliud unum debeat quis audire, non vero duo: ex tali enim modo injungendi, talis esse videtur injungentis intentio. Si dicat: *elargire eleemosynam pauperi*, puto te satisfacturum, si elargiaris extreme indigenti: quia licet alias debuisses, tamen ex modo injungendi, non videtur Confessarius se obligare ad non extreme indigentem. Atque ex his poteris non absimilia conjecturare.

16 Quoad tertium, potest pro pœnitentia imponi opus, v. g. eleemosyna, vel jejunium, vel oratio, vel quodlibet opus pium, cujus satisfactio, nec solum impetratio, applicetur a pœnitente pro defunctis. Ita Delugo *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 5. *num.* 62. contra Joann. Sanchez *in select. disp.* 16. *n.* 1. Ratio principaliter est, quia tum illa voluntas applicandi opus dictum pro defunctis est satisfactoria, & jam remanet pro pœnitente: tum maxime, quia licet a pœnitente tunc applicetur satisfactio talis operis ex opere operantis illis sanctis Animabus Purgatorii; tamen satisfactio ejusdem operis elevati jam per Sacramentum, ex opere operato, semper pro penitente remanebit; & sic nunquam frustrabitur sua parte integrali, quæ est satisfactio, tale susceptum Sacramentum.

§. V. *Quando pœnitentia imponi potest.*

17 DEbet penitentia imponi a Confessario post audita peccata, sed vel ante, vel post absolutionem; dummodo moraliter ipsa conjungatur. Consultius tamen videtur, ut juxta consuetudinem rite communiter introductam, imponatur ante absolutionem, sed post exposita peccata.

CAPUT II.

De Penitentia solvenda a Penitente.

§. I. *An Pœnitens teneatur acceptare Pœnitentiam præceptam, eamque solvere?*

1 POenitentiam sive medicinalem, de qua non est dubium apud Doctores, sive in satisfactionem, tenetur acceptare penitens. Ita Suarius, Coninch. & alii supra citati. Ratio est, quia Confessor potest præcipere: ergo penitens debet acceptare. Antecedens colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 8. quod docet *in Sacerdotibus esse potestatem ligandi, non solum ad infirmitatis medicamentum, sed etiam ad peccati commissi vindictam.* Consequentia patet, quia hæc sunt correlativa, potestas præcipiendi, & obligatio obediendi.

2 Hinc sequitur, debere impleri talem penitentiam (si non detur sub

condi-

conditione, de quo supra dixi *cap. prae* §. 1.) a pœnitente, ex se quidem sub obligatione mortali, sed ex parvitate materiæ sub veniali: est autem parvitas materiæ, quoties pœnitentia est levis, injuncta propter peccata venialia, vel propter mortalia alias rite absoluta. Sic iidem Doctores citati.

3 Sed triplex est difficultas. Prima: quid, si sit gravis, sed imposita propter prædicta venialia, vel propter rite absoluta mortalia? id quod posset aliquando etiam rationabiliter evenire, quando scilicet ob multitudinem, vel continuationem venialium ita expediret, quamvis fatear cum Coninch. num. 81. nunquam pro his Sacerdotibus obligari gravem pœnam injungere.

4. Resp. quamvis sit probabilius cum Henriquez cit. tunc obligari sub mortali, quia Sacerdos habet talem potestatem, & aliunde materia jam est gravis: tamen est etiam probabile non obligari, nisi sub veniali. Sic idem in hoc. Vide Dian *part. 3. tract. 4. resol. 139.* idque saltem propter multos Auctores ita sentientes. Ita Suar. Coninch. aliique citati.

5 Secunda difficultas. Quid, si sit levis, sed data pro peccatis gravibus alias non absolutis? Resp. cum Suar. citato, non obligari sub mortali: quia licet causa sit gravis; tamen materia ipsa præcepta non est ad tantam obligationem sufficiens.

6 Tertia difficultas. Potestne Confessarium imponere pœnitentiam gravem pro peccatis gravibus, sed obligando solum sub veniali pœnitentem? Respondeo posse. Ita Suar. l. c. licet neget Vasquez citatus a Præposito in 3. *part. hic.* Ratio est, quia tota obligatio pœnitentis fundatur in voluntate Confessoris quasi legislatoris, qui potest suum præceptum, ut libet, moderari. Hinc obiter collige, rationem hujus gravis obligationis per nos non oriri ex ratione Sacramenti, quasi requirentis satisfactionem pro sua parte necessario ponendam: ex hoc enim capite esset etiam obligatio sub mortali ad exequendam pœnitentiam levem pro levibus injunctam: sed oriri ex ratione præcepti Confessarii, ad id potestatem habentis, &c. Lege Suarium *citat. sect. 7. num. 5.*

7 Quæres, an opinio illa, quæ docet, pœnitentem non teneri acceptare pœnitentiam, sit probabilis? Resp. post Tridentinum, multis non videtur probabilis. Et Victoria quidem apud Delugo *disp. 25. de pœnit. sect. 5. num. 68.* & Vasquez ajunt post Tridentinum, esse de fide, quod Sacerdos possit obligare ad aliquam pœnitentiam: & Suarez dicit, contrariam opinionem esse temerariam. Aliis vero videtur, etiam post Tridentinum esse probabilis: quia non videtur Tridentinum damnare voluisse opinionem, quam Doctissimi viri sequebantur. Sic Scotus, Medin. Armilla, Sylvester cit. a Suario hic: adde Gabrielem, Tabienam, Navarrum, Hostiens. & Panormitanum cit. a P. Antonio Santarell. *in manuscriptis de Sacram. hic.* Vide etiam Dian. 2. *p. tract. 1. Miscell. res. 35. & p. 3. tract. 4. res. 53.* Ex qua opinione sequitur, quod si esset pœnitens aliquis, qui nollet acceptare, paratus in Purgatorio solvere, non esset ex hoc præcise censendus indispositus (nisi forte recusare pœnitentiam etiam parvam, esset signum veri doloris), nec propter hoc solum esset sine absolutione dimittendus, quia sequitur opinionem, quam tanti viri sequuntur. Cajetanus citatus a Delugo *disp. 25. de pœnit. sect. 5. n. 68.* addit non solum esse obligationem sub mortali acceptandi: sed nec implendi acceptatam, quod sane est nimis ample dictum.

§. II. *Quando debet Pœnitentiam adimplere Pœnitens?*

8 Potest esse difficultas. Primo, quantum temporis post absolutionem: nam sicuti certum est, posse solvi ante absolutionem, sic certum est, id non esse necessarium. Secundo. An in tempore, quo forte pœnitens sit in statu peccati mortalis. Tertio, An in tempore, quo exercet aliud opus de præcepto, v. g. an possit recitare coronam injunctam ex pœnitentia, dum audit Sacrum de præcepto Ecclesiæ?

9 Quoad primum: per se, debet adimpleri pœnitentia, quando Confessor designat: licet facile excusari possit a mortali dilatio talis temporis designati: quia communiter Confessarii præceptum cadit potius in rem exhibendam, quam in tempus. Quod si non designat, ut communiter fieri consuevit, per se loquendo, debet adimpleri quamprimum commode moraliter potest, sicut obligat votum, aliaque similia. Ita Suar. cit. *hic*, videtur tamen probabile cum Delugo *d. 25. sect. 5. de pœn. n. 92.* quod dilatio, nisi sit nimia, & ad longum tempus, & nisi ipsa dilatio minuat rem inflictam, non sit mortalis: Sicuti idem dicitur a Delugo *ibid.* de voto absque temporis determinatione emisso, quando dilatio rem promissam non minuit, ut minueret tardus ingressus in Religionem. Aliqui, ut Antonius Fernandez *in instruct. Confess. part. 1. docum. 7. §. 2. num. 2.* simpliciter, & absolute extendunt ita ejusmodi obligationem, ut censeant ad unum annum posse differri: sicuti ad unum annum differri potest obligatio confitendi: quod tamen videtur nimis large prolatum.

10 Quoad Secundum: dico posse adimpleri a pœnitente, dum est in statu peccati mortalis: sic Delugo *de pœnit. disp. 25. sect. 3.* & communiter: quamvis tunc non sit in statu meriti: tamen est in statu, quo potest præcepto Confessarii satisfacere.

Quoad tertium, potest Pœnitens solvere pœnitentiam, quando exercet aliud opus de præcepto: si pœnitentia, & dictum opus non se invicem excludant. Sic Castr. *tom. 1. tract. de legib. d. 1. p. 20. num. 2.* quare dum audit Missam de præcepto, potest recitare v. gr. Coronam B. Virginis impositam in pœnitentiam: non enim hæc se excludunt, &c.

§. III. *An possit impleri pœnitentiam per alium?*

11 Cum satisfactio sit personalis, communiter per seipsum illam pœnitens exhibere debet, nisi forte sit eleemosyna, quæ talem rigorem non requirit. Vide Delug. *disp. 25. sect. 6. de pœnit. n. 79.* Si tamen judicaverit Confessor ex justa, & rationabili causa, expedire imponere satisfactionem implendam per alium, posse, non est improbabile. Ita Suar. *disp. 38. de pœnit. sect. 9*

☞ Cui opinioni vides non obstare damnationem 15. Propositionis Alex. VII. *Pœnitens propria auctoritate substituere alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam impleat.*

12. Hinc infertur, illum, qui redditus est impotens ad pœnitentiam sibi impositam implendam, non teneri ad illam incipiendam per alium, etiamsi commode id facere possit. Sic Delugo *d. 25. de pœnit. sect. 5. num. 87.* Ratio est, quia præceptum non fuit de procurando jejunio v. gr. sed de jejunio proprio, quod cum poni non possit, cessat obligatio.

§. IV. *Ad quid obligetur Pœnitens, si Pœnitentiæ obliviscatur?*

13 Eodem modo, qui oblitus est pœnitentiæ sibi impositæ, manet liber ab obligatione præcepti Confessarii, quamdiu non recordatur, & memorem Confessarium consulere non potest. Ita idem *ibid.* Nec tenetur Confessionem repetere, ut iterum pœnitentiam recipiat. Quæ quidem vera sunt, etiam culpabiliter obligatus sit pœnitentiæ: tunc enim satis erit confiteri peccatum illius oblivionis culpabilis. Ita Vasq *in 3. q. 94. art. 1. dub. 4.* Ratio horum est, quia non plus tale præceptum, saltem sub mortali, obligat, quam cæteræ leges, ac præcepta, ut supra dictum est, quæ dum ignorantur, obligare nequaquam possunt.

§. V. *Qua ratione obligetur Pœnitens ad circumstantias operis impositi a Confessario?*

14 Si impositum sit v. gr. recitare aliquot Coronas ante talem imaginem, vel flexis genibus: an satisfaciat pœnitens ante aliam imaginem, vel stando, &c. distinguendum est cum Delug. *cit. n. 39.* sicuti solet distingui de voto cum Sanch. *lib. 4. in Dec. cap. 12. n. 8.* Quando enim res promissa est gravis, & circumstantia levis, ut communiter est in dicto casu, de recitatione coronarum ante talem imaginem, obligabitur pœnitens ad illam circumstantiam, solum sub veniali: at quando circumstantia est gravis, ut si in tali imagine esset particulare obsequium, propter concursum, vel aliud simile, ut etiam alicui videtur esse in recitatione coronarum flexis genibus; tunc obligabitur etiam ad illam circumstantiam sub mortali. Atque hinc etiam colliges, an liberetur pœnitens ab obligatione ponendi pœnitentiam, quando non potest ponere circumstantiam injunctam a Confessario? Regula enim desumenda est ex simili paritate voti. Sic *ibid.* Sanch. Et breviter totum negotium colligendum est ex intentione Confessarii imponentis pœnitentiam. Ita Delug. paulo ante *cit. num. 94.* si enim ex conjecturis colliges ejus intentionem solum fuisse ad substantiam operis, etiam cessante circumstantia, dum hanc non potes, illam exhiberi debes; secus, non item.

CAPUT III.

De commutatione Pœnitentiæ.

§. I. *An Pœnitens sibi commutare possit Pœnitentiam a Confessario injunctam?*

15 Dico non posse. Ita Sanch. Regin. Coninch. aliique, quos citat, sequiturque Delug. *disp. 25. de pœnit. sect. 6 num. 96* quidquid dicat Portella, & Diana citati ibidem ab eodem *num. 95.* Ratio est, tum quia nemo potest commutare præceptum Superioris, etiam in melius, v. gr. non potest fidelis commutare auditionem Missæ die Festivo in opus quodlibet illa auditione excellentius, quia non est Superior: tum quia in casu nostro illud opus, quod a Confessario imponitur, elevatur virtute clavium ad hoc, ut sit opus Sacramenti: non vero illud a te susceptum.

16 Dices. At est sententia probabilis, quod quilibet possit sibi commutare votum in opus æquale, vel saltem in melius. Resp. in voto ipse vovens est loco Superioris, sibi legem voti imponens, & opus ex voto non debet elevari virtute clavium: quæ aliter se habent in casu pœnitentiæ, ut dictum est.

§. II. *An alius Confessarius possit commutare pœnitentiam, audita Confessione?*

17 Potest esse difficultas, vel Primo de Confessore æquali, hoc est de Confessore, qui valet absolvere eadem peccata, quæ potuit prior. Secundo de Confessore inferiori, hoc est, qui non valet absolvere eadem peccata, quia scilicet sunt reservata, quæ tamen potuit prior, quia erat vel Superior, vel delegatus ad reservata.

18 Quoad primum, Confessor secundus æqualis, si audiat eandem Confessionem, quam audit prior, potest commutare, vel minuere pœnitentiam. Ita Suar. *disp. 28. sect. 10. num. 4.* & communiter recentiores. Ratio est, quia secundus Confessor succedit loco prioris: quare sicut prior poterat minuere pœnitentiam a se datam, sic poterit hic posterior.

19 Quoad secundum, licet probabilius sit cum Delugo *disp. 25. de pœnit. sect. 6. num. 105.* non posse, quia inferior non potest, propter limitationem absolvendi, quem habet, succedere loco Superioris: tamen, quia ablata reservatione per primam absolutionem, jam illa peccata non sunt ulterius reservata: potest dici quod jam inferior respectu istius pœnitentis, habet sufficientem jurisdictionem, & consequenter ex Vasq. Henriq. Navar. citatis a Delugo *ibid. num. 104.* poterit, audita Confessione, etiam & hic commutare, vel minuere pœnitentiam.

§. III. *An possit alius Confessarius commutare pœnitentiam non audita Confessione.*

20 Certum est ex Delugo *ibid. num. 100.* posse secundum Confessarium declarare primam pœnitentiam non obligare, quando erat irrationabilis; vel, quando postea, casu aliquo, est irrationabilis reddita. Imo id poterit quilibet vir doctus deliberare: quia non est actus jurisdictionis.

21 Difficultas igitur est, an quando alius Confessarius, sive Superior, sive, juxta paulo ante dicta, inferior, velit commutare, vel minuere pœnitentiam: id debeat semper facere, audita iterum confessione peccatorum, pro quibus fuit imposita?

22 Dico: licet probabilius sit cum Vasq. Suar. Fill. de Lugo, Fagund. Coninch. Reginald. citatis ab eodem de Lugo *l. c. n. 108.* debere id facere, audita iterum Confessione, tamen est etiam probabile posse, non audita. Sic Navarr. Tolet. Sa, Rodriq. Valerius, aliique, quos citat, sequiturque Dian. *p. 3. tr. 15. res. 53.* Ratio est, quia secundus Confessarius, cum sit Medicus, & Judex Pœnitentis, potest de tota simili causa, juxta præsentem pœnitentis dispositionem, judicare, prout magis videbitur expedire. De tota autem simul judicat, quando, nulla repetita Confessione, judicat nunc non expedire talem pœnitentiam.

23 Ex quo sequitur, quod justam ob causam, cum scilicet pœnitens secundo Confessario dicit se vel non posse, vel difficulter posse pœnitentiam explere: imo cum ipse Sacerdos advertit pœnitentiam non implevisse, timetque non impleturum, posse, prout magis in Domino expedire ipsi videbitur, si non ob aliam rationem, certe ad facilitandum usum tanti Sacramenti commutare pœnitentiam.

24 Idque non solum intelligo de pœnitentia vere vindicativa, hoc est satisfactiva pro pœna a pœnitente debita: sed de medicinali, & præservativa, dummodo in aliam medicinalem, prout prudentis arbitrio expediens videbitur, commutatio fiat. Ita Bonac. *de pœnit. disp. 3. quæst. 4. sect. 3. part. 3. num. 5.*

Unum hic addit Jo: Valerius *in diff. utr. for. v. Jud. diff. 13.* hoc est, posse eundem Confessorem commutare pœnitentiam, etiam sine causa: quia sicuti fuit in ejus arbitrio (intellige rationabili) illam ponere: ita & illam commutare: cum unaquæque res per easdem causas, per quas nascitur, per easdem dissolvatur; sed cum petitur commutatio ab alio Confessario, requiri causam, modo jam dicto.

§. IV.

§. IV. *Quando commutari pœnitentia debeat?*

15 SUperest jam quærere, quando fieri debet talis commutatio: in ipsane secunda Confessione; an possit extra Confessionem?

In quo certum sit eundem Confessarium posse, etiam post longissimum tempus: Ita Salas, quem citat, sequiturque Delug. *de pœnit. disp.* 15. *sect.* 6. *n.* 111. *&* 112. Ratio est, quia talis commutatio, cum pertineat ad idem judicium ejusdem Confessoris; semper faciet unum cum præterita Confessione: atque adeo censebitur pertinere ad idem Sacramentum, & fieri intra illud: ut evenit in satisfactione, quæ exhibita post longum tempus, facit unum cum præcedente Confessione.

16 De alio, seu secundo Confessario certum sit, non posse extra Confessionem commutare pœnitentiam ab alio injunctam. Sic Delugo *de pœnit. disp.* 24. *sect.* 6. *num.* 110. Ratio est, quia Sacerdos non est Judex, nec ullam habet potestatem, nisi dum est in hoc Tribunali: sed nullo modo censetur esse talis, nisi dum administret Sacramentum, ergo &c.

17 Dices: At votum commutari potest, & absolutio a Censuris fieri item potest extra Sacramentum. Respondeo, posse quidem, quia id dependet, ex eodem *ibid.* solum a potestate, quam habet Summus Pontifex, quamque aliquando communicat aliis: at commutatio pœnitentiæ procedit ex potestate Sacramentali, ut dictum est.

APPENDIX

AD METHODUM EXPEDITÆ Confessionis P. Thomæ Tamburini Societatis JESU.

DE SIGILLO EJUSDEM.

APpendicem de Sigillo Confessionis Sacramentalis instituo, quam præcedenti Confessionis Methodo convenire mihi peramice significavit R. P. *Thomas Roina*, Assistens apud R. P. N. General. Soc. JESU, mearumque lucubrationum benemeritissimus Mæcenas. Enim vero ejusmodi nutus pro jussionibus habeo.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit, & ex qua Confessione oriatur Sigillum?

1 SIgillum, de quo hic agimus, est obligatio, qua quis obstringitur, rem in Confessione Sacramentali auditam alto silentio prorsus absolvere, & quasi Sigillo munitam habere. Ita Vasq. Henr. Coninch. mox citandi. Differt a secreto naturali præsertim in eo, quod in hoc nonnulli se offerunt casus, in quibus ipsum negligi potest, imo & debet: at in sigillo Confessionis nullus omnino hujusmodi casus agnosci potest.

2 Dixi (in Confessione Sacramentali) in ea enim, & sola inducitur hæc obligatio, idque ex Jure positivo Christi, qui merito in eo Tribunali allata arctissimo silentio premenda voluit, ne odiosa redderetur Confessio, neve Fideles ab illa transversum, ut ajunt, unguem retardarentur. Ita Vasq. *de pœnit. quæst.* 95. *art.* 4. *dub.* 1. *num.* 10. Henriq. *lib.* 6. *cap.* 19. *num.* 3. Coninch. *de pœnit. disp.* 9. *dub.* 2. *num.* 34.

3 Fiet autem odiosa, etiam quando, veluti indeterminate, ac pœnitentem offenderet; offenderet autem, si in aliquo tandem casu possent audita in confessione proferri: licet enim hic casus ad pœnitentem tunc forte non spectaret, tamen timet, quod aliquando ad ipsum pertineret; merito enim eundem a Confessione revocaret.

4 Ex dictis habes: si quis alicui extra Confessionem, & sine ordine ad illam sua peccata narret, vel sua occulta negotia sub sigilli Confessionis pacto communicet; tametsi ex utraque parte admittatur conventio: habes, inquam, non teneri ad Sigillum, sed ad secretum naturale duntaxat. Idem erit, si Confessionem instituas coram Sacerdote, a quo scis te absolvi non posse, sive quia is jurisdictione caret, sive quia tibi voluntas deest suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ, sed vel loquendi, vel convitandi Confessarium, vel eundem excitandi ad aliquod crimen, vel agendi quid simile. Ratio horum est illa, quia in hisce casibus res in Confessione Sacramentali excepta nequaquam est.

5 Contra, adest obligatio Sigilli, quotiescumque confitetur quis sub spe dolorem, prout oportet, concipiendi, licet Confessionis initio fortasse eo fuerit animo destitutus, & in universum, quoties quis, sive valide, sive invalide, clavibus Ecclesiæ se subjicit, animo Sacramentum suscipiendi. Ratio est, quia ex ea voluntate, qua aliquo tandem modo intenditur absolutio Sacramentalis, fit, ut cognitio ratione illius conquisita nonnisi ex vi Sacramenti conquisita censeatur.

CAPUT II.

Quanta sit obligatio Sigilli?

1 TAnta est, ut in nullo prorsus casu etiam ob suam Confessoris justam defensionem, etiam ob quodcumque pœnitentis bonum, nisi ex ejusdem pœnitentis (utpote in cujus favorem inducta) expresso, liberoque consensu violari possit. Ita Delugo *de pœnit. d.* 23. *sect.* 5. *num.* 115.

2 Violatur autem absque dubio, si de auditis in Confessione Confessor sermonem misceat cum altero a pœnitente: nam si de iisdem, cum eodem pœnitente colloquatur, dicam *cap.* 5. Consensus insuper expressus, esse debet, sive verbo detur, sive facto, sic Fagund. 2. *Eccl. prac. lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 14. aliique mox citandi, facto inquam, cum Bonacin. *de pœnit. d.* 5. *quæst.* 6. *sect.* 5. *part.* 4. *num.* 10. quod Confessioni actuali æquipolleat, quale esset, si pœnitens extra Confessionem inciperet loqui de re allata in Confessione; posses enim & tu prosequi, cum ipsum incipere sit expressa Confessio: quare non sufficit tibi persuadere auditorum notionem minus ingratam fore pœnitenti; id enim retardaret a Confessione, cum posset semper inesse timor, ne Confessarius arbitretur id esse mihi gratum, quod ingratissimum est. Liber item consensus esto. Sic idem, & Henriq. *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 3. *num.* 1. *fine* non ergo dolo, non minis, non metu reverentiali extortus; nam secus proinde esset in ordine ad mores, ac si nullus assensus præcessisset. Quemadmodum autem liberum est pœnitenti licentiam concedere revelandi; sic & concessum, cum libuerit, revocare, liberum eidem esse, non est ambigendum. Sic Sà genuin. *v. Confessor num.* 32. expurg. *num.* 30. Fag. *loc. cit. num.* 18. Laym. *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 14. *num.* 15.

3 Si cujuspiam, imo regni extremum urgeat discrimen, patefacere non licet criminosum pœnitentem. Solum, instante gravi alicujus periculo, potes & juxta Charitatis regulas astringeris generatim admonere eum, ad quem pertinet; modo non subsit periculum quidpiam contra pœnitentem suspicandi. Quod autem arcendus sit pœnitens ab absolutione, nisi, si possit, obviet vel per se, vel per alium similibus periculis, pro certo est. Prudens dico (pœnitens) nam utrum Confessario incumbat in se, ex licentia pœnitentis, suscipere ejusmodi onus obviandi disputavimus supra *in Methodo Confess. lib.* 3. *cap.* 9. §. 4.

4 Præterea si de peccato noto in Confessione, vel a supremo ipso Judice interrogeris; illud negare etiam cum juramento, intellecta aliqua mentis restrictione, potes, & debes; quamvis, sine ulla omnino restrictione interna, loqui jubeat, qui interrogat. Ita Doctores citati, & passim.

5 Denique, si Confessor forte peccavit, dum alicujus Confessionem excepit, nec possit ejusmodi suum errorem confiteri, nisi suo pœnitente detecto; potest, obligaturque non integre confiteri: enarret cætera peccata, sileat de hoc, donec detur copia Confessoris, qui pœnitentem non cognoscat: arctiorem enim obligationem inducit Sigillum, quod bonum universale spectat, quam integritas materialis Confessionis.

CAPUT III.

Quænam cadant sub Sigillum?

Peccata, laus, & Confessio, pœnitentia imposita.

1 CErtum. Primo, omnia mortalia etiam in universum, & omnia venialia sigillatim, si significetur pœnitens, cadere sub Sigillo; non vero venialia generatim. Ita Doctores citati, & passim. Ratio illius est, quia si redditur Confessio odiosa, cum ea de pœnitente sciri, in ipsius injuriam redundare vel soleat, vel possit. Ratio hujus est, quia nulla in hoc apparet injuria: cum per se notum sit, ut qui confitetur, saltem aliqua venialia confiteatur. Id tamen persæpe periculo expositum esse fateor, ut si in concursu v. gr. duorum, dum siles de uno, si prædices de altero, *Hic non est confessus, nisi venialia*, idemque evenit non raro, si unum tantummodo laudes; tacendo enim de altero, videris de eodem aliquid gravis momenti cognovisse. In concursu (inquam) nam seorsim non facile apparet tale periculum si quis in hanc formam proferat, *Hic confessus est multa, vel gravia venialia*, Sigillum frangit, quia id cedit in vituperium tandem aliquod pœnitentis. Ita Hurtad. *de pœnit. d.* 12. *diff.* 4. aliique: Imo si quis tecum confessus sit secreto, & tu palam dicas: *Hic mihi est confessus*; vereor cum Reginald. *l.* 1. *l.* 3. *c.* 4. *n.* 54. ne ad Sigilli fractionem accedas cum id ingratum supponatur pœnitenti, & forte ejus consuetus Confessor, vel alii, quid grave de ipso suspicabuntur, ex eo judicio, quo alium a suo clanculum adierit. Huc adducitur, si Confessor revelet pœnitentiam pœnitenti impositam, vel publice peragendam imponat, seu gravem, idest, quæ consuevit injungi pro mortali, qualis nunc esset (ait Dian. *part.* 5. *tract.* 11. *resol.* 13.) corona Beatissimæ Virginis, non vero unicum *Miserere*, quia hoc loquendi modo præbetur, ut dictum est, occasio grave quidpiam adversus pœnitentem suspicandi.

Peccata in genere, ut audita, & quid ut audita in tali loco?

2 NOn erit autem contra Sigillum peccata audita, etiam signate, ut in Confessione audita, absque ullo periculo quid conjiciendi adversus pœnitentem, enarrare: id tamen propter periculum quod fortasse latet, rudiumque scandalum, reprehenderem cautus; Atque hoc quidem scandalum communiter adesse, quando dicitur: *Hæc audivi in Confessione*; docet Fagund. *de* 2. *Eccl. prac. lib* 6. *cap.* 5. *num.* 11. *in fine*. Verum est temperandus, quia in nostra ætate tam culta, pauci admodum sunt, quos vera de hac re, solidaque doctrina prætereat.

3 Quid si detegatur locus, vel similia, ut si Confessarius sic enuntiet: *Eo in loco solet hoc peccatum committi?*

4 Dico, si id evulgetur de loco magno, non esse contra Sigillum; esse, si de parvo. Sic Delug. *loc. cit. sect.* 3. *n.* 63. aliique, quidquid dicant alii apud Dian. *p.* 3. *Misc.* 1. *alias* 15. *res.* 12. Ratio est, quia nulla fit injuria, si de numerosa civitate affirmetur ibi perpetrari peccata; fit, si de raro populo, vel familia, quæ certe ex illo dicto infamia notaretur. Imo injuste item notaretur, tametsi id dicendum concessisset licentiam pœnitens; quia ipse utpote unus, cedere nequit juri totius familiæ. Merito ergo Turrian. *de pœnit. quæst.* 11. *art.* 1. *d.* 33. *d.* 1. apud Dian. *part.* 2. *tract.* 11. *resol.* 45. reprehendit Superiorem localem, qui provinciali forte dicat, *in hac domo*, seu *Collegio sæpe postulatur licentia absolvendi a reservatis*, quia nimirum id redundat in ignominiam, & non raro in damnum domus. Vide infra *cap.* 4. *num.* 2. ubi fatebimur non fieri improbabile, id non esse contra Sigillum, si dictæ licentiæ postulatæ extra Confessionem fuerint.

Peccata publica.

5 CErtum sit Secundo, peccata pœnitentis etiam publica tacenda esse. Sic Sotus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 5. Imo si scivisti aliunde, quamvis non pecces, quantum est ex vi Sigilli: si eam aliis palam facias, tamen id tibi caute præstandum est, ne oriatur scandalum, neve limites notitiæ extra Confessionem habitæ transcendantur. Duobus item, qui pœnitentem de iisdem peccatis se accusantem audiverunt, non licet de illis invicem colloqui; quia uterque Sigillo obstrictus æqualiter est. Delugo *d. disp* 13. *sect.* 1. *num.* 128.

Complices, objecta peccati, &c.

6 CErtum sit Tertio, omnes circumstantias peccatorum, & omnes complices cadere sub Sigillum. Idem de objectis peccatorum. Ita Doctores citati, & passim. Dicit v. gr. Pœnitens se oblocutum esse contra Bertæ adulterium, obvolvenda est Sigillo tum oblocutio, tum adulterium, quod est oblocutionis objectum, seu materia. Nisi id ita esset, evaderet satis odiosa Confessio. Vide paulo post *num.* 14.

7 Quid, si Pœnitens expressam concedat veniam Confessori, complicem revelandi (idem erit de objecto) si illum revelet Confessor, frangetne Sigillum? Frangere docet Vasq. *de pœnit. quæst.* 91. *art.* 1. *dub.* 5. *num.* 5. quia sacrum Sigillum urget in favorem complicis, nec solius pœnitentis; ut sic, universa causa, quæ agitur in Confessionis Tribunali, sit strictissimo silentio obvolvenda. Non frangere docet Suarez *de pœnit. d.* 44. *sect.* 3. *num.* 7. (esto peccetur, si quid prodatur, unde complicis honos deturpetur) quia sigillum obligat in favorem dumtaxat pœnitentis: si ergo cedit juri suo, non est cur complicis factum Sigillo gaudeat. Utraque sententia probabilis: illa Vasquez probabilior, quia magis Sigillo favens.

8 Unum hic adverte: posse quidem Confessarium, habita facultate a pœnitente, complicem monere, reprehendere, &c. nisi quando illa notitia esset injusta, & contra Religionem, sed duos scrupulos esse vitandos ex Suar. *loc. cit. sect.* 4. *num.* 4. *&* 5. quidquid dicat Tanner. *de pœnit. d.* 6. *q.* 9. *n.* 147. alterum ne Confessarius facile ad hoc se ingerat, de qua re diximus supra *in Method. Confess. lib.* 3. *cap.* 9. §. 4. alterum,

terum, ne nimio zelo dictus eam licentiam facile a junioribus exposcat: in his enim non raro extortæ concessionis periculum latet.

Peccatum committendum.

9 CErtum sit Quarto ex Fagund. Coninch. Henr. apud Dian. *p. 5. tr. 11. resp.* 25. peccatum committendum v. g. conceptam voluntatem interficiendi inimicum, si patefiat Confessario a Pœnitente, non quidem animo peccatum eluendi, sed illud v. gr. coarrandi, &c. ex dictis *cap. 1. num. 4.* non occludi Sigillo; at si aperiatur animo utcumque confitendi, sive inchoate, sive cum spe concipiendi dolorem, sive alio modo non absimili, esse Sigillo reprimendum. Ratio est, quia in priori casu non adest Confessio Sacramentalis, adest utcumque in posteriori.

Quæ per errorem ut necessaria quis fatetur.

10 CErtum sit Quinto, ea, quæ peccata non sunt, sed ut talia Confessori afferuntur; & rursus omnia, quæ necessaria, vel utilia sive sunt, sive etiam ex Mald. *tract. de Sigillo cap.* 25. ab errante Pœnitente ut tali, ad explicandum suum peccatum, judicantur, esse Sigilli materiam: quia jam ex vi Confessionis Sacramentalis audiuntur.

11 Dices: ergo si Pœnitens ad suum crimen exprimendum, dicat se esse Sacerdotio initiatum, se esse Religiosum, conjugatum, Militem, &c. Confessori non liceret hæc divulgare, quod certe nimis est scrupulosum.

12 Resp. hac in re discretione opus esse, Quæ enim dicuntur ut necessaria, vel utilia ad explicationem peccati duplicis generis esse possunt. Nonnulla sunt ejusmodi, ut ægre ferat pœnitens, si illa sciantur. Nonnulla vero, ut si noscantur, nihil laboret pœnitens: illa ergo vulgari possunt; hæc non item, ex Delugo *de pœnit. d. 23. sect. 3. num.* 57. quia ex horum non vero illorum revelatione fit odiosa confessio. Quare si scire esse v. gr. conjugatum, nihil obsit pœnitenti, prout libet, id evulgato; at si obsit, ut si v. gr. ejus Dominus cælibem servum, non uxoratum expetit, edicere tibi nequaquam licet.

Defectus naturales.

13 HInc solvitur ea celebris difficultas. An Confessori tutum sit patentes facere defectus naturales pœnitentis ex sola Confessione cognitos, v. gr. eum spurium, ignobilem, ex genere Judæorum, &c.

Dico enim, si ii ita a pœnitente referantur, ut ex adjunctis colligatur eos esse communiter notos, posse patefieri; secus, non posse. Ita idem *ibid.* Ratio est, quia quando sunt noti, præsumimus a pœnitente non subjici Confessioni, nisi ut cogniti; atque adeo parum ipso curari, si manifesto sciantur, si ipse expresse non prohibet. At quando noti non sunt, id non præsumimus. Nisi sic decernamus, magnum damnum a Confessione timeremus: cum quis non raro mallet sciri se esse adulterum, quam spurium vel Judæum, & Beneficium quidem petenti plus nocebit, sciri eum esse illegitimum, quam adulterum. Scio quosdam cum Vasq. *dub. 2. num. 2.* indiscriminatim concedere ejusmodi promulgationem; sed non sunt audiendi, quia clare id vergit in odium Sacramenti.

14 Rursus, ex his collige limitationem circa dicta *num.* 6. de objectis peccatorum. Si enim Joannes v. gr. fateatur se gavisum esse de occisione facta ex rixa a Petro in foro publico, & alter se gavisum esse de occulto adulterio Bertæ; puto integrum esse Confessario notum facere homicidium, rixamque Petri; non vero adulterium Bertæ. Ratio ducenda est ex dictis, quia illud homicidium pœnitens supponet esse omnibus notum; quod tamen per accidens latebat Confessarium; adeoque non videtur Sigillo committere: non sic adulterium, quod occultum per se est.

Dicere, Eum non absolvi.

15 CErtum sit sexto, esse contra Sigillum (quidquid neget Cajetan. *verb. Confessori necessaria*) dicere *Hic mihi confessus est, sed a me non absolutus.* Licet enim illum non absolvi, ex variis causis oriri potuerit: potuit tamen facile evenire, ut frequentissime assolet propter ejus gravem indispositionem, ad quam suspicandam, concurrere non licet Confessario. Imo etiamsi is pronuntiet: *Nondum absolvi, quia Confessionem non finivit*, frangeret sigillum, quia communiter longa Confessio, vel multa peccata, vel certe aliquem defectum pœnitentis importat. Sic Granad. *de Sacram. contr. 7. tr. 11. d. 6. n.* 2. contra Suarium citatum a Diana *part. 5. tract. 11. resol.* 45. Excipio, quando Confessio esset generalis totius vitæ, vel alterius longi temporis, idque omnibus esset notum; vel pœnitens non ægre ferret: quod sciretur a pluribus.

Testimonium in Confessione.

16 HInc colligit Coninch. *de pœnit. d. 9. d. 1. n.* 14. Fag. *prac. Eccl. 2. lib. 6. cap. 4. n.* 4. quando famuli, vel Scholares debent Superioribus testimonium suæ Confessionis afferre, debere Confessarios illud dare (intellige iis, qui Confessionem saltem inchoarunt) licet propter aliquid absolutionis beneficio caruerint, Ratio est, quia si non darent, proderent indispositionem eorum, quam ex inchoata Confessione cognoverunt; nec dando, mentirentur, quia jam illi initium fecerunt Confessionis. Quod si nullo modo, ne inchoate quidem, iidem confessi sint, petant autem dictum testimonium, etiam genibus flexis, facta cruce, & recitato Confiteor, &c. non video cum Bonac. *de pœnit. d. 1. quæst. 6. sect. 5. part. 4. n.* 7. cur debeat Confessor dare (nisi forte prudentia dictet, utile esse consilium semel vel iterum juveni sic accedenti morem, æquivocando, gerere) ut illum Confessarius hac indulgenti humanitate lucretur: nec video cur, quantum est ex vi sigilli, (nam cæterum caveatur, ne pœnitentis fama, apud quos non pertinet, decerpetur) cur inquam nequeat dicere: *Hic non est confessus*: hanc enim negativam non scit ex vi illius Confessionis.

Defectus, qui videntur in ipsa Confessione.

17 ILla igitur superest hic difficultas. An liceat detegere defectus, quos Confessor animadvertit in ipsa Confessione, sic v. g. proferendo: *Hic est scrupulosus; impertinentiis, & naniis tempus conterit, est morosus, indoctus, &c.* Negant Granad. *loc. cit. tract.* 11. *d.* 4. Coninch. *l. c. n.* 12. Hurtad. *de pœnit. disp. 12. diff.* 4. Raynaud. *tract. 4. de pœn. quæst. 5. de Sigillo Conf. sine*, Castr. *de pœnit. punct.* 19. §. 3. *num.* 9. quia saltem id esset indirecte contra sigillum. Concedit Delugo *de pœnit. d. 33. sect. 3. num.* 60. cum Navarr. *cap. 8. num.* 12. cujus hæc fere sunt verba; *Verius credo hæc non contineri sub Sigillo, quia defectus alii manifestantur a pœnitente ad declarandam suam conscientiam, & peccata; & hi continentur sub Sigillo: alii fiunt ibi ab ipso pœnitente, quos Confessarius non audit, ex relatione pœnitentis, sed ipse videt, & percipit: & hi sicuti non dicuntur secreto, sic non sunt sub Sigillo. Nam si pœnitens sit blæsus, si rudis, hebetis ingenii, similiter si se ostendat natura molesta, irresoluta, duriorit ad credendum; pari modo si non confiteatur, committat aliquam blasphemiam, contumeliam in Confessarium, & similia: non erunt hæc sub sigillo: quia in Confessione fiunt; non audiuntur.*

18 Sed certe huic doctrinæ, quamvis communem immerito vocet Diana *p. 5. tract. 11. resol.* 50. (ut quid enim vocetur communis, cui tot Auctores, *lit.* C. citati refragantur?) huic inquam doctrinæ ut probabili quidem acquiesco, ex illo principio superius ab omnibus jam admisso, quod *Quidquid injuriam faciat pœnitenti*, seu *quidquid ægre is fert, ut evulgetur, cadit, ne odiosa sit Confessio sub sigillum*: at ejusmodi sunt ea, de quibus disputamus. Et sane (ut in simili docet idem Delugo, supra a nobis *num.* 13. allatus) nonnunquam pœnitens mallet sciri se peccasse mortaliter, quam esse scrupulosum, vel morosum. Quid si ageretur de promovendo tuo pœnitente in Prælatum, & tu patefaceres eum esse irresolutæ naturæ, molestene id ipse ferret, necne? At hi defectus videntur a Confessario, non audiuntur. Claudicans effugium, quando enim Doctores omnes supra pronunciarunt illud *Omne, quod reddit onerosam Confessionem, esse tacendum*; indifferenter pronuntiarunt, nec distinxerunt de auditione, vel de visione, & quidem merito: perinde enim unum retardat a Confessione, atque alterum, & diminute Christus DOMINUS huic malo occurrisset, nisi pariter prohibuisset utrumque, quando ex vi Confessionis ab ipso institutæ, similes defectus deprehenduntur.

19 Ajo igitur sic esse distinguendum. Vel hi defectus pœnitentis passim sunt noti, ut esse blæsum, calvum, &c. & tunc non cadunt sub sigillum, propter rationem in simili dictam *num.* 13. Vel sunt ignoti, & tunc cadunt, ut nimirum ab omni odio immunis sit Confessio. Quare si esse rudem, scrupulosum, &c. sit omnibus notum, palam pronuntiari poterit, non vero si ignotum. Blasphemiæ autem illæ, vel similia commissa in ipsa Confessione, ideo poterunt manifesta fieri, quia illa vera Confessio non est, juxta dicta *cap. 1. num.* 4.

Peccatum dubie notum.

20 PEtes. Si Confessarius animi pendeat, an peccatum aliquod sit sibi ex Confessione notum, obstringiturne sigilli vinculo? Respondeo, obstringi. Ita Bonac. *de pœnit. d. 5. quæst. 9. sect. 5. part. 4. n.* 4. Ratio est, quia ne molesta sit Confessio, præsumendum est pro sigillo. Quare hic locum non habet libertas loquendi, qua potitur Confessarius, quæque cum sit certa, deberet vincere obligationem sigilli dubiam: locum, inquam non habet, siquidem contra talem libertatem prævalet ex Christi institutione, periculum certum avocandi Fideles a Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT IV.

Quinam teneantur ad Sigillum?

Confessor, pœnitens, interpres, aliique audientes.

1 CErtum est, teneri ipsum Confessarium, & non teneri pœnitentem. Ita Suar. *de pœnit. d. 33 sect. 4. n.* 2. & passim: hic enim non nisi ad secretum naturale servandum, ne scilicet in aliquo Confessarii famam lædat, obligatur. Certum item sit, teneri interpretem, quando ut necessarius ad Confessionem cujuspiam adhibetur. Ita idem *ibid.* Delugo *de pœnit. d. 13. sect. 2. n.* 21. aliique contra Cajet. *v. Confess. concl.* 11. apud Coninch. *de pœnit. d. 9. d. 3. n.* 50. Item eum, qui vel casu, vel malitia inaudit peccata actu confitentis. Sic iidem contra Sotum ex parte, ab iisdem citatum. Item eum, qui Confessarius peccata pœnitentis sive consulto, atque adeo sacrilege, sive inculpate recensuerit. Sic iidem. Item eum, qui se Sacerdotem simulans, Confessionibus pœnitentium aures præbuit. Sic Suar. *cit. sect. 2. n.* 35. Delugo *cit. num.* 30. *de pœnit. quæst. 93. art. 4. dub. 8. num.* 93. Ratio horum illa una satis efficax est, quia in his, ne odiosior evadat Confessio, ratio sigilli pro certo residet.

Is, a quo petitur licentia de reservatis.

2 PRælatus a quo vel ipse pœnitens, vel ejus nuncius petit extra Confessionem licentiam de absolutione a reservatis, ex aliquorum placito; obligatur ad Sigillum. Ita Suar. Delugo *loc. cit. n.* 4. aliique, sed ex sententia aliorum, solum ad secretum naturale. Ita Coninch. Henr. Vasq. quos citat, & sequitur Castr. *de pœnit. quæst. 19. §. 4. n.* 10. Utrumque probabile est: Prius, quia ea petitio videtur inchoata Confessio: Posterius, quia præsumitur pœnitens avocare velle ab obligatione Sacramenti ea negotia, quæ volens, & prudens extra Sacramentum tractat.

Is, a quo petitur consilium.

3 SEd adhuc dubitatur. Primo de eo, cui Confessarius, de licentia pœnitentis narrat ejus peccata, seu a quo de iisdem peccatis, deque ejusdem pœnitentis licentia consilium exquirit.

Antequam respondeam; præmitto in hac sigilli materia triplex secretum a nonnullis apud mox citandos distingui. Primum est secretum naturale, ad quod vel ex fide data, vel fama proximi tenemur. Secundum est sigillum Confessionis, quo tantummodo obstringitur ipse Confessor, & de quo hactenus multa, & deinceps non pauca disseremus. Tertium est secretum medium inter utrumque, strictius primo, benignius secundo, quo obstringuntur alii a Confessario, qui aliquo tandem modo peccatum pœnitentis ratione Confessionis norunt. Et quamvis aliquibus cum Delugo *loc. cit. n.* 21. & 22. non videatur differre hoc secretum medium a secreto sigilli: utrumque enim perinde strictissimum est, ac Religionem fovet, reverentiamque Sacramenti; tamen negari non potest, quantum ad aliquem effectum differre: fractor enim sigilli punitur ab Ecclesia pœna ordinaria, fractor secreti medii pœna extraordinaria, seu arbitraria. Ita Suar. Hurt. Præp. Onuph. aliique apud Dian. *part. 3. tract. 11. resol.* 51. idemque Delugo *loc. cit. sect.* 5 *n.* 147. & merito, magis enim reus est confessor, si revelat, quæ suæ fidei immediate commissa sunt, quam alii, quibus velut mediate, & indirecte.

4 His positis, triplex est in proposita dubitatione sententia. Medin. *Cod. de Confess. de hic, qua fin.* Vasq. *dub. 3. num.* 20. Dian. *part. 2. tract. 1. alias 15. tract.* 14. Castr. *de pœnit. p.* 19 §. 4. *n.* 8. inclinant. Coninch. *lib. 6. n.* 40. & 50. docet teneri secreto solum naturali. Alii cum Henr. *lib. 6, cap. 19. n.* 3. medio. Alii secreto sigilli. Sic Suar. *loc. cit. sect. 4. n.* 6. Delugo *loc. cit. sect. 2. n.* 25. aliique apud Dianam citatum. Omnes probabiliter; sequere quam mavis. Primam, quia pœnitens concedens veniam colloquendi cum tertio de suo peccato, præsumitur extra limites Sacramenti illud extrahere: Secundam, quia ejusmodi notitia oritur tanquam a radice confessionis, sed, ut modo diximus, afferens obligationem mitioris pœnæ. Tertiam, quia eadem notitia, quam alteri porrigit confessarius (quamvis ex licentia pœnitentis) est eadem, quam ipse confessarius habet, ipse autem habet affectam onere sigilli, ergo, &c. Negari insuper potest, pœnitentem per eam licentiam velle sua peccata a sigilli favore repellere, imo nolle est præsumendus, quia nemo detrimentum suum velle putandus est,

Ipse

Ipse Confessarius a Pœnitente ante Confessionem consultus.

5 JAm vero ex occasione dictorum illa emergit difficultas: An si pœnitens, sive paulo, sive multo ante confessionem aliqua de peccatis communicet Confessori, ut rationem v. g. addiscat mox exhibendæ confessionis: an, inquam, ea sub sigillo sint contegenda? Videntur contegenda non esse; quia pœnitens jam consulto extra confessionem perinde, ac si cum amico unico ageret, loquitur. Adde hanc notionem, quæ sic Confessori affertur, non procedere ex confessione peracta; quo pacto, probabile est, ut modo dixi, secum ferre onus sigilli, sub quo peracta est; sed ex facienda, quæ quia fortasse non fiet, non potest communicare onus sigilli quod portat. Ita opinantur Suar. *d. disp. 33. sect. 4 n. 6.* Henriq. *l. 7. c. 21. n. 4.*

6 Verum Fagund. *præcept. Eccl. 2. l. 6. n. 23.* Medina allatus a Dian. *p. 5. tr. 11. res. 44.* tum Confessorem, tum laicum, cui ea communicatio fiat, sigilli reos constituunt; siquidem ad dandam talem notitiam pœnitens movetur a vi confessionis, idque nescit is, qui eam accipit: ex quo infert Medina *ibid.* hunc, sive Confessorem, sive laicum, cui ad finem confessionis peragendæ communicatum est peccatum enorme, alias Prælato denunciandum sub pœna excommunicationis, nec debere, nec posse denunciare, quia contra sigillum, quod fortius urget, peccaret.

7 Utraque opinio est probabilis. Ego hanc posteriorem sequor libentius, tum quia magis Sacramento favet; tum quia nollem obligare prædictos ad denunciandum, quo scilicet tutior aditus miseris pateat ad petendum consilium, id quod majus est bonum, quam quodcumque aliud, quod hac in re effingi animo secus valeat.

Laicus Confessionem forte excipiens.

8 DUbitatur Secundo, de eo, qui consulto confiteretur laico, quem per errorem forte putet posse, urgente necessitate, Sacramentaliter absolvere: nam, si id fiat devotionis, vel humilitatis gratia, sigilli obligationem nequaquam parere, palam est.

Resp. Hurt. *de pœn. d. 12. diff. 3.* Præp. *de pœn. q. 11. d. 2. n. 22.* affirmant tunc exurgere obligationem sigilli, quia hic pœnitens jam movetur, licet cum errore, a confessione instituta a Christo. Suar. *l. c. sect. 2. n. 2.* Vasq. *l. c. dub. 2. n. 5.* Delugo *l. c. sect. 2. n. 41.* negant, quia Christus Dominus non nisi confessioni Sacramentali, cujus ipse fuit Auctor, silentium imposuit: ea, quam quis per eum errorem exhibet, ficta est, & neutiquam a Christo Auctore instituta.

9 Utraque sententia probabilitatis metam attingit. Illud miror, quod Doctores negantes concedant eum, qui se Sacerdotem simulans vacat confessionibus, teneri ad sigillum: sed certe hæc confessio allata ad Sacerdotem fictum non est vera confessio instituta a Christo; cur igitur per ipsos parit sigillum, non parit autem confessio facta laico, quæ pari modo a Christo instituta non est? Respondent iidem *l. c.* quia accedens ad Sacerdotem simulatum movetur a confessione Christi a se apprehensa. Recte: nam etiam accedens ad laicum, premente necessitate, movetur a confessione Christi a se apprehensa.

10 Instat Delugo *l. c.* Si quis confiteretur coram Crucifixo, putans veram facere confessionem, quia eam audiret, non teneretur sigillo, quia confessio coram Crucifixo non est a Christo instituta. Ergo idem sentiendum est in eo eventu, quo quis confitetur coram cognito laico. Respondeo: ergo idem sentiendum est (ego dicam) in eo eventu, quo quis confitetur coram ficto Sacerdote, siquidem nec hæc quidem confessio est a Christo instituta. Adde, hanc instantiam non urgere contra sententiam, quæ utrobique, hoc est, tum in confessione facta laico, tum facta simulato Sacerdoti, concedit vim sigilli, non urgere, inquam, quia audiens confessionem factam coram Crucifixo, non tenetur putare pœnitentem moveri ad sua peccata sic prodenda, nisi ob devotionem, at in casu de quo loquimur, supponitur ex circumstantiis clare cognosci, confitentem coram illo laico, vel ficto Sacerdote moveri, esto, per errorem, a confessione, quam Christus Dominus instituit. Hæc disputandi gratia sint hactenus dicta: nam ego sequor libentius priorem sententiam affirmantem, quia sigillo favet magis.

11 Si quando quis pandit sua peccata coram vero confessario, sed multis ex necessitate præsentibus, ut accidit in tempestatibus, subitis invasionibus, &c. (in quibus iisdem eventibus ob temporis angustiam etiam multis simul licet fateri peccata, quæ in illa turbatione possunt, & per unicam illam formam absolvi, *Ego vos absolvo, &c.*) tum Confessor, tum omnes præsentes ita arctantur obligatione sigilli, ut ex Fag. *præc. Eccl. 2. l. 6. c. 1. n. 1.* de auditis, nec cum aliis, nec invicem secum ipsis colloqui possint, id quod ex hactenus datis, quilibet facili negotio colliget.

Scripta peccata legens.

12 DUbitatur tertio: An is, qui inveniens forte papyrum, in qua sint alicujus peccata descripta, quæ appareant esse notata propter confessionem sive exhibitam, sive exhibendam, ea (licet ut certum est ex Coninc. *d. disp. 9. de pœn. dub. 3. n. 50. in fine.* Castr. *de pœn. p. 19. § 4. n. 11.* cum peccato) legit: an inquam, ex vi Sacramenti teneatur ad silendum?

Resp. Aliqui, ut Fag. *l. c.* allatus a Diana *p. 4. tr. 4. res. 112.* teneri affirmant, aliqui de more negant, ut Suar. Coninch. Laym. Delugo *l. c. n. 4.* Bav. *tr. 4. de pœn. q. 10. fin.* Navar. Bonac. aliique apud Castr. *l. c.* Ratio affirmantium est, quia illa scriptura est internuncia peccatorum, estque sive inchoata confessio, sive confessionem factam gerens: nam propter eamdem rationem is, qui excipit scriptura confessionem amici nescientis scribere, eo modo se ad confessionem præparantis, tenetur pariter, (ut docet Præp. *de pœn. q. 11. dub. 4. n. 34.*) ad sigillum. Ratio negantium (qui consequenter nec cognoscunt obligationem sigilli in hoc Præpositi casu) est, quia ejusmodi scriptio, ne inchoata quidem confessio est, sed solum materia præparata ad confessionem, nec est gerens confessionem, sed gerens materiam, quæ erat præparata ad eamdem: non ergo inducit majorem obligationem, quam naturalis secreti: sicuti enim, si quis audiret peccata alicujus, qui se alta voce ad ea confitenda præpararet, vel alicujus, qui pari modo gratias Deo aget de peccatis confessis, non tenetur ad sigillum, quia hujusmodi notitia non habetur ex vi Sacramenti, sed vel præparationis ad illam, vel gratiarum actionis de eadem: & sicuti qui audit matrem instituentem filiam v. g. septennem ad faciendam confessionem, vel interrogantem de jam facta, non obligaretur propter dictam rationem ad silentium sigilli; ita in casu nostro, &c. Utraque sententia est probabilis.

CAPUT V.

De sigillo Confessionis respectu ejusdem pœnitentis.

1 COntingit frequenter, ut Confessarius velit de exceptis in confessione cum suo penitente tractare: quæritur, quatenus id eidem liceat? Quamvis autem supponeremus, certum non esse hac ratione sigillum frangi (& profecto plures cum Sanch. *l. 3. de matr. d. 16.* frangi negant; esto affirment admodum pauci apud eumdem, quia fractio sigilli est fractio secreti: secretum vero non frangit qui cum eodem, qui secretum commisit, loquitur, sed qui cum aliis) quamvis inquam id non esse certum supponeremus: tamen conveniunt fere omnes ejusmodi locutionem cum eodem, quia cedit in odium confessionis, semper esse prohibitam. Dixi (fere omnes) nam Vasq. *d. 93. art. 4. dub. 10. n. 1.* quem sequitur Meratius *tr. de pœn. d. 32. n. 6.* sic habet: *Tertio sequitur, non esse contra sigillum loqui cum pœnitente de peccatis in Confessione auditis, non petita adhuc licentia, solum intentionem inquirendi ea, qua melius juvare possint ipsum. Imo optime docet Medina, non esse contra Confessionis sigillum pœnitentem reprehendere, aut exprobrare illi peccata: esse tamen contra reverentiam debitam Sacramento, quia redditur onerosum nimis. Quod non sit contra Sigillum, constat, quia non manifestatur alicui secretum Confessionis.* Hæc Vasq. cui Sà *v. Confessor, n. 22. in edit. genuina, in expurg. num. 21.* dicens, *Occulte corripere posse pœnitentem de auditis ab eo in Confessione, etsi est illicitum, sed non contra sigillum: quamquam licere interdum indicat sup. Sacerdos, de offic. Ordinarii.*

2 Porro tria tempora in dubium vocare possumus, an Confessori liceat de auditis agere cum suo penitente.

3. Dico primo, statim ab absolutione licere. Sic Præpositus *l. c. d. 5.* Henriq. *de pœn. l. 6. c. 20. n. 7.* quicquid dicat Fagond. *l. c. n. 33.* Ratio est; quia moraliter judicatur durare eadem confessio; sicut enim tunc potest injungi pœnitentia ex alibi dictis; cur non & cætera expediri, quæ ad bonum pœnitentis conducere judicabuntur?

4 Dico secundo, in aliis confessionibus etiam licere. Sic Præpositus *l. c.* Henriq. *l. 6. sect. 5. n. 127.* Granad. *de Sacram. contr. 7. tr. 11. d. 5.* contra Fag. *l. c. n. 36.* quamvis enim sæpe non expediat, quando nulla, vel modica sit necessitas, timeaturque de pœnitentis molestia; tamen quia ejusmodi locutio est intra forum Sacramentale, non est interdicta. Audi Malder. *tr. de Sigillo c. 22* apud Dian. *p. 5. tr. 11. res. 29.* *Sicut quando extra confessionem pœnitens de peccato, quod confessus est consulit confessarium, jam satis ei dat licentiam de eo loquendi, imo hoc ipsum requirit ab eo; ita similiter, quando statum animæ suæ exponit, & de eo judicari, & tractari vult in secunda confessione: satis censetur de necessariis ad bonam confessionis directionem, confessario tractandi secum potestatem facere quod magis locum habet, quando peccata prioris confessionis sunt aliquo modo circumstantia peccatorum in secunda confessione expressorum.* Hæc apposite Mald. Quæ confirmantur a Præposito *l. c. n. 4.* ex praxi communi etiam timoratorum confessariorum, qui rationabili ex causa mentionem faciunt in præsenti Confessione eorum, quæ audierunt in priori; imo aliquando negant absolutionem pœnitenti, propter frequentem lapsum cognitum in alia confessione: denique, *Quid adhortamur Fideles,* inquit, *ut utantur semper eodem confessario, si hic se debent gerere, ac si nesciret confessiones priores?*

5 Dico tertio. Aliis temporibus a prædictis, hoc est, extra omnem rationem confessionis, nunquam licet sine venia pœnitentis cum eodem loqui de auditis in confessione. Ratio est toties repetita, quia secus redderetur molestissima confessio.

6 Quando Confessarius extra confessionem petit a pœnitente colloquendi de rebus auditis potestatem, ut illum admoneat de re ipsi necessaria ad salutem, penitens autem (utique peccando) neget: an possit nihilominus confessarius locutionem producere, & admonere? Satis dictum est *in Methodo Confess. l. 3. c. 8. § 4.*

CAPUT VI.

An Confessor possit uti cognitione habita in Confessione?

§. I. *An id possit, si vel alii, vel complices peccati id advertant?*

1 LIcere Confessario uti cognitione habita in confessione, quando ex ejusmodi usu nihil sit ingratum pœnitenti, & nulla prorsus alicui causa detur aliquid suspicandi, rem in confessione auditam fuisse; pro certo esse debet, cum tunc nulla fiat vel peccati promulgatio, vel Sacramento injuria, sive directa, sive indirecta. Ita Doctores citati passim. Hinc enim ex ibi auditis doctior fieri possum, cautior in inquirendo, diligentior in examinando, prudentior in dirigendo, sive in bonum meum, sive aliorum: & si Prælatus sim, audiamque in confessione querelas contra me v. gr. propter nimium meum rigorem, vel avaritiam, possum me in meliorem frugem reducere. Ita Delugo *de pœn. d. 23. n. 101.*

2. Contra, certum item sit ex Coninc. *d. disp. 9. dub. 4. n. 54. & 55.* nequaquam licere, etiam ad mortem evitandam, quando alii, qui alias penitentis peccatum ignorabant, grave quidpiam ex tali usu adversus ipsum suspicarentur: quia id esset ipso facto confessionem ostendere. Imo si confessor duorum ex confessione unius cognovit, alterum non confiteri integre, licet possit, & juxta prudentiam debeat generatim interrogare, numquid aliud peccatum habeat, vel simile quid: non potest tamen ex Suar. *l. c. d. 34 sect. 2. n. 5.* ullum indicium suæ notitiæ præbere; sed tuto absolvat, Deoque omnia committat; ne scilicet penitens aliquid de confessione alterius advertat.

3 Difficultas ergo solum, & quidem gravis hic superest, quando id suspicarentur ii, qui alias sciebant, socii v. g. peccati, ut si Sacerdos sciat ex confessione unius complicis, vinum Missæ veneno esse infectum, vel ipsum esse occidendum, seu dilapidandum, dum domo exit, poteritne sacris non operari, & domi se cohibere; si hinc advertant complices conjurationem ad aures Sacerdotis allatam ex confessione unius ex ipsis fuisse?

4 Suarez, aliique, quos citat, sequiturque Fag. *l. c. n. 3.* ait non posse Sacrum ommittere, nec se includere; imo si sit in mortali, adhuc non posse: tunc enim se provideat de contritione.

5 At Conin. *l. c. dub. 4. n. 55. & 56.* Bonac. *de pœn. d. 5. q. 6. sect. 5. p. 4. n. 27.* citat Reg. Onuphr. Henriq. Scot. *dist. 21. q. 2. n. 2. ad 3.* generaliter loquentem, adeoque etiam de non sociis. Castrop. *de pœn. p. 19. § 3. n. 18.* Laym. *l. 5. tr. 6. c. 14. n. 21.* probabilius esse ajunt, posse, prout suæ vitæ expedierit: idque, etiam si pœnitenti ab aliis sociis mors, vel gravis mali periculum immineret. Illa prior sententia est nimis severa, quamvis magis sigillo faveat: hæc posterior est humanis rebus accommodatior, atque adeo magis excipienda. Ratio autem esse potest, quia aliud est facto ipso patefacere peccatum; aliud est, simulato aliquo prætextu, facere, seu omittere aliquid, ex quo alii aliunde scientes sumant occasionem suspicandi peccatum

citum esse confessum. Prius est omnino illicitum, posterius licitum est aliquando: imo non raro debitum, cum non sit ulla detectio nec verbo, nec facto exhibita. Non placet autem Delugo *de pœn. disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 113. dum asserit, idem esse in his circumstantiis fugere Sacerdotem, ac dicere, *Mihi parata sunt insidiæ*; non placet, inquam, hoc enim per se significat insidias: at fuga, cum possit procedere ex variis capitibus; solum per accidens, ratione scilicet cognitionis aliunde a sociis habitæ, significat idem peccatum insidiarum. Quædam, quæ ad hoc argumentum facere videntur, quippe speculantium commentationes, legito, si est otium apud laudatos. Legito item Thomam Hurtadum, a quo in multis, ut patet ex dictis, dissentio.

§. II. *An uti Confessarius dicta cognitione possit, quando solum pœnitens advertit.*

1 HÆc est gravissima, & inter cæteras molestissima quæstio: ad quam solvendam præmitto, triplicis generis esse actus pœnitenti ingratos, quos Confessarius ex vi cognitionis habitæ in confessione posset exercere. Primi, qui versantur circa personam pœnitentis, & quidem spectantes ad justitiam punitivam, vel commutativam; Ut pœnitentem castigare; tollere jus ipsi acquisitum, struere insidias, ut pœnitens in delicto audito deprehendatur, negare orbitum pecuniæ, &c. Secundi, qui versantur circa ejusdem personam, sed spectantes ad justitiam distributivam, vel misericordiam, aliamve virtutem; Ut negare suffragium liberum ei, cui non negares, si ejus indignitas, vel peccata in confessione explorata tibi nequaquam fuissent; tollere ab eo officium ex se amovibile, quando ab ipso retinetur cum animæ suæ detrimento; obligare pœnitentem in alium locum, ubi degeret absque peccato; se illi ostendere severiorem, minusque grate cum eodem loqui, ejusdem inopiæ data stipe non opitulari; famulum cognitum ex confessione furem, domo expellere; Sacramenta non ministrare, non porrigere Eucharistiam: non assistere Matrimonio, quod pœnitens nulliter contraheret; non colloqui cum excommunicato vitando, & cætera similia, quæ exercentur circa personas singulares & certas. Tertii generis sunt actus omnes, qui non exercentur mere circa personam pœnitentis, licet contra ipsam aliquando recurrant: Ut vigilantius confessarium custodire res suas; servo furaci pecuniam, vel arcæ claves non committere; Superiorem claudere fores, unde idem novit ex confessione aliquem de nocte furtim exire; Sacerdotem se domi continere, vel Missam non celebrare, quia in confessione scivit insidias, vel similia, quæ communiter consueverunt esse positiones alicujus impedimenti, quo posito pœnitens absque suo aliquo extrinseco incommodo impeditur, quominus in peccatum ruat.

2 Consulto autem dixi (actus pœnitenti ingratos) confessarius enim propter fiduciam, v. g. quam cum ipso pœnitens se gessit, omnia sui animi interiora, graviaque peccata detegendo, poterit ex Delugo *de pœn. disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 101. eidem ostendere signa amoris, benigne excipere, beneficia conferre, &c. quamvis idem pœnitens advertat hæc fieri propter exposita in confessione. Ratio est, quia ex una parte, ut supra vidimus, non est fractio sigilli collocutio cum eodem, qui sigillum commisit; & ex alia, illæ actiones non sunt ipsi ingratæ. unde confessio fieri odiosa timeatur, sed gratissimæ: unde Fideles ad confessionem potius alliciendi esse cum fructu sperentur.

3 His positis, certum esto primi generis actus nunquam licere sine licentia pœnitentis. Ita Doctores mox citandi: quia satis odiosa redderetur confessio, si sciretur propter illam contra subditos procedi posse. Nam propterea si quis ex Judicibus contra subditum interrogavit testes, processum instituit, vel quid simile aggressus est: atque appareat hos actus initium habuisse a notitia quantumvis tenui habita in confessione, omnes ejusmodi actus, utpote invalidi, rescindi ab eodem, & a quocumque alio judice, qui id resciret, omnino debent. Sic Henriquez *l.* 6. *de pœn. c.* 20 *n.* 2. Sa *V. Conf. n.* 31.

4 Jam vero de actibus secundi, & tertii generis simul sumptis, est duplex sententia. Prima multorum apud Sanch. mox citandum, concedentium confessario utriusque generis actus; quando unus ipse pœnitens cognoscit eum ad hos actus peragendos moveri ex auditis in confessione. Ratio est, inquiunt, quia ex una parte non est frangere sigillum colloqui cum eo uno, qui tibi tem communicavit, & ex alia, pœnitens cum non habeat jus absolutum ad eas actiones, illi nulla fit injuria, si eæ negentur. Bipartitos deinde hos Doctores invenio. Plures enim apud eumdem sentiunt, quandoquidem confessarius potest, debere interdum exercere eas actiones: atque adeo amovere indignum ab officio; non ferre suffragium, ministrare Sacramenta, &c. ne scilicet cooperetur, cum possit non cooperari, cum peccato pœnitentis. Multo autem plures apud eumdem, ejusmodi obligationi refragantur: quia nimirum nullus hominum cogi debet, ut utatur remedio tam difficili, & periculoso fractionis sigilli.

5 Secunda sententia est aliquorum negantium. Ratio est toties allata, nempe, ne fie in odium Fidelium incidat confessio. Ex qua sententia sequitur, confessarium se debere gerere prorsus ac si nihil audisset, nec posse subditum ab officio amovere, negare suffragium, eleemosynam, sacramenta; claudere fenestram, se domi continere ad insidias vitandas, &c.

6 Thomas Sanch. *l.* 3. *de matr. disp.* 16. *n.* 4. (Vide etiam Fagund. *de* 3. *Eccl. prac. l.* 6. *c.* 3. *n.* 4.) ubi has duas sententias retulit, sic addit: *Quid dicendum in re tam dubia? Pro priori enim sententia militantes auctoritates tot, tantorumque virorum* (*numeraverat enim ad triginta quinque S. Thomam, Scotum, Sotum, Suarez, & alios*) *& fortissimæ rationes: quare negari non potest esse probabilissimum. Verum multo mihi magis semper placuit, & modo placet posterior sententia, quæ non pœnitendis nititur fundamentis*, &c. Hæc Sanch.

7 Ego cum Coninc. *d.* 4. 9. *dub.* 5. *n.* 67. & 68. Castr. *de pœn. p.* 9. §. 3. *n.* 18. & Sanch. *l. c.* si attente legatur, puto distinguendum esse de prædictis actibus, atque asserendum: non posse exerceri actus secundi generis, actus tertii generis posse. Ratio est eadem modo, totiesque proposita; sed quia Doctores utriusque sententiæ actus secundi, & tertii generis minus distinxerunt: minus recte hactenus, nisi si quid me fallit, inducta est. Inducitur autem in hunc modum potest.

Si concedantur actus secundi generis, redditur maxime odiosa confessio; non vero, si concedamus tertii generis actiones; ergo has licebit exercere, non illas. Antecedens probatur. Facile retraherentur Fideles a Sacramento Pœnitentiæ, si scirent posse quemlibet propter audita in illo foro amoveri ab officio, carere suffragio quamvis libero, repelli ab Eucharistia, privari communicatione cum aliis, & similia ingrata, quæ sunt actiones secundi generis. De hoc vide supra *in Methodo Confess. l.* 3. *c.* 5. §. 2. *n.* 26. At nemo ab eodem retrahetur; seu certe retrahi præsumeretur ex ea causa, quod scilicet quis melius custodiat res suas, claudat fenestras ad impedienda peccata, mortem effugiat, & similia, quæ sunt actiones tertii generis cum ad hæc is idem pœnitens, qui vere surgere a peccato per pœnitentiam intendit, cooperari pro suo modo teneatur; unde hujusmodi actus non quidem ingrati rite pœnitenti, sed vero gratissimi esse censendi sunt. Erubescentia autem nulla ipsi orietur prudenter: quia cum hæ tertii generis actiones non exerceantur circa ejus personam singularem, ut diximus, potius is (occasione, non inficior, data a confessario, utente tamen jure suo) ad se advocat rudorem illum, quam confessor eodem pudore pœnitentem afficiat.

8 Instabis: at Clemens VIII. Decr. *ann.* 1594. 26 *Maii*, generaliter interdicit ejusmodi usum. *Tam Superiores* (inquit) *pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt*, AD EXTERIOREM GUBERNATIONEM *utantur*. Nec absimile est Decretum R. P. Claudii Aquavivæ Generalis Societatis JESU, pro suis apud Castr. *l. c. n.* 20. *Tametsi* (ait) *non desint Doctores, qui notitia per confessionem habita, salvo sigillo confessarii, uti nonnunquam licere sentiant: nostros tamen eam doctrinam sequi, non expedire judicamus. Quare caveant diligenter* SUPERIORES, *ne vel ipsi, vel nostrorum aliqui eam usquam introducant, privatimve, aut publice doceant: nec ea, nisi forte de pœnitentis licentia, ullo modo utantur sed ita se gerant in omnibus rasibus Confessarii, ac si in Confessione nihil penitus audivissent.*

9 Resp. hoc Decretum Clementis, quod ex Hurtad. *de pœn. disp.* 12. *diff.* 9. Præp. *de pœn. q.* 11. *d.* 7. *fine*, inclinat Suar. *de pœn. d.* 33. *cit. sect.* 7. *n.* 9. non ad omnes confessarios, sed ad eos, qui Superiores sunt, vel deinceps erunt, dirigitur; solum prohibet id, quod alias jure divino prohibitum erat; id est actiones primi, & secundi generis, non vero tertii, ex Laym. *lib.* 5. *tr.* 14. *cap.* 14. *num.* 34. *fine*, ut etiam colligi potest ex Coninc. Castr. & Sanc. *l. c.* qui scripserunt post dictum Decretum, & tamen nostram opinionem a probabilitate non dejiciunt. Ratio autem est, quia hæ tertii generis actiones nullo modo pertinent ad EXTERIOREM GUBERNATIONEM personarum, cum per has circa personas singulares nihil decernatur.

Decretum insuper R. P. Generalis Societatis Jesu, quoad Superiores, ut invigilent, non vero ad subditos, dirigitur, eodem modo illas vetat, non has tertii generis: quia cum hæ neminem sigillatim tangant, finisque communiter peccatorum impedimenta, easque non prohibuerit Clemens VIII. cui se conformem ipse reddere voluit, non erat ratio, quamobrem has prohiberet.

10 Inquires: Possitne Prælatus ex notitia habita in confessione motus, magis advertere, ut notatis aliis extra confessionem sese offerentibus signis, sufficienter instructus, aliquam ex dictis actionibus præstet?

Resp. Quidquid videatur concedere Thom. Hurtadus, est ex dictis diligenter distinguendum. Nam si hæ actiones a Prælato præstandæ tangent ipsum specialem pœnitentem, v. g. ei Prælatus suffragium denegabit, &c. nullo modo potest: quia sic odiosa fieret Confessio; nam Prælatus hanc novam advertentiam inciperet adhibere ex vi Confessionis, quod nullatenus licet. At si actiones hæ non tangerent pœnitentem modo jam explicato, poterit sane, quia tunc agetur de actionibus tertii generis; quas licere concessimus. Quare si forte Prælatus ex vi confessionis pœnitentis, addita sua naturali sagacitate, notet aliquod aliud signum, non poterit cognitis ex hujus signi vi uti contra pœnitentem: solum tunc poterit, quando signum est hujusmodi, ut etiam sine prædicta relatione ad confessionem pœnitentis, ex se solo sufficit, & movet ad inquirendum.

§. III. *Expediuntur quædam circa usum prædictæ notitiæ.*

An possit quis simulatum Confessorem respuere?

11 AD ea, quæ hactenus docuimus, expedienda; adhuc dubitatur primo: Quid faciam ego confessarius, si is, qui peccata mea aperire tanquam confessori consuevi, nunc confiteatur ipse mihi, detegatque se non esse Sacerdotem, possumne ad illius pedes amplius non accedere, ipso advertente, me ad hoc moveri ex vi confessionis ejus? Resp. Possum ex Sanch. *d. d. n.* 5. quia hæc omissio reducitur ad actiones tertii generis; nec illam enim nihil in pœnitentis personam exerceo, sed negative me habeo.

12 Quid, si ex hac omissione alii suspicentur malum de Sacerdote? Resp. Tunc poteris, & ex Delugo *l. c. sect.* 5. *n.* 5. debebis alteri ferio confiteri: huic autem, ne illum prodas, confitearis solum exterius. At Fag. *de prac. Eccl.* 2. *l.* 6. *c.* 3. *n.* 1. docet & posse, & non debere, quia hæc omissio ostensiva delicti ex se non est. Verum si alii alias sciebant illum non esse Sacerdotem, placet mihi sententia hæc, posterior Fagundez, propter rationem a nobis expositam supra §. 1. *n.* 5. At si ignorabant, placet sententia prior Delugo: quia tunc vere ejusmodi omissio videtur esse per se manifestativa delicti, juxta ea, quæ diximus *cit.* §. 1. *n.* 2.

An possit respui pœnitens sollicitans?

13 DUbitatur secundo, si vocer ad audiendum pœnitentem, a quo timeo ne in peccatum inducar, idque solum ex ejus præcedenti confessione noscam: possumne ad illum non adire, si vel ipse rem advertat, vel alii contra ipsum aliquid suspicentur? Respondeo: possum, imo obligor non adire: quia si pœnitens ad peccatum in confessione sollicitat, jam illa nec est confessio, nec sigillo subjacet. Quod si alios casus effingas, vide eos, apud Doctores citatos; sunt enim fere metaphysici.

De pœnitente impœnitenti.

14 DUbitatur tertio: Si vocaris a pœnitente, qui bis, ter, pluries noluit tollere occasionem v. g. proximam, potesne effugere, si ipse id advertat, vel alii de ipso aliquid mali conjiciant?

Resp. si tibi confessus est, ut confessionem simularet, & in bona existimatione apud alios haberetur, potes effugere, quia illa non est confessio, sed simulatio: verum si fuit vera confessio animo se adjuvandi, non potes non ire, si alii malum de pœnitente suspicentur; fuit enim illa Sacramentalis, licet inchoata confessio, sigillum secum trahens.

15 Quod si non alii, sed ipse solum id advertat; non video in te obligationem eundi; quia ex una parte non est rem revelare, si eamdem ei committas, a quo recepisti, ut toties dictum est: & ex alia, propter similes negationes non retrahentur a confessione Fideles, imo

imo magis ad eam cum debita dispositione faciendam excitabuntur. Favet insuper alia ratio: quia tu merito negas, ut pœnitens a sua contumacia resipiscat; sicuti merito, propter eamdem rationem, eumdem aliquando non absolvis.

De sciente in confessione Ecclesiam esse pollutam.

16 Dubitatur quarto: An si sciat ex confessione Sacerdos Ecclesiam esse pollutam, possit in illa celebrare, advertente id pœnitente, vel aliis, &c.

Resp. Si ex omissione Sacrificii aliqua notitia peccati quoad alios, vel aliquod pœnitenti damnum timeatur, poterit, & consequenter, juxta superius dicta, debebit celebrare; quia fortius est vinculum sigilli, quam violatæ Ecclesiæ, at si nullius detrimenti, vel notitiæ periculum sit, non poterit celebrare, ex Delugo *l. c. n.* 124. quia urget præceptum de non celebrando in loco violato; & non urget præceptum sigilli, cum nullum periculum damni evulgationis adesse supponamus. At poterit celebrare, ex Bonac. *de pœn. d. 5. q. 6. sect. 5. par. 4. n.* 23. quia Ecclesia non præsumitur velle obligare Sacerdotem, ad non celebrandum, quando ex sola confessione novit locum esse pollutum: siquidem Ecclesia semper velle favere sigillo credenda est. Utrumque probabile.

17 Quid, si solus pœnitens id advertat? Non posse celebrare, probabiliter decernit Delugo *l. c.* quia ejusmodi omissio respectu ejusdem pœnitentis non est revelatio, ut sæpe diximus: & ex alia parte, non est actio circa peculiarem pœnitentis personam, nec rationabiliter ipsi ingrata, imo Confessarii onus erit (inquit) si judicet se profuturum, nec sit suum grave incommodum monere etiam alios, ut nec ipsi celebrent. Verum ex ratione modo dicta a Bonacina, addita ea, quæ dicta est §. 2. *n.* 4. *fine* consequitur, posse celebrare, nec ad prædictam monitionem obligari; id quod certe ut probabiliter deductum, amplecti sine dubio possumus.

C A P U T VII.

Cujusnam suspicionis periculum contra pœnitentem ex vi Sigilli prohibeatur.

1 Dictum est sæpe in præcedentibus, cavendum esse, ne detur ulla suspicandi occasio contra pœnitentem. Occurrit scrupulus, an id de omni quamvis levi suspicione intelligendum sit.

Hac de re sic prudenter disserit Delugo *d. 13. sect. 5. n. 106. Intelligitur de suspicione probabili, non vero de conjecturis etiam levibus, quam malitiosi, & nasuti facile faciunt. Ita Palatinus, S. Th. Scotus, Medina, aliique: quod videtur etiam in praxi observari: esset enim fere impossibile omnem suspicandi occasionem indirectam omnibus auferre. Facilius autem excusantur occasiones negativæ, quam positivæ: v. g. si uni pœnitenti propter ejus puritatem Confessarius majora benevolentiæ signa ostendat, quam aliis; his enim sua, ut supponimus, ostendit, quamvis non specialia. Adverte etiam, in aliqua materia propter ejus qualitatem, & gravitatem, non reputari levem suspicionem, quæ alias fortasse levis esset; v. g. quæcumque occasio daretur Marito etiam levis suspicandi adulterium uxoris suæ, esset gravissime contra sigillum, quia nimis difficile redderetur ex tali periculo.* Hæc ille.

C A P U T VIII.

De culpa, & pœna frangentis Sigillum.

1 Quantum ad culpam. In fractione sigilli tria peccata committi possunt. Primo, contra Religionem, seu reverentiam debitam Sacramento. Secundo, contra justitiam, seu charitatem si quid detegatur, unde quis notetur infamia. Tertio, contra fidem datam, seu secretum naturale, si res erat occulta.

Primum semper est mortale. Secundum, & tertium tunc sunt venialia, quando infamia, vel infidelitas est in re levi: secus sunt mortalia cum obligatione restitutionis famæ damnique secuti. Præpos. *de pœn. q. 11. d. 1. n. 18. & d. 4. n.* 39. Castr. *de pœnit. p. 19. §. 1. n.* 2. Bonac. *l. c. p. 1. n. 1. &* 4.

2 Dixi (primum semper est mortale) materia enim sigilli parvitatem non habet ex omnium fere sententia apud Dian. *p. 5. tr. 5. res.* 8. Solum invenio Sa, *V. Confess. n. 24. in impr. genuina*, cui ex parte favet Ledesma apud Dianam *ibid.* & Sotus apud eumdem, sic dicentem: *Revelare aliquid leve Confessionis, modo sit peccatum quidam putant esse mortale; quod mihi durum videtur.*

3 Quantum ad pœnam. Nulla nunc pœna confessionem patefacienti est in jure lata. Sic Coninch. *d. 9. de pœn. dub. 4. n.* 70. Diana *p. 5. tr. 11. res.* 51. aliique; solum *in c. utriusque sexus, de pœn.* dicitur revelans debere deponi a Sacerdotio, & in arctum Monasterium detrudi: quæ cum sit pœna ferenda, ei quis non nisi post Judicis sententiam subjacebit: atque hæc quidem pœna, quæ certe est ordinaria, uni Confessario imponitur, si hac in re delinquat; cæteris erit extraordinaria, a judice pro qualitate criminis taxanda, ut in superioribus *c. 4. n.* 3. insinuavimus.

I.

Decretum Congregationis S. Officii editum contra Confessarios in actu Sacramentalis Confessionis ad turpia sollicitantes.

Feria V. Die 5. Augusti 1745.

„ In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino BENEDICTO Divina Providentia Papa XIV. & Eminentissimis, ac Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

„ Sanctissimus Dominus Noster solicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad Animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis sive illius occasione, aut prætextu, ad turpia Sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad Sortilegia, præter pœnas a Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter San. Mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembris 1633. semel saltem in Anno, idest Feria sexta post Octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica Mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos Subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant.

X I X.

SS. DOMINI NOSTRI

B E N E D I C T I P A P Æ X I V.

Confirmatio, & ampliatio Constitutionis san. mem.

G R E G O R I I P A P Æ X V.

Contra Sacerdotes eorum Pœnitentes in Confessionibus Sacramentalibus ad turpia sollicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

ad perpetuam rei memoriam.

„ Sacramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt, Nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati omne studium, & Pastoralem solicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est Divina benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; Et quod in salutem, & curationem Animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorundam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

„ Dudum quidem a fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 30. Augusti 1622. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis Confessionibus deputatos ad turpia, & inhonesta sollicitantes; Et deinceps successivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subinde a Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die 11. mensis Februarii anno Domini 1661. prodierunt Decreta, & a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore Nostro in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis die 24. Septemb. 1665. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt; Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas Oves curandas, & decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animum secum recolentes, se a Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostra præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata Apostolica Authoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; Atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum universi Orbis Christiani in suis respective Diœcesibus, ut diligenter omnique humano respectu postposito inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis Privilegio, & Indulto munitos, qui aliquem Pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post Confessionem, vel occasione, aut prætextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis, in Confessionali, sive in alio loco ad Confessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem Confessionem, ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; Et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris Nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: Dantes etiam, si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam procedendi cum Testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Memi-

„ Meminerint praeterea omnes, & singuli Sacerdotes ad Confessiones audiendas constituti teneri se, ac obligari suos Poenitentes, quos noverint, fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive Locorum Ordinariis praedictis Personam, quae sollicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium, & Poenitentem mutua fuerit, sive sollicitationi Poenitens consenserit, sive consensum minime praestiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit, aut sollicitatio a Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne Poenitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem praedictam ad effectum perducentes delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

„ Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna caussa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiae authoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationes insimulant: Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis poenae coerceatur, quaecumque persona, quae execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsum innocentes Confessarios impie calumniando, vel scelesle procurando, ut id ab aliis fiat, a quocumque Sacerdote quovis privilegio, authoritate, & dignitate munito, praeterquam a Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine vitae, & excepto mortis articulo spe absolutionis obtinendae, quam Nobis, & Successoribus praedictis reservamus perpetuo careat.

„ Demum magnopere cupientes a Sacerdotalis Judicii, & Sac Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiae injuriam longe summovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidem Daemonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac Nostro reconciliandi, majori peccatorum mole entrantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac Nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum a pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus & singulis Sacerdotibus, tam Saecularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad Confessiones excipiendas approbatis, & quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali expressione, & speciallissima nota, & mentione digno suffultis, Authoritate Apostolica, & Nostra Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Praeceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque authoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per praesentes has nostras adimere intendimus; Et nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis poenam, a qua absolvendi potestatem Nobis solis Nostrisque Successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat: Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilaei, aut etiam Bullae, quae appellatur Cruciatae Sanctae, aut alterius cujuslibet Indulti Confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Poenitentis genere jurisdictione, ut praefertur, careat, & absolvendi facultate a Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, praesertim quae nuncupantur Cruciatae Sanctae, vel Jubilaei Universalis, & Plenarii, nec non quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis; Quibus omnibus eorum tenores praesentibus pro expressis habentes hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

„ Volumus demum, ac praecipimus, ut omnes Locorum Ordinarii, tam praesentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum tam praedictam Constitutionem Gregorii Praedecessoris, quam praesentem hanc Nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei; Memores praeterea sint, se locum tenere, ac vices obire Summi, atque aeterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi: Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quaerentibus, & pulsantibus eorum culpa Coelum claudatur, ne deperditae Oves ad Ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandae tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad coelestem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

„ Ut autem praesentes Litterae ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiae Lateranensis, & Basilicae Principis Apostolorum, nec non Cancellariae Apostolicae, Curiaeque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Florae de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illae concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatae fuissent: utque ipsarum praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personae in Ecclesiastica Dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrae voluntatis, sanctionis, praecepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

„ Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae 1741. Kal. Junii, Pontificatus Nostri Anno primo.

XX.

Declaratio super Constitutione, quae incipit: *Sacramentum Poenitentiae*, Anno 1741. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

„ Apostolici muneris partes in procuranda praecipue rerum sacrarum pura illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo & assiduis hortationibus, & justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus, verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitati perperam detorqueantur, opportune communire ac roborare pro earundem tuenda vigore, cum occasio poposcerit, non praetermittimus. Sane cum Nos alias per quandam nostram Constitutionem, cujus initium est: *Sacramentum Poenitentiae*, Anno Incarnationis Dominicae 1741. 1. Kalend. Junii, Pontificatus Nostri Anno primo editam omnibus & singulis Sacerdotibus tam Saecularibus, quam Regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliqui eorum, extra casum extremae necessitatis: nimirum ut ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum Decalogi praeceptum commisso excipere auderet; Itaut absolutio, si quam impertivisset, nulla atque irrita omnino esset, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria ipsi per Nos vigore ejusdem Constitutionis adepta privatus existeret, & alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem praesentibus pro plene & sufficienter expresso & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictae Constitutionis parte, quae mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam minime existimamus, ne Lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur: Hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine memoratam Constitutionem Nostram cum omnibus & singulis in ea contentis tenore praesentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari praecipimus, & mandamus. Praeterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Praenestino Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali Petra nuncupato Poenitentiario Nostro Majori, ac dilectis Filiis Officii poenitentiariae Apostolicae Ministris, qui rem istam Nobiscum mature perpenderunt, deliberatione, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in praedicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, ita interdici ne ipsi, & prohiberi praedicto modo tunc audire & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere ac absolutionem impertire: Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiae, quae vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutae in dicto articulo personae confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem Poenitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se te ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus praedictam nostram Constitutionem inobedientiae, latisque in ea poenis obnoxium, si praedictae infamiae, aut

„ scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: imo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis absque illius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ Nostræ Constitutionis declaramus; & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus. Quod si idem Sacerdos aut quovis modo sese nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ Sacramentalem confessionem excipere ab eoque crimine absolutionem largiri nulla, sicut præmittitur, necessaria caussa cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: Non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat; nihilominus Sacerdos ipse violatæ ausu ejusmodi temerario Legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo, quo ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earundem præsentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio & extra illud ubique locorum habeatur; quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 8. Februarii 1745. Pontificatus Nostri Anno quinto.

XXI.

CONSTITUTIO.

SS. D. N. BENEDICTI Papæ XIV. contra Confessarios exquirentes a pœnitentibus nomen complicis seu socii criminis, sub prætextu correctionis procurandæ ejusdemmet socii.

I.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

„ UBi primum de perversa quadam, & absurda praxi in Sacramento Pœnitentiæ administrando apud nonnullos Confessarios in Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis introduci cœpta, non sine animi Nostri dolore, nuntium accepimus non levi aliquo incertoque rumore ad Nos perlatum, sed ita gravibus, solidisque fundamentis innixum, ut prudentem omnino fidem de periculi cum veritate, tum magnitudine facerent; prætermittere non potuimus, quin continuo datis ad Venerabiles Fratres eorumdem Regnorum ac Ditionum Archiepiscopos & Episcopos Apostolicis Nostris Litteris, remedium nascenti malo quam promptissime adhiberemus. Earum vero Litterarum die 7. mensis Julii superioris anni 1745. editarum, quas præsenti huic nostræ Constitutioni inserendas existimamus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ *SUprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & Divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, cujus vices plane immerentes gerimus, charitas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati Nostræ universi Dominici gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint, per omnes Christiani Orbis Populos ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus: atque iis præcipue Regnis, & Locis peculiari quadam Apostolica Nostræ charitatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis nocere Fidelibus dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurans, & ementita boni specie incautis illudens; qua ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressione manifesta, esse proventura nequissimus veterator confidit. In horum autem scandalum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis & Ditionibus, quibus Vos Antistites summa cum Sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc Sanctam Sedem observantia merito debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures Nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, seu a zelo secundum scientiam longe aberrantes, perversam quamdam, & perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando, invehere atque introducere cœpisse; ut videlicet, si forte in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi, seu complicis nomen passim exquirerent; atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelarent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent, imo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum, sibi exigerent designari. Quam illi quidem intolerandam imprudentiam suam procuranda complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colerare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; tum revera opiniones hujusmodi vel falsas, & erroneas sequendo, vel veras, & sanas male applicando, perniciem tam suis, quam pœnitentium animabus consciscerent; ac sese præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile consecutura fore providere debuerant, reos coram Deo æterno Judice constituerent. Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia compertum est: Nos fieri potuit quin ea de causa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius Ministerii odium, & animorum ingens conturbatio in Populo fideli exorta sint. Tristia Nos hæc nuntia cum accepimus, simul audivimus, contra exitialem hujusmodi abusum protinus justa indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos Filios Nostros S. R. E. Cardinales Nunum a Cunha in iisdem Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda Patriarcham Lisbonensem; atque utrumque sollicite glissenti malo compescendo, atque etiam eradicando adlaborasse. Nos autem, ne in tam gravi animarum discrimine ulla ex parte Apostolico Nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re Nostram apud Vos obscuram, & ambiguam esse sinamus; Notum Vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eamdemque a Nobis per præsentes Nostras in forma Brevis Litteras reprobari, atque damnari, tamquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo & necessario usu, Fideles abalienantem. Ea propter, Venerabiles Fratres, quamquam de pastorali vestra vigilantia nihil est, quod dubitemus; Supremi tamen Officii quoque nostri esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis Nostræ aperta significatione, & Apostolicis insuper hortationibus nostris interius acuere, & excitare, ut pro se quisque vestrum opportunioribus, quæcumque prudentia suggesserit, mitis rationibus, & efficacioribus quibusque juris remediis, quatenus opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac penitus nascentem opprimatis, neque patiamini traditis cura vestra ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque divinæ misericordiæ fonte illas averti, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore Nostro ad abluendas, dealbandasque in Sanguine suo animas amantissime invitantur. Interea, dum in zelo vestro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur vestræ pietatis & observantiæ argumenta, Apostolicam Benedictionem cum uberrima cælestium charismatum copia conjunctam Vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.*

„ *Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 7. mensis Julii 1745. Pontificatus Nostri Anno Quinto.*

Cajetanus Amatus.

„ Has porro Nos Litteras in forma Brevis tunc datas, iterum præsentibus Nostris confirmamus, & roboramus, easque ab omnibus, & singulis fideliter, exacteque observari injungimus, atque præcipimus.

„ Statuentes insuper, ac decernentes, ut quicumque cujusvis status, gradus, conditionis, dignitatis, & ordinis, etiam speciali & individua, ad effectum ut hisce Nostris præsentibus comprehendantur, mentione & expressione digni, ausus in posterum fuerit docere licitam esse hujusmodi praxim, prout ea in relato Nostro Brevi exponitur ac reprobatur; vel scribere, aut loqui præsumpserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem; vel ea, quæ in dicto Brevi contra eamdem praxim decreta sunt, impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere, seu interpretari; incidat ipso facto in excommunicationem, a quo non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, vel auctoritate suffulto, nisi a Nobis, vel a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

„ Et quia non modo cavendum est, ut, quæ sunt a Nobis in præinsertis Litteris decreta, ab omni impugnatione, contradictione, pravaque interpretatione salva sint, & immunia; verum etiam ne quis in Sacramenti Pœnitentiæ administratione ab eorum omnimoda observantia unquam recedat; idcirco omnibus & singulis Confessariis utriusque Cleri tam Sæcularis, quam Regularis, quantumvis exemptis, & quacumque speciali & expressa mentione alias fortasse nominandi, graviter & districte, Divini interminatione judicii, atque in virtute sanctæ Obedientiæ, prohibemus, ne, conformiter ad prædictam reprobatam praxim, pœnitentes, qui peccatum, seu crimen aliquod, cujus socium, aut socios habuerint, ipsis in Tribunali Pœnitentiæ confiteantur, interrogare præsumant de nomine socii, seu complicis, loco habitationis, vel aliis hujusmodi adjunctis, sive circumstantiis, expressiorem magisque individuam ejusdem complicis manifestationem concernentibus; eidem pœnitenti, si manifestare renuerit, Sacramentalem absolutionem denegando: alioquin noverint sese, ultra peccati lethalis incursum, suspensioni ab officio audiendarum confessionum, aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos.

„ Præterea quoniam contra damnatum hujusmodi exitialem abusum, ne cum animarum pernicie radices agat, necesse dicimus modum, ac formam etiam in foro externo procedendi, & ultrices adversus reos pœnas imponendi, statuere, atque ordinare; omnesque super hoc exorituras, vel etiam jam exortas dissensiones componere, & penitus amputare; volumus, decernimus, ac declaramus, quod docentes, ut supra, licitam esse praxim a Nobis jam reprobatam, vel in ejusdem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, vel ejusdem reprobationem in memorato Nostro Brevi contentam impugnantes, aut perverse interpretantes, in Officio Sanctæ Inquisitionis prædictorum Regnorum atque Ditionum severe pu-

„ nian-

„ niantur, & contra eos, & eorum quemlibet in eodem Officio procedatur, non minus ac contra illos ibidem procedi solet, qui asserunt, tradunt, tuentur opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas.

„ Similiter in eodem Officio procedendum erit, & procedi volumus ac statuimus contra Confessarios quoque, ut supra, delinquentes, ac de nomine complicis pœnitentem interrogantes, eidemque pœnitenti, nisi illud sibi manifestet, absolutionem denegantes: Dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit, ac convestitus, quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.

„ Itaque contra prædictos omnes & singulos Delinquentes tam Sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, cujuscumque dignitatis, ac præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, & quorum specialis & nominatim mentio facienda sit, prædictorum Regnorum ac Ditionum Inquisitores, potestate a Nobis tradita, & quatenus opus sit, præsentium tenore de novo concessa, prout in causis Fidei, juxta Sacrorum Canonum formam, nec non Sancti Officii Inquisitionis hujusmodi constitutiones, privilegia, consuetudines, & decreta, diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex ejusmodi excessibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate & circumstantiis, suspensionis ab officio confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ ac passivæ, si Regulares fuerint, aliasque pœnas decernant; omnes etiam, vel earum tantum aliquas, in perpetuum, vel ad tempus infligendo.

„ Quicumque vero alium quemlibet aliquo ex supradictis modis deliquisse cognoverint, eum, intra terminum dierum, in Edictis Sancti Officii ejusmodi Inquisitionis præfigi solitum, eidem Sancto Officio denunciare teneantur: alioquin pœnas non denunciantibus per eadem Edicta infligi consuetas, incurrant. Verumtamen ab hujusmodi onere denunciandi justis de causis eximi volumus & eximimus personam ipsam pœnitentem dumtaxat in causa propria, idest in casu, quod suum peccatum confitens, a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato: tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denunciandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est, confessione, noverit Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denunciandis modis deliquisse, tunc eum & ipse denunciare ex ista aliunde habita notitia teneatur.

„ Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi detegatur, denegantis actum contingat ejusmodi esse, ut, quamvis imprudens, & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, idest iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel mala adhæsione ad praxim in sæpe dicto Nostro Brevi reprobatam, tanquam ad licitam, eumdem Confessarium suspectum reddant; tunc illiusmodi delictum, neque denunciationis oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni subjectum erit; sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium; per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cujusque Diœcesi omnino spectabit.

„ Hic igitur circa ordinem, formam, modumque contra ejusmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, constitutis, ac suis unicuique Judici Ecclesiastico juribus assignatis, & distributis; hanc Nos deinceps regulam ab omnibus observari ac custodiri volumus & mandamus, si quando talia delicta deprehendi contigerit; quæ tamen haud unquam posthac eventura in Domino confidimus; accedente insuper præclara inclytæ Lusitaniæ Nationis universæ erga Sedem Apostolicam observantia & obedientia, nec non eximia tum istius Sanctæ Inquisitionis Officii, tum cujusque loci Ordinariorum nunquam defutura vigilantia. Quapropter quæcumque aliter, quam præsentibus Nostris decrevimus & constituimus, sive in Edictis præfati Officii Inquisitionis, sive in quibuslibet quorumvis Ordinariorum Mandatis, aut Pastoralibus Litteris, vel Decretis antehac statuta prodierint, ea Nos, quoniam post Apostolicam hanc a Nobis propositam agendi, seu judicandi normam minus necessaria fore censemus, desinere jam, & cessare, ac, veluti nunquam emanassent, omnem obligandi vim amittere, Motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine declaramus, statuimus, atque sancimus.

„ Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes nostras Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alias speciali & individua mentione & expressione digni in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, neque causæ, propter quas tum præinsertæ, tum præsentes emanaverint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet etiam privilegiata causa, colore prætextu, & capite, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quolibet defectu, notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed ipsas præsentes, easdemque præfatas in forma Brevis Litteras, firmas, validas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, & ab omnibus & singulis præmissis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, & inviolabiliter observari.

„ Sicque & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales, Inquisitores, Legatos quoque de Latere, & Apostolicæ Sedis Nuntios, aliosve quoslibet quacumque auctoritate, potestate, & preeminentia fungentes & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Edictis quoque prædicti Inquisitionis Officii, & quorumcumque Ordinariorum, etiam Episcoporum, & Metropolitanorum Mandatis, Litteris Pastoralibus, sive Decretis, nec non ejusdem Officii, & quarumcumque Ecclesiarum etiam Episcopalium & Metropolitanarum, & quorumcumque Ordinum, Congregationum, Religionum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, aliisve quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stilis, usibus, & consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis eidem Inquisitionis Officio, illiusque Inquisitoribus, Commissariis, aliisque Officialibus, tum etiam Ecclesiis, eorumque Prælatis, Ordinibus, Congregationibus, Institutis, Societatibus, illorumque Superioribus, & personis quibuslibet, sub quibusvis verborum tenoribus & formis, & cum quibuscumque etiam efficacissimis & insolitis derogationibus, clausulis, atque decretis, etiam Motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus, seu ad quarumcumque personarum, etiam Regia, aliave qualibet mundana, vel Ecclesiastica potestate fulgentium instantiam, vel alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis.

„ Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis & insertis, formasque hujusmodi pro plene & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus.

„ Volumus autem, ut earundem præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio & extra ubique habeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum condemnationis, reprobationis, confirmationis, sanctionis, prohibitionis, ordinationis, abrogationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

„ Datum in Arce Gandolphi Albanensis Diœcesis Anno Incarnationis Dominicæ 1746. Quartos Nonas Junii, Pontificatus Nostri Anno sexto.

XXII.

BENEDICDICTI XIV. EADEM DE RE CONSTITUTIO ALTERA.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

„ AD eradicandum pravum zizanii semen, quod ab adversario generis humani in Agro Dominico sparsum, per Lusitaniæ primum Regiones pullulare compertum fuerat; ubi nimirum apud nonnullos Confessarios, in administrando Sacramento Pœnitentiæ, perversa quædam & absorda praxis, Ecclesiasticis Regulis contraria, eidemque Sacramento injuriosa, & ad avertendos Fideles ab ipsius salutifero usu quam maxime tendens, introduci cœperat; pro imposito Nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis Litteras direximus Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, per Portugalliæ, & Algarbiorum Regna atque Ditiones constitutis, quas deinde per alias Nostras sub plumbo expeditas Litteras, nuper, quarto nimirum Nonas elapsi mensis Junii, confirmavimus & innovavimus, adjectis nonnullis ordinationibus & declarationibus, quas ad meritas pœnas tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus, irrogandas, & ad rectum adversus eos procedendi ordinem in prædictis Regnis & Ditionibus servandum, opportune expedire in Domino judicavimus.

„ Earum autem Litterarum, quas ad hujusmodi erroris & abusus reprobationem primum edidimus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ven. Fratres, salutem, & Apostolicam benedictionem.

„ *SUprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, cujus vices plane immerenter gerimus, Charitas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati nostræ universi Dominici gregis cura, semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint, per omnes Christiani Orbis Populos, ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus; atque illis præcipue Regnis, & locis, peculiari quodam Apostolicæ nostræ Charitatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, tum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis nocere Fidelibus dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurans, & ementita boni specie incautis illudens; qua ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressione manifesta esse proventura nequissimus veterator confidit. In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus Vos Antistites summa cum Sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc S. Sedem observantia merito debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundum scientiam longe*

„ *aber-*

„ elevantes, perversam quandam, & perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium Confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando invehere, atque introducere cœpisse; ut videlicet, si forte in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi, seu complicis nomen passim exquirerent; atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelarent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent; imo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigerent designari: Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procuranda complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso pretextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falsas, & erroneas sequendo, vel veras, & sanas male applicando, perniciem tam suis, quam pœnitentium animabus consciscerent, ac sese præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile consecutura fore prævidere debuerant, reos coram Deo æterno Judice constituerent. Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia compertum est: Nec fieri potuit quin ea de causa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius Ministerii odium, & animorum ingens conturbatio in Populo fideli exorta sint. Tristia Nos hæc nuntia cum accepimus, simul audivimus, contra exitialem hujusmodi abusum protinus justa indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos Filios Nostros S. R. E. Cardinales Nunum a Cunha in iisdem Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda Patriarcham Lisbonensem; atque utrumque sollicite gliscenti malo compescendo, atque etiam eradicando adlaborasse. Nos autem, ne in tam gravi animarum discrimine ulla ex parte Apostolico nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re nostram apud Vos obscuram, aut ambiguam esse sinamus; Notum Vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eandemque a Nobis per præsentes nostras in forma Brevis Litteras reprobari, atque damnari, tamquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo & necessario usu, Fideles abalienantem. Extropter, Venerabiles Fratres, quamquam de pastorali vestra vigilantia nihil est, quod dubitemus; Supremi tamen officii quoque nostri esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis nostræ aperta significatione, & Apostolicis insuper hortationibus nostris intensius acuere, & excitare, ut pro se quisque vestrum opportunioribus, quascumque prudentia suggesserit, initis rationibus, & efficacioribus quibusque Juris remediis, quoad opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac pene nascentem opprimatis, neque patiamini traditis curæ vestræ ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque Divinæ misericordiæ fonte illas averti, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore nostro, ad abluendas, dealbandasque in Sanguine suo animas, amantissime invitantur. Interea, dum a zelo vestro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur vestræ pietatis, & observantiæ argumenta, Apostolicam benedictionem cum uberrima cœlestium charismatum copia conjunctam Vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur & adhiberi posset, si forent exhibita, vel ostensa.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 7. mensis Julii 1745. Pontificatus nostri Anno quinto.

Cajetanus Amatus.

„ Quoniam vero nullam Pastoralis vigilantiæ cautelam superfluam esse ducimus, ubi de Fidelium animarum pernicie, deque subvertenda sanæ doctrinæ integritate, & recta Sacramentorum administratione, periculum subesse dubitetur; neque vero ignoramus, alibi quoque auditas esse pœnitentium querelas de importunis nonnullorum Confessariorum perquisitionibus, pro investigandis complicum nominibus, aliisque notitiis, juxta praxim in præinsertis Nostris Apostolicis Litteris relatam atque damnatam; erroneas vero quorundam Doctorum hac de re opiniones, vel pravas aliorum recte opinantium interpretationes & applicationes, in eisdem Litteris enunciatas, aliquibus arridere; nec satis eliminatas reputari per ipsas præmissas Litteras, quas, utpote ad Lusitaniæ Regnorum atque Ditionum opportunitatem accomodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & legis vim, authoritatemque habere, ab aliquibus temere negatum fuit. Ideo Nos, Motu proprio, atque ex certa scientia, hujus Nostræ generalis sanctionis tenore, ac de Apostolicæ potestatis Nostræ plenitudine, easdem præinsertas Litteras iterum confirmantes & roborantes, decernimus & declaramus, memoratam praxim in se ipsa, & ubique locorum ac temporum, Apostolica authoritate reprobatam atque damnatam esse, & censeri debere; nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato Nostro Brevi contentam docere, scribere, aut loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipso actu contraire; sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas & condemnatas, & respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis sanctionibus, statutis atque præscriptis.

„ Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes Nostras Apostolicas Litteras, nullo ex capite, colore, aut prætextu, de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & perpetuo fore, atque omnes ubique Terrarum cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, & tam Sæculares quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, quocumque privilegio munitos, aliosque etiam speciali mentione dignos, afficere & arctare, ac suos ubique plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus & singulis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte & inviolabiliter observari debere.

„ Sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de Latere, & Apostolicæ Sedis Nuntios, aliosque quoslibet quacumque authoritate & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari.

„ Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus & Ordinationibus; Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis cuicumque Personæ, sive Ordini, Instituto, Societati, & Congregationi, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibuslibet clausulis, atque decretis, etiam motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus, in contrarium forsan concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis & insertis, formasque hujusmodi pro plene & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus.

„ Ut autem eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque, ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam prætendere possit, volumus easdem per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus Nostris ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias ibidem affigi, & affixas relinqui; quæ sic publicatæ & affixæ, omnes & singulos, quos concernunt, arcteant & afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatæ & notificatæ fuissent, quodque earundem præsentium transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in judicio & extra illud, ubique locorum, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, reprobationis, condemnationis, prohibitionis, sanctionis, & voluntatis refringere, seu eidem ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit; indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1746. 4. Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno Septimo.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac B. Aloysio Patrono meo.

METHO.

METHODI EXPEDITÆ COMMUNIONIS LIBER UNICUS.

INTENTIO OPERIS, ET DISPOSITIO.

NON sane frustra amicos hortatus sum, ipso præcedentis *de Confessione* opusculi initio *primæ editione*, ut ad me aliquid referrent de eodem, si quid opus esset, locupletando: Nam perfamiliaris quidam meus, omni virtutum genere æque, ac singulari eruditione præditus, me amice monuit, ut quæ ad Sacratissimam Synaxim facile exhibendam pertinent, hic adnecterem: *ipsi enim Methodo Confessionis*, quæ ad Sacramentum Eucharistiæ digne suscipiendum maxime dirigitur, non vulgare sic adderem complementum. Placuit ita mihi ea monitio, ut morem statim amico libenter gesserim: & jam *de Sacratissima Communione expedite peragenda*, ad Summi Dei majorem gloriam, quam ob oculos, præ rebus omnibus, habere, submisso animo profiteor, brevem tractationem in manus fidelium do.

Dirigetur autem in aliquot capita.

1 De Dispositione spirituali necessaria ante Communionem.
2 De Dispositione corporali ante eamdem.
3 De iis, quæ pertinent ad eamdem peractam. 4. De præcepto Communionis Paschalis.
5 De eodem, instante morte. 6. De Ministro Communionis.

CAPUT PRIMUM.

De Dispositione spirituali necessaria ad sumptionem Sacratissimæ Communionis.

§. 1. *De Statu gratiæ requisito.*

PRÆTER Baptismum, & Pœnitentiam, cætera quinque Sacramenta requirunt per se in recipiente statum gratiæ. Ita Suar. *de Sacr.* idest, *tom. 3. in 3. p. disp.* 28. *sect.* 2. Coninc. *de Sacr. q.* 62. *a.* 1. *ad* 2. Bonac. *de Sacr. disp.* 1. *q.* 4. *p.* 2. *n.* 2. Et sane ad Baptismum, & Pœnitentiam licet apta dispositio sit perfecta contritio, est item apta attritio. Ex Suar. *ib. disp.* 28. *sect.* 2. Ad cætera Sacramenta, & multo magis, propter majorem Domino Sacramentorum debitam reverentiam, ad Sacramentum Eucharistiæ suscipiendum requiritur status gratiæ: secus committitur peccatum sacrilegii, scilicet, ut sancta sancte tractentur. Nam propterea illa duo vocantur Sacramenta mortuorum; cætera vero quinque vocantur Sacramenta vivorum, nempe vivorum per gratiam, quæ est vita animæ. Cujus differentiæ ratio est ex Suar, Coninch. Bonac. *ib.* quia Baptismus, & Pœnitentia sunt instituta ad primam gratiam conferendam: ergo illam supponere non oportet; cætera vero cum sint instituta ad eamdem augendam, illam per se supponere debent.

2 Dixi (per se) nam, per accidens, primam aliquando gratiam licet illa in animo nequaquam inveniant, valent producere. Idque universaliter, in omnibus, in illo unico eventu usuvenit: quando quis bona fide, & sine fraude se existimans esse in statu gratiæ, suscipit aliquod ex illis vivorum Sacramentis: tunc enim cum sola attritione supernaturali, quæ semper requiritur, ut tollatur obex gratiæ, ex vi talium Sacramentorum, primæ gratiæ animam sanctificantis ornamentum requiritur. Ita Suar. *de Sacr. disp.* 7. *sect.* 2. *de Euch. disp.* 63. *sect.* 1. §. *Dico tertio*, id quod tamen Hurtad. *disp.* 8. *de Euch. diff.* 8. & Vasq. *to.* 3. *in* 3. *p.* idest, *de Euch. disp.* 205. *c.* 4. & 5. negant. Hujus probabilis doctrinæ ratio, pro modo, sit illa, quia cum gratiæ augmentum haberi non possit, nisi prima gratia supponatur (ad augmentum enim necessario supponi debet qualitas, quæ augenda est) certe nisi ipsa prima gratia haberetur, nihil haberetur gratiæ, contra finem, ad quem sunt instituta Sacramenta.

An sint casus, in quibus cum peccato mortali sibi cognito communicare non sit sacrilegium, dicemus infra §. 10.

§. II. *An sit gravius peccatum accedere indigne ad Eucharistiam cum gravioribus peccatis, quam cum minus gravioribus?*

3 GRavius esse mihi non est dubium, ex Delugo *de Eucharist. disp.* 14 *sect.* 1. *n.* 6. quia sumens magis irreverenter se habet, minoremque, quantum est ex parte sua, reddit ejusmodi Sacramenti significationem, quæ est, animam divinæ gratiæ refectionibus enutrire.

4 Non puto tamen esse necesse, majorem hanc gravitatem explicare in confessione, quemadmodum, nec quale peccati genus, sive luxuriæ, sive alterius; nec quo numero, sive plura, sive pauciora: Satis enim Laico dicere, *Communicavi indigne mortaliter*; & Sacerdoti: *Celebravi indigne*, &c. Sane pari modo sufficit in confessione dicere, *Sumpsi Eucharistiam non jejunus*: nec opus est explicari, idne post convivium fuerit, an post parcum assumptum cibum. Quamvis enim concedamus cum Baldell. *de vitiis, & pecc. l.* 2. *disp.* 26. *n.* 11. majorem irreverentiam committi, si ad Eucharistiam accedatur post lautas epulas, quam post modicum aquæ potum: tamen, quia sistitur in eadem irreverentiæ specie, ex supradicta opinione, *l. Method. Confess. c.* 1. §. 28. de circumstantiis aggravantibus, non contrahitur obligatio ejusmodi graviorem irreverentiam in confessione distinguendi. Ita se res habet in casu nostro.

§. III. *An addat novum peccatum, qui communicat cum peccato mortali, quando prohibetur a Communione ex præcepto humano?*

5 EXemplo quæstionis statum facile percipies: sit v. g. quis excommunicatus, vel sit non jejunus, peccabitne dupliciter, si communicet; uno quidem peccato, contra divinum, & naturale præceptum, quo cavetur, ne sancta indigne tractentur: & altero item contra humanum Ecclesiæ, quo prohibetur, ne excommunicatus, vel non jejunus ad Eucharistiam assumendam accedat?

6 Suar. *d.* 66. *de Euch. sect.* 1. §. *Dico ergo*, docet esse duo peccata, quia sunt duæ deformitates. Hurt. *de Euch. diff.* 1. docet esse unum duntaxat, quia quoties præcepta ex eodem motivo multiplicantur, peccatum contra ipsa commissum nequaquam multiplicatur: atqui idem est motivum illorum plurium præceptorum, nempe Religio, seu cultus, ex reverentia, Christo Domino debitus; ergo, &c.

7 Profecto cum hæc posterior sententia probabilitate magna firmetur, excipi sine scrupulo potest: & consequenter satis abundeque erit, sic te accusare, etiam si excommunicatus ad Communionem accesseris: *Communicavi indigne graviter*, vel, *Ego excommunicatus ad Eucharistiam accessi*. Jam enim hoc pacto, non indoctus confessarius intelliget te indigne graviter accessisse.

8 Quid, si quamvis excommunicatus, fuisses tamen in statu gratiæ? id, quod tunc evenire poterit, quando non valuisti absolutionem excommunicationis obtinere, nec per te, non obtinere stetit: si, inquam, tunc accessisses ad Communionem excommunicatus, probe ne in confessione tuum peccatum explicares, si diceres: *Excommunicatus accessi?* Probe ex Delugo *de Euchar. disp.* 14. *sect.* 1. *n.* 21. quia jam existens propter ipsum accessum in peccato mortali, Eucharistiæ particeps fuisti: si quidem indigne graviter ad Communionem, eo ipso accedere ausus es, quod excommunicatione commaculatus animum ad illam, non urgente necessitate, accedendi habuisti: id enim graviter prohibet Ecclesia. Dixi (non urgente necessitate) nam, ut ex infra dicendis §. 6. *n.* 26. colligetur, illa urgente nec tua culpa non absolutus, non peccasti, communicando: atque adeo confessione non indiges.

§. IV. *De accedente ad Communionem cum peccato veniali.*

9 EStne peccatum accedere ad Sacratissimam Eucharistiam cum peccato veniali?

Vasquez *de Euch. disp.* 207. *n.* 18. quem sequitur Jo. Sanch. *in select. disp.* 12. *n.* 19. citans Filliuc. Hurt. Ledesmam, & alios, docet non esse ne veniale quidem, sive quis comitanter accedat cum affectu actuali ad veniale, sive cum venialibus habitualiter, sine aliqua displicentia de illis. Dixit (comitanter) nam si quis accederet ad Eucharistiam, ob finem venialiter malum, v. g. ob vanam gloriam, quia finis specificat actum: esse veniale non est dubium. Ratio principalis hujus sententiæ illa est, quia veniale peccatum hujus Sacramenti effectum præcipuum non impedit, ut est communis Theologorum assensus apud Suar. *de Euch. disp.* 63. *sect.* 3. peccatum enim veniale nequaquam opponitur gratiæ: & ex alia parte, non obligantur Fideles ad procurandum omnem effectum, quem causare potest Eucharistia, nec ad omnem excogitabilem reverentiam, quam Religiosa pietas potest exhibere: si enim ad hoc obligantur; peccaret venialiter Fidelis, nisi cum omnibus actibus, quibus moraliter potest, sese disponeret, quod tamen nemo dicit: non igitur obligatur se disponere omne veniale removendo.

10 Suarez *d.* 66 *sect.* 1. §. *Dicendum in primis*, quem sequitur Delugo *de Euch. disp.* 14. *sect.* 2. *n.* 31. putat esse veniale, nisi quando in peccatis habitualibus excusetur quis, quod non posset se facile recolligere, venialeque detestari. Ratio præcipua, quam hic inculcat Delugo, est, quia irreverentia censenda est, cum ejusmodi malis, quamvis levibus, quasi cum veste nuptiali aliquantulum sordida, tanto convivio interesse.

11 Verum enim vero, cum certum sit, Fideles, nequaquam obligari ad omnem excogitabilem reverentiam, ut dictum est: deberet probare Delugo, ad hanc specialem reverentiam nullas veniales maculas habendi obligari Fideles: quod Vasquez, spectata hominum fragilitate, venialiumque peccatorum tenuitate, negabis. Utraque igitur sententia probabilitate non caret: quare complectere tuto, quam mavis.

§. V. *De actuali devotione in sumente Sacramentum Eucharistiæ.*

12 QUamvis per actualem devotionem aptius anima disponatur, ideoque majorem gratiam, uberioremque participet, illaque semper sit optanda, & pro virili parte procuranda; tamen, sine actuali devotione, dummodo sit quis in statu gratiæ, ejusdem augmento ex opere operato non frustrabitur. Ita S. Thom. 3. *p. q.* 79 *in corpore, & ad primum*, quem sequitur Suar. Vasq. & alii. Vide Hurtad. *de Euch. disp.* 8. *diff.* 3. unde sequitur minime peccare, ne venialiter quidem, eum, qui illa actuali devotione carens rite communicat.

13 Non quod concedamus de industria distractum ad profana negotia communicantem, immunem fieri a peccato veniali; siquidem ab eo illum liberare non possumus, idque ob defectum reverentiæ debitæ: Christum enim Dominum hospitem recipi ab anima, omnia alia de industria, præter ipsum, vel ad ipsum spectantia cogitante, irreverentia est. Sed dicimus actuali illa devotione, saltem involuntarie carentem, non frustrari argumento gratiæ ex vi Sacramenti, nec ex hoc capite venialiter delinquere.

14 Dices. Paulo ante tanquam probabile, concessimus, non esse peccatum veniale accedere ad Eucharistiam cum actuali peccato veniali comitante; ergo multo magis erit probabile, non esse veniale, accedere cum voluntaria distractione, quæ frequentissime de materia solet esse indifferenti. Respondeo. Supra diximus non esse veniale cum

affectu ad veniale communicare, ad quem affectum habendum non est necesse, ut dum quis communicat, actu ad objectum illius peccati venialis cogitationem defigat, ut per se patet. Insuper ibi diximus, quod communicaturus, non necessario, sub pœna veniali, veniale excludere obligatur; quia veniale non opponitur gratiæ; & quia stante humana fragilitate, non probatur ab adverlariis hanc peculiarem reverentiam excludendi affectum ad venialia omnino requiri a communicaturo; at nunc docemus, omnem distractionem voluntariam esse sub pœna venialis excludendam; & inde id probamus, quia irreverentia clare olet, recipi Christum Dominum, tanquam hospitem, anima voluntarie alia tractante: quare hæc distractio voluntaria videtur immediate attingere Christi personam, ut ad te venientem: ille autem affectus ad veniale non item.

§ VI. *De Confessione præmittenda Communioni.*

15 SIve præceptum humanum Ecclesiasticum, ut tenet Joan. Medina *Cod. de Confessione*, q. 17. Navarr. *in initio de pœn. dist.* 5. *in 3. p. Glossa*, *n.* 31. *&* 32. sive Divinum, ut Suarez, Vasquez, aliique apud Delugo *disp.* 14. *de Euch. sect.* 4. *n.* 69. communiter merito tenent; certum est ex Trident. *sess.* 13. *cap.* 7. *& cap.* 11. debere, sub mortali obligatione, ante sumptionem Eucharistiæ fieri confessionem omnium peccatorum, etiam ab eo, qui putat se esse perfecte contritum; sic enim habent Tridentini Concilii verba. *Nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere audeat.*

16 Sed quoniam idem Concilium sic paulo post, *d. c.* 7. addit: *Modo non desit copia Confessoris: quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit; quam primum confiteatur.* Ideo dantur casus, in quibus fideles excusantur ab hujusmodi confessione præmittenda, modo præmittant actum perfectæ contritionis, saltem existimatæ, si conscientia peccati mortalis graventur; ut nimirum; sic statum gratiæ Eucharistiam recipienti omnino necessarium, ut supra § 1. diximus, quantum possunt, acquirere conentur.

17 Ut autem hi casus ante oculos ponantur, tres illæ Tridentini clausulæ sunt nobis explicandæ sigillatim. Primo illa, *modo non desit Copia Confessoris.* Secundo, *urgente necessitate.* Tertio, *quam primum confiteatur.* Hæc enim tria simul concurrentia sunt omnino necessaria, ut cum sola contritione communices, defectus Confessarii, Urgens necessitas, & Voluntas quamprimum confitendi. Initium faciamus a primo.

Modo non adsit copia Confessoris.

18 SI adsit Sacerdos mutus, vel carens jurisdictione, vel nollens audire, vel aliter impeditus; dicitur deesse copia Confessoris. Huc reducitur quando Religiosus habet casum reservatum; & Superior semel, & iterum requisitus negat pio Confessario licentiam, ut illum ab eo absolvat: sive quia Superior vult, ut pœnitens sibi præsentetur: sive quia vult, ut petat per alium, cui ipse superior magis confidit. Docet enim Fagund. 3. *Eccl. præcep. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 17. *&* 22. *in editione Lugdunensi* 1626. citans D. Th. Henriq. Rodriq. Sotum, Sylvestrum, aliosque, quod in tali casu dicitur, huic Religioso deesse copiam Confessoris. Ratio esse potest, quia dum ea licentia petitur per pium Confessarium, & est rationabilis causa non confitendi illi, quem Superior assignat; facit quantum moraliter obligatur: quare si non obtinet, perinde est, ac si abesset Confessor potens absolvere. De hoc iterum redibit sermo *n.* 28. Item si times grave malum, vel revelationem sigilli ab hoc, & alius absit; dicitur abesse Confessarius, sed in hoc eventu debes alia mortalia, si ea habes, confiteri iis omissis; propter quæ malum illud times. Sic Delugo *disp.* 24. *de Euch. sect.* 5. *num.* 82. Sola devotio confitendi alteri absenti, vel si tibi adsit privilegiatus, & absit tuus Parochus, non sufficit, ut dicatur deesse Confessor. Sic Delugo *ibid. num.* 16. *& ibi* Suar. Vasq. Mora differendi confessionem an sufficiat, vide *mox num.* 24.

19 Præterea si distet Confessarius tribus a te milliaribus; Canus sentit, quod desit. Alii sentiunt quod etiam tunc, si non singulis diebus, saltem aliquoties esset adeundus. Melius Suar. & Vasq. apud Delugo *num.* 83. docent, hoc esse relinquendum arbitrio prudentis; cum dependeat a circumstantiis personæ, temporis, difficultatis, itineris, &c.

20 Denique illud hic difficile est, & controversum; Quomodo, scilicet, qui habet casum reservatum, si solum adsit confessarius potens absolvere a non reservatis, urgente necessitate, se gerere debeat. Tres sunt sententiæ. Prima Suarez *disp.* 66. *de Euch. sect.* 4. §. *Quartus casus*, docentis esse probabilius te debere confiteri tum mortalia reservata, tum non reservata inferiori: nam directe lucraberis absolutionem non reservatorum, reservatorum vero indirecte. Dicit (mortalia) nam si præter mortalia reservata, solis venialibus graveris; certum est apud omnes, te tunc ad confessionem non obligari: quia pro reservatis non adest Confessarius legitimus, pro venialibus confessione non indiges. Potes tamen ex Coninch. *de Euch disp.* 80. *n.* 20. *&* 51. *junctis disp.* 8. *de pœn. n.* 107. si velis, idque, etiam simplici Sacerdoti nullam habenti approbationem, confiteri, ut scilicet, dum absolveris directe a venialibus (hæc enim absolvere quilibet Sacerdos potest) indirecte a reservatis absolvaris. Id non esse contra Trid. probat Delugo *de Euch. disp.* 14. *sect.* 3. *num.* 97. Quæ sane doctrina juvabit etiam universaliter illos, qui quibuscumque mortalibus gravati, valde difficilem experiuntur contritionis actum; poterunt enim, imo tenentur ex Coninch *de Euch. q.* 8. *num.* 10. *& disp.* 8. *de pœn. num.* 106 quando eis legitimus Confessor deest; & communicare ex necessitate urgente, volunt, rite de venialibus & mortalibus, attriti, simul simplici Sacerdoti ea confiteri. Dixi (rite de venialibus, & mortalibus, attriti) si enim occurreret, quod aliquis, attritus quidem de mortalibus, & nullo modo de venialibus, sic confiteretur, invalide confiteretur, & sacrilege: nam non accederet dispositus ad Sacramentum; si enim nullam haberet de venialibus sufficientem attritionem, de illis valide non absolveretur directe; unde nec indirecte de mortalibus. Lege, quæ mox dicam in fine *n.* 22.

21 Secunda sententia est Vasq. *de Euch. disp.* 206. *c.* 2. *num.* 7. *& to.* 4. *q.* 91. *art.* 3. *dub.* 4. Favent Jo: Sanch. *in select. disp.* 32. *num.* 10. & Præpositus 3. *p. q.* 80. *de Euch. num.* 17. Hurt. *de pœn. disp.* 11. *diff.* 14. prædictæ Suarii sententiæ admodum contraria. Docet enim, illum posse quidem communicare cum sola contritione: non tamen posse confiteri inferiori; quamvis habeat peccata non reservata. Ratio est (inquit) quia inferior non potest absolvere valide a non reservatis illum, qui simul reservata confitetur; siquidem nec absolutio, nec Confessio dividi potest. Adde, quod sequeretur posse confiteri sola non reservata subticendo reservata, quod negabat Suar. Quod autem hoc sequeretur patet; quorsum enim hic pœnitens dicet reservata illi, qui eorum judex nec est, nec esse legitime potest?

22 Tertia sententia est Joannis Delugo *de Euch. disp.* 24. *sect.* 14. *ibid. num.* 98. qui probabilius putat, te teneri quidem confiteri mortalia non reservata inferiori; non vero confiteri mortalia reservata. Ratio prioris dicti est, quia tenemur præmittere confessionem peccatorum integram, quantum possumus: at tunc illa non reservata confiteri possumus: Nec tamen dimidiamus confessionem formaliter, sicuti non dimidiat confessionem is, qui tacet peccatum Confessario, propter grave nocumentum, quod sibi timet, cætera autem rite confitetur. Ratio posterioris est illa eadem, quæ modo dicebatur, contra Suarium. Ad quid enim peccata reservata huic aperis, qui nullam in illa exercere jurisdictionem potest? Atque ex hoc sequitur; *ibid. n.* 98. quod potes in prædicta necessitate (nam extra hanc, quia non valet dimidiari Confessio, non potes) simplici Sacerdoti fateri venialia, tacendo mortalia reservata, & (ob parem rationem) etiam non reservata; a quibus absolvere talis Sacerdos directe non potest: nam sic indirecte a mortalibus absolveris. Quod est quid commodius, quam illud quod diximus *in fine n.* 20. ubi simplici Sacerdoti omnia mortalia erant aperienda.

23 Quod si objicias. Qui habet peccata reservata, & non reservata, non potest, ex communissima opinione, confiteri non reservata inferiori, & reservata reservare pro Superiore: de qua re nos etiam diximus *in Methodo Confessionis lib.* 2. *cap.* 10. §. 1. *num.* 27. quia non potest dimidiari Confessio: ergo nec poterit in casu nostro. Respondetur, doctrinam antecedentis veram esse in habente copiam Superioris, quia certum est non posse dimidiari confessionem sine necessitate: at in casu nostro necessitas urget, de quo casu necessitatis tota hæc præsens disputatio tractat.

24 Confirmari id potest, quia non ignobiles auctores Suar. *to.* 4. *idest, de pœn. disp.* 23. *sect.* 2. *n.* 7. Granado *in* 3. *p. contr.* 7. *tr.* 9. *disp.* 5. *sect.* 3. *n.* 22. apud summam Dianæ *V. celebrare Missam*, *n.* 4. sentiunt, quod Sacerdos, vel alius copiam Superioris non habens potest inferiori confiteri subticendo reservata, ob id solum, ne multum differat Confessionem, vel Communionem: siquidem longa mora (inquiunt) est gravissima necessitas: tum quia est periculum moriendi in peccato: tum quia diu privari Dei amicitia est inæstimabile detrimentum. Advertunt tamen non sufficere, si solum per unum, vel alterum diem differri oporteat, licet sufficere inclinet Mendoza 2. 2. *disp.* 48. *sect.* 7. §. 190. quia una etiam nocte est periculum moriendi, sed non placet, quia etiam in una hora est tale periculum. Si hoc igitur non est dimidiare Confessionem formaliter, nec erit in casu nostro.

25 Hæ tres sententiæ omnes sunt probabiles: quæ tibi commodior cadet, eam amplectitor, semper, ut certum est, cum onere subdendi peccata nondum directe absoluta Confessario potenti ea directe absolvere, quando illius aderit tibi copia. Verum ad complementum hujus difficultatis aliquid de habente excommunicationem adjungamus.

26 Qui habet excommunicationem sive reservatam, sive non reservatam, nec habet copiam potentis illam absolvere, urgente necessitate (qualem sine dubio respectu excommunicati dicemus *n.* 44. esse, si instet periculum gravis infamiæ) semel, aut bis celebrare, atque adeo communicare posse, cum contritione, & tremore, concedit Henriq. *lib.* 8. *de Euch. cap.* 47 Alii tamen communiter docent, semper, urgente necessitate, excommunicatum cum contritione communicare posse; atque etiam si sit Sacerdos, sine metu incidendi in suspensionem, vel irregularitatem, posse celebrare. Sic Suar. *de pœnit. disp.* 13. *sect.* 3. *num.* 6. Coninch. *disp.* 8. *num.* 107. alios referentes. Ratio est, quia præceptum Ecclesiæ, quæ censuram imponit, non obligat cum tanto detrimento, ut sunt omnia præcepta humana.

27 Sed hic suboritur quæstio. An hic excommunicatus, sicuti potest contritus communicare, sic possit confiteri non reservata, ut ab illis directe absolvatur, & indirecte a reservatis: cum tamen semper, ut certum est, remaneat excommunicatus, quia supponimus non adesse Confessarium potentem liberare pœnitentem a prædicta censura? Negat Vasq. *de pœn. q.* 109. *art.* 3. *dub.* 9. *n.* 8. quia excommunicatus, non præmissa absolutione a censura, non potest valide ab ullo peccato absolvi. Concedunt Suar. *de pœnit. disp.* 13. *sect.* 3. *n.* 1. & Sanch. *t.* 3 *in Dec. cap.* 8. *n* 3. quia putant contrarium, hoc est, posse valide absolvi. Utrumque probabile.

Id, quod diximus de habente excommunicationem, dicendum etiam est de suspenso, vel irregulari, urgente enim simili necessitate, possunt celebrare, propter eandem rationem. Sic Hurt. *de Euch. disp.* 9. *diff.* 7 Avila 2. *p. c.* 8. alios citans, Laym. *l.* 3. *sect.* 5. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 12. *num.* 6. quia nimirum hæ similiter sunt impedimenta inducta a legibus Ecclesiasticis, quæ in eo casu necessitatis non obligant.

28 Petes denique: ille Religiosus, de quo n. 18. meminimus si modo ibi dicto non obtinet a Superiore per pium illum Confessarium licentiam, ut absolvatur a casu, vel excommunicatione reservata, potestne (si instet infamia, ni communicet) confiteri, & absolvi directe a prædicto pio Confessario, vel alio inferiori? Resp. posse, inclinat Fagund. 3. *Eccl. præc. l.* 3. *cap.* 9. *n.* 19. *in prædict. impr. Lugd.* ex præsumpta licentia Generalis, vel Papæ. Mihi id difficile videtur, quia rationes, quas affert, quasque late discutere non est nostri instituti, non sunt tanti ponderis, ut vincant illam efficacissimam; nempe quod talis inferior actu caret jurisdictione in illa reservata. Et dum Generalis, vel Papa ratam semper habent talem reservationem; non videtur præsumi eam velle tollere independenter a Superiore, cui reservarunt; & propterea fortasse *in sequenti editione* deleta fuit illa doctrina Fagundez, imo ipsemet se de hoc retractavit *tom.* 1. *in Dec. l.* 1. *cap.* 45. *n.* 20. *fine.* Ille igitur Religiosus in eo casu, vel se consecrat, & communicet, vel, juxta sententias supra allatas, confiteatur, ita ut directe absolvatur a non reservatis, & indirecte a reservatis, semper cum onere subdendi clavibus nondum directe absoluta, ut dixi *num.* 25.

d Urgen-

Urgente necessitate.

29 IN triplici casu Doctores communiter conveniunt, in hac re, adesse urgentem necessitatem. Lege Delugo *de Euchar. disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 107. Primo quando instat alicui mors: hic enim, si non potest absolutionem Sacramentalem obtinere; præmissa contritione, potest communicare.

30 Secundo potest item Sacerdos carens copia Confessarii cum contritione celebrare, atque adeo communicare, ad dandum viaticum alteri, qui existit in periculo mortis, si forte, aliunde non suppetant particulæ consecratæ,

31 Tertio potest eadem facultate uti is, qui incurreret infamiam, aut detrimentum, nisi communicaret. Ratio horum est, quia, quæ necessitates sunt, si hæ non sunt?

Jam vero quoad primum, nihil est, quod addere præterea oporteat.

32 Quoad secundum, advertat curiosus solutionem cujusdam objectionis. Cur enim possit omitti confessio a Sacerdote ad dandum viaticum: non possit autem ab eodem, ex receptissima opinione, propter eandem causam dandi viatici, celebrari sine vestibus sacris, vel sine utraque specie, vel, ut multi tenent (de qua re infra *cap.* 2. §. 8. *n.* 32.) a non jejuno? & tamen hæc sunt præcepta ecclesiastica: illud, de præmittenda Confessione ante Communionem, participat de Divino. Respondeo negando adesse præceptum vel divinum, vel humanum, vel alio modo, urgente necessitate, ut patet ex citato Tridentino bene perpenso. At, cætera illa præcepta ecclesiastica cum tanto rigore sunt imposita, non autem cum eodem illud de præmittenda Confessione ante Communionem: quia in Communione compensatur satis superque reverentia Christo debita per contritionem, per quam anima statum gratiæ recuperat: at in aliis casibus, Ecclesia ita judicante, non est unde reverentia compensetur. Hæc responsio videtur expeditior, quam eæ, quas aliqui hic conantur afferre. Lege Delugo *disp. de Euch.* 14. *sect.* 5. *a n.* 108.

33 Quoad tertium casum, in quo sunt duo capita, infamia, & detrimentum, ut magis explicetur, hæc habe.

Primo ex Henriq. *lib.* 8. *cap.* 46. *n.* 3. potest Sacerdos, præmissa contritione, sine confessione, si absit Confessor, celebrare, quando Missæ sacrificium omittere, sine infamiæ nota, non potest. Quod idem est de Laico, vel Religioso, quibus juxta supradicta, deest copia Confessoris, si pari modo non possent absque nota a Communione cessare. Hinc si quis ad altare ante linteum communicaturus mortalis peccati commissi post legitimam confessionem, recordetur (quando ex eodem Henriquez non debet a Sacerdote communicante audiri) si recedendo timet notam infamiæ, quam, si coram aliis communicet, moraliter semper timere merito potest, ut docet Villalobos *in Manuali cap.* 2. *n.* 24. *circa med.* se conterere poterit, atque communicare. Quod si ejusmodi peccatum, cujus tunc recordatur, sit ex commissis ante legitimam confessionem, atque adeo indirecte absolutum, dicam infra § 8.

34 Secundo; cum Delugo ex Vasq. *de Euch. disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 113. idem de Sacerdote, qui recordetur se esse in peccato mortali, vel dum vestitur sacris vestibus, vel dum celebrat sive ante consecrationem, sive post: semper enim pari modo, si divertere minus potest, ut certe ex Henriq. *lib.* 8. *cap.* 46. *n.* 3. si incepit Missam, numquam saltem propter reverentiam Sacrificii, potest divertere ad quærendum Confessorem; se conterat, Sacrificium incipiat, vel prosequatur. At si posset ut in Missa Solemni dum fit concio, vel cantatur *Gloria* breviter cum suo Diacono v. g. qui esset Sacerdos Confessarius confiteri deberet utique, ex Laym. *lib.* 5. *tr.* 4. *cap* 6. *n.* 5. quia tunc cessat excusatio ducta, vel ab infamia, vel ab irreverentia.

35 Quod si in prædictis casibus recordetur Sacerdos se esse excommunicatum suspensum, interdictum, irregularem; idem dicendum est sive recordetur post consecrationem, quod communiter admittitur, sive ante, quod multi probabilissime concedunt: & recte Sanctus Bonaventura apud Bonacin. *de Euch. disp.* 4. *q.* 6. *p.* 2. *n.* 15. & 16. & apud Coninch. *de Euch. q.* 8. *art.* 5. *dub.* 2. *n.* 16. observat inchoatam Missam semper esse perficiendam, quia fere nunquam omitti solet sine scandalo, hoc est sine nota, adde, & sine irreverentia.

36 Alium casum ponit Zambranus *de Sacr. pænit. cap.* 4. *dub.* 6. *n.* 6. & 7. in quo utimur hac doctrina, proper notam, vel infamiam. Etenim, si vocetur Sacerdos ad communicandum infirmum, qui dicat se velle reconciliari, inveniaturque pluries Sacramentum Pœnitentiæ invalide suscepisse, vel quid simile, unde Confessarius brevi illum expedire, atque absolvere non valeat, quid agendum? Enim vero, si ægritudo eo periculi pervenerit, ut mors jure timeatur; præmittenda est confessio brevjuscula: cumque accusatione generali absolvatur, communiceturque infirmus hac lege, ut promittat se vocaturum Confessarium cum quo confessionem perficiat. Quod si morbus non id periculi afferat, nec per illam brevem moram confessio absolvi queat, non est præmittenda confessio, sed cum contritione, parique dicta promissione accersendi Confessarium, communicetur. Ratio prioris dicti est, quia si evitantur incommoda, dum infirmo non negatur communio, cessat infamiæ nota: præmittiturque confessio, tunc, moraliter possibilis. Ratio posterioris est, quia ex una parte non est necessitas præproperæ, seu dimidiatæ confessionis, & ex alia scandalum seu infamia vitatur. Hæc probabiliter ex Zambrano.

37 Quod dictum est de infirmo, extendit Granado, *in* 3. *p. contr.* 7. *disp.* 5. *sect* 3. *n.* 20. ad quemlibet communicare, atque adeo celebrare volentem. Si enim non potest omitti Communio, sine scandalo, & aliunde sit necessitas confessionis adeo longæ, ut tunc perfici non possit; posset pœnitens communicare præmissa contritione. Imo probabile judicat, si contritio, propter ejus difficultates timeretur non elicienda, posse attritum confessionem dimidiatam præmittere, cum onere prosequendi postea confessionem, & absolvi, ac communicare. Id, quod propter paritatem rationis, erit etiam probabile pro infirmo modo dicto *in fine numeri præcedentis*, & confirmari poterit ex dictis *n.* 20. & 22.

38 Hæc pertinent ad caput infamiæ. Sequuntur ea, quæ pertinent ad detrimentum, sive spirituale, sive temporale.

Tertio igitur, ut in die Festo alii Missam audiant, sive parochus, sive non parochus potest cum contritione, si desit Confessor, celebrare: idemque erit, ut ipsemet Sacerdos satisfaciat præcepto de audiendo sacro. Ratio est, quia Ecclesia mater, & Dominus misericors Pater noster, non judicantur velle eos privare bono Sacrificii Missæ, eo die, quo ipsa sub obligatione præcipitur. Nam quamvis opinio contraria sit probabilior: quia non apparet in relinquente tunc Missam notabile damnum, & aliunde præceptum de audienda Missa non obligat, nisi debito modo, hæc tamen saltem propter authoritatem extrinsecam Doctorum eam approbantium, cum Delugo *disp* 14. *de Euchar. sect.* 5. *n.* 114. Fagund. *præcep.* 3. *lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 5. probabilis est. Non obligatur autem in tali casu Sacerdos ille celebrare: quia potest tenere prædictam opinionem, quod non possit: sicuti in simili dicemus *n.* 42.

39 Quid de illis, qui celebrant ex onere capellaniæ, vel ex indigentia eleemosynæ ad sui necessitatem, & sustentationem? Aliqui cum Bonacina *disp.* 4. *de Sacram. q.* 6. *p.* 1. *n.* 23. ad hos etiam extendunt hanc facultatem celebrandi sine confessione; cum contritione, si desit Confessor, etiam cessante notæ periculo, quia judicatur adesse sufficiens necessitas. Advertit tamen *ibid.* Bonac *id esse cum grano salis intelligendum: nec tanta licentia facile concedenda: tum quia onera Capellaniæ intelliguntur data sub debita decentia, & poterit illis melius postea, vel per se, in statu gratiæ, vel per alium satisfieri: tum quia poterit aliunde ille Sacerdos sibi de alimentis providere.* Hæc ille. Ego sane in habente onera Missarum sufficientem necessitatem non agnosco: in Sacerdote inope, tum demum agnoscerem; cum ageretur de extrema, vel certe multum gravi necessitate.

40 Ut observet quis præceptum Communionis Paschalis, uti potest prædicta facultate. Ita Henriq. *l.* 8. *de Euch. cap.* 26. *n.* 4. Coninch. *disp.* 80. *de Euch. n.* 17. quia sufficiens necessitas judicanda est, saltem semel in anno, Divino illo cibo nutriri, ac refici, & sine controversia major, quam Missæ interesse die festivo.

41 Sed age jam, si potest, debet ne? Ex doctrina Doctorum sequitur debere: in tantum enim excusaretur ab observando præcepto Communionis; quia licite non posset: sed jam potest: ergo non excusatur. Vide in simili Ludov a Cruce *in exposit. Bull. Cruc. disp.* 1. *dub.* 4. *a n.* 5. Ex alio capite, sic, obligaremus illum ad habendam contritionem, quæ satis difficilis est: nec imponenda nova onera Fidelibus, sine evincentibus rationibus, sunt. Propterea judico non esse improbabile, tunc posse quidem, sed nequaquam obligari.

42 Adde, quod Suarez apud Delugo *disp.* 14. *de Euch. sect.* 3. *n.* 11. tenet probabilius esse, quod non possit, nedum, quod non debeat: quia lex, inquit, obligat ad Communionem, nisi quando hæc debito, legitimoque modo haberi potest. Quæ quidem opinio, cum sit tanti viri, & tam bona ratione firmata, probabilis est. Quare quilibet, & multo magis ille, cui difficilis res est sese conterere: sequi poterit hanc Suarii opinionem, & a Communione se continere: sicuti in simili diximus *n.* 38.

43 Denique, quid dicendum ut observet quis votum, aut præceptum mere humanum?

Dico cum Delugo *ibid. n.* 117. non posse ex hoc solo capite. Ratio est, quia vota, vel præcepta mere humana nonnisi de rebus intelliguntur, quæ modo debito, legitimoque possunt impleri. Adde in his non adesse necessitatem illam, quam spectavit Ecclesia in Communione Paschatis: spectavit enim necessitatem cibi, alimentique spiritualis, non cujuscunque; sed ejus, de quo Christus Dominus cum tanto rigore dixit: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Nam propterea nos modo notanter addidimus illam vocem (mere humana) & similiter præceptum de audienda Missa, ex probabiliore sententia, non afferre tantam necessitatem judicavimus supra *n.* 38.

44 Petes, hæ necessitates sunt ne etiam respectu excommunicationis? Respondeo, Coninchius sentit majorem necessitatem requiri ad communicandum in excommunicato, quam in mero peccatore: quia Ecclesia expresse excommunicatum arcet a Communione. At vero Vasquez *de Euchar. disp.* 208. *cap.* 3. *n.* 13. quem sequitur Delugo *de Euchar. disp.* 14. *sect.* 5. *num.* 104. dicit se non invenire differentiam: imo, si qua esset, majus impedimentum afferre peccatum, quod inducit impedimentum de jure divino, quam afferat excommunicatio, quæ de jure Ecclesiastico.

Dico in hanc sententiam. Ecclesia prohibet excommunicato ne communicet, nec celebret. Quando ergo talis prohibitio non obligat, poterit communicare, vel celebrare: quando obligat, non poterit. Quoniam igitur quando instat grave nocumentum non obligat (quale sine dubio in omnium sententia est instans mors, gravis infamia, & Missa inchoata) poterit celebrare, vel communicare, deficiente Confessario, cum Contritione. At quia in aliis casibus, præter hos tres dictos, non apparet regulariter grave damnum, tale, quod excommunicatum eximat a prohibitione communicandi, vel celebrandi, ideo nequaquam poterit.

Quamprimum confiteatur.

45 QUi urgente necessitate, elicito contritionis actu, sine confessione communicavit; exploratum, certumque est suo tempore, hoc est regulariter, vel ante aliam Communionem, vel quando urgebit necessitas implendi præceptum de annua confessione, habita copia Confessoris, debere sua peccata mortalia subdere clavibus. At quia loquens Concilium de communicante sine confessione, urgente necessitate; addit Confessionem Sacramentalem quamprimum postea esse faciendam: ideo id nunc explicandum erit.

46 Et primo quidem, hoc, sive præceptum, sive consilium, non extendi ad laicos, imo nec ad Sacerdotes extra Missam communicantes, certum sit. Ita Suarez *de Euch. disp.* 66. *sect.* 7. Vasq. *de Euchar. disp.* 108. *cap.* 3. *n.* 23. Jo. Sanchez *in Sel. disp.* 31. *n.* 12. Ratio est, quia Concilium cum universaliter in præcedentibus, pro omnibus fidelibus, locutum fuerit; deinde subdit in hanc sententiam; *Quod si necessitate urgente Sacerdos, absque prævia confessione celebraverit: quamprimum confiteatur.* Nota illud *Sacerdos*, & illud, *celebraverit*. Ratio etiam existit congrua: siquidem majus periculum indigne accedendi subest in Sacerdotibus, qui quotidie celebrare solent, quam in cæteris.

47 Deinde est ne id præceptum latum a Tridentino, an consilium duntaxat? si prius; Sacerdos quamprimum non confitendo, peccabit: si posterius, non item.

Theologi communiter (præter duos, vel tres mox adducendos *n.* 48.) Suarez, Vasquez, Reginaldus; Coninch. Filliucius, Hurtadus, Bonacina, quos Jo. Sancius, *in select. disp.* 32. *n.* 12. sequitur, citatque: quibus adde Castropalaum, *de legib. disp.* 1. *p.* 9. *n.* 3. *fine*, ac Delugo *de Eucharist. disp.* 14. *sect.* 7. *init.* asserunt esse præceptum sub mortali.

tali. Et Delugo quidem id confirmat duabus rationibus. Primo quia in hoc sensu præcepti videntur hæc Concilii verba explicari in regulis Missalis Romani: in quo, pro illis verbis, *quamprimum confiteatur*, ponuntur hæc *quamprimum debet confiteri*: illud autem *debet*, clarius (inquit Delugo) exprimit obligationem. Secundo quia si ea Concilii verba præceptum non continent; idem esset dicendum de plerisque præceptis, quæ ab eodem Trident. in decretis de reformatione, per similia verba, ponuntur. Imo, non aliis verbis impositum fuit præceptum annuæ confessionis, cap. *omnis utriusq. sexus, de pœnitent. & remiss.* Hæc ille.

48 Nihilominus aliqui non agnoscunt in his verbis præceptum obligans, sed solum consilium pium, piamque adhortationem: & ad summum, si est præceptum; esse solum putant, sub veniali. Ita tenet Petrus Ledesma *in Summa de Eucharist. p. 1. cap. 11. ante 9 conclusionem*, & Henricus Villalobos *in Summa p. 1. tr. 7. diff. 37. n. 7.* & *in Man. cap. 4. n. 24. circa finem*, quibus possem libenter addere Stephanum Fagundez *præcept. Eccl. 3. tr. 3. lib. 3. cap. 8. num. 9.* qui, quamvis in his Concilii verbis obligationem noscat; tamen illam particulam *quamprimum* ita intelligit; ut dicat, Sacerdotem postea posse confiteri, quando voluerit iterum celebrare, etiam si id fuerit post duos, vel tres menses: paremque in hoc facit Sacerdotem cum Laicis: utrique enim ante novam Communionem præmittere confessionem debent. Merito ergo connumerare hunc authorem possem inter eos, qui ejusmodi præceptum non agnoscunt: cum obligationem, quam ait se agnoscere, ita explicet, ut in praxi vix agnoscere videatur. Scio a Jo. Sancio *dist. 32. cit. n. 12.* absolute citari Stephanum Fagundez pro sententia Ledesmæ, & Villalobos: sed, si attente Stephanum legas; advertes ab ipso supponi quidem præceptum, sed dicto modo explicari.

49 Equidem non possum priorem sententiam agnoscentem in illis verbis præceptum sub mortali, non fateri probabilem esse: ajo tamen, & hanc non agnoscentem esse probabilem.

Primo quia illud imperativum *confiteatur quamprimum*, solum esse videtur exhortatio: cum enim potuerit Concilium uti gravioribus verbis imperium explicantibus, ut verbi gratia jubemus, præcipimus &c. tamen ab hujusmodi præcipiendi rigore se temperavit. Signum ergo est vere non imposuisse præceptum. Adde, quod Doctores quærunt universaliter, an verba imperativi modi, & in actu exercito præceptum indicantia, absolute prolata, præceptum contineant, qualia sunt: Facite, solvite, abstineant omnes, nemo audeat, & his æquipollentia. Et primo sunt aliqui, qui putant probabiliter, hæc nequaquam continere præceptum, sed consilium. Sic Caet. Castro, & Carbo, citati a Castrop. *de legib. disp. 1. part. 6. num. 3.* Alii secundo probabiliter censent quidem præceptum continere, sed solum sub veniali, non autem sub mortali. Sic Navarrus, Sayr. citati *ibid.* ab eodem. Alii denique tertio probabiliter item dicunt prædicta imperativa verba, tunc solum præceptum indicare sub mortali, quando sunt in materia gravi. Sic Thom. Sanchez, quem citat, & sequitur idem Castropal. *ibid.* nec alias opiniones probabiles invenies de hac re. Jam, Si sequamur primam opinionem; sane in re nostra, hoc est, in illo *confiteatur quamprimum*, non invenimus nisi consilium. Si sequamur secundam, non erit nisi obligatio sub veniali. Si sequamur tertiam; non erit mortale: quia ut probabimus mox *n. 54.* materia, in casu nostro, non est gravis.

50 Secundo. In casu dubio, an verba aliqua legis præceptum obligans importent, an consilium; tanquam regulam certam ponunt Doctores reputanda esse consilia, & non præcepta. Et ratio est; quia cum lex sit gravis, & onerosa, semper in benigniorem subditorum partem est intelligenda. Adde, quod in dubio melior est conditio possidentis, ergo in dubio, lex ne sit obligans, an non obligans; melior erit conditio humanæ libertatis, quæ a tali obligatione immunis est: ergo obligans non erit. Ita Sanch. *lib. 6. in Decal. cap. 4. n. 66.* Castropal. *disp. 1. de leg. p. 9. n. 1.* aliique. Et generaliter quoties verba legis intelligi possunt de obligatione veniali, non debet ad mortale extendi: quia semper in dubio, & in pœnis benignior interpretatio facienda est, *l. interpretatione, & l. si Præses, ff. de pœnis, cap. in pœnis, de reg. jur. in 6.* traditque Sayr. *lib. 3. clavis, cap. 7. n. 29.* & Sanchez *ibid. d. n. 66.* His ex doctrina eorundem, qui in nostro casu nobiscum non sunt, positis, sic subsumo: Illa verba Concilii, *quamprimum confiteatur*, dubia sunt, an importent præceptum, an consilium, ergo consilium. Rursus eadem verba possunt commodissime intelligi de obligatione veniali: ergo non de mortali.

51 Tertio quia optabile est, ut enixe optat Navarrus *in Summa c. 23. n. 62. in fine*, a legislatoribus neminem obligari ad peccatum: & juvat tot humanas leges sub præcepto obligantes diminuere, ne tanta præceptorum multitudine Hebræis pejores efficiamur, quare hoc, de quo agimus præceptum, etiam diminuere operæ pretium est. Nec Navarri solum est ejusmodi desiderium, sed S. Augustini, sed S. Thomæ: æquos autem Doctores, quæ sapientiæ lumina omnino, cum hos appello? Audi Sanctum Thomam *p. 2. q. 107. art. 3. in corp. In quibus quidem legibus humanis, etiam Augustinus q. 119. cap. 19. ait esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur.* Hæc S. Thomas. Et *paulo post* tolerabiliorem vocat Judæorum conditionem quam illius Ecclesiæ, in qua legum moderatio non adest.

52 Nec obstant rationes in oppositum *n. 47.* adductæ. Non prima: quia scilicet Missale Romanum loco illius *quamprimum confiteatur*, habet *quamprimum debet confiteri*: non obstat inquam. Primo quia ipsemet Delugo *in eodem tomo de Eucharist. disp. 10. sect. 4. num. 104.* ait Missalis Romani rubricas, regulas, seu dispositiones non obligare ad mortale, nisi aliquod contineant, quod vel *ratione* materiæ, vel aliunde grave sit. Secundo quia quamvis Vasq. & Sanch. adducti a Castrop. *disp. 1. de legib. p. 9. n. 2.* doceant, per illud verbum *debet*, importari in legibus necessitatem præcepti mortalis, tamen aliqui, quos tacito nomine citat, idem *ibid.* negant, & solum per illud concedunt importari debitum convenientiæ, & honestatis. Secundum hos igitur Doctores, verbum illud, *debet confiteri*, in Missali positum, obligationem mortalem minime denotabit. Sane, quod hoc verbum *debet*, non indicet grave saltem præceptum, inde mihi persuadeo; quia invenire solidum discrimen ignoro, cur verbum *oportet*, non ostendat obligationem gravem, ut docent ipsimet Vasquez, Sanchez, quos citat, sequiturque Castr. *de leg. disp. 1. p. 9. n. 2.* ostendat vero illud verbum *debet*. Non enim perinde est dicere, *oportet quamprimum confiteri*, ac *debet quamprimum confiteri*; Rationabilius ergo, licet minus vere, aliqui apud Sa *v. lex, n. 6.* & apud Sanch. *l. 6. in Decal. cap. 4. nu. 37.* tum illud *debet*, tum illud *oportet* gravem obligationem æque importare existimarunt.

53 At, inquies, cum adversariis, quos citat, sequiturque Bonac. *disp. 15. q. 1. p. 7. §. 4. n. 9.* de levitate verbi *oportet*, colligimus ex sacris litteris, & Canonibus. Instar omnium sit illud Danielis 3 *non oportet nos, de hac re respondere tibi*, & illud *dist. 4. can. Non liceat*; ubi dicitur, *non oportere Clericos, vel Religiosos prandere ante tertiam.* Egregie: nam ego etiam de levitate verbi *debet*, colligo, ne longius abeam, ex *sequenti dist. 5. can. ad ejus*; in quo dicitur; *Mulier nisi purgationis dies transeant viro suo admisceri non debet*: ubi nonnisi consilium, seu debitum ejusdem convenientiæ, & honestatis, & non præcepti, significatur, ut ipsemet Sanch. *lib. 9. de matr. disp. 21. n. 1.* cum aliis merito docet. Rursus *dist. 1. cap. Vestimenta*; ubi Pontifex de vestibus Ecclesiasticis sic dicit: *quæ neque ab aliis debent contingi, aut ferri nisi a sacris hominibus.* Quem textus expendens Suar. *de Eucharist. disp. 81. sect. 8. §. Tertium exemplum*, sic habet; *Quæ verba præceptum non continent, quia illud verbum* (non debent) *non videtur in rigore significare obligationem, sed decentiam quamdam: aut non intelliguntur, &c.* Et in sacris quidem litteris per idem verbum *debet*, convenientiam, decentiamque notari, solemne est: Matth. *n. 3. Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Joann. 13. *& vos debetis alter alterius lavare pedes.* Tobiæ 10. *Te non debuimus dimittere ire a nobis*: & similia passim.

54 Neque urget secunda ratio, quam Delugo docet, si illa verba *quamprimum confiteatur*, non continent præceptum: idem fore dicendum de aliis multis præceptis, quæ sub hac forma inducuntur: & signanter de illo annuæ confessionis, *semel in anno confiteatur*: Non urget, inquam, nam cætera præcepta prolata sub hac forma, si gravitatem mortalem continent; non est ex *vi* verbi, sed vel ex materiæ gravitate, vel ex adjuncta pœna, vel ex aliis capitibus: de quibus quomodo sint signa prohibitioni mortalis, disputatur *in tractatione de legibus*, & nos aliqua afferemus *in 3. opusc. de Sacr. Miss. lib. 3. c. 1. §. 8* Id, quod etiam patet in ipso eodem exemplo allato a Delugo de annua confessione: quæ & ex se est res multum gravis, & habet adnexam gravem pœnam. *Alioquin* (sunt verba citati Canonis, *Omnis utriusque sexus*) *& vivens ab Ecclesia ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* In casu autem nostro, nec ulla prorsus additur pœna, neque ejus materia admodum gravis bene perpendenti apparet. Quid enim magni ponderis habet, ut qui jam cum Contritione communicavit, atque adeo pie, prudenterque censetur esse in statu gratiæ, tam cito ad Confessarium confugiat: solum ut subdat clavibus illa peccata, quæ, jam sive ex Contritione, sive ex Sacramento bona fide suscepto esse remissa supponuntur? præstabit id, sine ullo inconvenienti, suo tempore: solum autem ex consilio bono, sanctoque statim in reverentiam Sacrificii peracti. Id quod indicare duntaxat recte voluit Tridentinum. Verum contra nostrum institutum hactenus aliquantulum spatiatos esse, sit satis. Adversus doctrinam hanc olim a me bona fide traditam insurgunt hodie duæ propositiones ab Alexandro VII. damnatæ, cui omnino parendum est. Altera. *Mandatum a Tridentino factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium non præceptum.* Altera. *Illa particula (quamprimum) intelligitur cum sacerdos suo tempore confitebitur.*

55 Demum igitur superesset hic discutiendum, an hoc Tridentini dictum intelligatur de Sacerdote habente copiam Confessoris, sed ex mera malitia, sine Confessione, celebrante. Item, an de Sacerdote qui post inceptam Missam recordatur se esse in peccato mortali. Præterea an de Sacerdote peccante intra ipsam Missam: & de aliis similibus casibus. Ut etiam, ad quod tempus se extendat illud *quamprimum*, ad duos, ad tres, ad pluresve dies? Quæ omnia fuse apud Doctores in quæstionem adducuntur apud Delugo *de Euch. disp. 14. sect. 7.* Sed quoniam nos probabile duximus, hoc non esse nisi consilium, illa quærere superfluum existimamus: uno enim verbo quæstiones omnes amputavimus: Ad nihil ex obligatione teneris.

§. VII. *Quando debet elici actus Contritionis ab eo sive Laico, sive Sacerdote, qui urgente necessitate, sine Confessione ad Eucharistiam accedit.*

56 DE Laico non est difficultas; satis enim est si eliciat immediate ante ipsam sumptionem: & quia sumptio, seu manducatio substantialiter fit, cum cibum deglutimus, seu trajicimus, non autem dum ille est in ore, quando solum initiative est sumptio; ideo probabilissimum puto, satis esse, si actus contritionis fiat, cum in ore habetur Sacratissima Hostia. Ita Delugo *de Eucharist. disp. 12. sect. 1. n. 29.* Hurtad. *de Eucharist. disp. 8. diff. 2. initio*, aliique. Certum tamen est peccare eum, qui sine determinatione eliciendi actum Contritionis accedit, esto deinde mutatus se justificet. Imo addo eum, qui cum intentione se per contritionem justificandi intra illam morulam, qua Sacratissima Hostia est in ore, communicat, difficulter non peccaturum, quia in magnum periculum actum contritionis eo brevi tempore non eliciendi, se volens conjicit. Usui tamen erit doctrina data in alieno raro casu, quo receptus in ore Christus Dominus forte ipso divino tactu peccatricem illam animam illuminare, atque convertere non dedignabitur.

57 De Sacerdote videtur major aliqua difficultas, si post inceptam Missam, se esse macula mortali sordidum recordatur. Respond. tamen facile ex Delugo *dist. 14. de Eucharist. sect. 6. n. 134.* debere actum contritionis elicere ante consecrationem (& aptissimum tempus, judico dum est in *Memento*) si peccati recordetur ante illam: si vero post consecrationem peccatum in mentem veniat, satis erit, si sese conterat immediate, ante consumptionem. Ratio utriusque est, quia præceptum existendi in gratia urget quando conficitur, & quando suscipitur Sacramentum.

58 Dices. At Sacerdos post consecrationem, ante consumptionem necesse habet tangere Sacratissimum Christi Corpus. Respondeo, quamvis aliqui in peccato mortali illud attingere, mortale propter irreverentiam esse autument; probabilius tamen est cum Hurt. *de Eucharist. disp. 9. diffic. 1.* aliisque, non esse, nisi ad summum veniale. Ratio est, quia non est censenda tanta irreverentia, ut ad mortale pertingat.

59 Confirmatur, quia quamvis nonnulli cum Laym. *l. 5. c. 5. n. 8.* asserant Sacerdotem mortali crimine deturpatum mortaliter delinquere, si Eucharistiam fidelibus porrigat: tamen aliqui merito id negant, ut Vasq. quem citat, & sequitur Delugo *disp. 8. de Sacr. in com. sect. 9.* quia tunc Sacerdos non conficit Sacramentum, sed solum dispensat

Con-

consecratum; ad quod tanta dignitas nequaquam requiritur. Idemq; est de Diacono, quando, ex speciali Sacerdotis commissione, Sacram Eucharistiam aliis porrigit: siquidem tunc non conficit, sed solum dispensat. Si ergo probabile id est, quanto magis probabile fiet, mortalem culpam non esse, solum attingere?

§. VIII. *De eo, qui ante Communionem recordatur peccati indirecte absoluti.*

60 Confitetur, ex. gr. quis rite peccata, cui tamen a Confessione in mentem redit aliquod grave a se commissum, quod ex inculpata oblivione Confessori non aperuit: hic obligabiturne sub mortali, ante Communionem præmittere actum Contritionis, si ei desit copia Confessarii? Rursus, obligabitur ne, si Confessorem in promptu habeat, talis peccati obliti confessionem ante eamdem Communionem præmittere? Vel si non habeat, solum ne urgente necessitate, an vero etiam illa non urgente, communicare poterit?

61 Ad primum ex Delugo *de Eucharist. disp. 14. sect. 6, num.* 121. si dolor, sub quo facta fuit hujusmodi confessio, non fuit universalis de omnibus peccatis, vel ex motivo universali, quod se extenderet ad hoc etiam peccatum; certum videtur, quod debeat elicere actum contritionis involventis hoc peccatum: siquidem hoc nondum retractatum non potuit, ne indirecte quidem remitti: atque adeo remanet in pœnitente necessitas se justificandi. At, si fuit universalis, vel ex motivo universali, non obligabitur ad novum contritionis actum, quia jam statum gratiæ per remissionem indirectam prædicti peccati obliti, & directam aliorum, quæ fuerunt Confessori manifestata, recuperavit.

62 Ad secundum: propter eamdem rationem, primo aspectu videtur nec obligari ejusmodi pœnitentem ad præmittendam Confessionem; nec indigere necessitate urgente, ad hoc, ut sine Confessione communicare possit: præmittitur enim Confessio, ut dignitatem gratiæ communicaturus acquirat: hic autem per Confessionem prædictam gratiæ ornatum obtinuit: & ex alia parte præceptum de præmittenda Confessione ante Communionem, jam observavit: Hoc ergo peccatum, quod menti de novo fuit oblatum, suo tempore, post perfectam Communionem, subdi clavibus ab ipso poterit. Sane, ita primo, ut dixi, aspectu, ex vi argumenti, dicendum esset: Et ita probabile esse, docet novissime Hier. Fer. *4. p. de scand. tota quæst.* 10. adducto etiam pro se P. Cornejo: poterat item adducere Reginaldum, & Præpositum, quos eos reprobans, adducit Diana loco mox citando, nisi obstaret praxis fidelium, ex qua colligimus cum Delugo *ibid. a n.* 126. præceptum, de præmittenda ante Communionem Confessione, non esse solum de præmittenda Confessione integra formaliter, sed etiam, uti advertimus, materialiter. Adde, eam opinionem fuisse expunctam, ut refert Dian. *part. 9. tract. 6. res.* 4. in Indice Expurgatorio Hispanico a Cornejo: Imo per edictum particulare reprobatam, ut refert Carpensis apud Dianam *ibid.* Quis igitur contra hanc censuram ire securus velit?

63 Solum eos liberandos a præmittenda confessione talis peccati obliti censeo, qui vel actu celebrant, vel ante altare ad linteum communicaturi expectant; hos enim, etiam si nullam notam infamiæ incurrant, non obligo ad recedendum, quamvis brevi reversuros. Sic Henriq. & Victoria apud Faguod. *3. Eccl. praecd. lib. 3. cap. 9. n.* 14. Ratio est, quia ex una parte irreverenter se gererent inchoatam quasi actionem, sine clara necessitate relinquendo: sicuti non bene morate se gereret, qui invitatus a rege, ubi sedit ad mensam, vellet, vel ad breve tempus, recedere: & ex alia parte, non apparet clara necessitas: quia hic jam est justus, beneque dispositus, propter absolutionem indirectam talis peccati. Et adverte, quod idem non tenebitur actum contritionis tunc elicere: quia jam, ut diximus, est justus: solum igitur habeat voluntatem illud oblitum suo tempore clavibus subdendi.

§. IX. *An peccata negative dubia sint ante communionem necessario Sacerdoti aperienda?*

64 Quale sit hoc dubium negativum dixi *in Methodo Confessionis, lib. 2. cap. 1. §. 3.* Et quidem esse hujusmodi peccata mortalia dubia necessario clavibus subjicienda, *ibid. n.* 16. resolvimus: ubi solum scrupulosos, & timoratos excusavimus, quia pro his peccata dubia pro nullis habenda sunt. Quoniam igitur ante Communionem sunt manifestanda Sacerdoti omnia ea peccata, quæ necessario clavibus subdenda sunt, cum talia sint peccata dubia, erunt etiam & ipsa ante Communionem aperienda: esto pariter a tali onere eximi debeant prædicti scrupulosi. Dixi (*ex posteriore sententia*) nam in priore docente, dubia peccata non esse sub obligatione confitenda, hæc præsens quæstio locum non habet, si enim ea non essent absolute confitenda, nec essent confitenda ante Communionem.

65 Verum negari non potest, omnes Auctores sentire in aliquo casu ad id non teneri habentes aliquod peccatum dubium; nimirum, cum deponitur dubium, vel ex probabilibus rationibus, aut etiam ex aliqua ignorantia invincibili.

66 Sed objicies contra hanc limitationem: Nam si aliquo casu non tenemur ante sumptionem Eucharistiæ peccata dubia fateri; sequitur, quod neque absolute obligamur eadem clavibus subjicere; quod tamen falsum censetur, tum ex universali praxi fidelium, tum ex efficacibus rationibus alias in Methodo Confessionis a nobis allatis. Respondetur tamen, sequelam esse falsam, eo quod in eo casu, in quo deponitur dubium, accedimus ad Eucharistiam sine ullo dubio.

67 Objicies iterum, quia si quis dubius alicujus peccati mortalis reciperet Eucharistiam, etiam si deponat dubium, exponit se periculo peccandi mortaliter, si forte reipsa illud peccatum ipsi dubium, sit coram Deo certum: quia irreverenter se geret. Sed responderi potest hanc non fore irreverentiam mortalem, quia non est contra dispositionem requisitam a S. Paulo dum dicit: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, &c.* quam dispositionem Tridentinum *sess. 13. cap. 7.* explicat de peccatis, quorum quis sibi conscius est: qualia non sunt dubia practice deposito dubio. Quod autem major reverentia sit ea dubia ante Communionem confiteri, sane fatemur, sed non obligari nos totam possibilem reverentiam ad hoc Sacramentum afferre, diximus supra §. 4. *n.* 9.

68 Addimus deinde hoc esse verum: non solum cum quis sibi persuadet, se non esse in peccato mortali, deponendo practice dubium; sed etiam si quis putat ex ignorantia aliqua invincibili licere sibi sine mortali peccato cum illo dubio recipere hoc Sacramentum: id enim non erit irreverenter formaliter sese gerere in recipienda Eucharistia, & evitabitur peccatum. Quod si illud peccatum dubium sit certum coram Deo, esto quod fortasse non recuperabitur gratia, satis tamen hic nobis est, quod non committatur novum peccatum, ut in simili dicemus infra §. 10. *cap. n.* 72.

69 Denique id ipsum affirmamus, si hic dubius de suo peccato dubium practice deponendo, eliciat actum contritionis, & postea communicet: jam enim ex una parte non se gerit irreverenter, quia putat se esse in statu gratiæ, & ex altera parte non obligatur ante Communionem fateri peccatum dubium, cujus (in casu posito) non est ullo pacto conscius.

70 Quare hominem habentem dubium alicujus peccati mortalis, sine ullo periculo peccandi existimo accedere posse ad Eucharistiam, etiam non præmissa confessione in casibus explicatis: puta, cum deponitur practice dubium, vel per ignorantiam invincibilem creditur id esse licitum.

§. X. *An sit casus, in quo communicare quis sine confessione, & etiam sine contritione, atque adeo in peccato mortali possit?*

71 Huc facere videntur ea, quæ *num. 36. & 37.* diximus de non potente elicere actum contritionis, cui nihilominus dimidiatam Confessionem exhibere concessum sit: sed tamen fortior nunc est casus: agimus enim de eo, qui nec contritionem eliciendi virtutem habet, nec confessione ulla, etiam dimidiata, gaudere potest.

Tam benigna sunt viscera Misericordiæ Domini, ut non dedignetur excusare aliquando pervicaciam nostram. Invenio enim unum, vel alterum casum, in quo quis purissimam Confessionem in peccato sumere, sine peccato possit.

72 Etenim, ex supradictis constat, Sacerdotem, qui incepta bona fide Missa, recordatur se mortalis culpæ reum, debere elicere actum saltem a se existimatæ contritioni. Sed jam si non possit, seu experiatur actum illum sibi valde esse difficilem, quid aget? Confiteri non potest, conteri nequaquam valet, Sacrificium inchoatum relinquere, ob infamiam inde sibi resultantem, difficillimum est. Quid ergo ab anima sic affecta superest extorquendum? Probabile esse ex aliquorum sententia judico, hunc non peccaturum mortaliter, si cum hujusmodi conscientia peccati mortalis, & cum eo dolore, quem tunc potest elicere, Missam prosequatur, consecret, communicetque. Ita Vasq. *de Eucharist. disp. 207. cap. 1. num.* 34. Hurt. *disp. 3. 9. de Eucharist. diff.* 1. Delugo *de Sacram. disp. 9. sect. 1. num.* 8. Ratio est, quia præceptum digne communicandi non videtur tam arcte fideles astringere, ut cogat Sacerdotem, cum tanto suo dedecore, ab incepto Sacro discedere. Tunc autem ejusmodi Sacerdos non acquiret gratiam, sed tamen non peccabit.

73 Idemque erit de Laico, qui jamjam recepturus sacram Synaxim ante linteum, nec sub aliquo prætextu sese removere valens peccati mortalis recordetur, nec conteri possit. Ita *ibid.* Par enim est ratio. Notent hanc doctrinam scrupolosi, animoque semper timidi (Ut notat pro scrupolosis S. Bonav. apud Bonac. *disp. 4. de Euch. q. 6. p. 2. n.* 19.) qui, quamvis vere eliciant contritionis actum; nunquam tamen se elicuisse sibi persuadent.

74 Quid, si Sacerdos, de quo loquimur, posset uno ex sequentibus modis ab incepto sacrificio desistere? Nam si esset v. gr. in Sacello privato, Missæ ministro puero solum assistente, a quo notam pati non esset valde laborandum, cum sine gravi infamia ab altari sese subducere facile posset; obligaturne se subducere? Deinde si posset deliquium simulare, vel quid simile illum ne ad similem fictionem obstringemus?

75 Resp. ad ejusmodi deliquii prætextum arctare illum non possem: quia est remedium nimis extraordinarium, ac pluribus inconvenientiis obnoxium, ad quod non tenemur. Illud de puero sit tempero, ut si posset Sacerdos de illo, sive quocumque alio ministro fidere, spemque haberet, intra tempus competens, se recolligendi, atque adeo se conterendi, existimarem debere Sacerdotem vel non curare Missam aliquantulum extendere, vel alio, si facile posset, ministrum, intra illud competens tempus, reditum remittere: relinquere autem Sacrum nullo modo approbo. Ratio est, quia in priori modo salvatur infamiæ nota, in posteriore non item; nam minister, quamvis unicus, & licet puer, semper posset obloqui contra Sacerdotem Sacrificium interrumpentem. Multo magis id non esse faciendum, facta consecratione, ne Sacrificium imperfectum relinqueretur.

76 Jam vero alium casum afferunt Doctores, Delugo *disp. 14. de Eucharist. sect. 2. n. 3.* Dian. *p. 5. tr. 13. res. 74. fine*, in quo excusatur a sacrilegio peccator, si communicet. Nam si v. gr. irruente Paganorum, vel Hæreticorum multitudine in Ecclesiam, timeretur Sanctissimæ Eucharistiæ contemptus; tunc fidelis quicumque existens in mortali, nec illa subita irruptione potens sese facile conterere, posset (imo adde libens, quod deberet) ad vitandam injuriam, quæ timetur tanto Sacramento, illud assumere: sicut etiam posset, deberetque non jejunus. Imo ex Vasq. apud Delugo *de Euch. d. sect. 4. n.* 87. & Laico Sacratissimum Christi Corpus tangere, idemque instar Mariæ Scotiæ Reginæ (de qua idem Delugo *disp. 58. sect. 1. num.* 25.) sois se manibus communicare, sine ulla hæsitatione, in similibus casibus liceret.

§. XI. *An liceat Laico quotidiana Communio?*

77 Huc reducimus difficultatem hanc; quod ad Communionem adeo frequentem magna certe spiritualis dispositio requiritur.

Jam, licere Communionem quotidianam Laico, etiam uxorato, imo eam vetare illi nec Confessarium, nec Superiorem posse: quia eam Christus Dominus omnibus, qui peccati mortalis sibi conscii non sunt, sive cum magno, sive cum parvo devotionis affectu, liberaliter concessit, docet cum paucis Joan. Sanch. *in select. disp.* 22. Negat cum aliis multis Joann. Delugo *disp. 17. de Euch. sect.* 2. solumque concedit maximo fervoris spiritu accensis, Sanctæque Catharinæ & similibus. Lege eos, si hanc quæstionem late discussam videre in animo est. Nos breviter negantem sententiam complectimur: quia putamus id cedere majori reverentiæ debitæ Christo Domino, ac Regi nostro. Affirmans opinio illud a Confessariis obtineat, ut fidelibus Sacram Communionem appetentibus, sive etiam solum petentibus, sese faciles in posterum exhibeant.

XXIII.

DECRETUM

Circa Communionem Quotidianam

Datum Romæ 12. Februarii 1679.

„ CUm ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimonio pervenerit, in quibusdam Diœcesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria sexta Parasceve, & simul affirmari eamdem quotidianam communionem præceptam esse a jure divino, quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse, videlicet, quod aliqui, non in Ecclesia sed in privatis Oratoriis, & domi, imo cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota, sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena, aut secreto illis deferunt Sacerdotes sæculares aut regulares, aliique in communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores solito, ac tandem quis confiteatur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus consideranda commiserit S. Congregationi Cardinalium Concil. Trid. interpretum, eadem S. Congregatio prævia matura discussione super prædictis unanimi sententia ita censuit. Etsi frequens quotidianusve Sacrosanctæ Eucharistiæ usus a SS. Patribus fuerit semper in Ecclesia probatus, numquam tamen, aut sæpius illam percipiendi aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus aut hebdomadibus dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit, sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet, tantum indicavit, cum inquit: Optaret quidem Sacrosancta Synodus ut in singulis Missis fideles astantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent, idque non immerito, multiplices enim sunt conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritus alienationes, multæ contra gratiæ, & Dei dona parvulis concessa, quæ cum humanis oculis scrutari non possimus, nihil certe de cujusque dignitate atque integritate, & consequenter de frequentiore aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea quod ad negotiatores attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cum Beatus Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacent orationi, eos serio admoneant tanto magis ob Sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentiæ vacandum, puriorique mente ad cœlestium epularum communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti aut quotidiana Sacræ Communionis sumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum per se aut Parochos seu Confessarios sibi decernendum putet; illudque omnino provideat, ut nemo a Sacro convivio, seu frequenter seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis, et præparationis modo varius aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent. Si quæ vero puritate mentis eniteant, & fervore spiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis a superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opera quoque concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accesserint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti ac Divini Judicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri. Et si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere. Episcopi autem, in quorum Diœcesibus viget hujusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi adhibito prudentiæ & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio postulari sibi maxime persuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ & scandali suspicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutesque ac dona in sumentibus augeantur. Quod abunde continget, si ii, qui de voto hujusmodi studio divina præstante gratia tenentur, seque Sacratissimo Pane frequentius refici cupiunt, suas vires expendere, seque probare cum timore & charitate assueverint. Quibus Christum Dominum, qui se fidelibus manducandum, & se pretium in morte tradidit, atque in cœlesti regno se præmium est daturus, precatur Sacra Congregatio, ut suam opem ad dignam præparationem, & sumptionem largiatur. Porro Episcopi, & Parochi seu Confessarii redarguant asserentes, communionem quotidianam esse de jure divino, doceant in Ecclesiis seu Oratoriis Privatis, ex dispensatione seu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiam, nec eam ullo modo deferendam in crumena, aut secreto ad existentes domi, vel cubantes in lecto, quam ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valent, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publice & cum pompa juxta formam Ritualis Romani. Si vero ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa communionem in feria sexta Parasceve, Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur. Insuper admoneant nulli tradendas plures Eucharistiæ formas seu particulas, neque grandiores, sed consuetas. Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Si Parochi, & Confessarii, etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jesu, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

„ Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præsens Decretum typis dari ac publicari voluit. In quorum &c.

CAPUT II.

De dispositione corporali requisita ante Sacratissimam Communionem.

§. I. *De munditie a pollutione, vel copula.*

1 PRæmittimus tanquam certum, non esse mortale, post peractam rite pœnitentiam de peccato, eodem etiam, quo patratum est die, communicare: jam enim, sic non indigne graviter ad Sacram Eucharistiam acceditur. Ita Sanch. *lib. 9. de matr. disp.* 13. quidquid dicat Navar. *in Man. cap.* 21. *n.* 51. putans esse mortale etiam post Confessionem debitam, qui tamen *in* 2. *edit.* mutavit sententiam.

2 Porro, quoad decentiam: Pollutio involuntaria neminem ex iis, qui bene affecti sunt circa spiritualia, retardare unquam debet a Communionis accessu. Sic Delugo *disp. 15. sect.* 2. *a n.* 9. Sanch. *lib.* alios citantes. Qui maxime ab hujusmodi pollutione in imaginativa turbaretur, esset ob reverentiam consulendus differre in alium diem. Sic iidem, quicquid dicat Joannes Sanch. *in select. disp.* 33. *n.* 2. nisi id sæpius accideret, periculumque esset spiritualem profectum aliqua ratione impediendi, vel nisi aliqua ex rationibus, sequenti numero dicendis, Communionem concederet.

3 Pollutio voluntaria, vel copula illicita, etiam post congruam pœnitentiam, melius, propter eamdem reverentiam, impediret communionem illius diei: Sic iidem. Nisi forte nota, vel infamia, vel Jubilæum, vel Festum solemne, vel quid simile, concedendam suadeat. Fateor interim, majorem rationem requiri post illicitam copulam, quam post simplicem, ultro volitam, pollutionem: licet enim hæc gravior culpa sit; illa nihilominus, cum sit magis externa, ac magis voluntaria, magis distrahit.

4 Copula licita melius, & regulariter impediet. Sic idem, quidquid dicat idem Jo: Sanch. *ibid.* nisi Festum, nota, vel simile quid, ut modo diximus, obstent.

5 Adverte denique cum Delugo *ib. n.* 14. minorem causam requiri ad concedendam Communionem, si ejusmodi copula oritur ex amore prolis, quam si ex cupiditate voluptatis; & multo satis minorem, si est non petita, sed reddita: ita ut in hoc casu merum communicandi desiderium sufficiens causa videatur, siquidem tunc prætextu Communionis, non erat conjux repellendus, & nunc, ob actum redditæ justitiæ, minus est uxoratus a Communionis refectione removendus. Adde hic illud, quod modo dictum est *c. præced.* §. 11. *in fine.*

Denique estne peccatum veniale accedere ad Eucharistiam, postquam eadem die conjux delectationis causa debitum exegit? Esse docet Sanch. *lib. 9. de matr. disp.* 13. *n.* 7. & March. *de ord. tr. 3. p. 3. c. 2. n.* 16. Ratio est (inquit March.) *Quia apparet aliqua irreverentia sic accedendo.* Audio. At etiam, qui causa voluptatis vespere ante Communionem comedisset, peccaret venialiter, mane accedendo ad Eucharistiam, & sic de similibus, quod non admittimus. Puto igitur, ex suppositione, quod in tali copula, vel cibo quis venialiter peccaverit, esse judicandum sicuti supra *c.* 3. §. 4. judicavimus, esse, vel non esse veniale accedere ad Eucharistiam cum veniali. Illud addo, in materia luxuriæ facilius mentem a sacris ministeriis avocari, quam in aliis materiis: ac propterea facilius incidi sic posse modo supradicto *cap.* 1. *a n.* 13. in veniale, accedendo ad Eucharistiam cum hoc speciali peccato veniali. Ad quod certe respexit Sanch. *l. c.* dum castigate loquens, dixit, debitum exigentem ex voluptate regulariter, peccare venialiter accedendo eodem die ad Communionem, nisi aliqua causa excuset: *quia* (inquit) *oritur magna distractio, mentisque hebetudo.* Nota illud (*regulariter.*)

§. II. *De munditie corporis externa.*

6 NUllæ sordes corporeæ, unde nec menstrua, secundum se, Communioni impedimento sunt. Ita Delugo *disp.* 15. *de Euch. sect.* 2. *n.* 15. Præstat tamen propter decentiam, eas, quantum modeste fieri potest, amovere. Si tales sint, ut horrorem aspicientibus pariant, a Communione publice exhibenda decens est abstinere, nam sic intelligendus est Canon, *Tuæ nos, de Clerico ægrotante*, qui propter lepram a Communione prohibetur, intelligendus, inquam, in publico. Nec tamen si id in publico fiat sine scandalo (quod tamen vix, hac nostra ætate, quando res suo pondere jam expensæ, vel ipsi populo notæ sunt, posse esse puto) peccaretur: talis enim Canon in usu non est.

§ III. *De superfluo mulierum ornatu.*

7 QUid de muliebri purpurissa, cerussa, & ornamentis? Respond. si fucus ille, & cætera ornamenta vanitate afficiantur mortaliter peccaminosa, fore culpam sacrilege mortalem, certum, exploratumque est. Si venialiter; dic illud, quod supra *c.* 1. §. 4. diximus de accedente ad Communionem cum affectu ad peccatum veniale. Si nullam peccaminosam redoleant, ut subinde accidit fœminis timoratis bono fine, propter suos oculos, vel juxta ritum patriæ sese ornantibus, nulla erit culpa: quia, nisi aliud addatur, non est unde ea contrahi possit. Fateor, regulariter, vix a veniali excusari eas, quæ tam anxie faciem dealbant (utinam eodem modo conscientiam) si non ex alio capite, certe ex eo, quod illud tempus, quod expenderunt ad se comendas (de quo scite Poeta, *Dum comuntur, dum pectuntur, annus est*) ad animam piis virtutum actibus exornandam, vel certe ad utiliora negotia expedienda, consumere debuissent.

§. IV. *De vestibus externis: ubi, an Sacerdos sine stola, & Eques cum gladio decenter communicent?*

8 MIssos Religiosos facio, qui certo vestimentorum genere induti, obstringuntur, saltem in publico, ad Communionem accedere. Regulas quisque consulat suas.

9 Porro, cum certum sit, vestes non esse hic valde attendendas, non enim corporis ornatum, sed animæ pulchritudinem exposcit hoc Sacramentum: tamen modesto quisque, honestoque ornatu, propter reverentiam, uti, quantum potest, congruum est.

10 Sed hic in proprio loco quæritur. Primo, an cum Sacerdos extra Sacrificium communicat, Stolam circa collum tenere, sub obligatione oporteat. Resp. Id congruum quidem est: *in c. enim Ecclesiastico, dist.* 23. ita præcipitur. Quia tamen & res non est (extra Sacrificium) ex se gravis, & decretum illud, quoad hoc, usu jam est abrogatum, obligatio peccati non adest. Ita Azor. 1. *p. l.* 10. *cap.* 28. *q.* 12. Gavant. *in Comment. ad Rub. Missalis tom. 1. p. 4 tit. 8. n.* 7.

11 Quæritur secundo, an decenter fidelis accedat ad Sacram Eucharistiam armatus ense, & pugione: ut si sit Eques Religiosus S. Jacobi, Alcantaræ, & similium? Resp. decenter. Sic Jo. Sanch. *in select.*

disp.

disp. 45. n. 3. quia hæc sunt ipsorum insignia: & quidem ad propugnandum pro fide. Cæteris laicis idem conceditur, quia non est unde appareat irreverentia.

52 Addunt tamen aliqui cum Dian. *p. 3. tr. 2. resol. 30. fine*, id fieri debere, cessante scandalo: quod tamen raro cessare putant. Equidem licet sim omnibus auctor, ut propter modestam humilitatem illa instrumenta deponant, tamen si secus fiat, non puto facile affuturum scandalum, saltem grave, nisi forte aliquam rudis homuncionis levem admirationem, de qua non est valde laborandum. Consuetudo autem, quæ alicubi viget ea deponendi, nil aliud ostendit, nisi prædictam modestiam, a qua ortum eam consuetudinem habuisse, & non nisi decentiæ obligationem afferre, jam omnes fere norunt.

§. IV. *An Corporis sanitas requiratur ab accedente ad Eucharistiam?*

13 NUlla ex se requiritur; Solum ergo a Communione arcendi sunt infirmi illi, in quibus, ratione vomitus, frequentis tussis aliqua irreverentia sacræ Hostiæ rationabiliter timetur. De leproso vide supra §. 2.

14 Verum, quoad ejusmodi infirmos, quænam sunt diligentiæ exhibendæ? sane ex Jo. Sanch. *in sel. disp. 38. n. 2.* Si infirmus post sumptum cibum, etiam modicum, statim eum sursum, vel deorsum expellat, ne communicetur. Si vero modicum cibum, vel particulam non consecratam, cum qua fieri experientia potest, retineat, concedendum est ei sacrum Viaticum. Quod si non ex assumpto cibo, sed ex ipsa ægritudinis vi, vomitum patiatur, communicandus non est, nisi per sex circiter horas vomitus cessaverit, & medicus, vel si hic absit, astantes judicaverint, saltem per horam ab assumpta Eucharistia, infirmum non vomiturum, nam tunc communicari poterit. Quod si deinde per accidens redeat vomitus, & sacra Hostia expellatur, reponatur loco aliquo sacro, ac species, ubi corruptæ fuerint, in sacrarium recondantur. Cætera, quæ ad infirmi Communionem pertinent, dicemus infra suo loco *c. 5.* vide item *c. 3. §. 4.*

§. VI. *De jejunio naturali requisito ante Communionem.*

15 DUo mox dicenda requiruntur ex Delugo *disp. 15. de Euch. sect. 2.* ad hoc ut violetur jejunium naturale, dictum naturale ad differentiam jejunii Ecclesiastici, quod Ecclesia præcipit observari in diebus jejuniorum. Eo violato, ad sacram Communionem, extra casum necessitatis, de quo dicemus mox §. 8. accedere, sacrilegium mortale esse (& quidem per nos unum) ut supra diximus *c. 1. §* ignorat nemo.

16 Primo igitur requiritur, quod quicumque cibus, vel potus sumatur: cibus autem, & potus est ille, qui in stomacho alteratur, seu digeritur, vel ad digestionem pertinet. Secundo quod id fiat per actionem, quæ sit comestio, vel potatio: quæ talis non est, nisi quid ex prædictis cibo, & potu assumatur, & in stomachum trajiciatur. Jam distincte de singulis.

Quæ pertinent ad cibum.

17 Dixi (quicumque cibus) siquidem etiam modicissimus cibus, ut modicum granum anisi, ex proposito deglutitum, violat jejunium hoc. Sic Delugo *ib. n. 22. & 27.* & Hurt. *de Euch. disp. 9. diff. 15.* nam ex Concilio Toletano, cibus, vel potus, quamlibet minimus, ante Communionem prohibetur.

18 Dixi iterum (cibus) ossiculum enim sive fructuum, sive alterius generis, fructum ligni solidi, moneta aurea, globulus plumbeus, frustum unguis, filum ex ferro, serico, vel lana, & similia non violant, etiam in magna quantitate: non enim sunt cibus. Ita Delugo *cit. n. 32.* Et non mediocre signum, quod in stomacho non alterentur, est, quia eadem integra, ut deglutiuntur, a quolibet, etiam valido stomacho, egeruntur in excrementum. Contra, violat tabacum per os assumptum, si deglutiatur, pillulæ ad medicamenta, & similia, ex Præp. *in 3. p. q. 80. art. 9. dub. 1. n. 39.* quia sunt cibi, quamvis medicinales: quibus semper est immissa aliqua tenuis particula apta ad digestionem, nutritionemque.

19 His violantibus addo libens cum Delugo *ib. n. 32.* papyrum, seu chartam, & filum ex lino: ducunt enim originem ex herbis, & sunt in substantia herbæ, quæ digeruntur: ut etiam est musca, culex, & vermiculi, digeruntur etiam & ipsi. Nec valet cum aliquibus dicere, papyrum, & filum ex lino non esse cibum humanum, non inquam, nil valet dicere: nam nec fœnum, & palea v. g. sunt cibus humanus, & tamen, quia digeruntur, violant. Huc item reduco terram, seu cretam, quam fœminæ, ob delectationem, vel ad diminuendum colorem, comedunt: hæc enim cum non sint purum elementum, puto alterari in stomacho, & consequenter violari jejunium. Et sane quis neget pulverem ex lapide Bezzuar, vel ex terra Cypria, etiam si solus, sine jusculo deglutiatur, cum sumatur per modum cibi medicinalis, solvere jejunium? par autem videtur ratio in terra, seu creta.

Dices cum aliquibus: Terra, & similia in magna quantitate non vitiant jejunium Ecclesiasticum: ergo in minima non violant naturale. Sic Summa Dian. *V. communionis disp. n. 33.* Resp. nego consequentiam: nam terra, & similia non violant jejunium Ecclesiasticum, quia modicissimum est illud, quod in ipsis, etiam acceptis magna quantitate, inest nutritivi, seu digestibilis: sicut evenit in cibis medicinalibus, modo dixi *n. 18.* At hoc modicissimum, quod ibi inest, satis est ad violandum jejunium naturale, ad quod violandum sufficit quodlibet modicum, ut vidimus *n. 17.*

20 A cera non violari jejunium nec naturale, nec ecclesiasticum, etiam in magna quantitate assumpta docet Summa Dianæ *ib.* citatque pro se Jo: Delugo *disp. 15. de Euch. sect. n. num. 29.* Sed *ibi* Delugo *juncto n. 25.* meminit cretæ, non ceræ in meo codice, quæ satis diversa sunt: magis tamen acquiesco, quod frangat Jejunium, sicuti dixi de ipsa creta, & terra: imo rationabilius, quia magis alterabilis, & partibus aliquibus mellis immista semper est.

21 Si quis deglutiat avellanam, vel pineam nucem cum cortice integram, frangere jejunium docet Joannes Sanchez *in selectis disp. 43. n. 23. fine*, quia est materia comestibilis, & per accidens non alteratur. De qua doctrina ego dubito; quia ut trajicitur, nec est alterabilis, nec digestibilis.

Quæ pertinent ad Potum.

22 Dixi deinde de requisitis ad violandum jejunium (potus) quia gutta aquæ de industria sumpta violat hoc jejunium, sicuti violari a modico anisi grano, paulo ante diximus: ille enim est cibus modicus, hic modicus potus. Violat etiam potio medicinalis, aurum item potabile, ut etiam sanguis, quem sugeret qui ex suo v. g. digito vulnerato: Ita Delugo *ib. n. 32.* quia hæc per modum potus assumuntur. Si a te hauriatur aqua (imo & quodlibet aliud) & statim a stomacho ejiciatur; judicandus es non jejunus, saltem ex eo capite: quia semper remanet aliquid in stomacho.

Quæ pertinent ad naturam Comestionis, vel Potationis.

23 Dixi deinque (quæ sit comestio, vel potatio) quia Primo gutta aquæ ex Delugo *ib. n. 38.* quæ commiscetur salivæ dum os abluis, vel gutta jusculi *ib.* quando illud gustas, an ut bene præparatum, immistumque salivæ trajicis, vel sanguis, *ib.* qui ex capite fluit in os, & immistus item salivæ deglutitur, non violant. Secundo eodem modo culex, vel musca, vel pulvis quæ casu in os volitant, & casu trajiciuntur. Sic idem *n. 33.* & Hur. *de Euch. disp. 9. diff. 15.* Tertio sanguis, vel humor descendens etiam in magna quantitate, ex capite, vel gingivis, etiam non salivæ immistus, si deglutiatur. Sic Delugo *ib. n. 23.* Quarto sumptio tabaci per nares sive in folio, sive in pulvere, sive in fumo, ex Granado *in 3. p. contr. 7. tr. 10. disp. 8. n. 4.* imo & aliquantulum aquæ attractæ per nares, non solvunt jejunium; colligitur ex Suar. *de Euch. disp. 68. sect. 5. §. Quæres rursus*, quia hæc omnia non sunt comestio, vel potatio: sed prima est trajectio salivæ, secunda est respiratio, tertia est fluxus, quarta est attractio, seu afflatio narium. Denique odor quilibet non violat jejunium. Sic Granad. *ib.* quia, præterquam quod non est cibus vel potus, non sumitur per comestionem, potationemve, sed per prædictam narium afflationem.

24 Contra, musca, vel culex, si eum de industria comedas, vel etiam potens eum expuere, nihilominus trajicis, violas jejunium: Ita colligitur ex Delugo *n. 73.* quia ex una parte hæc digeruntur, suntque ut modo diximus cibus, & ex alia hæc est propria comestio: quod enim involuntarie ab extrinseco venerint, non obstat: nam etiamsi involuntarie ægrotus per vim cibetur, & decidens in flumen, aquam invitus bibat, non propterea erit jejunus. Adde quod tu jam voluntarie trajicis: unde hæc non erit respiratio, sicuti esse modo diximus, quando casu, ex vi ipsius respirationis, prædicta musca trajicitur.

25 Præterea non violant jejunium frustulæ, quæ in dentibus remanent ex reliquiis cœnæ, si non de industria deglutiuntur: siquidem sic non fit comestio: nam vel cum saliva, vel ex respiratione trajiciuntur. Sic Delugo *ib. n. 36.* Vasq. *de Euch. disp. 211. c. 4. n. 30.* Hurt. *de Euch. d. 9. diff. 15.* violant tamen, si deglutiantur ex industria. Sic idem, quia sic æquivalent comestioni: & parum facit, quod non hodie, sed hesterno assumptæ fuerint, dummodo comedantur: quo pacto, propter eamdem rationem, etiam violatur jejunium a saccaro, seu tabellis, ad raucedinem avertendam, positis in ore vesperi ante cubitum: sed quæ post mediam noctem liquefiant, & trajiciantur in stomachum. Ita Delugo *n. 26. & 27.* Aliqui docent per prædictas cibi reliquias nunquam violari jejunium: quod sane, saltem propter auctoritatem extrinsecam non ignobilium Doctorum non est improbabile. Sic Tabiena, Henriq. Jo. a Cruce, Diana, Suarez, Rodr. Coninch. aliique. Id quod, ne ad prædictas tabellas extendas velim: quia in his, cum voluntarie assumptę fuerint, magis clare apparet ratio comestionis.

26 Denique aromata in ore tenere, imo & conterere, ut frequenter fit in mastice, & in tabaco ad confortandum caput, vel ad phlegmaticum humorem evacuandum, si non deglutiantur, non nocent jejunio. Sic Bonac. *de Sacr. disp 4. q. 6. p. 2. n. 9.* quia ejusmodi actio comestio nullatenus est. Quod si aliquid ex his descendat cum saliva, ut certe semper evenire oportet, cum cohiberi non possit, quin descendat saliva illis aromatibus affecta, non affert impedimentum jejunio. Ita Tannerus *t. 4. disp. 6. q. 8. art. 8. nu. 1.* siquidem, non est per modum cibi, vel potus, sed per modum salivæ, seu commistim cum saliva. Illud, quod aliquis addit, quod videlicet, si dum prædicta aromata in ore quis volvit, granum aliquod casu in stomachum descendat, non solvatur jejunium, mihi difficile est; quia hæc est vera, licet non volita, comestio. Neque eadem est ratio de musca in os volitante, & casu deglutita: hæc enim actio nullo modo est comestio, sed respiratio, cum granum illud in ore contritum volutatum & in stomachum quamvis contra voluntatem trajectum, comestio fit, & non sola respiratio, ut de decidente in flumen, & aquam involuntarie deglutiente diximus *n. 24.*

An somnus, vel cibus digestus requirantur ante Communionem?

27 DUo denique adverte. Primo minime requiri, quod post cibum ante mediam noctem assumptum homo dormierit, vel cibum digesserit: hæc enim non sunt in præcepto. Sic Delugo *n. 39.* Ex quo olim consului cuidam, qui cæterum non infirmus, maximam tamen famem facile patiebatur, nec sese cohibere per quatuor horas sine cibo poterat: consului, inquam, ut immediate ante mediam noctem se cibo reficeret, & antequam illæ horæ elaberentur, quamvis nondum digesto cibo, rite communicaret.

De tempore, quo violatur jejunium naturale.

28 Adverte secundo, tempus, quo jejunium, de quo agimus, violatur, esse, quando quid comeditur, vel bibitur post mediam noctem, quæ per horologium mediam noctem notans significatur per primum pulsum campanæ. Ita Sanch. *lib. 2. de matr. disp. 41. n. 40.* Delugo *disp. 13. de Euch. sect. 2. n. 27. & 40.* & (si tale horologium quadrantes ante horarum pulsum notat) per primum pulsum primi quadrantis, tunc enim notatur incipere dies sequens. Unde, si forte tunc es in actu bibendi, & prosequaris post dictum primum pulsum, jam naturale jejunium violasti. Nec enim sequor unum, aut alterum dicentes, initium sequentis diei incipere post ultimum prædictæ campanæ pulsum.

Consulto dixi (per horologium mediam noctem signans) nam communia apud nos Italos horologia, ejusmodi nequaquam sunt: solent enim per sonitum notare diei, noctisque tempus, fere semihora post exactum solis evolantis cursum. Vide Peliz. in simili *t. 1. Man. Reg. tr. 15. cap. 8. n. 105.* Unde fit, ut hæc a nobis in re nostra, & in notatione meridiei sit detrahenda. Si v. g. in nocte, vel in die Æquinoctii horologium Italicum det signum sex horarum, media nox, vel meridies vere in nostris Regionibus erit hora Italica quinta cum dimidia: unde ea nocte non poterit amplius frangi jejunium a communicaturo die sequenti. Idipsum sive notavit, sive observari mandavit Missale Romanum editum ab Innocentio X. anno 1647. in Instructione pro hac re, & similibus posita initio ejusdem Missalis, ut merito sic advertit Gavant. *in Rubr. Miss. p. 5. in fine, Tabul. meridiei, & mediæ noctis.* Monet idem Theodosius, quod horologia Italiæ sonant horas tardius, quam indicent horologia Solaria, quandoque

que per quadrantem horæ, quandoque per dimidiam horam, & ideo detrahenda erit illa quantitas horæ: aliqua huc pertinentia collige ex dictis a nobis *lib. in Dec. cap.* 5. §. 5. ubi de jejunio Ecclesiastico.

§. VII. *De dubitante, an solverit jejunium naturale? Ubi de diversitate Horologiorum.*

29 SI dubitas, an sis jejunus, ex eo quia nescis, comederis ne, an non, communicare tibi conceditur. Ita Laym. *lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 4. *n.* 39. Deiug. *disp.* 15. *de Euch. sect. n.* 42. & 43. Jo. Sanch. *in disp.* 24. *num.* 9. At si certus, quod comederis, dubitas autem comestio fuerit ante mediam noctem, an post illam; non conceditur. Ita Sanch. *lib.* 2. *de matr. disp.* 41. *n.* 40. Deiugo citans Fagund. *in prae. Eccl.* 3. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 18. Ratio est, quia hic est possessio pro præcepto; ibi pro tua libertate.

Scio, aliquos in utroque casu concedere Communionem, quia in utroque putant stari debere pro libertate communicandi: & sane propter auctoritatem horum Doctorum probabile id existimandum est. Sic Laym. *l. c.* Baun. Auctor casuum Bonon. quibus adde Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *ref.* 2. 9. Jo. Sanch. *in sel. disp.* 42. *cit.* Adde, posse defendi, libertatem esse priorem præcepto, atque adeo debere prævalere.

30 Dixi (si dubitas) nam si sint plura horologia, nisi constet esse falsa, potes quodlibet sequi: Ita Delugo *cit. n.* 45. quamvis id neget Meroila, & Salas apud Dianam *p.* 4. *tr.* 3. *resol.* 19. tunc enim non dubitas, sed habes probabilitatem, quam illud tale horologium tibi facit, non fuisse mediam noctem, quando comedisti, quia non fuerat datum signum ultimi horologii. Licere autem cuique facere id, quod probabile est, communis est sententia Doctorum. Lege Castrop. *tom.* 1. *disp.* 2. *de consc. p.* 2.

§. VIII. *Quando non jejuno licet communicare?*

31 IN aliquibus casibus id licet. Primo instante morte pro Viatico; id quod satis sit hic innuisse: nam cætera, quæ ad id spectant, dicemus *infra proprio in loco c.* 5. *præsertim* §. 10.

32 Secundo, Sacerdoti, etiam ad dandum Viaticum alteri moribundo licere non jejuno celebrare, si non adsint aliæ particulæ consecratæ, docent plures: plurimi vero negant, utrique probabiliter apud Delugo *disp.* 15. *de Euch. sect.* 3. *num.* 67. illi, quia judicant, præceptum jejunii ante Communionem non esse ita rigide latum ab Ecclesia, ut velit moriturum relinquere sine Viatico: hi, quia putant satis esse, si concedatur ipsi infirmo tale privilegium, non vero aliis, propter ipsum.

33 Tertio propter scandalum, vel infamiam. Sic aliqui apud Præp. *in* 3. *p. q.* 80. *art.* 8. *dub.* 2. *n.* 49. Unde qui stat ad Altare ante introitum, recordaturque se non esse jejunum, si discedere sine infamiæ nota non potest, communicare poterit. Ratio est, quia præcepta humana cum tanto rigore obligare non solent: nam propter eamdem rationem, si Sacerdos in Altari ante consecrationem se similiter non esse jejunum recordatur; si sine nota non potest (quam raro effugere valet, *ut diximus c. praced.* §. 6. *n.* 35.) prosequi Sacrificium poterit. Sic Suar. *de Euchar. disp.* 65. *sect.* 6. *fin.* Valq. *de Euch. disput.* 211. *n.* 48. Dico ante consecrationem: nam si postea, nullo modo, etiam non instante infamia, potest discedere, cum sacrificium inchoatum perficere oporteat.

34 Quarto, Sacerdos, si in Calice pro vino posuit aquam, vel acetum, idque post ejus sumptionem cognovit, potest, imo debet, ad sacrificium perficiendum, iterum consecrare; vel vinum tantum, ut *in Missali S. Pii V. de defect. in Miss. occurr.* ex D. Thom. 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad quartum*, vel aliam item Hostiam, & vinum; ut *in Missal. Clem. VIII. ib.* ex Scot. *in q.* 4. *dist.* 8. *q.* 3. ac sumere. Si tamen defectum cognoscit, dum habet in ore illam aquam, seu acetum illud, non obligo ea ab ore projicere: Sic Delugo *disp.* 13. *sect.* 4. *n.* 75. quia esset irreverentia, & forte periculum projiciendi aliquod fragmentum assumptæ Hostiæ. Degluttiat igitur, & postea, posito iterum vino, consecret, ut dictum est.

Quid in dubio, an sit acetum? Resp. Si in tale dubium incidas post sumptionem Calicis, teneas fuisse vinum: quia possidet substantia vini, & pro ipso est præsumendum. Idem puto, si dubium advertas post consecrationem, ne sine bono fundamento turbetur Sacrificium, ejusque ordo: & ex alia parte jam possidet substantia vini. At si dubites ante consecrationem, vel deponere debes dubium, vel mutare vinum: ne exponas te periculo non consecrandi. Quod si non invenitur aliud vinum, vel nonnisi difficillime, si non est inceptus Canon, desistas: si est inceptus, præsumas esse vinum, & progreditor; nam tunc, cum prope censeatur incepta substantia Sacrificii, melius est deposito dubio illud perfici, quam incomplementum sine dubio, & certo pati. Acetum autem illud (si forte aliquod superfuerit) vel sumas post sumptionem Corporis, & Sanguinis, vel alicubi reverenter serves, stupa, seu linteolo imbibitum, donec siccetur, quando erit comburendum, & in sacrarium projiciendum; imo si fuerit certo acetum, poterit alii sumendum tradi. Ita *in Rubr. Missalis de defectu panis*, *n.* 5.

35 Quinto, idem Sacerdos si post assumptam ablutionem advertit in Patena fragmentum sui Sacrificii sive parvum, sive magnum adesse, illud, quamvis non sit jejunus, sumat: quia pertinet ad idem Sacrificium. Ita Sylvester *V. Euch.* 3. § 8. Idem dic, si advertat, finita Missa, imo & postquam alios, licet multos, communicaverit, sed in eodem Altari. Sic Delugo *dict. disp.* 15. *n.* 82.

Quid autem, si advertat in Sacristia? Non potest sumere. Sic idem *ib.* quia jam penitus est absolutum Sacrificium. Nec tamen est improbabile ex Granado *in* 3. *p. cont.* 6 *tr.* 10. *disp.* 8. *n.* 21. quod possit, si nondum vestibus sacris est spoliatus: quia adhuc judicatur non absolvisse totaliter Sacrificium. Dixi fragmentum sui Sacrificii, nam si sit fragmentum ex alio Sacrificio, nunquam potest sumere, post ablutionem: quia cessat prædicta ratio. Quid igitur de illo fiet, ut etiam de illo invento, post spoliatas sacras vestes, in Sacristia?

36 Resp. Cum distinctione ex Fagund. *prae. Eccl.* 3. *l.* 3. *c.* 5. *n.* 30. si in illa Ecclesia servatur Sanctissimum Sacramentum, vel si post Missam a te celebratam sit alius Sacerdos celebraturus, illud fragmentum detur consumendum huic Sacerdoti, vel servetur in Pyxide, seu Calice superposita Patena. Si aliquid ex his sine irreverentia haberi non potest; assumat ipsemet Sacerdos, etiam si non jejunus sit. Ratio est, quia sic nunc dictat reverentia, ut potius sumatur a non jejuno, quam irreverenter quocumque in loco servetur. Laico qui jam communicavit, nullo modo est danda, saltem cum intervallo, quia sic bis communicaret: dari autem tuto poterit communicaturo simul cum alia particula: quia tunc est una moraliter Communio. *ibid. n.* 31.

37 Quod dictum est, si adest sacrarium, debere in eodem servari; vel, si adest Sacerdos sacrificaturos, debere eidem dari fragmentum inventum alterius Sacrificii: intelligit merito Fagundez 1. *Eccl. prae. l.* 3. *c.* 18. *nu.* 2. si prædictum fragmentum sit vel integra particula, vel notabile, & grandiusculum: nam si sit parvum, probabilissimum est, posse a non jejuno Sacerdote, post ablutionem, dum adhuc est in Altari, absumi.

Ratio est, quia talia parva fragmenta facile deperduntur, & major reverentia erit, si assumantur a non jejuno Sacerdote, quam si cum tali periculo in sacrario conserventur, vel, cum eodem periculo, dentur Sacerdoti sacrificaturo. Ita Fagund. *n.* 3. citans Henriquez; unde infert, quod potest Sacerdos sine scrupulo Pyxidem purificare, & sumere reliquias illius, dum est in Altari, post ablutionem, si ante ex inadvertentia non purificavit: reputatur enim id totum una sacrificii moralis consumptio.

38 Siste autem hic paulisper (amice lector) nam quæ *n.* 35. de fragmento proprii Sacrificii dicta sunt, ex Suar. Henr. Fagundez, Bonac. citatis a Marchino mox citando, aliorumque doctrina probabiliore dicta sunt. Cæterum Marchinus *de Ord. tr.* 3. *p* 3. *cap.* 3. *n.* 19. contendit etiam reliquias alterius Sacrificii sive minimas, sive grandiusculas, posse Sacerdotem sumere, si eas advertat in Altari, finita Missa, etiam post multos communicatos. Ratio propter quam mihi videtur probabilis, & tuta hæc opinio (quamvis Marchinus hujus rationis vix meminerit) est, quia diversitas ministri, & Sacrificii non videtur obstare: cum omnes sint Christi ministri, unumque sit veluti specie Sacrificium. Et sicuti jejunus Sacerdos potest sumere Hostiam a se consecratam, & simul aliam præconsecratam ab alio Sacerdote, atque adeo non sui sacrificii, ut omnes concedimus, idque ob illam rationem, quia est idem Christi minister, & eadem Eucharistia; ita, ob eamdem rationem, poterit sumere reliquias quascumque post Missam. Nam eo ipso quod sunt consecratæ a ministro Christi, habent relationem ad quemcumque Sacerdotem, qui pariter est minister Christi, & possunt dici reliquiæ Sacrificii cujuscumque Sacerdotis, cum sint reliquiæ continentes eumdem Christum. Non potest autem ullus Sacerdos Hostiam grandem, seu Particulam integram consecratam advertenter relictam sumere post ablutionem: quia, quamvis sit sui Sacrificii, eumdemque Christum continens, non est tamen materialiter reliquia, seu fragmentum; ad solas enim reliquias sive magnas, sive parvas, ex usu Ecclesiæ, & omnium Sacerdotum praxi, extenditur illa facultas eas sumendi post ablutionem.

39 Confirmat Marchinus eamdem suam sententiam: Primo, quia sic audivit practicari in multis Religionibus eximiæ doctrinæ, & sanctitatis. Secundo, quia difficile est recte scire, an illæ reliquiæ inventæ post ablutionem sint ex præconsecratis ab alio, vel a seipso; cum sæpissime in Patena, vel Calice reperiantur etiam particulæ consecratæ ab alio. Tertio in die Parasceves, post sumptionem ablutionis, Sacerdos consumit reliquias præconsecratas die præcedenti, si quæ in Patena, vel Calice remanent: ergo idem licebit omni tempore. Hæc ille.

40 Hinc collige, eam necessitatem asservandi majusculum fragmentum in Sacrario, dictam *n.* 36. solum debere intelligi de tali fragmento sive sui, sive alieni Sacrificii invento post spoliatas sacras vestes; Nam fragmentum ejusmodi inventum in Altari sive sui, sive alieni Sacrificii, potest, ut dictum est, ex hac Marchini probabili sententia, assumi a Sacerdote in prædicto Altari, etiam post finitam Missam, multosque communicatos. At idem fragmentum sive sui, sive alieni Sacrificii inventum in Sacristia ante spoliatas sacras vestes, idem Marchinus negat posse a Sacerdote sumi: quia postquam ab Altari recessit, judicatur (ait) completum Sacrificium. Verum an ex eo, quod supra *n.* 25. ex Granado attulimus, aliud sequi probabiliter possit, tu considera.

Quæ a n. 35. hactenus dicta sunt, sic in compendium redige.

Vel sermo est de fragmento tui Sacrificii, sive magno, sive parvo, a te invento post assumptam ablutionem, & hoc sumere licite potes. Primo statim. Secundo etiam finita Missa (licet multis sacras particulas porrexeris) dum es in altari. Tertio, etiam probabiliter in Sacristia, antequam vestibus spolieris.

Vel sermo est de eodem fragmento ex alieno Sacrificio, & hoc potes ex probabili opinione. Primo, eodem modo, statim. Secundo eodem modo, finita Missa, etiam post multos communicatos, dum es in Altari. At tertio, non potes in Sacristia, quamvis nondum spoliatus sacris vestibus fueris. An vero possis etiam tunc hæc fragmenta ex alieno Sacrificio sumere, considerandum relinquo.

Semper autem loquimur de fragmento, sive parvo, sive magno: nunquam enim potest a non jejuno sumi, nec hostia grandis, nec particula integra (addo nec integræ moraliter æquivalens) quia dicta licentia solum conceditur pro reliquiis Sacrificii, &c.

41 Potest sexto a non jejuno sacra Eucharistia sumi, quoties id debita Christo reverentia requirit. Hine si timetur ab Hæreticis conculcanda, ut sup. *dixi c.* 1. *n.* 76. vel ab animali bruto comedenda, vel aliquo modo comburenda, vel quid simile: satius erit a non jejuno fideli absumi, quam talia permitti.

42 Septimo huc reduci potest, quando Sacerdos advertit particulam Hostiæ infusam in Calice ipsi Calici hæsisse, nec cum vino consecrato simul ebibisse: tunc enim vel potest digito ad labrum Calicis adducere, vel melius, propter majorem decentiam, potest semel, bis, ter, & quoties opus fuerit infundere vinum purificationis, ex Fagund. 3. *Eccl. prae. l.* 3. *c.* 6. *n.* 4. & simul cum illo absumere, quamvis timeatur, vel occurrat prius descendere in stomachum vinum illud, quam sacram Hostiam. Vide Delugo *de Euch. disp.* 15. *sect.* 4. *num.* 79.

43 Simile quid licet in laicis infirmis, quibus post sumptam particulam, simul cum ablutione, vel paulo post, licebit reliquias Sacramenti inventas in Calice, vel Pyxide tradere. ut de praxi timoratorum testatur Marchinus *tr.* 3. *p.* 3. *n.* 18 Ratio esse potest, quia cum admodum parva mora illa sit, censetur, eadem moraliter occasione infirmorum, sic expeditius cum decentia consumentur illæ sacræ reliquiæ.

44 Octavo, huc item reducitur, quando Sacerdos, post consecrationem unius vel utriusque speciei repentine moritur, vel Sacrificium prosequi non potest: Tunc enim, si non adsit alius Sacerdos jejunus, debet a non jejuno perfici Sacrificium. Ita Rubr. Miss. *de defect. occurrentibus n.* 3. Fag. 3. *Eccl. prae. l.* 3. *c.* 5. *n.* 27. & passim Docto-res.

rit. Nam id exposcit reverentia tanto Sacrificio debita, ut nimirum imperfectum non relinquatur.

45 Si Sacerdoti injiceretur mortis metus cadens in constantem virum, si non jejunus celebret, idque non in contemptum Religionis, sed v. g. ut alii audirent Missam, potest is Sacerdos sic celebrare. Sic Ochagavia *de Sacram. tract. 2. q. 1. 2. n. 15.* Ratio est, quia ex una parte, non cum tanto dispendio obligant præcepta humana; & ex alia hujus, de quo loquimur, violatio non videtur, ne implicite quidem, involvere talem irreverentiam, ut timeatur de aliquo virtuali contemptu. Sic Delugo *de Euch. disp. 15. sect. 2. nu. 55.* Nam si esset in contemptum nullo pacto profecto liceret: quia tunc esset intrinsece malum, & ex nullo timore vel mali, vel mortis admittendum.

46 Denique si petas, quinam dispensare possit in hujusmodi præcepto jejunii naturalis ante Communionem? Resp. solum Summus Pontifex, ex communi Doctorum sententia: qui tamen facto, ut advertit Delugo *ib.* nec ipse dispensare solet. Recte autem dictum est (solet) siquidem dispensare aliquando, nempe Imperatori Carolo V. tradit Famianus Strad. *de Bello Belgico l. 1. dec. 1.*

§. IX. *De Communione in azymo, & in fermentato.*

1 CUm certo sit, & fuse a Theologis probatum, tum azymum, tum fermentatum panem esse materiam consecrabilem quoad validitatem Sacramenti: Græcam vero Ecclesiam in fermentato. Latinam in azymo rite consecrare; atque ideo fideles utriusque Ecclesiæ suo quemque ritu sacram Eucharistiam sumere consuevisse. Ita S. Thom. *3. p. q. 74. art. 4. & ib.* Theologi, Suar. *de Euchar. disp. 43. sect. 3.* Laym. *l. 5. tr. 4. c. 2. n. 4.* aliique, aliqua, quæ possunt in praxi occurrere, operæ pretium est explicare: præsertim nobis in Sicilia scribentibus, ubi multi (etiam integra oppida) sub Græco ritu catholice vivunt. Id, quod tamen, ut distinctius explicetur, altius est repetenda disputatio, nimirum ab ipso ritu consecrandi in azymo, vel fermentato, ut facilius communionem in iisdem explicandam, quæ ad nos pertinet, accedamus.

An Sacerdos celebrare debeat in azymo, vel fermentato?

2 CErtum est primo, ex necessitate præcepti a quolibet Sacerdote, juxta propriæ Ecclesiæ consuetudinem, hoc est, a Græco in Græca Ecclesia fermentatum, a Latino in Latina Ecclesia azymum assumi debere ad consecrandum: si secus fiat, peccari mortaliter. Sic S. Thom. Suar. Laym. citati, aliique mox citandi. Ratio est sensus Ecclesiæ semper consuetudinem hanc gravissimam in utroque respective ritu judicantis. Adde Concilii Florentini *in litteris unionis* auctoritatem. Adde & S. Pii V. constitutionem 12 ibi: *Ne Græci latino more, & Latini græco ritu Missas, & alia divina officia celebrent.*

3 Hinc infert Suar. *de Euch. disp. 44. sect. 3. in fine*, & Laym. *l. 5. tr. 4. c. 2. n. 4.* neque in casu necessitatis dandi ægroto Viaticum, quando deest materia proprii ritus, & suppetit alia, licitum esse Græco in azymo, Latino in fermentato consecrare. Ratio est, quia ad Ecclesiæ majestatem, tantique mysterii reverentiam spectat, ut nonnisi servatis Ecclesiarum antiquis ritibus (qui gravissimi, & strictissimi juris semper judicati sunt) qualia est hic sine controversia, conficiatur. Neque enim propter necessitates privatas debent publicæ, & universales gravesque consuetudines negligi. Bonum igitur Religionis publicum debet præferri bono spirituali particulari moribundi: multo magis, quia Eucharistiæ sumptio non est ita absolute necessaria ad salutem, sicuti pœnitentia, & Baptismus.

4 Quid, si aliud Sacramentum talis infirmus, v. g. Pœnitentiam habere non potuerit, ita ut credatur posse ex probabili sententia supra *c. 1. §. 1. n. 2.* judicari ponendum in gratia per receptionem Eucharistiæ? Respond. neque esse puto permittendum: quia non est aperienda via ad tam gravem consuetudinem deserendam: nam sic etiam aperiretur via ad faciendum Sacrum in simili necessitate, sine ullis vestibus sacris, sub vesperas, in una tantum specie, imo & consecrare sine Missa, &c. Imputet igitur sibi infirmus, si nollit (cum Dei gratia semper præsto sit) sese conterere, & sic justificari. In tanta necessitate inclinarem ad id, ad quod etiam, pro ordinato Viatico, videtur inclinare Suarez *d. sect. 3 fine*, ut nimirum possit Græcus in Ecclesia Græca celebrare in azymo, non vero Latinus in fermentato. Ratio est, quia minus est recedere a consuetudine partis, quam a consuetudine capitis. Quoniam ergo Græcus recederet a more Ecclesiæ Græcæ, quæ est membrum, seu pars: Latinus vero a more Ecclesiæ Latinæ, quæ est caput: videtur Græcus posse excusari in tanta necessitate ad consecrandum in azymo, non vero Latinus in fermentato.

5 Certum est secundo, cum soleant in Ecclesia Latina esse aliqua templa, ubi Græcis græco ritu: & in Ecclesia Græca, ubi Latinis latino more celebrare conceditur: certum inquam est, quemlibet in dictis respective templis, etiam si solum per transitum ibidem inveniatur, debere ritum servare. Sic Suarez *ibid. §. Illud vero*. Ratio est, quia ii tunc perinde se habent, ac si in propria Ecclesia versarentur: propterea enim hoc privilegium habendi ibi sua templa concessum censetur, ut quilibet suum illæsum custodiat ritum. Quamobrem: quia Panormi v. g. existit templum S. Sophiæ, & Messanæ templum S. Catharinæ, ubi Græci græco ritu celebrant; non poterit Græcus in iis Civitatibus; nisi more græco sacrificare.

6 Quod si contingat, quod Latinus celebrare velit in dictis eisdem templis Græcorum, non poterit nisi more Latino sacrificare, & similiter si contingat quod Græcus ibidem habitans celebrare velit in templis Latinorum; more græco celebrare oportebit. Ita Suarez *ib.* Coninch. *de Euch. q. 74. art. 14. dub. 3. n. 119.* Ratio est, quia cum ibi habeant sua templa, judicantur esse in sua Ecclesia, & per accidens est, quod nunc sacrificent in templo alieno. Atque id quod dicimus, quando in nostris Regionibus existunt Græca templa, dicendum erit de Regionibus Orientalibus, quando ibi adsunt templa Latina. Et quidem ita observari vidi in Oppido *la Piana* in Diœcesi Montis Regalis, ubi sunt sua templa pro Græcis, & sua pro Latinis. Nam quando accidit ut Latinus Missam celebret in templo Græcorum, & Græcus in templo Latinorum, suum ritum quisque custodit.

7 Difficultas igitur superest, quid dicendum quando Græcus Sacerdos invenitur in partibus Occidentalibus, Latinus vero in Orientalibus, ubi sui ritus templa non adsint.

Dico esse distinguendum: nam vel hic Græcus, Latinusve mutavit omnino domicilium, animo scilicet ibi perpetuo manendi vel non mutavit domicilium, sed est ibi per transitum, seu etiam per habitationem alicujus temporis? Si primum: debet in ritu Ecclesiæ, ubi sedem fixit, celebrare, nec potest in suo, sine Pontificis privilegio. Sic Suarez *ibid. dicto §. Illud vero, in fine*. Ratio est, quia jam est membrum Ecclesiæ, in qua firmam posuit sedem sui domicilii: ergo ejusdem Ecclesiæ mores excipere tenetur. Ita Suarez, & Coninch. loquentes de Sacerdote Græco, eademque est ratio de Latino. Si secundum: licet possit conformem se reddere cum ritu loci, in quo est, & consequenter Græcus in azymo, & Latinus in fermentato consecrare: non tamen obligatur, cum possit, in suo ritu persistere, si libeat. Sic Suarez *dicto §: Illud vero*, Coninch. *de Euch. q. 74. art. 4. dub. 3. num. 117.* Ratio est, quia est probabilissima opinio Coninch. *d. q. 74 art. 4. dub. 3.* Castr. *tr. 1. de legib. disp. 1. punct. 14. §. 3. n. 11.* Meroll. *disp. 4. de leg. c. 3. sect. 4. n. 536.* quemlibet transeuntem per aliquem locum posse, sed non teneri se accommodare cum consuetudinibus loci, per quem transit.

8 Adverto primo, melius, & expeditius esse, si in suo ritu quis celebret. Ratio est, quia hæ non sunt consuetudines propriæ locorum, sed universales utriusque Ecclesiæ, quas præstat observari a quolibet, quamdiu est ejusdem Ecclesiæ membrum, & pars: at talis supponitur in casu nostro, cum nondum mutaverit absolute domicilium. Adde consuetudinem, quæ sic jam videtur esse introducta, fundaturque in eo, quod difficile esset Græco transeunti etiam cum aliqua mora per Regiones latinas, ritus, & ordinem, cæremoniasque latinas ediscere: & similiter Latino per Regiones græcas. Suas ergo quisque Missas & expeditius recitabit, & melius in suo ritu consecrabit. Quod certe videtur insinuari a Leone IX. *in Epist. ad Michael. Constit. 29.* ibi: *Ut quisque juxta sua Ecclesia ritum celebrare finatur, etiam si in alieno solo versetur.*

9 Adverto secundo cum Sanch. Lessio Suar. aliisque apud Meroll. *tit. sect. 3. n. 533.* licet in aliis casibus peregrinus teneatur legibus loci se accommodare, quando non est in tali loco per brevem transitum, sed per aliquod notabile tempus, puta per majorem anni partem; dantque exemplum Doctores de studiosis extraneis, qui vere dicuntur habitare in ea urbe, ubi student, non tamen habere domicilium: licet, inquam, ita sit in aliis casibus, tamen in hac nostra materia nisi Græcus, Latinusve fixam sedem, modo supradicto posuerit, quamvis per aliquod tempus notabile ibidem fuerit, non tenetur, licet possit loci celebrandi ritum excipere, id quod licet non tam clare docuerit Suarez *dicto §. Illud vero*, clarius docet Coninch. *d. dub. 3. n. 118.* & merito: nam rationes, modo *n. præcedenti* allatæ, id etiam probant.

An Laicus Græcus in azymo, & Latinus in fermentato licite communicare aliquando possint?

10 FAgundez *Eccl. præcept. l. 2. c. 2. n. 5. & 6.* docet, Græcum communicando in azymo, & Latinum in fermentato peccare mortaliter, citatque S. Thom. *3. p. q. 74. art. 4.* Cajet. *ib.* Suarium *d. §. Illud vero.* Idem repetit paulo post, etiam si communicare velint ex devotione: & præter dictos citat Tolet. *l. 2. c. 25. n. 6.* Henriquez *de Euch. l. 8. c. 10.* & Bellarminum *lib. 3. de Euch. lib. 8.* qui omnes a me diligenter visi in citatis a Fagundez locis, id non dicunt: loquuntur enim de Sacerdotibus consecrantibus, nec mentionem faciunt de laico communicante; & licet a consecratione potuerit trahi consequentia ad Communionem: illam tamen ii Doctores non deduxerunt, nec certe absolute erat deducenda, ut ex dicendis patebit.

11 Dico primo, laicus Græcus in partibus Orientalibus, Latinus in Occidentalibus peccatum mortale regulariter committit, ni communicet in suo ritu. Ratio est prædicta Ecclesiarum consuetudo, quæ sine dubio propter connexionem, quæ est inter consecrandum, & communicandum, huc se debet extendere, quando aliquid in contrarium non adest.

12 Dixi (regulariter, & quando quid non est in contrarium) siquidem hic potest esse casus, qui quamvis rarissime contingat; ostendit tamen diversitatem obligationis, quam contrahimus in communicando, ab ea, quam contrahimus in consecrando. Fac enim in Orientali Ecclesia adesse Græcum moribundum (& idem in hoc casu erit in Occidentali de Latino) qui indigeat Viatico, nec adsit ibi, nisi Sacerdos Latinus peregrinus, qui sacrum confecerit in azymo, poteritne hic Græcus infirmus communicari pro Viatico in azymo? Profecto posse puto. Ratio est primo: quia consuetudo gravissima servandi hos universaliter ritus de azymo, vel fermentato, pro consecratione a Doctoribus citatis adducitur: pro laica Communione nequaquam. Et ipse S. Pius V. *Constitut. 12* supra allatus dum sic inhibet: *Ne Græci, præcipue uxorati, latino more: & latini græco ritu Missas, & alia divina officia celebrent, vel celebrare faciant*: clare de consecratione loquitur, non de laica Communione. Secundo, quia favet disparitas non mediocris; continet enim longe quid minus de ritu Ecclesiæ laica Communio, quam Sacrificium: hoc enim est ex se publicum, illa privata: hoc involvit sexcentas cœremonias, illa satis paucas: in hoc conficitur Sanctissimum Christi Corpus, adeoq; conficitur Sacramentum; in illa, solum quod confectum est, distribuitur, &c. Tertio quia casus propositus tam rarus est: ut non poterit tam sæpe evenisse, ut consuetudinem induxerit. Quarto non possum mihi persuadere, piam matrem Ecclesiam invitam censeri in communicando ægroto, per alienum ritum catholicum, unde nullum scandalum, nulla irreverentia, nullus novus ritus inducendus timeatur: & unde denique propter raritatem eventus; nulla ansa tribui præsumatur universales consuetudines non servandi, quæ omnia timeri facilius poterant in consecrando per alienum ritum, ut supra *nu. 3.* dictum est.

13 Dico secundo, Græcum in Latina Ecclesia, ubi templa sunt Græcorum, & Latinum in Ecclesia Græca, ubi templa sunt Latinorum, ex antiquiore consuetudine debuisse in suo ritu communicare: sed ex consuetudine recentiore saltem in nostris his Siciliæ partibus, eos aliter observare, non immerito, posse. Ratio prioris partis est, quia ut supra *n. 7.* diximus, ad hoc concessa sunt illa templa alieni ritus, ut quisque suum servet; intellige cum exceptione dicta *n. præc.*

14 Ratio posterioris partis est ea, quam proponendo casum, de quo olim Messanæ interrogatus fui, jam subdo. In nostro Domus Professæ templo singulis mensibus celebratur solemnis fidelium Communio, ex privilegio Summi Pontificis concesso, in eam formam, ut qui ibidem Sacram Eucharistiam suscipit, Indulgentiam plenissimam lucretur. Græci ergo nonnulli græco more Messanæ viventes, solitique in fermentato apud templum S. Catharinæ, ubi græcus ritus serva-

tur,

tur, communicare, interrogaverunt nostros, an possent apud nostrum Societatis templum Eucharistiam in azymo recipere, Indulgentiamque lucrari? Ex Fagund. *n.* 10. *allato*, videbatur multis, negative esse respondendum; nihilominus putavi non esse illos tanto bono defraudandos, atque adeo posse. Motus fui primo, quia Pontifex, dum eam Indulgentiam omnibus fidelibus concedit, non videtur velle excludere Græcos ibidem commorantes, quare cum ex alia parte determinet locum Communionis, ubi non nisi in azymo Eucharistia distribuitur, videtur implicite concedere facultatem in illa communicandi. Secundo, quia non solum in hoc casu, sed etiam nulla interveniente causa, Panormi, ubi nihilominus existit templum Sanctæ Sophiæ, in quo servatur pro Orientalibus orientalis ritus, Auditores nostrarum scholarum græci græco ritu viventes, passim, in nostris Congregationibus, templisque communicant, perinde ac cæteri Latini, in azymo: id quod cum ego observassem, atque a P. Francisco Scorso nostræ Societatis viro docto, & erudito, qui uni ex iis Congregationibus Philosophorum præerat requisissem: atque is, mea interrogatione motus, ab ipsis græcis esset rem sciscitatus, responderunt se sine scrupulo semper ita fecisse, nec esse a sua consuetudine repellendos: quare nec nos repulimus. Tertio, quia cum ego minimus Theologi munere immerito fungerer apud Illustrissimum Archiepiscopum Montis Regalis Dominum D. Joannem de Torresiglia, in visitatione Oppidi *la Piana* ejus Diœcesis, adverti Græcos non infrequenter in Ecclesia Latina (quæ ibi cum suo Archipresbytero, seu Parocho Latino pro Latinis residet) in azymis sine ullo scrupulo communicare: non vero e contra Latinos in templis Græcorum in fermentato. Quare rationem diversitatis inquirere volui; responderuntque ii Sacerdotes, id fieri, quia cum sit universalior ritus Romanus, quam græcus, licet Græco Romanum utpote universaliorem sequi: non vero Romano Græcum. Hæc illi. Sed licet ratio hæc nimis probet, probat enim Græcos etiam in Ecclesia existentes, ad libitum, latinos ritus sequi posse; tamen & tangit rationem, quæ ex Suario supra *n.* 4. diximus; satis mihi est, usurpationem illam Græcorum communicandi aliquando in azymo, non statim, ut omnino illegitimam, esse damnandam: Nam propterea, me auctore a tali consuetudine Illustrissimus Præsul oppidanos illos nequaquam dimovit.

Hactenus de resolutione Messanæ data, ex qua, quod probare intendebamus, jam probatum manet.

15 Dico tertio, de Græco versante inter Latinos, ubi nullum existit templum Græcum, & de Latino versante inter Græcos, ubi nullum adest Latinum templum, esse distinguendum. Si enim fidelis mutavit domicilium, debet regulariter communicare ritu domicilii. Ratio est eadem ac dicta supra *num.* 7. quia scilicet factus est pars illius Ecclesiæ, in qua sedem fixit. Dictum autem est (regulariter) propter illa, quæ dicta sunt *num.* 12. Si vero domicilium non mutavit, sed est iter agens, vel incola per aliquod tempus; poterit communicare, ut libet, vel in azymo, vel in fermentato. Ratio est eadem, quæ dicta est eodem *num* 7. quia scilicet probabile est, Peregrino dari facultatem, sed non obligationem sequendi ritus loci. Ex defectu tamen proprii ritus oriri solet, ut is astrictus sit communicare semper in alieno, quando suus non adest. Ita Monte Regalis, ubi nullum est templum græci ritus, Græci adolescentes, ex dicto Oppido, *la Piana*, alias græco ritui addictissimi, in azymo semper more latinorum, cum fermentato careant, communicant.

CAPUT III.

De iis, quæ ad Communionem pertinent, postquam peracta est.

§. I. *An statim a Communione comedere liceat?*

1 Licet maxime consulendum sit a peracta Communione, non statim ad comedendum evolare; tamen id in præcepto non est. Ita Valentia, aliique, quos citat, & sequitur Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 24. *in fin.* & Marchin. *de ord. tr.* 3. *p.* 3. *in fine*. Nec obstat capitulum, *Tribus gradibus*, *de Consecr. dist.* 2. ubi ei, qui mane sumpsit Eucharistiam, præcipitur jejunium usque ad sextam; & ei, qui sumpsit tertia, vel quarta hora, idem præcipitur usque ad vesperam: non obstat, inquam, quia is Canon jam est usu abrogatus. Facit ad hoc id, quod dicam mox §. 4. *n.* 4. *in fine*.

§. II. *An statim ab accepta Communione expuere liceat?*

2 Certe congruum est expectare aliquantisper: diu enim necesse non est, cum species Sacramentales natura sua in stomacho cito corrumpantur, de qua re vide §. 4. *n.* 4. nihilominus, statim postquam non est periculum, quod aliquod fragmentum in ore remanserit; expuere non est illicitum. Ita Marchin. *ib.* quia nullum hac de re præceptum extat.

§ III. *An aromata ruminare, ad evocandum phlegma, liceat statim a Communione?*

3 Licere sicut licet expuere, secluso metu fragmenti in ore relicti, quia nullum præceptum est oppositum, colligi potest ex modo dictis §. *præc.* Et confirmatur: nam sputum, seu saliva ex capite defluit in os: ut habet, præter Medicos, S. Gregorius *Hom.* 10. *l.* 10. *in Ezech. ante medium*. Non est igitur, cur timeatur irreverentia sacris speciebus, quæ dum indigestæ sunt, in stomacho residenr. Illud autem phlegma, quod mastice, pipere, tabacco, vel simili evocatur; sputum est, & saliva. Nam si quando adhibeatur aliquid ejusmodi, ut vomitus a stomacho excitetur, longe alia ratio est, de quo jam subdo.

§. IV. *Quando liceat infirmo post peractam Communionem evomere?*

4 Accidit nonnunquam, ut sumpta Communione indigeat quis vomitum provocare. Quandonam id licebit?

Puto licere post horam: quia tunc sacræ species digestæ regulariter sunt. Ita Jo. Sanchez *in sel. disp.* 38. *n.* 2. Dixi (regulariter) nam ceterum in valido stomacho, vel in minori quantitate, citius: in infirmiori, vel in majori quantitate, tardius digestio illarum fieri poterit. Novi ego infirmum, qui integrum sacrum orbem, post mediam horam, aliquanto plus, superveniente singultus, evomuit. Si quando ergo tibi post horam provocanti, etiam occurrat, per accidens erit: & illud de illis sacris speciebus fiat, quod diximus supra *c.* 1. §. 5. *n.* 14.

Delugo *de Euchar. disp.* 20. *sect.* 2 *n.*34. ex Medicorum placito probat formolam communem, quæ laicis ad Communionem distribui consuevit, corrumpi in stomacho, mediocri spatio minuti unius horæ, hoc est, in sexagesima parte unius horæ, & majorem hostiam cum vini speciebus, quæ solent sumi a Sacerdotibus, corrumpi spatio semiquadrantis horæ, vel certe quadrantis. Hæc ex Delugo. Ex qua doctrina colligere aliquis duo posset. Alterum id, quod dixi ægroto post mediam horam sacrum orbem evomente, fuisse valde per accidens; alterum provocari vomitum etiam ante transactam horam, sine irreverentia posse. Sed certe hæc non sunt facile colligenda: tum quia non est certum, Hostiam laicalem vel majorem digeri eo temporis spatio, quo dictum est: tum quia, vis concoctrix cum a stomachi calore, & robore pendeat, idque in variis personis pro circumstantiarum varietate sit varium, non videntur resolutiones ei principio nixæ adeo securæ, ut sine peritiore disquisitione vel excipi, vel in praxim deduci debeant.

5 Dixi iterum (regulariter) quia in casu veneni licet evomere etiam statim a Communione. Quando enim moneretur quis, quod species a se sumptæ venenatæ fuerint; poterit statim. Et quidem tunc de iis adaptari poterit illud, quod in simili dixit S. Th. *in* 3. *par. q.* 83. *ar.* 6. *ad* 3. *Calix vitæ verti in mortem non debet*. Idem propter paritatem rationis esset, si venenum fuerit immistum in ablutione, vel quocumque cibo, quem quis post Communionem sumpserit.

5 Sed quid, si fidelis jam proxime Eucharistia refectus incidat in febrim, vel similem morbum, propter repletionem v. g. diei hesternæ, ac Medicus vomitum consulat; vel ipsemet experientia novit vomitu sibi sedari malum consuevisse? Dico, si grave sit malum, ita ut, ni statim a Communione evomat, jure timeatur mors, vel gravissima infirmitas, eamdem esse rationem ac de veneno; jam enim vice veneni gerunt ii pravi humores in stomacho: casum tamen raro evenire in facto posse censeo. Regulariter ergo erit tandiu expectandum, quamdiu judicabitur sacras species in stomacho fuisse corruptas, ut modo dictum est *n.* 4.

§. V. *An sit novum, vel majus peccatum illud, quod ipsa die Communionis committitur?*

7 Eo die, quo communicas, diligentius virtutum actibus te exercere, decentius esse quis ambigit? At nec esse novum peccatum, nec mortaliter saltem aggravari illud, quod eo die patratur, quo communicasti; mihi, & omnibus certum esse debet: citra enim contemtum (cum quo semper esset novum mortale) unde addi possit tam rigorosa gravitas non apparet.

§. VI. *An post peractam Communionem liceat eodem die ad uxorem accedere?*

8 Ex bono fine; ut ex amore prolis, vel ad evitandum incontinentiæ periculum, vel ad reddendum debitum licere non est dubium. Quæstio igitur solum est: An sit veniale, debitum petere causa solius voluptatis? Esse veniale docet Sylvester, Angelus. Beja apud Marchinum *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 16. Nullum esse peccatum tenet Sanch. *de Matr. l.* 9. *disp.* 13 *n.* 17. & merito; quia, quamvis sanum sit consilium eo die abstinere; tamen non est, unde prohibeatur, dummodo non fiat statim a Communione; tunc enim magna videtur irreverentia.

9 Dices, idem Sanch. *ib. n.* 8. ut nos supra *c.* 2. § 5. *n.* 5. *in fin.* citavimus, docet esse regulariter veniale accedere ad Eucharistiam post copulam exactam ob delectationem; ergo per ipsum debet esse etiam veniale accedere ex voluntate ad uxorem post accessum ad Eucharistiam: par enim irreverentia apparet utrobique, vel certe utrobique nulla. Respond. negando adesse parem rationem; nam copula habita ex delectatione solet afferre, ut *ib.* diximus ex eodem Sanch. mentis hebetudinem, magnamque distractionem, quæ voluntaria distractio in bona sententia superius allata *c.* 2. §. 5. *n.* 13. ab eo, qui communicat, propter reverentiam fugienda est: at peracta jam Communione mentem ad alia negotia sponte distrahere non prohibemur.

CAPUT IV.

De Præcepto Communionis Paschalis.

1 Ad Sacram Eucharistiam percipiendam sive præcepto humano, sive Divino, obligamur. Primo, in Paschate: ex *cap. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.* Secundo, instante morte. Sic Delugo *disp.* 16. *de Euchar. sect.* 1. *n.* 33. Quoniam vero de singulis est sigillatim agendum, initium facimus a præcepto Communionis Paschalis, quod fertur in *cap. Omnis utriusque: de pœnit. & remiss.* ubi sic habetur: *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab Ecclesia ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* Hæc Canon Innoc. III. in Conc. Lateran. Jam, si singulas ejus clausulas breviter percurramus: omnia, quæ huc pertinent, bono ordine explicabuntur.

§. I. *Omnis utriusque sexus Fidelis.*

Ubi, quid de non Baptizatis Energumenis, stolidis, & similibus?

2 Recte (Fidelis) nam Ecclesiæ præcepta nec Infideles, nec Cathecumenos, utpote nondum intra Ecclesiam per Baptismum introductos afficiunt. Scio, aliquos cum Delugo *de Euchar. disp.* 16. *sect.* 2. *n.* 7. probabiliter opinari, non baptizatos teneri sub mortali, se Baptismo reddere aptos ad Communionem: ni faciant, peccare dupliciter. Primo, quia respuunt Baptismum. Secundo, quia capaces se Eucharistiæ reddere negligunt. Verum, alios ejusmodi secundum præceptum negare scio. Sic Sotus apud eumdem, & merito: hoc enim præceptum, quod Christus indeterminate dedit, reliquit determinandum pro tali, vel tali tempore ab Ecclesia; cum igitur Ecclesia non determinat pro non baptizatis, qui ad ipsam non pertinent, remanet pro his illa indeterminatio, atque adeo nulla obligatio: siquidem ad indeterminatum obligari potest nemo.

3 Jam vero ut sciamus, quinam ex fidelibus obligentur in Paschate communicare; videndum est, quibusnam ex iisdem communicare posse conceditur: hos enim omnes comprehendit illud (*omnis utriusque sexus.*)

De Energumenis.

Dubitatur ergo primo, an Energumenis danda sit Communio, & consequenter, an sint in Paschate ad illam obligandi? Sane Energumenis olim, propter decentiam, negabatur Communio; postea tamen concessa est, ut patet ex Concilio Arausicano primo *can.* 14. apud Vasquez *de Euch. disp.* 212. *c.* 4. semper intellige, dummodo cætera requisita non absint, ut nimirum Energumenus devote petat, nec sit periculum irreverentiæ.

De Fatuis, Stolidis, Surdis, Mutis, &c.

4 Dubitatur secundo, an liceat semifatuis (nam omnino, & perpetuo amentibus numquam licet) dare Communionem, ut etiam stolidis, quales sunt multi Africani, similesque debilem usum rationis habentes. Dico his non esse denegandam si non sit periculum irreverentiæ. Ita S. Thom. *d. q. 80. art. 9.* aliique communiter. Idem censeo de amentibus, quando habent aliquod lucis rationis intervallum. Sic Jo: Sanch. *in select. disp.* 38. Idem de mutis, & surdis, etiam a nativitate. Sic Diana *p. 3. tr. 6. resol. 7.* tum quia hi solent esse perspicacioris ingenii; tum quia satis est si medioeris rationis usu potiantur, ex Sanch. *de Matr. l. 1. disp. 8. n. 12.* Neque obstat, prædictos omnes aliquando debiliore rationis usu pollere, quam polleant pueri decennes, v. g. quibus nonnulli, ut infra dicemus, Communionem interdicunt; non obstat, inquam, nam pro his est spes perfectioris judicii, quo habito ab Eucharistia non excluduntur: at illis, cum non sperentur meliorandi, semper deneganda esset, quod non patitur pia Mater Ecclesia. Semifatuis aliquando, non semper, ne ex frequentia concipiant irreverentiam, ut notat Januarius *p. 1. res. 17.* His qui usum rationis habuerunt, quem deinde amiserunt, nec constat amisisse in peccato mortali, non esse denegandam Eucharistiam in articulo mortis, imo & aliquoties extra illum; pie & probabiliter docet Villalobos *in Manual. c. 4. n. 17.* præsertim si retineant reverentiam huic Sacramento debitam, luceque aliqua rationis, ut modo dixi, fruantur aliquando: quales plerumque sunt Religiosi, qui quamvis in amentiam inciderint, retinent fere semper bonos habitus.

Bauci *in sing casu 174.* ait, amentibus ab infantia non esse dandam Eucharistiam, quia judicandi sunt perinde atque infantes. Recte. Ita enim docetur communiter. Verum ib. addit apud Laym. *de Euch. c. 4. n. 4.* iis, qui post usum rationis in amentiam inciderunt, Eucharistiam dandam esse, dumtaxat in mortis articulo; citatque Conc. Arausican. & Carthag. quod refertur, *causa 26. q. 6. c. 7.* Sed in hoc textu, in quo est quidem sermo de Sumpt. Euchar. solum sic habetur de re nostra: *Amentibus etiam, quæcumque pietatis sunt, conferenda sunt*, quare illud (dumtaxat in articulo mortis) vel de suo addidit Bauci, vel sumpsit ex Glossa ibidem marginali, id quod, ut vidisti, non approbat valde pie Villalobos.

Hi omnes, de quibus in hoc §. locuti sumus, ita demum obligantur communicare in Paschate, sicuti pro judicio, quod participant, sunt obligationis capaces.

Dubitatur tertio de phreneticis, seu de iis, qui habuerunt usum rationis, instante tamen morte, amentes fiunt. Sed de his proprius locus est paulo post *c. 5.* §. 9.

Dubitatur quarto de pueris, de quibus jam subdo.

§. II. *Postquam ad annos discretionis pervenerint.*
Ubi, an Impuberes subdantur legibus, & pœnis latis ab homine?

5 INfantibus, nostra hac ætate, non esse dandam Communionem saltem ex tacito Ecclesiæ præcepto certum est.

Dubium ergo superest de pueris usum rationis jam attingentibus. De quibus duplex est sententia: Prima dicentium majoris discretionis usum requiri, ut puer communicet, quam ut Sacramentaliter confiteatur. Ita Suarez aliique citati a Joan. Sanchez mox citando. Ratio est, quia in dicto cap. *Omnis utriusque* præceptum Confessionis fertur absolute, *semel in anno confiteatur*. Unde satis est communiter ætas inter septimum, & octavum annum, quando incipit discretionis usus: at præceptum Communionis fertur cum restrictione reverentiæ, *suscipiens reverenter Eucharistiæ Sacramentum*. Quare requiritur (inquit sententia) ætas inter decimum, & decimum quartum, quando scilicet, secundum judicium Confessariorum, & multo magis parentum, qui melius filios norunt, æstimantur sufficienter discernere inter cibum, & cibum &c.

6 Secunda sententia est dicentium eamdem ætatem ad Communionem sufficere, quæ ad Confessionem; nempe aliquanto plus, quam septennium. Ita Jo: Sanch. *in sel. disp. 16.* Castr. *de legib. disp.* [illegible] §. *n. 7.* non enim minus debet puer pro confessione discernere, quis, qualisve debeat esse dolor peccatorum, quanta sit offensa Dei, quo animo petenda venia, &c. quam pro Communione, quid sit cibus ille, quæ, quantaque devotio requiratur, & similia. Cum ergo ad illa cognoscenda satis sit ætas intra septem, & octo annos, eadem sufficiet ad hæc.

Utraque sententia est probabilis; unde sequitur a te posse obligari puerum post septennium ad Communionem Paschalem: cum posteriore sententia, posse eximi, usque ad decennium, & aliquanto plus cum priore.

An pueri subjaceant legibus humanis quoad culpam?

7 SEd jam hic solemne illud reservandum est dubium, an pueri, qui ob perfectum rationis usum in utraque sententia possunt, debeant tamen sub reatu peccati mortalis, & sub pœnis ab Ecclesia inflictis ante pubertatem communicare. Hæc difficultas petit universales illas duas quæstiones. Primo, an ante pubertatem pueri subjaceant legibus humanis, quoad culpam? Secundo, an iisdem subjaceant, quoad pœnam? quas breviter discutere abs re non erit.

8 Quoad primam; fuerunt quidam, qui affirmarunt, pueros, usque ad decimum quartum annum, & puellas usque ad duodecimum completos (tunc enim est terminus, in quo incipit pubertas; ante semper dicuntur impuberes) non teneri legibus humanis, etiam Ecclesiasticis, nec quoad culpam quidem: unde contra agendo non peccare.

Nam propterea forte Emmanuel Sà *in genuina antiqua impressione V. Confessio n. 3. in meo Codice impresso Venetiis 1602. apud Jo: Baptistam Ciottum sub signo Aurora.* sic habet; *Etsi, quidam putant teneri ad Confessionem, qui habet usum rationis, scilicet cum pudet malefacti; tamen Ecclesia non videtur obligare ante pubertatem.*

In hoc tamen Emmanuelis dicto advertendum est, in emendatis novis impressionibus, addita fuisse aliqua verba satis restrictiva, in hunc modum: *Tamen Ecclesia non videtur obligare ante pubertatem quoad pœnas non confitentibus impositas.* Id quod est longe diversum a germano Emmanuelis dicto.

9 Præterea Henriquez *l. 8. de Euch. c. 42. n. 4.* putat, Ecclesiæ præceptis non obligari pueros, statim ac usum rationis habent: & *l. 13. de excomm. c. 49. n. 2. litt. N.* affert dari his lacticinia in die jejunii, licet habeant usum rationis. Quantum autem, ut obligentur expectandum sit, nequaquam decernit. Denique Sotus *in 4. dist. 12. q. 2. art. 11.* favetque ex parte S. Antoninus *2. p. tit. 9. c. 8. §. 6.* affirmat usque ad duodecimum annum non teneri pueros ullis Ecclesiæ præceptis, & consequenter nec Confessionis.

10 Vera tamen sententia docet, pueros statim ac usum habent rationis; humanis, atque adeo Ecclesiæ legibus astringi, nisi forte expresse eximantur; ut certe a præcepto jejunii, usque ad vigesimum primum completum, eximuntur. Ratio convincens est, quia puer, eo ipso quod usum rationis participat, est capax obligationis legis humanæ, sicuti est capax legis naturalis, & divinæ; ergo non est unde eximantur, quando lex fertur pro omnibus, nec ipsi excipiuntur. Ita communiter Doctores Salas, Suarez, Azor. & alii, &c. quos citant, & sequuntur Bonac. *disp. 1. de leg. q. 1. p. 6. n. 8.* Sanch. *l. 1. in Dec. c. 12. n. 6.* qui expresse loquuntur de præcepto auditionis Missæ, de abstinentia a carnibus, de præcepto Confessionis annuæ. Et quidem de hac confessione videtur minus esse dubitandum; siquidem Canon *Omnes utriusque sexus*, videtur hos comprehendere, cum præcipiat, *ut omnes fideles, cum ad annos discretionis pervenerint, semel in anno confiteantur, si sibi sint conscii peccati mortalis*: at hi pueri ad annos discretionis pervenerunt, ut supponimus.

An pueri subjaceant legibus humanis quoad pœnas?

11 QUoad secundam, quæ est difficilior disputatio, & controversa magis, triplex est sententia.

Prima docet pueros usum rationis ante pubertatem habentes non astringi censuris, & pœnis ab homine latis; astringi tamen a latis in jure communi. Ita Azor., Sotus, Vasquez, Thom. & Jo. Sanchez ab eodem Joanne citati *in sel. disp. 51. num. 31.* Ratio est (inquiunt) quia in jure *c. 1. & 2. de delictis puerorum*, eximuntur pueri a pœnis latis (ut ipsi explicant) a Judice, non vero a latis a jure. Addunt, rationem convenientiæ, cur ipsi ita explicent esse, quia ad incurrendas pœnas latas ab homine requiritur ordo judiciarius; v. g. citatio, defensio, &c. ad quæ apti minime sunt pueri: at vero ad incurrendas pœnas latas a jure, cum hæ non requirantur, apti erunt pueri; ac proinde illas legitime incurrere poterunt.

12 Secunda sententia opposita est dicentium, nullam prorsus pœnam, vel censuram sive ab homine, sive a jure latam incurri a pueris ante pubertatem. Ita Sà *V. Censurarum. 2.* Fagund. *de præc. Eccles. 2. l. 1. c. 3. n. 14.* Ratio est, quia adest decisio clara *c. 1. & 2. de delictis puerorum*, pueri infra decimumquartum annum a pœnis simpliciter eximuntur: quæ cum universaliter loquatur, & ex alia parte odia restringi debeant, non est asserendum decisionem loqui dumtaxat de pœnis latis ab homine; ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: multo minus si distinguentes extendamus leges odiosas.

13 Ex qua secunda sententia sequitur, hos pueros clericos rixantes, seque invicem percutientes non incurrere excommunicationem, Can. *Si quis suadente, &c.* Ita Molin. allatus a Fagund. *ib.*

Sequitur secundo, eosdem omittentes Confessionem annuam, vel Communionem Paschalem non incurrere excommunicationem, forte in aliqua Diœcesi, contra non confitentes, vel non communicantes latam. Sic Jo: Sanch. *in sel. disp. 26. n. 18.*

Sequitur tertio, eosdem aliquem occidentes non incurrere irregularitatem. Sic Avila, Henriq. citati a Jo: Sanch. *ib.* contra Thom. Sanchez, & Granadum ab eodem citatos.

Sequitur quarto, eosdem committentes crimen in Bulla Cœnæ, non incurrere excommunicationem Pontifici reservatam, & similia, quæ multum dilatare poterunt conscientiam Confessariorum. Notatur etiam a Suario *disp. 5. de cens. sect. 1. n. 19.* in interdicto loci, tales impuberes, si illi contraveniant, peccare quidem contra præceptum interdicto latum, non vero incurrere pœnam impositam. Ratio autem prædictorum illa est, quia, licet ejusmodi pueri, cum sint rationis capaces, culpæ subjaceant; non tamen subjacent pœnis.

14 Tertia sententia docet prorsus omnia, quæ docet secunda sententia: addit tamen limitationem. Existimat enim solam excommunicationem latam ob percussionem clerici, in cap. *Si quis suadente*, contrahi a prædictis pueris: cæteras omnes non contrahi. Ratio est, inquiunt, quia in cap. *Super eo, c. Pueris, c. Quamvis, de sententia excommunicationis*, pueri doli capaces mittuntur ad Episcopum, ut absolvantur a percussione Clericorum: quamvis non ad Summum Pontificem, cui alias talis excommunicatio est reservata. Si igitur mittuntur ad Episcopum, ut absolvantur; jam supponuntur excommunicati.

Tres viri insignes, ut alios taceam, tenent hanc tertiam sententiam: scilicet Thom. Sanch. *in Dec. l. 1. c. 12.* Joan. Sanch. *in sel. disp. 16. n. 18.* & Castr. *de leg. disp. 1. p. 24. §. 1. n. 9.*

15 Quoniam vero hi textus, quibus ipsi innituntur, diligenter perpensi, rem aperte non decidunt; ideo judico, secundam sententiam esse satis probabilem, nec tamen sua probabilitate carere primam, & tertiam.

Sed amabo te, expendamus prædictos textus: inveniemus enim germanam textus interpretationem, vel a doctissimis ipsis viris, quando cursim loca leguntur, interdum effugere.

16 In cap. *Super eo, primo de sententia excommunicationis*: sic habetur: *Quod si clerici infra puberes annos ad invicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi; quia eos ætas excusat.* Advertis? non dicit esse mittendos necessario ad Episcopos, nec dicit, eos incurrisse in pœnam excommunicationis: sed solum eos eximi a recursu ad Pontificem. Ex quo dicto colligi bene potest, eos non incurrere excommunicationem Pontifici reservatam: at vero, quod nihilominus incurrant excommunicationem ab Episcopo absolvendam, colligi non potest; absurda enim est hæc consequentia: Non incurrunt excommunicationem a Pontifice absolvendam; ergo incurrunt excommunicationem absolvendam ab Episcopo. Vel non incurrunt, excommunicationem Papæ reservatam: ergo incurrunt excommunicationem. Ego enim contendo, illos, si Papalem non incurrunt, nullam incurrere: quia nulla alia nisi Papalis hac in re fulminata est.

17 In cap. *Quamvis eodem*, sic legitur. *Incidens in Canonem, nonnisi ab Apostolica Sede est absolvendus, nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili, vel simili ætate, fragilitate sexus, alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento canonico retrahatur.* Et paulo post: *Cæterum, qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) sub juramento, ut cessante impedimento ad Apostolicam Sedem accedant, sunt absolvendi.* Hæc ibi: ubi vides excipi pueros a recursu ad Pontificem: certe dicam ego, quia supponuntur non incurrisse in excommunicationem Papalem, unde & in nullam; quia nullius alterius meminit sacer textus.

Neque obstat, quod pueri cum cæteris, qui Pontificias excommunicationes incurrunt, numerantur ibi, *puerili, vel simili ætate, &c.* Non obstat, inquam: id enim factum est, non quia ipsi incurrunt in excommunicationem Canonis, *Si quis suadente*, sed quia etiam ipsi vere contra dictum Canonem, quoad culpam (quod non negandum est de pueris, de quibus loquimur) peccant.

18 In cap. *Pueri, eodem*, sic habes: *Pueri, qui in Canonem inciderunt sententia promulgata*, non dicit in excommunicationem, seu censuram, sed in canonem in quo sententia excommunicationis pro adultis, promulgata est, *sive ante, sive post pubertatem postulent se absolvi, potest diœcesanus Episcopus absolutionis beneficium impertiri, cum propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus*. Hactenus Canon. Notas? Dicitur ab Episcopo ejusmodi pueros absolvi posse: at posse etiam ab aliis legitimis Confessariis, qui Episcoporum sunt adjutores, non negatur. Merito igitur colligi potest, eos ab excommunicatione, licet non a culpa, liberos esse.

§. III. *Semel in anno confiteatur.*
Ubi obiter de præcepto annuæ Confessionis.

19 QUamvis id præsentis instituti non sit: nihilominus, ne pars aliqua omittatur Canonis, quem suscepimus enucleandum, etiam hoc de annua confessione præceptum per hanc occasionem explicare non erit inutile.

Quos obliget hoc præceptum.

Hoc ergo præceptum omnes Fideles, etiam pueros sufficientem usum rationis post septennium habentes comprehendere, jam patet ex dictis, præsertim *nu.* 11. Dixi post septennium: nam si ante sint doli capaces, non comprehendi, docet Joan. Sanch. *in select. disp.* 51. *n.* 31. cum id per accidens sit, ad quod Ecclesia non respexit.

Quid, si post septennium dubium sit, an sufficiente rationis usu polleant? Respondeo nec obligari: quia præceptum Ecclesiæ est de Confessione absolute facienda; at hi, cum non possint ferre materiam certam, idest peccatum mortale certum, non possunt ab illo absolvi, nisi sub conditione, ut dixi *in Methodo Confessionis, l.* 2. *c.* 1. §. 3. *n.* 18. quare in illos cadere non potest dicta absolutionis obligatio. Quod si ferant certum peccatum veniale, ad quod committendum minor usus rationis requiritur; ex alio capite non obligantur, nempe quia ad venialia confitenda hoc præceptum non obligat, ut jam subdo. Adde quod dicam *c.* 5. §. 8. *num.* 12. *in fine*.

20 Petes, an hoc præceptum obliget eos, qui solis peccatis venialibus aggravantur? Respondeo. Non obbligat. Ita Suar. *de pœn. disp.* 36. *sect.* 2. alliique. Sicut enim Christus Dominus, licet indeterminate quoad tempus, non tulit præceptum, nisi de confitendis mortalibus: hæc enim sola divinam ab anima gratiam expellunt; ita Ecclesia, non nisi de iisdem præceptum ad tale tempus determinavit. Quod si in Jubilæis, quando requiritur confessio, intelligitur etiam cum Sanch. *de Matr. l.* 8. *disp.* 15 *n.* 19 ex opinione probabili, de venialibus ideo est, quia tunc confessio, in eadem opinione requiritur, ut unum ex bonis operibus assignatis, sicuti eleemosyna, oratio, &c. quod non est in casu nostro. Dixi, ex opinione probabili, quia nimirum id etiam probabiliter negant Suar. *de pœn. disp.* 52. *sect.* 3. *n.* 5. Fagund. *præc. Eccl. l.* 2. *c.* 2. *n.* 11.

De tempore hujus obligationis.

21 Jam vero quando obligat hoc præceptum? Resp. Cum Canon quoad Confessionem dicat, *semel in anno*, quoad Communionem, *in Paschate*, patet latius tempus in Confessione, quam in Communione notari, nempe totius anni latitudinem.

Nec obstat praxis Fidelium confitentium in Paschate: id enim factum est, non animo introducendi consuetudinem obligatoriam, sed propter Communionem, quæ tunc peragenda est. Quare si quis mortalia confessus est intra annum, non obligabitur confiteri in Paschate alia mortalia de novo eodem anno forte commissa, nisi per accidens, idest ob Communionem: & sic si propter infirmitatem, vel aliud impedimentum communicare tunc non poterit; confiteri non obligabitur. Sic Laym. *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. *n.* 10. Coninch. *de pœn. disp.* 5. *n.* 33. quidquid dicat Nunnus *tr.* 2. *in* 3. *p. q.* 6. *art.* 5. *diff.* 1. *concl.* 4. pari modo etiam si periculum sit obliviscendi peccata, quæ deinde committit, non obligabitur confiteri ante sequentem annum; solum enim ad unam confessionem de mortalibus faciendam in anno ex præcepto compellimur.

22 Præterea, qui valide confitetur, sed sive per oblivionem, sive ex aliqua causa sine culpa aliquod peccatum mortale omisit, non obligatur ex vi præcepti hujus anni eodem anno confiteri, quia jam implevit præceptum. Ita Hurtadus *disp.* 7. *de pœn. diff.* 11. obligatur ergo solum illud fateri in anno consequenti, vel certe, ut impleat præceptum subdendi clavibus omnia mortalia, in periculo mortis, vel denique ante Communionem, juxta dicta *c.* 1. § 8.

23 Qui vero, quia solis venialibus peccatis erat obnoxius, illa sola in prioribus v. g. sex mensibus anni confessus est, si deinde incidat in mortale, obligaturne in eodem anno illud confiteri? Resp. obligari docent Vasq. *de pœn q.* 90. *art.* 3. *dub.* 1. *n.* 6. Hurt. *de pœn. disp.* 7. *diff.* 11. qui per hoc præceptum, inquit, determinatur præceptum Christi, quod fuit solum de mortalibus, ut supra dictum est *n.* 20 Ergo ille non satisfit nisi per confessionem mortalium, quæ fuit præcepta, non vero per confessionem venialium: Ergo cum prædictus illam mortalium non fecerit in prioribus mensibus, in posterioribus facere obligabitur.

24 Ex qua doctrina sequitur, eum, qui confessiones exhibuit, vel frequentissimas de venialibus in undecim mensibus, & viginti novem diebus anni, si in ultimo die mortaliter peccet; obligari eodem die ni aliquo legitimo impedimento excusetur (ut certe facile in tali angustia temporis inveniri poterit) antequam expiret annus, illud confiteri; quia per illas præcedentes venialium confessiones præcepto annuæ confessionis non satisfacit. Hoc autem durum alicui videri posset. Scio Ochagaviam *de Sacram. tr.* 2. *q* 6. putare per confessionem venialium satisfieri præcepto Ecclesiæ: in qua opinione, si vera esset, non urgeret hæc difficultas: sicuti etiam non urgeret, si annus in hac materia computaretur secundo modo ex dicendis mox *n.* 55.

25 Quatuor enim modis ejusmodi annus computari, seu incipere, ac terminari potest.

Primo a Confessione mortalium, quam tu quandocumque fecisti usque ad aliam confessionem, quam facturus es: ne scilicet intra unam, & aliam intercedat plusquam annus. Ita Sotus *in* 4. *dist.* 18. *art.* 4. Valent. *in* 3. *p. q.* 9. *punct.* 4.

Secundo a tempore, quo peccatum mortale commisisti, usque ad confessionem, quam facturus es: Ita Joseph de August. *in brevi notitia præcept. Eccl.* 3. *n.* 1. scilicet intra peccatum commissum, & confessionem prius, quam annus prætereat.

Tertio a Pascha ad aliud Pascha, seu in aliquibus Diœcesibus a Quadragesima usque ad aliam Quadragesimam: quia videtur esse pro hac re annus Ecclesiasticus. Ita Suarez *de pœn. disp.* 36. Coninch. *de pœn. disp.* 5. *n.* 54. Pascha autem, seu Quadragesima hic accipitur pro illis diebus, intra quos præcepta est Communio: ita ut omnis confessio, quæ fit ante Dominicam *in Albis* inclusive, censeatur spectare ad annum præcedentem: quæ vero post, ad sequentem.

Quarto a primo Januarii ad finem Decembris, qui est annus communis, & civilis. Ita Vasq. *de pœn. q.* 90. *art.* 3. *dub.* 2. *n.* 15.

26 Ex his annum computandi modis, primi duo prædicto Suario non placent, & merito: quia illa verba *semel in anno*, quibus latum est hoc præceptum, videntur significare certos terminos, & determinatos pro omnibus, non vero singulos pro libertate, seu determinatione singulorum; ut cum dicitur, *Semel jejunes in mense, semel jejunes in hebdomada*, non intelligitur nisi a determinato initio mensis, vel hebdomadæ ad determinatum finem, &c. Dicendum igitur est, duos posteriores modos esse utrosque probabiles. Ratio est, quia verba illa legis, *semel in anno*, utrumque sensum facere possunt: annus enim & probabiliter potest sumi ecclesiasticus, & probabiliter civilis.

27 Dices, at sequitur, posse quempiam confiteri in principio anni unius, & in fine alterius, & sic differre quasi per biennium confessionem.

Resp. Etiam Sacerdos potest recitare, sine mortali, officium hodiernum, initio hujus diei, & crastinum in fine ejusdem diei crastini; & sic quasi per biduum differre recitationem. Nec igitur id in casu nostro conveniens est, posita tali forma præcepti.

28 Porro, qui ne semel quidem confitetur in anno, obligatur ne confiteri statim incepto anno sequenti? Resp. Quamvis multi cum Coninch. *de pœn. disp.* 3. *n.* 61. Joseph de August. *in brevi notitia præcept. Eccl.* 2. *n.* 4. probabiliter contendant obligari: unde ni statim confiteatur, novo (inquiunt) & continuato peccato peccat; tamen probabile etiam est, non obligari. Sic Valent. *tr.* 4. *disp.* 7. *q.* 8. *p.* 3. §. *Tertio notandum*, Filliuc. *to.* 1. *tr.* 7. *c.* 3. *n.* 45. Ratio hujus est, quia hoc præceptum non est, ut putant adversarii, primario de confessione, & secundario de tempore, ut cum quis vovet, vel ei a confessario pro satisfactione, imponitur jejunium, v. g. qui, si non potest uno die, debet alio jejunare; sed est præceptum, Confessionem, & tempus æque respiciens: est enim præceptum addictum tempori, videlicet anno, seu duodecim mensibus, ut patet ex vi illius (*semel in anno confiteatur*). Illo igitur transacto, peccavit quidem Fidelis, sed non amplius præceptum præteriti anni illum urget, urget solum præceptum præsentis anni. Sic Sacerdos habet obligationem pro toto uno die, hoc est, vigintiquatuor horis recitandi divinum officium: at illis transactis, non remanet obligatio præteriti diei, sed supervenit obligatio diei præsentis. Atque ex hac probabili sententia sequitur, eum, qui ob aliquod legitimum impedimentum toto uno anno, v. g. propter inopiam Confessarii, non est confessus, non obligari in anno sequenti, nisi ad unam Confessionem intra ipsius anni latitudinem peragendam.

Causæ excusantes ab annua Confessione.

29 Illud nunc superest breviter, an aliquando ab ejusmodi annua confessione Fideles excusentur?

Dico cum Coninch. *de pœn. d.* 5. *n.* 73. excusari: & primo quidem eos, qui physice non possunt: ut qui carent Confessario, &c. Secundo eos, qui prudenter timent revelationem sigilli, aut ne ipse confitens incurrat in grave odium ipsius Confessarii. Tertio eos, qui confiteri non possunt sine notabili incommodo vitæ, fortunarum, &c. Nam, ut toties dictum est, præcepta positiva non obligant cum tanto rigore. Incommoda, quæ oriuntur præcise ex ipsa Confessione, ut [illegible] erubescentia, vel timor, quod teneatur quis a Confessario pro peccatore, non excusat: quia secus magni peccatores non tenerentur confiteri. Magnam erubescentiam excusare subditum ad confitendum reservatum apud Superiorem, docent Navarr. & Sylvester apud Ludovicum a Cruce *de Bulla Cruc. disp.* 1. *c.* 3. *dub.* 3. *n.* 11. adde Henriq. *l.* 3. *de pœn. c.* 19 *n.* 9. sed non placent: quia sic enervaretur vis reservationis. Quod si subditus per pium Confessarium petiit a Superiore, & non obtinuit licentiam alteri confitendi, diximus *c.* 1. *n.* 8. *junct. n.* 8. quid habeat remedii.

30 Hinc sequitur, si non possum adire, vel vocare Confessarium, nisi conficiendo longum, ac laboriosum iter, me excusari. Quare autem tale sit, ex diversis circumstantiis temporis, personarum, & similium, judicio prudentis est expendendum. Vide, quæ dixi supra *c.* 1. §. 6. *n.* 19.

31 Quod diximus de confessione, ut semel hic dicam, de Communione Paschali dictum esto: par enim est ratio.

32 Illud bene advertit Coninch. *de pœn. disp.* 5. *n.* 74. facilius fideles excusari ab annua Confessione, quæ tandem est ex Ecclesiastico præcepto, quam a Confessione facienda, urgente mortis periculo, quæ est ex præcepto divino; tunc enim urgentior excusationis causa, ut per se patet, exposcitur.

33 Qui autem fecit Confessionem invalidam, sive ex defectu doloris, sive ex defectu integritatis Confessionis, sive ex defectu absolutionis, &c. non excusatur: sed debet denuo, antequam annus evolet, valide confiteri. Sic Suar. *de pœn. disp.* 36. *sect.* 7. *n.* 3. Coninch. *de Sacram disp.* 5. *dub.* 6. Laym. *lib.* 5. *tract.* 6 *cap.* 5. *n.* 11. & alii communiter. Ratio est, quia non fecit quod præceptum fuit; fuit autem præcepta Confessio Sacramentalis, quæ si est invalida, Confessio non est. Ni denuo confiteatur, subjacebit pœnis non confitentibus impositis. Sic Fagundez *præc. Eccl. l.* 1. *c.* 4. *n.* 12. contra Henriq. *lib.* 5 *cap.* 4. §. 1.

34 Neque obstat quod ex communi doctrina, qui vel cum peccato mortali, vel etiam excommunicatus, ex Fagund. *præc. Eccl.* 3. *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 5. communicat in Paschate, satisfacit præcepto, nec subjacet pœnis contra non communicantes inflictis: non obstat, inquam, quia hic vere suscipitur Sacramentum, licet illicite, atque ideo fit, quod præceptum est: ibi non item.

35 Verum opposita opinio, quod nimirum satisfiat præcepto per invalidam confessionem, esse probabilem merito putant nonnulli. Ita Fagund. *præc. Eccl.* 2. *lib.* 1. *c.* 4 *n.* 4. citans Gabrielem, Sylvestrum, Victoriam, Alensem, Sà, Canum, Ledesmam, Paludanum. Ratio est, quia Ecclesia solum externum confessionis actum præcipere potest,

seu

ſeu certe præcipit, & remiſſio peccatorum eſt finis præcepti, non tamen cadit ſub præcepto.

☞ Huc ſpectat Propoſitio 55. ex damnatis ab Innoc. XI. quæ eſt hujuſmodi: *Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per Sacrilegam Domini manducationem.*

Denique quando quis ad aliquod breve tempus excuſatur, dicam *n.* 55. *in fine*: ut item an ſit obligatio præveniendi, dicam *n.* 37. *&* 38. denique quando eſt obligatio tollendi impedimenta, ut poſſit quis confiteri, dicam *a n.* 40.

§. IV. *Suſcipiens reverenter, ad minus in Paſchate, Euchariſtiæ Sacramentum:*

Ubi de obligatione prævidendi, & tollendi impedimenta.

De loco Communionis, de tempore, deque miniſtris, præſertim Religioſis.

36 IN Paſchate, hoc eſt, ut jam conſuetudo communis explicuit, a Dominica Palmarum, & in aliquibus Diœceſibus, a Dominica prima Quadrageſimæ uſque ad diem Dominicam in Albis. Cum autem hoc præceptum ſit addictum tempori Paſchali; qui tunc non communicavit, peccavit quidem graviter, ſed non habet obligationem ſtatim communicandi, niſi in ſequenti Paſchate: ſicuti qui Miſſæ non interfuit die Dominica, non obligatur audire ſtatim die Lunæ. Ita Tol. Val. Sà apud Delugo *de Euchar. diſp.* 16. *ſect.* 4. *n.* 63. Aliquos probabiliter contrarium ſentire non ignoramus, ut Suar. Vaſq. Fagund. apud eumdem. Quod per Communionem peccaminoſam ſatisfiat præcepto, dixi modo *n.* 34.

De prævidente impedimentum.

37 At, qui prævidet ſe non poſſe communicare in dicto Paſchali tempore, obligatur ne prævenire? Obligari docet Suar. *ib.* apud eumdem Delugo. Negat Vaſq. *ib.* apud eumdem: quia præceptum non urget niſi in Paſchate. Idem dic de eo, qui prævidet ſe, anno ſequenti confiteri non poſſe: non enim obligatur hoc anno, pro obligatione ſequentis anni, confiteri.

38 Ex hac probabili ſententia ſequitur, ſi quis ſe communicavit ante Paſcha, & contingat forte tolli deinde impedimentum, adhuc teneri in Paſchate: quia ante non ſatisfecit præcepto: At non teneri, ſi in dicto caſu Communionem anticipavit ex intentione præcepti, ſequitur ex opinione Suarii (quæ certe probabilis eſt) quia ſic jam implevit præceptum.

39 Sed quid, ſi quis, dum eſt in prima hebdomada, prævidet ſe non poſſe in ſecunda communicare; teneturne in prima hebdomada Communionem peragere? Reſpondeo teneri; quia jam urget præceptum; ut qui die feſtivo poteſt intereſſe Sacro mane diluculo, ſi prævidet non poſſe circa meridiem, mane tenetur: quia ex uno capite poteſt, ex alio præcepti obligatio adeſt. Idem propter paritatem rationis dic de prævidente, ſe non poſſe confiteri in fine anni; obligatur enim, ſi poteſt ipſo anni initio.

De obligatione tollendi impedimenta.

40 Diximus de prævidente impedimentum: dicamus conſequenter de eo, qui impedimentum tollere a ſe, ad communicandum in Paſchate, ut etiam ad confitendum intra annum obligatur. An excommunicatus v. g. carcere detentus, an infirmus, & ſimiles impediti obligentur ſub mortali propter præceptum Communionis Paſchalis, & annuæ Confeſſionis, quærere ſolutionem ab excommunicatione, excarcerationem, ſanitatem, ut ſcilicet in Paſchate communicare, & intra annum confiteri, licite, & expedite poſſint? Reſpondeo. Excommunicatus obligatur: carcere detentus, & infirmus non obligantur. Sic Suar. Avila, Fagund. apud Merollam *diſp.* 4. *eleg. c.* 3. *dub.* 37. *n.* 413. Delugo *de Euch. diſp.* 16. *ſect.* 2. *n.* 17. contra Henriq. *l.* 13. *c.* 7. *n.* 2. Ratio prioris dicti eſt, quia præceptum Communionis, & Confeſſionis eſt magni momenti: Cum Confeſſio, & Communio maxime conferant ad animæ ſalutem, & ideo rigide obligat, & conſequenter obligat ad removenda ea præſertim mala ſpiritualia, quæ poſſunt obſtare ipſius præcepti adimpletioni. At, cum carcer, & infirmitas ſpiritualia mala non ſint: non tam rigide ad illa removenda præceptum Confeſſionis, & Communionis obligabit: ut ipſi etiam timorati conſcientiæ oſtendunt, qui non multum ſolliciti ſunt de tollendo carcere, vel ægritudine ad hunc finem, ut poſſint confiteri, vel communicare. Enim vero naturalis, ad hæc mala corporalia avertenda, ſollicitudo ſatis, ſuperque eſt. Dixi autem *initio hujus* n. 40. (ſimiles impediti) id eſt involuntarie impediti: nam voluntaria impedimenta, & ablatu non graviter difficilia, tolli, ut quis confiteri, & communicari poſſit, non eſt controverſia dignum.

41 Illam etiam diſparitatem hic aſſignant Doctores Suar. Sayr. Henriq. Coninc. apud Meroll. *l. c.* Cur enim non obligetur excommunicatus, ex vi præcepti de audiendo Sacro diebus feſtivis, ad tollendam excommunicationem, ut ipſi liceat audire Sacrum: obligatur vero modo dicto, ut confiteatur, & communicet. Diſparitas autem eſt, quia Confeſſio, & Communio ſunt majoris momenti ad ſalutem, quam auditio Sacri: & ideo illorum præceptum rigide, hujus autem, non tam rigide obligat fideles ad tollenda obſtantia impedimenta.

Ubi communicandum in Paſchate.

42 Quibus autem, & in quo loco accipienda ſit ſacra Euchariſtia, Paſchatis tempore, nunc eſt dicendum. Id quod, ut melius intelligatur, advertendum eſt cum Delugo *diſp. de Euch.* 18. *ſect.* 1. *n.* 36. ad licite miniſtrandum hoc Sacramentum requiri juriſdictionem: paſcere enim oves pertinet ad paſtorem proprium; vel certe ad ejus delegatum: quales, ſaltem extra Paſcha, nunc in ſuis Eccleſiis ſunt Religioſi mendicantes ex privilegiis. Dico (nunc ex privilegiis) nam cæterum in Clemen. I. *de privil.* excommunicantur Religioſi miniſtrantes Euchariſtiam ſine Parochi licentia. Præterea dico, ſaltem extra Paſcha, & in ſuis Eccleſiis, nam pro Paſchate dicam *n.* 48. item *a n.* 51. & an extra ſuas Eccleſias, dicam *d. n.* 51.

43. Sufficit tamen, ejuſmodi paſtoris, ſeu Parochi conſenſus interpretativus, ſeu præſumptus. Quis autem veniat nomine paſtoris, ſeu Parochi, explicabitur §. *ſeq. n.* 56. Neque dicas, ſi requiritur juriſdictio, ergo requiritur conſenſus expreſſus, ut accidit in Sacramento Pœnitentiæ. Ne id dicas, inquam: nam abſolutio in Sacramento Pœnitentiæ, eſt actio Judicis, quæ requirit validitatem ſententiæ potentis condonare, quam potentiam, ſeu auctoritatem non habet Inferior, niſi illi actu a ſuperiore communicetur: At ad adminiſtrandam Euchariſtiam id non requiritur; quia ſemper valide Euchariſtia miniſtrabitur.

44 Per Bullam Cruciatæ dari facultatem, ut extra Paſcha a quocumque Sacerdote poſſit ſumi Euchariſtia, docet Vaſquez *de Euchar. diſp.* 219. *c.* 5. *n.* 37. Negat Suarez *de Euchar. diſp.* 72. *ſect.* 2. utrumque probabile.

45 Hoc poſito, hic propria eſt difficultas pro tempore Paſchali: nam pro hoc tempore videntur eſſe magis inviti Parochi ad dandam hanc facultatem, ut extra ſuam Parochiam Fideles communicent: quia tunc volunt recognoſcere ſuas oves, unde non facile tunc præſumetur eorum voluntas, ſicuti præſumitur infra annum, quando ſatis eſt, ſi prudenter judicetur, quod ſi ſciret, ratum Parochus haberet. Quoad hoc igitur

46. Certum eſt primo vagos, & peregrinos advenas poſſe ubilibet huic præcepto ſatisfacere. Colligitur ex Sanchez *l.* 3. *de matr. diſp.* 23. *n.* 17. ibi; *Secundo probatur.* Ratio eſt, quia ſaltem adeſt tacita ſui Parochi, vel Papæ licentia. Idem dic cum Peyr. *tit.* 1. *Conſt.* 2. *Jul.* 2. *n.* 91. apud Pellizar. *in Man. Reg. tom.* 1. *tract.* 8. *c.* 3. *ſect.* 3. *q.* 3. favetque Fagund. *prec. Eccl.* 3. *l.* 2. *c.* 2. *art.* 21. de legitime impeditis, qui ſcilicet, vel juſta laborant cauſa, qua ad Parochiam ſe conferre nequeant; vel Parochus, ejuſque ſubſtitutus abſens eſt, quia in ejuſmodi eventibus præſumitur a Parocho facta conceſſio. Idem cenſeo, ſi Parochus vel exequi per negligentiam ſuum recuſat munus, vel licentiam alibi communicandi per malitiam denegat, præſumitur enim tunc alibi communicandi facultatem a Summo Pontifice fuiſſe conceſſam.

47 Certum eſt ſecundo in Cathedrali poſſe omnes: etiam de Diœceſi: *cap Officium, de Officio Archipresb.* Bonac. *de Euchar. diſp.* 7. *pur.* 2. *n.* 11. quia in Cathedrali adeſt Epiſcopus totius Diœceſis Paſtor.

48 Certum ſit tertio, prædictos Religioſos, etiam in ipſo die Reſurrectionis poſſe miniſtrare in ſuis Eccleſiis Euchariſtiam iis, qui vel antea ſatisfecerunt, vel poſtea ſatisfacient in Parochia. Sic Suar. *dict. diſp.* 72. *ſect.* 2. Lugo *de Euch. diſp.* 18. *ſect.* 2. *n.* 50. Ratio eſt, quia illa exceptio, *extra diem Paſchæ*, probabiliter intelligi poteſt formaliter, pro Communione facienda ex præcepto, tempore Paſchali. Illud etiam certum videtur cum Portella *in dub. Reg. V. Sacram. adminiſtratio*, Pelliz. *tit.* 1. *Man. Reg. tract.* 8. *cap.* 8. *ſect.* 3. *q.* 3. Regulares ex ſuis privilegiis poſſe etiam ob ſatisfactionem præcepti, Euchariſtiam ſuis famulis ſæcularibus in Monaſterio degentibus miniſtrare. Id quod Portella *ib.* ad famulos conjugatos dormientes noctu extra Monaſterium extendit. Ratio eſt, quia Leo X. apud eoſdem, concepit Minimos, atque ideo participantes in privilegiis, *poſſe in ſuis domibus, & Eccleſiis communicare famulos ſuos in habitu ſæculari ſervientes, etiam Paſchatis tempore, etiam in mortis articulo, imo & dare iiſdem Sacramentum extremæ Unctionis.*

Adverte illud *etiam Paſchatis tempore*; conjunctum cum illo *etiam in mortis articulo*, mihi indicium facere non de vulgari Communione quacumque, ſed de ea, quæ ex obligatione exhibenda eſt, Summum Pontificem indulſiſſe privilegium.

Adverte inſuper, Patribus Societatis Jeſu hujuſmodi indultum in hunc modum reſtringi *in Compend. Privil. Soc. Jeſu V. Familiares*, §. 2. *Hæc facultas conceditur Superioribus, & quibus ipſi communicaverint.*

49 Certum ſit quarto etiam pro hoc tempore, ſeu pro hac vice ſatisfaciendi præcepto, ſatis eſſe præſumptum conſenſum Parochi. Solum advertendum erit, ut modo diximus, hic difficilius, alio tempore facilius eſſe præſumendum.

50 Unum igitur, aut alterum remanet incertum; an ſemper peccet mortaliter, qui ſine rationabili cauſa, ſed ſine contemptu, vel ſcandalo, ſolum propter ſuam commoditatem, velit in Paſchate communicare alibi, quam in Parochia: & an peccet Sacerdos, ſi tunc ſcienter miniſtret huic Euchariſtiam.

Puto, quod Fidelis, qui paratus eſt ſuum Parochum recognoſcere, & forte, in anno, pluries recognovit communicando in ſua Parochia non irrogat injuriam gravem Parocho, ſemel, aut iterum in ſua vita ſe ſubtrahendo in hoc ab ejus juriſdictione: atque adeo non peccat mortaliter, ſi ſemel, aut iterum in vita, modo dicto, in aliqua Eccleſia communicet in Paſchate.

Idem puto, ſi Sacerdos ſæcularis (nam de Religioſo mox *a n.* 51.) unum, aut alterum, ſeu paucos tales communicet. Dico paucos ſi enim multos communicaret, irrogaret gravem Parocho injuriam, perturbaretque graviter ordinem parochiarum. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia rectæ rationi non apparet hæc gravis materia. Paſcitur enim ovis, ſed una, vel altera vice quaſi in alieno campo ab alieno paſtore. Non igitur delinquetur contra ſubſtantiam præcepti, ſed contra accidentia: & id tam raro: ut multum invitus rationabiliter non debet eſſe paſtor. Scio apud Suar. *de Euch. diſp* 73. *ſect.* 2. §. *hinc ſequitur*, doceri eſſe mortale miniſtrare hoc Sacramentum ſine debita juriſdictione, & hanc obligationem eſſe mutuam miniſtrantis, & ſumentis: ſed ipſe notanter addit, eſſe mortale, ex genere ſuo. Sicut igitur forari v. gr. alienam rem eſt mortale, ex genere ſuo, & tamen datur levitas materiæ in furto: ſic ſe veluti ſurripere, ſeu ſubtrahere a juriſdictione ſui paſtoris, erit in genere ſuo mortale: non tamen tollitur, poſſe dari materiæ parvitatem, ut videtur in noſtro caſu.

51 De Mendicantibus, Mendicantiumque privilegia participantibus, dico duo. Primo, licet aliqui negent; aliqui tamen cum Bauny *in Theologia Mor. par.* 1. *tract.* 5. *n.* 19. concedunt apud alios, propter eorumdem privilegia, poſſe Fideles ſatisfacere præcepto Communionis Paſchalis, in cæteris quidem diebus a Dominica *Palmarum* ad Dominicam *in Albis*: at non in ipſo die Dominico Reſurrectionis; voluit enim Pontifex, ad quamdam ſolemnitatem, in favorem Eccleſiæ Parochialis, excipere pro ſatisfactione præcepti ipſum ſolum diem Reſurrectionis. Ratio hujus ſententiæ ducitur ex iis duabus propoſitionibus. Prima quod ſatis probabile eſt cum Beja *par.* 4. *caſu* 4. in privilegiis dictis, cum excipitur dies Paſchæ, ſolum excipi materialiter ipſum diem Dominicæ Reſurrectionis, idque ad ſatisfaciendum præcepto; eſto ſit etiam probabile, excipi formaliter; ut ſupra *n.* 48. diximus. Secunda, quod in cæteris diebus, imo & toto anno præter prædictum diem unicum Reſurrectionis Dominicæ, prædicti Religioſi ſunt in ſuis Eccleſiis, imo & extra ſuas Eccleſias, atque adeo in alienis delegati Parochorum, ſic a Summo Pontifice inſtituti, ut patet ex eorum privilegiis. Ita Portel. *in Reſp. Reg. p.* 3. *caſu* 39. adducitque Joannem la Crux, Rodriq. Villalobos. Lege Compendium privileg. Societ. JESU *V. Euchariſtia* §. 2. *in fine*, ubi Pater Noſter Generalis reſtringit noſtros, ut in alienis Eccleſiis hoc privilegio ſine licentia eorum, ad quos pertinet, non utantur. In ſuis vero excipit ipſum unum diem Reſurrectionis; intellige pro ſatisfactione præcepti.

52 Dico ſecundo, aliquos putare univerſaliter; etiam pro ipſo Paſchatis die, poſſe ſatisfieri apud eoſdem. Idem Bauny *ib.* lege Fagund. *præcept. Eccl.* 3. *l.* 1. *c.* 5. *n.* 13. & Delugo *de Euchar. diſp.* 18. *ſect.* 2. *n.* 49.

Ratio est, quia absolute sine restrictione Paschæ id concessit Nicolaus V. & Paulus III. Religiosis B. Mariæ de Guadalupa, & consequenter communicationem cæteris Mendicantibus. Addunt alii alias concessiones Pii IV. & V. lege Pellizarium in *Man. Reg. tom. 2. tract. 8. quæst. 8. n. 295.*

At, dices, hoc Privilegium fuisse vivæ vocis oraculum concessum, adeoque sublatum ab Urbano VIII. qui omnia ejusmodi abrogavit. Respondent, aliquos dicere fuisse per Bullam.

53 Has duas opiniones relatas *nu. 51. & 52.* non possum non vocare saltem speculative probabiles: siquidem probabilibus rationibus nituntur, bonosque habent auctores. Et quidem prior videtur expeditior, ita tamen, ut neutram in usum deducendam censeam, ne detur occasio, vel admirationis in populo, vel querelarum in Prælatis.

54 Dices: extat novissima declaratio Sacræ Congregationis, qua præcipit Archiepiscopo Neapolitano, ut id sub censuris prohibeat Patribus Theatinis, & Societatis JESU, quam adduxit, & timuit Diana *par. 6. tr. 7. resol. 58. in fine.*

Resp. De hac declaratione. Primo non constat auctentice. Secundo non est directa illis Religiosis, sed Archiepiscopo. Tertio est epistola particularis, pro Diœcesi Neapolitana, ubi forte aliquod peculiare suboriebatur inconveniens. Quarto principaliter, declaratio sic habet: *Conquesti sunt Parochi de Patribus Theatinis, & Societatis, quod asserere audent, personas laicas assumentes in eorum Oratoriis, seu Congregationibus Eucharistiæ Sacramentum, in die Paschatis, Ecclesiæ præcepto satisfacere: cumque id minime permissum sit, &c.* Vides? loquitur de Congregationibus, seu Oratoriis, utique privatis, in quibus judicatum fuit inconveniens satisfieri præcepto: at nos loquimur in Ecclesiis publicis. Secundo loquitur de die Paschatis, idest juxta probabilem superiorem interpretationem de ipso die Dominico Resurrectionis: ergo saltem priori sententiæ *n. 31.* relatæ hæc prohibitio non obstat.

Confirmo. Docet, & quidem merito, Vasq. *de Euch. disp. 211. n. 45.* quando verba legis obscura sunt, locum esse opinionibus, & posse quempiam probabiliter verba legis interpretari, atque ita investigare mentem legislatoris. Jam subsumo: in hac declaratione, ut etiam in privilegiis prædictis non clare constat, quid importet illud (dies Paschatis) atque adeo obscurum est: ergo poterit quilibet illud probabiliter, quid significet, interpretari, & consequenter nos modo jam dicto interpretari potuimus.

§. V. *Nisi forte, de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejusmodi perceptione duxerit abstinendum.*

Ubi, quis hanc, & alibi, quam in Parochia communicandi licentiam concedere valeat? An Episcopus, Archipresbyter, Vicarius Generalis, Parochi Montis Regalensis?

55 NOmine proprii Sacerdotis intelligi Parochum, est constans omnium sententia. Sic Gloss. *in Clem. de privil. verb. presbyteri.* Adhuc tamen aliqua enucleanda supersunt.

Dubitare enim quis posset, an Parochus licentiam concedere alicui Fidelium valeat, ut non communicet in tempore Paschatis? Dico non posse, id enim non concedit Canon: sed solum quod pœnitens, propter rationabilem causam, cum consilio tamen Parochi, possit ad tempus Communionem Paschalem differre. Unde Sà, sic habet *verb. Euchar. n. 8. Qui post octo dies, ante, vel post Pascha, communicat, præcepto satisfacit, & qui longe post, ex consilio Confessoris, ex decreto Eugenii IV. apud Navarrum.* Ubi obiter nota illud (*longe post*) Non inficior causam posse esse aliquando tam gravem, ut possit, vel ex se pœnitens, vel ex consilio prudentis ad tempus differre. Lege Laym. *disp. 5. tract. 6. c. 5. n. 10.* qui id docet etiam de confessione. *Si quis* (inquit) *toto anno, nunquam confessus fuisset, & Communionem ad breve tempus, ex causa, puta usque ad Pentecosten differre deberet; probabile est graviter non peccaturum: & si etiam Confessionem differret, si putaret postea eam commodius peracturum esse: verum si talis post Pentecosten mortaliter peccet, obligatus erit eo anno iterum confiteri, siquidem prædicta Confessio fuit ob obligationem præcedentis anni, ut notavit Coninch.* Hactenus Layman.

Quænam sint hæ causæ ad differendam, imo ad omittendam Communionem: ex supradictis a num. 29. erit facile colligendum.

56 Sed quis licentiam alibi, quam in Parochia, communicandi dare poterit? Solus ne Parochus, an etiam alii? Sane solus Parochus, quique venit nomine Parochi, seu Pastoris. Quo nomine venit quicumque, qui curatum beneficium habet, respectu suorum Parochianorum, sive Curatus vocetur, sive Archipresbyter, sive Vicarius ad curam, sive alio nomine: hi enim omnes, vel similes, respectu suarum ovium, sunt proprii Sacerdotes.

57 Dubitavit autem Glossa *in Clem. 1. V. Presbyteri*, an Episcopus, & Archipresbyter Cathedralis Ecclesiæ possint licentiam concedere, ut Religiosi possint tale Sacramentum ministrare? & resolvit, post factum, posse approbari concessionem datam a prædictis; sed ante factum melius esse, ut ab his non concedatur.

58 Nihilominus non video, cur Episcopo id denegari possit, ut item concedere diœcesanis licentiam communicandi alibi, quam in Parochia: cum enim ipse sit Parochus, & Pastor suæ Diœcesis, ut omnibus constat, & eademmet Glossa ibidem fatetur, immerito id illi denegari poterit.

59 Archipresbyterum Cathedralis, respectu totius Diœcesis, ultro concedo nequaquam posse: posse enim solum respectu suorum Parochianorum, quibus ipse Parochus est: nam licet in jure major sit ejus potestas: tamen jam in multis, ex antiqua consuetudine, eam esse restrictam, notant Doctores apud Barbosam *de jure universo l. 1. c. 25. n. 25.*

60 De Vicario Generali (nam Vicarius Foraneus, cum ad ipsum cura spiritualis animarum non spectet, nullo modo potest) quoniam facit unum cum Episcopo, & est Pastor ex officio, dicendum est cum Suarez *de Euchar. disp. 72. §. Sed inquires, circa finem*, posse (etiam sine mandato speciali) ex sola Vicariatus generalitate. Cum enim, etiam sine speciali mandato, ex probabiliore sententia Sanch. *l. 3. de matr. disp. 29. n. 15.* Barbos. *de potestate Episcop. par. 3. alleg. 54. n. 10.* concedere possit licentiam Sacerdotibus ad excipiendas Confessiones: cur hoc non poterit, quod est minus?

61 Illud a me, dum hæc scriberem, Parochi Civitatis Montis Regalensis in Sicilia quæsierunt, quod, quia facit ad institutum nostrum, hic afferre abs re non erit.

In dictæ Civitatis Cathedrali, & Matrice Ecclesia sex sunt Parochi, curam animarum totius Civitatis gerentes, æquales in potestate; singulique, prout casus occurrit, officium Parochi exercentes: solum enim ad laborem minuendum, per hebdomadas, Sacramentorum administrationi assistunt: & solum, ad honorem, antiquior ex illis Archipresbyter appellatur. Jam, simul ne omnes, an quilibet ex illis, prout libuerit, sine dependentia a Sociis, poterunt hanc licentiam impertiri?

62 Respondi; quemlibet posse: siquidem quilibet est toto jure Parochus, nec unquam tale jus amittere potuit, cum talis potestas sit imbibita in ipso jure Parochi. Facit ad hoc illud, quod docet Sanch. *l. 3. de matr. d. 24. n. 6.* dum Parochi (ait) duo insolidum alicui Parochiæ præsunt, potest uter illorum altero invito ministrare Sacramenta & interesse Matrimonio, aliisque assistendi licentiam dare. Quia par in parem non habet imperium, *c. innotuit, de electione*, & *l. Ille a quo, §. intempestivum, ff. ad Trebell.* Sane hanc Ecclesiam puto esse ejus generis, quo cura animarum, Ecclesiæ, vel Episcopo incumbit, & per plures administratur: de quo Ecclesiæ genere meminit Tridentinum *sess. 24. de Reform. cap. 18. initio.*

63 Dices, si hæc Ecclesia est ejusmodi, sequitur, quod ipsi prædicti sex, non sint vere ordinarii Parochi, sed delegati, merique coadjutores Episcopi: atque adeo possumus dubitare, an ipsis sit delegatum, posse dare prædictam licentiam.

Resp. Cum ipsis detur potestas & auctoritas ad universitatem causarum pertinentium ad Parochi officium: hæc etiam potestas eisdem concessa erit, sive sint ordinarii, sive delegati, quod hic discernere non est laborandum, & sane si illis conceditur officium ministrandi omnia Sacramenta, curamque animarum habendi, quod est majus; num potestatem concedendi eam licentiam, quæ potestas longe minoris momenti est, denegatam fuisse censebimus?

Audi Emmanuelem Sà *V. Sacramentum, n. 6. Cui generaliter* (inquit) *committuntur omnia exercenda in Parochia; potest dare alteri Sacerdoti licentiam administrandi Sacramenta.* Hæc Sà.

Adde, quod in instrumento institutionis ipsorum, eos absolute Parochos nominat Archiepiscopus, seu Vicarius instruens; & in ritu, modoque accipiendi possessionem servantur in iisdem solemnitates servari solitæ in cæteris ordinariis Parochis. Quare non video, quoad rem nostram dubitationi esse locum.

Actus institutionis unius ex ipsis, quem auctentice exscriptum ego videri volui, sic habet. *Dom. Hieronymus Resudo Coreuel. Vicarius Generalis, Sede Vacante hujus Civitatis, &c. dedit, & dat Rever. D. Josepho Gentili possessionem, & Canonicam Institutionem dicti Canonicatus Parochi, & Curati dictæ majoris Ecclesiæ per impositionem bireti, stolæ, & annuli: ac etiam dictus dominus Vicarius accepit a dicto de Gentili juramentum, & professionem fidei in forma, &c.*

64 Et in actu, seu instrumento immissæ, seu traditæ possessionis, sic habetur: *Dictus de Gentili Canonicus, Parochus, & Curatus electus, &c. fuit per me impositus, atque immissus in realem, actualem, & corporalem possessionem dicti Canonicatus, Parochi, & Curati intus dictam majorem Ecclesiam per aperturam, & clausuram Custodiæ SS. Sacramenti, osculationem Altaris ejusdem, & fontis Baptismatis: per aperturam, & clausionem arcæ, in qua reponuntur libri Baptismatis, Sponsaliorum, &c. & per alia signa denotantia ipsam possessionem.*

Lege Barbos. *de potest. Paroch. 1. par. in fine, cap. 2. form. 9. & 12.* qui non aliis, nisi his, vel similibus clausulis, & solemnitatibus, ut certe fieri solet, Parochos instituit, iisque possessionem Parochiæ tradit, ita ut ambigere nullus rationabiliter jam possit omnibus, & singulis Montis Realis Parochis jura Parochorum universa competere.

§. IV. *Aliquis & vivens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.*

65 POEna non confitentibus semel in anno, & non communicantibus in Paschate, est, ut arceantur ab Ecclesiæ ingressu, & ne sepeliantur in loco sacro: quia tamen est pœna, & quidem ferenda; non incurritur ipso facto, sed post sententiam. In jure igitur non est pœna excommunicationis nec latæ, nec ferendæ. Solum audio in aliquibus diœcesibus adesse excommunicationem ferendam: quæ, si est, timeatur.

66 Si quis Fidelis moriatur, nec constet, an communicaverit, saltem in Paschate, est ne sepeliendus in loco sacro? Respondeo, nisi constet non communicasse, judicandus est observasse præceptum, atque adeo rite sepeliendum. Adde, neminem huic pœnæ (cum sit ferenda) subjici, nisi post latam sententiam. Cum igitur nunc vix in usu sit, ut contra aliquem similis sententia fulminetur; nunquam ex hoc capite erit Fidelis a sacra sepultura depellendus.

CAPUT V.

De Præcepto Communionis instante mortis periculo.

§. I. *An hoc præceptum omnes in eo periculo obliget?*

1 NOn modo nonnulli, ut S. Bonaventura, Sylvest. Armilla, apud Suarium *de Euch. disp. 69. sect. 3. initio*: docent Communionis præceptum ut a Christo latum, obligare solum semel in vita: atque adeo, qui in vita semel communicavit, non obligari, sub mortali, instante morte, iterum communicare (Sà *V. Euchar. n. 1.* favet non parum) Verum etiam alii sunt, qui putant nullam absolute esse obligationem sub mortali eo ingruentis periculi tempore communicandi. Sic Cajet. Ledesma, Victor. Paludan. allat. *ib.* ab eodem Suario. Sed tenendum est adesse obligationem sub mortali. Ita Suarez *ibid.* Vasq. *de Euchar. disp. 214. c. 2. n. 3.* & passim Recentiores. Ratio potissima ducitur ex Fidelium, & Ecclesiæ sensu, sic judicantium.

2 Idque verum est, sive mors instans sit ex infirmitate, sive ex violentia: par enim est ratio. Imo & quoties imminet periculum mortis, ut in prælio, longa, & periculosa navigatione, & similibus eamdem adesse obligationem, docent communiter Doctores *ib.* Judex ergo nisi teneat opinionem contrariam cum Fagund. *3. Eccl. præc. l. 1. c. 4. n. 4.* (quam non esse tenendam consulo) obligatur reo tempus ad Communionem concedere. Excipe, nisi fuga ejusdem rei, ex qua damnum publicum, vel mors ipsi judici posset oriri rationabiliter timeretur: nam tunc licebit contra vim vi se defendere.

3 Non tamen præceptum ejusmodi adeo rigide suscipiendum est, ut infirmo, qui nullo remedio (de quo infra *§. 9. n. 21.*) valet Sacram Hostiam deglutire, possit propinari Sanctissimus Sanguis; quia hoc præceptum non obligat, nisi debito modo: Sic Fagundez, Suarez, aliiq; apud Dian. *par. tract. 3. resol. 34.* Esto posse doceat Ochagav. *ib.*

§. II. *An obliget eos, qui paulo ante periculum communicarunt.*

4 QUi v. g. duos, vel tres, imo & octo, vel decem dies, antequam in periculum incidit, communicavit; obligaturne iterum communicare eo superveniente periculo? Obligari docent aliqui cum Vasq.

Vasq. *de Euch. disp.* 214. *c.* 2. *n.* 12. siquidem Communio antecedens, cum non fuerit exhibita, quando urgebat præceptum, præcepto non satisfecit. Ad eum modum, quo qui Missæ interfuit die Sabbati, non satisfecit præcepto de Missa die Dominico audienda.

5 At non obligari melius docent alii cum Suar. *de Euchar. disp.* 69. *sect.* 2. §. *Rogabis*, Delugo *de Euchar. disp.* 16. *sect.* 2. Ratio præcipua est, quia hoc præceptum non obligat nisi circumcirca periculum vitæ, sive a me ignoratum, sive scitum: obligat enim, ut prope mortem inveniat Sacra Eucharistia refectus. Confirmatur, quia plura inveniuntur hujus generis præcepta, quibus satisfit, si paulo antequam urgeat præceptum, adimpleantur. Sic si Novitius, vel Clericus recitet officium mane, antequam professionem emittat, vel ordinetur in sacris; non illum obligabis eodem die, post emissam professionem, vel ordines susceptos, iterum recitare; sic Sacerdos, qui celebravit mane in loco, ubi non erat festum de præcepto, si postea, eadem die, se conferat in locum, ubi festum celebratur, non obligabitur ad audiendum iterum Sacrum; idem de laico, qui mane Sacro interfuit, in prædicto loco non festivo; & postea ad festi locum accessit. Eodem ergo modo in casu nostro, &c.

6 Missa igitur Dominica die ideo audienda est ex præcepto ab eo qui audierat Sabbato; quia in honorem diei Dominici latum est præceptum de Sacro tunc audiendo, qui honor tali diei addictus non exhibetur diei Sabbati. At in nostro, habetur finis præcepti, qui est refici spiritualiter circa mortis periculum: ut etiam habetur finis præcepti in prædictis casibus, qui est, illos obligatos orare quotidie, & fideles colere per Missam diem festum: Licet enim finis non cadat sub præcepto, ostendit tamen præceptum hoc modo esse, & non alio intelligendum.

§. III. *An obliget eum, qui communicavit in Paschate?*

7 SI communicavit quis in Paschate, & post aliquod notabile tempus, puta post mensem, incidit in periculum vitæ, obligatur iterum communicare. Ita Suar. Vasq. Valer. aliique, quos sequitur, & citat Hurtad. *de Euchar. disp.* 10. *diff.* 2. Ratio est, quia ex una parte hæc sunt duo præcepta, alterum communicandi in Paschate Ecclesiasticum: Sic idem *ib.* alterum, communicandi in periculo mortis, ex communi sententia, Divinum simul, & Ecclesiasticum: Sic idem *ib.* & ex alia parte per unam sumptionem utrique in casu dicto, satisfieri non potest: cum propter illam, finis refectionis necessariæ, instante morte, non habeatur per sumptionem tanto tempore antefactam. Quod si quis in Paschate communicavit, & incidat in prædictum vitæ periculum post paucos dies, puta post octo, vel decem; non obligabitur denuo communicare. Satis est, quia cum finis refectionis necessariæ tunc habeatur, potuit per unam sumptionem utriq; obligationi satisfacere; ut ex dictis §. præcedenti clare consequitur.

§. IV. *An hoc præceptum obliget petere Eucharistiam ab hæretico, excommunicato, & similibus, si alius Sacerdos non adsit?*

8 QUamvis Durandus, Palud. aliique apud Suarium *de Euch. disp.* 92. *sect.* 4. *fin.* concedant a Sacerdote excommunicato, etiam denunciato, ab hæretico, schismatico, publico peccatore, licere in mortis periculo petere, ac suscipere, quando alius Confessor non adest, Sacramentum Pœnitentiæ: non tamen concedunt Eucharistiæ Sacramentum: *quia necessitas* (inquiunt) *Pœnitentiæ major est, quam necessitas Eucharistiæ*. Verum probabilius est cum Sanchez *ibid.* posse, bono ministro deficiente, etiam Eucharistiam, idque licet infirmus aliud Sacramentum v. gr. Extremam Unctionem, vel Confessionem ab idoneo susceperit. Ratio est, quia Mater Ecclesia, pro illo articulo creditur neminem a ministrando tantam infirmo refectionem velle repellere: & ex alio capite, necessitas excusat a cooperatione, quæ videtur esse cum peccato ministri, qui ex sua malitia aptum ad Sacramenta ministranda non se reddit. Suppono autem non fore scandalum, nec Catholicæ Religionis contemptum, ut certe esset, si suscipere v. g. Communionem, esset signum participationis cum illius erroribus, quod nunquam licet.

At si licet, obligabitur ne infirmus? Resp. obligabitur, quia excusationem non habet. Si tamen nollet, posset priorem sententiam sequi, asserentem non licere, & consequenter non adesse obligationem, quæ sententia certe probabilis est, præsertim si alia Sacramenta rite susceperit, vel se esse in statu gratiæ judicaverit. Sic Chelison apud Dian. *part.* 5. *tr.* 3. *res.* 49.

§. V. *An in eadem instantis mortis necessitate possit quilibet Sacerdos, etiam Religiosus, ministrare Eucharistiam?*

9 NEc Religiosi, imo nec quilibet sacerdos, nisi proprius, idest Parochus, potest de jure ministrare sacrum Viaticum moribundis. Ita Suar. *de Euch. disp* 72. *sect.* 2. §. *Sed quæres*, quia nullo meliori tempore præsumitur velle Pastorem recognoscere ovem suam, quam in tanta necessitate: tamen si Parochus absit, nec possit ab illo peti licentia, quilibet poterit. Ita *ib.* Ratio est, tum quia præsumitur Parochi voluntas, tum quia casus extremæ necessitatis semper intelligitur exceptus. In eodem mortis articulo, qua ratione liceat Regularibus suis famulis ministrare Eucharistiam, diximus per occasionem in superioribus *cap.* 4. §. 4. *n.* 48. Addimus in præsenti licere, & Hospitibus sæcularibus in eorumdem Religiosorum domibus forte decumbentibus, ut etiam Extremam Unctionem libere conferre ex privilegio possint, quod expendit Peyrinus *tom.* 1. *constit.* 1. *Julii II. n.* 92. Nostræ Societatis Patribus id nondum communicavit R. P. Generalis, quamobrem secundum nostra jura *in præf. Comp. Privil. Societ. loc. cit.* ab eo erit, donec illud communicet, abstinendum; in seminariis tamen id omnino esse concedendum inibi conviventibus, saltem ex usu recepto, notat Pellizzar. *tom.* 2. *Man. Reg. tract.* 8. *cap.* 3. *sect.* 3. *q.* 11. *fine*.

Emergit ex dictis difficultas. An Religiosus, imo quilibet Sacerdos non Parochus, si absente Parocho, vel nolente, potest ministrare Viaticum graviter periclitanti, ut dictum est, obligetur etiam sub peccato? Dico (non Parochus) siquidem ipsum Parochum obligari, quia ad hoc, & similia ministeria stipendium recipit, fatemur omnes.

Resp. Nequaquam esse obligandum, si absque notabili suo incommodo ministrare non valet. Ita idem *tom.* 1. *Man. Reg. tract.* 5. *cap.* 9. *sect.* 1. *q.* 6. Ratio est, quia ex una parte actualis Communio est necessaria spirituali ægrotantis saluti, cum ad hanc satis superque sit Confessio: & ex alia Sacerdos, qui non est Pastor, solum ad id urgetur ex charitate: hæc autem, quando necessitas minus imminet, dictumque urget notabile damnum, non obligat. Ita Castrop. *tom.* 1. *disp. de charit. part.* 9. Bonac. *de char. disp.* 3. *q.* 4.

Peste infecti qua ratione sive Parocho, sive non Parocho incumbat onus Eucharistiam porrigendi, præter id, quod ex dictis colligi potest, vide apud Pelliz. *tom.* 1. *Man. Reg. tr.* 6. *cap.* 5. *sect.* 5. *q.* 6. Val. Malder. Reginald. aliosque apud Castrop. Bon. Pellizzar. citatos.

§. VI. *An qui mane ex devotione communicavit, & deinde in periculum mortis incidit, possit eadem die pro Viatico communicare?*

10 NOn solum posse, sed debere, docent nonnulli cum Hurt. *de Euch. disp.* 11. *diff.* 2. eo nixi fundamento, cujus modo meminimus §. 2. quia nimirum, quando hic mane communicavit, non urgebat præceptum. Communicet igitur adveniente periculo, quando præceptum urget, ut illi satisfaciat. Nonnulli vero apud Delugo *de Euch. disp.* 16. *sect.* 3. *n.* 54. solum dicunt posse, non autem sub obligatione: siquidem prohibita est duplicata eodem die Communio.

Communis, & vera sententia est, nec debere, nec posse. Sic Suar. *de Euch. disp.* 69. *sect.* 3. §. *Regalis in fine*. Fag. Granado, Præpos. Laym. Delugo eos citans *dicta sect.* 3. Ratio primi est, quia est præcepto satisfactum mane, ut constat ex dicto §. 2. Ratio secundi est, quia prohibemur bis eodem die communicare.

Post hæc scripta, & impressa legi præter Hurtadum jam citatum sententiam Pellizzarii, Quintannadvenas, Dicastilli, Martini de S. Joseph, Leand. Ludov. a S. Joseph apud Dian. *part.* 10. *tr.* 10. *resol.* 40. aliorumque, quæ docet posse, ac debere. Verum omnibus accurate perpensis distinguendum esse, ne locum errori demus, sic censeo. Vel mane quis communicavit bene valens, & deinde incidit in morbum periculosum, ita ut credatur, non protracturus vitam ad diem sequentem, & hunc iterum posse eodem illo die, imo debere communicare, probabile erit ex auctoritate tot Doctorum; nec aliud ipsos velle, si eorum verba, & rationes perpendantur, existimo. Vel mane quis, dum laboraret periculoso morbo, pro quo si illud periculum advertebatur, poterat ei dari Viaticum, ipse tamen communicavit ex devotione, & hunc non posse iterum eodem die communicare, si recrudescat tunc morbus, ob quem judicetur eodem die moriturus, constanter affirmo, & de hoc casu ego sum locutus in hoc *n.* 10. locutus enim sum de eo ægroto, qui communicavit mane, & deinde apparuit periculum. Ratio utriusque partis distinctionis est, quia in priore casu ex probabili sententia non est satisfactum præcepto communicandi in periculo mortis, ille enim in periculo non erat, quando communicavit. At in posteriore casu satisfactum est, quia jam erat in periculo, quamvis non putaretur esse, vel quamvis cum ea intentione non communicaverit, sicuti si mane diei festi audis Sacrum, licet nescias illum esse diem festivum, satisfacies præcepto, quia tunc rem præceptam jam implevisti, neque Missam aliam teneris audire post scientiam habitam, ut alibi docuimus: Ecclesia enim præcipit auditionem Missæ simpliciter, non intentionem satisfaciendi præcepto.

Ex dictis colligo: me facilius concedere iteratam in eodem die Communionem illi, qui ex inflicto vulnere, quam illi, qui ex febri, v. g. in periculum vitæ incidit; nam vulneratus, si communicavit ante acceptum vulnus, non communicavit tempore periculi: sed febricitans cum habeat in se luem febris, ex communiter contingentibus præsumere debeo, communicasse tempore, quo aderat periculum, quamvis nobis ignotum, & solum valde peritus Medicus posset testificari, vere novum morbum accessisse, qui periculum illud adduxerit, qui certe casus rarissimus erit.

§. VII. *De sumente Viaticum in mortali, deque mortaliter peccante post illud.*

11 SI quis sacrum Viaticum, existens in peccato mortali, sacrilege sumpsit, licet alias peccaverit, hujus tamen præcepto jam satisfecit, prout constat ex dictis *cap.* 4. §. *n.* 34.

12 Quod si rite, & pure Viatico refectus est, sed post ipsam refectionem incidit in mortale; aliqui cum Sot. *in* 4. *dist.* 12. *q.* 5. *art.* 11. putant astringi iterum, in eodem mortis periculo communicare, ut non moriatur sine auxilio Eucharistiæ. Verum consilium id quidem bonum est, non obligatio. Sic Hurt. *de Euch. disp.* 10. *diff.* 10. Delugo *de Euch. disp.* 16. *sect.* 1. *n.* 26. quia jam per priorem sumptionem, præcepto factum est satis. Ad Confessionem autem talis peccati obligatur, etiamsi contritus sibi videatur: quia debet observare præceptum subeundi clavibus omnia peccata mortalia.

§. VIII. *An pueri communicandi sint pro Viatico?*

13 PRo pueris, usum perfectum rationis habentibus, non est dubium adesse præceptum, & non adesse pro rationis expertibus, ut patet ex dictis supra *cap.* 4. §. 2. Solum ergo est difficultas de pueris intra latitudinem decimi, & quartidecimi anni existentibus: qui habent quidem aptitudinem ad Confessionem, non vero, ex aliquorum sententia, ad reverenter suscipiendam Eucharistiam.

14 Dico, his posse, imo debere dari Viaticum, sicut iisdem dari solet Extrema Unctio. Ita Suarez *de Euch. disp.* 70. *sect.* 1. *& passim*, id enim suadet præceptum divinum, in tanta instantis mortis necessitate: esto non esse dandum contendant probabiliter Vasquez, *de Euchar. disp.* 214. *cap.* 4. *n.* 41. Hurtad. *de Euch. disp.* 10. *diff.* 4. aliique, imo Delugo *de Euch. disp.* 13. *sect.* 4. *n.* 4. merito propter eamdem rationem, contendit etiam puero, de quo sit dubium, an doli capacitatem habeat, posse (licet non debere) dari Viaticum, sicuti datur Confessio, & Extrema Unctio, licet hæc, propter periculum irritandi Sacramentum sub conditione.

Dices, cur pueris bene discurrentibus potest, & debet, his vero, sub dubio discurrentibus solum potest? Respondeo quia illi subduntur legibus, atque adeo huic præcepto: hi vero, cum sit dubium, an discurrant, dubium etiam est, an subdantur legibus, & consequenter ex doctrina doctorum apud Castrop. *de conscient. disp.* 3. *part.* 7. *n.* 2. in materia de legibus, ad observandam legem non obligantur, quia in tali dubio est possessio pro libertate.

§. IX. *An amenti temporario, ac Phrenetico dandum sit sacrum Viaticum?*

15 DIximus *c.* 4. §. 5. perpetuo amentibus non esse dandam Eucharistiam, nunc consequenter dicendum, nec esse dandum sacrum Viaticum: semifatuis vero, ut etiam stolidis, & mutis, & surdis, sicuti Eucharistiam in vita esse concedendam, dummodo absit periculum irreverentiæ, *ib.* diximus: sic & in morte Viaticum esse dandum, nunc consequenter asserimus.

At vero illis, qui prius usu rationis potiti sunt esse porrigendam Eucharistiam in articulo mortis, si prius voluntatem habuerint eam recipiendi, docet cum communi opinione S. Th. 3 *p. q.* 80 *art.* 9 idque universaliter, sive paulo, sive multo ante mortis periculum, cum ea-

dem

aut secreto ad existentes domi, vel cubantes in lecto, quam ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publice, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; Si vero ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria sexta Parasceves Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur; insuper admoneant, nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas: Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti, non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si Parochi, & Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciat Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam, ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis JESU, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præsens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum &c.

F. Card. Columna Præf.

S. Archiep. Brancatius Episc. Viterb. Secr.

Die 15. mensis Februarii *1679.* supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curiæ, & in Acie Campi Floræ, ut moris est, per me Ægidium Felicem SS. D. N. PP. Cursorem. Pro D. Magistro Cursorum Gregorius Staggius Apost. Curs.

CAPUT VI.

De Ministro Communionis.

1 DE Communionis Ministro, qui est solus sacerdos, & ex commissione ipsius, urgente aliqua causa, & semper, quando instat mors alicujus, deficiente tamen Sacerdote, Diaconus, ita Suar. *de Euchar. disp. 72. sect.* 1. Delugo *de Euchar. disp.* 18. *sect.* 1. *n.* 27. aliqua tetigimus in præcedentibus. Verum nunc in proprio loco nonnulla sunt ad complementum tractationis addenda.

§. I. *Quo habitu, quo die, qua hora, quibus circumstantiis est ministranda Eucharistia?*

2 DE statu gratiæ an requiratur in ministrante tantum Sacramentum, diximus per occasionem supra *cap.* 1. §. 6. *n.* 59. Nunc ergo cætera quædam, ad exteriorem pertinentia, sic breviter percurrimus.

3 Primo non opus est, ut Sacerdos hoc Sacramentum ministrans, sit jejunus: siquidem id nullo jure præcipitur. Ita Bonac. *de Euchar. disp. 4. q. 5. part. 2. n. 6.*

4 Secundo omni anni tempore ministrari potest. Dubitatur tamen an possit die Parasceves, hoc est Veneris Sancti, quando certum est non licere Sacerdoti celebrare, sed solum, ex præconsecratis die antecedenti, communicare. Sic Delugo *de Euchar. disp.* 20. *sect.* 1. *n.* 14. Dico Posse: at extra periculum mortis non esse passim in usu. Sic Hurt. *de Sacrif. disp.* 4. *diff.* 2. citans Suar. Vasq. Laym. (in illo enim periculo posse, imo debere non est dubium) Hic tamen usus nequaquam induxit obligationem peccati eo die communicanti, sed decentiæ duntaxat, propter mærorem Passionis Domini nostri: & sic ubi usus est communicandi, jam ea decentiæ ratio, ipso usu sic interpretante, cessat.

5 Tertio, mane ministrari solet: sed Vesperi, vel intempesta nocte, posset jejunis ministrari, etiam extra mortis necessitatem: Sic Sa *V. Euchar. n.* 19. Suar. *de Euchar. disp.* 69. *sect.* 4. quod tamen non est facile concedendum, propter populi admirationem. Sic Coninch. apud Bonac. *de Sacram. disp. 4. q. 7. punct. 5. n.* 14.

6 Quarto, ex Bonac. *ibid. q. 5. part. 2. a n. 8.* Parocho non licet Eucharistiam ad infirmum deferre, sine stola, & superpelliceo, & non præcedente lumine: nec idem tenetur, si timeat præproperam infirmi mortem, valde festinato currere: quia videntur hæc reverentiæ debitæ repugnare, quamvis possit ex Bonac. *ibid.* Extremam Unctionem sine tanta solemnitate deferre, quia Sacrum oleum materia est Sacramenti, non vero Sacramentum. At ad baptizandum, vel absolvendum infirmum, qui secus creditur in mortali moriturus, non solum posset, sed etiam currere minister deberet; Sic idem *ibid.* quia id non cedit in ullius Sacramenti irreverentiam, & ex alia parte maxime proximi charitas urget.

§. II. *An ministrari Eucharistia possit indigno?*

7 IN hac quæstione, qua quæritur: an ei, qui cognoscitur esse in statu peccati mortalis porrigi a Sacerdote sine peccato Communio possit? Certum est primo, Ministrum per se loquendo, quando saltem commode, & sine ullo inconvenienti valeat, non posse ei quem mortaliter indignum positive certe cognoscit (nam in dubio quilibet præsumendus est bonus, & communicandus) saltem ob regulam generalem, qua obligamur vitare, & impedire proximorum peccata, quando commode possumus. Ita Suar. *de Euchar. disp. 67. sect.* 1. Rursus certum est *ibid.* nec posse invitare, aut alicui indigno suadere, ut recipiat Sacramentum, saltem quando non adest necessitas. Sic idem *disp.* 81. *sect. 2. §. sed quæres*, Bonac. *disp. 1. de Sacram. q. 6. part. 4. n.* 6. Ratio est, quia id esset movere directe ad peccandum.

8 Certum est Secundo, Publico peccatori petenti, sive publice, sive secreto Sacramentum, non posse sine peccato ministrari. Ita Suar. *ibid.* & passim Recentiores. Ratio est, quia obstaret illud Matth. 7. *Nolite Sanctum dare canibus*: obstat reverentia Christo Domino debita: obstat fidelitas ministri sancte tractandi hoc Sacramentum: obstat cooperatio cum alieno peccato.

9 Juvabit tamen hic scribere, quæ affert pro praxi circa publicum peccatorem Caramuel *lib. 3. Theol. moral. n. 1393. Usurarii* (inquit) *publici, communes peccatores aliquando tanguntur a Deo, & resipiscunt, &c. unde me consule, magno consilio, & examine utaris, antequam publice petenti Eucharistiam neges publice; & quia in Altari nec tempus examinandi suppetit, nec dantur quos consulere possis, ubicumque pravia resolutione antequam eo veneris, sancte, & coram Deo non statueris negare Eucharistiam tali personæ; si petat, concedito, nam negare est res gravissima, quæ non debet fieri impetu extemporaneo. Ego quidem prima vice nemini mortali negarem, quem non scirem certo esse in omnium opinione non baptizatum, delirum, aut arbitrii impotem. Si certo scirem Meretricem habitare in lupanari, Usurarium in telonio, & ex Altari ad has domos iterum peccaturos, & populum scandalizaturos reverti (sed quando similia monstra actionum data?) audacter Communionem negarem.*

10 Certum est Tertio, Peccatori occulto publice petenti Eucharistiam sive a simplici Sacerdote, sive a Parocho, cum par sit ratio, denegandam non esse. Sic Suarez aliique, quos citat, & sequitur Delugo *de Sacram. disp. 8. sect.* 10. quia omnes habent obligationem non lædendi famam proximi, & ex alio capite sibi imputet peccator, quod indigne sumit, cum Minister totum, quod ex se facit, sit tale, ut possit esse bonum, & sine peccato. Sic idem Delugo *ib. sect. 12. n.* 181.

11 Certum est Quarto, Peccatori occulto, secrete petenti denegandam esse. Ita Doctores cit. quia tunc nulla sequitur peccatori infamia, & consequenter Sacerdos non habet excusationem, unde concedere cogatur. Illud igitur hic maxime est, pro praxi, considerandum, quisnam dicatur in hac materia publicus, qui occultus peccator. Placet modus id explicandi traditus a Suario *de Euchar. disp. 67. a sect.* 5. vide etiam Fagund. *præcept. Eccl. 3. lib. 5. cap.* 10. quem ut faciliorem reddam, & breviorem, his frequentibus regulis distinguo.

Prima Regula.

12 Si peccatum petentis Sacramentum sciatur ab his, coram quibus petitur, dicetur publicum, sane respective ad hos: quare illi denegandum erit Sacramentum, semper præ oculis habendo ea, quæ *n.* 9. insinuavimus. Ratio est, quia jam non sequitur infamia ex denegatione. Certo autem tunc, licet occulte, dicetur his constare petentis peccatum, quod vel ipse extra confessionem Sacramentalem illud fassus est (nam si intra illam, dicam mox *n.* 20.) vel ipsi astantes viderunt, vel a fide dignis audierunt, certoque sciunt petentem nondum fuisse illud Sacramentaliter confessum: id enim est certo constare illum esse graviter indignum.

Secunda Regula.

13 Si peccatum petentis Sacramentum sit evidens, evidentia Juris, vel evidentia facti, tunc licet aliquibus præsentibus sit ignotum, dicetur tamen petens publicus peccator: atque adeo denegandum erit illi Sacramentum, dum tamen dictorum *n.* 9. immemor non sis. Ratio est eadem, quia jam non sequitur simpliciter nova infamia, cum per eam publicitatem amiserit ille omne jus ad suam famam.

14 At, quænam est evidentia juris, quæ facti? Resp. Juris est, quando juridice quis convictus est de crimine per propriam confessionem, vel per sententiam, declarationemve Judicis, sive id sciatur a multis, sive a paucis. Facti est, quando notitia facti peccaminosi tam publica est, ut juridicæ manifestationi æquivaleat: quod contingit, quando tam publicum est delictum, ut nulla tergiversatione celari possit. At hoc ipsum quæro, & quando est tale, ut nulla tergiversatione celari queat? Dico, id non posse universaliter colligi ex numero personarum, ut aliqui censent, sed prudentia opus esse: ut pensata qualitate loci, delicti, & personarum, quibus est peccatum notum, judicetur, an sit tale, ut moraliter nulla ratione possit in occulto retineri.

15 Unum hic dubitari potest, an quando peccatum est publice notum in uno loco, dicatur etiam, pro hac nostra materia, notum in alio, ita ut peccator per sententiam, vel per evidentiam facti Romæ, v. g. publicus, si petat hic Panormi, ubi ejus peccatum divulgatum non est, repelli debeat a Sacramento? videtur enim cum Lessio *lib. 2. cap. 12. dub.* 13. aliisque non esse repellendum ex illa communiore sententia, quæ tenet esse illicitum si non propter Justitiam, certe propter charitatem, crimen alicujus in aliquo loco publicum, in alio, ubi nescitur, manifestare. Dico communiore sententia) nam est alia sententia Fagund. *præc. Eccl. lib. 5. cap. 3. n. 14. & 16.* sane probabilis, quæ docet non esse illicitum moraliter, neque contra Justitiam, neque contra charitatem, saltem quando nondum recuperavit bene vivendo bonam famam; quia per publicitatem amisit ille omne prorsus jus ad famam suam.

16 Resp. tamen ad dubitationem: Primo difficulter in praxi occurrere posse fortasse casum juxta ea, quæ n. 9. attulimus: tum quia non facile credendum est rumoribus populi: tum quia potest rationabiliter a Christiano præsumi talem peccatorem jam fuisse emendatum, atque ideo concedendum illi Sacramentum. Resp. secundo: Si forte occurrat aliquando casus, dico debere repelli a Sacramento: quia, in hoc casu, etiam juxta communiorem prædictam sententiam, cessat jus charitatis pro illo. Ratio est, quia charitas dictat quidem, non debere propalari illius crimen, sine causa rationabili: at hic adest causa rationabilis manifestandi, cum inique talis se gerat, & sacrilege, petendo indigne Sacramentum. Scio Fagund. 3. *Eccl. præc. lib. 3 cap.* 10. *n. 7. & 8.* contendere hunc non debere repelli: quia si repellatur (inquit) certo infamabitur. At jam vidimus illum non illicite infamari, seu, ut melius loquar, non simpliciter infamari cum supponatur jam amisisse famam, & nunc cessare etiam jus charitatis. Scio etiam Henriquez, ab eodem Fagund. citatum, dare optionem ministro, ut possit admittere, & possit repellere, cum pro utraque parte sint rationes probabiles; scio, inquam, hæc: sed tamen nostra sententia videtur probabilior.

Tertia Regula.

17 Si peccatum petentis Sacramentum alioqui non sit publicum, sit tamen notum aliquibus ex præsentibus, ubi fit petitio, aliquibus autem notum non sit (etiam si uni tantum ex præsentibus non sit notum, quia par est ratio) non potest denegari Sacramentum. Ratio regulæ est: quia solum per publicitatem, idest, per evidentiam juris, vel facti amittit quis jus famæ. Ergo in aliis casibus, licet facillimæ probationis, servanda est proximi fama. Dices: at, qui norunt ex astantibus, scandalizabuntur, quod detur a te Sacramentum illi, quem ipsi indignum cognoscunt. Respondeo hoc fore scandalum passivum, quia scire debent hunc non amisisse jus petendi, cum nondum sit publicus peccator: & item judicare debent inter ipsos aliquem adesse, qui crimen petentis nesciat.

Quarta Regula.

18 Propter suspicionem probabilem, multo minus si suspicio sit temeraria, hoc est, sine fundamento, non potest denegari Sacramentum. At vero propter peccati suspicionem violentam, debet Sacramentum, modo explicato, denegari: hoc est, si suspicio violenta sit publica, debet negari tum publice, tum privatim petenti: si occulta, occulte, &c. Ratio est, quia temeraria, & probabilis suspicio illi peccatori jus famæ non tollit: violenta vero suspicio, cum æquivaleat evidentiæ, jus famæ tollit.

19 At quænam est violenta suspicio? Est illa, quæ innititur talibus signis, & indiciis, ut ex nulla probabili ratione id, quod ex illis enasci videtur, depelli, seu obscurari valeat; sive quæ tales habeat conjecturas, ut nihil appareat, quod contrarium suadere probabiliter possit. Tale est commune exemplum, nudum cum nuda invenire: ad suspicandum turpem congressum, &c.

De-

De peccatore cognito ex Confessione.

20 Petes primo. Qui ex Confessione Sacramentali novit petentem Communionem existere in statu peccati mortalis, potestne illum repellere? Resp. Quamvis alii doceant cum Suar. *de Euch. disp. 67. sect. 3. §. Sed dubium est*; posse, imo debere repellere; verius puto cum Fagund. *Eccl. prae. 3. l. 2. c. 10. n. 23.* non posse: imo oportere ei vel occultissime petenti Communionem concedere. Ratio est, quia sigillum Confessionis ita rigide obligat, ut nihil externe fieri possit, per quod videatur pœnitentis peccatum exprobrari, etiam si solus ipse pœnitens advertat. Hinc inferunt aliqui. Si Parochus v. g. ægrotum non absolvit, quia non erat bene dispositus, & deinde vel ægrotus ipse, vel consanguinei petant ab ipso, ut Eucharistiam deferat ad infirmum, posse (adde & debere) deferre, nulla prorsus habita ratione notitiæ in Confessione habitæ. Ita Jo: Baptist. Novarus *in dec. mor. l. 2. c. 4. q. 14.* Recole quæ *in Appendice praecedentis Opusculi* dixi de sigillo Confessionis, *praesertim cap. 6. §. 1.*

Quotupliciter peccet, qui communicat indignum.

21 Petes secundo. Qui peccatori publico porrigit Eucharistiam, unicumne, an duo peccata committit: alterum cooperando cum alterius peccato, alterum infideliter suum officium exhibendo? Resp. Puto cum Præpos. *de Euchar. q. 80. num. 13.* unicum, quo scilicet confert Sacramentum indigno: utraque enim illa malitia unum conflat, saltem in ordine ad Confessionem, mortale peccatum.

De ministrante Hostiam non consecratam.

22 Petes tertio. Licetne peccatori occulto ministrare Hostiam non consecratam, quo exterius appareat illum communicari, ut vitetur sic ejus infamia? Resp. Quidquid dicant aliqui, censeo non licere, sive ostendendo astantibus consecratam, & dando peccatori non consecratam, sive quocumque alio modo. Ratio est, quia semper adest periculum Idololatriæ, saltem materialis. Lege Delugo *de Sacram. disp. 8. sect. 13. n. 218.*

Hactenus egimus de ministrante indigne petentibus: nam quid dicendum de petente ab indignis ministris, colligi potest ex dictis supra *cap. 5. §. 4.*

§. III. *Quam debeat pœnitentiam exhibere sive publicus, sive occultus peccator, ut ad Communionem admitti possit.*

23 SI peccator sanus, occulte petat, sufficit egisse occulte pœnitentiam, seu confessum Sacramentaliter esse: Idque Sacerdoti, aliisque qui forte adsint, noverantque peccatum, constet. Ita Suar. *de Euchar. disp. 67. sect. 2. §. Inquiri autem.* Si vero publice petat; necesse pari modo est, ut publice constet pœnitentia, sive confessio, pro ratione status peccati, ita ut bona ipsius dispositio manifesta sit. Ita idem *ib.* Ratio utriusque dicti est, quia sic Sacramentum digne coram Deo, & hominibus tractabitur. Dixi, constet: nam si dubitetur de pœnitentia, non sufficit; quia possidet certitudo peccati: cum contra, si dubitet de peccato; potes, ac debes illum communicare, quia possidet bona fama petentis, atque ideo petens præsumitur bonus, ut supra innui *n. 7.*

24 At si peccator, quantumvis publicus (qualis est v. g. meretrix publica) in mortis articulo sit constitutus; satis erit, ex eodem *ib.* si pro temporis opportunitate, & angustia, vel rite confiteatur, vel si hoc nequeat, signa contritionis exhibeat, juxta ea, quæ diximus *c. 5. §. 8. n. 16.* & ad evitandum scandalum publicetur, quantum fieri potest, dicta confessio: de cujus publici peccatoris confessione vide, quæ *dixi in Methodo Confessionis lib. 3. c. 3. §. 5.* Ratio est, quia tunc propter periculum, urgentemque necessitatem, non est major diligentia extorquenda, quam illa, quæ commode exhiberi potest: & ex alia parte de quolibet Fideli præsumitur, eo in articulo facere pro sua salute quantum potest. Addunt aliqui ad meretricem graviter decumbentem in lupanari, seu loco publico peccati, etiam si confessa rite fuerit, non esse deferendam Sacram Eucharistiam: esse, si in domo privata jaceat, propter reverentiam Sacramenti. Ita Jo: Baptist. Novarus *in dec. mor. lib. 2. c. 2. q. 13.* Puto tamen, ubi hæc loca publica sunt, esse servandam consuetudinem ejus Ecclesiæ, quæ potuit declarare, quid melius expediret, forte ad terrorem aliarum. Nam cæterum Christus Dominus ad peccatores, præsertim contritos, libenter divertit.

§. IV. *An laicus, vel inferior Diacono ministrare unquam possit Eucharistiam?*

25 DOcent aliqui cum Delugo *de Euch. disp. 18. sect. 1.* nunquam, nec ex commissione quidem Sacerdotis, nec urgente ulla mortis necessitate, hos posse, vel sibi, vel aliis ministrare hoc Sacramentum. Ratio est saltem antiquissima, & constans consuetudo Ecclesiæ in contrarium. Aliqui, in extrema necessitate, etiam aliis, & multo magis sibi concedunt, quando nullus esset Sacerdos, vel Diaconus, & infirmus sine Viatico moreretur. Ita Suar. *de Euch. disp. 72. sect. 1. §. ult. dicendum, sect. 3 in fine*, Valent. *t. 4. disp. 9. q. 10. par. 2. §. mihi vero.* Ratio est, quia non videtur id prohibitum, nec jure humano, nec divino: cum semper excepta intelligatur extrema necessitas.

26 Aliqui denique concedunt inferioribus Diacono, ut etiam laicis, ad se ipsos, instante morte, communicandos, non vero alios. Favet Laym. Suar. aliique cit. a Delugo *d. sect. 1.* qui item fatetur id esse probabile. Ratio est, quia sic interpretantur hi consuetudinem in contrarium. Prædictæ sententiæ, cum habeant bonos auctores, nec spernendas rationes, sunt omnes, saltem propter auctoritatem extrinsecam, probabiles.

27 At quot peccata committit, qui seipsum in mortali communicat? Resp. Suar. *de Euch. disp. 67. sect. 1. §. sed quaeret aliquis*, docet in hoc peccato adesse duas malitias, alteram sacrilegæ receptionis, alteram infidelis administrationis. Illud certum dico (quod nobis satis est) ex his conflari unicum peccatum, ideoque satis esse in confessione sic manifestare; *Communicavi me ipsum graviter indigne.* Sicut qui celebrat in peccato mortali, satis se explicat, dicendo: *Celebravi indigne graviter.*

§. V. *An extra Sacrificium possit se ipsum Sacerdos communicare.*

28 LIcet probabiliter aliqui cum Filliuc. *t. 1. tr. 4. c. 9. n. 285.* negent, probabiliter etiam & alii cum Suar. *de Euch. disp. 72. sect. 3.* concedunt posse Sacerdotem, non solum in extrema mortis necessitate, sed etiam devotionis causa se ipsum, extra Sacrificium, communicare, si non adsit alius Sacerdos, qui ipsum communicare possit. Ratio est, quia cum non adsit pro hoc Sacramento præceptum distinctionis personæ ejus, qui recipit, ejus, qui dat Sacramentum; sufficiens, & rationabilis causa judicanda est, absente alio Sacerdote, Sacerdotem refici velle sacra Eucharistia. An id possit Sacerdos facere non solum mane, sed etiam post meridiem vide supra § 1. *numer. 5.*

29 Quid, si adsit Diaconus? Debere a manibus Diaconi accipere docent aliqui cum Fagund. *praecept. Eccl. lib. 3. c. 3. n. 7.* sed & alii posse, docent, suis manibus. Sic Suar. *d. disp. 72. sect. 3.* vide Delugo *de Euchar. disp. 18. sect. 1.* utrique probabiliter. Ratio prioris sententiæ est, quia nulla rationabilis causa est sibi ministrandi. Ratio posterioris est, quia ex præsentia Diaconi, cui soli competit ex commissione Sacerdotis ministrare hoc Sacramentum, non impeditur jus Sacerdoti sibi ministrandi: nam potest uti jure suo, & non committere, & sic aderit carentia legitimi ministri. Id quod non potest dici, quando adest alius Sacerdos: hic enim de jure ordinario ministrat, atque adeo præsente ipso, qui potest, ille prior Sacerdos, cum non careat legitimo ministro, non judicabitur habere rationabilem causam non observandi consuetudinem accipiendi Communionem extra Sacrificium, a manibus legitime porrigentis.

§. VI. *An Sacerdos possit communicaturo ministrare partem suæ Hostiæ?*

30 PUto id aliquando fieri convenientissime posse. Ita Sà *V. Euchar. n. 15.* Joan. Sanch. *in select. disp. 21. n. 11.* Henriq. Sylvest. Granadus cit. a Dian. *part. 5. tr. 3. res. 14* Ratio optima ducenda est cum Delug. *de Euch. disp. 20 sect. 1. n. 69* ex ipso Christi instituentis exemplo, qui fregit panem, & dedit. Cum igitur nihil in hoc Ecclesia expresse prohibuerit, si adsit causa rationabilis, non est cur a nobis damnetur. Non nego, si adsint aliæ particulæ consecratæ, decentius particulam porrigi, cum ita ferat consuetudo: illud non esse inconveniens, ex ipsa Christi primaria institutione, doceo.

Neque obstat consuetudo in contrarium: tum quia ego cum essem junior, vidi Sacerdotes id facientes, sine umbra, ut tunc mihi videbatur, scrupuli: tum quia, etiamsi alicubi sit, non constat an habeat vim prohibitionis, cum non constet, an ejusmodi consuetudo observetur, ut necessaria, & obligans (id quod ex Hurt. *de Euchar. disp. 11. diff. 9.* loquente de consuetudine consacrandi in Missa constare debet ad hoc, ut consuetudo habeat vim legis) an vero tantum ut quid decentius, seu, ut castigatius loquar, ut quid expeditius: fatemur enim, quod per formulas minores, quæ sunt in promptu, facilius expediantur fidelium laicorum communiones, quam per partem Hostiæ Sacerdotis.

31 Objicies. At *in Missali Romano de defectibus Missæ* jubetur, quod si Sacerdos, post consecratam Hostiam incidat in morbum, debeat ab alio Sacerdote finiri Missa, & communicari infirmus Sacerdos, parte ipsius Hostiæ consecratæ, quamvis, si sit alia formula consecrata, hæc potius infirmo porrigenda sit: Hæc *ib.* Ecce requiritur summa necessitas; nam solum conceditur infirmo Sacerdoti, deficientibus aliis formulis. Resp. hanc Rubricam esse bene intelligendam: nam tota intentio Ecclesiæ, in hoc eventu est, ut infirmus Sacerdos participet de Sacrificio a se inchoato. Unde Gavant. *in Rubr. Miss. par. 3. tit. 10. n. 3. litt. 4*, ibi (*Dividat Hostiam*) sic habet. *Ita convenit, quia partem habuit ille prior in consecratione; Ergo etiam in sumptione.* Hæc Gavantus. Et sane id videtur statutum *in c. Relatum 13. de Consecr. dist. 2.* ibi: *Nam quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse Sacrificans particeps esse cognoscatur?* Hoc posito sic te debes rite hac in re gerere. Si adsint in Altari particulæ consecratæ, simul cum Hostia grandiore, consecratæ, inquam, ab ipso Sacerdote infirmo (de quo casu solum loquitur Missale) potest dari ipsi, vel pars Hostiæ grandioris, vel melius (hoc est, expeditius) una ex dictis particulis: At si non adsint particulæ consecratæ ab ipso infirmo Sacerdote, sed forte ab alio servatæ in sacrario; certe non danda est una ex illis particulis, sed pars Hostiæ grandioris: ut nimirum sic Sacerdos infirmus participet de suo Sacrificio. Et de hoc casu non expresse hic loquitur Missale, cum satis ipsi fuerit innuere intentionem Ecclesiæ esse, ut Sacerdos, quantum fieri potest, de suo Sacrificio, ut dictum est participet.

32 Atque ex his patet responsio ad objectionem: non enim absolute prohibetur, sed solum ut quid decentius notatur, quando adsunt aliæ formulæ ab infirmo consecratæ, illas & non partem grandioris Hostiæ Sacerdoti, multo etiam magis laico communicaturo distribui: id quod contra traditam a nobis doctrinam non est.

§. VII. *An tempore interdicti localis ministrari Communio possit?*

33 POtest solum pro Viatico sive infirmis, sive morte puniendis. Ita Suar. *de Cens. disp. 33. sect. 1. n. 22.* aliique passim: quia casus necessitatis exceptus est; ut etiam excipitur Confessio. Imo Confessio propter majorem ejus necessitatem, semper, nec solum instante morte, excipitur. Ita idem: Modo, si quis dederit causam interdicto, etiam & ille, qui esset specialiter interdictus, satisfaciat, vel det sufficientem cautionem pignoratitiam, fidejussoriam, vel si talem non possit, juratoriam, ante absolutionem. Sic Laym. *lib. 5. tr. 5. c. 2. n. 5.* Quod si satisfecit propter inadvertentiam, vel aliud ante absolutionem, puto satisfaciendum esse ante Viatici sumptionem.

34 Parochus ergo, & impedito, aliquis ex Sacerdotibus Eucharistiam, cum solito comitatu, & luminariis, propter Christi reverentiam, ad infirmos, etiam tali tempore, deferre tuto poterit. Solum adverte cum Bonac. *de interd. disp. 5. p. 3. §. 2. n. 1.* & passim eos Sacerdotes, qui causam dederunt interdicto, quia ab Eucharistia ministranda peculiari Jure prohibentur, tempore interdicti ideo, secluso necessitatis casu, esse omnino a tali ministerio excludendos. Ita Laym. *ib.*

35 An Religiosis, vel Monialibus, qui causam non dederunt Interdicto, concedatur eodem tempore ministrare, vel recipere Eucharistiam, quisque sua consulat privilegia. Ita Bonac. *ib. n. 9* Vide Suarium, & Sà apud Laym. *lib. 5. tr. 5. c. 2. n. 2.* docentes, Religiosis, & Monialibus concedi tunc Communionem, quia hi communiter habent ad hoc speciale Privilegium.

36 In die Paschatis denique an liceat etiam laicis communicare? Dic secundum communem opinionem, non licere: Ita Sayrus, Avila, Alterius apud Bonac. *ibid. §. 2. n. 12.* licere autem secundum probabilem. Ita Suar. Coninch. apud eumdem Bonac. *ibid.* Putat tamen Filliuc. *t. 1. tr. 18. c. 2. n. 41.* in praxi servandam esse loci consuetudinem. Quid, si nulla appareat introducta consuetudo? Jam alterutram ex dictis opinionibus sequi potes.

37 Quod dictum est de die Paschatis, dic de die Natalis Domini, Pentecostes, Assumptionis Virginis, & de tota octava Venerabilis Sacramenti, non posse scilicet tunc a Fidelibus communicari ex probabili sententia multorum citat. a Coninch. *disp. 17. de Interdicto, d. 2. n. 36.* Sed est etiam probabilis sententia aliquorum cum Coninch. *loc. cit.* citante Suarium *de Censuris n. 35.* quod possit. Ratio utriusque senten-

sententiæ est, quia dum *in c. Alma Mater*, addita Martini V. extensione, conceditur pro dictis festivitatibus solemniter divina officia celebrari; multi inter divina officia non comprehendunt Communionem: aliqui comprehendunt; certe utrique, ut dictum est, probabiliter.

Pari modo ex communiore sententia cum Suar. *de Cens. disp. 34. sect. 1. num. 39.* hæc festa, in quibus licet divina officia celebrare, solum comprehendunt unum ipsum primum dictum diem festi, quia ille solus in rigore est festum Paschatis, Nativitatis, &c. At Sotus, Avila, aliique apud Coninch. *loc. cit. n. 37.* etiam probabiliter Paschæ, & Pentecostes non extendunt in materia Interdicti ad duos sequentes; Natalis vero ad sequentes tres, quia omnes dies hi vere sunt festivi (maxime in favorabilibus) pertinentes ad eamdem solemnitatem.

DE SACRIFICIO MISSÆ EXPEDITE CELEBRANDO

LIBRI TRES.

INTENTIO, ET DIVISIO OPERIS.

PRÆCEDENTIBUS *de Confessione, & de Communione* duobus Opusculis meis ideo connecto tertium *de Sacrificio Missæ celebrando*; quia inter hæc tria magna intercedit, & quasi innata connexio. In quo quidem tertio Opusculo *Primum Librum* instituo de iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, antequam Sacrum faciat. *Secundum* de iis, quæ ad eum spectant, dum actu celebrat. *Tertium* de iis, quæ postea. Prosper ades, omnium bonorum Auctor, & donator Deus.

LIBER PRIMUS.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, antequam Missam celebret.

PROOEMIUM.

PRÆTER ordinem Sacerdotii nulla censura impeditum (de qua re agere instituti non est) tria video, ad quæ reduci possunt, quæ Sacerdoti proxime sunt necessaria ad tantum Sacrificium celebrandum. Primum, status gratiæ. Secundum, Confessio Sacramentalis in eo, qui mortalis peccati nondum confessi subest conscius, licet quantumcumque contritus sibi videatur. Tertium, quædam extrinseca a sacris Canonibus potissimum instituta sacrificium rite, & reverenter peragendum. Tale est Jejunium, sacra vasa, sacræ vestes, ornamenta Altaris, locus, tempus, & hujusmodi similia: nam de virtuosis actibus agere, quibus se Sacerdotem præparare ante Missam congruum est, ad nos, qui conscientiæ casus explicare intendimus, nequaquam spectat.

2 Quoniam vero de primo, & secundo satis abunde *in præcedenti Opusculo de Communione expedite peragenda, c. præsertim primo* disseruimus, idque habere potes, quæ de iis scitu sunt necessaria, quæque hic scribere supervacaneum esset: De tertio item, quoad Jejunium naturale, & quædam alia omnibus fidelibus Eucharistiam suscepturis communia, *ibid. c. præsertim secundo* sufficienter egimus. Superest igitur de ceteris, quæ Sacerdotum magis sunt propria, explicationem instituere. Sunt autem vasa, vestes, locus, tempus & hujusmodi cetera, quæ quamvis requirantur in ipso Sacrificio, atque adeo eorum tractatio reduci etiam possit ad secundum hujus Opusculi librum, ubi, ut modo diximus, agemus de iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, dum actu celebrat; tamen hic magis aptus, propriusque locus esse videtur; præ requiruntur enim ea, & eorum electio, antequam Missa celebretur.

CAPUT PRIMUM.

De Vasis Sacris.

§. I. *De Calice, & Patena.*

1 EX Rubricis Missalis, *Rubr. 1. de præpar. Sacerdotis in Missali reformato*, apud Hurtad. *disp. 4. de Sacrificio Missæ diff. 10.* Calix, & Patena debent esse ex auro, vel argento, si non totaliter, saltem quoad cuppam. Posse esse ex stanno, concedit ob paupertatem Canon, *cap. Ut Calix de consecr. dist. 1.* negatque posse esse ex ære, vel aurichalco. Nam propterea tenent communiter Theologi ex alia inferiori materia non posse. Advertit tamen Delugo *de Euchar. disp. 10. sect. 4. n. 90.* Romæ adesse plerosque Calices totos ex ære, seu cupro, Italice *Rame*, Hispanice *Cobre*, mirumque esse, eos Theologos, qui sæpe in illis consecrarunt, id non advertisse.

2 Verum de novo vel ex dicto ære, vel ex prædicto stanno fieri cuppam non concedo. Ratio est praxis, & consuetudo jam in re gravi nunc usurpata, & ab omnibus Ecclesiis ut gravis recepta, quæ simul cum prædicta rubrica Missalis videtur concessionem illam Canonis revocasse.

3 At potestne esse ex gemma pretiosa? Resp. Si sit æque atque aurum, vel argentum pretiosa, non repugno. Rubrica enim, Canonesque concedentes aureum, vel argenteum Calicem, concedunt implicite æque pretiosum; idest, gemmeum, modo tamen gemma sit ejusmodi, ut non sit periculum, quod effringatur, vel quod imbibat sacras vini species, ut ex Henr. bene notavit Fagund. *præcept. Eccles. lib. 3. c. 21. n. 13.* Concinit traditio Ecclesiæ Valentinæ, ubi magna veneratione ostenditur pretiosus Calix ex lapide Agatha, seu smaragdo, quo tradunt usum fuisse Christum Dominum in ultima Cœna. Sic Gavant. *in Rubr. Miss. par. 2. tom. 1. litt. F.* ex Carthagena *de Euchar. hom. 16.* Fagund. *n. cit.* aliique, licet non negem Bedam *c. 2. de locis sacris*, affirmasse usum fuisse argenteo.

Illud etiam ex Granado *tr. 14. de Euchar. disp. 14. n. 3.* libens concedo, quamvis in Rubrica Missalis reformati præscribatur, ut cuppa Calicis, & superior Patenæ pars sit deaurata, id tamen non obligare graviter; sufficit enim ad vitandum mortale, quod sit ex argento, imo & ad vitandum veniale, quia ita usus obtinuit.

4 Atque ex hoc ultimo dicto conscientiam cujusdam Sacerdotis olim sedavi, qui incidit in Calicem, & Patenam ex argento, & inaurato quidem, sed semicorroso auro, ita ut partim aurea, partim argentea apparerent. Dixi potuisse rite in illis celebrari, quia ad ejusmodi inaurationem, modo subsit argentum, non adest, ut dictum est, saltem obligatio.

5 Dices. Si aurum majori ex parte defuisset, ex alia parte emergere scrupulus potuit, nempe quod amisisset consecrationem. Resp. neque hunc scrupulum esse injiciendum, dicam mox §. 5. n. 3.

§. II. *De Consecratione Calicis, & Patenæ.*

1 CAlix, & Patena, in quibus licite, ac rite celebrari valet, esse debent consecrata *c. unico de sacra unctione, §. ult.*

2 Consecrantur autem vel de jure ab Episcopo, vel ex Privilegio Romani Pontificis (qui rarissime illud concedit) ab alio inferiore. Ita Delugo *de Euchar. disp. 30. sect. 4. n. 91.* Debet tamen esse diversum Privilegium ab eo, de benedicendis vestibus, de quo nos infra agemus: nam in Patena, & in Calice adhibetur unctio sacri Chrismatis, quæ non adhibetur in illis.

Privilegium primum consecrandi Calices.

3 AT inveniturne tale privilegium alicui Ordini religioso, vel ejus Prælato concessum? Resp. Triplex tale Privilegium invenio. Primum est, ex Rodr. *in comp. ref. 1. n. 7.* pro Abbatibus concessum ab Innocentio VIII. per quod possunt soli Abbates Corporalia, aliaque ornamenta benedicere, Calicesque (intellige etiam & Patenas) ut etiam aras consecrare Chrismate sacro, prius ab aliquo Catholico recepto, idque etiam pro usu exterorum.

4 Notat tamen duo Rodr. *ibid.* Primo hoc Privilegio ipsis non licere uti extra Monasteria Ordinis, vel Ecclesias illis annexas, nisi de licentia Diœcesani, juxta Conc. Trid. *sess. 6. de ref. c. 5.* est enim id exercere Pontificalia. Secundo, alios Religiosos, quamvis communicantes in aliis Privilegiis, tamen non in hoc Innoc. VIII. quantum ad consecrationem eorum, in quibus Chrisma intervenit, non communicare: id enim non datur, nisi veris Abbatibus, & quidem ex vi hujus Privilegii, benedictis, licet ex vi aliorum, etiam non benedictis, ex Rodr. *in com. ref. 1. num. 3.*

Privilegium alterum consecrandi Calices.

5 SEcundum Privilegium, quod hac de re invenio, est illud concessum Patribus Soc. Jesu a Paulo III. *licet debitum* (non jam a Gregorio XIII. ut habet per errorem Portella *in dubiis Reg. V. benedicere, in addit. n. 3.*) per quod possunt prædicti Patres in locis remotissimis, puta Infidelium, vestes sacerdotales, Pallas, Corporalia, Calices (intellige pariter & Patenas) Altaria, cœmeteria (si Episcopus Catholicus, qui ea faciat, ibi non adsit) benedicere, aut profanatas Ecclesias reconciliare.

6 Ubi notat primo idem Portella *ibid.* hoc Privilegio cum prædictis limitationibus, cum non restringatur ad Abbates, ut præcedens, posse uti communicantes in Privilegiis, quales sunt Fratres minores: & idem diceret de aliis Mendicantibus, qui jam communicant, quod certe est probabile. Licet Fagund. *præcept. Eccl. 1. l. 3. c. 21. n. 1.* id neget ex eo, quia hoc Privilegium solis Sacerdotibus Societatis Jesu concessum fuisse contendat.

7 Notat secundo illud (si Episcopus ibi Catholicus non adsit) quoad Prælatos Mendicantium intelligi solum pro consecratione Calicis (adde & Patenæ, & Altaris) nam corporalia, aliaque ornamenta, in quibus non intervenit Chrisma, potest benedicere Prælatus Mendicantium saltem ex alio Privilegio, de quo infra suo loco: At Sacerdos non prælatus ex iisdem Mendicantibus solum poterit uti hoc Privilegio cum prædictis limitationibus, tum quoad Calices consecrandos, tum quoad alia ornamenta benedicenda; cum enim, qui non est Prælatus, non habeat ex se, seu sibi concessum aliud Privilegium benedicendi Corporalia, habeat autem hoc præsens, sed modo dicto limitatum, solo hoc, in remotissimis partibus illis, uti poterit. Ceterum, an ex aliqua tandem concessione, Sacerdotes non Prælati ex Mendicantibus possint nihilominus benedicere Corporalia, & similia, dicemus suo loco infra *c. 3. §. 2. n. 9.*

8 Notat insuper tertio, neminem ex Societate hoc Privilegio Calices consecrandi uti posse etiam cum prædictis circumstantiis, nisi specialiter alicui ipsorum concessum sit a R. P. N. Generali, a quo Privilegia omnia Societatis dependent. Ita Arcao. Tamburin. *to. 1. de jure Abbat. disp. 17. quæsito 1. n. 40.* Confirmatur, quia ex una parte, in compendio nostrorum Privilegiorum hoc exscriptum non invenitur, & ex alia, ipse P. N. Generalis præscribit in præfatione dicti compendii, ne quis utatur Privilegiis quomodocumque Societati concessis, quæ in dicto compendio non sunt, nisi specialiter impetrentur ab ipso Generali.

Privilegium Tertium consecrandi Calices.

9 DEnique idem Rodriq. *comp. ref.* 13. *n.* 3. ait Provinciales Indiarum ex Minoribus (Adde tu & alios cum eorum Privilegiis communicantes) posse benedicere, hoc est consecrare calices, Episcopis in Provincia non existentibus, per Bullam Leonis X. & Adriani VI. eamdemque facultatem posse communicare suis Fratribus. Quod Privilegium diversum sane est ab eo, quod modo retulimus *n.* 5. sed cum fere in idem coincidat, nulla indiget explicatione.

§. III. *De pœna celebrantis in Calice non consecrato.*

1 PEccatum mortale committi a celebrante in Calice, vel Patena non consecratis, quia fit contra præceptum in re gravi, certum est; quare hic solum quærimus, an in Jure incurratur aliqua pœna. Bonac. *de Euchar. disp.* 4. *q. ult. part.* 9. *n.* 17. sic habet: *Contra eum, qui utitur, calice ligneo, aut calice non consecrato, constituta est pœna depositionis ab officio, & beneficio, c. ult. de celebrat. Missarum.* Hæc Bonacina: quod fortasse sumpsit a Suario *de Sacram. disp.* 81. *sect.* 7. §. *Alia autem forma*, qui sic ait: *Et ideo in cap. ult. de celebratione Missarum deponitur Sacerdos, qui sine Sacro Calice consecravit.*

2 Sed amabo te, adeamus prædictum c. ultimum, & videamus quid Episcopo Brixiensi scribat in illo Honorius Tertius. *Litteras tuas* (inquit) *recepimus continentes, quod cum super excessibus presbyteri Ecclesiæ S. Brigidæ inquireres; confessus est, quod cum quadam die bestiam, & calicem non haberet, in pane fermentato, & scypho ligneo, missarum solemnia celebrare præsumpsit*: & infra, *intellecto iterum quod prædicta Ecclesia per malitiam dicti presbyteri multipliciter lædebatur, inquisitionis officium iterans, ex ejus confessione invenisti, quod idem sine igne sacrificabat, & aqua. Cum igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccasse probetur, mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuo ipsum prives.* Hæc Honorius.

3 Ubi vides. Primo, hanc non esse pœnam universalem, sed illi peculiari presbytero inflictam. Secundo, esto ejusdem pœnam velis extendere ad omnes, certe ad omnes similiter delinquentes: At si bene notas, ut notavit *ibidem* Glossa, Sacerdos ille quatuor peccata commisit. Primo, celebravit in pane fermentato, quod non licet in Ecclesia Occidentali. Secundo, in scypho ligneo. Tertio, sine igne, hoc est, sine candelis accensis. Quarto, sine aqua, quæ vino consecrando commiscenda erat; & contra hos omnes excessus, illa pœna privationis officii, & beneficii fulminatur a Pontifice. Quomodo ergo ad celebrantem, in Calice non consecrato tantum, extendere velis? Tertio, licet, qui in scypho ligneo celebravit, supponatur in vase non consecrato celebrasse, & licet item supponamus, in hoc sacerdotem illum dumtaxat, & non in aliis deliquisse, certe quis non videt minus esse in calice aureo, vel argenteo non consecrato celebrare, de quo casu nos loquimur, quam celebrare in ligneo scypho non consecrato? cum igitur paria peccata non sint, cur pari pœna punientur.

4 Stet igitur, non esse aliam pœnam inflictam contra celebrantes in calice, patenaque non consecratis.

§. IV. *An Calix, adde & vestes, aliaque similia remaneant consecrata, seu benedicta, si in illis non sacris forte quis sacrificet?*

Calix, & Patena.

1 QUamvis probabilius sit cum Navar. Azor. Laym. Fagund. quos citat, & sequitur Delugo *de Euch. dist.* 20. *sect.* 4. *n.* 91. *&* 92. hæc non remanere tunc consecrata, quia aliud est calicem sacrari, veluti ex naturali quadam consequentia, id quod fit per contractum Sanctissimi Sanguinis: aliud est, calicem deputari ad sacrificium, quod fit per benedictionem factam ab habente potestatem, quodque Sacri Canones semper requirere videntur: tamen est etiam probabile remanere consecrata. Ita Coninch. *de Baptism q.* 66. *art.* 2. *dub. unica*, *n.* 15. *in fine*, Niger, Trimarc. de Pyrrinis. Cœlest. apud Dian. *par.* 5. *tr.* 13. *ref.* 60. Ratio est, quia æquivalenter, imo eminenter talis deputatio habetur per illum sacratissimum contactum. Favetque S. Augustinus allatus a Suario *de Euchar. dist.* 81. *sect.* 7. §. *dico* 2. *circa medium*, dum ait: *Sed & nos pleraque instrumenta, & vasa ex auro, argento habemus in usum celebrandorum Sacramentorum, quæ, ipso ministerio consecrata, sancta dicantur.*

2 Idque puto, tum si bona fide, tum si mala quis in Calice, & Patena non consecratis celebret, Sa *V. Ecclesia n.* 19. Ratio est, quia quoad nostram rem, eadem est paritas: semper enim adest prædictus contactus. Scio, aliquos agentes de Sacrificio in Ecclesia violata peracto, ponere discrimen inter peractum mala, & peractum bona fide: sed profecto difficulter, quoad id, de quo loquimur, aptum discrimen invenire poterunt. Sic Delugo *de Euchar. disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 62. Laym. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 3.

Corporale, Pyxis, &c.

3 DIco de Corporali, de Pyxide, de Custodia, seu sphæra immediate tangentibus sacras species esse probabile, quod acquirant sufficientem consecrationem, seu benedictionem, eo ipso, quod in illis sacra mysteria exhibentur. Ratio est, quia jam continguntur, suo modo, a Sanctissimo Christi Corpore, unde omnis benedictio promanat.

Vestes Sacerdotales, aliaque ornamenta.

4 DE vestibus Sacerdotum, & Altaris ornamentis dico, non statim, ac in ipsis celebrat Sacerdos, benedici. Ratio est, quia non habemus contactum Christi Domini, sicut in prædictis. Sed quia tum in vestibus, tum in ornamentis non requiritur tanta consecratio, non est improbabile sufficere eam, quæ ex ipso sacro ministerio in illa redundat. Ita Dian. *part.* 2. *tr.* 14. *ref.* 69. Gavant. *in Rubr. Missalis, par.* 4. *tit.* 19. *n.* 12.

Ecclesia Violata.

5 DE Ecclesia violata idem dico, esse nimirum probabilius ex Sacrificio ibidem peracto Ecclesiam violatam non reconciliari. Ratio est; quia non adest sacer ille contactus; reconciliari tamen, dico esse etiam probabile, idque propter parem rationem modo dictam de vestibus sacerdotis non indigentibus tanta consecratione: cum enim purgare materiam jam semel consecratam opus facile sit, poterit haberi ex ipso ministerio, in ipsa Ecclesia violata, peracto. Adde & auctoritatem extrinsecam multorum Doctorum id asserentium. Ita Dian. *ibid.* citans Castrum, Avilamque; Item Sa, *V. Eccl. n.* 19. & Henriq. *l.* 9. *de Missa c.* 27. *n.* 6.

6 Objicit Delugo *de Euchar. disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 62. contra hos DD. Si Sacrificii dignitas Ecclesiam pollutam reconciliat, sequitur, Ecclesiam reconciliari etiam in sequentibus casibus. Primo, quando mala fide celebratur. Secundo, quando ibidem celebratur in necessitate ex dispensatione Episcopi. Tertio quando Sacerdos inchoato jam Canone, postea polluta Ecclesia, prosequitur usque ad finem, sic enim facere debet (nam si non inceperit Canonem, relinquere obligatur Missam, & discedere ab Altari) in his, inquam, casibus reconciliata remaneret Ecclesia; quia semper eadem est sacrificii dignitas. Alia quarta objectio solvetur *n.* 9.

7 Hæc diluere pertinet ad prædictos Doctores, quia tamen ego probabilem dixi eorum sententiam, onus etiam subii respondendi.

Ad primam ergo sequelam libens illam concedo, propter rationem dictam *num.* 5.

Ad secundam, quid, si etiam illam concedamus? nisi tamen Episcopus limitet pro illa sola vice, tunc enim non ex vi violationis, sed ex vi talis prohibitionis non poterit extra illam necessitatem ibidem celebrari. Quare qui celebraret, non incurreret in pœnas forte in illa Diœcesi latas contra celebrantes in Ecclesia violata, sed contra celebrantes in loco interdicto ab Episcopo.

Ad tertiam dicerem, per illam Missam inchoatam ante pollutionem, sed continuatam postea, non reconciliari Ecclesiam, quia Canones per quamdam fictionem in reverentiam incepti Sacrificii, disposuerunt Missam inchoatam ante violationem incepto Canone, esse, ac si tota absoluta fuisset, & veluti pertinere ad totum tempus ante dictam violationem. Unde cum moraliter non judicetur esse postea, non poterit a Doctoribus dici, quod per illam Ecclesiæ violatio tollatur. Neque enim in rebus positivis est spectanda prioritas, vel posterioritas physica, sed sufficit plerumque moralis, seu canonica, ita sacris Canonibus disponentibus. Certe sic dies vespertina hesterna moraliter reputatur a Jure hodierna in ordine ad recitandum matutinum hujus diei: non vero in ordine ad non laborandum die festivo. Sic etiam Missa ante mediam noctem Natalis Domini, quæ coram Summo Pontifice celebrari solet, judicatur ex quadam fictione, seu dispositione Pontificis facto ipso sic volentis, esse post mediam noctem, seu pertinere ad diem sequentem; nam propterea qui illi interfuerit, satisfaciet præcepto audiendi Missam in die Natalis. Sic Delugo *de Euchar. disp.* 15. *sect.* 2. *n.* 57. Simili igitur modo Missa inchoata ante violationem, & absoluta post, disponitur a jure, ac si esset absoluta antea: & ideo tandem violationem tollere nequaquam potest.

Ecclesia non consecrata, seu benedicta, similiter & altare.

8 Jam vero de Ecclesia non consecrata, sive non benedicta, & Altari non consecrato, si quis forte in his celebret, Dico certum esse mihi, & in illis non remanere nec consecrata, nec benedicta, nec deputata ad Sacrificium. Mihi, quia non continguntur a sacratissimo Christi Corpore, & Sanguine. Aliis tum propter eamdem rationem, tum ex absurdo, quia si ipso sacro ministerio statim talia fierent, omnia Oratoria, & Altaria, etiam in Castris militum, etiam sub dio, essent consecrata, vel deputata ad Sacrificium, postquam in eis, ex quacumque causa, celebratum fuerit, quod, ut clarum inconveniens, a nemine admittitur.

9 Quod si his objicias: cur Ecclesia violata ex probabili sententia modo dicta *n.* 5. reconciliatur, si ibi sacrificium peragatur; non autem consecratur, seu benedicitur, si illa non consecrata celebretur? Respondere possent, quia, ut ibidem dictum est, plus requiritur ad inducendam consecrationem, seu benedictionem in materiam profanam, quam ad purgandam materiam jam semel consecratam, seu benedictam.

§. V. *Quando Calix, & Patena amittant consecrationem?*

1 AMittitur consecratio per fractionem, vel per talem diminutionem, quæ illa inutilia reddat, seu inepta ad usum sacrificii. Ita Delugo *disp.* 20. *de Euchar. sect.* 4. *n.* 93. Quare de quodam Calice, qui modicissimum foramen habebat in fundo coppæ, quod tamen promiserat artifex ita artificiose concinnare, ut vix præteritus defectus apparere posset, idque sine ulla Calicis immutatione, dixi eum consecrationem amisisse: quia propter illud foramen, unde sanctissimæ species exsudabant, aptum nequaquam remanserat ad sacrificium.

2 Hinc inferunt Doctores *ib.* & passim in Calice tornatili si separetur per fractionem cuppa a pede, cum sic fiat Calix ineptus ad sacrificium, perdi consecrationem: non perdi autem in tornatili; quia licet, si partes separentur, non sit aptus ad Sacrificium, cum consecratio fuerit in utraque parte per modum unius exhibita, tamen cum rursus partes conjunguntur, est aptus; & ex alia parte est idem moraliter Calix, qui erat prius, quare erit sicuti prius consecratus; hæc enim antefacta, ut v. g. horologium, si dissolvantur ejus partes, & iterum uniantur, eadem sunt, ac erant antea, non sic si frangantur, & iterum artificis ministerio compaginentur.

3 Quid, si Calix (idem de Patena) argenteus in interiore cuppa inauratus perdat sensim omnem inaurationem? Dico cum Hurtad. *de Sacrif. dist.* 4. *diff.* 10. non amittere consecrationem, sicuti etiam nec amitteret, si non esset inauratus, & attritione paulatim nova superficies appareret. Ratio utriusque est, quia semper remanet idem Calix.

4 Dixi (si Argenteus) nam si forte sit de antiquioribus (quales adhuc persistunt Romæ) ex stanno, vel ære inauratis, aurumque totum, vel ex maiori parte abrasum esset; propter aliud caput amovendus esset a Sacrificio, nempe, quia non esset ex apta materia, ut supra vidimus. Dices: At tunc erat apta materia, & ex alia parte nunc, quamvis ablato auro, idem Calix perseverat, & consequenter per nos perseverat consecratio, ergo cur erit amovendus? Resp. urget hæc ratio, nam propterea illud prius, quod nos diximus, esset consulendum, hoc posterius, quod tu urges, non condemnandum.

5 Jam Calix ejusmodi, ex cujus concavo abrasum est paulatim totum aurum, si de novo ab Artifice inauretur, amittitne consecrationem, ita ut nova consecratione indigeat?

Plures amittere putant Palud. Armill. Ang. Tabien. Azor. Suar. Vasq. Regin. Bonac. apud Hurtad. *de Sacrif. dist.* 4. *diff.* 10. & Dian. 2 *p. tr.* 15. *ref.* 3. Ratio præcipua est, quia ponitur nova superficies auri, quam superficiem mox tacturus est Sanctissimus Sanguis, quæ cum tota nova sit, consecrata non est. Neque dicas superficiem esse accessoriam, & minus principalem, atque adeo debere sequi partem principalem, quæ est totus Calix; qui est ex dictis *n.* 3 consecratus, ne id dicas (inquiunt) nam superficies, quamvis quoad quantitatem sit minor pars, tamen quia ipsa tangit immediate sacras species, pars magis principalis dicenda est.

6 Alii probabilius putant remanere consecratum. Sic Delugo *de Euchar.*

char. disp. 20. *sect.* 4. *n.* 95. Dian. *par.* 2. *tr.* 15. *ref.* 3. Laym. Coninch. ab eodem citati. Ratio præcipua est quia est idem Calix, sicuti est Ecclesia consecrata, si de novo dealbetur, neque enim oportet eam iterum consecrare. Nec inauratio, ut dicunt prædicti, est pars principalis reficitur, etiam si refectio cadat in partem, quæ occupetur ab integra particula, non erit nisi pars minus principalis, & accessoria.

7 Dices cum Suario, si una cuppa subtilissima auri poneretur intra cuppam talis Calicis, indigeret consecratione; sed ita se habet illa superficies auri novi, ergo, &c. Resp. negando minorem, quia in nostro casu est unum, & idem vas; in casu Suarii, est duplex.

8 Dices iterum. At, ad novam ejusmodi inaurationem, igne opus est, atque adeo Calix videtur mutari, & non remanere idem. Resp. certum est, si Calix aliquo tandem modo efficeretur alius, vel frangeretur, nos non esse in casu proposito; at si ut aurum superaddatur, Calix solum excanduerit, non erit mutatus, ac propterea, cum diminutionem passus non fuerit, nequaquam alius effectus est. Neque enim, si ferrum v. g. igne ad fornacem excandescat, diversum fit ab eo, quod erat.

Instas. Dum est ita ignitus Calix, fit ineptus ad Sacrificium ergo jam amittit consecrationem. Resp. etiam quando Calix immundus smigmate, seu sapone, ut abstergatur, absolvitur, est ineptus ad Sacrificium, & tamen non amittit consecrationem: neganda est igitur consequentia, quia non fit ineptus veluti quoad substantiam, sed solum quoad circumstantiam accidentalem, quæ facile, & sine vasis mutatione tollitur.

9 Illa per hanc occasionem est aliquorum sententia corrigenda: non enim est verum, quod aliqui universaliter affirmant, per ictum mallei Calicem, vel Patenam amittere consecrationem. Ita Azor, aliique, quos citat, & sequitur Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 1. *d.* 23. *q.* 3. *n.* 6. Sane si per ictum frangatur, vel ineptus quoad substantiam pro sacrificio fiat, amittere non est dubium: At si ineptus non fiat, cur dici possit amittere? ex Bonac. *de Euchar. d.* 4. *q. ult. par.* 9. *n.* 19. amitteret etiam, si in terram, super lapidem Calix sine ulla prorsus mutatione concideret; quod nemo dixit. Imo licet aliquantulum tunc contorqueretur, ita ut, mallei vi, cum dexteritate concinnari possit, non amitteret; quia semper remanet idem consecratus Calix, ut ex dictis patet.

§. VI. *De aliis Vasis in Sacro Ministerio adhiberi solitis.*

1 PYxis, seu Ciborium, sphæra, seu lunula, & quodcumque aliud vas, in quo servatur immediate sacratissima Eucharistia, ut item fistula aurea, per quam Sanctissimum Sanguinem in Missa solemni, Summus Pontifex attrahit, consecratione non indigent, nec benedictione. Ita Suar. *de Sacram. disp.* 81. *sect.* 7. §. 3. *obiter*: Delugo *de Euchar. disp.* 20. *sect.* 4. Hurtad. *de Sacr. d.* 4. *diff.* 10. aliique. Quia tamen, in Rituali Romano ponitur propria Pyxidis benedictio, benedicenda erit ex congruitate: quam doctrinam extendit Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 22. ad vasculum, ubi servatur sacrum Crisma.

2 Neque dicas; Calix est consecrandus, ergo & Pyxis: Ne id dicas, inquam, quia, in requisitis a Jure, non est aptum argumentum, a Paritate. Adde & adesse congruentiam disparitatis, siquidem in Calice, & per se, & semper fit Sanctissimi Sanguinis consecratio, per quam, primo, fit præsens Christus Dominus: in Pyxide vero, ut etiam supra Corporale, non nisi per accidens, si quando adsunt multæ particulæ consecrandæ: per se enim Sacratissimum Corpus in manibus sacerdotum consecratur. Quod hactenus dictum a me est, impugnat Diana. Is enim cum retulisset mea jam dicta verba, incipiendo ab illo (adde, & adesse) sic habet. Hanc distinctionem in ordine ad reverentiam debitam Eucharistiæ, nullus est, qui non videat, esse metaphysicam, sicque ex illa sequeretur, neque Patenam, neque Corporale esse consecrandum, vel benedicendum, quia in ipsis per accidens Corpus Christi consecratur. Nam, ut vult Tamburinus, Corpus Christi per se consecratur in manibus sacerdotis. Sed hoc dicere est absurdum, ergo &c. Hæc Diana, qui in tribus placere non potest.

Primo, quia omittit argumentum, cui ego vere innitor, nempe ductum a non requisitis a Jure.

Secundo, quia, quam ego congruitatem appello, ipse ita versat, ac si velim, illam esse convincentem rationem.

Tertio, quia hanc eamdem congruentiam inde impugnat, quod sequeretur Patenam, & Corporale non esse consecranda, vel benedicenda.

Sed quæso te, dividatur dictum, ne detur ansa labendi. Aliud enim est loqui de Patena, aliud de Corporali; & aliud de Consecratione, aliud de Benedictione. Nam primo quidem noster hic sermo est de Consecratione, non de Benedictione: sic enim proposui initio hujus *n.* 2. (neque dicas Calix est consecrandus, ergo & Pyxis) Cur ergo a Consecratione, amice lector, transit ad Benedictionem? Deinde, aliud est decernere de Patena, aliud de Corporali. Ajo enim Corporale esse benedicendum, ut dixi hoc eodem *l.* 1. *c.* 5. §. 3. & item Pyxidem esse ex congruitate benedicendam, ut dixi modo *n.* 1. quam solam benedictionem ipsis sufficere jura censuerunt,

Ajo item, Patenam non indigere consecratione ex eo capite, quod in illa per se Christi Corpus consecretur: sed ex alio capite, seu congruentia, quæ sufficiens visa est Ecclesiæ, eamque explicuit in oratione, quam Episcopus recitat in consecratione Patenæ. In Pontif. Rom. *de Consecr. Patenæ, & Calicis*. (Oremus, *inquit*, Fratres charissimi, ut Divinæ Gratiæ benedictio consecret, & sanctificet hanc Patenam, ad confringendum in ea Corpus Domini nostri Jesu Christi, qui Crucis passionem sustinuit pro nostra omnium salute.) Hactenus oratio. Quoniam igitur in Corporali, & Pyxide neque consecratur, neque per se confringitur Corpus Christi, ideo judicavit Ecclesia, satis ipsis esse benedictionem, eamque ex congruitate ducta ex contactu ejusdem Christi Domini Nostri. At voluit in Patena, & Calice consecrationem, quia in ipsis confringitur Christi Corpus, conficitur Christi Sanguis. Ego autem in hoc *num.* 2. solum memini de consecratione Sanguinis, quia solum propositum fuit argumentum de Calice, non de Patena. Denique illud etiam hic observa, quod si Ecclesia non judicat, esse quid metaphysicum, requirere consecrationem in Patena, quia in ipsa confringendum est Corpus Christi, nec judicandum, quid metaphysicum esse requirere consecrationem Calicis, quia in ipso Christi Sacratissimus Sanguis est conficiendus.

3 Nec item in jure determinata est materia, ex qua conflanda sint Pyxis, Sphæra, & prædicta similia. Sic Suar. *d. sect.* 7. Hurtad. *d. diff.* 10. March. *de ord. tr.* 3. *par.* 3. *c.* 13. *n.* 16. consulendum tamen fieri ex auro, vel argento. Quare si ex meliore materia fierent, ut ex solida gemma pretiosa, facilius acquiescerem, quam acquievi supra *c.* 1. §. 1. *num.* 3. in Calice, quia hic non est illud periculum imbibendi sanguinem.

4 Si propter paupertatem Pyxis, vel Sphæra fieret ex alia materia inferiore, v. g. ex stanno, vel ære, non fore mortale docet Suar. *ib.* §. *Tertio obiter, sub finem*; multo ergo minus si ex ære inaurato.

5 Nota autem hic tria. Primo, hæc Vasa posse ab eo benedici, qui habet auctoritatem benedicendi omnia ornamenta, præter ea, in quibus adhibetur sacra unctio: in his enim jam illa non adhibetur. Sic Delugo *de Euchar. disp.* 20 *sect.* 4. *n.* 96.

Secundo *ibid.* intra dictam Pyxidem non esse necesse ponere aliud vas lineum benedictum benedictione Corporalium, ut putavit Vasquez, ductus ex consuetudine cujusdam Ecclesiæ, quia id, nec in jure fundatur, & obstat communissima aliarum Ecclesiarum consuetudo. Tertio (ut id obiter dicam) non valere illam paritatem: Calix, imo eadem Pyxis plena particulis, quando fit consecratio, debet esse super aram lapideam, ut infra *c.* 5. §. 1. *n.* 4. dicetur: ergo Pyxis quando servatur cum Eucharistia in Tabernaculo, debet item servari super aram. Non, inquam, valere, siquidem satis est, si servetur supra Corporale, ut contra Vasquez citatum, & non approbatum a Delugo *disp.* 20. *de Euchar. sect.* 4. *n.* 97. docet ipsa praxis, & suadet congruentia, quia nimirum in Pyxide tunc non fit consecratio, sed quod consecratum est, custoditur.

7 Cætera vasa, nempe Tabernaculum, seu Custodia, intra quam observata Pixis custoditur; Phialæ, seu Ampullæ, ubi servatur vinum, & aqua; Pelvis, & Vas, quibus manus Sacerdotis in Missa abluuntur, & similia, utpote aliquantulum remotiora a sacro Ministerio, benedictione multo minus egent: Ex Suario *dict. disp.* 81. *de sacram. sect.* 7. §. *ult.* Munda tamen sint, quantum fieri potest, ob reverentiam Sacramento debitam.

CAPUT II.

Qui cultus sacris his Vasis, & similibus debeatur.

1 PLura, quæ sparsim hac de re suis in locis essent dicenda, ideo huc reducimus, quia hic simul ea colligere expeditius existimavimus.

Circa tria autem ejusmodi cultus versari potest. Primo, circa contractum eorum. Secundo, circa lotionem. Tertio, circa usum profanum; sive scilicet quis utatur sacris his instrumentis ad usum communem, sive quis communibus utatur, seu ea convertat ad usum sacrum. Jam de singulis.

§. I.

2 CErtum est primo, Calices, & Patenas, quando vacua a sacris Eucharistiæ speciebus sunt, & illa omnia, quæ in ipsorum consecratione, Chrismate sunt delibuta, aut Ara, Agnique cerei, non debere, ex congruitate, nuda manu, immediate, propter reverentiam, a laicis, & fœminis attingi. Attingere autem citra contemptum, non esse mortale, certum fit: imo si subsit causa, nec veniale, quia non videtur res ex se gravis, ac propterea justæ causæ excusationem facile admittens. Ita Suar. *de Sacram. disp.* 81. *sect.* 8. An sine causa sit veniale, mox *a n.* 11. disputabimus.

3 Dixi (vacua) nam quando continent sacram Eucharistiam, sicut etiam Pyxides, Ciboria, & similia, quando eamdem continent, contingi sine mortali non possunt, nisi a Sacerdotibus, & in aliquo casu, de quo diximus *in opusc. de expedienda commun. cap.* 6. *init.* a Diaconis, ita requirente summa Christo Domino debita reverentia, Eucharistiam ipsam, Chrisma, & Oleum sanctum tangere, grave etiam quid est; unde a Laicis, imo & Clericis non Sacerdotibus tangi hodie non licet. Sic Bonac. *in* 1. *Decal. præcept. disp.* 3. *q.* 1. *p.* 3. *n.* 13. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9 *c.* 9. *q.* 9. esto, aliud tulerint prisca tempora, quando sacra Eucharistia in manus fidelium ab ipsis assumenda porrigebatur. Azor. *ibid. qu.* 12.

4 Certum est secundo, alias vestes benedictas, quæ nec sacram Eucharistiam immediate contingunt, nec Chrismate unguntur, ut sunt Mappæ, vestes Sacerdotales, &c. esse concessum omnibus ea contingere. Sic Suar. *disp.* 81. *de Sacram. sect.* 8. §. *Tertium exemplum*; Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 20. Idem puto de Sacris Sanctorum reliquiis, idemque, quoad eas gestandas, sentio: licite enim eas thecis inclusas & gestare, & transferre, imo & in Processionibus publicis portare laicus potest. Ratio horum est, quia hæc, cum debita reverentia, exhibere non est ex se malum, & nulla in contrarium extat prohibitio. Quod si aliquam adversarii afferunt, Castrop. *Tom.* 2. *tr.* 8. *disp.* 1. *de Adoratione, par.* 6. *n.* 15. Sanch. *lib.* 2. *in Decal. c.* 43. *n.* 26. aliique satis superque diluunt.

5 Certum est tertio, Pyxides, Ciboria, Sphæras, seu lunulas, etiam si benedicta sint, posse ab omnibus attingi sine ulla culpa, quando nondum sacram Eucharistiam continuerunt. Ita Laym. *lib.* 5. *tr.* 5. *cap.* 6. *num.* 22. Ratio est, quia ex una parte sacro Chrismate non sunt uncta, ut Calices, & Patenæ: & ex altera, reverentiam illam contactu sacrarum Eucharistiæ specierum debitam nondum contraxerunt.

6 Idem sentio de Corporalibus, Pallis, & Purificatoriis, non solum quando ad sacrum usum nondum fuerunt adhibita, sed etiam quando post sacrum usum jam lota fuerunt. Ratio est, quia licet tunc ex Bonac. *de Euchar. d.* 3. *q. ult. par.* 6. *n.* 24. aliisque non sint iterum benedicenda, cum per solam lotionem benedictio ab iis non auferatur, atque adeo simpliciter nova non sint: tamen sic lota, moraliter censetur perinde ac essent nova.

7 Sed quid postquam hæc dicta *n.* 5. contigerunt sacras species, idque ante lotionem? Puto probabilissimum cum Laym. *l. c.* adhuc licere ea sine veniali ab omnibus contingi. Ratio est, quia ex una parte hæc unctione sacra non afficiuntur; & ex alia non censentur ex sacrarum specierum solo contactu, tantam dignitatem contrahere, quantam ex unctione sacra contrahit res consecrata.

8 Dices, posset evenire ut purificatorium, v. g. imbiberit aliquid Sanctissimi Sanguinis ex usu sacro, quare nefas esset laico illud contingere. Respondeo, id esse per accidens, & de raro, atque adeo non impedire libertatem illud contingendi. Sane eadem Purificatoria post sacrum usum reponuntur sine delectu in arcis, & cistis profanis, cum tamen potuerit esse, ut ibi imbibitum adhuc remanserit aliquid sanguinis nondum exsiccati? sed ideo hujus non habetur ratio, quia per accidens est: & tunc Angelorum erit officium præsentiam inibi Christi Domini humiliter venerari.

9 Certum sit quarto, seu saltem multum probabile, Accolythos, imo & aliquos ex minoribus ordinibus, vel etiam prima tonsura insignitos, posse

sacra vasa vacua, aliaque dicta *n.* 2. extra Sacrum Ministerium contingere. Ita Suarez *d.* 81. *de Sacram. sect.* 8. §. *Tertium exemplum*, aliique. Ratio est, quia jam sunt clerici, quorum officium est, ejusmodi instrumenta, aliaque tandem majori ratione tractare. Dixi (extra ministerium) dum enim celebratur Missa, solum constitutis in Sacris, & Accolythis concedit Suar. *ib. ex c. non liceat* 2. *disp.* 23, *& c. nullus* 1. *d.* 24.

10 Dices, abstinendum esse etiam extra sacrum Ministerium Accolythis a contactu sacrorum Vasorum ob tres rationes, quas adducit Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 19. Primo, propter communem Doctorum sententiam. Secundo, propter Ecclesiarum praxim. Tertio, propter stylum Curiæ Romanæ, quæ non concedit tonsuratis, vel in minoribus constitutis, posse sacra vasa contingere.

11 Resp. ad primam. Etiam si alius Doctor nobis non suppeteret, sufficeret Suarez pro mille, prout loquitur Jo. Sanch. *select. disp.* 34. *n.* 41. Suarium commendans. Ad secundam, negat Suarez esse ejusmodi praxim; *Extra Sacrum Ministerium* (inquit) *quilibet minister Sacer, idest, quocumque minori gradu ordinatus non peccabit contingendo hæc vasa, ut colligitur ex c. non oportet, dist.* 23. *& usu, qui videtur hoc etiam extendere ad ordinatos tantum prima tonsura.* Hæc Suarez. Vides? Layman pro se modo *n.* 10. dixit (*propter Ecclesiarum Praxim*) Suarez pro se dicit (*ex Usu*) cui fides adhibenda? Sed certe, etiam si esset usus abstinendi a tali contactu, is nobis nihil obstaret, quia non constit esse introductum sub obligatione, ut in simili sæpe cum Doctoribus argumentari solemus, *supr. lib.* 2. *c.* 4 §. 2. *n.* 1. Ad tertiam licentiæ a Sancta Sede frequentissime conceduntur ad tollendos conscientiæ scrupulos, vel pro amplectentibus opinionem contrariam, ut docent communiter Doctores, Suar. *de Euchar. d.* 81. *sect.* 8. §. 4. *addendum*, Castrop. *tom.* 2. *tr.* 7. *disp.* 2. *part.* 4. *n.* 6. aliique.

12 Unum ergo superest hic decernendum. An scilicet (citra necessitatem, & contemptum) sit saltem veniale laico, vel fœminæ, nuda manu, extra ministerium sacrum tangere Calices, & similia dicta *num.* 2.

Saltem esse veniale, docent probabiliter Suarez, Coninch. mox citandi, aliique. Ego libenter assentior opinioni Scoti *in* 4. *dist.* 13. *qu.* 2. *art.* 3. §. *Sed circa hoc quæritur*: Barthol. ab Angelo de *Miss. Dial.* 5. §. 231. aliorumque dicentium nec esse veniale. Cui sententiæ multum favet Sanch. *lib.* 2. *in Dec. c.* 43. *n.* 26. *in fine*. Castr. *tom.* 2. *tr.* 8. *de Adorat. d.* 1. *par.* 6. *n.* 24. & Sa *V. Sacra*, *n.* 3 & hic quidem sic habet: *Sacra tangi a laicis sine contemptu, aut nullum peccatum est, aut levissimum.* Hæc in impressione genuina: nam scio in expurgata, *ib.* sic legi: *Sacra tangi a laicis sine contemptu, non est peccatum mortale.* Scio, inquam hoc; sed ego cum voco Emmanuelem Sa, ipsum voco: & legi, non alium volo.

Suarez *disp.* 81. *de Sacram. sect.* 8. §. *Tertium exemplum*; Coninch. *de Sacram. q.* 83. *art.* 3. *disp.* 3. *n.* 249. aliique qui in tali contactu peccatum veniale cognoscunt, octo textus pro se ad probandum afferunt quos ad verbum hic exscribere, & explicare juvat, ut nimirum veluti manu palpemus, ibi, de hac re, nec mortalem, nec venialem obligationem imponi. Neque sic brevitati nostræ injuriam facimus; licet enim viatori etiam festinanti, si spes lucri reluceat, ad aliquantulu longiorem viam non nihil aliquando divertere.

Primus Textus *ex dist.* 23. *C. Sacratas.*

13 *SAcratas Deo fœminas, vel Monachas, sacra vasa, vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa Altare deferre, perlatum est ad Apostolicam Sedem: quæ omnia reprehensione plena esse, & vituperatione nulli recte sapientum dubium est, Quamobrem hujus Sanctæ Sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditus, quanto citius poteritis, censemus: & ne pestis hæc latius divulgetur, per omnes Provincias abstergi citissime mandamus.*

14 Ubi vides primo, locutionem esse solum de fœminis monachis, cur ergo prohibitionem ad omnes extendis? Secundo, mihi probabilissimum fieri, non loqui hic Pontificem de mero sacrorum vasorum contactu, sed de illo, qui adhibebatur, dum fœminæ ministrabant Sacro. quod merito semper Canones prohibuerunt, & tamen alicubi Monachæ. prætextu quod essent Deo dicatæ, Sacro ministrare non dubitabant. Quando igitur dicitur in textu (*Monachas penes vos sacra vasa contingere, & incensum circa Altare deferre perlatum est*) illud (*circa Altare*) cadit supra (*contingere*) & supra (*deferre*) ita ut, uno verbo, perlatum fuerit, Monachis circa Altare Missæ inservire. Conjectura optima est, quia id appellat Pontifex pestem; & quidem citissime abstergendam; at quæ pestis tanta est, merus contactus Calicis, qui per eosdem nostros adversarios judicatur res omnino venialis, & levis? Non ita fœminas ministrare circa altaria; ipse enim mulieris aspectus facile inficit ad malum propensos hominum mores: nam propterea nomine pestis merito vocanda fuit; tantoque rigore vitanda est, ut potius in necessitate concedatur Sacerdotem sine ministro celebrare, ut infra dicemus, *l.* 2. *t.* 7. §. 5. quam ministrante circa Altare muliere.

Textus Secundus *ex eadem dist.* 23. *C. non oportet* 1.

15 *NOn oportet Subdiaconos licentiam habere in Sacrarium, sive in Secretarium (idest Altare, habet hic glossa) quod Græci Diaconicum appellant, ingredi, & contingere vasa dominica.*

16 Vides primo, id tantum prohiberi per verbum (*non oportet*) quod non notat præceptum, sed convenientiam ex communi sententia. Ita Suar. *lib.* 3. *de leg. c.* 5. *n.* 10. Sanch. *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 4. *n.* 37. Castrop. *tom.* 1. *tr.* 3 *de leg. d.* 1. *par.* 9. *n.* 2 Secundo, sermonem esse de ministrando circa Altare: ait enim textus (*ingredi in altare, & contingere vasa*) Tertio hunc Canonem vel usu, vel ex aliis ordinationibus jam abrogatum esse. Quis enim nunc negabit Subdiacono Altare assistere, & sacra vasa tractare? Subdiacono, inquam, cui propter hoc ipsum, datum in sua ordinatione Calix attingendus.

Textus Tertius *ex eadem dist.* 13. *cap. non oportet* 2.

17 *NOn oportet insacratos ministros licentiam habere in Sacrarium, quod Græci Diaconicum appellant, ingredi, & contingere vasa dominica.*

18 Vides, hunc textum esse fere eumdem cum præcedente? solum enim ibi loquitur de Subdiaconis, hic de insacratis, hoc est, ut habet Glossa, de personis non sacris, atque adeo de laicis; nam etiam prima tonsura insigniti, sacri appellantur apud Canones, utpote, jam clerici, de sorte Domini. Ita Castrop. *tom.* 2. *tr.* 8. *disp.* 1. Azor. *par.* 6. *n.* 25. citans Suarium, & Canones. Sensus igitur est, ministros laicos non convenienter inservire Sacro; quod tamen, saltem quoad Missas privatas, consuetudine jam abrogatum est; quia ubique locorum, laicos ministrare, æquo animo, & sine ulla indecentiæ specie, imo quando qui ministrant, sunt viri nobiles, cum laude passim videmus.

Textus Quartus *ex eadem dist.* 23. *C. non liceat* 1.

19 *NOn liceat cuilibet ex lectoribus, sacra Altaris vasa portare, nec aliis, nisi iis, qui ab Episcopis Subdiaconi fuerint ordinati.*

20 Nota illud (*portare*) quod Gloss. hic, Hugo, & Archidiaconus explicant portare in processionibus publicis, & dicunt, ea vocari vasa sacra, in quibus continentur sacræ Sanctorum Reliquiæ. Sed quoad hoc esse ipsa consuetudine revocatum hunc textum, docet Sanch. *l.* 2. *in Decal. c.* 43. *n.* 26. Quare licebit hodie tum lectoribus, tum laicis ea portare; prorsus sicuti iisdem laicis, sine scrupulo, portare in processionibus Cruces licet. Quod si sacrorum vasorum nomine intelligas Calices, Patenas, &c. sicut intelligit idem Sanch. *ib.* adhuc nota textum dicere (*portare*, non *contingere*:) ex quo conjicimus, non esse sermonem de simplici contactu, sed de illo, qui addit gestationem, quæ solet fieri intra ministerium sacrificii. At jam diximus *n.* 9. id intra Ministerium sacrum, competere ex officio solis constitutis in sacris. & ad summum, Accolythis: non autem hic loquimur de contactu extra Ministerium sacrum.

Textus Quintus *ex eadem dist.* 23. *C. non liceat* 2.

21 *NOn liceat cuilibet Ministeria tangere, nisi Subdiacono, aut Accolytho in Secretario vasa dominica.*

22 In secretario, inquit Glossa, hoc est, in loco ubi sacra vasa ponuntur, ne sit contra id, quod supra negatum fuerat Subdiaconis, dum, ut diximus *n.* 15. dictum fuit *in c. non oportet* 1. non oportere Subdiaconos licentiam habere in secretarium ingredi: ubi eadem Glossa voluit, nomine Secretarii, significari Altare. Melior est explicatio eorum, qui fatentur in uno Canone ex his idem concedi, quod negatur in alio, id tamen fuisse diversis temporibus, prout res, & circumstantiæ tunc exigebant. Ita Suar. *de Euch. disp* 81. *sect.* 8. §. 3. *exemplum*. verum, quantum facit ad nos, vides, hic non agi de simplici contactu, sed de contactu in Secretario, hoc est de eo, qui adhibetur, dum ministratur sacro, qui solum constitutis in sacris & Accolythis competere ex hoc eodem *c. non liceat* 2. docuit Suarez a nobis allatus *num.* 9.

Textus Sextus *ex dist.* 1. *de Consecr. C. in Sancta.*

23 *IN sancta, ac Apostolica Sede statutum est, ut sacra vasa, non ab aliis, quam a sacratis, Dominoque dicatis contrectentur hominibus: Indignum enim valde est, ut sacra Domini vasa, quæcumque sint, humanis usibus serviant, aut ab aliis, quam a Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris: ne, pro talibus præsumptionibus, iratus Dominus plagas imponat populo suo, & hi etiam, qui non peccaverint, mala patiantur, aut pereant, quia perit justus sæpissime pro impio.*

24 Nota illud (*contrectentur*) idem enim est, ac illud, quod paulo post dicit (*tractentur*) sensus ergo erit, vasa hæc sacra, non debere tractari, seu inservire in profanis usibus; id quod longe diversum est ab eo, de quo hic disputamus. Confirmatur ex illis verbis (*humanis usibus serviant*) & ex illis (*ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus, &c.*) quod certe significat aliquid multo gravius, quam sit simplex cujusque contactus: significat enim gravem illum contemptum, quo sacris vasis, ad usum profanum, quis uti præsumit.

Textus Septimus *ex eadem dist. de Consecr. C. Vestimenta.*

25 *VEstimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta, quibus, aliis in usibus non debent frui quam in Ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne ultio, quæ Balthassar Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima.*

26 Hic Textus, qui non loquitur de vasis solum. sed etiam magis explicite, de vestimentis, quoniam bene explicatur ab ipso Suario, *de Euchar. disp.* 81. *sect.* 8. §. 3 *exemplum*, satis pro nobis erit, ejus hic explanationem proferre. *In c. vestimenta*, (inquit) *loquitur Stephanus Papa generaliter de vestimentis Ecclesiasticis, quæ neque ab aliis debent contingi, aut ferri nisi a sacris hominibus. Quæ verba aut præceptum non continent. quia illud verbum* (non debent) *non videtur in rigore significare obligationem, sed decentiam quamdam: aut non intelliguntur de quolibet tactu, sed de illo, qui ordinatur ad profanum, & communem usum, ut ex antecedentibus verbis potest non obscure colligi: vel certe si admittimus ibi præceptum, dicendum est, in desuetudinem abiisse, quoad hanc partem.* Hæc pro nobis Suarez.

Textus Octavus *ex eadem dist. de Consecr. C. Ad nuptiarum.*

27 *AD nuptiarum ornatum divina mysteria non præstentur, ne, dum improborum contactu, pompaque secularis luxuria polluuntur, ad officia sacri mysterii videantur indigna.*

Hic sermonem esse de contactu in ordine ad usum profanum, ex ipso litteræ aspectu, satis patet.

Atque hi sunt a Suarez, aliisque hac de re contra nos citati textus; quibus accurate inspectis, merito pronunciare potuimus, probabilem esse sententiam, nullum in prædicto contactu veniale peccatum agnoscentem.

§. II. *Lotio Sacrorum.*

1 CErtum est Corporalia, Purificatoria, & similia lavari, saltem ex convenientia, debere a Diacono in vase ad hoc præparato, lotionemque mittendam esse in piscinam sacram, seu sacrarium, quod, hic nihil aliud est, nisi locus in pariete seu sub terram defossus, & ab aliis profanis usibus separatus, in quem hæc lotio, & similia projici ob reverentiam solent. Ita Suar. Coninch. Reg. aliique passim apud Bonac. *de Euchar. disp.* 4. *q. ult. par.* 10. *n.* 22.

2 Notant autem communiter Doctores, idem hoc intelligendum esse de prima lotione, nam hac per Diaconum habita, possunt laici sine scrupulo, & fœminæ, præsertim sacræ Virgines, ea melius lavare, tergere, & reficere.

3. Dubium ergo superest. An si laicus sine necessitate ea in prima lotione lavet, peccet? Et non peccari quidem mortaliter certum sit, quia non est materia gravis. Peccari autem venialiter multi supponunt, ex eo, quia si ea tangere, ex ipsorum sententia, iis non licet, sub culpa veniali, multo magis non licebit lavare. Sic Suarez *disp. de sacr.* 18. *sect.* 8. §. 4. *addendum*, aliique.

4 Verum probabile est, nec esse veniale, licet sit optimum consilium, ut a Diacono, vel Subdiacono, vel habentibus ad id privilegium

in

in prima lotione, laventur. Ratio est, tum quia Doctores supra probabiliter docentes non esse veniale tangere, videntur etiam probabiliter docere, nec esse lavare: in lotione enim, nil aliud tandem intervenit, ut idem Suar. *ibid.* fatetur, nisi quidam contactus, tum quia, ut ibi, ita hic, non constat impositam esse obligationem sub ullo præcepto, ut jam ex sequenti textu, quem adversarii communiter afferunt, apparebit: est autem hujusmodi *c. nemo 2. de consecr. dist.* 1.

5 *Nemo per ignorantiam.* Et infra: *Pallas vero, & vela Sanctuarii, si sordidata fuerint, ministerio Diaconi cum humilibus Ministris, intra Sanctuarium lavent non ejiciantes foras a Sacrario; & velamina Dominicæ mensæ abluant, ne forte pulvis Dominici Corporis male decidat.*

6 Ubi nota. Primo, hunc Canonem, quoad vela, fateri jam usu ipso derogatum esse; id quod diserte docet hic Gloss. *v. & vela*, quæ sic habet: *Et vela, idest, ornamenta, vel vela, idest cortina. Huic hodie derogatum est consuetudine generali.* Hæc Glossa.

7 Nota Secundo, illud (*Palla*) intelligi de Corporalibus, ut habet Glossa cap. *Altaris palla, d. 1. de consecr.* sed a Doctoribus, propter identitatem rationis, merito extendi ad Purificatoria, Calices, Patenasque.

8 Nota Tertio, hunc textum concedere prædictam lotionem Diaconis cum humilibus ministris, cur igitur plures Doctores id coarctent ad unum Diaconum? Si licet igitur, meo intellectu, hunc Canonem explicare, sensus erit, ut Diaconi tanquam ii, quibus cura sacrorum incumbit, assistant, minores ministri lavent, tunc enim directe dicetur Diaconus cum ministris lavare, sicut Domina, cum Ancillis, dicitur domus servitia exhibere; illa scilicet dirigente, his exequentibus.

9 Nota Quarto, loquendo de iis, qui ministri Ecclesiæ non sunt, atque adeo de laicis, puto iis nequaquam in hoc textu prohiberi, ne sub veniali quidem, primam prædictorum lotionem. Ratio est, quia, ut patet ex littera, nullum verbum est ostendens obligationem ejusmodi: solum enim dicitur (*Diaconi cum ministris lavent*) hoc autem imperativum, nec ex se significat prohibitionem sub peccato in opinione probabilissima; & multo magis hic ex Pontificis mente, qui explicare dumtaxat in hoc textu intendit, id esse officium Diaconorum, & ministrorum; cæterum an ab aliis fieri idem possit, nec abnuit. Ita Cajetan. Carth. apud Castrop. *tom. 1. de leg. p. 9. n. 3.* aliique. Sane si quis ita dicat: *Ostiarii jannas Ecclesiæ aperiant;* ostenderet quidem officium Ostiarii, non tamen prohiberet, quominus ab aliis, quamvis non ex officio, aperiri Ecclesiæ januæ possint.

10 Dices Suar. *disp. de Sacram. 81. sect. 8. §. 5. Addendum*, postquam retulit hunc eundem textum, ita subdit: *Quæ omnia servanda sunt, saltem in prima lotione, hoc enim nulla consuetudine abrogatum est, neque rationabiliter abrogari potest, ut notat Sylvester.* Hæc Suar. Resp. nos hactenus non asseruisse, hunc textum esse abrogatum consuetudine, sed in illo non ferri legem sub peccato prohibentem.

11 Sed quæso te, expende, an verum sit, quod hic textus non sit abrogatus. In illo, quatuor a Pontifice ordinantur. Primo, ut Pallæ, idest Corporalia sordidata laventur. Secundo, ut laventur a Diaconis cum humilibus ministris. Tertio, ut laventur intra Sacrarium. Quarto, ut non projiciatur lotio foras a Sacrario. Ex quibus illud secundum, quod laventur in prima lotione a Diaconis ubinam locorum servatur? lavantur enim a Subdiacono, & a dictis supra *n.* 5. Et illud tertium, quod in eadem prima lotione, laventur intra Sacrarium, quotus quisque est, qui hodie observat? lavantur enim passim a ministris, ubi libuerit in pelvi, quamvis observent illud quartum, quod non projiciant lotionem foras a Sacrario. Si ergo de facto aliqua ex dictis sunt, etiam per timoratos abrogata, non debuit universaliter dici a Suario ea, quæ in prædicto capitulo ordinantur, abrogari rationabiliter non posse.

§. III. *Usus Sacrorum ad profana.*

1 CErtum est, mortale ex se esse sacris vasis, & vestibus eadem forma, atque adeo eadem benedictione, vel consecratione manente, uti ad usum profanum. Exemplum addit Suarez *disp. de Sacram. 81. sect. 8. §. Quarto addendum, juncto paragr. Ultimo pertinet, ut si quis v. g. uteretur Calice in communi mensa, vel Palla benedicta, ut communi linteolo, aut Sacra veste ad profanam repræsentationem, vel ludum: id enim præ se fert contemptum quemdam; & vix potest a mortali excusari.* Hæc ille; sane præscindendo a parvitate materiæ: nam exterum, quis dicet, semel sudorem abstergere mappa benedicta, vel quid simile, esse mortale? Insuper locutio est de rebus, quæ solent consecrari, vel saltem benedici. nam uti v. g. ad nuptias, vel communem usum tapeto, candelabris, pelvi, imo & manutergio, & similibus, in Missa adhiberi solitis, cum istis mediate inserviant ministerio sacro, non est peccatum: sicut enim sine scrupulo, utimur, v. g. candelabris profanis ad ornandum Altare, ita, & e contra, licebit (si fiat sine contemptu) uti candelabris Ecclesiæ ad ornandas ædes profanas, non quidem semper, & indifferenter (id semper præseferret implicitum contemptum) sed in aliqua solemnitate non sacra forte occurenti. Nam dum in c. *Ad nuptiarum de consecrat. dist.* 1. vetatur, *ne ad nuptiarum ornatum divina ministeria præstentur*, locutio non est, nisi de consecratis, vel ad summum de benedictis, id quod clare insinuat illud appositum (*Divina.*)

2 Dictum est autem (*non mutata forma*) nam ea mutata, atque adeo deperdita consecratione, seu benedictione, licet conveniens sit, prædictas vestes, & vasa nunquam applicare profanis usibus, tunc enim vel serventur ad aliud sacrum usum forte apta, vel, si ad nullum sint utilis, comburantur, cineresque in Sacrarium, juxta directionem Sacrorum Canonum, *cap. ligna, c. Altaris de consecr. dist.* 1. projiciantur; tamen probabile est, non esse nec mortale, nec veniale, si sic mutata forma, ad profanos usus applicentur. Calix ergo confractus. Casula, vel Alba dissuta, frustula inveterati Corporalis, vel Purificatorii, ligna, & lapides diruti templi, &c. poterunt, quantum est ex hoc capite, vendi, usibus communioribus applicari, & ut profana nobis usui esse. Ita Castr. *t. 2. tract. 8. d. 4. p. 6 n.* 25. Ratio præcipua est, quia, ex una parte, non adest clara prohibitio, & ex alia, res, dum mutat formam, amittit consecrationem, ergo non est Sacra, ergo profana, ergo, si tunc applicabitur profano usu, res profana applicabitur, non sacra. Alias rationes, ut & explicationem aliquorum textuum, quia recte prosequitur Castr. *l. c.* apud ipsum lege. Sicuti etiam apud Suar. *de Sacr. disp. 71. sect. 8. §. 4. addendum*, leges, consuetudinem mortuos Sacerdotes sepeliendi indutos vestibus Sacris, non esse usum profanum, nec contra Canones, ut ipse recte expendit.

Quæstio incidens de Candelis, & Ramis Palmarum benedictis.

3 Dum hæc scriberem, incidit dies Purificationis Beatissimæ Virginis; & inter colloquendum cum amicis, exorta est quæstio: An candelis eo die benedictis possimus (citra contemptum) uti, ad communes usus sine peccato etiam veniali? Posse uti diximus, quia hæc benedictio non est introducta cum tanto rigore ab Ecclesia ad solum usum sacrum.

4 Confirmabam Primo, quia in prima oratione, qua candelæ dicto die benedicuntur, sic habetur: *Te humiliter deprecamur, ut has candelas ad* usus hominum, *& sanitatem* corporum, *& animarum, sive in terra, sive in aquis, &c.*

5 Confirmabam Secundo, quia etiam benedicuntur die Paschatis agni, ova &c. ad usum communem.

6 Confirmabam Tertio, quia nemo scrupulum sibi injicit, quod panem benedictum die S. Blasii, vel S. Antonii, ut moris est apud aliquas Ecclesias, vel truncos Palmarum benedictos, vel benedictos Carbones, die Sabbati Sancti, assumat ad communem usum; si enim supersunt in quantitate, quis est, qui illum panem non comedit, & illa ligna, Carbonesque communi usui non assignat? imo reliquias talis panis, vel decidentes palmarum ejusmodi, vel olivarum frondes, quis est qui pedibus in terra proteri, cum scrupulo culpæ, putet? Similiter igitur putandum est de Candelis, & propter paritatem rationis, de Aqua, Incensoque benedictis, & similibus. Atque ratio horum omnium est jam dicta, quia non tanto rigore in his modicis benedictionibus agitur, vel agi intenditur ab Ecclesia.

§. IV. *Usus profanorum ad Sacra.*

1 E Contra profanas vestes, vasaque licetne applicare usibus sacris, & Sacrificio? Dico licere, sive mutata forma, sive eadem forma remanente, si sint apta ad usum sacrum. Ita Suar. *ib. §. Sed quæres*, & Castr. *t. 2. tr. 9. d. 2. p. 6. n.* 25. Licet v. g. ex veste serica muliebri formare planetam Sacerdotis, & linteolum vulgare convertere in corporale, vel Purificatorium, semper intelligendo, ut ubi requiritur benedictio, vel consecratio, ea adhibeatur. Ratio hujus doctrinæ est, quia in hujusmodi applicatione non apparet specialis indecentia, & ex alia parte, nulla adest (ut expendit ibidem) prohibitio. Imo non vulgares modo domus, sed etiam Idolorum templa in Sacras Basilicas fuisse conversas, atque adeo hoc fieri in exemplum pro cæteris rebus, passim testantur historiæ.

2 Ad argumentum in contrarium, quod hic solet adduci, ex privilegiis, quæ ad hoc conceduntur a Santa Sede, respondetur, sicuti in simili responsum est §. 1. *n. 11. fine.*

De Mappa profana an assumi possit ad Sacrum; deinde reddi ad usum pristinum, vide infra; *c. 5. §. 2. n. 3.*

CAPUT III.

De Vestibus Sacerdotalibus.

§. I. *Quibus, & quot vestibus indiget Sacerdos ad sacrificandum.*

1 PRæter habitum, quem Sacerdos honestum, & quidem usque ad talos ex decentia, habere oportet, sex sacris vestibus eget, ut rite sacrificet, Amictu, Alba, Cingulo, Manipulo, Stola, & Planeta. Præter Amictum, & Albam, quæ ex lino, vel cannabe contexta esse debent ex Azor. *part. 1. l. 10. c. 18 q. 8.* (an possit ex Gossipio, dicam infra, *c. 5. §. 3. n. 3.*) cæteræ quatuor sunt ex quacumque decenti materia, quo pretiosior est, eo melior. Sic Suarez *de Sacram. d. 82. sect. 2. §. 2. est observandum.* Colorum diversitas in diversis Missis non est de præcepto, sed convenientia. Cave autem, ne prædictæ vestes sint valde attritæ, sicut ne reliqua sacra supellex sit valde immunda, peccaretur enim mortaliter, ex Suar. *de Sacram. d. 81. sect. 6. § ultima pars*, si enormiter esset talis: id quod reverentia Christo debita persuadet. Nota tamen illud (enormiter) difficulter enim ex Suar. *ib.* ex hoc capite, nisi vere desipiens sis in mortalem culpam incidere tibi continget. Audi insuper Laym. *l. 3. tr. 5. c. 6. n.* 15. te aliquando excusantem. *Interdum* inquit, *Sacerdos subditus, si Superiorem, ut vasa mundari, vel munda servari curet, admonuerit, nihilque effecerit, excusatur, propter sacrificandi necessitatem.*

2 Posse usui esse Stolam pro Cingulo, Manipulum longum pro Stola, Stolam pro Manipulo, quia hæc perinde se habent, docent aliqui probabiliter cum Sa *V. Missa num.* 9.

3 Sed quid, si quis, aliqua ex his vestibus carens, sacrificet? Resp. Ex genere suo peccat mortaliter, quia contra præceptum grave, & ita ab Ecclesia receptum, delinquit. Ita Fagund. *Eccles. præcept. l. 3. cap. 23. num.* 15. Dico (ex genere suo) nam propter parvitatem materiæ excusaretur a mortali, ut v. g. si Cingulum non adhiberet. Quidquid neget Filliuc. *t. 1. tr. 5. n.* 150. cur enim hic, ut fere in aliis materiis hæc parvitas agnoscenda non sit? imo in hac, de qua agimus, parvitate materiæ excusari etiam a veniali ob casum necessitatis, probabile est; quia necessitas videtur sufficiens ad excusandum eum, qui omittit rem ex se levem.

4 Gradus vero necessitatis non est hic valde districte accipiendus. Quare necessitas audiendi, & celebrandi Sacrum die festivo, fervor devotionis, & tentatæ voluntatis tenistionem, eo remedio superandi, imo & Sacerdoti non diviti opportunitas eleemosynæ satis superque, in prædicta parvitate, etiam a veniali celebrantem excusabit. Ita Diana *part. 2. tr. 14. res. 68. in fine.*

5 Hinc fit, ut quamvis deficiente aliqua ex vestibus majoribus v. g. Alba, Casula, &c. deobligemur a dicendo, vel audiendo Sacro, in die præcepti; quia hoc præceptum non obligat, nisi quando Missa haberi debito modo potest; non deobligamur tamen, deficiente aliqua ex minoribus; quia tunc, ut dictum est, potest dici Missa. Quamvis si deobligari etiam tunc velis, possis: quia licet tibi sequi opinionem contrariam, quod scilicet, nec (deficiente aliqua ex minoribus) liceat Missam facere.

6 Sed quid in majori gradu necessitatis, potestne licite quis sine aliqua ex his majoribus vestibus, vel sine omnibus sacrificare, ut mortem v. gr. vel malum evitet?

Respondeo, Si metus incutitur in contemptum Religionis, certum est, quamlibet, etiam levissimam omittere, esse mortale. At, si fit in alium indifferentem finem, v. g. ad hoc, ut alii intersint Sacro; tunc ex regula generali, quod præcepta humana non obligant cum tanto dispendio, non esse peccatum, etiam graviores illas vestes omittere, probabiliter nonnulli docent cum Navar. *in Manual. c. 15. n.* 84. Hurtad. *de Sacrif. d. 14. disp.* 21. esto nonnulli negent cum Suar. *de Sacrific. disp. 71. sect. 2. §. Secundo dicendum*, quia non potest id non cedere in Sacrificii irreverentiam. Sed alii probabilius distinguunt, asseruntque sine aliqua ex gravioribus, in dicto metu incusso ob finem indifferentem, posse

Posse absque peccato celebrari; sine omnibus, nequaquam. Ita Fagund. *præcep. Eccles.* 1. *l.* 3. *c.* 3. favetque Suar. *l. c.* item Marchin. *tr.* 3. *part.* 5. *c.* 14. *n.* 5. Ratio est, quia sine omnibus non evitabis scandalum, & irreverentiam magnam: sine aliqua dumtaxat, evitari posse probabilissimum est.

§. II. *De Benedictione Vestium Sacerdotalium.*

1 IDem est, uti Vestibus non benedictis, ac nullis uti. Ita Fagund. 1. *Eccl. præcept. l.* 3. *c.* 23. *n.* 17. ex Suario. Unde, quomodo dicta sunt de parvitate materiæ, & in casu necessitatis, hic pari modo sunt intelligenda.

2 Unam limitationem addo dictis *n.* 6. Paro enim gravioris mali metum requiri, ut quis licite faciat sacrum sine vestibus Sacerdotalibus, modo ibidem dicto, quam cum illis nondum benedictis. Ratio est, quia majoris scandali, majorisque irreverentiæ periculum est illo, quam hoc modo: quis enim non magis scandalizaretur, si videat Sacerdotem in vestibus communibus celebrantem, quam si videat eumdem celebrantem in vestibus Sacerdotalibus, licet sciat nondum esse benedictas? Idem dic de irreverentia.

3 Illud denique adverte, te non debere esse sollicitum in inquirendo, an vestes, aliaque Sacrificii instrumenta sint benedicta, nisi aliqua particularis ratio dictet. Quare recte Sot. apud Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 27. *q.* 11. notat, quando hæc rei divinæ inservierunt de more, vel quando offeruntur a Parocho, nihil esse inquirendum.

Debent ergo hæ vestes esse benedictæ, nimirum, vel primo ab Episcopo; vel secundo, ab habente privilegium ea benedicendi; vel tertio, in probabili opinione, ab ipsomet Sacrificio.

De hoc tertio dixi supra *c.* 1. §. 4. *n.* 4. De primo, & secundo, est hic aliquid explicandum.

De facultate Episcoporum benedicendi Sacras Vestes.

4 In hac Episcoporum potestate non est valde immorandum: solum id adverte: adesse merito, Sacræ Congregationis declarationem, Episcopum non posse hanc potestatem Sacras vestes, aliaque similia benedicendi delegare simplici Sacerdoti. Sic Possevinus *de officio curati c.* 2. *de Sacrific. n.* 37. & alii apud Gavantum *in rubr. Miss. part.* 4. *c.* 16. *n.* 23. Ratio est, quia hæc potestas non pertinet ad jurisdictionem, sed potius reducitur ad potestatem ordinis, quæ solum residet in persona Episcopi, qui est consecratus. Atque hinc fit, quod neque potest eam delegare suo Vicario, quia is, posito, quod non sit Prælatus; in hoc, venit nomine Sacerdotis simplicis.

Duo privilegia Mendicantium Sacras Vestes benedicendi.

5 Primum privilegium concessum est ab Innocentio VIII. *vivæ vocis oraculo*, Congregationi Sanctæ Justinæ de Padua; & consequenter Mendicantibus, & participantibus cum illis, quo Abbates, & Priores principales regimen habentes, unde & Præpositi, & Rectores, Guardiani, similesque Superiores, possint benedicere Corporalia, vestimenta, cæteraque ornamenta Ecclesiæ, & ad cultum divinum pertinentia, & tam suæ Ecclesiæ, quam etiam undecumque delata. Ita *in Compend. privil. Societat. JESU V. Benedicere*, §. 3.

Hoc privilegium, quamvis vivæ vocis oraculo concessum sit ab Innocentio VIII. concessum est etiam per Bullam a Leone X. Fratribus Minoribus (& consequenter participantibus) quamvis pro suo usu tantum. Apud Bellarm. Rodriq. *Bulla* 6. *Leonis* X.

6 Secundum de hac re privilegium est Sixti IV. qui concessit, quod omnes fratres Minores (& consequenter participantes cum illis) possint benedicere paramenta Altaris, Missalis, & indomenta, exceptis Corporalibus dumtaxat. Portell. *in dub. Reg. V. Benedicere, in addit. num.* 3.

Nota, hoc privilegium esse pro Religiosis Sacerdotibus, etiam non Superioribus, illud dictum, *n.* 5. solum pro superioribus.

Nota insuper cum Portell. *ib.* ipsis Minoribus esse hoc ipsum restrictum in dicto capitulo Meclinensi, ut soli Provinciales, Custodes, & Guardiani possint. Addit tamen idem hanc concessionem, ut jacet, esse in usu apud Patres Dominicanos.

7 Petes, Suntne hodie universaliter restricta hæc duo privilegia a Sacra Rituum Congregatione, ut solum Regulares pro suis usibus, non vero pro usu externorum possint illa benedicere? Respondeo: alii qui cum Gavant. *in Rubr. Missali part.* 4. *tr.* 9. *n.* 21. Lezzana *v. Altare, n.* 3. docent esse restricta; negant alii cum March. *de ord. r.* 3. *p.* 3. *r.* 11. *n.* 3. Tamb. *de jure Abb. tract.* 1. *d.* 93. *q.* 4. cum quibus sentio. Ratio est, quia constat de privilegio, non vero de ejus revocatione. Quare præter Superiores Societatis, quibus restrictum est privilegium, solum pro proprio usu, ut habetur *in Compend. privil. Societ. JESU v. Benedicere*, §. 3. & præter Minores, quibus etiam restrictum est pro suo usu in prædicto c. *Meclinienſi*, alii poterunt, undecumque illa afferantur, si ipsis limitatum id a suis Generalibus non fuerit.

De his vide nonnulla peculiaria pro nostris ex Societate præsertim pro Rectoribus Seminariorum apud Delugo *lib.* 1. *Resp. Moral. dist.* 39.

§. III. *Quandonam vestes Sacræ amittant benedictionem?*

1 AMittunt, quando fiunt ineptæ ad usum Sacrificii, ineptæ autem fiunt, statim atque perdunt figuram, sub qua benedictæ fuerunt: Ita Hurtad. *de Sacrific. d.* 3. *diff.* 11. aliique. Unde si manica Albæ separetur ab ipsa Alba, recedet benedictio, quia sic inepta evasit ad Sacrificii usum. Quod si Alba sit ejusmodi, ut ejus manicæ globulis, vel funiculis ipsi adnectantur, ut etiam Planeta, si ejus pars anterior resticulis cum interiori connectatur; etsi per disjunctionem, quando iterum ad usum unietur, non amittet benedictionem. Sic Delugo *disp. de Euchar. de* 20. *sect.* 4. *n.* 93. & 99. Ratio est, quia, ut supra *c.* 1. §. 3. *q.* 2. de Calice tornatili diximus, remanet eadem vestis.

Quædam propria de Cingulo.

2 Si cingulum rumpatur in duas, v. g. partes, amittitne benedictionem? Respondeo cum Delugo *ib.* Si remanet utraque pars apta ad cingendum non amittet, ut constat ex dictis *n.* 1. & ex dicendis infra *c.* 5. §. 1. *n.* 12. de Ara consecrata. Si solum una pars apta remanet, hæc sola, propter eamdem rationem, benedicta remanebit: poterit tamen pars non apta huic annecti; nam tunc accessorium sequetur principale, & sic totum erit benedictum, sicut contingit, quando, vestibus attritis pars aliqua ad eas reficiendas assuitur. Si denique neutra pars remanet apta ad cingendum, neutra benedictionem servabit, cum utraque inepta sit ad usum Sacrificii. Sic Delugo *ib.* & Hurtad. *de Sacrific. d.* 4. *diff.* 11. aliique.

3 Dices. Sicut Alba, & Planeta resticulis conjungibiles, ad instar Calicis tornatilis, non amittunt benedictionem, ita nec dictæ cinguli partes, quæ facto nodo, facile conjungi possunt, amittent.

Resp. In Alba, planeta, & Calice dictis, benedictio data est, sub illo modo partium separabilium, & iterum conjungibilium, unde partibus separatis, veluti suspenditur usus benedictionis, non amittitur benedictio; at in cingulo, quod non fuit sub illo modo benedictum, dicere idem nequaquam possumus.

4 Scio, quod aliqui apud Dian. *part.* 2. *tr.* 14. *resol.* 57. & *p.* 5. *tr.* 13. *resol.* 93. propter magnam facilitatem, qua, facto nodo, conjungi hæ cinguli partes possunt, tenent non indigere nova benedictione, quæ certe opinio, saltem propter auctoritatem extrinsecam Doctorum, non est improbabilis. Nota autem Dian. *dict. part.* 2. *tr.* 14. *resol.* 57. inter hos numerare Ægidium Coninch. qui tamen pro hac opinione non stat: eam enim non tanquam suam Ægidius, sed tanquam Emmanuelis Sa, profert. Imo contra Ægidium puto, quod neque id Emmanuel dicat. Audi breviter utrumque: *Si cingulum* (ait Coninch. *de Sacr. q.* 83. *art.* 3. *n.* 51.) *ita frangatur, ut neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem, amittit benedictionem. Secus, si longior pars sufficeret ad cingendum. Aliqui tamen putant, etiam in prima fractione, licere partibus simul nexis uti, ita Emmanuel Sa v. Missa, n.* 22. Hæc Coninch. Audi Emmanuel Sa *v. Missa, n.* 22. *Cingulum*, ait, *fractum, potest nodi, si pars altera non sufficit.* Hæc Sa. Vides? Si pars altera non sufficit, (ait, quæ est doctrina a nobis allata *n.* 2.) non vero, si neutra pars sufficit, de quo hic est quæstio.

Quædam propria de Stola, vel Casula.

5 Si Stola, vel Casula duplicata fiant facili separatione duæ, quarum utraque sit apta ad Sacrificium, amittuntne benedictionem? Dico, non amittere, quia illæ vestes sunt totaliter benedictæ, & separatæ remanent aptæ ad Sacrificium sub eadem forma, sub qua fuerunt benedictæ. Confirmatur ex cingulo, cujus fractæ duæ partes, aptæ ad cingendum, ambæ retinent benedictionem.

6 Illud certe approbare non possum, quod aliqui Planetam non benedictam assuunt Planetæ benedictæ, & sic celebrant; ut nimirum, prætextu, quod illa non benedicta, jam ipso Sacrificio, juxta supradicta *c.* 1. §. 5. *n.* 2. benedicatur, possint iterum dissuere, & Planeta assuta tanquam benedicta frui. Hoc, inquam, non approbo cum Possevino *de offic. curati c.* 2. *de Sacrificio, n.* 38. & Gavanto *in Rubr. Miss.* 4. *r.* 9. *n.* 21. qui nullam rationem assignat, posset tamen hæc afferri: Nam vel illa assuta uteris ex intentione sacrificandi in ipsa: & sic mortaliter peccas adhibendo Planetam non benedictam: vel illa uteris non ex intentione Sacrificandi in ipsa, & tunc non benedicetur, quia benedicitur vestis ex ipso Sacrificio, in probabili illa sententia, quando vestis inservit Sacrificio; at non servit Sacrificio illa, quam ex tua intentione licet materialiter tecum habeas, sicuti habes cæteras usuales vestes, & nullo modo refers ad Sacrificium. Confirmatur; nam si Episcopus benedictionem proferret præsentibus duabus Planetis, cum intentione benedicendi hanc, & non illam, certe hæc sola benediceretur, non autem illa: pari ergo modo (cum quod in re nostra facit benedictio, suppleat Sacrificium) ad illam vestem Sacrificii benedictionem non refers, benedicta remanere non poterit.

Quid juris, & quando una vestis sacra mutatur in aliam.

7 Si ex multis, v. g. Amictis immutatis fiat una Alba, & ex multis Stolis itidem immutatis una Planeta, talis Alba, & Planeta indigeretne benedictione? Dico (immutatis) nam si mutaretur forma, sub qua benedicta erant, jam amitterent, ex dictis, benedictionem, atque adeo certo nova benedictione indigerent. Resp. quod indigerent, qui ex una parte tales Amicti, & Stolæ nunquam habuerunt benedictionem Albæ, & Planetæ, & ex alia; per illam unionem, nullam benedictionem acquisierunt.

8 Quid, si tales Amicti, & Stolæ iterum differentur, & redirent ad pristinam formam, novane benedictione indigerent? Resp. nequaquam indigere; quia cum supponamus non amisisse suam formam, non desierunt esse iidem Amicti, & Stolæ, quæ erant prius.

9 Quod si ex Stola fiat Manipulus, & ex Manipulo Stola juxta dicta §. 2. *n.* 2. non est necesse, ut ad hunc novum usum, sicut nec deinde, quando forte redirent ad suum pristinum, nova benedictione benedicantur, quia Stola, & Manipulus non sunt diversæ vestes; solum tum una est brevior, alia longior, atque adeo una non indigeret diversa benedictione ab altera. Sic Fagund. 1. *Eccles. præcept. l.* 3. *cap.* 23. *num.* 13.

CAPUT IV.

De Loco Sacrificii.

§. I. *Quisnam ille sit?*

1 SAcratissimum Missæ Sacrificium primo in Ecclesia consecrata offerri potest, & quidem olim solum in hac offerri poterat. Secundo, in Ecclesia, seu publico Oratorio benedicto. Tertio, in Oratorio privato non benedicto, quod tamen ad Sacrificii usum, veluti permanenter deputatum fit. Quarto, in loco decenti, licet profano, ab habente ad hoc potestatem designato, quid ad Sacrificium celebrandum, veluti actualiter semel, aut iterum, seu quoties expediens fuerit, deputetur.

2 Extra hæc loca celebrare, quidquid dicant Sotus, & Sa apud Laym, mox citandum mortale erit. Sic Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 2. Azorius *r.* 1. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *q.* 8. Coninch. *de Sacram. q.* 83. *art.* 3. *d.* 1. *n.* 224. aliique apud Bon. *de Euch. d.* 4. *q. ult. p.* 9. *n.* 10. quia res est ex se gravis, & ita judicatur ex omnium Fidelium sensu. Nulla autem incurritur pœna, saltem ipso facto, ut ex ipsis Sacris Textibus, quos iidem citati, aliique apud ipsos, in contrarium afferunt, constare poterit.

3 Excipitur tamen communiter casus necessitatis, in quo potest extra dicta loca sacrificari. Judicatur autem a Doctoribus cum Delugo *de Euch. d.* 20. *sect.* 2. *n.* 28. Fagund. 1. *Eccl. præcept. l.* 3. *c.* 13. *n.* 4. Pasq. *a dec.* 76. March. *de ord. tr.* 3. *p.* 3. *c.* 9. *n.* 11. casus necessitatis. Primo, quando aliqui peregrinantes, diu; puta per mensem, Missa caruissent, imo & ne in solemnioribus festis, eadem carere cogantur. Secundo, quando est magnus populi concursus ad imaginem miraculis coruscantem, vel quando multi conveniunt ad solemnitatem, & non capit eos Ecclesia. Tertio, similiter in Castris, pro militibus, & in littore pro navigantibus. Potest enim in his, similibusque occasionibus, vel juxta Ecclesiam, vel intra ipsam, etiam dirutam, vel sub dio, Sacrum fieri. Quod si adsit Ordinarius, fiat cum ejus licentia; si non adsit, non est de ea laborandum, cum ipsa necessitas illam sufficienter tribuat: semper autem erigatur Altare, in quo

quo superponatur Ara sacra cum cæteris necessariis ornamentis, ut hic, & in consequentibus, supponimus.

4 Posse in navibus, præsertim grandioribus, etiam dum navigant, ex licentia Pontificis, docet Delugo *ib. sect. 3.* At vero sufficere solam Episcopi licentiam, Coninch. *de Sacr. q. 83. art. 3. d. 1. n. 226.* negat: affirmat Granado *3. p. contr. 6. tr. 14. d. 13. n. 2.* inclinatque idem Delugo. Omnes probabiliter.

§. II. *De Episcopi potestate circa locum Sacrificii.*

5 NOn est difficultas, quod ad Episcopum, vel altiorem Prælatum pertineat consecrare, & benedicere Ecclesias, vel Oratoria publica (Oratorium publicum puto etiam illud, in quo sit janua exposita affixa domui alicujus sæcularis, si adsit alia janua exposita pro omnibus) sed solum difficultas est de duobus posterioribus Sacrificii locis insinuatis *n. 1.* idest, de Oratoriis privatis, & de loco profano; in quibus tamen claritatis gratia duæ sunt quæstiones distinguendæ. Primo, an Episcopus possit concedere facultatem celebrandi per modum actus, in quocumque loco decenti, domoque privata, seu profana aliorum, ipso Episcopo absente. Secundo, an saltem idem possit in quocumque loco domus suæ, vel in domo profana aliorum, sed coram se, seu ipso præsente. Tertio, an possit deputare Oratorium in eadem sua domo, ut ibi indifferenter ab omnibus, per modum habitus, celebretur. Quarto, an in domibus privatis, seu profanis aliorum id possit. De singulis separatim; tacebo tamen de quarta justis de causis libens.

An Episcopus possit concedere facultatem celebrandi per modum actus in loco profano, sed decenti, extra domum suam, ipso absente?

6 Olim id potuit Episcopus, nunc vero non potest. Ita Delugo *de Euch. disp. 20. sect. 2. n. 49.* Ratio prioris dicti est ampla concessio ipsi a sacris Canonibus *mox n. 12.* afferendis, attributa. Ratio posterioris est prohibitio Conc. Trid. *sess. 22. in decret. de observ. in celebrat. Missæ. Ne patiantur* (inquit Tridentinum) *Episcopi privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, Sanctum hoc Sacrificium a Sæcularibus, aut Regularibus peragi.*

7 Illud nota cum Suar. *de Sacr. d. 81. sect. 3. §. 2. Observandum circa finem*, Laym. *l. 5. tr. 5. c. 5. n. 4.* aliisque, quod licet Tridentinum restringat Episcoporum potestatem, non videtur tamen iis oblata potestas, occurrente necessitatis casu, dispensandi, ut semel, aut sæpius (quatenus rationabilis causa suaserit) in loco honesto, quamvis profanis usibus destinato, super Altari sacro, & ornato, Missam celebrare liceat. Ratio est, quia cum ejusmodi casus frequenter accidere soleat, moraliter necessaria est Episcopis talis dispensandi potestas, maxime in Regionibus ab urbe remotioribus.

An id possit in quocumque loco domus suæ, vel in domo profana aliorum coram se.

8 Potest Episcopus in quolibet loco decenti, licet profano, ob suam etiam commoditatem, tum in sua Diœcesi, tum extra (etiam Romæ, ex Nav. *cons. 5. de privil.* quia de decisione in contrarium allata ab Ugolin. apud Gavant. *in prax. Episcop. V. Episcopus, num. 9.* approbatque Dian. *l. c.* non constat authentice) sive in domo, seu palatio suo, sive alieno, sive Domi, sive Ruri cum Altare portatili celebrare, imo & potest cum eadem amplitudine concedere alteri Sacerdoti licentiam ibidem celebrandi coram se, non vero ipso non præsente. Ita Delugo *d. 20. de Euch. sect. 2. n. 49.* Portella *in Resp. p. 3. casu 20. n. 7.* Dian. *p. 4. tr. 4. resp. 16.* aliique apud ipsos. Ratio ducitur ex *cap. de privil. in 6.* ubi sic legimus: *Quoniam Episcopi, eorumque Superiores se habent, diversis ex causis, a suis Ecclesiis, & Diœcesibus absentare frequenter; nec semper possunt commode ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet, absque causa rationabili, ullum diem; præsenti Constitutione indulgemus eisdem, ut Altare possint habere viaticum & in eo celebrare, ac facere celebrari ubicumque.* Hæc Pontifex, quæ non esse revocata a Tridentino per Portellam mox citandum, inde, ut cætera taceam, constat, quia Trid. loquitur de domibus privatis; at locus, ubi Episcopus etiam obiter residet, non est privatus, sed publicus.

9 Vides autem, quod esto causa concessionis fuerit sola absentia Episcopi a sua Ecclesia, concessio tamen est absoluta, & universalis sine limitatione itineris, vel distantiæ.

10 Sed dictum est (coram se) quia hoc privilegium est personale, ut nimirum ipse Episcopus celebret, vel celebrationi intersit; nam propterea ex Portella in *Resp. p. 3. c. 20. n. 4.* non poterunt alii Sacerdotes, Episcopo non præsente, tali privilegio gaudere. Adverte tamen, non esse confundendas quæstiones; hic enim agitur de quocumque loco, etiam profano; etiam camera, vel aula ejusdem Episcopi, nam mox agetur de loco deputato ad Sacrificium, v. g. Oratorio, ubi certe poterunt omnes Sacerdotes celebrare, ut mox *a num. 12.* videbimus.

11 Petes: quando Episcopus, vel alius coram ipso celebrat, Fideles, etiamsi non sint de familia ejusdem, satisfaciuntne præcepto, si tali Sacro intersint die festivo? Rursus, Episcopo præsente, unus ne solum, an alii, & alii, eodem die possint ibidem celebrare?

Resp. ad primum, satisfacere. Cujus ratio ducitur *§. 3. n. 6.* Ad secundum, licet videatur alicui posse solum unum, quia solum conceditur Missa, quam audiat Episcopus, nè transeat dies, qua ipse non audiat, ad quod inconveniens vitandum, una satis Missa est; puto tamen posse plures, quia privilegia, quæ non sunt in ullius præjudicium, sunt amplianda, & quia id favet devotioni Episcopi, plures Missas audire volentis, quam a Canone foveri credendum est.

An possit Episcopus deputare Oratorium in domo sua, ut ibi indifferenter per modum habitus celebretur?

12 Episcopus potest, domi suæ, sive urbanæ, sive rusticanæ, sive intra Diœcesim, sive extra, etiam sine licentia Episcopi, in cujus Diœcesi moratur (id enim non pertinet ad jurisdictionem contentiosam, sed est quid voluntarium, quod ex Suar. *l. 3. de matr. d. 10. n. 7.* ipse libere valet exercere extra Diœcesim) potest inquam Episcopus, etiam solum Titularis, deputare Oratorium privatum, ubi celebretur Missa indifferenter ab omnibus. Ita Delugo *de Euch. d. 20. sect. 2. n. 50.* Portel. *in Resp. p. 3. casu 20. n. 2.* Hæc doctrina, si alio argumento non firmaretur, sane illud sufficiens esset, nempe id passim sine ullo scrupulo ab Episcopis in usum deduci. Ratio autem fundamentalis est, quia ex una parte hanc facultatem amplissime obtinet Episcopus in jure cap. *Missarum, de consecr. dist. 1.* ibi: *Missarum solemnia si ipse* (*Episcopus*) *permiserit, celebranda esse censemus.* Idem dicitur *c. concedimus, eadem;* alia loca vide apud Azor. *p. 1. l. 10. c. 20. q. 3.* & ex alia nec Tridentinum, nec aliud Pontificis decretum illis prohibet: Tridentinum enim, & si quod aliud decretum prohibens est, loquitur de Oratoriis in domibus privatorum: Domus autem Episcopi privata domus non est. Ita Portella *n. 3. & 4.* citans Suarium, Navar. & alios.

13 Atque ex tam lata facultate collige primo, posse plures, & plures Missas in tali Oratorio eadem die celebrari, sive ab Episcopi familiaribus, sive ab exteris.

Secundo, id fieri posse absente Episcopo, imo etiam ipso in remotis agente, quia privilegium hoc personale est, simul & locale, idest, concessum tali domui respectu Episcopi, cujus est. E contra autem, si desinat talis domus esse Episcopi, amittitur tale privilegium, quia tunc nullus est respectus ad Episcopum. Puto item, si locetur aliis, vel etiam si concedatur aliis ejus usus, amitti, seu non vigere privilegium, siquidem jam desinit respectus prædictus; qui non fundatur in dominio, sed in usu, quem vel ipse, vel saltem sui obtinent talis domus.

Tertio, Fideles, si ibidem intersint Sacro, satisfacere præcepto, ut Sacra Congreg. apud Dian. *p. 6. t. 8. res. 40. fin.* declaravit, & nos universaliter dicemus infra *§. 6. n. 6.*

§. III. *De Religiosorum privilegiis circa locum Sacrificii.*

1 UT explicentur privilegia in re hac Mendicantium, & eorum, qui cum ipsis in privilegiis communicant, quales hodie fere sunt omnes Religiosi, ex Portella *in dub. Reg. V. Communicatio, n. 2.* Tambur. *to. 1. de Iure Abbatum, d. 17 quæst. 1.* tria privilegia sunt distinguenda, quæ jam jam sigillatim proponam.

Omitto autem disputare, an iidem possint pro suo usu benedicere (non quidem consecrare) suas Ecclesias, & consequenter ibi Divina celebrare; quia hoc posse, certum est, & sine controversia, ut habetur in Compendio privilegiorum Soc. JESU, *V. Oratoria, in fine limitationis*, pro qua tamen Societate adest limitatio sui Generalis, *ne id fiat publice, nec nisi Ordinarii adsint, vel id gravate faciant.*

2 Ex quo ultimo obiter nota cum Henriq. *l. 9. c. 27. n. 1.* posse Episcopos benedicere Ecclesias Religiosorum; & eorumdem Oratoria privata in domibus, vel villis deputare ad Sacrificium, non obstante exemptione dictorum Religiosorum. Ratio est, quia id cum sit in commodum ipsorum, exemptioni non contradicit, & ex alia parte, Oratoria etiam privata Religiosorum non dicuntur esse in domibus privatis, contra quas agit Trid. *sess. 22. decreto de observ. &c.* sed in domibus communitatis, ex Lezana *V. Altare, n. 13.* Sed ad rem propositam revertamur.

Primum privilegium Mendicantium, quo possunt celebrare per modum actus in quolibet loco decenti, quando versantur in Missionibus.

3 Concessum est Privilegium Societati Jesu a Gregorio XIII. post Concilium Tridentinum cum ejus sufficienti derogatione, & consequenter communicantibus in privilegiis, *ut possint Patres in Missionibus, quæ a Superiore fiunt, Sacrificium Missæ super Altari viatico ubique gentium, cum debita reverentia, & honore celebrare, etiam in Castris Militum, modo loca etsi communia, & profana, tuta, & honesta sint, & Præpositus Generalis, aut per eum Provincialis, ea utenda fore judicaverint, & posse ibidem Sacram Eucharistiam Fidelibus ministrare.* In *Comp. privil. Soc. JESU, V. Altare.* Peyr. *c. 5. in constit. Pyrrhi, n. 18.*

4 Ubi nota primo, id posse etiam in Cameris sæcularium: id enim notat illud (*ubique gentium.*)

5 Nota secundo, e contra non posse hoc privilegio gaudere Presbyteros non Religiosos, qui forte socii sunt in missionibus talium Religiosorum; quia privilegium est personale, idest, concessum solis Religiosis.

6 Petes: quilibetne fidelis poterit interesse ejusmodi Sacro, & satisfacere præcepto de eo audiendo in diebus festivis? Resp. quemlibet posse. Ita Azor. Suar. Tol. Barb. apud Dian. *part. 6. tr. 8. resol. ult. c. Quod autem possimus.* Ratio est, quia præceptum hoc non arctat Fideles, ut in tali, vel in tali loco audiant, sed ut audiant Missam. Quod si textus *c. 2. de Parochis* contrarium dicat, jam is est usu, & consuetudine abrogatus. Confirmatur, quia quando Pontifices volunt, ne in aliquo loco Fideles, audiendo Missam, possint præcepto satisfacere, id diserte declarant, ut passim nunc observatur in Brevibus, per quæ Oratoria privata conceduntur, de quibus infra *§. 4.*

Secundum privilegium concessum Mendicantibus celebrandi in quocumque loco, etiam extra Missionem.

7 In Corpore Juris *c. In his, de privilegiis*, amplum privilegium conceditur Fratribus Prædicatoribus, & consequenter communicantibus in privilegiis. *Mirari compellimur* (ait Honorius Pontifex) *quod cum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duxerimus indulgendum, ut ubique fuerint, sine Parochialis juris præjudicio, cum Altari valeant viatico celebrare; quidam, nimis stricte interpretando indulgentiam nostram, nituntur asserere, quod per eam, prædicti Fratres, præter Prælatorum assensum, facere hoc non possint: propterea quod eos celebrare juxta indulgentiam Apostolicam non permittunt. Cum autem nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua, id Prælatis annuentibus, licerst eisdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, interpretatione hujusmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure Parochiali proveniunt, prorsus abstineant, datam eis licentiam celebrandi, auctoritate nostra non differas publicare, ita quod dicti Fratres aliquando, ex indulgentia nostra videant, in hoc gratiam confecuti.*

8 Hæc Honorius, quæ deinde confirmavit Innocentius IV. Sixtus IV. aliique Pontifices, apud Rodriq. *in Comp. ref. 9. n. 4. & 8.* & apud Pasqualig. *decis. 174. & 176.* & Paulus III. *in Bulla, Licet debitum*, sic ample concessit. *Liceat Præpositis, & de eorum etiam facultate universis Fratribus, & sociis Societatis in locis, in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit, habere Oratoria, & in eis, ac quocumque alio honesto, & congruenti loco, in Altari portatili, cum debita reverentia, & honore celebrare.*

9 Ubi nota, his privilegiis non gaudere Sacerdotem exterum, forte socium Religiosi, ex dictis *num. 5.* & e contra, ibi satisfieri præcepto audiendi Sacrum a quocumque Fideli, per ea, quæ diximus *num. 6.*

10 Circa quæ adhuc dubitabis primo, an Honorii dictum privilegium sit revocatum per Concilium Trid. *sess. 22. decreto de observand. Eccles. Miss.* & idem quæri potest de dicto privilegio Pauli III. allato *num. 8.*

Resp.

Resp. Esse revocatum docent plures Navar. Azor. Suar. Fag. Barb. Coninch. aliique citati a Pasqual. *dec.* 54. sed immerito; nam propterea, utrumque Rodriq. Portell. March. Delugo, aliique apud Dian. *part.* 9. *tr.* 8. *resol.* 39. & Pasq. *d. dec.* 54. probabilius negant. Ratio facilior horum debet esse, quia Tridentinum solum decernit, ne Episcopi patiantur, privatis in domibus, a Sæcularibus, vel Religiosis Missam celebrari; donec igitur Episcopi prohibent, seu contradicunt, non est revocatum privilegium celebrandi, etiam in Cameris sæcularium, etiam in Cameris propriis Religiosorum, hoc enim significat illud (ubicumque fuerint) quidquid dicat Rodriq. *in Comp. res.* 9. *num.* 5. aliique apud ipsum, modo sit locus decens, & aptus, ut semper supponitur.

11 Quod dicimus de privilegio Honorii, idem propter paritatem rationis dici posset de Privilegio Pauli III. allato *d. n.* 8.

Dices: Gregorius XIII. concedens Patribus Soc. simile privilegium, sed restrictum ad solos Missionantes, ut retulimus *n.* 3. asserit hoc privilegium Pauli III. allatum *d. n.* 8. revocatum fuisse a Tridentino. Resp. primo, Gregorium id supposuisse ex opinione plurium modo dicta. Resp. secundo, ideo a nobis æstimari privilegium Honorii in Corpore Juris insertum, quam hoc Pauli III.

12 Dubitabis secundo, quid importet illud Honorii (*sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis*?) Resp. importare, ut id fiat a Religiosis, non exigendo primo decimas, secundo primitias, uno verbo oblationes, quæ debentur Parocho de jure, eo quod Sacramenta ministret. Ita declaravit Sixtus V. apud Rodr. *in Comp. res.* 9. *n.* 9. Tamb. *de Jure Abb.* t. 1. *d.* 18. *quæsito* 6. *n.* 18.

13 Dubitabis tertio. An eodem Honorii, vel Pauli privilegio fruantur Patres Soc. Jesu? Resp. posse frui, non est dubium, quia ipsi Mendicantes sunt. Dico (posse) nam de facto non fruuntur. Ratio est, quia ut supra *c.* 1. § 2. *n.* 8. dictum est, ex una parte, omnia privilegia, quæ Societas vel ex se, vel per communicationem cum aliis habet, a suo Generali communicari Patribus debent, ut ad usum ea referre possint; & ex alia idem P. Generalis declaravit nemini ex Patribus suis licere uti privilegio aliquo, quod non sit in compendio privilegiorum Societatis exscriptum. Cum igitur hoc Honorii, & Pauli III. inibi, nequaquam exscriptum inveniatur, communicatum ipsis nequaquam est. Poterunt tamen Patres a R. P. Generali illud sibi communicandum impetrare, & tunc illo rite uti non verabuntur.

Lege Jo. Delugo *l.* 1. *resp. moral. dub.* 3. qui negat, Provincialem Societatis posse dare facultatem celebrandi in nostra Aula v. g. ubi fieret Præsepe Domini, nocte Sacri ejusdem Natalis, nisi Aula pro semper deputetur ad Sacra; hanc enim deputationem requirit Privilegium Provinciali concessum.

Tertium Privilegium concessum Mendicantibus deputandi Oratoria privata in suis domibus, ubi per modum habitus indifferenter ab omnibus celebretur.

14 Extat de hac re privilegium Patribus Societatis, & consequenter cæteris communicantibus concessum a Greg. XIII. post Trid. cum clausulis illud sufficienter derogantibus, in quo datur facultas, ut in Oratoriis, & Cappellis, quæ Provinciales Societatis, per seipsos, domibus, Collegiis, & aliis locis, ubi aliqui Societatis residebunt, approbaverint, Missæ, & alia divina Officia celebrari possint, nullius alterius ad id requisita licentia. *In Compend. Privil. Societ. V. Oratoria.*

Ex illo (*per seipsos*) enascitur difficultas. Quid enim? ergo non per alium? Resp. de hac difficultate diserte agit Delugo *cit. dub.* 14. concluditque non posse Provincialem committere Rectori v. g. ut ipse Rector approbet, deputetque; posse tamen Rectori committere, ut ipse judicet de licentia loci, quo judicio a Provinciali accepto, etiam eo remote agente, poterit idem Provincialis absens per litteras approbare.

15 Differt autem hoc privilegium a præcedentibus. Illam enim dant facultatem celebrandi in quocumque loco decenti, sed per modum actus, a solis Religiosis illis; hoc vero, in Oratoriis ad ipsum Sacrificium deputatis, sed per modum habitus, ac veluti permanenter, & quidem indifferenter ab omnibus ibidem posse fideles satisfacere præcepto de audiendo Sacro, non est dubium, ut *sup. num.* 6. in simili diximus.

16 Illud nota, Patribus Soc. adesse hanc restrictionem: *Non utantur Provinciales* (sunt limitationis verba *ib. hac facultate, nisi in locis remotis ab oppidis, in quibus Ordinarii existunt, ubi probabiliter timetur, quod illi, cum opus fuerit, difficiles se exhibebunt ad hujusmodi Oratoria deputanda.*

17 Vides restrictionem? qua, quia non tenentur alii Religiosi communicantes (cum supponamus a suis Generalibus non fuisse restrictos) libere privilegio frui poterunt. Patres autem Societatis in casu occurrente hujus restrictionis vel recurrant ad suum R. P. Generalem, ut in simili notavimus *num.* 13. vel ad Episcopum, ut *num.* 2. dictum est.

§. IV *De Oratoriis in domibus privatis de licentia Summi Pontificis.*

1 BReve Pontificium, concedens Oratorium privatum, hujus tenoris esse hodie solet.

Innocentius Papa X. *Tibi, Diœcesis Panormitanæ, qui, ut asseris, ex nobili genere procreatus existis, ut in privato domus tuæ solitæ habitationis Oratorio, ad hoc decenter muro extructo, & ornato, seu extruendo ab omnibus domesticis usibus libero: per Ordinarium loci prius visitando, & approbando, ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura unam Missam pro unoquoque die, dummodo in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum Sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, nec non aliis solemnioribus anni festis diebus exceptis, in tua, & familiæ tuæ, nec non hospitum tuorum nobilium præsentia, celebrari facere libere, & licite possis, & valeas, indulgemus. Non obstantibus, &c. volumus autem quod familiares servitiis tuis non necessarie ibidem Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberati censeantur. Dat. Romæ, &c.*

Jam per singulas clausulas singulæ sunt difficultates pro nostro more breviter explicandæ.

Tibi Diœcesis Panormitanæ.

2 SI talis Privilegiatus transferat domicilium in aliam Diœcesim, ex Panormitana v. g. eat ad Messanensem, non amittit Privilegium, sed ibi poterit illo uti, *c. Privilegia, de reg. jur. in* 6. *l. Privilegia quædam, l. in omnibus, ff. de reg. Jur.* Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *res.* 208. Novario, & Megal. faveteque Salas *de leg. q.* 20. *sect.* 16. *n.* 123. & Sanctarell. *Var. res.* 1. *p. q.* 63. Ratio est, quia hoc privilegium est personale, quod personam sequitur, nec est affixum loco, & illud *Diœcesis talis*, non apponitur restrictive, seu taxative, sed solum demonstrative in hunc sensum, *Tibi qui nunc es Diœcesis talis*. Vide tamen id, quod paulo post monebimus *n.* 7.

Qui ut asseris de nobili genere procreatus existis.

3 Tribus dictis hæc clausula declarabitur. Dico primo sufficere esse nobilem ex parte Patris, nec sufficere talem esse solum ex parte Matris. Ratio est, quia vera, & absoluta nobilitas, quæ hic requiritur, ut mox *num.* 5. dicemus, ex Patre, non vero ex sola Matre deducitur. Ita Sanch. *l.* 8. *de matr. d.* 19. *n.* 6. Quod nobilitas in prædicta concessione Oratorii possit etiam deduci a matre, imo a nobilitate concessa per Privilegium. Vide apud Pasqualig. *de Sacrif. Missæ qu.* 622.

4 Dico secundo, illum hic censeri nobilem, qui per aliquot generationes artem mechanicam non exercuit. Quare ii, qui ex Privilegio Principis, vel Senatorum assumuntur ad gradum nobilium, quippe homines novi, seu nobiles appellari possunt, hic excluduntur, quia concessio prædicta Oratorii non fit ei, qui est nobilis, sed ei, qui ex nobili genere procreatus existit.

5 Dico tertio, non verificata hac clausula, corruere hoc Oratorii Privilegium. Ratio est deducenda ex communi doctrina *ib. d.* 21. *n.* 17. dicente in ejusmodi Indultis, non verificata ea conditione, qua non existente, Privilegium omnino non concederetur, Indultum esse subreptitium, quia tunc illa conditio requiritur principaliter, estque veluti essentialis; ac scimus omnes, ex stylo Curiæ, hoc Oratorii Privilegium nunquam a Pontifice concedi, nisi Primatibus, & Proceribus Civitatum.

Ut in privato domus tuæ solitæ habitationis Oratorio.

6 Quid si transferas domum, poterisne in domo nova, sive empta, sive locata Oratorium eligere?

Resp. posse, quia jam hæc est domus tuæ solitæ habitationis; ubi enim quis habitat in majore parte anni, domicilium habere, & consequenter absolute habitare dicitur. Ita idem *l.* 3. *de matr. d.* 23. *n.* 1. 2. Propter eamdem, imo majorem rationem posse Oratorium semel ab Episcopo approbatum mutare in alium locum ejusdem domus.

7 Moneo tamen in utroque casu, & in casu dicto *n.* 2. necesse esse, ut accedat Episcopus, seu ejus Vicarius locum novum approbaturus, ut ex tenore privilegii constat.

Ad hoc decenter muro extructo, & ornato, ab omnibus domesticis usibus libero.

8 Debet ergo locus ita esse constructus, ut discernatur esse diversus ab aliis ejusdem domus locis ad usus profanos designatis, & ita ornatus pia aliqua imagine, ornamentisque Altaris instructus, ut sacer appareat. Non puto tamen necessarios esse quatuor muros cum janua: cum satis videatur esse, si sint tres muri Oratorium separatim efformantes, licet patente ad prospectum quarto, vice januæ. Ratio est, quia observavi in aliquibus ejusmodi Oratoriis etiam timoratorum, hunc quartum parietem non adesse, sed ita in capite aulæ, vel magni cubiculi exstructa, ut non claudantur ligneis foribus (quæ certe iis claudi esset decentius) sed integra tela amovibili ab uno ad alterum Oratorii latus extensa; & quidem non indecore.

9 Per ea verba *ab usibus domesticis libero*, non tolli censeo casum necessitatis. Quare sicuti necessitate occurrente permittitur ex *Sa v. Eccl. n.* 3. in Ecclesia, quæ est consecrata, vel benedicta, dormire, comedere, negotiari, ita & in dicto Oratorio, quod solum est ad sacrum usum deputatum. Sane Sanch. *lib.* 9. *de matr. d.* 15. *num.* 22. concedit etiam copulam petere, & reddere uxoratis occurrente necessitate, ibidem ab ipso explicata, cur igitur non erit par ratio in Oratorio.

Illud a me quæsitum nuper fuit, An possit quis super Oratorii fornicem, seu tectum apponere lectum, & ibi per noctes dormire? Resp. licet reverentiæ magis congrueret, si id non fieret, maxime ab uxoratis, tamen me non invenire id esse in jure positivo prohibitum, imo nec ob dictam reverentiam, prohibitum jure naturali, quia vere qui dormit supra fornicem, extra Ecclesiam dormit. Sic Sanch. *l.* 1. *n.* 26. ex Glo. *c. un. de consecr. Eccl. in* 6. laudavi tamen aliquorum Religiosorum solertiam, qui licet dormirent in cubiculo extructo super Oratorium, lectulum nihilominus non apponebant directe correspondentem Altari, sed quanto distantius poterant, ad latus.

10 Petes, An dictum Oratorium quamvis nunc ab usibus profanis liberum, possit ad nutum domini nolentis amplius Privilegio uti, ad eosdem redire.

Resp. cum Sanch. *ib. num.* 39. *c. Si de terra, de Privilegiis* posse, quia ex una parte Privilegiis utimur, quando volumus; & ex alia hæc privata Oratoria ex se sunt loca profana, licet ex licentia in iis celebretur, unde nec gaudent Immunitate Ecclesiastica. Sic idem Sanch. *ib.* nec violantur per sanguinis, seminisve, effusionem, ut indigeant benedictione, *ibid.* nec copulam, vel homicidium ibi habita sunt sacrilega, *ibid.*

Quod si tale Oratorium profanatum velit dominus iterum ad usum sacrum celebrandi remittere, nova approbatione, & deputatione Ordinarii indigebit, ut ex *n.* 7. colligi potest, & notat in simili Castrop. *de Bulla Cruc. p.* 6. *n.* 3.

Per Ordinarium loci prius visitando, & approbando.

11 Nonnisi semel tantum erit dictum Oratorium, & quidem gratis visitandum, ut nimirum videatur an locus decens sit. Rursus eo visitato, approbatoque non potest consequenter amplius visitari. Tertio, unde nec procuratio exigi. Quarto, nec impediri, ne ibi juxta tenorem privilegii celebretur. Ratio primi dicti est, quia illud *prius visitando*, unam tantum visitationem notat. Ratio secundi, & tertii est, quia ita colligitur ex *c. ult. de censibus*, docetque Sanch. *l.* 9. *de matr. d.* 15. *num.* 39. Ratio quarti est, quia Episcopus non habet potestatem, qua limitet concessiones sui Superioris, idest, Summi Pontificis, Barbos. in Conc. Trid. *sess.* 22. *decr. de obser. n.* 19. refert id esse decisum.

12 Nomine autem Ordinarii hic intelligi Ordinarium loci, hoc est, eum, sub cujus jurisdictione comprehenditur locus, ubi construendum est Oratorium, patet ex illo loco. Cum igitur nomine Ordinarii veniat

Vica-

Vicarius Generalis, tùm Episcopi viventis, ex Sanch. *lib. 5. de matr. d. 19. n. 3.* tum Capituli Sede vacante, *ibid. n. 5.* etiam huic competet prædicta approbatio.

13 Rursus, quia Ordinarius potest ea, quæ sunt suæ jurisdictionis ordinariæ (qualis est hæc ex eodem *ib. 7. n. 20.* quia ipsi committitur sub nomine Dignitatis, & non sub nomine proprio) alteri delegare poterit & hanc. Ita idem *ibid. 31. n. 2.*

Ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura.

14 HAnc clausulam non in omnibus hujusmodi concessionibus positam invenio: ubi autem ponitur, nota illud *ipsius*. Significat enim debere esse licentiam Ordinarii paulo ante memorati, hoc est, loci non vero alterius cujuscumque.

Est autem ita necessaria hæc licentia, ut sine illa invalida sit Oratorii constructio, quia concessio hæc Summi Pontificis nihil operabitur nisi accedente Ordinarii licentia, quam intervenire omnino Pontifex vult: si ergo non adest, non suffragabitur Papæ concessio.

15 Quod si, idoneo existente, & bene ornato Oratorio Ordinarius nolit malitiose licentiam concedere, poterit cogi, ut concedat: Ita Castrop. *de Bull. Cruc. p. 6. in simili.* Si autem non sit, qui eum cogere possit, probabile esse docent aliqui cum Lud. a Cruce *in Bull. Cruc. d. 2. c. 5. d. 5. n. 4. & 5.* Dian. *p. 5. tr. 10. res. 77.* quod possit ibi celebrari, quia licentia juste petita, & injuste negata, quando nihil obstat in contrarium (ut certe nihil obstare videtur in hoc casu, in quo adest expressa concessio Pontificis) præsumitur in ipso jure ab eodem Pontifice concessa.

16 Sed quid importat illud, *Ejus arbitrio?* Resp. Sanch. *in Cons. T. lib. 7. c. 1. dub. 55. n. 7.* docet, quod hæc verba, *Si arbitratus fuerit*, important arbitrium boni viri. Arbitrium autem boni viri in eo differt *ib. n. 5.* a libera voluntate, quod dum aliquid relinquitur liberæ voluntati alicujus, ille, ad nil tenetur, nec indiget causa, & stabitur declarationi suæ, sive justæ, sive injustæ, sive dignæ, sive indignæ: quando vero fit commissio per verba importantia arbitrium boni viri, exigitur arbitrium regulatione commensuratum, & sic exigitur causa: quia id dicitur arbitrium boni viri, quod bonus vir arbitraretur *L. vir bonus, ff. jud. solvi*. Hæc ex Sanchez. Ex quibus fit, quod Ordinarius non possit mere ad suum velle, sed solum justa, & rationabili causa exposcente, datam hanc licentiam revocare. Hac autem causa existente, poterit non solum ex vi dictæ clausulæ *ejus arbitrio duratura*, sed etiam universaliter, ex eo quod potest Episcopus suspendere, vel inhibere etiam Religiosos exemptos, ne in dictis Oratoriis celebrent, quando forte sciret sine debito decore ibidem celebrari. Et ratio est, quia providere quæcumque in sua Diœcesi ad divinum cultum spectant, pertinet, ex Tridentino *sess. 23. c. 8. de ref. & sess. 2. c. 9. in Decreto de observ. in celebr. Miss. & c. 8. de ref.* ad Episcopum.

17 Mortuo eo, cui concessum est hoc Privilegium Oratorii, perit concessio, quia privilegium est, ut supra dixi, personale personam sequens, quod, quia, si attente perpendatur, non habet ullam clausulam, quæ significet perpetuitatem, post dicti privilegiarii mortem omnino desinere, seu finiri necesse est. Ita fuse post hæc scripta Dian. *p. 9. tr. 1. res. 17.* contra Pellizar. Mortuo autem Summo Pontifice, vel Ordinario, qui Oratorium semel approbavit, non perit Oratorii concessio, quia est gratia facta, quæ ex Sanch. *lib. 8. de matrim. d. 28. num. 64.* non ammittitur mortuo, vel amoto ab officio eo, qui eam concessit.

18 Dices: licentiæ concessæ ad beneplacitum pereunt, mortuo concedente, quia post mortem nullum est nec placitum, nec beneplacitum, unde, quia cessat conditio, sub qua fuit gratia facta, cessabit & gratia. Si igitur illud *ejus arbitrio* significat, ut *n. 6.* diximus, beneplacitum Episcopi, eo pereunte, cessabit ejus placitum, & consequenter licentia.

Resp. Quod gratia facta sub illa forma, *Ad beneplacitum meum*, spirer morte concedentis, probabilius quidem est propter rationem dictam: at est etiam probabile cum Castr. *t. 1. tr. 2. disp. 4. p. 16. § 4. n. 4.* non spirare, sed prorogari post mortem, quousque revocetur a Successore. Ratio est, quia dum non est revocata, semper censetur perseverare eadem voluntas, & idem ejus beneplacitum, qui concessit. Quare non improbabiliter idem esse, ait Castrop. *ib. n. 5.* concedi gratiam sub his verbis *donec revocavero*, ac concedi sub his *ad beneplacitum meum*: & sicuti omnes concedunt gratiam, *donec revocavero*, non spirare morte concedentis, nisi a Successore revocetur, ita concedere omnes debere, nec spirare gratiam *ad beneplacitum meum*: atqui adeo non solum Sacerdotem approbatum ad audiendas Confessiones, donec Episcopus revocaverit, posse audire Confessiones post Episcopi mortem, nondum a Successore revocata licentia, sed etiam approbatum ad ejusdem Episcopi beneplacitum. Pari igitur modo erit in casu nostro. Multo magis, quia in nostro casu ex contextu Brevis, ex fine concessionis, ex ipso usu, & praxi apparet unam tantum licentiam semel requiri, nec etiam timoratos unquam, mortuo Episcopo, iterum licentiam a novo Ordinario esse poscendam judicavisse.

Unam Missam pro unoquoque die.

19 Si quis alteram in dicto Oratorio celebraret, vel celebrare faceret, mortaliter delinqueret. Ratio est, quia id esset Sacrum celebrare in loco inepto, quod esse mortale, supra *cap. 4. §. 1. n. 2.* diximus. Neque obstat licentia concessa pro una Missa, quia pro altera concessio nulla est, ac proinde pro hac, & sequentibus periode est, ac si nulla præcesserit concessio: siquidem causa limitata, quæ nunc est voluntas Pontificis, non nisi effectum limitatum producere potest.

Quid amplius quoad hoc concedatur per Bullam Cruciatæ, dicam mox *n. 37.*

Dummodo in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc durat, alteri concessa non fuerit.

20 Si sint in domo ampla duæ familiæ, quarum uterque Dominus obtinuisset privilegium Oratorii, is, qui posterius impetrasset, impetrasset nulliter ex vi hujus Clausulæ.

21 Sed quid, si quilibet ex his duobus dominis haberet proprium Oratorium in sua habitatione separatum, Italice *apparado*, ejusdem domus? Respondeo, adhuc nulliter impetrasse, quia Clausula non vetat solum, ne sit in eodem Oratorio duplex licentia, sed ne sit in eadem domo: at prædicta domus, quamvis ampla, eadem domus est.

22 Unam exceptionem, seu declarationem hic adnecterem, remittens me aliorum sanıori consilio. Nam si domus esset ampla, & familiæ ita in situ distanti habitarent, ut ejusmodi situs moraliter judicaretur duæ diversæ domus (quales essent, si singulæ habitationes haberent suas januas, suaque atria, & similia, quamvis utraque conveniret in unam amplam januam quoad exitum, vel in unum commune atrium) putarem dictam Clausulam non obstare posteriori impetranti, quia nunc secunda concessio non est pro eadem moraliter domo. Certe si duæ familiæ habitarent Romæ, in Palatio Vaticano, altera ab altera distinctis in locis, non mihi viderentur esse judicandæ habitare in eadem domo: quod igitur ibi evenit propter amplitudinem Palatii, alibi etiam poterit evenire, ubi ea esset amplitudo, ut sufficeret ad distinguendas duas domos prudens vir, sine fuco & fallacia judicaret.

Per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum Sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem.

23 Quidam putavit ex vi hujus Clausulæ tum Sæcularem Sacerdotem, tum Regularem a suis respective superioribus licentiam, seu approbationem particularem debere obtinere, ut in prædicto Oratorio celebrare posset. Sed nihil minus profecto, quia passim etiam timorati sine ulla nova facultate, solum ex universali approbatione celebrandi, quam habent, celebrant in dictis Oratoriis. Ratio, præter praxim, quæ est fida legum interpres, potest esse, quia lex obligatoria debet semper interpretari in mitiorem partem, ne gravet Fideles plusquam par est: cum igitur verba Clausulæ commode declarari possint de approbatione generali, non sunt ad specialem restringenda. Recte item Cespedes *in Tract. de except. Reg. c. 6. d. 103. n. 1.* notat nec requiri licentiam Parochi, nullibi enim id cautum est: solum Parocho sua jura illibata servanda sunt, de quibus mox *n. seq.*

Si positive a Superiore legitime quis inhibeatur, tunc debere obedire, ne sit dubium, multo magis in casu supradicto *n. 16. fine.*

Sine tamen quorumcumque Jurium Parochialium præjudicio.

24 Dixi supra *cap. 4. §. 3. n. 12.* illud, *sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis*, in concessione data Mendicantibus celebrandi in quocumque decenti loco, declaratum fuisse a Sixto V. ut prædicti non exigerent Decimas, Primitias, seu Oblationes, quæ de jure debentur Parocho ex eo, quod Sacramenta ministret. Idem ergo ob paritatem rationis, eadem hic apposita clausula significabit.

25 Addunt aliqui cum Pellizzar. *in Man. Reg. t. 2. tr. 8. c. 2. sect. 2. subsect. 2. q. 147.* propter illud in nostra hac clausula additum (quorumcumque) non posse exerceri in Oratorio privato ullum munus Parochiale, v. g. non posse ministrari Sacramenta, dari pacem, denunciari festa, jejunia, matrimonia, & similia ad Parochum pertinentia. Placet hæc doctrina. Solum adverto ex facillima ipsius Parochi præsumpta facultate, non condemnandum Sacerdotem, qui congregatis in Oratorio privato denunciaret festa, vel jejunia forte in hebdomada occurrentia. Similiter video non esse scrupulum, etiam timoratis Sacerdotibus, ministrare in eodem Oratorio toti familiæ Sacramentum Pœnitentiæ; ubi particularis contra hoc constitutio legitima non urget. De ministranda Eucharistia quoad Religiosos ex suis privilegiis, dixi universaliter per occasionem in *secundo Opusculo de exped. Comm. c. 4. §. 4. n. 51.* ut item quoad Sacerdotes sæculares ex Parochi licentia, quæ facile extra Pascha præsumi potest, *ib. n. 44.* dixi.

26 Unum consid.randum tibi offero, benigne lector, nam præscindendo a dictis privilegiis, præsumptaque licentia, cur eo ipso quod Pontifex in Brevi de Oratorio concedit familiæ audire ibidem Missam, præceptoque diei festivi satisfacere, cur inquam, non possimus dicere, quod concedat etiam eidem familiæ sumere ibidem Eucharistiam? Cum enim Communio eorum, qui Missæ intersunt, pertineat ad idem Sacrificium, unde olim semper communicabant, qui Missæ interecrant, videtur, quod concessa Missa conceditur iisdem & Communio.

Quod possit fieri quoad dictam Eucharistiæ receptionem in privato Oratorio per Bullam Cruciatæ dicam mox *n. 4.*

Paschatis, Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, nec non aliis solemnioribus festis diebus exceptis.

27 QUinam dies festi excipiantur, dum excipiuntur solemniores, explicuit Decretum Sacræ Rituum Congregationis *Nov. 1607.* apud Gavant. *in Rubr. Missal. p. 1. tit. 10. §. Sciendum quoque*, quod declaravit magis Decretum Concilii Agathensis *cap. 21. de consecrat. d. 1. Si quis*, excipi nimirum diem Natalis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Annunciationis, & Assumptionis Beatissimæ Virginis, Festum SS. Petri, & Pauli, & Festum Omnium Sanctorum. P. Franciscus Bardi nostræ Societatis, utriusque Theologiæ Moralis, & Scholasticæ peritissimus, ait *in expl. Bullæ Cruc. p. 1. tr. 6. c. 6. sect. 2. n. 18.* quod solent addi festa Patronorum principalium locorum, qui nisi agat de re forte solita ob devotionem, non video unde possit dici esse rem solitam ex obligatione: nam ideo Gavantus solum dixit Ordinarios optare, ut alia festa Patronorum addantur, non vero dixit esse addita.

Adverte insuper ex eodem Gavanto *ibid.* nomine Paschatis, & Pentecostes diem primam duntaxat intelligi, non vero duas ferias sequentes, nec dies infra Octavam, quia solemnitas, ob quam excluduntur prædicta festa, solum est in primo die.

In tua, & familiæ tuæ præsentia celebrari facere.

28 NOmine familiæ hic venire docent Dian. *p. 4. tr. 4. res. 208.* maritum & uxorem, filios & filias, ac etiam nurum (adde propter paritatem rationis & generum) habitantes in eadem domo & commensales; sicut & omnes servos & servas commensales, qui in ministerio ejusdem familiæ sunt. Id quidem merito docet, hi enim omnes de familia dicuntur domini.

Hinc bene infert Pelliz. *l. c. qu. 22.* hortulanum colentem hortum domini, & habitantem in eadem domo, viventem ex salario ejusdem domini, unum esse ex familia.

29 Sed quid de factore, qui vivit quidem de salario domini, sed dormit, seu habitat in sua propria domo? Adhuc esse de familia idem docet, probatque ex doctrina Suarii *t. 4. de Rel. tr.* ... *l. 9. c. 4. n. 5.* docentis nomine Familiaritatis petitæ ad usum privilegiorum competentium familiaribus Regularium venire etiam familiaritatem œconomicam, quæ non requirit commensalitatem, nec habitationem sub eodem tecto, sed solum vivere ex salario ipsorum. Idem ergo erit in casu nostro.

30 Quod si urgeas: Sic etiam Capellanus domini, qui in propria domo vivit, & non in domo dicti domini, sed solum habet salarium ad celebrandas pro ipso Missas, esset de familia ejusdem. Respondeo *ibid.* ita esse. Sed certe est distinguendum, nam si talis Sacerdos sit domino ita addictus, ut semper, vel frequenter in celebrando,

sive domi, sive præsente eodem domino alibi, Missa illi inserviat, puto posse dici de familia. At si sit Capellanus quidem domini, a quo pro Missis salarium habeat, sed cum libertate celebrandi, sive in Ecclesia determinata, sive ubi libuerit, non puto posse dici de familia, quia hoc modo non est Capellanus familiaris, sed externus; & ut talis posset habitare in alia Civitate, ibique pro domino dictas Missas ex ipsius salario celebrare, quando etiam eum appellare familiarem domini nimis durum esset.

31 Quid de filiis, & eorum uxoribus, filiabus, & earum viris, si forte habitent in domo moraliter eadem, sed quilibet cum suis servis, & sub sua mensa, idest, domestici ejusdem patrisfamilias, sed non commensales, dicenturne de familia? Resp. idem Pellizzarius *ib.* docet dici posse de familia saltem large, atque adeo eos cum iisdem servis posse uti hoc indulto Oratorii concesso Patri. Ratio est, quia hoc privilegium est Principis sine illius præjudicio, atque ideo ampliandum, etiam ad familiam large sumptam. Dixi (si habitent in eadem domo) si enim habitent in alia, nec proprie, nec improprie sunt de familia.

An sicuti concedimus omnes, dominum solum sine familia posse sibi celebrare facere, ita concedendum sit posse quemlibet ex familiaribus, sine præsentia domini, dicam *n.* 40.

Nec non in Hospitum suorum nobilium præsentia.

32 Hanc clausulam in omnibus ejusmodi Brevibus non lego. Ubi igitur adest, conceditur privilegium audiendi Missam, & satisfaciendi præcepto diei festivi, tum ipsi hospiti, tum ejus famulis ipsum forte comitantibus, idque ob regulam connexorum, & ob extensionem privilegii favorabilis: non enim esset amplus favor, si dominus ob audiendam Missam a famulis esset deserendus: Nobilis, inquam, nec necessario, ex genere nobili procreatus, ut ex supradictis *n.* 5. colligi potest.

33 Extendit idem privilegium Pellizzar. *ib. q.* 13. ad hospitem unius diei, hoc est ad nobilem, qui ad prandium invitaretur pro uno solo die, quia adhuc hospes est censendus in materia hac favorabili. Imo id affirmat, etiam si de industria talis vir nobilis invitaretur ad prandium ad finem ut frui tali privilegio posset, quia hæc non esset fraus, sed solum redderet habilem illum hospitem ad fruendum indulto, sicuti habilis redditur ad comedendas carnes is, qui exiens a loco, ubi est jejunium de præcepto, se confert ad locum, ubi tale præceptum non adest.

Volumus autem, quod familiares servitiis tuis non necessarii ibidem Missæ interessentes ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.

34 Alii ergo non satisfaciunt, quia clare excluduntur a Pontifice. Quare non est excipiendus Homobonus *de Exam. Eccles. q.* 14. *tr.* 8. *c.* 5. *p.* 2. contrarium sentiens, ductus ea ratione, quod jam est consuetudo audiendi Missam extra Parochiam, unde nec ab Episcopo possint fideles nunc cogi ad illam audiendam in Parochia: non est, inquam, excipiendus, quia nunquam introducta est consuetudo audiendi Missam in loco a Summo Pontifice prohibito.

35 Scio etiam, Pellizzarium *T.* 2. *Man. Reg. tr.* 8. *cap.* 2. *sect.* 2. *subsect.* 2. *q.* 14. contra me sentire, & afferre auctoritatem Castr. *tr.* 22. *de Euchar. Sacrificio, d. unic. p.* 16. *n.* 13. in simili, & insuper docere prohibitionem hujus Brevis ibi positam, *Volumus, ut ab obligatione audiendi Missam minime liberi censeantur*, poni ex stylo curiæ, quia fortasse alicubi non est abrogatus ritus antiquus, quo Missa in propria Parochia audienda erat; at in nostris Regionibus, ubi jam ille ritus est abrogatus, hanc clausulam perinde se habere, ac si non fuisset apposita.

36 Sed certe in ejus sententiam pedibus ire non possum, quia magnam mihi vim facit dicta prohibitio tam expressa, & absoluta Pontificis. Quare puto quod ipse dum dicit *Volumus*, &c. satis clare præcipiat, ut qui non est ex privilegiatis, satisfacere obligetur in Ecclesia, & non alibi. Usus ergo audiendi Missam in Parochia quomodocumque abrogatus indui hic minime potest pro sententia nobis contraria, quia excludens Pontifex Oratorium privatum a loco apto ad satisfaciendum præcepto, consequenter inducit præceptum audiendi Missam non quidem in Parochia, cum id sit abrogatum, sed inducit præceptum audiendi in loco publico, qui non sit Oratorium illud, quod Pontifex exclusum omnino vult. Fac esse usum jejunare die Dominico, incidente eo die vigilia de præcepto: velle tamen nunc Summum Pontificem eum usum de medio tollere, & præcipere, ut in eo casu jejunetur in Sabbato. Sic si præciperet: *Volumus, ut per jejunium die Dominico factum non satisfiat præcepto jejunii, sed sit obligatio in Sabbato*: inquiro, qui jejunaret die Dominico, satisfaceretne præcepto? enim vero non satisfaceret, quia eo ipso quod Pontifex excludit illum diem, reddit illum ineptum ad satisfactionem præcepti, addicit enim præceptum ad alterum diem. Pari igitur modo dum actu excludit Oratorium, reddit illud ineptum pro satisfactione præcepti de audienda Missa: addicit enim illud ad alterum locum, & consequenter remanet in Fideli obligatio alibi audiendi.

De privilegio Bullæ Cruciatæ *circa prædicta Oratoria privata.*

37 Dubitabit hic merito aliquis, cum in tenore concessionis Oratorii privati caveatur, ne plus quam una Missa ibidem celebretur in feriis; in festis solemnioribus ne una quidem; possintne ab habente Bullam Cruciatæ sine talibus restrictionibus plures, & plures celebrari? Resp. posse tum in proprio, tum in alieno quantumcumque privato Oratorio. Ita Franc. Bardi *in explic. Bullæ Cruc. p.* 2. *tr.* 2. *c.* 6. *sect.* 2. *n.* 20. & 23. Favet Rodriq. *in addit. ad* §. 5. *n.* 4. Ludov. a Cruce *in expos. Bullæ d. p. c.* 5. *d.* 1. *n.* 3. Ægid. Trull. *in exp. Bullæ d.* 1. §. 3. *n.* 4. Ratio est, quia Pontifex in Bulla Cruciatæ concedit absolute, & nulla facta exceptione, ut in privato Oratorio rite approbato celebretur etiam tempore interdicti. Ex qua forma concessionis ducuntur duo argumenta. Primum notando illud (*etiam*) quæ particula, si perpendantur ea, quæ de ejus natura docet Barbos. *dist.* 93. *in Impr. Romana* (lege Castrop. *tract. de Bull. Cruc disp. un. p.* 6. *a num.* 1. citantem Menoch. Zabarellam, Decium) facit hunc sensum: Non solum conceditur, ut possit celebrari in cæteris diebus indifferenter, atque adeo in feriis, & festis quibuscumque, quod est minus, sed etiam tempore Interdicti, quod est majus. Secundum, quia si Pontifex per Bullam id concedit absolute, & sine ulla temporis, vel numeri differentia, non possumus nos, posita Oratorii approbatione, id restringere; nam licet in dicti Oratorii approbatione restrictio apponatur, tollitur tamen per facultatem absolutam, nec illa limitatione restrictam concessam in Bulla. Exemplum est de Parocho ex Trull. *ibidem*; is enim quamvis ex vi suæ approbationis solum possit suas oves absolvere; at supposita hac sua limitata approbatione, si ab habente Bullam eligatur, potest alienas, non ex vi suæ approbationis, sed hac supposita, ex vi concessionis per Bullam. Ita in Oratorio limitate approbato, ex vi talis limitatæ approbationis, non potest nisi limitate celebrari; at, hac posita, Pontifex per Bullam illimitate concedit.

38 Concedit ergo Bulla posse in dicto, quamvis limitato Oratorio, Primo celebrari, in dictis solemnioribus festis. Secundo, posse plures, & plures Missas in dictis festis celebrari, & in quibuscumque diebus. Tertio, recipi posse ibidem Eucharistiam omnibus diebus præter diem Paschæ, hoc est, præter unam Communionem tempore Paschali in Parochia exhibendam. Quarto, ibidem satisfieri posse præcepto de audiendo Sacro, atque hæc omnia posse, & eum, qui habet Bullam, & familiares, ac domesticos, & consanguineos habente Bullam: quæ omnia patent ex tenore Bullæ, & sparsim confirmant Doctores citati.

39 Et in hoc ultimo notes pervelim illud, *Familiares, domestici, consanguinei*: cum in Brevi Oratorii habeatur, *in tua, & familiæ tua, & hospitis nobilis præsentia*. Consanguineos ergo, & Domesticos si comprehendit præter Familiares Bulla; ecquosnam comprehendit? Nomine consanguineorum comprehendi totam cognationem habentis Bullam, idest, tam descendentes, & ascendentes, quam collaterales usque ad quartum gradum, quia omnes dicuntur consanguinei; merito docet Castrop. *de Bull. Cruc. p.* 6. *n.* 8. Lezzan. *T.* 3. *V. Bulla Cruc. n.* 14. Rodriq. *in c. Bull.* §. 5. *n.* 5. Lud. a Cruce *in expos. Bullæ d.* 1. *cap.* 5. *d.* 3. Nomine autem Domesticorum comprehendi puto omnes, de quibus dixi *n.* 31. quorum quidem aliqui ibi large, seu reductive veniunt nomine familiarium, hic clare expressi sunt, & vocantur domestici, hoc est in eadem domo viventes: denique familiares iidem sunt, qui nomine familiæ venerunt, supra *a n.* 18.

Ex quibus collige maritum respectu uxoris, & uxorem respectu viri, ut etiam privignum respectu vitrici, & hunc respectu illius, licet comprehendantur sub nomine familiarium, & domesticorum; sunt enim hi maxime de familia domini, non vero tamen ex Castr. *lib.* 1. sub nomine consanguineorum, quia tales non sunt, sed affines: cæteros ergo remotiores affines, nisi forte de familia inveniantur, excludimus ab hoc privilegio.

40 Quod si contingat casus, ut dominus habens Bullam non intersit Sacro, poteruntne prædicti de familia interesse, & satisfacere, imo etiam sibi celebrare facere in dicto Oratorio? Posse negant Rodriq *ibid.* & Henriq. *lib.* 7. *cap.* 13. quia soli domino, aliis autem non, nisi ratione domini concessum est privilegium. Concedit Ludov. a Cruc. *loc. cit. n.* 5. cum quibusdam junioribus tacito nomine, quia sicuti dominus potest sibi celebrare facere sine familia, non obstante illud. Et, ibi *in tua, & familiæ tuæ præsentia*: ita poterit familia sine domino. Cujus ulterior ratio esse potest, quia cum Bulla non præscribat præsentiam domini esse necessariam, nec nos debemus præscribere, sed affirmare, Pontificem voluisse concedere familiaribus hoc Indultum ratione domini habentis Bullam licet absentis. Utraque sententia est probabilis, & concedentem excipit etiam Castrop. *de Bulla Cruc. p.* 6. *n.* 9. citans Joannem Salas.

41 Adverte denique, quoties quis uti dicto Oratorio privato ad præmissa, quæ sunt ex privilegio, voluerit, debere aliquas preces (sufficit etiam unum Ave) Deo porrigere pro conservatione unionis Principum, eorumque victoria. Ratio est, quia sub hoc onere conceditur talis gratia a Pontifice, ut patet ex tenore Bullæ. Omissio autem erit venialis ex Bardi *in expos. Bull. p.* 2. *tr.* 3. *c.* 3. *sect.* 5. §. 1. & 2. quia res est, ex se, levis, nec invalidat concessionem, quia tale onus imponitur sub illa particula, *dummodo*, quæ regulariter modum notat, non conditionem, ex Barbosa *dist.* 80. *in edit. Roman.* & Sanch. *lib.* 3. *de matrim. disp.* 23. *n.* 2. cujus quidem omissio, quando is modus adjicitur actui perfecto, ut fit in casu nostro (prius enim a Pontifice conceditur perfecte privilegium prædictum, & deinde adjicitur, *Dummodo orent, &c.*) non vitiat, hoc est, non invalidat actum, seu concessionem.

§. V. *De violatione Ecclesiæ, seu loci Sacrificii, ejusque reconciliatione, remissive.*

De tota hac re agam per occasionem infra *lib.* 3. *cap.* 6. §. 9. ubi sermonem faciam de impedimento loci quoad faciendum Sacrum.

CAPUT V.

De Altari, ejusque ornatu.

Altare, quasi particularis locus est Sacrificii. De ipso igitur, ejusque ornamentis, hic congrue disputandum breviter est.

§. I. *De Altari.*

1 Altare, sine quo sacrificare peccatum est sine dubio mortale, duplex esse potest. Fixum, & Portatile, seu Viaticum.

In fixo, ut celebrari sine mortali liceat, saltem tabula superior esse debet lapidea. Ita Coninch. *de Sacram. q.* 83. *art.* 3. *ad* 2. *n.* 23. Fagund. *præc. Eccl. lib.* 3. *cap.* 22. *n.* 1. & passim. Consecratur autem (ut & Portatile) vel ab Episcopo proprio, & Sede vacante, a viciniore, vel ab habente potestatem a Pontifice. Sic Gav. *in manual. Episc. V. Altare, in addit. n.* 4 citans Rodriq. quæ tamen quamvis raro concedatur Sacerdoti Episcopi inferiori, concessam nihilominus vidisti obiter, supra *cap.* 1, §. 2. *n.* 5.

2 Nota autem in Ecclesiis non consecratis quemlibet Presbyterum erigere, & destruere posse Altare non consecratum. Sic Azor. *p.* 1. *l.* 10. *cap.* 27. *q.* 6. ex Sacris Canonib. Lezzana *V. Altare, n.* 12. ex consuet. at in consecratis, nullum stabile (ut notat Barb. *loco mox citando n* 3.) posse erigi, vel destrui Altare sine Episcopi consensu. Notat item Barbos. *de jur. univers. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 12 in Ecclesia non consecrata, non esse Altare (sane fixum) consecrandum, sine Summi Pontificis licentia.

3 Portatile, ex lapide unico consecrato, constare oportet. Sic iidem citati, & passim: esto ligno undique circumdari, ad faciliorem conservationem, vel ad ornatum, possit: modo tamen lapis inclusus sit tantus, ut majorem partem Calicis, & Patenæ capiat, hoc est, ut super illum Calix, & Patena sustentari queant: quo casu supra lapidem, & non supra lignum curari debet, ut Calix, & Patena ex majori ipsorum parte collocentur: licet id non esse scrupolose curandum, modo non sit periculum lapsus, recte monet Suar. *de Sacram. disp.* 28. *sect.* 5. §. *Dicendum ergo, fine.*

4 Usus

4 Usus talis Aræ consecratæ est, ut Calix, & Patena, sicuti dictum est, & etiam particulæ, si quæ sunt consecrandæ, non solum sint super ipsam tempore consecrationis, verum etiam ut ibidem sint usque ad Communionem Sacerdotis: cum enim etiam & particulæ prædictæ pertineant ad Sacrificium, quod tunc peragitur, & super Aram, & usque ad perfectionem Sacrificii, coram Sacerdote, perstare rite debent, de qua re vide, quæ dicam infra *lib. 2. cap. 3. n. 12.*

5 Nota denique, quod in eo Altari, in quo proprius Episcopus celebravit (*cantavit* habet textus *c. in Altari de Consecrat. dist. 2.*) eodem die, non licet celebrari ab alio Inferiore Sacerdote sine licentia, saltem tacita ejusdem. Ita Gavant. *in manual. Episc. V. Altare num. 28.* videtur tamen hic Canon in desuetudinem abiisse: nam propterea standum esse consuetudini cujusque loci, recte notat Lezzana *C. Altare num. 13.*

An Ara ex duobus lapidibus unitis construi, vel refici possit?

6 Fabricavit quidam ex duobus lapidibus insertis in duabus ligneis tabellis Aram, ita invicem colligatis, ut instar libri, clauderentur, & aperirentur. Dixi nequaquam eo uti ad Sacrificium licuisse. Ita Vasq. *de Sacram. disp. 23. cap. 2. n. 16.* Fagund. *1. Eccles. prac. lib. 3. cap. 22. n. 9.* Ratio fuit, quia non fuisset unus lapis, unam Christi personam significans. Adde quod fuisset contra omnium Ecclesiarum consuetudinem.

7 Quid si pars lapidis non consecrati addatur, seu inseratur parti Aræ consecratæ? Dico cum Delugo *de Sacr. disp. 20. sect. 2. n. 68.* partem additam non fieri consecratam, quia pars addita non facit unum physice continuum cum consecrata: Ara enim, ut modo dixi, debet constare ex uno, & simplici lapide, unam Christi personam significante. Quare, nisi pars consecrata tanta sit, ut sustentare Calicem, & Patenam possit, uti ea non licebit prætextu, quod, modo dicto, fuerit refecta.

8 Scio, quod si assuatur frustum serici non benedictum planetæ, v. g. benedictæ, tota planeta erit benedicta, idemque, si parum aquæ, vel olei infundatur in aquam benedictam, vel oleum consecratum: at in casu nostro, quia requiritur dicta unitas physica, idem dicere non possumus.

An in Ara debeant recondi Reliquiæ Sanctorum?

9 In consecratione Altaris solent recondi in ejus sigillo sacræ Reliquiæ. Sigillum, seu, ut etiam vocant, Sepulchrum, hac in re, est parvulus ille loculus in ipsa mensa, vel basi Altaris, seu Aræ, in qua includuntur Reliquiæ; nam propterea Sacerdos, in ipso Missæ introitu, osculans Altare dicit: *Oramus te, Domine, per merita Sanctorum, quorum Reliquiæ hic sunt*, &c. Dubitatur ergo, an hoc, quod fieri solet, ita soleat, ut deficientibus Reliquiis, legitima non sit Altaris consecratio?

10 Dico, non requiri cum tanto rigore reliquias. Ita Vasq. *de Sacram. disp. 233. cap. 2. n. 17.* Suar. *de Sacrif. disp. 81. sect. 5. §. 3. additur, fine*, Coninch. *de Sacr. q. 83. art. 4. d. 2. n. 241.* Ratio est, quia, ut expendit Coninch. *ibid.* non habemus clarum textum tantam necessitatem requirentem. Adde consuetudinem in contrarium rationabiliter eo fundatam, quod non semper in promptu, pro tanta Altarium multitudine adsint Reliquiæ. Sacerdos ergo cum dicit, *Quorum Reliquiæ hic sunt*, ideo dicit, quia de more, solent inibi adesse Reliquiæ, sicuti dicit, *Dominus vobiscum*, *& Orate fratres*, etiam, solo uno præsente, quia scilicet de more multi solent adesse.

11 In defectu Reliquiarum non posse includi particulam sacræ Eucharistiæ certum est ex Vasq. *l. c. n. 18.* quidquid dicant Jo. Andreas, & Durandus apud Vasq. *ibid.*

Quando amittit consecrationem Altare, ita ut, illo uti ad Sacrificium amplius non possimus.

12 Si sit fixum, hoc est consecratum, ut totum, & ut integrum Altare stabile, amittit consecrationem, vel per enormem fractionem, vel per solam amotionem a basi, cui est lapidea tabula affixa, *c. Quod in dubiis*, & *c. ligneis de consecr. Eccles.* si sit portatile, seu mobile, hoc est consecratum, ut tabula lapidea separata a reliquo materiali Altaris, tunc consecrationem amittit, quando ita frangitur, ut illi non valeat superponi Calix, & Patena, saltem ex majori parte ipsorum. Ita Coninch. *l. c.* Delugo *de Euch. disp. 2. sect. 1. n. 67.* Ratio utriusque dicti est, quia in priori casu amittit formam, sub qua Altare consecratum fuit (fuit enim consecratum ut stabile) in posteriori fit ineptam ad Sacrificium juxta supradicta *cap. 1. §. 3. n. 1. & cap. 3. §. 3. n. 1. in simili.*

13 Probabilissimum item puto cum Sa *V. Altare*, Suar. *de Sacram. d. 81. sect. 5. §. Tertio additur*, Aram non amittere consecrationem, si ea integra remanente, dissolvatur a ligno, cui forte inserta erat, quia lignum non apponitur lapidi, nisi vel ad ornamentum, vel frequentius, ad custodiam.

14 Nec item violabitur, si Aræ cornua, quæ sacro Crismate in ejus consecratione inunguntur, etiam omnia frangantur, modo pars restans sufficiat ad sustentandum Calicem, & Patenam. Ita Delugo *d. 10. de Sacram. sect. 2. n. 75.* Ratio est, quia per illam unctionem non cornua solum consecrantur, sed tota Ara; quare si pars ad Sacrificium remanet, consecrata remanet.

15 Quid, si frangatur Sigillum, & Reliquiæ amoveantur? Puto, non violari, apto interim remanente lapide ad Sacrificium. Ita Delugo *l. c.* Coninch. *q. 83. de Sacram. art. 3. d. 2. n. 240.* Sa *V. Altare*, Castr. *de Sacram. disp. unic. p. 9. n. 6.* Cum enim nos, modo *n. 10.* diximus, ejusmodi Sigillum, seu Reliquias non esse de necessaria forma, consequenter hic dicimus, per talem amotionem nequaquam violari. Hæc scripsi in prioribus editionibus, sed invenio nunc contrarium fuisse declaratum a Sac. Congr. Rituum apud Barbos. *in sum. Dec. Apost. V. Celebrare n. 2.* quæ vult Aram subreptis Reliquiis, etiam si fracta non fuerit, debere iterum consecrari.

16 Sunt in domo nostra Professa Panormitana, & alibi, aliquæ Aræ portatiles, tam latæ, ut Altari octo, vel novem palmorum superimpositæ, totam superiorem ejusdem Altaris superficiem adæquent. Cum ergo hæ separatim ab Altari fixo consecratæ fuerint, ut omnes, qui tunc affuimus, vidimus, etiam si a dicto Altari removeantur, retinent consecrationem, quia vere Aræ portatiles sunt, licet non sine magno duorum, vel quatuor virorum conatu portari queant. Insuper si frangantur, etiam in tres, quatuor, plures partes, dummodo hæ capiant Patenam, & Calicem, non amittent consecrationem, & consequenter poterimus iis, in pluribus Ecclesiis uti ad celebrandum, sicuti in simili de cingulo diximus *cap. 3. §. 3. n. 2.*

§. II. *De Mappis.*

1 Altare debet esse, ex Rubricis Missalis, tribus Mappis, seu Tobaleis, præter Corporale, in superiori tabula coopertum. Vasquez *de Eucharist. d. 133. cap. 3. n. 21.* & Suarez *de Sacrament. d. 81. sect. 6. §. Dico ergo*, docent sufficere præter Corporale, duas: Præpositus *3. p. q. 83. dub. 4. n. 168.* iidemque notant posse esse unam.

Imo idem Præpositus *ibidem fine*, citans eumdem Suarez, & Azor. ait, non esse improbabilem sententiam dicentem, non peccari mortaliter ab eo, qui cum una Mappa, præter ipsum Corporale, Sacrum in necessitate facit. Necessitas autem hæc erit propter paritatem rationis mensuranda, sicuti in simili mensuravimus supra *cap. 3. §. 1. num. 4.*

Ex qua materia esse fieri oporteat, dicam mox §. *3. a n. 3.*

2 Ejusmodi Mappæ non necessario debet esse benedictæ, ex Suarez *de Sacram. loc. cit.* & Laym. *lib. 5. tract. 5. cap. 6. n. 11. fine*, cujus tamen contrarium docet Delugo *d. 20. de Eucharist. sect. 2. num. 76.* sed puto id ab ipso affirmari ex congruitate: nam cæterum *ibid. num. 79.* post pauca ipse docet, & nos *infra* dicemus, certum esse in universum non omnia, quæ in Rubricis Missalis exiguntur, afferre obligationem gravem, nisi aliunde constet de Ecclesiæ præcepto; at non habemus, unde cum tanto rigore ejusmodi benedictio Mapparum exigatur.

3 Imo, satis benigne, Laym. *dicto lib. 5. tract. 5. cap. 6. num. 11. fine* citans Azorium, & Sa, affirmat, posse Mappam mundam profanam non benedictam assumi, ad ornandum Altare, pro celebranda Missa, ubi deesset benedicta, & finito Sacro, reddi ad usum priorem profanum. Ratio est (inquit) quia de harum Mapparum benedictione nihil in jure sancitum est. Aliud dicendum est de purificatorio *ut mox §. sequenti videbis.*

§. III. *De Corporali, Palla, Purificatorio.*

1 Corporale, ut & Palla, quæ est pars Corporalis (olim enim, ut nunc etiam fit apud Ecclesias Orientales, cum parte Corporalis cooperiebatur Calix) & in qua, si esset capax, posset consecrari, benedicta esse omnino debent. Ita Delugo *d. 20. de Euch. sect. 2. n. 76.* aliique. Nec serica sint, vel alterius materiæ, sed linea (sic idem, & passim) & quidem alba, nisi quod Corporale in extremis partibus, & Palla in parte superiore, qua Calicem non tangit, ex quacumque pretiosa materia, vel colore ornari potest. Sic Layman *lib. 5. tract. 5. cap. 6. n. 11.*

2 Purificatorium item, quo Calix tergitur, album, & ex lino esse oportet, non tamen necessario benedictum ex Suario *de Sacram. d. 81. sect. 8. §. Quarto addendum*, & Gavant. *in Rubr. Miss. pag. 2. Tr. 1. num. 1. litt. I*, licet benedictum esse oportere, doceat *loc. cit. num. 12. §. 6.*

De purificatorio ita habet Gobat. in Alphabeto sacrificans *n. 314.* Cum nullo jure statuatur, ut Purificatoria benedicantur, idcirco cum deest Purificatorium, poterit adhiberi strophiolum mundum, quo tamen non amplius tergendus est nasus. Hæc Gobat. qui certe melius dixisset, si universaliter nulli profano usui esse reddendum docuisset.

3 Quæsitum fuit, an Corporalia, Pallæ, Purificatoria, (& eadem quæstio esse potest de Amictu, Alba, & Mappis, quæ linea esse debent) legitime fieri ex cannabe, vel gossipio possint?

Posse ex Cannabe, certum mihi est cum Azor. *p. 1. l. 10. cap. 28. q. 8.* citans Tabiennam, & Armill. siquidem telæ ex Cannabe censentur in humana acceptione, & usu lineæ; iis enim, ad sternendas mensas, & ad interiores tunicas communiter utimur, ad quarum similitudinem Mappas, Albas, & prædicta assumpsit Ecclesia.

4 Majus dubium est de Gossipio; de quo tamen sic habet Azor. *l. c.* *Plinius (lib. 19. cap. 1.) testatur ex Gossipio fieri lina xylina: quod si ex eo fiunt linea vestes, hoc sufficit.* Ita Azor. & quidem probabiliter, loquens de Corporali, id quod propter paritatem rationis de aliis prædictis dici recte potest.

Confirmo proferendo verba Plinii. *Superior pars Ægypti* (ait) *in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Gossipium vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Parvus est, similemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombice lanugo netur: nec ulla sunt eis in candore, mollitieve præferenda.* Hæc Plinius, ubi nota illud (*lina inde facta*) linea ergo est ex gossipio contexta tela, esto enim linum, cannabe, & gossipium, specie physica inter se differant, non differunt in hominum acceptione, usuque vestium.

Nota item obiter, ætate Plinii, in ea tantum regione crevisse xylon nunc passim in Sicilia, & Italia colligitur, & vulgare est, vocaturque *Cottone*, vel *bombace*.

§ IV. *De Lumine.*

1 Lumen requiritur. Ita Azorius, Tolet. Coninch. apud Bonacin. *de Euch. disp. 4. q. ult. p. 9. n. 31.* saltem unum: sed ex congruenti consuetudine curandum est, esse saltem duo: si haberi saltem unum non possit; imo si extinguatur ante consecrationem sine spe reaccendendi, dicere, vel prosequi Missam, etiam si necessaria foret ad dandum infirmo Viaticum, nemini licet. Ita Fagund. *1. Eccles. prac. lib. 3. cap. 23. n. 19.*

2 An vero necessario ejusmodi lumen ardere debeat in candela cerea dubitant Doctores, sed probabiliter tandem Vasq. *de Sacrif. disp. 233. cap. 4. n. 25.* aliique apud Dian. *p. 2. tract. 14. res. 45. & 67.* Delugo *disp. 20. de Eucharist. sect. 2. num. 67.* consentiunt, extra scandalum, & in casu necessitatis posse in adipe, vel sevo, seu etiam in lucerna olei.

Gradum necessitatis distincte non explicant cum Laym. *lib. 5. tract. 5. cap. 6. n. 17. fine*, sed præciso scandalo, cui facile ire obviam potest, (si instruat Sacerdos astantes) puto satis superque esse illam, quam de carentia Sacerdotalium vestium minoris momenti sufficere docuimus supra *cap. 3. §. 1. n. 4.*

3 Tertius cereus accendendus in consecratione non requiritur cum tanto rigore. Ita Delugo *l. c. n. 79. fin.* quamvis enim Rubricæ Missalis illum exigant, non tamen omnia, ut modo §. *2. n. 2.* innuimus, quæ in Rubricis ponuntur, nisi aliunde grave præceptum obliget, obligant sub peccato.

§. V. *De Missali.*

1 Requiritur & Missale. Sed qui memoriter scit ea, quæ dicenda sunt in Missa, idque sine morali periculo errandi; non peccat, si sine illo celebret. Ita Delugo *ibidem num. 78.* quid-

quid aliqui dicant; sicuti nec peccare luscus, qui cæteras actiones exhibendas in Missa videt, nec tamen videt legere, si vel memoriter legendas sciat, vel a Sacerdote adjuvetur. Ita idem *ib.* Favet Suar. *de Sacram. disp.* 81. *sect.* 6. §. 4. *requirunt*, *fine*, qui sic habet: *An vero, ubi liber deest, & Sacerdos esset ita instructus, ut moraliter non dubitaret; se posse omnia integre dicere sine libro; an, inquam; esset tunc peccatum id facere, aliorum judicio relinquo: nam ego propter multorum auctoritatem, licentiam dare non audeo, & aliunde sufficienter rationem peccati non invenio.* Hæc Suarez. Sed jam Delugo *l. c.* licentiam concedit, dum absolute docet, in eo casu non peccari.

2 Ad id, quod docemus, facit, de quo, multis ab hinc annis, Caltanisettæ in Patria mea, Patres aliqui ex nostra Societate disputarunt. Nemus est, nomine Mimianum, octo milliariis Italis a dicta Civitate distans, amenissimis pratis undique circumseptum, & propter multitudinem incredibilem Damarum ibi impune palantium, tota Sicilia clarum. Adsunt ibidem magnificæ ædes, ad habitandum, nec deest Sacra ædes ad celebrandum. Ad hæc igitur visenda convenerunt tres, vel quatuor Sacerdotes ex Collegio nostro, cui ego indignus tunc præeram; & invenerunt ibi quidem totum instrumentum sacrum; verum, per incuriam nescio cujus, deerat Missale. Quid ergo, uni ex illis magis celebrandi cupido, faciendum? Audi remedium. Is, convocatis sociis, singulisque aliqua suggerentibus, scripsit integre totum Canonem, & totam Missam de S. Maria in Sabbato, illamque votivam (erat autem dies feriæ) sine periculo lapsus memoriæ, ex scripto, celebravit. Noluerunt cæteri scrupulosiores eo uti remedio, imo prolixam toto die disputationem cum ipso, ne dicam contra ipsum protenderunt, & cum domum rediissent, rem mihi, quasi illum Sacerdotem notantes detulerunt. Sed certe eum vindicavi a calumnia, & ipso potuisse sine scrupulo, ejusdem exemplum sequi, diserte, propter dicta *n. præcedenti*, aliasque rationes, pronunciavi.

§. VI. *De Cruce, aliisque requisitis circa Altare.*

1 APponitur & Crux, sed non cum tanto rigore præcepti; imo ab aliquibus docetur, Crucem non esse in Altari statuendam, ubi servatur clausum in Tabernaculo Sanctissimum Christi Corpus: in quo enim loco adest, quamvis veluti sub cortina, ipse Dominus personaliter, alio signo ipsum repræsentante opus non est. Ita Suarez *de Sacram. disp.* 81. *sect.* 6. §. 4. *addere*, aliique. Contrarium sensit, & quidem probabiliter Gavantus, quia Rubrica Missalis in omni Missa requirit adhibendam esse Crucem. Sed profecto, quando est exposita super Altare Sacratissima Eucharistia, fit certum, necessariam nequaquam esse Crucem, quia ipse Dominus Crucifixus palam est.

2 Olim inter curiosos Rubricarum contentio fuit, an observetur Rubrica, quæ Crucem in altare, dum fit Sacrum expostulat, si adsit Crucis, vel Crucifixi effigies depicta in Tabula, vel pariete? Satis observari Rubricam, affirmabant aliqui, quia jam adest Crux. Negabant alii, quia præter illam Iconem depictam ad parietem, requirebant, juxta Rubricæ apicem, aliam Crucem super altare inter candelabra, & ob oculos Sacerdotis, tum ad orandum, tum ad incensandum.

Dico, utrosque sensisse probabiliter, sed a me contra Gavant. *in Rubr. Miss. p.* 1. *tract.* 20. *litt. D*, audiri libentius affirmantes. Neque enim ejusmodi requisita adhiberi debent, sub ritu metaphysico, & pene dicam pharisaico; sed morali, & humano. Quis autem moraliter amplius Crucem requirat, si Crucem habeat in prospectu (licet non inter candelabra) ad quam & orare, & incensare, & quælibet circa illam officia exhibere possit?

3 Venio ad cætera requisita. Pallium, quo in anteriore fronte ornatur Altare, Pulvillus ad sustentandum Missale, Candelabra, Bursæ, intra quas servantur corporalia, Velum, quo operitur Calix, manutergium, & si quæ alia sint ejusmodi; aliquantulum remota a sacris actionibus, benedictione, ut sacro usui deserviant, nequaquam indigent: id quod, propter eamdem rationem, de quibusdam vasis diximus *cap.* 2. §. 6. *n.* 6.

Insuper, ex pari, imo majore ratione, quam ex Layman supra notavimus §. 2. *n.* 3. quando aliquod ex his prædictis præsto in Ecclesia non est, id ex profanis, sed congruenter mundis, mutuo accipi ad sacrum Missæ Ministerium poterit, & deinde usui priori sine scrupulo reddi.

Denique Sylvester merito docet, non esse simpliciter necessarium, quod ante Altare sit ornatum pannis, seu pallio, nam aliqui, inquit, non utuntur hoc pallio, vel propter præstantiam lapidis, vel propter paupertatem. Adderem ego, ne tamen sit irreverenter deforme. Pari modo non esse sub mortali necessarium pulvinar, idest Cussinum, & Cereum, campanulam pro tempore, quo elevatur Hostia, secluso contemptu (& quando hæc haberi commode nequeunt, ne sub veniali quidem) advertit Persicus *lib.* 1. *de Offic. Sacerd. cap.* 8. *dub.* 8. *n.* 77. *d.* 20.

XXIV.

CONSTITUTIO.

BENEDICTI XIV. confirmans varia Decreta S. Rituum Congregationis quoad Imaginem Crucifixi in medio Altari ponendam.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Ordinariis Ditionis Ecclesiasticæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ ACcepimus præstantium Virorum testimoniis jampridem in quibusdam Pontificiæ Ditionis Civitatibus inductam esse consuetudinem, quæ licet pietatem, ac religionem præseferat, Ecclesiæ tamen institutis, ac disciplinæ plurimum adversatur. Idem nos ipsi deprehendimus in aliquibus Ecclesiis hujus nostræ Romanæ Urbis, & aliis pariter, quæ Episcopis Suburbicariis subjiciuntur. Quapropter muneri nostro deesse magnopere videremur, nisi de hac re monerentur illi, qui pro Spirituali hujus Civitatis regimine Ministri a Nobis constituti sunt, & alii, qui Suburbicarios Episcopatus, vel alterius Civitatis in Ditione Pontificia Sedem obtinentes curam gerunt animarum.

„ In Altaribus, quæ per Ecclesias erecta sunt, & in quibus Sacrum fieri consuevit, præter majorem Tabulam, quæ vel depictam, vel incisam exhibet imaginem Sancti, in cujus nomen, & memoriam Altare consecratum est, adjungi cœpit alia minor Tabula, in qua vel coloribus exprimitur, vel ære, ligno, aut marmore inciditur effigies alterius Sancti, itaut Crux auferatur, quæ juxta Rubricas, inter Candelabra collocari debet: cum vero neminem lateat, rem Divinam confici non posse, nisi Crux cum Immagine Sanctissimi Crucifixi super Altari constituatur, hinc minori Tabulæ superadditur exiguus adeo Crucifixus, ut neque Presbyteri celebrantis oculis facile occurrat, neque ab ullo alio distingui ferme possit, nisi hic diligenter perscrutetur, utrum super Altari revera Crucifixi Imago proposita fuerit.

„ Equidem non improbamus, quod idem Altare in plurium Sanctorum nomen, ac memoriam dedicetur, quodve in majori Tabula aut unus tantum, aut plures etiam Sancti pingantur, vel denique, quod alia minor Tabula collocetur inferior, aut alio quocumque modo, ubi unus, vel plures Sancti Fidelium venerationi proponantur. Illud permittere nullatenus possumus, quod Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant Imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis & Populi assistentis oculos pene effugiat: Id enim alienum est a legibus, & Institutis Ecclesiæ, quæ in Rubricis, aliisque Ecclesiasticis Sanctionibus continentur: Id etiam maxime contrarium est Sacræ antiquitati, & Ecclesiarum, etiam Orientalium, consuetudini; ita ut certissimum sit violari Leges Ecclesiæ, si exigua solum Imago Crucifixi præfigatur minori Tabulæ, vel Statuæ Sancti, qui superadditur, ut illum Fideles venerentur.

„ In Rubricis Missalis tit. de præparatione Altaris, & ornamentorum ejusdem, hæc leguntur: super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum Candelis accensis hinc & inde in utroque ejus latere. In Romano Pontificali titul. de consecratione electi in Episcopum, cum sermo est de Altari, ubi consecrandus Episcopus Sacrum operatur usque ad Offertorium, quo peracto Missæ Sacrificium prosequitur in alio Altari, ubi Episcopus consecrans rem Divinam facit; in eo, inquam, Pontificali hæc habentur: In Capella vero minore pro Electo, quæ a Majore debet esse distincta, addatur Altare cum Cruce, & duobus Candelabris. Cœremoniale autem Episcoporum postquam lib. 1. cap. 12. commemoravit Candelabra, & candelas hæc addit: In quorum medio collocabitur Crux ex eodem metallo, & opere, præalta, itaut pes Crucis æquet altitudinem vicinorum Candelabrorum, & Crux ipsa tota Candelabris supereminrat, cum Imagine Sanctissimi Crucifixi versa ad anteriorem Altaris faciem.

„ Nos ipsi verba fecimus de hoc veteri ritu collocandæ Crucis in Altari, cum Sacrum peragitur, in nostris Commentariis de Sacrificio Missæ, quæ Italico Sermone a Nobis confecta fuerunt part. 4. sect. 1. n. 17. ac sequentibus: Plura deinde addidimus sect. 1. §. 18. & 19., cum ipsa latine reddita lucem iterum publicam adspexerunt. His etiam adjungimus, ob vetustatem præsertim hujusce ritus, tantam venerationem, cultumque semper exhibitum fuisse Cruci, quæ in medio Altari collocatur, cum Missæ Sacrificium conficitur, ut Novatores ipsi magis infensi, illam de medio auferre pertimuerint, cum suam cœnam instituunt: hæc testatur Gretserus in suo Tractatu de Cruce cap. 23. tom. 1. ejus editionis, quæ postremo typis vulgata fuit.

„ Si vero disciplinam Orientalium inspiciamus, Græcis in more positum est, ut ad Portam Regiam Sanctuarii utroque latere Imagines Christi Domini, ac Beatæ Virginis, & super Altari Crucem una cum Libro Sanctorum Evangeliorum constituant: In Liturgia vero Copto-Arabica, quæ desumpta ex manuscriptis Codicibus Vaticanis impressa fuit anno 1736. in Collegio Urbano de Propaganda Fide pag. 33. indicitur Sacerdoti celebranti, ut Benedictionem cum Cruce Populo impertiat, eam deinde osculetur, ac Diacono tradat, qui ipsam super Altari collocat: Postremo Ritus Syriacos Maronitarum eadem prorsus decernit, quæ in Rubricis Romani Missalis præscribi superius indicavimus. Nam Patriarcha Stephanus lib. 3. tract. 2. sect. 4. ita scriptum reliquit: Mos ille in omnibus Ecclesiis inolevit, ut super Altaris gradum salutiferæ Crucis vexillum collocetur. In Synodo etiam Nationali, quæ coacta fuit anno 1736. in Monte Libano, quam Litteris Apostolicis Nos ipsi confirmavimus, part. 2. cap. 13. de Sacrosancto Missæ Sacrificio can. 8. ita sancitum est: super Altare collocetur Crux in medio, & Candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc & inde in utroque ejus latere.

„ Scriptores, qui Sacros Ritus explicarunt, nonnullas disputationes instituunt; ac primo, utrum satis sit nudam Crucem in Altari statuere, an Imago Crucifixi addenda simul videatur. Equidem Rubricæ Missalis solam Crucem commemorant. Cum tamen cœremoniale Episcoporum Crucem una, & Crucifixum nominet, idque communi Ecclesiæ consuetudini consentaneum sit, hanc ideo sententiam probandam nemo sapiens dubitabit. Ita sentiunt Gavantus, Claudius La Croix, qui lib. 6. part. 2. de Sacrificio Missæ n. 318. fatetur, ob veterem communemque usum, sine imagine Crucifixi, quæ pendeat e Cruce, rem Divinam fieri non posse, nisi necessitas intervenerit: & profecto initio Ecclesiæ, cum Fideles concitare ad furorem Gentiles magnopere timerent, si Christum Crucifixum publice adorandum proponerent; crucem tamen pluribus modis exornatam palam exponebant, atque incisum, vel depictum Cruci apponebant Agnum, qui Typus amantissimi Salvatoris semper habitus est, ut eo saltem modo Crucifixi imaginem exhiberent: id conspicitur adhuc in nonnullis hujus Civitatis Ecclesiis, testimonio etiam Magrii comprobatur in ejus Hierolexico, in vocabulo CRUX.

„ Secondo loco inquiritur, utrum Crucifixus pendens a Cruce debeat in Altari constitui, etiam si Salvator noster Crucifixus in majori Tabula Altaris depictus, aut cælatus appareat. Gavantus id quidem probat; alii vero necessarium id minime arbitrantur, dummodo tamen Crucifixus in majori Tabula vel pictus, vel cælatus, primum locum obtineat præ ceteris omnibus, quæ in eadem Tabula exprimuntur. Ita censent Pasqualigus de Sacrificio

„ Mis-

„ Missæ quæst. 716. Quartus ad Rubricas Missalis part. 1. tit. 10. dub. 10., & Gribaldus de Sacramentis in tract. 5. de Sacrificio Missæ cap. 9. dub. 2. num. 20 Huic pariter sententiæ se conformavit Congregatio Sacrorum Rituum, uti constat ex responsione, quam ipsa promulgavit anno 1663. & quam Meratus recenset tom. 1. tit. 20. de præparatione Altaris num. 6. & in Indice Decretorum eodem tomo par. 2.

„ Tertio loco quæritur, utrum Crucifixus in Altari collocari debeat, cum Sacrificium Missæ in eo conficitur, Altari, ubi positum est Tabernaculum, in quo Pyxis cum Sacris Particulis continetur; cum præsertim eidem Tabernaculo parva Crux cum imagine Salvatoris Crucifixi semper præfigatur. Equidem in Cœremoniali Episcoporum hæc habentur. Non incongruum, sed maxime decens est, ut in Altari, ubi Sanctissimum Sacramentum est, Missæ non celebrentur, quod antiquitus observatum esse credimus: in veteri cœremoniali, cum Clemens VIII. Pontificatum gereret, ita legebatur, quod antiquitus observatum esse videmus. Attamen id prorsus difficile nonnullis videtur, ob eam causam, quod, ut ipsi argumentantur, cum unicum Altare in veteribus Templis exstrui soleret, aut divina Eucharistia in eis conservata non fuisset, aut nullum Missæ Sacrificium in eis esset institutum: Aliter vero sentiunt ii, quibus cognitum perspectumque est, eum morem fuisse antiquitus, ut Sacra Eucharistia in Ecclesiæ Sacrario servaretur, vel in decenti Armario, quod parieti configebatur, uti nunc etiam perspicimus in Basilica Sanctæ Crucis in Jerusalem: Idem perpendit Mabillon in Museo Italico tom. 1. pag. 89., ac tom. 2. pag. 139. At quod in præsenti ingerit difficultatem, nec ullum ab examine propositæ controversiæ liberum facit, illud est, quod, juxta vigentem disciplinam, sacra Eucharistia conservatur in Tabernaculo, quod est positum super uno ex Altaribus Ecclesiæ, & quod in eo passim Missa celebratur: eum, sedulo perpenso Cœremoniali textu deprehensum sit, eum prædictæ celebrationi absolute non obstare; uti Christianus Lupus expendit tom 11. recentioris editionis in Dissertatione de Sacris Processionibus pag. 356. Hanc itaque controversiam quum alias Nos ipsi expenderemus in supracitatis commentariis de Sacrificio Missæ part. 4. sect. 1. num. 18; illorum sententiam probavimus, qui existimant Crucifixum inter Candelabra statui debere, neque parvam Crucem, quæ Tabernaculo præfigitur, satis esse, ne Rubrica violetur, quemadmodum inferius explicabimus. Idemque censuit Congregatio Sacrorum Rituum anno 1663. uti perspicitur ex Indice Decretorum, quem Meratus exhibuit par. 2. tom. 1. num. 400.: ubi hæc leguntur verba: Crux parva cum Imagine Crucifixi posita super Tabernaculum in quo asservatur inclusum Sanctissimum Sacramentum in Altari, non est sufficiens in Missa, sed poni debet alia Crux in medio Candelabrorum.

„ Quarto loco disputatur, utrum Crucifixus inter Candelabra collocandus videatur, cum Sacrum peragitur in eo Altari, ubi Divina Eucharistia non includitur Tabernaculo, sed publicæ Fidelium venerationi exponitur. Id necessarium esse putavit Sacrorum Rituum Congregatio die 14. Maji anni 1707. Hoc enim petitum fuerat: An super Altare, in quo Sanctissimum Sacramentum expositum est, Crux de more collocari debeat. Sic autem responsum est: Numquam omittendam Crucis cum Imagine Crucifixi apposita collocationem. Porro quum Nos ipsi tunc in minoribus constituti coadjutorem Promotoris Fidei gerentes, ipsius loco eidem Congregationi præsentes adfuerimus, adhuc memoria retinemus, in illa sententia ferenda varia fuisse ac discrepantia suffragia, cautumque deinde fuisse, ne ipsa sententia in lucem ederetur. Itaque res iterum deducta est in examen initio Pontificatus Nostri die 2. Septembris anno 1741. in eadem Congregatione Sacrorum Rituum, quæ postquam omnia diligenter accurateque perpendit, decrevit, ut quælibet Ecclesia morem & institutum, quod antea servaverat, in posterum quoque retineret. Et quidem pro Cruce ab Altari removenda, dum Missa in eo celebratur, & super eo publicæ venerationi Eucharistia exposita est, parum urget, quod nonnulli asserunt, indecens esse, ut Christi imago in eo loco sit, in quo Christus ipse sub specie panis realiter præsens est, & ab omnibus sub eadem specie panis videtur: id quippe prorsus contingit, quoties Sacerdos in quolibet Altari rem Divinam faciens, materiam Eucharistiæ consecravit: nec enim Ecclesia unquam decernendum putavit ut peracta consecratione, Crux ab Altari removeatur. Quemadmodum nec asserentibus Crucem necessario esse debere in Altari, in quo expositum est Sacramentum publicæ venerationi, si in eo Missa celebretur, quidquam prodesse potest, quod in publica Eucharistiæ expositione significetur triumphus, & gloria Salvatoris, in Missæ autem Sacrificio ejusdem mors repræsentetur; cum Ecclesia, tam in actione Missæ, in qua Eucharistia consecratur, quam in conclusione precum, quæ coram eadem jam consecrata & Fidelium venerationi palam exposita recitantur, una eademque collecta æque utatur, quam S. Thomas Aquinas confecit, nimirum: Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue quæsumus, ita nos Corporis & Sanguinis tui Sacra Mysteria venerari, ut redemptionis tuæ (hoc est passionis, ac mortis) fructum in nobis jugiter sentiamus. Quæ cum ita se habeant, Rituumque Interpretes & scriptores, ob ea, quæ mox relata sunt, in varias abierint sententias, satis commendari non possunt ea, quæ prudenter, sapienterque decreta fuerunt a prædicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe, ut quælibet Ecclesia vel Diœcesis suam retineat consuetudinem; ita ut nihil immutetur in ea Diœcesi, ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publice prostet: neque nova disciplina excitetur in ea Diœcesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jampridem invaluerit.

„ Hæc omnia diligenter exposuimus, non quidem, ut hac de re plenum justumque tractatum adornaremus, sed ut ex eis cognitum esset atque perspectum, quam alienum sit a Sacris Ritibus id, quod plures temere & inconsulto peregerunt, nempe ut sacrum facerent ad Altaria, in quibus Crux haud promineat inter Candelabra, sed exiguus tantum Crucifixus præfigatur Tabulæ alicujus Sancti, qui vel depictus, aut cælatus majori Tabulæ Altaris adjungi consuevit.

„ Si etenim, juxta Rubricas Missalis, Crux inter candelabra statuenda est; si, juxta cœremoniale Episcoporum, Crux ipsa cum Imagine Crucifixi candelabris supereminere debet; juxta sensum Congregationis Sacrorum Rituum, non satis esse judicatur exiguus Crucifixus Tabernaculo infixus, cum Missa celebratur ad Altare, ubi Pyxis cum Sacris Particulis in Tabernaculo includitur; si in præsenti non agitur de Altari, in cujus Tabula Imago Salvatoris Crucifixi primo loco Fidelibus exhibeatur: nec minus de Altari, in quo Sacra Eucharistia publice adoranda proposita sit; nemo est, qui non videat, praxim, de qua agitur, recenter inductam, proprioque marte a privatis personis usurpatam, ex supradictis dicendam esse omnino improbatam; eoque magis, cum ex exiguo Crucifixo, qui præfigitur Tabulæ ejus Sancti, qui Altari superadditur; ea profecto utilitas non consequitur, quam proponit Ecclesia, dum Crucem inter candelabra collocandam decernit. De hac re præclarissimus Vir Cardinalis Bona ita scriptum reliquit Rerum Liturgicarum lib. 1. cap. 25. num. 8.: Ab aspectu siquidem Crucis Sacerdoti celebranti Passio Christi in memoriam revocatur, cujus Passionis viva Imago, & realis repræsentatio hoc sacrificium est, mortem cruentam Salvatoris nostri incruente exprimens, tamquam idem Sacrificium, quod in Cruce oblatum est, quamvis diverso modo offeratur: His postremis verbis indicatur orthodoxa doctrina, quam Tridentina Synodus declaravit sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 2.

„ Itaque, vos omnes, Venerabiles Fratres, ad quos hæc Apostolica scripta dirigimus, curam magnopere impendite, ne vestras in Diœceses irrepat consuetudo, quam superius explicavimus; quod si jam ipsa invaluerit, humanitatem prius, ac deinde severitatem, si opus fuerit, adhibentes, illam penitus convelli. De Sacrificio Missæ res agitur, ideoque nemo vestrum ignorat, a Tridentino Concilio eam tribui auctoritatem Episcopis, & Ordinariis locorum, ut etiam tamquam Sedis Apostolicæ Delegati corrigere valeant pravas consuetudines, quæ Ritui Missæ celebrandæ adversantur; Ita clare desumitur sess. 22. in Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ. Neque vos latet, nullum esse privilegium, aut immunitatem, quæ delinquentibus in hac re suffragari possit, ut vestra ab auctoritate, pœnisque per Vos irrogatis vindicentur; Idem sæpius confirmavit Sacra Congregatio Tridentini Concilii interpres, Decreto inhærens ejusdem Synodi, quod paulo ante memoravimus: Id Fagnanus testatur ad cap. Grave, n. 46. de Officio Ordinarii, his verbis: Et generaliter hoc Decretum (de quo superius dictum est) censuit Sacra Congregatio comprehendere etiam Regulares, quantumvis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & evitanda in Missarum celebratione statuta fuerint, omnino servare teneri, ad idq; etiam pœnis, & censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi & compelli posse. Nos quidem his Literis eandem auctoritatem, qua jam præditi estis, iterum Vobis confirmamus. Illud monendum superest, eam Nobis mentem haud esse, ut Imagines Sanctorum, quæ majori Tabulæ Altaris superadditæ sunt, de medio auferatis, quum fortasse defuturi non essent invidi, qui ut pietati vestræ maculam inurerent, in vulgus disseminarent, Vos nulla duci religione in eum Sanctum, cujus Imaginem Fidelium venerationi subducitis: Illud Vobis præcipimus, ut nullo modo patiamini rem Divinam fieri ad hujusmodi Altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut Sacerdos celebrans, ac Populus Sacrificio assistens eundem Crucifixum facile, & commode intueri possint; quod evenire nequit, si exigua solum Crux minori Tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. Si ejusmodi corruptela in Diœcesim non valde propagata est, facile extingui poterit, si privatim Regulares, aut Sæculares Ecclesiarum superiores de hac re moneantur; sin autem late per Diœcesim invaluerit, tunc a Vobis Edictum necessario promulgandum erit, quod his nostris literis conformetur. Plura scribere Vobis prætermittimus, quos prudentiæ, ac doctrinæ laude satis præstantes existimamus: Auctoritatem nostram, ut rem perficiatis, & quoties opus fuerit, Vobis petentibus nunquam defuturam pro certo habeatis. Interim Fraternitatibus vestris, & Populis curæ vestræ commendatis Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die XIV. Julii MDCCXLVI. Pontificatus Nostri Anno sexto.

CAPUT VI.
De tempore Sacrificii.

§. I. *Quo die celebrari possit, ubi de Triduo Hebdomadæ Sanctæ?*

1 QUocumque die Sacrificium Missæ offerri licite posse, præter feriam sextam Hebdomadæ Sanctæ, est doctrina communis. Quamvis igitur consueta sit praxis, Sabbato Sancto, & die Jovis Sancti, abstinere Sacerdotes a Missa, in signum mœroris ex Christi Domini passione concepti; tamen, posset suas quisque celebrare Missas privatas, etiam summo mane, etiam in templis publicis, nec solum in Oratoriis privatis. Ita Suar. Fagund. Delugo, qui eos citat, sequiturque *de Eucharist. sect.* 1. *n.* 18. Ratio est, quia pro die Jovis nulla adest prohibitio, & pro Sabbato Sancto, si quæ fuit jam abrogata usu etiam timoratorum fuit. Scio a Persico *de offic. Sacerd. lib.* 1. *d.* 6. *n.* 40. afferri decretum sac. Congregationis disponentis in Cœna Domini unam tantum esse Missam celebrandam: sed vel dispositio est de Missa solemni, vel certe de ea nondum constat authentice.

2 Incipit autem talis Missa privata Sabbati Sancti, a *Kyrie eleison*, exclusis Prophetiis, & Litaniis, quæ solum in Missa solemni recitantur; & iis exclusis, obligabuntur fideles audire, si possunt, quando forte dies Sabbati sit festivus ex præcepto. Sic Delugo *de Euch. d.* 20. *sect.* 1. *n.* 21. In quo casu tam Sabbato, quam die Jovis plures Missæ possent non obstante mœrore Passionis Domini, in Ecclesiis offerri, quot scilicet, ad satisfaciendum populo, moraliter necessariæ judicabuntur. Ita March. *de ord. T.* 3. *p.* 3. *cap.* 8. *fin.* Feria autem sexta, id nequaquam potest, quia Ecclesia prohibet eo die Missam celebrari: nec enim illam, quæ tunc celebratur, cum desit consecratio, Missa essentialiter est, unde nec eadem Ecclesia obligat fideles ad audiendam Missam, si forte in dictum diem incidat festum, alias de præcepto, ut jam Sacra Congregatio declaravit, apud Gavant. *in Rubr. Miss. p.* 4. *T.* 9. *n.* 24.

3 Illud hic notandum; in die Jovis, & Sabbati Sancti, non posse fieri Sacrum solemne in Ecclesiis, seu Oratoriis Confraternitatum, nec fieri Sepulchrum cum asservatione Sanctissimæ Eucharistiæ, nisi de

de licentia Episcopi. Ratio hujus rei ducitur apud March. *de ord. tr. 3. p. 3. c. 8. n. 6.* ex prohibitione sacræ Rituum Congregationis. Hic Panormi videtur esse tacita aliqua licentia, vel consuetudo, passim enim die Jovis Sancti, ejusmodi sæcularium Societates in suis Oratoriis hæc peragunt.

§. II. *An obligetur aliquando Sacerdos Missam celebrare?*

1 HUc, ubi agimus de tempore Sacrificii, dubitatio hæc reduci convenienter potest. Et obligari quidem sub mortali simplicem Sacerdotem (nam de beneficiariis, aliisque similibus, mox) saltem ter in anno, docent nonnulli, apud Dian. *p. 2. tr. 14. resol. 19.* & præcipue in Natali Domini, & Paschate, & Pentecoste. Satis esse, si præciso scandalo, semel, hoc est, in Paschate quod est obligatio communicandi, alii putant cum S. Bonav. *in 4. dist. 12. art. 2. q. 21.* Nihilominus, cum aliis censeo, Sacerdotem, qui nunquam toto vitæ suæ tempore sacrificat, dummodo in Paschate communicet, saltem mortaliter non peccaturum, ex eo præcise, quod non sacrificet. Sic Gabr. Sot. Cajet. Victoria, aliique apud Fagund. *1. Eccl. prae. l. 3. c. 15. n. 2.* Adde Delugo *d. 20. sect. 1. n. 2.* Vide etiam Suar. *de Sacr. d. 80. sect. 1. §. Hac res*, & Marchin. *de ord. T. 3. p. 2. cap. 6.* Ratio est, quia non apparet præceptum cum tanto rigore obligans, ut late habent citati Doctores.

Parochorum obligatio celebrandi.

Quoad Parochum, certum est obligari vel per se, vel per alium curare, ut quando ejus Parochiani obligantur audire Sacrum, celebretur Missa: quia ad hoc recipiunt stipendium, & tale munus acceptant. Ita Coninch. *de Sacram. q. 83. art. 2. d. 1. n. 202.* Conc. Trid. *sess. c. 12.* Extra id tempus, ablata legitima consuetudine, vel lege, vel pacto, non sunt obligandi Parochi ad sacrificandum, quia tale præceptum in jure non adest. Ita March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 30. n. 1* In Natali Domini, sicuti uni Missæ obligantur interesse Fideles, sic & unam celebrare, quantum est ex hoc capite, tenebitur Parochus. Ita Fagund. *1. Eccles. prae. c. 16. n. 2.*

Denique an idem teneatur applicare aliquam Missam pro suis ovibus, vide infra *l. 2. c. 2. §. 16.*

Capellani, & Beneficiati obligatio celebrandi remissive.

3 Jam Capellaniam, vel Beneficia habentes certum est obligari ad eas Missas eo tempore celebrandas, quas juxta fundationem, vel pactum debent. Sed de hac materia sparsim multa *l. 3.* differemus.

Obligatio celebrandi quoad Ecclesias Collegiatas.

4 In Ecclesiis Collegiatis, Cathedralibus, Conventualibus, ubi competens est Sacerdotum numerus, solet primo quotidie saltem una Missa privata celebrari. Solet secundo altera cantari, quæ dicitur Conventualis, seu solemnis.

Dico, quamvis aliqui in Rectoribus ejusmodi Ecclesiarum, mortale peccatum agnoscant, si aliquo die in hoc deficiant. Ita March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 30. a n. 5.* citatis Suar. & Fagund. Coninch. *de Euch. q. 83. art 2. dub. 1. n. 203.* Laym. *lib. 5. tr. 5. c. 4. n. 5.* Tamen probabile est cum Victoria *in Summa, de Euchar. n. 94.* (præscindendo ab aliqua peculiari talis Ecclesiæ obligatione) Missam sive privatam, sive solemnem semel, vel bis omittere in hebdomada, non esse saltem mortale. Ratio est, quia nullus est obligandus sub culpa lethali, nisi manifeste constet de præcepto obligante: at non apparet tale præceptum, nec quod tantum onus susceptum fuerit a Collegiatis, eo ipso, quod Collegiatæ sint. Ita March. *ib. n. 1.* Suar. *de legel. 7. c. 15.* Merat. apud Dian *p. 4. tr. 3. res. 57.*

5 Dices cum adversariis omittere talem Missam, fore primo scandalum, secundo contra consuetudinem Ecclesiarum, tertio contra *c. cum creatura, de celebratione Missarum.*

Resp. Ad primum, non fore ad summum, nisi meram populi admirationem. Ad secundum, hanc non esse consuetudinem acceptam sub mortali, quia de hac non constat. Ad tertium, nego colligi præceptum grave, ex dicto capitulo, quod hic exscriptum jam profero.

Cum creatura non habeat, quid pro meritis, ut respondeat Creatori; &c. & infra: *Mandamus, quatenus nullum in vos torporem negligentiæ obrepere permittatis, quo minus & pro anniversariis defunctorum, & pro festo, vel feria, secundum temporum congruentiam Missarum solemnia conventualiter celebretis.* Hæc Canon. Ubi nota primo illud: *Mandamus*, quod ex aliquibus bonis Doctoribus non notat præceptum sub mortali. Ita Azor. *p. 1. l. 5. c. 6. q. 5.* Sa genuinus *V. lex n. 6.* expurgatus *n. 5.* Nota secundo illud, *secundum Temporum congruentiam*, & illud *Torporem*, quæ solum notant moneri Prælatos, ut sine torpore, tempora officii, & Missæ, juxta Rubricas, non omittantur, non igitur novum præceptum.

Nota tertio, aliquos Canonistas cum Abb. *in dict. cap. cum creatura, §. Item nota*, immerito ex hoc textu colligere, semper in dictis Ecclesiis etiam in festis, dicendas necessario esse duas Missas, alteram *de defunctis*, alteram *de festo*, vel *feria occurrentis* ni dicantur, peccari mortaliter a Prælato. Immerito, inquam, cum Fill. *t. 1. tr. 5. c. 4. n. 105. fine.* Coninch. *de Euch. q. 83. ar. 2. dub. 1. n. 204.* siquidem Canon, solum contendit, ut Anniversaria non omittantur, juxta cujuscumque Ecclesiæ obligationem, & in tali die Anniversarii, prætextu Missæ celebratæ *pro defunctis*, non negligatur alia Missa *de festo*, vel *feria*, juxta temporum congruentiam celebranda. Cæterum nequaquam præcipit, ut semper singulis diebus celebretur Missa defunctorum: inconveniens enim esset, in Paschate v. g. defunctorum Missam celebrari.

Obligatio celebrandi Missam de feria privilegiata.

6 Missam solemnem de feria privilegiata (quales duntaxat sunt omnes feriæ Quadragesimæ, quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum) in prædictis Ecclesiis Collegiatis omitti non posse, sed occurrente etiam alio festo canendam post Nonam declaravit Sacra Congregatio apud Tamb. *de jure Abb. d. 5. quæsito 10. n. 37.* & March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 30. n. 7.* Quæritur ergo primo, an si id non fiat, mortaliter peccetur a Rectoribus Ecclesiarum. Secundo, an ad id teneantur Ecclesiæ Regularium choro addictorum.

Ad primam quæstionem, dico non peccari mortaliter. Ratio est modo *n. 4.* dicta, quia non manifeste constat de tam rigoroso præcepto.

Contra docet Vericelli *tr. 8. q. mor. 30.* sed mihi ejus rationes efficaces nequaquam videntur.

7 At timenda est primo dicta declaratio Sacræ Congregationis: secundo Rubrica Missalis id disponens. Resp. Ad primum. De tali declaratione non constat authentice. Ad secundum. Rubricas has duas Missas, nempe *currentis Festi, & Feriæ privilegiatæ*, injungens præceptum (ut alia interim taceam) non denotat, ait enim: *Cantantur, seu dicuntur duæ Missæ*. Quæ non sunt verba imperativa; imo etiamsi diceret, *Cantentur*, non statim probaretur præceptum sub mortali, nam verba imperativa ex Castr. *t. 1. de reg. d. 1. p. 9.* non semper præceptum grave important.

8 Ad secundam quæstionem, negant aliqui cum Rodriq. *t. 1. q. Reg. 43. ar. 12.* Peyr. *c. 3. in Addit. c. 1. a n. 19.* Ecclesias Regularium dictas teneri, etiam si tenerentur aliæ Collegiatæ, quia putant horum Ecclesias non esse Collegiatas. Affirmant aliqui cum Portell. *in dub. Reg. v. Missa n. 7.* quia e contra censent vere Collegiatas esse. Utrumque probabile.

9 Ex eo autem, quod probabiliter ejusmodi Ecclesiæ Regularium non sint Collegiatæ, sequitur, nec teneri ad celebrandum quotidie, saltem unam Missam privatam, quantum est ex hoc capite, neque ad Missam Conventualem. Ita Victoria *in Summ. de Euch. n. 49.* Adde & ea, quæ de Collegiatis in universum dicta sunt *n. 49.*

§. III. *Quando liceat plures Missas eodem die celebrare?*

1 APud antiquiores invenio casus omnino novem, in quibus pluries, eodem die, celebrare fas est, lege Coninch. *d. 83. de Euch. art. 2. d. 3. n. 213.*

Primo in Natali Domini, & quidem ter. Valentiæ, die secundo Novembris, bis celebrant, ex Indulto Pontificis. Ita Delugo *de Euchar. d. 20. sect. 1. n. 43. fin.*

Secundo, quando quis præest duabus Ecclesiis, & ni bis in die sacrificet, Sacro careret alterutra. Idem esset ex Fag. *1. Eccl. prae. l. 3. c. 16. n. 5.* ubi rari sunt admodum Sacerdotes, in Anglia, Hibernia, & nonnullis partibus Germaniæ, & in Indiis: adde, & Tunetii, & in tota Africa, & in regionibus quibuscumque infidelium, *in simili necessitate Christianorum ibi forte degentium*: quilibet enim Sacerdos, quamvis non sit Parochus, poterit ibi, requirente necessitate, pluries celebrare in die, etiam nulla petita licentia ab Episcopo, forte ibi præsente, vel vicino; quia ubi jus commune *d. cap. consuluisti, de celebr. Miss.* facultatem concedit, ab alio expectanda nequaquam est.

Atque id intelligi etiam in diebus non festivis, si adsint, qui Sacro velint interesse, recte probat contra Nunnum Delugo *resp. moral. d. 12.*

Tertio, quando alias infirmus decederet sine Viatico.

Quarto, quando, facto Sacro, superveniret Episcopus, vel Princeps volens, etiam die non festivo, interesse Sacro: nec sit alius, qui celebrare possit.

Quinto, si die festivo superveniret multitudo Peregrinorum celebrato jam Sacro. Huc reducitur ille casus, quando in dedicatione Ecclesiæ, propter multitudinem populi, magna ejus pars, nisi quis iterum celebret, sine Sacro remaneret.

Sexto, quando celebrata jam Missa, superveniret defunctus sepeliendus in eo loco, ubi defuncti sine Missa sepeliri non solent.

Septimo, quando eodem die occurrunt duæ Missæ celebrandæ, altera de festo, v. g. altera de feria privilegiata, & unus tantum adest Sacerdos.

Octavo, quando Missa esset necessaria ad benedicendas nuptias.

Nono, quando aliqua alia necessitas judicio prudentis iteratam ejusdem Sacerdotis Missam exposceret.

2 Hi novem casus, ut dicebam, assignantur ab antiquis: qui tamen universaliter a Recentioribus, Coninch. *l. c. cap. 16.* Suar. *de Sacram. d 80. sect. 3.* aliique, Vasq. *de Sacr. d. 232. c. 5. n. 50.* merito non admittuntur. Dico igitur solum tres primos casus esse approbandos. Ratio præcipua est, quia in aliis casibus nulla sufficiens necessitas apparet: Ille enim Episcopus, vel multitudo, vel sponsus, vel duplex Missa currens non afferunt obligationem ad Missam, quando hæc haberi non potest, vel debito modo celebrari non valet. Adde jam ipsam Ecclesiarum omnium consuetudinem nunc ostendere, nonnisi tres casus priores necessitatem, seu facultatem sufficientem ad plures Missas, afferre: imo Vasq *l. c.* solos duos primos casus approbans, non admittit tertium, quia non putat esse tantam necessitatem infirmo dare Viaticum, ut vincat præceptum de celebrando semel in die, sed certe probabile etiam judico, quod vincat.

3 Porro duo sunt notanda. Primo hæc intelligenda esse, dummodo Sacerdos iterum celebraturus sit jejunus. Ita iidem, & passim Doctores: quare debuit is non sumpsisse purificationem, si iterum in prædictis casibus sacrificare velit.

Ex quo colligunt nonnulli, casum illum tertium de infirmo alias sine Viatico morituro, nisi quis iterum, eodem die, sacrificet: esse casum metaphysicum: Nam si Sacerdos novit mortem imminentem infirmi, poterit, imo debebit reservare de sua Hostia, qua infirmum communicet, si aliunde alia Hostia non suppetat. Ita *in nostro casu opusc. de Communione expedienda c. 5. §. 6.* si vero non novit, jam sumet ablutionem solitam, & sic non erit jejunus, ut possit iterum celebrare. Solum igitur casus habebit locum, si forte Sacerdos sciat infirmi necessitatem in illo temporis momento, accepto Calice, ante ablutionem: qui certe, ut dictum est, erit casus metaphysicus, & rarissimus.

Dico tamen, non ita esse: sunt enim duæ sententiæ, de quibus diximus *ib. c. 2. § 8. n. 32.* quarum altera docet, non licere non jejunum celebrare, ad dandum Viaticum, & in hac sententia fateor casum esse metaphysicum. Altera docet licere, & tunc poterit casus facile contingere: cognita enim moribundi necessitate etiam post ablutionem assumptam, poterit Sacerdos, secundum hanc opinionem, quæ certe probabilis est, iterum celebrare.

4 Secundo notandum est: sicuti bis celebrare in prædictis necessitatibus indulgetur, ita pluries; si sufficiens ad plures Missas necessitas adsit. Ita Coninch. *de Euch. q 83. art. 2. dub. 3. n. 14. fin.* Ratio est, quia si necessitas dat facultatem ad secundam, cur similis necessitas non dabit ad tertiam? & sic deinceps.

5 Fag. *1. Eccl. prae. l. 2. c. 17. n. 5.* contra hanc doctrinam sic habet: *Sacerdos bis, requirente necessitate, celebrare in die poterit, non pluries, quia Jus in cap. Consuluisti, de celebratione Missarum solum bis in die concedit, in necessitate, celebrare jejunus.* Hæc Fag. qui certe nescio unde pro se potuit talem textum afferre. Ecce integrum Capitulum, quod est Innocentii III. *Respondemus, quod, excepto die Nativitatis Dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.* Hæc, & nihil præterea textus.

6 Petes; In nocte Natalis potestne Sacerdos semel communicare

extra

extra Missam, & deinde celebrare alias duas, vel contra? Resp. non posse. Ita Delugo *de Euch. d. 20. sect. 1. n. 43.* quia privilegium est solum de ter celebrando, non vero de communicando. Hinc infert Delugo *ib.* Cardinalem Diaconum Sacerdotem, qui ut moris est, communicat prædicta nocte in Missa Pontificia, non posse deinde, adveniente die, celebrare.

§. IV. *Qua hora celebrari possit.*

1 HOra celebrandi est ab Aurora ad meridiem. Ita S. Pius V. *in Rub. Miss.* Porro, cum uterque hic terminus suas proprias difficultates habeat, de iis sigillatim differemus.

Quoad Auroram.

2 Communis doctrina est nomine Auroræ hic, ubi ex Sacra Congr. apud Gavant. *in rubr. Miss. p. 1. t. 15. n. 5. lit. Y.* non physice, sed moraliter res perpendenda est; intelligi horam cum dimidia ante ortum Solis in nostro Hemisphærio: hoc est, hora cum dimidia, antequam ipsum corpus Solare nostris oculis appareat.

Et quia, ex probabili opinione satis est, si Missa absolvatur in Aurora; ideo probabile fit, quod possit incipere duabus, plus minus horis, ante prædictum Solis ortum; nam sic ejus finis cadet circa initium Auroræ. Sic Suar. aliique apud Delug. *d. 20. de Euch. sect. 1. n. 32.* ubi rejicitur Vasq. contrarium sentiens.

3 Excipe diem Natalis Domini, quando immediate post mediam noctem, possunt, non solum una, sed ex probabilissima opinione, omnes tres solitæ Missæ a Sacerdotibus celebrari. Ita Suar. Vasq. quos citat, & contra Fag. & Nuonum sequitur Delugo *l. c.*

4 Excipe item casum necessitatis dandi Viaticum infirmo, si non adsit parata Sacra Eucharistia; tunc enim poterit, etiam non petita licentia ab Ordinario, Missa celebrari statim post mediam noctem. Sic Laym. *tr. 5. c. 4. n. 5.* aliique apud Dian. *p. 2. tr. 14. ref. 33.* Excipe rursus, quando alicubi sit legitima consuetudo anticipandi Auroram: nam propterea Laym. *ib.* & Coninch. Fag. Navar. apud March. *de ord. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 2.* approbant praxim Belgi, & quorumdam locorum Galliæ, & Germaniæ, ubi tribus, vel quatuor horis ante solis ortum celebratur; quæ consuetudo, merito introducta est, ut scilicet operarii audiant Missam, antequam eant ad opera; cum ibi sol sero oriatur, multo ante ejus ortum ad negotia ire solent.

5 Excipe denique Mendicantes, eorumque privilegia participantes: ii enim saltem ob privilegium concessum a Gregor. XIII. *in Priv. Soc. Jesu, Quanta in vinea Domini*, possunt incipere Missam tribus horis ante ortum Solis; pro duabus enim horis utuntur jure communi, pro tertia utuntur privilegio, quo ipsis, dum a suis Generalibus non prohibentur, unam horam anticipare, ex rationabili causa, & in Societate Jesu, ex licentia Superioris, posse conceditur. Ita Suar. aliique cum Delugo *de Euchar. d. 20. sect. 1. n. 32.* Rodr. *in comp. ref. 25. n. 1.*

6 Iisdem tribus horis Episcopos Missam anticipare posse, itineris, vel simili causa, admittunt passim Doctores *in Comp. Priv. Soc. Jesu v. Missa* §. 3. cum Delugo *l. c. n. 27.* Imo ipsos, ut etiam Provinciales, & Superiores locales suis subditis eamdem licentiam, ex causa concedere, vi suæ ordinariæ potestatis, quam habent dispensandi cum suis, etiam posse, non ambigo. Ita Suar. *t. 4. de Rel. tr. 8. l. 2. c. 12. n. 18. juncto c. 13.* Rodr. *in comp. ref. 25. n. 3.*

7 Notat vero Suar. *de Sacr. d. 80. sect. 4. §. sed quares primo*, Episcopos (adde & Prælatos Regulares) posse solum in particulari casu, & ut dictum est ex causa, in hac re dispensare; at non concedendo privilegium generale. Ratio est, quia concedere privilegia generalia proprium est Summi Pontificis, non vero aliorum.

Quanta debeat esse causa; vide infra in simili *n. 25.*

Tria privilegia Mendicantium celebrandi multo ante Auroram.

8 Adsunt & alia privilegia ampliora prædicto. Primum est apud Portell. *in dub. Regul. v. Missa num. 3.* ejusdem Gregor. XIII. qui concessit Congregationi S. Justinæ, & consequenter Mendicantibus, & Participantibus cum ipsis, ut ejus Religiosi, dum sunt in itinere, possint celebrare inter Auroram, & mediam noctem.

Hoc privilegium ex eo, quod sit vivæ vocis oraculo, an sit revocatum, sicut & alia vivæ vocis oracula ab Urb. VIII. nobis non est otium disputandi. Vide Pey. *t. 3. in const. Urb. VIII. c. 12. n. 1. fin.* Vide etiam Lezan. & Sanctorium Malphi apud Dian. *p. 8. tr. 7. misc. ref. 58.* & novissime Pelliz. negantem esse revocatum, *in man. Regul. t. 2. in pref. Typographi ad lectorem.*

9 Notat autem Portell. *l. c. ib.* eo die, quo Religiosi debent arripere iter, non posse illo frui, siquidem nondum sunt in itinere, utantur ergo tunc aliis privilegiis, de quibus mox. At, profecto, qui est in procinctu itinerandi, posset, mea sententia, dici esse in itinere.

10 Secundum privilegium apud Rodr. *in Comp. ref. 55. nu. 1.* & Delugo *de Euch. disp. 20. sect. 1. n. 27.* est Alex. VI. qui propter multitudinem confluentium concessit per Bullam Monachis sancti Benedicti, ut possent celebrare Missas in Ecclesia sui Monasterii (*in suo Monasterio* habet Rodr. *in comp. ib.* sed vere Bulla habet *in Ecclesia sui Monasterii*) duabus horis immediate post mediam noctem.

11 Notat autem Delugo *d. nu. 7.* dictum privilegium communicari aliis Religiosis participantibus, quamvis pro iis non sit dicta causa multitudinis confluentis. Ratio brevis est; quia Pius IV. concessit Ordini S. Hieronymi. atque adeo cæteris fere Religiosis, qui jam communicant in privilegiis, ut privilegia extenderentur ex uno conventu ad alium, quamvis non existente eadem, sed alia causa: at talis est causa itineris, infirmitatis. & similis.

12 Addit idem Delugo non posse quempiam uti hac concessione, nisi in Ecclesia, ut habet privilegium, non vero, ut habet Rodriq. in Monasterio. Sed non deest pro Rodr. defensio, nam nomine Ecclesiæ veniunt etiam Religiosorum claustra, ut ex sacris textibus, *c. Abbas*, §. *Hoc autem d. 54. c. Alma Mater, de sent. excomm. in 6* Glossa *d. c. Alma Mater, v. Monasterii*, notat Laurentius de Peyrinis, *t. 1. in const. Pyrrhi n. 31.* Utrumque igitur est probabile.

13 Tertium privilegium apud Portell. *in dub. Reg. v. Missa, n. 4. & in Add. ib. n. 6.* & Rodr. *in Comp. ref. 55. n. 2.* est concessum a Leone X. vivæ vocis oraculo, in quo absolute conceditur, posse de licentia Superiorum (*quorum conscientiis ait se remittere Pontifex*) Fratres Minores, & consequenter participantes cum ipsis, celebrare illico, post Matutinum, præsertim quando audienda est Missa de præcepto, & Fratres veniunt de via

14 Notat autem uterque, Rodr. *in Comp. ref. 25. n. 3.* Alter *in q. Reg. t. 1. q. 34. art. 3.* id intelligi, ita ut possint ii celebrare post mediam noctem ante finitum Matutinum, imo etiam non recitato ab ipsis Matutino, quia jam probabilis est sententia Soti non obligare matutinalem recitationem ante Missam.

15 Notat insuper Portella *l. c. in add. n. 6.* quod illa particula (*præsertim*) non excludit alios casus; hæc enim, cum sit particula implicativa, implicat, seu notat idem esse in aliis casibus, licet in illo, quem ipsa particula cadit, militet major ratio, ut cum multis probat Sanch. *de matr. disp. 39. n. 6.* Sensus igitur est, posse Religiosos illos in cæteris casibus statim post mediam noctem celebrare, sed multo magis ratione præcepti, & itineris.

16 At revocatane sint hæc tria privilegia, Primo a Concil. Trid. *sess. 22. decreto de observand. &c.* Secundo a quadam declaratione Sac. Congr. ap. Lezan. *p. 1. c. 21. n. 2.* Dico primo contra Fag. ab eodem citatum, & Peyr. *t. 1. in const. Pyrrhi n. 19.* non esse revocata a Trid. Ratio est, quia Tridentinum imponit solum Episcopis, ut remedia adhibeant, si quæ sunt necessaria in celebrandis Missis; cæterum ubi Episcopi non repugnant, non est, cur Religiosi a suis privilegiis dimoveantur. Scio Peyrinum citatum afferre rationes contra nos, sed eæ, si recte expendantur, facile a quolibet mediocriter docto dissolvi possunt. Nobiscum sentit Delug. *de Euch d. 20. n. 29* citans Joan. Salas, Rodr. multosque Theologos Salmanticenses, loquens de secundo privilegio allato *n. 10.*

17 Dico rursus nec revocata esse a declaratione prædicta. Ratio pro modo illa sufficiat, quia de hac nondum constat authentice.

18. Denique moneo his tribus privilegiis uti non posse Patres Societatis, quia nondum P. Generalis ea ipsis communicavit; quo tamen impedimento alios Religiosos laborare nequaquam solere insinuavimus alibi.

Quoad Meridiem.

19 Terminus, ultra quem celebrare Missam non licet, est Meridies moraliter acceptus. Ita S. Pius V. *in Rubr. Miss.* Satis est tamen, ad evitandam omnem culpam, si Missa inchoetur ante meridiem, vel in ipso meridie, licet absolvatur postea. Ita Vasq. *de Euch. d. 232. c. 4. num. 37.*

Quod si absque ulla causa inchoetur, vel post tertiam partem horæ a meridie, ex Azor. *p. 1. l. 10. c. 5 q. 6.* vel post mediam horam ex Laym. *l. 5. tr. 5. c. 4. n. 4.* vel post tres quadrantes, ex Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 9. n 6.* seu post non integram horam plus minusve, ex eodem *ib.* & Sylvestr. apud Dian. *p. 5. tr. 14. ref. 14* peccabitur, sed nonnisi venialiter, propter parvitatem materiæ: cum causa nil peccabitur, quia causa vincit defectum illum, alias venialem, colligo ex Delugo *d. 20. de Euch. sect. 1. n. 41.* Scio Navar. *in manual. c. 5. n. 8.* docere, etiam hodie licite celebrari posse, usque ad horam tertiam post meridiem, ut olim licebat, quia nullibi est ablata (inquit) talis facultas, cui sententiæ favet Sa *v. Missa, n. 27. in impress. genuina*, quatenus ob iter faciendum, idem concedit. Sed contradicit communis Theologorum sententia cum Delugo *l. c.* Laym. *l. c.* consuetudo a summo Pontifice S. Pio V. *in rubr. Miss.* approbata. & censura Prælatorum, qui id facientes punirent; Conciliumque Tridentinum, dum præcipit, ne Sacerdotes aliis quam debitis (id est, ut explicat Laym *l. c. in Ecclesia communiter consuetis*) horis celebrent.

20 Illud cum Vasq. *2. de Euch. d. 232. c. 4. nu. 37.* & aliis plane concedimus, in magna festivitate, absoluta tardius concione, in Ecclesia, mane exhibita, vel funere Principis, vel solemni ordinatione. vel simili, posse Missas privatas, etiam tardius, hoc est, usque ad horam tertiam post meridiem celebrari, ne Missis populus defraudetur.

21 Sacerdotem quemlibet ad dandum Viaticum, imo. atque Episcopum, itineris, vel simili causa, posse, una integra hora, postponere, a meridie, ut etiam eumdem Episcopum posse ex causa similem facultatem suis subditis impertire, omnes ap. Delugo *de Euch. disp. 20. sect. 1. n. 42.* concedunt, juxta ea, quæ in simili diximus supra *n. 6. & 7.* Idem posse Provincialem, & Superiorem localem (etiam provinciali præsente, quia adhuc Superior localis in sua ordinaria potestate persistit) respectu suorum subditorum, ut ibidem diximus certum est. Colligo ex Suarez *t. 4. de Rel. tr. 8. l. 2. c. 12 n. 18. juncto c. 23. a n. 12.* ad dandum Viaticum posse celebrari usque ad tertiam horam post meridiem, sequendo tunc opinionem Navar. *n. 13.* dictam, concedit Vasq. *2. de Euch. d. 233. c. 4. n. 41. fin.*

22 Illud item amplectimur, Mendicantes, participantesque cum illis, qui habent Privilegium *in Comp. Privil. Soc. Jesu v. Miss.* §. 3. postponendi ex causa Missam per horam a meridie, posse incipere post horam integram, quia pro his privilegium debet esse utile. Si ergo alii possunt, ex dictis *n. 19.* post non integram horam Missam incipere, ex causa ipsi poterunt, ex eadem causa, aliquanto plus, atque adeo post integram horam. Nota tamen in Societate Jesu debere esse cum licentia Superioris, saltem localis juxta restrictionem illis factam *ib.* a R. P. Generali.

23 Imo quemlibet Sacerdotem ex justa, v. g. itineris, vel simili causa posse in die festo Missam incipere post integram horam a meridie, docent plerique, Henr. Suar. Mirand. Rodriq. quos citat, sequiturque Laym. *l. 4 tr. 5. c. 4. n. 4.* itaque, ex consuetudine, observari testantur. In qua opinione dicendum erit, privilegium modo dictum Mendicantibus concessum, non ad idem festum duntaxat (id enim, cum causa, habent omnes) sed ad alios dies non festivos se extendere.

De Privilegio Mendicantium postponendi Missam usque ad tertiam horam a meridie.

24 Concessit Eugenius IV. apud Bullar. Rodr. *Bulla 11.* per Bullam Congregationi Sanctæ Justinæ, & consequenter aliis participantibus, ut licite possint celebrare in itinere, vel ex causa justa, usque ad Nonam inclusive: *Hujusmodi Congregationis* (ait Pontifex) *Sacerdotes in itinere constituti, aut alias ad hoc causa subsistente, ante diem, & usque ad Nonam inclusive, ut celebrare valeant, tenore præsentium duximus concedendum.*

Hoc privilegium non esse revocatum a Tridentino, constat ex iis, quæ diximus *n. 16.* nec eo tamen uti posse Patres Societatis Jesu, nisi eis P. Generalis illud communicet, nimis sæpe, per occasionem, diximus item in superioribus.

25 Justam autem causam judico quodlibet impedimentum, quo quis propter rationem alicujus momenti non potest ante Missam incipere. Dico (alicujus momenti) siquidem non sufficit, solum, ut commodius celebres: nec ex eo, quod tardius e lecto per segnitiem exurrexeris: nec ut stipem, cum ea non indigeas, lucrari valeas &c. e contra sufficiat (præter iter faciendum) infirma valetudo, quo tardius cogaris e lecto, vel e tecto exire: studium necessarium ad concionem,

cionem, vel simile, si post Missam illi studio vacare non possis: negotium alicujus momenti, quod differri non potest: multitudo confessionum, si post Missam illis satisfacere non valeas: imo & confessio incepta, quam ægre differre pœnitens ferat: & eleemosyna, qua ad victum indigeas, & his non absimilia potius morali judicio, quam certa regula definienda. Semper ergo præ oculis habendum erit, debere intercedere aliquam necessitatem, nec quidem maximam, dum simus in privilegiis, quæ in nullius sunt præjudicio: nec vero modicam, cum simus in re non levi.

26 Denique decernamus, quotanam hora intelligatur nomine Nonæ? Francolinus apud Delugo *disp. de Euch. sect. 1. nu. 42.* rem exacte perpendens, docet esse variam, secundum varia anni tempora, nec esse semper tribus horis post meridiem, ut aliqui universaliter affirmant. Docet ergo in Æquinoctio, hoc est die 24. Septembris, & die 21. Martii Nonam esse quidem tribus horis post meridiem: at in Solstitio hiemali, hoc est 22. Decemb. Nonam esse duabus horis cum quadrante post meridiem: in Solstitio autem æstivo, hoc est 22. Junii, esse tribus horis cum tribus quadrantibus. Ratio hujus varietatis ducitur ex eo, quia hæc distinctio diei, per Primam, Tertiam, Sextam, Nonam fit juxta brevitatem, vel longitudinem diei, qui longior est æstate, quam hieme, & consequenter Prima, v. g. longius protrahitur æstate quam hieme, & sic de cæteris. Durat autem hora Nona (quæ facit ad nos) dimidiam partem temporis, quod fuit a puncto meridiei usque ad verum occasum Solis: quare si meridies, v. g. sit hodie decima octava hora diei, durabit Nona per tres horas, hoc est, usque ad horam vigesimam primam hujus ejusdem diei.

27 Sed quæ est, singulis diebus anni ad nostrum horologium Italicum talis hora?

Subscribam hic horam ejusmodi Nonam, pro dictis diebus dictorum quatuor Mensium, juxta Meridiem Panormitanum, in Sicilia, ad gradus altitudinis poli 38. ex quibus cæteri, plus, minusve distantes, facile colligi a quoquam poterunt.

28 In Æquinoctio verno, hoc est 21. Martii, Meridies Panormi est hora 18. Nona ergo, ex dictis *n. 26.* durat usque ad horam 21.

29 Solstitio æstivo hoc est 22. Junii, Meridies ibidem est hora 15. m. 54. Nona ergo, ex dictis *n. 26.* durat, usque ad horam 20. m. 26.

30 In Æquinoctio autumnali, hoc est 16. Septembris, meridie ibidem est hora 18. Nona ergo, ex dictis *n. 26.* durat usque ad horam 21.

In Solstitio hiemali hoc est 22. Decemb. meridies ibidem est hora 19. m. 19. Nona ergo, ex dictis *num. 26.* durat usque ad horam 21. m. 34.

Dices, fore scandalum tam serio Missam celebrare. Resp. posse huic occurri, si explicetur, quando opus fuerit, astantibus privilegium: quod si, explicatione non obstante, perseverabit quis in scandalo, scandalum erit passivum, quod vitare nequaquam obligamur.

CAPUT VII.

Expediuntur quædam faciliora pertinentia ad Sacerdotem, antequam celebret.

§. I. *Preces ante Missam.*

1 Licet sanum consilium sit ante Missam (idem, ut hac occasione dicam, & post Missam) preces Deo offerre, & præsertim illos Psalmos recitare, & Orationes, quæ proponuntur in Missali; tamen id in præcepto nequaquam est; nam ideo, notanter ibi dicitur, *Præparatio ad Missam, pro opportunitate Sacerdotis facienda.* Ita Castr. *t. 1. tr. 7. d. 2. p. 4. n. 6.*

2 Major difficultas est de precibus, quæ recitantur, dum Sacerdos induit sacras vestes. Sed contra Navar. apud Bonac. mox citandum, & Azor. apud eumdem, nec has esse sub gravi præcepto inde constat cum Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 8. nu. 32.* quia non apparet, unde id vel jure, vel consuetudine cum tanto rigore præcipiatur. Quid de veniali? Ægre illud admitterem, quamvis admittat Castr. *de Sacr. tr. 22. disp. un. c. 10 n. 8.* alios citans: & Ratio nostra est, quia ubi nullum præceptum invenio, cur præceptum veniale velim admittere? ex consuetudine item nec idem veniale possum colligere, ut in simili dicam mox *§. 2. a n. 3.*

§. II. *Recitatio Matutini.*

1 Facere Sacrum, non recitatis privatis precibus Matutini, esse mortale docent communiter Antiquiores, apud March. *de ord. tr. 1 p. 3. c. 5.* & nonnulli ex Recentioribus, Azor. Bellar. Regin. aliiq; apud eumdem Marchinum, quia est, inquiunt, jam vetus consuetudo, & quia S. Pius V. *in Bulla in princ. Missal.* districte id præcipit. Negant vero communiter alii probabilius. Ita Sylvest. Sotus, Med. Val. Suar. Vasq. Less. Henr. Sa, Scortia, Fag. Laym. citati ab eodem Marchin. Ratio est, quia non apparet nec consuetudinem, nec S. Pii V. mandatum esse tam rigorosum: Non consuetudinem, quia non constat, vel esse legitimam, vel esse sub mortali acceptam: non mandatum, quia id quantum refertur ad recitationem ejusmodi, non educitur nisi ad consilium, ut mox videbimus *a. 5. & 7.*

2 Sed quid de peccato veniali? communiter plerique, qui liberant celebraturum a mortali, non liberant a veniali, si sine causa, Missam Matutino præponat: cujus doctrinæ fundamentum, sic profert Castr. *t. 2. tr. 7. d. 2. p. 4. n. 6. fin. Veniale sine dubio sæpe contingit, quando absque rationabili causa Missa dicitur, non præmissa Matutini recitatione, quia ita est consuetudo recepta, & quia Matutinum hora consueta & ab Ecclesia præscripta, non est dictum.* Hæc ille.

3 Verum optassem primo, quod Castropalaus probasset hanc consuetudinem sub obligatione veniali fuisse receptam, & non ob devotionem, seu & non ob errorem, quo judicabant adesse præceptum, quod de facto non erat: cum igitur id non probaverit, ei acquiescere non possum.

4 Optassem secundo, quod in secunda ratione illa (*quia Matutinum hora consueta non est dictum*) non confudisset quæstiones. Nos enim hic non quærimus, an sit veniale, hora non consueta. dicere Matutinum; sed an sit veniale præponere Matutino Missam, quæ sunt quæstiones diversæ, nec una aliam inferens, ut ex se patet.

5 At, saltem, non observabitur Rubrica, quæ jubet Missam esse postponendam, ergo peccabitur venialiter. Resp. negando consequentiam quia Rubricæ, ut infra *l. 2. c. 5. §. 1.* dicemus, aliquando solum sunt de consilio.

6. Audi ipsum Castr. *t. 2. tr 7. diff. 2. p. 4. n. 5.* idem dicentem, dum probat id non esse mortale. *Dicere Missam* (inquit) *Matutinis precibus non recitatis, non est mortale. Ratio præcipua est, quia nullum extat de hac re præceptum. Dices, esse præceptum latum a S. Pio V. in principio Missalis, ubi in virtute sanctæ obedientiæ præcipit Missam dicere juxta ritum Missalis, absque ulla additione, vel diminutione, aliave mutatione alicujus ceremoniæ ibi præscriptæ. Sed una ex ceremoniis, est hæc, ergo &c. Resp. S. Pium V. tulisse præceptum servandi ritum dicendi Missam, nec novum inducendi; sub hoc tamen generali præcepto non comprehendit Matutini recitationem, quia recitatio Matutini non est ritus aliquis Missæ, sed ad Missam præsupponitur, alias vacare orationi aliquantulum, sub præcepto esset, cum in iis Rubricis caveatur. Aliqua tamen in Rubricis præscribuntur, non ut præcepta, sed ut consilia. Neque obstat inter defectus in Missa contingentes computari omissionem Matutinarum precum; quia solum est defectus levis; vel dicendum est, procedere ex sententia antiquorum Canonistarum. Neque item obstat, dari aliquando privilegium ad dicendam Missam, non recitato Matutino, quia hoc dari potest, ad tollendos scrupulos.* Hæc ille. Vides autem hanc totam doctrinam favere etiam non admittenti peccatum veniale?

7 Confirmo ex eodem Castr. *ib. n. 9. In privata* (ait) *recitatione officii, sedere, cum standum est, vel stare, cum est flectendum, ex Rubricæ præscripto, non videtur esse peccatum, si absque contemptu fiat, quia non videtur præcipi, sed consuli, & ordinari majoris devotionis gratia; sic Bonac. d. 1. de horis canon. p. 3. p. 6. &c.* Hactenus Castropalaus. Cur igitur pari modo non asseram Matutini recitationem ante Sacrum non præcipi, sed consuli, & ordinari majoris devotionis gratia?

§. III. *Calcei.*

1 De habendis calceis a celebraturo, nullum est præceptum, atque adeo, nudis pedibus celebrare, nullum peccatum est. Ita Tolet. Scortia, Sa, apud Laym. *l. 5. T. p. 7. n. 14. fin.* quia tamen honestas, & decentia id requirit, merito calceatum Rubricæ Missalis illum volunt. At est consuetudo recepta. Audio. Sed recepta ex honestate. Ita Bonac. alios referens *de Euch. d. 4. q. ult. p. 9. n. 28. fin.*

2 Quid? non solum id peccatum non esse olim existimatum fuit, verum etiam a Patribus in Ægyptiorum Monasteriis degentibus statutum erat, nudis pedibus Monachi, ad sacra celebranda, imo & suscipienda procederent. *Calceamenta* (inquit Cassianus *l. 1. de habitu Monach. c. 10.*) *veluti interdicta Evangelico præcepto Monachi recusantes, tantummodo caligis* (hoc est græce Sandaliis. *In Adnotationibus ejusdem Cassiani. V. caliga*) *suos muniunt pedes*, & paulo post: *Quibus tamen caligis, quamquam licite utantur, utpote Domini mandato concessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cum accedunt ad celebranda, seu percipienda Sacrosancta mysteria, illud æstimantes, etiam secundum litteram, custodiri debere, quod dicitur ad Moysen, vel ad Jesum filium Nave: Solve corrigiam calceamenti tui; locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Hactenus Cassianus.

§. IV. *Pileolus.*

1 Capite operto incedere usque ad præsentiam Altaris debet Sacerdos, ibi tamen, aperto capite, ad Missam procedere ex *c. Nullus Episcopus, de consecr. d. 1.* Sed dubium est, an ita pileolo uti quis possit, ut eo non amoto, celebrare Sacrum valeat. Negandum id est, citra facultatem rite concessam, vel citra necessitatem: hac enim necessitate existente, posse Sacerdotem, capite pileolo cooperto, celebrare, si non est opportunitas petendi facultatem, docet Delug. *de Euch. d. 20. sect. 4. n. 102.* gradumque necessitatis sic explicat Marchin. *de Ord. tract. 3. p. 3. Non crederem esse mortale* (*quidquid dicat Gavant.*) *absque dispensatione, sed cum justa causa, puta ob nimiam regionis frigiditatem, capitis debilitatem, vel senectutem, vel ob calvitiem, celebrare cum pileolo usque ad Canonem, si difficile esset petere dispensationem, & usus pileoli de raro contingeret. Ducor, quia decreta Sacræ Congregationis, de hac re, sunt directiva, non præceptiva, &c.* & infra: *Quod si alicubi est pœna excommunicationis, est comminatoria, quæ ex Suario, Sanch. Cajet. non semper est signum mortalis culpæ.* Hæc Marchinus: quoad illud quidem (*usque ad Canonem*) aliqui cum Bonac. *d. 4. de Euch. q. ult. p. 9 n. 29.* extendunt usque ad Consecrationem, aliqui cum Delugo mox citato loquuntur absolute.

2 Olim autem Episcopus, imo & Prælati Religionum pro suis dispensabant in hac re. Sic Henriq. Scortia, Layman, apud Dian. *p. 2. tr. 14. res. 58.* nunc id reservatur Pontifici in Missali novo Urbani VIII. his verbis: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum sine expressa licentia Sedis Apostolicæ non obstante quacumque contraria consuetudine.*

3 At vero sicuti ex Sanch. *l. 2. de matr. d. 40. n. 6. 7.* in multis potest Prælatus dispensare in casu necessitatis, quando non datur recursus ad Pontificem; ita poterit in hoc de Pileolo: solum adverte, non requiri magnum necessitatis gradum, quia res de qua agimus, non est tam gravis. Quare necessitates modo numero primo dictæ erunt sufficientes ad hoc, ut Episcopus, vel Prælatus possit dispensare, si non sit recursus, vel sit difficilis ad Pontificem, sicuti si difficile sit ad Prælatum recurrere, sufficientes ibidem erant ad hoc, ut id fieret etiam sine dispensatione. Id quod insinuat prædictum decretum *num. 2.* allatum, dum dicit (*Nemo audeat*) non enim est præsumere, quando necessitas urget, & non est petendi dispensationem opportunitas.

4 Sed quod peccatum est, cum causa quidem, sed sine dispensatione, quæ posset facile obtineri, celebrare cum pileolo? Dico citra scandalum, & contemptum, non esse mortale. Ratio est, tum quia non videtur ex se gravis irreverentia, tum propter Auctores magni nominis nobiscum sentientes. Sic Sylv. Aug. Tabien. Rodr. Henr. Graff. Bart. ab Aug. Mirand. Scort. Fag. Ledesm. quos sequuntur, citantque Marchin. *de ord. tom. 3. part. 3. c. 4. n. 11.* Dian. *part. 2. tr. 14. resol. 58.* Sane Vasq. allatus, approbatusque a Castrop. *de Sacrif. tract. 21. dis. unic. par. 10. nu. 10.* asserit, omnes Sacerdotes in Polonia, hieme, velato capite, usque ad consecrationem Altari adesse, probatque posita causa posse id fieri, etiam sine licentia, quia dictum *c. Nullus*, præsumptionem requirit.

5 In China licitum est celebrare totam Missam operto capite, quia ibi signum reverentiæ non est aperire, sed tegere caput, licet ad omnem scrupulum amovendum Pauli V. licentia ad id accesserit. Ita Præpos. *de Sacram. quæst. 3. art. 3. disp. 6.*

§. V. *Minister.*

1 Debet, ex Bonac. *de Sacram. dis. 4. q. ult. par. 9. n. 34.* sub obligatione mortali (esto non debere sub mortali dicant Navar. & Zerola apud Fag. *præcept. Eccl. 1. l. 3. cap. 21. n. 5.*) adesse qui ministret Sacerdoti sacrificanti. In necessitate tamen, & citra scandalum, illum abesse, non esset culpa. Ita Suar. Laym. Fagund. Dian. apud Delugo *dis. 20. de Euch. sect. 4. n. 103.* Semel, cum quidam Sacerdos

cerdos rusticaretur, convenissetque multitudo Agricolarum, die festo ad audiendum Sacrum, nec adesset, qui sciret Sacro ministrare, unum ex illis rusticis summarie idem Sacerdos instruxit, qui ad ipsius Sacerdotis nutum Missale transferret, vinum, & aquam porrigeret, tintinnabuloque, cum sacra Hostia elevaretur, signum daret; cæterum, in reliquis, sibi respondit Sacerdos, & ita factum est ut vix Ministri defectus apparuerit. Recte factum, & simili necessitate non reprobandum.

2 Fœminam ministrare Sacro, prohibitum est omnino, quare tum ipsam, tum Sacerdotem eam admittentem peccare mortaliter, docet Marchin. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 15. n. 2.*

3 Et in casu quidem necessitatis, potius conceditur a Doctoribus, celebrare sine ministro, quam illa circa Altare ministrante. Dico (circa altare) nam ministrante circa Altare viro, qui nesciat respondere, & respondentibus ex choro Monialibus, v. g. non esse prohibitum, nec inconveniens, docet, contra Vasq. Delugo, *ib.* cui sententiæ favet praxis; nam inde Moniales cantare *Gloria*, *Credo*, & similia, in aliquibus Missis, etiam solemnibus, videmus passim.

Scio Nunnum, & Sylvium, apud Dian. *par. 2. tr. 14. resol. 43.* adde Sylvest. apud March. *l. c.* concedere fœminis utrumque in necessitate, idest, assistere Altari, & respondere, sed iis non assentior, cum casui necessitatis, melius & minus periculose provideatur per Sacerdotem sibi ipsi ministrantem.

4 At qualis est gradus necessitatis, ut possit quis sine ministro celebrare? Certe, ut detur infirmo Viaticum, est sufficiens necessitas. Ita Sylvius Villal. aliique apud Dian. *loc. cit.* quidquid alii dicant cum Hurt. *disp. 4. de Sacrif. diff. 12. versus fin.* item, ut Sacerdos aliquo die festivo satisfaciat præcepto audiendi Sacrum, multo magis, ut multitudo Rusticorum idem præceptum adimpleat. Sic Villalob. Sylv. apud Dianam *loc. cit.* Ratio horum est, quia cum ex Delugo *disp. 20. de Euch. sect. 4. n. 103.* ministrum assistere Sacerdoti celebranti sit potius introductum consuetudine, quam jure; non est tanti rigoris, ut major necessitas requiratur. Atque ex his poteris de aliis similibus necessitatibus statuere.

5 Quod si carens ministro nolis, die festivo, facere Sacrum, potes sine peccato; quia potes sequi opinionem probabilem negantium, illam esse necessitatem sufficientem cum possit dici, præceptum audiendi Sacrum, non obligare, nisi, quando Sacrum haberi potest debito modo. Ita Bonac. *de Euch. disp. 4. q. ult. par. 9. n. 34.* aliique.

6 Dixi *n. 4.* (aliquo die festivo) nam, si Sacerdos v. g. Eremita vellet continuare, omnibus diebus festis, id facere, non concederem; siquidem, ut habet Suar. *de Euch. disp. 88. sect. 1. circa fin.* aliique apud Bonac. *loc. cit.* hæc esset voluntas, non necessitas, essetque novus vivendi modus, qui dispensatione indigeret: Nam propterea noluissem, quod Marchinus *de ord. tract. 3. par. 3. c. 15. n. 1.* id etiam continuate in Eremita concedens, adderet decipi in hoc Suarium. Nec enim tanto viro talis censura erat contorquenda, multo minus, quia nullam sui dicti Marchinus, si recte perpendatur, rationem affert; & insuper rationi a Suario allatæ non respondet.

At quis ejusmodi Eremitæ dispensabit? id non explicat Suar. Sed ego auctor essem Episcopo, ut regulariter rem remitteret ad Summum Pontificem, ad quem pertinet approbare modos bene, vel male vivendi. Lege Bellar. *de Monachis cap. 4.* Rodr. *tom. 1. quæst. Reg. 1. art. 4. circa medium*; Peyr. *tract. 2. Constit. Pyrrhi, a n. 2.*

Duo denique hic adverte. Alterum, celebrantem posse Missam inceptam prosequi sine Ministro, si Minister forte abiit, & aliquantulum expectatus non veniat. Ita Henr. quem sequitur Hurt. *disp. 4. de Sacrif. diff. 12. circa fin.* quia, quamvis, necessitate urgente a Missa incepta desistere quis possit, de qua re infra *lib. 2. c. 7. §. 1.* defectus tamen Ministri non est necessitas tanti momenti, quantum ad desistendum requiritur.

Alterum est, Ministrum, nisi desit in necessariis, ut si v. g. materiam ineptam sua culpa Sacerdoti tradat, & citra scandalum, & contemptum in suo ministerio, vix posse graviter peccare. Ita Bonacin. *de Euch. disp. 4. q. ult. par. 9. n. 36.* nam si relinquat respondere, vel inservire, in quo debet, non videtur in re gravi delinquere. Adde, nec obligari esse in gratia; quare si cum conscientia peccati mortalis inservit, non propterea novum mortale committit: imo puto, si cum debita reverentia accedit, ne venialiter quidem peccare, si alias spirituales exercitationes exhiberet.

§. VI. *Sanitas Corporis.*

1 NOn loquimur, quænam sanitas requiratur, ad hoc, ut ordinari quis rite valeat in Sacerdotem: id enim pertinet ad *tr. de Irregul.* sed posito quod sit Sacerdos, quænam necessaria sit, ut licite celebrari ab ipso possit, quærimus.

2 Illa requiritur, quæ non obstat integritati, & reverentiæ Sacrificii. Hinc a sacris Canonibus mox citandis excluduntur a munere sacrificandi patientes morbum caducum, dœmoniaci, capite læsi, cæci, digitis carentes, vomitu laborantes, & similes: magna enim esset irreverentia, vel reliqui propter hæc sacrificium imperfectum, vel indecenter tractari.

3 Illos ergo, qui morbo caduco, vel simili, qui facile revertitur, vexantur, ita convalescere oportet, ut per experientiam alicujus temporis recuperatam salutem probent.

Pro dæmoniacis, aliqui juxta *c. Communiter dist. 33.* experientiam anni de recuperata salute exposcunt, pro aliis morbis, juxta *c. Nuper 7. quæst. 1.* experientiam triginta dierum. Sed textibus bene pensis, merito Suar. Sayr. Regin. aliique apud Bonac. *de Irreg. disp. 7. quæst. 1. par. 2. n. 22.* concludunt, ad Episcopum pertinere judicium, an aliquis liberatus sit morbo, pensatis morbi, & personæ conditionibus. Legatur omnino Suarez *de Cens. disp. 51. sect. 1. num. 5. & 7.* qui pro iis, qui jam Ordinem susceperunt, de quibus loquimur, ait, requiri quidem judicium Episcopi, sed id non esse dispensationem, sed declarationem tantum: declarationem intellige authenticam, scilicet a Superiore dimanantem, nam propterea ego censeo, non sufficere, si fiat a Doctore privato; Posse tamen fieri a Provinciali pro suis subditis Regularibus, quod iustertius pro quodam Patre Capuccino interrogatus putavi, quia satis illa pro subditis est authentica declaratio.

4 Iidem insuper *ib.* notant, laborantem morbo caduco, si raro, puta, semel in mense cadere in terram solet, idque absque clamore, vel spumarum emissione, vel horribili corporis agitatione, posse celebrare, adjuncto socio Sacerdote jejuno, qui possit, si fuerit opus perficere Sacrificium.

5 Denique, qui lepra, vel simili exteriori deformi morbo laborat, in quo tamen non sit prædictum periculum, sed solum quidam horror astantium, non excluditur omnino ab Altari, sed prohibetur, ne celebret in publico. Ita Suar. *de Sacr. disp. 82. initio.*

6 De Luseo dixi *cap. 5. §. 5. n. 5.*

§. VII. *Munditiae Corporis, & lotio manuum.*

1 DE his sufficit afferre quæ breviter notat Suar. *de Sacram. disp. 82. in proœmii fine. Decent*, inquit, *munditia corporalis a Sacerdote sacrificaturo adhibeatur, quantum recta ratio dictat; & ideo, juxta Missalis regulas, Sacerdos celebraturus manus corporaliter lavat: nam licet id etiam fiat; in significationem spiritualis munditiæ; tamen etiam fit propter ipsam munditiem corporalem, & omitti facile non debet; quamvis non videatur illa sufficiens materia rigorosi præcepti.* Hæc ille.

2 Idem propter similem rationem erit de lotione manuum post spoliatas sacras vestes; id, quod per hanc occasionem his adnotasse sufficiat.

L I B E R S E C U N D U S

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, dum actu celebrat.

CAPUT PRIMUM.

De intentione Sacerdotis in celebrando.

§. I. *De fine, quem potest, vel debet intendere Sacerdos in faciendo Sacro.*

1 SAcrificium, inter omnes actiones Virtutis Religionis est excellentissima actio, qua scilicet veneramur Deum O. M. ut dignum, in cujus honorem vel nostra ipsa vita destruatur; id, quod significare profitemur, non quidem verbis, sed ipsa actione Sacrificii: in quo semper esse debet destructio rei oblatæ. Offertur autem in Missa ipse Christus Dominus, ejusdemque Christi destructio intervenit; quatenus per consecrationem Corporis, & Sanguinis, ponitur idem Christus in proximo statu, seu via destructionis; quia nimirum ex vi consecrationis Christus reproducitur sub speciebus panis, & vini, & ut sic reproductus ponitur in tali statu, ut mox, corruptis speciebus, destruatur, seu desinat esse, non quidem destruatur absolute, sed ex vi amissionis talis esse reproducti; Siquidem, si per impossibile, non esset in tali sua reali existentia in Cœlo, sed solum in esse sacramentali sub his speciebus; certe, ex vi corruptionis talium specierum, destrueretur omnino, & non amplius existeret: Vides veram destructionem victimæ? Quare, sicuti non quando physice moriebatur, sed quando jugulabatur, seu graviter percutiebatur a Sacerdote Ovis v. g. dicebatur mactari, seu sacrificari: & liquida, ut vinum, & oleum, non quando physice destruebantur, sed quando in terra, v. g. vel ex toto, vel ex parte effundebantur, dicebantur sacrificari, seu libari: sic quando in consecratione accipit Christus hunc statum, quo proxime ponitur in via ad dictam destructionem, recte sacrificari vere, & realiter dicitur. Nam quemadmodum per gravem percussionem ovis moritura inde ad quadrantem, v. g. & vinum, oleumve per effusionem destruenda inde ad aliquod tempus, quia ponuntur in proximo statu destructionis, in omni loquendi proprietate dicuntur sacrificari: ita Christus Dominus, quia ponitur sub speciebus, inde ad modicum tempus, iis corruptis, destruendus, dicitur in omni proprietate sacrificari.

Hic mihi diu de hac re cogitanti apparuit bonus modus explicandi, qua ratione, in Missa, reperiatur victimæ destructio tam essentialis in omni proprie dicto Sacrificio. Nam per alios modos, quibus utuntur Doctores apud Jo: Delugo *de Eucharist. disp. 19. sect. 4. & 5.* & per ipsum modum, quo idem confutatis cæteris, utitur, nunquam habetur vera, & realis, & non metaphorica destructio, quæ realis, & vera certe habetur per nostram prædictam explicationem. Sed hæc fuse explicuimus *in Tract. Theologico de Sacram.*

2 Cum igitur, ut dicebam, Sacrificium sit prædictus excellentissimus Religionis actus, certum est, ultimum Sacerdotis sacrificantis finem debere esse, Deum modo prædicto venerari, qui certe finis semper saltem implicite aderit, quoties Sacerdos intenderit juxta Ritum Sanctæ Ecclesiæ celebrare, nec talem ritum, quoad substantialia, & graviter necessaria, velit propter quemcumque alium finem, relinquere. Secus fore mortale peccatum nemo dubitat, quia tunc Sacerdos præponeret substantialibus, & graviter Missæ necessariis illum alium finem, quod esset negligere Dei præceptum in re gravi. Lege S. Thom. *2. 2. quæst. 232. art. 3.*

3 Numquamne igitur sine mortali peccato potest Sacrificium celebrari a Sacerdote propter alium finem? Et, Æquene peccabitur, si Sacerdos celebret, ob vanam gloriam, vel ob lucrum, vel quid simile?

4 Dico, si propter finem mortaliter peccaminosum celebret Sacerdos, certum esse, peccare mortaliter, ut si quis v. g. celebraret ob finem aliquod notabile furandi. Peccaret item mortaliter si propter alium quemcumque finem vellet relinquere, seu relinqueret ritum prædictum in necessariis. Ratio utriusque est, quia in hoc secundo casu Dei præceptum, ut modo dixi, negligitur, & in primo intenditur finis mortaliter peccaminosus, a quo actio specificationem sumit.

5 An autem in primo dicto casu essent duæ malitiæ, specie diversæ, altera propter intentionem furti, contra Justitiam, altera contra Religionem, propter irreverentiam, quæ irrogatur Sacrificio, dum assumitur, tanquam medium, ad malum finem: posset esse quæstio, quam tamen breviter expedio, affirmando esse duas, furti, ut certum

tum est, & sacrilegii propter dictam gravem irreverentiam, quæ certe in tali intentione reperitur, dum vis uti actione tam sancta ad finem tam perversum.

6 At vero, si propter finem venialiter peccaminosum quis principaliter celebraret, v. g. ob vanam gloriam, vel lucrum venialiter malum, solum venialiter peccaret. Sic Sanch. *lib. 1. in Decal. c. 3 n. 1.* Ratio est, quia universaliter tunc est mortale ordinare operationes virtutum: v. gr. ministrare Sacramenta, audire Sacrum, opera Misericordiæ exercere, & alia hujusmodi, atque adeo ipsum facere Sacrum; tunc inquam, est mortale ordinare hæc ad alium finem, quando in eo fine ita sistit, ut interveniat voluntas omittendi, ob illum finem, aliquod Dei præceptum grave. Ita Sylv. Nav. Henr. apud Sanch. citatum. At in casu nostro non omittitur tale quid, ut supponimus, ergo mortale non erit, solum erit veniale, sicuti venialis est finis. Quamvis enim adsit aliqua ordinis perversio, cum deberet celebrari Sacrum, propter Dei gloriam duntaxat, & non propter vanam gloriam, tamen hæc perversio non est gravis, patet, quia jam remanet finis ultimus ipsius gloriæ in eo animo, quo servantur substantialia, & necessaria Missæ; solum additur hic alius finis, qui cum, ut diximus, sic venialiter peccaminosus, illum finem ultimum non excludit, sed solum leviter, ut ita dicam, commaculat.

7 Denique si propter finem indifferentem, quia principaliter celebraret, v. g. ut amico complaceat, alias non sacrificaturus, idem dicendum erit, scilicet non peccaturum mortaliter. Ratio est: quia, ut modo dictum est, non intercedit voluntas omittendi aliquod grave præceptum. Puto tamen venialiter peccaturum: quia ordinare res sacras, & spirituales ad hæc temporalia, nonnulla perversio est, licet minor, quam si ordinentur ad finem venialiter malum, de quo, *in præc. num.*

8 Sed audi, quod Deus te amet, Lector, id quod, quæ diximus, illustrabit. Erat quidem Concionator cæterum pius, ac Religiosus, qui tamen concionari in diebus Quadragesimæ nolebat, nisi stipendium a prædicationis ministerio ipsi promitteretur. Rursus erat alius, qui invitatus ad faciendum in quadam villa Sacrum, ibat perlibenter, quia ibi opipare a domino villæ excipiebatur, Sacrum tamen bona devotione operari, seque ad illud, pro virili parte, disponere solebat, ita ut facete usurparet, se agere gratias consuevisse illi domino, pro epulo temporali, non minus, quam pro spirituali. Hi duo, concionator, & Sacerdos, cum ego Messanæ olim in Collegio nostro versarer, simul convenerunt ad interrogandos nostros, an peccarent. Dixi, peccare dumtaxat venialiter, nam ordinabant Concionem & Sacrum ad fines illos temporales, cum iterum ultimate consisterent in Deo, propter quem Conciones utiliter, & Sacrum religiose peragebant. Addidi tamen facile eos potuisse etiam a veniali se liberare, si solum minus principaliter intenderent alter honestam refocillationem, alter honestum lucrum.

§. II. *De intentione, quam Sacerdos habere debet consecrandi ante, vel dum operatur Sacrum.*

Præmittitur divisio, & explicatio Intentionis.

1 INtentio consecrandi absoluta (nam de conditionata agere pertinet ad Scholasticos) quam Sacerdos habere potest, dum Sacrificium celebrat (id quod est commune in conficiendis omnibus Sacramentis) quadruplex est. Actualis, Habitualis, Virtualis, Interpretativa.

2 Intentio Actualis est, qua quis actu intendit aliquid facere, estque duplicis generis. Prima, qua, quis advertens quid faciat, volens illud agit. Secunda, qua quis reflectens ad ipsam voluntatem, qua vult aliquid agere, illam vult. Hanc intentionem, in actu signato, illam in actu exercito, appellat Cajetan. apud Suar. *de Sacr. in fin. Comment. ad q. 64.* S. Thom. *de Sacr. art. 8.*

3 Habitualis est intentio mere præterita, nondum retractata, v. g intentio, quam heri habui eundi Romam, si eam non revocavi, nec aliud addidi, dicetur hodie habitualis. Alio modo etiam sumitur intentio habitualis, quæ pro habitu scilicet ex frequentatis actibus acquisito aliquid intendit. Ut si quis v. g. sæpe digitos volens moveat, etiam dormiens, etiam amens ad illos movendos, sine advertentia se applicabit.

4 Virtualis est eadem prædicta intentio præterita nondum retractata, sed addit unum, quod remaneat in homine, & influat in opus quod de præsenti homo facit, v. g. heri intendi ire Romam: hodie nihil expresse de Roma cogitans, assumo media; idest, surgo e lecto, exeo domo, navim conscendo, &c. dicor in his mediis assumendis habere intentionem virtualem adeundi Romam. Addit ergo virtualis supra habitualem unum aliquid, per quod moveor ad illa media peragenda, quæ ad finem heri propositum, & nunc non cogitatum conducunt. Quid autem sit hoc aliquid, quod in me remanet post intentionem heri habitam, quodque me nunc movet ad illa media suscipienda, gravis est inter Doctores disputatio. Et alii quidem cum Suar. *de Sacr. disp. 13. sect. 3. §. Quocirca*, docent, esse applicationem potentiarum externarum hominis, quæ ex vi intentionis præteritæ remanent applicatæ ad ea media. Alii cum Vasq. *de Sacr. disp. 138. c. 6. n. 78.* putant esse connexionem quamdam, quæ remanet inter primam intentionem, & subinde inter actiones subsequentes. Alii cum Coninch. *de Sacr. q. 74. art. 8. dub. 1.* dicunt, esse quamdam entitatem necessario a prædicta prima intentione relictam in imaginatione, & appetitu sensitivo, seu etiam, saltem aliquando, ex Delugo *disp. 8. de Sacr. sect. 5. a n. 84.* in intellectu, & voluntate, quæ entitas (quamvis modo vix perceptibili) movet potentias ad illos consequentes actus. Quæ tamen omnia, & similia in Scholis agitanda relinquere nostrum est.

5 Denique intentio interpretativa, quam indirectam etiam appellamus, est ea, qua quis aliquid vult, tantum in causa: ut, si quis, sciens, se solitum in ebrietate occidere homines, velit ebrietatem, indirecte, & interpretative dicetur velle, seu intendere homicidium. His positis, duobus dictis rem, quæ ad nos facit, expediam.

Intentio Actualis, & Virtualis approbatur in casu nostro, non vero habitualis, & interpretativa.

6 Dico primo, intentionem actualem consecrandi, ut etiam virtualem sufficientem esse in Sacerdote, ad hoc ut valide, & sine culpa sacrificium celebret. Ita iidem, aliique passim. De actuali non indigemus probatione. De virtuali ratio est, quia Deus non requirit aliam intentionem in administrandis & conficiendis Sacramentis, nisi illam, qua homo rationali, & humano modo operatur, qualis est intentio virtualis, cum qua communiter homines operantur: nam perpetuam actualem intentionem ad rem, quam intendunt, nec habent, nec moraliter habere mortales possunt, cum patet experientia, tunc minus nos actu attendere, cum maxime attendere conamur. Adde, quod, cum tam facile sit humanæ menti ad alia divertere, si actualem intentionem omnino requisisset Christus Dominus in Sacramentis conficiendis, ea continuæ nullitati exposuisset.

7 Dico secundo, intentionem habitualem, vel interpretativam sufficientem non esse. Ita iidem. Ratio est, quia consecratio, ut etiam quælibet alia Sacramenti confectio est instituta a Christo, ut exerceatur, sicuti modo dictum est, more rationali, & humano, non vero veluti a Psytaco, quod fuisset indecentissimum, cum ministerium, quod fit nomine Christi, peragendum esset more brutali: At actio per intentionem habitualem, vel interpretativam facta, non est in se, & formaliter libera ut patet, quia ut sic, potest fieri ab amente, vel ebrio, vel dormiente.

Praxis prædictæ Intentionis consecrandi.

8 Ex his infero primo, quod Sacerdos, quamvis propter devotionem, & reverentiam debeat procurare actualem intentionem, in ea tamen procuranda anxius esse non debet. *Ait bene Cajet.* (sunt verba Suarii *in fine Comment. q. 64.* S. Thom. *de Sacr. art. 8.*) *actualem intentionem non esse intelligendam in actu signato, quia non necessarium est, nec expedit, ut Sacerdos, v. g. dum consecrat, hunc actum interius repetat, Ego intendo conficere: sed melius est, ut de ipso ministerio a se conficiendo cogitet, quam vocavit Cajet. actualem intentionem in actu exercito, & est potius attentio quadam ad res sacras peragendas, cum qua est conjuncta voluntas perficiendi eadem ministeria. Quamvis necesse non sit hanc semper actu exercere, neque nimiam diligentiam ad hoc exhiberi.* Hæc Suar. qui ideo advertit hanc, quæ est intentio actualis, non esse necesse semper actu exerceri, quia succedere sufficienter potest virtualis.

9 Infero secundo duos casus, quorum resolutio dilatare poterit conscientiam Sacerdotis. Sit primo, Sacerdos, qui post Ordinationem habet semel tantum hanc intentionem: *Ego, quoties in tota mea vita induam Sacras Vestes, accedam ad Altare, & Sacrum aggrediar, volo consecrare*: si nunquam ejusmodi intentionem revocet, sed nec unquam renovet, validene consecrabit, licite, in tota sua vita? Dico consecraturum valide, & licite. Valide, quia in assumendo advertenter, ut suppono, illas sacras vestes, in accedendo ad Altare, &c. adest virtualis intentio. Licite, quia non est Sacerdos obligatus nisi habere intentionem conficiendi Sacramentum more humano, ut supradictum est *n. 8.* quam satis superque hic jam habet.

10 Sit secundo: Sacerdos, qui rite initietur Sacerdotio, nec unquam aliam intentionem consecrandi habeat, sed nec habeat contrariam non consecrandi, & sic celebret per totam suam vitam, validene, & licite consecrabit? Dico valide, & licite consecraturum, si in cæteris non desit. Ratio est, quia, ex una parte, in assumptione Sacerdotii adest sufficiens intentio consecrandi: hoc enim quis vult, dum vult fieri Sacerdos, illudque munus exercere: & ex alia, sufficiens intentio adest virtualiter in ipsa actione, quia Missam celebrare intendit, & ad eam se disponit, vel in aliis actionibus, & precibus præcedentibus consecrationem.

11 Sed placet verba Henr. *l. 1. c. 12. n. 2.* afferre in hanc rem, ne cui scrupuloso videatur nova doctrina hactenus tradita. *Intentio virtualis,* inquit, *dicenda est, quamvis non videatur fluxisse ex efficaci vi, & motivo primæ intentionis, aut quia licet nunquam habuit intentionem sic explicitam, Volo facere, quod Romana Ecclesia intendit, idest, quod Christus instituit; habuit tamen confusam, ut si quis Ordines sacros suscepit, ut fiat Sacerdos, & Minister Ecclesiæ, & absque alia formali intentione (si nunquam habuit contrariam) consuevit celebrare, & ministrare Sacramenta etiam cum distractione mentis, hic enim conficit Eucharistiam, & alia Sacramenta.* Hæc Henr. Et paulo aliter Regin. *t. 2. l. 26. c. 3. n. 38.*

12 Quando igitur aliqui docent intentionem, qua quis suscipit Ordines hoc animo, ut fiat Sacerdos, non sufficere ad conficienda Sacramenta; recte docent, quia hæc tantum est intentio habitualis: at addito quod Sacerdos vestes sacras induat Missæ orationes dicere incipiat, &c. jam non sistit in mera intentione habituali, sed addit virtualem, atque adeo hanc sufficere merito docuit dictus Henr. aliiq; Bonac. *de Sacr. disp. 1. q. 3. p. 2. §. 3. n. 15.*

13 Addo: quod in nostro casu vix moraliter fieri potest, ut non adsit aliquando ipsa actualis intentio consecrandi, quando enim Sacerdos existens, v. g domi, statuit Missam celebrare, & quando in ipsa Missa dicit sic: *Fiat Sacrificium nostrum ut placeat tibi*. Item, *Benedic hoc Sacrificium*. Item, *ut nobis Corpus & Sanguis fiat dilectissimi Filii tui*. Imo, & quando actu consecrat, proferens verba consecrationis, actionesque sacras exhibens, quid aliud facit, nisi saltem in actu exercito, ut modo loquebatur, ex Cajet. Suar. consecrationem intendere?

§. II. *Supra quam materiam cadat Intentio consecrandi?*

1 QUamvis cum de materia Consecrationis agendum erit, hæc quæstio tractanda esset; hic tamen quia de intentione agimus, commodum etiam habet locum, quam per aliquot casus magis practicos discurrendo, expediemus.

P R I M U S   C A S U S.

De Particula ignota Sacerdoti.

Ubi

Defenditur Nunnus contra Dianam.

2 MInister posuit supra Corporale in Altari particulam consecrandam nec id, ante seu scivit, seu advertit Sacerdos, advertit autem post Consecrationem; dubitavit, an remanserit consecrata; quod est, dubitasse, an intentio consecrandi se extendat ad materiam Sacerdoti præsentem, quamvis ipsi incognitam.

3 Docet Diana *p. 2. tr. 17. res. 19.* Nunnum *2. p. q. 74. art. 2 diff. ult.* asserere remansisse consecratam, quia intentio Sacerdotis, nisi contrarium voluerit, cum præsumatur religiosa, præsumitur ferri ad omnem materiam consecrabilem præsentem.

4 Sed vera sententia merito negat. Ita Coninch. *de Sacr. q. 74. art. 2. dub. 3. num. 39.* aliique apud eumdem Dianam, quia voluntas non fertur ad omnino incognitum; quare voluntas Sacerdotis, quantumcumque religiosa, non extenditur ad consecrandam formulam sibi prorsus ignotam.

5 Dixi (docet Diana) nam ut observat Delugo *de Sacr. disp. 8. sect. 7. n. 218.* id Nunnus nequaquam dicit; loquitur enim in alio diver-

diverso casu, scilicet quando Sacerdos aliquam Hostiam præparavit, postes vero a Sacrista, v. g. vel ab alio, vice illius Hostiæ, ponitur alia Hostia inscio Sacerdote, vel inveniuntur esse duæ Hostiæ loco unius; in quibus casibus Nunnus dicit illas manere consecratas, quia non alligavit Sacerdos intentionem suam ad consecrationem illius Hostiæ, quam suis manibus præparavit, ut excluderet aliam, quam postea in Altari acciperet consecrandam; semper enim intendit consecrare id, quod in Altari ad hoc idem ipse invenit, & accipit consecrandum: quæ doctrina vera est propter rationem mox *nn. 9.* dicendam: illa autem, quam ei auctori tribuit Diana, esset, omnino falsa, & improbabilis propter rationem *n. præc.* dictam.

SECUNDUS CASUS.

De Hostiis numeratis, quæ non omnes consecrari intenduntur.

6 OFfert Minister Sacerdoti decem Hostias (ut ipse putat) consecrandas, quibus nec plures, nec pauciores intendit consecrare Sacerdos, sed inventæ post consecrationem fuere undecim, vel novem, suntne consecratæ omnes, nullæ, an decem dumtaxat?

7 Dico, Sacerdotem male fecisse astringendo intentionem ad solas decem: debebat enim, juxta Ecclesiæ consuetudinem, velle consecrare omnes præsentes inibi consecrabiles. Sed quando quidem in hunc errorem incidit, sciat cum communi opinione, nullam a se fuisse consecratam. Sic Suar. *de Sacr. disp. 45. sect. 6.* & hic Coninch. *de Euch. q. 74. ar. 2. dub. 3. a n. 31.* Laym. *l. 5. tr. 4. c. 2. a n. 22.* Vasq. *de Sacr. d. 171. c. 1. n. 1.* aliique. Ratio est, quia intentio Ministri debet respondere, & quadrare verbis, quibus consecrat, & verba intentioni: secus per verba non significaretur, quod intenditur. Cum ergo verba sint demonstrativa per pronomen, *hoc*; determinata esse debet materia, & quæ signari, demonstrarique possit per dictum pronomen. At in casu, de quo loquimur, falso demonstrantur a Sacerdote decem, quandoquidem tot non sunt, & sic per verba non significatur, quod intenditur, ideoque nec consecratur.

8 Simile quid dicunt Doctores iidem *ib.* in eo casu, quo (licet cum sacrilegio) vellet quis unam partem proportionalem Hostiæ, vel mediam non designatam consecrare, quia in nihil determinate ferretur intentio; cum tamen, si mediam v. gr. ex parte sibi dextera vellet (licet item cum sacrilegio) consecrare, valide fieret consecratio, quia jam est pars determinata.

Quid, si quis ita intendat: *Volo consecrare eas particulas ex his præsentibus*, seu, *eam partem hujus Hostiæ, quam vult Antonius*, vel *quam vult Deus?* Dico in irritum ire consecrationem. Ratio est jam dicta, quia nisi ipsi Sacerdoti antea manifesta sit ea hominis, vel Dei voluntas, non posset per illud pronomen, *hoc*, significare determinate materiam illam. An tamen possit offerri Sacrificium pro eo, quem vult Deus, dicam *c. 2. §. 9. n. 17.*

9 Denique adverte, quod si quis, cum sint Hostiæ undecim; v. g. appositæ ut consecrentur, ipse tamen vel nesciat numerum, vel etiam existimet esse decem, vel tredecim, seu plures, vel pauciores, intendat autem (ut intendere semper debet) omnes præsentes consecrare, omnes consecratæ remanebunt. Ratio est, quia error ille, vel ignorantia, in intellectu nihil obstat intentioni practicæ volentis omnes præsentes, & sibi in confuso cognitas consecrare.

TERTIUS CASUS.

De Hostiis non consecratis forte confusis cum consecratis.

10 SI accidat per alicujus incuriam misceri particulas consecratas cum non consecratis, consecretur totus cumulus cum intentione consecrandi eas, quæ consecratæ non fuerint. Ita iidem citati: nam sic, quia jam intentio est ad determinatam materiam, licet soli Deo, vel Angelis notam, eæ, quæ consecratione indigent, consecrabuntur. Neque enim necesse est omnes partes materiæ consecrandæ a Sacerdote cognoscantur; cum ad hoc, ut intentio determinate feratur in materiam, non requiratur distincta ejusdem materiæ cognitio, sed satis sit confusa; secus, quando in magna Pyxide multæ formulæ sunt consecrandæ, cum non omnes distincte noscantur, in irritum abiret earum consecratio, contra sensum, & praxim omnium Fidelium; & Ecclesiarum.

QUARTUS CASUS.

De Hostiis super Altare, non vero super Aram consecratam positis.

11 SAcerdos celebraturus habet in Sacristia intentionem consecrandi formulas: accidit autem, ut illæ inclusæ in consueta Pyxide collocatæ super Altare fuerint a Ministro, non autem super Aram consecratam, seu super Corporale. Processit in Sacrificio Sacerdos, consecravitque Hostiam majorem, sine ulla prorsus prædictarum formularum memoria. Remanserunt hæ formulæ consecratæ, necne?

12 Tannerus, aliique apud Dian. *p. 3. t. 6. ref. 103. & p. 5. tr. 14. ref. 19.* probabile putant remansuras consecratas. Ratio est (inquiunt) quia Sacerdos habuit intentionem actualem illas consecrandi, nec unquam revocavit; & ex alia parte processit ad faciendum Sacrum, & ad consecrandas eas omnes a se animo destinatas, quæ sibi præsentes essent, ut certe hæ fuerunt; & quamvis, si advertisset illas carere debito situ, revocasset intentionem, non tamen in facto revocavit.

Afferunt exemplum; nam si Sacerdos advertisset se forte esse in peccato mortali, abstineret a consecrando; si tamen non advertit, non propterea non valide consecrat: non enim est considerandum id quod fecisset, sed quod actu intendit, & fecit.

13 Suar. *de Sacr. d. 43. sect. 6. §. Sed objicies.* Gavant. *in Rubr. Miss. p. 3. tit. 7. nn. 4.* aliique, verisimilius docent non remansuras consecratas. Ratio est, quia contra consuetudinem Ecclesiæ est, & peccatum, extra Aram, & Corporale, velle consecrare. Ergo cum omnis Sacerdos præsumendus sit habere intentionem conficiendi Eucharistiam rite, & sine peccato, præsumitur noluisse consecrare in prædicto situ.

14 Sed claritatis, & doctrinæ gratia tres nobis sunt hic casus distinguendi.

Primus est, si Pyxis continens particulas consecrandas posita fuit super Aram consecratam, itidemque super Corporale.

Secundus est, si posita fuit super Altare v. g. in cornu, seu versus cornu Epistolæ, & non super Aram consecratam, sed nec super Corporale.

Tertius est, si fuit posita super Corporale quidem, sed non supra dictam Aram; accidit enim sæpe, ut Corporale latius extendatur quam Ara. Vel contra, si super Aram, & non super Corporale, id, quod evenire posset in casu, quo angustius esset Corporale, quam Ara.

15 Dico primo, in primo casu eas particulas remanere consecratas. Ita Suar. Regin. Coninch. aliique apud Bonac. *de Sacrif. disp. 4. q. 2. p. 6. n. 4.* Ratio est, quia ex una parte jam rite, & sine peccato fit ejusmodi consecratio, & ex alia adfuit sufficiens intentio in Sacristia, ex qua processit ad consecrandas omnes Hostias animo destinatas.

Atque hic nota id verum esse, hoc est, remanere consecratas, etiam si Sacerdos non aperiat Pyxidem forte clausam, quando profert verba consecrationis. Ratio est, quia non est necesse, ut videatur a Sacerdote materia consecranda, cum sufficiat, ut sit præsens, & demonstrabilis per pronomen, *Hoc*, qualis certe est ea materia, quæ est clausa in Pyxide, & qualis non est, si clausa foret in tabernaculo, vel post parietem, ut passim Theologi *ib.* docent.

16 Dico secundo, in secundo casu, eas particulas non remanere consecratas. Ratio est illa, quam diximus ex Suario *n. 13.*

17 Ad rationem contrariæ sententiæ Tanneri, relatæ *n. 12.* Resp. negando Sacerdotem habuisse intentionem illas particulas, in indebito situ positas, consecrandi; imo dicimus habuisse implicite intentionem non consecrandi; ut probat ratio Suarii.

18 Exemplum allatum contra nos de Sacerdote non advertente se esse in peccato mortali, videtur urgere: & urgere fortasse magis alia exempla, quæ potuissent adduci. Nam si v. g. Sacrista Hostias confecisset cum fermento, certe si illas nesciens Sacerdos Latinus consecraret, valide consecraret, licet si sciret, nunquam consecrasset. Eodem pacto si mente distractus Sacerdos Hostiam non obtulisset, sane si adverteret illam non oblatam, nunquam consecraret, & tamen si consecrat, valide consecrat, & alia plura sunt non absimilia.

Quibus tamen responderi non difficulter potest. Nam in casu dictorum exemplorum debuisset Sacerdos, aut nihil, vel unam tantum speciem, idest vinum consecrare, si sacrificare voluisset; & illos defectus noluisset: id, quod nullo modo præsumendum est velle ipsum, quia id repugnaret cum voluntate, quam supponitur habere integre sacrificandi. At in casu nostro, nolens illas particulas non rite collocatas consecrare, bene stat cum voluntate celebrandi integrum Missæ Sacrificium, legitimam Hostiam majorem solum consecrando; quare in hac voluntate integre celebrandi, non involvitur voluntas consecrandi particulas existentes in situ indebito: cum contra, in eadem voluntate integre celebrandi, involvatur voluntas consecrandi in mortali non cognito, in fermentato, in non oblato.

19 Dico tertio, in tertio casu apparere aliquam difficultatem; ejus tamen resolutionem dependere ab ea quæstione, an sit peccatum consecrare Hostias positas supra Corporale, sed extra Aram consecratam, vel supra Aram, sed extra Corporale: si enim est peccatum, cum intentio Sacerdotis, ut diximus cum Suario *n. 13.* sit religiosa, non se extendet ad Hostias extra Aram, vel extra Corporale collocatas: si non est peccatum, extendetur. Cum ergo communis doctrina sit, esse peccatum, ut ex supradictis *l. 1. c. 5. §. 1. a n. 1. & §. 2. n. 1.* patet, sequitur, verosimilius esse, non remanere consecratas.

20 Quoniam vero res in secundo, & tertio casu, ut omnes, & Doctores citati, fatemur, valde dubia est, ideo non profane agendum cum his particulis, sed vel sub conditione in alia Missa sunt consecrandæ, vel sumat idem Sacerdos post assumptum Calicem.

Quid, si quis consuevit consecrare particulas collocatas extra Aram & extra Corporale, sed sufficienter sibi præsentes, putans ex invincibili ignorantia id rite fieri?

Resp. tunc eas futuras consecratas, quia etiamsi advertisset, consecrasset, ut supponis (& quidem valide consecrasset, quia sunt sufficienter præsentes) unde is Sacedos per accidens ratione suæ ignorantiæ, & consuetudinis, nec habet, nec præsumitur habere aliam voluntatem, idest voluntatem non consecrandi in illo situ, qui vere est indebitus, jam enim ipse putat, esse debitum, atque adeo rite se, ac sine peccato consecrare, quare ipsi non obstat præsumptio a Suario, & a nobis dicta *n. 13. & 16.*

21 Unum denique advertit Laym. *l. 5. tr. 4. c. 3. n. 15. fin.* quod si Sacerdos ita secum statuat: Si contingat me tempore oblationis non recordari formularum appositarum pro communione populi, vel si contingat, tempore consecrationis, me non recordari oblatarum, tunc nolo eas consecrare: advertit, inquam, Layman, quod intentio talis conformis non sit communi intentioni, ac praxi Ecclesiæ. Hæc ille.

22 In qua doctrina unum placet, alterum nequaquam. Placet, quod fiet sicuti Sacerdos intendit; id enim verum ex communi doctrina est. At quod peccet, si taliter apud se statuat, non placet. Peccaret quidem, si id intenderet de sua Hostia, nam sic, supposita humanæ memoriæ fragilitate, subjiceret periculo validitatem sui Sacrificii; si tamen id intenderet de formulis, de quibus Layman agit, non video, unde contrahatur peccatum: tunc enim Sacerdos si oblivisceretur, jam esset certus, se illas non consecrasse, & ex alia parte, nulli se periculo exponeret. Quod autem ejusmodi intentio sit contra praxim Ecclesiæ, verum est, quoad Hostiam necessariam Sacrificii, propter dictum periculum non sacrificandi valide; sed quoad particulas Sacrificio non necessarias, fuisset ejusmodi praxis probanda, non supponenda.

QUINTUS CASUS.

De Guttis vini in Calice discontinuis.

Ubi,

Defenditur Coninch. contra Layman.

23 QUod in hoc titulo proponimus, sic resolvit Ægidius Coninch. *de Euch. q. 74. ar. 2. d. 3. n. 43. Nota legitimam intentionem consecrationis Calicis secundum communem, & optimam praxim fieri solum circa omnem humorem consecrabilem, qui in Calice per modum continui aut quasi continui continetur; ut comprehendat etiam aquam vino permistam (quæ etsi in vinum non convertatur, vere consecrari potest) & guttas vini, quæ proxime continuo liquori Calicis intrinsecus adhærent, ita ut parva Calicis agitatione, reliquo vino misceantur: Tales enim guttae vini, vel prius abstergi, vel cum reliquo vino consecrari omnino expedit, ne materia non consecrata misceatur consecrata. Quare nisi consecrans aliud expresse intendat, censetur communiter hanc totam materiam, & nullam aliam consecrare; & consequenter, nec guttas remotiores, circa extremum labium Calicis adhærentes. Quamvis magis expediat prius omnes guttas præsertim remotas abstergere, & tunc simpliciter omnem materiam consecrabilem, quæ est in Calice, consecrare. De guttis autem externis Calici adhærentibus nihil laborandum est, quia nemo, nisi id expresse intendat (quod cum injuria Sacramenti fieret) censetur eas velle consecrare.* Hæc Coninch.

24 Layman vero *l. 5. tr. 4. c. 5. n. 15.* cum de hac re fere eadem excripserit, sic ait: *Quod porro Coninch. ait, eas quoque vini guttas consecrari, quæ intra Calicem reliquo liquori proxime adhærent, ut levi Calicis commotione admisceantur, difficultatem habere videtur: quandoquidem determinari non potest, quanta omnino esse debeat talium guttarum propinquitas: fatetur enim ipsemet remotiores non consecrari; neque vero potest consecratio (sicuti neque alterius Sacramenti confectio) pendere a futuro eventu contingente ut nimirum ea solum guttæ consecrentur, quas postea continget Calicis agitatione reliquo liquori commisceri.* Hactenus Layman.

25 Verum enim vero videor me posse Ægidii partes agere, & ut clarius procedat defensio, inquiro, si contingat (ut sæpe, ne dicam, semper, profecto contingit) te immediate ante consecrationem commovere, seu ad latus flectere Calicem, quo motu, totum vinum ad latus cuppæ adlabitur, deserens vino conspersum aliud latus: Inquiro, inquam, si proferens supra hujusmodi Calicem sic inclinatum consecrationis formam, illud vinum, quo latus conspersum est, consecratur, necne? Sane consecratur, quia continuum est cum reliquo: secus reposito in suo recto situ Calice, aliquid non consecratum remaneret in Calice admistum materiæ consecratæ, quod nemo admittet, quamvis enim id sit tam modicum, ut peccatum fuisset (cum non sit potabile, imo vix sit sensibile) illud separatim consecrare, tamen quando est unitum, & continuum cum cætero, est apta materia consecrationis. Fac iterum aliquam guttulam ita adhærere interiori Calici, ut tangat vinum; sed propter ejus exiguum pondus non misceatur tota cum vino, solumque remaneat unita vino: sed, quod frequentius accidere potest, fac unam similem guttam immediate ante consecrationem ex superiore parte Calicis cadere in vinum, & cum ipso commisceri, remanente ut oportet, illa parte superficiei Calicis, in qua erat gutta, & per quam transit, dum cecidit, remanente, inquam, respersa, seu intincta vino: inquiro, illa guttula veluti supernatans, ut ita dicam, & hæ partes modicissimæ vini, quibus pars dicta superficiei Calicis respersa remanet, consecraturne, dicta statim antequam arescant, consecratione? Certe consecrantur in omnium sententia, quia jam sunt continua cum reliquo liquore.

26 Dico igitur, Ægidium de his guttulis locutum fuisse; quæ adhærent superficiei interiori Calicis, & sunt aliquo tandem modo physice continuæ cum cætero vino, non vero de iis, quæ sunt separatæ (ut credidit Layman) licet quacumque ratione sint vicinissimæ.

Patet id ex ipsius Ægydii verbis, & multo magis, ex iisdem verbis, ut a Layman referuntur. Hæc sunt verba Ægidii. *Ut comprehendat guttas vini, quæ proxime continuo liquori Calici intrinsecus adhærent.* Non dicit *prope*, sed *proxime*, quod non potest intelligi, nisi de gutta, quæ attingat vinum continuum: secus non esset proxime, quod est superlativum, idest, ita ut magis prope esse non possit. Adde quod ipse sic paulo ante dicit: *Nota legitimam intentionem consecrandi ferri solum circa omnem humorem consecrabilem, qui in Calice per modum continui, aut quasi continui continetur, ut comprehendat etiam aquam vino permistam & guttas vini, quæ proxime continuo liquori Calici intrinsecus adhærent, &c.* Jam, gutta separata, licet vicina vino, nec est continua, nec quasi continua vino: Ergo illam excludit, non includit Coninch. a materia consecrabili. Includit vero guttas aquæ immistas vino, quia licet contiguæ sint, in rigore philosophico, vino: dicuntur tamen propter illam admistionem, non immerito, quasi continuæ: includit pariter guttas illas a nobis dictas *n. 25.* quæ non sunt quasi; sed vere continuæ cum reliquo liquore, ut ibidem explicuimus. Quod autem addit Conin. ita ut levi commotione admisceantur, ideo addit, quia guttæ ejusmodi, de quibus nos sermonem esse contendimus, facile per dictam commotionem admiscentur cum reliquo vino.

27 Sed videamus quomodo referat Layman Ægidii verba, sane in in hunc modum: *Quod porro Conin. addit eas quoque vini guttas consecrari, quæ intra Calicem reliquo liquori proxime adhærent, ita ut levi Calicis commotione admisceantur, difficultatem habere videtur, &c.* Profecto, si tales guttæ *reliquo liquori proxime adhærent*, ergo cum illo continuantur, ergo si de his loquitur Conin. (ipso favente Layman) de continuis loquitur, non de separatis, quomodocumque vino vicinis. Prima consequentia, in qua est vis argumenti, est certa; quia non potest intelligi guttam liquoris adhærere liquori ejusdem speciei, nisi cum illo mediantibus particulis, quibus adhæret, continuetur.

28 Ex his ergo habemus, quod licet Bonac. *de Euch. d. 4. q. 2. p. 5. n. 7.* immerito Ægidium citans sentiat guttas existentes intra Calicem, quamvis a vino separatas, consecrari, quia legitima Sacerdotis intentio fertur (inquit) in totam materiam existentem in Calicem demonstrabilem per pronomen, *hic*, probabilius tamen est cum Laym. *l. c.* Coninch. *l. c.* Reginald. *tom. 2. lib. 29. cap. 2. n. 19.* Suarez *de Sacr. disp. 43. sect. 6.* non consecrari: cum intentio legitima Sacerdotis feratur quidem in materiam existentem in Calice demonstrabilem per illud pronomen, sed certe continuam, non separatam.

An guttæ separatæ in Calice debeant abstergi ante Consecrationem?

29 PEccatne Sacerdos si advertens ante consecrationem adesse guttulas separatas intra Calicem, eas non abstergit nec cum cætero vino commotione Calicis admiscet?

Puto non peccaturum, habeat tamen animum consecrandi juxta intentionem Ecclesiæ. Ratio est, quia non obligamur, nisi humano modo, in his ministeriis nos gerere: non ergo ad curandam metaphysicam liquoris continuationem, sed solum continentiam ejusdem in eodem vase, Deo cætera relinquentes.

Nam propterea Coninch. dixit expedire: Layman, optime Sacerdotem facere, si abstergat: Ego addo, aliquando nec expedire: si enim advertas adesse ejusmodi separatas guttas, quando discooperto Calice, incipis, *simili modo, &c.* (ut mihi non semel accidit) puto non esse tunc scrupulose accipiendum purificatorium, & cum admiratione aliqua astantium, qui elevationem expectant, abstergendum, vel commovendum Calicem. Habe ergo prædictam intentionem, & prosequere.

An guttæ separatæ in Calice debeant abstergi post Consecrationem?

30 Post Consecrationem vero, nunquam abstergendæ sunt illæ guttæ, quæ forte adesse intra Calicem tunc advertantur. Ratio est, quia cum non sit certum eas non esse consecratas, esset periculum abstergendi sanctissimum Sanguinem. Admisceantur igitur admisceri cum reliquo. Et quamvis nefas sit, materiam non consecratam consecratæ temere admiscere; in hoc tamen casu, dubium, quod gutta illa sit consecrata, rationabilem reddit admistionem. Nec obstat periculum frangendi jejunium naturale, quod timeri posset, si prius deglutiretur gutta illa forte non consecrata: non obstat, inquam, propter ea, quæ docet in simili Delugo *de Euch. resp. 15. sect. 4. num. 79.* Adde, quod reverentia, quæ illi guttæ, propter illud dubium debetur, ejusmodi timorem facile superat.

CAPUT II.
De Applicatione Missæ.
§. I. *Præmittuntur quædam necessaria de offerentibus Missam, ejusque valore.*

1 UT facilius ea, quæ dicenda sunt de applicatione Missæ, percipiantur; præmittendum est cum Delugo *de Euch d. 19. sect. 9. nu. 122. & sect. 12. n. 239.* in hoc Sacrificio, invenire eos, qui offerunt, & eos, pro quibus offertur.

Qui offerunt sunt Christus dominus, qui est principalis Sacerdos, Celebrans, qui est Christi minister, Ecclesia, seu cœtus fidelium, qui designat talem Ministrum, qui ipsius Ecclesiæ nomine offerat, Circumstantes, qui faciunt unum suo modo cum celebrante, Denique dantes eleemosynam, pro dicenda Missa.

Ii, pro quibus offertur, sunt ipsi iidem fideles defuncti, vel vivi peccatores, vel justi, &c. pro quibus intendit actualiter, vel virtualiter Sacerdos offerre.

2 Jam circa hos omnes possunt considerari tres effectus Sacrificii. Ita idem, & passim Theol. Primo meritum, quo scilicet offerentes, vel ii, pro quibus Missa offertur, seu quod idem est, applicatur, merentur, sive gratiæ augmentum, sive auxilia Dei ad actus virtutum. Secundo, Impetratio; qua iidem per Missam impetrant a Deo bona spiritualia, & temporalia. Tertio, satisfactio, qua iidem satisfaciunt pro pœna temporali in hac, seu in alia vita, peccatis ipsorum debita.

3 Et quidem hæc tria (quæ uno vocabulo vocantur fructus, seu emolumentum Missæ) considerari possunt, vel ex opere operato, idest quatenus habetur ex vi ejus, qui est principalis in hoc Sacrificio, nempe Christus, vel ex opere operantis, idest, quatenus habentur ex vi operationis, seu actionis ipsius Sacerdotis, vel circumstantium, vel dantium stipem. An autem meritum, quod habetur ex opere operato, & an is fructus, qui in Missa habetur ex parte Ecclesiæ, sit dicendus haberi ex opere operato, an operantis, & similia, pertinet ad Theologos Scholasticos. V. Delugo *disp. cit. 19. de Euch. sect. 9. n. 132. juncto n. 136. & 150. & sect. 9. n. 185.*

4 Illud certe, quamvis Scholasticum, pertinet nonnihil ad nos: An valor, seu fructus satisfactionis, qui haberi a Missa potest ex opere operato Christi, sit infinitus, an finitus? Breviter resp. certum, infinitum esse in actu primo, est enim ipse Christus, seu ejus infinita merita. Verum, an Christus voluerit, ut infinitus esset in actu secundo, ita ut una Missa actu satisfaceret, ex opere operato, pro pœnis debitis finitis in infinitum, id certe est, quod hic quæritur.

5 Triplex autem potest esse sensus quæstionis. Primus. An fructus Missæ sit infinitus respectu omnium personarum (quæ esset veluti extensiva) & sic una Missa applicata omnibus, & singulis fidelibus, sufficiat perfecte pro illis? Et in hoc sensu, fatemur omnes, non esse fructum Missæ actu infinitum, quia frustra multiplicarentur Missæ, & quia, ut dicemus, quantitas, ut ita dicam, talis fructus limitatur a dispositione cujuscumque fidelis, cui applicatur. Ita idem *ib. sect. 10. n. 200.* cum Suar. Vasq. aliisque.

6 Secundus: An sit infinitus respectu unius personæ, & sic una Missa applicata uni personæ, v. g. defunctæ, tollat ab illa omnem pœnam ab ipsa debitam, etiamsi hæc pœna major, & major in infinitum esse supponatur? Et in hoc sensu omnes similiter fatemur, non esse fructum Missæ, actu infinitum. Ita March. *de trd. tr. 3. p. 1. c. 12. n. 12. & 13.* aliique citati, & citandi, quia quamvis hic fructus augeatur pro meliore dispositione subjecti, pro quo Missa applicatur, unde & posset dici in Missa esse valorem infinitum syncathegorematice, cum dependeat tamen a prædicta dispositione, quæ semper finita erit, finitus erit & fructus.

Quantus autem, Deus solus novit. Nam propterea, rite curamus, ut plures, & plures Missæ, pro uno eodemque applicentur. Ita Delugo *de Euch. disp. 19. sect. 12. n. 243.*

7 Tertius sensus est; An fructus Missæ sit infinitus respectu multarum personarum, & sic una Missa applicata pro multis, tantum singulis prosit, quantum omnibus, ita ut si Missa applicetur v. gr. pro decem, non dividatur emolumentum Missæ in decem partes, sed singuli, secundum suam dispositionem, lucrentur totum fructum, ac si pro uno solo applicata fuisset tota Missa?

8 Et in hoc sensu magna quæstio est inter Theologos, duæque sunt sententiæ. Affirmant Vasq. *disp. de Euch. 231. cap. 2.* Castrop. *de Sacr. disp. unica punct. 7. n. 11.* aliique. Negat cum communi Suar. *de Sacr. disp. 79. sect. 12. §. dico secundo*, aliique, & merito. Ratio potissima est, quia si una Missa tantum valet pro uno, quantum si applicetur pro multis, vanus mos esset apud fideles ab Ecclesia tot annos approbatus, ut applicetur Missa pro uno defuncto particulari ejusque particulari satisfactione: cur enim non applicantur omnes Missæ pro omnibus defunctis: & cur tam solicitus est fidelis, ut pro se particularis Missa applicetur? Sane non propter aliud, nisi quia fructus saltem satisfactorius diminuitur ex consortio alterius, ita Deo volente: ut sic tantum Sacrificium, frequentius celebraretur. Non ita se habet auditio Missæ: nam etsi multi audiant eamdem Missam, non tamen, ex consortio aliorum, diminuitur pro singulis, fructus respondens auditioni Missæ singulorum: At in applicatione, diminuitur, ut diximus; maximum argumentum hujus veritatis est hoc ipsum, quod dicimus, quod scilicet, fideles, ex antiquo Ecclesiæ more comprobato, non sunt sollicití, ut soli audiant Missam, sunt vero multum sollicití, ut pro solis idem Sacrum applicetur.

His delibatis, ad ea, quæ magis pro casibus conscientiæ faciunt, accedamus.

§. II.

§. II. *An applicari possit Missa pro infideli?*

1 QUidam infidelis v. g. Turca audiens a Christianis quanti valeat Sacrificium Missæ, offert stipem Sacerdoti, ut pro ipso faciat Sacrum. Potestne primo is acceptare eleemosynam? Secundo, potestne pro ipso celebrare? Resp. utrumque posse, illum tamen publice non nominando, ne detur occasio admirationis, vel scandali in populo. Ita Suar. *de Sacram. disp.* 78. *sect.* 2. §. *Dico tertio*, aliique apud Marchinum negantem *tr. 3. ord. p. 2. cap. 7. n.* 3. Ratio est, quia infideli (quamvis solum in uno) prodest Missa. Licet enim non prosit, quoad meritum: siquidem Infidelis, propter privationem gratiæ, est Dei inimicus, & non est in statu meriti: neque prosit quoad satisfactionem, quia satisfacere pœnæ quis non potest, dum est in peccato mortali, neque enim pœna ulla remittitur ei, cui actu debetur pœna æterna: prodest tamen quoad impetrationem (etiam ex opere operato, ut dicam mox §. 3. *n.* 4.) quatenus ei impetrari possunt mediante Sacrificio alia bona temporalia, imo & spiritualia, ut sunt aliquæ bonæ inspirationes, & auxilia, ut Deus aliquantulum placatus, eum infidelem vocet ad fidem.

2 Dices: ergo Sacerdoti non licebit integram stipem accipere, siquidem nec integrum Missæ fructum ei attribuere potest. Respondeo, neque actu peccatori potest celebrans applicare totum fructum, ut mox §. 5. n. 1. dicemus, & tamen nunquam hunc scrupulum injecisti Sacerdoti, quasi non possit a sibi cognito peccatore integram stipem accipere. Dico igitur, ex una parte, fructum impetrationis tanti esse, ut superet omnem æstimabilitatem pecuniæ; & ex alia, infidelem, vel peccatorem offerentem eleemosynam velle interpretative illud, quod velle rationabiliter potest. Cum igitur possit solum participare de fructu impetrationis, hanc solam, & nihil præterea, velle præsumendus est.

§. III. *An, & quatenus Missa offerri possit pro Cathecumeno?*

1 VAlde differt a præcedenti præsens quæstio: nam hic supponimus, Cathecumenum esse ex vi contritionis in gratia, & solum ei deesse Baptismum, per quem tanquam per januam visibilis Ecclesiæ in illam ingrediuntur fideles; at infideles semper supponuntur sine gratia, & Dei inimici: quærimus ergo, an Sacerdos possit stipem accipere a Cathecumeno, eique fructum Missæ applicare.

2 Dicimus posse utrumque, si enim potest pro infideli, multo magis pro Cathecumeno, cui saltem proderit Missa quoad impetrationem, sicuti prodesse infideli, modo dictum est. Doctrinæ tamen, & curiositatis gratia, tum de dictæ impetrationis tum de satisfactionis fructu, ex opere operato; addo sequentia.

3 Quoad satisfactionem. Quamvis non desint, qui concedant Cathecumeno existenti in gratia prodesse effectum satisfactionis, ex opere operato, si pro ipso offeratur Missa, unde si sit in Purgatorio juvari per Missam possit, sicuti cæteri baptizati. Ita Lezana *Verb. Missa n.* 7. aliique apud Lud. a Cruce *in exp. Bull. Cruc. disp. 1. cap.* 8. *n.* 10. vide etiam Fagund. *lib.* 3. *de primo præcept. Eccl. cap.* 12. *n.* 19. & 30. Communior tamen opinio negat. Ita Suar. *de Sacram. disp.* 70 *sect.* 10. *Primo igitur* March. *de ord tr. 3. p. 2 cap. 7. n.* 3. aliique ab ipsis citati. Ratio negationis illa affertur, quia Ecclesia per suos ministros non potest applicare fructum satisfactionis Missæ nisi iis, qui sunt de membris suis, hoc est, de Ecclesia visibili, in quam fit ingressus per Baptismum, quales sunt Cathecumeni. Probabiliter quidem, sed ego libens sequor opinionem affirmantem, & huic rationi respondeo, Cathecumenos non esse omnino extra Ecclesiam visibilem, sed aliquo tandem modo ad illam pertinere, siquidem propter fidem, quam jam animo conceperunt, & jam externe professi sunt, inchoative sunt de visibili Ecclesia. Exemplum dare soleo de Novitiis alicujus Religionis: ii enim vere Religiosi nequaquam sunt, pertinent tamen ad Religionem, suntque initiative ejus Religionis, cujus habitum susceperunt. Unde, sicuti iidem participant de Religionis susceptæ privilegiis, ita putandum est, Christum Dominum noluisse excludere de suæ Passionis satisfactione, fructuque Sacrificii eos, qui aspirant ad Baptismum, atque externa etiam petitione deposcunt.

4 Quoad impetrationem. Facilius certe conceditur, quoad ipsam ex opere operato, prodesse Cathecumeno, tum propter rationem insinuatam, quod Cathecumenus initiative pertinet ad Ecclesiam visibilem, tum universaliter, comprehendendo etiam infideles: quia hoc Sacrificium, ut est impetrativum, utique ex opere operato, potest Deo offerri ex Trid. *sess.* 22. *cap.* 3. pro quacumque re obtinenda, etiam temporali, ut pro pluvia, pecoribus, aliisque necessitatibus. *Mirum autem esse* (ait hic Delugo *de Euchar. d.* 227. *cap.* 2. & 3. negante, sed cum Suario *de Sacram.* 78. *sect.* 3. §. *Dico tertio*, *d.* 79. *sect.* 10. §. *Primo igitur*, concedente) *quod Missa possit offerri ad impetrandam sanitatem Bovi, non autem ad salutem amico infideli*. Nec deest ratio, qua simul dissolvuntur argumenta contra: nam impetratio non respicit immediate personam, cui confertur beneficium, sed personam, quæ postulat; unde qui petit sanitatem bovis, non dicitur offerre pro bove, sed pro se, ut impetret sibi immediate illud beneficium sanitatis bovis; ita ergo etiam dato, quod Missa immediate pro non baptizato offerri nequeat; poterit pro se ipso Sacerdote offerri, qui tanquam proprium beneficium, impetret salutem non baptizato.

5 Sed hæc Scholastici tractent, illud collige, posse, sine scrupulo a Sacerdote applicari Cathecumeno Missam, quæ jam proderit, quoad fructum impetrationis certe, probabiliter vero, quoad fructum satisfactionis.

§. IV. *An offerri Missa possit pro Excommunicatis?*

1 EXcommunicati alii sunt tolerati, seu quod idem est, non vitandi, alii non tolerati, seu, quod idem est, vitandi. Et quidem publice denunciati nominatim, & publici percussores Clericorum sunt vitandi: cæteri omnes non vitandi.

2 Præterea, Sacerdos (ut recte distinguit, cum aliis, Coninch. *disp.* 14. *de excomm. dub.* 6. *n.* 36.) triplicem personam repræsentat. Primo immediate ipsius Christi, cujus tanquam principalis offerentis, sacrificium, ejusque fructum, ex opere operato, alicui applicat. Secundo, ipsius Ecclesiæ, cujus tanquam legatus sacra officia, & Sacrificia celebrat: & in his duobus agit Sacerdos personam publicam. Tertio repræsentat suammet personam, & sic agit personam omnino privatam: sicut enim possunt hoc Sacrificium offerre Deo circumstantes, vel dantes stipem ut privatæ personæ, sic poterit & ipse Sacerdos. His positis.

De Sacerdote ut privata persona pro Toleratis, & non Toleratis.

3 Dico primo. Sacerdos, ut privata persona, potest applicare, seu offerre Missam pro excommunicatis, sive toleratis. Ita Coninch. *ib. n.* 37. quidquid dicat Faber, & Latomus apud Dianam *p. 5. tr. 9. res.* 77. Ratio est, quia Ecclesia excommunicatos privat solum communibus, hoc est publicis suffragiis, atque adeo solum sacrificio, ut offertur in persona Christi, vel Ecclesiæ.

4 Hinc infero, etiam posse Sacerdotem in Sacrificio orare pro dictis: dummodo id faciat privatim, seu sola mente, & non per orationes, quæ nomine Ecclesiæ dicuntur. Ita Coninch. *ib.* Delugo *disp. de Euch.* 39. *sect.* 10. *n.* 185. Ut item posse in *Memento*, orare pro iisdem. Ita idem, & Gordonus, & Cornejo apud Dianam *p.* 5. *tom.* 9. *res.* 77. quia, ut dictum est, hoc modo Sacerdos agere potest nomine privato, non vero Christi, & Ecclesiæ. Imo propter easdem rationes, dum dicit orationes publicas, v. g. orationem pro infirmis, potest, animo suo privato, intelligere infirmum excommunicatum, etiam non toleratum.

De Sacerdote, ut persona publica, quoad non Toleratos?

5 Dico secundo. Non posse Sacerdotem, ut publicam personam, hoc est, nomine Christi, vel Ecclesiæ, applicare sacrificium pro excommunicatis vitandis, vel ut sic pro illis orare. Ita Coninch. *ibid.* Ratio est, quia Ecclesia id directe prohibet, dum per excommunicationem illos privat communibus suffragiis, nec unquam id temperavit, sicut temperasse, mox dicemus, pro toleratis.

Sed quid, si quis non toleratus sit contritus, perque ipsum non stet, ut absolvatur, censendumne est, eum qui est Dei amicus, & per Charitatem ipsi Ecclesiæ unitus, tam graviter puniri? Non ita propter hanc rationem, putant Navarrus, Covarruvias, aliiq; quos sequuntur, & citant Fagund. *in Eccles. præc. l. 3. c. 12. a n.* 6. & Marchinus *de ord. tract. 3. p. 2. c. 8. n.* 6. Sed contrarium docent Sotus, Coninch. & Hurtad. *d. 3. de Excomm. diff.* 5. qui citat eosdem, quia adhuc est excommunicatus; eumque sic, ad terrorem aliorum, punire quasi invita constringitur pia Mater Ecclesia. Utrumq; probabile, hoc posterius probabilius.

7 Hinc infero, peccare mortaliter Sacerdotem, si secus facit, sique eleemosynam pro hoc recipiat: quia in re gravi, & contra tam gravem prohibitionem operaretur communicando in Sacris cum excommunicato non tolerato. Insuper tenetur ad restitutionem stipis acceptæ, qui nullum spiritualem fructum ex opere operato, idest, provenientem ex parte Christi, & Ecclesiæ (qui est fructus, quem maxime, fideles per stipem requirunt) illis conferre potest. Vide *infra l. 3. c.* 1. §. 9. *n.* 5.

De Sacerdote, ut persona publica, quoad Toleratos.

Dico tertio, pro toleratis an possit Sacerdos ut persona publica orare, ipsisque Missam applicare, esse vulgarem quæstionem. Negat Suarez, Vasq. aliique quos citat, sequiturque Bon. *de Excom. disp.* 2. *q. 2. p. 1.* §. 1. *num.* 1. & Marchinus *de ord. tr. 3. p. 2. cap.* 8. *a n.* 18. Concedit Coninch. Henriq. Sà, Navar. aliique apud eumdem Bonac. quibus adde Hurtad. *de excomm. disp. 5. diff.* 4. & Delug. *disp.* 19. *de Euch. sect.* 12. *n.* 187. Hi concedunt, quia Concil. Constantiense *in Extrav. ad evitanda*, universaliter permittit in quibuscumque divinis, vel extra, cum excommunicatis toleratis communicare posse. Illi negant, quia concedunt per hæc Concilii Constantiensis verba alias cæteras communicationes, etiam in sacris, permitti, non vero hanc applicationem sacrificii, quia cum hæc fiat sola mente, & longe distante ipso excommunicato, communicatio proprie non est. Utrique probabiliter, sed hi, qui benignius loquuntur, sunt hilarius excipiendi; suffragaturque ratio, quia hæc concessio data a Constantiensi ad dilatandas conscientias fidelium, restringenda non est, sed extendenda ad communicationem, licet non tam proprie dictam. Ita Sanchez *in Dec. l. 2. c. 9. n.* 4. Et quamvis id favet ipsis excommunicatis, quia tamen id illi redundat ex concessione facta fidelibus libere orandi, non erit nisi favor indirectus, qui non negatur toleratis. Ita Laym. *l. 1. tr. 5. c. 4. n.* 5. Sotus, & Sanchez apud eumdem.

9 Adde, neminem vocare in dubium, quod toleratus possit admitti cum aliis infidelibus ad audiendam Missam, & tunc, jam sacerdos publice orat pro ipso, dum dicit (*pro omnibus circumstantibus*) Ita Delugo *disp. de Euch.* 10. *sect.* 10. *n.* 189. Item cum eodem tolerato possumus recitare officium, vel etiam cantare in Choro, tunc autem oramus publice pro illo, dum dicimus (*misereatur tui omnipotens*) Ita idem ibid. Item ipsi, si sit alias dispositus, Communionem porrigere possumus, proque illo publice orare dicendo *Corpus Domini nostri custodiat animam tuam*. Ita idem ibid. Item possumus admittere Diaconum toleratum ad cantandum Evangelium, pro quo orat Sacerdos, quando dicit (*Dominus sit in corde suo.*) Ita idem ibidem. Quæ omnia quamvis facta, ut a personis publicis, sunt permissa cum toleratis a Constantiensi: ergo similiter est permissa quæcumque communicatio in sacris, atque adeo in Sacrificio.

10 Dices cum Marchin. *de ordinat. tr. 3. p. 2. c.* 8. *nu.* 3. & 10. implicat esse excommunicatum, & pro ipso posse suffragia publica applicari; quia quidditas excommunicationis est privatio communium suffragiorum, sicuti cæcitatis quidditas est privatio lucis. Respondeo. Quidditas excommunicationis solum est privatio talium suffragiorum, ut directe illis faventium, non vero, ut indirecte; At in casu nostro ex modo dictis *n.* 8. *in fine*, hoc posterius affirmamus, non illud prius.

11 Ex his, infero primo, quod feria sexta Hebdomadæ Sanctæ, dum Ecclesia orat publice pro Hæreticis, & Schismaticis, licet dici possit, vel tunc ipsam sibi dispensare, vel orare directe pro dilatatione ipsiusmet Ecclesiæ Catholicæ, unde solum indirecte orare censeatur pro Hæreticis; tamen post Concilium Constantiense, facilior dicendi modus est, asserere, ipsam orare directe pro Hæreticis toleratis; non toleratos autem, qui sane paucissimi sunt, vel non comprehendit, ut sic territi resipiscant, vel si comprehendit, solum pro his utitur prædicta dispensatione, vel prædicta oratione indirecta.

12 Infero secundo, Sacerdotem posse sine peccato recipere stipem a tolerato, ut pro ipso Sacrum, ut publica persona, celebret; jam enim pro illo celebrare licebit. Ita Laym. *l. 1. tr. 5. p. 2. c. 4. n.* 8. Sayr. *de cens. l. 2. c. 4. n.* 6.

Id autem dupliciter evenire potest. Primo, si toleratus, ex se accedat ad Sacerdotem, petatque pro se fieri Sacrum. Secundo, si Sacerdos accedat ad toleratum offerendo suam Missam pro ipso, petatq; eleemo-

mosynam. Hoc secundo modo esset licitum Sacerdoti, imo & licitum ipsi tolerato dare eleemosynam tali Sacerdoti, & probabilissimum, ex Laym. *l. c. n.* 5. §. *Hoc dixi*, quia, tunc non se ingeret toleratus, sed Sacerdos, qui ex Concilio Constantiensi, potest cum tolerato communicare, tum in humanis, tum in divinis, & consequenter toleratus invitatus non prohibetur respondere. Ille primus modus videtur difficilior, quia tunc se ingerit toleratus, quod non potest, & Sacerdos accipiendo stipem videtur cooperari cum illius peccato. Dico tamen, Sacerdotem posse acceptare, quia Concilium Constantiense eum ab omni prohibitione liberum facit, multomagis ubi intervenit Sacerdotis commodum, quod expectat ex oblata eleemosyna. Quare si-cuti, ex Layman *ibid.* §. *Quinto notandum*, universaliter si se ingereret toleratus, ad communicandum tecum, ipse peccaret peccato mox dicendo *n. seq.* non tu, qui gaudes privilegio Concilii: ita in hoc casu, ubi adest similis communicatio.

13 Infero tertio, quonam peccato peccet excommunicatus, dum se ingerendo petit Missam pro se offerendam?

Dico primo; non toleratus petens Missam, ut publicum Sacrificium, peccat mortaliter; quia in re gravi facit contra prohibitionem Ecclesiæ immiscendo se Divinis; volendo id, a quo graviter arcetur. Adde & excitando Sacerdotem ut pro ipso applicet Sacrificium; quod *ex n.* 5. sine mortali non potest.

14 Dico secundo, toleratus, si Missam ut publicum opus petat, solum peccat venialiter. Sic Hurtad. *disp. 3. de excomm. diff. 4. n.* 13. Ratio est, quia licet petat id, quod Sacerdos facere potest, tamen cum ipse se ingerat in tali petitione, quæ cum sit simplex petitio, non est nisi communicatio in humanis prohibita sub veniali, venialiter peccavit.

16 Dico tertio; uterque, sive toleratus, sive non toleratus, si petat Sacrificium, ut est opus privati Sacerdotis, peccabit solum venialiter, nimirum propter prædictam communicationem locutionis in humanis, cui se ingerit, nam cæterum Sacerdos licite, ut *n.* 3. diximus, tale opus privatum offerre pro illis potest.

Si ipse Sacerdos sit excommunicatus, & tamen Missam celebret, offeratque pro non excommunicato, an valide offerat, dicam *l. 3. cap. 1. §. 3. n. 42. fine.*

§. V. *An Missa applicari possit pro Justis?*

1 PRo justis, sive in hac vita, sive in Purgatorio existentibus offerri posse Missam, probatione non indiget: pro justis vero existentibus in patria, hoc est pro Beatis, nonnisi improprie offertur; nimirum, vel in gratiarum actionem pro beneficiis in Sanctos collatis, vel ad implorandam gloriam, & venerationem alicujus Sancti in Ecclesia Militante. Ita De lugo *de Euch. disp. 19. sect. 10. n.* 192.

2 Memini, Patrem Joannem Lorinum Societatis nostræ, propter Commentaria in sacram Scripturam toto Christiano orbe clarum, cum Romæ a Catholico Rege per suos Legatos promoverentur apud Paulum V. Constitutiones, jam postea editæ, in favorem Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis, ut erat homo urbanus, & facetus, solitum dicere amicis: *Orate, orate pro Beatissima Virgine*, sensus erat pro impetranda gloria purissimæ Conceptionis in hac vita. Poterat ergo similiter amicos rogare, ut pro eadem Missæ Sacrificium celebrarent.

§. VI. *An Missa applicari possit pro Peccatoribus?*

1 SIcuti communis, & certa doctrina cum Suar. *disp. de Sacram.* 79. *sect.* 10. §. *Secundo requiritur*, est absolute Missam offerri non posse pro peccatoribus damnatis, quia hi sunt in termino, sic posse pro viatoribus: iis enim Missa, quoad aliquem fructum, prodest, hoc est solum quoad impetrationem, ut nimirum Deus eorum misereatur, eosque convertat. Ita De lugo *de Euch. d. 19. sect.* 10. *n.* 194. Quoad satisfactionem enim, ut etiam quoad meritum, eosdem juvare nequaquam valet, siquidem durante statu peccati mortalis nec ulla pœna remittitur, nec meritum ullum haberi potest.

2 Verum an satisfactionis fructus, qui impenditur ex peccati statu conferatur postea, quando aufertur peccatum, dubitari solet, nihilominus contra Navarr. *cap. 19. de orat. n.* 79. & Marchinum *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 11. n.* 9. conferri, communior Theologorum sententia resolvit. Ita Suar. Vasq. aliique apud De lugo *de Sacram. disp. 19. de Euchar. sect.* 10. *n.* 195. Hurtad. *de Sacram. d. 4. diff. 11. sub finem*, id, quod fuse persequi ad nos non spectat.

§. VII. *An pro vivis applicari possit Missa de Defunctis?*

1 IN aliquibus locis usus increbuit, ut fideles, ne fraudentur Missis post mortem, curent, dum vivunt, ut eæ pro ipsis dicantur, & quidem ritu dici solito, pro defunctis. Mos profecto nullo modo (quidquid dicat Barbos. *in Conc. Trid. sess. 22. cap. 3. n.* 8. aliique apud Dian. *p. 5. tr. 13. res.* 2. Peyrinus *tom. 3. in addit. cap. 1. n.* 21. Lezana *v. Missa, n.* 54.) approbandus. Ratio inter cæteras est: quia sic non servatur ritus Missalis, dum Missa, quæ defunctis a rubricis assignatur, recitatur pro vivis. Ritene faceret, qui pro Missa Natalis Domini v. g. recitaret Missam Resurrectionis? Certe (nisi excusaretur a bona fide, vel ignorantia) res gravis videretur, saltem si ageretur frequenter, quia saperet implicitum contemptum Rubricarum. Vide infra *cap. 5. §. 1. n.* 6. Pari igitur ratione concedere idem non possumus in casu nostro.

2 Dicunt primo, in nostro casu nullum esse inconveniens, siquidem Sacerdos repræsentat vivum coram Deo, ac si esset defunctus: sicuti in Missa de animabus Purgatorii repræsentantur eæ, perinde ac si tunc, quando dicitur Missa, moriantur, dum dicitur: *Ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum*. Et in Missa de Adventu, quando dicitur, *Veni, Domine, & noli tardare*, repræsentatur, ac si Christus Dominus nondum venerit.

Resp. non negari ejusmodi repræsentationem fieri posse; nam fatemur in Scriptura Sacra esse usitatissimam: sed dicimus ab Ecclesia, in casu nostro, non fuisse quid simile usurpatum. Certe si id usurparetur, posse, dum ego sum sanus, curare, ut dicatur Missa de infirmis, pro me repræsentato infirmo, & dum sum in pace, Missa de tempore belli, & dum solutus, Missa pro sponso, & sponsa: quæ cum sint inconvenientia, & contra Rubricarum ritus, ostendunt inconvenientia prædictæ sententiæ, ut merito Laym. *lib. 5. tr. 5. cap. 2. n.* 15. ejusmodi consuetudinem extirpandam omnino esse monuerit, quidquid March. *de ord. tom. 3. p. 2. cap. 34. n.* 7. contradicat.

3 Adde plus tibi viventi prodesse Missas dici solitas pro vivis, quam prædictas *de Requiem*. Ratio est: quia, quoad fructum ex opere operato Christi, jam omnes Missæ sunt æqualis valoris: quoad orationes autem, & preces, eas Deus non acceptat, nisi juxta institutionem Ecclesiæ, quæ cum easdem in Missis defunctorum non instituerit pro vivis, pro vivis Deus non acceptabit. Quod si Sacerdos privatus valide contra talem intentionem Ecclesiæ aliquid posset, de qua re infra agendum erit, certe non est tanti hic fructus, quanti est ille, quem lucraberis, ex obedientia servandi Rubricas, & respuendi talem privatum fructum, qui tibi provenire, contra institutionem Ecclesiæ, posset.

4 Dicunt secundo, ita gessisse insignes pietate, & doctrina viros Albertum Magnum, Henricum Comitem, & Episcopum, aliosque. Sic Lezana *v. Missa n.* 54. March. *l. c.* Resp. Id illos bona fide gessisse, mirum non est ea ætate, quando Missalis ritus, ejusque regulæ non erant tam late diffusæ per Provincias, nec fortasse tam stricti juris, quam post S. Pium V. Nunc vero post cognitam veritatem, & in ætate hac nostra tam bene culta, quando res suo pondere accuratissime sunt perpensæ, illud nec agere, nec consulere tuto possumus.

§. VIII. *De applicatione Missæ anticipata, quoad satisfactionem.*

1 SAcerdos celebrat hodie Missam, ejusque satisfactionem applicat pro eo, qui primus illam, oblata stipe, petiturus est, sive pro eo, qui primum omnium de sua v. g. familia erit moriturus, atque ita usurpare consuevit, quoties non suppetunt præsentes, qui petant. Ritene id facit, stipemque postea oblatam acceptare sine injustitia potest?

2 Rite, & sine injustitia posse, tenent Henriq. *l. 9. de Sacr. c.* 21. § 2. aliique citati a Marchino *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 11. n. 9. & c. 31. n.* 6. & Peyrino *t. 3. in Add. cap.* 1. Ratio est (inquiunt) duplex. Primo, quia jam Deus novit illum, qui erit primo petiturus, vel moriturus, atque adeo illi applicare, ex nunc, antequam scilicet fiat petitio, poteris, & sic satisfactionis fructus non stabit in suspenso. Nota id, Lector, id enim ideo hoc modo explicant; quia omnes fatemur, quod privatus Sacerdos non potest tenere in suspenso, seu conservare in privato thesauro, suæ Missæ satisfactionem, ut postea libere distribuat; solum enim Pontifex Summus, ut bene *ibid.* docet Henriquez, & qui ab eo clavem habent Indulgentiæ, distribuere possunt satisfactionem in Thesauro Ecclesiæ a Christo repositam. Propter hoc ergo ipsi dicunt, quod in casu, de quo loquimur, non suspenditur fructus Missæ, quasi dandus sit petituro, quando petet, v. g. cras, sed datur nunc, quando Sacerdos celebrat, datur inquam, illi, quem Deus videt cras petiturum.

3 Secunda ratio est, quia id nihil est aliud, nisi Sacerdotem solvere, anticipato debitum faciendi Sacrum. Confirmatur, quia nemo negabit, quod si quis Cappellanus debeat, v. g. singulis hebdomadis celebrare unam Missam pro defunctis, possit prævenire celebrando in hebdomada præcedenti, quia sic, anticipato solvit, mentemque fundatoris satis adimplet, dando opportunius auxilium defunctis; ergo ita in casu nostro.

4 Nihilominus non posse id rite, & sine injustitia fieri, merito docent Suar. *de Euch d. 79. sect. 9. §. Tertio inquiri potest, in medio, & sect. 10. §. Quarto requiritur*, De lugo *de Euch. d. 19. sect. 10. n.* 209. Marchin. *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 31. n.* 9. aliique. Ratio præcipua est, quia in eo, pro quo offerenda est satisfactio Missæ, requiritur indigentia actualis. Nam sicuti Indulgentiæ non acquiruntur ad satisfactionem criminum futurorum; nec satisfactio sacramentalis tollit reatum pœnæ pro peccatis postea committendis: sic nec hoc sacrificium debuit solvere pro pœna nondum debita, hoc enim esset dare quamdam impunitatem peccandi, cum posset quis veluti securus committere peccatum v. g. mendacii, quia jam, pro pœna ipsi debita, satisfecit. Adde, quod solutio ex natura sua supponit debitum, cum non possit intelligi aliquid solvi, nisi prius intelligatur aliquid deberi. His positis, sic urgetur ratio: Cum possit evenire in casu nostro, quod ille, qui cras oblaturus est stipem, vel est cras moriturus, illa satisfactione non indigeat, non potest quid pro illa nunc solvi. Præterea, si nunc non indigeat, contingat vero, quod indigeat, quando petat Missam, vel quando morietur, sane tunc frustrabitur solutione, quæ cum in potestate Sacerdotis non remanserit, ut omnes docuerunt *n. 2. l. c.* non poterit a Sacerdote tunc illi applicari.

5 Lege Marchinum *l. c.* apud quem invenies Decretum Sacræ Congregationis talem anticipationem graviter prohibentis tanquam novam in Ecclesia Dei, periculosam, & scandalosam, quem loquendi modum fortasse sumpsit Sacra Congregatio a Suario *de Sacram. disp.* 79. *sect. 9. §. Tertio inquiri potest*, qui dixit id esse inauditum in Ecclesia, & valde absurdum. Et quamvis nonnulli respondeant de hoc Decreto non constare authentice, tamen, aliquo tandem modo, confirmari ab illo nostram sententiam nemo negat.

6 Ad rationes allatas *n. 2. & 3.* respondeo. Et ad primam quidem fateor, Deo notum esse, qui petiturus est; sed dico Deum nolle acceptare illam satisfactionem anticipato, ne dare videatur impunitatem peccandi: imo addo, fortasse nec aliquando posse, quia aliquando, pro illo signo, nondum supponitur debitum pœnæ.

7 Ad secundam, nego in casu nostro, saltem semper esse solutionem anticipatam. Cum enim aliquando non sit essentialiter solutio, quæ ex se supponit debitum, nec solutio, nec anticipata solutio esse potest; quod si aliquando esse possit, jam dictum est, non acceptari a Deo.

8 Ad confirmationem, esto esset verum antecedens, de quo tamen mox *n.* 9. nego consequentiam, quia Cappellanus & vere solvit pro debito actu existente animarum Purgatorii, & vere solvit pro debito celebrandi, quod contraxit de contractu, quem acceptavit Cappellaniæ, quorum neutrum est in casu nostro.

An aliquando sit licita, saltem in Cappellano, dicta Missarum anticipatio?

9 DIctum est *n. 1. in Antecedente confirmationis*, Cappellanum posse anticipato solvere Missas a se dicendas. Sane, in hoc dicto advertendum est, non semper ejusmodi anticipationem esse licitam. Si enim in fundatione Cappellaniæ implicite vel explicite caveatur, ut nulla hebdomada transeat sine aliqua Missa, prævenire nequaquam licebit: tunc enim mens fundatoris est servanda, qui forcasse voluit, ut tale Altare, seu Ecclesia singulis hebdomadis honore Sacrificii decoraretur, vel voluit non succurrere defunctis quibuscumque, seu defunctis, qui successive de sua familia v. g. vel civitate decedunt. Nam propter hanc rationem, quæ facile præsumi in his fundationibus debet, cum Delugo *de Euch. disp. 21. sect. n.* 44. non facile consulerem prædicto Cappellano ejusmodi Missarum præventionem; solum igitur in eo casu anticipatio Cappellani licita erit, quando talia, vel similia incommoda non concurrunt.

De

De applicatione Missæ anticipata quoad impetrationem.

10 Illud denique hac super re notat Delugo *ibid. disp. 19. sect. 10. n. 209.* id quod hactenus negavimus, non intelligi de fructu impetrationis: Nam licet non possim hodie v. gr. satisfacere pro peccato admisso, possum tamen orare, atque adeo sacrificium offerre pro impetrando auxilio, quo indigebo in futurum. Sic enim oramus, *Ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis nostræ.* Et *Ne projicias me in tempore senectutis; cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.*

11 Dices: ergo licebit Sacerdoti hodie celebrare Missam pro oblaturo stipem, quia jam huic lucrabitur saltem fructum impetrationis. Sicuti enim potest Sacerdos, accepta stipe, celebrare pro peccatore cognito ut tali, qui Missam petat, stipemque offerat, quamvis non sit capax satisfactionis, sed solius impetrationis ut §. 6. diximus, ita in casu hoc præsenti.

12 Resp. negando consequentiam: actualis enim peccator quia satisfactionem lucrari non potest, ad solum impetrationis fructum habere implicitum consensum, ut ibidem diximus, præsumitur: quem implicitum consensum, in casu, de quo loquimur, non præsumimus: cum Fideles semper præsumantur velle, ut ex parte Sacerdotis, nullum impedimentum ponatur quominus satisfactio ipsis conferatur.

§. IX. *De applicatione Missæ contra voluntatem Superioris.*

PRælatus præcipit Sacerdoti subdito sub pœna peccati mortalis, vel excommunicationis, ut Missam, quam hoc mane celebraturus est, applicet Petro defuncto. Quæritur primo, An Sacerdos sub mortali obligetur obedire. Secundo, an si non obediat, Missamque celebret, v. gr. pro Antonio, valeat tamen Missa pro Petro. De singulis sigillatim.

An peccet Sacerdos non applicans Sacrum juxta Prælati voluntatem?

1 QUoad primum dico, hanc quæstionem dependere ab illa alia, an Superior possit subditis ita præcipere actus internos (talis enim Missæ applicatio in interna Intentione consistit) ut præcipiente Prælato, contrahant statim subditi obligationem applicandi Missam, ut is præcipit.

2 Non agimus autem, quando obligatio applicandi Missam est radicata in obligatione justitiæ, vel in aliquo voto particulari: tunc enim sicut Sacerdos quilibet accipiens stipem pro applicanda Missa pro Petro, v. g. ex vi pacti pro eodem applicare tenetur: & sicuti, qui vovit dicere Missam pro tali re, utique pro tali re dicere obligatur: sic Superior obligatus ex justitia eleemosynarum, vel fundatione Religionis, ad applicandas tales Missas, potest præcipere subditis suis, ut tales Missas applicent, & tunc sine dubio ipsi tenentur: quia Superior, & subditi faciunt unum corpus Religionis, quæ, ut supponimus, se ad illas Missas obligavit, & ex alio capite Religiosi statim atque professi sunt per vota, in tali Religione, implicite ad hujusmodi onera justitiæ se obligarunt: non agimus igitur de his obligationibus, sed de obligatione, quam Superior potest imponere subditis, sive ex vi jurisdictionis, quam habet in suos, ut habet Episcopus in diœcesanos, sive vi voti Religiosæ obedientiæ, quam habet Prælatus Religionis in subditos.

3 Lege Fagundez *præc. Eccl. l. 3. c. 10. a n. 4.* qui tamen, ut etiam & aliqui recentiores, quia non clare distinguunt hæc quatuor, nimirum applicationem Missæ debitam; Primo ex justitia, Secundo, ex voto peculiari, Tertio ex jurisdictione, Quarto ex voto Religiosæ obedientiæ: non satis complete hanc materiam explicuere. Cum igitur hic non agamus de applicatione debita duobus prioribus modis, sed solum de duobus posterioribus, de quibus scilicet procedere debet quæstio, non sunt hi cum illis immiscendi.

4 Porro præmittendum est, esse communem recentiorum doctrinam, a Prælato sive ex vi jurisdictionis, sive ex vi voti obedientiæ religiosæ, ut solet scilicet communiter emitti in Religionibus, non posse subditis præcipi actus mere internos, (quia sicuti Ecclesia visibilis non judicat de interiori, sic nec de interiori præcipit) posse vero solum externos, vel saltem solum eos internos, qui per se conjunguntur cum externis, sive in esse suo physico, sive in esse morali: non autem eos internos, qui solum per accidens cum externis conjunguntur. Ita Doctores *mox n. 6.* citandi.

5 Dixi (ex vi voti obedientiæ, ut solet communiter emitti) nam si quis vel absolute voveret actum internum, vel sub conditione, si Prælatus ei actum internum imperaret: sane tunc non esset obligatio ex vi horum duorum modorum, de quibus agimus, sed ex vi illorum, de quibus, ut modo diximus, quia res est certa, non agimus.

6 Quoniam igitur hæc, quam *num. 4.* diximus, est communis doctrina Suar. *de leg. lib. 3. cap. 20. & lib. 4. cap. 13. & de cens. d. 4. sect. 2.* Castr. *tom. 1. tr. 3. d. 1. p. 6.* Meroll. *t. 2. d. 4. cap. 4. dub. 16. diff. 16. n. 224.* quamque, ut certam, seu saltem, ut probabilissimam suppono, statim apparet difficultas, an applicatio Missæ sit per se conjuncta cum ipsa externa actione sacrificii; conjuncta, inquam, in esse morali, ut ens morale conflatum ex multis actionibus est Missa; an solum per accidens. Si prius, poterit a Prælato præcipi; si posterius non item.

7 Et quidem esse conjunctam per se, & non per accidens, adeoque præcipi a Prælato posse, subditumque peccare, nisi obediat, docet prima sententia multorum. Ita Rodriq. Ascan. Tamburinus, Miranda, quos sequitur Meroll. *tom. 2. disp. 4. de leg cap. 3. d 30. n. 331.* quibus adde Sanch. *lib. 6. in Dec. cap. 2. n. 6.* Rodriq. *in comp. ref. 120. n. 2.* Ratio est (inquit Suar. *de leg. lib. 3. cap 29. n. 10.*) quia licet intentio applicandi Missam pro aliquo non sit de necessitate sacrificii, est tamen necessaria ad completam oblationem sacrificii, & ad conferendum alteri fructum ejus.

8 Non esse conjunctam per se, sed solum per accidens, atque adeo non posse a Prælato præcipi, & propterea, non peccare Sacerdotem, seu Religiosum, si in hoc non obediat, docet secunda sententia aliquorum. Ita Laym. *lib. 1. tr. 4. cap. 4. n. 13.* Castrop. *lib. 1. tr. 3. disp. 1. p. 6 n. 4.* Ratio præcipua, & quæ difficulter solvi potest, est, quia nihil potest Prælatus in actus mere internos, ut esse communem sententiam fatebamur omnes *num. 5. & 6.* At talis applicatio est mere actus internus, quique adesse, & abesse facile a Sacrificio potest, unde valde per accidens, & extrinsece est cum Sacrificio conjunctus, ergo &c.

9 Ad rationem contrariam dictam *n. 7.* negari debet, intentionem applicandi Missam pro aliquo, esse necessariam ad complementum ejusdem: certe solum id verum esset de applicatione Missæ, sive implicita, sive explicita pro vivis, & defunctis in universum: at quod ad complementum Sacrificii, & ad fructum ejus sit necessaria applicatio, pro hoc determinato (de quo nos loquimur) nunquam admittet ipsemet Suarez, quia secus, si Sacerdos faceret Sacrum pro vivis, & defunctis, & non determinaret pro hoc, vel illo specialiter, relinqueret aliquod complementum accessorium Sacrificii, atque adeo peccaret, quod nemo dixit. Adde, quod oratio, jejunia, eleemosynæ ordinata sunt a Deo, ut ipsa offerantur pro vivis, & defunctis, & præter meritum ea facientis, applicantur ad satisfaciendum, & impetrandum: & tamen nemo dicit, quod ad complementum eorum pertineat determinata applicatio pro hoc, vel illo particulari. Ita ergo in casu nostro.

10 Juvat verba Castropalai *loc. cit.* pro hac sententia hic inscribere. *Ex quo fit* (inquit) *nunquam Ecclesiam præcipere fidelibus, ut in oratione fundenda hanc, vel illam intentionem habeant, quia hoc esset præcipere directe actum internum: solum enim præcipit, in necessitatibus orationes fundere, jejunia sustinere, eleemosynas erogare; sed nihil de intentione speciali, & fine.*

11 Juvat iterum verba Layman *loc. cit.* afferre. *Non poterit tamen* (ait) *facile Legislator, aut Prælatus sub peccato obligare subditos ad habendam intentionem, aliamve internam dispositionem accidentalem, seu non pertinentem ad substantiam moralem operis præcepti, v. gr. ut jejunia, & orationes fiant in statu gratiæ; vel ut orationes, & sacrificia Deo offerantur ad particularem aliquam intentionem, sicuti notavit* Suar. *l. 4. de leg. cap. 13. n. 16.* (adde *& n. 14.*) *& disp. 6 de cens. sect. 3. n. 20.* (Adde, & *lib. 3. de leg. cap. 29. num. 9*) Hæc Laym. Ubi nota, ipsum putasse Suarium esse pro sua, hoc est, secunda sententia, sed certe Suarez expresse contra illam est in loco a nobis allato supra *n. 7* ex ejus tamen doctrina allata in locis citatis a Layman vere colligitur prædicta secunda sententia.

Dices Layman *loc. cit.* sic addit: *Prælatis tamen sæcularibus paulo major potestas competit, ratione voti obedientiæ, &c.* Respond. In his verbis solum Layman docet, quod votum possit esse de actu interno, & quod Prælati actum internum imperare possunt, quoties vovens ex suo voto obedientiæ implicite, vel explicite id intendit: quod est idem, quod nos supra notavimus *n. 5.* ut ex ipsius verbis, si accurate legantur, videri potest, nihil igitur docet contra prædicta.

12 Ex his duabus sententiis prior magis communiter recipitur, posterior tamen est probabilis, & tuta, ut patet ex ejus solidis rationibus.

13 Illa tamen pro secunda hac sententia est calumnia diluenda. Si enim (ajunt Marchin. *de ord. tract. 3. cap. 33. n. 4* Gavant. *Rubr. Miss. p. 3. tit. 12. n. 28. ibique* Fraxinellus) Prælatus Religionis nequit suis præcipere applicationem Sacrificii, onera, quæ habent monasteria de persolvendis Missis subjacerent dubitationi, an persolvantur, quia subditi ad persolvendum obligari a Prælatis non poterunt: sed facile diluitur, nam ad onera habitualia, cum ea sint fundata in obligatione justitiæ, ipsi subditi obligantur, illaque exigere possunt Prælati ut *n. 3.* diximus: onera vero quotidiana, seu manualia, si Prælatus potest acceptare nomine Monasterii, acceptatque, subditi propter eamdem rationem justitiæ obligabuntur, secus non est mirum ad ea non obligari subditos posse; quia tunc Prælatus solus contrahit nomine proprio.

Quænam sint illa habitualia, consulat quisque suæ Religionis leges, & qui est ex Societate Jesu, legat Suarium *4. t. de Relig. tr. 10. l. 8. c. 2. n. 5. & c. 3. n. 3.* qui nostros ab hujusmodi obligationibus sub peccato liberat; solumque in uno casu obligat, quando scilicet alicubi, forte aliqua sacrificiorum obligatio suscepta sit, ut annexa alicui Ecclesiæ, quam Summus Pontifex alicui Collegio Societatis, id quod rarissimum est, univisset.

Cui prosit Missa applicata contra voluntatem Prælati, vel contra Justitiam?

14 Quoad secundum quod *n. 1.* proposuimus: Dico, certum mihi esse, quidquid dicant Marchinus *de ord. tract. 3. p. 2. cap. 33. n. 3.* Gavant. *in Rubr. Miss. p 3. tract. 12. n. 28.* Dian. *p. 2. tract. 14. res. 7.* Deum non respicere ad debitum Sacerdotis, sed ad voluntatem ipsius, quare Missa contra voluntatem Prælati eam jubentis applicari v. gr. pro Petro, applicata sive licite, sive illicite pro Antonio, Antonio proderit, & non Petro. Et Missa, quam propter stipem acceperam debebat ex justitia Sacerdos Titio, applicata sive per malitiam, sive per inadvertentiam ab eodem Sacerdote alteri, v. gr Cajo, Cajo proderit, non vero Titio. Ita Rodriq. *in compend. ref.* 102. Portella *in dub. Reg. v. obedient. n. 1.* Delugo *de Euchar. d. 19. sect. 10. a n. 280.* Hurtad. *de Sacrif. d. 3. diff. 16.* Ratio præcipua est, quia Minister offerens Missam, non est Prælatus, sed Sacerdos, cui dictum in ordinatione est, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vivis, & defunctis.* Ergo ad ejus applicationem respicit Deus, & non ad applicationem cujuscumque alterius. Unde nihil valebit applicatio Prælati, nec quæcumque irritatio voluntatis sui subditi, quam vellet Prælatus intentare, quia in hoc a Christo omnium Domino, & Superiore liberam facultatem habet Sacerdos, & consequenter a nulla humana potestate restringibilem, & sicuti licentia concessa mihi a Generali omnium Superiore, non potest restringi ab alio Superiore inferiore: ita hic.

15 Ex his infero primo. Si Sacerdos contra voluntatem Prælati applicat Antonio v. gr. Missam, posse quantum est ex vi justitiæ, accipere stipendium ab eodem; jam enim fructum Missæ ipse Antonius lucratur, & Prælatus sciens contra suam voluntatem jam esse Missam Antonio applicatam, ad nihil tenetur, quia Antonius totum illud, quod per stipem postulabat, acquisivit.

16 Infero secundo. Si e contra alteri applices Missam, non vero illi a quo stipem recepisti, semper resarcire teneris, quia Deus respiciens non ad debitam, sed ad habitam a te voluntatem, sacrificii emolumentum illi non attribuit.

17 Infero tertio. Si quis applicet sic Missam: *Applico pro ea anima, quam vult Deus*, tunc sacrificium nulli prodesse, sed remanere ejus fructum in Thesauro Ecclesiæ. Ita Vasq. *de Sacrif. d. 231. cap. 1. n. 7.* contra aliquos contrarium sentientes. Ratio est jam dicta, quia, ex ipso Christi instituto, Sacerdotis, non vero Dei est applicare fructum Missæ. Determinet igitur in hunc, vel similem modum Sacerdos: *Offero pro ea anima, quam Deus magis scit indigere, vel minus indigere, &c.* nam sic quia determinata est Sacerdotis intentio, utique

juxta

juxta illam acceptabit Deus. Pari modo Ecclesiæ quando ex stipendio annuo debent multas Missas variis defunctis, satis erit si celebrantes applicent pro iis, quibus eo die v. g. illæ Missæ debentur: eas enim Deus videt, quibus debeantur, quamvis sit melius eorum distincte meminisse, ut ex se patet. Ita Fraxinellus *de oblig. Sacram. sect. 7. §. 7. n. 7.*

§. X. *De tempore, quo intentio applicandi alicui fructum Missæ elicienda est.*

1 EGo hodie, Sacrum a me cras operandum, applico pro anima Petri, vel (eadem enim est ratio) sacra omnia per totum annum a me celebranda applico pro anima ejusdem, nec talem intentionem unquam revoco, efficax ne est ita, ut satis sit ad hoc, ut fructus Missarum Petro attribuam?

2 Dico, quamvis non esse satis contendat Vasquez *de Sacram. disp. 88. cap. 6.* aliique apud Delugo *d. 8. de Sacram. sect. 6. n. 91.* tamen cum communi sententia, imo & praxi timoratorum satis esse. Ita Suarez *de Euch. d. 13. sect. 3. §. Dico secundo*, Bon. Molf. Diana apud eumdem Delugo *n. 93.* Ratio est, quia hoc sacrificium institutum est, ut administraretur humano modo, & more; quare sicuti homines solent disponere de rebus, quæ erunt in sua potestate, etiam antequam sint, sed pro tempore, quo erunt, nunc scilicet, pro tunc; dispositione tamen non retractata, sic disponere poterit Sacerdos, cujus arbitrio Deus commisit fructum Missæ applicandum.

3 Sed quid, si quis nondum Sacerdos applicet Missas, quas post ordinationem celebraturus est, nec postea hujusmodi applicationem vel retractat, vel renovat.

Dico id etiam satis esse, cum ratio modo dicta, in hoc etiam casu valeat. Licet enim nunc nondum sit Minister Christi, erit tamen postea. Sicuti si quis sciens, cras v. g. fore in Prælatum eligendum, det nunc aliquam licentiam, pro die crastina, valebit utique licentia, quia consensus ille non retractatus judicatur, humano more, durare, pro tempore acceptatæ potestatis. Sic Delugo *ib. n. 97.*

4 Intentio ergo applicandi potest elici ante, imo multo ante, quam Missa celebretur. Posse autem in ipsa Missa ante Consecrationem, & aptum esse tempus, in primo *Memento*, non est dubium.

5 Observat autem Hurtad. *disp. 3. de Sacram. diff. 10.* quando unus Sacerdos tantum consecrat Corpus, & postea alter defectum prioris supplens, consecrat Sanguinem, ad hunc posteriorem pertinere applicare sacrificium; quia iste solus, utpote perficiens essentialiter sacrificium, dicitur sacrificare, & ideo non tenetur intentioni priori se conformare. Ob eamdem rationem dic Sacerdotem, qui facta consecratione Corporis, nondum applicuit, posse applicare ante consecrationem Calicis, & qui applicuit uni, posse ante consecrationem applicare, hujusque fore fructum Missæ, non prioris. Ratio est eadem, quia nimirum consecratione Calicis perficitur sacrificium, & consequenter tunc Sacerdos dicitur sacrificare, atque adeo ante illam semper poterit illud applicare.

6 Remanet tamen difficultas, an possit rite applicare in secundo *Memento* Defunctorum, & in toto tempore ante consumptionem specierum?

Dico in nostra sententia, quæ colligi potest ex dictis *cap. 1. §. 5. n. 1.* per quam tenuimus in consecratione adesse sufficientem destructionem victimæ, adeoque in ea consistere sacrificii essentiam non posse. Ita Hurtad. *l. c.* Ratio est, quia applicare sacrificium more humano, cui suos Ministros conformes se velle reddere voluit Christus Dominus, ut modo innuimus, nihil aliud est, nisi offerre actionem sacrificandi in obsequium Dei; at non solet inter homines, & fortasse non potest in obsequium alicujus offerri actio jam facta, sed facienda; quia, si jam sit facta in unum, vel in nullum finem; non potest deinde intelligi fieri in alium, prædicti v. g. obsequii. Adde, quod Sacerdos, ut supra §. 8. *n. 2.* diximus, non potest conservare fructum sui Sacrificii, & deinde conferre, &c.

7 Dixi autem (in nostra sententia) nam quia sententia Bellarm. aliorumque apud Hurtad. *d. 1. de Sacram. diff. 7.* docens Sacrificii essentiam consistere in consecratione simul, & in consumptione, est satis probabilis, probabile etiam erit, posse applicari fructum Missæ, toto tempore, ante prædictam consumptionem, quia jam, in hac sententia, offertur actio facienda, non jam facta.

§. XI. *Cui prosit fructus Missæ, quando Sacerdos cum Sacrum applicasset uni, deinde applicat alteri?*

1 SAcerdos hodie Missam a se crastina die celebrandam applicat pro Petro, a quo v. g. stipem recipit; cras deinde applicat pro Antonio, cujusnam erit Missæ fructus? si Petri, ad nihil aliud pro ipso tenebitur; si Antonii, utique tenebitur Petro resarcire.

2 Sunt in hac dubitatione distinguendi quatuor casus. Primus casus. Si memor applicationis quam heri fecisti pro Petro, illam applicationem respuas, applicesque hodie eamdem totam Missam pro Antonio, Antonio proderit Missa. Quæ est certa, & communis doctrina, quia posterior voluntas clare priorem revocat.

3 Secundus casus. Si pariter memor applicationis hesternæ, qua applicasti Missam pro Petro; æque eamdem totam applices hodie pro Antonio, nullo modo revocando priorem applicationem externam, neutri proderit Missa. Ratio est, quia cum hæ duæ voluntates sint invicem contrariæ, pro quarum una vis idem, quod per alteram non vis, intendis impossibile, atque adeo nihil intendis: & Deus perinde se habebit in hoc casu, atque in illo, in quo Sacerdos faciens Sacrum, nulli illud applicaret, de quo mox §. 12.

4 Dixi autem (totam Missam) nam si partem fructus uni, partem alteri velis applicare, utique partialiter proderis utrique, sed cum obligatione resarciendi id, quod ulterius alterutri debes, ut ex se constat.

5 Tertius casus. Si immemor applicationis pro Petro hesterna die factæ, applices hodie pro Antonio, duplici modo re gerere potuisti. Primo extraordinario quodam modo, si scilicet heri ita Sacrum voluisti Petro applicare, ut talis applicatio præferretur omni alteri applicationi a te etiam per oblivionem faciendæ idque expresse heri intendisti. Et in hoc quidem eventu Missa proderit Petro, cui primo sub tali universali voluntate applicasti. Ratio est: quia illa tam universalis applicatio omnibus aliis futuris applicationibus est præferenda, cum non censeatur revocari a posteriore, imo potius implicite posteriorem revocare.

6 Adhibet hujus doctrinæ duo exempla Joannes Delugo *de Sacram. d. 8. sect. 8. n. 121.* Primum est ex *l. si quis, in principio, ff. de legatis 3.* ubi, si quis in priori testamento adhibeat clausulam revocatoriam cujuscumque posterioris, statuitur testamentum posterius non fore validum, nisi in eo revocetur expresse illa clausula prioris testamenti, ut cum communi DD. observat Mol. *tom. 1. de Just. d. 153. §. Quod dictum est*, quia nimirum prior voluntas habuit majorem universalitatem ex parte objecti, quam posterior.

Secundum est in materia voti. Nam si quis facit votum non vovendi, nisi consulto Confessario, & nunc vult non vovere valide, nisi ea conditione posita: postea, si immemor hujus voluntatis, voveat, votum non valebit, nisi eo esset affectu, ut etiamsi recordaretur, vellet valere, ut notat Lessius *lib. 2. cap 40. dub. 10. n. 76.* Ex quibus constat, concurrente duplici volontate contraria, illam prævalere, quæ cum sit universalior, explicite, vel implicite continet revocationem alterius, sive hæc sit prior, sive posterior, sive etiam simul ex ignorantia habeatur: & ratio ulterior est, quia universalior, vel formaliter, vel virtualiter reflectit super aliam, adeoque revocat.

7 Jam secundo modo, quo te in hoc gerere potuisti, quique accidit magis communiter in praxi (eritque quartus casus) est, si heri non cum universalitate prædicta, sed absolute, & simpliciter applicasti Missam pro Petro, deinde illius immemor, hodie applicas simpliciter pro Antonio.

In tali casu docet Delugo *dicta d. 8. de Sacr. sect. 8. n. 421.* quod fructus Missæ proderit Antonio, qui est posterior. Ratio est (inquit) quia sic persuadet paritas ducta ex testamentis: nam sicuti posterius testamentum prævalet priori, etiam si quando fit posterius, non recordetur prioris a se facti: sic si heri applicasti Sacrum hodiernum pro Petro, & hodie immemor illius voluntatis, applices pro Antonio, per voluntatem æque absolutam, & efficacem, videtur præferenda hæc posterior: non enim apparet differentia inter testamentum posterius, & hanc posteriorem voluntatem.

8 Nihilominus probabilius putarem præferendam esse priorem, atque adeo Missam profuturam Petro. Ratio est duplex, Primo, quia potest afferri disparitas, cur testamentum posterius prævaleat priori, non vero applicatio Missæ. Cum enim testamentum firmitatem omnem suam accipiat a morte testatoris, omnes habent implicite hanc intentionem, ut illud testamentum firmum velint, quod morte ipsorum confirmatum est, & non aliud, unde sequitur quod prævalere omnino debeat posterius testamentum, cum per prædictam intentionem revocentur omnes intentiones, morte nequaquam firmatæ: At in casu nostro, similis implicita intentio non adest; unde ergo prior intentio ab omnino æquali intentione posteriori revocari poterit? Secunda ratio, quia communiter homines habent, seu præsumuntur habere hanc voluntatem implicitam, ut velint cuique tribuere jus suum. Cum igitur certum sit *c. Qui prior. de Reg. jur. in operis ff. locati.* (Lege Mol. *de contr. d. 396.* & Covar. *lib. 2. var. cap. 19. n. 8.*) quod *Qui prior est tempore, potior est in jure*, si nihil obest contra eum, qui prior est, ut obstare solet in contractibus possessio rei apud posteriorem, vel solutio pretii, vel quid simile (de quo late Juristæ *in l. Quoties, C. de rei vendit.* & Mol. Covar. Salas, aliique apud Delug. *tom. 2. de just. d. 12. sect. 11.*) dicendum erit, quod in casu nostro, ille Petrus, cui heri applicatus, & veluti datus fuit fructus Missæ, est potior in jure, quam sit Antonius, cui hodie, hoc est posterius, datus est dictus idem Missæ fructus: nihil enim obstat contra Petrum anteriorem, cum supponamus, in omnibus, eos esse æquales, præterquam in tempore. Quare cum Sacerdos habeat illam universalem intentionem dandi suum unicuique, atque adeo fructum Missæ ei, qui potior est in jure, non censendus est revocasse priorem intentionem, sed potius Petro anteriori velle dare fructum Missæ, non vero Antonio posteriori.

9 Quoniam vero res hæc dubia profecto est, consulerem Sacerdoti, ut adverterns deinde ad obligationem sive hesterno, sive hodierno die, contractam, certo resarciat, offerendo aliam Missam sub hac, vel simili intentione: *Applico Missam pro Petro, cujus oblitus sum, si is fructum Missæ a me illi debitum non est lucratus; secus applico pro Antonio, vel contra*: nam Deus, cui explorata sunt omnia, illi, cui fructus defuit, applicabit.

§. XII. *De Sacerdote non applicante fructum suæ Missæ.*

1 SI Sacerdos, sive per oblivionem, sive per incuriam, sive data opera, nulli applicet fructum suæ Missæ, talis fructus cujus erit?

Suarez *de Sacr. d. 79. sect. 9. §. Tertio inquiri potest*, & Vasquez *disp. de Euch. 232. cap. 3. n. 10.* nemini dandum esse docent, sed reponi, seu remanere in Ecclesiæ thesauro. Ratio est (inquiunt) quia sacrificium, quod est essentialiter oblatio, alicui non prodest, nisi pro illo offeratur. Delugo *de Euch. d. 19. sect. 8. n. 226.* putat prodesse Sacerdoti; nam licet sacrificium nulli alteri prosit, nisi pro illo offeratur, prodest tamen ipsi offerenti, etiam si pro se non offerat: sicuti jejunium v. g. meum non prodest alteri, nisi pro eo applicem; at prodest mihi, quamvis mihi non applicem.

2 Sed quidquid sit de his, omnes fateri debemus de facto, & regulariter prodesse ipsi Sacerdoti, cæterisque fidelibus. Ratio est, quia omnes Sacerdotes saltem implicite semper intendunt sibi, & fidelibus applicare, quando alteri non applicant: id quod satis innuunt illa Missæ verba, *Offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis, &c.* & illa, *Pro omnibus fidelibus Christianis, vivis, atque defunctis, ut mihi, & illis proficiat ad salutem.*

§. XIII. *De Sacerdote aliquem excludente a fructu suæ Missæ.*

1 SUpponimus, ut dictum est, intentionem Ecclesiæ esse, ut Missa offeratur pro omnibus vivis, & defunctis, utique capacibus; illisque prosit, pro sua portione, saltem quoad impetrationem.

Porro fuit quidam Sacerdos (quæ est hominum nequitia!) qui voluit a fructu suæ Missæ excludere suum quemdam adversarium, Petrum v. g. Quæsitum fuit, quo peccato peccaverit, & rursus, an cum effectu Petrum excluserit a prædicto fructu? quod est quærere, an id licite, & valide intenderit?

2 Ad primum: fuisse peccatum grave contra charitatem, & item peccatum aliquod contra obedientiam, certum est. Ita Suar. *de Sacr. disp. 78. sect. 2. §. Sed quari rursus potest.* Ratio est, quia adfuit odium, ex quo saltem virtualiter inductus Sacerdos fuit ad ejusmodi exclu-

exclusionem. Præterea, licet non teneamur orare pro singulis, tenemur tamen eos non excludere a communibus Ecclesiæ suffragiis. Ita S. Thom. & Navar. citati ab eodem Suar. *ib.* Peccatum insuper fuit, contra obedientiam, dum non servata fuit intentio, & institutio Ecclesiæ, cujus Minister est Sacerdos.

3 Quoad secundum, incerta res est. Quidam putant excludi ab omni fructu; Quidam excludi quidem a fructu proveniente ex opere operato Christi, & ex privata intercessione Sacerdotis, quia horum fructuum ipse est independens distributor ex intentione ejusdem Christi, non vero a fructu proveniente ex parte, seu nomine Ecclesiæ, quæ cum includat omnes fideles, non habet Sacerdos potestatem excludendi. Res est ad Scholasticos pertinens, deque ea agit Suarez *ib.*

§. XIV. *Cui magis prodest Missa ei, qui illam audit, an ei, cui Sacerdos eamdem applicat?*
Rursus quid melius, Missæ simul dictæ, an successive?

Denique Missa ante, an post mortem celebrata?

1 QUæsivit olim paupercula Vidua, quid consultius faceret pro suo viro Defuncto, curare aliquas Missas pro eo offerri, an ipsam pro eodem aliquas Missas audire? Dixi huic interrogationi responderi posse ex Delugo *disp. 19. de Euchar. sect. 11. n. 234 Si quæratur (ait) utrum plus emolumenti afferat, quid sit utilius homini, audire Missam, an petere, ut pro se absente offeratur, existimo, habere se, sicut excedens, & excessum: Nam quod attinet ad effectus remissionis pœnæ, plus proderit Missa absenti specialiter applicata; quoad impetrandam vero auxilia; præservandum a periculis, & alia similia, censuerem regulariter magis, quod audiretur Missa, quam quod in absentia pro ipso offeretur. Cum enim interpretatio hæc non sit semper infallibilis, ut supra (d. disp. 19. sect. 9. a. n. 131.) vidimus, crederem, cæteris paribus, facilius exaudire Deum pro eo, qui reverenter, & devote adest Sacrificio; sic enim videtur fuisse congruum ad conciliandam reverentiam, & devotionem erga Sacrificium istud, & hoc ipsum non raro miraculis, & signis extraordinariis videtur Deus ipse comprobasse.* Hæc ille.

2 Cum igitur ea vidua, maxime intenderit satisfactionem pro anima viri, in Purgatorio forte existenti, melius facturam existimavi, si Missas curaret viro applicandas, quia Missa applicata, ut dictum est, magis prodest ad satisfactionem pœnæ, quam solum audire.

3 Ad ejus tamen solamen addidi, Missam auditam multum prodesse, etiam per modum impetrationis, ad pœnæ remissionem. Sibi enim duplici via potest quis obtinere remissionem, pœnæ ob furtum v. g. a se commissum contractæ. Primo, si compenset dando alterum tantum; Secundo si roget dominum, ut liberaliter remittat. Sic proportionaliter Missa applicata satisfacit pro pœna debita, veluti dando compensationem ex thesauro meritorum Christi; at Missa eadem audita impetrat, per modum orationis, remissionem liberalem ejusdem pœnæ. Illa igitur paupercula, multis Missis auditis, fortasse impetrabit remissionem pœnæ sui viri, ad quam remissionem una, vel altera Missa applicata forte non sufficeret.

4 Dixi eidem, melius facturam, pro concupita satisfactione viri, si eas Missas, eodem die simul celebrandas curaret, quam successive. Sic S. Antoninus *in Summa p. 1. tom. 10. c. 2. §. 5.* Homobon. *de exam. tr. 4. c. 14. q. 128. fine.* Ratio consilii fuit, quia quamvis magis mereatur ille, qui centum v. g. Missas successivis diebus celebrandas curet, quam qui simul, eodem die, quia nimirum, sic divinus cultus, per eum magis extenditur, sic quamvis quoad fructum satisfactionis adsit æqualitas, ut æquales supponuntur in numero Missæ; tamen qui eodem die curat dicendas, citius exhibet Deo satisfactionem, atque adeo citius animam a Purgatorio liberat.

5 Denique eidem interroganti, quid pro se melius faceret, curare, ut sibi applicentur Missæ, dum viveret, an post mortem? Dixi, melius dum viveret. Ita March. *de ord. tr. 3. p. 2. t. 34. n. 1.* aliique. Ratio potissima fuit, quia post mortem lucrabitur satisfactionem; dum vivit tum satisfactionem, tum meritum.

§. XV. *Quid valeat magis pro Defunctis, Missa applicata, an Bulla Cruciatæ?*

1 INstabit aliquis (ne id hac occasione taceam) quæretque: Quid hic Viduæ modicam pecuniam habenti consulerem magis? Ut curaret duas Missas offerri pro anima sui viri, an potius, ut Bullam Cruciatæ, quæ pro defunctis distribui solet acciperet?

2 Respondi mihi videri, cæteris paribus, melius pro anima viri facturam, si Bullam sumeret, in qua confertur sive per modum suffragii, sive alio modo Indulgentia plenaria pro Defunctis. Ratio responsionis ducitur ex duabus illis propositionibus; altera est, vim satisfactoriam in Missa in actu secundo, seu quoad effectum esse finitam, & limitatam, ut supra *c. 2. §. 1. n. 4.* vidimus; quare potest frequenter accidere, ut una vel altera, imo triginta, centum, plus Missæ non sufficiant ad remissionem pœnæ, quam quis debet. Altera est per Indulgentiam plenariam, satisfieri plane pro quibuscumque debitis: sic enim ea definitur, ex Laym. *l. 5. tr. 7. c. 4. n. 2.* & passim. *Indulgentia plenaria est, qua illimitate conceditur, ut omnem pœnam, in Purgatorio, pro peccatis luendam remittat.*

Ex his ita conficitur ratio: Missa applicata non semper sufficit ad remissionem totius pœnæ, Indulgentia plenaria sufficit. Ergo quoad hoc, quod Vidua intendit, fructuosior erit Indulgentia, seu Bulla Indulgentiam conferens.

3 Dixi (cæteris paribus) ut interim abstraherem a quæstionibus, quæ possent fieri de certitudine Indulgentiæ, & de aliis emolumentis meriti, vel impetrationis provenientibus in Missa, de quibus fuse Theologi in Tractatu de Indulgentiis, & de Missa. Semper autem nos hic supponimus certam esse Indulgentiam, qualis profecto est hæc ex Bulla Cruciatæ. Lege Ludov. a Cruc. *in expedit. Bulla Cruc. disp. 1. dub. 1. & 2.* An præstet magis Missa in Altari privilegiato, an Bulla Cruciatæ, habebis infra *c. 6. §. 6.* si legeris locum Escobar, quem ibi cito.

§. XVI. *An Parochus teneatur aliquam Missam applicare pro suis ovibus.*

1 EX Tridentino *sess. 23. de reformat. c. 1. initio*, quod sic habet: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, &c.* colligunt nonnulli, adesse præceptum divinum, ut Parochus, & propter identitatem rationis, Pontifex, Episcopus, Superioresque spirituales quicumque, aliquoties saltem in anno Missam applicent pro suis subditis. Et Sotus quidem *in 4. dist. 14. q. 2. art. 1. & 2. de Just. lib. 9. q. 2. art. 1. circa medium*, semper Missam pro iis offerre Parochum debere existimat Bonac. *de Sacr. d. 4. q. ult. p. 7.* saltem, diebus Dominicis, aut semel in hebdomada, Marchinus *de ord. tr. 3. p. 2. c. 3. a n. 2.* saltem diebus solemnibus.

2 Non pauci id confirmant ex eo, quia Parochi tenentur celebrare, quoties populus tenetur audire Missam, ut supra *l. 2. c. 6. §. 2. n. 1.* diximus, ergo teneatur tunc illam applicare pro populo.

3 Non est autem quæstio, quando forte Parochus ex alio titulo, v. g. ex fundatione, vel eleemosyna obligatur; neque quando ex legitima consuetudine, vel statuto, ut esse in nonnullis Hispaniæ locis notat Nunnus: tunc enim quis dubitat teneri?

4 In nostra igitur quæstione dico non adesse talem obligationem in Parocho, vel Superiore. Ita Vasq. *de Sacr. d. 234. c. 4. n. 27.* alios citans. Ratio est, quia ut *l. 1. c. 6. n. 4.* diximus, non est apponenda gravis obligatio, si de illa non constet, ut certe hic non constare ex solutione contrariæ rationis jam patebit.

5 Ad Tridentinum enim respondeo, *ib.* dici quidem adesse præceptum divinum, *ut oves suas Parochus agnoscat, & Sacrificium pro iis offerat*; sed non dici quod sacrificium pro iis particulariter applicet; satis igitur erit, si universaliter pro iis oret in sacrificio.

Adde, esse Theologorum doctrinam, quod quando præceptum quodpiam fertur indeterminate, ad nihil obligat, donec a Superiore determinetur; quia cum non possit ut determinatum in executionem exire, non censetur præceptum practice tunc esse completum. Unde quia adest præceptum divinum indeterminatum aliquoties in vita communicandi, ibi, *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.* quod non explicat determinate quoties, & quando, ideo ad nihil saltem extra articulum mortis obligantur, quantum ex hoc capite fideles, donec Ecclesia determinaverit tempus Paschale. Ita Delugo *de Euch. disp. 16. sect. 2. num. 28. & de pæn. d. 15. sect. 3. num. 39.* Idem contingit in præcepto Confessionis. Video etiam idem esse in materia Sacrificii: est enim præceptum divinum aliquoties celebrandi in illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; sed quia nondum Ecclesia determinavit, ad nihil ex vi hujus præcepti Sacerdotes tenentur. Sic idem *de Euch. d. 20. sect. 1. num. 9. & 10.* Pari igitur modo etiam vel Tridentinum, vel præceptum divinum injungeret particularem applicationem; tamen quia non determinat quando, & quoties (quod certe Ecclesia determinare posset) ad nihil tenebitur Parochus.

6 Ad confirmationem negatur consequentia, non enim valet illatio: Obligor tibi dare opportunitatem audiendi Sacrum; ergo obligor illud pro te applicare. Nam propterea recte Marchinus *de ord. tom. 3. p. 2. c. 30. num. 4.* defendit Parochum quemdam, quem Episcopus cogebat, ut ter in hebdomada pro suis ovibus applicaret Sacrum, ex eo, quia extabat ibi statutum, ut Parochus ter in hebdomada Sacrum faceret; recte, inquam, defendit, siquidem non bene infertur, ut dicebam: obligatur quis sacrificare, ergo obligatur applicare, cum non recte ex una obligatione inferatur alia. Ita Papinianus *ff. de Minorib.* Et sane quis dicet, quod quando Parochus obligatur celebrare ad benedicendos sponsos, vel, ut est mos alicubi, ad defunctos sepeliendos, vel ad consecrandas particulas pro communione sui populi, obligetur etiam pro iisdem Sacrificium applicare?

7 Ex dictis infertur, posse Parochum recipere stipem a quopiam, ut offerat Sacrum pro ipso, etiam in diebus festis, quia licet tunc obligetur facere Sacrum, sui tamen Juris est in applicando. Nec obstat Constitutio Urbani VIII. *de Celebratione Missarum*, de qua late infra *l. 3.* hæc enim solum prohibet, ne oblitus Sacerdos applicare pro uno applicet etiam pro alio, id quod non est contra hactenus dicta.

XXV.

CONSTITUTIO.

BENEDICTI XIV. de Missa a Parochis applicanda pro populo; deque reverenti Divini Officii in Choris recitatione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ CUm semper oblatas Nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates Vestras libenter amplectimur, ut sincere Nostræ erga Vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum Vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini Vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati Nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere Nos posse confidimus, quam si Divini Cultus augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantiam Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

„ Hujus porro Epistolæ ad Vos scribendæ occasionem Nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro Populo ipsorum curæ commisso; tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis: tum denique debitum psallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a Scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in hujus Almæ Urbis Nostræ Congregationibus, & potissimum in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii

„ Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit: quamvis earundem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædecessorum Nostrorum approbationem & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque Vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad Vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas Scriptores abierunt, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus Vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliasque Vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationem Vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero exequutionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda atque servanda præscribimus, omni, qua decet, sollicitudine ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum Vestrorum implemento obicem aut moram afferre valeant recursus ad hujus Nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi: utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus; quamobrem has ipsas Litteras Nostras in singulorum Tribunalium Regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de Vestris decretis, quæ ipsis præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

„ Et quidem quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ Sacrificium a Pastoribus animarum applicari debere pro Populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex Divino præcepto descendens, a Sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur *sess. 23. cap. I. de Reformat.* per hæc notabilia verba: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre*: Et quamvis minime defuerint, qui per inanes & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara & perspicua sint, quumque prædicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative præposita, constanter edixerit, eos, quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro Populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse; quodque magis interest, quum hæc intelligentia a Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata; nihil jam amplius ulli Vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in Vestris respective Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

„ Neque Nos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, non inquam, Nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagant, quibusque proinde opportune a Nobis est occurrendum.

„ Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne Animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eandem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre est *in sess. 6. cap. 2. sess. 7. cap. 5. & 7. sess. 21. cap. 6. sess. 25. cap.* 16. non raro autem eveniat, ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi Rectoris electionem, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente *sess.* 24. *cap.* 18. *de Reform.* nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos a prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium seu alios residente, ipsi actualem dumtaxat exerceant; vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti: ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a prædicta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mens Nostra & sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes & singuli, qui actu Animarum curam exercent, & non solum Parochi aut Vicarii Sæculares, verum etiam Parochi aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam specifica, & individua mentione digni, æque teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

„ Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, authoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, & quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diœcesibus seu Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

„ Dum tamen dicimus, omnes animarum curam habentes, Missæ Sacrificium pro Populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere volumus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad prædictam applicationem pro Populo teneri. Et quidem Sacrosancta Tridentina Synodus *sess.* 23. *cap.* 14. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus Missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*; in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At vero Nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur; & quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere; eum vero qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri; quum tamen pariter Nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi decretum, tamquam plus æquo rigidum, excitatæ, Nobis innotescant; Idcirco opportunum censemus Fraternitatibus Vestris declarare, Nobis abunde satisfactum fore, Vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent atque applicent in Dominicis aliisque per annum diebus Festis de præcepto; quum prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini *sess.* 5. *cap.* 2. & *sess.* 24. *cap.* 4. quilibet animarum curæ præpositus Populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei*; & quibus Parochi Subditos suos in Doctrina Christiana erudire debent, juxta id quod a prædicto Concilio in citat. *Cap.* 4. Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri* curent.

„ Et quia in nonnullis Diœcesibus numerus dierum Festorum de præcepto, de Apostolica nostra authoritate & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus Festis Christifideles & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero Populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium; Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus Festis, penitus eliminentur, statuimus & declaramus, quod etiam iisdem Festis diebus, quibus Populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare & applicare teneantur.

„ Quia vero propria nonnunquam experientia satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quas a Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero qui, Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam, sub Vicarii, seu OEconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsi constituti, & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti; proindeque cum istis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione Missæ recipere; Idcirco Nos tamen istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdemque, quantum Nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus festis Missam pro Populo celebrare & applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi, ad hoc ut, etiam diebus festis hujusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere & licite possint & valeant; dummodo ad necessariam Populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent, ea tamen adjecta conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus festis, infra eandem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii Benefactoris obtulerint.

„ Quod autem spectat ad Vicarios, sive OEconomos Ecclesiarum vacantium, quum a Sacro Tridentino Concilio *citat. sess. 24. cap.* 18. cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi & constituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione*; vestrum erit, Ven. Fratres, cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exigua hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostræ Apostolicæ exiguntur, opportuna Thesaurario Nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ Nostræ Ditionis, cæterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

„ Ac demum, quoad illos, qui tanquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, Animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis, ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut Locis Piis olim unitæ; quamvis a recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit: *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDLXVII. distincte statuitur; si nihilominus ubi præscripta fructuum portio, vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Constitutionis eisdem fuerit attributa, minime sufficiens a vobis reputetur, propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Missam

„ Missam pro Populo diebus Festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina *sess. 7. cap. 7.* dum illorum arbitrio permisit, juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare; quam ob caussam Nos etiam fraternitatibus Vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes & opportunas facultates impertimur; quibuscumque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter a Vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

„ Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus Vestris denuncianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem Vestrum latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum horæ Canonicæ debitis modo, & forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur, quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eaque de re perspicuæ pariter, & per omnia uniformes existunt Resolutiones ab hac Congregatione Ven. Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolica Authoritate Nostra confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes; ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earundem Benefactoribus in genere quotidie applicetur; eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis qui curam Animarum gerunt, pro Populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. Itaque date operam, ut falsam quorundam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus; quod nempe dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores, sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive Dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respective vicibus celebrant.

„ Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi alia ratione satisfacere possit, quam ea, quæ a Lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit: nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

„ Profecto non solum prioribus Ecclesiæ sæculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis, (quod Vos ex Historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabatur, ideo consignata erant, ut eorundem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur; quam ob caussam etiam prædictus Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri Celebrantis apponi consuevit; licet iidem pii Benefactores in suis Donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem Præsules preces pro iis imperandas esse duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, originem atque rationem desumit.

„ Quemadmodum vero, loquendo de Missa Parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro Populo diebus festis de præcepto; ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores, provide e medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini Resolutiones, quas proinde in his etiam authoritate Nostra approbamus & confirmamus.

„ Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii a Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo, quod alio quopiam Missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione proprii Canonicatus, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali præbenda obtinent; vel quia, præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus festis de præcepto, debent pro Populo sibi commisso eam applicare; ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis Prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, appliceteque.

„ Aliorum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper a Canonicis aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a Beneficiatis aut Mansionariis; quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex Massa distributionum.

„ Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleemosynam quotidianam pro Missa Conventuali, ad nihilum fere redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus *sess. 24. cap. 15.* opportunas rationes ostendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere; cujus erit, perspecto ex Vestris relationibus rerum statu, authoritate Apostolica a Prædecessoribus Nostris eidem impartita, & a Nobis etiam præsentium tenore confirmata, quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad Festos tantummodo dies reducere.

„ Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in eisdem canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus Vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper a Nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam & applicandam esse; nunc expendendum superest, an earundem Ecclesiarum Capitula Jurisdictioni Vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

„ Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum & Beneficiorum tenuitate; ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam esse censuerit, Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus; laudandos nempe & confirmandos esse, quotquot sponte sua secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ, tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro Defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

„ Huic demum Epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixe hortamur, ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, sed exacte, pausa nempe interposita, & maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At quum Synodus Tridentina *sess. 24. cap. 12.* loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*; quumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro assistitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa nunquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi proposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, & improbata; quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur. Canonicis etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus Nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis & confirmatis; nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime Nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius vel alterius Ecclesiæ Canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ Cantu. Verum nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium sive Indultum, jure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, Præbendarum ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque Nobis, neque Vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus & corruptelas, quas arguendo & increpando evellere debebamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus Vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 19. Augusti 1744. Pontificatus Nostri anno quarto.

CAPUT III.

De Attentione Sacerdotis dum celebrat.

1 ATtentio duplex est. Interna, & externa. Hæc consistit in negatione distractionis externæ: idest, negotii, vel occupationis exterioris, quæ ex se distrahere mentem debeat ab Orationibus, & actionibus Missæ. Ut si quis vellet, dum Missam celebrat, depingere, v. g. confabulari, legere historias, & similia facere, externam attentionem non haberet. Interna consistit in applicatione interna mentis ad Missam: & triplex esse potest. Ad verba integre proferenda, materialesque actiones suo ordine peragendas. Ad sensum verborum, significationesque Cæremoniarum. Ad Deum, resque divinas contemplandas. Hæc tertia est omnium optima, modo Missæ operationem non impediat, sequitur secunda, infimo loco se habet prima.

2 Licet autem enitendum semper sit habere intentionem internam tertii generis, idque in cæteris orationibus extra Missam sit absolute consulendum, nihilominus in Missa persæpe Sacerdotibus potissimum recenter ordinatis, nec bene instructis consulenda est attentio interna primi generis, ut scilicet ad verba, & actiones, quæ plurimæ sunt, & facile omitti, atque cum scandalo confundi possent, diligenter attendant.

3 Sed jam quid peccabit Sacerdos, si negligens (sed sine contemptu) internam attentionem, solam externam adhiberet? quod est quærere, quonam peccato peccat, si dum Missam celebrat, alio mentem voluntarie divertat, cogitetque sua negotia, vel philosophicam quampiam quæstionem speculetur, probabiliter securus, quod propter habitum Missandi, non omittet debitas saltem graviter cæremonias.

Legi (passim enim occurrunt) Auctores tractantes de attentione debita in auditione Missæ, in horis Canonicis, in orationibus cæteris; verum qui tangeret hoc speciatim de celebratione Missę, non legi.

4 Et videbitur alicubi parem esse rationem de his, ac de Missę celebratione: utrobique enim intercedit oratio, seu locutio cum Deo. Ita quidem in multis, sed in uno non ita, ut mox *num. 9.* videbimus.

5 Sed enim vero, propter dictam paritatem, recolenda est celebris illa quęstio, an ad observandum preceptum auditionis Missę, vel recitationis Horarum requiratur attentio interna, aliqua tandem ex triplici dicta *n. 1.* an sufficiat externa dumtaxat?

Equidem locum hic haberem id fuse pertractandi, nisi eam quęstionem Jo: Delugo *de Sacr. d. 22. sect. 2. num. 25.* & Ægid. Coninch. *de Sacr. quæst. 81. art. 6. dub. nn. a num. 189.* lege etiam Dian. *part. 1. tr. de horis Canon. res. 1.* tam erudite pertractassent, ut addere aliquid velle, superfluum, ne dicam inoperosum, mihi esse videatur: illos ergo lege, apud quos invenies esse duas sententias, utramque probabilem. Alteram, quam sequuntur Suarez, Vasquez, Sotus, Navarr. Mal. Gaet. San. Turr. aliique innumeri citati a Delugo, & Dian. *ib.* requirentem attentionem internam; Alteram, (quam sequuntur Sylvest. Durand. S. Ant. Palud. Rosel. Coninc. Hurtad. & probabilem dicit Less. Henr. Victorel. citati ab iisdem, quam approbant dicti Delugo, & Coninc. solideque confirmant) solum requirentem externam. Itaque, qui dum Missam ex præcepto audit, vel officium divinum persolvit, quæstionem philosophicam secum mente voluntarie obvolveret, vel sua negotia cogitaret, modo externam attentionem haberet, quia scilicet non poneret distractiones externas ejus generis, quas *n. 1.* diximus ex probabili dicta opinione, præceptum satis adimpleret.

6 Omnes tamen consentiunt peccare venialiter; aliqua enim semper irreverentia intercedit, si Deum quis alloquatur exterius mente alio voluntarie distractus. His positis, tribus dictis, ea, quæ ad nos pertinent, decernemus.

7 Dico Primo. Sacerdos mente voluntarie distractus, Missam celebrans, non effugit peccatum veniale, sive celebret Missam de præcepto, sive ex libertate. Ratio est modo dicta, quia semper intervenit irreverentia.

8 Dico Secundo. Distractus voluntarie in iis Missæ partibus, quæ ad Canonem non pertinent, si eas rite operetur (etiam cum celebrat ex præcepto) non audeo dicere eum peccare mortaliter. Ratio est, quia eæ Missæ partes non exeedunt rationem orationis ad Deum. Cum igitur probabile sit, ut modo vidimus, recitare orationes de præcepto, cum voluntaria distractione, non esse mortale, probabile etiam erit in casu nostro.

9 Dico Tertio. Si Sacerdos per notabile tempus voluntarie distractus, eas Missæ partes, quæ Canonem continent, recitet, seu peragat, peccabit mortaliter, sive Missa celebretur de præcepto, sive de Feria. Ratio, quæ me ad id movet, est discrimen, quod intercedit inter Missæ Sacrificium, & cæteras orationes. Hæ enim sunt meræ allocutiones ad Deum: at Missa est insuper sacrificium, hocest actus religionis excellentissimus, quo profitemur, Deum summe venerari: ut supra suo loco notavimus. Videtur autem mihi gravis irreverentia, quod, quis dum profitetur Deum summe per suam actionem venerari, cum illo irreverenter per voluntariam distractionem se gerat: & in tanto Ministerio, de quo tremunt Angelorum ordines, omnia alia cogitare malit, quam mente attendere, quod operatur. Adde & mortale periculum aliquid grave omittendi, vel non rite operandi, &c.

10 Dixi autem (quæ Canonem continent) ibi enim continetur ratio sacrificii: nam licet hujus essentia per nos in sola consecratione consistat, *c. 1. §. 1. n. 1. & cap. 2. §. 10. n. 6.* proxime tamen antecedentia, & proxime consequentia, qualia sunt, quæ toto Canone continentur, maxime ad sacrificium, prout Ecclesia ordinavit, pertinere, nemini est dubium.

11 Petes, quid venit præcise nomine Canonis? Id enim, propter dicta, non ignorare, omnino necessarium est. Resp. Gavantus *in Rub. Miss. p. 2. t. 7. t. 8. n. 1. lit. L. & p. 3. tr. 10. n. 2.* ait venire illam Missæ partem, quæ incipit a *Te igitur* (aliqui incipere dicunt a *Qui pridie, quam pateretur,*) sed minus recte, ut probat Fagund. 1. *Eccl. prae. l. 3. c. 18. n. 5.* usque ad *libera nos* inclusive. Licet idem Gavant. *in rubr. Miss. p. 2. tit. 17. n. 34.* videatur excludere a Canone prædictum *libera nos*, imo & orationem Dominicalem: ibi enim postquam declaravit illud *per ipsum, cum ipso, & in ipso*, quod legitur ante prædictam Dominicalem Orationem, sic addit, *& hic finis Canonis.*

Suarez vero *de Sacr. d. 83. sect. 2. initio*, docet vocari Canonem Missæ totum id, quod legitur a *Te igitur*, usque ad consumptionem Sacramenti, additque voce Canonis usum esse S. Gregorium in his verbis, *Mox post Canonem Orationem Dominicam dici statuistis*, Vide Suarium, & S. Gregorium a Suario allatum dissentire? ille usque ad consumptionem Sacramenti, hic ante Orationem Dominicam claudi Canonem statuit.

Quidquid sit, certe in re nostra, usque ad Orationem Dominicalem Canonem definio, ut nimirum, quia æqua fere distantia est a *Te igitur*, usque ad consecrationem; & a consecratione usque ad dictam Orationem Dominicalem, istud sit, quod majori devotione, attentioneque Sacerdotis indigeat. Aliquid tamen par[illegible] devotionis esse dandum consumptioni Eucharistiæ inficiari non po[illegible]mus.

CAPUT IV.

De materia, & Forma Consecrationis, remissive.

1 CUM certum sit, in pane, & vino, ac per verba a Christo Domino instituta, *Hoc est Corpus meum*, Et, *Hic est Calix*, &c. esse a Sacerdote consecrandum; cumque de his sane multa disputent Theologi, nostrum non erit, nisi aliqua tangere, quæ ad casus conscientiæ, & quidem practice spectant. Imo, quia multa, etiam, quæ ex his, ad nos pertinent, *in hoc toto Opusculo* sparsim disputata sunt, & disputabuntur, de azymo autem, & fermentato, quatenus sunt materia consecrationis, egimus *in Opusculo de expedienda communione, c. 2. §. 9.* ideo unum aut alterum, quod alibi locum non obtinuit, hic dumtaxat erit a nobis breviter explicandum.

§. I. *Quanta sit aqua Calici immiscenda.*

1 ILlud persæpe torquet Sacerdotes, ecquanta nam aqua (quæ certe naturalis, seu elementaris esse debet) infundenda sit Calici.

Ut omittam Conc. Tiburiense, quod fuit Provinciale, nec approbatum, concedens duas partes vini, & tertiam aquæ, certe Conc. Florent. *in decret. Eug. IV. §. Tertium autem Sacramentum*, quod fuit universale, monet esse infundendam aquam modicissimam.

In Sacris Canonibus id determinatum non legimus: solum in *c. Perniciosus, de celebr. Miss.* reprehenduntur, qui plus de aqua ponunt in Calice, quam de vino.

Sanctus Thom. *3. p. q. 74. art. 8. in corp.* semper tutius esse ait, parum de aqua apponere, ne solvatur species vini.

Suar. *de Sacr. disp. 45. sect. 3.* cum dixisset, non posse certiorem regulam præscribi, quam, ut aqua sit in modicissima quantitate, quia quælibet gutta sensibilis sufficit, & talis non poterit corrumpere vinum, concludit cum Durando, esse in arbitrio Sacerdotis relinquendum.

Coninch. *de Euch. q. 78. art. 8. n. 140.* & Laym. *l. 5. tr. 4. c. 2. n. 9.* communem praxim esse ajunt, ut octies, vel decies plus vini ponatur, quam aquæ; non tamen scrupulose agendum, quia modicus in alterutram partem excessus, non est curandus.

Delugo *de Euch. d. 4. sect. 2. num. 38.* ait, quod si quinta, vel sexta pars aquæ ponatur, non videtur habendus scrupulus, quia non est credibile, vinum esse adeo debile, ut tam modica aqua corrumpatur.

2 Ex iis sapienter dictis, puto convenientem regulam tradi posse, si reflectimus ad rationem radicalem: unde fit, quod modica aqua immisceri debeat. Ea autem est, quam aliqui ex prædictis Doctoribus attigerunt, quia nimirum non debet tanta vis aquæ apponi, ut vinum corrumpi possit, seu (ut abstrahamus a quæstionibus philosophicis) ut non possis absolute dicere, *Hoc quod est in Calice, est vinum*. Quando est magna aquæ quantitas in vino, non erit vinum, quod humano modo absolute vinum appellatur, & quod, ut materiam hujus Sacramenti Christus Dominus assumpsit.

3 Ex hac igitur ratione hæc regula conficienda est, tantam aquam infundi posse, quanta non sufficit ad corrumpendum, seu ad distrahendum vinum ab esse physico, vel certe ab esse morali (ut sic loquar) vini, ita scilicet, ut possit dici, *Hoc quod est in Calice, vinum absolute est*. Hactenus regula. Quoniam ergo si modica aqua infundatur, nullum periculum est hujus distractionis, ideo illa communiter consulitur: cæterum, cum difficile sit, etiam incauto Sacerdoti (modo in terminis modicæ aquæ sistere velit) tantum infundere, ut ab ea possit vel corrumpi substantia vini, vel distrahi absoluta vini denominatio, jam vides, quam facile pusillanimes Sacerdotes ex hac regula juvare possis.

§. II. *An aqua, & vinum infundenda in Calicem, possint nive præinfrigidari?*

1 NOn multis ab hinc annis in aliquibus solemnioribus festis; quando, æstivis in mensibus, hic in Sicilia, vis caloris fervet, solent Ministri vinum, & aquam in sacrificio exhibendo nive circumposita, intra apta ad hunc usum vascula, infrigidare. Idem nonnulli majoris nominis Prælati quotidie in dictis calidioribus mensibus usurpant; imo ex horum Prælatorum exemplo, morem ad illos alios irrepsisse, nonnulli affirmant. Quæritur an id in more poni rite poterit?

2 Suarez *de Sacr. disp. 45. sect. 3.* postquam dixit, eum, qui cum naturali aqua apponenda in Calice rosaceam in parva quantitate immisceret (apta ad illam odoratam reddendam) non peccaturum contra affirmativum præceptum de aqua Calici apponenda, quia jam illam apponit, sed peccaturum graviter (graviter puto, intra terminos peccati venialis, sic enim parvitas materiæ persuadet Suarium interpretari) contra negativum præceptum non miscendi aliquid in materiis Sacramentorum, præter Christi institutionem, & consuetudinem Ecclesiæ; postquam inquam hæc dixit, sic addit: *Ex his judicandum est de qualitate accidentali aquæ, ut quod sit calida, aut frigida, pura, &c. in his enim servanda est reverentia Sacramenti, & ordinaria consuetudo Ecclesiæ, & nullus ritus introducendus.* Hæc Suar. Fagund. præterea *3. Eccl. prae. l. 2. c. 4. n. 14.* sic habet: *Similiter etiam peccatum lethale committeret, qui Calici consecrando aquam calidam, etiam veram, & naturalem immisceret, quia contra consuetudinem Ecclesiæ efficiet, valide tamen Sacramentum conficiet.*

3 Ab ejusmodi prædictorum doctrina fortasse permoti nonnulli cum

pri-

primum cum morem aquam, vinumque infrigidandi ad sacrificium animadverterunt, illum graviter reprehenderunt, & contra usurpantes obloculi peracriter sunt.

4 Puto nihilominus, id peccatum mortale non esse, imo nec veniale ex se, nisi forte aliquando per accidens. Singula probo, ac explico.

5 Dico enim primo, non esse mortale (excipe semper citra scandalum grave, quod tamen difficulter hic occurere potest, & citra animum inducendi novum ritum, quæ duo semper excepta intelliguntur) Ratio est primo, quia hoc nihil aliud tandem est, nisi addere, vel mutare aliquid accidentale in Missa. At *infra c. 5. §. 1.* dicemus id aliquando non esse mortale propter parvitatem materiæ: cum igitur in casu nostro, aquam, vinumque esse minus, vel magis frigida, vel calida, accidentale, & satis modicum sit, ad mortale nequaquam perveniet. Prædicta rei parvitas fortasse movit Innocentium IV. *in Bull. de Græcis, ab ipso edita ann. 1254. in tom. 1. Bullarii*, ut Græcorum morem non reprobaret, calidam aquam Calici infundentium. *Aqua* (inquit) *sive calida, sive frigida adhibeatur in Sacrificio Altaris*.

6 Secundo, quia quo magis aqua naturali utor, eo longius a peccato recedo, quia me conformem reddo consuetudini Ecclesiæ naturalem aquam exposcentis. At cum frigus sit aquæ connaturale, eam infrigidando, magis, ut ita dicam, naturalem eamdem reddo; recedo igitur magis a Peccato. Atque ex hac ratione fit, ut si calidam aquam apponere esset peccatum, non tamen esset aquam apponere frigidam, quia ibi adducerem aquam ab esse accidentali ipsi connaturali, hic ad esse connaturale reducerem, sed nec ibi peccatum saltem mortale esse, ex aliis rationibus constat.

7 Tertio, quia dum in partibus Borealibus frigidissima, ut solet ibi esse, aqua, vel vinum apponitur in Calice, non peccatur, quia apponitur id, quod ibi communiter est in usu hominum: sed per nivem in nostris regionibus aqua, vel vinum non nisi similem frigiditatem concipit, & ex alia parte jam nunc in omnium etiam mediocrium hominum mensis usui est. Ergo nec similiter peccatur. Dices, at ibi nullo artificio, hic aliquo utimur. Resp. Non video, si arte quacomque posita, remanet aqua naturalis & pura, & vinum simili arte remanet merum, item & naturale, ut supponimus, cur ars nobis obstare debeat? Sane si vinum posset aliquo artificio, sine mistione alterius substantiæ generosius reddi, talisne ars impediret, quominus posset cum laude adhiberi in sacrificio? nihil igitur officit ars.

8 Quarto, quia non constat consuetudinem Ecclesiæ apponendi aquam, ut casu invenitur in amphora, vel in fonte, & vinum, ut invenitur in dolio, esse obligantem sub mortali, ergo non est tenendum sub mortali obligare. Hoc modo argumentandi & nos *l. 1. c. 6. §. 2. n. 3. & n. 5. & alibi* usi frequenter sumus, & passim Doctores Hort. *de Euch. disp. 2. diff. 3. circa initium* aliique Suar. *de Sacr. d. 8. sect. 1. §. Hæc res*, in similibus utuntur.

9 Ad auctoritatem Suarii dico, contrarium ab ipso non doceri, si attente legatur. Fagundez vero ideo (puto) docet esse mortale calidam aquam apponere, quia supponit id fieri, ad inducendum novum ritum Ecclesiæ Græcæ calidam apponentis.

10 Dico Secundo, nec peccari venialiter ex objecto: ex objecto inquam, propter ea, quæ mox n. seq. dicam. Ratio est, quia nihil fit contra reverentiam Sacramenti, nec contra consuetudinem, quæ constat obligare etiam sub veniali.

Confirmo, quia id potest non raro fieri cum merito. Dic quæso, qui in festis solemnioribus (ut certe passim facere consuevimus) vinum Appium, Creticum, Chium, breviter, vinum generosissimum, panemque primarium præparat Sacerdotibus ad Consecrationem: sicuti & ille, qui cætera omnia, & meliora, & præstantiora ad festi pompam diligenter promit, laudandusne erit, an vituperandus? Certe magnopere commendandus, quia magnificentius, quam potest, res Conditoris nostri tractat. Cum igitur præstantius fit in Sacrificio, sicuti & in convivio, vinum, & aquam gelidam apponere, cor volenti meliora quæque pro Domino profundere, merito non adscribetur? Quod si quis iis uteretur ad delicias, ipsi imputetur: sicuti eidem imputaretur, si vinum generosum, si odoramenta per Templum sparsa, si vestes aureas, & similia in festis adhiberi consueta ad vanitatem vertere, minus sapienter vellet.

11 Dico Tertio, Si quis, data opera, ad meram gustus delectationem, iis gelidis liquoribus in Missa uti vellet, peccare venialiter mihi dubium non est, sicuti, si ad similem finem, vinum generosum adhiberet. Ratio est, quia nonnulla inconvenientia, & irreverentia est, in eo loco, & Ministerio corporalem delectationem velle captare: ajo tamen id per accidens esse ratione talis personæ, perperam operantis, nec excedere fines peccati venialis, quia culpa est in materia ex genere suo levi, neque ex se, redundante in grave injuriam Sacramenti.

C A P U T V.

Quid peccet, qui aliquid omittit; vel addit in Missa.

§. I. *Præmittitur obligatio, quam inducunt Rubricæ Missalis.*

1 RUbricæ, aliæ sunt Præceptivæ, Directivæ aliæ. Illæ obligant ad mortale ex genere suo, nisi excuset parvitas materiæ, vel inadvertentia: hæ, cum sint de consilio, non obligant, saltem sub mortali. Ita Delugo *de Euch. disp. 20. sect. 4. n. 104.* March. *de or. tr. 9. p. 3. c. 6.* Gavant. *in Rubr. Miss. p. 3. tit. 11.* Difficultas autem est in tradenda regula, qua dignoscatur, has esse præceptivas, illas non item.

2 Ex multis dictis a Gavanto *ib.* in hanc rem, colligi posset hæc regula. Illæ Rubricæ, in quibus dicitur graviter, vel gravissime peccari a transgressore, & illæ, in quibus agitur de integritate sacrificii, vel Sacramenti, & illæ, in quibus Doctores communiter cognoscunt gravitatem, sunt præceptivæ, atque ideo eas non observans, peccat mortaliter: cæteræ sunt, vel prope præceptivæ, vel dubiæ, vel mere directivæ, atque ideo non peccat transgressor.

3 Vides hanc regulam non esse admodum expeditam? Expeditio ergo est illa, quam affert Marchinus *ib.* Delugo *ib.* aliique. Omnes rubricæ sunt, ut tales, directivæ: & solum illæ censendæ sunt præceptivæ, quæ continent, seu notant aliquid, quod alias ex jure, vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel ipsæ Rubricæ expresse sub mortali præcipiunt. Ratio hujus regulæ est, quia ex una parte, Rubrica nihil aliud ex se est, nisi mera quædam manuductio circa ea, quæ dicenda, faciendaque sunt, rubro colore solita scribi: & ex alia, si aliunde etiam a conditore ipsarum Rubricarum, qui tandem est Summus Pontifex, habeatur, quod id, quod notatur, sit de præcepto, non potest tale non esse.

4 Hinc Rubricæ de servando jejunio ante celebrationem Missæ. De integritate sacrificii, De loco celebrandi. De præmittenda Confessione, De Ara consecrata, De vestimentis instrumentisque Sacris, De materia Sacramenti, idest, pane triticeo, vinoque de vite, De pane azymo in Ecclesia Latina, De reverentia tanto sacrificio debita, & si quæ alia sunt similia, merito sunt præceptivæ, quia vel a jure naturæ, vel divino Christi Domini, vel Ecclesiastico præcipiuntur.

5 Contra, Rubricæ de orando ante, vel post Missam, De numero Orationum, De servando officio duplici primæ Classis, vel secundæ, & similibus, cum non præcipiantur ab ullo jure solum erunt directivæ sine onere peccati mortalis.

6 Excipe primo, ne negligantur hæc cum scandalo, vel ex contemptu; ad quem contemptum reducit Gavantus *in Rubr. Miss. p. 3. t. 11. n. 13.* illam intolerabilem negligentiam, qua quis non curat eas perpetuo, seu, ut plurimum, non servare: hic enim implicite videtur contemnere.

7 Excipe secundo, ne negligantur animo inducendi novum ritum in Ecclesia. hoc enim, per se grave est graviter prohibitum a S. Pio V. *initio Missalis, Quo primum tempore*, & Concil. Trid *sess. 22. in Decreto de observand. &c.* Adverte has etiam exceptiones fundari in secunda parte regulæ datæ.

8 Porro ex hac regula, & habendo semper præ oculis parvitatem, vel gravitatem materiæ, quod est universale in omnibus præceptis, facile colligemus, quid in singulis Rubricis sentiendum sit. Quoniam vero id in toto hoc opere sparsim a nobis factum est: solum aliqua hujus loci, propositique tituli propria breviter addemus.

§. II. *Ne quid omittatur in Missa.*

1 NIhil omittendum in Missa: qui secus facit, per se mortaliter peccat. Ratio est: Tum antiquus Ecclesiæ sensus, & praxis: Tum auctoritas Tridentini, & S. Pii V. Tum rei ipsius nota gravitas.

2 Dico (per se) nam, ut modo innuimus, semper aliquid excusabit levitas materiæ, sicuti etiam leviter culpabilis inadvertentia, vel ignorantia, quæ perfecte item excusabit, si perfecte, & omnino fuerit inculpabilis. Discurramus per aliqua, unde & alia similia decerni possint.

De omissione aliquorum, quæ recitanda sunt in Missa.

3 Omittere illud, *enim* in verbis Consecrationis Calicis putant aliqui apud Suar. *de Sacr. d. 59. sect. 1. §. Sed quæres*, mortalem esse culpam: mihi, & aliis multis apud eumdem, præciso contemptu, non videtur mortalis, quia in omissione unius particulæ, quæ non est de substantia Consecrationis, non apparet gravitas. Imo si ex contempto omittatur, non esse certum an sit mortale, docet Sotus *in 4. dist. 1. q. 1. ar. 8. §. Si autem*, siquidem etiam contemptus potest esse venialis ex parvitate materiæ. Audi eumdem *ib.* disputantem de levibus vocum corruptionibus. *Si fieret* (inquit) *ex negligentia quantumvis crassa, & supina corruptio hæc, atque alia ejusmodi parva, non esset nisi veniale: Imo quamvis non adhibeatur diligentia proferendi, m, finale in meum vel si fonte non proferatur t, in verbo est, nullam profecto credo culpam incurri. Deus enim non est tam istarum minutiarum observator.* Hæc Sotus.

4 Omittere unum verbum in Canone esse mortale, aliqui affirmant: Sed certe, licet minor omissio sufficiat ad constituendum mortale tam in Canone propter ejus reverentiam, quam in aliis Missæ partibus, tamen omittere unum, aut alterum verbum, non excedere lineam levitatis, merito communiter censent Doctores cum Suar. *de Sacr. d. 83. sect. 3. §. Dico primo circa finem*. Unde recte Suar. *ib.* omittere tempore, v. g. Paschali, quæ interponenda sunt in oratione, *Communicantes*, vel in oratione, *Hanc igitur*, docet non esse mortale; idemque de omittente aliquem Sanctum ex iis, qui in Canone ponuntur, docet Fill. *Tom. 1. tr. 5. c. 5. 115.*

5 Omittere Symbolum Apostolicum, quando est dicendum, vel, *Gloria*, vel unam, alteramve orationem, vel propter paritatem rationis Evangelium ultimum, non est mortale ex levitate materiæ. Ita Delugo, *de Euch. d. 20. sect. 1. n. 104.*

6 Idem erit, si Sacerdos solemniter celebrans omitteret legere Evangelium, vel Epistolam, dum Diaconus, vel Subdiaconus ea cantat: quamvis enim Rubricæ, sive præceptivæ, ut aliqui dicunt, sive directivæ, ut alii putant, ordinent apud Dian. *p. 5. tr. 13. ref. 95.* ejusmodi submissam lectionem: talis tamen privatæ lectionis omissio res exigua videtur. Ita *idem ib.*

Imo Sanch. *l. 7. cons. c. 1. dub. 13. n. 3.* ex Navar. & aliis citatis a Dian. *p. 2. tr. 14. ref. 42. & p. 5. tr. 13. ref. 95.* contra Sa citatum ab eodem, probabiliter docet, Sacerdotem celebrantem cum Diacono, & Subdiacono melius facturum: si dum hi cantant Epistolam, & Evangelium, ipse attente audiat, nec secrete recitet. Ratio esse potest, quia ex una parte Rubrica monens debere recitare, est solum directiva; & ex alia, Epistola, & Evangelium in Missa solemni sunt partes Ministrorum, non Sacerdotis celebrantis: sicut ergo ex Sanch. *ib.* Suar. *de Relig. l. 4. de orat. c. 12.* Officium in choro recitantes satisfaciunt, solum devote audiendo lectiones, capitula, orationes, &c. quæ alii juxta chori alternationem soli dicunt; imo non bene facerent si recitarent, quia obmurmurando, aliis essent forte molesti; ita in casu nostro devotius Sacerdos audiet.

Quod dixi, extendo libens ad *Gloria*, *Credo*, & Prophetias Sabbati sancti, aut Passionem Domini, & similia, quæ in majori hebdomada, & in Missa solemni ab aliis a Celebrante cantari solent: par enim ratio de his, ac de illis esse videtur.

De omissione Oblationis, & obiter de Particulis consecrandis, quæ post oblationem apponuntur.

7 Omittere oblationem Hostiæ, vel Calicis sine dubio grave quid est, ut etiam omittere infusionem modicæ aquæ in Calicem: pertinent enim hæc magis proxime ad Sacrificium, & ad Mysterium. Ita Doctores mox citandi, & passim.

8 Sed quid faciet Sacerdos, si post Offertorium, hoc est, facta obla-

oblatione Hostiæ grandioris, superveniat Sacrista, vel alius, qui afferat alias particulas consecrandas ad communicandum populum?

Bonac. *de Sacr. d. 4. q. ult. pun. 2. n. 6* inclinat dictas particulas tunc non posse consecrari. Possevinus *de off. Curati c. 2. n. 2.* posse, idque vel eas offerendo de novo, vel etiam non offerendo, Gavantus *in Rubr. Mis. p. 3. t. 10. n. 19.* posse quidem consecrari, sed satis esse, si mente offerantur. Addit tamen id non debere fieri, si offerantur remote ab oblatione Hostiæ grandioris, puta, post Præfationem.

9 Dico breviter duo: Primo, posse consecrari, & quidem cum Gavanto expeditius esse, & tutius, si ex iterum offerantur oblatione mente concepta: tunc enim & jam ponitur substantia oblationis, & ordo Missæ nequaquam turbatur.

10 Dico secundo, me non approbare, quod addit Gavantus: nam si id potest fieri proxime ad oblationem, non apparet ratio convincens, cur non possit & remote.

11 Dicet fortasse Gavantus, si afferantur remote ab oblatione multæ cæremoniæ, & orationes, quæ dicuntur super Oblata, non erunt dictæ super has particulas tarde allatas.

Resp. sufficere, quod ejusmodi orationes, actionesque exhibitæ fuerint super Hostia grandiore, ad quam allatæ hæ particulæ sunt accessoriæ. Id quod a culpa gravi excusabit, ut in simili mox dicam *n. 13.* A veniali vero, si qua esset, excusare poterit populi communicaturi commoditas, vel ne palam reprehendatur Sacrista, qui tarde particulas attulit, vel quid simile.

De Omissione Signorum super Particulas consecratas.

12 Parochus quidquam statim atque particulas, Hostiamque grandiorem consecravit, Pyxidem particulas dictas continentem intra Sacrarium, seu Tabernaculum inclusit, imo aliquando statim eas dedit alteri Sacerdoti, quas populo communicaturo in alio Altari distribueret, & sic omissa sunt super eis consueta signa, & orationes. Factumne id rite est? Non esse rite factum, docet Delugo, *de Euch. d. 20. sect. 2. n. 69.* & merito, debuerunt enim ejusmodi particulæ remanere super Aram consecratam coram Sacerdote, saltem usque ad Communionem inclusive. Ratio est, quia cum hæ faciant unum sacrificium cum Hostia grandiore, non debent ante Sacerdotis Communionem, quando Sacrificium completur, distrahi a Sacrificio.

13 Non puto tamen illum Sacerdotem peccasse saltem mortaliter: nam quamvis egerit contra Rubricas disponentes, quod tunc illæ particulæ ponantur super Corporale, ante Calicem, aut in aliquo vase retro post Calicem; nihilominus cum remaneat Hostia grandior veluti cæteras repræsentans, qua consummari perfecte potest sacrificium, non videtur res gravis, abesse parvas. Quod si adfuit necessitas expediendi Communionem Populi, prædictum Sacerdotem excusatum omnino fuisse, nullus dubitat.

De omissione ritus proprii.

14 Ritus Missalis Romani a S. Pio V. editi observandos esse in Ecclesia Latina ab omnibus, jussit idem Pius *in Princip. Missalis. Quo primum tempore*, confirmavitque Clemens *ib. Cum Sanctissimum*, & Urbanus, *ib. Si quis est*, uterque octavus; excipit tamen eos, quibus in aliqua particulari Ecclesia forte contingat alios Missæ ritus observare, idque sive ex prima institutione per Summum Pontificem facta inde a ducentis annis, sive ex antiqua consuetudine per similes ducentos annos usurpata, quos quidem, quamvis, ut dico, excipiat, permittit nihilominus iisdem, ut cum licentia Episcopi, vel Prælati, totiusque Capituli possint dictos Missalis Romani ritus amplecti.

15 Jam, ex hac concessione oritur dubium, Ecquid faciet Sacerdos Romani (ut claritatis gratia sic loquar) ritus, si inveniatur in loco, ubi servatur Missale non Romanum: in Ecclesia, v. gr. Ordinis Carmelitani, vel in Templo Ambrosiano Mediolani? & contra. Quid faciet Sacerdos Carmelita, vel Ambrosianus, in Ecclesia, ubi servatur Missale Romanum?

16 Non loquimur autem hic, ut vides, de ritu universali Ecclesiæ Latinæ, vel Græcæ, quoad azymum, vel fermentatum, & similia, de hoc enim satis superque egimus in *Opusculo de expedienda Communione c. 2. §. 6.* sed de his ritibus satis accidentalibus in Ecclesia eadem Latina diversis, quoad quasdam orationes, cæremonias, rubricas, &c. Quatuor dictis expedio.

17 Dico primo Sacerdos, qui est membrum alicujus Ecclesiæ, sive Romani, sive Ambrosiani ritus, v. g. sine controversia tenetur servare ritum etiam accidentalem inibi receptum. Ratio est, quia, ut *ib.* diximus, quilibet tenetur ritum in sua Ecclesia receptum custodire.

18 Hinc etiam fit, ut qui ex una Ecclesia transeat in aliam, & domicilium ibi figat, animo ibidem semper manendi, vel etiam manendi per majorem anni partem, tenetur ejusdem Ecclesiæ ritus servare, quia jam ejus est membrum, & pars. Ita Coninch. *de Euch. q. 74. art. 4. d. 4. n. 115.* Quare Sacerdos Romanus si fiat, v. gr. Carmelita, vel Mediolanensis Ecclesiæ, vel contra, ritum susceptæ Ecclesiæ amplecti debet.

19 Dico secundo. Si Sacerdos proprii ritus, v. g. Ambrosiani per transitum inveniatur in territorio, ubi servatur Missale Romanum, vel Sacerdos communis Romani ritus si transeat per territorium, ubi servatur Missale non Romanum, potest, vel Ecclesiæ suæ ritum, vel etiam loci, per quem transit in Missa, & Officio, ut libet, observare. Ita Coninch. *de Euch q. 83. art. 5. n. 268. & qu. 74. art. 4. d. 4. 115.* Prep. *3. p. qu. 83. art. 4. d. 5. n. 10.* Ratio est eadem, quam diximus *Opusc. de exped. com. l. c.* quia est probabilissima sententia, peregrinum posse se accommodare legibus, & consuetudinibus loci, per quem transit, si velit; non tamen teneri, siquidem potest sui loci consuetudines sequi.

Dixi (Sacerdos communis) propter ea, quæ mox addam.

20 Dico enim tertio. Quod si Religioso Romano transeunti per dictum territorium diversi ritus, contingat Sacrum facere in Ecclesia sui Ordinis ibidem existente, in qua servatur ritus Romanus, quales multæ solent esse in ejusmodi Diœcesibus, ut contingit in Mediolanensi, tunc talis Religiosus debet servare ritum Romanum, quamvis in tota Civitate alius ritus observetur. Ratio est, quia cum in Ecclesia talis ordinis servetur Missale Romanum, ipse vero sit membrum talis Ordinis, illi se debet conformare.

21 Dico Quarto. Si Sacerdoti Romano transeunti per Diœcesim, ubi servatur ritus Romanus, contingat Sacrum facere in Ecclesia, ubi servatur ritus diversus, tenetur ibi Romanum ritum servare, non vero potest diversum, v. g. Carmelitanum. Ratio ducitur ex dictis *n. 1.* quia illud privilegium de sequendo diverso ritu Romano, solum est pro Carmelitis, non vero pro aliis.

22 Sed quid faciet Sacerdos Romanus, si inveniatur in Ecclesia, v. g. Carmelitana, velitque Sacrum facere, nec suppetat copia Missalis Romani? Resp. auctor huic essem, ut, si non adsit causa, abstineret a celebrando, quia hi ritus, licet accidentales, judicantur tamen alicujus momenti, atque ideo a suis custodiendis. Si adsit causa, pensetur gravitas causæ, diversitasque ritus suscipiendi, & juxta dicenda *n. 30.* fiat, quod expedire judicabitur.

Illud certe mihi accidit, cum essem junior, quod invitatus ad celebrandum in die festo in Ecclesia Carmelitana, cum progressus essem ultra in Sacro, adverti Missale, quo utebar, esse Ordinis illius, nec posse sine aliqua astantium admiratione Romanum petere: unde judicavi, ex tali causa, illo tunc, & non Romano uti mihi licuisse.

Omissa an, & qua ratione suppleri debeant?

23 Si quis paululum in Missa procedens advertat se aliquid omisisse, obligatorne id repetere?

Et quidem cum essem Novitius, & in Sacristia forte adessem, vidi sacerdotem quemdam satis scrupulosum, qui, quia per inadvertentiam omisit legere Evangelium, quod eo die legendum erat in fine Missæ, loco initii Sancti Joannis, voluit illud, spoliatis Sacris vestibus, in Sacristia legendo supplere; imo & Ministrum admonuit ut sibi legenti præsto esset, quia erat dies festus de præcepto. Sed jam, ex tunc, adverti superfluam religionem, nec Evangelium privatim recitatum potuisse esse partem publici sacrificii.

24 Dico cum Suar. *de Sacr. disp. 85. sect. 2. §. 2. in genere*, non esse regulariter repetendum, quia id non potest commode fieri, & turbaretur Missæ ordo.

25 Dixi (regulariter) si enim de substantia sit id, quod omissum est, ut aliquid, v. gr. pertinens ad Consecrationem, debere repeti, certum est. Monet tamen Coninch. *de Euch. q. 83. art. 6. n. 281.* quando Sacerdos est in progressu Sacri, ne facile sibi persuadeat aliquid omisisse: in iis enim, quæ sæpe recitamus, difficulter propter cohærentiam verborum, vel parum quid omittitur sine advertentia. Recte, nam experimur non raro difficilius non recitare posse Orationem, v. gr. Dominicalem omittendo duo, vel tria verba in ejus medio, quam integre proferendo.

16 Dixi iterum (regulariter) nam si quis dum secrete orat, certo, post pauca verba, advertat, se aliquid notabile, quamvis accidentale omisisse, puto cum Suario *de Sacr. disp. 85. sect. 2. §. 2. in genere*, non esse inconveniens, imo necessarium, tunc repetere, quia id, & commode fieri potest, nec in tali casu notabiliter turbaretur Missæ ordo. Quid enim turbationis est, si certo advertens me non dixisse v. g. Orationem *Communicantes* dicendum in die Paschatis, paululum progressus regrediar ad eam recitandam? Nota illud (*paululum*) & illud (*secreto*) & illud (*dum secrete orat*) nam in Orationibus publicis valde modicus deberet esse progressus, ut regredi ad supplendum obligaretur Sacerdos, quia in publicis facillimum est turbationis, & populi admirationis periculum.

An propter impotentiam omitti aliquid possit in Missa?

27 Vel ante inchoatam Missam prævidetur impotentia, vel ipsa inchoata. Deficit v. g. aqua, quæ misceri debet cum vino; id potes prævidere, antequam Missam incipias: vel ipsa incepta, quando v. g. urget tempus miscendi.

18 Si ante prævidetur, regulariter, debet Missa omitti. Ita Suar. *de Sacr. disp. 85. sect. cit.* Dico regulariter, nam si res sit parvi momenti, ut si prævidetur deesse campanulam, vel intorticium certum in elevatione accendendum, tunc non esse Missa facile omittenda, maxime pensato incommodo, quod oriri tunc forte posset ex Missæ omissione.

29 Si non prævidetur ante, est pariter distinguendum: si enim, quod deficit, est de substantialibus, idque prævideatur, incepta Missa, sed ante Consecrationem, potius est Missa omittenda, quam prosequenda, quia melius est non celebrare, quam celebrare indebite. Ita idem *ib. sect. 1. initio*. Si vero advertatur defectus post Consecrationem, prosequi omnino Missam debes, cum non sit sacrificium incomplete relinquendum. Sic *ib.*

30 Quod si quod deficit, non sit de substantialibus, tunc servanda est illa regula *ib. sect. 2. §. 1. igitur*, ut pensata gravitate, vel levitate rei quæ deficit, incommodo quod sequitur, scandalo quod oriri possit, &c. id facias, quod melius tibi videbitur; Nec scrupulose te geras, nam quodcumque bona fide, in illa turbatione facias, coram Deo factum bene censebitur. Imo hæc est universalis doctrina, in similibus perturbationibus, etiam in rebus gravissimis, atque adeo etiam in Missæ substantialibus, quam tradit ex Navar & Sylvio, Dian. *p. 2. tr. 14. res. 70. fine*, & ratio esse potest, quia ea, quæ bona fide fiunt in illa perturbatione, non præsumuntur ita deliberate facta, ut saltem ad mortale pertingant. Cætera huc pertinentia, partim dicta sunt sparsim *in toto hoc Opere*, partim in loco proprio dicentur, cum *de defectibus in Missa occurrentibus* agemus infra *toto Capite Octavo*.

§. III. *Ne quid addatur in Missa.*

1 Dico pari, imo majori ratione, nihil esse addendum in Missa. Ita Suar. *de Sacr. d. 83. sect. 2. §. Dico Tertio*, majori, inquam; Tum quia ex genere suo gravior est culpa commissionis quam omissionis; Tum quia hic est majus periculum superstitionis, cum facilius, imo & gravius superstitio fiat addendo, quam omittendo; Tum quia expressius id cavetur a Tridentino, & S. Pio V. supra *§. 1. num. 7.* citatis. Non tamen deest hic excusatio ducta ex parvitate materiæ, & inadvertentia, ut similiter dictum est in præcedentibus.

Nihil addendum in Orationibus.

Hinc infero primo, Sacerdotem, si, non ad mutandum ritum Missæ (sic enim, ut ex dictis constat, graviter sine controversia peccaret) sed ut privata persona, etiam dum secrete orat, adderet in Missa aliquam orationem, V. G. *Pater*, & *Ave*, Psal. David, vel quid simile, propter suam peculiarem devotionem, peccaturum, quia addit aliquod, quod non est in Missa, licet propter levitatem materiæ non nisi sic venialiter.

3 At S. Franciscus Xaverius Indiarum Apostolus, ex vita ejusdem apud Lucenam, *l. 5. c. 5.* ante Communionem, addebat orationem a se latine compositam pro conversione Indorum, quæ pro curiosis, hæc est.

Æterne Deus, omnium rerum creator, memento Infidelium animas te

solum

solum erasse, quas ad imaginem, & similitudinem tuam fecisti. Ecce, Domine, in opprobrium tuum eis ipsis implentur Inferni. Memento, Domine, Jesu Christi filii tui, qui Sanguinem suum tam liberaliter effundens pro illis passus est. Ne permittat, Domine, eundem Filium tuum Dominum nostrum a Paganis amplius contemni, sed precibus Sanctorum electorum tuorum, & Ecclesiæ beatissimæ ejusdem Filii tui Sponsæ placatus, recordare Misericordiæ tuæ, & oblitus Idolatriæ, & infidelitatis eorum, fac, ut ipsi quoque agnoscant, quem misisti Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum, qui est Salus, Vita, & Resurrectio nostra, per quem salvati, & liberati sumus, cui sit gloria per infinita secula seculorum. Amen.

Resp. Fortasse id obtinuit a Sancta Sede: Quid, si ipse, utpote Summi Pontificis in iis Regionibus Legatus, sibi id indulsit? Quid, si Sanctus vir divina inspiratione id fecerit?

4 Audivi quemdam propugnantem pro S. Xaverio, dicentem eum ante Tridentinum, & S. Pium V. apud Indos fuisse; Nam Concilium Trid. conclusum fuit sub Pio IV. Anno Domini 1563. ex Bellarm. *in Chronolog.* & S. Pii V. supradicta Constitutio prodiit anno 1570. Sanctus autem Xaverius ad Indias appulit anno Domini 1542. ibique vita gloriose defunctus est, anno 1552. Lucena *in vita Xaverii l. 1. c. 12.*

Sed est minus sufficiens excusatio. Primo, quia adhuc non debuit Sanctissimus vir recedere in re tam gravi ab ordine Missæ tot annos ab Ecclesia recepto. Secundo ante multos annos id cautum a Sacris Conciliis etiam fuerat in Concilio Carthaginensi tertio, convocato anno 397. (quod licet fuerit Provinciale, confirmatum tamen fuit in sexta Synodo Generali Trulli) sic habetur *cap. 23. Nemo precibus aliunde descriptis utatur, nisi prius eas cum instructioribus fratribus contulerit.* Et in Milev. *c. 12.* quod fuit sub Innoc. I. habitum, ab eodemque confirmatum anno 408. cavetur *hujusmodi preces debere esse a prudentibus tractatas & in Concilio, vel Synodo approbatas.* Vide Mauritium de Gregorio *in Margarita Conc. Trid. seu Coll. Conciliorum.*

5 Infero Secundo, in Orationibus, seu collectis, qui nominant Regem, Reginam, filiosve, non rite facere: excusantur tamen a mortali ex levitate materiæ, & alicubi ex antiqua consuetudine jam præscripta.

Nihil addendum in Canone.

6 Infero Tertio, in Canone a Regularibus non esse nominandum suum Generalem, sed Episcopum loci (loci, inquam, non Sacerdotis) quod notetur pro peregrinantibus. Ita Gavant. *Rub. Miss. p. 2. c. 8. n. 1. lit. N.* Si tamen illum aliquando nominent, non puto peccaturos (leve enim id ex se est) nisi venialiter.

7 At Sacra Congregatio apud eumdem, & Dianam *p. 2. tr. 14. ref. 40.* declaravit esse mortale. Resp. tunc ita fore, cum fieret, vel ad mutandum ritum, vel ex contemptu Episcopi, vel quid simile: cæterum non puto id, quod ex se leve est, sacram Congregationem voluisse sub mortali præcipere. Rodriquez *in Summ. t. 4. c. 51. n. 13.* apud cit. Dian. docet non peccari mortaliter ab eo, qui ignorat hanc declarationem esse authenticam. Recte. Cum igitur hactenus non constet esse authenticam, etiam ex hoc capite confirmatur nostra sententia.

8 In eodem Canone S. Pium V. concessisse nominari Regem in Hispaniis, notat Gavant. *ibid.*

9 Infero Quarto, similiter non licere addere in Canone nomina Sanctorum, etiam Patroni loci.

Patet a fortiori, cum nec fieri debeat in Litaniis, quod intelligendum publicis coram populo. Ita Sacra Rituum Congr. 22. Mart. 1671. apud Gavant. *in man. Episc. v. Litaniæ, n. 5.*

Hinc hac occasione adverte, nec per se idem licere, in Confessione generali, quæ dicitur initio Missæ: Per se (inquam) nam cæterum satis levis materia est, & usurpari a Regularibus nominando suum Sanctum Patriarcham sine scrupulo non raro video.

Nihil addendum in instrumentis Sacris. Ubi de duplici palla.

10 Infero Quinto. Quid dicendum de eo, qui adderet aliquid præter consueta in Sacro Ministerio? Et quæstio esse solet de iis, qui adhibent pallam alteram quidem pro cooperiendo Calice, ut moris est, alteram vero ad recipiendam Sacram Hostiam supra Corporale, ipso uno Corporali non contenti.

De hac re nonnisi verba Gavant. *in Rub. Miss. p. 2. tit. 1. n. 1. lit. M. fine*, hic juvat exscribere. *Qui duplicem adhibent pallam (inquit) alteram pro Calice, alteram pro Hostia, approbante, ut ajunt, Summo Pontifice, non sunt reprehendendi, non tamen imitandi sunt ab aliis sine Pontificia facultate: esset enim additio ritus, quæ est a S. Pio V. prohibita.* Hæc Gavantus. Et recte, si enim id Pontifex concessit, locus non est quæstioni.

C A P U T VI.

Quales Missæ a Capellano, vel Sacerdote sint recitandæ.

1 Missæ vel celebrandæ sunt ex devotione, vel ex stipendio accepto, vel ex promissione, vel ex simili copia obligationum, & de singulis quæri potest, quales Missæ sint recitandæ? De singulis ego separatim.

§. I. Quales Missæ ex devotione liceat recitare.

2 Illas licet, quæ a rubricis Missalis præscribuntur. Præscribuntur autem regulariter eæ, quæ concordant cum Officio illius diei: nam etiam in feriis simplicibus juxta rubricas fiet, si non sæpe, sed raro, & ex causa fiat mutatio. Licet enim *in Rubr. Miss. de Missis votivis n. 3.* dicatur, votivas posse dici pro arbitrio Sacerdotis quocumque die Officium non est duplex, tamen *in rubrica, quæ ponitur ante ipsas Missas votivas de Sanctiss. Trin. & seqq.* sic habetur: *Sequentes Missæ votivæ, licet pro Sacerdotis devotione quocumque die dici possint per hebdomadam, quando festum non occurrit; hoc tamen passim, nisi rationabili de causa fieri non debet, sed quoad fieri potest, Missa cum officio conveniat; & in Rubr. quæ ponitur ante Missas votivas Beatissimæ Virginis. Quæ Missæ votivæ dici possunt quocumque die, nisi fuerit Dominica, vel Officium duplex.* Ubi recte notat Gavant. *in rubr. miss. p. 1. tit. 4. lit. O.* idem propter paritatem rationis, esse in omnibus votivis, ut nimirum passim non dicantur in Dominica, vel Officio duplici.

3 Ex his ergo rubricis simul unitis colligimus primo, arbitrium Sacerdotis, vel ejusdem devotionem non esse hic ample, sed aliquantulum stricte intelligenda, nempe pro arbitrio, seu voluntate rationabili, & ex causa.

4 Secundo, juxta rubricas, regulariter non licere Missas votivas, vel pro defunctis (quæ ad votivas reducuntur) celebrare in die Dominico, in festo duplici. Et in iis omnibus diebus, in quibus prohibetur fieri de festo duplici. Argumento nimirum sumpto a fortiori: atque adeo non posse celebrari votivas infra Octavam Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Feria quarta Cinerum, in Hebdomada majori, in Vigiliis Natalis Domini, & Pentecostes. In cæteris vero licere. Illos dies non permissos, seu prohibitos; hos vero, permissos vocabimus, in posterum. Dixi (regulariter) quia excipiuntur causæ graves, quando etiam in festis, sed non majoribus, conceditur a rubricis cantari duas Missas; alteram votivam solemnem cum *Gloria*, & *Credo*, in Paramentis convenientibus, v. g. de Eucharistia, quando solemniter est exponenda. alteram de die currente. Dixi iterum (regulariter) propter quasdam concessiones, de quibus mox *n. 8. 13. 14.* & quidem quando favent similes concessiones, vocabimus deinceps, claritatis gratia, dies concessos. Petet quis ad majorem instructionem, quænam existimandæ sunt graves causæ.

Resp. quæ faciunt ad bonum Reipublicæ, unde & Principis vel Prælati, qui Reip. caput est. Hinc necessitas pluviæ, ingruentis belli, grassantis pestis, vel mali cujuscumque universalis, sicut dat causam processionis generalis, sic & Missæ prædictæ: salus item ex infirmitate periclitantis Summi Pontificis, Episcopi, magni Principis: Comitia item Generalia, vel Provincialia Regularium, & expositio Eucharistiæ tum in diebus ultimis bacchanalium, tum in cæteris diebus pro illis locis, ubi per gyrum toto anno oratio quadraginta horarum celebratur: quia pertinent ad bonum commune; sicut etiam solemnes gratiarum actiones pro impetrata communi gratia, huc reducuntur.

Notat autem Gavant. *p. 2. in rubr. miss. tit. 14. n. 2. & 3.* in dicta solemni expositione Eucharistiæ, debere cantari Missam votivam de Sacramento, quæ habetur circa finem Missalis, non autem festivam Corporis Christi (nisi casus accidat infra ejusdem Octavam) & tempore Paschalis addendum esse *Alleluja*, sicut in cæteris votivis: dici item debere unam tantum Orationem cum *Gloria*, & *Credo* (unde videtur colligi, non oportere in fine Missæ recitare Evangelium dici) & Præfationem de nativitate, quia solet esse publica causa, non autem hæc convenire in Missis privatis.

Advertit denique Lezzana *tom. 1. c. 21. n. 27.* quando in dictis occasionibus adhibenda sunt ex rubricis paramenta violacea, consequenter in Missa solemni omitti debere *Gloria*, & *Credo*.

5 Jam vero duo hic restant inquirenda. Primo, quo peccato peccant, qui dicta non observant. Secundo, quæ sunt causæ rationabiles ea non observandi.

Quid peccet, qui Votivam, vel aliam a currente, etiamsi currens sit duplex, sine causa celebrat.

6 Dico consulendum quidem esse, ut id non fiat, tamen si fiat, non puto esse (secluso contemptu, & animo introducendi novum ritum) mortale, saltem in Missis Privatis. Ita Bonac. citans Azor. Regin. Sotum, Medinam, aliosque, *de Sacr. d. 4. qu. ult. p. 7. §. 3. n. 2.* Ratio est quia non apparet de hoc latum esse grave præceptum, cum solæ rubricæ id non ostendunt, quæ ut supra *c. 5. §. 1.* diximus, interdum solum consilium inducunt. Esse venialeego non dubito, quia rubricæ de hac re, cum contineant magnam convenientiam, sitque in contrario aliqua boni Ordinis turbatio, videntur in praxi esse receptæ sub veniali, nisi excuset causa aliqua de qua mox. Quamvis non negem probabiliter Suarium *de Sacr. disp. 83 sect. 3. §. Dico primo*, sequiturque Portella *dub. reg. V. Missa num. 7.* in Missis privatis (nam in solemnioribus major est rigor observandus ex Bonac. *de Sacr. d. 4. q. ult. §. 7. num. 3.*) nullam culpam agnoscere, cum non sit ullum de hac re, ut diximus, præceptum, & timorati sine scrupulo faciant.

7 Neque obstat, esse mortale notabiliter addere, vel demere orationes Missæ: non obstat, inquam, quia addere, vel demere, nisi parvitas materiæ excuset, sapit mutationem ritus, quod non est in casu; quo una Missa rite approbata dicitur pro alia simili modo approbata.

Non nego ex aliquibus circumstantiis, etiam in casu nostro, posse esse quid grave, nam si quis v. g. die Dominicæ Resurrectionis vellet in paramentis nigris celebrare Missam defunctorum; cum sic videatur irrogari injuria tantæ solemnitati, non esset facile, nisi excuset ignorantia, a culpa gravi excusandus. Idem si temere, & semper mutatio fieret, saperet enim contemptum, ut universaliter dixi *c. 5. §. 8. num. 6.*

Quæ sit causa justa dicendi Missam votivam, seu aliam a currente.

8 Prima causa est, quando corpus insepultum præsens est in Ecclesia, tunc enim posse in Dominicis, & festis celebrari Missam solemnem defunctorum concessit sacra Rituum Congregatio apud Gavant. *in man. Episc. V. Missa, n. 27. & in Rub. Miss. p. 1. tit. 5. n. 2. lit. X.* ubi usus obtinuit, ne quis sepeliatur sine Missa. Sed non in die Resurrectionis Domini, vel simili multum solemni: tunc enim debet Officium Sepulturæ in sequentem non impeditam diem transferri. Sabbato Sancto post Missam diei solemnem poterit in die obitus celebrari Missa *de Requiem*, cum jam ex usu, solemnitas festi Paschatis sit die sequenti, & ad summum solum tempore Missæ prædicti Sabbati. In die depositionis defuncti, & in anniversariis, qua ratione in festo duplici, & semiduplici possit cantari una Missa defunctorum, & quomodo, si incidant ejusmodi anniversaria in festo de præcepto, debeant transferri, vide apud Gavantum *in Rubr. Miss. p. 1. tit. 5. n. 2. lit. X.*

9 Secunda. Qui careret Missali novo, posset, ne omitteret eo die sacrificium, recitare Missam votivam cum alio Missali, in quo esset votiva, non autem currens.

10 Tertia. Qui navigationem periculosam incipit, qui Nuptias benedicit, qui pluviam, vel serenitatem necessariam petit, qui necessitatibus premitur, aliquod notabile damnum timet, potest in feria, in simplici festo, & in semiduplici Missas votivas pro illis necessitatibus conducentes celebrare. Pro re tamen gravi publica, posse unam solemnem cantari, etiam in festis non majoribus diximus *num. 4.*

11 Quarta. Ei, qui ducitur aliqua non modica devotione ad dicendam antiquam Missam, eam libens in dictis diebus permissis concederem, quia video timoratos conscientiæ id sine hæsitatione in praxim passim deducere; saltem sequuntur hi probabilem Suarii sententiam, quam *num. 6.* retuli.

12 Hinc interrogatus ab Illustrissimo Archiepiscopo Montis Regalis D. Joanne de Torrisiglia, an propter suam infirmam valetudinem, qua stat

dia

diu pedibus tunc non posset, posset die Dominico Palmarum, & duobus, seu tribus sequentibus licite, in suo Oratorio privato, recitare votivam de Passione Domini, quæ brevior est, quam illæ currentes, in quibus legitur Passio Domini; putavi ejus devotionem rationabilem præbere causam, ut in dicto Altari privato sic celebraret, Multo magis, quia votiva Passionis Domini congruebat tempori.

13 Quinta, ut impleatur voluntas Testatorum, vel fondantium Capellanias, amplior facultas conceditur, de qua mox *seq. n. 1.*

14 Sexta. Qui Officium aliud recitans, deinde celebrat in Ecclesia, ubi agitur dies aliquis festus loci illius proprius, non solum potest, sed ex magna congruitate debet Missam loco conformem recitare, quia secus esset aliqua populi offensio, ut notavit Gavant. *in Rubr. Miss. p. 3. tit. 10. n. 16. §. Non tamen.* Huc reducitur, quod dicam infra de Capellanis Monialium §. *seq. n. 7.*

§. II. *Quales Missa ex recepto stipendio celebrari debeant, vel possint.*

1 SAcra Rituum Congregatio apud Gavant. *in Rubr. Miss. p. 1. tit. 5. §. Sacra tamen*, censuit tolerari posse Missas *de Requiem*, in festo duplici, quod non est de præcepto, ut Testatorum voluntates adimpleantur. Non ait (habet *ibidem* Gavantus) ad arbitrium vivorum, quod bene nota, sed pro implenda lege defunctorum.

Hinc facile colligis, majorem facultatem concedi Sacerdotibus ob fundatorum voluntates, a quibus acceperunt statutum stipendium, quam ob aliam causam. Unde quando Panormitanus *c. Quidam Laicorum, de Miss. celebr.* dixit, turpe esse Sacerdotibus ad laicorum petitiones relinquere Missas cum Officio concordantes propter peculiares devociones, est intelligendum de petitionibus ordinariis vivorum, non vero de dispositionibus mortuorum (adderem libens propter paritatem rationis) non vero de stabilibus fundationibus, quantumvis vivorum, quibus merito magis tribuit Sacra Congregatio, sive propter gratitudinem relicti legati, sive ad alliciendos animos ad similes dispositiones. Sed jam distinctius id, quod in titulo proposuimus, decernamus. Recolatur autem juxta *dicta §. præc. num.* 4. quinam sint dies non permissi, seu prohibiti, qui permissi, qui concessi.

2 Dico primo. Sacerdos, accepto stipendio, quamvis promiserit sine juramento (nam cum illo, dicam §. 3.) Votivam, vel de defunctis, non solum potest, sed etiam debet currentem Missam celebrare, in diebus prohibitis. Ita March. *de ord. t. 3. p. 2. c. 25. n. 6.* Ratio est constans rubricarum, hoc est, legis Ecclesiasticæ dispositio, quæ admodum rationabilis est; quia, ex una parte propter Missas votivas, & peculiares devotiones non est populus a publicis festis avocandus; & ex alia parte, cum sacrificium sit ejusdem valoris, quæcumque tandem recitetur, non defraudabitur suo fructu is, qui Missam, dato stipendio, expostulavit.

3 Dico secundo. Idem (licet cum aliquantula minore ratione) dicendum est in diebus permissis, quia etiam in his permissis a lege, exquiritur causa, & ex alia parte non judicatur causa sufficiens, qualibet simplex petitio. Adde, quod ille affectus conformitatis, & obedientiæ ad sacras leges in Sacerdote, applicaturo pro petente Missam, compensare ad superabundantiam potest fructum, quem per preces proprias votivæ Missæ, vel funebris lucrari forte poterat petens. Recte enim Sylvester apud March. *ib. n. 7.* ait nullam Missam esse defunctis salubriorem (addo, & Sanctis, quibus gratificari per votivas intendis, gratiorem) quam propriam diei currentis.

4 Duo in his duobus dictis adverte. Primo, ut hæc fiant sine scandalo, quod tamen facile removebis, instruendo de rei veritate adstantes, si forte adsint, qui scandalizarentur, quasi non servares promissum. Adverte secundo; te posse conformari cum Suarii sententia sane probabili relata §. *præc. num. 6.* dicentis nullum esse peccatum, eas votivas recitare, & sic promissas votivas sine scrupulo celebrare non impedieris: id quod multo magis facere potes, & fortasse debes, si ad celebrandam talem Missam notabiliter majus stipendium accepisti, tunc enim huic opinioni probabiliter inhæsurum implicite promisisti.

5 Objicies contra nostram sententiam: Si promisit quis votivam v. g. de Beatissima Virgine, vel *de Requiem*, infideliter aget celebrando de currente, ergo ei non licebit. Respondeo, non infideliter agere, qui ordinationes Ecclesiasticas custodit: cum omnis promissio intelligatur observanda sine legum præjudicio. Quare si promisisti Missas, quas secundum rubricas tibi celebrare non liceat, male promisisti, & non teneris stare promissis. In posterum ergo ne promittas, vel saltem mente intelligas, te promittere votivam æquivalenter, nam sic per currentem promissioni omnino satisfacies: si quando autem stipendium solito majus tibi offeratur, ut celebres Missam contra rubricarum prohibitionem, illud nequaquam accepes.

6 Dico tertio. Quando Ecclesia per dictas rubricas mutationem Missarum positive vult, quod uno verbo dicimus in diebus concessis debet Sacerdos votivam promissam omnino celebrare. Ratio est, quia tunc non militat excusatio petita a lege rubricarum, & ex alia parte obligatur quispiam stare promissis, nulla excusatione intercedente. Hinc si votivam pro bono publico etiam in Dominica die promisisti, cantare illam debes. Idem si in die obitus, præsente corpore, vel ad voluntates defunctorum implendas, vel ad similia juxta supradicta Missas promisisti, quia tunc non adest ulla excusatio in contrarium.

7 Rogas: Quando Sacra Congreg. apud Gavant. *in Rub. Miss. p. 3. tit. 10 n. 16. §. Intellige*, decrevit, quod Capellani Monialium Breviario utentium non Romano, celebrare possint Missam (cum suo Missali Romano tamen) de Sancto Ordinis, de quo Moniales officium dicunt; quando, inquam, ita decrevit, permisitne solum, an positive concessit? Id enim scire oportet, ut videamus, an si Capellanus promisit ex stipendio Missam de tali Sancto, debeat ad litteram observare promissum?

Resp. Mihi videri concessisse, atque adeo Capellanum debere: nam licet Sacra Congreg. utatur verbo (*possint*) quod permissionem sonet, tamen ex fin. colligimus esse concessionem: respexit enim Sacra Congreg. ad conformitatem Missæ cum Officio dicto a Monialibus, quarum est Ecclesia, siquidem indecens videbatur, ut ubi principales uno modo Officia celebrant, alio celebraret accessorius Sacerdos.

§. III. *De Missis cum juramento homini promissis.*

1 JUramentum in promittendis Missis raro interponitur in eleemosynis manualibus, sed frequenter in Capellanis, & similibus; quando Sacerdos stipulans contractui jurat se Missas dispositas a fundatore dicturum, dispositæ autem non raro inveniuntur Missæ aliæ a currentibus.

2 Et quidem regulariter, qui etiam cum juramento promittunt Missas, semper intelligunt, seu (nisi contrarium expressum fuerit) intelligere præsumendi sunt, salvo ritu, & rubricis Ecclesiæ, & sub hac limitatione, saltem mente retenta, debere Sacerdotes, etiam accepta cum juramento stipe, promittere Missas votivas, monent prudenter Doctores. Lege Fraxinellum *in resol.* quam ponit Gavant. *in Rubr. Miss. in fine*: sed adhuc restat difficultas in eo casu, quo quis expresse jurans promisit votivas, vel *de Requiem*, vel alias a currentibus; an possit eas mutare in ipsas currentes?

3 Dico primo, si jurans quis dictas Missas homini promisit, incidatque dies festus, seu Officium, in quo juxta rubricas non licet eas recitare, quos dies prohibitos supra nominavimus; non obligatur, etiamsi ipse animum habuisset ad illas se astringendi, sed debet currentes recitare. Ratio est, quia promissio homini etiam cum juramento facta de re interdicta per legem, quando talis lex obligat ad culpam, etiam venialem, nulla est, unde nec indiget relaxatione. Ita Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 9. num. 19. & 20.* Idem dic in diebus permissis juxta nostram sententiam allatam §. 1. *num. 6.* quia adhuc (si abest causa) esset cum peccato veniali. Juxta sententiam Suarii mox dicam *num. seq.*

4 Dico secundo. Si Missas non currentes cum jurejurando homini quis promisit, incidatque feria, vel festum, in quibus licet easdem non currentes ex positiva concessione celebrare, eas non currentes obligatur recitare, nec in currentes transferre licite valet. Ratio est, quia promissio cum juramento de re, quæ non est nec peccatum mortale, nec veniale, obligat; at jam ex concessione, quam supponimus, non est peccatum eas tunc recitare, ergo, &c. Ita idem *loc. cit.* Idem dic in diebus permissis juxta sententiam Suarii (quam certe, quia probabilis est, potes tu sequi, ut *diximus d. §. 1. num. 6. in fine*,) quia, tunc nullum est, in ejus sententia; item, quotiescumque nulla culpa est ejusmodi Missarum mutationem facere, ut eadem ratio probat.

5 An semel, vel bis non servare juramentum de Missa celebranda, sit mortale, dicemus *l. 3. c. 1. §. 9. n. 19. juncto, n. 22.* Hactenus allata quæ fuerunt a me scripta, & evulgata antequam emanasset duo Decreta ab Apostolica sede, sunt qua resecanda, qua moderanda juxta decreta, quæ jam hic subscribo.

DECRETUM.

De non celebrandis Missis privatis pro Defunctis in festis duplicibus.

CUm Sanctissimus Dominus Noster Papa Alexander VII. in visitatione Ecclesiarum Urbis acceperit in plerisque Ecclesiis abusus irrepsisse celebrandi Missas privatas pro defunctis etiam in festis duplicibus contra præscriptum rubricarum Missalis Romani, eumdemque abusum Decreto Congregationis examinari præceperit; Innotuerit vero Sacræ rituum Congregationi hujusmodi abusum etiam in aliis Ecclesiis ubique Gentium existentibus inductum pariter reperiri; Sacra eadem Congregatio ut Missalis rubricæ inviolate serventur, districte præcipit omnibus, & singulis Sacerdotibus tam sæcularibus, quam Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, societatis, & instituti etiam necessario exprimendi, ut in posterum omnino dictam rubricam servent; ita ut Missas privatas pro Defunctis, seu *de Requiem* in duplicibus nullatenus celebrare audeant, aut præsumant. Quod si ex benefactorum præscripto Missæ hujusmodi celebrandæ incidant in festum duplex, tunc minime transferantur in aliam diem non impeditam, ne dilatio animabus suffragia expectantibus detrimento sit, sed dicantur de festo currenti, cum applicatione sacrificii juxta mentem eorumdem benefactorum; curentque Ecclesiarum Rectores, Sacristæ, aliique ad quos spectat, ut hujusmodi decretum inviolate servetur, & in Sacristia affixum retineatur, ubi commode ab omnibus celebrare volentibus conspici, & legi possit; in eos autem qui contrafacere ausi fuerint, vel promissa adimplere neglexerint, locorum Ordinarii tam sæculares, quam regulares pro modo culpæ animadvertant. Romæ die 5. Augusti 1662.

Et facta de prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, ut applicatione sacrificii, benefactorum mentem impleri voluerit. Eadem die 5. Augusti 1662.

Episcopus Sabinen. Cardin. Sacchet.

Loco ✠ Sigilli

Franciscus Maria Phœbeus Sac. Rit. Congr. Secretarius.

Extensio declarationis ab Alexandro VII. circa Altaria Privilegiata perpetuo, edita ad Altaria ejusmodi Privilegio temporaneo, nec omnibus hebdomadæ diebus decorata.

CLEMENS PAPA NONUS.

CUm felicis record. Alexander Papa VII. prædecessor noster dubia in diversis Mundi partibus, occasione decreti Congregationis tunc existentium S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus præpositorum die 5. Augusti 1662. emanati, & ab ipso Alexandro Prædecessore approbati de non celebrandis Missis defunctorum in festis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens, aliud ejusdem Congreg. decretum in una Novariensis die 22. Novembris 1664. editum approbavit, quo declaratum fuerat, anniversaria, & Missas defunctorum cum cantu ex dispositione Testatorum quotannis recurrente ipsorum obitus die celebrandas, tametsi dies obitus hujusmodi in festum ritus duplicis majoris incideret, non comprehendi in dicto primo decreto: Ac ulterius, quod Altaria privilegiata privilegio Apostolico pro animabus fidelium defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidie etiam in festis ritus duplicis celebrandæ essent Missæ defunctorum ex obligatione, declaraverit per celebrationem Missarum de festo currentis satisfieri injunctis obligationibus, & Indulgentias per ejusmodi privilegia Apostolica concessas, animabus fidelium defunctorum in Purgatorio existentibus suffragari perinde, ac si celebratæ fuissent Missæ defunctorum ad formam dictorum Privilegiorum, & alias prout in ejusdem Alexandri prædecessoris litteris, desuper in simili forma Brevis die 22. Januarii 1667. expeditis, quarum tenore præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius continentur.

Cumque

expeditis, quarum tenore præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius continentur.

Cumque (sicut ad aures nostras pervenit) etiam dubitetur, utrum dictarum litterarum dispositio, quoad Altaria pariter quidem privilegiata, sed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadæ diebus, & ad quæ Missæ non ex obligatione, sed ex sola fidelium devotione celebrantur, locum habeat: hinc est, quod nos dubitationes hujusmodi ex injunctæ nobis cœlitus Pastoralis sollicitudinis munere discernere pariter, atque decidere cupientes, de Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præpositorum, qui rem mature perpenderunt, consilio, declarationem a memorato Alexandro prædecessore, sicut præmittitur, editam, ad Altaria, ut præfertur, non in perpetuum, sed ad septennium, seu aliud brevius, vel longius tempus, ac non omnibus, sed aliquo, vel aliquibus tantum hebdomadæ diebus nunc, & in futurum quandocumque privilegiata auctoritate Apostolica tenore præsentium extendimus.

Et proinde, ut Missæ, quæ ibidem de festo currenti, in quo Missæ defunctorum celebrari non possent, sive ex obligatione, sive ex sola fidelium devotione celebrabuntur, suffragentur ita, ut animæ Christi fidelium, pro quibus celebratæ fuerint, Indulgentias per Privilegia hujusmodi concessas consequantur in omnibus, & per omnia, perinde ac si Missæ defunctorum ad formam eorumdem Privilegiorum celebratæ fuissent, auctoritate, & tenore prædictis concedimus, & indulgemus. Decernentes easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari, sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, aut ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quatenus opus sit nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut ipsarum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 23. Septembris 1669. Pontificatus nostri Anno tertio.

§. IV. *De Missis soli Deo per Votum, vel per Juramentum promissis.*

1 SI voveas, vel jures soli Deo, te dicturum aliquas Missas non currentes; quid facies in prædictis diebus vel prohibitis, vel permissis, vel concessis?

Dico primo, in prohibitis, & permissis te non obligari. Ratio est, quia est latum discrimen inter promissionem factam homini, & factam Deo, sive promissio enim facta soli Deo, sive per votum, sive per juramentum nunquam obligat, ex Sanch. *ib. n.* 11. quando impeditur melius bonum; at promissio homini cum juramento facta semper per se obligat, quando rem promissam servare non est peccatum mortale, nec veniale, etsi impediat melius bonum. Cum igitur in casu nostro impediatur illud majus bonum, idest, conformitas Officii cum Missa requisita a rubricis talis promissio Deo facta non obligabit.

2 Dico secundo. In diebus, seu in occasionibus positive concessis obligatur eas Missas Sacerdos dicere, quas voto, vel jurejurando Deo soli promisit. Ratio est clara, quia tunc conformitas Officii cum Missa nequaquam a rubrica requiritur.

3 Rogabit quis: An si Sacerdos cum juramento immediate promittat animæ forte purganti in Purgatorio aliquas Missas funebres, censeatur promittere homini, an soli Deo? Quid, si promisit immediate per votum, seu juramentum alicui Sancto Missam votivam? Præstat enim hæc scire, cum diversum jus, ut ex dictis patet, inde oriatur.

4 Respondeo: Si promittat Sancto, regulariter Deo promittit, quia ipsis promittitur, in quantum Deus in illis honoratur, & sic promissio tendit in Deum. Ita Sanch. *in Decal. l.* 4. *cap.* 1. *n.* 41. Dixi (regulariter) quia si quis Sancto promitteret expresso animo non se obligandi Deo, sed Sancto, ut excellenti creaturæ, non est promissio facta Deo, sed homini. Sic *ib. n.* 43. Si vero promittat animæ purganti, homini regulariter promittit: quatenus ejus priorem partem, hoc est, animam, intendit velle ab igne liberare. Regulariter inquam: nam si quis id promitteret expresso animo, ut in illa exultante, & beata honoraret Deum, tunc, cum in Deum tenderet, Deo factam esse promissionem, convinceretur.

§. V. *De Missis ex præcepto a Superiore injunctis.*

1 HIc distinguendum est. Vel enim tibi Missas alias a currentibus sub culpa injungit is, qui Superior non est in legibus Ecclesiasticis, vel qui est Superior, nempe Pontifex Summus. Si prius non obligaberis ad illas, relinquendo currentes, quas rubricæ præcipiunt, imo neque relinquendo illas, ad quas permissive se habent: si posterius, obligaberis. Ratio est, quia in priore casu negligerentur leges Ecclesiasticæ sine legitima facultate, atque adeo in nostra sententia peccaretur, In posteriore adesset dispensatio legitimi Superioris data implicite, in præcepto de talibus Missis recitandis, atque adeo nihil fieret contra leges; unde nec peccaretur, & consequenter vim suam haberet præceptum. Dixi (in nostra sententia) ut notarem, te, si sequaris Suarii sententiam, in priori casu obligari, ut ex *dictis* §. 3. *n.* 4. constare potest.

De Missis injunctis ex Pœnitentia.

2 Hinc infero primo, minus recte se gerere eos Confessarios, qui (nisi sequantur prædictam Suarii sententiam) Missam votivam, vel funebrem injungunt pro pœnitentia Sacramentali Sacerdotibus celebrandam in diebus illis, sive prohibitis, sive solum permissis: quia Confessarius non potest contra rubricas quemlibet obligare, nec impedire melius bonum conformandi Officium cum Missa. Quare in hoc casu Pœnitens, melius currentem, quam injunctam recitet, ex mea sententia.

De Missis injunctis ab Episcopo in Ordinatione Sacerdotum.

3 Infero secundo, quid dicendum sit ad illam difficultatem, An quando in Pontificali Romano in Ordinatione Sacerdotum ipsis ab Episcopo ordinante præscribitur; ut post primam Missam celebrent unam de Spiritu Sancto, alteram de Beatissima Virgine, tertiam de Defunctis: an, inquam, debeant novelli Presbyteri eas celebrare in diebus prohibitis, an potius in permissis, vel in concessis? Ajo non debere in diebus vetitis, debere in diebus permissis, & in concessis. Ratio prioris dicti est, quia id præceptum (ut notat Gavant. *p.* 1. *tit.* 5. *lit.* O §. *Neque putes*) intelligitur, salvis rubricis, inquam, prohibentibus, alioquin absonum esset, celebrata prima Missa, in Natali Domini, v. gr. recitare prædictas votivas, & *de Requiem*, in tribus sequentibus festis. Ratio posterioris est, quia cum hæc præscriptio ortum habuerit a Summo Pontifice, cujus jussu ordinatum fuit Pontificale, potuit Pontifex pro hoc casu abrogare illas rubricas permissivas de constanti conformatione Officii cum Missa: & potuisset etiam abrogare illas rubricas prohibentes; sed nos ex inconvenienti, quod inde sequeretur, quod nimirum deberent aliquando dici Missæ votivæ, & funebres in diebus solemnibus, colligimus prohibentes non fuisse abrogatas, fuisse autem permissivas, quia tunc, sine inconvenienti Missæ illæ ab Episcopo injunctæ recitari possunt.

§. VI. *De Missis defunctorum promissis in Altari privilegiato.*

1 SOlet Pontifex Maximus alicui Altari concedere, ut si ibi die Lunæ cujuslibet mensis celebretur Missa pro defunctis, liberetur anima ab igne Purgatorii. Jam si tali die incidat festum de præcepto, seu festum duplex, poteritne ibi celebrari, vel ex devotione, vel promissinne Missa defunctorum, sine qua non liberabitur anima?

2 Præmittendum est, ejusmodi Altaris privilegium duobus modis concedi solere. Primo sic, *Qui in tali Altari celebraverit die Lunæ pro anima defuncti, seu pro defunctis, animam extrahet a Purgatorio.* Secundo sic: *Qui in tali Altari celebraverit Missam de defunctis, seu defunctorum, seu de Requiem, animam a Purgatorio liberabit.*

Si primo modo concessum fuit privilegium, non est necesse, ut dicatur Missa *de Requiem*, sed satis erit si dicatur currens, applicetur tamen pro defunctis; hoc enim solum notat illud (*pro anima, seu pro defunctis.*) Quod si contrarium habeatur in quadam declaratione Sacræ Congregationis allatæ a Gavant. Barbosa, & Dian. apud Lezanam *V. Missa n.* 48. satis sit respondere, de ea non constare authentice. Atque in hoc casu non habet locum posita difficultas, ut ex se patet.

Si vero concessum fuit privilegium secundo modo, necesse erit celebrare Missam *de Requiem*, id enim illud notat (*Missa defunctorum, seu de defunctis, seu de Requiem*) & in hoc casu procedit dubitatio.

3 Dico, si in die Lunæ incidat festum de præcepto, vel duplex; atque adeo sit dies impedita, non posse celebrari Missam funebrem, atque adeo eo die inutile erit privilegium. Ita Sacra Congreg. apud Gavant. *in Rub. Miss. p.* 1. *tit.* 5. *n.* 2. *lit.* C. §. *Sacram tamen*. Ratio est, quia Privilegium semper intelligitur, salvo jure rubricarum. In diebus quos supra §. 2. *n.* 4. permissos appellavimus, ideo puto in Altari privilegiato posse recitari Missam *de Requiem*, quia passim video id fieri ab omnibus, etiam timoratis: & ratio potest esse, quia id a Summo Pontifice indulgeri putandum est; secus nimis raro ejusmodi Altare privilegiatum suo privilegio frueretur.

4 Dices, posset dici per tale privilegium Pontificem dispensare etiam pro diebus prohibitis, sicuti *diximus* §. 5. *n.* 1. & 3. dispensare quando præcipit. Resp. nego id in casu nostro dici rationabiliter posse; non enim unum ex his bene infertur ex alio: Pontifex dedit privilegium de una re, ergo dispensavit in alia: saltem non constat in re nostra de dispensatione, constat vero de lege rubricarum, cum ergo lex possideat, illi standum. Non ita se habet, quando præcipit, nisi enim tunc dispensaret, nullam vim haberet præceptum, cum contra in casu nostro jam privilegium habet vim in aliis diebus Lunæ non prohibitis.

5 Una tantum exceptio hic habet locum, posse nimirum die Lunæ impedita dici in dicto Altari Missam *de Defunctis*, quando corpus est præsens insepultum juxta dicta §. 1. *n.* 8. & quando implendæ sunt voluntates Testantium, ut *diximus* §. 2. *n.* 2. In his enim casibus posse celebrari Missam *de Requiem* in diebus *ib.* dictis, quamvis prohibitis concedere videtur Sacra Congregatio.

6 Rogas: Si quis non valde solicitus de culpa veniali, quam ut *diximus* §. 1. *n.* 6. ex nostra sententia contraheret, celebraret nihilominus funebrem Missam in Altari privilegiato die Lunæ forte prohibito, liberaretne animam? Resp. liberaturum, quia licet venialiter peccaret, ponit tamen totum id, quod Summus Pontifex ad ejusmodi liberationem requirit. Multo magis id verum habet in sententia Suarii *ibid.* relata, per quam solum fieret contra rubricam; non vero peccaretur.

Qui promisit Missas celebrare in Altari Privilegiato, an possit alibi satisfacere cum calculo benedicto dicam *l.* 3. *c.* 2. §. 1. *n.* 11. Interim de hoc argumento Altaris Privilegiati lege resolutionem sequentium dubiorum apud Escobar de Mendoza *vol.* 2. *lib.* 8. *cap.* 12.

An teneatur quis Missas in dicto Altari omissas supplere?
An revocentur per Bullam Cruciatæ?
An necessaria sit Bulla in celebrante, & curante celebrari?
An utilior sit una Bulla Cruciatæ, quam Missa in dicto Altari?
An deficiente numero Sacerdotum deficiat Privilegium Altaris?
An dare, vel recipere pecuniam invalidet Privilegium?

§. VII. *De Missis Sancti Gregorii promissis.*

1 SAnctus Greg. Pap. *l.* 4. *dial. c.* 55. præcepit Abbati Pretioso, ut pro Monacho quodam defuncto, triginta Missæ celebrarentur, his verbis: *Vade ab hodierna die, diebus triginta continuis, offerre pro eo Sacrificium; stude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius Hostia non offeratur.*

2 Ex quo S. Greg. præcepto ortum habuit, ut fidelium pia devotio similes Missas, similiq; modo, pro suis defunctis, celebranda sæpe curaret, nec eas Sacra Congr. apud Gavant. *in Rub. Miss. p.* 1. *t.* 5. *n.* 3. *lit. D.* §. *Dubitatum*; Bejam. *p.* 1. *resp. cas. cons. casu* 13. unquam prohibuit, licet prohibuerit quasdam alias *pro Vivis, & Defunctis*, quæ ut S. Greg. falso circumferebantur.

3 Nota autem in verbis S. Greg. Primo, illud (*offerre pro eo Sacrificium*) ubi cum dicatur sacrificium, non vero sacrificium de defunctis, aperte constat, non esse necesse, ut recitetur Missa *de Requiem*, sed solum applicetur Missa pro defuncto.

4 Nota secundo, illud (*offerre stude*) nec enim sequitur oportere unum, eumdemque Sacerdotem omnes triginta Missas celebrare, cum non dicat Sanctus Doctor, *offer* seu *offer per te*, sed *offerre stude*.

5 Nota tertio illud (*continuis*, &, *nullas omnino prætermittatur dies*) nam in his verbis geminatis satis liquet, si hunc S. Greg. ritum servare intendas, non debere discontinuari ne unum quidem diem Missas.

Tria tamen in hoc tertio Notando sunt subadvertenda. Primo ob triduum majoris hebdomadæ, in quo non celebratur, non discontinuari prædictas Missas; non enim est credibile, Deum eas non acceptare ut continuas, dum servatur ejus Sponsæ Ecclesiæ tam pia consuetudo.

Secundo, in hac tum continuatione, tum numero evitandam esse superstitionem, quam universaliter Concil. Trident. *sess. 22. decr. de obs. in celebr. Miss.* merito damnat. Hæc autem in eo, quod res nostra potissimum consisteret, quod putaret aliquis in ipsa physica continuatione, aut numero inesse aliquam vim ad effectum intentum: Non quidem numerus, vel quid simile, sed Christi immolati virtus vim habet satisfactoriam, conducitque non parum in Dei memoriam, veluti revocare merita S. Gregor. qui pie credendus est, eas triginta Missas ad honorem ejusdem Christi Domini in domo privata Sanctissimæ Matris per totidem annos commorantis, & famulantis instituisse.

Tertio, si quis triginta Missas in diebus discontinuis dicendas curaret, valere ad satisfactionem pœnarum defuncti; & quidem, si simul una die dicerentur, valere citius: sed ejusmodi Missas sic celebratas non esse rigorose eas, quas S. Gregor. instituit, siquidem ipse continuatas, ut ex ejus verbis modo positis n. 1. patet, ordinavit; quod recte notavit Gavan. *Rub. in Miss. p. 1. tit. 4. n. 3. litt. D.* immerito rejectus a Dian. *p. 2. t. 4. resp. 32.*

His positis quærebatur, An incidente die duplici, vel simili privilegiato, ne interrumperentur dictæ Missæ, posset recitari Missa funebris. Respondi, hoc dubium locum hic habere nullum, siquidem ex dictis n. 3. satis erit, si Missas currens pro defunctis applicetur.

Cæterum ex hoc, atque ex dictis *a* §. 2. usque ad sextum facile colligere poteris, qua ratione te gerere debeas, si quando prædictas S. Gregorii Missas promisisti.

§. VIII. *De Missis Sancti Beatificati, nondum Canonizati, promissis.*

Ubi

An alii a Privilegiatis possint eas Missas celebrare?

1 INcidit hic nova dubitatio. Promisit sæcularis Sacerdos accepto stipendio, celebrare quasdam Missas de B. Francisco Societ. Jesu 1. Octobr. & quasdam de B. Aloysio Gonzaga 21. Junii, qui sunt dies festi eorum natalium (& potuisset promittere de Sanctis tribus Martyribus Paulo Michi, Joanne de Goto, & Didaco Quizai 5. Februarii, vel aliorum similium beatificatorum, qui nondum solemni Canonizatione in Sanctorum numerum sunt relati) putans sibi sine hæsitatione licere eas Missas recitare: sed cum cognovisset, Summos Pontifices tunc non concessisse facultatem celebrandi, nisi Religiosis Societ. Jesu, quæsivit, an posset stare promissis?

2 Dixi (tunc) nam postea Sancta Sedes extendit prædictas concessiones ad omnes Sacerdotes confluentes in Ecclesias Soc. Greg. XV. *in Sede Principis* 1621. pro B. Aloysio Urb. VIII. *Alias* 1625. pro B. Borgia. Idem *Salvatoris* 1627. *junct. decret. Sacr. Congreg.* 20 *Sept.* 1629. pro tribus Martyribus.

3 Et quidem resolutio pendet ab illa quæstione: An posito, quod Pontifex concedit aliquibus determinatis personis, & sub determinato aliquo ritu, venerari Sanctum beatificatum, possint licite omnes alii uti tali concessione? Possuntne v. g. Sacerdotes omnes sæculares prædictos, vel similes Beatos venerari per processionem, & Missam in honorem eorum oblatam, perque alios cultus Sanctis dari solitos, sive in sua Ecclesia, sive in aliena, sive in ipso die Natalis, sive alio? Nam profecto si possunt, poterit & hic Sacerdos illas Missas, quas promisit, celebrare; secus, non poterit, sed celebret currentes in diebus juxta superius dicta §. 2.

4 Pugnant utrimque DD. & Turrian. quidem 2. 2. *t. 1. cap. 13. d. 8.* cum Granado 2. 2. *contr. 1. tract. 7. disp. 4. sect. 2. n. 2.* aliique negant. Concedit Castr. *tom. 2. tr. 4. d. 1. p. 5. §. n. 4.* aliique ab ipso citati, & consulti.

5 At, amabo te, siste hic parumper, amice Lector. Diana *p. 2. tr. 14. res. 55.* affirmat per Theologos Salmanticenses fuisse id determinatum pro negantibus, quod ipse se cognovisse dicit ex relatione Mag. Dominici de los Reys Ordinis Prædicatorum: Castr. *ibid. n. 8.* asserit per eosdem Doctores Salmanticenses fuisse determinatum pro concedentibus. Cui ex his duobus fides habenda sit? Certe majoris momenti videtur Castrop. testimonium, quippe qui testatur, se & fuisse præsentem, & unum ex Doctoribus, qui rem disputatam pro concedentibus decreverunt. *Quapropter concludo* (verba sunt Castropalai) *posse Ecclesias Cathedrales, & Episcopos cum suis Clericis supradictos Beatificatos honorare Missa Pontificia, & Officio votivo (hoc est ex devotione, non obligatione) processioneque solemni. Cui opinioni subscripserunt Salmanticæ anno Domini* 1625. *tum hic casus consultus fuit, Doctor Balboa, &c.* Et numeratis circiter viginti Doctoribus, seu Magistris, qui subscripserunt, addit: *Et ego minimus, aderam enim tunc Salmanticæ.*

6 Dicet fortasse quis, Distingue tempora, & concordabis. Resp. At difficile mihi videtur tantam sententiarum mutationem factam fuisse inter tempus a Castropalao notatum, & tempus, quod colligitur ex Diana. Castrop. determinatio fuit anno 1625. quam idem Lugduni impressit anno 1631. Dianæ vero relatio typis evulgata est anno 1635. quando scilicet idem Diana edidit Panormi primum, & secundum Tomum suarum Resolutionum. Cum ergo tempus impressionis fere consentiat, consentire & tempus determinationis probabile est. Melius fortasse suspicari quis posset, Patres Ordinis Prædicatorum non consensisse cum cæteris Salmanticensibus Magistris, atque adeo M. Dominicum de los Reys ejusdem Ordinis, potius significasse Dianæ Prædicatorum placitum, quam Salmanticensium Doctorum resolutionem. Suspicionis meæ conjectura est, quia inter Theologos, ac Salmaticenses a Castr. citatos adsunt ex familia S. Augustini, S. Bernardi, S. Benedicti, Beatissimæ Virginis *della merced.* nostræ Societatis: at magnum silentium de Familia Prædicatorum: fortasse quia contrariam opinionem amplexi sunt. Sed propius ad quæstionem accedamus.

7 Ratio negantium est, quia *in cap. 1. de Relig. & Vener. Sanctorum* nemini licere dicitur absque auctoritate Sedis Apostolicæ aliquem honore publico venerari. Cum ergo tales Beatos venerari sit privilegium, seu gratia; privilegii autem natura sit, ut non extendatur de persona ad personam, & gratiæ item natura sit, ut solum intelligatur concessa juxta verba supplicationis, sequitur, id concedi tantum determinatis personis, & quidem solum illis, pro quibus talis gratia fuit expostulata, non vero aliis.

8 Adde primo responsionem Sacræ Congregationis, & Cardinalis Bellarmini negantium, apud Dian. & Turr. citat.

9 Adde secundo, non fore differentiam inter Sanctos Canonizatos præsertim non positos in Calendario Romano, & inter Beatificatos, si de his indifferenter Missa offerri, & cæteræ solemnitates fieri pro iisdem possent.

10 Ratio concedentium, cum quibus sentio, est, quia, cum una Missa ejusdem sit valoris, & dignitatis ac aliæ quælibet; statim atque Pontifex declarat talem Beatum dignum esse una Missa, quæ dicatur ab una determinata persona, declarat illum esse dignum omnibus cæteris Missis a quocumque, & quomodocumque celebrandis. Si igitur Beatus remanet sic dignus declaratus, non est unde quilibet Sacerdos impediatur, illum per suas Missas venerari, nec venerabitur sine Sedis Apostolicæ auctoritate, hæc enim jam intercedit per illam declarationem, qua dignus Missa declaratus est Beatus.

11 Hinc infert merito Castropalaus, posse quemlibet ejus imaginem adorare, adorandam in Altari constituere, publicis processionibus circumferre (adde & ejus collectam, seu commemorationem facere in Missa, infra annum, quod immerito, sed consequenter ad suam sententiam, negavit Granado) Ratio est, quia hi cultus longe inferiores sunt Missa, quare si hanc Pontifex concedit, concedit & illos.

12 Ad rationem negantium Respondemus, per illam concessionem determinatis personis factam auferri prohibitionem latam *in d. cap. 1.* Non est igitur recurrendum ad naturam privilegii, seu gratiæ; quamvis enim habitus fuerit aliquis respectus ad dictas Religiones, in tollenda tali prohibitione: illa tamen ablata, omnes Sacerdotes sine nova gratia remanent liberi ad venerandum Beatum Missa, & Officio, ab ipsis ex voluntaria devotione celebrandis.

13 Ad id, quod primo additur; satis sit nunc dicere, de illis responsionibus non constare authentice.

14 Ad id, quod additur secundo, respondeo, esse, ut cætera taceam, differentiam, quia de Beatificatis permittitur dici Missa, ex vi nimirum ablationis prohibitionis latæ in *d. cap. 1.* At de Canonizatis etiam nondum ascriptis in Calendario Romano, positive idem conceditur ex vi Canonizationis publicæ omnibus intimatæ. Quare Sacerdos sæcularis, qui negligeret Canonizatis Missam celebrare, quando eis etiam non ascriptis in Calendario illa competit (ut in propria Ecclesia, quando de iis fit festum, tunc enim non ascriptis convenit Missa, &c.) faceret contra Rubricas: at sæcularis qui negligeret similem Missam celebrare in festo, & propria Ecclesia Beatificati, non ageret contra rubricas, quia ejusmodi Beatis Missa sæcularium non debetur, sed solum permissive iisdem sæcularibus indulgetur.

15 Confirmo sententiam hanc, quam merito probabiliorem, ac magis piam vocat Castr. *ibid. n. 7.* Confirmo, inquam, in hunc modum. Vel Sacerdos sæcularis non potest celebrare Missam de Beato Borgia v. gr. quia Beatus nondum judicatur dignus honore Missæ, & hoc non, ut modo n. 10. vidimus: vel quia ipse Sacerdos est impeditus, & hoc non, quia nemo impeditur venerari Beatum honore, quo dignus reputatus ab Ecclesia est: ergo, cum aliud caput excogitari nequeat, cur non possit? Fac hunc Sacerdotem esse irregularem, tunc certe procederet argumentum contra ipsum, hoc modo: Vel hic non potest celebrare Missam de Beato, quia Beatus nondum est reputatus dignus Missa, & hoc non, ut dictum est; vel quia ipse Sacerdos est impeditus, & hoc quidem sic, quia ob censuram est a sacrificando exclusus: Cum igitur in casu nostro Sacerdos nullo ejusmodi impedimento laboret, sane poterit.

16 Granado *ibid. n. 16.* concedit, si in Diplomate Pontificio fiat potestas Religiosis celebrandi in honorem Beati, & non addatur particula *tantum*; valde probabile esse, posse alios quoscumque Sacerdotes celebrare; dummodo id fiat petentibus illis Religiosis, quibus facta est concessio. Ratio est (inquit) quia ex Regula Juris, *qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.* Et quia Capellanus potest sacrificare per alium.

17 In hoc dicto unum placet, alterum displicet, placet ipsa concessio, nostris enim Beatificatis sufficienter favet, siquidem in Brevibus de ipsis non adest particula taxativa. Displicet vero ratio, illa enim Regula *Reg. 68. de Reg. jur. in 6.* habet sexcentas limitationes, & recte Glossa *in Reg. 72. de Reg. jur. in 6.* sic habet: *Qui facit per alium est perinde ac si faciat per se ipsum, quando ille actus potest* (utique jure) *expediri per alium.* Quare debuit Granado probare hunc actum celebrandi concessum Religiosis, posse per alium de jure expediri: ergo nihil probavit afferendo solum illam Regulam; multo minus afferendo exemplum Capellani, de quo constat non obligari personaliter. Adde, si adversarii ajunt, hanc concessionem esse privilegium solum personis Religiosis concessum, & in hoc ponunt totam vim suæ probationis, ut videmus n. 7. qua ratione probare valebunt aliis competere posse ejusmodi actum celebrandi de Beatis per alium expediri?

18 Dices, quid ergo, per nos operatur, seu significat particula *tantum*, si quando in dictis concessionibus inveniatur? Resp. Significet, & quidem explicite, tale privilegium concedi positive solis illis Religiosis, qui propterea contra rubricas operarentur, nisi pro Beato celebrarent, quando ipsis competit Missa, tamen non propterea tollitur, quod & aliis indulgeatur permissive, ut ex dictis patet.

19 Ex his quilibet facile concludet eum Sacerdotem n. 1. allatum stare promissis, sequendo nostram sententiam, potuisse; tamen non stare, si secutus fuisset aliam, quæ certe probabilis est.

CAPUT VII.

An interrumpi Missa aliquando possit?

§. I. *Præmittuntur aliqua certa de interceptione Missæ.*

1 CErtum est primo, numquam, quoad partes essentiales, interrumpi Missam, sine gravi peccato posse, v. g. non potest consecrato pane ita interrumpi, ut omittatur consecratio Calicis, nec con-

consecrato pane, & Calice potest omitti consumptio, hæc enim, licet per aliquos non sit de essentia Sacrificii est certe de perfectione integrali.

2 Certum est contra, Secundo, interrumpi, omittique omnino debere, quando incepta etiam consecratione, recordetur certo quis se non esse Sacerdotem, quia hic non interrumpit Sacrificium, cum ab ipso nulliter offeratur, sed ab eo quod debet, abstinet. Dixi (certo) nam in loco, & re tam gravi, nec scrupulus, nec dubium te commovere debet; quare ni certus omnino sis, depone dubium, hoc est, tibi persuade (quandoquidem non es certus) pergere posse, & pergito. Ita Fagun. 1. *Eccl. prae. l. 3. cap. 19. n. 19.*

3 Certum sit Tertio, Si hostes, Hæretici v. g. ingruant ad occidendum sacrificantem in Altari (multo magis si ad injuriam inferendam Sacramento) posse Sacerdotem Hostiam consecratam statim sumere, vel secum auferre, si ad consecrandum Calicem sine evidenti mortis periculo progredi non possit. Ita Laym. *lib. 5. tr. 5. de Euch. d. 7. n. 1. & 2.* Et quidem eadem esset ratio, si ex terræmotu, vel incendio simile periculum instaret.

4 Dices, Si quis incutiat metum mortis Sacerdoti, nisi solum panem consecret, non potest Sacerdos Missam incipere cum animo sic interrumpendi, quamvis is metus non incutiatur in contemptum, sed in alium finem v. gr. ad infirmum communicandum: cujus rei ratio est, quia non potest fieri sacrificium mutilum contra præceptum latum a Christo de integritate sacrificii. Ergo pariter nec ille Sacerdos idem poterit, ut hostes fugiat; jam enim relinqueret mutilum sacrificium.

5 Respondeo, in casu antecedenti directe intenditur sacrificium imperfectum, quod quia est contra Christi præceptum, nunquam licet: at in casu nostro Sacerdos non intendit mutilare sacrificium directe, & ex proposito, sed permittit ejus imperfectionem, seu omittit illud perficere in eo casu, in quo Christi affirmativum præceptum, de integrando sacrificio, non obligat. Debet igitur Sacerdos semper habere propositum perficiendi, esto per accidens, urgente gravissimo periculo, non perficiat.

6 Certum est Quarto, etiam quoad partes accidentales, & ritum jam approbatum recitandi Missam, non posse licite eam interrumpi sine gravi causa. Patet id ex sensu communi fidelium, rei gravitate, & reverentia tanto sacrificio debita, notatque *c. Nihil 7. q. 1.* ibi. *Nullus absque patentis preventu molestia minister, vel Sacerdos, cum coeperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere: si quis hoc temerarie præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.* Ubi notat hanc esse excommunicationem ferendam, cum imponatur ex Bonac. *de censf. disp. 1. q. 1. n. 6.* & passim, per verbum futuri temporis, & requirere præsumptionem, ut patet per illud *temerarie præsumpserit.*

7 Quoniam vero dictum est (sine gravi causa) iden per aliquas erit hic nobis, ut de similibus deinceps judicare possimus, breviter discurrendum.

§. II.
PRIMA CAUSA
Interrumpendi Missam.
Metus mortis, vel gravis mali.

1 SI ob malum *n. 3.* dictum potest Sacerdos interrumpere partes Missæ essentiales, multo magis poterit partes accidentales, quæ sunt de præcepto Ecclesiastico, quod, ut cætera humana præcepta, non obligat in tanto periculo: Imo propter hanc eamdem rationem licebit in tali casu eamdem interruptionem ex proposito, & directe etiam intendere.

Memini me tamen supra *l. 1. c. 3. §. 1. n. 6.* docuisse, si Sacerdoti metus mortis incutiatur, ni sine omnibus vestibus sacris celebret, non licere sic celebrare, licere autem, si sine aliquibus. Et ratio erat, quia sine omnibus non potest non cedere in contemptum sacrificii, qui contemptus sine aliquibus facilius vitatur. Pari igitur modo hic erit considerandum, quæ, & qualis interruptio intendatur, vel facienda sit, an initio Missæ, an facta oblatione, an incepto Canone, &c. Si enim appareat periculum gravis contemptus, non licebit propter talem metum interrumpere, vel id intendere: licebit, si non appareat.

2 Si ingruant hostes, incendium, terræmotus, vel simile quid, idem similiter est dicendum, semper præciso scandalo, periculoque contemptus: habendum etiam præ oculis, quod, quo partes sunt remotiores, vel viciniores consecrationi, vel Communioni: eo periculum, vel malum instans debere esse, vel majus, vel minus ad dandam, vel non dandam legitimam causam interruptionis. Quoniam vero in ingruentibus hisce malis oritur persæpe turbatio mentis, illud intrepide facias, quod tunc bona fide facere te posse judicas: nam coram Deo id sufficiet, ut *cap. 5.* diximus *§. 2. n. 30.*

§. III.
SECUNDA CAUSA.
Superveniens memoria impedimenti ex assumpto cibo, ex peccato, ex censura, ex tempore indebito.

1 SI quis, dum celebrat, recordetur se habere aliquod impedimentum, se videlicet, non esse jejunum, vel non esse in gratia, vel esse excommunicatum, suspensum, interdictum, irregularem, quid faciet?

Respondeo, me de hoc aliqua dixisse *in Opusc. de Expedienda Communione, c. 1. §. 6. n. 34. & 35. juncto, c. 2. §. 8. n. 23.* vide nihilominus, quæ dicam infra *c. 8. §. 2.*

2 Quid, si superveniat advertentia temporis indebiti, hoc est, te cœpisse Missam longe post meridiem, vel multo ante Auroram?

Si est cœptus Canon, est omnino Missa perficienda; si non est cœptus, mensurandum est scandalum, seu turbatio, quæ oriri potest in astantibus, hora multum, vel non multum a meridie, vel ab aurora distans, multus, vel parvus progressus in ipsa Missa, &c. quodque ponderare plus videbitur, hæc nimirum, an interruptio facienda, illud eligatur, juxta dicta *c. 5. §. 2. n. 30.*

§. IV.
TERTIA CAUSA.
Superveniens excommunicatus non toleratus.

1 DUm Missam celebras, advertis adesse, vel supervenisse excommunicatum non toleratum, eum quo communicare in divinis non possumus, quid tibi faciendum?

2 Communis doctrina, quam paucis comprehendit Laym. hæc est: *Si excommunicatus non toleratus* (qualis solum est nominatim denunciatus, & percussor Clerici publicus) *interesse præsumat Missæ, moneatur ut discedat, sicuti colligitur ex Clementina, Gravis, De sent. excomm. ubi nova etiam excommunic. Papæ reservata decernitur, si exire jussus non paruerit; tunc vero, si id commode fieri possit, expellendus est opera laicorum, tametsi Regularis, vel Sacerdos sit is, qui ejicitur; si laici non adsint, neque vocari possint, etiam Clerici eum expellere debent arg. c. veniens de sent. excommunic. Quod si expelli non possit, Sacerdotem ab Altari recedere oportet, nisi Canonem Missæ cœperit, secundum Sylvestrum (v. excomm. 5. n. 3.) secundum alios vero* (apud Avilam *part. 2. c. 6. §. 9. dub. 8.* & Suar. *disp. 12. sect. 1. n. 11.*) *tametsi Canon cœptus sit, sed nondum Consecratio peracta: Sed existimo, si verba illa proxime antecedentia Consecrationem; Qui pridie, quam pateretur, dici cœpta sint, non posse discedere Sacerdotem. At vero alii omnes præter Altaris Ministrum recedere coguntur, quia cum excommunicato non tolerato communicare in Sacris Officiis non licet. Sacerdos autem Sacrificium perficere debet usque ad Calicis sumptionem: tum iterum, monito excommunicato, ut recedat, si nolit, ipse quoque abire debet, & quæ reliqua sunt Missæ, in Sacristia peragere, vel si talis locus non sit, omnino intermittere; debent tamen hæc intelligi de Sacrificio Missæ comparatione ejus duntaxat Altaris, cui excommunicatus assistere præsumit: nam interim nihil obstat; quominus in aliis Altaribus Missa peragatur, præsentibus etiam fidelibus, sicuti notavit Suarez* (*disp. 12. de cens. sect. 5. fine*) Hactenus Layman.

3 Dum hæc scriberem, accidit casus hic. Declaravit Præsul nominatim excommunicatum unum ex Senatoribus civitatis, ob quamdam contumaciam in exigendis vectigalibus ab Ecclesiasticis. Paucis autem post diebus die solemni Natali Domini, cum de more in Ecclesia Cathedrali coram Prorege, Senatoribus, populoque universo, Missam cantaret idem Antistes, advertit, ipso Missæ initio, adesse cum cæteris collegis Senatorem illum excommunicatum non toleratum. Substitit; eumdemque per nuncium admonuit, ut e Templo recederet; qui cum renuisset, atque ultro, citroque idem nuncius responsiones pertulisset, delata etiam ad præsentem Proregem turbationis causa, res eum terminum habuit, ut Episcopus, nulla alia adhibita vi, perrexerit in Sacro, illique de more finem imposuerit. Magna exinde aborta est quæstio, inter Canonistas: An legitime Episcopus in Sacro peragendo persistere potuerit: An Senator ille in excommunicationem Pontificiam inciderit: An denique astantes, qui exire e Templo debuissent, peccaverint? Profecto sic primo aspectu merito dubitabatur: Verum ego minimus, aliique me doctiores, inde prædictos defendimus, quia Senator ille, statim atque suæ denunciatæ excommunicationis notitiam habuit, rite appellaverat ad superius tribunal; quare appellatione pendente, vitandus non erat. Audi eumdem Laym. *l. 5. tr. 5 p. 2. c. 4. n. 1.* breviter disserentem: *Secundo colligitur cum Navar. & Gloss. licet appellatio ipsam excommunicationis sententiam absolute latam suspendere non possit, cum ea executionem secum trahat, Cap. Pastorali §. De Appell. nihilominus suspendit effectum denuntiationis, ut appellans, pendente appellatione, vitandus non sit. Qua simili ratione, tametsi aliquis in facto notorio appellare non possit, cap. Cum sit Romana, eodem titulo, tamen a sententia Judicis declarantis factum notorium esse, appellare potest; cum is injuste judicare potuerit, sicuti notavit Abbas. Denique licet a pœna juris non appelletur cap. Quia nos. de Appell. appellari tamen potest a sententia Judicis declarantis aliquem incidisse in pœnam juris.* Hæc ille; vide etiam Bonac. *de excomm. d. 2. p. 1. §. 1. n. 2.* aliosque.

§. V.
QUARTA CAUSA.
Superveniens violatio Ecclesiæ, vel Altaris.

1 SI violatio (de qua supra *lib. 1. c. 4. §. 1.* breviter locuti sumus) contingat post Canonem inceptum, (cum tunc censeatur quoad hunc effectum incœpisse sacrificii substantiam ex Suar. *de Sacr. disp. 81. sect. 4. §. Secundo quæres*, Fag. 1. *Eccl. præc. l. 3 cap. 14. n. 7.*) pergat Sacerdos, Missamque absolvat, ac si nulla violatio supervenerit. Sic Delugo *de Euchar. d. 20. sect. 2. n. 61.* & passim. Si vero Canonem non inceperit, recedat. Missamque relinquat. Illud recole, si Ecclesia solum benedicta, & non consecrata fuerit, posse ipsum Sacerdotem ejusmodi violatam Ecclesiam, seu Altare reconciliare per formulam positam in Cœremoniali, quæ satis est brevis, factaque reconciliatione statim redire ad Missam, & prosequi. Ita nos supra *l. 1. c. 4. § 5. n. 2.*

2 Dico (posse) nam si commode haberi nequeat Cœremoniale, Sacerdos non obligabitur: sed solum relinquat Missam: obligabitur tamen sub veniali, si commode posset habere Cœremoniale, & nollet reconciliare: quia est nonnulla irreverentia, nolle Missam cœptam, quamvis nondum incepto Canone, absolvere, cum possit. Sub mortali autem non obligo, quia potest se conformare cum decreto Ecclesiæ prohibente Sacrum fieri in loco violato, & ex alia parte Sacerdoti privato reconciliationem illam Ecclesiæ non præcipit.

Post hæc scripta volui recolere modum reconciliandi Ecclesiam violatam, quando nondum est consecrata, quem præscribit Rituale Rom. Paul. V. nec illum inveni adeo brevem, ut modo dictum est ex Delugo. Imo Rituale Pauli V. supponit Sacerdotem hunc debere esse delegatum ab Episcopo. Id quod certe sæpissime, ne dicam semper, longam trahit moram. Quare puto, ante Canonem inceptum absolute posse Missam omitti, cum prolixitas reconciliationis sufficientem causam det omittendi, sicut dat Ecclesiæ consecratæ propter non valde dissimilem prolixitatem.

3 Sed quid fiet de Hostia, Vinoque oblatis, si relinquenda sit Missa post oblationem?

Hostia vel reverenter sumatur a quopiam, vel servetur inter cæteras, quæ postea consecrandæ erunt: nec officit debere iterum offerri, quia oblationem repetere culpa nulla est. Vinum etiam, vel reverenter absumatur, vel servetur ad alias Missas, vel deponatur in Piscinam sacram, seu Sacrarium. Atque hæc ex congruentia; nam cæterum si ejusmodi Hostia, & Vinum servetur, sine contemptu, in usum non sacrum, culpa non erit, ut ex supradictis *l. 1. c. 2. §. 3. n. 3.* in simili colligi potest.

§. VI.
QUINTA CAUSA.
Superveniens corporalis necessitas.

1 SI morbus, vel alia gravis corporis necessitas cogat Sacerdotem Missam interrumpere, immunis is erit, ut ex se constat, a culpa. Ita Laym. *lib. 5. c. 7. n. 2.* Quo casu, si facta est Consecratio, & ipse redire ad supplendum Sacrum nequeat, quid faciendum sit dicam infra *c. 8. §. 1. n. 2.*

§. VII.

SEXTA CAUSA.

Superveniens proximi necessitas Spiritualis.

1 DIfficulter alium casum circa hoc invenies, præter eum, in quo alicui morti proximo Sacramentum sit ministrandum.

Primo igitur, si sit ministrandum Sacramentum, quo credatur moriturus ponendus esse in gratia (quale est Sacramentum Pœnitentiæ, vel si hoc suscipere ob phrenesim non possit, Sacramentum Eucharistiæ, vel Extremæ Unctionis, quibus in eo casu competit ex probabili opinione primam gratiam conferre) si id, inquam, sit ministrandum, nec præsto sit alius, nisi is qui actu celebrat, *potest* (inquit merito Zambr. *c. 4. dub. 6. a. 5.*) *Sacerdos Missam inchoatam etiam post Consecrationem relinquere, servante interim aliquo Sacram Eucharistiam, in quo casu dictus Sacerdos secum deferat aliquam Hostiam consecratam, & Extremam Unctionem ad infirmum, auditaque ejus Confessione, & data Eucharistia, atque Extrema Unctione (remissis tamen Psalmis Pœnitentialibus ad Ecclesiam post Missam) revertatur ad perficiendum Sacrum. Atque hoc, si infirmus possit ea omnia Sacramenta suscipere: secus, conferat illud, quod potest.*

2 Secundo. Si sit ministrandum Sacramentum Eucharistiæ non ut conferat illi gratiam primam, sed pro Viatico ei, qui paulo ante sit confessus, nec adsit alius Sacerdos, si facta quidem sit oblatio, seu certe inceptus Canon, non licet exuere sacras vestes, & ire ad porrigendum Viaticum. Si vero oblatio facta non fuerit, licere non est improbabile. Ita Laym. *l. 5. tr. 5. c. 7. n. 2.* Ratio est, quia ex una parte necessitas, seu utilitas illa infirmi non judicatur modica, & ex altera, ante oblationem, vel Canonem (non vero post) relinquere Missam non judicatur continere tantam irreverentiam, quæ non vinci debeat ab illa necessitate.

3 Dixi (licere) nam non cognosco obligationem, cum possit Sacerdos juxta alteram opinionem putare non esse hanc tantam necessitatem, ut interrumpere Missam valeat.

4 Dixi item (non licere exuere sacras vestes) si enim in ipsa Ecclesia, in qua quis Sacrum celebrat, forte aliquis repentino malo correptus, indigeat simili Viatico: potest Sacerdos, etiam post Consecrationem, divertere tantillum ab Altari, illi Eucharistiam porrigere, ac statim reverti. Sic Gloss. *c. nullus d. 1. de cons.* Laym. *lib. 5. tr. 5. c. 7. n. 2.* Henr. *l. 8. c. 30. n. 4.*

5 Tertio denique. Si sit ministranda Extrema Unctio moribundo alias confesso, vel Sacra Eucharistia refecto, quamvis aliqui cum Laym. *ib.* asserant posse relinqui sacrum, si nondum facta est oblatio, præsertim si qui sacram Unctionem petit, is sit, cui facile negari non possit; ego tamen puto non posse. Ratio est, quia non video tantam necessitatem in casu Extremæ Unctionis (sicuti contra modo vidi in casu Viatici) ut ab hac necessitate possit vinci irreverentia interruptionis Missæ. Adde infirmam esse rationem illam (si petatur ab eo, cui negari non potest) sic enim jam non concedis interruptionem ob spiritualem necessitatem, quæ par est in omnibus, sed propter respectum humanum, cujus certe ratio in his sacris Ministeriis habenda nequaquam est.

6 Petes, unde incipiet Sacerdos, cum in prædictis casibus revertitur ad Sacrificium perficiendum?

Resp. Si revertitur in casu factæ consecrationis, rite incipiet inde, ubi desierat: at in casu Consecrationis non factæ, est distinguendum. Nam si magna mora intercessit, puta plusquam una hora, poterit a principio Sacerdos rediens, Missam ordiri; si parva, puta non plusq; una circiter hora; poterit incipere inde, ubi desierat. Lege Suar. *de Sacr. disp. 85. sect. 1.* Ratio est, quia in parva mora moraliter reputatur continuari eadem Missa: at in longa, cum censeatur moraliter pars jam dicta desiisse, non reputatur continuari eadem Missa; quare cum nulla aliunde inconvenientia appareat, ab initio erit incipienda; imo in hoc casu, si Sacerdos nullam obligationem habeat Missam eo die celebrandi, poterit illam omnino relinquere; quia si illa pars desiit, non est obligatio addendi compartem.

§. VIII.

SEPTIMA CAUSA.

Adventus Principis, Prælati, Populi.

1 COncedunt aliqui, si superveniat Princeps, vel Prælatus, vel processio Populi, vel similes, audituríque sint Sacrum, posse Sacerdotem interrumpere Missam, & iterum incipere, si alius Sacerdos non sit, & celebrans solum progressus fuerit usque ad oblationem exclusive, non vero si ultra. Ita Nav Henr. Sa, Scortia, quos citat, sequiturque Laym. *lib. 5. tr. 5. c. 7. n. 2. fin.* Imo id in praxi observatum esse testatur Nav. *ib.* & Henr. *ib.*

2 Mihi quidem hæc concessio non placet, sicuti nec placuit sup. *l. 1. c. 6. §. 3 n. 2.* quod propter similem adventum posset ab eodem bis eodem die celebrari. Ratio est, quia ejusmodi adventus non affert tantam necessitatem, quæ superare possit irreverentiam interruptionis Missæ: quandoquidem illi, cum non suppetat alia Missa, ad integram audiendam non obligentur: Maxime ergo laudandum est Decretum Mediolanense, apud Gav. *in Man. Episc. v. Missa ritus n. 15.* in quo absolute cavetur, ne quis Missam semel inchoatam repetat; id quod praxim a Navar. allatam, nec solido fundamento nixam, merito corrigit.

§. IX.

OCTAVA CAUSA.

Concio, Ordinatio. Communio Populi, Publicatio edictorum.

1 HÆc exerceri posse juxta Rubricas, & consuetudines, dum Missæ Sacrificium peragitur, atque adeo per illa interrumpi rite posse Sacrum, explicatione non indiget.

CAPUT VIII.

Qua ratione occurrendum defectibus in Missa occurrentibus.

1 ADeo late a DD. imo & a Rubricis Missalis de hoc argumento differitur, ut actum agere non debeam: ad memoriam ergo solum refricandam, & ne in quibusdam necessariis Lectorem meum alio abire compellam, doctrinam de hac re S. Th. *3. p. q. 83. art. 6.* ab Ægidio Coninch. *de Euch. q. 83. art. 6.* compendiose allatam, cum nonnullis nihilominus notis, seu additionibus nostris, ubi opus fuerit, immistis, sive annexis, hic subscribam.

§. I. *Quid fiet, quando Sacerdos deficit, dum sacrificat.*

1 DOcet primo S. Th. Quando inter celebrandum Sacerdos subito deficit, ita ut non possit ullo modo Sacrificium perficere, si hoc contingat ante Consecrationem panis, sacrificium relinquendum esse imperfectum: quia cum nondum substantialiter inchoatum sit, nullum in hoc est notabile incommodum; si autem contingat post Consecrationem etiam unius materiæ, tunc perficiendum esse per alium Sacerdotem, si quis adsit, etiam si jejunus non sit, etiamsi sit in peccato mortali, aut excommunicatus; hic tamen necessario debet prius conteri. Ita communiter DD. ex Conc. Tolet. *l. 7. c. 1.* Ratio est, quia minus incommodum est, Sacerdotem non jejunum, aut post commissum peccatum mortale, ante Confessionem contritum communicare, quam Sacrificium relinqui imperfectum.

2 Nota primo cum Soto *in 4. d. 13. q. 2. §. Perplexior autem*, conscium sibi peccati mortalis nullo modo posse hoc Sacrificium perficere, nisi prius, ut dictum est, conteratur, aut saltem probabiliter putet se contritum: alias peccaret mortaliter communicando in statu peccati mortalis. Disputat autem *ib.* idem Sotus, Utrum talis Sacerdos, si difficulter potest conteri, posset nolle perficere Sacrificium? & respondet affirmative, quia Concilium tantum dicit liberum esse Sacerdoti inchoatum a deficiente Sacrificium perficere: sed melius Suar. *de Sacr. d. 85. sect. 5. sub fin.* docet, talem teneri conteri, ut Sacrificium possit perficere, quia gravissimum est incommodum contra institutionem Christi, & reverentiam tanti sacrificii; atque etiam ipsius Sacramenti (præsertim quando Calix est jam consecratus, qui sine irreverentia, & periculo alicujus incommodi sæpe in aliud tempus conservari non potest) si sacrificium relinquatur hoc modo imperfectum. Quare omnes, qui sine gravissimo incommodo hoc possunt impedire, ad hoc tenentur: Peccator autem nullum incommodum, sed potius maximum commodum accipit, dum compellitur conteri.

3 Nota secundo, non Sacerdotem, in similibus casibus nullo modo posse Sacrificium perficere, quia non habet potestatem sacrificandi. Quare si nullus Sacerdos adsit, sacrificium necessario imperfectum relinquendum est, & Sacramentum honeste conservandum, donec possit legitime sumi, si id sine periculo fieri possit: Quod si hoc sine periculo fieri non possit, ut si esset periculum, ne Sacramentum veniret in manus infidelium, aut ne species ante adventum alicujus Sacerdotis plane corrumperentur; tunc Sacramentum etiam a laico sumi deberet: quia hoc ipsius reverentia exigit. Sotus tamen *in 4. d. 13. art. 6. §. Circa hoc*, putat potius permittendum esse, ut species omnino acescant, seu corrumpantur, quam ut sumantur a laico. Sed melius Suar. *disp. 17. de Sacr. sect. 4. in fin.* docet, laicum tunc debere Sanguinem reverenter sumere, quia quæ in reverentiam hujus Sacramenti sunt instituta, non debent cum ipsius tanta irreverentia servari.

4 Nota tertio, si sacerdos deficiens non obierit, sed solum infirmus fuerit, adeo tamen, ut Communionem sumere possit, Sacerdotem, qui Missam supplet, dividere Hostiam debere, & unam partem sibi sumere, aliam infirmo præbere: de qua re nos egimus *in Opusc. de Exped. comm. cap. 6. §. 6. n. 31.*

5 Nota quarto, secundum Sacerdotem debere incipere inde, ubi primus desierat, si id sciri potest: quod si non possit, vide apud Suar. *disp. 85. de Sacr. sect. 2. §. 5. denique*, cum enim raro possit evenire in praxi, ut saltem ex ministri relatione id non sciatur, non est necesse, hac in re pluribus immorari.

An perfici sequenti die prædictum Sacrificium possit?

Ubi

Vindicatur Emmanuel Sa.

6 Sed quæramus, quid fiet, si nullus adsit, qui Missam perficere eodem die possit, adsit tamen, qui a loco distanti vocatus, die sequenti possit? Emmanuel Sa *in genuina impressione v. Miss. n. 38.* sic de hac re disserit: *Quod si desit, qui Missam perficiat, sequenti die perficiatur, aut sumatur ab alio Sacerdote, in alia Missa, Sacramentum.* Non placuit hoc dictum ei, qui illum expurgavit, quare sic reposuit: *Quod si desit, qui perficiat, sequenti die sumatur ab alio in alia Missa Sacramentum.* Citatque Suar. Th. Azor. Sot. & Tolet. Hinc ergo oritur quæstio: An opinio genuina auctoris dicentis posse perfici die sequenti prædictam imperfectam Missam, sit probabilis, ac propterea immerito expuncta?

7 Certe non video, cur possit eodem die perfici, ut omnes concedimus, imo injungimus, etiam post sex, vel septem horas, ut contingeret, si defectus occurreret summo mane, & Sacerdos suppleturus inveniretur circa meridiem: non possit autem die immediate sequenti. illa enim mora in tali defectu non debet judicari longa, ita ut continuari eadem Missa non possit die sequenti. Sicut enim die Veneris Sancti consumptio tunc exhibita continuat Missam diei præcedentis, nam propterea dicitur complementum sacrificii præteriti: ita in casu nostro, &c.

Dixi (possit) nam cum ex alia parte negandum non sit, eam esse aliquam notabilem moram, ideo recte concedimus posse etiam sumi illud Sacramentum eodem die, juxta dictum *n. 3.* vel alio die in alia Missa, ut hic notamus, & sapienter docuit Sa, dum sub disjunctione dixit, *sequenti die perficiatur, vel sumatur*.

8 Neque obstant illi DD. in Expurgato citati: ii enim præter Sotum, cum non disputent, an die sequenti perfici possit dicta Missa, sed solum absolute doceant assumi posse, deficiente Sacerdote, Sacramentum: non sunt contra nos, sed solum sunt dicendi de nostra sententia mentionem non fecisse, Sotus vero *in 4. d. 13. q. 2. art. 6. §. Circa hoc, fin.* si recte intelligatur, pro nobis est.

An perfici prædictum Sacrum ab Excommunicato, Suspenso, vel Irregulari possit?

Ubi

Non approbatur Emmanuel Sa.

9 QUæramus secundo: An si non adsit alius Sacerdos, nisi excommunicatus, vel suspensus, vel irregularis, possit hic, & juxta dicta debeat supplere prædictum Sacrificium?

De Excommunicato S. Th. *3. p. q. 83. art. 6. ad secundum*, jam posse pronunciavit modo *n. 1.* de Suspenso, & Irregulari non meminit; cum tamen id excommunicato concesserit, illis etiam propter paritatem rationis concessisse certum videtur. Sa vero tum *in genuina* tum *in expurgata editione, V. Missa, n. 83.* sic habet: *Tale Sacrificium imperfectum perficere potest, & secundum quosdam debet alius, etiam non jejunus, si desit jejunus, non autem excommunicatus, aut suspensus, aut irregularis.* Victorellus ad eumdem Sa expurgatum illud addit: *Imo si solus adsit Sacerdos excommunicatus, aut irregularis, & ex Sacri omissione secuturum sit grave aliorum scandalum, perficere potest: alias non Azor. ex Soto.* Hæc ille.

10 Dico

10 Dico absolute, etiam nullo instante scandalo, excommunicatum, suspensum, irregularem, si alius aptus Sacerdos non adsit, cum debita cordis contritione, posse. Ratio est, quia Sacrificium relinqui imperfectum quoad essentialia, fuit semper æstimata res gravissima, cui omnibus modis est succurrendum, tantusque rigor fundatur in eo, quod præceptum de integritate sacrificii putatur esse divinum a Christo Domino latum: cui sponsa Ecclesia per censuras non videtur derogare voluisse, imo non potuisse. Ita S. Thom. *3. p. q. 83. art. 6. ad primum*, aliique passim.

11 Confirmatur primo, quia omnes cum S. Thom. *ib.* concedunt, Sacerdotem, si post Consecrationem recordetur se esse excommunicatum, suspensum, vel irregularem, debere Missam absolvere, ut mox §. 2. dicemus, idque propter perfectionem sacrificii, etiam præscindendo ab omni alia causa: at idem prorsus est in casu nostro.

12 Confirmatur secundo, quia non est novum in Ecclesia, ut Sacerdos per prædictas censuras a ministerio Sacramentorum exclusus, ad illud in necessitatibus admittatur. Sic Sacerdos excommunicatus vitandus, imo irregularis, imo & degradatus, quamvis privetur ab Ecclesia jurisdictione; tamen potest ministrare Sacramentum Pœnitentiæ existenti in articulo mortis, quando alius idoneus Confessor non adest. Ita Avil. Sayr. Alterius, Suar. aliique apud Bon. *de excomm. disp. 2. q. 2. p. 2. §. 4. n. 3. & disp. 1. de cens. q. 3. p. 3. n. 3.* Sic in simili necessitate potest Baptismum conferre, ex Suar. Laym. apud Bon. *l. cit. excomm. n. 7.* Sic item in simili Eucharistiam infirmo porrigere. Ita idem *ib. n. 8.* Si ergo ab his non excluditur excommunicatus, quia non est credibile Ecclesiam velle in tanta fidelium necessitate prohibere Sacerdotem, ita nec excludetur in tanta necessitate divini cultus in casu integrandi sacrificii.

§. II. *Quid, quando Sacerdos meminit in Missa, se esse in mortali, non jejunum, excommunicatum, &c.*

1 DOcet secundo S. Th. Quando Sacerdos post Consecrationem recordatur se non esse jejunum, aut esse in peccato mortali, aut esse excommunicatum, &c. debere, concepta contritione, sacrificium perficere. Quando vero horum recordatur ante Consecrationem, ait S. Thom. tutius esse, Coninch. vero ait esse necessarium, si nondum inchoarit Canonem, desistere a sacrificio, si id possit fieri sine scandalo, aut sui diffamatione. Quod si Canon esset inceptus, quia cum satis indecens est relinquere sacrificium, videtur tali casu posse ipsum, concepta contritione, perficere, quia in hoc saltem casu est vera sententia S. Thom. quod tantum sit tutius desistere, quo satis insinuatur non esse præceptum. Sotus autem *in 4. d. 13. q. 2. art. 9. §. Secundo arguitur*, docet celebrantem, qui etiam in initio Missæ recordetur se esse in peccato mortali, si sit jejunus, & nulla censura prohibitus, posse, concepta contritione, pergere, etiam si sine scandalo possit desistere, quod videtur etiam innuere S. Thom. quia dicit esse tutius desistere, maxime in casu, quo quis est excommunicatus, aut non jejunus. Coninch. tamen docet bene facturum eum, qui in dicto casu Missam relinqueret, quando aliud non sequeretur incommodum. Utrique probabiliter, quorum fundamenta, ut & alia huc pertinentia vide *in nostro Opusc. de Exped. Commun. c. 1. §. 6. n. 34. & 35. juncto c. 2. §. 8. n. 33.*

§. III. *Quando Calix, vel Hostia veneno, vel simili inficitur.*

1 DOcet tertio, quando aliquod animal, vel res aliqua, quæ Calicem inficere aliqua ratione possit, ante Consecrationem in eum inciderit, Vinum mittendum esse in Piscinam, & abluto Calice, aliud vinum cum aqua esse imponendum, ac saltem mente offerendum, consecrandum, Sacrificiumque perficiendum.

2 Quod si simile quid contigerit post Consecrationem, cum animal, quod incidit, esse diligenter abluendum, & comburendum, & ablutionem una cum cineribus projiciendam in Sacrarium, sive Piscinam (quod intellige nisi ablutio possit a Sacerdote post sumptum Sanguinem commode sumi; hoc enim esset multo decentius, præsertim cum valde probabile sit aliquam partem Sanguinis, quæ animali adhærebat, ei inesse) Sanguinem vero debere sumi, si fieri possit sine periculo salutis corporis, vel vomitus; quod si horum notabile subsit periculum (ut si venenum insit Calici) nullo modo debet sumi, sed vel honeste debet conservari, donec species omnino corrumpantur, & tunc mittendus est in Piscinam, vel, ut alii volunt, species stupa, aut simili materia debent imbibi, & permitti omnino exsiccari, & tunc stupa exiccata comburenda erit, & cineres mittendi in Piscinam; Sacerdos autem debet in tali casu abluto Calici imponere novum vinum cum aqua, illudque consecrare.

3 Illud proportionaliter dicendum est de Hostia consecrata; si enim ea ab aliquo venenato contacta fuerit, alteram Sacerdos consecret, sumatque; illa vero servetur in Tabernaculo separatim, donec species corrumpantur, & sic in Sacrarium deponatur.

Notat hic Gavant. *Rubr. Miss. p. 3. t. 10. n. 71.* Genuens. *in prax. Nupt. c. 49.* ea, quæ sunt fulmine tacta, venenata censeri. Quare cum accidisset *anno Domini* 1601. ut Calix a fulmine tangeretur post Consecrationem, fuit dictum a Doctoribus non debere sumi, sed modo prædicto servari.

§. IV. *Quando quis advertit, Aquam se Calici non imposuisse.*

1 DOcet quarto, quando id advertit ante Calicis Consecrationem, debere eam statim imponere. At quando recordatur post Consecrationem Sanguinis, quia indecens est aquam Calici consecrato misceri, nihil immorandum, sed porro esse in Sacro progrediendum. De Græcis aquam calidam post Consecrationem miscentibus, vide Henr. *de Euch. l. 7. c. 12. n. 4. lit. S.*

§. V. *Quando quis advertit, se aquam, vel acetum consecrasse.*

1 DOcet *ib.* sive ante, sive post Consecrationem id advertetur; debere Sacerdotem ea mittere in Piscinam, seu Sacrarium, & imponere vinum cum aqua, illudque consecrare.

Et D. Thomas quidem docet, quando Sacerdos advertit post ejusdem Calicis consumptionem puram aquam (idem de aceto) fuisse consecratam, eum debere consecrare etiam novam Hostiam una cum Calice, & eodem modo Sacrum perficere, ac si nullam antea materiam consecrasset, vel sumpsisset, incipiendo ab illis verbis, *Qui pridie quam pateretur*, aut saltem a forma Consecrationis Corporis.

2 Scotus vero *in 4. d. 8. q. 3.* & Navarr. *c. 25. n. 91.* docent etiam in hoc casu sufficere consecrare Calicem mistum aqua, & vino, & statim sumere; reliquis omnibus omissis, quæ ante sumptionem fieri solent, quod ita fieri potest, ut nemo circumstantium advertat. Ut si celebrans quasi accepturus ablutionem accedat ad cornu Altaris, & Calici imponat vinum, & parum aquæ, & dissimulanter consecret, ac statim sumat, & postea sumat ablutionem.

3 Utraque sententia est probabilis, & in praxi excipi utraque tuto potest. Nam propterea Rubricæ Missalis S. Pii V. *de defectu vini*, *n. 3.* priorem sequuntur, Missalis Clementis VIII. *defectu vini*, *n. 3.* addunt & posteriorem, quæ certe præsertim in præsentia populi, expeditior est, & consulenda.

4 Illud adverte Primo. Sacerdotem si talem defectum agnovit, dum habet in ore illam aquam, seu acetum, non debere ea projicere, quia esset irreverentia, & forte periculum ejiciendi aliquod fragmentum assumptæ Hostiæ. Degluttiat igitur, & posito vino, consecret, ut dictum est, sumatque: nihil curans, quod per illam aquam jejunium naturalem fregerit, quia sic Sacramenti reverentia tunc exposcit.

5 Secundo. Si, quis, vel propter ignorantiam, vel propter animi turbationem, quæ in his casibus etiam solertissimo accidere solet, rite non supplevisset talem defectum, nullo modo debet iterum consecrare post absolutum Sacrum, quia tunc in re gravi non judicaretur esse idem, sed distinctum Sacrificium.

Quid, si dubitetur de Aceto, vel non inveniatur Vinum?

6 Si advertat, sed sub dubio Sacerdos id, quod posuit in Calice, fuisse acetum, idque post sumptionem Calicis, sibi persuadeat fuisse vinum, quia possidet substantia Vini, & pro ipso in dubio est præsumendum. Idem puto, si in dubium incidat post Consecrationem; ne sine certo fundamento turbetur Sacrificium, ejusque ordo, & ex alia parte pariter tunc possidet substantia vini. At si dubites ante Consecrationem, vel deponere debes dubium, vel mutare vinum ne exponas te periculo non consecrandi; quæ omnia diximus *in Opusc. Exp. Confecr. c. 2. §. 8. n. 34.*

7 Quod si non possit inveniri, vel certe difficillime; vel cum notabili populi offensione vinum: si non est inceptus Canon, & tutius si non est incepta Consecratio, desistat: si est incepta præsumat esse vinum, & progrediatur. Acetum autem illud vel sumat Sacerdos post sumptionem Corporis, & Sanguinis, vel alicubi reverenter servet, donec siccetur modo supradicto §. 3. *n.* 2. in simili. Imo si est certo acetum, poterit alteri cuicumque sumendum tradi, ut in simili diximus §. 3. *n.* 34.

§. VI. *Quid fiet, si quid inadvertenter omittat celebrans, & quid si Hostia frangi non possit?*

1 DE priore, quod in hoc titulo proponimus, docet quinto S. Thom. ea, quæ per occasionem jam dicta a nobis sunt supra *c. 7. §. 5. n. 3.*

2 De posteriore ergo docet sexto, quod quando Hostia, quia prius forte cecidit in Calicem, non potest propter humiditatem, quam tota forte imbiberit, frangi (qui casus certe nunc, cum parum vini solet apponi, quod propter reverentiam semper mihi placuit), nihil erit reiterandum, sed relicta fractione, omnia dicat Sacerdos, omittendo tamen signa consueta super solam Hostiam, & progrediatur in Sacro; nihil enim substantiale in Sacrificio deerit. Cum vero communicare voluerit, signans se Calice dicat, *Corpus, & Sanguis Domini nostri, &c.* Quando vero non est tota madefacta, fiant omnia consueta cum residua parte non madefacta.

§. VII. *Quid, si Sanctissimus Sanguis effundatur, vel Hostia dispareat.*

1 DOcet septimo, quando aliquid ex Sanguine cadit in tabulam, hanc debere prius a Sacerdote lambi, & deinde radi, sicuti etiam terram debere radi; quando in ea Sanguis decidit, & quod abraditur, debere comburi, & cineres in Piscinam condi. Quando vero stillavit Sanguis super lapidem Altaris, Sanguis debet sorberi a celebrante, bene lavari lapis, & ablutio in Sacrario effundi. Si super aliquod linteum, etiamsi sit Corporale; debet ter lavari super Calicem & ablutio (nisi vellet quis eam sumere) debet projici in piscinam Idem fiet, si super pannum, vel tapetum pedibus substratum, ve simile. Addunt aliqui partem illam lintei debere abscindi, comburi ejusque cineres projici in piscinam; quod licet admodum decens sit quando illud linteum non est Corporale, aut Purificatorium, non est tamen ulla obligatio (præsertim quando est pretiosum, & solum rebus sacris inservit) quia honori Sacramenti, per ipsius ablutionem, satis consulitur. Quis debeat lavare? Dicam infra §. 8. *n.* 2.

2 Nota primo, pœnas, olim apud S. Th. *3. p. q. 83. art. 6.* injungendas ei, cujus culpa Sanguis fuisset effusus, non esse in usu, quare talis, judicio superioris, pro ratione culpæ, puniendus est. Ante sententiam tamen nullam pœnam tenetur subire, nisi quatenus vel ipse, vel Confessarius judicat necessarium, ut satisfiat Deo pro peccato.

3 Nota secundo, quando Sanguis ita effunditur, ut nihil maneat in Calice, tunc novum vinum cum aqua Calici infundendum, offerendum, oblatione saltem mente concepta, & consecrandum, ac sumendum eo modo, quo supra diximus in simili §. 5. *n.* 1. & 2.

4 Idem propter paritatem rationis dic de Hostia: Nam si ea jam consecrata, per miraculum dispareat, vel a vento, seu animali forte subtrahatur, debet tunc alia Hostia, modo dicto, consecrari, quæ possit ad integrandum sacrificium consumi.

5 Si quæratur autem, quid agendum sit, si alia Hostia haberi non possit, vel difficillime, vel cum populi offensione (idem dic de vino) Respondendum est cum Azor. *p. 1. l. 10. c. 34. q. 6.* finiri sic debere Sacrum cum una solum specie, ita tamen, ut juxta Rubricas Miss. *de defectu vini*, *n.* 8. præmittantur verba, & signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. Ratio est, quia, quod est multum difficile, reputatur moraliter impossibile, & insuper strictius est jus naturale, quam jus, quod est solum divinum, Azor. *ib.* Vitare autem notabilem offensionem plebis, est de jure naturæ; integritas sacrificii, solum de divino.

§. VIII. *De nonnullis aliis defectibus occurrentibus in Missa.*

1 NOn meminit hic S. Th. nec consequenter Coninch. de nonnullis aliis defectibus, qui & occurrere possunt, & habentur in Rubricis Missalis, quos tamen ad complementum tractationis nostrum erit *in hoc §.* breviter colligere.

Quando Sacra, vel ejus fragmenta decidunt.

Et primo quidem, quid agendum, si Hostia, vel ejus fragmentum dilabatur in terram, in lignum, vel quid simile solidum? Reverenter accipiatur, locus mundetur, aliquantulum abradatur, pulvisque, seu abrasio in Sacrarium mittatur. Quod si cecidit extra Corporale, in Mappam, seu quodcumque linteum, pannum, lanam, sericum, &c. diligenter lavetur, ac lotio in Sacrarium effundatur, ut in simili de effusione Sanguinis diximus supra §. 7. *n.* 1.

2 Sed

2 Sed quis lavabit? Certe Sacerdos: verum puto in rigore, Clericum, vel Sacristam posse (cum par sit ratio) qui potest supra *l. 1. c. 1. §. 2. n. 1.* lavare Corporalia, & purificatoria. Addo tamen id intelligi, quando est lavandum aliquid ex tactu Sacræ Hostiæ: nam illud, supra quod effusus est Sanguis, omnino a Sacerdote, vel saltem (si Sacerdos forte non possit) a Diacono est lavandum. Ratio est, quia per se, & semper in hoc casu est contingendus Sanctissimus Sanguis in panno imbibitus: quod non est ibi, nec in lotione purificatorii, in quo esse imbibitum aliquid Sanguinis est raro, & per accidens, ut diximus *l. 1. c. 2. §. 1. n. 8.*

3 Torsit olim Sacerdotem fragmentum Sacræ Hostiæ, quod per collum cecidit in partes interioris tunicæ cujusdam Mulieris. Rursus, quod alia vice, cecidit in barbam viri, dum communicaretur. Profecto in his casibus honestatis, & decentiæ ratio maxime est habenda, quod si per accidens fragmentum deperdatur, Deo, & Angelis commendetur. Potuit ergo mulier illa ex se videre, an fragmentum inveniri potest, & ab extractis a se parumper vestibus, & foras modeste exporrectis a Sacerdote accipi: secus, ipsa mulier accipiat, immittat in Pyxidem, digitosque lavet, projecta in Sacrarium lotione. Neutrum, ni possit, relinquatur. Imo, si Sacerdos solus vidit parvi fragmenti casum, & probabiliter advertit fore notabilem mulieris turbationem, vel astantium offensionem (id quod certe regulariter adest) si de re mulier advertatur, nihil dicat Sacerdos, sed totum remittens Deo, progrediatur in suo Ministerio: hoc enim nunc requirit ipsa reverentia, & cultus sacer. Simile quid de illius viri barba dicendum est; si enim Sacerdos modeste potest, & sine viri offensione, accipiat: secus, Deo commendet. Quod si potuit accipere, ne deinde sit solicitus, tentare, vel præcipere prædictæ barbæ lotionem; melius enim est vitare turbationem Fidelium, quam rubricarum apicem, ejusmodi cautelas præcipientem, observare. Diana referens *p. 10. tr. 12. res. 10.* quæ hactenus in hoc ultimo casu, in prima editione scripsit, sic habet: Hæc opinio mihi non placet, nec enim Ecclesiæ rubricæ præcipiunt turbationem Fidelium, sed reverentiam, quam ipsi debent Divinissimo Sacramento. Ideo puto, in tali casu, lotione barbam esse purgandam, & aquam reponendam in piscinam. Hactenus Diana. Sed lector, vel mediocriter advertens judicet, an idem sit dicere, *quod Ecclesia præcipiat turbationem Fidelium* quod a me dici refert Diana, & dicere, *Melius est vitare turbationem Fidelium, quam rubricarum apicem ejusmodi cautelas præcipientem observare*, quod ego in hoc loco dico. Dum autem apicem dico, satis ostendo per epikejam, vel per rationabilem interpretationem, casum in quo adest Fidelium turbatio, esse a rubricis exceptum. Illud ex Diana *l. c.* approbo. Nam si cadat Sanctissimus Christi Sanguis in ipsius Sacerdotis barbam, licet abradenda non sit (quicquid nonnemo doceat) tamen repetita, Bart. ab Angel. apud Dian. *l. c.* ter lotione esse lavandam, lotionem in Sacrarium immittendam puto; imo si in barbam ejusdem celebrantis cadat fragmentum, vel Hostia consecrata, pari modo judico barbam esse lavandam, ac lotionem in sacram piscinam projiciendam.

Dices, at cur non lavasti barbam illius viri communicaturi; hic autem lavas barbam celebrantis?

Resp. Merito id facio, quia in illo timebatur rationabiliter turbatio: at hic in Sacerdote, qui sacra mysteria probe novit, & sæpe tractat, non timetur. Unde idem facerem, si sæcularis ille esset tam probatæ virtutis, vel esset in privato sacello &c. quia tunc credibile est, nullam vel satis modicam turbationem fore.

Quid si sanctissimum Christi Corpus cadat in manus Sacerdotis, Monialis, Sæcularis? Resp. Licet Pelliz. *tr. de mon. c. 10. sect. 3. subsect. 1. n. 241.* apud Dian. *p. 10. tr. 13. res. 49.* loquens de manibus Monialis, neget tunc necessitatem lavandi; quia hoc, inquit, esse valde onerosum: tamen ajo, a prædictis lavandas sibi ipsis manus esse, & lotionem in Sacrarium effundendam. Ratio est, quia nullum, vel satis modicum id onus existimandum erit; nec enim manuum lotio turbationem affert, sicuti afferre barbæ lotionem modo putavimus. Doctrinam autem Suarii, *disp. 85. de Euch. sect. 1.* quam idem Pelliz. affert ibidem dicentis ea, quæ in Missali proponuntur sub titulo de defectibus, solum esse instructiones quasdam doctrinales, non vero speciales constitutiones inducentes novam obligationem, & instructiones quidem datas juxta doctrinam probabilem, non tamen magis obligare, quam res ipsas, aut doctrinam, in qua eæ fundantur; Doctrinam, inquam, hanc Suarii approbo, & laudo; sed affirmo, in casu nostro de manibus, reverentiam ipsam sic exposcere; cum ex alia parte turbatio nulla, nec aliud inconveniens, ut dictum est, timeatur. Hæc satis: nam ex his similia, quæ facile occurrere in dies solent, ea tu ipse decernere poteris.

Quid, si Sacramentum evomi contingat?

4 Si Sacerdos evomat Eucharistiam, species autem integræ appareant, reverenter assumantur, nisi nausea fiat, secus separentur, & in loco sacro reponantur, donec siccentur, seu corrumpantur; tunc enim comburendæ sunt, & cineres in Sacrarium projiciendi. Sic in *Rubr. Miss. de defect. occur. n. 14.* Si species non appareant, & corruptæ jam judicentur, totus vomitus similiter comburatur, cineresque in Sacrarium immittantur. Ex quo apparet non esse audiendos Palud. apud Gavant. *in Rubr. Miss. p. 3. tit. 10 n. 6.* & Sylv. apud eumdem, *ib.* putantes, esse sacrilegium species comburi: solum enim id verum habet, si sub illis est Christus Dominus, non vero iis exsiccatis, quando Dominus ibi esse desiit.

5 Adverte tamen, tunc solum esse licitum ejusmodi vomitum procurare, quando cognoscit Sacerdos, quod species a se sumptæ, veneno, seu simili tabe fuerint infectæ: de qua tota re diximus *in Opusc. de Expedienda Commun. c. 3. §. 4.*

Quando Hostia est confracta, & quando ejusdem Particula remanet in fundo Calicis.

6 Si Hostia appareat fracta ante Consecrationem post oblationem (idem dic de quacumque simili macula accidentali) non est inconveniens eam consecrare, nisi forte populo scandalum sit: tunc enim alia accipienda esset, & oblatione mente concepta, offerenda; de illa autem, quæ fuit oblata, fiat illud, quod diximus supra *c. 7. §. 5. n. 3.* Si appareat fracta ante oblationem, accipiatur altera integra, si citra scandalum, vel longam moram fieri poterit; secus eadem sine scrupulo utaris.

7 Si assumendo Sanguinem, particola remanserit in Calice, digito eam ad labium Calicis adducito, & sumito: vel quod decentius est, vinum infundito, & sume; imo si sit necesse bis vel amplius vinum infundere, & sumere, id facere poteris, sine timore fractionis jejunii naturalis, ut dictum est *in Opusc. de exped. Comm. c. 2. §. 8. num. 38.*

Quando Sanguis, vel vinum congelatur.

8 Disponit rubrica, quod si Sanguis hieme congeletur in Calice, involvatur Calix pannis calefactis: si id non proficiat, ponatur, in ferventi aqua prope Altare, dummodo in Calicem aqua non intret, donec liquefiat.

9 Sed quid fiet, si Sanguis congelatus etiam adhibito ligno liquefieri nequeat? vel quid, si nec ignis quidem haberi possit, vel quæ disponit rubrica, cum notabili offensione populi, fieri deberent.

Suar. *de Sacr. disp. 85. sect. 1. §. Tertio accideret*: recte simili in casu monet, ut digito reverenter comminuatur; nam sic in particulas redactus assumi poterit. Si pars Sanguinis congelata, pars vero liquefacta sit, sufficiet hanc liquefactam partem assumere, illam vero, ut potest, deglutiet.

10 De congelato vino aliqua sunt declaranda. Primo si vinum congeletur, licebitne illud consecrare? Dico nequaquam (saltem ex congruentia) licere, quia est contra consuetudinem. An sit peccatum, dicam mox *n. 14.* Adde nonnullos dubitare, ut mox dicemus, an vinum sic affectum sit apta consecrationis materia? Apponatur igitur aliud, cum non expedit illud vi caloris solvere, & consecrare, quia aliqui putant per congelationem vinum substantialiter fuisse corruptum, id quod licet falsum ex meliorum sententia sit, ut mox videbimus: tamen ob reverentiam Sacramenti, si aliud vinum commode potest haberi, non est, cur hoc illi non præferatur.

11 Secundo. Si dum actu congelatum existit, consecraretur, validene consecraretur; quod est quærere, an vinum actu congelatum sit materia consecrationis? *

Valide consecrari merito docent Vasq. Suar. Conin. Laym. aliique apud Hurt. *de Euch. disp. 2. diff. 9.* Invalide tenent Henr. Ledes. Alabus, apud cit. Hurt. & alii. Ratio horum est, quia putant vinum per congelationem, semper, vel fere semper, substantialiter corrumpi. Ratio illorum est, quia falsum est per congelationem ordinariam substantialiter corrumpi vinum, sicuti non corrumpitur aqua, aliique humores. Cujus rei clarum signum est, quod deinde liquefactum, adhoc, quamvis aliquantulum remisisset, easdem habeat qualitates, quas prius, saporem, virtutem, imo & frequentissime colorem.

12 Objiciunt primo, vinum congelatum non est actu potabile. Secundo, aqua congelata non est apta materia Baptismi, ergo nec vinum congelatum est apta materia Eucharistiæ. Tertio, uva quia non est proxime potabilis, non est materia consecrationis: at vinum congelatum non est proxime potabile, ergo, &c.

Respondemus ad primum. Satis est, si vinum congelatum sit ex natura sua potabile. Ad secundum, aqua congelata non potest facere lotionem, quæ est proxima Baptismi materia &c. Ad tertium, uva non est vinum, ideo nec materia. Vide fusius ap. cit.

13 Tertio. Si vinum congeletur ante Consecrationem, nec aliud liquefactum haberi commode potest, relinquendane est Missa? Dico, si processum solum fuit usque ad Canonem exclusive, satius esse relinquere, monito, si opus sit, populo de defectu, ad ejus offensionem avertendam: at si inceptus fuit Canon; progrediendum porro est, quia Canone incepto, censetur inceptum substantialiter Sacrum: unde cum probabilissima sit opinio tale vinum esse aptam materiam Consecrationis, non apparet ratio, cur sacrificium relinquendum sit imperfectum: at vero ante Canonem, cum non sit incepta substantia sacrificii, consultius erit sacrificium omittere, quam inconsulta illa materia uti. Vide tamen, quæ mox dicam n. 15. De vino illo congelato, si oblatum fuerit, fiat illud, quod supra diximus in simili *c. 7. §. 5. n. 3.*

14 At quo peccato delinqueret, qui sine prædicta necessitate, sed tamen sine contemptu vinum congelatum consecraret? Coninc. *de Euchar. q. 73. art. 5 n. 127.* docet peccare mortaliter his verbis: *Graviter tamen peccaret, qui vinum congelatum consecraret, ut omnes fatentur.* Sed profecto, non omnes fatentur. Satisque sit ad destruendam hanc universalitatem, quod non fateatur, Vasq. *de Sacr. disp. 175. c. 2. n. 18.* Is allatus approbatusque ab Hurt. *de Euch. disp. 2. diff. 9 fin.* docet non esse peccatum in vino congelato consecrare, quamvis sit contra consuetudinem Ecclesiæ. *Et ratio est* (inquit Hurt.) *quia nec est contra prohibitionem aliquam latam, nec contra consuetudinem, quæ servetur, ut necessaria, & obligans.*

15 Atque ex hac forsitan sententia motus Laym. *de Euch. l. 5. tr. 4. c. 2. n. 6.* docuit, si vinum post oblationem advertatur modice congelatum, ut facile resolvi possit, nullaque apparet accidentium mutatio, consultius fore, si illud consecretur, quam si mutetur; id quod ampliat, quod modo diximus *n. 13.* quia communiter in tam parva mora non solet in Calice tam fortiter, & presse vinum congelari, ut in materiam ineptam abire possit.

Quid fiet, si Sacrificaturo desit Hostia grandior, suppetant tamen particulæ.

16 Rusticabar olim cum collega meo P. Stephano Turturetti, in nostro prædio Messanensi, ad lectiones Theologicas in vacationibus Autumnalibus, de more, per otium, prævidendas. Semel ergo cum dictus P. ad Missam faciendam, omnium Sacerdotum ibidem commorantium postremus accederet, Hostiamque grandiorem nullam inveniret, ac de ea, ob distantiam civitatis, providere sibi non posset; ne eo die, tametsi feriæ, Sacrificio privaretur, parvam formulam, quæ in promptu fuit, sine ulla hæsitatione, ad Sacrificium adhibuit. Affuerunt statim ad me juniores quidam, qui & ipsi tunc ruri aderant, interrogantes, an id a Patre, nulla præsertim existente præter ejus devotionem causa factum rite fuerit. Respondi, ipsos, rite gestum id esse, ex eo solum sibi persuadere debuisse, quod Pater ejusmodi, tantæ scilicet doctrinæ tantæque virtutis id effecerit. Ita supponit ex Marcantio Diana *p. 5. tr. 14. res. 96. §. Sed non deferam.* Ratio, dicebam inter cæteras, est, quia nec ullum præceptum adest, nec ullam constat esse consuetudinem, ut obligantem de consecranda Hostia majore, vel minore; utrobique enim Sacrificium æque perficitur. Quod si gravis offensio aliqua imperitorum aliquando timeatur, facile de rei veritate instrui poterunt: in casu nostro, sine ulla expressa instructione, una ipsa Patris auctoritas id facientis, ad offensionem illorum, qui viderant, quique universi hominis doctrinam, & integritatem, probe noverant, advertendam, satis superque fuerat.

An

An celebrans possit assumere parvam formulam, & grandiorem reservare?

17 Sed ecce tibi aliam quæstionem: Si id licet, licetne Sacerdoti assumere Particulam parvam, & grandiorem conserva: in Pyxide, ad illam v. gr. exponendam in oratione quadraginta horarum, si forte alia grandior haberi ad hunc finem non possit?

18 Dico, esse distinguendum. Vel enim hic Sacerdos consecravit in ea Missa, tum Particulas parvas, cum Hostiam grandiorem, vel solum consecravit ipsam majorem, inveniuntur tamen parvæ præconsecratæ in alia præcedenti Missa. Si prius, licet Sacerdoti parvam sibi sumere, & majorem reservare: si posterius, non licet. Ratio est, quia Sacerdos debet communicare de suo sacrificio. Nam, ut habet Text. *c. relat. 11. de consecr. d. 2.* (vide quæ diximus *in 2. Opusc. de exped. Comm. c. 6. §. 6. n. 31.*) *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse Sacrificans particeps esse cognoscatur?* quod facit in casu priore: non vero in posteriore.

19 Hinc aliqui Parochi, dum renovant Eucharistiam, si consumunt Hostiam ab alio præconsecratam, eam vero, quam ipsi consecrant, reponunt in Sacrario, rite nequaquam faciunt, suntque ab Episcopis, & a Doctoribus corrigendi. Objicis: At Henriq. & Fag. apud Delugo mox citandi, asserunt id licite posse. Resp. At Delugo *apud eund. de Euch. disp. 19. sect. 4. nu. 76.* aliique apud ipsum, qui quæstionem hanc solide tractat, hos parum Theologice, & contra omnes Doctores de hac re esse locutos, merito probat. Lege etiam Dian. *p. 5. tr. 23. res. 95.*

Dices: At jam participat de suo sacrificio, dum participat de eodem Christo, quæ est Hostia eadem in omnibus: nam propterea si occurrat mori celebrantem, facta Consecratione, potest, imo debet alter Sacerdos Missam absolvere, & præconsecratam ab alio Hostiam consumere: Die item Parasceves alius Sacerdos potest consumere Hostiam ab alio die præcedenti consecratam.

Resp. in priori ex dictis casibus, quos urges, adest summa necessitas perfectionis Sacrificii, in posteriore adest dispensatio Ecclesiæ. Nos autem non asseruimus illud esse contra omnimodam Sacrificii integritatem, sed esse contra morem, & ordinationes Ecclesiæ volentis juxta ipsius Sacrificii requisita, ut Sacerdos participet de Sacramento a se confecto: ipsa vero in hoc solum dispensavit, urgente illa necessitate, & stante illo Passionis Dominicæ mysterio exhibendo, non autem stantibus aliis levioribus occasionibus, quales certe sunt dicti casus expositionis, & renovationis Eucharistiæ, quorum primo facile occurri potest, exponendo in Pyxide, seu Sphæra parvam Hostiam existentem in Sacrario: secundo autem, consecrando aliquot Particulas cum Hostia majore: hac enim assumpta, & consumptis veteribus formulis, reservari in Sacrario recenter consecratæ rite poterunt:

An celebrans possit elevare Hostiam non a se consecratam?

20 Suboritur item alia quæstio. Quidam in sua Missa, ob prædictum grandioris Hostiæ defectum, consecravit parvas particulas; timens autem populi offensionem, in elevatione Sacramenti consueta, elevavit ob suam cautelam, Hostiam grandiorem præconsecratam, quæ forte in Sacrario pro Oratione 40. horarum servabatur: Quæritur, an id rite factum erit?

21 Marchantius, negat id esse rite gestum, consentitque Diana *ib.* citans March. Cum enim (ait) in Missa debeat exhiberi populo adoranda eadem Hostia, quæ in ea Missa consecratur, & offertur, talis cautela prædicti Sacerdotis approbanda non est: *Melius tamen meo judicio fecisset* (addit Marchantius) *si majori isti Hostia alteram parvam per illud Sacrificium consecratam simul adjunxisset, quod facile poterat, exhibendo utramque adorandam.* Hæc ille.

22 Profecto, ut sunt hominum ingenia diversa, puto minus approbandam hanc posteriorem Marchantii cautelam, quam priorem illius Sacerdotis *n. 20.* dictam: inquiro enim, quodnam præceptum urget, vel obligat consuetudo ostendendi eamdem Hostiam adorandam, quæ in eadem Missa consecrata fuit? Fateor ita esse observandum, cum rubricæ semper supponant eamdem, quam consecravit, debere Sacerdotem populo venerandam elevare: at intercedente causa, qualis in casu nostro satis rationabilis apparet, ne cogatur Sacerdos populum instruere, qui fortasse de ostensione minoris Hostiæ offensus fuisset, vel quid simile, non video cur talis rubrica solum directiva negligi sine culpa non possit, ut accidit in omnibus similibus directivis, quando adest rationabilis negligendi causa, ut ex supradictis *c. 5. §. 2.* colligi potest. Quod si potest; jam superfluum erit posterius illud remedium conjungendi parvam cum Hostia grandiore. Adde hoc posterius esse, saltem implicite, contra, vel extra rubricas, per quas nunquam ostenditur, nisi una grandior Hostia; quare, tu, conjungendo duas, non facies juxta rubricas, ergo ostendendo præconsecratam nec facio juxta easdem, ergo pares sumus, ergo saltem non erit unum altero consultius.

23 Illud certe probandum nullo pacto est, quod quidam Parochus, dum ei Hostia grandior consecrata non suppeteret, ad eam exponendam in oratione quadraginta orarum, imprudenter egit. Parvam enim consecratam Hostiam affixit Hostiæ grandiori non consecratæ, & ita simul exposuit, ne scilicet parva formula in sphærula appareret populo, qui Sacerdotem de negligentia præparandi majorem reprehendisset: Hoc, inquam, non est probandum, quia esset periculum idololatriæ, quamvis materialis (cum fideles adorent totum illud, quod expositum est per modum unius) quod nullo modo licet, ut in simili de Parocho ostendente Particulam consecratam, & deinde ministrante peccatori occulto Particulam non consecratam, dictum est *in Opusc. de exped. Comm. c. 2. §. 2. n. 22.* & videri potest apud Delugo *de Sacr. disp. 8. sect. 11. n. 188.*

Quando disparet Hostia consecrata, nec alia consecranda haberi possit; Quid melius, abire sine Communione Corporis, an assumere præconsecratam?

24 Denique decernamus, si quando dispareat per miraculum, vel ab animali, seu vento auferatur Hostia consecrata, cum dicitur Missa, nec haberi possit alia; sive parva, sive magna (quæ certe si posset haberi, consecranda ad integrandum Sacrificium omnino esset, ut supra vidimus) si inquam, id occurrat, & sint in Sacrario repositæ particulæ præconsecratæ, quid fiet melius, unam particulam ex his præconsecratis assumere, an Missæ finem imponere cum sola Sanguinis consumptione?

Puto melius esse, si sacrificans assumat unam ex præconsecratis. Ratio est, quia, cum omnes Sacerdotes sint Ministri repræsentantes unum Christum Dominum Sacerdotem principalem, & omnes Hostiæ consecratæ contineant unum eumdem Christum, ipsæmet Hostiæ præconsecratæ ab alio Sacerdote habent aliquam tandem rationem, & habitudinem ad hunc Sacerdotem, atque ad hoc Sacrificium: quare, in hac necessitate, convenienter faciet Sacerdos, si assumat præconsecratam, quæ, quia aliquo modo propter dictam habitudinem ad præsens sacrificium pertinet, ejusdem complementum esse potest.

25 Dixi (in hac necessitate) nam quamvis dicta convenientia videatur probare, id etiam fieri posse sine necessitate: si enim præconsecrata ad me nunc Sacrificantem pertinet, possem consumere indifferenter illam, relinquendo eam, quam ego consecro, cujus contrarium hactenus docuimus; tamen, omnibus consideratis, id non probat: Siquidem, tum propter usum Ecclesiæ, certe gravem: tum propter Sacros Canones *c. Relatum 11. de consecr. d. 2.* & *passim Rub. Miss.* disponentes, ut quilibet Sacrificium suum consumat: tum ex natura ipsa Sacrificii: cujus est offerre simul, & consumere oblatum, non possumus ample, sed stricte, in sola nimirum necessitate, ad dictam convenientiam recurrere.

CAPUT IX.

De externa recitatione Missæ.

§. I. *De dicendis clara voce.*

1 QUæ, voce alta, præscribuntur dicenda in Missa, ita recitanda sunt, ut astantes commode audire possint. Si quis tamen ita voce depressa recitet, ut illi difficulter audiant, licet non rite faciat, tamen non est condemnandus de mortali, etiam die festivo de præcepto, quidquid sentiat Nav. apud Sa, *v. Miss. n. 50.* Ratio est, quia ex una parte non constat de præcepto, nec de consuetudine obligante: Imo video etiam a timoratis passim voce omnino depressa Missam sine scrupulo recitari, & ex alia astantes non obligantur audire, sed solum interesse devote Sacro. Ita Delugo *de Rubr. disp. 22. sect. 1. n. 1.*

§. II. *De Secretis voce submissa dicendis.*

1 DOcent Valentia, Medina, Azor., aliique quos citat, & sequitur Castr. *t. 2. d. 2. de orat. p. 3. n. 6.* ita formanda esse verba a Sacerdote, dum secrete orat, in Missa, ut saltem a seipso audiri possit. Verum si id affirmes tanquam omnino necessarium: non est legitime dictum: si enim ita formentur verba, ut sonus vocis extra labia prodeat, quamvis non sit aptus ad vellicandas aures, nemo dicet non satisfieri obligationi, quia jam exhibetur oratio vocalis. At si id affirmes, quasi significans si ita proferantur verba, ut ad proprias aures pertingere possint, securum esse Sacerdotem de legitima pronunciatione, recte dictum est: si enim quis ita vocem format, ut ipsemet eam audire possit, sine ulla dubitatione vocaliter orat.

2 Regula igitur melior, & benignior ea mihi arridet, quam afferre ex Nav. *in Comp. in 2. p. Decr. c. 19. de orat. n. 88.* possumus prædicta scilicet Missæ secreta, ut etiam Horas Canonicas, posse recitari sine expressione verborum, quæ ab alio, vel a se ipso audiri possint, sed sufficere formare verba inter labia, & dentes. Ratio regulæ est, quia sic formata verba, voces essentialiter sunt, atque adeo sufficiunt ad orationem vocalem injunctam *in c. Dolentes, de celebr. Miss.* non enim assentior aliquibus cum Castr. modo cit. *ib.* qui dicunt ejusmodi voces esse potius inchoationes verborum, quam verba; sunt enim, ut dictum est, verba vocalia, quantum scilicet ad præceptum observandum sunt necessaria.

§. III. *Privilegium Religiosorum circa prædicta.*

1 COncessit Leo X. vivæ vocis oraculo *orat. 12.* apud Bullarium Rodr. Minoribus sequens privilegium. Quod nihilominus aliqui affirmant, *in Rubr. l. 3. dub. 17.* non fuisse merum oraculum, sed illi accessisse signaturam Pontificis. *Et similiter placeat Sanctitati vestra, ut ne fratres mutuo se impediant in Officio divino, aut aliis sint fastidiosi; quod illa, quæ in Ordinario jubentur, dici secrete sub silentio, tam in Horis Canonicis, quam etiam in Missa, non teneantur proferre vocaliter, sed satisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo intra se per librum, quia alii devotius sic dicunt, & absque impedimento, & fastidio aliorum, & eodem modo possit facere, qui dicit Officium per se solus; cum prolatio verbalis sit præcipue, ut ab aliis intelligatur.* Et infra *n. 23.* *Omnia præinserta ut fuerunt petita, & a præfato Sanctissimo Domino Nostro fuerunt concessa.*

2 Nota autem primo, minus recte Scortiam *in Consl. Theor. 321.* docere, Leonem X. concessisse solum, ut submisse diceret; alias posset consecrari mentaliter. Non recte, inquam, nam expresse concedit *Mentaliter.* Consecratio autem semper intelligitur exclusa, ex eo, quod sit confectio Sacramenti, quod constare debet ex rebus, & verbis.

3 Nota secundo, privilegium esse pro omnibus, etiam non scrupulosis, etiam de toto officio, quod privatim recitari solet, etiam de ipsis partibus Missæ cantatæ, quas Sacerdos submissa voce legere per rubricas debet. Patent hæc ex verbis jam allatis privilegii; quidquid alii contradicant.

Nec obstat illud, *quæ in Ordinario jubentur dici secrete*, quasi vero non omnia secreta Missæ: & totum officium. Non obstat, inquam, quia, quæso te, quid aliud est illud Missæ; quod *jubetur secrete dici in ordinario*: hoc est *in Rubricis Ordinariis*, nisi secreta ipsius Missæ omnia? De officio autem licet fatear aliqua juberi secrete dici, non omnia: tamen ex verbis illis, *& ne aliis sint fastidiosi*, & ex illis universalibus: *Qui dicit Officium per se solus, cum prolatio verbalis sit præcipue, ut ab aliis intelligatur*, & ex toto contextu privilegii, fineque cur fuerit impetratum, satis clare colligitur, sermonem esse de toto officio.

4 Nota tertio, quamvis hoc privilegium participet Nostra Societas, id tamen in usum deducere non potest, quia nondum illud ei communicavit noster R. P. Generalis, ut alias in similibus supra *lib. 1. cap. 1. §. 1. num. 8.* monui: possunt vero alii Mendicantes, participantesque in eorum privilegiis, quia suppono, illis nihil esse in hoc restrictum a suis Generalibus, nec revocatum.

Lege Delugo *l. 3. Resp. dub. 17.* qui satis stricte hoc privilegium interpretatur, & Dian. *p. 10. tr. 11. res. 1.* qui fere omnino rejicit. Quo autem rationum pondere, saltem loquendo de officio, pro quo adsunt illa universalia verba: *Qui dicit officium per se solus*, expendant me sapientiores. Certe mihi favet Baldellus *t. 2. l. 3. de adorat. ad 55. n. 16.* olim Romæ Præceptor in Theologicis meus, qui intelligit hoc privilegium de toto Officio: & solum admittere illud renuit ex eo capite, quod putet esse ex vivæ vocis oraculo, quod tamen fuisse cum signatura Pontificis, ex aliquorum sententia jam vidimus *n. 1.* Nostram prædictam opinionem sequitur, & pluribus probat Sanctorius apud eumdem Dian. *p. 8. tr. 7. res. 58.* & novissime late nostram sententiam probat Thom. Hurt. *p. res. mor. tr. 3. a n. 40.*

L I B E R T E R T I U S

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent post Missam.

C A P U T P R I M U M.

De Altari, ejusque Ornatu.

INter cætera, quæ ad Sacerdotem pertinent post Missam, non infimum locum habent ea, quæ de stipendio, pro Missa celebrata dari solito, scitu sunt necessaria, ac propterea, de his fuit agendum hic erit, & si Deo placuerit, cum legentium utilitate non contemnenda.

§. I. *Præmittuntur quædam de stipendio, deque fructu Missæ.*

1 PRæmitto posse, sive jure, sive injuria, pro Missa accipi stipendium.

Primo, ut pretium ipsius fructus spiritualis Missæ. Secundo, ut pretium laboris, qui suscipitur in celebranda Missa, quique intrinsece in ea reperitur, qualis est v. g. labor vestiendi sacras vestes, dicendi Missæ orationes, agendique cætera, sine quibus Missa rite non constat. Labor, qui suscipitur, in recitanda Missa novem Epistolarum, vel in Missa, in qua legitur Passio Domini nostri, intrinsecus etiam censendus est, cum sine illo talis Missa rite non constet.

Tertio, ut pretium laboris, qui suscipitur propter circumstantias aliquas extrinsecas, qualis est v. g. labor, seu obligatio celebrandi in tali distanti loco, in tali tempore, & simili. Huc pertinet labor Missæ solemnis, seu cantatæ, qui sine dubio extrinsecus est, & major, quam labor privatæ.

Quarto, ut pretium sustentationis ipsius Sacerdotis, juxta illud: *Qui Altari servit, de Altari & vivat.*

Quinto, ut pretium pro obligatione, quam recipit Sacerdos applicandi fructum pro tali persona, cum possit pro alia.

Sexto, ut eleemosyna, seu ut donum, mera liberalitate.

2 Certum ergo est, si pecunia recipiatur ob primum titulum ex dictis, esse veram simoniam. Ita Doctores passim *in tr. de Simon.* Idem puto, si ex secundo titulo: siquidem labor intrinsecus Missæ, cum sit in ipsa necessario imbibitus, vendi non potest, quia convinceretur & ipsa Missa tunc vendi. Ita iidem *ib.* Ex aliis quatuor titulis posse stipendium accipi, fatemur; sic Suar. Vasq. aliique apud March. *de ord. tr. 3. p. 5. c. 15. n. 3.* de quo agitur *in tr. de Sim.* Sicuti etiam omnes fatentur, stipendium pro applicatione Missæ esse illud, quod vel lege Ecclesiastica taxatum, vel communi consuetudine in singulis Regionibus consuetum fuerit. Et quidem communiter in Italia unus Julius, seu Argenteus esse solet pro feriatis Missis, ex March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 15. n. 19.* Pro festivis vero alibi duos, alibi unum cum dimidio, minusve; ex Bon. *de Sacr. d. 4. q. ult. p. 9 n. 13.* Vide infra §. 3. n. 35.

3 Supponimus autem, fructum Missæ triplicem esse, Generalem, Specialem, seu medium, & Specialissimum. Ita Sotus, & alii apud eumdem March. *ib. t. 13. n. 5.* & passim, Generalis est ille fructus, qui cedit Summo Pontifici, Imperatori, Episcopo, & omnibus fidelibus, ex eo quod Ecclesia vult, ut omnis Sacerdos in quolibet Sacrificio pro his offerat. Et hic fructus oblatus pro tot personis non diminuitur singulis ex consortio aliorum: dependet enim ex Christi, & Ecclesiæ instituto, nec Sacerdos potest illum suspendere, nec alteri dare, unde nec pro illo stipendium accipere.

4 Specialis, seu medius est ille fructus, qui cedit illi fideli particulari, pro quo applicatur a Sacerdote Missa, atque hunc esse finitum diximus *l. 2. c. 2. §. 1. num. 8.* taxatum a Christo Domino ad tot gradus & non plures, ita ut applicata Missa pro uno fideli afferat illi emolumentum v. gr. ut decem, applicata pro decem fidelibus afferat singulis emolumentum v. g. ut unum. Quando autem Sacerdos sive ratione stipendii, sive ex liberalitate Missam alicui applicat, hunc fructum specialem applicat.

5 Specialissimus est ille fructus, qui cedit ipsi Sacerdoti celebranti, diciturque etiam Personalis, & hunc an possit a se Sacerdos abdicare, & dare alteri, accipiendo stipendium, dicemus infra §. 3. n. 61.

6 Supponimus tertio, quod quamvis olim circa stipendium Missæ multa verterentur in dubium, lisque essent, an non; hodie tamen post Decreta Urbani VIII. *de Celebratione Missarum*, ea ita sunt declarata, ut superfluum sit casus conscientiæ explicantibus quærere, quid absolute, & citra hanc constitutionem probabile fuerit. Quare nostra major industria in eo hic desudabit: ut doceamus, quid, suppositis dictis Decretis, sit approbandum; nec tamen omittemus, si quando opus erit ad praxim, illud, quod absolute fieri poterat, interdum innuere.

Decreta autem hæc obligare per totum orbem, nec per Italiam solum, mihi certum est, quia universaliter loquuntur, & quando in obligatione computandi reditus cujuscumque Conventus, eosque Romam mittendi voluit Congregatio solam Italiam comprehendere, expresse restrinxit, dicens hanc computationem faciendam esse *ab existentibus intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium.* Ostendit ergo in aliis Decretis non adesse talem restrictionem. Decreta autem sunt hujusmodi.

Decreta Sacræ Congregationis Concilii sub Urbano VIII. de Celebratione Missarum edita 21. Junii 1625.

7 *Cum sæpe contingat, &c.* Et infra: *At primo districte prohibet, atque interdicit, ne Episcopi, in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, aut alias quomodocumque reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur, quæ, re diligenter perspecta, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur: Aliquas deductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.*

8 *Deinde, ubi pro pluribus Missis etiam ejusdem qualitatis celebrandis, plura stipendia quantumcumque incongrua, & exigua, sive a una, sive a pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Hospitalibus, Societatibus, Monasteriis, Conventibus, Congregationibus, Domibus, ac locis piis quibuscumque tam Sæcularibus, quam Regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione divini Judicii mandat, ac præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscripta fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinent, suæ obligationi non satisfaciant, quinimo graviter peccent; & ad restitutionem teneantur.*

9 *Id vero, ut deinceps observetur exactius, Sacra Congregatio, eadem auctoritate, revocat Privilegia, & Indulta omnia quibusvis personis, Ecclesiis, ac locis piis, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, Congregationis, & Instituti, quamcumque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, seu Orationibus, plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.*

10 *Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens; prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.*

11 *Præterea ne in Ecclesiis, in quibus onera Missarum in perpetuum imposita sunt, Sacerdotes in eis, ut par est adimplendis, eo tepidiores, ac segniores reddantur, quod onera hujusmodi cum nulla, aut parva sint utilitate conjuncta; statuit, atque decernit, ut pecunia, ac bona mobilia Ecclesiis, Hospitalibus, Congregationibus, Monasteriis, Conventibus, ac locis omnibus tam Sæcularibus, quam Regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquirenda cum onere perpetuo Missarum celebrandarum ab iis, ad quos pertineat, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda a die realis acquisitionis, statim deponi debeant penes ædem Sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expresso, & individuo mentione oneris, quod illis annexum reperitur; ac si eadem bona immobilia auctoritate Apostolica deinceps alienari contigerit, eorumdem pretium sub eadem pœna, ut supra, deponi, atque in aliis bonis stabilibus itidem fructiferis, cum ejus oneris repetitione, atque annexione converti debeat.*

12 *Ad hæc Sacra Congregatio, quibusvis Capitulis, Collegiis, Societatibus, & Congregationibus, nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, ac piorum locorum, tam Sæcularium, quam regularium Superioribus, vel aliis, ad quos pertinet, districte prohibet, ne in posterum onera perpetua suscipiant Missarum celebrandarum, sæculares quidem sine Episcopi, vel ejus Generalis Vicarii, Regulares vero, sine Generalis, seu Provincialis consensu, & licentia in scriptis & gratis concedenda; alioquin sæcularis, qui hujus prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu Ecclesiæ interdictus sit, eo ipso: Regularis vero, pœnas privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrat.*

13 *Eleemosynas vero manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant: alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis in futurum recipiendis, & capsulas auferant ab Ecclesiis cum inscriptione illa* Eleemosyna pro Missis, *vel alia simili, sub iisdem pœnis ipso facto incurrendis, ne fideles hac ratione frustrentur.*

14 *Episcopus vero, seu ejus Vicarius, aut Generalis, vel Provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti; in singulis casibus diligenter inquirant, de singulis Missarum celebrandarum obligationibus cuique Ecclesiæ, Monasterio, aut loco pio incumbentibus, nec antea assensum hujusmodi, aut licentiam præbeant, quam eis legitime constiterit, illius Sacerdotes tam novo oneri suscipiendo, quam antiquis jam susceptis satisfacere posse: præcipuamque rationem habeant, ut redditus, qui Ecclesiis, aut locis piis relinquuntur, omnino respondeant oneribus adjunctis, secundum morem cujuscumque Civitatis, vel Provinciæ; intelligantque si in re tanti momenti desides, aut negligentes fuerint, in novissimo die se hujus prætermissi muneris rationem esse reddituros, &c. Postremo Superiores existentes intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium, computent in primo congregando Capitulo redditus Conventuum, eorumque summam ad Sacram Congregationem mittant, ut &c.*

Declarationes aliquot Sacræ Congregationis Concilii S. D. N. Urbani Papæ VIII. auctoritate editæ, supra Decretis ejusdem Congregationis, de Celebratione Missarum.

15 *Super primo Sacræ Congregationis Decreto de celebratione Missarum, quo prohibetur, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, vel alias, quoquomodo, reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium Tridentinum imposita, aut in limine fundationis. Quæritur, quid, si legatum sit ita tenue, ut nemo sit, qui velit onus illi injunctum subire? & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, sive fere totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis.*

16 *Secundo, super secundo ejusdem Congregationis Decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot Missæ, quot ad rationem tributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint. Quæritur, an verba illa* (præscriptæ fuerint) *intelligenda sint de præscriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario?*

17 *Tertio, an cum Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, Sacerdotes accipientes stipendium minus congruum, teneantur Missas ab offerente præscriptas celebrare?*

18 *Quarto, an Sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellaniæ, legati, aut salarii, possint etiam manualem eleemosynam pro Missis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Missæ Sacrificio utrique oneri satisfacere?*

19 *Quinto, posito quod Testator relinquat, ut celebrentur pro ejus anima centum Missæ absque ulla præscriptione eleemosynæ. Quæritur, an liberum sit Hæredibus eleemosynam sibi bene visam præscribere: an vero eadem eleemosyna præscribenda sit ab Ordinario?*

20 *Sexto, super tertio Congregationis Decreto, in quo eadem Congregatio revocat Privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus, plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat. Quæritur, an verba* (in futurum suscipiendis) *intelligenda sint de suscipiendis post Privilegium?*

21 *Septimo, super quarto ejusdem Congregationis Decreto, quo prohibetur Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat. Quæritur, An permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem, pro expensis manutentionis Ecclesiæ, Altarium, Inservientium, Paramentorum, vini, luminum, Hostiarum, & similium?*

22 Octavo, An hoc Decretum habeat locum in Beneficiis, quæ conferuntur in titulum, idest, an Rector Beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redditunm Beneficii?

23 Nono, An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solito, pro celebranda Missa, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt?

24 Decimo, super quinto ejusdem Congregationis Decreto, quo inter cætera statuitur, in hæc verba. Eleemosynas, & obligationes manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis, ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera obire valeant; alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, & Capsulas auferant. Quæritur, An hoc Decretum prohibeat absolute, quominus accipiant novas eleemosynas ii, qui acceptis non satisfecerunt, & quid, si longovotempore possint omnibus satisfacere?

25 Undecimo, quid si offerentes eleemosynas, audito impedimento, consentiant, ut Sacerdos Missas celebret, cum primum poterit?

26 Duodecimo, An pœna interdicti, & alia apposita in eodem Decreto afficiant tam eos, qui accipiunt eleemosynas contra formam ibi præscriptam, quam eos, qui non auferunt capsulas ab Ecclesiis, ut ibidem præscribitur?

27 Decimotertio, An in hoc Decreto comprehendantur illæ Capsulæ, quæ apponi solent in Ecclesiis in die Commemorationis omnium defunctorum, & vulgo dicuntur Casse de' Morti.

18 Decimoquarto, An administratores Ecclesiæ magnæ devotionis, & concursus possint eleemosynas pro Missis celebrandis accipere, si iisdem Missis, non nisi post longum tempus satisfacere valeant, ne alias cultus Ecclesiæ, & devotio, ac concursus Fidelium, ut ajunt, minuatur?

29 Decimoquinto, quia prohibitio dicti Decreti videtur aliquibus directa solis Capitulis, Collegiis, Societatibus, Congregationibus, necnon omnibus, & singulis Ecclesiarum, & piorum locorum tam sæcularium, quam regularium Superioribus, de quibus fit expressa mentio, non autem privatis Sacerdotibus qui tantum comprehendi videntur sub clausula Generali (& alios ad quos pertinet) *supplicatur pro opportuna declaratione.*

30 Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, auctoritate sibi a Sanctissimo D. N. attributa, ad singula dubia superius proposita ad hunc modum respondit.

Ad primum, etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro dicta reductione oneris, ut supra, impositi ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet, quod magis in Domino e re esse judicaverit. Verumtamen, si in ipsa beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere, ac moderari: legem hanc fundationis, quam decreta ac de re edita non sustulerunt, esse validam, & observandam.

31 Ad Secundum, esse intelligendum de præscriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab Ordinario: quod si tribuens eleemosynam, numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missas celebrari debere, quot præscripserit Ordinarius, secundum morem suæ Civitatis, seu Provinciæ.

32 Ad Tertium, teneri.

33 Ad Quartum, Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficii, seu Capellaniæ, legati, seu salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.

34 Ad Quintum censuit, ubi nullam certam eleemosynam testator reliquit, esse ab Episcopo præscribendam eleemosynam congruam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ.

35 Ad Sextum, ita esse intelligendum.

36 Ad Septimum respondit, permittendum non esse, ut Ecclesiæ, vel loca pia, aut illorum administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam, utcumque minimam portionem retineant, ratione expensarum, quas habent in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesiæ, & loca pia alios non habeant redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint, ac tunc, quam portionem retinebunt nullatenus valere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet Missarum Sacrificio necessario sunt subeundæ: ac nihilominus eo etiam casu, curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynam.

37 Ad Octavum, non habere locum, sed satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem Civitatis, vel Provinciæ, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit.

38 Ad Nonum, debere absolute integram eleemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.

39 Ad decimum respondit, non prohibere absolute, ne propterea, oneribus jam susceptis, non satisfacientes, posse tamen denuo etiam onera suscipere Missarum celebrandarum, modo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

40 Ad Undecimum, quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione id sciat, & consentiat, ut illæ tunc celebrentur, cum susceptis oneribus satisfactum fuerit: decretum non prohibere, quominus eo casu, eleemosyna suscipiatur, pro iisdem Missis, juxta Benefactoris consensum celebrandis.

41 Ad Duodecimum, has pœnas non habere locum, nisi in suscipientibus onera perpetua Missarum celebrandarum sine licentia Episcopi vel ejus Generalis, aut Provincialis.

42 Ad Decimumtertium, comprehendi.

43 Ad Decimumquartum, non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, ut supra, in responsione ad undecimum.

44 Ad Decimumquintum, comprehendi etiam privatos Sacerdotes.

§. II. *Super illud §. Primi n. 7.* Districte prohibet, *&c.*

Ubi vetatur Episcopis, & Generalibus, ne redatant onera Missarum.

1 CAsus est hujusmodi: in Ecclesia v. g. S. Petri adest obligatio singulis diebus celebrandi unam, vel plures Missas, sed deficientibus propter varios casus redditibus ad hunc finem assignatis, facto computo, nunc non sufficit pecunia, nisi ad duas Missas in hebdomada. Quæritur, An Episcopi, & Generales Religionum, respective pro suis, hodie (nam olim poterant ex Trid. *sess. 25. de Ref. c. 4.*) possint statuere, ut omissis cæteris, duæ prædictæ Missæ dumtaxat celebrentur?

Sacra Congregatio respondit supra *n. 7.* non posse, sed esse ad Pontificem recurrendum.

2 Et quia quæsitum fuit, an quando ita tenue est, vel evasit legatum, seu redditus, ut non inveniatur Sacerdos, qui velit tantum onus cum tam parva eleemosyna subire: & si recurratur ad Pontificem, totum, vel magna pars redditus, in necessariis expensis, consumenda sit, an inquam, tunc possit Episcopus? Respondit eadem Congregatio sup. §. *1. n. 20.* adhuc esse recurrendum ad Pontificem; & tunc solum posse Episcopum, quando in ipsa Beneficii erectione fuit forte expresse concessum ut id Episcopus posset.

Quando ex voluntate fundatorum, vel dantium eleemosynam pro Missis, ea eleemosyna data est ad cultum Ecclesiæ, vel Dei, nunquam posse Episcopum reducere, quia jam de illis non potest amplius disponere donans, putat Verricelli *tr. 3. q. mor. 55.* contra Leonem, & Castrum. Verum ego hos sequor, non Verricellum: nam quando in limine fundationis ipse fundator voluit, ut id posset Episcopus, Ecclesia judicatur acceptasse juxta eam fundatoris dispositionem. Non igitur nunc disponit donans, quia supponitur mortuus, sed tunc, quando testatus est, & cujus voluntatem acceptavit Ecclesia, &c.

Responsionem S. Congreg. numero præcedenti allatam absolute, & sine ulla interpretatione amplectitur Diana, aliis, meque etiam citato. Lege item Januarium, qui docet, Gubernatores Ecclesiæ non posse reformare Missas, ex eo quod hæreditas facta sit difficilis exactionis, & fere decocta.

Nota illud (fere) nam si sit omnino decocta, & sine culpa Ecclesiæ perierit, ad nihil Ecclesiam obligari, dicemus infra §. *3. n. 89.*

Dices. Sicuti se habet totum ad totum, sic pars ad partem: sed Sacerdos, seu Ecclesia potest totum onus Missarum negligere, si totus census sine sua causa perit, ut inferius dicemus §. *3. n. 89.* citato: Ergo idem Sacerdos, vel Ecclesia poterit partem oneris negligere, si pars census sui perpetui oneris sine sua culpa periit. Ita discurrunt contra nos Bord. & Avers. apud Dian. *p. 10. tr. 16. ref. 65.* citati, sed non excepti a Diana, qui addit, idem probabile putari a Francisco Delugo. Confirmat: quia quilibet potest ad justitiam reducere contractum; si igitur census deficit ex parte, quilibet poterit onus censui addictum juxta partem, quam percipit, reformare. Quando autem (ajunt hi) Sacra Congregatio prohibuit reductionem Missarum, non prohibuit, eam fieri ex vi duplicatæ compensationis, sed ex vi dispensationis, quam facere, solum pertinere vult ad Pontificem.

Resp. Hæc argumenta ostendere quidem debere fieri ejusmodi reductionem, sed non ostendunt, quisnam debeat eam expedire. At potuit Sac. Congregatio propter bonum commune, & ne detur ansa particularibus personis, vel Ecclesiis, perperam illam reductionem expediendi, ad se illam avocare, ut re ipsa clarissimis verbis avocavit, id quod modo *n. 2.* vidisti. Ad Confirmationem Resp. concesso antecedente, neganda est propter eamdem rationem consequentia: neque potest dici solum vetari a Sac. Congregatione, ne id fiat in vim dispensationis, non vero vetari, ne fiat in vim justæ compensationis. Non, inquam, hoc dici potest, quia S. Congregatio, ut patet ex ipsius Decreti lectione, non intendit titulum dumtaxat, unde fiat, sed ne ipsa materialis reductio ab alio, quam a Summo Pontifice fiat.

Eam tamen, sed præscindendo a præsenti Decreto, novissime exceptam video a Th. Hurt. *p. 2. mor. tr. 8. n. 369.*

Unum, quod hic facit, dicam infra §. *3. n. 88. & 89.*

Quæ onera Missarum reduci prohibentur, & an etiam præterita?

3 Circa quæ adhuc dubitabis primo, de quibusdam oneribus hic agatur, quæ nec reducere in minus, nec moderari, nec commutare Episcopi, aut Generales hodie possunt?

Resp. Primo, intelligi etiam de præteritis ante promulgationem horum decretorum, nec solum de oneribus in futurum suscipiendis. Juxta leges *C. de leg.* ibi: *leges futuris dant formam negotiis, non ad facta præterita revocantur, nisi nominatim de præterito cautum sit.* Ratio est, quia sic expresse declaravit S. Congregatio ibi: *Episcopi ne reducant ulla onera Missarum, aut post Concilium Tridentinum imposita, aut in limine fundationis.* Nota illud *imposita*, quod est præteriti temporis. Rursus, ibi, *Ut absolute tot Missæ dicantur, quot fuerint præscriptæ, quamvis stipendia sint exigua, sive ab una, sive a pluribus personis collata fuerint, aut conferentur in futurum.* Nota illud *collata fuerint*, quod item est præteritum. Quod autem contrarium in Sicilia practicari Peyrinus *to. 3. c. 2. n. 26.* asserat, forte est, quia quoad hanc partem acceptata ibi decreta tunc non fuerunt, juxta communem doctrinam docentem posse acceptari, ut & abrogari aliquam legem secundum unam partem, non secundum aliam, cum Bon. *de leg. d. 1. q. 1. p. 4. n. 30.* alios citante. Dixi *tunc*. & fortasse solum in sua Religione Minimorum; nam apud Sacerdotes sæculares jam nunc acceptata in omnibus esse communiter animadverto.

Resp. Secundo, intelligi de omnibus, atque adeo de oneribus, quæ sunt affixa quomodocumque Capellis, vel Ecclesiis, de oneribus ex Beneficio, de oneribus ex legato, & breviter ex quacumque causa, vel titulo. Ita March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 19. n. 30.* Patet id ex verbis universalibus Decreti restringentis potestatem, qua olim prædicti potiebantur.

4 Imo si legatum non sit sub obligatione applicandi Sacrificium pro aliquo, sed solum sub obligatione celebrandi in tali loco, vel Altari, vel in tali tempore, nec sufficiat legatum, unde oporteat moderationem adhibere; adhuc ad Pontificem erit recurrendum. Ratio est, quia, ut diximus verba Decreti universalia sunt, & ex alia ute, cum *Accessorium sequatur principale*, hæ autem circumstantiæ, a onera sint accessoria ad Missam, consequenter, sub eodem Decre- de moderatione Missarum comprehenduntur.

5 Quid, si sit Anniversarium defunctorum? Resp. adhuc regula-

riter comprehendi sub Decreto; nam vel Anniversarium ejusmodi est, ut dicantur singulis annis Missæ, & tunc expresse includitur in verbis illis Decreti (*onera ulla Missarum*) vel ut dicantur Missæ, & itidem officia defunctorum, ac distribuantur eleemosynæ pauperibus, & similia: & tunc quia hæc omnia se habent per modum unius, posito quod non possint Episcopi, & Generales reducere onera talium Missarum, nec poterunt moderari prædicta officia, & eleemosynas. Adde, quod hæc videntur accessoria ad Missas, quæ in Anniversariis ejusmodi principalius intenduntur. Solum posset esse aliquis earus casus, propter quem modo addidi illud (*regulariter*) quando scilicet tale Anniversarium ex voluntate Testatoris solum consisteret in officio defunctorum, vel in distributione eleemosynæ, sine celebratione ullius Missæ; & tunc puto, quod non includatur in prædicto Decreto, atque adeo Episcopi, & Generales poterunt illud reducere, sicuti poterant ante hoc Decretum, & concessit illis juxta antiqua jura apud March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 19. *n.* 2. Trid. *sess.* 25. *de Ref. c.* 4. ibi, *ristu hac*, idest legata. Ratio est, quia in hoc Decreto Sac. Congreg. solum vetatur Episcopis, & Generalibus, ne reducant onera Missarum, ergo remanent dicti Episcopi, & Generales, quoad hoc, in concessione Tridentini. Diana igitur *p.* 2. *tr.* 13. *res.* 5. aliique apud ipsum, quia non meminerunt hujus rari casus, ideo universaliter docuerunt, comprehendi Anniversaria, & Officia defunctorum. Monent autem recte Naldus *v. Miss. n.* 10. aliique, reductionem compensandam esse cum aliquo alio opere, celebrando v. g. aliquam Missam in generali pro omnibus illis Fundatoribus, vel recitando aliquam orationem, vel collectam, &c. ut scilicet quantum potest, minus defraudentur Fundatores.

6. Rogas: Episcopi, & Generales, in hoc raro casu, & in casu mox explicando *n.* 8. hanc officiorum reductionem debentne facere in Synodo, vel Capitulo? Resp. Debere, & quidem ita, ut semper imposterum commemoratio in officio fiat eorum, qui legata reliquerunt. Ratio est, quia Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cit. de ref. c.* 4. ita illis injungit, his verbis: *Sancta Synodus cupiens hac ad pios usus relicta, quo plenius, & utilius potest, impleri, facultatem dat Episcopis, ut in Synodo Diœcesana, itemque Abbatibus, & Generalibus Ordinum, ut in suis Capitulis Generalibus, re diligenter perspecta, possint, pro sua conscientia statuere circa hac, quidquid magis ad Dei honorem, & cultum, & Ecclesiarum utilitatem viderint expedire: ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ad pios usus reliquerunt.*

Ubi nota primo, quod esto ante Concilium iis licuerit extra Synodum, vel Capitulum; hodie tamen (nisi alicubi in hoc non fuisset Concilium receptum) non licet. Quare non est audiendus Rodr. *in Comp. res.* 25. *n.* 11. dum absolute docet, quod Episcopus, etiam absque Synodo, exercere hanc potestatem valet, ut recentiores consulti subscripserunt; non est, inquam, audiendus, quia clare contrarium præcipitur a Tridentino, nisi forte dicas (atque ita Rodriq. intellexerit) talem reductionem factam extra Capitulum, vel Synodum, licet illicite factam, esse tamen validam: quod certe est probabile; quia nulla est in his Concilii verbis clausula irritans factum.

Nota secundo, id fieri quidem debere in Capitulo, seu Synodo, sed non necessario ex consensu Capituli, ut ex verbis Concilii patet: licet sit optimum consilium, ut res maturius procedat, illius etiam consensum accedere.

Nota tertio, posse Episcopum, seu Generalem hanc suam potestatem alteri delegare, qui id, modo dicto, faciat in Synodo, seu Capitulo. Ratio est, quia cum hæc causa sit commissa Episcopis, & Generalibus sub nomine dignitatis, non est electa industria personæ, & cum commissa sit iis omnibus in futurum, est potestas ordinaria, atque adeo delegabilis. Ita Sanch. *lib.* 2. *de matr. d.* 40. *n.* 17. aliique.

De oneribus Missarum ante Tridentinum.

7 Dubitabis secundo: an Episcopi, & Generales possint reducere ad minorem summam Missas, quæ fuerunt impositæ, seu relictæ ante Conc. Trid. Dian. *p.* 2. *tr.* 14. *res.* 2. March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 19. *n.* 31. aliique apud ipsos absolute respondent, posse, quia Decretum solum vetat, ne possint impositas post Concilium.

Sed enim vero hi Doctores debuerunt id addere, quod additur a Decreto, quod dum vetat, ne possint impositas post Concilium, addit, absolute, quod *nec possint impositas in limine fundationis*. Si ergo hæc onera imposita fuerint in ipso initio fundationis, seu erectionis Beneficii, vel Capellaniæ, & non processu temporis (quod secundum potuit evenire, si quando, auctis v. gr. redditibus, aucta fuissent ab Episcopo & alia onera) non poterunt ab Episcopis, & Generalibus reduci, quamvis fuerint imposita ante Concilium. Verba absoluta Decreti allata supra §. 1. *n.* 7. sunt hujusmodi: *Ne Episcopus, aut Generalis reducant onera Missarum celebrandarum, aut post Concilium Tridentinum imposita, aut in limine fundationis.*

8 Relicta in ultimis voluntatibus, ac testamentis per modum legati, si fuerint acceptata ante Tridentinum, poterunt etiam a dictis reduci, quia solum beneficia, & Capellaniæ proprie dicuntur habere limen fundationis, non autem mera legata: At vero si ejusmodi legata, vel quæcumque eleemosyna manualis sit acceptata post Tridentinum, reduci non poterunt, quia de acceptatis post Tridentinum Congregatio universaliter loquitur sub nomine oneris Missarum, talia autem legata, vel eleemosyna onus certe est.

Modus reducendi prædicta acceptata ante Tridentinum est idem, de quo modo diximus *n.* 6.

Unum denique addo, quod si Episcopus impetraret privilegium reducendi onera suæ Diœcesis, posset etiam reducere onera suscepta a Regularibus. Ratio est, quia etiam hæc sunt onera suæ Diœcesis, licet non suæ subjectionis. Adde, quod sicut in jure *Clem. de Testam.* Ordinarius loci exigit a Religiosis exemptis rationem de executionibus testamentorum, atque adeo in hac re subsunt dicti Regulares Episcopo: ita in eadem re ejusdem privilegio frui convenientissimum est.

De oneribus Missarum nondum acceptatis.

9 Dubitabis tertio, an Episcopis liceat moderari Missas alicui Ecclesiæ, sive ante, sive post Tridentinum relictas, nondum tamen, sive ob tenuitatem eleemosynæ, sive ob aliam causam, ab eadem Ecclesia acceptatas? Resp. non esse improbabile licere. Ita Marc. *ib. n.* 32. Ratio est, quia decretum vetat, ne Episcopi moderentur onera Missarum imposita: at onus nondum acceptatum, non dicitur proprie fuisse impositum.

10 Rogas: legatum Missarum frequenter non est relictum Ecclesiæ, immediate, sed alicui Sacerdoti nominando, sive ab Episcopo, sive etiam a persona sæculari, seu fideli commissario juxta dispositionem Testatoris. Jam potest contingere Primo, quod ipso initio Sacerdos primus nominatus non acceptet tale legatum. Secundo, quod hic primus Sacerdos acceptet quidem, verum hoc mortuo, secundus nominatus propter tenuitatem legati fortasse supervenientem acceptare recuset. Rogas, inquam; estne probabile in utroque hoc casu, Episcopo licere Missas ex prædicto legato dispositas moderari ex eo, quia sunt acceptatæ?

Resp. In priore eventu probabile esse licere, quia vere onus nondum est impositum, cum simpliciter nondum legatum sit acceptatum. In posteriore eventu, puto, nequaquam licere: idque propter contrariam rationem, quia fuit acceptatum per primum Sacerdotem, atque adeo onus simpliciter fuit impositum. Nec enim non acceptatio secundi Sacerdotis potest facere, quin fuerit ab Ecclesia, mediante primo Sacerdote, acceptata.

De justis causis reducendi.

11 Dubitabis quarto: quænam judicandæ sint justæ causæ, propter quas legitime fiat a Sacra Congregatione Cardinalium ejusmodi Missarum moderatio? Resp. cum March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 19 *n.* 26. esse sequentes, vel similes. Primo, si lapsu temporis redditus Ecclesiæ, seu Conventus, sint imminuti. Secundo, si expensæ majores nunc fiant in pertinentibus ad Missam, quam antea, puta in emendis paramentis, vino, pane, & aliis similibus. Tertio, si numerus Religiosorum sit notabiliter minor, unde non valeant integro Missarum numero satisfacere, & ex alia parte non possit augeri talis numerus ob defectum eleemosynarum. Quarto, si eleemosyna relicta sit valde tenuis. Quinto, si nunc ea, quæ pertinent ad victum, & cultum Sacerdotis, sint multo majora, quam antea quando fundata est Missa. Sexto, si ad reficiendum molendinum v. g. vel domum, unde fructus pro missis solvendi sunt, factæ sint extraordinariæ expensæ vel ad litigandum, &c.

12 Illud notat recte Navar. *de Miss. celebr. cons.* 9. *n.* 9. & *cons.* 11. *per tot.* facilius posse minui Missas libere in sua fundatione relictas, quam illas, quæ determinatis Capellis sunt affixæ; & facilius item antiquiores, quam recenter acceptatas. Ratio est, quia & illa libertas dat sine dubio majorem facilitatem, & antiquis facilius videri possunt prædictæ causæ justæ, hoc est, numerus Sacerdotum diminutus, redditus attenuati, aucta rerum pretia, &c.

Porro talis reductionis praxis, qua in hac re Sacra Congr. utitur, videatur, si est otium, apud Lezzanam *v. Missa num.* 31. Lege item Bordonum *res.* 25. *n.* 41. & 43. qui recte admonet in legato simplici Missarum Sacram Congregationem concedere quidem reductionem, non vero in legato conventionali, quia hoc fortius est, in quo intercessit conventio partium.

§. III. *Super illud* §. 1. *num.* 8. Deinde, *&c.* Ubi *Præcipitur, ut tot Missæ celebrentur, quot requirit quantitas Eleemosynæ.*

1 PEtrus offert stipem decem v. g. Juliorum Sacerdoti, vel Ecclesiæ, ut viginti Missæ pro ipso celebrentur. Acceptant ii, sed deinde vellent solum celebrare Missas decem, vel propter alias rationes, vel quia vident eam eleemosynam esse pro viginti Missis valde exiguam, possuntne id tuta conscientia? Respondet Sac. Congregatio *d. n.* 8. non posse, sed debere celebrare Missas præscriptas.

2 Et quia quæsitum primo fuit, An celebrandæ essent Missæ præscriptæ ab offerente eleemosynam, an præscriptæ ab Ordinario? Respondit Sac. Congregatio *d* §. 1. *n.* 31. Si offerens præscripsit Missas, eas esse celebrandas, si non præscripsit, esse celebrandas ad præscriptionem Ordinarii, juxta morem Regionis factam, vel faciendam.

3 Quæsitum fuit rursus, An Sacerdos, si eleemosynam non sufficientem pro tot Missis, eam tamen pro tot recipiat, possit deinde pauciores celebrare? Respondit *ib. n.* 32. Non posse.

4 Quæsitum præterea fuit, An Sacerdotes, qui obstringuntur ratione Capellaniæ, vel simili ad Missam, possint naturalem eleemosynam recipere, & unica Missa utrique obligationi satisfacere? Respondit *ib. n.* 33. nequaquam posse.

5 Quæsitum denique fuit, posito, quod Testator disponat, ut celebrentur tot determinatæ Missæ, v. g. centum, nec præscribat eleemosynam, An Hæredes possint sibi benevisam tradere, an potius sit ab Ordinario præscribenda? Respondit *ib. n.* 34. ab Ordinario præscribendam juxta morem Regionis.

☞ Duas etiam habes in hac materia damnatas ab Alex. VII. Propositiones, quarum prima, quæ in ordine est octava, est hujusmodi: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet Celebranti correspondentem; idque post Decretum Urbani VIII.*

Altera est in ordine nona. *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.*

Unica Missa an pluribus obligationibus ex justitia satisfieri possit.

6 Ut autem prædicta clarius constent. Dubitabis primo: An possit Sacerdos una Missa satisfacere pluribus obligationibus ex justitia, accipiendo v. g. unum Julium a Petro, & alium a Paulo, Missaque unica utrique satisfacere?

7 Respond. Aliqui, secluso scandalo, olim concedebant, ac notanter Auctores non nomino, quia si Suar. *de Sacr. d.* 86. *sect.* 2. §. *Dico quarto*, asserit, se nunquam Auctorem pro hac sententia legisse, nec ego legi. Fundabantur autem ejusmodi Innominati in infinito valore Missæ, qui si pluribus applicetur, nullus, posito quod sit infinitus, detrimentum ex consortio alterius patietur. Sed profecto alii apud Suarez, & Vasquez citatos a March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 15. *a n.* 11. contrarium docebant, & merito, quia talis valor infinitus non est, ut vidimus supra *l.* 2. *c.* 2. §. 1. *a n.* 4. Adde, quod sequeretur pro una Missa, posse Sacerdotem Julios decem, centum, mille, &c. a totidem Missam exposcentibus accipere, quod a sensu omnium fidelium abhorret.

Hæc olim. Nunc vero jam id fieri non posse, præcipit Sacra Congregatio, ut modo vidimus.

8 Rogas: quid si aliqui sequentes opinionem eorum, qui eam infinitatem Sacrificio concedunt; dent singuli integra stipendia, & sine

contra-

contenti unica Missa, licebitne Sacerdoti illis acquiescere? Resp. cum March. *ib. c. 16. n. 4.* Licebit, quia volenti non fit injuria. Instas, at id Sacra Congregatio vetat. Resp. Sacra Congregatio supponit offerentes eleemosynam esse invitos: cæterum si consentiant, erit perinde ac si ex mera liberalitate pinguem eleemosynam elargiantur.

Nota tamen, consensum hunc non posse dari, nisi ab iis, pro quibus Missa debet offerri, non vero ab hæredibus, legatariis, aut alienæ voluntatis executoribus, siquidem ii domini non sunt, sed ministri.

Unica Missa an pluribus obligationibus, quarum una sit ex justitia, altera nequaquam, vel quarum utraque sit non justitia, satisfiat.

9 Dubitabis secundo: an quod negavimus de obligationibus justitiæ, concedere possumus de cæteris obligationibus, quæ justitiæ non sunt? Accipit v. g. ex una parte Sacerdos eleemosynam a Petro, ut pro ipso unam Missam offerat, ex alia parte idem Sacerdos ex liberalitate, vel ex charitate, vel alio titulo, qui non sit justitiæ, promittit Paulo unam Missam, poteritne unica Missa Petro, & Paulo satisfacere? Idem est, si pro nullo intercedat titulus justitiæ, sed tum Petro, tum Paulo v. g. debeat Sacerdos ex charitate, vel promissione; poteritne unicam Missam pro utroque offerre, & sic duas obligationes adimplere?

10 Resp. March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 27.* etiam post prædicta Congregationis Decreta concedit. Fundatur in prædicto valore infinito, quem ipse in Missa mordicus cognoscit. Cum igitur illi, qui dedit stipem, jam applicetur Missa, conqueri rationabiliter non potest, si applicetur & alteri, ex cujus applicationis consortio detrimentum non patitur; *Missa enim*, inquit, *instar candelæ accensæ est, quæ tam uni, quam multis, æquale lumen impertit.*

11 Nihilominus audiendus non est: Tum quia non est vera ea sententia de valoris infinitate in actu secundo, modo supra *l. 1. c. 1. §. 1. n. 6.* explicato: Tum quia sequeretur posse etiam id fieri in obligationibus justitiæ, quod tamen omnes, & ipse etiam Marchinus, ut paulo ante *n. 7.* vidimus, negat, & solidam disparitatem afferre, quamvis contendat, non potest. Tum denique, quia Sacra Congregatio licet explicite loquatur de pluribus obligationibus justitiæ, tamen etiam de aliis obligationibus implicite loqui ex ipso contextu, non obscure colligimus.

Neque valet dicere, satis esse, quando ea sententia de infinitate valoris probabilis sit, ut illam sequi in ordine ad praxim valeamus: non valet, inquam, quia putamus eam sententiam non esse probabilem, sed vero incertam, ac valde dubiam, ut loco citato, breviter innuimus.

12 Quid de voto? Vovit v. g. Sacerdos, si salutem sui Patris impetraverit, celebraturum in actione gratiarum Missam, potestne illam ex stipendio accepto alteri dare? Posse alicui videbitur, quia petens ex stipendio Missam, solum petit impetrationem, & satisfactionem, quam jam lucratur; cum votum Sacerdotem obligaverit solum ad reddendas Deo laudes, quas jam Deo dat, etiam accepto pro dicta impetratione, & satisfactione stipendio.

Dico tamen, non posse. Ratio non est ducenda ab his Decretis Sac. Congr. posset enim responderi, hæc Decreta solum vetare, ne duplex stipendium accipiatur pro fructu Missæ, qui consistat in impetratione, & satisfactione, & quem totum solent petere, & velle qui Missas exposcunt: at in casu nostro hic fructus jam uni tantummodo datur, & solum additur gratiarum actio pro beneficio accepto, quæ nihil tollit de fructu toto, quo illi uni applicetur. Ratio igitur erit, quia qui vovit absolute Deo Missam, illamque ex voto celebrat, totam Missam a se regulariter abdicat, Deoque velut ei dat: non ergo illam alteri dare potest. Dixi, regulariter, nam si solum voveres celebrare Sacrum in Dei laudem, reservando tibi potestatem applicandi fructum alteri, qui sit petiturus, tunc non repugno posse id fieri, quia tunc votum non cadit super Missæ fructum, de quo disputamus, & quod totum regulariter exigunt, qui Missam postulant.

Propter Paupertatem an excedi valeat commune stipendium Missæ: & obiter, An stipendium Missæ possit remitti?

13 Dubitabis tertio: An aliquando pro una Missa plura integra, vel non integra stipendia accipi propter paupertatem possint?

Resp. Quidquid olim dixerint Sotus, Beja, Rodriq. Nugnus, aliique apud Dian. *p. 2. tr. 14. res. 8.* certe non possunt. Ita Suar. Vasq. Lessius, Azor. aliique apud Delug. *de Euch. disp. 21. sect. 2. n. 27.* Ratio (præter Decretum hoc Sac. Congr.) est clara, quia paupertas non dat jus accipiendi rem alienam (seclusa extrema necessitate) quando res aliena non est, in qua tamen necessitate, per alias orationes compensari debere putat Lezzana *v. Missa, n. 28. & 29.* nec dat jus transgrediendi leges taxantes rerum pretia. Hoc autem, de quo loquimur, licet non sit proprie Missæ pretium, est tamen ad illius instar, ut ex dictis constat.

Ille certe vel scrupulus fuit, vel avaritia, quando quidam Sacerdos totum Missæ stipendium, hoc est integrum Julium, ideo a paupere vidua exposcebat, quod diceret se remittere non posse, stante tali Missæ taxato stipendio. Verum licet possis taxatam integram eleemosynam exigere; at liberaliter remittere, vel ex integro, vel ex parte etiam potes; numquam enim Sac. Congreg. vel Episcopus remissionem prohibuit; & taxa solum est, ne ex vi stipendii ipsa excedatur, non vero, ne remittatur: Dico (ex vi stipendii) nam nec prohibuit a sponte offerentibus, te posse taxato majus accipere, prohibuisset enim pietatis, & liberalitatis officia.

Pro Officiatura, & Intentione an duplex stipendium recipi possit?

14 Dubitabis quarto: An liceat Sacerdoti accipere duplicem eleemosynam, alteram pro præsentia, seu quam vocant Officiaturam, alteram pro intentione, seu applicatione?

Resp. Quando constat, petentem Missam, dato stipendio, etiam integro, solum voluisse præsentiam, potes accipere aliud integrum stipendium pro applicatione: & e contrario, id quod licet Gavantus *in rubr. Miss. p. 3. tit. 12. n. 15.* & Barbos. *de offic. Paroch. c. 11. n. 11.* aliique negaverint, tamen probabilius Suar. *de Sacr. disp. 86. sect. 3.* Vasq. *de Euch. d. 23. c. 4.* imo Delugo *de Euch. disp. 21. sect. 11. n. 21.* qui post hoc Decretum Sac. Congreg. scripsit, aliique concedunt. Ratio est, quia stipendium pro præsentia, recipitur propter laborem extrinsecum Missæ, quo in tali loco, vel tempore Missa assumitur celebranda: stipendium vero pro applicatione, pro ipso Sacrificio, eo modo quo supra *§. 1. n. 2.* fieri sine labe Simoniæ posse docuimus.

Ad Decretum Sacræ Congregat. quatenus videtur esse contra nos, respondebitur mox *n. 35.*

Unde conjiciatur, quod petens Missam velit præsentiam, vel applicationem, an petat utramque?

15 Quæstio ergo superest dumtaxat, ecquandonam, si forte verba sint dubia: petitionem esse de sola præsentia, & non de applicatione, vel contra judicandum sit?

Dico: Si petitio, vel institutio Missæ in hunc, vel similem modum cum intentione finis, & etiam loci, vel temporis efformetur. *Volo, seu lego tot Missas in tali Altari, vel Templo celebrandas quolibet Anno, Mense, Hebdomada, pro anima mea, vel in remedium, seu refrigerium animæ meæ.* Vel *in remissionem, seu satisfactionem delictorum meorum*, vel *ad intentionem meam*, vel *pro defunctis, &c.* Certum est ex March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 27. n. 1.* petitionem non esse solum de officiatura, sed esse etiam de applicatione, ut ex se patet. Idem etiam puto, si dicat, *Volo, ut celebrentur tot Missæ in Ecclesia mea sepultura, seu in qua ego sepultus fuero*; videtur enim tunc haberi respectus ad satisfactionem in Purgatorio debitam a se, vel a suis.

16 Quod si petitio fiat cum mentione finis, sed non loci, seu temporis in hunc modum: *Volo, ut celebrentur tot Missæ pro anima mea, vel pro defunctis, vel ad impetrandam salutem filii mei, &c.* Certum est ex eodem *ib.* petitionem esse solum de applicatione, ut etiam ex se patet; & in hoc casu, si alius a te petat solum præsentiam, idque tibi constet, ut solent petere Moniales, Confratres, imo & Parochi in quibusdam solemnitatibus, quando solum intendunt habere numerum Missarum pro commoditate audientium, poteris pro tali præsentia aliud stipendium accipere; quia id non recipis pro fructu Missæ, sed pro labore extrinseco, ut dictum est *n. 14.*

17 Denique, si petitio fiat cum mentione loci, seu etiam temporis, sed tacite, sive in hunc fere modum: *Instituo in tali Altari Capellanum, qui quotidie celebrare debeat. Aggravo Hæredem meum, ut in tali loco faciat celebrare tot Missas: Volo, ut celebrentur tot Missæ in Ecclesia majori, &c.* si, inquam, ita fiat petitio, operosum erit discernere, quid petatur.

18 Et Bonacina quidem *de Sacr. disp. 4. q. ult. p. 7. §. 2. n. 13.* cum Barb. *t. 2. de potest. Epis. alleg. 24. n. 35.* favente Delugo *de Euch. disp. 21. sect. 1. n. 23. & sect. 2. n. 42.* asserunt, peti tunc, & deberi etiam applicationem. Ratio est, inquiunt, quia cum non constet contrarium, sitque res admodum dubia, præsumendum est id, quod communiter accidit, ut semper in rebus dubiis debere fieri, docet late Menoch. *l. 1. de præsumpt. q. 10. n. 1.* communiter autem petens Missam, vult sibi illam applicari. Confirmatur, quia sic statuitur ab hoc Decreto Sacræ Congregationis in ordine ad quartum dubium supra *§. 1. n. 8. & n. 33.* a nobis allato.

19 Marchinus autem *de ord. tr. 3. p. 2. c. 27. n. 4.* censet, tunc non peti, unde nec deberi hujusmodi applicationem. Ratio est, inquit, quia non est onus grave imponendum, nisi clare constet: Ni constet enim, melior est conditio libertatis minime tale onus cognoscentis. Adde, quod propositum mente retentum nihil extra operatur, *l. quidquid astringendi, ff. de verb. oblig.* Imo ipsa lex mente Principis retenta ad nihil obligat. Cum igitur in dictis dispositionibus (quæ ad instar legum explicari solent, cum sint leges privatæ) se testator non declaret, etiamsi mente obligare voluisset, non obligabit.

20 Verum enim vero, nisi, in hoc casu, quando non fit mentio finis, distinguas tres disponendi modos, difficultatis hujus nodum numquam dissolves.

Primus modus est, si absolute formata sit petitio, seu dispositio sine ulla mentione loci, vel temporis, sic: *Volo, seu lego, ut celebrentur tot Missæ.*

Secundus modus, est: Si petitio efformata fuerit, addita mentione loci: *Volo, ut celebrentur tot Missæ in tali Altari, vel Ecclesia.*

Tertius cum mentione temporis, sic: *Volo, ut celebrentur tot Missæ tali die v. g. Dominica, vel Luna, vel festo S. Petri*, &c. Idemque erit cum intentione loci simul & temporis, hoc modo; *Volo, ut celebrentur tot Missæ in tali Ecclesia, tali die*: His positis.

21 Dico primo: Si dispositio sit primo modo, hoc est, absolute, præsumendum esse peti, adeoque deberi Missæ applicationem dumtaxat. Ratio est, quia communiter, qui sic petit, pro se solum petit, atque ideo applicari sibi fructum Missæ requirit, & nil præterea. Idem enim est, in communi loquendi usu sic petere: *Volo, ut tot Missæ celebrentur*, atque *Volo, ut tot Missæ pro me celebrentur*, & nihil aliud. Si quis enim te conveniat, stipemque offerens, dicat: *Accipe hunc Julium pro una Missa*; sane nil aliud intelligeres, nisi stipem acceptare ad dicendum Missam pro anima, seu salute ipsius, atque id ita communiter esse in ejusmodi eleemosynis manualibus, mox cum Delugo dicam *seq. n.* ita igitur in dispositione, de qua loquimur.

22 Dico secundo: Si dispositio sit secundo modo, hoc est, cum additione loci, nec sit alia circumstantia, quæ contrarium persuadeat, peti solam præsentiam. Ratio est ea, quam Auctores secundæ sententiæ relatæ *n. 19.* attulerunt, quia nimirum non debeo sine claro fundamento onus mihi grave imponere. Adde, quod ideo apponi videtur determinatio loci, ut vel honore locus afficiatur, vel adsit commoditas fidelibus audiendi Missam. Ita communiter intendunt Confratres, vel Moniales, quando petunt in suis Oratoriis Missam celebrari; intendunt enim dumtaxat frui commoditate audiendi Missam, & nihil ulterius: nihil igitur aliud debeo.

Dictum autem est (nec sit alia circumstantia, quæ contrarium persuadeat) quia hæ maxime sunt attendendæ ad implendas Fundatorum mentes, ut ex *seq. n.* patebit clarius.

23 Dico tertio: Si dispositio sit tertio modo, hoc est, cum additione temporis (& idem est, si simul cum tempore addatur & locus) erit iterum distinguendum. Si enim ex determinatione tali colligatur mens petentis Missam ferri in præsentiam, hæc sola petetur: si ferri in applicationem, petetur applicatio. Dictum explico exemplis, ac probo. Si quis dicat. *Volo, ut dicantur tot Missæ singulis diebus Lunæ*; certe, quia dies hic est a devotione Fidelium assignatus ad orandum pro defunctis, præsumetur dispositio esse, ut celebrentur Missæ pro illis, atque ideo petitionem esse de applicatione. Si vero sic dicat: *Volo, ut celebrentur Missæ die Dominico*, seu *die festivo*, vel *celebretur Missa die Dominico in tali Ecclesia*, videtur petitio solum esse regulariter de præsentia, ut nimirum sit in concursu populi commoditas audiendi Sacrum. Dixi (regulariter) quia potest contingere, ut ex circumstantiis colligatur, quod etiam in hoc secundo casu exposcatur

applicatio. Ita esset, mea sententia, si diceres: *Volo, ut celebretur Missa die festivo Sancti mei nominis, seu Sancti mei devote*, tunc enim ex communiter accidentibus præsumitur Missam esse applicandam pro petente: communiter enim Fideles, die festivo proprii Sancti totam sibi Missam celebratam volunt.

14 Ad rationem in contrarium dictam *n.* 18. quatenus contra nos facere potest? Resp. petentem frequenter velle Missæ applicationem, sed velle etiam aliquando solam præsentiam, & cultum Dei, idque esse frequentissimum in fundationibus Capellarum; & Altarium, in quibus fundatores magis inspexerunt ad honorem Altaris, commoditatem populi, vel quid simile, quam ad suorum delictorum satisfactionem. Quare non sequor sententiam Grassi *de Miss. celebrat. conf.* 3. *to.* 2. & Joannis Delugo *de Euchar. disp.* 21. *sect.* 1. *n.* 42. dicentium eum, qui exposcit Missam, velle semper obligare Sacerdotem ad id, quod utile est ipsi petenti. Non sequor, inquam, horum sententiam, nisi enim petens, aliquo tandem modo, se declaret, non est præsumendum totum id velle, quia de facto non totum id semper fideles intendunt, ut vidimus, & confirmatur ex illo dicto Suarii *to.* 4. *de Relig. tract.* 8. *l.* 2. *c.* 18. *n.* 17. *Hæc regula in oneribus maxime imponendis servanda est: si voluisset, expressisset.*

Multo minus placet Aloysius Riccius *t.* 3. *Praxis rerum quotid. Eccl. for. res.* 359. qui docet, quando Testator non designavit locum Missæ, quam legavit, debere celebrari in loco suæ sepulturæ, minus, inquam, placet, quia quamvis hoc sit consulendum, tamen non adest obligatio, quia dum Testator locum non assignavit, non præsumitur voluisse præsentiam. Illud concederem Aloysio, si Testator sic disponat: *Elige talem Ecclesiam* pro sepultura, *volens, ut dicantur quotannis centum Missæ*, concederem, inquam, dici oportere in loco sepulturæ. Ita Portella *de dubiis reg. v. Missa num.* 13. *& in Resp. p.* 2. *cas.* 19. Ratio est, quia tanta conjunctio electionis sepulturæ, & dispositionis Missarum videtur persuadere, eam fuisse Testatoris voluntatem.

25 Ad confirmationem nego, Congregationem esse contra nos: ipsa enim solum loquitur de iis, qui habent Capellaniam, legatum, vel salarium cum onere applicandi pro Fundatore, non vero de iis, qui ad præsentiam solam obligantur: fuisset enim injustum, si iis, qui præsentiam solum debent, & applicatio est sua, prohibuisset, ne quod in sua est potestate, aliis dare potuissent. Alias conjecturas pro hac explicatione lege, si placet, apud Delugo *disp. de Sacram.* 21. *sect.* 1. *n.* 23. ut item nonnulla de loco, quæ huc reduci possent, vide infra *c.* 2. *§.* 1.

Denique si omnibus expensis, res adhuc remanet dubia, possessio videtur esse pro Fundatore, atque adeo illi debere tum præsentiam, tum applicationem. Lege Alphonsum de Leone *de Offic. Capell. q.* 8. *sect.* 8. Ita etiam late sustinet Thom. Hurtad. *p.* 1. *res. mor. tr.* 2. *c.* 4. *n.* 135. docens, quando nihil exprimit petens Missam, semper præsumi (nisi contrarium constet) utrumque petere.

Dubium incidens de Hebdomadariis Ecclesiæ Cathedralis Neapolitanæ.

26 Ex dictis infero, Aloysium Riccium *in decis. p.* 3. *decis.* 13. non statim debuisse damnare consuetudinem illam in Cathedrali Neapolitana, per quam Hebdomadarii celebrant ibi Sacrum, sed applicant alteri, cui libuerit, fructum Missæ: non, inquam, statim damnare debuisset: nam juxta prædicta considerandum erat, qua ratione, seu quibus verbis ibi Fundatores eas Missas in Instrumento fundationis disposuerunt, ut sic decerneretur, approbandane esset illa consuetudo, an reprobanda?

27 At quid, si non extet tale Instrumentum, seu scriptura, unde id ex ejus verbis dilucidari possit? Resp. ex Delugo *de Euchar. disp.* 21. *sect.* 1. *n.* 23. *fin.* qui fatetur, *quamvis in iis, qui dant eleemosynas manuales pro Missis dicendis semper præsumatur eos velle applicationem: in Beneficiis vero, vel aliis, in quibus obligatur Sacerdos ad celebrandum solum ob commoditatem eorum, qui audituri sunt Missam, facilius posse existimari, quod sola officiatura, non vero applicatio requiratur.* Hæc illa. Cui addi potest, in casu nullius scripturæ, maxime favere famam populi (notat idem Ricc. *t.* 3. *praxis rerum quotid. Eccles. res.* 366.) ipsam Sacerdotum praxim, ipsum exemplum prædecessorum, & similia. Debuerat ergo Riccius hæc omnia considerare, nam certe si hæc favent dictis hebdomadariis, a sua consuetudine dimovendi non sunt.

Aliquot quæstiones circa voluntates fundantium Missas.

28 Explicatio conjecturarum, de quibus hactenus egimus circa Fundatorum voluntates, requirit, ut ad majorem legentium utilitatem sequentes has quæstiones dissolvamus.

Quæres enim primo. Si Fundator sic disponat: *Eligatur Sacerdos, qui quotidie celebrans oret pro anima mea*, obligaturne Sacerdos applicare Missam pro fundatore, an solum satis erit si pro fundatore oret in Missa?

Resp. Certe posse sic intelligi, hæc enim duo, applicare pro fundatore Missam, & orare in Missa pro eodem, separabilia sunt: cum ergo unum solum exprimatur, non aliud, in illud unum videbitur alicui cadere obligatio. Verum ex tanta conjunctione verborum, *celebrans ores*, puto implicite utrumque voluisse fundatorem, donec aliqua alia circumstantia contrarium persuadeat.

29 Quæres secundo. Si Fundator ita disponit: *Assigno hoc legatum, ut Sacerdos celebret pro anima mea*, quot Missæ sunt celebrandæ?

Resp. Quot in ea Civitate celebrari solent in aliis similibus fundationibus: Quod si in ea nullæ aliæ, præter hanc, de qua dubitamus, appareant, arbitrio prudentis juxta amplitudinem, vel parvitatem eleemosynæ, aliasque circumstantias, res decernatur. Dixi (in ea civitate) non autem dixi (in ea Diœcesi) solet enim non raro evenire, ut multum dissimiles sint ejusmodi circumstantiæ, in ampla, & locuplete Civitate, quam in parvo Oppido, licet ejusdem Diœcesis.

30 Adverto insuper aliud esse, si sit fundatio Capellaniæ, vel Beneficii, aliud, si sit merum legatum Missarum. In Capellania enim, & Beneficio propter alia onera Altaris, & officii, pinguius solet assignari stipendium Sacerdoti, quam in mero legato Missarum, pro quibus communiter solum dari consuevit stipendium, quod est inductum, vel taxatum in tali Diœcesi.

31 Quæres tertio. Si Fundator ita disponat, *Assigno hunc censum, ut Sacerdos teneatur assidue celebrare*: celebrandumne huic erit quotidie, an satis erit frequenter dumtaxat?

Resp. Cenedus *in singul.* 12. illud (*assidue*) interpretatur *frequenter*. At ex alia parte *c. Significatum, de præbendis*, pro eodem accipitur *quotidie*, & *assidue*. Melius igitur erit perpendere, an census sit pinguis, an moderatus, an per similem censum in eo loco multæ, an paucæ Missæ celebrari soleant, an sit Capellania, seu Beneficium, an merum legatum: his enim, & similibus consideratis illud a prudente decernatur, quod verisimilius est fundatoris fuisse voluntatem.

32 Quæres quarto, Si Testator sic loquatur: *Sacerdos meus celebret per annum integrum*, nec addat aliud, obligabiturne Sacerdos singulis diebus celebrare, an solum frequenter in toto anno?

Resp. Si per illud, *celebret per annum integrum*, poneremus in dubio, an Testator voluerit Missas quotidianas per annum continuum, an vero solum frequenter, certe ad hoc secundum, quod est minus onus, teneretur Sacerdos, quia ex Molin. *tr.* 2. *d.* 198. *§. Sed nec*, Sanch. *in Dec. l.* 4. *c.* 14. *n.* 8. habemus sufficere, quod legatum dubium observetur secundum minus: at certe mihi ex ipso modo communi loquendi videtur illud, *celebret per annum integrum*, sine dubio significare per annum integrum, nullo die demoto, atque adeo continue.

33 Quæres quinto. Testator disposuit, ut die primo Lunæ Mensis recitaretur Officium defunctorum in tali Ecclesia, celebrarenturque ab ejusdem Sacerdotibus centum Missæ, assignato pingui stipendio. Accidit, ut dicto die sive ex legitima Sacerdotum penuria, sive quia incidit dies festus solemnis (quo casu potius esse anticipandum Officium, & Missas defunctorum, quam postponendas, ut scilicet celerius adsit auxilium animarum, recte monet Fraxinellus *de oblig. Sacerd. sect.* 3. *prær.* 5. *§.* 6. *n.* 3.) accidit, inquam, ut tali die non potuerit expleri Testatoris voluntas, poteruntne alio die eas Missas, & Officium celebrare Sacerdotes prædictæ Ecclesiæ, & si adhuc duret penuria Sacerdotum, celebrari continuatæ Missæ in sequentibus diebus, & sic lucrari prædictam pinguem eleemosynam? juvat id scire, tum propter conscientiam, tum quia hæredes, qui pecuniam debent, contendunt aliis Sacerdotibus tale Officium committere.

34 Resp. posse Sacerdotes Ecclesiæ a Testatore designatos diebus sequentibus successive celebrare, & sic lucrari illud pingue stipendium. Ratio est, quia admittitur fere ab omnibus ea doctrina, quod quando legatum aliquod pium non potest impleri in specie, impleatur modo magis simili, & conformi dispositioni Testatoris. Ita Sanch. *l.* 4. *cons. c.* 2. *dub.* 6. *n.* 2. ex Trid. *sess.* 25. *de ref. & l. legatum ff. de usu, & usufruct. legati.* Cum ergo in casu nostro magis conforme, & ita magis, ut dicam, vicinum menti Testatoris sit, ut Missæ ab iisdem, quibus in illo pingui stipendio voluit gratificari, celebrentur, & in eodem Templo, solo tempore mutato, quam ab aliis in alio Templo, illud erit præstandum, non hoc.

Atque hæc de præsenti argumento dixisse sufficiat, nam casus alios similes prudens Lector solvere ex ipso poterit.

An ratione diei festi aliquid plus recipi possit pro Missa.

35 Dubitabis quinto: An die festivo Sacerdoti liceat pro Missa aliquid plus, quam sit consuetum, accipere?

Resp. Ante hoc decretum licuisse. Ratio esse poterat, quia licet Missæ stipendium non sit proprie pretium, ne incidamus in simoniam, non est tamen dubium regulari proportionaliter debere ad illius normam: sicuti igitur, nullis emere volentibus, rerum pretia decrescunt, crescunt ementibus multis; ita, quia die festivo multæ Missæ appeti ad commoditatem populi solent, mercede, ut ita dicam, cariore dignus erit operarius Missæ.

Confirmatur primo; quia Mediolani dabatur facultas Sacerdotibus accipiendi die festivo duplum, quam solent die feriato. Ita *in Syn. Diœc. Med.* 3. lege Tamb. *de jure Abb. t.* 1. *disp.* 5. *q.* 9. *n.* 15. Et Cremonæ taxatum erat stipendium Missæ feriatæ duodecim solidos ultra eamdem ceram: festivæ autem viginti solidos. Ita *in Syn. Crem.* apud Match. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 16. *n.* 2.

Confirmatur secundo, quia eamdem facultatem approbaverat Sac. Congreg. allata a Bonac. *de disp.* 4. *p. ult. punct.* 8. *n.* 13. qui testatur se eidem Congregationi interfuisse, idemque consuluisse, eo potissimum fundamento, quia si licet augere stipem pro Missa solemni, idem licebit pro Missa diei solemnis.

Noto tamen hoc fundamentum, nisi aliud addatur, infirmum esse: Missa enim solemnis majori extrinseco labore annexa est, quam privata ideo majore mercede digna, id quod non est in Missa privata diei solemnis.

36 Hæc ante Decretum. Quid post illud? Dian. *p.* 3. *tr.* 14. *res.* 9. docet opinionem prædictam, quod scilicet possit augeri stipendium Missæ, ratione diei festivi, damnari in hoc Decreto Sacræ Congregationis. Verum March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 16. *n.* 2. qui scripsit post hoc Decretum, absolute approbans eamdem prædictam opinionem, videtur & merito, non putasse hoc Decretum sibi contrarium. Scio in hoc Decreto prohiberi duplicatum stipendium pro una Missa; sed profecto accipiens plus pro Missa festiva, quam pro feriata, non accipit duplicatam mercedem, sed unam, & quidem justam pro festiva: quod fateor fore duplicatam pro feriata, sicuti recipiens plus pro cantata, seu solemni, justum recipit, quod esset excedens, & injustum pro privata.

37 Nihilominus temperanda est hæc sententia, tum post Decretum, tum ante: Missa enim diei festivi potest a te duplicato stipendio exposci, vel quoad applicationem dumtaxat, vel quo etiam ad officiaturam. Si pro sola applicatione, non potes aliquid plus accipere: Si pro officiatura, potes. Ratio differentiæ est, quia pro sola applicatione, non video unde crescere majus possit stipendium: siquidem applicatio Missæ festivæ est semper eadem cum applicatione diei feriatæ, quoad omnes circumstantias, quæ nunc in considerationem cadunt, quæ quidem circumstantiæ sunt totis diversæ respectu officiaturæ: quia hæc magis exposcitur in festivis diebus, quam in feriatis, cum majorem tunc commoditatem populi, majusque decus Ecclesiæ, & ejus Rectoribus conferat. Quare non immerito Prælati stipendium majus pro ipsa, in die festivo, quam feriato, ut vidimus supra, taxare consueverunt.

38 Idem proportionaliter dic cum Lezzana *v. Missa n.* 23. de Missa cantata: potes enim pro ejus officiatura, plus accipere v. gr. duplicatum, vel etiam triplicatum stipendium juxta mensuram laboris, non vero pro applicatione, quia labor cantatæ est varius, & quidem major: at applicatio est una, & eadem in cantata, quæ est in quacumque privata.

An aliquid ultra solitum stipendium accipi possit pro fructu ex opere operantis?

39 Hurt. *de Sacrif. Miss. disp.* 3. *diff.* 8. *fine, & diff.* 4. *disp.* 15. Sequens

quens Ægidium Coninc. *de Sacram. q. 85. art. 1. dub. 10. n. 195.* docet, celebrantem non teneri danti stipendium applicare Sacrificium, nisi quoad fructum ex opere operato, non vero quoad fructum ex operantis; unde Sacerdotem non habere obligationem orationes, & alia, quæ in Missa fiunt, pro eodem offerendi. Ratio est, inquit, quia dans stipendium solum exigit illum fructum priorem, non vero hunc posteriorem; alias non satisfaceret Sacerdos, quando ex malo fine celebrat, tunc enim nullus adest fructus ex opere operantis, ex quo sequitur, posse Sacerdotem aliquid plus accipere, si hunc fructum ex opere operantis promittat, ad quem dandum ex vi soliti stipendii non obligatur.

40 Sed profecto hæc sententia nullo modo est approbanda, quia quamvis fructus operis operati sit proprius, & potissimus Sacrificii, qui potissimum exigitur; exigitur tamen etiam, & minus principalis, qui est fructus operis operantis. Cujus rei ulterior ratio est, quia communis sensus hominum petentium, vel injungentium, vel voventium Missam, est de toto valore ejusdem, sine illa distinctione; qualis nimirum potest haberi a tali Sacerdote, qui celebrare debebit. Habe exemplum. Emit quis a domino fructum v. g. duorum annorum prædii: totus fructus ementi debetur, sive multus, quando ex bona dispositione terræ, seu opportunis pluviis annus est ferax, sive exiguus, quando est sterilis. Ita proportionaliter, quando Fideles exposcunt Missam a Sacerdote, totum ejus fructum exposcunt sive multum, sive ex aliquo accidenti aliquantulum deficientem, juxta dispositionem, scilicet, in qua invenitur Sacerdos, dum celebrat.

41 Quando ergo ex malo fine, & in peccato quis celebrat, dat quod exigitur, quia exigitur secundum suam dispositionem, quam habet, quando ex bono fine, & magna gratia celebrat, dat item, quod exigitur, quia exigitur secundum suam dispositionem, quam pariter habet. Nam propterea rationabiliter Fideles sollicite quærunt Sacerdotem bonum, quia magis tunc lucrari propter dictum fructum ex opere operantis, merito putant. Ita Fagundez alios citans *præc. Eccl. 1. l. 3. c. 6. n. 22.*

42 Hic obiter resolve, Sacerdotem excommunicatum, vel suspensum posse retinere stipendium suæ Missæ, si (quamvis cum peccato, & pœna irregularitatis) pro aliquo celebret. Ratio est, quia cum ipse valide Sacrificium offerat, est enim Sacerdos, dat petenti Missam totum valorem ex opere operato, valorem vero ex opere operantis non se obligavit dare, nisi, & quatenus illum ipse habet, ut modo diximus de Sacerdote existente in peccato. Ita Coninch. *de Sacram. q. 83. n. 104. juncta d. 14. de conf. n. 35.*

An pro impetratione unum, pro satisfactione alterum stipendium accipi valeat?

43 Dubitabis sexto, an possit Sacerdos recipere unum stipendium pro fructu impetrationis, quam applicet v. g. Petro, & alterum pro fructu satisfactionis, quam applicet v. g. Paulo?

Resp. Quod hi fructus separabiles sint, certum est, ut patet ex supradictis *l. 2. c. 2. §. 1.* Quare ego sine dubio Missam votivam v. gr. Beatissimæ Virginis celebrando, possum applicare uni vim impetrativam ad obtinendum a Deo aliquod beneficium, & alteri totam vim satisfactivam pro pœna ejus peccatis debita.

44 Certum item mihi est, quod si quis expresse consentiat velle solum unum fructum ex his, possis accipere aliquid ab alio ob alterum fructum, ad quem hic etiam consentiat: volenti enim, & consentienti nulla fit injuria, ut in simili diximus *sup. n. 8.*

45 Sed quando quis absolute, & nihil se explicando petit Missam votivam v. g. B. Virginis ad aliquod beneficium impetrandum, quale est salus filii, potestne Sacerdos huic tribuere totam prædictam vim impetrandi, reservata sibi vi satisfaciendi, quam, alio accepto stipendio, alteri indigenti v. g. defuncto dare possit? Hoc scilicet, est, quod hic quærendum proponitur.

46 Concedebat olim, ut non improbabile Petrus Navar. *l. 2. de rest. c. 2. dub. 6. n. 243.* aliique apud March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 16. n. 17.* quia si separabiles sunt ejusmodi fructus, separatim eos dare, & propter eos separata stipendia accipere cur Sacerdos non possit? Negabat ex sua sententia idem Nav. Bonac. Rodriq. aliique apud March. *ibid. n. 16.* cum quibus sentio, multo magis nunc post præsens Decretum Sacræ Congregationis. Ratio præter dictum Decretum, ducitur, ex sensu consueto petentium Missam, qui (nisi contrarium explicent, vel ex aliqua circumstantia contrarium colligatur) est ut utrumque fructum sibi acquirere velint.

47 Solum concederem, promittentem ex liberalitate uni Missam pro salute filii v. g. posse alteri eamdem promittere pro satisfactione pœnarum. Ratio est, quia cum id non faciat ex stipendio, quod totum Missæ fructum requirit, satis est, si illis det id, quod absolute ex intentione sua, & acceptatione alterius promisit; promisit autem uni Missam formaliter prout impetratoriam, alteri prout satisfactoriam.

48 Quid ex voto? certe nec est improbabile, te votum quod emisisti celebrandi Sacrum ob actionem gratiarum de salute v. gr. tui fratris obtenta, posse implere eum eadem Missa, quam alteri ex liberalitate dones pro satisfactione pœnarum, & e contra. Ratio est eadem dicta, quia satisfit formaliter intentioni promittentis, & acceptantis.

An major devotio in celebrando, vel orationes aliæ extra, vel intra Missam, jus ad majus Missæ stipendium conferant?

49 Dubitabis septimo, an si quis alias orationes, & suffragia extra Missam applicet ei, qui stipem dedit pro Missa, vel magno, & extraordinario affectu ipsam Missam celebret, possit recipere plura stipendia, vel talia, quæ morali judicio, adæquent illas orationes, vel affectum.

Resp. Non posse: quidquid dixerint aliqui antiquiores, Palud. *in dist. 45. q. 2. art. 2. concl. 5.* Sylvest. *v. Miss. 1. q. 10.* adde Comitolum *in Resp. mor. l. 1. de Sacr. q. 42. n. 24.*

Ratio est, quia qui Missam exposcit, fructum ejus ex opere operato, & operantis exposcit. Quare si eas orationes, eumque extraordinarium affectum addas, quamvis laudabiliter addas; tamen addis contra conventionem, & ideo stipendium tibi non debebit is, qui id a te non petiit. Secus, invitus, & nolens illud quod nequaquam vult, solvere cogeretur.

Multo magis displicet sententia Bordoni *res. 25. n. 13.* apud Lezzana *v. Missa n. 18.* putantis, posse Sacerdotem accipere duplex stipendium, unum pro applicatione Missæ, alterum pro applicatione Indulgentiæ, si Missam dicat in Altari privilegiato, (poterat & addere, vel cum calculo benedicto) cui concessa est liberatio animæ a Purgatorio. Displicet, inquam, quia, vel offerens tantam stipem, petit talem Indulgentiam, vel non: si primum, jam ex conventione debes & Indulgentiam: si secundum, non potes accipere mercedem de re non conventa. Adde id certe esse contra intentionem Pontificum tales Indulgentias concedentium, qui multum abhorrent ab ejusmodi sordidis negotiationibus.

Illud non reprobarem: Nam si quis a te petat, ut aliquam collectam, quæ in Missis v. g. ferialibus tu ex voluntate tua potes apponere, vel petat, ut in Missa pro se particulariter ores in *Memento*, conscius quod cæterum totam Missam alteri ex obligatione applices, puto te stipendium integrum, si integrum, vel etiam majus elargiatur, posse recipere. Ratio est, quia tunc in nihilo defraudas eum, cui Missam debes, neque pro Missa, ejusque necessariis partibus, seu pro fructu ex opere operato, & operantis stipendium duplex accipis, & ex alia parte dans tam excedentem eleemosynam, liberaliter dat, quam dari certe ab aliquo nunquam prohibetur.

An pro una Missa, plura a pluribus exigua stipendia usque ad justam mercedem accipi possint.

50 Dubitabis octavo, cui ob Missæ applicationem datur stipendium minus, quam sit lege, vel consuetudine taxatum, an possit tantum accipere ab alio quantum sufficit ad justam unius Missæ eleemosynam, & deinde unica Missa utrique satisfacere? Resp. præscindendo ab hoc Sacræ Congregationis Decreto, posse, Ita Rodriq. Nunnus, Vasq. Fill. Scortia, Suar. apud de Lug. *disp. 20. de Euch. sect. 2. n. 26.* Ratio est, quia non est defraudandus Sacerdos sua justa mercede: supponimus enim Sacerdotem accipiendo illud exiguum, juri suo nequaquam cessisse.

51 Quod si expresse suo juri cessit, atque expresse acceptavit se ob illam tenuem stipem velle totam Missam applicare, non posse ab alio quidquam recipere, communis doctrina est. Ita Corduba, aliique apud Dian. *p. 2. tr. 14. res. 9.* March. *de ord. tr. 13. p. 2. cap. 21. n. 5.* Quia tunc suo pacto, cui semper standum est, se ad totam obligavit, juri suo cedendo.

Suar. tamen *de Sacr. disp. 86. sect. 4. §. unde consequenter*, etiam in hoc casu posse concedit Sacerdoti pauperi, in uno eventu, quando scilicet coactus paupertate consentit; hic enim poterit ab injusto pacto resilire, seque indemnem servare. *Sicut* (inquit) *famulus, seu operarius, cui digna merces non tribuitur, potest damnum suum resarcire, etiamsi a principio ob paupertatem coactus sit pro injusto, & inæquali pretio pacisci; & sicut, qui ob necessitatem cogitur emere triticum pretio injusto, potest sine injustitia, alia via se indemnem servare.* Sed de hac doctrina, & exemplis dicam separatim *a n. 57.*

52 Hæc præscindendo a Decreto *de celebratione Missarum*. Quid eo jam posito? Delugo *l. c.* Diana, March. *l. c.* Tamb. *de jure Abb. tom. 2. d. 5. q. 9. n. 11.* timent Decretum, atque adeo docent, Sacerdotem recipientem a Fideli exiguam quamlibet stipem pro Missa, totum ejus fructum pro ipso applicare debere; ni id faciat, teneri ad restitutionem.

53 Nihilominus puto adhuc posse. Favent innominati apud March. d. *n.* 5. Nec timendum Decretum (concurrentibus tamen conditionibus *n. 66.* dicendis,) cum nobis contrarium non sit, quia non est credibile, voluisse Sacram Congregationem fraudare Sacerdotem justa mercede. Expendamus breviter verba Decreti. *Deinde* (inquit) *ubi plura stipendia quantumvis incongrua, & exigua collata fuerint Sacerdotibus, præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.* Hæc Sacra Congregatio. Ubi noto primo, illud (*ad rationem attributæ eleemosynæ*) nam significat Missas celebrari debere, non sicuti ab offerente absolute præscriptæ sunt, sed sicuti ab eodem, juxta rationem, & computum datæ eleemosynæ præscriptæ sunt. Cum igitur eleemosyna non sit data nisi limitate, limitate dabitur applicatio Missæ.

54 Quando ergo ut vidimus §. 1. *n.* 31. Congregatio respondit, se loqui de præscriptione facta ab offerente, non vero facta ab Ordinario, solum explicuit personas, quæ facere debeant præscriptionem, non vero ad quam ratam; quia hanc fieri debere ad rationem eleemosynæ datæ, dixerat in Decreto.

55 Quando item *n.* 32. præcipit ut ad stipendia quantumvis incongrua, & exigua etiam data ab una persona Missæ præscriptæ celebrentur, præcipit quidem, ut celebrentur Missæ ad eleemosynam præscriptam, sed juxta ratam, seu ad ratam, seu ad rationem dictæ eleemosynæ, non vero ad merum arbitrium dantis. Scio, explicationem aliorum, quos tacito nomine affert March. *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 21. n. 5. fine*, sed nostra est magis ad litteram, magisque favet Sacerdotibus.

56 Noto secundo, illud (*suæ obligationi non satisfacere*) ubi, per suam obligationem non intelligitur nisi ea, quæ erat ante Decretum: hæc enim erat sua, idest Sacerdotis obligatio; & Decretum solum illius meminit, illamque inculcat, non vero inducit. Quoniam ergo ante Decreti promulgationem Sacerdotes hac obligatione non astringebantur, nec in præsenti constringentur.

Examinatur Doctrina Suarii de promittente pro minori stipendio Missam celebrare.

57 Sed age, per hanc occasionem, eam Suarii doctrinam *n.* 51. traditam, ducentis exemplum ab eo, qui ob paupertatem, seu necessitatem aliquid invitus paciscitur, expendamus; nam sic facilior ad propositæ quæstionis solutionem via sternetur.

58 Dico primo. Qui ob necessitatem cogitur emere triticum pretio injusto, potest alia via se indemnem servare. Ratio est, quia injuste venditor agit, debetque putare eum, qui ob necessitatem emit, vere non consentire tali pretio, ad quod extorquendum idem venditor nullum titulum habet.

59 Dico secundo. Famulus, seu operarius, qui ob paupertatem cogitur minori, quam sit justum pretium, suum famulatum vendere, nunc regulariter, in tanta multitudine servorum non potest se occulte indemnem servare, damnumque suum contra dominum resarcire. Vide Valerium *in diff. utriusque fori v. locatio.* Villalob. *in sum. t. 1. tr. 25. diff. 13. n. 6.* Ratio est, quia dominus damnum patitur causa hujus famuli, ne alium conducat, qui minori pretio serviat; si enim sciret dominus, quod hic famulus se occulte resarcire vellet, non de illo, sed de alio in tanta multitudine servorum sese exhibentium provideret; qua igitur justitia famulus, occulte a domino surripiet

ripiet illud, quod dominus alius remitteret, nisi ipsemet famulus sua fraudulenta exhibitione impediret? Unde quia famulus hic fuit causa damni emergentis in domino, obligabitur dominum indemnem servare, & consequenter ipse famulus indemnem se contra dominum servare non poterit.

60 Dixi autem (regulariter in tanta multitudine servorum) nam si quando tale damnum non pateretur dominus, quia scilicet alium servum minori illo pretio famulantem non invenisset, non erit famulus sua justa mercede defraudandus. Ratio est, quia licet infideliter egerit, mendacioque dixerit se contentum esse minori illo pretio, tamen de facto vendidit suum famulatum dignum tanta illa mercede; & ex alia parte posito, quod dominus voluit famulatum illum emere, se implicite ad justum pretium obligavit, nec ullum damnum, dum hunc famulum acceptat, patitur, ut supponimus. Dixi *de facto vendidit*, nam si famulus præstitit aliqua obsequia gratiis, animoque liberali, vel ex charitate, vel ex pietate, non potest deinde mutare voluntatem, unde nec petere ex justitia, nec sibi facere poterit compensationem. Bonac. *de Contr. disp. 3. de locat. & conduct. q. 7. p. 4. n. 2.* Ratio est, quia tunc legitime dominus possidet illum famulatum, jam sibi liberaliter exhibitum, seu donatum, ergo deiici ab illo juste nequaquam potest. Lege Mol. *de contract. disp. 363.* Fagund. *de contract. l. 5. c. 16.* Less. *l. 2. c. 21. dub.* 18.

61 Quæ *n. 59.* de servo diximus, vidit ex parte Rebellius *2. p. de obl. Just. c. 3. §. 1. dub. 10. n. 12.* qui fatetur esse injustitiam ex parte famuli, quando deceptio est alicujus momenti, & dominus non erat illum conducturus, etiam pretio infimo, atque adeo in compensatione diminuendum esse aliquid de justo stipendio, etiam infimo, ratione injuriæ, & damni secuti domino, ob illam fraudem. Sed profecto id consequenter non est dictum: nam si fuit vera injuria (ut Rebellius fatetur) ex parte famuli, non solum diminuendum aliquid est, sed totus ille excessus, quem dominus, propter illam injuriam cogitur solvere supra id, quod promiserat, debet restitui, seu a famulo non accipi, cum totus ille excessus sit damnum secutum domino propter illam deceptionem injustam, ut jam *d. n. 59.* diximus.

62 Dices pro Suario cum Delugo *de just. & jur. tr. 1. d. 15. sect. 4. §. 2. n. 82.* posse sibi hunc famulum integre resarcire, *quia ipse non cogit ullo modo dominum ad contrahendum, sed ipse libere contrahit, & eo ipso vult subire obligationem, quæ intrinsece inest contractui, ut scilicet fiat cum æqualitate pretii justi. Sicut quando in necessitate petis mutuum promittendo usuram, non decipis injuste mutuantem, nam ipse potest libere non mutuare: si tamen dat mutuum, eo ipso obligat se ad servandas leges intrinsecas mutui, & ad non accipiendum usuram. Quare non debes etiam quoad partem illi usuras dare propter fraudulentam promissionem, quæ induxisti illum ad mutuum, quia mutuans ad nullam usuræ partem jus acquirere potuit, sed eo ipso quod voluit mutuum dare, voluit servare æqualitatem naturalem intrinsecam mutuo, de cujus intrinseca ratione est dare sine lucro. Sic etiam qui in necessitate vendit infra justum pretium, non privatur etiam quoad partem, jure suo ad totum pretium: ad hoc enim voluit se implicite obligare emptor eo ipso, quod libere voluit emere; quod idem in conductione dicendum est, cum sit eadem prorsus ratio.*

63 Hæc Delugo, quæ certe vera sunt, si solum ipsum contractum emptionis, vel conductionis nude spectemus: posito enim quod dominus servum conducit, vel emptor mercem emit, se justo pretio emere, vel conducere tacite consentit, & id locum omnino habet, ut modo diximus, si quando dominus causa servi, vel emptor causa venditoris nullum damnum patitur; at in casu nostro cum dominus injustum damnum patiatur, non conducendo alium servum, qui gratis, vel minori pretio liberaliter serviret, poterit dominus se compensare contra hunc famulum ob causam damni. Quare famulus potest se resarcire quantum est ex vi contractus: dominus, quantum ex vi damni accepti; sed prævalet dominus, quia ipse damnum patitur a famulo. Sicuti mercator ex vi contractus mutui non potest exigere quidpiam ultra mutuatam pecuniam: at si a tali mutuo damnum sibi emergit, vel lucrum cessat, certe, non ex vi contractus mutui, sed ex vi damni secuti juxta debitas regulas, quantum sua interest, exigere poterit.

64 Ad exemplum de usurario facilis est responsio; tu enim quando mutuum petis, promittendo usuram, nullo modo es causa injusti damni usurario, nec illum injuste decipis. Non enim hic habet jus extorquendi usuram nec a te, nec ab alio: At dominus habet jus acceptandi famulatum alterius gratis servire volentis, unde juste decipitur a servo, a cujus mendaci promissione allectus, relinquit illum nullo, vel minori pretio servientem. Quid enim est injuste decipere, si hoc non est?

Simile quid dicendum circa alium exemplum de vendente infra justum pretium: nam si dictus vendens est causa injusti damni in emente, qui emeret alibi minori illo pretio, vel rem illam sibi forte inutilem non emeret, & deceptus, atque adeo invitus emit, non poterit dictus vendens decipiens se resarcire, id enim convincit ratio inducta *n. 63.*

65 Atque ex his confirmantur ea, quæ diximus *n. 51.* de emente triticum injusto pretio: hic enim non est causa injusti damni in vendente, cum vendens nullum jus habeat vendendi majori illo pretio: jam enim injustum supponimus, & ideo emens poterit contra ipsum, occulte, si aliam viam non habet, sibi compensare.

66 Dico tertio. In quæstione nostra, de expresse Missam promittente, ob paupertatem, minori stipendio, quam soleat, esse omnino juxta prædicta distinguendum; nam si offerens tenuem eleemosynam invenisset alium (quod ex conjecturis v. g. & paucitate, & numerositate Sacerdotum, ac petentium Missas, vel simili, colligendum erit) qui minori illo stipendio celebraret, non poterit Sacerdos se indemnem servare applicando offerenti partem fructus Missæ: si non invenisset, utique posset; & de hoc posteriore solum locutum esse Suarium existimandum est, cujus doctrinæ ratio est jam dicta, quia nimirum in priori casu Sacerdos promittens est causa injusti damni, in posteriore non item.

An fructum Missæ specialissimum possit Sacerdos habita mercede, alteri concedere?

67 Dubitabis Nono, an Sacerdos possit accipere aliquid plus, quam sit justum stipendium, ex eo quia fructum, qui ipsius Sacerdotis est, & specialissimum supra §. 1. *n.* 3. appellavimus, applicet ei, qui illud plus offert.

Respond. Aliqui concedunt, atque addunt fructum specialissimum trium Missarum æquivalere fructui medio unius Missæ; atque adeo dignum esse integro stipendio. Sic Molphesius apud Dian. *p. 1. tr. 14. res. 14. de Jur. Abb. t. 2. dis. 5. q. 6. n. 17.* aliique. Ratio est (inquiunt) quia fructus specialissimus est alteri applicabilis; ergo si applicetur, dignus est sua mercede. Antecedens probatur paritate, quia omne aliud opus bonum, imo & ipsa Sacra Communio, omniumque Sacramentorum participatio, si non qua meritoria sunt, certe qua satisfactoria, alteri applicari possunt. Cur ergo non & fructus satisfactorius Missæ specialissimus? Confirmatur, quia fructum medium Missæ qui dari solet aliis, sibi potest applicare Sacerdos, ergo etiam fructum specialissimum, quem sibi applicare solet, poterit applicare aliis.

68 Nihilominus alii merito negant. Ita Suar. *de Sacr. disp. 98. sect. 9. fine*, Delug. *de Euch. d. 21. sect. 2. n. 33.* Ratio (præter hoc Sacræ Congregationis Decretum multum negantibus favens) est, quia quod talis fructus sit alteri applicabilis, est res satis incerta: fideles autem, cum afferunt stipem certam, non sunt fructu incerto satisfaciendi. Adde ejusmodi fructum specialissimum fortasse ex instituto Christi ita non posse alteri applicari, sicuti fructum generalem non posse applicari aliis diximus supra § 1. *n.* 3.

69 Ad rationem adversariorum, neganda est paritas: orationes enim cæteræ, & participationes Sacramentorum possunt applicari aliis quoad fructum operis operantis, hic enim fructus est veluti in dominio operantium. At fructus specialissimus, de quo loquimur, est fructus ex opere operato, quem fructum ex opere operato, sicuti in casu nostro, sic in dicta participatione Sacramentorum, an Christus ita instituerit, ut mera voluntate nostra aliis applicare possimus, divinare potius possumus, quam pronunciare. Quis enim scit, quod talis fructus sit sicut fructus generalis Missæ, qui applicari non potest alteri, an vero sicuti medius qui potest?

70 Ad confirmationem respondeo, negando consequentiam, nam quod fructus medius possit sibi, & aliis a Sacerdote applicari, habemus ex praxi perpetua Ecclesiæ, ac sensu omnium fidelium: at quod similiter se habeat specialissimus, non habemus.

71 Dices: Adversariis satis esse eorum sententiam esse probabilem, ut prudenter se gerant: Neque enim fideli Sacerdos obligatur dare fructum certissimum, ad quem nullo modo se obligat, sed probabilem duntaxat. Respond. negando eam opinionem esse probabilem; est enim satis dubia, & incerta, ut patet ex solutione fundamenti ipsius, quod nihil habet, nisi duas paritates; quibus facili negotio afferri disparitas a nobis potuit.

Quando contra Hæredes agi possit pro stipendio Missarum, de quibus Testator disposuit.

72 Dubitabis Decimo. Quando Testator, seu Fundator legat, vel præscribat aliquot Missas, quid juris habeat Sacerdos vel Ecclesia contra hæredes petendi justum stipendium?

Resp. Quatuor modis in hoc se habere potest testator. Primo volendo tot Missas, de stipendio autem mentionem non faciat, & tunc poterit Sacerdos, vel Ecclesia agere contra Episcopos, contra hæredes de stipendio, secundum consuetudinem Regionis, justo; & Hæres juxta vires hæreditarias erit obligatus illud assignare, ut constat ex dictis in responsione Sacræ Congregationis a nobis allata supra § 1. *n.* 34. Si autem hæreditas non sufficiat, quod recurrendum sit ad Pontificem, satis §. 2. *a n.* 1. explicuimus.

73 Secundo modo se habere potest Testator, si velit tantam pecuniam, v. g. aureos centum expendi pro Missis, sed modicum Missæ numerum taxet, v. gr. decem, itaut superabundet pecunia, & tunc nisi aliud ex circumstantiis constet, censetur velle legatario liberaliter excessum concedere, Beneficiumque seu Capellaniam pinguem velle fundare, & sine dubio ad totam pecuniam subministrandam cogi debent hæredes. Idem dic, si testator relinquat prædium pro paucis Missis, quod processu temporis sufficeret ad plures: nisi tamen, ut dictum est, ex circumstantiis, vel verbis Testatoris colligatur, velle, aucto prædio, augeri & numerum Missarum; de qua re iterum redibit sermo *a n.* 92.

74 Tertio modo posset Testator velle, ut tanta pecunia expendatur pro Missis, sed numerum Missarum non taxet: Tunc, ut ex dictis supra *hoc* §. 3. *n.* 2. constare potest, numerum Missarum taxare licebit Episcopo, nec nisi ad assignatam, ut ex se patet, pecuniam obligabuntur hæredes.

75 Quarto modo posset Testator tot Missas præscribere, sed assignare pecuniam tenuem, & insufficientem: & tunc communior sententia docet, in eo solum casu ab hæredibus deberi supplementum, quando Testator principaliter intendit ipsas tot Missas, & consequenter tunc solum compelli hæredes ab Episcopo posse. Ita Barb. Surd. Mantic. aliique apud Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 1. n. 36.* Vasq. *in Opusc. de Testam. cap.* 8. aliique. Ratio est, quia tunc Testator præsumitur in animæ suæ commodum voluisse omnino bonum illud spirituale, quacumque impensa, data capacitate hæreditatis.

76 Illud igitur, in hoc quarto modo, remanet, & quidem difficile explicandum, qua ratione dignoscere valeamus, quod Testator intendat principaliter tot determinatas Missas, quando ejus verba sunt ambigua, nec facile apparet, quid principaliter intendat: tot Missasne celebrari, an tantam, & non majorem pecuniæ summam in Missis insumi: si enim verba essent clara, nulla investigatione indigeremus; sed mens Testatoris ad unguem esset servanda.

77 Variæ Regulæ traduntur a DD. modo cit. Illa inter cæteras, ut melior excipitur, quæ est communis in similibus dubiis dispositionibus. Quando Testator demonstrative apponit quantitatem pecuniæ, quam pro Missis assignat, tunc principaliter intendit tot Missas. Quando vero apponit quantitatem pecuniæ taxative, tunc minus principaliter intendit ipsas tot Missas, cum principaliter solum intendat tantam pecuniam taxatam insumi, & non amplius.

78 Sed ecce iterum difficultas: ecquanam ratione ad ipsum cognosci possit? Afferam breviter tres modos, seu regulas; nam fuse invenies apud Jurisperitos passim.

Primus modus est ille, quem ex Felino, Paulo de Castro, & Moneta tradit March. *de ord. t. 3. p. 2. cap. 25. a n. 7.* In prædictis scilicet, dubiis dispositionibus esse verborum ordinem attendendum: nam quod primo profertur, principaliter intendi a Testatore dicendum erit: quod secundo loco, minus principaliter. Quare si primo loco dicatur esse tot Missas celebrandas, deinde vero apponatur assignatio pecuniæ, demonstrative erit talis pecuniæ assignatio, & principaliter tot Missæ intenduntur, in quo casu non ad assignatam solam pecu-

niam,

niam, sed etiam ad supplementum obligabuntur hæredes. At vero, si contra, primo loco assignetur tanta pecunia, & deinde subdatur, quot Missæ sint celebrandæ: taxative sic habebit talis assignatio pecuniæ, & tot Missæ minus principaliter intendentur, atque ad solam assignatam pecuniam, non vero ad amplius tenebuntur hæredes.

79 Secundus modus. Si legatum exprimatur unica perfecta oratione, tunc censetur factum taxative, si duabus, præsumitur factum demonstrative. Vel clarius, illa sunt verba taxativa, quæ stant per se, idest sola, absque dependentia aliorum verborum, & reddunt sensum perfectum ab alio quopiam distinctum. Illa sunt demonstrativa, quæ dependent ab aliis, idest, non habent sensum perfectum sine illis, seu independenter ab aliis. Exempli gratia: Si testator ita loquatur: *Aggravo hæredem meum ad dandum Petro Sacerdoti aureos triginta ex fructibus talis fundi pro onere Missæ quotidianæ.*

Hoc legatum factum est taxative, quia unica perfecta oratione factum. Si vero ita dicat, *Aggravo hæredem meum ad dandum Petro aureos triginta, quos jubeo ex talis fundi redditibus persolvi pro onere Missæ quotidianæ.* Hoc legatum stat demonstrative, quia factum est per duas distinctas orationes. Alteram, *Aggravo hæredem meum ad dandum aureos triginta*. Alteram, *Jubeo ex talis fundi redditibus persolvi pro onere Missæ quotidianæ*. In priore ergo dispositione, pereunte, seu imminuto fundo compellitur hæres ad supplementum, in posteriore non compellitur. Ita Felinus, Gavant. Sanch. Bonac. aliique citati a March. *de ord. tr. 3. p. 3. cap. 22. n. 6.* quos reprobat.

80 Uterque ex his modis suis difficultatibus implicatur, ex quibus se extricare, dum Jurisperiti variis limitationibus, & sublimitationibus quærunt, rem nostram minus reddunt expeditam. Continent bonam doctrinam, non inficior, & ad Testatoris mentem indagandam conducunt nonnihil aliquando, sed non omnino satisfaciunt. Primo enim in utroque modo, res a Notario, seu Scriba dependebit, qui vel unica oratione, vel multiplici, vel priore, vel posteriore loco legatum, suo arbitratu, & sine ullo defectu scribere solent. Secundo, quia ex primo modo sequitur, quod si ita loquitur Testator, *Volo decem Missas pro quinque Juliis dandis*, Missæ decem sint omnino dicendæ, quacumque expensa, quia primo loco proferuntur. Si vero ita, *Pro quinque Juliis solum decem Missas*: Non decem, sed quinque sint celebrandæ, quia proferuntur secundo loco, quod tamen mihi incredibile est, quia prorsus in utraque dispositione, eadem videtur esse Testatoris mens. Tertio, quia in secundo modo non absimile quid incommodum apparet: ego profecto non sum tam perspicax, ut possim ibi dignoscere rationabile discrimen. Nonne idem sonat (*aureos triginta ex fructibus talis fundi jubeo persolvi*,) & (*aureos triginta, quos jubeo ex tali fundo persolvi*) cur igitur in una dispositione hæredem obligabo, in altera non item?

81 Putant igitur Tertio alii (sed ipsi viderint) approbandam esse Brixiani opinionem (quam etiam supponunt Berous, & Guido Papa apud March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 22. n. 1. & 2.*) docentis, ubi Testator meminit quantitatis solvendæ pro Missis (idem dicunt in similibus dubiis dispositionibus pro quacumque materia) quamvis quantitas sit insufficiens ad dispositas Missas non teneri hæredem, nisi ad quantitatem assignatam, & nullo modo ad supplementum. Ratio est primo, quia ex quo Testator meminit quantitatis pecuniæ, præsumitur illam principaliter, & taxative voluisse, & non illam insumi; quia talis est natura amoris pecuniæ, ut homines in similibus dispositionibus communiter mentem maxime apponant ad deliberandum de quantitate insumenda. Unde, si assignant, multum deliberate eam assignant, atque adeo principaliter, & taxative. Secundo, quia, ut *l. 1. c. 6. n. 4.* diximus, non est imponendum onus grave, nisi certo de illo constet: at nunc non certo constat, quia Testatoris verba, de quibus agimus, dubia sunt. Tertio, quia in dubio melior est conditio possidentis: at nunc hæres eam possidet. Quarto docent non ignobiles Doctores Mol. Sanch. Menoch. Mantic. & Bon. *de contr. disp. 3. q. 17. p. 7. n. 7.* addens Sanch. esse pro hac opinione *in sum. c. 13. n. 8.* & *c. 15. n. 46.* licet sibi contrarium *l. 3. de matr. d. 18. n. 54.* semper præsumi Testatorem voluisse gravare hæredem, quam minimum possibile est, *l. unum ex fam. § si rem, ff. de legat. 2.* & in dubio semper fieri interpretationem pro hærede contra legatarium, vel fideicommissarium, *l. apud Jul. §. Scio ff. de legat. 1.* nec eamdem esse rationem de legatis etiam piis, ac de testamentis, cum testamenta ample explicanda sint, *l. in testam. ff. reg. jur.* non ita legata, quantumvis pia. Cum igitur hic præcipue agamus de legatis Missarum, & quidem dubiis, interpretatio non pro legato, sed pro hæredibus facienda est, adeoque ad nihil, nisi ad assignatam nominatim pecuniam, sunt hæredes compellendi.

82 Hæc nobis, quæ Jurisperitorum sunt propria, rudi Minerva insinuasse sufficiat. Certe Fraxinellus *de Sacerd. oblig. sect. 4. §. 24. n. 2.* ex hoc capite, quia Testatores communiter curant gravare suos hæredes quam minimum possunt, unde non sit certum, quod præsumi possit mentem illorum fuisse, ut aucto decursu temporis Missæ stipendio, hæredes teneantur ad augendum stipendium, colligit non esse improbabile non teneri. Esto teneri etiam probabiliter doceat cum aliis Diana *p. 2. tr. 14. ref. 17.*

An Hæres pro Missis legatis debeat stipendium, quod currit tempore dispositionis; an tempore executionis?

83 Dubitabis Undecimo, quando Testator non expressit quantitatem pecuniæ, sed disposuit, ut celebrentur tot Missæ v. gr. in perpetuum, si contingat tempore dispositionis fuisse majus, vel minus stipendium, quam tempore, quo actu sunt celebrandæ, teneturne hæres ad pretium currens tempore dispositionis, an tempore executionis?

84 Dico teneri ad currens tempore executionis. Ita Bartol. Geuin. Moneta apud March. *de ord. tr. 3. p. 3. cap. 21. n. 9.* Ratio est, quia in dispositione Testator respexit principaliter ad tot Missas, ut ex supra dictis constat; ergo præsumitur eas voluisse, quocumque dato stipendio, quod currit, quando dicendæ sunt Missæ, quod est tempus executionis.

85 Illud tamen adverte, quod si hæres negligenter se habuerit, nec curaverit Missas pro anima Testatoris intra competens tempus celebrari (quod tempus si a Testatore præscriptum non fuerit, quantum sit, colligetur ex mox dicendis §. 9.) certe propter damnum, quod causa hæredis inferretur defuncto, si Missæ non celebrentur, supplere omnino illud quod deest, ut ex se patet; dictus hæres tenebitur.

Quid fiet de Decursis non solutis antea pro Missis, sed nunc redditis?

86 Dubitabis Duodecimo in hunc modum; Hæres quidam Testatoris, qui legavit centum aureos supra quemdam fundum pro Missa quotidiana celebranda a Monasterio, per decem annos non solvit talem summam, unde nec celebratæ fuere tunc Missæ, reddit nunc Monasterio mille aureos, fructus scilicet decem annorum præteritorum, poteritne Monasterium illos retinere?

Resp. posse cum onere celebrandi Missas respondentes decem annis. Quod superest, Monasterii erit. Ratio est, quia fructus legati legatario debentur, cum eodem onere, quo legati fuerunt. Ita Molin. *tom. 2. de Just. d. 208. §. 2.* aliique.

87 Quid si fuerit legati Sacerdoti, Capellano v. gr. talis Ecclesiæ; cum enim hic unus Sacerdos occupandus sit ad explendam quotidianam Missam, quæ deinceps celebranda erit, ad Missas præteritas supplendas non sufficiet.

Resp. Suppleat per alios, sicuti supplere etiam Monasterium per suos varios Sacerdotes potuit, quodque superest, Capellani erit propter eamdem rationem modo dictam: per illam enim pinguem eleemosynam præsumitur Testator Capellano, sicut & Monasterio benefacere voluisse.

88 Unum advertere. Nam si reditus, seu eleemosyna legata esset Missis adæquate respondens, hoc est, non esset pinguis, seu excedens, tunc non statim præsumere oporteret, Testatorem voluisse Capellano gratificari; posset enim tunc dici, solum voluisse merum numerum Missarum. Quare si eveniret casus prædictus, quando pro Missis non celebratis redderetur magna summa, distinguendum est. Si enim ex circumstantiis colligatur, Capellano voluisse Testatorem gratificari, ut si Capellanus fuisset Testatoris consanguineus, concivis, pauper, &c. Capellano cum prædicto onere faciendi celebrare Missas nondum celebratas competeret illud jus faciendi celebrare. Sed si id non colligatur, posset hæres ex se facere supplere per alios. Ratio est, quia in priore casu, quando gratificatus fuit Capellanus, ipse jus videtur habere legati: in posteriore, solum ipsæ Missæ celebrandæ.

Si tale legatum fuit addictum loco, An reddita summa pro præteritis Missis requirat omnino, ut Missæ celebrentur in loco a Testatore designato? colligetur ex dicendis infra *cap. 1. §. 1. a n. 5.*

Quid fiat, si census relictus pro Missis pereat?

89 Dubitabis Decimotertio: Si census relictus pro Missis pereat in totum (nam si ex parte diminuatur, quomodo recurrendum sit ad Pontificem, supra §. 2. n. 1. vidimus) ad quid tenetur Ecclesia?

Resp. Si cum sua culpa, tenetur, ut certum est, resarcire totum damnum; si nulla culpa, ad nihil obligatur. Ita Fraxinell. *de oblig. Sacerd. sect. 4. n. 27.* Ratio est, quia Ecclesia obligatur propter stipendium, & sub illo Testator eam obligavit: at hoc jam deest, ergo &c. Sane ita accidit in Beneficio quocumque, quod datur propter officium: pereunte enim fructu Beneficii, cessat obligatio ad officium. Nec tunc est recurrendum ad ullum Superiorem, si enim periit census, ad quid moderatio petenda erit?

Quid si non pereat, sed minuatur census, & non possit adiri Pontifex?

90 Dubitabis Decimoquarto: Quid, si ita diminuatur propter aliquod caput ex dictis §. 1. n. 11. ut stipendium fiat evidenter minus infimo justo, nec hæres suppleat, & Capellanus non possit adire Pontificem?

Resp. Castr. *de Sacr. tr. 22. d. un. de Euch. p. 15. n. 7.* qui non meminit hujus Decreti de Celebratione Missarum, docet, quando adiri non potest Ordinarius (dicamus nos post Decretum) quando adiri non potest Summus Pontifex, qui stipendium taxet, Missasque diminuat, probabile esse, posse Capellanum ex se diminuere, seque indemnem servare: est enim id de jure naturæ, contra quod Decreta hæc Sacræ Congregationis non præsumuntur agere. Cæterum monet id moraliter contingere non posse. Dum enim Capellaniam voluntarie admisit, illam retinet, Superioremque non adit, sibi imputet, atque adeo tenetur integre satisfacere.

91 Sed certe casus non est tam rarus, ut moraliter contingere non possit; accidit enim sæpe, ut quando Capellanus admisit onus, census fuerit sufficiens, deinde sine sua culpa diminuatur: & ex alia parte, sive propter paupertatem, sive propter aliud, non possit adire ad eum, cui licet numerum Missarum temperare. Vide tamen id, quod mox notabo *n. 96.*

Quando census pro Missis differtur solvi, quid faciendum, dicetur § 9. *n.* 12.

Quid fiet, si census pro Missis relictis augeatur?

92 Dubitabis Decimoquinto: Si reliquit Monasterio Testator domum, vel viridarium, ut ex pretio locationis, vel fructu dicantur Missæ: crescunt arbores, crescitque ex concursu populi pretium locationis, suntne augendæ Missæ?

Resp. Posito, quod constet noluisse Testatorem pingui reditu benefacere Monasterio, nec taxasse Missam modo dicto *a n. 72.* sed voluisse ex toto reditu Missas celebrari, ajo esse distinguendum cum Fraxin. *de obl. Sacer. sect. 4. §. 25.* si enim viridarii, vel domus locatio crescat ex industria Monasterii, quia scilicet arbores plures plantavit, officinas vel domus auxit, vel quid simile, non erit augendus Missarum numerus, quia illud augmentum est fructus industriæ Monasterii: At si ex natura sua arbores creverint, vel casu ex frequentia populi crescat domus locatio, tunc augendæ erunt Missæ. Ratio est, quia voluntas Testatoris est, ut totus fructus rei suæ pro Missis expendatur. Adde in contrarium eamdem esse rationem; si ergo diminuta locatione, vel fructu diminuentur & Missæ modo supradicto; ergo aucto reditu Missæ erunt augendæ.

93 Una potest esse exceptio, quando raro contingit tale augmentum, & aliquando etiam raro fortasse defuit decrementum: tunc enim, unus annus compensatur cum alio, ut mox in simili dicam *n. 96.*

94 Quid, si eo tempore, quo augetur talis reditus, inveniatur, quod etiam sit auctum stipendium Missæ, poteritne, tunc compensari incrementum reditus cum incremento stipendii? *Resp.* Puto posse cum Rodriq. *t. 4. Summ. cap. 12. de Missa n. 10.* quia tunc servatur æqualitas inter augmentum utriusque.

Quid fiet, si augeatur taxa stipendii Missæ?

95 Dubitabis Decimosexto: An, si censu pro designatis tot Missis invariato, crescat taxa stipendii Missæ, v. g. erat medius Julius, fiat (Episcopo sic disponente, vel communi praxi sic acceptante) unus integer Julius: An, inquam, possit diminui numerus Missarum? *Resp.* posse diminui cum auctoritate Pontificis, & hanc esse unam ex causis moderationis Missarum; vidimus supra, & in casu necessitatis

sitatis idem posse affirmari, quod modo ex Castr. *n.* 90. insinuavimus: paritas rationis videtur ostendere, ut scilicet Ecclesia, vel Capellanus se indemnem servet, neque enim præsumitur Testator in tali necessitate injuste eos aggravare voluisse. Ita Bordon. *ref.* 25. *n.* 37. Aversa *de Euch. q.* 11. *sect.* 18.

96 Illud tamen tum in hoc, tum in casu, de quo *n.* 89. diximus, noto perlibenter: Si per annos præteritos Ecclesia habuit stipendium pro prædictis majus solito, ut esse consuevit, quando pinguem Capellaniam, ut legatum fundavit Testator, non posse statim diminui Missas, prætextu, quod taxa stipendii creverit, vel decreverit census. Ratio est, quia sicuti antea stetisti commodo tuo, ita tuo incommodo stare nunc debes, defectumque hujus anni compensare congruum est cum aliorum annorum excessu, ut modo simili *num.* 93. dictum est.

Quare tum hic, tum in dictis *n.* 91. *&* 93. judicio prudentis est decidendum, quando excessus, vel defectus est tantus, ut merito diminutio, vel auctio Missarum facienda sit.

Quid, si taxa stipendii decrescat?
Ubi,
An Religiosus stare debeat taxæ factæ ab Episcopo?

97 Dubitabis Decimoseptimo: Quid contra fiet, si invariato dicto censu pro tot determinatis Missis decrescat taxa stipendii: Erat v. g. unus Julius, nunc fiat medius Julius, eritne augendus numerus Missarum? Resp. Si ex circumstantiis constet, Testatorem noluisse Ecclesiæ pinguem reditum relinquere, augendum puto: Ratio est, quia tunc in casu hujus dubitationis Testator præsumitur velle censum adæquari Missis, & Missas censui: At si id non constet, & legatum, seu Capellania fundata præsumantur absolute, non puto augendum; quia tunc præsumitur Fundator suo Capellano, ut assolet, benefacere voluisse, posito, quod determinatas Missas præscripsit, & nihil aliud explicuit.

98 Sed dum meminimus taxæ stipendii, datur occasio quærendi: Utrum si Episcopus taxat unum Julium v. g. deberi pro una Missa, obligetur Religiosus exemptus stare huic taxæ? An potius possit a voluntarie dantibus recipere duos Julios, posito quod hoc sit stipendium summum, quod currit, abstrahendo ab Episcopi legitima taxa? Respondeo: Si voluntarie dentur, tamquam pinguis eleemosyna, tam Regularis, quam Sæcularis potest, quia taxa Episcopi non excludit liberalitatem Fidelium. Difficultas ergo sola consistit, quando quis det illud plus tamquam stipendium Missæ, aliter omnino non daturus; in quo casu cum certum sit, sæcularem Sacerdotem debere taxæ a suo Superiori legitime constitutæ se conformare, potest merito dubitari: An id etiam debeat Religiosus exemptus?

99 Dico hanc quæstionem similem esse illi: An Ecclesiastici teneantur stare taxis, & metis in pretio rerum, quas Principes sæculares legitime taxant: ita enim Ecclesiastici non sunt Principibus sæcularibus subditi, sicuti exempti non sunt subditi Episcopis. Quoniam ergo communior, & vera opinio est illos debere stare metis taxatis a Principe, si non directe, certe consequenter ex eo, quod posita tali meta pretium justum talis rei non erit indivisibile, nisi juxta illam metam; unde si quis plus accipiat, contra justitiam accipiet, quia sumit ultra debitum rei pretium. Ita Molin. Vasq. Bon. aliique, quos sequitur & citat Castr. *t.* 1. *t.* 3. *de legibus d.* 1. *p.* 24. *§.* 6. *n.* 1. Ideo etiam in casu nostro, posito, quod Episcopus taxat dandum pro stipendio Missæ unum v. g. Julium, unus Julius erit Missæ indivisibile stipendium, quare quidquid ex hoc solo titulo accipietur, contra justitiam erit. In casu enim Missarum, licet non interveniat vera venditio, & emptio, quia esset Simonia, tamen ut alibi insinuavimus, proportionaliter ad veram venditionem, vel emptionem, etiam in Missarum casu, discurrere debemus. Scio Navarr. & Bonac. apud Castr. *l. c.* negare Ecclesiasticos saltem sub mortali taxis Principum sæcularium subdi, unde idem puto dicturos in casu nostro de stipendio Missæ: sed illis ego propter rationem a nobis modo dictam assentiri non possum.

An Capellanus teneatur pecuniam expendere ad ornatum Altaris?

100 Dubitabis Decimo octavo. An Capellanus obligetur tunc ad Missas celebrandas, tum ad conquirenda Altaris ornamenta?

Respondeo: si sufficiant reditus tum ad designatas Missas, tum ad necessaria Altaris, teneri ad utrumque. Ad ipsum enim pertinet totum onus Capellaniæ, sicut onus Beneficii ad Beneficiarum; qui enim sentit commodum, & incommodum sentire debet. At si non sufficiant, distinguendum est: Si Capellania est pinguis ita ut per antecedentes annos supra justum stipendium Missæ aliquid habuerit Capellanus, licet nunc hoc superfluum cessaverit, puto teneri. Ratio est; quia de toto Beneficio, seu reditu præsumendum est provideri debere (quando aliunde provisum non est) tum Altari, tum justo Missæ stipendio, commutato anno fœcundo cum sterili. Si vero Capellania non est; nisi ad justum Missæ tuæ stipendium, censeo non teneri, quia secus tuis stipendiis militares, quare tunc qua ratione possit quid retineri de stipendio, dicam infra *§.* 5. *a n.* 7.

Justum autem stipendium computare potes in tui favorem illud, quod forte in tua Civitate est medium; sed justum si Episcopus illud legitime, idest, indivisibiliter non taxaverit; tunc enim juxta hoc, & non juxta infimum tuas rationes taxare debes. Dixi (in tui favorem) nam nisi fundator contrarium expresserit, præsumitur noluisse suum Capellanum stipendio infimo, licet justo, aggravare voluisse. An hæc præsumptio possit extendi ad concedendum tibi stipendium summum, aliis judicandum relinquo.

101 Docet Fraxinell. *de oblig. Sacerd. sect.* 4. *concl.* 5. *§.* 5. Capellanum non teneri facere restitutionem Missarum, si forte pecuniam expenderit ad ornandum quomodocumque Altare. Sed est distinguendum: Si enim sunt ornamenta necessaria (& quidem necessaria judico, quæ ornamento Altaris conveniunt, ut sunt aliqua congrua paramenta, mappæ, &c.) Fraxinello assentior: secus, si sint ad ostentationem, his enim cum jactura suarum Missarum fundatorem non consensisse, putandum est. Illud item eidem docto auctori post factum, sed non ante, concedo. Nam si bona fide id jam fecisse nunc inveniatur Capellanus, non esse obligandum ad Missas de suo supplendas puto, quia ea ornamenta jam denique in Altaris, atque adeo in Dei cultum cesserunt, nec mihi persuadere volo in tali bona fide fundatorem voluisse suum Capellanum urgere, imo non urgeret Capellanum in tali casu, sed ipsum Altare, cui attributa sunt ornamenta, nec in his factus est ditior Capellanus, sed Altare.

An compensare stipendium Missæ sibi non solutum aliquis possit?

102 Dubitabis Decimonono in hunc modum. Hæres, vel quilibet curavit, ut Sacerdos, pecunia credita, centum Missas celebraret, quibus celebratis, stipendium ei hæres non solvit. Post multum tempus idem oblitus præteriti debiti affert centum Julios eidem Sacerdoti, ut centum Missas celebret: licetne huic Sacerdoti eos recipere, & quia non habet aliam viam recuperandi stipendium celebratarum Missarum, sibi id compensare, non celebrando Missas nunc postulatas?

Resp. Posse, colligitur ex Peyrino *tom.* 3. *cap.* 1. *n.* 27. quatenus docet, si Monasterium fecit expensas, ad recuperandum stipendium pro Missis jam celebratis, nec eas recuperare alio modo a Petro v. g. qui illas Missas petiit, valeat, nisi retinendo partem eleemosynæ, quam forte idem Petrus pro aliis Missis celebrandis offerat, posse diminuere has alias Missas, & sibi juste factas expensas compensare. Ratio esse posset, quia propter justam compensationem potest sibi resarcire damnum, sive Sacerdos in casu nostro, sive Monasterium in casu Peyrini. Sibi ergo imputet ille, qui stipendium celebratarum non solvit, si postulatas nunc Missas non habet.

103 Certe in hac doctrina illud difficile mihi est: nam fac Missas celebrandas esse pro anima purgante, vel pro impetranda sanitate alicujus, non erit æquum, ut hi patiantur damnum in re tam gravi ob delictum debitoris illius, etiamsi anima, & infirmus ad eumdem debitorem pertineant. In illo igitur solum casu prædictam recompensationem admitterem, quo constaret, totum damnum esse solius debitoris, & nullo modo tertii.

§. IV. *Super illud* § 1. *n.* 9. Id vero ut deinceps, *&c.*

Ubi revocantur Privilegia Religiosorum.

1 Quoniam circa minuendum numerum Missarum concessa fuerint a Summo Pontifice nonnulla Privilegia, ea hic universa in futurum revocantur.

Et quia per illud (*in futurum*) denotari videbatur, non revocari dicta privilegia, quoad onera suscepta, de præterito: ideo dubitatum fuit, An illud (*in futurum suscipiendis*) intelligeretur de suscipiendis post privilegium. Respondit Sacra Congregatio esse intelligendum, ut vidimus §. 1. *n.* 35.

Ex qua responsione declaratur, ut notat ex Bordono Lezzana *tom.* 3. *V. Missa*, *n.* 15. hanc revocationem privilegiorum esse etiam quoad onera suscepta ante Decretum, si suscepta fuerint post privilegium, non vero esse revocatam, si talia onera fuerunt suscepta ante privilegiorum concessionem.

Quænam Privilegia hic revocentur?

2 Circa quæ dubitabis primo; quænam sint ejusmodi privilegia? Respondeo, esse fere sequentia.

Primum est Julii II. & Leonis X. Nam Julius II. apud Confectum *in Bulla* 7. *Julii II.* concessit Generali Minimorum Sancti Francisci de Paula, ut in visitatione, vel alias ubi forte contingeret Fratres multarum Missarum obligationibus prægravari, quibus satisfacere non valerent, dispensare posset, ut unam Missam cum novem Collectis, hoc est, cum novem Orationibus, celebrando, satisfacerent pro novem obligationibus, perinde ac novem Missas celebrarent, & cum septem Collectis pro septem, & sic infra descendendo, &c. & interim qui eas Missas fundaverant, participes essent omnium bonorum talis Religionis.

3 Hæc concessio, quia facta fuit nuncupatim Francisco Binact. tunc Generali, ideo successor obtinuit a Leone X. apud eumdem Confect. *in Bulla* 8. *Leonis X.* idem Privilegium universaliter his verbis: *Cum autem Fratribus, pro illorum sustentatione, aut alias, devotionis causa duo bajocchi, seu septem quatrini moneta Julia, pro celebratione unius Missæ, per Christi fideles communiter dari consueverit, &c.* & infra: *Nos omnibus Fratribus domorum dicti Ordinis in partibus Alemaniæ, & Boemiæ pro tempore existentium, ut de cætero, perpetuis temporibus, in celebratione unius Missæ novem, vel septem commemorationes, ad eorum devotionem, pro tempore recitata, pro septem, vel novem specialibus, & integralibus Missis, etiamsi illæ specialiter de Requiem forent celebrandæ, vel de quibuscumque Sanctis, vel alias quomodocumque; etiamsi pro illis recitandis eleemosynam reciperent, seu in posterum recipiant, plene satisfacere valeant, concedimus.*

4 Hoc Privilegium, licet sit concessum particularibus illis Fratribus Alemaniæ, & Boemiæ, tamen concessum intelligitur & aliis. Ratio est quia (ut notat Rodr. *tom.* 1. *reg.* 55. *art.* 18. Vide supra *l.* 1. *c.* 6. *§.* 4. *n.* 11. ex Delugo) adest Privilegium Pontificis, quo Privilegia concessa uni domui Mendicantium, intelliguntur concessa toti Religioni saltem in simili causa, atque adeo omnibus participantibus in Privilegiis, id quod iterum me dixisse memini *l.* 1. *c.* 6. *§.* 4. *n.* 11.

5 Secundum Privilegium apud Confect. *Bulla* 7. *Leonis X* & meminit Rodr. *tom.* 3. *q. reg.* 43. *art.* 17. est ejusdem Leonis X. concessum Minoribus, quod sic habet: *Cum sicut accepimus, contingat sæpius, ut Fideles ipsi plures Missas per eosdem Fratres celebrandas, elargita eis aliqua eleemosyna, committant, & in aliquibus regionibus in eleemosynam celebrationis unius Missæ certa pecuniæ quantitas valde parva, & tenuis dari consuevit, adeo quod vos ad eleemosynam, quæ singulariter a pluribus elargitur, tot Missas, quot sunt largientes pro singulis celebrare non valeatis.* Et infra: *Nos vobis, ac pro tempore existentibus Fratribus, quod celebrando unam Missam dumtaxat, si eleemosyna æquivalens unius Julii non elargitur, etiam si duas, tres, aut quatuor, plures Missas celebraturi, occasione diversarum, vel plurium eleemosynarum hujusmodi, essetis, & in dicta celebranda Missa pro omnibus, qui dictis Missis in eleemosynam usque ad summam hujusmodi contribuerint, vel contribuent in futurum, commemorationem in genere faciendo, in hac conscientiarum vestrarum puritati satisfactum fore, & esse indulgemus.*

6 Tertium Privilegium ap. Rodr. *in Bullar. in Bullis Sixt. IV. Bull.* 44. est concessum Monasterio S. Benedicti Vallisoletani per Nicol. Francum Nuncium Sixti IV. in hanc formam. *Reverendiss. Pater: Supplicatur Paternitati vestræ Reverendiss. ut Fratres quascumque eleemosynas, vel quæcumque legata pro perpetuis Capellaniis, vel alias libere, & licite possint recipere, & retinere sine prædicto onere, &c. Fiat ut petitur. Nicolaus Francus Legatus.*

7 Quartum Privilegium, apud Portell. *v. Missa n.* 2. est Martini V.

con-

concessum Patribus D. Hieronymi in Hispania, quod per extensum conscriptum ego nondum videre potui: in quo conceditur, quod illi non teneantur dicere, pro qualibet Capellania, ultra quatuor Missas in qualibet hebdomada, etiam si earum Fundatores, & Institutores defuncti ordinaverint quotidie Missam celebrari: & quod idem Papa dixit, hanc esse amplam satisfactionem per has quatuor Missas. Addit Portella *ib.* hæc verba: *Ego quoad concessionem hanc non dubito, quin fuerit facta, sed non consulo quod fiat; imo quod non publicetur sæcularibus ob periculum pusillorum.*

Hæc Privilegia, & si quæ alia fortasse fuissent, revocavit in hoc Decreto Sacra Congregatio.

An prædicta Privilegia legitime concesserit Summus Pontifex?

8 At vero, quanam ratione Pontifex hæc Privilegia concedere tunc potuit, in præjudicium eorum, qui eleemosynas obtulerunt? Profecto Pontifex Dominus non est bonorum Fidelium ut possit de iis suo arbitratu disponere, & Religiosis applicare.

Nihilominus, si recte attendas ad prædicta Privilegia, nihil incongruum concessum a Sancta Sede fuisse reperies: id quod non ut antiquiores aliqui apud Rodriq. *to. 1. q. reg. 43. a. 7. §. Tertia conclusio*, & Peyrin. *to. 1. in const. decim. Leon. X. n. 1.* defendunt, & quidem fingide; sed nova, facilioríque via, discurrendo per singula, si explico.

9 Primum Privilegium Leonis X. relatum *n. 2.* (quod idem est cum relato *n. 2.*) concedit, ut quandoquidem duos bajocchos dari, pro stipendio unius Missæ, ibi consuetum erat, concedit, loquam, ut per unam Missam sub novem commemorationibus celebratam satisfieret per novem, & per septem, pro septem, &c. Jam, ini rationem, ad quantam summam ascendat ea pecunia novies repetita. Certe bajocchi duo novies replicati sunt bajocchi decem & octo, hoc est, duo Julii Romani minus duobus bajocchis; crevit ergo, seu potius declaravit Pontifex illud stipendium duorum bajocchorum fuisse irrationabilem, taxavitque pro singulis in illis regionibus assignandos esse decem, & octo bajocchos, quod certe ibi, & in ea ætate, quando erat magna Sacerdotum penuria, non erat durum stipendium, quandoquidem nunc in tanta Sacerdotum multitudine, ut supra *c. 1. §. 1. n. 2.* diximus, solet esse diebus feriatis unus Julius, seu argenteus, hoc est bajocchi decem & in his diebus festis, duplicati, hoc est, bajocchi viginti. Adde, & expensas vini, ceræ, paramentorum, Ministri, & similium, quæ modo infra dicendo *§. 5. a n. 7.* extra stipendium censeri absolute possunt.

10 Quid autem ex facto computo consequitur? certe illud, quod stipendio sic juste a Pontifice taxato, poterunt deinceps Patres illi una Missa satisfacere pro novem exiguis stipendiis, quæ unita ascendunt ad justum, prout supra *§. 3. n. 50.* a nobis ex probabilissima sententia resolutum est. Nihil igitur Pontifex de bonis Fidelium disposuit, sed declaravit justum stipendium unius Missæ ibi esse duos Julios minus duobus bajocchis.

11 Secundum Privilegium relatum *n. 5.* concessit, ut pro multis offerentibus exiguam eleemosynam, quæ pertingeret usque ad Julium, una Missa applicaretur. Vides etiam hic nihil aliud fecisse Pontificem, nisi declarasse justum stipendium Missæ manualis esse unum Julium?

Non est igitur audiendus Collector Privilegiorum Mendicantium *in compend. Mendic. Tit. Miss. 3. §. 14.* apud Rodr. *t. 1. q. reg. 43. art. 17.* qui non valens id alio modo explicare, asseruit, hanc concessionem fuisse subreptitiam, nulliusque valoris, prout multi viri famosi Theologi, & Jurisperiti responderunt. Non est, inquam, audiendus, sicut & nec alii, frivolas explicationes afferentes, siquidem modo dicto justitia concessionis cognosci facile potest.

12 Tertium Privilegium allatum *n. 6.* quod est Legati Pontificis, si potest prædicta, vel alia interpretatione defendi, bene est. Secus, concedere Legatum suæ potestatis limites excessisse (licet bona fide) non est inconveniens.

13 Quartum Privilegium concedit pro qualibet Capellania quotidianæ Missæ, celebrari Missas quatuor in hebdomada. Id quod ideo concessisse Pontificem mihi credibile est, quia Capellaniæ illæ tenues erant, & exiguæ; reduxit igitur ad rationabile stipendium, ut scilicet deperditis forte Capellaniæ redditibus, auctis rerum pretiis, &c. fieret justa Missarum reductio: id quod decernere ad Sanctam Sedem pertinere, nunc explicite declaravit *§. 1. n. 7.* Sacra Congregatio.

Duo Privilegia concessa post hæc Decreta de Celebratione Missarum.

14 Dubitabis secundo. An post hæc Decreta sit aliquod Privilegium de hac re concessum Regularibus?

Resp. esse duo: Nam primo Urbanus VIII. anno sequenti post evulgata dicta Decreta, idest 13. Julii 1626. concessit procuratori Generali Minimorum, ut legata Missarum perpetua exigua, & oneri annexo imparia, ad rationem quinquaginta scutorum monetæ Romanæ (quæ unciis circiter viginti Siculis respondent) pro qualibet Missa quotidiana reducerentur. Ita Peyr. *to. 2. const. 5. Urbani VIII.* Marchin. *de Or. tr. 3. p. 2. c. 20. n. 7.* Vides Summum Pontificem nequaquam libere disponere de Fidelium bonis, sed solum concedet, ut taxentur Missæ ad rationem justi stipendii?

15 Secundo, idem Urbanus VIII. 6. Augusti 1639. approbando Constitutiones Fratrum Minorum concessit, ut ii, in primo eorum Capitulo Missas, quas haberent annuas quotidianas, reducerent ad rationem sexaginta scutorum annorum. Ita Lez. *V. Missa n. 31.* Quod Privilegium eamdem habet explicationem. Nequa te offendat modo quinquaginta, modo sexaginta audire; stipendia enim hæc ad modum pretii rerum, habent Medium, Infimum, & Summum.

16 Sed petet quis: An his duobus privilegiis fruantur alii Religiosi participantes in privilegiis?

Concedit Marchin. *dict. n. 7.* Negat Lezan. *dict. n. 31.* Ille, ob rationem universalem, quod participantes communicant in privilegiis concessis, & concedendis. Hic, quia putat hæc non esse privilegia, sed reductiones particulares, quas Pontifex ad petitionem particularium fecit, quæ certe aliis non communicantur. Secus, quando Pontifex concedit v. g. uni Conventui alienationem alicujus boni immobilis, concederet omnibus participantibus. Adde quod jam amplius hi Religiosi non tenerentur adire Pontificem ob reductionem Missarum, cum ipsi possint facere, & tamen praxis est in contrarium.

17 Sententia concedens est probabilior quoad concessionem allatam *n. 16.* Ratio est, quia illa privilegium est, non vero reductio, nam non reducit ipse Pontifex, sed dat facultatem reducendi, & quidem per Diploma approbans Constitutiones Fratrum, id quod satis ostendit esse concessionem universalem. Ad id, quod additur, respondeo primo: esto propter reductiones Missarum quotidianarum illi non obligarentur ad Pontificem confugere: obligarentur tamen propter alias reductiones non quotidianas, & quando reductio instat, ut fiat extra Capitulum. Sed respondeo secundo, concessionem solum loqui de reductione facienda in primo Capitulo, & non amplius; quare si occurrat facienda alia reductio post illud Capitulum, certe ad Sanctam Sedem erit recurrendum.

§. V. Super illud §. 1. n. 10. Ac similiter, &c.

Ubi

Prohibetur, ne Sacerdos, retenta parte eleemosynæ, Missam alteri celebrandam committat.

1 SAcerdos cum receperit a Fideli argenteum integrum, ut Missam pro illo celebret, dat argenteum medium Petro similiter Sacerdoti, ut sui loco satisfaciat; medium vero sibi retinet; potestne id licite efficere? Decidit Sacra Congregatio supra *§. 1. n. 10.* non posse.

2 Et quia dubitatum fuit: An saltem possent Rectores Ecclesiæ aliquid sibi retinere pro expensis necessariis, vino, cera, Hostia, paramentis, & similibus. Respondit *ibid. num. 36.* posse Rectores Ecclesiæ pauperis, non vero ejus, quæ sufficientes habet reditus: advertitque, ne plus justo excedant hæ expensæ, & nihilominus, his deductis, curandum esse tot celebrari Missas, quot fuere præscriptæ ab offerentibus eleemosynam.

3 Rursus fuit dubitatum, An Beneficiatus, qui potest per alium celebrare, teneatur huic alii dare stipendium ad rationem Beneficii? Respondit *n. 37.* satis esse, si det eleemosynam congruam secundum morem Religionis, si aliud in fundatione cautum non fuerit.

4 Denique, An ille, cui datur stipendium manuale majus solito, pro Missa, debeat totum dare alteri, cui forte illam celebrandam committit? Respondit *ibid. n. 28.* debere totum dare.

5 Vides discrimen? Id, quod concessum est Beneficiato habenti forte pingues reditus pro onere Missarum, negatur recipienti eleemosynam manualem pro Missis. Et quidem merito, nam huic fideles totam eleemosynam dant pro ipsa Missa; ibi Fundatores dant etiam pro ipsa commodiore sustentatione Beneficiati, ut alacrius serviat, &c.

6 Quæres; recipiens eleemosynam manualem, si non servet hoc Decretum, peccatne mortaliter? Resp. cum Peyr. *const. 9. Urbani III. §. 4.* alios affirmare, quia tam subtilis districtio Sacræ Congregationis, in re tam gravi, id tam serio intendisse demonstrat. Ita Bordon. *res. 26. num. 28.* Alios negare, quia in Decreto hujus rei nulla adsunt verba indicantia culpam mortalem, & ex alio capite nulli tunc fit injuria; non Sacerdoti celebranti, quia stipendium minus voluntarie, ut supponimus, acceptat; non petenti Missam, jam enim illa pro ipso celebratur.

An alii, præter Rectores Ecclesiæ, possint retinere expensas pro vino, cera, ministro, paramentis, &c.

7 Sed adhuc dubitabis primo: An sicuti Rectori Ecclesiæ pauperis conceditur, posse retinere prædictas expensas; ita possit Sacerdos legatarius, qui non sit Rector. Sacerdos v. g. cui relictum fuit annuum legatum pro celebrandis tot Missis, potestne exposcere aliquid plus, ut faciat dictas expensas?

8 Idem quæritur in eleemosynis manualibus: potestne exposcere Sacerdos aliquid plus (sed rationabile) quo satisfaciat Ministro inservienti, vel insumat pro cera, vino, &c.

9 Resp. utrumque posse juxta dicta *n. 2.* Sicut March. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 18. n. 26* quia nemo cogitur insumere de suo in gratiam alterius; id tamen non consulerem diviti, quia sapit indignam avaritiam. Confirmatur responsio, quia merito alicubi taxantur hæ expensæ separatim ab ipsius Missæ stipendio, ut vidimus supra.

De hoc (retenta parte stipendii) est notanda, atque a te fugienda propositio damnata ab Alexandro VII. quæ est hujusmodi. *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.*

An Capellanus, vel legatarius pinguis retinere possit partem stipendii.

10 Dubitabis secundo: An quod concessum est *n. 3.* Beneficiato, concedatur Capellano, vel legatario pingui? Resp. affirmative, modo det justum stipendium alteri. Ita Delugo *de Euchar. disp. 21. sect. 2. n. 30.* Aloys. Ricc. *in decis. p. 2. decis. 219. n. 3.* citans Sotum Navarr. Bejam. Licet etiam Sacra Congregat. meminerit solius Beneficiati, cum eadem sit ratio, includuntur cæteri similes; sive sint principales, sive subrogati, quia *subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur*: modo non sit eleemosyna manualis, ut *ibid.* dictum est.

11 Rogas: Quantum est hoc justum stipendium? Quantum lex Diœcesana taxavit, quod apud nos esse fere unum Julium pro una Missa feriata, & circiter duplicatum pro festiva, supra diximus *c. 1. §. 1. n. 2. & §. 3. n. 35.* Quod si alicubi taxatum non fuerit, illud erit justum, quod fuerit communi consuetudine introductum; in quo casu (sicuti accidit in rerum pretiis non taxatis) erit reperire summum, medium, infimum, & Beneficiatus non obligabitur, in prædicto casu, nisi infimum dare: jam enim hoc justum stipendium est.

An quilibet alius possit alteri committere Missam, retenta parte stipendii?

12 Dubitabis tertio: An in aliquo tandem casu id alicui Sacerdoti liceat in manualibus eleemosynis.

Resp. quamvis id absolute Congregatio neget, ut vidimus *n. 4.* adhuc tamen tres Exceptiones, seu declarationes admitti debent.

Prima est. Si alicubi hoc Decretum non sit acceptatum, quæ est communis doctrina in legibus positivis. Id, quod hic innuere volui, quia Marchin. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 32. n. 8. fine*, ait, se audivisse, in multis Italiæ locis, & Romæ, in multis Collegiatis, hoc Decretum, quoad hanc partem, non servari.

13 Secunda. Si ego Sacerdos recepi liberaliter a Petro pro una Missa unum v. g. aureum, pingue scilicet stipendium, si Petrus dedit præcise, & simpliciter pro Missa, ita ut liberalitas exercita fuerit, in favorem, ut ita dicam, Missæ, ipsiusque obsequium; certe non possem dare alteri Sacerdoti celebraturo pro eodem Petro unum Julium, justum scilicet stipendium, quodque superesse, mihi retinere. Ita Diana *p. 2. tr. 14. res. 12.* At si fuit ex liberalitate, circa meam personam, quia sum illius amicus, vel quia sum pauper, &c. utique

P possime.

possem. Ita Aloys. Ric. *in dec. p. 3. dec. 219 n. 3.* Ratio est, quia in priori casu stipendium fuit pro Missa, quod stipendium integrum debet dari ex Sacra Congregatione; in posteriori, non fuit pro Missa, sed pro alio titulo.

14 Tertia. Si Sacerdos, cui ego committo Missam celebrandam, sit expresse contentus modica parte, etiam infra infimum stipendium, meliore parte mihi relicta, in rigore possum modicam illam partem ei dare. Ita Aloys. Ricc. *Ibid. fine.* Ratio est, quia sicuti potest mihi talis Sacerdos gratificari, dicendo pro mea commissione Missam sine ullo stipendio, neque id prohibuit unquam Congregatio, quia id est mera liberalitas Sacerdotis: ita & potest mihi gratificari condonando partem, quæ est adhuc partialis liberalitas.

Dixi (in rigore) nam sunt duo omnino Scopuli timendi. Alter: ne Sacerdos ille metu, vel alio simili affectu ducatur ad id: quasi timeat, ne inveniat in posterum eleemosynas pro Missis, nisi nunc condonet partem, jam enim tunc non esset ex liberalitate. Alter: ne tali modo in periculum incidas sordidæ negociationis.

15 Denique, quod hactenus diximus, tum de prohibitione, tum de ejus exceptionibus, puto probabile esse, extendi etiam ad Parochos, seu ad Collectores Missarum, qui plura stipendia congregant, & deinde inter Sacerdotes stipendiarios distribuunt. Ratio est, quia quamvis hi non suscipiant onus dicendi Missas, unde videantur ex Suar. *de Sacr. disp. 86. sect. 3. §. Hac vero occasione*, saltem pro labore colligendi, & distribuendi posse sibi aliquid retinere, nihilominus quia adhuc hæc eleemosyna datur pro Missis, debet, secundum hoc Decretum, integre dari Missam celebranti, nisi adsit, ut dictum est, aliqua ex dictis tribus exceptionibus.

Sed certe, quia Decretum hoc solum dirigitur ad Sacerdotes, ibi: *Prohibet Sacerdoti, ne parte Eleemosynæ retenta, &c.* non audeo condemnare ejusmodi Collectores, & Sacristas (etiamsi sint Sacerdotes, sed non ut talibus assignetur eleemosyna, hoc est, ut ipsi Missas celebrent, sed ut celebrandas curent) si moderatam pro labore mercedem ex datis pro Missa suscipiant. Ratio est, quia cum prohibitio sit odiosa, est restringenda ad solum expresse prohibitos; prohibiti autem sunt solum Sacerdotes, quibus eleemosyna datur pro Missis, quæ ab ipsis sint celebrandæ. Cæteri ergo servent id, ad quod obligantur jure naturæ.

Ad idem reducitur, si quis, cum sit procuratus, ut centum v. g. Missæ celebrentur, quæ Missæ in hac Urbe solent dici v. g. pro ducentis Juliis, si quis, inquam, per industriam suam mittat, seu eat ad aliam Urbem, ubi intra expostulatum tempus, dicantur pro centum Juliis; puto enim non esse improbabile posse talem procuratorem, retinere sibi alios centum. Ratio est, quia sumi potest paritas a servo, qui per extraordinariam (nam ad ordinariam, & moralem obligatur ex ipso famulatu) per suum laborem emit res minoris, quam valeant communiter in foro; potest enim retinere, quod superest, utpote fructum suæ industriæ, pari ergo modo in casu nostro.

Illud tamen perdiligenter in nostro casu notandum est, id non posse fieri, quando ex circumstantiis animadvertetur, dantem eleemosynam non voluisse solum ipsum Missarum numerum, sed voluisse benefacere loci Sacerdotibus, vel honorare Ecclesiam, vel quid simile, ut ex se patet.

§. VI. *Super illud §. 1. n. 11.* Præterea ne in Ecclesiis, *&c.*

Ubi præcipitur, ut mobilia relicta pro Missis perpetuis, quamprimum investiantur in bonis immobilibus fructiferis.

Licet hoc Decretum primo aspectu videatur explicatione non indigere, involvit tamen difficultates non contemnendas.

An Decretum hoc loquatur de nondum acceptatis?

1 Dubitabis enim primo: An si alicui Ecclesiæ relinquatur aliquod mobile, pro onere Missæ perpetuæ, sed nondum Ecclesia acceptavit, obligentur Ecclesiæ Rectores talem investituram, seu applicationem exequi?

Resp. non obligari, quia si nondum Ecclesia acceptavit, cum suum non sit, de illo disponere non potest. Illud autem ex Regulis universalibus supponas, eum, qui causam dat irrationabilem, ne acceptetur, juxta damnum, quod facit, peccare, & ad restitutionem teneri.

Quodnam mobile investiendum sit?

2 Dubitabis secundo: de quonam mobili hic agatur? Resp. de omnis qualis est pecunia, argentum, aurum, suppellex, &c. quæ relicta sunt pro onere perpetuo Missarum. Ita Barbos. *de appell. verborum, V. Bona, n. 5.*

3 Quod si Testator magnam summam pecuniæ pro Missis relinquat, nec explicet, an intendat relinquere pro perpetuis, an pro temporaneis, idest, simul eodem tempore dicendis: puto intelligi regulariter de perpetuis, atque adeo prædictam summam debere converti in annuos reditus, & investiendam ad præscriptum hujus Decreti. Ita Bon. *de contr. d. 12. q. 13. q. 17. p. 7. n. 6. §. ex quo sequitur.* Ratio est, quia communiter non solet legari magna summa nisi pro Anniversariis perpetuis. Dico (communiter) nam si legatum fuerit a Principe, aut valde divite, cum hi soleant magnam pecuniæ vim legare pro celebrandis simul multis Missis, pro his erit tunc pecunia distribuenda, semper habendo præ oculis Testatoris mentem, quæ ex circumstantiis, verbis Testamenti, & similibus est diligenter investiganda.

Quandonam urget onus celebrandi Missas in hoc casu?

4 Dubitabis tertio: quandonam incipiat obligatio celebrandi, statimne post depositum pecuniæ, an post acceptationem Ecclesiæ, an post factam investituram? Resp. post investituram. Sic March. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 15. n. 18. §. Quæres Quinto.* Ratio est, quia tunc incipit stipendium, ergo tunc & onus. Quod si propter culpam alicujus res differtur, is delinquet, & restitutioni erit obnoxius.

In quonam bono immobili debeat ejusmodi mobile investiri?

5 Dubitabis quarto: Cujus conditionis esse debeat bonum immobile, ut huic Decreto, per investituram in illud, satisfiat? Potest nimirum talis pecunia implicari, Primo in emendo aliquo prædio, domo, horto, pomario, molendino, vinea, vel simili.

Secundo, in emendo aliquo censu, seu annuo reditu perpetuo.

Tertio, in extinguendo proprium censum, quo forte gravatur talis Ecclesia, quæ onus perpetuum Missarum susceptura est.

Quarto, in solvendo residuum pretii alicujus prædii, quod eadem Ecclesia, non dato toto pretio, forte emerat.

Quinto, in redimendo aliquod prædium, quod eadem Ecclesia forte vendiderat, pacto inito cum ementibus, ut obligarentur, reddito ab Ecclesia pretio retrovendere.

Sexto, in imponendo censum super bona propria Ecclesiæ.

Septimo, in fabricanda parte Conventus.

6 Hæc fuse persequi pertinet ad Jurisperitos: pro nostro tamen instituto spectante forum conscientiæ, Dico in aliquibus ex primis quinque modis certum, in omnibus iisdem quinque probabile saltem esse quod possit. Ratio universaliter est, quia ex verbis, & intentione Decreti nihil aliud requiritur, nisi ut pecunia illa, seu bonum mobile fiat immobile, id est perpetuum, & fructiferum, ut sic sustinere valeat onus perpetuæ Missæ. At si pecunia implicetur aliquo ex his prædictis quinque modis, id sufficienter habetur. Ergo, &c.

In sexto, & septimo modo non posse, mox patebit; nam excurret breviter per singulos.

7 Quoad primum, non videtur esse difficultas, imo id maxime intenditur: ut nimirum possideatur ab Ecclesia bonum immobile, qualia supponimus esse ea, quæ ibi numeravimus, saltem quoad intentum S. Congregationis, unde annui fructus percipi soleant.

8 Quoad secundum, jus census, seu annui reditus perpetui immobile bonum est, & frugiferum. Ita Barbos. *de Appell. verb. v. immobilia, n. 1.* est enim perpetuum, & fructus redit, quibus sufficienter, ut in humanis, & non minus, quam in alio immobili fundo, providеatur perpetuitati Missarum.

9 Quoad tertium, dum extinguitur census, quem Ecclesia super sua bona aliis debet, quasi acquirit illum reditum annuum perpetuum pro se, quo acquisito, sustinere jam potest onus Missæ. Cavendum tamen est, ne Ecclesia etiam post extinctum censum, vel sit insufficiens, vel prudenter timeatur fore negligens ad novum onus, quod suscipit.

Non sic, si quis investit dictam Pecuniam super bona immobilia suæmet Ecclesiæ exemptæ a simili censu, quia tunc nihil de novo acquirit ipsa Ecclesia, unde fructus habeat, ad onus Missæ sustinendum; nam propterea non posse sic dictam pecuniam investiri puto cum Lezzana ex Bordono, *v. Missa n. 37.*

10 Quoad quartum, dum solvitur residuum illud pretii pro prædio, perinde est, ac si pars prædii nondum empta, nunc ematur: jam ergo satis pecunia in immobili bono implicatur.

11 Quoad quintum, quod est magis controversum, inde probatur, quia quemadmodum in prædictis quatuor casibus, ita in quinto, satis pecunia investitur in re immobili, hoc est in illo prædio, quod de novo reddit ad Ecclesiam, quodque jam fructus reddit, quo pacto satis impletur mens sacræ Congregationis. Quare non videtur March. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 15. n. 28. §. quæro ergo primo*, consequenter loqui, dum concedit per prædictos quatuor modos, satisfieri menti Congregationis, non vero per hunc quintum.

Dices cum eodem Marchino: potest occurrere, ut anteriores creditores, quorum hypotheca non remansit extincta per venditionem subsecutam, sed rem venditam associavit, semper agere valeant contra prædium retroemptum, & illud evincere, atque adeo posset amitti legatum.

Confirmatur, quia Sacra Rota apud Farin. *t. 2. dec. 563.* propter hoc fundamentum in simili quadam quæstione rejecit hunc quintum.

12 Resp. advertendo prius, quod in omnibus investituris semper præ oculis haberi debetur immobile, in quo pecunia applicatur, non debere esse ita aliis hypothecis, seu obligationibus affectum, ut sit periculum, quod ab aliquo evincatur cum damno legati. Quis enim legitime implicabit pecuniam in emendo prædio, in quod uxor v. g. habet jus suarum dotium, vel quid simile? certe hoc esset pecuniam perdere, non implicare. Hoc posito: Dico non esse mirum, quod, si in illo prædio retrovendito sint anteriores Creditores, non possit inibi investiri pecunia, quia instat periculum dictum; jam ergo, si non sint ejusmodi anteriores, poterit; atque adeo stat nostra doctrina, quod ex vi retrovenditionis possit. Cæterum & in hoc quinto, & aliis præcedentibus modis semper similia pericula a diligente negotiatore cavenda sunt.

13 Ad confirmationem Resp. Sacram Rotam ideo in illa decisione hunc quintum modum rejecisse, quia contra prædium retrovenditum timebantur, & fortasse aderant anteriores, non autem ex vi contractus retrovenditionis, ut dictum est.

Quoad sextum dictum est obiter *n. 9.*

Quoad septimum dico non esse audiendum doctiss. Bordonum *in Consil. Reg. res. 25. n. 34.* docentem; dictam pecuniam posse implicari in fabricanda parte Conventus, vel in alia re simili non faciente actu fructus. Ratio est jam dicta, quia sic non implicaretur eo modo, quo requirit Sacra Congregatio, hoc est, ut possit ex ejus fructu onus Missarum sustineri.

14 Denique adverte, non solum bona immobilia, in qua dicta pecunia erit implicata, si contingat auctoritate Pontificis alienari, debere eorum pretium in alia immobilia investiri toties, quoties; sed etiam si contingat alienari cum eadem facultate bonum immobile, v. g. Fundum, Molendinum, Domum, &c. relicta a Testatoribus ut cum eorum fructibus sustineantur onera perpetua Missarum. Ratio non solum ducitur ex eo, quod hæc sunt bona Ecclesiastica immobilia; atque adeo eorum pretium immobile reputatur; & consequenter id super quod bonum stabile venit investiendum: sed etiam quia dum Sacra Congreg. ita disposuit de immobilibus emptis pecunia addicta illis Missis: multo magis id disponere videtur (& quidem sub iisdem pœnis) de similibus immobilibus relictis pro dictis perpetuis Missis.

Quantum extendatur illud, quamprimum investiendi?

15 Dubitabis quinto. Quantum sive hæres, sive quicumque alius, ad quem pertinere contigerit, expectare, sine scrupulo, poterit, ad dictam pecuniam investiendam?

Resp. etiam si multum expectet, quando non invenitur modus utilis investiendi ad præscriptum Testatoris, non peccat; quia illud (*quamprimum*) intelligitur, Quamprimum prudenter, & utili negotiatione poterit.

At si expectetur ex mera negligentia, tunc erit culpa, quando infert grave damnum Testatori, cum is scilicet per executoris negligentiam fundatarum Missarum suffragiis defraudatur. Non est tamen id metaphysice exponendum, sed moraliter, ut ea cura adhibeatur, eoque tempore fiat, quo similia gravia negotia fieri communiter solent: quod potius arbitrio prudentis, quam certa regula definiri valet.

Quantum extendatur illud, statim pecunia deponatur.

Et quid significat illud, Ædem Sacram.

Quod intra triduum fit, fieri statim habemus in jure *l. fin. C. de errore Adv. & l. fin. C. de judiciis*, poterit ergo talis depositio fieri intra triduum: & merito, nam si majorem celeritatem vellemus, nimis stricte leges, quæ debent esse humanæ fragilitati accommodatæ, interpretaremur.

Ædis

Ædis sacræ nomine puto intelligi locum forte in tali Monasterio, vel Ecclesia destinatum ad hæc similia deposita gravia conservanda: qui si non sit, jam monet Sacra Congreg. ut deponantur apud personam idoneam. Cum autem ita loquatur sub illa distinctione *Vel*, puto, etiam si adesset talis Ædes sacra, se posse apud personam idoneam conservare, etiam si ejusmodi persona esset proprii Monasterii; dummodo sine fuco, & fallacia secura judicaretur pecunia, quod scilicet in alios usus non consumeretur. Ratio est, quia jam satis superque finis a lege intentus haberetur.

Quid intelligatur illud, pro Missis perpetuis?

16 Dubitabis sexto, An pecunia relicta non pro Missis dicendis in perpetuum, sed in longum tempus, v. g. pro quadraginta, vel centum annis, ex vi hujus Decreti, sit modo dicto investienda?

Resp. negative cum Lezzana v. *Missa n. 37.* Perpetuum *l. Jurisperitos ff. de excusat. tut.* significat proprie tempus non habens certum finem, esto aliquando tempus centum annorum, imo infra centum annos, dicatur etiam perpetuum. In legibus autem benignior semper interpretatio est facienda, ut quanto minus possumus, libertatem lædere concedamus. Possunt tamen ex alio capite astringi executores, vel legatarii ad investiendum, ut scilicet talem pecuniam fructuose investiant, quo securius dictum onus a Successoribus pro suo tempore impleatur.

§. VII. *Super illud §. primi n. 12.* Ad hæc Sacra Congregatio, &c. Ubi

Præcipitur, ne suscipiantur onera perpetua sine licentia.

1 PRæcipit Sacra Congregatio sæcularibus Sacerdotibus sub Interdicto ingressus Ecclesiæ, & Religiosis sub privatione, & inhabilitate ad officia, privationeque vocis activæ, & passivæ, ipso facto incurrendis, ne suscipiant onera perpetua Missarum, sine licentia in scriptis, & gratis concedenda ab Episcopo, seu Vicario Generali, vel Generali, seu Provinciali.

2 Et quia dubitatum fuit, an hæc prohibitio dirigeretur non solum ad Rectores Ecclesiarum, sed etiam ad privatos Sacerdotes, si quando illis tale quid relinquatur. Respondit *num. 24.* etiam ad hos dirigi.

Notandum est autem illud *onera perpetua*; nam propterea recte nonnemo, ut Verricell. *tr. 8. q. mor.* 55. advertit, Capellaniam amovibilem non includi in hac prohibitione.

Ad quosnam dirigatur prohibitio suscipiendi onera perpetua sine licentia.

3 Sed adhuc dubitabis primo, quosnam comprehendat dicta clausula? Occurrit enim non raro ut Testator committat hæredibus, vel alteri cuilibet, ut eligant Sacerdotem, qui celebret Missas ad intentionem ipsius Testatoris: quo Sacerdote mortuo, eligant alium, & sic in perpetuum. Dubitabis ergo, an dicti hæredes, ut acceptent hoc onus eligendi Sacerdotem, qui se obliget ad dicendas Missas, indigeant licentia Episcopi?

4 Resp. non indigere. Ratio est, quia in hoc casu, nec hæres, nec alter (quantumvis Rector Ecclesiæ fortasse sit) suscipit onus Missarum, sed curam procurandi, ut alter sub annuo stipendio, veluti sub manuali eleemosyna se obliget ad Missas, de qua cura præsens Decretum non loquitur.

An pœna hic lata requirant sententiam declaratoriam?

5 Dubitabis secundo: Cum pœnæ relatæ *n. 1.* incurrantur ipso facto, & absque declaratione, an adhuc necessaria sit sententia declaratoria criminis, hoc est, sententia Judicis legitime pronunciantis transgressorem recepisse onus perpetuum sine licentia?

6 Resp. Communis doctrina est, quod aliquæ pœnæ impositæ ipso facto in legibus non indigeant ejusmodi sententia. Lege Th. Sanch. *l. 9. de matr. disp.* 30. Laym. *de legib. tr. 4. c. 5. n. 5.* aliosque *ib.* citatos. Tales sine dubio censentur ab omnibus pœnæ Excommunicationis, Suspensionis, Interdicti, Irregularitatis ipso facto latæ: aliquæ vero indigeant, quales sine dubio item sunt pœnæ Mortis, Amissionis bonorum, Exilii: in quibus etiamsi dicat lex, quod transgressor ipso facto, & absque alia declaratione illas incurrat, licet ex vi talis clausulæ non sit necessaria sententia declaratoria pœnæ, hoc est, sententia, quæ pronunciet talem transgressorem incidisse in dictas pœnas; necessaria est nihilominus sententia declaratoria criminis, hoc est, sententia quæ pronunciet talem transgressorem incidisse in tale crimen, ad quod eæ pœnæ eo ipso consequuntur: cur autem ita sit in his, & non in illis? Respondet Sanch. *l. c.* se non invenire adæquatam rationem, sed solum, quia ita usu receptum est.

Inhabilitas autem ad Beneficia, & inhabilitas ad suffragium ferendum ipso facto lata utrum sint ex indigentibus sententia declaratoria criminis, an non, est controversum; probabile tamen censet Sanch. *l. c. n. 5.* indigere, ut videre facile est apud ipsum.

Ex his, in casu nostro, distinguendum omnino est. Vel enim dubitatio præsens procedit de Sacerdotibus sæcularibus, contra quos fulminatur pœna Interdicti ingressus in Ecclesiam, & tunc dico, hanc non indigere sententia declaratoria criminis, sed statim tales transgressores se tanquam Interdictus abstinere debere ab ejusmodi ingressu. Ratio est, quia Interdictum, ut modo diximus, numeratur inter pœnas, quæ tali sententia non indigent. Vel dubitatio procedit de Religiosis, quibus imponitur pœna inhabilitatis ad officia, & privationis vocis activæ, & passivæ: & tunc dico hac in opinione satis probabili indigere, ac propterea ante sententiam non obligari transgressorem Religiosum se tanquam inhabilem, & privatum gerere. Ratio est; quia inhabilitas ad officia, & privatio vocis activæ, & passivæ, vel idem sunt cum inhabilitate ad Beneficia, & ad suffragia ferenda, vel perinde se habent, ac illæ, quæ (ut *n. 6.* diximus ex probabili sententia) talem sententiam declaratoriam requirunt.

Quis possit absolvere in prædictis?

9 Dubitabis tertio, Quis possit absolvere has pœnas, si forte in illas aliquis incurrerit?

Resp. si hæ pœnæ essent Summo Pontifici reservatæ; cursus si incurrerentur, propter delictum adulterio gravius, esset aliqua difficultas: nunc vero facilis est responsio, posse nimirum absolvi vel ab Ordinario, vel a Superiore Regulari respective ad suos subditos. Sic Lezzan. *to. 1. c. 10. n. 34. & 35.* Ratio est, quia cum non sint reservatæ, semper Ordinarii, & Prælati intelliguntur esse in suo jure valendi eas remittere, quando incurruntur ob crimina minus gravia, quam sit adulterium, ex declaratione Alexandri III. *At si Clerici §. De adulterio*; at certe adulterio minus grave est hoc, de quo agimus.

An licentia hæc valida sit sine scriptura?

10 Dubitabis quarto. De validitate licentiæ, quæ hic requiritur, si forte habeatur tantum oretenus.

Resp. adhuc tunc fore validam. Ratio est, quia illud, quod habetur in Decreto (*cum licentia in scriptis concedenda*) notat modum, non conditionem, & quidem adjectum actui perfecto: quoniam ergo tunc non vitiatur actu, ut vidimus supra *l. 1. c. 4. §. 1. n. 40.* nec vitiabitur hæc licentia, si scriptura deficiat. Quod autem scriptura, hic ut modus, non ut conditio, requiratur, si aliunde non pateret, idem probatur: quia ex Sanch. *l. 3. de matr. disp.* 233. *n. 2.* forma expressa in mandato, quando non pertinet ad essentiam actus, non habet rationem conditionis, sed modi actum non vitiantis: At scriptura non pertinet ad substantiam licentiæ, ut ex se patet; ergo, &c.

An sit valida, si non sit gratis concessa?

11 Dubitabis quinto. Quid si licentia concedatur pretio mediante? Respondeo licentiam esse validam, quamvis illicite datam. Ratio est eadem, quia illud, quod est in Decreto (*cum licentia gratis concedenda*) significat modum, non conditionem, ut modo de voce (*in scriptis*) dictum est.

12 Certe (ut id hac occasione obiter dicam) quando in concessionibus Indulgentiarum ponit Pontif. *esse gratis publicandas ab Ordinariis*; si talis clausula ponatur solum enunciative, & solum notans id, quod jure debetur, nimirum has gratias esse sine pretio concedendas, valida erit Indulgentia, etiam si aliquid ab Ordinario recipiatur. At si ponatur clausula invalidans in hunc fere modum; *ne aliquid recipiatur, alioqui indulgentia sit nulla*; nulla erit, si quid recipiatur. Ratio utriusque dicti est, ex Sanch. *ib. n. 4.* quia ibi notatur modus tantummodo, hic clausula illa clare invalidans habet vim conditionis; unde nisi fiat juxta dictam clausulam, invalida erit concessio. Redeo ad nostra.

An valide suscipiat onus perpetuum missandi, qui sine licentia suscipit?

13 Dubitabis quinto, An si quis, esto delinquat (de quo mox §. 8. *n. 18.*) valide tamen onus perpetuum contrahat, si sine licentia illud admittit?

Resp. Clausula Decreti hæc est, *Neque imposterum onera perpetua suscipient Missarum celebrandarum sine licentia.* Si ergo hæc clausula est irritans, invalide contrahet, si solum est prohibens, sane contrahet valide. Id ergo quærendum nobis est.

14 Suar. quem Theologi fere omnes sequuntur, Sanch. Mol. Sales aliique apud Castr. c. *1. tr. 3. de leg. dis. 2. p. 8* docet, ex eo solum, quod lex prohibeat actum, non censeri actum nullum in conscientia, si fiat contra talem legem: sed si Legislator velit nullitatem talis actus, debet in lege verbis id explicantibus disponere.

Contra: Jurisperiti fere omnes, Bald. Tiraquell. aliique apud Castr. *l. c.* communiter docent, statim atque lex prohibet actum, censeri illum nullum reddere, v. g. si ferretur lex in hunc modum, *Ne quis quidpiam hoc anno mutuum det.* Theologi affirmant, quod nisi in tali lege addatur clausula irritans in hunc, vel similem modum (*quod si dederit, nullus sit talis mutui contractus*) erit validus talis mutui contractus, esto annullari per sententiam possit a Judice.

At Jurisperiti asserunt, sive addatur, sive non clausula irritans semper fore irritum, & invalidum ejusmodi contractum.

15 Ratio Jurisperitorum est, quia nihil prorsus contra voluntatem Superioris potest voluntas inferioris. Ratio Theologorum est quia prohibere, & irritare sunt omnino distincta, prius enim dicit, ne fiat: posterius vero, ne valeat actus. Et sic non valet consequentia, lex prohibuit, ergo lex irritavit. Sane Ecclesia olim prohibuit matrimonia clandestina, non tamen erant irrita, ut ex Trid. *sess. 24. c. 1. de ref. matr.* constat.

Hæc sententia sine dubio est recipienda, & ad rationem Jurisperitorum respondendum, facientem contra legem solum prohibentem, non contraire voluntati Superioris quoad valorem actus, sed solum quoad actum prohibitionum, unde inhoneste, seu illicite faciet, non vero invalide, Nec obstat lex *non dubium*, C. *de legib.* quia illam satis bene interpretantur Castr. *l. c.* aliique.

16 His ergo positis; jam ad resolutionem casus nostri facilis patet via. Cum enim Decreti nostri clausula sit solum prohibens, esto delinquat, qui sine licentia dictum onus suscipit, valide tamen suscipit, poteritque nihilominus talis susceptio a Superiore annullari, quia hic susceptionis actus non est incapax irritationis, ut ex prædictis Doctoribus clarius colligi potest.

An peccetur mortaliter ab eo, qui sine licentia tale onus admittit?

17 Dubitabis sexto, An mortaliter peccet is, qui missandi perpetuum onus suscipit sine licentia? Dico id exposcere altiorem tractationem. Cum enim hæc Decreta sint leges Ecclesiasticæ, imponantque in hac clausula pœnas dictas *n. 1.* dicendum est, An quando ejusmodi leges prædictas pœnas imponunt, obligent, non solum ad ipsas pœnas, sed etiam ad culpam? id quod *in §. seq.* commodius præstabimus.

§. VIII. *Occasione prædictæ clausulæ quærimus: Quando lex Ecclesiastica imponit pœnam, an obliget etiam ad culpam?*

1 POEna, quæ in his legibus solet apponi, vel est spiritualis vel temporalis, de quibus, qua ratione sint signa obligationis mortalis, separatim est claritatis gratia disserendum.

Pœna spiritualis.

2 Certum est primo, obligari fideles ad mortale, quoties lex Ecclesiastica aliquid præcipit sub pœna peccati mortalis. Huc reducuntur verba his æquivalentia, ut cum quid jubetur *in virtute Sanctæ Obedientiæ, sub obtestatione divini Judicii, sub indignatione Apostolorum Petri, & Pauli, sub pœna maledictionis Dei, sub stricto Dei judicio, in virtute Jurisjurandi, vel voti facti, & similium.* Usus enim jam obtinuit, ut hæc verba indicent intentionem Superioris obligandi sub mortali, comprobatque communis Doctorum sententia apud Valent. *p. 2. d. 7. q. 5. p. 6. §. 3. V. Tertium signum est.*

3 Certum est secundo, obligari item sub mortali, quando lex præcipit sub pœna excommunicationis majoris latæ sententiæ. Ratio est, quia hæc, utpote omnium gravissima pœna, non incurritur, atque adeo nec imponitur nisi propter peccatum mortale: nam ideo dicere aliqui solent, quod pœna dictæ Excommunicationis, vel peccatum mortale supponit, vel inducit.

4 Hæc sunt certa. Dubium autem est, An pœna lata, vel ferenda Suspensionis, vel Interdicti, vel Irregularitatis, vel pœna majoris Excommunicationis ferendæ sint signa obligationis mortalis? Non meminimus Excommunicationis minoris, quia hanc non esse signum mortalis obli-

obligationis, cum soleat pro peccato veniali incurri, omnes communiter concedunt.

5 Et quidem in hoc triplex est sententia. Prima distinguit, aitque pœnam Suspensionis, Interdicti, Irregularitatis ipso facto incurrendam, esse signum obligationis mortalis. At pœnam Excommunicationis ferendæ, & propter paritatem pœnam suspensionis, Interdicti, Irregularitatis ferendam, non item. Ita Castr. *tom. 1. tr. 3. de leg. d. 1. p. 15. a n. 3.* alios citans. Ratio est, quia quando imponuntur ferendæ, cum requirant ulteriorem admonitionem, ad hoc ut incurrantur, non censentur tam graves, & propterea nec sufficiens signum obligationis mortalis.

6 Secunda sententia nihil distinguens, docet omnes illas pœnas spirituales, sive latas, sive ferendas signa esse per se, ut quod sub illis præcipitur, sit præstandum sub reatu culpæ mortalis. Sic Sanch. *in dec. l. 6. c. 4. a n. 47.* citans Suarium. Ratio est, quia per se (nisi aliud ex mente Legislatoris, vel aliunde colligatur) hæ pœnæ sunt gravissimæ, utpote spirituales, quare conjiciendum est (inquit) obligare sub mortali.

7 Tertia sententia, nihil item distinguens, tenet, omnes prædictas *n. 4.* pœnas, sive ipso facto latas, sive ferendas, sive ipsam Excommunicationem ferendam, non esse signum mortalis obligationis. Ita Val. *1. 2. d. 7. q. 5. p. 5. verbo*, *Quartum signum*, citatque Navarr. Castrum, Cajet. Quoad suspens. Azor. *p. 1. l. 5. c. 5. q. 5.* Quoad Irregul. Sayr. *in clavi l. 3. c. 7. n. 25.* Consentit in multis Salon. *2. 2. tr. 1. q. 77. a. 1. controv. 8. n. 8* Quoad Excomm. ferendam dictus Val. *l. c.* Castrop. *l. c.* colligitur ex citat Sanch. *l. 2. in Decal. c. 31. n. 4 juncto n. 26.* Hæc igitur tertia sententia, exceptis verbis expresse, vel æquivalenter mortalem obligationem notantibus, ut vidimus *n. 2.* & excepta pœna Excommunicationis latæ sententiæ, ut *n. 3.* diximus, & excepta legitima acceptatione, praxique fidelium, de qua infra *n. 17.* nunquam cognoscit obligationem mortalem, ex eo, quod dictę, vel similes pœnę, sive latę, sive ferendę legi Ecclesiasticę adjungantur. Ratio ex Valentia *l. c.* est, quia hę pœnę, etiam ipso facto, latę possunt incurri propter peccatum veniale. Imo Irregularitas incurritur interdum absque ullo peccato; ergo quando imponuntur, non statim possumus conjicere imponi propter mortale. Adde in odiosis mitiorem esse interpretationem faciendam, & in dubio obligationis ab omnibus fere concedi, cum Castr. *t. 1. tr. 3. de leg. disp. 1. p. 9. n. 1.* standum esse pro libertate, atque adeo obligationem esse accipiendam de veniali. Cum igitur hæ pœnæ possint explicari, quod afferant culpam venialem, vel mortalem, dicendum erit, juxta benigniorem interpretationem, & pro libertate, solum afferre venialem.

8 Hanc tertiam sententiam libens sequor, præsertim quia Valentia *l. c.* contra Joannem Medinam. *Quamquam* (ait) *has etiam pœnas Suspensionis, Interdicti, & Irregularitatis Joannes Medina in tractatu de Jejunio non satis, ut patet, considerate dixit, esse indicium obligationis sub mortali.*

9 Hæc Valentia. Qui sane dum *ib.* dixit ex pœnis spiritualibus solam Excommunicationem latæ sententiæ esse signum gravis obligationis, videtur consequenter exclusisse a signo obligationis mortalis omnes similes pœnas v. g. Depositionis, Degradationis, Privationis Ecclesiasticæ sepulturæ, &c. & quidem merito. Ratio est, quia privatio sepulturæ imponitur etiam pro nulla culpa (id quod immerito negat Castrop. *T. 1. tr. 3. de leg. disp. 1. p. 5. n. 15.*) ut quando in Interdicto locali, etiam illi, qui non præbuerunt Interdicto causam, non possunt gaudere Ecclesiastica sepultura. Pœnæ vero Depositionis, & Degradationis videntur impositæ pro foro externo, non vero pro foro interno, id quod mihi persuadeo ex duabus conjecturis. Primo, quia hæ pœnæ nonnisi secundum allegata, & probata extorquentur. Secundo, quia si irregularitas, ex modo dictis, non est signum mortale cum tamen afferat impedimentum ad Ordinum susceptionem, vel executionem, non erit Depositio, & Degradatio, quæ supra dictum impedimentum, & nihil aliud addunt, nisi extrinsecas quasdam demonstrationes solitas in Depositione, & Degradatione exhiberi; quæ nihil pertinent ad forum conscientiæ.

Pœna Temporalis.

10 Sed jam quæramus de pœnis temporalibus, ad quas reducimus pœnam inhabilitatis ad Officia, vel Beneficia, privationis vocis activæ, & passivæ, & si quæ similes sunt aliæ: quamvis enim hæ corporales pœnæ nequaquam sint, certe temporales proprie sunt, non spirituales.

11 Præmitto legem pœnalem in universum duplicem esse, idest pure pœnalem, & mixtam. Prior est illa in qua sola pœna apparet, & nulla jussio, v. g. *Qui noctu arma portat, subeat pœnam carceris, triremis, exilii*. Vel *si quis arma ferret, subibit pœnam carceris, &c.* Posterior est ea, in qua præter pœnam, apparet jussio, sive implicite vel explicite, v. g sic: *Jubemus, ne quis arma noctu deferat sub pœna carceris.* Ubi apparet expressa jussio. Vel sic: *Ne quis arma ferat sub pœna carceris, &c.* Ubi implicite, seu in actu exercito in illo actu imperandi (*Ne ferat*) adest præceptio. Hoc posito, triplex est sententia, sive sermo sit de Ecclesiasticis, sive de legibus civilibus, nam propter paritatem rationis de utraque simul agunt Doctores.

12 Prima sententia docet, omnes leges pœnales sive puras, sive mixtas in materia, & in pœna gravi temporali obligare transgressores ad mortale, quando de contraria expressa Legislatoris mente non constat. Ita So. Tol. Azor. aliique citat. a Sanch. *l. 7. in Dec. c. 4. n. 49.* Ratio præcipua est, quia de natura legis, & præcepti est inducere obligationem. Ergo non solum ad pœnam, sed etiam ad culpam gravem.

Adde quod pœna supponit culpam, secus pœna injuste infligeretur, nulla, vel non proportionata culpa præcedente: quare si ad gravem pœnam obligat, supponit gravem præcessisse culpam.

13 Secunda sententia distinguit, aitque legem pœnalem puram non inducere ullius culpæ obligationem, mixtam vero inducere. Ita Sanch. *ibid. n. 6.* Castrop. parum differens *Tom. 1 tr. 3. de leg. d. 1. p. 15. n. 8.* ut etiam Vasq. *p. 2. disp. 159. c. 2. & 3.* Ratio quoad pœnalem puram est, quia lex non operatur ultra intentionem Legislatoris. Cum ergo, in pœna pura clare appareat, Legislatorem ad solam pœnam velle obligare, siquidem solius pœnæ, nulla jussione addita, meminit, consequenter dicendum erit ad solam culpam obligare voluisse. Ratio præcipua quoad mixtam, est, quia in hac duo inveniuntur, Pœna, & Præceptum; cum igitur præceptum adsit, & appositio pœnæ non diminuat vim præcepti sed potius augeat, remanebit præceptum in suo vigore, atque adeo ad culpam, juxta materiæ gravitatem obligabit.

14 Tertia sententia, quam libens amplector, asserit universaliter nullam legem pœnalem, sive puram, sive mixtam in quacumque pœna temporali quantumvis gravi obligare in conscientia ad culpam, sed solum ad sustinendam pœnam. Ita Val. *p. 2. d. 7. q. 5. p. 6. §. 3. v. Alterum signum*. Villalob. *in summ. T. 1. tr. 2. d. 22. n. 6.* citans Navarr. aliosque apud Dian. *1. p. tr de leg. ref. 20.* probabilemque fatentur Azor. *p. 1. l. 5. c 6. q. 5* Filliuc. *to. 2. Tr. 21. c. 11. n. 418. & 419.* aliique. Ratio potissima allata a Valentia est, quia quoad Legislatores sæculares, cum ipsi rarissime, ne dicam nunquam, soleant obligare in conscientia, certe si se expresse non explicant, sed solum pœnam, licet addito etiam imperio exprimant, judicabimus, illos, more suo, in conscientia non obligare, & vere nihil aliud intendisse, nisi id, quod exprimant, nempe pœnam. Quoad Ecclesiasticos vero, cum illi e contra soleant se explicare, quando in conscientia obligare volunt, apponendo, vel pœnam Excommunicationis latæ, vel verba clare significantia obligationem ad mortale: colligimus prudenter, quando non sic se explicant, sed solum explicant pœnam, quod ad illam solum obligare, & non ad culpam, velint.

15 Adde, quod odia sunt restringenda; & quod juvat tot leges humanas diminuere, ne tanta præceptorum multitudine sub mortali obligantium, Hebræis pejores, ut ex S. Augustino loquitur S. Thomas, efficiamur, *in quibus quidem* (verba sunt S. Thomæ *p. 2. q. 107. a. 4 in corp.*) *legibus humanis etiam Augustinus* (*Epist. 119. c. 19. in edit. Ven. 1570.*) *ait esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur*; & paulo post reprehendit eos, *Qui religionem nostram servilibus premunt oneribus, adeo ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui legalibus sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur.*

16 Ad rationem primæ sententiæ allatam *n. 12.* Respondetur de natura legis esse, inducere obligationem, sed eam, ex verbis legis, & ex circumstantiis prudenter conjicimus, nimirum, sive ad culpam, sive interdum ad solam pœnam.

Ad id, quod additur, Respondeo, omnem pœnam supponere culpam materialem, seu juridicam, hoc est transgressionem legis, non vero semper supponere culpam theologicam, seu in conscientia. Et sane communis est doctrina cum Sanch. *in dec. l. 9. c. 4. n. 13.* Castr. *T. 1. tr. 3. de leg. disp. 1. p. 14. n. 5. ad quartum*, posse legem obligare solum ad pœnam, nulla ratione intendendo obligare ad veram culpam; exemplumque solet afferri de regulis Fratrum Prædicatorum obligantibus ad pœnam, non vero ad culpam.

17 Ad rationem secundæ sententiæ allatam *n. 13.* quatenus est contra nos. Respondetur, negando appositionem pœnæ non diminuere vim præcepti; nam quando fertur præceptum cum appositione pœnæ; ipsa vis præcepti restringitur ad solam pœnam, quando vero fit præceptum absolute, cum non sit, unde restringatur, obligat ad totum, ad quod se extendit vis præcepti, ideoque in materia gravi, graviter; atque ita esse ex communi consuetudine, usuque fidelium testantur Doctores cum Val. *l. cit. mox citando par. 7. §. 3. Verbo sextum præceptum*, Castrop. *Tom. 2. tr. 3. de leg. d. 1. par. 9. n. 3.* Unde nec negamus, quod etiam quando additur pœna, si lex sub illa pœna a communi existimatione, Fideliumque usu acceptetur; ut obligans sub mortali, idque certo constet (nam in dubio, pro libertate) sub mortali obligabit. Ita Suar. *de Sacram. disp. 8. sect. 1. §. Hac res.* Hurtad. *de Euch. d. 2. diff. 3.* Valent. *par. 2. d. 7. q. 5. p. 6. §. Quintum signum*. Cujus rei ratio est, tum quia optima legum interpres est consuetudo, *l. si de interp. ff. de leg.* cap. *Cum dilectus, de consuetud.* tum quia ipsa consuetudo legitima vim habet legis, *l. Diuturna, ff. de leg. b.* S. Thom. *p. 2. q. 79. a. 3.* tum quia Legislatores expresse, vel tacite volunt ita communitatem obligare, sicuti ipsa communitas, pro majori saltem sui parte, libere (non autem per ignorantiam, vel coacte) vult ad aliquid obligari. Ita Valent. *l. c. § Quintum signum*. Atque id videre est in jejuniis Ecclesiasticis, in abstinentia a carnibus certis diebus, in auditione Missæ, diebus festis, in annua Confessione, & Communione Paschali & similibus, quorum gravis obligatio, etiamsi colligi ex alio capite non posset, certe ex communi existimatione, & consuetudine recepta, esset colligenda. Responsiones ad alias minus principales rationes adversariorum facile invenies apud citatos.

Ex dictis deducitur An peccet mortaliter Sacerdos acceptans sine licentia onus Missæ perpetuum?

18 Id nunc facile est decernere. Recole autem id a Sacra Congregatione prohiberi sub pœna ipso facto Interdicti, Inhabilitatis ad Officia, & Privationis vocis activæ, & passivæ. Jam qui tenent pœnas ejusmodi positas in legibus esse signum mortalis obligationis, consequenter tenent ejusmodi Sacerdotem peccare mortaliter. Qui vero illud negant, negant & hoc, esto prædictis pœnis subjaceat, quod utrumque esse probabile, & tutum, ex rationibus, & auctoribus pro utraque sententia allatis, nequaquam videtur negandum.

§. IX. *Super illud §. primi n. 3.* Eleemosynas vero Manuales.

Ubi

Præcipitur, ne Sacerdotes eleemosynas pro Missis recipiant nisi pro antea promissis satisfecerint.

1 SAcerdos obligavit se ad celebrandas tot Missas, stipendio justo recepto quibus nondum celebratis, eidem sponte offertur alia eleemosyna pro aliis Missis, poterit ne recipere, seque obligare ad Missas eo prætextu, quod vel has, vel illas, quando commode poterit, satisfaciet?

Decernit Sacra Congregatio *n. 13.* non posse, nisi quando infra modicum tempus poterit satisfacere, ut eadem Sacra Congregatio explicat *num. 40.*

2 Et quia dubitatum fuit, An id sine exceptione intelligatur? Respondit *n. 44.* adesse exceptionem unam, nimirum, quando expresse ad dilationem consentiunt ii, qui Missas exposcunt.

3 Iterum dubitandum fuit, An Rectores Ecclesiæ magnæ devotionis possint eleemosynas recipere pro Missis, quibus non nisi post longum tempus satisfacere valeant: possint inquam, ex eo capite, ne scilicet cultus Divinus, devotio, & concursus populi minuatur? Respondit *ibid.* non posse sine expressa voluntate offerentium eleemosynas.

Quantum importet illud (modicum tempus?)

4 Dubitabis insuper Primo: quale est hujusmodi modicum tempus, quo differre Sacerdoti licet Missas, accepto stipendio, promissas, quando non adest pactum, & conventio, ut nunc, seu in tali determinato die celebrentur?

Resp. Alii docent arbitrio prudentis, juxta Missarum numerum, necess.

necessitatem illas petentium, similesque circumstantias id esse decernendum, sicuti decidunt communiter Doctores in illa verba jurisconsulti *l. Si cum dies De recept. ob. si intra modicum tempus dederit, pœnam vitabit*. Lege Menoen. *de arbitr. Judicum l. 2. cent. 1. c. 8. n. 10 ad finem*. Alii licere docent novis Missarum oneribus se gravare, si intra mensem possit quis se veteribus deonerare. Sic Marchin. *de Ord tr. 3. par. 2. c. 31. n. 5.* Alii idem tempus extendunt ad duos menses. Lege Ripam *l. Si insula, n. 36. ff. de verb. significat*. Alii denique ad tres. Sic Ledesma, & Villalobos citati, & approbati a Delugo *de Euchar. d. 21. sect. 2. n. 34* Omnes probabiliter, nisi tamen ex circumstantiis colligatur a postulantibus Missas majorem celeritatem requiri, juxta mox dicenda *n. 8.* Ratio autem ejusmodi probabilitatis est, quia hoc judicari communiter solet modicum tempus, & colligitur ex *c. præsentium 7. q. 1.* Ubi absens a sua Ecclesia per duos menses, causa ægritudinis, non dicitur defuisse: & ex Trid. *sess. 23. de reform. c. 1. & sess. 24. de reform. c. 12.* ubi Canonicis, & similibus per duos, Episcopis per tres menses conceditur posse a suis Ecclesiis abesse. Scio Peyrinum *decl. Const. 9. Urb. VIII. Ad 10.* modicum tempus intelligere spatium trium annorum: sed profecto ei acquiescere non possum.

An Missa celebranda pro Excommunicato vitando differri possit?

5 Dubitabis Secundo: Si Sacerdos obligaretur ex stipendio celebrare aliquot Missas pro Petro v. g. & accideret Petrum nunc fieri excommunicatum non toleratum, rectene facere & Sacerdos, si differret dictas Missas, donec Petrus absolveretur, ad tempus scilicet habile, quo poterit dicto fructu Missæ Petrus gaudere?

Resp. recte facturum puto, nisi quid expresse conventum sit, sic enim utiliter Sacerdos geret negotium Petri. At Sacerdotem ad differendum non obligo, quia debitor, quando non est ex pacto præfixum tempus solvendi, solvere quando vult potest, nec tenetur expectare tempus, quo utilior esset creditori solutio. Adde, Petrum posse se conterere, & sic ex dictis supra *l. 2. c. 2. §. 4. n. 6.* fieri probabiliter aptum ad lucrandum Missæ fructum. Quare si is contritionem negligat, sibi imputet, non Sacerdoti non expectanti.

De pœnis intra modicum tempus non satisfacientium.

6 Dubitabis Tertio: qui has manuales eleemosynas suscipiunt, nec Missas postulatas infra debitum tempus celebrant, quamnam pœnam incurrant.

Resp. nullam incurrere explicuit supra ipsa Sacra Congregatio §. 1. *num. 41.*

7 Id autem est ex vi hujus Decreti; nam cæterum, Dico Primo eum, qui Missas, accepta stipe, promissas diu sine legitima causa differe, peccare mortaliter. Ita Fagund. Bonac. Regin. aliique cit. a March. *de Ord. tr. 3. par. 2. c. 31. n. 1.* quibus adde Lugo *de Euchar. d. 21. sect. 2. n. 45.* Ratio est, quia etiam sic peccat, qui nulla legitima excusante causa, solvere differt cætera similia debita. Adde damnum, quod differens affert sive Animæ purganti, si fini offerendæ Missæ pro satisfactione Defuncti, sive cuicumque Fideli, si is beneficia nunc necessaria, ut salutem infirmi, excarcerationem amici, vel simile quid per fructum impetrationis expectat.

8 Potest tamen hic regulariter loquendo, sicuti in cæteris debitis; inveniri parvitas materiæ, unde & tunc solum venialiter peccaretur. Parvitas autem vel potest esse in paucitate Missarum, ut si de una, vel altera Missa agatur, vel in exigua temporis dilatione, &c. Rursus parvitas, & gravitas in hac re non est pensanda quoad damnum spirituale, sed quoad ipsum tantummodo temporale, ut mox dicam *n. 18. in simili.*

9 Dices: Si quis Missa a te postulata nunc indigeat propter gravem v. g. filii ægritudinem, si differas etiam unam Missam, etiam per unum, vel alterum diem, mortuo scilicet infirmo, grave damnum infers, quia fortasse per Missam illam filii vitam Pater impetrasset, ergo peccas mortaliter. Resp. ideo a nobis dictum esse (regulariter) & sane idem evenit, in solutione cujuscumque debiti; nam regulariter illam modico differre tempore non est mortale, quia parum pro nihilo reputatur: at si ea modica dilatio sit causa gravis damni in creditore, mortale erit. Est tamen notandum, facilius in dilatione debitorum temporalium cognosci posse damnum creditori secutum, quam in re nostra; quia in nostra re nescimus, quid, posita etiam Missa, emolumenti sperati habuisset ille, qui Missam petiit: quare prudenti judicio ad hoc deliberandum opus est. Simile esset, si quis acceptaret stipendium pro dicendis Missis in Altari privilegiato, & illas celebraret alibi, nam pensandum est detrimentum, quod Animæ purganti præsumitur ipse fecisse.

10 Dico secundo, eumdem Sacerdotem, qui modo dicto differt, obligari ad restitutionem. Ita Bon. aliique apud Marchin. *de ord. tract. 3. part. 2. c. 31. n. 2.* Ratio est, quia tunc peccatur contra Justitiam.

11 Rogas, quantum restituere tenetur? potest enim hic duplex considerari injustitia. Primo, quod injuste retineatur stipendium Missæ. Secundo, quod injuste inferatur grave damnum Missam exposcenti. Pone v. g. quod una Missa celebranda erat ad obtinendam sententiam Judicis circa litem de mille aureis; ecquid restituere oportebit, unumne argenteum duntaxat, an vero etiam quanti valeat spes de vincenda fortasse per Missam lite, quam jam perdidisse supponimus?

Respondeo: teneri restituere unum tantum argenteum. Ratio est: quia quamvis peccaverit, tamen in communi hominum existimatione, non videntur fideles expostulantes Missas, ad aliud onus Sacerdotes obligare, nec Sacerdotes ad aliud onus se obstringere, nisi ad hoc, ut, ne Sacrum dicant, reddant stipendium receptum. Et quidem merito; nam impetratio, seu spes impetrationis, & similia bona spiritualia, cum sint inæstimabilia, sub pretium temporale cadere non possunt, ideoque de illis contrahere sub obligatione illa restituendi Fideles non præsumuntur. Nam propterea Doctores Bonac. Rodriq. Homob. Navarrus, Fraxinell. *l. c.* de hac re differentes, dum absolute sine mentione alterius docent debere reddi eleemosynam, videntur docere non habendum esse respectum ad illud aliud damnum spirituale. Facit, quod mox dicam *n. 18.*

Quandonam obligatur quis Missas celebrare, si differtur solutio stipendii?

12 Huc præsens quæstio commode revocatur, licet nonnulla etiam, quæ ad idem facere possunt, dicenda a nobis sint infra *c. 3. §. 3.*

Dubitabis ergo quarto in hunc modum: Ecclesia, seu Monasterium debet Missam quotidianam ex legato, seu Capellania titulo oneroso, hoc est, ex accepto redditu annuo ad hunc finem. Accidit autem; ut sive Hæredes, sive ii, ad quos pertinet censum solvere, non sint solliciti ad solvendum, obligaturne Ecclesia, antequam pecuniam exigat, Missas celebrare?

Resp. Si facta morali diligentia (ad quam faciendam certe obligo Ecclesiam, posito quod acceptavit) certa moraliter spes adest recuperandi non multo post tempore pecuniam, obligatur. Ratio est, quia Ecclesia jam contraxit onus, & acceptavit, ut suppono: & ex alio capite tales exactiones in communi hominum convictu semper solent esse difficiles, nec propterea cessamus ab illis acceptandis, vel putamus ad nihil ex illis obligari. Quod si non sit talis spes, vel certe judicio prudentis, post multum notabile tempus; tunc posse Ecclesiam, seu Capellanum celebrationem Missarum differre probabiliter puto, quia non est æquum, laborante me, alium gratis meis laboribus gaudere. Idem censeo, si adsit aliqua spes dubia, vel etiam probabilis, sed non sit moraliter certa; quia ob incertum stipendium non tenemur subire certum onus. Ita Palud. *in 4. dist. 15. q. 1. art. 1* Sotus *l. 10. de Just. q. 5. art. 3.* Turrecremata *cap. Clericus dist. 91.* Azor *tom. 1. l. 10. c. 3. q. 9.* Hinc si ratione belli, vel pestis non sit spes, ut solvantur consueti redditus Capellaniæ, non tenetur ad Missas Capellanus: Imo si spe talis redditus bona fide Missas aliquot celebravit potest deinde etiam post multos annos, quando forte solvi redditus incipient, dictas Missas cum præsenti censu compensare, quia nemo cogitur suis stipendiis militare. Quando talis dilatio census ea per aliquot annos est, ut deinde tota simul habeatur a Capellano, quid faciendum sit, diximus §. *3. n. 86.*

13 Porro si Testator assignat tunc initio anni v. g. censum annuum, vel prædium, cujus fructus habebitur in fine anni, obligabiturne Ecclesia, vel Sacerdos, qui tale legatum acceptavit, Missas celebrare initio anni, an poterit in anni finem, seu post exactum annum, habita nimirum jam pecunia, Missas celebrandas differre?

Resp. Puto initio anni, nisi aliud explicite, vel implicite conventum fuerit. Ratio est, quia, ut modo dixi, jam in hoc casu est certa spes stipendii, & ex alia parte, acceptato jam a te censu, tibi incumbit satisfacere more communi hominum, ut dictum est, & raro in servitiis personalibus prius solvitur tota saltem pecunia, quam adhibeatur servitium: cum videamus passim artifices prius operari, & famulos servire, & postea eis mercedem reddi. Certe si nunc mense Januarii tibi detur possessio verbi gratia Episcopatus, cujus emolumenta constant in annuo censu, qui provenit, vel ex prædiis, vel ex decimis, vel similibus colligendis in fine anni, nonne nunc ab ipso initio anni Ecclesiæ servies, tuæque Diœcesis curæ vacabis? ita sane a die collationis ex Navar. *De orat. c. 27. n. 29.* vel saltem sine controversia a die possessionis, ex Flam. Paris. *l. 1. de Resign. q. 9 n. 15. ex more curiæ*, quia posito quod sis Episcopus, tibi illa onera incumbunt, pari igitur modo videtur esse in quolibet alio Beneficio, vel Capellania, seu onere acceptato Missarum. Non sic in eleemosyna manuali, quia cum sit incertum, an illam habiturus sis, cumque nondum illam acceptaveris, jure expectas, donec illa tibi tribuatur. Quod si promittas nunc Missam celebrare pro futuro stipendio, tunc non est mirum, quod nunc celebrare teneris, quia accedit expressa conventio.

14 Unum adverto, posse afferri disparitatem inter Beneficiatum, vel Capellanum, & inter merum legatarium Missarum: nam Beneficiatus, vel Capellanus, ut dictum est de Episcopo, acceptat totum onus Beneficii, vel Capellaniæ, & consequenter tenetur ex nunc oneri Missæ satisfacere, quod est titulo Beneficii, vel Capellaniæ annexum: at legatario solum incumbit onus merum Missarum; quod, quia non obligatur explere, nisi propter eleemosynam, & non propter titulum, videtur æquiparari accipienti eleemosynam manualem, atque ideo (salvo meliore judicio) posse expectare, ad Missas satisfaciendas, donec habeat eleemosynam legati: & quamvis legatum acceptaverit, videtur posse se tueri (nisi aliud implicite fuerit conventum cum legante, quod est facillimum, quando acceptant hujusmodi legata desiderata Sacerdotes) dicendo se acceptavisse pro suo tempore. Adde multum rationabile esse, quod ea, quæ debet quis pro alimentis alicujus, debeat solvere anticipate: ad sustentationem enim meam non debeo expectare finem anni. At stipendium, hoc est de quo loquimur, accipitur per se ad sustentationem Sacerdotis: ergo ni anticipate detur, non videtur ipse obligari, quando non consentit ad postpositam solutionem. Sed hæc ut dixi (salvo meliore judicio) dubitative sint dicta.

De obligatione promittentis accepto stipendio Missas, & non satisfacientis.

15 Dubitabis quinto hac occasione: quid peccet, & ad quid teneatur Sacerdos, qui accepto stipendio pro Missis, illa non celebret?

Resp. peccare ex genere suo mortaliter, & debere solum restituere stipendium: si enim quando Missæ differuntur ad tempus, inutile id diximus *n. 7. & 10.* multo magis id affirmandum, quando prorsus omittuntur.

16 Illud tamen ex materia restitutionis hic, & *d. n. 7.* advertimus, non esse mortale negligere restitutionem rei ex se levis, atque adeo nec negligere restitutionem unius, vel alterius stipendii Missæ, quia ex injustitia veniali mortalem obligationem consurgere consentaneum non est. Neque obstat Sacra Congregatio in his Decretis, quatenus dicit, *ni dicantur Missæ præscriptæ, peccari graviter, & ad restitutionem teneri*. Non obstat, inquam, quia non est credibile, Sacram Congregationem velle obligare plus quam quis tenetur jure naturali. Obligabit ergo mortaliter, si adest materia gravis.

17 Petes: quando Missæ non sunt dictæ in Monasterio, cuinam incumbit onus supplendi illas, vel pretium restituendi, Superiorine, an ipsis subditis Sacerdotibus?

Resp. certe primo loco Superiori, advertendo tamen, quod Sacerdotes Religiosi obligantur ex justitia Superiori obedire in celebrandis Missis pro Fundatoribus. Quod si hi jussi legitime a Superiore, non dicent, obligabuntur vel dicere, vel restituere stipendium ex suo peculio, si illud habent, eo modo quo Doctores docent Religiosos ex eo, quod forte habent, obligari ad restitutionem, si aliquid ex Justitia debent. Ratio horum est, quia contractui inito inter expostulantes Missas, & Conventum, ipsi se virtualiter obligaverunt, ut supra *l. 2. c. 2. §. 9. n. 2.* diximus. Quod si particulares Religiosi sint ad dictam restitutionem impotentes, totum onus restituendi Prælato incumbere, cum illud stipendium nomine Conventus acceptum fuerit, palam est.

Dixi primo loco: nam negligente Superiore, in subditos ictum recidet

eidet totum onus, quia etiam ipsi contraxerunt, ut dictum est, & ad particulares pertinent officia communitatis, quando ea negligit Prælatus.

De obligatione promittentis Missam sine stipendio, si non stat promissis.

18 Ut etiam id in hac occasione decernam; Dubitabis sexto: An qui ex liberalitate promittit Missas, nec illas celebrat, peccet, & ad restitutionem aliquam teneatur?

Resp. licet aliqui etiam unum tantum Sacrum ex liberalitate promissum non celebrare, putent mortale; Ita Bonac. *de contr. d. 3 q. 12. par. 1. n. 8.* Petrus Nav. *l. 2. de rest. c. 2. dub. 7.* tamen cum aliis probabilius est, non esse; ita Sanch. Fagund. Mald. aliique citati a Marchin. *de ord. tom. 3. part. 2. c. 18. n. 5.* Ratio est, quia in hujusmodi promissionibus non est attendendum ad damnum spirituale, secus promissam Salutationem Angelicam non recitare, mortale esset, quia affert damnum spirituale, quod longe majus est, quam quodcumque damnum temporale. Metiri igitur debemus hujus materiæ promissionem non ex quantitate damni, sed ex quantitate stipendii, ita ut qui Missam promittit, perinde se habeat, ac si promitteret unum argenteum, qui duas, duos. Quoniam ergo in promissionibus quadruplo major, quam sit in furto, debet esse quantitas, quæ constituat materiam peccati mortalis, ex doctrina Sanch. *de Matrim. l. 1. d. 5. n. 24* (cum in furto tollatur alienum, in promissione detur voluntarie suum) ideo non erit mortale in casu nostro, nisi denegentur tot Missæ liberaliter promissæ, quot quadrupliciter superant in stipendio materiam furti gravis, quæ cum in communiore opinione, & abstrahendo ab aliis circumstantiis sit trium circiter Juliorum, Missæ promissæ denegatæ, ad hoc ut mortaliter peccetur, deberent ascendere ad numerum circiter duodecim, seu quindecim Missarum.

Imo ex ea opinione satis probabili, affirmante cum Sa *v. promissio, n. 1.* aliisque, non esse mortale, nec restitutioni subjacere, non servare promissionem simplicem in materia notabili etiam legitime acceptatam, quia id est contra fidelitatem, quæ non obligat cum tanto rigore, non vero contra Justitiam, cujus obligatio est rigorosior: ex ea opinione, inquam, sequitur, nunquam esse mortale, nec subjacere restitutioni Missas, quamvis plures sine stipendio promissas (etiamsi promisisses dicere in Altari privilegiato, vel cum alia Indulgentia) denegare, quia jam tunc non fit, nisi contra fidelitatem. Hinc si reciperes ab aliquo stipendium pro Missis, & liberaliter promitteres eas celebrare cum Indulgentia, sed deinde celebrares quidem Missam pro illo, sed sine Indulgentia, venialiter tantum peccares, quia non peccares contra Justitiam, sed solum contra fidelitatem.

19 Excipe cum Castr *disp. de Euch. q. 14. n. 2. fine*. Primo, nisi addatur votum, vel juramentum Deo exhibitum, vel præceptum Superioris, nam tunc servare fidem esset contra Religionem, vel obedientiam, cum materia gravis tunc desumatur ex cultu, & honore, qui Deo per Sacrificium exhibetur, quod etiam unicum gravem Dei cultum continere (secus Missam die festo relinquere, non esset mortale) omnium est sententia.

20 Excipiunt Secundo, ex Rebellio *p. 2. l. 18. q. 14. n. 5.* aliqui, nisi grave detrimentum promissario ob non servatam fidem obveniat, quia tunc læditur justitia propter damnum causa tua injuste illatum. Hæc tamen exceptio videtur quoad damnum spirituale non habere locum in casu nostro, quia, ut dictum est *n. 11.* hoc non attenditur in hujusmodi promissionibus.

21 Dices, sequi ex hoc, quod si quis, accepto stipendio, unam v. g. Missam promitteret, nec celebraret, nunquam mortaliter peccaret, quia ex una parte materia stipendii est levis, & ex alia non habetur ratio boni spiritualis, cujus tamen contrarium visi sumus dixisse *n. 9.* Resp. ex accepto stipendio strictiorem oriri obligationem ad Missam promissam, quam eo non accepto, ipsa naturalis ratio dictat. Hoc posito, dico mortaliter peccare, accepto stipendio, Missam denegans, in urgente, quod solum *d. n. 8.* diximus, quia ad strictam obligationem consensit per receptionem stipendii Sacerdos, unde & consensit se habere respectum ad illam urgentem necessitatem, sive spiritualem, sive temporalem, ad quod non consensit in simili liberali promissione ex dictis *n. 11.* In utroque autem casu non esse considerandum, nisi quantitatem stipendii, non vero damni; quia de hoc non contrahere præsumuntur Fideles, *ibid.* diximus.

22 Hinc etiam collige, si quis unam vel alteram Missam homini liberaliter cum juramento promittat (supposita probabilissima opinione cum Sanch. *l. 3. in dec. c. 4. n. 13.* quod juramentum promissorium de re levi solum venialiter obliget) si non celebret, venialiter peccare: at accepto stipendio in urgente necessitate, mortaliter, quia hoc est quid grave propter respectum ad necessitatem urgentem, ibi non item, ut diximus *n. 9.*

23 Dixi homini, nam si fiat Deo promissio, procedit doctrina data *num. 19.*

§. X. *Super illud primi n. 23.* Capsulas auferant, *&c.*

Ubi

Præcipitur, ut ab Ecclesiis auferantur Capsulæ cum inscriptione, Eleemosyna pro Missis.

1 PRæcipit id merito Sacra Congregatio, ne per illas eleemosynas confusas, sua intentione frustrentur Fideles.

2 Et quia dubitatum fuit, An pœna Interdicti, &c. extendatur ad non tollentes has Capsulas, Respondit *ibid. n. 41.* non extendi.

3 Dubitatum insuper fuit, An deberent etiam tolli Capsulæ apponi solitæ in die Commemorationis Defunctorum cum inscriptione *Casse de' morti?* Respondit *n. 42.* debere.

4 Dubitabis, An qui in sua Ecclesia non habuit talem capsulam, atque ideo nunquam contraxit obligationem illam auferendi; possit de novo sine timore horum Decretorum apponere? Rursus. Quid, si quis auferat, sed deinde post aliquot dies reponat? hi enim vero non videntur ire contra Decretum, cum non negligant auferre, sed de novo ponant.

Resp. utrosque ire contra Decretum. Ratio est evidens, quia statim atque capsula in Ecclesia apposita a te de novo est, consurgit obligatio illam auferendi, ergo ni auferas, Decretum non servas: Adde: non vitare pœnam legis eum, qui in fraudem legis operatur. *l. Non dubium, ff. de legibus.*

Hic nihil præterea superest explicandum, vel addendum.

§. XI. *Super illud §. primi, n. 24.* Episcopus vero, *&c.*

Ubi

Cavetur, ne Superiores prædictam licentiam concedant, nisi ipsis constet, onera suscepta, & suscipienda correspondere redditibus.

1 ID ita perspicuum est, ut alia explicatione non indigeamus.

§. XII *Quid peccet, qui prædicta Decreta non observat?*

1 CErte hic aptus videtur locus decernendi, an singula hæc Decreta *de Celebratione Missarum* obligent ad mortale?

Qui non distinxerunt, confuse satis hanc difficultatem pertractarunt. Adverte ergo, in his Decretis varie loqui Sacram Congreg. & secundum varietatem verborum de gravi, vel levi obligatione ab ipsa nobis imposita esse judicandum. Dico (ab ipsa imposita) nam de obligatione orta ex natura delictorum, ut in defraudante de Missis, de non observante Fundatoris mentem & similibus, sparsim habes *in toto hoc Opusculo suis in locis.*

2 Jam vero primum Decretum positum §. 1. n. 7. ubi interdicitur Episcopis, & Generalibus reductio Missarum, est sub his verbis: *Districte prohibet ne, &c.* & sub illis: *Alioqui reductiones, omnino nullas, atque inanes decernit.* Obligat ergo hoc primum Decretum ad mortale. Ratio est illa, quam insinuavimus §. 8. n. 17. quia hoc præceptum est absolutum. Adde, quod Episcopus per reductionem, quam faceret, esset causa, ut non celebrarentur omnes Missæ a Fundatore præscriptæ, ergo cooperaretur ad injustitiam.

3 Secundum Decretum *ibid.* positum n. 8. ubi præcipitur tot esse celebrandas Missas, quot fuerunt præscriptæ, per hæc verba fertur: *Sub obtestatione divini judicii*, & *Graviter peccant*. Ergo peccare mortaliter contrafacientes, ex *dictis* §. 8. n. 2. palam est.

4 Tertium Decretum positum *n. 9.* ubi revocantur privilegia, certum est obligare ad mortale: quia uti privilegiis revocatis, atque adeo nullis in re gravi per se peccatum est.

5 Quartum Decretum positum *n. 10.* ubi prohibetur, ne Sacerdos partem eleemosynæ Missæ sibi retineat, qua ratione obliget, dixi supr. §. 5. *n. 6.*

6 Quintum Decretum positum *n. 11.* de investienda pecunia, fertur sub hac clausula, *sub pœna Interdicti ingressus Ecclesiæ ipso facto incurrenda*. Obligat ergo, secundum opinionem, quam quis habet circa dictæ pœnæ gravitatem, & efficaciam, juxta dicta *toto* §. 8. *præsertim n. 18.* Nota tamen hic facile posse delinqui contra jus Fundatoris, si tua negligentia officiat perpetuitati Missarum.

7 Sextum Decretum positum *n. 13.* ubi præcipitur, ne recipiantur eleemosynæ manuales pro Missis, nisi præcedentibus satisfactis sub hoc imperativo edicitur: *Abstineant*. Cum ergo quando per verba imperativa lex fertur, aliqui ad nullam culpam obligant, aliqui solum ad venialem, aliqui juxta materiæ gravitatem, levitatemve, & omnes quidem probabiliter, apud Castr. *de leg. tr. 3. d. 1. p. 9. n. 3.* ita hic dicendum erit.

8 Denique Septimum Decretum positum *n. 14.* ubi prohibetur, ne Episcopi facultatem concedant ad onera Missarum, nisi facta diligentia, etiam habetur per illa verba imperativa, *Diligenter inquirant*: quare nisi ex Episcopi negligentia damnum fiat Fundatori, idem dicendum, quod *n. præced.* dictum est de sexto Decreto.

Ad quid teneatur successor, quando prædecessor in his Decretis observandis fuit negligens?

9 Petes, an etiam Prælatus successor in hæc peccata, & pœnas incurrat, si negligens sit in observandis his Decretis, quæ Prædecessor non observavit.

Resp. Regula generalis sit, quod Successor tunc solum peccat incurritque pœnas dictas, cum res non observata a prædecessore, potest ab ipso observari: secus immunis erit successor. Hinc fit, quod si prædecessor non deposuit pecuniam pro Missis apud Ædem Sacram, si non abstulit capsulam ab Ecclesia, si non fecit celebrari Missas ex stipendio juxta voluntatem illas exposcentium, & juxta hæc Decreta, &c. ipse successor teneatur. At si prædecessor insumpsit pecuniam in aliis usibus nec nunc possit talis pecunia haberi propter paupertatem Monasterii (nam cæterum debet adhiberi diligentia a successore, ut habeatur, quia successor utpote nunc actu Superior, tenetur quantum potest voluntates Fundatorum Monasterio commissas nondum completas adimplere) vel si implicavit non servatis servandis, vel suscepit jam onus sine licentia, vel suscepit Missas, quas nullo modo nunc satisfieri possibile est, ad nihil Successor tenetur, quia hæc mala sunt irreparabilia.

CAPUT II.

De obligationibus Capellani, vel Sacerdotis in celebrandis Missis.

1 QUoniam non omnia, quæ ad obligationes Missarum pertinent, explicare in prædictis Decretis Sacræ Congregationis propositum fuit, unde nec nos eadem interpretantes, in medium afferre universa potuimus: nonnulla, quæ supersunt, breviter in sequentibus exhibere, operæ pretium erit.

§. I. *De loco, ubi celebrare quis tenetur.*

Quoad peccatum.

1 PRo hac re duas regulas præ oculis habe. Regula prima, Quando Fundator, vel quicumque Missas, elargita stipe postulat, eligit talem Ecclesiam, Capellam, Altare v. gr. privilegiatum, principaliter, ut ibi præsentia, seu Officiatura Missæ adsit, peccatum est ex genere suo mortale alibi celebrare. Ita Bonac. Fagund. Barbos. Ricc. aliique apud March. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 24. n. 5.*

Regula Secunda, Quando vero principalis finis fuit velle Missæ applicationem, non est peccatum mortale alibi celebrare, imo ne veniale quidem, quando constat non curari, nisi de applicatione. Ratio prioris regulæ est, quia tunc fit contra mentem erogantis eleemosynam. Ratio posterioris est, quia cum Sacrificium sit in quocumque loco ejusdem valoris: contra disponentis mentem, saltem in re gravi, nequaquam fit.

Qua ratione constare possit exposcentis Missas, præsentiam, non vero applicationem, vel contra intendisse, diximus supra *c. 1. §. 3 a n. 15.*

2 Dixi autem in prima regula, *ex genere suo*: nam dari hac in re parvitatem materiæ, unde solum venialiter peccari possit, non est ambigendum. Certe Capellanum, obligatum toto anno Missam quotidianam in certo Altari celebrare, si bis, vel ter in anno ibi non celebret, excusant a mortali propter parvitatem materiæ communiter Doctores cum Dian. *p. 2. tr. 14. resp. 29.* Ego certe, si uno, vel altero die feriato singulis mensibus quis celebraret, non judicarem in gravi materia delinquere. Obligatum celebrare in altari privilegiato, si alibi celebret, facilius attingere posse gravitatem materiæ, quam obligatum in communibus Altaribus, ipsa naturalis ratio dictat, quia nimirum ibi magis inviti sunt Fideles, quam hic.

3 Ex-

Excusat item facilius, & merito Delugo *de Euchar. d. 21. sect. 2. n. 36.* celebrantem in alio Altari, quam in designato, sed in eadem Ecclesia, quam celebrantem in alia Ecclesia a designata: quia scilicet tunc minus receditur a voluntate Missam exposcentis.

4 Notaque *ibid.* Delugo, Capellanum quotidianæ Missæ ex rationabili causa celebrare raro alibi, quam in loco designato, neque esse veniale, quia non censetur Fundator cum tanto rigore suum Capellanum obligare voluisse.

Illud non est omittendum, si constet Missas esse assignatas in tali loco, ut frequens populus audiat Sacrum, contingat autem nullos, aut valde paucos ad Missam accedere, posse alibi celebrare, nisi aliud expressum in Fundatione Missæ sit. Ratio est, quia cessante causa, præsumitur Fundator velle, ut cesset effectus.

Quoad restitutionem.

5 In hac dubitatione illud observari debet, ad quidnam teneatur Sacerdos, ad præsentiamne, an etiam ad applicationem? Si ad applicationem, & non applicet, jam diximus supra *c. 1. §. 9. n. 10. n. 16.* ad restitutionem solius stipendii obligari. Quod si fiuis, propter quem erat Missa applicanda, adhuc perstat, dubium non est, quin ad applicandum teneatur, retento sibi stipendio: quia res integra est, & pactum initum servari potest.

6 Si vero debeat præsentiam, nec tamen celebret in loco designato: Aliqui docent obligari, sive omissas Missas in loco præscripto celebrare per se, vel per alium, sive restituere stipendium, & si sit Beneficiarius restituere fructus Beneficii. Ita Azor. Fagund. Riccius apud March. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 24. n. 7.* Aliqui negant obligari ad restitutionem ullam. Ita March. *ibid.* aliique apud ipsum. Ratio illorum est, quia talis Sacerdos non stetit contractui. Ratio horum est, quia licet hic non steterit contractui, cum desecerit in præsentia, unde & ex genere suo peccaverit mortaliter, ut *n. 1.* diximus: tamen non peccavit in substantia contra justitiam, sed contra fidelitatem, quandoquidem dum alibi celebravit, ut supponimus, non privavit Fundatorem fructu debiti Sacrificii, quod ejusdem valoris est ubicumque offeratur.

7 Hæc posterior sententia mihi magis placet, quam confirmo, quia hic non debet stipendium reddere, cum tunc applicuerit Missam suo stipendio dignam: Nec debet Missam omissam repetere, quia vere illam non omisit, ut supponimus, sed dixit, applicuitque pro Fundatore, licet in alio loco a designato: solum igitur deberet supplere honorem loco designato debitum, vel commoditatem, quam populus habuisset audiendi Sacrum, sed hanc commoditatem non potest restituere, cum dies illa jam præterierit: illum vero honorem nec restituere tenetur, quia ille idem honor, cum fuerit addictus ad illum diem (erat enim cultus illo die exhibendus) non amplius obligat: imo per unum cultum, qui nunc exhibetur, præteritus honor neglectus non resarcitur, quia homines non advertunt ad antecedentem defectum, quem delere hoc præsenti cultu intendit Sacerdos.

Non approbatur Diana, nec Bonacina.

8 Diana *p. 2. t. 14. ref. 29.* asserit prædictum Sacerdotem non teneri ad restitutionem, nisi tamen aliquod suffragium defuncti subtraxerit, quia videlicet si in designato Altari celebrasset, aliqui ad eum locum convenissent, ut Sacro interessent, & mortuos precibus adjuvassent; & in hoc casu (ait) debet Sacerdos aliis precibus compensare.

Sed non placet hæc doctrina, scrupulosque ingerit Sacerdotibus. Quæso enim te, edissere, quot, quanasque orationes compensabit? Decerne, quot numero fuissent illi, qui in tali Altari Sacrum audissent? quot, qui defunctos orationibus adjuvassent? quanta intentione orassent? quantam, dum Sacerdos compensat, intentionem exhibeat? hæc enim nosse oportet? ut ad quantum Sacerdos obligetur, & quantum det, decernatur.

9 At inquies, hæc a nobis determinari non possunt: Recte ergo per illam doctrinam nihil egisti, nisi quod scrupulos ingessisti. Sane quando res tanta laborat indeterminatione (cum subjaceat multis erroribus) reduci ad praxim moraliter non potest, unde nec debet. Lege in simili Delugo *de pœnit. d. 19. sect. 15. a n. 64.*

Bonacina, *de Euch. d. 4. q. ult. part. 7. §. 4. n. 5.* per similem incedens viam, asserit non esse obligandum Capellanum, qui Missam debitam alibi celebravit, nisi forte quatenus interest Fundatoris Missam alibi fuisse celebratam, ut si exempli gratia non celebravit in Altari privilegiato; hic enim violavit fidem datam cum detrimento alterius.

10 Verum, pari modo, hæc limitatio improbari potest. Nam inquiro, quantum importat celebrari in Altari privilegiato? Dices importare plenariam Indulgentiam, atque adeo integram animæ purgantis liberationem. Resp. Quid, si illa anima erat inter Beatas in Cœlo? illi damnum non fecisti, & illi cui forte illa Indulgentia applicata fuisset a Deo, tu nihil ex Justitia debebas. Deinde (dato quod fuisset certa Indulgentia Plenaria) hæc non est ad æqualitatem pro omnibus: animæ enim debenti, ut decem, prodest Indulgentia Plenaria perfecte illam liberando ab igne: & animæ debenti, ut centum, prodest dicta Indulgentia, illam similiter liberando. Quid ergo faciet in tanta indeterminatione Sacerdos? compensare tenetur ut decem, an ut centum? Iterum dices. Celebret denuo, sed in Altari privilegiato: nam sic compensabit quantum Deus novit esse necessarium illi animæ, cui detrimentum factum est. Resp. ex hoc jam habemus talem Sacerdotem non teneri ad Orationes, quia nescit quantæ necessariæ sint. Sed nec ad iterum celebrandum in Altari privilegiato illum obligare sub novo peccato audeo, (quamvis ut id faciat, omnino consulo) Ratio est, quia ut supra *c. 1. §. 9. n. 10. & n. 16.* vidimus, nec Fideles cum Sacerdotibus censetur contractum inire sub obligatione restituendi tale damnum spirituale, sed solum sub obligatione culpæ. Adde, quod hic Sacerdos sic cogeretur multo plus reddere, quam deberet ad quod certe nemo cogendus ex Justitia est: nam ipse debebat applicationem unius Missæ, licet in Altari privilegiato, quam applicationem, quamvis in Altari non privilegiato, jam dedit: si ergo nunc obligatur iterum applicare Missam in Altari privilegiato, redderet applicationem duarum, nempe jam datam in Altari non privilegiato, & hanc præsentem in privilegiato.

Comparatio Altaris Privilegiati, & Calculi Benedicti.

11 Dubitabis hac occasione insuper: An Sacerdos ob acceptam eleemosynam obligatus in Altari privilegiato celebrare, satisfaciat alibi celebrando, prætextu, quod secum habeat Calculum, seu Numisma benedictum, cum quo æqualis Indulgentia Plenaria acquiritur?

Quamvis aliqui concedant, quia sic Sacerdos satisfacit per æquipollens, utroque enim modo applicantur Christi merita: Ita March. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 24. n. 8.* Fraxin. Megal. Pasq. apud Lezzan. *v. Miss. n. 45.* tamen omnino puto cum Delugo *de Euch. d. 21. sect. 2. n. 39.* nequaquam satisfacere. Ratio est, quia regulariter Indulgentia applicata Altari solet esse magis authentica, & secura, quam quæ applicatur calculo, & fortasse minus dependet a statu gratiæ ipsius celebrantis, ut habeat effectum. Adde, Fideles adeo esse addictos (& merito) ad Altaria privilegiata supra Calculos benedictos, ut prorsus per hos non præsumantur satisfacti.

12 Neque valet dicere satisfieri per æquipollens. Nam obstat ipsa Justitia contractus: quando enim contractus expresse initur de aliqua re determinata, v. g. de hoc equo, non servatur Justitia, dando alium equum, quem ullo modo vult alter contrahens. Ita Mol. *de contract. disp. 562.* & passim. Multo magis, si equus sit vendito deterior: aliud enim pro alio invito creditore, solvi, ex vulgatis legibus *l. 2. §. 1. ff. si cert. pet. l. cum quo, C. de sol.* non potest. Si ergo tecum Missam expostulans contraxit de Altari privilegiato, exclusit æquipollens, multo magis Calculum: qui non est simpliciter æquipollens, cum sit minus securus, quam Altare.

§. II. *De dispensatione alibi celebrandi.*

1 Potest Episcopus sine dubio in hoc dispensare, quia in iis, quæ passim occurrere possunt, habet is dispensandi facultatem, ut alibi diximus. Ita Bon. *de Euch. d. 4. q. ult. par. 7. §. 4. n. 4.* Barb. *de potest. Episc. t. 2. all. 18. n. 8.* Nald. *v. Missa n. 34.* Lege Pasq. *decis. 428.* qui id extendit ad Rectores Ecclesiarum. Cum autem de natura dispensationis sit, ut adsit causa rei dispensandæ proportionata, ideo & hanc adesse hic debere semper supponendum est. Et quidem legitima sine dubia causa esset utilitas propriæ Ecclesiæ, applicatio studendi, necessitas infirmitatis, & similia. Bis, vel ter in anno posse alibi celebrare Capellanum quotidianæ Missæ, diximus *§. 1. n. 4.* ex interpretativa voluntate Fundatoris.

2 Sed quid? præter licentiam Episcopi requiriturne consensus Patroni, vel Hæredis? Rursus solus consensus Patroni, vel Hæredis, sine Episcopi nutu, satisne erit? Resp. ad primum, non requiri. Ita Bonac. *l. c. §. 4. n. 3.* Ad secundum, non satis est. Ita Barbos. *l. c. alleg. 24. n. 35. fine.* Ratio utriusque est, quia Episcopus, non autem hæres clavem habet dispensandi. Fateor interim, imo adverto, hæredis, patronive voluntatem, ad evitanda scandala, esse ex consilio requirendam.

CAPUT III.

De tempore obligationis celebrandi.

§. I. *An obligatus celebrare quotidie, possit quandoque?*

1 Postulans Missam, vel principaliter intendit cultum talis Altaris per celebrationem Missæ, vel principaliter intendit ipsam Missam in tali Altari. Hic dicitur electa persona Sacerdotis, ibi locus Altaris.

Verum quandonam judicabitur electa persona, quando locus?

2 Dico recurri debere ad verba Fundatoris, seu postulantis Missam, vel si hæc sint obscura, ad has duas regulas, ex Marc. *de Ord. tr. 3. p. 2. c. 23. n. 7.*

Prima regula. Si petens Missam intendat remissionem pœnarum, si applicationem Missæ, si interpretationem, & similia pertinentia ad ipsum Missæ valorem, electa est persona: si cultum, honoremve Altaris, si commoditatem populi, si præsentiam, & similia pertinentia ad extrinseca Missæ electus est locus. Ratio regulæ est, quia hæc posterior intentio ostendit, principaliter intendi cultum loci, atque ideo eligi locum: illa prior eligi celebrantem, atque ideo personam. Quod si utrumque intendat, certe erit simul persona, & locus electus.

3 Secunda regula. Si verba Fundatoris directe dirigantur ad locum, locus erit electus: si directe ad Personam, Persona: v. g. si sic dicat: *Volo, ut Missa quotidie celebretur in tali Altari*, est electus locus. Si sic: *Volo, ut eligatur Sacerdos, qui Missam quotidianam dicat*, est electa persona. Ratio regulæ est, quia id, ad quod directe diriguntur Testatoris verba principaliter intendi merito præsumendum est. Quod si verba directe ad utrumque dirigantur, uterque idest tum locus, tum persona erunt electa, ut si dicat: *Volo, ut in tali Altari talis Sacerdos pro anima mea celebret*. Verum si adhuc verba sint dubia, recurratur ad regulas datas in simili supra *c. 4. §. 3. a n. 15.*

4 His positis, quamvis aliqui putent esse distinguendum, & quando est electa persona, aliud dicendum quam, quando est electus locus: Ita Sylvest. S. Ant. Rodriquez, Beja, Bonac. apud eumdem Marc. *l. c.* tamen puto esse probabile, posse dari absolute hanc universalem regulam: Ut sive sit electa persona, sive locus, sive utrumque, Sacerdos beneficiatus, Capellanus, sive alio quopiam titulo obligatus toto anno Missas quotidie celebrare, possit intermittere, seu vacare semel in hebdomada. Sic Tol. *l. 2. c. 3. n. 3. ex c. significatum. de præbend.* Gavantus *in Rubr. Miss. p. 3. tom. 12. n. 17.* Bonac. *de Sacr. disp. 4. q. ult. p. 3. n. 6.* ibi, *Quo causa usu receptum est, &c.* favetque Laym *l. 5. tr. 5. c. 3. n. 6.* ibi: *Quare in quibusdam*, Naldus *v. Missa, n. 6.* Ratio est, quia celebrare toto anno sine ulla intermissione, onus nimis grave est, quod imponere Fundator nequaquam præsumitur, cum tale onus redundet semper in Sacerdotem, directe quidem, si ipse sit electus, indirecte, & per necessariam consequentiam, si electus sit locus, ut in eo a Sacerdote celebretur: semper enim celebratio quotidiana Sacerdoti incumbet.

Nota primo, nos non indigere ejusmodi distinctione, si electa sit persona, vel si electus sit locus: æque enim excusari quotidianum Capellanum judicamus, asserentes Fundatorem velle solum morali modo obligare, seu gravare personam ad quotidianam Missam, non vero physice: ut idem morali modo velle honorare locum, quem eligit Missa quotidiana decorandum.

Nota secundo, nos non afferre porro rationem *c. significatum de præbendis*, quo aliqui ad hoc probandum utuntur, sed intentionem præsumptam, & rationabilem Fundatoris: Putamus enim ex illo cap. non posse nos argumentari: siquidem ibi sic loquitur Pontifex de quotidiano Beneficiato: *Quanto frequentius potest salva honestate sua, & debita devotione Missas celebret*. Ubi Glossa sic habet: *Hoc dicit, quia non esset honestum, ut bis, vel ter Missam in die celebraret. Vel, salva, idest sine peccato mortali, quod esset inhonestum*. Cum ergo sic explicari recte possit textus, ut de facto explicatur a Glossa, non possumus niti huic textui ad probandam illam vocationem in Beneficiato, vel legatario annuali, multo minus in obligato celebrare per solum continuum mensem, vel continuam hebdomadam, quasi possint etiam

etiam hi vacare, ut aliqui propter hanc taxam, quando eleemosyna tota simul pro uno mense, vel hebdomada datur, minus bene concesserunt.

Dices, concedatur hoc propter nostram rationem præsumptæ voluntatis elargientis eleemosynam. Resp. quia per unum continuum annum physice quotidie celebrare, est ex se difficile: ideo explicare potuimus non fuisse Fundatoris intentionem ad id obligare: at per unum mensem, vel hebdomadam continuo physice celebrare, non est certe ex se difficile: quare ad intentionem elargientis eleemosynam, quasi voluerit concedere tunc vacationem, recurrere nequaquam possumus.

Sed quoad vocationem prædictam, Excipe primo, quando Fundator expresse præcipit, vel ex ejus verbis, omnibus circumstantiis expensis velle colligitur, ut sine interruptione Missæ quotidie celebrentur; nam tunc ex una parte non possumus (cum constet de Fundatoris mente) aliter explicare, quam de continuatione physica, & ex alia parte, ad tale grave onus consensit Capellanus. Nec obstat, honestum esse propter reverentiam aliquoties a celebrando desistere: quia etiam est probabilissima opinio, optimum esse, Sacerdotem, qui ad tantum ministerium est institutus, quotidie, sine ulla prorsus interruptione, celebrare; ad quam opinionem sequendam se Sacerdos obligavit, dum ei oneri, quamvis difficili, accepto stipendio consensit: id quod etiam est satis moderatum, cum regulariter possit, quando velit, satisfacere per alium.

6 Excipe secundo, cum Suar. *de Euch. disp. 86. sect. 1. §. De beneficiis circa fin.* quando onus est Ecclesiæ, vel Monasterii, ut curet diei Missam quotidianam, tunc enim nulla est danda vacatio, quia tunc non militat ratio dicta *n. 4.* Si quidem tale onus per varios Sacerdotes satisfaciendum præcipitur. Idem puto, quando expresse præscribitur Capellano, ut Missas quotidianas dicat per se, vel per alium, vel ut Missas celebrare faciat, &c. talis enim expressio videtur significare non injungi onus Capellano celebrandi dumtaxat, sed curandi, ut celebrentur quotidianæ missæ sine interruptione.

7 Dices cum Bonac. *4. de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 2. n. 17.* quando Fundator eligit personam, si intenderet quotidianam sine interruptione missam, intenderet obligare Sacerdotem ad rem illicitam, quod non est, quando eligit locum; quia tunc non intendit, nisi cultum loci, & per accidens injungit quotidianam physice obligationem, quam jam potest Sacerdos evitare celebrando per alium: ergo aliud præsumendum est, quando eligitur persona, & aliud, quando eligitur locus.

Resp. utrumque negandum esse, & quod quotidiana sine interruptione missa sit res illicita, & quod non idem sit, quando est electus locus. Hoc posterius patet ex dictis, quia onus semper redundat in personam Sacerdotis; illud prius nec item multa probatione indiget. Quid enim ais? Ergo pii Sacerdotes, qui quotidie sine interpolatione sacrificant, illicite agunt? ergo regula Sacerdotum Societatis JESU, quæ injungit, ut illi quotidie celebrent, illicita est? Audi Cassianum *l. 6. de spirit. fornic. c. 8.* approbantem Monachorum suæ ætatis quotidie sacrificantium, imo & communicantium consuetudinem. *Qua puritate* (inquit) *oportebit custodire nostri corporis, atque animæ castitatem, quos necesse est quotidie Sacrosanctis Agni Carnibus vesci?* Recte igitur dixisset Bonac. si id difficile dixisset, non vero, cum illicitum dixerit, non recte dixit. Et nota ipsum inter cæteros citare pro se Suar. *de Sacram. d. 86. sect. 1. §. De beneficiis, circa finem*, qui tamen nunquam ejusmodi onus illicitum, sed onus intolerabile, hoc est, satis difficile toleratu, ut omnes fatemur, asseruit.

8 Illud hic addunt Doctores, Naldus *v. Missa n. 7.* Peyr. *to. 3. in Addit. c. 1. n. 23.* hunc Sacerdotem quotidianæ Missæ debitorem, posse quater, vel sexies in anno pro se, aut suis vel aliqua alia causa occurrente Sacrificium offerre, quia non est putandum Fundatorem hoc rarum auxilium spirituale suo Capellano denegare voluisse.

Vacare quoad Applicationem an possit Capellanus in die Commemorationis defunctorum?

9 Eo die omnes Sacerdotes ad celebrandum pro aliis etiam physice quotidie obligatos posse, imo debere missam applicare generaliter pro omnibus fidelibus defunctis, docent Fraxin. *de oblig. Sacer. sect. 4. concl. 4. §. 22.* & Gavant. *p. 4. in rubr. Miss. tit. 15. n. 18.* Ratio esse potest, Prima, quia ita consuetudine introductum videtur.

Secunda, quia in titulo primæ missæ defunctorum dicitur, *Missa in commemoratione omnium Fidelium Defunctorum.* Nota, illud, *Omnium*; non ergo unius in particulari.

Tertia, quia missa illius diei Oratio est generalis pro omnibus defunctis.

Quarta, quia intentio Ecclesiæ in tali solemni die est, ut generaliter omnes defuncti etiam destituti aliis suffragiis adjuventur.

Quinta, quia sic propter pietatem per eas purgantes animas præsumi potest, voluisse quoscumque missarum Fundatores.

10 Verum hæ rationes licet probabile reddant, quod possint, non tamen convincunt, quod debeant, quia non est imponendum onus, nisi de eo clare constet, ut in simili sæpe diximus.

Ad primam autem responderi potest, vel eam consuetudinem non adesse, vel certe non apparet esse introductam sub obligatione.

Ad secundam, cum titulum solum ostendere illam missam in specie, & non aliam debere recitare in illo die.

Ad tertiam, quamvis Oratio externa sit generalis, non propterea applicatio Missæ non potest esse specialis. Patet in omnibus aliis missis per annum, in quibus Oratio est semper universalis pro omnibus Fidelibus.

Ad quartam, Ecclesiam id quidem intendere ut consilium, non ut præceptum.

Ad quintam, voluisse, non obligasse.

§. II. *De die, quo conceditur Capellano vacatio, & obiter de vacatione Diei Jovis Sancti, & Sabbati sequentis.*

1 EO die, quo, ut dictum est, licet a quotidiana missa vacare Capellano, cum non obligatur vacare, sed solum concedatur cessandi facultas, quæri potest, an si tunc celebret, possit illam missam, pro se, vel pro alio applicare?

Resp. non posse. Ita Tamb. *de jure Abb. tom. 2. d. 5. q. 9. n. 25.* (nisi forte aliquando utatur concessione, quater, vel sexies in anno, data *n. 8.* quam concessionem cum hac præsenti quæstione non legitime confundit Pey. *tom. 3. in Addit. c. 1. n. 23.*) Sed posito, quod celebret, pro Fundatore celebrare debere. Ratio est inquit, Bonac. *disp. de Euch. 4. q. ult. p. 7. §. 2. n. 16.* quia tunc non vacaret ob honestatem, & reverentiam Sacrificii, sed ob avaritiam accipiendo duas eleemosynas; alteram, qua ut Capellanus fruitur, alteram, quam nunc recipit.

2 Verum hæc ratio non est saltem universalis: nam posset pro se, vel pro alio liberaliter celebrare. Ratio igitur universalior esse potest, quia sicuti v. g. Dominus vineæ, si ea nullum fructum, seu modicum producit, nullo, vel modico fruetur; si vero uberrimum, illo integro non est defraudandus; ita, cum omnes missæ Capellani sint Fundatoris, illique omnes debeantur, posito quod celebrentur, Fundatoris esse, non alterius debent.

3 Confirmatur ex quadam doctrina Joann. Delugo *disp. de Euchar. 11. sect. 2. n. 46.* qui quærit, an Capellanus, qui obligatur omnibus feriis quintis, sextis, & Sabbatis totius anni celebrare, possit, vel debeat feria quinta Jovis Sancti, & sequente Sabbato celebrare? Feria enim sexta non posse, vidimus suo loco supra *l. 1. c. 6. §. 1. n. 1.* Responditque non obligari, imo nec teneri deinde in alia hebdomada supplere, quia scilicet potest se conformare Ecclesiæ, eo die cessanti a Sacrificiis privatis, nec præsumendum est, Fundatorem contrarium voluisse; addit nihilominus posse quidem celebrare, sed debere applicare juxta intentionem Fundatoris, atque adeo nec sibi, nec aliis posse eas missas quamvis voluntarie dictas applicare. Hæc Delugo, qui hujus ultimi dicti rationem non tradit: verum illa est, quam nos *n. præced.* ex paritate domini fundi, breviter deduximus.

4 Pro illis sex missis in anno, quas Capellano concessimus §. *præc. n. 7.* potestne, quando pro aliis applicat, sumere stipendium? Resp. mihi videri non posse, quia contra hæc Decreta Sacræ Congregationis sumeret pro eadem missa duo stipendia, & hic valere rationem Bonac. *n. 2.* allatam fateor.

§. III. *An celebrans aliis, quam designatis diebus, satisfaciat?*

1 SI quis obligetur celebrare v. g. feria quarta, sexta, & Sabbato totius anni, ipse celebret feria secunda, tertia, & quinta satisfaciatne obligationi?

Dico, si a Fundatore addicti tales dies sunt, vel propter cultum, seu devotionem; ut Sabbato propter Beatiss. Virginem, Feria sexta propter Domini Passionem, &c. nequaquam satisfacere: satisfacere, si propter fructum Missæ. Ita Delugo *de Euch. disp. 21. sect. 2. n. 43.* Ratio est, quia ibi non servatur Fundatoris mens: hic, quoad principale, servatur, & parva illa variatio temporis, cum non sit in alicujus præjudicium, ad summum erit veniale, imo ex rationabili causa, nullum.

2 Non inficior etiam in prioribus casibus vix illam varietatem posse accedere ad mortale, cum pariter videatur modici præjudicii. Excipe in casu, quo forte, sine causa, quæ Sacerdotem excusaret, alii die festo Missæ non interessent.

3 Idem cum eadem exceptione dicendum de eo, qui obligatus nunc, celebrat in alia hora, modo præsens forte necessitas alia hora non defierit, ut supra *c. 1. §. 9. n. 9.* dictum est in simili.

4 Atque ex his colligitur: An Capellanus obligatus quater v. g. in hebdomada facere Sacrum in tali Ecclesia, satisfaciat, si Sacrum ibi semper faciat in diebus feriatis? Nam si ex circumstantiis, verbisque Fundatoris appareat, finem testatoris fuisse, ut ibi adesset Missa ob commoditatem vicinorum, vel simile, non satisfaciet: si ob solum fructum utique satisfaciet. Sic Bonac. *de Sacram. d. 4. q. ult. p. 7. §. 3. n. 5.* Id autem quomodo apparere in dubio possit, ex supra dictis *c. 1. §. 3. a n. 15.* quivis colligere facile poterit.

5 Quid, si quis obligetur in mense v. g. alternis diebus facere Sacrum, ipse vero quotidie celebrans absolvat obligationem in primis quindecim diebus, & quid, si postponat, absolvatque in diebus quindecim posterioribus?

6 Dico cum Delugo *de Euch. d. 21. n. 43.* utrumque excusari posse, quia cum mutatio sit modici temporis, parva reputatur. Multo magis pro eo, qui anticipat ob diligentiam. Semper autem habenda sunt præ oculis illa duo: ne scilicet electus sit talis dies ob causam peculiarem, ut dictum est *n. 1.* & ne fiat in præjudicium aliquorum, prout dictum est *l. 2. c. 2. §. 8. n. 4. juncto n. 9.*

7 Denique si Missæ quotidianæ propter diminutionem redditus a legitimo Superiore reducerentur ad sexaginta v. g. Missas annuas, poterit Capellanus eas adimplere in duobus mensibus ultimis anni, nec obligatur in anni initio. Quamvis enim ratio legati pii petat solvi initio anni *l. Si ita fuerit libertas relicta ff. de manum. Test.* lege Dian. *p. 3. tr. 6. res. 29.* idemque exposcat necessitas animarum Purgatorii, pro quibus illæ Missæ sunt forte celebrandæ: tamen nisi aliud petat expressa conventio, vel voluntas testatoris, usus est in contrarium, & Testatoris mens satis ostendit huic moræ se consensisse, dum successive per annos, & non simul Missas celebrandas esse, disposuit.

Quamdiu possit Sacerdos differre in cæteris casibus solutionem Missarum, diximus *supra c. 1. §. 9. a. n. 4.*

§. IV. *De hora, qua Capellanus celebrare tenetur.*

Ubi

De Canonico celebrante hora Officii.

1 DE hora, qua celebrari potest, supra *l. 1. c. 6. §. 4.* disputavimus, hic autem sermo est de hora, ad quam Sacerdos se obligavit ex pacto. Et quidem pactum servandum esse, darique parvitatem materiæ, si paulo minus ab hora decreta discedatur, patet ex regulis universalibus: sicuti quodnam peccatum sit, si tale pactum non servetur, colligitur ex modo dictis §. 3. *n. 3.* Illud ergo huc tanquam in apposito loco tractandum reduco, an Sacerdos Canonicus distributiones Officii lucretur, si ea hora qua Officium in Choro recitatur, Missam celebret.

2 Communis, & vera opinio est, præciso Privilegio Pontificis, vel legitimæ consuetudinis, non lucrari. Ita Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 5. n. 7.* Ratio est, quia nec est, nec censetur esse præsens in Choro, qui Missam in Ecclesia celebrat. Distributiones vero dantur solum assistentibus in Choro, exclusa, ut habet Trid. *sess. 24. c. 12. de ref.* qualibet Canonicorum remissione.

3 Per hoc autem non tollitur, quin ob necessitatem Ecclesiæ, v. g. ob defectum celebrantium, Præfectus Chori possit disponere, ut Canonicus tempore Officii Missam in Ecclesia sua Collegiata celebret. Ita Bonac. *ib. n. 7.* tunc enim merito lucrabitur distributiones, quia, accedente legitima Superioris dispositione, moraliter judicatur Canonicus non abesse.

§. V. *Pro quo sit prius celebrandum, quando pro multis simul debes.*

1 DAt tibi eleemosynam manualem Petrus pro decem Missis dat Paulus item similem stipem pro aliis decem, nec alterutri ante-

anterioritatem promittis (tunc enim non est dubium promissioni tibi standum esse) pro quo prius satisfacies, pro Petro, an pro Paulo?

Resp. pro quo velis. Ratio est, quia cum ex dictis *cap. 1. §. 9. n. 4.* habeas latitudinem duorum, vel trium mensium, in quibus satisfacere vales, potes quem volueris intra idem tempus anteferre.

2 At quis æquius præferetur? Resp. certe qui prior petit juxta Reg. Juris, *Qui prior est tempore, potior est jure*, ni propter aliquam circumstantiam charitas contrarium persuaderet.

Aliqui censuerunt æquum esse, ut alternatim ejusmodi onera satisfierent, ita scilicet, ut uno die celebretur pro uno, altero die pro altero, & sic vicissim ad finem usque, quod certe est probabile. Ita Fraxin. *de Sacram. obl. sect. 4. concl. 4. §. 5. n. 2.* referens Bonac. aliosque.

Petes, in hoc casu ritene satisfaceret Sacerdos, si celebraret viginti Missas in communi simul pro Petro, & Paulo, qua ratione in singulis Missis dimidium fructus obveniret uni, & dimidium alteri? Resp. Id non approbarem propter varias rationes, quas vide apud Fraxin. *ibid. n. 1.* sed maxime propter voluntatem petentium, qui dum petunt a te tot Missas, tum fructus separationem, tum communionem cum aliis excludere videntur.

Quisnam æquius præferatur, si quando Ecclesia plures pluribus Missas debet, & non potest omnes celebrare, dicam infra *c. 5. n. 4.*

§. VI. *De dispensatione quoad tempus remissive.*

1 CIrca hoc: Dico eumdem Superiorem iisdem de causis posse dispensare in tempore, qui potest in loco, nam propterea recole, quæ dicta sunt supra *c. 2. §. 2.*

CAPUT IV.

De Capellano celebrante per alium.

§. I. *Quando quis possit celebrare per alium.*

1 SIt unica regula. Quoties Fundator non ponit hanc clausulam, ut *per se ipsum Capellanus celebret*, seu *non celebret per alium*, poterit semper per alium supplere. Ita Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 1. n. 1.* March. *de ord. tr. 2 p. 2. cap. 2. nu. 24.* Ratio est, quia ex una parte Sacrificium est æqualis valoris: & ex alia, nisi se Fundator explicuerit, nil, saltem principaliter, velle, nisi ipsam Sacrificii oblationem, nec elegisse peculiarem personæ qualitatem præsumendus est. Adde multas Sacræ Rotæ decisiones dictam regulam confirmantes.

2 Hinc infero Primo, idem esse sentiendum in eleemosynis manualibus. Si quis enim a te Missam exposcat, nec explicite postulet, ut per te ipsum satisfacias, poteris per alium. Ratio est jam dicta.

3 Infero Secundo, Capellanum prædictum habentem onus celebrandi in determinato Altari, vel Ecclesia, posse per alium supplere, nec posse ab Episcopo compelli, ut per se celebret. Ita Bonac. *ib.* Barbos. *de pot. Ep. all. 24. n. 29.* Ratio est, quia jam implet Testatoris mentem, quam non adimpleret, adeoque posset cogi, in illo casu, quo ipse personaliter, ut diximus, esset electus.

4 Infero Tertio, non posse per alium satisfacere eum Capellanum, qui in Cathedralibus gaudet per suam Missam distributionibus quotidianis. Sic Grat. Mon. Gonsal. apud March. *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 29. n. 16.* Ratio est, quia ejusmodi Capellaniæ requirunt præsentiam personalem, unde, quando eligitur is Capellanus, fit veluti quædam conventio, ut nisi personaliter celebret, distributiones non lucretur.

Idem propter eamdem rationem dic, si alicubi sit similis lex, vel legitima consuetudo celebrandi per se.

5 Infero Quarto cum Bonac. *d. §. 1. n. 4.* posse aliquem celebrare applicando Missas pro aliquo effectu, ad quem alter Sacerdos obligabatur, hoc altero inscio: imo & pro illis Missis recipere stipendium. Petrus v. g. obligatur celebrare decem Missas pro defunctis, nec tamen illas celebrare curat: si Antonius eas, Petro inscio, celebrat, proque dictis defunctis applicat, dico Antonium satisfacere obligationi Petri, idque posset deinde significare eidem Petro, & accipere stipendium. Ratio est, quia jam Defuncti per alium lucrati sunt fructum, ergo dignus est hic alius sua mercede.

6 Infero Quinto, quid dicendum sit ad illum casum, de quo olim interrogatus fui Panormi. Confratres quidam elegerunt Antonium Sacerdotem, qui diebus festis celebraret, & Confratrum Confessiones audiret. Post aliquot menses nactus Antonius pinguiorem Capellaniam, satisfacere prædictis Confratribus intendebat per alium, poteratne id tentare contra Confratrum voluntates? Respondi negative, cum enim eumdem Confratres Confessarium sibi elegerint (imo de consuetudine in nostris regionibus sic intelligitur, cum Sacerdos eligitur ab hujusmodi Confratribus) clare constabat electam personam illam fuisse. Adde, quod sicuti quando est obscura Testatoris voluntas, recurritur ad intelligentiam verborum ejus, ita hic confugere oportebat ad Confratrum sensum, qui jam de sua mente contra Sacerdotis intentionem testabantur.

7 Infero Sexto, si quis obligatus in tali Ecclesia pro aliquo celebrare, celebraret in alia, applicando Missam pro illo, simul curans, ut alius Sacerdos celebraret loco ipsius in illa Ecclesia designata quoad præsentiam tantum, non vero quoad applicationem, satisfaceret suæ obligationi. Ratio est, quia totam Fundatoris mentem adimplet. Solum est advertendum, ne Ecclesia illa sit electa; forte, quia ibi adest Indulgentia applicandi ibi Missam pro defuncto, tunc enim non impleretur mens Testatoris, ut per se patet.

§. II. *Quando Capellania possit Sacerdoti conferri?*

1 EX dictis oritur illa celebris dubitatio: An Capellania Sacerdotalis relicta a Testatore possit conferri Clerico nondum Sacerdoti? Ratio dubitandi est, quia ex una parte, si Capellanus potest, ut dictum est, per alios satisfacere, quilibet Clericus erit ejusmodi Capellaniæ capax, cum possit per alium Sacerdotem satisfacere. Ex alia tamen videtur mens Testatoris Sacerdotem velle, dum Sacerdotalem Capellaniam instituit, esto, deinde Capellanus Sacerdos institutus, per alium valeat satisfacere?

2 Tres sunt sententiæ. Prima docet absolute ejusmodi Capellaniam non posse conferri, nisi Sacerdoti. Ita Barbos. *de potest. Episc. allegat. 24. n. 37.* Garzias apud March. mox citandum. Secunda, posse Clerico, dummodo Testator non se explicuerit velle omnino Sacerdotem. Ita Bonac. *de Sacram. d. 4. q. ult. p. 7. §. 1.* clarius Fagund. *1. Eccl. prae. lib. 3. cap 9. n. 3.* afferens exemplum Suarii. Tertia, cum eadem exceptione posse quidem, sed debere conferri solum ei Clerico, qui infra annum Sacerdos ordinari possit. Sic March. *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 19. n. 4.* Prima opinio fundatur in secunda parte rationis dubitandi. Secunda in prima parte ejusdem. Tertia in paritate cum cæteris beneficiis Sacerdotalibus, in quibus ex Trid. *sess. 24. cap. 12. de ref. c. si pro Clerici, c. ei cui de præb. in 6.* sufficere solet habilitas, & potentia proxima ad Sacerdotium, qualis est in illo, qui infra annum initiari potest.

3 Ex his sententiis primam non amplectimur, quia nisi Testator se explicet, non præsumitur tantum rigorem voluisse in sua dispositione. Secunda, & tertia sunt probabiles, quia bonis rationibus innituntur.

4 Atque ex his recte colligimus cum Fagund. *ibid.* aliisque posse quemlibet habere duas, vel tres Capellanias requirentes Missas etiam in diversis locis, quia hæ sunt instar Beneficii simplicis, quod non requirit residentiam, & per alium suppleri jure potest.

Quandonam Fundator præsumitur velle, ut Capellania Sacerdoti actuali conferatur.

5 Dico, illam esse universalem regulam ex DD. citatis: Debere Sacerdoti conferri, quoties verba Testatoris, sive laici, sive Ecclesiastici significant, affectant, seu postulant personam Sacerdotis; Non debere quoties affectant ipsam Missam: clarius, debere quando principaliter eligitur persona Sacerdotalis, secus quando principaliter intenditur Sacrificium.

Exemplis adhuc clarior fiet regula. Si quis fundator ita disponat. *Eligatur, seu præsentetur Presbyter bonæ conditionis, qui tot Missas celebret. Eligatur, qui Missam celebret. Celebrentur a Sacerdote tot Missæ. Heredes in tali Capella Capellanum eligant, qui tot Missas pro me celebret; vel diu, noctuque Altari serviat, divinaque Officia recitet. Præsentetur qui tot Missas in hebdomada celebrare teneatur. Præsentetur Capellanus, seu Sacerdos*: Si inquam ita disponat Fundator, videtur solum onus Missæ respicere, non personæ qualitatem; nisi forte id sit in Cathedralibus per distributiones quotidianas, quia tunc personalis est dispositio, ut *n. 4* diximus.

6 Si sic disponat: *Missæ tot celebrentur, non per alium, sed per proprium Capellanum meum, vel per proprium Rectorem Ecclesiæ. Capellanus meus deserviat personaliter. Non eligatur nisi sit Sacerdos. Capellania non conferatur nisi Sacerdoti. Capellania non præsentetur nisi Sacerdos. Legatum meum non assequatur nisi Sacerdos. Jubeo conferri Sacerdoti, & non alteri. Præsentetur, seu conferatur Sacerdoti, qui sit Presbyter bonæ famæ* (nam per hanc geminationem videtur exposci Sacerdotium) si, inquam, aliquo ex prædictis modis disponat, eligitur ipsa Sacerdotis persona: nisi forte alicubi etiam positis his, vel similibus verbis fuerit introducta consuetudo contraria, idest, fuisse admissos Capellanos non Sacerdotes, nam tunc ex tali observantia subsecuta, videtur mens Testatoris explicata fuisse pro non Sacerdote.

7 Unum non prætermittam: esse nimirum probabile etiam in hoc secundo dispositionis modo *n. 6.* dicto, satis esse, si talis eligatur, qui intra annum possit ordinari. Ita Fagund. *Eccl. prae. 1. l. 3. c. 9. n. 3.* Lother. *de re Benef. l. 3. q. 47. n. 51.* Ratio est, quia interim potest supplere per alium; & ex alia parte, qui intra tam modicum tempus fieri Sacerdos potest, judicatur habere sufficientem habilitatem cum eo, qui in proximo initiandus est Sacerdos, ut Sacerdos habeatur in jure.

§. III. *Obligatus per se ipsum per alium celebrans an peccet? Et an obligetur ad restitutionem?*

1 QUod peccet, & quidem ex genere suo mortaliter (nisi excusetur a parvitate materiæ, vel a necessitate, de qua mox *c. 5.*) dubium ne sit, quia facit contra mentem Testatoris, & contra pactum. Vide, quæ diximus supra *cap. 2.* aliqua enim ex illis sunt hic proportionaliter applicanda.

2 Quoad restitutionem: Dico non obligari. Ita Bonac. *disp. de Euch. 4. q. ult. p. 7. §. 1. n. 2.* ex Azor. Ratio est: quia quantum ad principale (qui est fructus ex opere operato) tantum exhibitum fuit per alium, quantum fuisset per seipsum, cum omnia Sacrificia sint ejusdem valoris.

3 Dices: at devotio forte fuisset major ejus, qui per ipsum celebrare debebat, unde potius illatum fuisse damnum ei, qui Missam petiit, quoad fructum ex opere operantis.

Resp. At devotio forte fuit major alterius, qui supplevit, unde potuit evenisse majus emolumentum ei, qui Missam petiit. Adde dictum fuisse supra *cap. 1. §. 9. n. 1.* hujusmodi fructus spirituales, quamvis, a petentibus Missas omnino volitos, non cadere tamen, quoad restitutionis onus, in considerationem.

De Sacerdote, qui committit alteri Missas, quas hic non celebrat.

4 Si Capellanus, etiam ille, cui permittit per alium celebrare, alium deleget, & hic non celebret, quid fiet?

Dico Capellanum debere numerum Missarum ipsum, vel per se, vel per tertium supplere, vel eleemosynam reddere. Ratio est: quia si a te ego emerem v. g. picturam a te faciendam, & tu traderes illam dato pretio efformandam alteri tertio: si hic ex quocumque casu, etiam subitanea morte correptus, exequi injunctum opus non potest, tu non eximeris ab obligatione providendi me de pictura: ita proportionaliter in casu nostro. Et ratio ulterior est, quia tibi perit, seu deficit ille suffectus, non mihi, qui tecum contraxi, non cum illo.

CAPUT V.

De obligatione Capellani, quando adsunt impedimenta celebrandi, quæ ipse removere non potest.

1 ID hic agimus: nam quando removere potest, dicemus *cap. seq.* Et quamvis utriusque tractatio commodiorem fortasse habuisset alibi locum, huc tamen, ubi agimus de obligatione Capellani, non incommode rejecta est.

2 Solent autem ejusmodi impedimenta se tenere vel ex parte Sacerdotis, vel ex parte loci, vel ex parte temporis, vel ex parte similium circumstantiarum, de quibus claritatis gratia, sic breviter, separatim disputamus.

§. I. *De impedimentis ex parte Sacerdotis.*

1 SI Capellanus infirmus, carcere detentus, vel simili impedimento laborans tenetur per se celebrare, nec potest; certum est, eum esse excusandum a celebrando per se, quia est legitime impeditus. Ita Doctores mox citandi. Sed adhuc quæritur, an tunc statim teneatur per alium supplere, ne scilicet gratis fruatur interim stipendio annuali, quod pro se currit?

2 Dico distinguendum, *ib.* Si breve est impedimentum, non teneri: teneri si longum, nisi expresse colligatur, mentem testatoris fuisse, ut nunquam deesset Missa. Ratio est: quia præsumendum est, Testatorem noluisse tam rigide in brevi impedimento cum suo Capellano agere, ut statim ad restitutionem teneatur; at in longo, vel quando se declaravit, præsumitur voluisse.

3 Verum quænam erit brevis, quæ longa infirmitas: brevis, vel longus carcer? &c. Resp. loquendo de infirmitate (eademque est ratio de cæteris legitimis impedimentis) Barbos. *de potest. Episc. p. 2. coll. 24. n. 31.* asserit esse infirmitatem octo, vel decem dierum. Bonac. *disp. 4. de Euch. q. ult. p. 8. n. 17.* quindecim dierum, Petr. Nav. *de rest. l. 2. c. 2. n. 210.* unius mensis, Delugo *de Euch. disp. 31. sect. 2. n. 49.* mensium duorum: Omnes probabiliter, quia in jure tale tempus breve judicatur. Vide supra *cap. 1. §. 9. n. 4.* Vide etiam *cap. 3. §. 1. n. 6.* ubi adverti nullam dari vacationem, quando onus est susceptum ab Ecclesia, quæ curet dici Missas quotidianas; nam etiam & hic proportionaliter est dicendum non sufficere ad excusandum Monasterium, seu Ecclesiam impedimentum unius Sacerdotis; sed debere esse totius Monasterii, quod certe rarissimum erit. Nec dari vacationem accipientibus eleemosynas manuales, vel legata annua ex ibidem dictis patet.

4 Quod si in Monasterio, vel Ecclesia adsint aliquot infirmi, sed qui validiores sunt, sufficiant ad onera Missarum, illa illorum infirmitas non excusabit, quia cum obligatio sit Monasterii, & non particularium; immediate iis, qui incolumes remanent, onus totum Missarum incumbet.

Quod si qui sani remanent, omnia onera, quæ forte diversarum personarum habet Ecclesia, solvere non possunt, quæ possunt solvant.

5 At quarum personarum, quandoquidem non est major ratio de una, quam de alia? Resp. ad ratam singulorum, ita ut omnes aliqua Missa careant, aliquam habeant, juxta majus, vel minus legatum a singulis Ecclesiæ relictum, pinguiori plures Missas, minus pingui pauciores tribuendo. Ratio est, quia ita æquitas exposcere videtur: non enim video cur in hoc casu locum habere possit illa regula, *Qui prior est tempore, prior est jure*: cum prioritas non videatur hic esse tanti momenti, ut vincat cætera posteriora legata forte pinguiora.

6 Negotium grave Capellani, vel incommoditas inducuntne dictum legitimum impedimentum? Resp. affirmative de priore, sed de posteriore negative. Ratio est, quia negotium grave reducitur ad necessitatem; incommoditas, dum remanet in terminis incommoditatis, ad negligentiam, ad quam evincendam jam habet stipendium Capellanus, reducitur.

Unum adverto: Superiorem, quando videt suorum Sacerdotum dicta legitima impedimenta, debere esse sollicitum ad alios advocandos in subsidium; æquitas enim postulat, ut si id possit, non negligat.

§. II. *De impedimento ex parte loci.*

1 SI Ecclesia est violata, si interdicta, si destructa, si non inveniantur claves ejusdem, ad quid obligabis Sacerdotem?

Dico maxime hic esse advertendum, an Fundator præsentiam solam intenderit, an etiam applicationem, de qua re satis supra, *cap. 1. §. 2. a n. 15.* dictum est; si enim solum intendit præsentiam ob commoditatem populi, vel ob aliud in tali die determinato, ad nihil Sacerdotem obligare par erit, quia jam impossibilis, vel moraliter, vel physice reddita est excusatio mentis Fundatoris tali addita die, nec alium diem curantis. Si vero intendit, vel applicationem, vel merum cultum Dei, & consequenter Sacrificium nulli diei addictum, tum sane Capellanum obligamus, vel ad celebrandum eodem die in alio loco, si locus aptus suppetat, vel ad resarciendum alio die. Ratio est supra tacta, idest præsumpta Fundatoris voluntas. Cætera pertinentia ad locum, vide loco suo supra *toto cap. 2.*

§. III. *De impedimento ex parte temporis, & aliarum circumstantiarum.*

1 DE impedimento ex parte temporis, tum ex proxime dictis tum ex dictis *toto cap. 3.* satis superque colligitur, quid sentiendum est.

Idem de cæteris impedimentis, v. gr. quod non inveniatur, nulla Capellani culpa, Calix, vestes sacræ, Hostia, & similia: ex dictis enim facile quivis intelliget, ad quid in ejusmodi casibus Capellanum obligare oportebit.

CAPUT VI.

De obligatione Capellani ad removenda, vel non apponenda impedimenta celebrandi, quando ea non apponere, vel removere potest.

1 CApellanus obligatus cras, perendie, sequentibus diebus per seipsum celebrare, est v. gr. infirmus, vel carcere detentus, vel excommunicatus, &c. quam obligationem habet removendi impedimenta carceris, vel morbi ad finem adimplendi debitas Missas? Rursus, si permittat se in carcerem conjici, si in remotas regiones discedat, si Missale projiciat, sane impedietur, ne possit satisfacere: quærimus, quam obligationem habet hujusmodi impedimenta non apponendi?

§. I. *Præmittuntur aliqua necessaria pro resolutione quæstionis.*

1 UT hæc, & similia decernamus, præmittendum est, quoties quilibet obligatur ad observandum aliquam legem, obligari etiam ad non apponenda impedimenta, & ad ea tollenda, si adsint, quæ obstant observationi legis. Si quis v. gr. obligatur audire Missam, obligatur etiam ad surgendum e lecto, quod est impedimentum illam audiendi. Ratio est: quia Superior, qui præcipit finem, censetur & media ad ipsum præcipere, secus non efficaciter finem vellet, & sane deficeret; si veluti terminum volens non curaret de via; non apponere autem, vel tollere impedimenta, unum est ex mediis ad habendum finem.

3 Quoniam vero non semper obligamur omnia omnino impedimenta removere, seu non ponere, statim enascitur difficultas, ecquonam modo nobis constare possit, quænam obligemur, quæ vero non item? Et quidem varii modi afferri solent. Ille a Sanch. *l. 1. in Decal. cap. 15.* & Meroll. *tom. 2. d. 4. de leg. dub. 37.* repetitus, fere nunc ab omnibus recipitur, quod scilicet spectanda sint quatuor. Primo, vis, & rigor præcepti; quædam enim benignius quam alia explicantur; ac minoribus causis excusantibus indigent. Secundo, necessitas, & utilitas, quam affert ejusmodi impedimentum, de quo an tolli, vel non apponi debeat, dubitatur. Tertio, vicinitas, aut distantia, quam tale impedimentum, vel medium habet ad rem præceptam; minus enim distat ab impedienda auditione Sacri iter a me susceptum die Jovis, & die Sabbati, quam ipso die Dominico. Quarto, conjunctio per se, vel per accidens, seu intrinseca, vel extrinseca, quam habet medium cum materia, seu re præcepta. Magis enim, v. g. per se, & intrinsece conjungitur Breviarium cum recitatione Horarum, quod per se ad illas requiritur, quam conjungatur bona valetudo, aut non esse excommunicatum cum auditione Missæ, quæ solum per accidens ad illam pertinere videntur.

His diversimode in singulis præceptis computatis, judicandum erit (ait *ib.* Sanch.) an culpa sit admittere, vel non prohibere impedimenta illis præceptis obstantia? Sed id fuse prosequi ad nos non pertinet, poterint legi Castrop. *tom. 2. d. 1. de leg. p. 1.* & Meroll. *d. dub. 37.* aliique ab ipsis citati.

4 Præmittendum secundo, in materia, de qua nos agimus, adesse unum, quod magis, quam in aliis materiis urget Capellanum ad prædicta impedimenta tollenda, vel non ponenda; nos enim hic supponimus adesse pactum inter Testatorem, & Capellanum, seu inter Missas expostulantes, & inter promittentes; quare cum hic urgeat titulus justitiæ, qui fortior est cæteris, major erit obligatio Sacerdotis. Fac, v. g. te debere centum Petro, ex contractu emptionis cum illo inito; certe non solum, eodem die, quo ex conventione solvere debes, sed etiam in quocumque præcedenti, pro die conventa, urgeris ad tollenda impedimenta solutionis, si potes; imo & ad moralem diligentiam adhibendam, ut pecuniam pro eodem die habeas. Id quod non tam rigide obligaris præstare in observanda, v. gr. aliqua lege; neque enim obstringeris ante tempus obligationis tam stricte impedimenta quæcumque tollere, & media adhibere, v. g. non obligaris duobus, vel tribus diebus ante diem festivum abstinere ab itinere; ne scilicet ponas impedimentum ad audiendum, eodem festivo die, Sacrum.

His positis, rem hanc satis ex se variam, quinque dictis expedio.

§. II. *Resolvitur, quandonam Capellanus obligetur non apponere, vel removere impedimenta celebrandi.*

5 DIco primo, Capellanum, ut suæ obligationi satisfaciat, non posse die eodem, quo celebrare obligatur, ponere impedimenta per se obstantia Sacrificio. Hinc non potest se eodem die inebriare, dormire, confabulari, Missale projicere, vestes, cæteraque sacra instrumenta in arca reposita non extrahere, vel de loco vicino non accipere, &c. Ratio est, quia si hæc eodem die poneret, clare convinceretur nolle suæ obligationi satisfacere.

6 Dico secundo, nec ante tempus obligationis posse Capellanum apponere voluntaria impedimenta, quamvis per accidens obstantia; nisi ex verbis Fundatoris, vel præsumpta ejus mente ei aliquid permittatur. Ratio ducitur ex rigore tituli justitiæ jam dicto.

7 Hinc deducitur Primo, an si Capellanus se inebriet ante tempus urgens celebrandi, peccet contra pactum initum? Secundo, quid si alio discedat, ubi celebrare die statuto non possit? Tertio, quid, si ante dictum tempus projiciat Missale, vel Ecclesiæ claves? Quarto, quid, si cibum nocivum comedat, vel quid simile faciat, quo infirmetur, & sic sacrificare non valeat? Agimus autem, quando non adest legitima excusatio, vel quando non suffragatur aliqua facultas, juxta supradicta, vacandi, vel quid simile.

Puto enim in Primo, Secundo, & Tertio peccari a Capellano cum obligatione restitutionis; in Quarto non item. Ratio est, quia se inebriare, vel discedere a loco Sacrificii, ut item Missale, seu claves projicere, est veluti directe inito pacto velle contradicere; at comedere cibum nocivum, vel quid facere, quo in morbum incidat, non ita: & ex alia parte, nec ex voluntate Fundatoris, nec ex consensu subsecuto Capellani, præsumendum est, ipsum obligari ad sanitatem tuendam, propter hunc determinatum finem celebrandi.

8 Dico tertio, si Capellanus sit infirmus, si carcere detentus, si simili impedimento constrictus, non obligatur sanitatem vel liberationem procurare, ut satisfaciat obligationi celebrandi, nisi quid expresse in Fundatione dictum sit. Ratio est, quia non puto, Fundatorem voluisse suum Capellanum in his corporalibus impedimentis involuntariis, quæ multum per accidens se habent ad celebrationem Sacrificii, tam rigide obligare, dummodo quando potest, & quando juxta dicta *cap. 1. §. 1. & 2.* debet, suppleat dictus Capellanus per alium.

10 Dico quinto, quando cibum nocivum sumere, vel quid simile facere Capellano permisimus, quo impeditur Sacrificium, licet si id prævideat, adhuc posse permittamus: nunquam tamen concedimus, id posse intendere. Ratio est, quia dum solum prævidet, utitur jure suæ libertatis a Fundatore verisimiliter non ablato: at dum intendit, facit contra pactum cum eodem Fundatore celebratum, qui nunquam id concessit, imo negavit: siquidem dum cum obligavit ad sacrificandum, obligavit ad volendum Sacrificium, non vero permisit illud nolle: nollet autem, si comederet nociva, ut impeditus morbo, Sacrum omittere cogeretur.

§. III. *An Capellanus impedimentum violationis Ecclesiæ tollere teneatur.*

Ubi

Traduntur nonnulla de violatione loci sacri, ejusdemque reconciliatione.

1 ANtequam id decernam: Præmitto Primo, quod in Ecclesia quantumcumque consecrata, si per aliquod ex sequentibus delictis (& quidem, satis probabiliter, ex Suarez *de Sacram. d. 81. sect. 4. §. His positis*, Fag. aliisque relatis a March. *tr. 3. p. 3. cap. 10 n. 10.* non secretis, sed publicis) violata sit, hoc est sive per homicidium, sive per sanguinis, seminisve effusionem, sive per sepulturam infidelis, quamvis infantis, sive per sepulturam excommunicati, qui tamen post Concilium Constantiense nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor fuerit, non potest licite, & sine mortali sacrificari, nisi prius reconcilietur (quamvis sic sacrificans ex Suarez *l. c. §. Sed quæres*, Sa *V. Eccl. n. 29.* Rodriq. *tom. 1. q. Reg. 16. art. 6.* ex cap. *qui de sentent. excommun. in 6.* nec suspensus maneat, nec irregularis) vel in casu necessitatis de licentia Episcopi. Talem fuisse Panormi judicavit P. Bernardinus Piccinus Societatis JESU, Theologus doctrina, & sanctitate insignis, cum Ecclesia Cathedralis mane ipso die Pentecostes, in quem incidit festum Sanctæ Christinæ Patronæ Civitatis, fuisset, per effusionem sanguinis, violata. Imo necessitas tanta posset esse, ut si ad Episcopum recursus non pateret, ejus licentia non esset necessaria; ex Suarez, & Fagund. apud March. *de Ord. tom. 4. p. 3. cap. 10. 2. n* Talem judicat Delugo mox citandus, si in festo Populus aliam Ecclesiam non haberet, in qua Missam posset audire.

Hæc autem, & huc pertinentia, cum passim a Doctoribus, & quidem latissime, tractentur, non est cur & nos inculcemus. Lege Joannem Delugo *de Euch. d. 20. sect. 2. a n. 52.* qui fere universa breviter, & cordate complectitur. Lege item Marchinum *l. c. §. 1.* ubi diximus, quid faciet Sacerdos, si incepta Missa contingat violari Ecclesiam?

2 Quoad

2 Quoad reconciliationem recolendum est, quod Ecclesia, ubi Sacrificium Missæ celebratur, vel est consecrata, vel benedicta, vel solum Episcopo, seu alio potestatem habente ad divina Officia deputata, ut ex supradictis, *de loco Sacrificii*, patet. Jam, si solum sit deputata, violarique contigerit, reconciliatione probabiliter non indigere, docent Navar. Henriq. Sotus apud Delugo citatum *n. 59.* aliique, quibus adde Suar. *de Sacr. d. 18. sect. 4. §. Quinto violatur*, sin licet contrarium videatur docere *tom. 1. de Relig. tr. 2. c. 9. n. 2. & 3.* id quod nobis satis est. Si sit benedicta, quilibet Sacerdos simplex, aqua per ipsum simpliciter benedicta, potest illam, formula petita a Rituali Romano, reconciliare. Ita Layman. *l. 5. tr. 2. c. 5. n. 12.* aliique, colligiturque ex *c. ult. de consecr. Eccles.* id quod supra diximus *l. 3. c. 7. § 5.* Quod si aliqui Religiosi facultatem obtinuerunt a Summo Pontifice, Ecclesias suas solum benedictas reconciliandi, id, vel factum est ad scrupulos eximendos, vel quia contrariam sententiam sequebantur. Denique si sit Ecclesia consecrata, posse, & debere ab Episcopo, aqua per ipsum, cum sale vino, & cinere benedicta reconciliari, dubium non est. Sicut nec dubium mihi est, Episcopum ejusmodi facultatem delegare non posse simplici Sacerdoti, atque adeo nec Vicario suo, qui non sit Prælatus. Ita Delugo *disp. de Euch. 20. sect. 3. n. 61.* aliique (quidquid dicant Victoria, Sa, Sylvius apud Dian. *p. 2. tr. Miscel. l. 1. res. 6.*). Ratio est, quia præter id, quod supra *l. 1 cap. 3. §. 2. n. 4.* in simili diximus, sic clare deciditur *c. Aqua de Consecr. Ecclesia*. Posse denique ex delegatione Summi Pontificis, a Mendicantibus, & participantibus cum illis sed sub quibusdam conditionibus, ejusmodi consecratas Ecclesias reconciliari, habes in Bulla Leonis X. *in Bullario Rodr. Bull. 6. Leone X.* & apud Portellam *in dub. Reg. V. Eccl.* in *Add. n. 1.* Rodriq. *tom. 1. q. Reg. 19. art. 6.* & Ascan. Tamb. *de jure Abb. disp. 18. q. 3. n. 41.* Sacrificio ipso, forte, in Ecclesia violata, peracto, an eodem remaneat reconciliata, dictum est *l. 1. c. 1. §. 4. n. 5.*

3 His positis: facile responderi potest ad propositam in titulo dubitationem. Dico enim, Capellanum, seu quemcumque obligatum ad Missam hodie, v. gr. in tali loco celebrandam, si contingat eum violari, & reconciliatio dependet ab ipso (secus huic quæstioni locus non est, sed recurrit doctrina data *c. 5. §. 2.*) quia potest v. g. habere Rituale Romanum, obligari ad reconciliandam Ecclesiam. Ratio est, quia quamvis ut diximus *l. 2. c. 7. § 5. n. 2. fine*, ad Sacerdotem privatum non pertineat Ecclesiam reconciliare; tamen, quia nunc supponimus eum teneri ex stipendio ad celebrandum; justitia requirit, ut impedimentum violationis, quod tollere ipse potest, tollat, sicut *c. praeced. n. 9.* de aliis similibus impedimentis directis resolutum est.

Hæc notasse sufficiat, nam ex his ita decisis alii similes casus non difficili negotio decidantur.

CAPUT VII.

De legitima præscriptione quoad Missas.

§. I. *Quandonam Sacerdos, vel Ecclesia contra onus Missarum præscribat?*

1 SI concurrant conditiones requisitæ a jure ad præscribendum, præscribi etiam contra Missas potest. Ratio est, quia universaliter potest legitime præscribi contra jus alterius etiam ignorantis; nec unquam exceptio facta est in jure, quod non currat præscriptio contra onera Missarum, seu contra voluntatem Defunctorum; cum quibus tamen, quia reclamare ii non possunt, est agendum, ac si essent absentes, contra quos longius tempus requiritur ad præscriptionem.

Hinc fit, ut Capellania, quæ in sui fundatione erat onerata Missis quotidianis, nunc possit cum minori onere inveniri: atque adeo Capellanum, seu Ecclesiam non obligari (si dictæ conditiones legitimæ præscriptionis adsint) nisi ad hoc minus Missarum onus, quod nunc invenitur.

2 Conditiones autem sunt possessio, titulus, bona fides, continuatio possessionis cum eadem fide bona, & tempus lege præscriptum, de quibus passim Doctores. Lege Molinam *tr. 2. de Just. & Jure d. 60.* Covar. *Regula, possessor. 2. c. 5.* aliosque. Cum autem aliud tempus requiratur inter absentes, quam præsentes, & aliud quoad bona stabilia, quam mobilia: ideo ad hoc onus præscribendum, cum sit inter absentes, ut modo innuimus, & quidem, ut supponimus, stabile, & perpetuum, requiretur cum titulo viginti annorum decursus, sine titulo triginta. *L. mala fide, C. de præscript. longi temporis 10. vel 20. annor. Instit. de usu cap. §. 1.* cap. *de Quarta de præscrip.* & communiter, quæ omnia nobis satis sit innuisse.

3 Alicubi vel non adest, vel non est recepta ejusmodi præscriptionis lex: ibi ergo tum in foro externo, tum interno, id fiat, quod in eodem foro servatur in cæteris.

§. II. *Quandonam onus Missæ præscribat contra Sacerdotem, vel Ecclesiam?*

1 IN hac quæstione est distinguendum de Capellano, titulo Capellaniæ vel Beneficii Missas celebrante, & de legatario, qui is est, cui a Testatore absolute (sine Episcopi auctoritate) legatum aliquod, quantumvis perpetuum, pro celebrandis Missis relinquitur.

2 Contra Capellanum, seu Ecclesiam cui incumbit Capellania, vel Beneficium, Missarum onus, seu obligatio præscribit tempore decem annorum, positis cæteris requisitis ad præscriptionem, *§. præcedenti* dictis. Ita Fraxin. *de obligat. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 17. n. 1.* Quare si per decem annos Missa quotidiana celebrata est pro tali Capellania, licet non inveniatur, quod Fundator solum instituerit hebdomadariam, quotidiana erit celebranda. Ratio esse potest, quia hoc perpetuum onus est veluti jus Testatoris defuncti circa Missas: jura autem, & actiones in hac materia præscriptionis, ex Lessio *l. 2. c. 6. n. 25. fine*, aliisque, computantur inter bona immobilia, quæ inter præsentes, ut est in casu nostro, quia Capellanus præsens est, decennio præscribunt.

3 Contra legatarium vero obligatio Missarum præscribit tempore triginta annorum. Ratio est, quia legata contra legatarium præscribunt spatio triginta annorum. Ita Lessius *l. 2. c. 6. n. 39.* ex *l. ult. C. Communia, de legatis*: hoc autem legatum est, non Capellania, ut supponimus.

4 Dices, quid si legatum sit apud Monasterium Religiosorum, quibus concessum est, ne contra ipsos currat præscriptio minor, quam sexaginta annorum? Respondeo aliquos putare etiam contra Religiosos sufficere spatium triginta annorum, quia dicta concessio est tantum de bonis, personis, & locis Religiosorum; at jura, & actiones incorporeæ, quale est id, de quo disputamus, nec sunt bona, nec personæ, nec loca. Ita Pelliz. *Man. Reg. t. 1. tr. 5 c. 9. n. 93.*

5 Sed profecto ex Lessio modo dixi nomine bonorum immobilium venire etiam jura, & actiones: quare posset quis contendere contra hos privilegiatos requiri in casu nostro annos sexaginta, quia jus Missarum est bonum immobile.

6 Hactenus ita disputatum sit: nam mihi unum dicendum superest, quo videtur probari, nunquam tale jus Missarum posse præscribere contra Sacerdotem. Docent communiter Doctores, *l. finali, cap. de longi temporis præscriptione*, Lessius *l. c. n. 6.* aliquem passim, servitutem personalem, quæ debetur personæ, a persona nullo tempore præscribi posse; & ratio est, quia æquitas non patitur, hominem liberum fieri servum ex quacumque causa. Id de veluti integra servitute: sed certe eadem videtur ratio de servitute partiali; ita enim se habet totum ad totum, sicut pars ad partem: quare si per multos annos Petrus, v. gr. servivisset Paulo per aliquod tempus in aliquo opere, illum v. g. associasset singulis festis diebus ad Ecclesiam, cum bona fide, seu errore utriusque, quod ad id per contractum teneretur Petrus; posset dictus Petrus advertens nullum fuisse contractum, eximere se a tali servitio, quia servitus personalis nunquam præscribitur. Cum ergo Cappellanus, Beneficiatus, vel legatarius prædictl, Missas illas pro Fundatore celebrare soliti sint, credentes se ad illas omnes teneri; si advertant se vere ex Fundatione ad tot non obligari, videntur quocumque tempore se posse eximere a tali servitute, & illas solum celebrare, ad quas vere ex titulo Capellaniæ, Beneficii, vel legati obligantur; onus enim hoc non videtur esse aliud jus, nisi servitus quædam debita a Sacerdote ipsi Fundatori Missarum, sicut illa associatio Petri circa personam Pauli; quæ servitus, ut dictum est, nunquam præscribitur.

CAPUT VIII.

An statim peracta Missa, comedere, expuere, evomere, aromata in ore ruminari liceat?

Et

An novum, vel majus peccatum sit illud, quod ipsa die, qua Sacrum facit, committit Sacerdos?

Et

Denique, de prandio, & de lotione manuum post Sacrificium; Remissive.

1 DE primo, & secundo ex his, a me actum satis superque est *in Opuscul. de expedienda Communione, cap. 3. per tot.* De tertio, quoad prandium, egi per occasionem breviter *l. 1. c. 7. §. 1. n. 1* quoad lotionem vero *ib. §. 7.* quare cum ea hic exscribere, operam esset perdere, illuc Lectorem meum remitto libens.

CAPUT IX.

De vino assumendo a Sacerdote post assumptum Sanctissimum Sanguinem.

1 FInem huic libro imponet resolutio circa vinum, quod in fine Sacrificii sumit in Missa Sacerdos. Is enim post assumptas sacras species, imponere vinum debet in Calice, & sumere, atque hæc vocatur in rubricis, *Purificatio*; deinde vero vino, & aqua digitos super Calicem abluere, atque pariter assumere, quæ proprio vocabulo appellatur *Ablutio*. De utraque sigillatim.

2 Dico primo. Is, qui in ablutione solum adhibet aquam, condemnandus de culpa non est. Ratio prima esse potest, quia passim absque scrupulo sic agunt nonnulli laudatæ virtutis Sacerdotes, ajuntque id prodesse ad abstergendum odorem vini ab ore celebrantis, ad digitos eodem odore non inficiendos, ad Purificatorii munditiam, & ut sunt non pauci plus debito delicatiores, ad temperandum illud modicum vini (quod non raro in Sacrificio generosum propinatur) assumpti stomacho pœne jejuno. Secunda, quia hæc non est nisi Rubrica directiva, cum non appareat aliud fortius jus, nec ex se sit materia gravis. Imo quia invenio de vino adhibendo in purificatione aliquid innui in Sacris Canonibus, quorum verba mox proferam, nihil autem de vino ablutionis conjecturam facio, de hoc Sanctos Pontifices non valde laborasse. Tertia, quia cum Sanchez mox citando, adverto, *in Rubricis Generalibus initio Missalis §. Quibus sumptis*, sic haberi: *Sacerdos porrigit Calicem Ministro, qui vinum fundente se purificat. Deinde vino, & aqua abluit pollices, & indices super Calicem.* At in Rubricis appositis in Canone post factam Communionem *§. Abluit digitos*, sic; *Infundit parum vini, quo se purificat; deinde abluit digitos, extergit, & sumit ablutionem*. Ubi noto de vino purificationis utroque in loco mentionem fieri; de ablutionis autem vino solum in uno, quasi significetur nequaquam esse sub magno rigore hoc posterius apponendum.

3 Dico secundo. Ad Purificationem est omnino adhibendum vinum, non aqua. Ratio est, quia sic supponit rite faciendum Sacer textus; *in cap. Ex parte, de celebrat. Miss. Respondemus*, inquit Pontifex, *quod semper Sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiæ Sacramentum*; & quidem notat hic merito Gavantus *in Rubric. Missal. p. 2. c. 10. n. 5. litt. X.* in hunc modum: *Decet, at vinum pro Purificatione Calicis infusum, esset ejusdem saltem quantitatis, qua fuerunt prima species Sanguinis; alioquin Sacerdos illud saltem intra Calicem circumagat, ut absumantur dictæ species. Monet de prædicta vini ad purificationem adhibenda quantitate S. Pius V. in Epist. ad Episcop. Tarrac. additque, quod sumatur ablutio per eamdem partem Calicis, per quam Sanguis Christi haustus est. Mirare quasi Sanctissimi Pontificis etiam in minimis diligentiam.* Hæc Gavantus.

4 Verum qui pro dicta purificatione adhiberet solam aquam, condemnandus ne esset peccati mortalis?

Resp. Sanchez *in Decal. l. 4. c. 11. n. 43.* Azor. *Tom. 1. lib. 11. c. 20. q. 7.* Barbos. *in Collectan. ad l. 3. decr. in cap. ex parte n. 4.* asserunt de vino purificationis adesse præceptum, non tamen explicant, gravene sit, an leve. *Nec vero non bibendi vinum* (instar omnium sunt verba Sanchez) *contravenitur sumpto vino in prima Missæ ablutione* (idest *purificatione*) *quia obligat præceptum Ecclesiæ ad id sumendum cap. ex parte, de celebrar. Missar. Nec etiam sumpto vino in secunda ablutione, quia votum non intelligitur ut sit contra communem Ecclesiæ usum, juxta quem Sacerdotes in ea ablutione vino, & aqua utuntur.* Addit Gavant. *loc. cit.* sic: *Abstemii* (idest, quibus vinum bibere nausea est) *non debent sine vino purificare Calicem, Papa inconsulto, ex Romana praxi.*

5 Alicui non videbitur improbabile, id nequaquam esse præceptum grave, atque adeo adhibentem in purificatione solam aquam, excusari a mortali posse. Primo, quia res ex se non videntur tanti momenti, ut rigorem mortalem inducat, cum illud vinum non adhibeatur ad myste-

mysterium, sed solum ad extergendum Calicem, ad quod præstandum apta, quantum sufficit, est aqua. Secundo, quia prædictus textus dicit, *vino perfundere debent*; at illud verbum *debent*, non necessario inducere obligationem, supra *in Opusc. de Commun. cap.* 1. §. 6. *n.* 53. fuse probavimus. Tertio, quia non directe, ex proposito id jussit Pontifex; sed veluti suppositive insinuavit, & ex modo loquendi sacri textus, quem mox expendam *n.* 10. palam fiet. Quarto, quia praxis Romana, ut scilicet in hoc consulatur Pontifex, potuit inniti periculo introducendi novum ritum, vel relaxandi præcepta etiam levia. Adde ejusmodi dispensationes sæpe a Sancta Sede concedi ad sedandas mentes scrupulosorum, ut in simili supra *l.* 1. *cap.* 2. §. 2. *n.* 11. *fine*, notavimus ex Suario, & Castropalao.

6 Ex hac sententia, quæ certe probabilis est, consequitur, abstemium, vel non habentem nisi illud modicum vini, quod est consecrandum, vel non absimili necessitate coactum, cui facilis non est recursus ad Pontificem, aqua sola purificantem, sed citra contemptum, scandalum, animumque introducendi novum ritum, ab omni culpa liberandum: similes enim necessitates a præcepto positivo non gravi, ut alias sæpe docuimus, excusant operantem.

7 Dixit quidam fore ex se irreverentiam, quod Sacræ Sanguinis species, quæ resident in fundo Calicis, immisceantur cum aqua.

Respondere potest, negando id sapere irreverentiam. Primo, quia etiam in secunda ablutione, in qua adhibetur aqua, hæc immiscetur cum iisdem speciebus, quæ moraliter non raro aliquæ remanebunt post haustam purificationem in Calice; quæ tamen immistio non judicabitur ab Ecclesia irreverentia. Secundo, quia id per accidens est: nec ex proposito immiscendi aquam cum sanguine, sed ad extergendas sacras species. Tertio. Rogo te explica sodes, quamnam hic irreverentiam cognoscis? equidem illam minus video potius ex eo, quod Christus Dominus suis speciebus materialibus latere dignatus est, nec dedignatur consequenter esse easdem species cum oris saliva, stomachi phlegmate, vino, aqua indiscriminatim commisceri. Quarto, quia in sententia admodum probabili, juxta quam aqua, quæ infunditur Calici in Offertorio, non convertitur in Christi Sanguinem, nisi prius convertatur in vinum, sæpe contingit, ut quia tempore consecrationis non invenitur conversa, remaneat immista cum speciebus consecratis, & nemo unquam adversus ejus sententiæ sectatores irreverentiam ullam ex hoc capite exprobravit. Ita Thomistæ communiter apud Coninch. *de Euch. q.* 44. *art.* 8. *d. unic. a n.* 144.

8 Redeo nunc ad ablutionem n. 2. dictam digitorum Sacerdotis, circa quam cum Glossa disputare breviter juvat. *Ea in hoc cap. ex parte*, sic scribit: *Secundum Hostiensem determinantur quatuor quæstiones: nam Primo quærebatur, An Sacerdos post Sacramenta sumpta perfundere debeat manus: Secundo, cum quo liquore: Tertio, utrum illum liquorem debeat Sacerdos sumere: Quarto, an post illum sumptum debeat, seu possit iterum celebrare. Et in effectu respondes Papa ad omnes quæstiones: nam debet manus primo perfundere cum vino, & vinum perfusionis sumere, nisi sit celebraturus aliam Missam, &c.* Idem repetit paullo post v. *vino*, & v. *perfundere vino*, ait, *debet perfundere manus*.

9 Ut ergo videamus, an solide sit a Glossa dictum, vino esse a Sacerdote manus abluendas, integer dictus textus est hic proferendus: *Ex parte vestra*, & infra: *Postulationi vestræ taliter respondemus, quod semper Sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiæ Sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne si forte vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.*

10 Ubi adverto, Primo, petitionem videri fuisse duntaxat de vino, Num scilicet semper a Sacerdote assumendum sit vinum post assumptam Eucharistiam, an aliquando ab eo abstinendum? quod bene Rubrica notavit, dum tanquam unicæ petitionis responsionem hoc capitulum compilavit. *Sacerdos post sumptam Eucharistiam perfundat, nisi aliam Missam sit dicturus.* Quod igitur debeat Sacerdos sive vinum infundere Calici, sive illud ebibere, sive aliud efficere, supponitur quidem, sed non quæritur, ut ex ipsa Pontificis responsione uno contextu data apparet dilucide. Sane, si sic respondisset Pontifex, *Respondemus, quod Sacerdos vino perfundere debet, & præterea debet vinum accipere, nisi quando aliam Missam est celebraturus*, possemus conjicere plures fuisse petitiones; nunc vero, cum unico contextu data sit responsio, unica dicenda erit, & facta petitio.

11 Adverto secundo illud, quod hic quærendum statuimus, non constare illam explicationem Glossæ, *perfundere idest perfundere manus*: non enim de manuum ablutione, sed de ablutione Calicis prima, idest, de purificatione hic locutus est. Vidit hoc oculatissimus Thom. Sanch. *in Dec. l.* 4. *c.* 11. *n.* 43. qui pro purificatione hunc textum inducit, non vero pro ablutione: idemque facili negotio probabit perspicax Canonista in hunc modum: Asserit Pontifex semper esse perfundendum, nisi quando bis eodem die v. g. in Natali Domini Sacerdos est celebraturus: non igitur loquitur Pontifex de ablutione manuum. Clara est consequentia, quia ablutio hæc in omnibus casibus est adhibenda, etiamsi eodem die sit celebrandum; sic enim reverentia requirit, & sic universalis Rubrica *initio Missalis, de Defectibus dispositionis corporis*, n. 4. præcipit, *Si plures* (inquit) *Missas in una die Sacerdos celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Missa abluat digitos.* Quoniam ergo Pontifex de ea perfusione loquitur, quæ non semper est adhibenda; ejus hæc dispositio solum erit de assumenda purificatione; quæ in casu iteratæ celebrationis omittitur; non vero de ablutione manuum, quæ in nullo prorsus casu negligenda est.

12 Ex his collige, recte dictum a nobis esse *n.* 2. nullum afferri textum, qui aliquid circa aquam ablutionis disponat, cum hic, qui adducitur, de purificatione modo dicto agat, non de ablutione. Sed nos vela contrahamus, atque huic quæstiunculæ, imo & toti huic Opusculo (quod Deo immortales sint gratiæ) finem optatum imponamus.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini ac B. Aloysio Patrono meo.

I N-

INDEX RERUM, ET VERBORUM

Quæ in hoc Opusculo Methodi Confessionis continentur.

A

ABsolvere sub conditione aliquis potest, quando tota materia est dubia & necessitas urget pag. 11 item quando imminet mors sine loquela, vel signo morientis Christiani. 24 Absolvens, vel absolutus a peccatis, & non a censuris. 27 Absolutionis forma. ib. Absolutionem differre. Vide Dilatio absolutionis. Absolutio moribundi. Vide moribundus. Absolutio a Censuris cur possit fieri extra Sacramentum. 20 Absolutus sententia definitiva non est adducendum iterum in judicium. 11
Acceptare pœnitentiam. Vide Pœnitens an teneatur.
Actus fidei quinam eliciendus a pœnitente. Actus interni interrupti. 12 Actus externi interrupti. ib.
Adulterium 21 Adulteriumne est Sodomia cum conjuge? Vide Sodomia. Quid de mollitie conjugati? Vide Mollities.
Agensne fuerit, an patiens in sodomia explicandum. 23
Alliciens ad peccandum. Vide Invitans.
Amoris Dei actus an sit sufficiens dispositio pro Sacramento pœnitentiæ. 9
Apostasia. 17
Approbatus, & non approbatus Sacerdos quid absolvere potest. 30
Attritio quid 8. Ejus formula. 9

B

BEstialitas. 21
Blasphemia. 18 Blasphemia inadvertenter prolatata. ibid. Blasphemus contra fidem. ib.
Bona fides excusat aliquando a repetenda Confessione. 26 Quid, quando bona fide est quis absolutus a peccatis, & non a censura ib. Quid, quando bona fide confessus quis est sub dubio peccatum, & deinde reperit peccatum esse certum? 11 In bona fide quando relinquendus pœnitens. 28 Bona fide confitentes rustici, & mulierculæ, an iterum ad confessionem cogendi. 12
Bulla Cruciatæ, vel Jubilæum quid operetur in peccatis oblitis. 33 Quid in absolutione a censuris. ib.
Bulla Cœnæ exposcit juramentum ab absolvendis in casu necessitatis, & quod. ib. Bullæ Cœnæ casus occulti an possint ab Episcopis, & per Bullam Cruciatæ absolvi. ib. Bullæ Cœnæ Summa. ib.

C

CAsus reservatus Pontifici semper habet excommunicationem annexam. 30 Casum reservatum non incurrit ille, qui ex conscientia erronea putat suum peccatum esse reservatum. 15 Casus reservatus qua ratione possit quis fateri Superiori, vel inferiori 25. Propter casum reservatum pœnitentis an Confessor obligetur adire Superiorem. ib. Casus reservati Pontificii sex. 34 Circumstantiæ aggravantes. 17 Aliæ solum aggravantes, aliæ mutantes speciem. ib. Quæ regula id discernendi. ib.
Clem. VIII. Decretum contra utentes cognitione habita in Confessione. 41
Comedens calida ut sequatur pollutio. 19
Comedere carnes pluries in die jejunii an plura peccata. 18
Complex. Vide Socius peccati. 38 An ipse pœnitens. ib. An alius Confessor sive æqualis, sive Superior. ib. Quid si non audiat Confessionem. ib. An cum vendicativam, tum præservativam. ib. Quando, extrane, an intra Confessionem. ib.
Concubitus ex affectu personæ. 22 Concubitus cum dæmone. 23
Concubinarius quomodo confiteri debeat. 13 Idem quomodo interrogandus. V. Meretrix.
Conditio non est apponenda, quando quis operatur ex assensu probabili. 25 Sub conditione absolvere. Vide absolvere sub conditione.
Confessio. Vide dolor, Propositum, Attritio. Confessio generalis an requirat, ut peccata alias confessa aperiantur. 11 Confessio Sacramentalis requirit materiam certam, & non dubiam. ib. Confessio facta non judicii repetenda, & quomodo. 29 Confessionem repetere, vel generalem instituere, quando oporteat. 26
Confessor utatur breviore forma absolvendi in necessitate, & in brevibus Confessionibus. 27 Confessor qua ratione recordari debeat peccatorum, quando ea absolvit. ib. Confessarius quoad servandum secretum. V. Sigillum Confessionis. Confessor quomodo, & in quo instruere debeat pœnitentem. 28 Idem quando debet ignorantiam inculpabilem, vel culpabilem tollere. 29 Idem se acommodet in multis pœnitentibus. ib. Confessoris jurisdictio. V. Jurisdictio. Confessor electus per Bullam, & Jubilæum quid possit. 33 Confessor Mendicantium quid possit. V. privilegiatus. Confessor videns Pœnitentem non fateri peccatum, quod commisit, quid faciet. ib. Confessor quomodo interrogabit pœnitentem. V. Interrogare. Confessor quando onus pœnitentis subire possit, vel debeat. 30 Confessor quas excommunicationes scire debeat. 33 Confessor si erraverit in aliquo, quid faciet. 34
Consilium dedisse ad peccandum an specie differat ab ipso peccato. 20
Conscientia dictans esse peccatum abstrahendo a mortali, & veniali, an causet in operante peccatum mortale. 17 Conscientia erronea in peccando quomodo fatenda. ib.
Consensus pœnitentis qualis debeat esse, quo possit detegi auditum in Confessione. 39
Consuetudo peccandi an confitenda. 14
Contumeliarum unitas. V. Unitas peccati. Contumeliæ inflictæ parentibus, vel aliis. V. Injuria inflicta.
Contritio quid. 8. Ejus formula. 9
Copula incepta, & non absoluta an in confessione explicanda. 21
Cruciata. V. Bulla Cruciatæ.

D

DEcreta Clem. VIII. & P. General. Soc. Jesu contra utentes cognitione habita in Confessione. 41
Delectatio turpis, seu morosa. 19
Desiderium occisionis multorum, vel culpæ cum multis, qua ratione in Confessione aperienda. 14
Desiderare malum alicui. V. Mala alieni volita. In desiderio rei illicitæ explicanda est res desiderata. 19
Detestatio. V. Dolor.
Detractionis materia an explicanda. 23 Detractio continuata cadens in multos. 23 Detractio dicendo verum an differat a detractione dicendo falsum. 13 Detractor quomodo differat a susurrone. ib. Detractionum unitas. V. Unitas peccati. Detractio contra multos quomodo fatenda. 14
Difficultas magna in pœnitente an excuset Confessorem, ne ipsi manifestet veritatem. 25
Dilatio absolutionis quando fieri potest. 29
Dispositio quæ in pœnitente. 28
Distractio Confessarii. V. Ignorantia Confessarii. Dispositio quæ in Confessario. ib.
Divinatio. 18
Dolor, & detestatio peccatorum. 8 Dolor, quod non doleas, an sufficiat ad Confessionem. 9 Intentio ejus, & qualitas. ib. An referendus ad Confessionem. ib. Quando exhibendus. ib. An requiratur novus in nova Confessione eorundem peccatorum. ib. Quid in Confessione aliorum peccatorum oblitorum. ib. Dolor virtualis an satis sit pro Confessione venialium. 9 Dolor unius venialis, & non alterius venialis, vel mortalis an sufficiat. 10 Dolor multitudinis venialium an sufficiat. ib. Doloris venialium revocatio. ib. Dolor extraordinarius quid operetur in habente occasiones proximas. 28
Dubia peccata an clavibus subjicienda. 11 Dubium, aliud negativum, aliud positivum. ib. Dubius de excommunicatione, suspensione, irregularitate, casu reservato, si absolvatur, non est iterum absolvendus, si de illis postea fiat certus. 12
Duratio peccati an confitenda. 13

E

EFfectus peccati an fatendus. pag. 20
Episcopi conditio an explicanda in Confessione. 21 Episcopi potestas in absolvendo a peccatis. 25
Errorem a se commissum in absolvendo qua ratione emendabit Confessor. 34 Quid sine damno tertii. ib. Quid cum damno. ib. Quid in validitate Sacramenti. ib.
Eucharistiam gestando si quis peccet, an novo peccato peccet. 21
Eunuchus luxuriose peccans an explicare debeat talem statum. 20
Excommunicatio Confessarii quando obligat pœnitentem ad repetendam Confessionem ipsi factam. 26 Quid de excommunicatione pœnitentis non ablata. ib.
Excusationem quis habere aliquando possit ad non removendam occasionem proximam. ibid.

F

FEritas species homicidii, qua vel cadaver, vel vivus excerpitur. pag. 19
Contra fidem peccare. 17
Fidelis peccans cum infideli an novam addat luxuriæ speciem. 20
Filicidium. 19
Finis, seu intentio ultima in peccando quomodo fatenda. 14 Finem an possit quis fateri separatim ab actu. 15
Fornicatio simplex. 20 Fornicationum unitas. Vide unitas peccati. Fornicari cum tribus an sit idem ac fornicari ter cum eadem. 20 Fornicari cum filia Confessoris an addat novam speciem. ib.
Fur habitualis quomodo fateri sua furta debeat V. Habitualis peccator.
Furtum. 23 Furtum sacrilegum, quid, & quotuplex. ib. Furtum a multis quomodo quis confiteri debeat. 14

G

GAudium de malo alterius. pag. 19 Gaudium de re illicita. ib.
Generalis, seu Prælati conditio an explicanda in Confessione. 21
Gratitudinis vitium ex se solo communiter non affert distinctionem specificam peccati. 19
Gubernatoris conditio an explicanda in Confessione furti. 23

H

HAbitualis peccator quomodo explicare sua peccata debeat. 13
Homicidii species aliquæ. 19 Ubi de Parricidio, Uxoricidio, Fratricidio, Sororicidio. Vide verbo Feritas. Homicidium in causa. Vide occisio in causa.
Horas canonicas omittere quot peccata. 17

I

JActantia peccati. pag. 20
Idololatria. 18
Jejunium ex duplici præcepto violans an dupliciter peccet. ibid. Quid ex Voto, & Præcepto. ib.
Ignorantia, vel error qua ratione excuset ab integritate Confessionis. 26 Ignorantia Confessarii, vel distractio, vel somnus quando obliget pœnitentem ad repetendam Confessionem. ib. Ignorantia in peccando quomodo fatenda. 15 Ignorantia rerum fidei. 17
Impedimentum Confessarii quomodo impediat integritatem Confessionis. 26 Impedimentum publicæ honestatis an addat novam speciem. 22
Inadvertentia in jurando, & in aliis peccatis. 18
Incestus. 21 Cum consanguineis. 22 Cum affinibus. ib. Cum conjunctis conjunctione legali. ib. Cum conjunctis conjunctione spirituali. ib.
Inducens alium ad peccandum an explicare debeat suum votum. 21 Inducere pœnitentem ad peccatum est peccatum novum. 18
Indulgentia plenaria excusat a pœnitentia. 36
Infamare proximum quomodo est contra jus naturæ. 24 Quid apud Confessorem. ib. Quid apud unum, vel duos. ib.
Injuria. V. Contumelia. Injuria inflicta parentibus, aliis. 18 Injuriæ factæ Principi. 19 Factæ benefactori. ib.
Inspirationi resistere an addat novam malitiam peccato. 17
Interpretem adhibere in Confessione. 25
Interrogandæ non sunt minutiæ in peccatis Luxuriæ. 23 Interrogare qua ratione debeat pœnitentem Confessor. 15
Interruptiones ejusdem peccati quomodo confitendæ. 26
Judaismus. 17
Judicis persona an explicanda in peccato furti. 23
In judicio temeratio an explicanda materia. ib
Juramenta exposcenda ab eo, qui absolvitur in casu necessitatis. 29 Juramentorum unitas. V. Unitas peccati. Juramenti diversitatem specificam an pariat diversitas Sanctorum, per quos juratur. 18 Jurandi consuetudo. ib.

L

LActicinia in die jejunii. 18
Loci Sacri nomine quid intelligatur. V. Sacri loci nomine.
Laudare unum pœnitentem, & non alium, periculosum. 39
Locutio turpis. 20 An in illa sit materia explicanda. ib. An numerus coram quibus. ib. An conditiones eorumdem. ib. An locus. ib.
Luxuriæ species. ib. Vide singulas species. Adulterium, Sacrilegium, Incestus, &c.

M

MAla alicui nolita quomodo fatenda. pag. 19 Mala fide errans Confessor in absolvendo quid faciet. 35 Vide V. Bona fides
Materiæ diversitas qua ratione peccati speciem mutat. 15
Media, quæ assumuntur ad peccandum, quomodo aperienda. 14
Memoria singulorum peccatorum non est necessaria in detestatione. 8
Mendacium in Confessione. 22 Mendicantes Confessores quid possint. V. verb. Privilegiati.
Meretrix, & concubinarius quomodo interrogandi. 35 Meretrix qua ratione sua peccata explicare debeat. 26
Missæ auditio ex duplici præcepto. 18
Mollities uxorati an sit adulterium. 22 Mollities. 16 Polluere se inter coxendices an mera mollities. ib.
Morosa delectatio. V. Delectatio turpis interna.
Mors imminens excusat ab integritate materiali Confessionis. 24
Moribundus an absolvendus dato, vel non dato signo, & quomodo. ib.
Motiva doloris de peccatis. 9 Ad Motivum Attritionis sufficitne timor incurrendi malum temporale. ib.
Multiplicatio malitiæ in eodem actu peccati. ib. Multiplicatio numerica peccati. 19
Mutus excusatur ab integritate morali Confessionis. 24

N

NAufragium vicinum aliquando excusat ab integritate materiali Confessionis. 25 De necessitate salutis quid credendum. 29 Quid de necessitate præcepti. ib.
Negare aliquid in Confessione. Vide Mendacium.
Novitius peccans an fateri debeat se esse talem. 21
Numerus peccatorum in confessione manifestatus ut incertus, vel ut certus, an iterum aperiendus, si comperiatur non esse talis. 11 Numerus peccatorum a meretrice & peccatore habituali quomodo explicandus. V. Habitualis peccator.

O

OBjectum peccati an manifestari possit in Confessione, si inde quis infametur. pag. 25 Idem an taceri queat. ib. Idem objectum an propalari in Confessione queat. 18
Occasio alia remota, alia proxima. 27 Occasio quæ removenda. ib. Occasio proxima quando debeat in Confessione explicari. 10

Occi-

Occisio in causa. 19 Occisio una multorum quomodo confitenda. 14
Odium quando sistit in mero desiderio qua ratione fatendum. 17
Onus pœnitentis quando subire Confessor possit, vel debeat V. Confessor quando onus, &c.
Opera aliorum si utaris ad peccatum, quomodo aperire in Confessione id debeas. 13
Opinionem pœnitentis quando, & quomodo Confessor sequi debeat. 34 & seq.
Opus internum an imponi possit pro penitentia. 36 Quid de alias debito. ib. Quid de opere defunctis applicando. ib.
Oscula in loco sacro. 21

P

PActum cum dæmone sive implicitum, sive explicitum quomodo confitendum. pag. 17
Pagnani sinus.
Parricidium. 18
Particula (plus minus) ad quantum se extendit. ib.
Peccata alias confessa an explicanda. 13 Quid in Confessione Generali. V. vero Confessio. Quid, si sint peccata reservata, ib. Peccata dubia. V. Dubia peccata. Peccata confessa ut dubia an iterum confitenda. ib. Peccati effectus. V. Effectus peccati. Peccatum unum fateri pro alio non potes. 26 Peccati contra naturam species. 22 Mollities. ib. Sodomia perfecta. 23 Imperfecta. ib. Peccatum continens multas species malitiæ an separari in Confessione possit, 15 Quid in prima Confessione. ib. Quid in secunda. ib. Quid de peccato continente multas numero malitias. ib. Peccans contra præceptum superioris an contrahat malitiam specie diversam. ib.
Peccator publicus an absolvendus. 28 Peccator habitualis. V. Habitualis peccator.
Periculis peccandi se exponere an novum peccatum. 21
Percussionum unitas. Vide Duratio.
Phreneticus quomodo absolvendus.
Pluralitas individualis malitiæ. 13
Plus minus. Vide particula, plus minus.
Penitens interrogatus a Confessario an possit negare. 10 Penitens quem actum fidei elicere debeat. 29 Penitens admonerine possit de errore commisso a Confessario, sine fractione sigilli. 30 Penitens an teneatur acceptare penitentiam. 36 An acceptatam teneatur implere. ib. Quid, si sit oblitus, vel impotens redditus. ib. An teneatur ad substantiam, si nequeat circumstantiam pœnitentiæ implere, vel contra. ib.
Penitentiæ Sacramentum. V. Confessio. Penitentia quando sub præcepto. ib. Penitentia debet esse salutaris penitenti, nec odium Confessionis adducens. ib. Penitentia injungenda penitenti. 35 An necessario. ib. Quæ excusationes. ib. An possit impleri per alium. ib. Penitentiam commutare quando, & quis queat. Vide Commutare penitentiam. Penitentiæ Sacramenti administratio. Vide Unitas peccati.
Polluere se vel manibus alterius, vel inter alterius coxendices, &c. 22
Pollutio Ecclesia cognita in Confessione. 41
Prælatorum potestas in absolvendo. Vide Episcoporum potestas.
Privilegiati Mendicantes quid absolvere possint. 33 Quid Mendicante Siculi, Sardi, Corsi, melitenses. 34
Principali actu in Confessione manifestato, an debeat manifestari & accessorius. 14
Privilegia Cruciatæ, vel Jubilæi. V. Bulla Cruciatæ.
Probabilitas sufficit, ut quis prudenter operetur. 35 Probabilitatem habens se non fecisse peccatum, an illud confiteri teneatur. 11
Procuratio mutua pollutionis. V. polluere se.
Propositum non peccandi necessarium in detestatione. 8 Sed non necessario explicitum, quando motivum est universale. ibid. Propositum non viriat timor, imo nec certitudo, quod iterum quis peccaturus sit. ib. Propositum solum sine dolore an sufficiat. ib. Propositum venialium an ita rigidum ut mortalium. 9 Propositum venialium disjunctive, mortalium collective. 10
Publicus peccator. Vide peccator publicus.

Q

QUando penitentia imponi debet. pag. 35 Quanta. ib. Qualis. ib. Quando commutari penitentia possit. Vide commutare penitentiam. An debeat impleri quando quis est in gratia. 36 An possit, quando quis exercet aliud onus. ib.

R

RApina. pag. 23
Raptus. 22
Recidivus. 27
Reliquiarum gestatio an addat speciem peccato. 28
Religiosi quid possint in absolvendo. V. Privilegiati.
Repetere Confessionem. V. Confessionem repetere.
Reservati casus. Vide Casus reservati.
Revocatio Doloris mortalium. 10. Venialium. ib.

S

SAcerdotis dispositio antequam absolvat. pag. 29. Sacerdotis conditio an aperienda in Confessione. 21
Sacer locus in homicidio explicandus. 19 Item in percussione gravi cum sanguinis effusione. ib. Sed non in eadem sine sanguinis effusione. ib.
Sacri loci nomine quid intelligatur. 20
Sacrilegium quotuplex. ib. Sacrilegium in furto. V. Furtum sacrilegum. Sacrilegium in percussione. Vide Homicidium. Sacrilegium in Luxuria. 20 Quoad personam sacram. 21 Quoad locum sacrum. ib.
Sardi mendicantes quid possint in absolvendo. V. Privilegiati.
Satisfacta parte. Vide clausula, satisfacta parte.
Satisfactio. V. Penitentia.
Scandalum. 15
Scire debet Confessor Catalogum excommunicationum, quas non potest absolvere. 34
Scrupulosus non tenetur fateri peccata dubia. 11 Idem excusatur ab integritate materiali Confessionis. 26
Siculi mendicantes quid possint in absolvendo. V. Privilegiati.
Sigillum Confessionis aliquando excusat ab integritate materiali Confessionis. 24 Sigillum Confessionis quid sit, unde oriatur, quomodo differat a secreto naturali, quæ cadant, quæ non cadant sub ipsum. 38 An venialia in genere cadant sub sigillo. ib. An circumstantia loci ib. An peccata publica. ib. An complices, & objecta peccati. ib. An peccata committenda. ib. An quæ per errorem quis ut necessaria fatetur ib. An defectus naturales dicti in Confessione. ib. Quid de defectibus visis in eadem. ib. An peccatum dubie notum. ib.
Sigillum quinam teneantur observare. ib. Confessor, penitens, interpres, alii ib. Quid de eo, a quo petitur consilium, vel licentia absolvendi a reservatis ib. Quid de laico se Confessorem esse simulante. 39 Quid de legente scripturam, in qua notata sunt peccata. ib. Sigillum an violet, qui cum eodem penitente extra Confessionem de peccatis in Confessione auditis loquitur. ib. Quid intra aliam Confessionem. 40 Quid statim a Confessione. ib. Sigillumne frangit Confessarius, qui utitur cognitione Confessionis in actionibus peragendis ib. Quid, cum nullus id advertit. ib. Quid, si advertat solus penitens. 41 Quid, si advertant alii complices. ib. Sigilline reus est Confessor, si simulatum Confessorem respuat. ib. Quid, si idem respuat penitentem, qui ipsum Confessorem in Confessione ad peccandum sollicitat. ib. Quid, si respuat audire Penitentem impenitentem. ib. Quid, si renuat celebrare in Ecclesia, quam ex Confessione scit esse pollutam. ib. Sigillum frangentis culpa, & pena quæ. ib.
Signa peritionis Confessionis, quæ, & quid operentur. 24 Signa emendationis in penitente. 29 Signa doloris in eodem. ib.
Socius peccati an manifestari in Confessione possit. ib. An taceri. 25
Sodomia cum Infideli an sit nova species peccati. 20 Cum conjuge sua an sit adulterium. ib. Cum conjunctis an incestus. V. Incestus. Cum virgine an stuprum. 22 Sodomia perfecta. ib. Imperfecta. 23 Sodomia specie diversa an sit agere, & pati. Vide Agens, & Patiens.
Somnus Confessoris. Vide Ignorantia Confessoris.
Spes veniæ an addat novam malitiam peccato. 17
Sponsam habens de futuro, si peccet contra castitatem an novam peccati speciem addat. 21
Stuprum. 22
Stuprator ad quid teneatur. ib.
Surdus non potens excusatur ab integritate materiali Confessionis. 24
Susurro quomodo differat a detractore. 25
Suspicionis periculum quale esse debeat, ut frangatur sigillum. 42

T

TAcens bona, vel mala fide censuram in Confessione, ad quid obligetur. pag. 36
Taceri licite aliquod peccatum in Confessione interdum potest. 24 Ob impotentiam physicam. ib. Ob impotentiam moralem. ib. Ob invincibilem errorem. 25
Tactus turpes in loco sacro. Vide oscula.
Tempus an addat novam speciem peccato. 20
Timor rationalis quomodo excuset ab integritate Confessionis. 24

V

VEnialium Confessio an requirat dolorem formalem. pag. 9 Venialium dolor. V. Dolor. Venialium propositum. V. Propositum.
Veneficium. 17
Virgo se polluens an virginitatem explicare in Confessione oporteat. 21
Unitas peccati unde. 13
Vota commutari ex se possunt extra Sacramentum. 37 Voti materia diversa an diversificet specie votum. 13 Voti solemnitas an explicanda in Confessione. 21 Votorum unitas. Vide unitas peccati.
Uxoricidium, & Viricidium an differant specie. 18

FINIS.

INDEX RERUM ET VERBORUM

Libri de Communione expedite peragenda.

A

ACtualis devotio. Vide devotio actualis.

Ægrotus. Vide Infirmus.

Ætas quæ requiritur ad communicandum, c. 4. §. 2. n. 5. Quæ ad Confessionem, ibid.

Affectus ad peccatum veniale an noceat communicanti, cap. 1. §. 4. a num. 9. Et §. 5. num. 14

Altari dum quis adstet communicaturus, an liceat confiteri Sacerdoti Eucharistiam ministranti. c. 1. §. 6. n. 33.

Amentibus an danda Eucharistia, c. 4. §. 1. n. 4.

An habentibus lucem intervalli, ibid.

Angliæ Regina communicavit seipsam. c. 1. §. 10. n. 76.

Annuæ Confessionis præceptum, c. 4. §. 3. per tot. Quando, quos, ad quid obliget, ib.

Annus quomodo computandus in præcepto Confessionis, c. 4. §. 3. num. 25. Annus a Paschate ad Pascha est annus Ecclesiasticus; a primo Januarii ad finem Decembris est civilis deinceps.

Archipresbyter an concedere licentiam possit Religiosis ministrandi Eucharistiam, c. 4. §. 5. n. 19.

Aromata in ore ruminata an violent jejunium naturale, c. 2. §. 6. num. 26.

Articulus mortis quomodo differat a periculo vitæ, c. 5. §. 10. num. 17.

In Azymo communicare. V. Sacerdos Græcus.

B

BAptismus non requirit statum gratiæ in suscipiente, c. 1. §. 1. num. 1.

Baptizatus eodem die, qui morte plectendus est, an communicandus, c. 5. §. 12. n. 26.

Bezzuar an violet jejunium naturale, V. Jejunium naturale.

Bulla Cruciatæ an det facultatem accipiendi Eucharistiam ab alio quam a Parocho, c. 4. n. 44.

C

CApellaniæ onus. V. Onus Capellaniæ.

Carcere detentus an obligetur quærere excarcerationem, ut possit communicare, & confiteri, c. 4. §. 4. n. 40.

Carta an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 19.

Casum reservatum habens quomodo se gerat absente eo, qui potest absolvere, c. 1. §. 6. a n. 20. Casum reservatum habens Religiosus, cui Prælatus neget licentiam absolvendi, quid faciet. n. 18. & n. 28. Vide Religiosus, cui negatur licentia.

Causa quæ requiritur, ut communicet, qui copulam habuit, c. 2. §. 1. nu. 5. Causæ excusantes a Communione, & Confessione, c. 4. §. 4 a num. 29. Quid pro brevi tempore. ib. §. 5. n. 55. Causæ excusantes infirmum, ut non jejunus sumat Viaticum, c. 5. §. 10. a n. 18.

Celebrare sine vestibus sacris nunquam quis potest, c. 1. §. 6. n. 32. Nec sine altari consecrato, ib. At sine Confessione, cum contritione potest aliquando, c. 1. §. 6. n. 33. & deinceps. Quid, si recordetur peccati in ipsa Missa, ib. n. 34. Quid si recordetur esse excommunicatum, ib. n. 35. Quid, si recordetur se non esse jejunum, c. 2. §. 8. n. 33.

Cera an violet jejunium naturale; c. 2. §. 6. n. 20.

Cibum esse digestum non est necessarium ad Communionem. c. 2. §. 6. n. 27. Cibus modicissimus frangit jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 17. Cibus quid sit, ib. n 16.

Clerici pueri rixantes an incurrant excommunicationem, §. *Si quis*. Vide Pueri impuberes.

Comedi an possit statim a Communione, c. 3. §. 1.

Communicare in graviore peccato, an sit majus peccatum, c. 1. §. 2. num. 3. An id in Confessione explicandum, ib. n. 4. Communicare post lautas epulas, an sit gravius peccatum, quam post modicum cibum, c. 1. §. 2 n. 4. An id in Confessione explicandum, ib. Communicare contra præceptum humanum, an addat novam malitiam, c. 1. §. 3. Quomodo in Confessione id erit explicandum, ib. n. 7. Communicare an possit per Viaticum, qui eadem die communicavit ex devotione, c. 5. §. 5. Communicare cum veniali, an veniale, c. 1. §. 4. Communicare in mortali, an aliquando non mortale, c. 1. §. 10. & deinceps. Communicare an teneatur statim, qui non communicavit Paschate. c. 3. §. 4. n 36. Communicare an iterum teneatur, qui post Viaticum peccavit mortaliter, c. 5. §. 7.

Communio quotidiana. V. Quotidiana communio. Communio sacrilega satisfacit præcepto, c. 4. §. 3. n. 34.

Confessarius quando judicatur deesse, c. 1. §. 6. a n. 18.

Confessio est præmittenda Communioni, c. 1. §. 6. per tot. Confessio invalida non satisfacit præcepto, c. 4. §. 3. n. 33.

Confitens in principio unius anni, & iterum in fine alterius, an satisfaciat præcepto, c. 4. §. 3. n. 27.

Confiteri aliquando an possit cum simplici Sacerdote, & absolvi indirecte a mortalibus, c. 1. §. 6. n. 20. Confiteri an possit inferiori peccata reservata, quando non est copia Superioris, c. 1. §. 6. n. 20. 21. 22. & 23. Confiteri quamprimum. V. Quamprimum confiteri. Confiteri an statim obligetur, qui præcedenti anno non communicavit, c. 4. §. 3. n. 28. Quid si oblitus fuit alicujus peccati mortalis, ib. n. 22. Confiteri quando teneatur, qui toto fere anno confessus est venialia, & in fine cecidit in mortale, c. 4. §. 3. n. 23. Confiteri an teneatur qui post Viaticum incidit in mortale, c. 5. §. 6. Confiteri ante Communionem an quis obligetur peccatum oblitum, c. 1. §. 8. n. 62.

Copula sive licita, sive illicita, an prohibeat Communionem, c. 2. §. 1. n. 3.

Corporeæ sordes. V. Sordes corporeæ.

Contritionem elicere an teneatur quis, ante Communionem, de peccato oblito in Confessione, c. 2. §. 8. n. 61. Contritionem non valens elicere, & nec potens confiteri, an urgente necessitate possit communicare, c. 2. §. 9. n. 72. & 73.

Crimen notum in uno loco, an possit alibi propalari, c. 6. §. 2. n. 15.

D

DEbet, quid importet. V. Verbum debet.

Declaratio Sac. Congreg. de non communicando extra Parochiam, c. 4. §. 4. n. 54.

Deliquium simulare an teneatur Sacerdos, si in Missa recordetur se esse in mortali, c. 1. §. 10. n. 74.

Detrimentum spirituale, vel temporale an afferant urgentem necessitatem ad effectum communicandi, c. 1. §. 6. n. 38.

Devotio actualis an requiratur in communicante, c. 1. §. 5. Devotio sola ad suum Confessarium absentem non te excusat a Confessione ante Communionem, si alium habes, c. 1. §. 6. n. 18.

Die eadem communicare per Viaticum, qui mane communicavit ex devotione, an quis possit, c. 5. §. 6. n. 10.

Dimidiata Confessio quando possit, c. 1. §. 6. a n. 20. usque ad 27. Vide etiam n. 37.

Dispensare Eucharistiam in mortali an sit mortale. Vide ministrare Eucharistiam.

— Dispositio spiritualis requisita ad Communionem, c. 1. per tot. Dispositio corporalis ad camdem requisita, c. 3. per tot. Dispositio ad eamdem non requirit tota quanta, quanta potest, c. 2. §. 4. n. 9. & n. 11.

Distantia Confessoris quanta esse debet, ut dicatur non esse Confessoris copia c. 1. §. 6. n. 19.

Distractio voluntaria an noceat communicanti, c. 1. §. 5. n. 13.

Dubia verba. V. verba dubia. Dubia peccata an ante Communionem necessario fatenda, c. 1. §. 9. Dubius de jejunio an communicare possit, c. 2. §. 7. Quid in dubio de hora, qua quis comederit, ib.

E

IN Ecclesia Cathedrali omnes de Diœcesi satisfaciant præcepto communionis Paschalis, c. 4. §. 4. n. 47.

Energumenis an danda Eucharistia, c. 4. §. 1. n. 3.

Episcopus dare potest licentiam Religiosis ministrandi Eucharistiam; c. 4. §. 5. n. 57.

Erubescentia magna an excuset a Confessionis integritate, c. 4. §. 3. num. 29.

Eucharistiæ Sacramentum per accidens potest causare primam gratiam, c. 1. §. 1. n. 2. Eucharistia an danda pueris. Vide Pueri. Eucharistia an danda amentibus, stolidis, energumenis. V. prædictas voces. Eucharistiam dispensare in mortali. V. Ministrare Eucharistiam. Eucharistiam sumere in mortali; an aliquando non mortale, c. 1. §. 10. Eucharistia an porrigi possit per instrumentum, c. 6. §. 10. n. 21. Eucharistia an possit indigno ministrari. V. ministrari an possit. Eucharistiam petere ab hæretico, excommunicato, & similibus an liceat instante morte, c. 5. §. 4. n. 8. An sit obligatio, ib. Eucharistiam sumere an liceat post reditum conjugi debitum, c. 2. §. 1. fine.

Evidentia juris quænam sit, c. 6. §. 2. n. 14. Quæ evidentia facti, ib.

Excommunicationem habens, si desit potens absolvere, an urgente necessitate communicandi, communicare possit, c. 1. §. 6. n. 26. An confiteri, ib. n 17. Et quanta debet esse necessitas, ib. n. 44. Excommunicatus communicans an peccet duplici peccato, c. 1. §. 3. a num. 5. Et quomodo se debeat in Confessione explicare, ib. Quid, si excommunicatus existens, communicet in statu gratiæ, ib. n. 8. Excommunicatus an obligetur procurare absolutionem; ut possit communicare, c. 4. §. 4. n. 40. Quid ut Missam audiat, ib. n. 41.

Excusantes causæ a Confessione, & Communione. Vide Causæ excusantes.

Expuere an liceat statim a Communione, c. 3. §. 2.

Extrema victus necessitas an judicetur urgens necessitas ad celebrandum cum contritione sine confessione, c. 1. §. 6. n. 30.

F

FAmem patiens quando communicandus, c. 2. §. 6. n. 27.

Fœminæ non obligantur recurrere ad Pontificem pro absolutione excommunicationis. *Si quis suadente*. c. 4. §. 2. n. 17.

Filum ex ferro, vel serico, vel lana, an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 18. Quid de filo ex lino, ib. n. 19.

Fragmentum sacræ Hostiæ inveniens post peractum Sacrificium sive in Altari, sive in Sacristia, quid faciet, c. 2. § 8. n. 31.

Frustum unguis an violet jejunium naturale. Vide unguis.

Fumus an violet jejunium naturale. Vide Tabaccus.

G

GLadio accinctus an peccet quis communicando, c. 2. §. 4. n. 11. & 12.

Granum unum anisi an violet jejunium naturale, c. 2. n. 17.

Gratiæ status requiritur ad Communionem, c. 1. §. 1.

Gutta aquæ an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 22.

Græcus Sacerdos. Vide Sacerdos Græcus.

H

HOra, qua ministranda Eucharistia, c. 6. §. 1. n. 5.

Horologium notat horas per primum pulsum, c. 2. §. 6. n. 28.

Horologiorum diversitas quomodo faciat probabilitatem mediæ noctis, c. 2. §. 7. n. 10.

Hostiæ suæ partem an possit Sacerdos communicaturo dare, c. 6. §. 6. Hostiam non consecratam porrigere non licet occulto peccatori, c. 6. §. 2. n. 22.

I

JEjunium naturale requiritur ad Communionem, c. 2. §. 6. Et quale, ib. Quando violatur, ib. Non jejuno quando liceat communicare, c. 2. §. 8. per tot.

Impediti non recurrunt ad Pontificem pro absolutione excommunicationis. *Si quis*, c. 4. §. 2. n. 17.

Impedimenta tollere, ut confiteri, vel communicare possit, quomodo quis obligatur, c. 4. §. 4. n. 40.

Infamiæ notam ne quis incurrat, est urgens necessitas ad communicandum cum contritione, si desit Confessor, c. 1. §. 6. a num. 33. Infamiæ nota quando excusat communicaturum a jejunio, c. 2. §. 8. num. 33.

Infidelis an peccet peculiari peccato non se reddendo aptum per Baptismum ad Communionem, c. 4. §. 1. n. 2.

Infirmus an obligetur sanitatem quærere, ut possit confiteri, & communicare, c. 4. §. 4. n. 40. Infirmus Sacerdos debet participare quantum potest de suo Sacrificio. Vide Sacerdos infirmus. Infirmus ex vomitu an communicandus, c. 2. §. 5. n. 14.

Indigno an ministrari possit Eucharistia. V. ministrari an possit.

Interdicti tempore an ministranda infirmo Eucharistia, c. 6. §. 7. Et qua solemnitate deferenda, ib. n. 34. Et an die Paschatis, aliisque festis solemnioribus, omnibus ministrari possit, ib. n. 36. Interdictus an possit urgente necessitate communicare, c. 1. §. 6. num. 27. Quid de irregulari, ut idem de suspenso, ib.

Interpretativus consensus Parochi sufficit ad alibi, quam in Parochia communicandum, c. 4. §. 4. n. 43. & n. 49.

Jubilæum an requirat ex necessitate Confessionem. c. 5. §. 3. n. 20.

Judex tenetur dare tempus ad Communionem Reo damnato, c. 5. §. 8. n. 2.

Jurisdictio requiritur ad ministrandam Eucharistiam, c. 4. §. 4. n. 42.

L

LAicus, vel inferior Diacono, an aliis, vel sibi ministrare in necessitate possit Eucharistiam, c. 6. §. 4.

Leges humanas diminuere optabile est, c. 1. §. 6. n. 51.

Lepra an noceat communicaturo, c. 2. §. 2.

Licentiam in Paschate communicandi alibi, quam in Parochia, quis concedere potest, c. 5. §. 4. per totum.

Longa Confessione indigens, si urget Communio, quid faciet, c. 1. §. 6. n. 36. & n. 37.

Longum iter quando excusat a Confessione annua, c. 4. §. 3. n. 30. Quando a Communione, ib. n. 31.

M

MAstices in ore ruminata an frangat jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 26.

Medicinæ an violent jejunium naturale. V. Jejunium naturale;

Mendicantes. V. Religiosi.

Metus mortis an excuset communicantem non jejunum. c. 2. §. 8. num. 39.

Meretrix publica instante morte an communicanda, c. 6. §. 3. n. 24.

Miles an decenter communicet accinctus gladio, c. 2. §. 8. n. 50.

Ministrare Eucharistiam in mortali, an mortale, c. 2. §. 4. n. 11.

Minister Communionis quis, quo habitu, qua hora, quibus circumstantiis, c. 6 §. 1.

Missam audiens, aut celebrans mane in loco non festivo, non obligatur iterum audire, eundo eodem die, ad locum festivum, c. 5. §. 2. n. 5. Missam celebrare. V. Celebrare. Missam ut alii, vel ipse Sacerdos audiant, an sit urgens necessitas celebrandi in peccato, c. 1. §. 6. n. 38.

Montis Regalis Parochi sex. V. Parochi sex montis Regalensis.

Motivum universale doloris qua ratione necessarium ad justificationem, c. 1. §. 8. n. 61.

Mors alterius an sit urgens necessitas, ut si non adsint particulæ consecratæ, possit Sacerdos non jejunus celebrare. c. 2. §. 6. n. 30. Quid mors propria? ib. num. 9.

Mulier cerussata an peccet sic communicando, c. 2. §. 3. Quid de superfluo ornatu, ibi.

Musca deglutita an violet jejunium naturale, cap. 6. §. 6. num. 23. & 24.

Necef-

N

NEcessitas urgens quænam sit, c. 1. §. 6. n. 29. Necessitate urgente, an possit quis peccata reservata confiteri inferiori, c. 1. §. 6. n. 23. Necessitas urgens an excuset communicaturum a jejuno. Vide non jejunus. An concedat Interdicto posse celebrare. V. Interdictus an possit. An excommunicato. V. Excommunicationem habens. An extreme indigenti. V. Extrema victus necessitas. Necessitas an concedat laico se communicare posse. V. Laicus. An Sacerdoti extra Missam. V. Sacerdos an possit seipsum, &c.

Notum crimen in uno loco an possit alibi propalari, c. 6. §. 2. n. 15.

Nux pina an violet jejunium naturale. V. Pinea nux.

O

OCcultus peccator qui sit, c. 6. §. 2. n. 12.

Officium qui mane recitavit, non obligetur post susceptos ordines, vel emissam professionem, iterum eadem die recitare, c. 5. §. 2. n. 3.

Onus Capellaniæ an sit urgens necessitas ad celebrandum, c. 1. §. 6. num. 39.

Oportet, quid importat. V. Verbum Oportet.

Ordinis Judicierii non sunt capaces impuberes, c. 4. §. 2. n. 11.

Ornatus superfluus mulierum an noceat ipsis sic communicantibus, c. 2. §. 3.

Officulum an frangat jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 18.

P

POEnæ non communicantibus in Paschate, c. 4. §. 6.

Pœnitentiæ Sacramentum non requirit statum gratiæ præcessisse in suscipiente, c. 1. §. 1.

Papyrus an violet jejunium naturale. V. Charta.

In Parasceve an liceat communicare, c. 6. §. 1. n. 4.

Parochi nomine quis veniat, c. 5. §. 5. n. 56. Parochi sex Montis Regalensis quid possint, c. 4. §. 5. a n. 61. Parocho non licet immodeste currere, dum fert Communionem infirmo c. 6. §. 1. n. 6. In Parochia non communicare semel, aut iterum in vita an mortale, c. 4. §. 4. n. 50.

Paschatis nomine quid intelligatur, c. 4. §. 4. n. 48. & n. 51. Paschatis die an ministrari possit Eucharistia tempore Interdicti, c. 6. §. 7. n. 36.

Paschalis Communionis præceptum, c. 4. per tot. Paschalis Communionis præceptum an judicanda urgens necessitas, c. 1. §. 6. n. 40

Peccata dubia. V. Dubia peccata. Peccatum reservatum. V. Casus reservatus. Peccatum patratum ipso die Communionis an gravius, c. 3. §. 3. Peccatum porrigendi Sacramentum indigno an duplex, c. 6. §. 2. n. 21. Quid de peccato, quo seipsum quis in necessitate indigne communicat, ib. §. 4. n. 27. Quid, quo Sacerdos indigne celebrat, ib. Peccatum oblitum. V. Confiteri ante Communionem.

Peccatori occulto an liceat hostiam non consecratam porrigere. V. Hostiam non consecratam. Peccator sive publicus, sive occultus quam pœnitentiam exhibere debeat, ut communicet, c. 5. §. 9. n. 17. Petenti publice indigno an negenda Eucharistia, c. 6. §. 2. n. 8. Quid peccatori secreto, ib. Quid si peccatum solum ex Confessione sibi innotuerit, ib. n. 20.

Phrenetico an dandum Viaticum, c. 5. §. 5.

Pinea nux integra deglutita an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 31.

Pollutio involuntaria an prohibeat Communionem, c. 2. §. 1. Quid de voluntaria, sive copula licita, sive illicita, ib. a n. 3.

Potus quid sit, c. 2. §. 6. n. 16. Potus modicissimus frangit jejunium naturale, ib. n. 22.

Præceptum Communionis instante morte an obliget, c. 5. per tot. Præceptum Communionis obligat debito modo, c. 1. §. 5. n. 61. Præceptum Communionis instante morte an obliget eos, qui in vita communicaverunt, c. 5. §. 1. An qui paulo ante periculum mortis, §. 2. n. 4. Præceptum Communionis Paschalis. V. Paschalis Communionis præceptum. Præcepta humana an inducant urgentem necessitatem in re nostra, c. 1. §. 6. n. 41. Præceptum Confessionis annuæ. V. Annuæ Confessionis præceptum.

Prævenire an obligetur Communionem, vel Confessionem, qui prævidet tempore præcepti se fore impeditum, c. 4. §. 4. n. 37.

Proprii Sacerdotis nomine quid intelligatur, c. 4. §. 5. n. 55.

Pueris an, & quando danda Eucharistia, c. 4. §. 2. An, & quando obligandi ad Communionem Paschalem, ib. n. 6. Pueri impuberes an subdantur legibus humanis quoad culpam, ib. n. 8. Quid quoad pœnas, ib. n. 11. An incurrant excommunicationem *Si quis*. ib. n. 13. & 15. An pœnam impositam contra non communicantes, & non confitentes, ib. n. 13. An excommunicationes latas in Bulla Cœnæ, ib. An pœnas interdicto latas, ib. Pueri ante, vel post septennium si sint doli capaces, an teneantur ad annuam Confessionem, c. 4. §. 5. n. 19. Quid si dubitetur, ib. Pueri an communicandi pro Viatico, c. 5. §. 8. n. 14. An iisdem danda Extrema Unctio, ib.

Purgationis dies non removent ex obligatione a licite copula, c. 2. §. 6. n. 53.

Q

QUamprimum confiteri an quis aliquando obligetur, c. 1. §. 6. a num. 45. An sit aliquando præceptum a Tridentino, ib. n. 47. Esse consilium qui docent, ib. n. 58. Et quidem merito, ib. n. 49. Quamprimum confiteri post Communionem rite peractam non est materia gravis, ib. n. 51.

Quando debet elici actus contritionis a communicaturo urgente necessitate sine Confessione, c. 1. §. 7. An satis sit, dum in ore est sacra Hostia, ib. An in momento, vel ante consumptionem, ib. n. 57.

Quotidiana Communio an omnibus liceat, c. 1. §. 11.

R

REgina Angliæ. V. Angliæ Regina.

Regulares. V. Religiosi.

Religiosi an in necessitate possint ministrare Eucharistiam moribundis, c. 5. §. 5. n. 9. Religiosis in jure prohibetur: sed jam Mendicantibus ex privilegio nunc conceditur ministrare Eucharistiam, c. 4. §. 4. n. 45. & 48. Quid in tempore Paschali, ib. n. 51. Religiosis, cui negatur licentia circa casum, vel excommunicationem reservatam quid faciet, cap. 1. §. 6. n. 6. n. 18. & n. 28.

Reliquiæ Cœnæ deglutitæ an violent jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 25.

Reservatum peccatum. V. Casus reservatus.

Reservata excommunicatio. V. Excommunicatio reservata.

Respiratio non est comestio, c. 1. §. 1. n. 23.

Reverentia Christo debita an aliquando excuset communicantem in mortali, c. 1. §. 10. n. 76. An non jejunum, c. 2. §. 8. n. 37.

Reverentia Christo debita compensatur in necessitate per actum contritionis, c. 1. §. 6. n. 33.

S

SAccharum in ore vesperi positum. V. Tabellæ.

Sacerdos an aliquando teneatur confiteri, dum Missam celebrat, c. 1. §. 6. n. 34. Sacerdos vocatus ad infirmum communicandum, si inveniat illum indigere longe Confessione, quid faciet, c. 1. §. 6. n. 36. Sacerdos propter onus Capellaniæ an celebrare possit cum contritione absente Confessario, c. 1. §. 6. n. 38. & 39. Quid propter extremam victus necessitatem, ib. Sacerdos an sine stola extra Sacrificium rite communicet, c. 2. §. 4. num. 10. Sacerdos quando non jejunus communicare potest, c. 2. §. 8. a n. 34. Sacerdos quid faciet advertendo esse acetum in calice pro vino. ib. Et quid si hæserit Hostia in Calice, ib. n. 38. Sacerdos an possit seipsum extra Sacrificium communicare, c. 6. §. 5. Quid præsente Diacono, ib n. 29. Sacerdos an possit communicaturo dare partem suæ Hostiæ, c. 6. §. 6. Sacerdos infirmus debet participare quantum potest de suo Sacrificio, c. 6. §. 6. n. 31. Sacerdos Græcus in azymo, vel Latinus in fermentato an consecrare possit, c. 2. §. 9.

Sacræ vestes quomodo prohibeantur non tangi nisi a sacris hominibus, c. 1. §. 6. n. 53.

Sacramenta omnia vivorum requirunt in suscipiente statum gratiæ, & cur; c. 1. §. 1. n. 1.

Sacramentum Eucharistiæ, V. Eucharistiæ Sacramentum.

Salivæ quid immistum deglutitum an violet *jejunium* naturale. c. 2. §. 6. num. 24.

Sanitas an requiratur a communicaturo, c. 2. §. 5.

Sanguis Christi Domini non est dandus infirmo, non potenti deglutire res siccas, c. 5. §. 1. n. 3. Sanguis deglutitus an frangat jejunium naturale, c. 2. §. 6. num. 23.

Semifatuis an danda Eucharistia, c. 4. §. 1. n. 4.

Senes non obligantur recurrere ad Pontificem pro absolutione ab Excommunicatione. *Si quis suadente*. c. 4. §. 2. n. 17.

Sigillum Confessionis rigide obligat, c. 6. §. 2. n. 20.

Signa contritionis in phrenetico, c. 7. §. 9. n. 16. fin.

Solemnitates quibus instituuntur, & in possessionem immittuntur Parochi, c. 2. §. 5. n. 64.

Somnum præcessisse, non est necesse ad Communionem, c. 2. §. 6. num. 27.

Sordes corporea an noceant communicaturo, c. 2. §. 2.

Stola an requiratur a Sacerdote communicaturo. V. Sacerdos an sine stola.

Stolidis an danda Eucharistia. V. Semifatuis.

Suspensus an celebrare possit, necessitate urgente, c. 1. §. 6. n. 37.

Suspicio temeraria, probabilis, violenta quænam sit, c. 6. §. 2. num. 18.

T

TAbaccus an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 18. & 23.

Tabellæ in ore vesperi positæ an violent jejunium naturale, c. 4. §. 6. n. 25.

Tangi a Sacerdote sacram hostiam in mortali an sit mortale, c. 1. §. 7. n. 58.

Tangi a laico potest Euch. quando id requirit reverentia Christo debita, c. 1. §. 10. n. 76.

Terra an violet jejunium naturale, c. 2. §. 7. n. 19.

Timor gravis mali, vel revelationis sigilli urgens est necessitas c. 1. §. 1. n. 18.

V

VAgi, & Peregrini ubilibet possunt satisfacere præcepto Communionis Paschalis, c. 4. §. 4. n. 46.

Venialibus peccatis solum gravatus an obligetur ad annuam Confessionem, c. 4. §. 3. n. 20.

Veneris sancti die an liceat communicare. V. Parasceve.

Verba imperativi modi an indicent præceptum, c. 1. §. 6. n. 40. Verba dubia legis quilibet probabiliter interpretari potest, c. 4. §. 4. n. 54. Verba dubie an contineant præceptum, aut consilium, c. 1. §. 6. n. 50.

Verbum (*debet*) an importet præceptum obligans, c. 1. §. 6. n. 52. Verbum (*oportet*) an importet præceptum obligans, ib.

Vestes externæ quæ requirantur a communicaturo c. 2. §. 4. n. 9.

Viaticum datur non jejuno, & quomodo, c. 5. §. 10. Viaticum an detur phrenetico. V. Phrenetico. Viatico semel refectus, an eadem infirmitate possit iterum refici, c. 5. §. 11. Viaticum an possit a morte damnatis sumi eadem die, cap. 5. §. 11.

Vicarius Generalis an concedere possit licentiam Religiosis ministrandi Euchar. c. 5. §. 5. n. 60. Quid de Vicario foraneo, ib.

Unguis frustum an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 18.

Voluntas quæ requiritur præcessisse in amente, ut possit communicare, cap. 6. §. 9. n. 16

Voluntaria distractio an noceat communicaturo. V. Distractio voluntaria.

Vomere quando liceat infirmo post Communionem, c. 3. §. 4.

Vomitum patiens, an, & quomodo communicandus, c. 5. §. 5. n. 14.

Votum communicandi an inducat necessitatem, ut quis cum contritione, absente Confessario, communicet, cap. 1. §. 6. n. 41.

Urgens necessitas. V. Necessitas urgens.

F I N I S.

INDEX RERUM ET VERBORUM

Libri quæ ad Missam attinent, breviter expendentis.

A

ABlotio calicis an fieri possit sola aqua. 123.
Absolvere quis possit a pœnis contractis ex susceptione oneris perpetui Missarum sine licentia. 115
Acceptatio fidelium quandonam est signum mortalis peccati in transgrediente legem. 123.
Acetum si forte consecretur, quid fiet. 101.
Addere nihil licet in Missa, ib. & deinceps.
Adventus Principis, aut multitudinis an det causam celebrandi bis eodem die. 78. An Missam interrumpendi. 100. Ægidius Coninch. defenditur. 84. Non approbatur. 70.
Altare, seu ara. 75 Altare privilegiatum qualiter concedatur. 97. Altaris privilegiati, & calculi benedicti comparatio. 119.
Anniversaria defunctorum an Episcopus moderari valeat. 106.
Applicatio Missæ. 84. Applicari an Missa possit pro infideli. 85. An pro Catechumeno. ib. An pro excommunicato sive tolerato, sive non. ib. An pro justis, sive Beatis, sive viatoribus. 86. An pro peccatoribus sive viatoribus, sive damnatis. ib. Applicatio Missæ anticipata quoad satisfactionem. ib. Quid quoad impetrationem. 87. Applicare Missas contra voluntatem superioris an liceat. ib. An validum sit. ib. & deinceps. Applicatio Missæ quando alicienda est. 88. An possit multo ante Missam. ib. An post Consecrationem. ib. Applicatio Missæ facta pro uno, deinde pro alio, cui prosit. ib. Applicatio Missæ nulli facta cui prodest. ib. Applicatio Missæ. V. Officiatura. Applicatione pendente excommunicatus denunciatus non est vitandus. 89.
Aqua necessario infundenda in ablutione Calicis. 123 Quid in Purificatione. 124. Aqua Calici immiscenda, & quanta. 92. Quid, si advertatur in Missa aquam non fuisse appositam. 101. Quid, si advertetur fuisse aquam solam, vel acetum in Calice. ib. Aqua. & vinum consecrandam rite præfrigidari valeant. 92.
Attentio Sacerdotis dum celebrat. ib. Attentio interna triplex, ad verba, ad sensum, ad Deum. ib. Attentio Fidelium in auditione Missæ. ib. Attentio recitantium horas Canonicas. ib.
Aurora quæ sit, quoad horam celebrandi. 79

B

BAmbace, v. Gossipium.
Beatificatis tantum, & nondum Canonizatis; an omnes possint cultum Missæ tribuere. 98.
Benedictio vestium Sacerdotalium. 70.
Bona fides in multis excusat Sacerdotem errantem in Missa. 94
Bona immobilia ad effectum, ut in iis investiantur mobilia relicta pro Missis perpetuis, quænam sint. 114.
Bullæ Cruciatæ Indulgentia. v. Indulgentia. Bullæ Cruciatæ privilegium circa oratoria privata. 74

C

CAlcei in celebrante. 80.
Calculi benedicti, & Altaris privilegiati comparatio. 119.
Calice, vel Hostia veneno infectis, quid fiet. 101. Calix, & Patena ex qua materia sunt conflanda. 65. Eorumdem Consecratio. ib. An remaneant consecrata ex solo usu in Missa. 66. Quando amittunt consecrationem. ib.
Cannabe an sit materia vestium sacrarum. 75.
Candelis Benedictis qui cultus debeatur. 69.
Canonicus celebrans tempore officii an lucretur distributiones. 120.
Canon Missæ quisnam est. 92. In Canone nihil omitti potest. 95. nec addi. ib.
Capellanus quas Missas recitare debeat. ib. Capellanus Monialium alterius ritus an possit aliquando celebrare ritu Monialium. 96. Capellanus celebrans aliis, quam designatis diebus, an satisfaciat. 120. Capellanus quando potest celebrare per alium. 121. Capellanus quoad impedimenta celebrandi. v. Impedimenta. Capellania quando potest conferri non Sacerdoti. ib.
Capsulæ mortuorum auferendæ ab Ecclesia. 118
Castropalai testimonium. v. Testimonium Castropalai.
Causæ justæ recitandi Missas votivas. 95. Causæ justæ Missas reducendi. 106.
Celebrandum pro quo quando pro multis simul debet. 110. & seq.
Census pro Missis pereunte quid fiet. 111. Quid, si evadat minor. ib. Quid, si augeatur. ib. Quid si augeatur taxa stipendii. ib.
Clausula, (sine præjudicio Ecclesiæ Paroch.) quid importet. 72. & seq.
Clausula (infra modicum tempus) quid importet. 116. Si arbitratus fueris, quid. 73. Ejus arbitrio duratura. ib. Ad beneplacitum meum. ib. Sine licentia. 115 Quam primum. ib. Statim. ib.
Collegiatæ Ecclesiæ, v. Ecclesiæ Collegiatæ.
Congelato vino, vel sanguine quid fiet. 101.
Compensare an sibi possit stipendium Missæ Sacerdos. 109 & seq. In Commemoratione defunctorum an Capellanus obligetur Missam celebrare pro omnibus defunctis. 120.
Contactus Sacrorum an prohibitus 67. &seq.
Corporalis necessitas. 69.
Corporale an remaneat benedictum ex solo usu sacro. 67.
Correctio legum. v. Legum correctio.
Consecrandi intentio. v. Intentio consecrandi. Consecrationis materia. v. Materia consecrationis.
Crux in Altari dum celebratur Missa. 76. Cultus qualis debeatur supellectili, ac vasis sacris. 67.

D

DÆmone arreptus Sacerdos an celebrare possit. 81.
Decreta Sacræ Congregationis de celebratione Missarum. 104. Hæc non observare quodnam peccatum. 118. Decretum de non celebrandis Missis privatis pro defunctis in Festis duplicibus. 96. Decretum aliud pro extinctione circa Altaria privilegiata. ib. Decursa non antea soluta, sed nunc, quam obligationem inducant nunc dicendi Missas. 111.
Defectibus Missæ qua ratione occurrendum. 116
Deficiente Sacerdote in Missa, quid fiet. v. Sacerdote deficiente.
Depositionis, vel Degradationis pœna an signum peccati mortalis in lege. 116
Designatis diebus non celebrans an suæ obligationi satisfaciat. 120.
Devotio major an sit causa majoris stipendii in Missa. 109. Devotio magna an det causam recitandi Missam aliam a currente. 95.
Diebus festis solemnioribus an celebrari possit in Oratoriis privatis. 73. Quid per Bullam Cruciatæ. 74 Dies festus an det causam agendi stipendium Missæ. 109. Dies, in quibus celebrari non potest, qui. 77. Die Lunæ impedito an dici possit Missa de requiem in altari privilegiato. 97. Die vacante an Capellanus possit pro se applicare Sacrum. 121. Die Jovis Sancti. v. Jovis sancti dies.
Differentia inter Sanctos Beatificatos, & Canonizatos. 98. Differri an possit Missa, quæ dicenda erat pro excommunicato. 117.
Dilatio stipendii an det causam differendi Missas. ib.
Dispositio Testatoris de applicatione Missæ, vel de præsentia, seu officiatura, qua ratione investiganda. 108. Dispositio ejusdem quo ad numerum Missarum. 118. & deinceps. Dispositio legati. v. Legatum. Dispositio alibi celebrandi, a quo. 119. Dispositio alio tempore celebrandi a quo. ibid.
Distributor, seu collector Missarum an possit sibi retinere pro suo labore, partem eleemosynæ. 113.
Doctrina quædam Sasrii examinatur. 100. Domesticorum nomine qui veniant. 73
Dubius de revocatione certi privilegii an sit privilegio privandus. 71. Dubius se consecrasse acetum, an vinum, quid faciet. 99
Dummodo. v. Particula dummodo.

E

ECclesia an remaneat reconciliata ex sola Missa ibidem celebrata. 66. An remaneat consecrata, vel benedicta. ib. Ecclesiæ collegiatæ obligatio celebrandi. 78. Ecclesiæ Regularium an sint collegiatæ. ib. Ecclesia qua ratione orat pro excomm. 85.
Electionum varii modi pro celebrandis Missis. 109. & deinceps. Electus quandonam locus, quando persona. 110. & deinceps.
Eleemosynæ Manuales pro Missis non sunt acceptandæ, nisi fuerit satisfactum pro acceptatis. 116. & deinceps.
Emmanuel Sà defenditur. 100. Idem non approbatur. ib. Idem non citatur fideliter a Conin. 70
Emens triticum pluris quam valeat, an se resarcire occulte possit. 110
Episcopi potestas circa locum Sacrificii 71. Episcopi possunt benedicere Ecclesias, & Oratoria Religiosorum. ib. Episcoporum facultas benedicendi sacras vestes an delegabilis. 70. Episcoporum est curare quæcumque ad Dei cultum spectant. 72.
Eremita celebrans possit sibi ministrare. 81
Evangelium ultimum omittere in Missa, quod peccatum. 93
Euch. sumere in Oratoriis privatis. 73
Evomere Sacram Hostiam. v. Vomere.
Excommunicatio lata est signum peccati mortalis in lege. 116. Excommunicatio ferenda quid. ib.
Excommunicato non tolerato superveniente desistendum a Missa. 99. Excommunicatus toleratus, vel non toleratus, qua ratione peccat ingerendo se Communioni fidelium. 85. Iidem qua ratione participes sint fructus Missæ, ib. & deinceps. Excomm. Sacerdos in necessitate non excluditur a ministrandis Sacramentis. 100. Excommunicatum se esse si Sacerdos recordatur, dum Missam celebrat, quid faciet. 10
Extremæ Unctionis conferendæ causa an interrumpi Missa possit. 100

F

FAmiliaris nomine qui veniat. 73
Famulus serviens in necessitate pro minori pretio an se possit occulte resarcire. 109. & deinceps.
Feriæ privilegiatæ quæ. 78
Festus dies. v. Dies festus.
Finis ultimus Sacerdotis celebrantis quis esse debeat. 81. & deinceps.
Fœmina an possit ministrare Sacro. 81
Fragmentum Hostiæ si cadet in barbam viri, vel pectus mulieris quid fiet. 102
S Francisci Xaverii oratio in Missa. 94
Fructus Missæ triplex: Meritum, Satisfactio, Impetratio. 84. An infiniti valoris. ib. Rursus triplex, Generalis, Specialis seu medius, & specialissimus. 103. Fructus Missæ ex opere operantis alicui applicatus an sit causa augendi stipendium. 107. Fructum Missæ specialissimum an quis possit alteri concedere. 110
Fulmine tacta sunt venenata. 101
Fundator Missarum. v. Testator, & v. Dispositio Testatoris.

G

GOssipium an sit materia apta vestium sacrarum. 75
Gratia intelligitur concessa solum juxta verba supplicationis. 98
S. Gregorii Missæ. 97
Guttæ discontinuæ in Calice an remaneant consecratæ. 84. & deincep. An abstergendæ ante Consecrationem. ib. An postea. ib.

H

HÆredes quando obligantur supplere stipendium Missæ. 111. & deinceps.
Hæredes an debeant legatum pro Missis solvere juxta stipendium, quod currit tempore executionis legati. ib.
Hebdomadarii Ecclesiæ Cathedralis Neapol. an obligentur ad applicandas Missas pro Fundatoribus. 107
Hora, qua tenetur Capellanus celebrare. ib. Hora celebrandi quænam sit. ib. Horis Canonicis quæ attentio adhibenda. v. Officio divino.
Hostia oblata si forte non consecretur, quid de illa fiet. 10°. Hostia, vel Calice veneno infectis, quid fiet. 102. Hostia si tota madefacta non potest frangi, quid fiet. ib. Quid, si tota dispareat. ib. Quid, si nulla haberi possit incepta Missa. ib. Quid, si decidat. ib. Hostia grandiore deficiente an celebrare liceat cum formula parva. 102 Hostiam grandiorem reservare, & parvam sumere an liceat celebranti. ib. Hostiam aliam non a se consecratam an possit elevare Sacerdos in Missa ib. Hostiam consecratam unitam cum non consecrata an possit Sacerdos adorandam exponere. ib. Hostia fracta an consecranda. ib.

I

IMpedimenta celebrandi, quæ Capellanus removere non potest. 121. & seq. Impedimenta ex parte Sacerdotis. ib. Ex parte loci. 122. Ex parte temporis, & aliarum circumstantiarum. ib. & deinceps. Impedimenta quæ Capellanus removere potest. ib. & deinceps.
Impotentia dat causam omittendi aliquid in Missa. 94
Pro impetratione, an possit accipi diversum stipendium ab accepto pro satisfactione. 109
Indulgentia an valeat, si non expediatur gratis. 115. Indulgentia plenaria quid sit. 92. Indulgentia plenaria, seu Bulla Cruc. an utilior quoad satisfactionem, quam missa. ib. Indulgentia calculi benedicti comparata cum indulgentia altaris privilegiati. 119
Interdicti pœna an sit signum peccati mortalis in transgrediente legem. ib. & deinceps.
Interrumpi missa an aliquando possit. 90. Quid ex memoria superveniente impedimenti, ex assumpto cibo, ex peccato, ex censura, ex tempore indebito. ib. Quid ex superveniente excommunicato non tolerato. ib. Quid ex superveniente violatione Ecclesiæ. ib. Quid ex superveniente necessitate corporali. ib. Quid ex superveniente necessitate spirituali. 100. Quid ex superveniente adventu Principis, vel similis. ib. Quid ex concione, promulgatione edictorum, &c. ib.
Intentio Consecrandi quæ. 81. Actualis. 82. Habitualis. ib. Virtualis. ib. Interpretativa. ib. Intentionis prædictæ praxis in negotio Consecrationis. ib. Intentio prædicta supra quam materiam cadere potest. ib. An super materiem ignotam Sacerdoti. ib. An super hostias numeratas. ib. An super hostias non consecratas confusas cum consecratis. ib. An super particulas positas super altare, non vero supra Corporale. 83. & deinceps. An super guttas vini in Calice discontinuas. ib.
Investitura mobilium facienda pro missis perpetuis, ib. & deinceps.
Jovis Sancti die si Capellanus celebret, cui debet Missam applicare. 120.
Juramentum an det causam rationabilem recitandi aliam Missam a currente. 97
Juramentum de dicenda Missa quomodo obliget. ib.

L

LEgati dispositio, quando taxative, quando demonstrative interpretanda. 111. & deinceps. Legatum stricte explicandum contra hæredem. ib.
Leges humanæ debent diminui. 116. Lex pœnalis sive pura, sive mista an obliget in conscientia, ib. & deinceps.
Licentia necessaria ad suscipiendum onus perpetuum Missarum. 115. & deinceps. Licentia hæc an necessario danda in scriptis. ib. An danda gratis. ib. An ea deficiente valide suscipiatur dictum onus. ib. An licite. ib.
Locus, in quo quis celebrare tenetur. 118. Ad quam restitutionem tenetur qui illum non servat. 119. Locus Sacrificii quisnam esse potest. 71. Quid in necessitate. ib.

P. Lorinus qua ratione orabat pro Beatissimæ Virginis Conceptione. 86.
Lotio ejus, super quod cecidit forte Eucharistia, ad quam pertineat. 101. & seq. Lotio Sacrorum vasorum, & vestium ad quem. 68. Lotio manuum ante, & post Missam. 81.
Lumen in Missis. 75. An ex adipe, vel oleo. ib.

M

MAppæ Altaris. 75.
Matutini recitatio ante Missam. 80.
Materia Consecrationis. 91.
Mendicantium Privilegia. v. Privilegia Religiosorum.
Meridies est terminus Missæ celebrandæ. 79.
Metu coactus an celebrare possit sine vestibus sacris. 69.
Miminum namus celebre in Sicilia. 76.
Minister Sacrificio inserviens. 80 & seq.
Missa solemnis de festa privilegiata. 78. Missa an interrumpi possit. V. Interrumpi Missa. Missa cui magis prodest, an ei, qui illam audit, an ei, pro quo applicatur. 91. Missa ne, an Bulla Cruciatæ utilior quoad Satisfactionem. ib. Missa quando perfici die sequenti possit. 100. Per quot Sacerdotes. ib. In Missa nihil omittendum. V. Omittere. In Missa nihil addendum. v. Addere, Missæ votivæ. v. Votivæ. Missæ de requiem quando recitari possint. 95. Et juxta novum Decretum. 96. Missæ applicatio. V. Applicatio Missæ. Missæ simul dictæ an sint successive dictis præferendæ. 89. Missæ ante mortemne procurandæ, an post mortem. ib. Missæ quales recitandæ ex præcepto superioris. 97. Quid ex injunctione pœnitentiæ. ib. Quid ex præscriptione Episc. an Ordin. ib. Missæ defunctorum in Altari privil. ib. Missæ S. Gregorii, V. S. Gregorii Missæ. Missæ de Beatificatis. V. Pro Beatificatis Missæ. Missæ promissæ, V. Quales Missæ. Missæ defectibus quomodo occurrendum. V. Defectus Missæ. Missæ tot celebrandæ, quot exposcit eleemosynæ quantitas. 105. Missa unica an satisfieri queat multis obligationibus ex Justitia ortis. ib. An multis obligationibus non ortis ex Justitia. ib. An multis exiguam stipem dantibus. ib. Missæ in Oratoriis privatis quot celebrari possint 72. Missarum applicationem an præcipere possit Prælatus. V. Prælatus. Missarum onera. V. Onera Missarum. Missas plures quando liceat eodem die eidem Sacerdoti celebrare. 78.
Missale an necessarium in celebrante. 75.
Mobilia relicta pro Missis perpetuis investienda in bonis immobilibus. 114. & deinceps fuse.
Modicum tempus. V. Clausula (modicum tempus.)
Mundities quæ requiritur in celebrante. 81.

N

IN Navibus an possit celebrari. 71.
Navigationem aggressurus an possit recitare aliam Missam a currente. 95.
Necessitas celebrandi alibi, quam in loco designato, an sit causa dispensandi in Capel. 119. Quid in aliquo tempore designato. ib. Necessitas celebrandi, an aliquando det causam celebrandi in loco non benedicto. 70. Quid in Ecclesia violata. 122.
Nive vinum, & aqua consecranda infrigidari an possit. 92. & deinceps.
Nobilitas vera quæ. 72.
Nominandus in Canone Episcopus loci, non vero Celebrantis. 95.
Nona hora quænam sit, vel meridies. 79.
Numerus Missarum S. Gregorii non est superstitiosus. 97.
Nuguus defenditur contra Dianam. 82.

O

OBlatio Particularum an aliquando negligi possit. 94.
Obligatio Capellani quoad removenda impedimenta celebrandi. V. Impedimenta.
Obligatus ad celebrandas Missas quando per alium celebrare potest. 121. & deinceps. Obligatus per seipsum si per alium celebret, quid peccet, & quid restituere teneatur. ib.
Officio divino quæ attentio adhibenda 121.& deinceps. Pro Officiatura Missæ an aliud stipendium ab applicatione recipi possit. 107. Unde conjiciendum quod petens velit officiaturam. ib.
Offerentes in missa qui. 84.
Omissa quomodo suppleri debeant in Missa. 94. Omittere nihil in Missa. ib. & deinceps. Omittere enim, vel meum, vel in verbo est quæ culpa. ib.
Onera Missarum quænam reduci ab Episcopis vetentur. 105. An omnia etiam anniversaria. ib. An præterita. ib. An imposita ante Tridentinum. ib. An nondum acceptata. 106. An relicta immediate fideicommissario. ib. Onera Missarum non suscipienda, nisi satisfactis oneribus antea susceptis. 116.
In Orationibus nihil addendum in Missa. 94
Oratoria privata, vel publica. 70. Oratoria privata, in domibus Religiosorum. 71. Oratoria privata in domibus privatis. 72 & deinceps fuse. Oratoria privata qua ratione extruenda. ib. A quo, & quoties visitanda. ib. Quot Missæ ibidem celebrari possint ex vi privilegii. ib. In diebus solemnioribus nulla. 73 Sed ex vi Bullæ Cruciatæ possunt etiam multæ. 74. An in præsentia familiarium absente Domino. ib.
Ornatus Altaris quis. 75.
Ornatus Altaris, An Capellanus procurare teneatur. 112.

P

PAlla. 75. Palla duplex an adhiberi possit in Missa. 95
Parochorum obligatio celebrandi. 76. Iidem an obligentur applicare Missam pro suis. 89. & deinceps.
Parvitas materiæ in promissione Missarum. 118.
Particula (dummodo) modum notat. 119. Particula (tantum) quid operetur in brevibus concessionis Missæ pro Beatificatis. 98. Particulam (enim) omittere, quod peccatum. 93. Particula sacra remanente in fundo Calicis, quid fiet. 102.
Paupertas an det causam justam augendi stipendium Missæ. 107. Quid, si ob paupertatem promittas sub minori stipendio Missam celebrare 109. & deinc.
Peccatum quodnam sit Decreta de celebratione Missarum non observare. 118.
Per alium celebrare quando quis potest. 121. & deinceps
Pereunte censu pro Missis quid fiat. V. Censu pereunte pro Missis.
Pileoli usus in Sacrificio qua ratione prohibitus. 80.
Pyxis plena particulis posita super Altare, non supra corporale, an remaneat consecrata. 83. & deinceps.
Perpetui nomine quid veniat. 115
Perpetua onera Missarum non suscipienda sine licentia. ib. & deincept.
Pœnæ contra recipientes onera perpetua Missarum sine licentia. ib. An requirant sententiam declaratoriam criminis. ib. A dictis pœnis jam contractis quis absolvit. ib. Pœnæ celebrantis in Calice non consecrato. ib. Pœnæ impositæ in legibus an notent obligationem ad culpam. 115 & deinceps. Pœna spiritualis. ib Pœna temporalis pura, vel mista. ib. Pœnæ non satisfacientium Missas extra debitum tempus. 117. & deinceps.
Pontifex Summus an legitime concesserit quædam privilegia Religiosis. 113. & deinceps.
Potestas Episcopi. V. Episcopi potestas.
Prælatus Religiosorum an possit præcipere actus internos. 87. & deinceps.
Præscriptionis lex circa Missas. ib.
Præsentia Missæ. V. Officiatura.
Preces in Missa debent esse approbatæ. 80. Preces in Missa an omitti aliquando possint. V. omittere. An addi. V. Addere. preces ante, vel post Missam. 80.
Prior tempore, potior in jure. 88.
Privilegia Religiosorum circa locum Sacrificii. 71. & deincept. Privilegia eorumdem celebrandi ante auroram. 79. Privilegia eorumdem celebrandi post meridiem. ib. Privilegia eorumdem an revocata quoad numerum Missarum. 111. & deinceps fuse. An legitime olim a Summo pontifice concessa. ib. & deinceps. Privilegia eadem an eisdem aliquo modo reddita. 113. Privilegia eorumdem circa recitationem officii, & Missæ. 103. Privilegia eorumdem circa benedictionem vestium Sacerdotis. 70. Privilegia eorumdem consecrandi Calices. 66. Privilegium non extenditur de persona ad personam. 98.
Profanorum usus ad sacros. V. Usus profanorum.
Promissis non stare in negotio Missarum quod peccatum, & quæ obligatio restitutionis. 118. & deinceps.
Promittens minori stipendio Missas an possit ab alio recipere aliquid usque ad justam mercedem, & pro utroque unica Missa satisfacere. 109. & deinceps.
Purificatorium. 75.
Purificatio Calicis an expediri possit sola aqua. 84

Q

QUales Missæ sunt recitandæ. 95. Quales ex devotione. ib. Quales ex stipendio. 96. Quales ex juramento homini præstito. ib. Quales ex juramento, vel voto Deo præstito. 97. Quales ex injunctione Superioris. ib. Quales ex pœnitentia. ib. Quales ex injunctione Episcopi in ordinatione. ib. Quales ex provisione in Altari privil. ib. Quales ex provisione pro Missa S. Gregorii. ib. Quales ex promissione pro S. Beatificato tantum. 98. & deincept.
Quam primum. V. Clausula (quamprimum.)
Quanta aqua Calici admiscenda. 92.
Quantitas pecuniæ pro Missis in legato dubio unde cognoscenda. 110. & deinceps.
Qui facit per alium, perinde est, ac si faciat per se ipsum. 101
Quotidie obligatus celebrare, an possit semel in hebdomada vacare. 119. & deinceps. Quotidie sacrificare laudabile. ib.

R

RAmis palmarum benedictis qui cultus debeatur. 69.
Recitatio Matutini. V. Matutini recitatio.
Reconciliatio loci sacri. 122.
Reductio Missarum ad quem spectet. 105. & deinceps fuse.
Religiosorum privilegia. V. Privilegia Religiosorum.
Religiosi an teneantur stare taxæ factæ ab Episcopo. 113.
Reperi in Missa an debeant omissa. 94.
Restitutio quæ facienda ab accipiente stipendium pro Missis, quas quis non celebrat. 117. Restitutio quæ facienda ab eo, qui alibi, quam in loco sibi assignato, celebrat. 119. Quid de eo, qui Missas differt. 117.
Retinere an quis possit partem eleemosynæ Missarum. 112. Quid pro cera & cæteris expensis. ib. Quid de legatario, seu Capellano pingui. ib. Quid de committente aliis Missam celebrandam. 114.
Revocatio dubia. V. Dubium de revocatione.
Revocatio privilegiorum. V. Privilegia.
Rex an nominandus in Canone. 95.
Ritum proprium omittere an aliquando liceat. 94. & deinceps fuse.
Rubricæ Ecclesiæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ. 93. Quomodo obligent. ib.

S

SAbbati Sancti Missa undenam incipiat. 77.
Sacerdos simplex an obligetur aliquando celebrare. 78 Sacerdos quoad intentionem consecrandi. V. Intentio. Sacerdos si non applicet suam Missam, cui prosit. 88. Sacerdos excludens aliquem a fructu suæ Missæ an valide excludat. ib. Sacerdos voluntarie distractus in Missa quid peccet. 91. Sacerdos Romanus, vel Mediolanensis. Carmelita, &c. qua ratione sequi debeat Ecclesiæ suæ ritus. 94. & deinceps. Sacerdote deficiente in Missa quid fiet. 100.
Sanguis si totus effundatur, quid geret celebrans. 102. Sanguis congelatus. V. Congelatio. Sanguine in terram, vel similem locum effuso, quid fiet. ib. Quisnam locum lavabit. ib.
Sanitas quæ requiritur in celebrante. 81.
Sacramenta recipere in Oratoriis privatis. 73.
Sacrificium quid sit. 81. Sacrificium an possit aliquando die sequenti perfici. 100. A quo ib. An perfici possit cum Hostia præconsecrata. 101. An interrumpi aliquando possit. 98. Vide V. Missa. & tempus sacrificii.
Sacrorum usus ad profana. V. Usus sacrorum.
Satisfactio, & impetratio Missæ an mereantur diversum stipendium. 109.
Scriptura necessaria ad valorem licentiæ. 115
Secretæ Missæ qua voce dicendæ sint. 103.
Sepelire Sacerdotes indutos vestibus sacris non est prohibitum. 69.
Servitus nunquam præscribitur. 113.
Signa ostendentia leges obligare sub mortale. ib. & deinceps. Signa Sacra super particulas in Missa exhibenda omittere non licet. 94.
Sigillum, seu sepulcrum aræ quid sit. 75.
Societatis Jesu Religiosi in multis privilegiis a suo Generali restringuntur. 71.
P. Stephani Turtureti factum, & laus. 102.
Stipendium an det rationabilem causam recitandi Missam aliam a currente. 95.
Stipendium Missæ. 107. & deinceps fuse. Stipendii dilatio. V. Dilatio stipendii. Stipendia exigua multa, an pro una Missa accipi possint. 109.
Suarii doctrina quædam examinatur. ib. & deinceps.
Successor, negligente prædecessore, ad quid obligetur. 118
Superior Religiosorum. V. Prælatus Religiosorum.
Symbolum Apostolicum omittere in Missa, quod peccatum. 93.

T

TAxæ factæ ab Episcopo stare an teneantur Religiosi. 113.
Tempus Sacrificii. 77. Tempus obligationis Capellani in sacrificando. 119. & deinceps. Tempus executionis an dispositionis sit attendendum in decernenda quantitate pecuniæ pro Missis legatis. 111.
Testamentum prius an aliquando valeat. 105. Testamenta ample explicanda. 111.
Testator qua ratione se habere potest in dispositione Missarum quoad applicationem. 107. & deinceps. Quoad numerum Missarum. 108. & deinceps. Quoad pecuniam exponendam. ib. Testator quando præsumitur velle Capellaniam Sacerdoti actuali conferri. 98. & deinceps.
Testimonium Castropalai præfertur testimonio Dianæ. 98.
Triduum hebdomadæ Sanctæ quoad sacrificandum. 77. & deinceps.

V

VAcare an possit aliquando is, qui ad quotidianam Missam tenetur. 120. & deinceps.
Valor Missæ. V. Fructus Missæ
Vasa in Missa adhiberi solita. 67
Vendens, vel emens triticum minori pretio ob paupertatem. 109. & deinceps.
Verbum unum ommittere in Canone an mortale. 93.
Vestes Sacerdotales an remaneant benedictæ ex solo usu sacro. 66. Vestes Sacerdotales, quæ, & quot. 69. Earumdem benedictio. 70. Eædem quando amittant benedictionem. ib. Vestis sacra una quando mutatur in aliam, an indigeat benedictione. ib.
Viatici porrigendi causa an Missa anticipari possit. 79
Vinum generosum laudabiliter Calici imponitur. 92.
Vinum congelatum. V. Congelatio.
Violatio loci sacri quot modis contingat. 122. Violata Ecclesia, dum quis celebrat, quid faciet. 90.
Unam Missam an dare pluribus liceat. V. Missa unica.
Voce qua recitanda sit Missa. 103.
Voluntas testatoris dat causam aliquando recitandi Missam aliam a currente. 84.
Vomere si contingat Sacram Hostiam, quid fiet. 102.
Votivæ Missæ quando recitari possint. 85. & deinceps.
Votum an det rationabilem causam recitandi aliam Missam a currente. 97.
Votum de dicendis Missis quomodo obliget. ib.
Usus profanorum ad sacra, 69. Usus sacrorum ad profana. ib.

F I N I S.

R. P. THOMÆ TAMBURINI

CALTANISETTENSIS

SOCIETATIS JESU,

IN QUINQUE

ECCLESIÆ PRÆCEPTA

OPUS POSTHUMUM.

Cum Indice Rerum Notabilium.

AD LECTOREM.

SI forte advertas diversum in his quinque Tractatibus stylum ab illo, quem idem Auctor in aliis suis lucubrationibus usurpat, ne mireris, Benigne Lector; hæ enim sunt puræ ipsæ lectiones, quas minus nitidas, captui scilicet Tyronum congruentes, in Collegio Panormitano dictavit; imo dicebat, illi nequaquam ultimam se imposuisse manum, ut prodire i nlucem sine reprehensione possent. Vale.

TRA.

TRACTATUS PRIMUS,
DE
PRIMO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,
HOC EST
DE
AUDITIONE SACRI.

UT omnia ex ordine comprehendam, quæ hoc Ecclesiastico præcepto ad moralem praxim pertinentia sunt deinceps explicanda, iis capitibus utar, quæ in illo vulgari versu de circumstantiis comprehenduntur.

Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando?

CAPUT PRIMUM.
QUIS?

1 INquires ergo primo, quinam obligentur interesse Sacro diebus festivis, pro quibus adesse præceptum supponimus illud audiendi?

2 R. Sane fideles omnes, qui rationis sunt compotes: nisi ex aliqua causa excusentur, de qua infra suo loco dicendum erit late.

3 Dixi fideles, hoc est Baptizati: nam infideles, ut item Catechumeni, cum non subdantur Ecclesiæ (quæ subjectio fit per Baptismum) legibus Ecclesiasticis non obligantur. Hæretici autem tenentur Ecclesiæ legibus; quia per Baptismum (quem suscepisse supponimus) facti sunt Ecclesiæ subditi.

Jam vero, ut responsio ad propositam quæstionem plene intelligatur, de aliquibus personis est discurrendum, de quibus aliqua dubitatio solet esse, an eximantur, vel excusentur? quæ duo sunt valde diversa. Dicuntur enim ii eximi, seu esse liberi, quos Ecclesia obligare non intendit, ut sunt Infantes. Dicuntur autem excusari ii, ad quos Ecclesia suum præceptum dirigit; sed propter aliquod impedimentum, quo ii laborant, eos eadem Ecclesia excusat, ut sunt v. g. qui ob infirmitatem in lecto jacent.

Pueri.

4 INquires secundo de pueris, quod idem est, ac inquirere, quanam ætate obligentur pueri ad assistendum Sacro?

5 Resp. Plures DD. cum Sanch. *l. 1. in Dec. cap. 1. 12. n. 6.* & Azor. *1. p. lib. 7. c. 2.* asserunt, obligari circa finem anni septimi; quia tunc præsumitur, jam usum rationis eos adeptos esse: Gobat vero *in Alphabeto auditionis Sacri cap. 140.* asserit, obligari post expletos annos octo: quia pueri, ait, communiter non adipiscuntur plenam rationis discretionem ante dictos annos octo. Omnium aptissime Coninch. *3. p. q. 83. art. 6. n. 286.* docet rem hanc non tam esse definiendam annis, quam maturitate ingenii; cum enim aliqui prius, aliqui posterius ita maturescant, ut cognoscant, quid sit peccare mortaliter, quid Sacro interesse, & quodnam discrimen sit inter malum, & bonum; ideo aliqui citius, tardius alii obligabuntur.

6 Hinc recte idem Gobat ibidem fatetur, pueros rusticanos tardius obligari ad audiendum Sacrum, quam pueros civiles, seu urbanos; quia illis communiter tardius lumen rationis oboritur, citius his, qui ob commercium cum doctioribus multa cognoscunt, quæ in campis viventes cognoscere nequeunt.

Additque idem Auctor, puellas, sicuti prius (pubescunt enim anno 12. completo, cum pueri anno 14. completo puberes fiant) ita prius rationis usum assequi solere, quam pueros, atque adeo citius obligari ad audiendum Sacrum.

7 Atque ex his conciliare poterimus Azor. & Sanch. obligantes circa finem anni septimi, cum Gobat obligante post completos annos octo: nam fortasse in Germania, ubi scripsit Gobat, propter Regionis frigiditatem tardius pueri adolescunt, id quod non est in Regionibus, ubi Sanch. & Azor. scripserunt.

8 Regula igitur pro nobis illa erit, communiter sufficere ad obligationem annos septem explevisse, nisi ex individuatione personæ appareat, nondum obortam esse plenam rationis lucem; obortam autem esse, vel non esse incumbit parentibus examinare, vel magistris, qui sæpe agunt cum pueris; nam Confessarii, vel theologi per unam, vel alteram, vel certe infrequentem locutionem cum illis veritatem hanc assequi difficulter possunt.

9 Quæret alicujus pueri Pater: *Meus gnatus nondum attingit annos septem, sed tamen video aperte eum perfectum rationis usum esse consecutum, & circa pietatis opera valde esse propensum; obligaborne illum ad templum, audiendi causa Sacrum, adducere?*

10 R. Et quidem primo tibi parenti gratulor, quod filium habes similem S. Thomæ, qui quinquennis cum esset, quærebat a Magistro, quid sit Deus, & S. Petro Cœlestino, qui identidem dicebat Matri: *Mater mea, volo esse bonus servus Dei*. Secundo dico, esse duas sententias: nam Villalobos, Trullench, aliique cum Leandro *tr. 5. disp. 2. q. 6.* filium tuum obligant ad audiendum Sacrum, sicuti obligant ad abstinentiam a carnibus in diebus vetitis, quia jam utitur ratione, & ad omnes ratione utentes dirigit Ecclesia sua præcepta.

Castropalaus vero cum Joanne Sanchez, & Diana apud eumdem Leandrum nequaquam obligat; quia lex Ecclesiæ fertur pro iis, qui regulariter rationis usum habent, atque adeo solum pro illis, qui septennium expleverunt; cum enim per accidens sit, & raro eveniat, quod antea quis ratione polleat; de hoc non habetur ratio. Quare tu poteris filium istum tuum, secundum hanc sententiam (quæ satis est probabilis) a prædicta auditione, ut etiam ab abstinentia prædicta carnium liberare.

11 Quæret secundo alterius pueri Parens: *Meus gnatus licet septem annos, imo & octo compleverit, nondum plenum habet rationis usum, ut ex clarissimis conjecturis agnosco; obligabor ne illum ad audiendum Sacrum adducere?*

12 R. Non obligaberis: hic enim computandus est inter Infantes; Si quidem usus rationis est, qui facit hominem egredi ab infantia, non autem merum tempus.

13 Quæret tertio alter Parens: *Meus filius, qui jam excessit septennium, valde dubito, an rationis usum perfectum acquisierit, quid faciam?*

14 Illum cura, ut Sacro intersit; ratio est, quia tunc præsumendum est, jam rationem acquisivisse: præsumptio enim solet desumi ex communiter contingentibus: communiter autem contingit, ut post septennium effulgeat rationis usu; contra esset, si dubium sit, an ante septennium quis acquisierit usum rationis, nam præsumendum tunc erit, non acquisivisse, quia communiter accidit, tunc ejusmodi usum nondum advenisse, lege Pasq. cum multis *de Jejunio decis.* 50.

15 Quæret denique hac occasione inops alia mater: *Ego filium fere duorum annorum parvulum nutrio, quem, quia non habeo, cui illum domi custodiendum tradam, in templum mecum duco, quando ad audiendum Sacrum illuc accedo: Verum dum Sacrum fit, is perpetuo clamat, aut flet, aut nugas sine intermissione cum mea, & circumstantium perturbatione agit: quid consilii capiam, omittam ne Missam: an ejusmodi perturbationem patiar?*

16 R. Huic petitioni sic satisfacit Gobat *c. 5. in Alphabeto auditionis Sacri n. 318. omitte omnino Sacrum; non videtur enim esse tantum bonum spirituale auditio Sacri cum perpetua solicitudine, & cura coercendi filii nugas, ut tibi procurandum sit, illi interesse cum notabili incommodo, perturbatione, & obmurmuratione cæterorum*, ubi adverte illud (*notabili.*)

Cæcus solum, Surdus solum, Mutus solum.

17 INquires tertio. Hi tenentur ne interesse Sacro diebus festivis? R. Si quis sit solum cæcus, vel solum surdus, vel solum mutus sine dubitatione tenebitur, perinde ac cæteri fideles: Neque obstat, eos non posse minuta omnia Missæ cognoscere: sufficit enim, quod exhibeant Sacerdoti sacrificanti corporalem, moralemque præsentiam: id enim solum requiritur, ut infra explicabimus, ad Sacrum hic audiendum: hi autem sine dubio possunt dictam præsentiam exhibere qua aliquo tandem modo & ex quibusdam signis intelligant, quid fiat in Missa.

Cæcus simul Surdus, & simul Mutus.

18 AT vero si quis sit cæcus simul, & surdus, mutusque Fag. *primo Ecclesiæ præcepto l. 2. c. 3. n. 3.* & Diana *p. 5. tr. 4. res. 8.* ajunt, hunc, quamvis his tribus vitiis laborantem, obligari: quia moraliter loquendo, potest præsentialiter adesse, & ad id, quod fit, potest aliquo tandem modo attendere.

19 Ne-

19 Negat obligari Gobat *in Alphabeto Sacri audiendi n. 30. & 31.* qui enim, ait, his morbis afficitur, sive hos contraxerit a nativitate, sive postquam multoties pientissime interfuerit Sacro, non potest exhibere dictam moralem præsentiam, cum nil prorsus Missæ intelligere, seu advertere possit, & solum, instar lapidis, ante Altare consistere. Sed certe hoc ipsum deberet Gobat probare: diceret enim Fagund. cum Diana, Ecclesiam obligando fideles ad audiendum Sacrum, illos obligare ad ponendum devote id, quod possunt: is autem, qui tribus dictis defectibus laborat, potest saltem materialiter, & corporaliter coram sacrificante, devotione saltem externa, consistere: nisi forte aliunde excusetur, ut si v. g. non habeat modum adeundi Ecclesiam vel sit adeo rudis ingenii, ut non possit intelligere Missæ mysterium.

Ego profecto, quia vix invenire possum eum, qui a nativitate cecus est, & surdus, & mutus, habentem tantum ingenii, ut possit apprehendere, quid sint mysteria Missæ; ideo opinionem Gobat regulariter in hoc casu probabilem judico: id quod ipse fortasse insinuavit in illis verbis (*& solum instar lapidis &c.*) Qui autem in majore ætate in tres illos defectus incidit, lapidi non est comparandus: nam propterea illum obligari puto.

Cæcus simul & Surdus, sed non Mutus.

20 PRopter eamdem rationem Gobat *ib. n. 30.* liberat ab obligatione audiendi Sacrum eum, qui sit cæcus, & surdus quamvis non sit mutus, & affert Castr. *tr. 22. p. 16. n. 4.* dicentem, hunc non posse more Christiano interesse Sacro. Sed ego censeo, debere corporaliter, eo modo, quo potest, adesse; apprehendo enim hunc aliquo modo devoto, & Christiano adesse posse, idque juberi tunc ab Ecclesia: semper excipe, nisi sit tam rudis, ut mysterium Missæ percipere nequeat.

Surdus simul, & Mutus, sed non Cæcus.

21 DEnique si quis sit solum surdus, & mutus, multo magis obligabitur, quia hic cum habeat oculos expeditos, potest proprie interesse Sacro, quando in hos defectus incidit, postquam fuit instructus cognitione Sacri: quia potest advertere ad sacerdotem, divina mysteria operantem, quod si ab ortu fuit surdus, & tamen ingeniosus (quales hi esse solent) ut, instruente aliquo, intelligit mysteria Missæ, saltem in confuso, etiam propter eamdem rationem n. præcedente dictam, obligabitur modo eo, quo potest, & ita sustinet Fagund. & Diana locis cit. Intellige cum exceptione modo allata rudis ingenii, non valentis Sacrum mysterium percipere.

De Famulis.

22 INquires 4. de famulis, qui propter occupationes injunctas a dominis non raro absunt a Sacro.

Famuli hæreticorum, vel Infidelium.

23 REsp. 1. de famulis Catholicis, qui hæreticis, vel infidelibus dominis inserviunt, mox de famulis, qui inserviunt fidelibus.

Famulus ergo prædictorum, si absque notabili suo damno commode potest discedere a famulatu hæretici, vel infidelis, a quo frequenter impeditur festos dies catholice servare, obligatur discedere: quia præcepta Ecclesiæ sine dubio obligant ad sui observationem, si grave, seu notabile damnum non affert observatio. Ita affert Bonac. *in 3. præcepto Decalogi, & disp. 5. de leg. p. 3. n. 16.* alios citans. Dixi (*frequenter*) nam si raro: non præsumenda est Ecclesia famulum ejusmodi tam cito obligare ad discessum.

24 Qui vero in casu dicto sine suo notabili damno (quodnam illud sit, mox *n. 31.*) nequit discedere, non obligatur: excipe: si tamen non adsit periculum negandi fidem ob commercium cum hæretico, nec adsit contemptus Religionis catholicæ. Ratio dicti est, quia nemo tenetur, cum suo notabili damno quærere commoditatem ad observanda præcepta Ecclesiæ. Sicut enim non tenetur quis observare Ecclesiæ præceptum cum magno suo damno: sic multo magis non tenebitur commoditatem cum damno suo notabili quærere, qua præceptum observet. Ratio exceptionis est: quia est certi Juris apud homines, mortaliter peccari ab eo, qui non relinquit proximum periculum peccandi: & item qui obedit imperanti aliquid in contemptum Religionis: nam sic qui amat periculum, in illo peribit, & obediens contemnenti, censetur ipse contemnere, lege Azor. *p. 1. l. 7. c. 9. 1.*

25 Quæres primo, quandonam quis censetur imperare in contemptum Religionis? R. Quando quis mandat, vel prohibet eo fine, ut præceptum Ecclesiæ, tanquam superstitiosum, violetur: vel quando ex ejus violatione risus, & dicteria captentur, vel quando imperans videtur velle sibi potius esse obediendum, quam Ecclesiæ: vel quando ex circumstantiis colligitur, velle dominum hæreticum, ut per tales inobservationes incipiat parvi fieri catholica Religio. Ratio datæ explicationis est manifesta: quia contemptis, aliquo modo ex dictis, veræ Religionis legibus, contemnitur ipse Deus, veræ Religionis auctor.

26 Quæres secundo: quandonam est periculum, in casu, de quo loquimur? peccandi periculum inquam, proximum; nam ad deserendum periculum remotum, non est tanta obligatio.

27 R. Erit quidem periculum proximum, si occasione talis famulatus, quem hæretico, vel infideli impendis, sæpe etiam sine justa causa, leges Ecclesiæ non servas, edis v. gr. carnes sine justa causa diebus vetitis, vel incipis dubitare de fide catholica, & similia: nam tunc certe discedere obligaris, quia, ut modo dixi, tunc amando periculum, peribis in illo; te ergo non absolvat Confessarius, nisi tam perniciosum famulatum deseras.

28 Moneo autem hic obiter, esse graves prohibitiones Ecclesiæ, ne quis Christianus famuletur Judæis, vel Saracenis, quas satis est, si legas apud Castr. *tom. 1. tr. 4. disp. 2. p. 9. n. 17.*

Famuli Catholicorum.

29 HÆc de famulis hæreticorum, vel Infidelium: accedamus nunc ad famulos Catholicorum.

R. autem cum distinctione; vel enim dominus Catholicus tibi imperat servitia necessaria, propter quæ Sacro interesse non potes, & tunc licite obedies: quia nemo conditionem ex se licitam (qualis est hæc obedientia serviendi in necessariis) mutare tenetur, suumque licitum statum deserere, ut leges Ecclesiæ in alio statu servet, sicuti notat Tannerus *tom. 4. disp. 6. q. 9. n. 107.*

Vel idem dominus tibi famulo imperat frequenter opera non necessaria, unde si tu illis insistas, legem Ecclesiæ, atque adeo Missæ festivæ auditionem omittas, & in hoc casu redit similis doctrina, quam modo dedimus de famulis hæreticorum. Si enim frequenter sic dominus tecum se gerit, & tu sine notabili tuo damno deserere illum potes, deserere omnino debes; secus nequaquam, quando non est contemptus præceptorum Ecclesiæ.

30 Quæres primo, quantum & quale debet esse damnum, quod excuset famulum a deserendo ejusmodi domino, qui non permittit, suos famulos rite festivos dies observare?

R. Et sane si de ipso domino quæras, ipsum mortaliter peccare (si secundum morales circumstantias absit justa causa retinendi ita famulos in servitiis, ut nequeant adesse Sacro, vel ut nequeant observare cætera Ecclesiæ præcepta) dubium non est; cui domino potest merito aptari illud S. Pauli *ad Corinthios c. 5. Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*: lege Suarium *de Euch. disp. 83. V. quintum caput.*

31 At si de famulo quæras? Resp. Si is idcirco ad audiendum Sacrum non accedit; vel labori non necessario vacat, quia vel verbera, vel graves injurias a suo domino timet, vel insum valde infensum haberet, vel domo ab eodem expelleretur, & ipse famulus non facile reperiret alium dominum, vel si reperiret, ejusdem farinæ esset novus herus, R. inquam, hoc ipso pati notabile damnum, & sic non obligari ejusmodi dominum deserere. Lege Tolet. *l. 6. c. 6.* & Castrop. *tr. 9. punct. 10.* secus obligari.

Notanter dixi (*notabile*) nullo enim modo amplecti possum aliquorum doctrinam, quam Azor. *p. 1. l. 7. c. 7. q. 1.* sibi non displicere significat, nempe famulos habere justam excusationem, si jussu domini die festivo laborem obeant non necessarium (unde idem doceret de auditione Missæ) licet nullum ex sua inobedientia damnum timeant, nisi duriusculam reprehensionem, vel rixam, non, inquam, amplecti possum: quia non est credibile, ob solum leve damnum Ecclesiam velle suas sanctissimas, & gravissimas leges non observari, ut omnes communiter Auctores notant, & præsertim Suar. *l. c.* Hanc autem Azorii sententiam, ut ipse illam absolute refert, dico, me amplecti non posse propter rationem dictam levis damni respectu gravissimi Ecclesiæ præcepti; quod si id accidat famulo non semel, aut iterum, sed frequenter, & sæpe, ex illo capite se posset ab auditione festivæ Missæ, & laboribus servilibus excusare; quia duriusculum verbum, & levis rixa sæpe repetita, possent aliquando existimari grave malum, & maxime quia dominus licet leviter, minus satisfactum se ostendat, interius tamen graviter molestum ejusmodi famulum haberet, atque eumdem non invenientem alium dominum a domo repelleret.

32 Quære secundo: ille famulus, qui nequit reperire, nisi dominum, a quo recipiat dimidium ejus, quod a suo accipit, censebitur ne pati notabile damnum, ita ut sit excusandus, si propter dies festos rite, jussu sui præsentis domini non colat?

33 R. Censebitur, imo etiam censetur excusandus, si deserens hujus famulatum, amitteret tertiam partem sui soliti salarii; id enim, consideratis tam moderatis salariis, quæ hodie dari solent, & ordinaria inopia famulantium, videtur grave, & notabile damnum; ut notat Gobat *l. c. n. 317.* Unde etiam propter eamdem rationem putat *n. 313.* te non teneri ante tempus constitutum discedere, si prævides tibi volenti audire Missam, vel nolenti die festo laborare, negandam ob tuum discessum esse majorem partem salarii.

34 Quæres tertio: Habeo ancillam, quæ si citius a somno, & lecto surgeret, posset audire Sacrum, & laborem, quem illi injungo, complere: possum ne ego illam ad citius surgendum compellere?

35 R. Si oportet aliquid detrahere de somno ordinario, & rationabiliter moderato, certe compellere non poteris, habet enim illa jus ad consuetum somnum, sicuti ad assumendos consuetos cibos: & quando se tuo famulatui addixit, nunquam huic juri se renunciasse præsumendum est. Lege Suar. *l. c.* qui observat famulos teneri, vel ante, vel post Sacrum expedire opera impedientia Sacrum, si tamen adhibita mediocri diligentia, amotoque alio incommodo, possint, vel differre, vel prævenire: atqui detrahere de moderato somno nimis incommodi est.

Excommunicatus.

36 INquires quinto, an excommunicatus licite intersit Sacro?

R. Excommunicatus, sive non toleratus (qui est ille, quem Ecclesia nominatim, & publice denunciavit, & item ille, qui est notorius, seu publicus percussor Clerici) sive toleratus (qui est quicumque alius propter alias quascumque rationes excommunicatus præter duos, jam dictos,) Excommunicatus, inquam, quicumque peccabit mortaliter, si intersit Missæ, vel notabili ejus parti: excipe, nisi excuset vel ignorantia, vel aliqua gravis necessitas. Ratio dictæ responsionis est, quia Ecclesia graviter in odium excommunicati prohibet, ipsum adesse Sacro. Ratio exceptionis est, quia ignorantia inculpabilis excusat a voluntario, atque adeo a peccato, & consequenter ab ejus pœna, & quia Ecclesia non obligat suos ad præcepta observanda cum notabili damno, sicuti alibi sæpe dictum est: Ubi etiam semper excepimus contemptum, vel scandalum.

37 Hic autem sunt tres dubitationes. Prima: An si quis sit nominatim, & publice declaratus excommunicatus; sed ipse rationabiliter putat injuste sic fuisse damnatum, unde appellat ad tribunal superius, an inquam, durante lite, possit licite interesse Sacro, & cum aliis tractare, sicut prius ante declarationem?

Resp. cum Navarr. *in consil. lib. 5. cons. 6. n. 9.* licite posse, quia pendente appellatione, suspenditur dicta declaratio, atque adeo pro tunc non judicatur ab Ecclesia nominatim declaratus, & sic publicata appellatione, poterit sine scandalo licite adesse Sacro.

38 Sed quid, si hic innocens non appellavit, sed vere a parte rei fuit injuste declaratus, sed non potest manifeste, & indubie demonstrare nullitatem suæ sententiæ?

39 Resp. Sane tunc coram iis, quibus constat innocentia, poterit audire Sacrum; cumque iisdem civiliter agere: quia vere, & coram Deo non est excommunicatus; at coram iis, quibus non constat, debet se gerere ut excommunicatus, siquidem secus contemneretur sententia Ecclesiæ: id, quod S. Greg. Hom. 26. in Evang. dicens. *Sententia Pastoris, sive justa, sive injusta sit, Gregi timenda est.* Legito Laym. *l. 1. tr. 5. p. 1. c. 6. n. 3.* & Tolet. *l. 1. c. 10.* aliosque passim.

40 Dubitatio 2. Quando aliquis excommunicatus velit (sane cum peccato) interesse Sacro, ad quid obligatur, vel ipse celebrans, vel Sacrum forte audientes?

41 Resp. si sit toleratus, ad nihil obligatur: quia ex Conc. Constantiensi liberantur a peccato, si fideles propter communionem cum toleratis, tum in rebus Sacris, tum in profanis, licet ipsi excommunicati peccent, se ingerendo ejusmodi communioni: At vero si sit excommunicatus non toleratus, Sacerdos celebraturus Sacrum, eum ab Ecclesia exire jubeat; si nolit exire, incidit in aliam, seu novam excommunicationem, & vi expellendus erit opera laicorum (esto sit Clericus) vel si laici expellere nolint, expellatur opera Clericorum: quod si non possit expelli, Missa nullo modo inchoetur, imo si sit inchoa-

inchoata desistat Sacerdos; quando tamen nondum perventum sit ad Consecrationem: vel ut alii volunt, ad illa verba, *Qui pridie, quam pateretur*; quod si illuc perventum sit, pergat Sacerdos usque ad sumptionem Calicis, quo sumpto, moneatur iterum excommunicatus, ut exeat a templo: quo tamen nolente Sacerdos cum Ministro redeat in Sacristiam, ibique quod reliquum est Sacri perficiat.

42 Auditores tamen prædicti Sacri debent omnino, & statim discedere sub pœna peccati mortalis a talis Missæ auditione, & ne tantisper quidem licite expectare ipsam etiam solam consecrationem, ut scilicet nullo modo in re tam Sacra participent in consortio excommunicati, non tolerati: hæc, & illa huc pertinentia legito apud Laym. *l. c. p. 2. n. 6.* & Coninch. *3. p. disp. 14. dub. 7. n. 52.*

43 Dubitatio 3. An excommunicatus obligetur petere absolutionem, ut possit licite adesse Sacro?

44 R. Ita putant Azor. *p. 1. l. 7. c. 2. q. 2. aliique.* Unde si non petat, peccat iterum, ajunt, speciali peccato contra præceptum audiendi Sacrum. Negat utrumque communis DD. sententia cum Dicast. *disp. 5. de Sacrificio Missæ dub. 10. p. 2.* Ratio est, quia non tenetur quis tam remota impedimenta tollere, ut adsit Sacro: secus qui infirmus est, vel carcere detentus, vel captivus teneretur, ab his impedimentis se liberare, ut audiret Sacrum, & ni faceret, peccaret, quod esset fidelibus nimis onerosum.

Dixi (*tam remota*) Nam si tu excommunicatus haberes promptum, qui te posset, & vellet absolvere, vel qui te vellet a carcere, vel captivitate liberare, non excusareris, si renueres, maxime si renueres propter hunc finem; ne sic cogereris audire Sacrum; id quod confirmatur ex illa ratione universali; quia quilibet obligatur tollere, si potest, proxima impedimenta, ut servet præcepta, sicuti infra suo loco *n. 81.* dicemus, at nunc facile potes; ergo &c.

45 Quæres: Si quis excommunicatus vere pœniteat sui delicti, idemque petat absolutionem a potente eum ab excommunicatione absolvere; is autem (certe cum peccato) nulla justa causa motus absolvere illum nolit; licitene tunc ejusmodi excommunicatus Sacro intererit? Idem erit, si huic vere pœnitenti non detur copia potentis eum absolvere.

R. Suarez de censuris *disp. 9. sect. 3. n. 2. cum aliis*, licite interesse hunc non posse, putat, & mortaliter peccare, si intersit. Ratio est (inquit) quia dum ipse vere adhuc est excommunicatione ligatus, arcetur ab Ecclesia a Missa ob terrorem saltem alienum.

At profecto probabilissima est sententia Fagund. *p. Ecclesiæ præcept. l. 3. c. 12. n. 12.* qui cum Navarro contra Suarium sentit, excommunicatum vere pœnitentem, posse occulte recipere Sacramenta, vel celebrare (multo magis ergo audire Sacrum) quia est jam justus: bene dispositus, & per illum non stat, quominus absolvatur. Adde tamen petendam nihilominus esse absolutionem in foro externo, quando suppetit copia superioris potentis absolvere, ut nimirum appareat, te vera ipsum obedire Ecclesiæ.

46 Instas, obligabitur ne prædictus vere pœnitens, qui sine sua culpa absolutionem excommunicationis obtinere non valet, obligabitur ne (inquam) quando quidem potest, licite Sacro interesse?

R. Quia Sententia Suarii est etiam probabilis (ut fatetur idem Fagund. ib.) poterit talis excommunicatus quamvis vere pœnitens, alii sententiæ se conformare, seque ad auditionem Sacri non obligare.

Interdictus.

47 INquires sexto de eo, qui sive personaliter, sive localiter est interdictus (juxta ea, quæ habentur in tractatu de interdicto) an excusetur ab audiendo Sacro?

48 R. Sane excusatur, quia Ecclesia prohibet, ne interdictus Sacro intersit, ut propter eamdem rationem excusatur excommunicatus juxta modo dicta, quæ hic sunt explicanda.

49 Sed dubitabis, an si quis habeat privilegium v. g. Bullæ Cruciatæ, quo ipsi conceditur tempore interdicti localis (si ipse interdicto causam non dedit) posset adesse Sacro, an, inquam, obligetur adesse?

50 R. Non obligari, tenent Avila, Victoria, Coninch. aliique cum Diana eos citante *p. 2. tr. 11. res. 2.* & apud Delugo de Eucharist. *disp. 22. n. 12.* quibus adde Quintanad. *tom. 2. Singularium singulari 9.* quia nemo, ajunt, uti suo privilegio obligatur juxta illud commune. *Privilegiis utimur, quando volumus*, quod certe intelligitur, quando non est in præjudicium alicujus, ut certe non est in casu nostro.

51 Obligari sustinent Suar. Navar. Sotus, Vivaldus, aliique quos citat, sequiturque Delugo *l. c. n. 23.* quia præceptum audiendi Sacrum obligat, quoties non habes legitimum impedimentum, seu quoties potes: at nunc posito privilegio tibi collato, jam potes: ergo &c. sicut carceri mancipatus obligatur Sacro interesse, si illi carceris impedimentum auferat Judex.

In utramque partem pugnant prædicti Auctores, ut late habes apud Bardi *de Bulla Cruciata p. 2. tr. 3. sect. 6.* & Trullench *lib. 1. de eadem Bulla p. 3. dub. 6.* sed posterior certe est verior, & amplectenda, quam late propugnat Thom. Hurtad. *p. 2. Resolutionum moralium c. 8. res. 28.*

Impediti.

52 INquires septimo. Quinam aliis impedimentis constricti excusantur ab auditione Sacri?

Resp. Sane multi, & ex multiplici capite. Primo ex capite pertinente ad bona Spiritualia; secundo ex capite pertinente ad bona corporis. Tertio ex capite pertinente ad bona fortunarum.

53 Porro in casu nostro legitimum impedimentum, quod moralem impotentiam affert, tunc adest, quando sine jactura boni mediocris existimationis ex prædictis, aut sine magna difficultate, vel labore, nequit audire Sacrum. Addit Suarez, non requiri causam admodum gravem, sed mediocrem; Plus addit Dicastill. *tr. 5. de Sacrific. Missæ dub. 50. §. 2. n. 11. nam excusatur*, inquit, *qui timet probabiliter quodcumque temporale, aut corporale incommodum, aut laborem*, hæc ille: qui profecto nimis benigne loquitur: commutetur igitur illud (*quodcumque*) in (*notabile*.)

Jam de singulis prædictis bonorum generibus erit nobis pro nostro instituto, nostraque materia singillatim discurrendum.

Impedimenta circa bona Spiritualia.

54 PRimo ergo excusari ab auditione Sacri, quando salva conscientia, nequis illi interesse: etenim dicimur, id nos non posse, quod sine peccato facere non possumus.

55 Hinc si quis bona fide, data promissione de gravi aliquo negotio, præsertim cum Sacramento; aut si quis mandato superioris justo compellitur domi manere, sane, ut fidem obedientiamve in re gravi servet, excusabitur.

56 Secundo Bonacin. *de Sacramentis disp. 4. q. ult. punct. ult. n. 3.* & communiter Auctores absolute eximunt ab audiendo Sacro illum, qui adscriptus custodiæ ægroti, non habet, quem substituat. Vide, quæ mox dicam *n. 60.* ubi id distinctius explicabitur.

57 Tertio excusaberis, atque licite omittes Sacrum, si necesse sit ire ad audiendam confessionem graviter ægrotantis, & aliud Sacrum non adsit.

58 Quarto excusatur mulier omittens Sacrum, si quando exit, irascatur maritus, & propterea rumpitur pax inter eos, per rixam tamen alicujus momenti: huc reducunt plerique quando ipsa debet parare prandium, & quando cibos parare debet pro conviviis, aut nuptiis: & quando Maritus est nimis zelotypus, & non vult, ut uxor se præbeat aliis videndam. In his enim, & similibus, si timor uxoris est alicujus momenti, licet peccet maritus, non peccat uxor Sacrum omittens. Ita Dicastillus *n. 210.*

59 Quinto, quamvis non excusetur, qui omittit Sacrum ob quodcumque etiam majus bonum spirituale non necessarium, licet utilissimum, qualis esset v. g. voluntaria sumptio Eucharistiæ, tamen excusatur, si velit confiteri sua gravia peccata Confessario, quem nunc habet, alium per multum tempus non habiturus, quia hæc non utilitas solum esset, sed moralis necessitas se Deo reconciliandi.

60 Sexto, excusaris ob charitatem aliquando, vel misericordiam; hinc quando inservis ægro, non solum excusaris, si ipsi sit necessaria tua præsentia, ne morbus augeatur, ut innuimus *n. 56.* verum etiam si, te absente, non possint eidem applicari remedia convenienti tempore. Suarius etiam ait, quando morbus est gravis, satis esse, quod infirmus solus relictus illo toto tempore, quo abfueris, pati debeat laborem, & animi anxietatem, vel quid simile. Idem docet Dicast. *l. c. n. 189.* atque sufficere, si servitium sit infirmo valde utile.

61 Dubitabis hic, an excusetur quis, si illius accessus ad templum, ut intersit Sacro, sit alicui efficax peccati mortalis occasio? v. gr. si puella sciat, se turpiter a juvene amatum iri, si illam ad Ecclesiam accedentem aspiciat, &c.

Resp. Valentia vult, debere illam, se domi continere, nec interesse Sacro, idque sub obligatione, ne scilicet cooperetur cum peccato juvenis. Ita, inquam Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 18. punct. 4.* At Suar. *l. c.* hanc licentiam quidem concedit huic puellæ, non accedendi ad Missam ratione charitatis, quam potest exercere circa dictum juvenem, ne peccet: licentiam, inquam concedit: Sed sine obligatione non accedendi, quia, inquit, *non debet ab illa puella tolli libertas sua, & spirituale suum augmentum ob crimen, seu scandalum passivum alterius.*

Denique Castropal. *tr. 22. punct. ult. n. 5.* negat ejusmodi puellæ licere, se continere domi, sed obligat omnino ad accedendum ad Missam: quia urget illam præceptum grave Ecclesiæ, quod non est negligendum propter meram malitiam alterius.

Omnes hæ sententiæ sunt probabiles, quia bonis rationibus innituntur.

Impedimenta circa bona corporis.

62 EX hoc capite excusaris primo ab auditione Sacri, si probabiliter times, ne in itu vel reditu, vel in templo in insidias inimici incidas, te occidere, vel aliquod notabile malum inferre volentis.

63 Secundo, si in carcerem te conjiciendum a tuis creditoribus, vel aliis (puta satellitibus, vel ministris Justitiæ) prævideas.

64 Tertio excusaris, si cum incommodo alicujus momenti surgere a lecto non potes: ut si quamvis convalueris ab infirmitate, adest prudentis judicio periculum reincidendi in illam: ad cognoscendum autem hoc periculum Suar. Fill. cum Castropal. *l. c. n. 4.* dant hoc judicium, quando (ajunt) *infirmitas quæ impedit egredi a lecto, vel domo, ad alia negotia, æqualis, vel minoris laboris, quam sit, Missam audire, adesse censebitur ejusmodi periculum: secus non item.*

65 Quarto, distantia loci a templo sæpe corporale impedimentum affert, maxime senibus, claudis, ex itinere, vel labore valde fessis, & similibus: dico igitur abstrahendo ab his circumstantiis, puta tempestatis, pluviæ, æstivi Solis, ardoris, &c. Si loquamur ex solo capite distantiæ, & quidem de mediocriter valentibus, nec aliam excusationem habentibus, esse varias Doctorum sententias.

Suarez enim *loc. cit. vers. tert. cap.* putat, sufficienter excusari eum, qui deberet pedibus per tria milliaria nostra Italica ambulare ad inveniendum Sacrum.

Henriquez *l. 9. cap. 5. n. 10.* non excusat rusticum robustum propter distantiam sex milliariorum.

Bonacina *l. c. n. 11.* requirit ad excusandum a Sacro sex, vel septem milliaria.

Dicastillus *tract. 5. de Sacrific. Missæ dub. 10. §. 1. n. 174.* negat duo milliaria sufficere ad excusandum (per se loquendo) quia Nobilis vehi curru potest, & fortis fœmina pedibus ire, maxime intra Urbem.

Marchinus *de ord. tract. 3. p. 3. c. 17. n. 19.* affert aliquos, quibus ad excusandum sufficit unius milliarii iter.

66 Verum dicta hæc non satisfaciunt, quia numquam in hac materia auditionis Missæ est attendendum ad solum caput distantiæ, sed etiam maxime est consideranda conditio personæ, viæ, pluviæ, tempestatis, & similium circumstantiarum, ut sic omnibus perpensis, dicetur, an tale iter notabiliter difficile sit pro tali persona. Quis enim neget, difficilius esse duorum milliariorum iter fœminæ, præsertim delicatæ, vel prægnanti, quam viro agresti, &c. recte igitur concludendum est cum eodem Dicastillo, qui denique sic concludit *Itaque id absolute judicio prudentis relinquendum est.*

67 Quæres primo, si non clare, nec probabiliter sciam, sed solum negative dubitem, an mihi adsit periculum reincidendi in gravem morbum, si ad Missam accedam, excusare ne tunc me possum ab illius auditione?

Resp. Suar. in simili de horis Canonicis ait, tunc petendam esse dispensationem, utique ab Episcopo, vel alio Superiore juxta ea, quæ diximus de Jejunio. At Castropalaus in eodem simili negat, esse opus dispensationis, sed licere, horas Canonicas omittere.

Utraque sententia probabilis est, unde ex hac Castropalai sequitur, stante dubio prædicto de infirmitate augenda per egressum ad audiendum Sacrum, posse licite quempiam non audire, ut habet etiam expresse Dicast. *l. c.* ratio est, quia licet sit dubium, an nocitura sit illa auditio, tamen periculum, an sit nocitura, certum est, in quo certo periculo scimus, Ecclesiam nos non obligare, imo aliqui putant, nec posse, quia non potest præcipere aliquid, quod sit contra præceptum quartum Decalogi, de non se exponendo periculo occi-

occisionis; quoniam ergo possessio, quam homo habet, non se exponendi periculo gravi mortis, est prior (siquidem de jure naturæ) quam sit præceptum recitandi Officium, vel audiendi Missam; ideo illa possessio prævalet, non autem hoc præceptum: ita Caramuel *lib. 3. Theol. moral. n.* 1395. & Joannes Sanch. *disp.* 15. *a n.* 7. late idem dicentes de Jejunio in simili dubio.

68 Quæres secundo: si quis infirmus habet Oratorium domi, obligatur ne primo ibi audire Sacrum, si ibi illud celebretur? Secundo obligatur ne conducere Sacerdotem, ut ibi Sacrum faciat, solitam eleemosynam ipsi daturus, ut consequenter ipse infirmus illi interesse possit?

69 Resp. ad primum, obligari, quando aliqua legitima excusatio non adesset: ut si febri laborans deberet a lecto surgere, & ad locum Oratorii se conferre cum notabili periculo, &c.

70 Resp. ad secundum non obligari conducere modo dicto Sacerdotem, ut is faciat Sacrum in dicto Oratorio; quia præceptum audiendi Missam est, quando illa celebratur: ergo tunc illi a fideli assistendum est, non vero me Ecclesia obligat, ut meis expensis illam procurem. Legite Suar. *disp.* 88. *sect.* 6. licet sit illi contrarius Nunnus *q.* 83. *art.* 6. circa finem. Illud est mihi certum, quod Sacerdos, si tibi se offerat ad celebrandum Sacrum, tu nequeas licite eam oblationem non acceptare, quia qui ad finem ponendum obligatur; obligatur etiam ad ponenda media ordinaria, quale est uti opera celebrantis ultro oblata, ut docet Tannerus, Villalob, aliique apud Dian. *p.* 2. *tract.* 4. *res.* 8. & *p.* 9. *tr.* 1. *res.* 19. Nam propter eamdem rationem, quando dominus curat celebrari Sacrum in dicto Oratorio privato, ejus domestici, & famuli, nisi aliunde excusentur, obligantur illi interesse; quia tunc est, ac si ipsi ultro offeratur Missa.

Impedimenta circa bona Honoris, & Famæ.

71 PRimo, Dedecus existimatur in Dalmatia, puellas nubiles, permitti a parentibus adire templa.

Idem in quibusdam locis dedecus reputatur, viduas non se domi continere pro toto primo anno suæ viduitatis.

Idem alicubi simile quid usurpatur: nam per aliquas hebdomadas fert usus, puerperas se continere intra privatas ædes.

Hæ igitur consuetudines, licet essent abolendæ, tamen si alicubi adeo sint fortes, ut vere notabile dedecus pariant, si non observentur, sunt tolerandæ, si aute lucem nequeant Missæ præcepto satisfacere.

72 Secundo, Matres remanentes domi ad custodiendam filiarum periclitantium, nec ad Ecclesiam pergere valentium, pudicitiam, excusantur; ut notat Navarrus, & Bonacina cum Castropalao *l. c. n.* 7. sic etiam eædem matres, vel nutrices, si infantes deserere non possent domi, nec ad Ecclesiam secum ducere, excusantur, vide quod in simili supra *n.* 16. dictum est.

73 Tertio. Huc etiam reducitur excusatio illorum, qui non habent vestem decentem, ita ut nequeant sine dedecore, aut gravi derisione, seu notabili pudore comparere in publico.

Dubitat vero Gobat *n.* 490. an sit obliganda mulier v. g. ad petendam commodato vestem, ut sic Sacro intersit? Ego vero hanc dubitationem solverem distinguendo: si enim notabilis difficultas esset in petendo, vel in obtinendo ejusmodi vestem, mulierem illam (idem dic propter paritatem rationis de quacumque persona) non obligarem, secus non esset ratio, cur illam obligare non deberem.

74 Huc denique etiam reducuntur, qui, vel quæ non habent comitatum necessarium juxta decentiam sui status: Item hæ puellæ alias honestæ, quæ putantur castæ, & tamen uterum gestant, ita ut celare se coram aliis non possint. Quod si hæ exeant ad Choreas, & alia vana, quomodo excusabuntur ab auditione Sacri? Ita Pax Jordanus *tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 5. *n.* 86.

Impedimenta circa bona Fortunæ.

75 EXcusantur primo custodes pecudum, vel vinearum, & similium: ut item excubitores ad portas, ad turres, ad mœnia, si periculum sit alicujus venturi mali gravis. Illud tamen hic notandum, quando sunt plures custodes, & ab uno vel paucioribus possunt custodiri prædicta, teneri mutare vices, ne semper unus Missa privetur. Ita Dicastillus qui tamen *l. c. n.* 179. non obligat hos ad conducendum pretio aliquem, qui suppleat: est enim hoc remedium extraordinarium, & molestum, ad quod in casu nostro non videtur quis obligari. Si possint custodes ovium v. g. sine periculo, antequam educant oves a caulis, audire Sacrum, sane debent, ut notat *l. c.* Pax Jordanus: An obligentur surgere a somno ante ortum Solis, ut audiant Sacrum, quod tunc forte celebretur, dixi in simili *n.* 35.

76 Excusantur secundo famuli eodem modo, quo supra *a n.* 29. dictum est.

77 Excusantur tertio Vectores mercium, itemque Cursores, notabile damnum timentes, seu magnas expensas facturi, si debeant expectare Missæ tempus. Universaliter enim, qui damnum notabile subiret suarum rerum, si Missæ aliquo die interesit, non obligatur, quia non cum tanto dispendio pia Mater Ecclesia in hoc præcepto suos fideles obligat. Nam propterea pauper artifex, quamvis debeat regulariter Missæ interesse die festivo, quia breve est tempus, quo Missa durat; tamen si inde ipse grave damnum esset passurus, licite Sacrum omitteret.

Sed quid de acquirendo lucro? An scilicet Missa omitti possit sine culpa die festo propter lucrum, quod mihi cessaret, si Missæ adessem?

Resp. affirmative, quando agitur de lucro notabili, & extraordinario: nam cæterum pro lucro diurno ordinario non eris excusandus, si aliud caput excusationis non afferas. Ratio responsionis est, quia, ut notat recte Sanch. *lib.* 5. *consiliorum c.* 2. *n.* 19 notabile lucrum amittere, damnum grave est. Adde piam matrem Ecclesiam non esse præsumendam ita severe in hoc præcepto agere cum suis, ut velit eos amittere propter Missam magnum lucrum, & extraordinarium.

78 Denique huc reducuntur itinerantes, & navigantes, quando; vel Missa carent, vel notabilis esset difficultas divertendi ad illam inveniendam. Ut item si deberet quis amittere necessarium, vel valde utilem comitatum: unde Gobat *loc. cit. n.* 497. excusat eum, qui in longo itinere (non in modico) deberet sine socio iter peragere: permolestum enim est, toto die iter peragere sine comite: atque adeo id reducitur ad necessitatem moralem, nec ad meram solam utilitatem.

Hoc tamen dictum omnino limitandum ad personas nobiles, vel alicujus considerationis: nam cæterum rusticus per multos dies iter facit incomitatus sine ulla, vel cum modica molestia.

De incipiente iter die festo sine spe inveniendi Sacrum in via, vide mox *n.* 83.

Ponentes, vel non auferentes impedimenta.

79 INquires septimo: quid sentiendum sit de voluntarie ponentibus aliquod impedimentum, quo posito non potest quis interesse Sacro.

Resp. Peccare eos mortaliter, qui absque justa causa ipso die festo impedimentum ejusmodi voluntarie ponunt; parique modo mortaliter peccare, si non auferant eo die festo tale impedimentum quando sine notabili incommodo possunt; Ratio est, quia quilibet quando obligatur ponere aliquem actum, obligatur etiam ponere media necessaria ad illum, nunc vero in nostro casu medium necessarium ad audiendam Missam est non ponere, vel tollere ea impedimenta.

80 Objicies. At licite potest quis die festo, quo in sua civitate celebratur festum de præcepto, exire ab illa perventurus eodem die mane in aliam civitatem, ubi non celebratur ejusmodi festum de præcepto: quod est ponere, seu assumere impedimentum ad Missam audiendam: & tamen sine peccato non interest Sacro: ergo cur idem non esse debeat in casu nostro?

81 Resp. De doctrina, quæ assumitur in antecedente hujus objectionis, & de peregrinis, quando obligantur, vel non obligantur audire Sacrum, dum per transitum versantur in aliquo loco, vel ad illum se conferunt, ubi festum de præcepto non adest, dicemus satis in tract. de Judicio *c.* 2. *n.* 27. & consequenter de auditione Missæ, de qua eadem est ratio. Quantum vero specialiter pertinet ad præsentem objectionem, satis respondimus ibid. *c.* 10. *n.* 44. Item de Jejunio, quod idem dicendum est de Missa: Breviter autem diximus, aliud esse excusari a præcepto, aliud non affici obligatione præcepti: unde diximus, quod qui exit a suo territorio, excutit legitime a se præceptum, sicuti excutit, quando legitime dispensatur; atque adeo tunc illo non afficitur; & consequenter ad illud servandum non obligatur: At qui ponit impedimentum in eo ipso die festivo, adhuc ipse subditur præcepto, quia per positionem voluntarii impedimenti non excutit a se obligationem præcepti: atque adeo illo astringitur, & consequenter contra illud faciet, si illud sine causa voluntarie non observabit.

82 Dictum autem est (*eodem die*) at vero quid dicendum, si quis impedimentum ejusmodi ponat in proxime præcedenti die, vel diebus remote festum præcedentibus.

83 Resp. Si ponat in præcedentibus remote diebus (id autem bona fide, & non ex intentione negligendi Missam) non peccat eo die festivo omittendo Sacrum: quia non obligatur tam remota impedimenta tollere, seu non ponere ad se reddendum aptum ad Missæ auditionem, quam mater Ecclesia cum tanto rigore non præcipit: si vero ponat proxime præcedenti die v. g. die sabbati, ad quem proxime sequitur dies præceptus Dominicæ, alii affirmant peccare, quia proximum impedimentum tollere, vel non ponere quisque debet, ut Ecclesiasticas leges observet; alii vero negant, quia putant, hoc non esse, nec censeri impedimentum proximum: nam tunc esset, & censeri deberet proximum, quando tolleretur, vel non poneretur tribus v. gr. vel duabus horis, antequam præceptum adveniret; quia tunc solum moraliter, & rationabiliter adesse, & urgere præceptum censeretur, non autem ante diem; lege hæc latius apud Castr. *tom.* 1. *disp.* 1. *de leg. punct.* 21.

84 Hinc si mulio v. gr. eodem die festi, vel ante paucas horas egrediens a civitate non habeat aliquam excusationem ex nuper positis, obligatur omnino sub mortali (ut notat Suar. cum Gobat *de Ebrietate c.* 27. *a n.* 98.) audire Sacrum priusquam egrediatur, si non sit habiturus in via, vel in vicino termino opportunitatem audiendi, quia tunc, ut dictum est, urget præceptum, cui ipse subditur: at si egrediatur (bona utique fide, & non ex intentione Sacrum negligendi) diebus remote præcedentibus non obligatur propter rationem modo dictam.

CAPUT II.

Quid?

Quid sit Missa?

1 INquires primo, quidnam intelligatur nomine Missæ, quando de Missæ auditione tractamus?

Resp. Intelligitur Sacrificium novæ legis, quatenus involvit omnia, quæ ex præscripto legis fiunt, atque dicuntur a prima formatione Crucis ad pedem Altaris, usque ad finem secundi Evangelii, ita Dicastillus *disp.* 6. *citata n.* 18. qui inde colligit, Missam, quam vocant siccam, quæ fieri consuevit in navibus, vel triremibus, quando distant a terra, non esse illam, de qua loquimur: In hac enim sicca Missa nulla peragitur consecratio, solumque recitatur Epistola, Evangelium, & aliquæ preces.

Inde etiam colligit Azor. 1. *p. l.* 7. *cap.* 7. *q.* 7. non esse obligationem audiendi hanc siccam die festivo, quia præceptum Ecclesiæ est de audienda vera Missa, veroque sacrificio.

2 Propter eamdem etiam rationem non est obligatio audiendi illam Missam, quæ celebratur in Parasceve (hoc est) in die Veneris sancti, si forte tunc sit festum de præcepto. Ratio est, quia illa non est vera Missa, verumque sacrificium, nec enim in ea fit consecratio, sed fit Communio ex præconsecratis die præcedenti, vide quæ dicam *cap.* 7. *num.* 6.

Quid sit audire Missam?

3 INquires secundo, quidnam sit audire Missam, seu quod idem est quid sit interesse Sacro?

Resp. Non est verba Missæ intelligere, quod plebei, & rustici non possunt; nec est audire Sacerdotem sacrificantem quod surdi nequeunt; nec est videre eumdem, quod cæci non possunt: est igitur esse præsentem sacrificio Missæ, & vacare Deo: ut recte habet Sylvest. *v. Missa* 2. *p. q.* 6.

4 Sed hoc ipsum quid est? Resp. Id distinctius explicant Suarez, & Dicastillus. Suar. *de Euch. disp.* 88. *sect.* 2. sic habet: Verbum audiendi Missam non potest alia ratione commodius explicari, quam ut fideles secundum moralem, & corporalem præsentiam assistant Missæ, ita ut, quantum in ipsis est, audire, vel videre, seu percipere aliquo modo possint ministerium Sacerdotis.

Dicastillus *d. disp.* 5. *n.* 19. sic ait: *Nomine auditionis Missæ intelligitur moralis illa, & corporalis assistentia, qua quis adest Missæ, vel audiendo, vel videndo celebrantem, vel certe ibi existendo, comitando, aut sociando cæteros videntes, vel audientes, ita ut moraliter censeatur præsens illi actioni.*

5 Verum adhuc urgeo; ecquænam est ejusmodi corporalis, & moralis præsentia?

Corpo-

Corporalis præsentia.

4 RESpondeo. Corporalis præsentia est ea, qua quis suomet corpore existit præsens in eo loco, ubi celebratur Sacrum, seu qua quis est corpore ita præsens Missæ, ut quantum est in ipso, possit aliquo modo percipere ministerium Sacerdotis, seu quid agat, vel dicat Sacerdos. Clarius id explicat Regin. *l. 9. n. 12. corpore* (ait) *censetur Missæ interesse, qui sic præsens est, ut possit aliquatenus cognoscere, quid faciat Sacerdos celebrans, & in qua parte Missæ versetur: nec abstat, quod maneat post Altare, aut post parietem extra Ecclesiam (ut fieri solet, cum locus non est capax totius multitudinis) dummodo mera. liter censeri possit, esse de numero eorum, de quibus in Canone dicitur, & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio.* Hæc Reginaldus.

Moralis præsentia.

7 MOralis autem præsentia est ea, qua quis Sacro adest, ut homo ratione præditus, non ut brutum, aut infans, atque ideo, qua quis assistat Sacro libere, & religiose, seu humano, & religioso modo, volens nimirum aliquo tandem modo attendere ad divina, juxta ea, quæ de attentione dicemus infra in circumstantia, *Quomodo*.

8 Dixi, *libere*, id quod hic supponimus: nam cæterum an satisfaciat præcepto is, qui invitus, & vi compulsus est præsens Sacro, est quæstio suo loco infra exagitanda *cap. 5.*

Ex dictis collige duo, alterum quoad moralem præsentiam, alterum quod corporalem.

Dormiens, vel dormitans in Missa.

9 QUoad prius collige, nec ebrium, nec dormientem, imo nec eum, qui perfecte per extasim est extra se, de quo iterum dicam *c. 6. n. 9.* audire legitime Sacrum, quia quamvis prædicti habeant præsentiam corporalem, non habent moralem, qua humano modo illud audire possint.

10 Quid, si quis non dormiat, sed solum dormitet, dum Missæ interest.

Resp. Aut illa somnolentia ligat sensus per notabilem Sacri partem, ut secundum morale judicium non censeatur sic dormitans posse attendere ad rem sacram, & tunc dicendus erit neglexisse illam notabilem Sacri partem, & consequenter præcepto non satisfecisse, sive illa somnolentia sit voluntaria, sive involuntaria semper enim æque impedit humanam præsentiam; aut dicta somnolentia est tam tenuis, & interrupta, ut permittat aliqualem (etiam moraliter loquendo) attentionem ad longe majorem, potioremque Sacri partem, & tunc non est mortalis, etiamsi voluntaria sit, quia talis dormitatio comparatur illis actionibus externis, quæ non tollunt omnem attentionem exteriorem, de qua attentione infra dicetur in circumstantia, *Quomodo*.

Auditio Missæ extra Januam Ecclesiæ &c.

11 QUoad posterius collige, eum, qui extra januam Ecclesiæ audit Missam, aliquando præcepto satisfacere, aliquando non item. Si enim Ecclesia est tam angusta, quales sunt plures Ecclesiæ in pagis, & parvis oppidis, quæ potius sacella sunt nominanda, quam Ecclesiæ, sane præcepto satisfit ab illis, qui extra januam ad altaris prospectum audiunt Sacrum: quia in tam parva distantia satis adest morali, & humano modo præsentia: at vero si Ecclesia sit quoquo modo angusta, si tu sis extra januam, & non sis ad altaris conspectum, nec facias unum cum multitudine occupante eamdem parvam Ecclesiam, non eris morali modo præsens, atque adeo præcepto non satisfacies.

Pari modo puto, si ex choro a solo Ecclesiæ sublevato velis audire Missam, quæ celebretur in Capella ejusdem Ecclesiæ, quæ Missa ab existente in dicto choro Ecclesiæ (ut est in hoc nostro Collegio) nec auditur, nec videtur, puto, inquam, te non satisfacere præcepto, cum tamen satisfacias, si inde audias Missam, quæ celebretur in altari majori, quia pro Capellis non adest præsentia corporalis moralis: adest pro altari majore.

Quid, si ex dicto choro sublevato audias, quamvis non videas?

Resp. Puto, te neque satisfacere, quia licet sic aliquid Missæ ad tuas aures perveniat, tamen non adest in te corporis præsentia, sicut si quis existens in publica platea, vel supra tectum Ecclesiæ, vel in sua domo, Missam cantatam audiret, nihil illius videns, quia non esset præsens corporaliter, præcepto Missæ non satisfaceret. Neque dicas: Cæcus, quamvis nihil videat, tamen satisfacit, ne id dicas, inquam, quia cæcus supponitur corporaliter esse in Ecclesia; at qui est in choro sublevato, velin platea, vel supra Ecclesiam, vel domi suæ respectu Capellæ, seu altaris, seu Ecclesiæ, quæ non videntur, nec censetur, nec est corporaliter præsens in loco, ubi Missa celebratur.

12 Præterea te audientem Missam ex loco extra januam, quæ est ad latus prædicti altaris majoris nostri prædicti Collegii, puto non satisfacere, si janua sit clausa, vel foribus ligneis, vel tapeto; quia tunc non adest moralis corporis præsentia jam dicta, cum tamen satisfacias, si fuerit aperta; quia tunc adest dicta præsentia, quando altare est in hoc prospectu, & Ecclesia est angusta, ut mox dicam *n. 13.*

Quid, si ex fenestra habitationis meæ prospiciam altare, eaque omnia audiam, quæ communi voce recitat Sacerdos, satisfaciamne præcepto, inde Missam audiendo?

Resp. Suar. *disp. 88. de Euch. sect. 3.* negare, sic satisfieri præcepto, idemque dicit Diana *p. 4. tr. 4. res. 154.* additque sic se respondisse Marchinni Hyeracensi in specie facti: Verum melius, modo jamjam explicando concedit Delugo *disp. 22. de Euch. n. 21.* cum Dicastillo *de Euch. tr. 5. disp. 5. a n. 59.* casus enim duplici potest evenire modo. Primo, ut a fenestra sit modica distantia usque ad altare, secundo ut sit magna: in primo modo satisfacis, in secundo nequaquam. Ratio est, quia in primo adest corporalis, moralisque præsentia, quæ paulo ante explicata est, quæque est necessaria pro auditione Sacri. Cum ergo inde in primo modo, ut supponimus, altare prospicias, & sacrificantem aliquo tandem modo audias, videasque, cur non diceris Sacrum legitime audire? at cum in secundo modo hæc non adsint, præsentia necessaria non aderit, nec legitime Sacro assistes?

13 Deniq; si velis in ampla Ecclesia, qualis est v. g. nostra Panormitana Cathedralis, si sit tota Ecclesia plena multitudine, audire Sacrum ex janua ejusdem Ecclesiæ, ipsi altari maximo opposita, ubi celebratur, satisfacis præcepto; siquidem potes ex signis, & gestis Missæ aliqua, quæ a celebrante fiunt colligere, & tunc humano, & morali modo pro omnibus, atque adeo pro te verificatur illud (*& omnium circumstantium*) Ac si vel nulli, vel rari illud Sacrum audiant, tu ex janua non poteris humano more dici esse ex illis, qui sacerdotem sacrificantem circumstant,

14 Quoad illud de distantia modo memorata, modicam absolute in hac materia, de qua loquimur, puto eligo, esse distantiam triginta passuum. Alii distinguunt in hunc modum: si inter tuam, vel Ecclesiæ januam, sene tamve intercedit platea aliqua (sane non ampla) tunc si inter te spectatorem Sacri, & ipsum Sacerdotem complures alii sint interjecti, qui simul audiant Sacrum: quia cum illis compluribus unum moraliter facis, præcepto satisfacies, si modo dicto distes triginta circiter passibus: si vero nulli sint interjecti vel admodum rari Missam audientes, tunc triginta passus nimium distantiam afferent, unde requiritur tunc alia minor, quam nonnulli determinant, esse viginti circiter passuum, sed certe puto id debere judicio prudentis determinari, ut scilicet, omnibus positis circumstantiis, expendatur, an judicanda sit tunc præsentia moralis nec ne.

15 Hactenus dicta qua confirmantur, qua explicantur, sic a Dicastillo *loc. cit.* eum enim ipse ex Hispania veheretur in Italiam classe triremium in comitatu Mariæ Imperatricis, cujus erat Concionator, dicit, se solere, & fere mille hominum, qui erant in comitatu, attendere ex ipsa navi illis Sacris, quæ fiebant in littore, nec quemquam dubitasse, quod tunc adesset ipsorum præsentia moralis: poterant enim omnes inde aliqua ratione cognoscere, quid ageretur a Sacerdotibus: addit, nihil esse communius, quam quod milites etiam e suis tentoriis audiant Sacrum, quod fit audientibus omnibus in campo publico ad distantiam viginti, vel triginta passuum, unam in utroque casu multitudinem constantes.

Integra Missa est audienda.

16 INquires tertio: An tota, & integra Missa sit die festivo sub pœna peccati mortalis audienda?

17 Respondeo, sane tota, & integra per se est audienda, nisi excipias parvitatem materiæ: si enim notabilem partem Missæ negligas, lethaliter delinquis: si vero modicam, solum peccabis venialiter, nimis enim rigidus esset legislator, qui juberet sub pœna capitis, aut æternæ damnationis, ne vel minima pars rei imperatæ prætermitteretur, quæ est ratio universalis, de excusatione a mortali ex materiæ parvitate.

Verum illud est, quod hic quæritur, quænam sit notabilis pars, quæ non item: id quod explicabimus sequentibus dictis.

18 Dico primo. Qui negligit adesse consecrationi simul, & communioni, notabilem partem, atque adeo eum mortali eam prætermittet. Ita Basseus *verbo Missa* 8. *n.* 1.

Quamvis enim videatur primo aspectu pars parva: quia tamen notabilitas, de qua loquimur, non desumenda præcise est ex multitudine verborum, aut actionum, sed maxime ex præstantia earum: consecratio autem, & communio sunt partes Sacrificii præstantissimæ, cum vel in utraque, vel in alterutra, consistat essentia Sacrificii; ideo qui eas negligit sat notabiles negligit partes.

19 Dico secundo. Qui omittit totum illud, quod dicitur a Sacerdote ad pedem altaris: quique duntaxat omittit ultimum evangelium, ne venialiter quidem peccat: quia tam modica pars judicatur moraliter nulla. De re enim tam parva est illud: *Parum pro nihilo reputatur*. Ita Dicastillus *tr. 5. disp. 5 n. 38.*

20 Dico tertio. Si omittas vel Consecrationem, vel solam Communionem, te peccare mortaliter, putat Castropalaus *ar. 22. pun. 16. n. 6.* cum a iis, quos ipse citat; te solum venialiter, judicat Suar. *l. c. sect.* 2. aliique. Utrumque probabile, quia probabile est, alterutram esse, & non esse parvitatem; non vero utramque, quam notabilem esse, modo diximus *n. 18.*

21 Dico quarto. Si omittes quæ dicit Sacerdos in pede altaris, usque ad Epistolam exclusive, peccas venialiter; imo etiam si omittas usque ad Epistolam inclusive; quia omittis modicam partem. Ita Turrianus, Navarrus cum Dicastillo *l. c. n.* 15.

22 Dico quinto. Si accedas ad Missam post Evangelium, & omnia sequentia audias, quamvis aliqui te damnent de mortali, tamen Suarez, Dicastillus, Castropalaus citati te a mortali liberant, modo permaneas, usque ad finem ultimi Evangelii, quia adhuc consistitur in modica, nec notabili Missæ parte.

23 Dico sexto. Laymano *tr. 7. c. 3 n. 3.* videri duriusculum damnari de mortali illum, qui venit ad Missam circa Offertorium, & cæteris sequentibus partibus adest. Verum id nimis laxe dictum esse, notat Gobat *in Alphabeto audientium Missam n. 135.*

24 Dico septimo. Si incipias interesse Sacro, finita Epistola, quamvis non inchoato Evangelio & discedas finita communione, peccas mortaliter. Ita Suarez, Castropalaus, aliique citati, quia ex particula principii, & ex particula finis constituitur una notabilis, & gravis pars.

Quod si ab ipso primo initio audire Sacrum cœpisti, audiasque usque ad communionem inclusive, imo exclusive, te solius venialis damnat Gobat *n. 138.* citans Suarium; sed illud, *etiam exclusive*, nimis laxe dictum mihi esse videtur.

25 Dico octavo. Si omittas partem Missæ usque ad Evangelium inclusive, quando aliqui te damnant de mortali, ut innuebam *n. 22.* te tamen a mortali excusat Navarrus, si cum primum Domum redieris, privatim eam partem legas; sed merito Suarez, & Dicastillus citati id nequaquam probant, siquidem privata illa lectio nequit dici pars Sacri.

26 Quæres hic, si quis die festivo veniat in templum, & inveniat Missam processisse usque ad Præfationem v. g. nec aliam Missam celebrari speret, quam audire possit, obligaturne illas partes, quæ supersunt, audire?

27 Respondeo. Obligari & universaliter puto, quocumque tempore accedas, si remanet pars notabilis perficienda, & aliam audire die illo festivo tu non speres, vel non possis (puto inquam) te illam partem sub obligatione mortali audire debere. Ratio est, quia generalis est regula, ut qui non potest totum facere, faciat saltem partem notabilem quando ea fieri potest, & est individua. Ita tamen id intelligas, ut possis saltem interesse vel Consecrationi, vel Communioni. Si enim utrisque interesse nequeas, nequis interesse Sacrificio, atque adeo cætera audire non teneberis, quæ cætera non sunt Missa, quam præcipit Ecclesia. Ita Laym. *l. c. n.* 5.

Partem Missæ audire ab uno sacrificante, partem ab alio.

28 INquires quarto. Quandoquidem, modo explicato, tota est Missa audienda; est ne necesse, ut illa sit audienda ab uno, eodemq;

Sacerdote? Clarius, satisfatiamne præcepto, si unam partem Missæ v. g. ab initio usque ad Consecrationem audiam ab uno Sacerdote, aliam vero partem usque ad finem, successive audiam ab alio eodem die?

29 Respondeo. Probabile esse, te satisfacere, atque ideo te non peccare tunc mortaliter: at si id facias sine causa, te gravissimum peccatum veniale committere, docet Medina apud Laym. *loc. sup. cit. cap. 3. n. 3.* sic enim a communi consuetudine fidelium recedis.

Ratio autem, quod in rigore satisfacis præcepto, est, quia Ecclesia non præcipit, ut audiatur tota Missa unius, sed ut tota audiatur: auditur vero tota, quando omnes illius partes audiuntur; esto non omnes proveniant ab uno, eodemq; Sacerdote. Ita Castropalaus *l. c. n.* 8. aliiq; plures, quos citat Diana *p. 2. tr. 6. res. 18. p. 5. tr. 4. resp.* 52.

Dixi hoc esse probabile; nam cæterum probabilius esse puto, te sic non satisfacere præcepto, quia ex illis duabus partibus nequaquam conflatur unum sacrificium, cui interesse jubet Ecclesia, sed sunt duo semisacrificia, quoad integritatem.

30 Diana *in res. cit.* 25. ingerit nobis scrupulum: ait enim, non esse dubium, quod satisfaciat præcepto ille, qui priorem Missæ partem audit prius, & posteriorem posterius, sed difficultatem esse, quando prius ab uno Sacerdote posteriorem partem, & deinde ab alio audit priorem. Verum hæc disparitas non est apponenda, quasi peccetur mortaliter hoc secundo modo: nam & ipse idem Diana ait, se non audere, hunc de mortali damnare, merito, quia ratio modo allata *n.* 29. æque probat de primo modo, ac de secundo.

Duas, vel plures partes Missæ simul audire a diversis Sacerdotibus.

31 INquires quinto. Quid si non successive, sed simul audiam duas, vel plures partes a duobus Sacerdotibus, vel pluribus Celebrantibus, me præsente, in altaribus commode proximis, quando (ut ex dictis de præsentia morali necessaria ad Missam colligitur) sufficienter omnibus illis partibus sum moraliter præsens, si, inquam, sic audiam, satisfacione præcepto?

32 Resp. Quidquid dicant nonnulli apud Dianam, *dict. resp.* 28. *& d. 5. p. 5. tr. 14. res.* 55. te nullo modo satisfacere, quia, ut docet Suar. *sect. 2. cit.* & Barbosa *in capitulum Missas n. 3.* illa simultas, seu conjunctio diversorum Sacrorum, facit penetrationem talem, ut Dei cultus, quem Ecclesia jubet, exhibendum esse die festo per auditionem Missæ, arctetur ad brevissimum tempus, cum tamen Ecclesia velit, ut extendatur, quantum solet extendi recitatio, seu auditio unius Missæ. Adde, eum, qui vovet, vel cum, cui Confessarius imponit pro pœnitentia peccatorum assistentiam trium v. g. Missarum, non intendere tres Missas uno, eodemque tempore, sed diverso, quia secus non esset proportionata pœnitentia pro allatis peccatis: Ita ergo Ecclesia, quando tradit præceptum audiendi Missam, non intendit uno, eodemque tempore plures Missæ partes audiri, sed diverso: quia secus oratio exhibenda Deo die festivo nimis brevis esset. Lege Castropalaum *l. c.*

☞ Habes Propositionem 53. ex proscriptis ab Innoc. XI. *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul diversis celebrantibus audit.*

Cui Missæ assistendum.

33 INquires sexto, quænam Missa ex præcepto audienda est die festivo? sufficitne, v. g. illam audire, quam sub Ritu græco Græci Sacerdotes celebrant?

34 Respondeo, sufficere: quia nullum est præceptum de qualitate Missæ, ideoque quamcumque audieris, satisfacies obligationi. Quare, dummodo Missa peragatur Ritu catholico, si illam Missam audias, quam suo Ritu, suave lingua celebrat Catholicus Sacerdos Græcus, sive cujuscumque nationis, Ecclesiæ præcepto satis obedies.

35 Propter eamdem rationem satisfacies, sive Missam, cui tu assistis, celebret Sacerdos Catholicus de Requiem, sive de Sancto, vel de Feria, vel de Dominica, etiam si is, sive bona fide, sive mala erraverit in ea recitanda, quando secundum Missalis rubricas ea recitanda non erat, sed recitari debuerat de alio Sancto. Ratio est, quia præcipitur ab Ecclesia audiri Missam non vero hanc, vel illam. Lege Azor. *1. p. l. 7. c. 2. q. 5.* Idem dico, quando Confessarius imponit pœnitenti, ut Missam audiat, & quando fidelis promittit per votum Deo Sacrum audire, nisi quid aliud tu, vel Confessarius expresse intendatis.

CAPUT III.

Ubi?

Quo in loco audienda est Missa.

1 INquires primo. Ubinam Missæ interesse debeo, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciam?

2 Resp. In quacumque Ecclesia, imo (excepta peculiari quadam prohibitione, quam n. 6. mox afferam) in quocumque loco: nam quamvis plures Sacri Canones vetent celebrari Missam in loco non Sacro, posito, quod ibi Sacrum celebretur: tamen nulla lex requirit, ut in loco Sacro audiatur: quare si Sacerdos, certe cum peccato, celebret Missam in loco profano sine legitima Pontificis facultate, peccabit quidem ipse, sed non peccabunt ii, qui illi Sacro intersunt; si non sunt cooperati ad illam in eo illegitimo loco celebrandam (excepta prædicta mox afferenda prohibitione) & consequenter præcepto satisfacient.

3 Dices, nonne *in capitulo, ut Dominicis de Parochiis, & alibi*, iidem Sacri Canones obligant fideles ad audiendam Missam in propria Parochia?

4 Resp. Ita quidem erat olim, sed hodie sive ex universali consuetudine, sive ex declaratione Pontificis, abrogata sunt ejusmodi antiqua jura. ita ut nunc cuilibet integrum sit, ubicumque prædicto præcepto satisfacere. Sane Tridentinum *sess.* 22. in decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missarum, solum decernit, ut Episcopi moneant populum, ut frequenter, ac saltem Dominicis diebus, & solemnibus festis ad suas Parochias accedant. Nota illud (*moneant*) non ergo obligat. Ita Suar. *l. c. sect.* 2. aliique passim. Vide etiam Zerolam *in praxi Episcopali p. 2. verb. Parochia n.* 3. & Joannem Gallemart *in Concilium Trident. sess. 24. c.* 4. qui afferunt declarationes Cardinalium, quibus inhibentur Episcopi, ne pœnis Ecclesiasticis cogant Parochianos, ut accedant ad suas Parochiales Ecclesias ad Missas & ad concionem ibidem audiendam. Vide etiam Deiugo *de Euchar. disp.* 22. *n.* 3. Non est igitur approbandus Caugerieus *in summulam Cajetani V. Festum*, multas rationes accumulans ad probandam obligationem satisfaciendi huic præcepto in Parochia. Dictæ enim rationes convenientiam solum hodie probant, non necessitatem, posita consuetudine in contrarium, solaque monitione Tridentini.

5 Quod item satisfieri possit præcepto, audiendo Missam in Ecclesiis Regularium, est fortior alia ratio; quia nempe sunt multa Privilegia summi Pontificis id ipsis concedentis, quæ privilegia, si est otium, vide apud citatos.

6 Inquires secundo. Quænam est peculiaris prohibitio, quam *n.* 2. innuimus, hic explicandam?

An in Oratoriis privatis Sæcularium.

7 REspondeo. Et quidem prius recolendum est, summum Pontificem solere viris aliquibus primariis concedere licentiam, ut possint erigere in suis ædibus privatum, & decens Oratorium, cujus decentia sit visitata, & approbata a proprio loci Episcopo; ut liceat deinceps in illo celebrari Sacrum, sine præjudicio tamen Parochorum, hoc est, ne impediantur Decimæ, Primitiæ, & Oblationes debitæ Parochis; ponuntur autem in ejusmodi concessione duæ limitationes quæ faciunt ad nos.

Prima est, ut ex vi talis licentiæ, non nisi unum Sacrum fiat; & præterea in quibusdam festis, ut fiat nullum; hoc est in Paschate Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitate Domini, aliisque festis solemnioribus anni, ut etset festum Patronorum principalium, & similium; Dico autem (*ex vi talis licentiæ*) nam ex alio Privilegio, qualis est Bulla Cruciatæ, alia est ratio de qua mox dicam.

Secunda limitatio, ut ibi non satisfiat præcepto Ecclesiæ, nisi a Domino, seu Patrefamilias, cui concessa est licentia habendi Oratorium, & aliis domesticis, qui in Brevi Pontificis exprimuntur, & additur in aliquibus brevibus, ut nec satisfiat ab illis familiaribus qui dicti domini servitiis non sunt necessarii.

Jam ex his limitationibus duo in controversiam veniunt. Primo; domestici, hoc est externi, & item familiares non necessarii, si audiant illam unam Missam in communibus festis non exceptis concessam, nihilominus præcepto satisfaciant?

Secundo, an item satisfaciat quicumque audit Missam, quæ ibi forte celebratur ultra unam concessam, vel quæ in festis illis solemnioribus exceptis, dicatur, quæ certe minus legitime (quare cum peccato, quia esset contra limitationem Pontificis) celebretur?

8 Resp. quoad primum esse distinguendum: Nam vel loquimur de familiaribus prædictis non necessariis, vel loquimur de externis, qui ad dominum prædictum non pertinent.

Quoad priores dico, familiares prædictos non necessarios, præcepto Ecclesiæ nequaquam satisfacere, quia clare Pontifex excludit, his verbis: *Volumus, quod familiares servitiis tuis non necessarii ibidem Missa interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia in diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.* Quæ verba adeo sunt clara, ut Homobonus, Pelizzarius, & Castropalaus docentes hos satisfacere, non sunt audiendi. quamvis Gobat, qui nobiscum sentit *n.* 356. *in Alphabeto Sacrificantium*, eosdem citans, enunciet ibidem eos loqui probabiliter; sed certe, quia verba Pontificis sunt nimis clara, ergo hanc probabilitatem non video; ut non vidit Diana *p. 9. tr. 1. res. 3.*

At vero, quoad posteriores, dico: si in Brevi adest clausula quam modo retuli *n.* 7. (*ut ibi non satisfiat præcepto, nisi a domino & domesticis*) res item est clara, quod nimirum externi non satisfaciant, siquidem per illud (*non nisi*) excluduntur quicumque externi. Verum si hæc clausula non adest, sed adest illa alia, quam ego sæpe vidi in brevibus (*in tua, & familia tua celebrari facere libere, & licite possis, indulgemus*) probabile puto: externos, qui ad dominum non pertinent, & non per se, sed per accidens in talis domini ædes ingrediuntur, præcepto satisfacere. Ratio est, quia ex una parte per hæc verba non excluduntur externi, & per illam aliam (*volumus, ut non satisfaciant familiares non necessarii*) solum familiares non necessarii excluduntur. Externi igitur, cum non sint familiares possunt gaudere ea doctrina, per quam nuper diximus, fideles satisfacere huic præcepto, ubicumque Missam audiant, quod facere non possunt prædicti familiares: quia hi manifeste a Pontifice excluduntur, & quidem merito non excluduntur externi, excluduntur vero familiares non necessarii; nam familiares hi cum vivant in domo domini, facile Ecclesias non frequentabunt (qui est finis Pontificis in dicta exclusione familiarium non necessariorum) contenti nimirum Missa illa domestica. At externi prædicti non ita facile aberunt ab Ecclesiis, sed communiter solum per accidens illam domesticam Missam audituri supponuntur. Ita colligo ex doctrina, quam de Hospitibus dicti domini affert Diana *l. c. res. 6.*

9 Resp. nunc ad secundum: An scilicet aliquis audiendo Missam in Oratorio prædicto, vel in solemnioribus festis, vel aliam ab illa una concessa, præcepto satisfaciat? Dico eodem modo, quo præcedenti numero diximus, esse hic respondendum: nimirum familiares non necessarios nequaquam satisfacere, quia sunt exclusi a Pontifice, at externi illi, qui per accidens ædes Domini ingrediuntur, probabile est, quod satisfaciant, si in Brevi non adest illa clausula (*nisi a Domino &c.*) ratio est quia pro ipsis ex una parte adest ejusmodi clara exclusio, ut suppono; & ex alia sic per Ecclesiam concedi judicatur ab Ecclesia: cum his sine inconvenientia faveat doctrina allata, quæ modo docuit, Missæ præcepto satisfieri per quamcumque Missam, ubicumque celebratam. De his Oratoriis privatis multa nos diximus in opusculo de Sacrificio Missæ & plura item afferuntur a dictis Diana, Pellizzario, Gobat, quibus adde Pasqualigum de Missa, omnino videnda ab eo, qui plenam de illis cognitionem habere velit.

Privilegia Bullæ Cruciatæ circa prædicta.

10 SUbinquires. Quidnam conceditur habenti Bullam Cruciatæ in hac materia?

11 Resp. Habenti Bullam Cruciatæ concedit summus Pontifex tres facultates, quæ ad nostram tractationem in præsenti faciunt. Primo, ut Sacerdos quilibet (sed si religiosus sit cum licentia sui Superioris) habens Bullam possit in dicto Oratorio, sive proprio, sive alieno in dictis diebus solemnioribus Paschatis &c. laicus, qui bullam habet, possit in dicto Oratorio suo, vel alieno facere celebrare Missas, etiam plures in dictis solemnioribus diebus. Secundo, ut in aliis diebus, in quibus ex vi concessionis Oratorii solum una Missa poterat celebrari possit eodem modo, sive in proprio, sive alieno Oratorio facere celebrare Missas plures. Tertio, ut ii familiares servitiis domini non necessarii, & ii omnes quicumque externi, qui in die festivo per Missam in ejusmodi Oratorio, sive suo, sive alieno celebratam satisfacere præcepto non poterant, legitime possint, si Bullam habeant: Ecce igitur quantum est hoc privilegium, quod ita etiam probat Bardi *in expositione Bullæ p. 2. tr. 2.* cum aliis a me citatis *in Opusculo de Sacrificio Missæ l. 2. c. 4. §. 4. a n.* 36.

Adver-

Advertendum autem, quoties quis uti voluerit dicto Oratorio privato, ad prædicta, quæ sunt ex privilegio Bullæ debere illum aliquas preces Deo effundere pro unione Principum Christianorum contra infideles, eorumque contra eosdem infideles victoria: sufficere autem unum Pater, & Ave; & ejus omissionem, nec irritare privilegia, nec esse, nisi veniale, ibidem dictum a nobis est.

In Oratoriis privatis Religiosorum.

12 Inquires secundo. Quandoquidem Mendicantes, & eorum privilegia participantes, possunt ex privilegiis summi Pontificis in propriis conventibus, ubi aliqui ex ipsis resident, habere Oratorium probatum a Provinciali, si ad usus duntaxat Sacros deputatum sit, & ab eodem visitatum, ut late habetur apud Suarium, Castrop. Dicastill. relatos a Diana *p. 9. ref. 32.* Inquires, inquam, an in his Oratoriis privatis dictorum Religiosorum possit quis Missam audire, & satisfacere præcepto Ecclesiæ?

13 Respondeo. Utique posse; quia ex una parte quilibet, in quocumque loco celebretur Missa, ei potest assistere, & præcepto satisfacere, ut nimis sæpe dictum est: & ex alia nulla clausula legitur in privilegiis prædictis a Summo Pontifice concessis, per quam ullus excludatur.

In Oratoriis Episcoporum.

14 Inquires tertio. Quoniam Episcopus, etiam titularis, potest pro sua, vel suorum (saltem ipso præsente) mera commoditate in suo palatio ordinario, aut urbano, aut rurale constituere Oratorium privatum, non solum ubi permanenter degit, verum etiam ubi per transitum invenitur, quamvis in aliena diœcesi (non autem Romæ propter Reverentiam Summi Pontificis) ut habet late Diana *p. 9. tr. 9. ref. 34. 36. 38.* Inquires (inquam) an ibi quilibet ex fidelibus Sacrum audiens præcepto satisfaciat?

Resp. Satisfacere; idque, si non ob alias rationes, certe propter modo dictam, quia nimirum in hujusmodi privilegio Episcoporum nulla quoad hoc adest exclusio, vel limitatio.

XXVII.

DECRETUM

JUSSU SS. D. N. BENEDICTI XIV. EDITUM.

Circa celebrationem Missæ in Oratoriis privatis.

Die septima Januarii MDCCXLI.

,, Cum duo nobiles conjuges Diœcesis Marsicen. obtinuissent a Sede Apostolica Indultum pro Celebratione Missæ in privato suæ Domus Oratorio sic conceptum: Dilecte fili, & dilecta in Christo filia Salutem. & Apostolicam Benedictionem. Spirituali consolationi vestræ, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, vosque spiritualibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & vestrum singulares personas a quibus excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus, quomodolibet innodatæ existunt ad effectum præsentium dumtaxat consequen. harum serie absolventes, & absolutas fore censentes supplicationibus vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, vobis, qui (ut asseritis) locorum Galliehii, & Messanelli Marsicen. seu alterius Diœcesis jurisdictionem temporalem in illis, seu eorum altero exercen. Baro, & Baronissa respective existitis, ut in privatis Domorum Vestræ habitationis in Civitate & Diœcesi Marsicen. existen. Oratoriis ad hoc decenter muro extructis, & ornatis, seu extruendis, & ornandis, ab omnibus domesticis usibus liberis per Ordinarium loci prius visitandis, & approbandis ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam Missam pro unoquoque die, dummodo in eisdem Domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem approbatum sæcularem, seu de superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, aliisque solemnioribus anni festis diebus exceptis, in vestra, ac natorum, consanguineorum, & affinium in eadem Domo vobiscum insimul habitan. familiæque, & quoad Oratoria Ruri existentia, etiam in hospitum nobilium, vestrorumque præsentia celebrari facere libere, & licite possitis, & valeatis, ac vestrum quilibet possit, & valeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus: non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis, quibuscumque. Volumus autem, quod familiares servitiis vestris tempore dictæ Missæ actu non necessarii ibidem Missæ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.

,, Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Februarii 1739.

,, Cumque exorta esset dubitatio, an ex vi hujusmodi Indulti liceret Missam celebrari in privato Oratorio, etiam sine præsentia alterutrius ex dictis conjugibus, in quos Indulti concessio directa erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa respective sententia inter se certantium, Sacra Congregatio Concilii, ad quam hujus quæstionis resolutio delata fuit die 3. Decembris 1740. censuit: Non licere: deinde vero Sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria Doctorum sententia, prædictam Sacræ Congregationis resolutionem nedum approbavit, verum etiam præsenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ actu non intersit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est; Indultum vero principaliter concessum intelligi iis tantum, quibus Breve dirigitur nimirum personis illis, quæ a tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo ut sine præsentia alicujus ex dictis personis minime liceat Missæ Sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis sive ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus sive ex familiaribus, sive demum ex hospitibus nobilibus in eodem brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quam quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missæ, quæ celebratur in Oratorio privato in præsentia alicujus ex personis a tergo brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de præcepto. Sublata igitur, & proscripta quacumque minus germana interpretatione ejusmodi brevium; & indultorum in contrarium hactenus facta SANCTITAS SUA ita declaravit, & servari omnino mandavit districte præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tanquam a Sede Apostolica delegati executioni, & observantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

A. Card. Gentili Præfectus.

C. A. Archiepiscopus Philippen. Secret.

CAPUT IV.

Quibus auxiliis?

An Missæ præcepto satisfiat per alium?

1 Inquires primo. An indigeat quis alterius auxilio, vel saltem possit ab alio auxilium petere ad audiendam Missam, atque ad satisfaciendum præcepto?

2 Resp. Sane nullo alterius auxilio indigere, nec ullo uti ad hunc effectum posse; quamvis enim valeat quis eleemosynam, quam erogare pauperi debet, dare per alium, non tamen idem facere potest de auditione Missæ. Ratio est, quia præceptum audiendi Missam est personale, quale est præceptum jejunandi, communicandi, confitendi quæ a propria persona debent fieri, non alia: Eleemosyna autem ideo fieri potest per alium, quia etiam sic illam facit propria persona, quæ debet, cum faciat (ut supponimus) cum propria pecunia, seu per propria bona, quamvis per alterius operam.

An cum consortio excommunicati.

3 Inquires secundo. Cum Missa, quæ est actio per se publica, a me sit audienda, præsentibus communiter aliis, quasi me audientem comitantibus, & quasi nobis invicem adjuvantibus in eo publico cultu, licite ne audiam, si ex illis præsentibus sit aliquis excommunicatus?

Resp. de hac re satis diximus supra *c. 1. a n. 41.*

An a Sacerdote excommunicato.

4 Inquires tertio. Quando Sacerdos est excommunicatus, ego fidelis licite ne possum interesse Sacro, quod forte in die festo (sane cum peccato) celebrat ejusmodi Sacerdos?

5 Resp. Quando est excommunicatus vitandus, hoc est excommunicatus nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, nullo modo licet: quare si alio Sacro careas, excusaberis ab audienda Missa, etiamsi festum illius diei sit solemnissimum. Ratio est clara, & mediocriter doctis vulgata: quia Ecclesia graviter prohibet fideles communicare cum vitandis, maxime in rebus sacris; quare tunc audiens præter incursionem in excommunicationem minorem, de qua fuse agitur in tractatu de excommunicatione, mortaliter peccaret: At si non est vitandus, quales sunt alii præter duos prædictos, licite audies illud Sacrum ab excommunicato non vitando celebratum; quia id concessit Martinus Quintus ad conscientias fidelium sedandas, ut mox *n. 9.* breviter innuam: unde tu si alio careas, teneberis hanc die festo audire, siquidem nullum jus hodie prohibet communicare in sacris cum excommunicato tolerato: non potes tamen ab illo petere, ut Sacrum faciat; quia sic cooperareris cum illo in peccato, quod is committeret, dum in excommunicatione celebrat: lege Castropalaum *tr. 22. pun. 16. n. 19.*

6 Sacro Sacerdotis hæretici cogniti ex alio capite non potes licite interesse, quamvis nondum sit denunciatus: quia nimirum sic videreris ipsi favere, vel ipsius hæresim approbare, quod scandalum esset maximum.

An a Sacerdote suspenso, vel interdicto.

7 Inquires quarto. Quid, si Sacerdos sit suspensus, vel interdictus? Resp. Fagundez, & Suarez apud Thomam Hurtadum mox citandum docent, quod fideles non tenentur vitare suspensum ab ordine; vel interdictum, ne ordines exerceat, sive suspensus fuerit per sententiam Judicis, sive per jus canonicum, quamvis sit denunciatus nominatim, ac declaratus suspensus, vel interdictus. Ratio est, ajunt, quia solum excommunicatum vitandum tenemur vitare; obligatio enim vitandi est proprius effectus excommunicationis. Quare si Sacerdos, v. g. etiam nominatim suspensus ab Ordine, hoc est prohibitus a legitimo superiore, ne ordinem exerceat, idque per legitimam publicationem, ipse tamen Missam celebret; peccabit quidem ipse celebrando, non vero peccabo ego eam Missam audiendo: unde si alio Sacro caream, obligabor huic Missæ interesse die festivo. Hæc illi.

8 Hanc doctrinam merito ita universaliter prolatam, rejicit Thomas Hurtadus *1. p. res. moralium tr. 1. c. 7. res. 25. §. 5.* citatque plures, Toletum, Navarrum, Valentiam, Bonacinam, Marchinum, aliosque; Ratio est, quia est distinguendum modo simili, quo distinximus *n. 5.* si enim ejusmodi Sacerdos est suspensus, sed non nominatim denunciatus, vel interdictus, possumus quidem licite cum illo communicare, audiendo ejus Missam, & consequenter obligabimur illam audire in die festo, si alia forte nobis deest.

9 At si per promulgatam sententiam est denunciatus nominatim; licite cum ipso excommunicato non possumus, ejus Missam audiendo; unde si alia Missa non suppetat, ab audienda Missa etiam die festo excusabimur.

Hujus autem distinctionis ulterior ratio est, quia Martinus V. qui voluit fidelium conscientiis consulere, eodem modo loquitur de excommunicato, ac de suspenso, & interdicto, quoad illos vitandos in administratione Sacramentorum, aut aliis divinis officiis. Ecce verba prædicti Pontificis.

Ad evitanda plura pericula, & subveniendum conscientiis timoratis, statuimus, ut nemo posthac teneatur, excommunicatum in administrando, aut recipiendo Sacramento, aut aliis Divinis Officiis, ratione alicujus sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, aut suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel a Jure, evitare, si talis sententia prohibitio, suspensio, censura, non fuerit promulgata, aut denunciata specialiter, aut expresse contra aliquam personam a Judice.

10 Hactenus Pontifex: Adverte autem, sicuti modo advertimus de excommunicato etiam tolerato, quod quamvis licite Missam audias, quam celebrat Sacerdos suspensus, vel interdictus, non denunciatus, non potes tamen licite a tali Sacerdote petere, vel talem Sacerdotem adjuvare, illi in Missa quomodocumque ministrando; nam hoc esset cooperari cum peccato Sacerdotis. quod ex regula generali (modo alibi explicato cum suis exceptionibus) de non cooperando cum peccato alieno, non licet.

An a Sacerdote concubinario.

11 Inquires quinto. Quid de Missa Sacerdotis concubinarii? & quidem recolendum est, quod concubinarius (qui est non so-

lum ille, qui inhonestam mulierem domi retinet, sed etiam ille, qui foris extra domum ad illam per modum habitus, ut libet, accedit) concubinarius, inquam, si sit Sacerdos, imo si sit Clericus, inter alias pœnas etiam suspensionis ab ordinibus subjacet, sed post sententiam ex Tridentino *sess.* 25. *c.* 14. Quare sac, aliquem Sacerdotem, esse concubinarium, eum inflicta sit per sententiam prædicta pœna suspensionis, inquires, an ejus Missam, quam is cum peccato celebrat, audire ego licite valeam, & per illam præcepto satisfacere?

12 Resp. Huic inquisitioni responderi facile potest ex præcedentibus; Nam si is concubinarius non solum per sententiam suspensione affectus, sed etiam per sententiam fuerit ut suspensus nominatim declaratus, ac denunciatus; non potes licite ejus Missæ interesse, quare per illam, nec potes, nec debes præcepto satisfacere: at si non sit nominatim declaratus, poteris, & debueris, modo illum non invites ad celebrandum, quia hoc esset cooperari cum ejus peccato, ut modo dictum est.

13 Dices: ergo licite possum audire Sacrum, quod celebrat concubinarius etiam publicus, & notorius, antequam contra illum fulminentur dictæ sententiæ.

14 Resp. Ita profecto hodie, abstrahendo ab aliquo inconvenienti, quod posset occurrere, ut si ejus Missam v. g. audiendo, rationabiliter forte judicaris, ejus concubinatum approbare, vel quid simile, juxta regulas generales de scandalo.

Dixi, hodie: Nam temporibus D. Thomæ, & antiquioribus non erat licitum, ut notat dictus Thomas Hurtadus ibidem, quem, si est otium, lege.

An audiens Missam debet esse jejunus.

15 INquires septimo. An liceat audire Missam, maxime ex præcepto, mihi, qui jejunus non sum, atque adeo; an jejunii auxilio indigeam ad satisfaciendum huic Ecclesiæ præcepto?

Respondeo. Si sumptio cibi, vel potus non turbet ullo modo attentionem, modestiamque requisitam in audiendo Sacro, non committes culpam, cibum illum, vel potum præmittendo. Ratio est, quia ubi non est lex, ibi non est prævaricatio, ut habetur *ad Romanos quarto*; & consequenter nec culpa; atqui non extat ulla lex scripta, vel non scripta de hac re: quare solum peccaretur edendo ante Sacrum, quando ita multum ederetur, vel biberetur, ut debita mentis attentio, & oratio ad Deum impediretur. Nam certe vulgata est illa paroemmia: *Plenus venter non orat libenter*: præciso autem hoc inconveniente, & secundum communes regulas, præciso contemptu, non esset peccatum, ne veniale quidem, non jejunum interesse Sacro.

His autem ita dictis, sunt nihilominus fideles adhortandi, ut propter reverentiam santi mysterii, nisi necessitas veniam det; moleste non ferant, jejunos audire Sacrum.

CAPUT V.

Cur?

Qua intentione Sacro assistendum.

1 INquires primo. Cur Missa diebus festivis audienda nobis est? quod est quærere, qua intentione, vel quo fine moveri debemus ad illam audiendam?

2 Respondeo, Tres hic quæstiones tractari posse.

Primo. An qui vult satisfacere huic præcepto, debeat habere voluntatem, seu intentionem audiendi Missam?

Secundo. An debeat habere intentionem audiendi Missam, ut rem sacram, & ut cultus Dei est?

Tertio. An debeat habere intentionem audiendi Missam, ut rem sacram? Et insuper intentionem satisfaciendi præcepto Ecclesiæ?

DE PRIMA QUÆSTIONE,

Hoc est, *De intentione audiendi Missam.*

3 DIco igitur primo. Omnino debere habere hanc primam intentionem; quia ejusmodi actus voluntatis internæ est physice necessarius, ut in rerum natura ponatur aliquis actus humanus externus; Nam propterea hic actus internus potest ab Ecclesia præcipi, & de facto illa hunc præcipit, dum præcipit actum externum auditionis Missæ, quia physice talis auditio humana consistere non potest sine voluntate audiendi. Nam propterea hæc prima intentio semper habetur ab eo, qui Missam solum etiam externe audit. Cum, ut dixi, id commune sit omnibus actibus externis humanis, qui enim legit v. g. librum, vult efficaciter librum legere: qui venatur, qui piscatur, &c. vult venari, vult piscari, &c. seu, quod idem est, habet intentionem legendi, venandi, piscandi, &c. de hac igitur primæ intentionis necessitate nulla rationabilis dubitatio esse potest in nostro casu de auditione Missæ.

DE SECUNDA QUÆSTIONE.

Hoc est, *De intentione audiendi Missam ut rem Sacram.*

4 DIco secundo. Omnino item debere haberi secundam intentionem: nimirum intentionem audiendi Missam, ut rem sacram, & pertinentem ad Dei cultum; idem est in aliis similibus præceptis Ecclesiæ de recitandis v. g. horis Canonicis, &c. Ratio est, quia quamvis hæc intentionis secunda species non sit necessaria ad physicum actum externum, requiritur tamen ad eundem externum, ut bonum, ut honestum, ut meritorium, eamdemque intentionem potest, & solet Ecclesia præcipere; qua præcipit actum bonum, & honestum, qui talis non esset sine prædicta intentione: quis enim dicat satisfieri præcepto Missæ ab hæretico, qui Missæ sit præsens, ut Missæ ceremonias observet, & illas irrideat?

5 Dices: ergo Ecclesia potest præcipere actus internos: dum tamen vulgata Theologorum, & Canonistarum doctrina sit, quod Ecclesia non judicat de interioribus.

6 Resp. Actus interni duplicis sunt generis. Alii sunt pure interni, ut est actus internus contritionis, amoris Dei, & similium; atque hos non præcipit, sed solum cupit a fidelibus Ecclesia: Alii non sunt pure interni, sed relati ad actus externos, illi scilicet, qui necessarii sunt ad ponendum actum externum honestum, & bonum; ut quando Ecclesia præcipit v. g. susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, etiam præcipit, saltem cordis attritionem pro tali Sacramento ex Christi instituto necessariam: quando præcipit orationem vocalem, præcipit aliquam attentionem, illam scilicet, quæ est necessaria ad ponendam vocalem orationem honestam, & meritoriam, &c. Dico igitur, posteriorem hanc, de qua noster est sermo, posse ab Ecclesia præcipi, & præcipit de facto: Unde hanc a te debere poni, ut præcepto auditionis Missæ satisfacias, certum est; non vero necessario illam priorem.

7 Quod autem posteriorem hanc possit, & soleat Ecclesia præcipere, illa præcipue ratio afferri potest; quia nimirum, cum Ecclesia debeat per suas leges dirigere homines ad æternam beatitudinem, videtur sane Christus Dominus dedisse ipsi potestatem decernendi leges cum conditionibus, & circumstantiis iis internis, quæ refundant honestatem in actus externos, ut sic meritorii sint æternæ vitæ: tales autem sunt leges de auditione Missæ, de recitatione Horarum, de susceptione Sacramentorum. & similes: quæ nisi habeant positivam connexionem cum actu honesto interno, honestatem ipsæ non haberent.

8 Adde inconvenientiam, quæ a contraria sententia consequeretur: nam si hæc intentio volendi Missam audire, ut rem sacram, ac pertinentem ad Deum, non esset necessaria ad satisfaciendum præcepto, ille hæreticus, de quo modo n. 4. dixi, qui audit Sacrum, ut irrideat, ut blasphemet: & illa mulier, quæ Missæ adesset, ut suum amicum Sacerdotem turpiter aspiceret Sacris vestibus indutum circa altare operantem, & ille novus Sacerdos, qui hac unica intentione expresse assisteret Sacerdoti, ut solum disceret cæremonias, & ille Canonicus scholaris, qui solum, ut memoriæ mandaret v. g. Psalmos David, legeret Breviarium, sequeretur, inquam, quod hi præcepto satisfacerent, quod nimis esset inconvenienter, & falso dictum.

9 Stet igitur, ut satisfacias præcepto de Sacro audiendo, te debere habere intentionem interessendi Missæ, tanquam rei sacræ: seu cum intentione exhibendi Deo cultum. Ita Suarez *disput.* 88. *de Sacramentis sect.* 3. Bonacina *de Sacram. disp.* 4. *quæst. ult. punct.* 11. *numero* 4. Molina *tom.* 6. *tract.* 5. *disp.* 58. Bassæus *tom.* 1. *v. Missa*, 8. *num.* 7. quicquid in contrarium conetur probare Dicastilius *de Sacrif. tr.* 5. *disp.* 5. *dub.* 7. *a n.* 83.

10 Duo autem hic sunt advertenda. Primo, intentionem prædictam, non necessario debere esse expressam, seu explicitam: sufficit enim implicita, qualem habent, qui soliti interesse Missæ, tanquam actioni Sacræ ingrediuntur Ecclesiam, cogitando velle audire Sacrum juxta morem boni Christiani; nisi enim constet de contrario, præsumuntur ingredi cum prædicta secunda intentione; si non adsit (ait Suarez *l. c.*) voluntas contraria præcepto, sufficit ad illud implendum voluntas audiendi Missam, quia omnis, qui non excludit, censetur hac in re includere, quod debet.

11 Secundo, est advertendum, sive sciendum id, quod notat Gobat *in Alphabeto auditionis Sacri n.* 197. Non est necesse (ait) ut in Sacro intersis per modum orationis. Ratio est, quia ipsummet Sacrificium non habet per se rationem orantis, sed alterius actus speciei distincti: Ergo nec auditio, seu assistentia debet necessario habere rationem orantis. Et sine dubio sanctissime Missam audiret, qui toto tempore occuparetur partim in agendis Christo Domino gratiis; partim in perpendendis Mysteriis, quæ illic repræsentantur. Quare non assentior Bonacinæ, & Bassæo *l. c.* asserentibus, auditionem Sacri imperari per modum orationis: sed potius, ut recte pronuntiat Suar. *l. c.* sufficere, ut sub Sacro vel ores, vel Deo te submittas, eumve honores; vel saltem attendas, ad ea, quæ Sacerdos dicit, facitque, tanquam ad res Sacras; & Lessius *in consiliis Moralibus*, *v. Missa casu secundo post Medinam*, *satisfacit* (ait) *præcepto, si adsit cum reverentia, ut Sacrificium cum sua præsentia honores.* Hactenus Gobat.

12 Verum si hic Auctor dicat, Missæ auditionem non præcipi per modum orationis per se sumptæ, bene dicit; nam sic nomen orationis significat petitionem, seu preces, quibus aliquid postulamus a Deo: At Ecclesia præcipit per modum orationis largæ dictæ, quando auditionem Missæ præcipit; quo pacto omnis ipsa meditatio rerum divinarum, ipsæ actiones gratiarum, ipsæ divinæ Majestatis adorationes dicuntur orationes, sub quibus legitime Sacro, divinisque aliis officiis assistimus.

DE TERTIA QUÆSTIONE:

Hoc est, *De intentione audiendi Missam, ut satisfiat Præcepto.*

13 DIco tertio. Ad implendum præceptum de auditione Missæ; non esse necessariam tertiam intentionem illam de satisfaciendo præcepto, seu obediendo Ecclesiæ: sufficit enim, ut re ipsa obediatur, & Sacrum audiatur pie, ac religiose. Ratio est, quia nulla lex, sive divina, sive humana præcipit, ut quando volumus facere actionem præceptam, dicamus: *Volo hoc facere, quia præceptum est*; *Volo hoc omittere, quia prohibitum est*: omnes enim Legislatores putant, sibi satisfieri, obedientiamve præstari, si absque contraria voluntate executioni mandetur, id, quod præcipitur. Lege Sanchez *l.* 1. *summæ cap.* 13. Suarium *l. c. sect.* 3. *& Item.* 2. *de Religione l.* 2. *c.* 26. Castropalaum late *tom.* 1. *de legibus tr.* 3. *disp.* 5. *punct.* 17. *n.* 12.

14. Ex hac doctrina prædicti DD. colligunt primo, eum, qui ignorans, vel immemor, esse diem festum, audit Sacrum, si postea comperiat, esse festum, non teneri interesse alteri Sacro, etiamsi offeratur ipsi (notat Suar. *sect.* 3. *cit.*) occasio optima iterum audiendi. Ratio est manifesta ex prædictis, quia jam fecit, quod præcipit Ecclesia.

15 Colligunt secundo. Eum, qui die festo audiens mane Sacrum dicat: *Nolo satisfacere præcepto auditione hac; nam volo satisfacere per alterum sacrum, mox a me audiendum*; colligunt, inquam, non obligari alterum audire, quia jam implevit præceptum; & sufficit, si dicat intra debitum tempus ne peccet ex conscientia erronea: jam implevi præceptum per Sacrum prius: Solum tunc mortaliter peccaret non audiendo iterum, si forte vovisset aliud Sacrum audire, non autem si solum propositum habuit audiendi.

16 Colligunt tertio. Eum, qui die festo audiens Sacrum dicat: *Nolo satisfacere præcepto Ecclesiæ hoc sacro; sed nolo etiam alterum hodie audire*, colligunt inquam, hunc peccare quidem ex pravo affectu inobedientiæ; sed tamen, quia materialiter facit, quod lex præcipit, observare legem; unde, si, illum pœniteat mali illius animi intra tempus, quo Missæ adhuc celebrantur, non obligabitur aliam audire, sed potest dicere; ut modo diximus, *jam per illam auditam Missam præcepto satisfeci*: debet tamen illum pravum inobedientiæ affectum, utpote peccatum mortale confessioni sacramentali subjicere.

17 Dices: ille solus satisfacit præcepto, qui præcepto obedit; at qui non vult satisfacere præcepto, non obedit; ergo prædictus *n.* 16. non satisfacit.

Resp. distinguendo minorem: Qui non vult satisfacere præcepto materialiter, & reipsa (quod solum requirit Ecclesia non) obedit, conce-

concedo minorem: qui non vult satisfacere solum interne, non obedit, nego minorem, & consequentiam: solum ergo prædictus ex malo affectu peccat; ergo solum formaliter non obedit, ut dictum est, sed obedit materialiter.

18 Colligit quarto Delugo *disp. 4. de justitia n. 6.* alios citans, idem, quod dictum est de præcepto Ecclesiæ, intelligi de voto; quare si vovisti audire hodie Sacrum, vel Coronam Sanctissimi Rosarii recitare, illudque audias, & hanc recites immemor voti, imo etiam memor, sed nolens per illam voto satisfacere, adhuc satisfacis, & potes intra debitum tempus dicere: *jam voto satisfeci*: idem etiam erit de pœnitentia a Confessario injuncta, ut habet Suarez, Llamas apud Gobat *in Alphabeto auditionis Sacri a n. 206.* atque hæc propter rationes dictas de præcepto Ecclesiæ, votum enim, & pœnitentia imponuntur ad modum præcepti, ut docent omnes, & nos alibi sæpe docuimus.

19 Superest hic notabilis quæstiuncula; fac, excommunicationem legitime esse latam contra non audientem Sacrum, v. g. in die Natalia Domini, vel contra non communicantem in aliquo die ex diebus Paschalibus: Petrus autem audiat quidem Sacrum, & communicet, dicens: *Nolo per hanc Missam, & per hanc Communionem implere præceptum*, & deinde nullam aliam Missam audiat, nullamque aliam Communionem faciat; quæro; An hic incidat in excommunicationem prædictam.

Resp. cum Gobat *l. c.* 204. hunc peccare quidem mortaliter per formalem inobedientiam contra Superioris præceptum; sed non fore reum excommunicationis: si quidem hic vere, & re ipsa audivit Sacrum, & fecit Communionem præceptam, juxta ea, quæ hactenus declarata sunt.

De intentione mala.

20 QUæres primo. An qui audit Sacrum ex intentione mala, v. g. ex vanagloria, vel ex aliquo pravo fine mortaliter, satisfaciat præcepto?

Resp. Si is audit pie, & religiose modo supradicto, hoc est, Sacro assistit, ut rei Sacræ, & pertinenti ad cultum Dei, licet addat illum alium malum finem, satisfaciet præcepto per auditionem illam; esto peccet ob prædictum alium finem: Si vero solum hunc malum finem habeat, certo non satisfaciet, quia tunc deficit intentio audiendi Sacrum, ut rem Sacram, quæ est intentio, quam explicuimus *n. 4.* nam propter eamdem rationem, si templum ingrediaris tantum, ut ibi expectes amicum, & interim celebretur Sacrum, quod tu audies, nulla intentione illud audiendi, ut rem Sacram, non satisfacis præcepto: quia pari modo tibi deest prædicta secunda intentio. Ita expresse de Lugo *de Euchar. disp. 22. n. 13.*

De audienti Missa metu, vel vi.

21 QUæres secundo. Qui Sacro interest: Primo, propter metum, v. g. sui Magistri, seu pædagogi, ne ab illo pœnam subeat, satisfacitne Ecclesiæ præcepto? Secundo, quid de eo, qui devinctis manibus v. g. pedibusque ligatis, illud audit?

Resp. ad primum, satisfacere, modo de facto audiat illud, ut rem Sacram: nam ex communi doctrina S. Thom. *1. 2. q. 16. ar. 2.* metus non tollit voluntarium liberum, neque tollit intentionem interessendi Missæ, tamquam rei Sacræ: quod si in aliquo casu hanc intentionem tolleret, sane præcepto non satisfaceret, ut ex dictis patet. Et idem esset in jejunante, vel recitante horas Canonicas, metu compulsus, dummodo, ut dictum est, hæc exhibeat, ut sunt res sacræ, &c.

22 Resp. ad secundum cum distinctione: Si enim ejusmodi puer, vel homo, manibus, pedibusque devinctus, contra omnem suam voluntatem esset in templo, dum fit res divina semper intra se nolendo ibi consistere, nec volendo Missam audire, quamvis de facto invitus audiat, non satisfaceret præcepto: quia non interesset Missæ, ut rei Sacræ, sed illi interesset, ut cuilibet loquenti, vel legenti: id quod non sufficit, ut dictum est a *n. 4.* Ita Sanchez, Suar. Castropalaus citati. At si is, quandoquidem ibi invenitur constrictus (ubi fit Sacrificium, moveatur ad illud tanquam ad rem Sacram audiendam) utique satisfaciet, ut nimis sæpe dictum est.

Scio Dicastill. *l. c. n. 7.* docere, etiam coactum priore modo satisfacere: Ipse enim sustinet, Ecclesiam non præcipere actum internum, nec purum, nec relatum ad externum, sed meram, & materialem, dumtaxat externam actionem, sed propter ea, quæ diximus *n. 4. prædicto*, nulla ratione est audiendus.

CAPUT V.

Quomodo?

Quo situ audienda est Missa?

1 INquires primo. An semper audienda sit Missa genibus flexis?

Resp. ita quidem, ob reverentiam Christi Domini congruum est, ut reipsa fideles omnes usurpant, & quidem discooperto a viris capite, licet non necessario, sine pileolo, excipe tempus, quando legitur utrumque Evangelium, tunc enim usus laudabilis fidelium docet, esse standum, ut significetur, eos esse promptos ad illud contra infideles propugnandum. Cæterum si quis Missæ interesset, sive stans, sive sedens, sive etiam jacens in lecto, ut occurrere solet, quando quis infirmus audit forte Sacrum in Oratorio privato, satisfacit plene præcepto, quia nulla est lex, quæ hujusmodi situm in Missa audienda præcipiat. Nec puto (idemq; propter eamdem rationem) venialiter peccari ab eo, qui propter meram commoditatem stans, vel sedens, illi interest remoto semper scandalo, vel contemptu.

2 Hic incidit illa quæstiuncula, quid melius sit, quando legitur utrumque Evangelium, si est expositum in altari, in quo Missa celebratur, SS. Christi Corpus, se erigere in pedes, an geniculatum remanere?

Resp. Semper mihi visum est, melius esse, se erigere in pedes, quia sic videtur magis Deo placere illa animi protestatio, volendi fidem defendere, quam sola illa animi submissio per genicolationem exhibita: servetur tamen usus, qui forte increbuit in tua Regione. Nam uniformitas Fidelium, in divino etiam cultu permaxime Deo, & ejus Ecclesiæ placet.

Qua attentione.

3 INquires secundo. Qua attentione mentis Missæ est interessendum?

Resp. Duplicem attentionem distinguunt Theologi, externam aliam, aliam internam.

4 Externa consistit in negatione distractionis externæ, idest, in negatione ejus negotii, vel occupationis externæ, quæ ex se distractiva sit mentis ab auditione Missæ, quale esset v. g. velle historiam legere, confabulari, ludere, depingere, pecuniam numerare, aleis, vel latrunculis ludere, & similia.

Interna est ipsamet animi, seu mentis, & intellectus applicatio ad Sacrum, hoc est, ad ea, quæ in ipso peraguntur: Hæc autem applicatio interna triplex est, scilicet, vel primo applicatio mentis ad sola verba, actionesque Sacerdotis, idest, ad solas cæremonias verbales, aut reales; vel secundo, ad Mysteria illis cæremoniis significata; vel tertio, ad Deum, seu ad res ad Deum pertinentes: Primam applicationem ex his esse bonam; secundam meliorem; tertiam optimam esse, passim notant DD.

5 His ita distinctis, dico primo. Si quis ultra prædictam externam applicationem afferat, dum Sacro assistit, applicationem aliquam ex his tribus internis, sufficientissime complet obligationem probi Christiani, ac satis, superque implet præceptum Ecclesiæ. Id ex se patet, ut docent omnes.

6 Quare si quis sub Sacro deliberate cogitat de rebus quibuscumque sanctis, ac piis: si quis exercet actus internos aliquarum Virtutum: si quis orat petendo a Deo beneficium aliquod, vel eumdem animo adoret, vel eidem gratias agat, &c. sufficienter censebitur ad Deum attendere, & Ecclesiæ præcepto satisfacere.

7 Idem propter eamdem rationem dic, ut notat Suarez. *l. c.* aliique de eo, qui dum audit Missam, recitat cum intentione orandi Psalmos, vel alias orationes, etiam illas, quæ ex obligatione recitare tenetur, quales sunt horæ Canonicæ pro obligatis eas persolvere, vel orationes vocales impositæ pœnitenti a Confessario, vel sibi a seipso per votum. Ratio est, quia talis attentio ad ejusmodi res divinas moralem assistentiam, seu præsentiam nequaquam tollit. Imo dum Sacerdos secrete orat, recitari orationes aliquas a fidelibus Missam audientibus, bonum consilium est, etiam in auditione Missæ de præcepto: Siquidem mentis evagatio ad res alias impertinentes hac ratione melius evitabitur: unde vides obligatum ad dictas orationes, sive ex voto, sive ex alia obligatione, dum eas recitat in Missa diei festivi, unico actu duas obligationes adimplere, modo non se obligaverit ex voto v. g. illas orationes extra tempus Missæ recitare.

8 Hic movere aliquis dubitationem posset: An scilicet, dum docemus, posse fideles licite in auditione Missæ de præcepto recitare horas Canonicas, aliasve preces, intelligamus, id solum licere memoriter eas recitare, nec sit fas, eas ex Breviario, seu libro legere? Ratio dubitationis est, quia attentio ad Missam videtur difficilius consistere cum recitatione, seu lectione ex libro, quam cum recitatione ex memoria; legens enim non videt sacrificantem; at orans ex memoria videt.

Verum non est hic scrupulus Fidelibus ingerendus: nam DD. omnes, dum docent posse recitari horas Canonicas in Missa, absolute id docent, & eo consueto modo, quo horæ persolvi solent: solent autem legendo ex Breviario, quia Ecclesia illud requirit a fideli audiente Missam, ut sub Sacro oret, si sic ita attendat, ut non impediatur externis actionibus a Missa avertentibus, eo modo, quo dictum est supra de præsentia morali, per quam aliqua ministeria Sacerdotum advertantur, id quod regulariter, qui Breviarium legit, advertit; secus; quia non adesset præsentia moralis, certe non satisfaceret præcepto.

Addit Dicastilius *tr. de Euch. disp. 5. n. 117.* attentionem illam, qua solum attenditur, cum verba Breviarii recte pronunciantur, sufficere tam ad Sacri quam ad Breviarii satisfactionem. Recte id additum esse pronuncio.

Notat autem Henriq. *l. 9. c. 25. n. 5.* expedire, ut attendatur ab obligato ad horas Canonicas magis Breviario, quam Sacro, eo quod non teneatur Missam percipere auditu, & intellectu. Ita Henriquez, sed certe non video discrimen; siquidem nec Breviarium teneor intelligere, vel audire; cum satis sit pronunciare, quamvis me ipsum non audiam, ut alibi dictum a nobis est. Semper igitur est attendendum, ut cum legis prædictas preces, & simul Missæ assistis, habeas, ut diximus, præsentiam moralem, & illam habeas attentionem, qua aliqua mysteria Missæ advertas, modo supra explicato.

9 Suarez *l. c. sect. 3.* docet illum habere debitam attentionem, qui toto Sacri tempore ita rapitur consideratione rerum divinarum, ut plane non advertat, quid agat, vel quid dicat, aut quo pervenerit sacrificans: certe hoc mihi difficile est, quia sicuti diximus supra *c. 2. n. 9.* de dormiente, vel rapto in extasim, sicuti non apparet quomodo his habeat præsentiam moralem, & more humano consuetam; nam & ipsemet Suarez, & clarius Dicastillus, ut nos retulimus supra ibidem *n. 8.* dixit, ad præsentiam moralem requiri, ut aliquo modo percipere quis possit ministerium Sacerdotis. Dicendum igitur est prædictum, qui totus sit in consideratione divinorum, ut nihil advertat Missæ, non satisfacere præcepto, nisi forte talis sit contemplatio, ut relinquat applicationem ad aliqua tandem, quæ fiunt a Sacerdote.

10 Dico secundo. An sola externa attentio, quæ non habeat negationem advertentem a Missa, quamque præscripsimus *n. 4.* an (inquam) sit sufficiens ad satisfactionem præcepti, major est difficultas: Et quidem hæc quæstio est communis cum recitatione horarum Canonicarum, vel aliarum precum ex obligatione; quamvis enim auditio Missæ non sit proprissime, & per se oratio, ut dixi *c. 5. n. 31.* & notat Suar. *l. c. sect. 3.* Et Delugo *de Euch. disp. 21. sect. 2.* & Ecclesia tantam attentionem exigat in auditione Missæ, quæ solum est auditio, quantam in recitatione horarum, quæ simul est locutio cum Deo: tamen non est negandum, eas esse valde similes: nam propterea id, quod de attentione hic dicimus, intellectum volumus de utraque.

11 Ajo igitur, esse probabile, satisfieri præcepto, nec peccari mortaliter ab eo, qui die festivo adhibet Missæ solam externam applicationem, cui sit adjuncta prædicta negatio *d. n. 4.* explicata; quamvis enim necessariam esse attentionem internam, hoc est internam applicationem mentis ad Missam, vel officium, sive ad verba, sive ad verborum sensum, sive ad cæremonias sacrificantis, sive ad Deum, doceant communiter Vasquez, Sanchez, Suarez, innumerique alii citati a Dian. *p. 1. de Horis Canonicis ref. 2. & p. 3. ref. 101.* oppositum tamen, idest, solum prædictam externam satis esse ad evitandum mortale, docuerunt antiquiores multi citati a prædicto Diana *l. c.* & non pauci ex Recentioribus Conin. Gasp. Hurtad., ipse Diana, & probabile vocant Lessius, Henriquez, Layman, Victorellus, Delugo, eos citans *disp. 22. de Eucharistia nu. 27.* lege etiam Caramuel, *tom. 1.*

Theo-

Theologia moralis n. 1377. Ratio potissima hujus probabilis sententiæ est; quia falsum assumunt adversarii, dum contendunt, actualem internam attentionem esse de substantia orationis, dum cum Ecclesia præcipiat orationem, necesse est, præcipere etiam dictam attentionem; falsum, inquam, hoc est, ut patet in forma extremæ unctionis, quę consistit in oratione, & tamen si Sacerdos voluntarie, aut involuntarie distrahatur, conficit Sacramentum. Substantia igitur orationis non consistit in actuali attentione: Patet item, si tecum loquar, legendo aliquem v. gr. supplicem libellum, vel aliquid dicam ex memoria; dicor enim tunc tecum loqui, etiam si voluntarie distrahar: Patet denique in emittente votum solemne Professionis, nam etiam si cum actuali distractione legat, vel proferat formulam votorum, adhuc valet votum. Vide hæc latius explicata apud Delugo *loc. cit.*

12 Dixi, *non peccari mortaliter* ab adhibente solum applicationem externam: nam peccari venialiter, fere omnes docemus, si aliqua ex tribus illis attentionibus internis consulto non adhibeatur. Ratio est, quia est naturalis quædam indecentia assistere rei tam sanctæ solo corpore, & colloqui cum Deo in oratione, & tamen esse animo alienissimo a tanto Mysterio, & Deo; consulto, inquam, nam cæterum si sese distractiones ingerant, & tu illas respuas admittere, quando eas advertis, ne de veniali quidem debes esse solicitus. Caramuel *tom.* 1. *Theol. moralis n.* 61. innuit, esse probabile, nullum peccatum committi, ne veniale quidem, ab eo, qui horas ex obligatione recitat cum sola mera attentione externa. Ratio esse posset, quia hæc sola præcipitur ab Ecclesia; sed non est audiendus; quia ratio hujus peccati venialis non ducitur ex violatione præcepti, sed ex naturali indecentia, ut dictum est.

13 Ex dictis ergo sequitur primo, quod qui die festo occupat se, dum Missam audit, in actionibus manuum, pedum, oculorum, aurium, linguæ per notabilem ejus partem, si eæ sint obstaculo omni attentioni, is non dicitur adhibere ne externam quidem attentionem; atque adeo peccat, nec præcepto satisfacit: & sequitur secundo, quod si se occupat in levibus quibusdam actionibus, quæ omni attentioni non obstant; ut si quis paucis verbis cum amico loquatur: si brevem epistolam legat, & similia; peccat quidem venialiter, sed præcepto satisfacit.

14 Confirmatur prior sequela: quia *in c. Dolentes de celeb. Missarum*, præcipitur, ut officium divinum celebretur studiose pariter, ac devote, sed non præcipitur in hac probabili sententia ab Ecclesia devotio interna: ergo præcipitur saltem externa. At qui ludit, qui loquitur, qui scribit per notabile tempus, ne extrinsecam quidem devotionem habet, ut dictum est.

15 Confirmatur sequela posterior, quia Navarrus *de oratione, & horis Canonicis cap.* 13. *n.* 47. excusat a culpa mortali eum, qui totam tertiam, aut vesperas percurrit, se vestiendo, colligendo herbas, & uvas, instruendo ignem, pectendo caput, lavando manus, & vultum, tenendo oculos in viridarium, prospiciendo in ripam, vel fluvium, juxta quem ambulat. Navarrus ergo putat, hæc esse levia, quæ debitam attentionem in oratione non tollunt: idem igitur de levibus actionibus, quæ sub Sacro forte intervenirent, dicendum est, quæ scilicet non tollunt, quin audiens aliquo tandem modo cognoscat, quid faciat, dicatve sacrificans. Ratio autem, quod non tollant, est, quia tales prædictæ actiones judicio prudentum, & ex ipsa experientia, cum fiant ex consuetudine non requirunt attentionem tantam, ut distrahant ab attentione debita Missæ, vel orationi, secus vero qui ludit, pingit, &c.

16 Addit Navarrus, leve item esse, si quis oret ex obligatione, & interim pennam aptet ad scribendum, sed certe hoc exemplum approbare non debeo: quia aptare cultro calamum requirit diligentem attentionem, quæ certe avocat a Sacro; nisi forte ita breviter te expedias, ut sit parvitas materiæ, atque adeo leviter distrahatur animus.

17 Sequitur secundo ex dictis, ut si quis externam dictam attentionem habeat, sed mente vagetur etiam voluntarie ad alias quascumque cogitationes, peccet venialiter sic audiens Missam die festivo: excipe nisi forte adeo quis ab his cogitationibus abripiatur, ut hæ impediant, quominus testari possit de rebus gestis in Sacro, ita ut aliquo tandem modo non advertat, quid in illo fiat, tunc enim non adesset præsentia moralis, & humana, ut supra diximus *n.* 8. de vehementi contemplatione, & raptu, seu extasi.

18 Quæres hac occasione primo. Qui tempore Sacri versat deliberato animo sceleratas cogitationes, ac turpia desideria, tenetur ne in confessione dicere, se eas voluisse tempore Sacri?

Respondeo: obligari diceret Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de orat. c.* 13. indicat enim ita se sentire de fovente illas cogitationes tempore orationis. Verum rectius Gobat *in Alphabeto auditioni Sacri n.* 241. ait, se non prospicere hac in re circumstantiam notabiliter augentem malitiam essentialem talium distractionum; ideo se abstineri a tam gravi censura: *incautum enim est*, addit, *& malum, affirmare aliquid esse peccatum mortale, quando non probatur sufficienti auctoritate, vel evidenti ratione, ut inquit* Gabriel *in* 4. *dist.* 15. *art.* 3. *in fine*, subdens, *hoc esse ponere laqueum pedibus ambulantium.*

19 Dictum autem est de cogitationibus; nam quid de actibus turpibus externis, satis explicabimus in *tr. de Communione cap.* 9. *n.* 4.

20 Quæres secundo. Quomodo duo, quæ in præcedentibus dicta sunt, cohærent? Dictum est enim *n.* 3. legentem historias, dum Missæ interest, non satisfacere, dictum autem est etiam *n.* 7. legentem horas Canonicas satisfacere, at in horis canonicis sunt lectiones, quæ continent historias, ergo posterius dictum non cohæret cum priori.

Respondeo. Cohæret: cum enim dicimus, legentem historias, non satisfacere, intelligitur de historiis profanis: Unde recte Reginald. *l.* 19. *n.* 13. notat, legentem aliena a devotione præcepto non satisfacere; & ratio est, quia lectio libri profani, sive alicujus Poetæ, sive Philosophi, sive alterius generis non sacri, est actio exterior, quæ sua natura avertit animum ab attentione ad res divinas: ergo est actio prohibita fieri, dum auditur Missa: at lectiones historiales Breviarii animum non avertunt a rebus divinis.

21 Instas primo. Quid si quis legat, dum Missæ assistit, libros pios, vel pias historias v. gr. Vitam S. Francisci, opera spiritualia Gersonis, Rodriquez, Arias, Granatæ, & similia? Quid si secundo quis legat tunc orationes, seu preces alias diversas a Breviario, vel Rosario?

22 Respondeo. Quoad hoc posterius sentio cum Gobat *in Alphabeto auditione Sacri n.* 246. qui recte putat lectionem libri cujuscumque precatorii optime stare cum auditione Sacri, quia *hujusmodi est*, ait, *praxis universalis Ecclesiæ*. Addo ego, hujusmodi lectionem esse veram orationem ad Deum, quam in auditione Missæ intendit Ecclesia.

23 Quoad prius, idest, quoad alios libros pios, qui non continent orationes, & preces, sed Instructiones spirituales, vel spirituales narrationes, vitasque, & facta sanctorum, concedit, eum, qui hæc in Missa legit, præcepto satisfacere idem Gobat *n.* 253. licet, ut ipse idem addit, non audeat consulere: Fundatur tota ejus ratio tum in paritate cum legente Breviarium: *si enim*, inquit, *legens Historias Breviarii, satisfacit Ecclesiæ præcepto, cur non, si legat similes alias pias, sive historias, sive instructiones, sive quid simile?* tum quia ejusmodi lectio est de se apta ad excitandos pios motus animæ.

24 Verum hæc opinio mihi nullo modo probatur; quia lectio historiarum Breviarii est oratio ex Ecclesiæ intentione, & instituto, quare æquivalet libris precatoriis: at historiæ aliæ, quamvis piæ, vel instructiones spirituales, licet pertineant ad cultum Dei, nihilominus nec in se, nec ex institutione Ecclesiæ sunt orationes, vel orationi æquivalentes, earumque lectio instruit potius intellectum, quam moveat immediate ad pios voluntatis actus; Adde praxim universalem Ecclesiæ; difficulter enim invenies fidelem aliquem, qui ejusmodi lectionem faciat, dum Missam de præcepto audit. Unde etiamsi nulla inveniretur disparitas inter legentem historias alias pias, satis esset sensus communis fidelium ad has excludendas ab audiente Missam die festivo.

25 Sequitur tertio ex dictis, non esse moraliter præsentem Missæ eum, qui dum illa celebratur, confitetur sacramentaliter, vel eum, qui ejusmodi sacramentalem confessionem serio, & cum mentis applicatione suscipit, atque adeo hos non legitime satisfacere præcepto de assistentia Missæ. Ratio est, quia non sufficit pietas actionis ad ejusmodi satisfactionem, si hæc pietas distrahat, seu excludat moralem assistentiam: distrahit autem in casu nostro; quia actio externa confessionis, sive pœnitentis, sive confessarii impedit ipsum externum cultum attendendi per orationem ad religiosam devotionem Missæ: Sacramentum enim confessionis, licet piissima actio sit, non est tamen oratio, nec proprie, nec æquivalenter, ut ex dictis patet.

26 Thomas Hurtad. *de Residentia p.* 1. *res.* 8. *subsc.* 5. *n.* 26. sustinet, eum, qui audiens Missam, cum Patre spirituali colloquitur de rebus divinis, non satisfacere; quia illa locutio, quamvis admodum pia, divertit ab attentione Missæ: at vero eum, qui dum audit Missam, confitetur peccata coram Confessario, intendens suscipere eorum absolutionem, præcepto Missæ satisfacere: ratio est, ait, *quia locutio illa cum Patre spirituali divertit ab attentione Missæ, quia est locutio de Deo; confessio autem non divertit ab attentione Missæ, quia est locutio ad Deum, cujus loco est Confessarius.*

27 Profecto hæc distinctio placere non potest: æque enim utraque divertit ab attentione necessaria Missæ; neque enim quælibet pia operatio stat cum attentione necessaria etiam solum externa Missæ; sed illa, quæ est oratio, ut modo probavimus, qualis non est confessio, nec locutio de rebus piis, nec etiam receptio cujuscumque Sacramenti. Et sane si stares in hoc puncto de confessione, quæ sit locutio ad Deum, deberes consequenter concedere, solum pœnitentem satisfacere præcepto auditionis Missæ, non vero Confessarium, quia Sacramentum administrans non loquitur cum Deo &c.

CAPUT VII.

Quando?

Quibus diebus est audiendum Sacrum?

1 INquires primo, Quandonam, hoc est, quo die ex obligatione fideles tenentur interesse Sacro?

Resp. In omnibus Dominicis diebus, & festivis de præcepto: omnes autem dies festivi de præcepto reducuntur ad quosdam dies Sanctissimæ Virginis, ac Sanctis dedicatos, omnibus satis cognitos; sunt autem inter festivos etiam connumerandi ex universali regula illi omnes, quos Constitutio synodalis præcipit, & non abrogavit consuetudo, nec Summus Pontifex forte rejecit, quosque eadem consuetudo legitime introduxit.

2 Pro quibusdam festis, de quibus emergit dubium. An ex obligatione mortali inducti sint? Esto hæc brevis, & sufficiens regula. Esse scilicet observandos sub gravi culpa eos, quos magna populi pars observat: si autem multi festum non violant, violant multi; verum Prælati silent, judicandum est, eos dies festos esse ex libera populi pietate introductos, atque adeo sub culpa nequaquam obligare: multa quæ huc faciunt, dicemus infra *n.* 25. *& seqq.*

3 Mane diei commemorationis defunctorum, & diei Cinerum, primo Quadragesimæ non est festum de præcepto, nisi in aliqua diœcesi adsit particularis lex, certe in nostra Panormitana non adest.

An in die Parasceves?

4 INquires secundo. Si quod festum de præcepto incidat in diem Parasceves, hoc est, in diem Veneris sancti, obligamurne interesse Sacro, ut si forte tunc incidat festum Annunciationis Sanctissimæ Virginis, vel alicujus Patroni principalis civitatis?

5 Resp. Non obligamur. Ita memini me dixisse in superioribus *c.* 2. *n.* 2. Ratio est, quia lex obligat fideles ad audiendam Missam: at illa, quæ recitatur in die hoc, non est Missa (imo peccaret mortaliter Sacerdos, si tunc Missam celebraret, ut cum triginta fere Doctoribus notat Pasqualig. *de Missa q.* 195.) Siquidem tunc solum Sacerdos communicat ex præconsecratis præcedenti die. Addo sic declarasse Sacram Congregationem apud Gavant. *in Rubricas Missalis part.* 4. *tract.* 10. *n.* 24. Ita cum Molfesio Naldus, Fagundez, Barbosa, (etiam ante declarationem) *part.* 1. *cap.* 11. *de Parochis num.* 47. contra Vasquez, Nonnum, aliosque, qui ante dictam declarationem obligabant.

6 Quæret hic aliquis per hanc occasionem. Cum diximus peccari mortaliter a Sacerdote Missam in Parasceve celebrante, sane ex eo, quod faceret contra Ecclesiæ prohibitionem in re gravi: Quæret, inquam duo. Primo rationem dictæ prohibitionis: Secundo, an in casu necessitatis dandi Viaticum moribundo, liceat tunc Sacerdoti Missam celebrare?

7 Resp. ad primum, rationem prohibitionis recte explicari a S. Th. 3. *p. q.* 37. *art.* 2. *ad* 2. quem omnes sequuntur; quia scilicet in die Veneris Sancti ab Ecclesia recolitur memoria Passionis Christi, prout realiter gesta est; & ideo congruum non judicat repræsentari illam mystice per reconsecrationem Sacramenti, adde, ipsam sic velle ostendere mœstitiam publicam ob mortem ejusdem Domini.

8 Resp.

8 Resp. ad secundum : sane opinio est probabilis , quod in dicto die liceat ministrare Eucharistiam fidelibus , & item probabilis , quod non liceat (præter viaticum , quod ministrari proxime morituris posse , imo & debere , docemus omnes). At an celebrari tunc possit , ad dandum viaticum , si desint particulæ præconsecratæ , major est difficultas.

Ad quam respondet Henriquez *lib. 9. Summ. cap. 9. n. 6. litt. 5.* referendo nonnullos asserentes , licere tunc celebrare ; quia nimirum urgeret necessitas.

9 Sed hæc responsio sic absolute , & sine limitatione prolata , non est approbanda , ut non approbatur a Pasqualigo *de Missa q. 356.* Ratio est , quia ritus celebrandi Christi Passionem cum cessatione Sacrificii , ad publicum Dei cultum pertinet , qui non est postponendus privatæ necessitati , cui aliter subveniri potest , ut jam subdo.

10 Dixi enim (*sine limitatione non licet*) nam cæterum , ut idem Pasqualigus inquit , licebit , si celebratio fiat secreto . Ratio est , quia aliquando aliqua , quæ non licent publice fieri , secreto licent ex *cap. Tua Paternitati de Clerico Peregr. ibi , si forsitan eorum aliqui* (*hoc est* , Sacerdotum peregrinantium) *secreto ex devotione celebrare voluerint , poteris sustinere.* Confirmatur , quia dum sic secreto Missa illo die celebratur , non fit perturbatio publica , quod eo die non est sacrificandum , nec impeditur prædicta mœstitia publica &c.

11 Sed quænam tunc Missa recitari debet , cum nulla pro die illo sit assignata ?

Resp. Pasq. *l. c.* in rigore posse celebrari quamcumque Missam , quæ cæteris diebus celebrari potest : melius tamen fore , si celebretur Missa votiva Passionis Christi Domini , quæ congruit illi tempori , vel Missa votiva de Sanctissima Eucharistia , quæ congruit huic intento , nempe fini dandi Viaticum infirmo , vel Missa pro ægrotis , quæ congruit fini celebrationis , hoc est fini adjuvandi Infirmum . Hæc ille , sed certe congruentius Missa votiva Passionis Domini tunc esset præferenda.

In die Jovis , & Sabbati sancti.

12 AT vero in diebus Jovis , & Sabbati intervenientibus in Hebdomada majori , obligamur certe interesse Sacro , si ii incidant in diem festivum de præcepto , siquidem tunc celebratur proprie vera Missa , verumque Sacrificium . Verum adverte , si in memoratis diebus peragatur unica tantum Missa solemnis , facile aliquem excusari , quando nonnisi cum notabili incommoditate illi interesse posset: quam tamen excusationem multi Episcopi amovent , ut profecto amovere omnes debent , concedendo , ut incidente in illos dies præcepto , plures Missæ privatæ celebrentur , quot nimirum sufficere videbunt ad commoditatem populi , in defectu Episcopi absentis , quando Parochus non prævidit hanc concessionem ab Episcopo postulare , posse ipsum per se prædictas privatas Missas celebrandas curare , mihi dubium non est : Missa autem Sabbati Sancti incipiet in eo casu a *Kyrie eleison* , relictis nimirum Prophetiis , quæ potius pertinent ad officium solemnitatis , quam ad ipsam Missam , & relicto Introitu , qui in illa Missa non adest.

Quando Sacerdoti non datur posse Missam audire , an teneatur ipse celebrare ?

13 INquires tertio . Si Titius Sacerdos die Dominico v. g. non inveniat Sacerdotem alium , qui eo die celebrare possit , aut velit , unde ipse Titius Missam audire ab alio recitatam non valeat , teneturne ipse Sacrificium offerre , ut sic præcepto de audienda Missa satisfaciat ? Ratio dubitandi est , quia Fideles obligantur quidem interesse Sacro , sed quando illius est copia , non vero illud celebrare.

14 Resp. huic inquisitioni recte respondet Gobat *l. c. n. 40.* teneri : addens duos Theologos de hac affirmativa responsione immerito dubitare , subditque has rationes . Primam , quia consuetudo Ecclesiastica sic habet , ut scilicet omnes , etiam Sacerdotes Missæ intersint die festivo , si tunc non celebrent ; secundam , quia qui celebrat , audit utique Sacrum , siquidem alioquin Sacerdos celebrando non impleret præceptum Ecclesiæ , quod non est de celebrando , sed de audiendo ; imo Suar. *de Euch. d. 88. sect. 4.* ait , celebrantem perfectius Missam audire , quam circumstantes : si igitur potest audire celebrando , omnino obligabitur . Tertiam , quia Sacerdos , qui tempore Paschali non habet , a quo percipiat Communionem , obligabitur ipse consecrare , & communicare , ut præceptum servet . Quartam , quia qui tenetur ad finem , tenetur (ut omnes docent) ad ponenda media , saltem ordinaria : at celebratio Missæ usitatissimum est , & ordinarium medium ad illam audiendam.

Ad rationem dubitandi patet ex dictis responsio , hoc est , jam in promptu esse Missam , quando adest Sacerdos ipse , qui celebrare potest.

15 Sed est privilegium celebrare : nemo autem tenetur suo privilegio uti . Respondeo negando , id privilegium esse ; est enim quasi naturalis proprietas Sacerdotis , qui ad hunc finem ordinatur , nempe ut celebret.

16 Sed sunt non pauci , qui mallent audire Missas quatuor , quam unam facere . Respondeo , hoc provenire ex eorum vitio , quod proinde ipsos excusare non debet ; secus , si ea difficultas proficisceretur ex notabili dolore , in stando , vel legendo , vel in scrupulis irremediabilibus . Hactenus ex dicto Auctore.

Quando celebrans submissa voce celebrat , an a fidelibus satisfiat Præcepto ?

17 INquires quarto in hunc modum : Sacerdos proxime præcedenti die Dominico , adeo submissa voce celebravit , ut ne verbum quidem Missę omnes , qui interfuimus , audivimus , satisfecimusne pręcepto ?

18 Resp. tibi , & circumstantibus favet his verbis Beja Lusitanus *in responsis casuum Bononiensium editis anno 1589. fol. 97. In nostra religiosissima Lusitania* (inquit) *ut devotioni , & contemplationi sacrificantium consulatur , in more est positum , submissa adeo voce privatas Missas dicere , ut nonnisi a se solo sacrificans audiatur , & ab eo , qui Missæ inservit , quoad ultima verba , quibus est respondendum , & tamen quicumque astant , & sacrificio sunt præsentes , legem de audienda Missa in die festo se adimplevisse putant , licet nihil omnino audiant , vel percipiant , dummodo actu humano erecti , genuflexi , adorantes ibi adsint , & cætera faciant , quæ ab aliis fieri in diversis particulis Missæ solent ; nec ab ullo e Catholicis Episcopis , & doctissimis Confessoribus est ulli injectus scrupulus , quod præceptum de audienda Missa sint transgressi ii , qui voces Sacerdotum Sacra facientium non perceperint.*

19 Hęc Beja , cum quo absolute sentio , quoad fideles ejusmodi Sacro interessentes . At vero quod attinet ad Sacerdotes tam submisse celebrantes , nulla urgente necessitate , sed solum , ut suę devotioni serviant , nec laudare , nec approbare possum ; & ratio est , quia sic Sacerdotes Lusitani rubricas Missalis non observant , quę rubricę alia submissa voce , alia voce elata , recitanda disponunt , pręterquamquod fraudantur fideles de spirituali fructu , qui enasci solet ex auditione Orationum , Evangeliorum , Epistolarum , Symboli fidei , & similium . Adde tertio , Missam , licet privatim celebratam , esse per se ministerium publicum , ut alibi explicuimus : quare , ut rite peragatur , non est ad solam privatam Sacerdotis devotionem restringenda.

20 Porro juvat opponere Bejæ Lusitano Hispanum Navarrum , de quo Navarro , Sa *v. Missa n. 50.* sic habet : *Navarrus peccare* , ait , Sacerdotem *Missam ita submisse celebrantem , ut circumstantes non possint audire* . Vides ergo ingeniorum diversitatem ; Beja de devotione illud idem prędicat , quod Navarrus de peccato condemnat ; non tamen puto , quod possit condemnare de mortali , cum non appareat manifestum caput , unde tanta peccati gravitas colligatur , & prudenter S. Thom. *in quodlib. 9. q. 7. a. 15.* sic monet : *Periculose determinatur , aliquid esse peccatum mortale , nisi expressa veritas habeatur.*

21 Quæret ex hac occasione aliquis , quid dicendum , contra de eo , qui secretas Missæ orationes alta , seu elata voce profert ?

Resp. huic quæstioni , si sermo sit de verbis consecrationis Gobat *in Alphabeto sacrificantium* sic satisfacit : *Qui vocem adeo intendunt , ut minister sacra verba Consecrationis audire queat , excusandi sunt , quia non adest præceptum grave de secreta Consecratione : gravis vero venialis damno , quando quis ad sex , vel octo passus vocem consecrationis intrudit : mortalis vero , qui ad quadraginta audiri consuevisset.* Hæc ille , sed profecto hoc de mortali nimis rigide dictum esse videtur (excepto notabili scandalo , vel contemptu , vel animo inducendi novum ritum) idque propter eamdem rationem , quam modo innuimus ex S. Thoma.

22 Si vero sermo sit de aliis orationibus , quas secrete dicendas disponunt rubricæ : respondet Quartus *in rubr. Missalis parte 1. tit. 16. dub. 1.* se putare , *peccare mortaliter eum , qui alta voce legit totum Canonem , vel partem ejus notabilem , vel notabilem partem aliam precum , quæ secreto recitari debet , si id fiat , vel animo inducendi novum ritum , vel cum scandalo aliorum* . Hæc ille ; & quidem recte , si notes tamen hanc ultimam conditionem (*si id fiat &c.*) quod nos etiam in simili advertimus modo n. præcedente.

Quando Antecessores Civitatis voverunt celebrare diem festum , an Successores teneantur interesse Sacro illo die ?

23 INquires quinto . An Successores , & posteri obligentur ad festa , quæ voverunt eorum majores , & sic an obligentur tunc interesse Sacro ? Ratio dubitandi est , quia nemo potest suo voto alium a se ligare , alioqui tenereris fieri Religiosus , si tui Parentes Religioni te devovissent.

24 Resp. Certum communiter putatur a Doctoribus , quod obligentur : Ratio est , vel quia primo , ex justitia legali , seu ex observantia erga Antecessores tenentur Posteri rata habere , & confirmare ejusmodi vota pro publico emissa , & non inducentia valde magnum onus , ut notat Bonacina *de voto p. 1. n. 20.* & Filliucius *tract. 26. n. 162.* Vel secundo , quia Episcopus , vota illa approbando , mandavit ea servari a Posteris ; ut tenet Suarez *l. 4. de voto cap. 10.* & Layman *lib. 4. tr. 5. c. 10. n. 9.* lege etiam Thom. Sanch. *l. 4. sum. c. 15. n. 16.* Addit Navar. *in Manuali cap. 12. n. 8.* hanc obligationem oriri ex vi contractus , & promissionis transeuntis in Successorem universalem : quam tamen rationem difficulter se credere , dicit Gobat *in Alphabeto audituris Sacra n. 86. vel 3.* ut habet Pasq. *in observationibus supra Lauretum n. 22.* quia voti obligatio afficit quidem regulariter tantum expresse voventes ; sed aliquando etiam voventes tacite , quatenus voluntas Successorum censetur moraliter inesse in voluntate Successorum voventium.

Quisnam legitime dies festos instituit sub obligatione audiendi Sacrum ?

25 INquires sexto . Quisnam indicere valet festos dies , in quibus nos interesse Sacro teneamur ?

26 Resp. Dies indicere festivos pro universali Ecclesia in honorem Dei , & Sanctorum (utique Canonizatorum , vel etiam Beatificatorum) pertinet ad Romanum Pontificem summum : pro Diœcesi , vel Oppido ad Episcopum , modo mox explicando *n. 28.* Eamdem vim habet legitima consuetudo , sive universalis pro tota Ecclesia , sive peculiaris pro Diœcesi , vel Oppido ; legitima , inquam , quia ex se consuetudo sola , orta duntaxat ex populi observatione , ejusmodi vim non habet , nisi quando saltem tacite Prælati consensum includeret , quo pacto jam esset legitima . Ratio est , quia id pertinet ad jurisdictionem spiritualem , quam nullam habet Populus , sed habent solum Prælati , quibus eam Christus Dominus communicavit . Id quod non ita se habet in jurisdictione temporali : hanc enim primitus residere in populo , ob hoc tamen Principibus sæcularibus communicatam esse ad meliorem gubernationem , docemus omnes.

27 Subinquires , si quando Princeps mandet observari aliqua festa , ut ob insignem victoriam , ob coronationem Regis , imo etiam ob reverentiam alicujus Sancti de Republica benemeriti (quæ non accedente Prælati jussione festa sæcularia , non vero sacra appellari rite possunt) estne obligatio tunc Missam audiendi , & consequenter a servilibus abstinendi ?

Resp. non esse obligationem in conscientia ex virtute religionis audiendi Missam , vel abstinendi a servilibus , solum enim tunc externa festivitas inducitur , & externa abstinentia a negotiis prohibetur . Interim tamen non nego , contra legem civilem peccari posse , & contra Principis obedientiam : sed hoc mortale vix , aut ne vix quidem de facto pertingere , alibi a nobis disputatum est.

28 Subinquires iterum . Episcopus (idem dic de Episcopalem jurisdictionem habentibus) sub qua conditione potest indicere dies festos sacros , in quibus sit abstinendum a servilibus , & sit audiendi Missam obligatio ? Quod ut scimus omnes , & advertit Castrop. *t. 3. disp. 2. p. 2. n. 5.* etiam Regulares observare tenentur.

29 Resp. sub ea conditione ex jure communi , ut id faciat accedente consensu Clerici , hoc est majoris partis capituli , & consensu populi , ut habetur *c. conquestus de feriis* . Puto nihilominus , in rigore Episcopum posse sine positivo consensu populi , quem satis est non con-

contradicere; sed cum consensu tamen prædicti Cleri, consuetudine nimirum sic legitime introducta.

30 Monet autem Urbanus VIII. *In Bulla edita anno 1642.* (sed non jubet, nec potestatem tollit) ut patet, ne scilicet fideles multorum festorum frequentia aggraventur, hanc potestatem Episcopi exerceant. Quod vero Urbanus solum moneat Episcopos, & potestatem nequaquam tollat, ipsemet Bullæ tenor manifeste declarat, in qua hujusmodi adsunt verba.

Ne autem dies festos a locorum Ordinariis nimia aliquorum facilitate, aut Populorum importunitate, deinceps iterum multiplicari contingat, eosdem Ordinarios in Domino monemus, ut ad Ecclesiasticam ubique servandam æqualitatem de cætero perpetuis futuris temporibus ab indictione sub præcepto novorum festorum studeant abstinere.

Hactenus Pontifex, ubi nota illud (*monemus.*)

Qua Hora audiendum est Sacrum?

31 PErtinet ad circumstantiam *quando*, hora assistendi ad Missam, quare merito inquires septimo: quid sit sentiendum de ejusmodi hora?

32 Resp. Quacumque hora Sacerdotes celebrant, obligantur Fideles uni Missæ die festivo præsentes adesse. Rite autem celebrant ab Aurora usque ad meridiem; & ex Privilegio a Pontifice aliquibus concesso, etiam una hora ante Auroram, & una item circiter hora post meridiem, quorum privilegiorum explicationem satis erit videre apud Delugo *de Euch. disp.* 20. *sect.* 1. aliosque.

Quod si unica duntaxat, vel paucæ Missæ aliquo in Oppido celebrentur, quacumque hora audienda est illa, quæ celebrabitur; unde si mane diluculo dicetur illa Missa, mane est audienda; si vero dicetur in meridie; tunc audienda erit, quando nulla rationabilis non audiendi causa subsit.

33 Dixi (*unica Missa*) nemo enim obligatur ad plures; nam propterea in rigore die Natalis Domini, unam Missam audiendo præcepto satisfit sufficienter: sicuti etiam Sacerdos non obligatur eo die plures Missas celebrare, cum semel celebrando suum munus satis adimpleat. Lege Pasqual. de Missa *q.* 1252.

An aliquando ante mediam noctem?

34 INquires octavo in hunc modum. Potest contingere, ut audiat quis Missam ante mediam festi sequentis noctem, hic ergo satisfacitne præcepto?

Casus quotannis occurrit in nocte Natalis Domini, in illo primo Sacro, quod celebrat Cardinalis in Sacello Pontificio coram Pontifice; nam hæc prima Missa solet tota absolvi ante mediam noctem, ut late habet Delugo *de Euch. disp.* 15. *n.* 55. quantum igitur facit ad nos, inquires, An tunc fideles audiendo illam Missam, satisfaciant præcepto audiendi Sacrum in die festivo Natalis Domini?

35 Resp. satisfacere. Ratio est, quia ex mente Ecclesiæ, seu pontificis illa Missa pertinet ad diem festum Natalis, unde etiamsi nulla alia adesset ratio, certe subesse concessionem Pontificis dicendum erit; neque enim præsumendum est, ipsum velle, ut duas Missas tunc ꝑ fideles ex obligatione audiant, qui tam devotos, & sollicitos in audienda illa prima Missa se præbuerunt. Imo addo, si in aliqua Provincia usus antiquus similis vigeret, quo media nox præveniretur, idem sentiendum esse, nimirum consuetudinem illam esse servandam, & consequenter per illam anticipatam Missam Ecclesiæ præceptum adimpleri.

36 Sed ecce hinc datur occasio, aliam dubitationem resolvendi, quam sic propono. Ego nudiustertius volens de æstate iter longum facere, surrexi e lecto, Sacerdotemque oravi ut (quia erat dies Dominicus) celebraret, me, meisque comitibus præsentibus. Annuit Sacerdos, Missamque celebravit, qua peracta, clare cognovimus, eam fuisse ante mediam noctem celebratam, satisfeci ne ego, & comites, & Sacerdos Ecclesiastico præcepto?

37 Resp. satisfecisse, nec opus auditione alterius Sacri, quamvis in promptu nobis fuisset; si, ut refertur, illa auditio prior bona fide habita est. Ad id dicendum, me movet benigna Matris Ecclesiæ pietas; non enim mihi persuadere possum, quod huic bona fide operanti, illa imponat obligationem interessendi alteri Sacro: *bona fide* dico, nam, si mala, nemo liberare, ut ex se constat, ab iterata auditione posset.

Confirmatur allata responsio; nam si ego ex voto obligarer largiri decem v. g. aureos Ecclesiæ S. Francisci, & per inculpatum errorem, eos largitus essem Ecclesiæ S. Petri, non puto, Deum esse adeo rigorosum exactorem, ut velit me alios decem aureos Ecclesiæ S. Francisci conferre: idem certe non esset, si ego ex justitia deberem dare dictos aureos decem Titio, & darem, quamvis bona fide, Cajo; quia in hoc casu remanet in Titio jus justitiæ contra me pro decem aureis sibi debitis, quod jus, ut docemus omnes, est valde rigorosum; at in præcepto de audienda Missa, vel in voto non intercedit jus justitiæ, sed debitum ex virtute obedientiæ, vel religionis, quæ tanti rigoris non sunt, & cum tunc creditor sit benignissimus, ipse non præsumitur extorquere velle iteratam solutionem.

38 Quæres. Sacerdos ille, qui ante mediam noctem, atque adeo non in die Dominico, sed Sabbato Missam illam præproperam celebravit, poteritne legitime iterum celebrare inhærendo alicui opinioni, quæ putaret, ipsum, quia vere hoc die Dominico non celebravit, jus habere ad celebrandum?

Resp. Cum hæc dubitatio hujus loci non sit, alibi, hoc est, in proprio tractatu de Missa determinabitur: nunc autem tempus est quiescendi, & finem hujus anni laboribus imponendi. Valete.

TRACTATUS SECUNDUS.

DE SECUNDO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,

HOC EST

DE SUSCIPIENDO POENITENTIÆ SACRAMENTO.

IN duas partes dividitur hæc Tractatio. Altera explicat ea, quæ pertinent ad pœnitentem, idque fiet a cap. 2. usque ad caput 24. prius enim in cap. primo aliqua pertinentia ad materiam, & formam hujus Sacramenti præmittere oportebit. Altera explicat ea, quæ pertinent ad Confessarium, id quod fiet a cap. 24. ad finem usque, quo pacto declaratæ satis superque erunt quatuor Partes hujus Sacramenti, nimirum Contritio cordis, Oris confessio, Absolutio, & Satisfactio. Nostris conatibus prospere aspiret Deus.

CAPUT PRIMUM.

Præmittuntur quædam circa materiam, & formam, hujus Sacramenti:

1 CUm omnia Sacramenta constent materia, & forma, præstat hoc initio harum cognitionem de Sacramento pœnitentiæ breviter afferre.

Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

2 DIco primo, materiam remotam esse peccata ex S. Thoma *3. p. q.* 84. Non est autem sensus, quasi peccata sint materia ex qua, sed materia, circa quam Sacramentum Pœnitentiæ versatur. Nomine autem peccatorum non intelligimus peccatum originale, quod cum non sit nostra voluntate contractum; de eo pœnitentiam habere non possumus. Quod si S. Augustinus libro de vera, & falsa pœnitentia *cap.* 8. ait, nos per totam vitam hujus originalis peccati pœnitentiam agere, sumit nomen pœnitentiæ satis ample, & sensus est (ut habet S. Thom. *in 4. dist.* 16. *q.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 2.) Nos per totam vitam dolere, quod in peccato simus concepti, & nati filii iræ, & quod per totam vitam ob causam originalis peccati innumera mala patiamur.

Nec etiam intelligimus peccata actualia ante Baptismum commissa, ut non intelligit Trid. *sess.* 15. *a cap.* 1. Ratio autem est, quia hæc admissa sunt ab iis, qui extra Ecclesiam sunt, quare Ecclesiæ judicio non subduntur; erunt ergo materia Sacramenti Pœnitentiæ peccata commissa post Baptismum.

3 Quæres, peccatum, quod forte committit quis in ipso Baptismo, ut si quis adultus accedat ad illum sine ullo dolore de peccatis actualibus antea commissis, vel cum voluntate admittendi aliquod peccatum mortale, quo pacto is dicitur a Theologis accedere ad Baptismum cum fictione, tale, inquam, peccatum estne materia Sacramenti Pœnitentiæ?

4 Resp. esse materiam hujus Sacramenti, atque adeo oportere, illud ad Confessionem deferre. Ratio est, quia hujusmodi peccatum completur ex eo, quod suscipitur Baptismus sine dolore, vel cum animo peccandi: Ergo prius intelligitur susceptus Baptismus, & deinde completum peccatum fictionis: ergo erit peccatum commissum post Baptismum, atque adeo materia necessaria confessionis; & practice quidem hoc certo tenendum est, quia practice, ut notat Delugo *de Pœnit. disp.* 26. *n.* 2. nemo scire potest suum peccatum durasse solum toto tempore antecedenti, & non fuisse continuatum per Baptismum. Legantur Suarez, & Vasquez citati ab eodem Delugo ibidem.

5 Dico secundo, peccata venialia esse quidem materiam idoneam, & sufficientem hujus Sacramenti, non tamen necessariam, cum ea aliis etiam modis remitti possint ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 5.

6 Eodem modo peccata, a quibus semel quis legitime est absolutus, sunt materia sufficiens, non autem necessaria. Suarez *disp.* 18. *de Pœnit. sect.* 1. aliique passim: quod si dicas, formam hujus Sacramenti, quam mox afferemus, in hoc casu fore falsam, cum non inveniat peccata, a quibus Pœnitens per illam absolvatur, quandoquidem ab illis jam fuit in alia confessione absolutus? Resp. nequaquam fore falsam, siquidem sensus formæ est: *Confero tibi per absolutionem gratiam Sacramentalem*, quæ ordinatur ex se, & vi sua (si ab indispositione subjecti non impediatur) ad peccata remittenda, & consequenter, qua peccata omnia delerentur, si ea haberes.

7 Dico tertio, materiam proximam hujus Sacramenti non esse solam oris Confessionem, ut Durandus, & Gabriel dixerunt; sed esse tres actus pœnitentis, hoc est, actum contritionis, seu doloris, actum Confessionis, actum satisfactionis: Suarez *loc. cit. sect.* 3. cum S. Thom. aliisque; & actus quidem doloris fit sensibilis (ut requiritur ab omni Sacramento) per ipsam oris Confessionem; satisfactio autem est pars, non quidem essentialis, sed integralis, verum hæc latius Theologi, & videri potest Bellarminus *lib.* 7. *de pœnit. cap.* 12. aliique.

Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

8 EST absolutio, quæ ex communi Ecclesiæ consuetudine sic usurpatur.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat. Et ego auctoritate ipsius mihi licet indigne commissa, absolvo te, in primis ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges: deinde ego te absolvo a peccatis tuis in NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI Amen.

Passio Domini Nostri Jesu Christi, & merita Beatissimæ Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Aliqui etiam præmittunt illam precationem, *Misereatur tui, omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen.*

Sicu-

Sicuti alii omittunt illa verba (*mihi licet indigne commissa*) illud item verbum (*suspensionis*) apponi non debet, quando absolvitur Laicus, de qua re vide Cajetanum *v. absolvo*.

9 Notat autem Sa *v. Absolutio n. 1.* in brevibus Confessionibus, ut illorum, qui sæpe confitentur, satis esse dicere solum, *ego te absolvo a peccatis tuis in NOMINE PATRIS, ET FILII ET SPIRITUS SANCTI. Amen.*

Idem esto in necessitate urgente, mortis periculo, imo etiam in longioribus, quando multi adsunt pœnitentes, quo scilicet ea brevitate longius tempus suppetat Confessionem appetentibus.

10 Hæc est communis praxis. Verum si inquiramus, quænam verba sunt omnino necessaria ad essentiam absolutionis? Dico esse hæc, *absolvo te*, ita Valentia, Suarez, Navarrus, aliique suis in locis, & favet Concilium Florentinum in decreto Eugenii, & Tridentinum *sess. 14. cap. 3.* quatenus dicunt formam esse hanc: *ego te absolvo*, & ratio est, quia hæc duo verba satis significant id, quod per hoc Sacramentum efficitur. Nam sicuti particula (*ego*) sufficienter includitur, seu explicatur in verbo, *Absolvo*, quod est primæ personæ: sic particula (*a peccatis*) in eodem verbo includitur, & explicatur, absolvi enim dicitur, quod est vinculis ligatum, quæ vincula, quod sint peccata, satis determinate explicantur ex eo, quod peccata pœnitens sit confessus.

11 Duo hic nota; Alterum, dum prædicta Concilia dicunt, formam hujus Sacramenti esse, *ego te absolvo*, non ideo id dicunt, quia illud (*ego*) sit de essentia, expresse prolatum: sed quia voluerunt illud exprimere, quod in usu Ecclesiæ Latinæ usurpatur.

12 Alterum, invocatio Sanctissimæ Trinitatis, licet in Sacramento Baptismi, & Confirmationis pertineat ad eorum substantiam, non tamen pertinet in Sacramento hoc Pœnitentiæ: Ratio est ipsa Christi Domini institutio; Et merito quia in Baptismo fit professio fidei, & in Confirmatione datur robur ad eamdem fidem publice confitendam: quare congruum fuit, ut in illarum collatione fieret mentio præcipui mysterii fidei, quæ congruentia non apparet in Sacramento Pœnitentiæ. Imo cum hoc Sacramentum sit institutum ad modum judicii, & prolationis sententiæ, in quibus non solet apponi ejusmodi invocatio: merito in illo non apponitur, nisi ex congruitate. Peccaret tamen venialiter, qui extra necessitatem invocationem prædictam omitteret, quia ageret contra usum communem Ecclesiæ, quamvis non in re gravi.

13 Addamus & alia duo: Primum, in casu necessitatis, qualis esset v. g. in naufragio, quando plures peterent absolutionem, & ob temporis angustiam non possent absolvi separatim, absolvi, sic poterunt. *Ego vos absolvo: &c.*

14 Secundum, non est necesse proferre illud (*ab omnibus*) quia jam unum mortale non absolvitur sine alio, saltem indirecte remisso: & Rituale Romanum in forma absolutionis hanc vocem non habet, ut nec Tridentinum modo allatum.

15 Ab his, quæ hactenus dicta sunt, dissentiunt nonnulli; quæ dissensio, cum sit Theologica, videatur apud Delugo *disp. 13. de pœn. n. 60. & deinceps.*

Mutare verba absolutionis.

16 Dubitabis primo: An valeat absolutio, si fiat mutatio in verbis? Rursus, an ea mutare liceat?

Resp. ad primum, si remaneat idem sensus, sane valebit, ut si Sacerdos dicat:

Absolutionis Sacramentum tibi confero, vel dono: condono tibi peccata tua: absolvo Excellentiam vestram, vel Dominationem tuam, &c. Relaxo, libero te a peccatis tuis: Remitto tibi peccata tua.

Notat autem hic Suarez, & Valentia melius dici (*absolvo te*) quam (*remitto tibi*) quia in verbo, *absolvo*, magis explicite actus judicii significatur.

Præterea si detur absolutio sub imperativo modo, vel indicativo passivo valebit etiam absolutio: si Sacerdos dicat:

Absolvere, penultima correpta: *absolvaris: absolutus esto, Remittuntur a me tibi peccata tua.* Ita Delugo *de Pœn. l. c.*

17 Denique Sotus *in 3. dist. 54.* ait, valere absolutionem, si Sacerdos proferat aliquo modo ex sequentibus, cum tamen non valere dicat Sotus *in 4. dist. eadem q. 1.*

Jubeo, te absolvi: Placet mihi, te absolvi: mando, præcipio, volo te absolvi. Profecto saltem dubiæ erunt ejusmodi formulæ.

18 Contra vero, absolutio certo non valebit, si detur sub verbis optativi modi, vel sub verbis deprecatoriis, *sic*:

Utinam absolvat te Deus a peccatis tuis: Absolutionem peccatorum tribuat tibi Deus: Oro Deum, ut te absolvat.

S. Thomas *opusc. 22. c. 1. ar. 2.* ait contrariam opinionem esse præsumptuosam, & errori proximam; Et merito: quia *Joan. 20.* Christus dat Sacerdotibus absolute potestatem absolvendi, dicens: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; instituit enim hoc Sacramentum per modum judicii, in quo sententia non fertur deprecando: non sic Sacramentum Extremæ Unctionis, quia hoc institutum est sub verbis deprecatoriis. *Jacobi 5.* ubi dicitur, *inducant Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, &c.*

19 Jam vero, quoad licitum usum dico, semper graviter peccari, si ita mutetur forma, ut invalidum reddatur Sacramentum, vel reddatur dubium, quia tunc peccatur contra reverentiam Sacramenti illud irritum reddendo, & contra pœnitentem, de gratia Sacramenti illum defraudando. Quando autem ita mutatur, ut non reddatur invalidum, peccabitur ex eo capite, quia receditur ab usu, & praxi Ecclesiæ in re gravi: nisi forte tam modica esset mutatio, ut parum pro nihilo reputaretur, veluti esset omittere illud (*ego*)

Absolvere sub conditione.

20 Dubitabis secundo. An absolutio possit sub conditione conferri? Resp. & dico primo. Absolutionem datam sub quacumque conditione in futurum pendente, non valere: ut si Sacerdos dicat: *absolvo te, si sacram imaginem Drepanitanæ Virginis inviseris, vel si furto aliena restitueris, vel si tuus superior ratam habuerit hanc absolutionem*, ita Cajetanus *v. absolvo*, & passim Theologi. Ratio est, quia Sacramenta non differunt effectus suos in futurum, sed statim illos conferunt: siquidem ex institutione Christi, statim ac Sacramentum existit, Gratiam parit, ut latius explicant Theologi; multo magis id dicendum est in Sacramento Pœnitentiæ, in quo semper esset periculum illud frustrandi, si adveniente conditione, Pœnitens inveniretur indispositus ad Gratiam consequendam.

21 Dico secundo, valere absolutionem datam sub conditione de re præsenti, vel de re præterita, quæ supponatur jam antea præextitisse; ut si Sacerdos dicat: *Absolvo te, si tuorum peccatorum dolorem habes, vel habuisti: si animum habes restituendi, vel restituisti*, imo etiam si per magnam imprudentiam dicat: *Ego te absolvo, si hoc mane ortus est sol.* Ratio est, quia sic certum efficitur Sacramentum; verum valde notandum est, Sacerdotem nunquam debere sic absolvere: sed prius interroget Pœnitentem, an dolorem habuerit, vel habeat? An restituere velit? &c. Postea absolute absolvat: sic enim requirit forma Judicii, ad cujus normam institutum est hoc Sacramentum, Cajetanus *ib.*

22 Dico tertio, licet conferri absolutionem sub conditione in sequentibus casibus.

Primo. Quando Sacerdos dubitat, an is, cujus Confessionem audit, sit rationis compos, ut si audiat Confessionem pueri, vel semifatui: potest enim tunc dicere: *te absolvo, &c. si usum rationis habet*, ita Medina *de Instruct. Sacerdotum l. 2. c. 12.* ubi notat hujusmodi conditiones melius esse mente adjicere, quam voce proferre.

23 Secundo, licita etiam erit absolutio, quando, omnibus expensis, dubitat Sacerdos, an sint peccata ea, quæ pœnitens confessus est; potest enim dicere *absolvo te &c. si ea, quæ audivi, sunt peccata*. Medina *ib.*

Hic siste, lector, & habe hujus rei distinctiorem notitiam: Doctores nonnulli cum Suar. *d. 28. de pœn. sect. 1. n. 13.* advertunt, si quis ad Confessionem affert sola peccata dubia, debere eum moneri, ut addat aliquod peccatum certum alias confessum, ut nimirum certa conferatur absolutio: quod si certum inveniri nequeat, tunc absolvi poterit sub conditione modo dicto; si tamen prudenter judicet Confessarius, ita consuli saluti Pœnitentis.

Universalius autem, & expeditius sic habet Merolla *tom. 1. d. 3. n. 359. Quamvis optimum consilium sit, ut confitens materiam dubiam, adjungat aliquod certum, alias confessum; tamen consilium id est, non videtur præceptum: quia præcepta non sunt facile multiplicanda sine cogente fundamento; nullibi enim tale præceptum invenitur impositum, neque injuria fit Sacramento, quia vere non exponitur periculo irritationis: non enim forma absolutionis tunc cadit supra materiam non sufficientem, sed tantum conditionaliter, si adest materia; conditio autem nihil ponit in esse. Adde, quod teneretur quis pluries idem peccatum confiteri, quod nullo jure probatur.* Hæc Merolla.

24 Tertio; licita etiam erit absolutio sub conditione, quando Confessor audivit jam Confessionem, & dubitat propter aliquam animi v. g. distractionem, an absolutionem contulerit Pœnitenti. Tunc enim potest dicere: *ego absolvo te, &c.* mente intelligendo, *si te prius non absolvi*. Cajetanus *l. c.*

25 Quarto; licita etiam erit absolutio sub conditione, in mente, ut dictum est, retenta in casu proxime morituri, qui sit ratione destituturus, nempe sic dicendo: *Ego te absolvo, &c. si es bene dispositus.*

Id quod distinctius explicabimus infra cum de Communione *c. 7. n. 20. & c. 16. n. 13.*

Forma absolutionis ab excommunicatione.

26 Dubitabis tertio per hanc occasionem, quibusnam verbis conferenda sit excommunicationis absolutio pro foro conscientiæ, quam scimus semper necessario dandam esse ante absolutionem a peccatis? ut habes apud Suarium *de censuris disp. 10. sect. 3. n. 10.*

Resp. Absolutio a peccatis, quia est pars Sacramenti, non potest mutari ab ea, quam nuper attulimus, cum sit instituta a Christo Domino: absolutio autem ab excommunicatione, & cæteris censuris (quia non sunt peccata, sed pœnæ peccatis impositæ) potest conferri quibuscumque verbis, per quæ absolvens explicet, se velle tollere excommunicationem.

27 Consueta tamen forma pro foro conscientiæ (nam pro foro externo, lege Bonacinam *disp. 1. de cens. qu. 3. p. ult.*) est hujusmodi.

Ego te absolvo a vinculo excommunicationis, quam propter hanc, vel illam causam, v. g. ob percussionem Clerici incurristi, et que restituo Sacramentis Ecclesiæ, & communicationi fidelium; deinde te absolvo a peccatis, &c.

Hæc tamen expressio causæ certe omnino necessaria non est, quare in rigore satis erit dicere: *Ego te absolvo ab excommunicatione, quam incurristi, seu quam habes, deinde te absolvo a peccatis &c.*

28 Notat item Avila *p. 2. c. 7. disp. 3. dub 3.* in foro Sacramenti Pœnitentiæ non esse regulariter omittendam formulam illam universalem, modo *n. 8.* dictam: *absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges* &c. non esse, inquam, omittendam, etiamsi Pœnitens nullam censuram fateatur a se contractam, fortasse enim Pœnitens laborat aliqua censura, cujus oblitus est, & cujus confessor habet potestatem absolvendi.

29 Propter imminentem mortem excommunicati, qui petit absolutionem excommunicationis cum debita dispositione; ut semper supponendum est, & cum satisfactione partis, si quæ sit necessaria, satis erit breviter dicere: *absolvo te a censuris & a peccatis in Nomine Patris &c.* Pro dicta satisfactione videri potest Delugo *disp. 16. de Pœn. a n. 625.*

30 Quid, si quis in dicto, vel simili casu solum sic proferat, *Absolvo te a peccatis tuis*, remanebitne Pœnitens absolutus ab excommunicatione, qua laborat?

31 Resp. Licet is peccaret graviter, si scienter (nam bona fides excusaret a peccato) sic proferret, intendendo prius absolvere a peccatis, & deinde ab excommunicatione: nam ligato excommunicationis vinculo conferretur peccatorum absolutio, quod graviter prohibetur, ut modo innuimus *n. 26.* quia Ecclesia repellit excommunicatum a participatione Sacramentorum; unde debet Confessarius prius curare, ut Pœnitens sit ab excommunicatione liber, & deinde absolutionem peccatorum impertiri; tamen valide, in probabilissima opinione, & excommunicationem, & peccata absolveret (posito quod potestate absolvendi ab utrisque polleat) illud enim *absolvo* potest significare absolutionem tum a peccatis, tum a pœnis propter peccata contractis, semper nihilominus tutior est exprimere sic expresse, *absolvo te ab excommunicatione* (intellige, quam absolvere potes) *& a peccatis tuis &c.* lege Suar. *de Censur. disp. citata sect. 2.* & Dianam *p. 3. tr. 9. res. 31.*

CAPUT II.

De iis, quæ pertinent ad Pœnitentem.

De iis, quæ ad eumdem pertinent ante Confessionem.

Examen.

1 ACcessurus ad Sacramentum Pœnitentiæ, se prius præparare debet fidelis per examen conscientiæ, quo in amaritudine animi, omnia sua peccata, quæ Confessori propalare debet, recognoscat. Quale autem hoc esse oporteat, habes ex Delugo *disp. 16. de pœn. n. 589.*

Pœnitens obligatur tantum ad examen humanum, non vero ad exactissimum; hoc est, obligatur ad tale, quo Sacramentum hoc non reddatur nimis grave, & onerosum, nec est bona consequentia; si plus hic se examinaret, plus inveniret; Ergo ad hoc obligatur: non est, inquam, bona consequentia, quia non est attendendum ad exactam, & integram confessionem peccatorum, sed etiam permaxime, ne Sacramentum ex hoc capite reddatur nimis onerosum, & grave. Hæc ille.

2 Et paulo post loquens, qua ratione Confessarius debeat Pœnitentem interrogare de peccatis, hæc habet in summa: *Circa hujusmodi examen, humanasque interrogationes non potest dari una, & eadem regula pro omnibus; pendet enim ex capacitate, & dispositione corporali, aliisque circumstantiis: quare pauciores, & crassiores interrogationes debent fieri homini inculto, & barbaro, quales sunt Indi Occidentales, quam alteri Europæo; levius item examinandus est Rusticus, vel qui graviter ægrotat, vel qui plura habet peccata, vel qui confessionem multorum annorum facit, quam homo civilis, vel homo sanus, aut qui pauciora habet peccata, vel qui singulis, aut alteriis hebdomadis confessionem facit; Et ratio est, quia secus redderetur confessio onerosa, & nimis gravis pro dictis prioribus pœnitentibus, quæ talis non redderetur pro posterioribus: & hæc est ratio, cur a Meretrice, & Concubinario, & similibus minus exacte, & distincte petamus numerum peccatorum, quam si per mensem, vel per hebdomadam solam v. g. in eo peccato fuisset (de qua tamen re clarius dicemus infra cap. 14. a n. 30.) quia nimiam diligentia, quæ pro peccatis unius hebdomadæ distincte confitendis sufficeret, ea, si pro longo tempore examinando adhiberetur, difficultatem talem, & molestiam ingereret, quæ redderet onerosam nimis confessionem*, Hæc ex Delugo.

3 Illud denique bene habent DD. quia obligatio ad examen est humana, & moralis: ideo illud examen peccatorum est necessarium, & sufficiens, quod faceret quis in aliquo negotio suo gravi, v. g. quod faceret diligens operarius in rebus suis expediendis, & componendis: quale homines adhibent ad evitandos morbos corporales, nempe prudens, & non nimium; de hoc recurret iterum sermo *c. 26. n. 7. & 8.*

4 Quæres, obligaturne Pœnitens, ut peccatorum suorum memoriam retineat, illa sibi scripto annotare?

Resp. Certe id laudabile est, ne ex inadvertentia taceatur aliquod peccatum; tamen neminem ad id obligari, puto cum Dicastillo, *de pœn. disp. 5. dub. 12. n. 244.* Ratio est, tum quia scriptura est ex se patens, tum quia sicuti non est peccatum omittere confiteri aliquod propter oblivionem; ita neque est peccatum impedire omissionem obliviosam, lege Suarium *d. 27. de pœn. sect. 3.* & Sotum *in 4. dist. 16. q. 1. art. 4.* Qui Sotus addit, non esse suadendum, peccata scribere, sed ab hoc Soti dicto multi merito dissentiunt; fatentur tamen, quamvis sit laudabile, peccata scribere, per hoc nihilominus non esse dandam occasionem scrupulis. Nam nimia diligentia (ait Dicastillo *de pœn. c. 17. n. 39.*) in perscrutando numero peccatorum est peccatum veniale, quia in omni virtute morali peccatur, non solum per defectum, sed etiam per excessum. Hæc ille.

Quare, sit necne consulendum peccata scribere, magna opus est discretione; nam aliquando ea scribere, occasio est alicui fovendi scrupulos, & huic non est id consilii dandum, sed aliquando pro eo, qui facile si persuadet, non omnia peccata se patefecisse, est aptum remedium ea scribere, ut scilicet ex adnotatis deinde noscat, se jam illa fuisse confessum.

Cordis dolor.

5 QUamvis doloris actus necessarius pro Sacramento Pœnitentiæ elici possit in ipsa Confessione, sed necessario, ut mox dicemus, ante absolutionem: tamen quia solet cum majori securitate elici antea, ideo de illo hic, quasi in suo loco agendum est.

Præmittitur, quid sit Contritio, quid sit Attritio?

6 COntritio est animi dolor, seu detestatio de peccato contra Deum commisso, idque propter Deum ipsum, cum proposito non amplius peccandi; Contritio igitur formaliter dicit odium, & detestationem peccati, ex qua oritur tristitia, & dolor, sicut ex amore, quando objectum est præsens nascitur gaudium: tunc autem vere quis detestatur peccatum, quando actu quocumque sive intenso, sive remisso, quodlibet potius malum eligeret, quam peccatum; quod alii dicunt, tunc vere hominem detestari peccatum, quando dolet de eo magis appretiative, quam de alio quocumque malo, non vero quasi necesse sit magis sensibiliter; nam homo magis sensibiliter dolet de amissione pecuniæ, & tamen quia appretiat magis filium v. g. vel gratiam Dei, quam pecuniam, dicitur amare magis filium, vel Deum, quam pecuniam.

7 *Attritio autem est dolor, & detestatio de peccato contra Dei voluntatem commisso cum prædicto proposito, idque vel primo propter metum Gehennæ, vel secundo propter amissionem Gloriæ, vel tertio propter peccati turpitudinem*: unde colligis, Contritionem oriri ex amore Dei super omnia, & ex timore filiali: Attritionem ex timore servili.

Præter prædicta tria Attritionis motiva, est etiam quartum, idest, metus mali temporalis, sed diligenter est advertenda necessaria distinctio, si enim execraberis peccatum propter merum temporalis mali, v. g. carceris, infamiæ, ægritudinis, vel similium, & nihil addas præterea; non habebis dolorem sufficientem pro Sacramento, siquidem ejusmodi actus non excedit dolorem naturalem; sed si execraberis ob metum talium malorum, quæ propter peccata inflicta, vel infligenda sint a Deo, tunc enim vero sufficienti dolore eris instructus: quia illud (*a Deo*) ostendit te affici dolore supernaturali, quam supernaturalitatem supponunt, seu cognoscunt communiter Theologi, quando ejusmodi actus eliciuntur a fidelibus supernaturali habitu fidei per Baptismum exornatis.

8 Quæres: dictum propositum de non amplius peccando, debetne exprimi in Contritione, vel Attritione? An satis sit involvi implicite in ipsa detestatione?

9 Resp. multi Doctores requirunt, debere necessario exprimi: alii tamen cum Bonac. *de pœn. disp. 5. sect. 5. n. 8.* satis probabiliter ajunt, satis esse illud propositum, quod implicite involvitur in ipsa detestatione, seu displicentia: is enim, cui vere displicet peccatum, implicite intendit non amplius peccare; nemo enim vult facere illud, quod ipsi eidem displicet.

10 Illa tamen animadversio est hic pernecessaria: nam quando dolor est ex motivo turpitudinis peculiaris, quæ sit in aliquo peccato v. g. quæ est in peccato luxuriæ, non satis est propositum implicitum, quod includitur in illo dolore, sed in hoc casu addendum est propositum explicitum universale non amplius peccandi: ratio est, quia pro Confessione Sacramentali requiritur, ut fidelis proponat, se nolle deinceps ullum aliud peccatum admittere; at in dolore de peccato ex peculiari dicto motivo non includitur propositum non admittendi ullum aliud peccatum. Qui enim dolet, se peccasse ex motivo turpitudinis v. g. luxuriæ, non habet propositum non peccandi in alia actione, in qua talis turpitudo non invenitur v. g. in occisione sui inimici: tunc ergo vel addatur explicitum propositum non committendi alia ulla peccata, vel quod erit facilius, doleat ex motivo universali: quale est motivum ex ipsa offensa Dei, vel ex timore gehennæ, vel amoris gloriæ.

11 Si iterum quæras, an sicuti sufficit pro Confessione dolor solus, abstrahendo a proposito, quando motivum est universale, sic satis sit propositum non amplius peccandi, abstrahendo a dolore, seu quod idem est, sine explicito dolore?

Resp. non esse satis; ratio est manifesta, quia in proposito de futuro non includitur odium præteriti: posset enim quis sic dicere: *Nolo in futurum peccare, placet tamen mihi antea peccasse*: at in dolore vero id non accidit; qui enim vere dolet de aliquo præterito malo, implicite vult se cavere in futurum.

12 Denique notat hic recte Sylvest. *v. Confessio p. qu. 21.* te posse absolute, & sufficienter pro Confessione proponere, non peccaturum, quamvis timeas, vel etiam tibi certo persuadeas, te propter fragilitatem tuam iterum peccaturum. Ratio est, quia velle, & proponere est actus voluntatis: at existimare, te relapsurum, est actus intellectus.

Praxis actus Contritionis.

13 ACtus Contritionis est hinc apud Fagund. *præcepta Ecclesiæ 2. l. 2. c. 3. n. 15.*

De peccato, quia est Dei offensa, & injuria, supra id, quod me pænitere potest, pœnitet, & propono cum divina gratia, me amplius mortaliter non peccaturum.

Vel: *Pœnitet me intime de peccatis meis propter Deum, quem summe diligo, emendationemque propono in futurum.*

Suarez *d. 4. de pœn. sect. 2. n. 14.* sic format actum contritionis. *Pœnitet me intime de peccatis propter Deum, & de cætero emendationem propono in futurum.*

Idem *ib. disp. 3. sect. 11.* cum Theologis advertit, detestationem, quam Contritio dicit, debere esse supra omne malum non formaliter, seu explicite comparando peccatum cum malis, sed solum virtualiter, ex vi scilicet excellentissimi motivi, quod in casu nostro est bonitas Dei a nobis offensa: in hoc enim motivo includitur votum fugiendi peccatum supra omnia alia mala.

Gobat in Alphabeto communicantium *casu 15. n. 255.* sic habet.

Pœnitentes communiter bene sic dicant: Domine Deus, doleo de omnibus peccatis, quibus te offendi; vel doleo, quod te Deum summum bonum offenderim.

Praxis actus Attritionis.

ACtus Attritionis apud eumdem Fagund. *l. c.* hic est: *Pœnitet me de meis peccatis, quia propter illa Deus Beatitudine me privare potest, vel multis malis; sive temporalibus, sive æternis affligere: vel quia per illa coram Dei oculis anima mea deturpatur; & insuper propono emendationem in futurum.*

Vel: *Propter bona, quibus Deus me privare potest, vel mala, quibus me potest torquere, displicet mihi peccasse.*

14 Hic quæret aliquis, cur in aliqua ex prædictis formulis fiat mentio actus amoris, seu dilectionis Dei, in aliqua non item: quæret, inquam, an in actu Contritionis necessarius sit actus amoris Dei summe dilecti?

Resp. Quamvis perfectius sit addere actualem amorem, seu dilectionem Dei, tamen necessarius non est, cum sufficiat virtualis amoris actus inclusus in ipsa detestatione peccati. Probatur, quia dicente solum David (*Peccavi Domino*) quæ verba significant solum detestationem peccati, statim subditur (*Dominus quoque transtulit peccatum tuum*) ergo sufficit detestatio, in qua inest virtualiter charitas; tacitum enim, & expressum, sive virtuale, & formale parificantur, eo etiam magis, quia in Trid. *sess. 14. c. 4.* ubi de Contritione agitur, nulla fit mentio actus amoris.

Illud hic addo libenter, quod quamvis certo in hac vita nesciamus an veram Contritionem eliciamus: sic enim sciremus esse certo in gratia, contra illud Ecclesiastici (*nemo scit, odio, an amore dignus sit*) tamen de hoc aliquæ probabilitates dantur, inter quas illa est præcipua; si quis paratus sit realiter mori potius, quam peccare mortaliter, ut docet Sylvest. *v. Contritio n. 3.* Navar. *in Manuali c. 1. n. 6.* & Sa *v. Contritio n. 3.* aliique &c.

15 Ex dictis collige, recte Theologos apud Præpositum *de Pœn. dub. 3. n. 3.* notare, si quis doleat, se non dolere de peccatis, eum non esse sufficienter dispositum pro Confessione, quia pro hac requiritur dolor de peccatis, non vero dolor de carentia doloris: in timoratis tamen conscientiis non habentibus nullum actualem affectum ad peccatum, dolere, quod non doleant, vel optare se dolere, satis esse, notat Layman *l. 5. tr. 6. c. 4. n. 5.* ejusmodi enim animi motus est in his signum veri doloris.

16 Simili modo actus amoris Dei solus sine dolore, seu detestatione peccati, non est pro Confessione sufficiens, quia Concilium Tridentinum pro parte hujus Sacramenti requirit dolorem, seu detestationem; licet dictus amoris actus sit sufficiens ex probabilissima opinione ad justificandum peccatorem, extra Confessionem; non tamen intra illam propter rationem dictam, lege Suarium *disp. 5. de pœn. sect. 4. n. 5.* Quoniam vero fieri moraliter non potest actu amantem Deum, si suorum peccatorum recordetur, illa non detestari, ideo, si quis in suis Confessionibus actum dictum amoris duntaxat adhibuit, non debet esse sollicitus de validitate suarum Confessionum: quia practice judicandum est, habuisse etiam dolorem, ita Coninch. *disp. 2. n. 51. & seqq.*

His ita breviter explicatis, sunt tunc pro praxi quatuor dubitationes enodandæ.

Prima

Prima dubitatio: tempus eliciendi doloris actum.

17 CUm ego debeam hodie, vel cras, vel postridie v. g. Confessionem peragere, tripliciter dubito de tempore, quo illam elicere debeam. Primo, si dolorem hoc mane v. g. eliciam sine intentione, seu sine memoria confitendi; deinde mihi volenti confiteri eadem die satisne est dolor peractus, quamvis habitus non ex intentione confitendi? Secundo: an sit necesse, illum elicere, antequam incipiam peccata manifestare Confessario? An vero sufficiat, si peccatis manifestatis, doleam de illis ante absolutionem? Tertio: An dolor habitus heri, vel nudiustertius, vel etiam antea sufficiat?

18 Resp. ad primum: satis esse, ita Delugo *disp. 14. de pæn. sect. 4.* nam hæc duo, *quia volo confiteri, doleo, & quia dolui: volo confiteri*, æquivalentia sunt; vide tamen omnino, quæ in hanc rem dicam *n. 29.* necesse tamen est, ut in hoc secundo modo dolorem non retractaverim, de qua retractatione mox *a n. 21.*

19 Ad secundum respondeo, sufficere: ejusmodi enim confessio satis est, & denominatur dolorosa, sive ab actu doloris antecedente, sive ab immediate consequente, sed ante absolutionem: quæ, quia perficit hoc Sacramentum, debet cadere in confessionem dolorosam, tanquam in suam proximam materiam, & de facto cadit in utroque prædicto modo.

20 Ad tertium respondere sufficere non modo dolorem exhibitum, hac mane, vel heri, verum etiam ante duos, vel tres dies, dummodo adsint duæ conditiones.

Prima est, quod is dolor non fuerit a te retractatus, quia retractatio tollit mortaliter actum jam antea factum, & consequenter confitereris tunc sine dolore.

21 Revocatur autem actus doloris vel per actum contrarium, idest, per complacentiam peccati, de quo doluisti, vel per quodlibet aliud novum peccatum mortale.

22 Quid, si quis primo, volens confiteri peccata mortalia, & simul non pauca venialia, de his doleat ex motivo universali, idest, v. g. quia sunt Dei offensæ: sed deinde antequam accedat ad Confessionem, peccet uno, vel altero veniali, præsumiturne, per hoc veniale commissum, revocasse dolorem illum antecedentem? Nam per novum mortale, jam diximus omnino revocari.

Secundo quid, si quis doleat ex eodem motivo, se commisisse multa venialia, deinde vero incidat in unum, vel alterum veniale?

23 Resp. ad primum, non præsumi, dolorem retractasse, nam committere veniale, non est revocare dolorem de mortali, cum possit culpa venialis esse simul cum gratia, & Dei amicitia. & consequenter veniale potest persistere simul cum dolore de mortali.

Ad secundum eodem modo esse respondendum, probabilissimum est: quia unum veniale non revocat dolorem de multis venialibus, quæ solent esse, vel diversæ speciei moralis, vel graviora. Ita Delugo *l. c. de pæn. n. 145. & 147.* aliique apud Dianam *p. 11 tr. 5. res. 25.*

Dixi (*de multis venialibus*) nam si dolor fuit de uno peccato, quod solum Confessioni subdere intendebas, v. g. de mendacio officioso, si deinde incidas in simile aliud officiosum mendacium, tunc certe revocabis dolorem præhabitum: quia sic non remaneret in te dolor de mendacio, si mendacium commisisti. Sic discurre in simili.

24 Altera conditio, quæ requiritur, ut cum præterito dolore semel peracto, & non revocato accedas legitime ad Confessionem cum novo dolore, illa est, ut dolor præteritus non sit tam distans a Confessione, ut hæc non faciat moraliter unum cum præhabito dolore: si enim quis rite doluit de mendacio v. g. abhinc duobus, vel tribus annis, & ejusmodi dolore, quamvis non revocato, velit uti hodie ad illud mendacium confitendum, non videtur hæc Confessio cum illo dolore facere unum moraliter pro Sacramento Pœnitentiæ: non ita si doluisti heri, vel nudiustertius, quia parva hæc distantia non impedit moralem dictam unitatem in hoc Sacramento, quod requirit conjunctionem formæ cum sua materia: sed, quia est per modum judicii, non requirit illam conjunctionem adeo rigorose, sicuti quædam alia Sacramenta.

25 Hæc est Doctrina tuta, & secura; nihilominus aliqui innixi forsan super hac ipsa forma judicii, quæ non exposcit unitatem, seu propinquitatem inter sententiam, & Confessionem rei, ajunt sufficere ad validam Confessionem Sacramentalem illum dolorem, qui per quodcumque temporis longi spatium præcedit Confessionem, modo ubi semel est habitus, nec expresse, nec implicite fuerit retractatus. Ita Leand. *de Sacr. tom. 1. tr. 5. disp. 7. q. 6.* & apud Dianam *p. 9. tr. 9. res. 51.* ita etiam Escobar *in Theol. morali tom. 2. l. 24 sect. 52. probl. 24. n. 123.* Addo tamen ego difficilissimum esse creditu, quod non fuerit in tempore dolor, præsertim de venialibus (nam facilius credi potest de mortalibus) retractatus, quia in venialia septies cadit justus: difficillimum ergo est, ne dicam impossibile: nam propterea consilium sanum erit, ut quanto proximius ad Confessionem potes, tuum dolorem exhibeas.

Secunda dubitatio: novus dolor in iterata Confessione.

26 DIximus supra, eadem peccata semel per absolutionem Sacramentalem remissa, posse iterum in alia Confessione rite absolvi: jam ergo dubito, an id rite fiat sine novo actu doloris, sed cum illo tantum, cum quo collata fuit prior absolutio, posito semper (ut certe debet semper supponi) quod dolor ille retractatus non fuerit?

27 Resp. Quamvis sciam, aliquos apud Dianam *p. 10. tr. 16 res. 39.* requirere omnino novum dolorem: ajo tamen, esse probabilissimum, sufficere dolorem priorem: satis enim est pro Sacramento hoc, ut repetantur illæ duæ partes sensibiles, nempe Confessio, & Absolutio; repetita siquidem Confessione vocali, repetitur saltem virtualiter dolor præcedentis Confessionis, posito, quod non fuerit retractatus; quo pacto dicitur perseverare moraliter. Ita Diana *l. c.* citans cum aliis Delugo, & Leandrum *de Sacr. tr. 5. disp. 7. q. 4.*

Qui Leander recte addit, ex hac probabili sententia posse Confessarios, sedare multos scrupulos, præsertim eorum, qui confitentur de peccatis venialibus ordinariis, & cum illis de aliquo peccato mortali, alias confesso, & absoluto: nam tunc in ejusmodi nova Confessione non tenetur elicere novum actum doloris.

Addo ego, hanc eamdem doctrinam usui esse posse pro iis eventibus, in quibus post collatam absolutionem Pœnitens aliqua peccata, quæ oblitus erat, manifestat, sive immediate post, sive post aliquod tempus: neque enim est necesse repetere dolorem, si dolor fuit conceptus ex motivo universali (juxta superius explicata) & non revocatus. Lege Januarium, *p. 1. resp. 30.*

28 Inquires, quanto tempore potest antiquus dolor, quo semel quis Confessionem peregit, si non sit revocatus, inservire pro alia Confessione?

Resp. Illud tempus sufficere, quod diximus *n. 24.* hoc est, ut antiquus ille dolor non sit ita tempore disjunctus ab hac Confessione; ut non faciat unum moraliter cum illa. Ita Delugo *de Pæn. disp. 14. sect. 2.* sed quia dicto *n. 24.* nonnulli docuerunt, quamcumque distantiam sufficere; modo non sit dolor ille retractatus, ideo idem hic propter identitatem rationis affirmat.

29 Inquires iterum, si quis oblitus doloris habiti nudiustertius v. g. in sua Confessione (idem dic si extra) confiteatur, sufficienterne est dispositus?

Resp. mihi videtur non sufficienter; quia ille antecedens, quamvis non retractatus dolor, propter oblivionem nullo modo relatus ad præsentem confessionem, non potest unum moraliter facere cum ipsa. Debet igitur, ut docui *n. 18.* Pœnitens referre dolorem illum ad actum hujus Confessionis, seu illo uti pro hac Confessione, mente v. g. dicendo, *quia tunc dolui, nunc confiteri volo*, ut scilicet aliquo tandem modo motus ab illo præcedente dolore accedat ad Confessionem hanc, ita loquitur Delugo *l. c. n. prac. 50.*

Neque dicas; si immemor ego, quod ante dies tres v. g. volui restituere centum meo Creditori, si nunc solvo immemor illius voluntatis, satis superque obligationi meæ satisfacio: ergo similiter in casu nostro; ne dicas, inquam, nam ideo sic satisfacis creditori, quia, dum ipse habet a me sua centum, aufertur materia meæ obligationis; quod certe non est in casu nostro, in quo obligor pro materia ponere confessionem junctam saltem moraliter cum dolore.

Tertia dubitatio, dolor pro venialibus.

30 AN in confessione pro solis venialibus de novo commissis (idem quæritur de mortalibus alias absolutis abstrahendo a doctrina *a n. 26.* allata) an, inquam, requiratur dolor, & propositum, sicuti requiri dictum est pro peccatis mortalibus nunquam absolutis? Dicamus prius de dolore, mox de proposito.

Et quidem absolute loquendo, etiam pro Confessione venialium requiritur suus dolor conceptus ex aliquo motivo, ex supradictis *n. 5.* & deinceps; quia etiam tunc debet adesse Confessio dolorosa, quæ est pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ.

31 Sunt notandæ considerationes nonnullæ; Prima. Sufficit, si de uno, vel altero veniali doleas, quamvis non doleas de aliis, sive hæc alia in Confessione patefacias, sive taceas (tacere enim potes, quia nemo obligatur confiteri venialia juxta superius dicta) ratio est, quia unum veniale potest remitti sine alio, & consequenter dispositio Pœnitentis ad remissionem unius sufficit sine dispositione ad remissionem alterius: nota tamen, quod quando hæc alia manifestas, de quibus non doles, sensus tuus saltem implicitus esse debet; ut ea de quibus doles, absolutioni subdas, alia autem enarres, sive ob devotionem, sive ob alium finem, & sic semper præsumuntur fideles velle; nam iterum subdere absolutioni peccata, quamvis venialia sine ullo dolore, esset velle frustrari Sacramentum, quod ex communi opinione esset sacrilegium, dico (*ex communi opinione*) nam, quid alii quidam sentiant, innuam infra *n. 48.*

32 Secunda consideratio, si quis nova venialia confiteatur, & simul aliquod mortale, sive alias absolutum, sive nequaquam, doleat autem de mortali, non vero de dictis venialibus, sufficienter est dispositus pro hoc Sacramento, quia absolutio cadit supra mortale, ejusque remissionem, quæ est independens a remissione venialium, cum quibus venialibus potest consistere gratia, & amicitia Dei, ut dictum sæpe est, non sic si confitens multa mortalia doleret de aliquo, & non de omnibus, non sic, inquam quia remissiones mortalium non sunt divisibiles, & gratia Dei non potest consistere, vel cum unico mortali: ideo enim necessario dolor esse de omnibus debet.

33 Tertia consideratio, si quis fatetur mortalia, & venialia, doleat autem solum de venialibus, non est dispositus ad Sacramentum, unde nec reciperet valide absolutionem, & peccaret mortaliter; quia non remittit Deus veniale in eo, in quo est peccatum mortale, atque adeo in eo, qui est ejusdem Dei inimicus: quare sic irritum redderetur Sacramentum.

34 Quarta consideratio, si quis fatetur solum unum veniale unius speciei, unum v. g. mendacium, posset aliquando bene esse dispositus, licet non habeat dolorem, imo habeat complacentiam ad aliud mendacium ejusdem speciei. Explico in peccatis venialibus individualibus ejusdem speciei potest esse unum gravius altero, ob quam majorem gravitatem pœnitens doleat de illo, quem dolorem non habeat de minus gravi; mendacium v. g. sine damno ullo proximi est peccatum veniale minus grave, quam mendacium cum levi damno ejusdem: sicuti etiam furtum unius oboli, præscindendo ab alio ulteriori damno, est veniale minus grave, quam furtum decem obolorum, & sic in similibus. Potest igitur in dictis casibus Pœnitens dolere de graviore, non vero de minus gravi, & sic bene erit dispositus; nam potest remitti culpa gravioris venialis, remanente culpa veniali minus gravi, quod certe fieri nequit, quando sunt æqualis gravitatis. Relege *supr. n. 23.*

35 Quinta consideratio, si quis afferat ad Confessionem dolorem suorum venialium qui cadat super frequentiam sic v. g. *Confiteor, &c. & doleo de multitudine, & frequentia meorum mendaciorum, vel de frequentia mei excessus in comedendo; propositum habeo illam frequentiam vitandi*: si quis, inquam, sic afferat, sufficienter est dispositus. Ratio est, quia hoc jam est habere voluntatem diminuendi peccata venialia; quæ est sufficiens dispositio, ut notat Delugo *de Pæn. disp. 14. n. 135.* lege etiam Pellizarium apud Dianam *p. 11. tr. 5. resp. 23.*

Propositum in Confessione venialium.

36 JAm vero quoad propositum dico etiam in Confessione venialium requiri propositum ea vitandi, sicuti requiri diximus *n. 30.* eorumdem dolorem: sed est advertendum, ad vitanda mortalia, debere esse propositum tale, ut includas voluntatem declinandi omnes occasiones mortaliter peccandi proximas; at vero de vitando veniali id non requiri: quia declinare omnes occasiones peccandi venialiter; esset velle exire ab hoc mundo, in quo ejusmodi occasiones vitari non possunt.

Atque hinc fit, ut facilius absolvamus afferentes sæpissime ad Confessionem eadem venialia, quia id non est signum, quod pro iis caruerit debitus dolor; sed quod frequentissimæ fuerint labendi occasiones: quæ excusatio non est in mortalibus, ita Laym. *tr. 6. de Pæn. c. 4. n. 19.* Coninch. *de Pæn. disp. 3. n. 4.*

Præterea est advertendum, propositum mortalium debere esse de omnibus iis vitandis; at de venialibus, satis est de aliquibus; modo tamen prædicto de eorumdem dolore.

Quarta dubitatio.

De dolore virtuali pro venialibus.

37 AN sufficiat pro venialium Confessione dolor virtualis?

Resp. & quidem sciendum est, dolorem alium esse Formalem, alium Virtualem: Formalis est ipse actus doloris explicite factus; virtualis est aliquis actus bonus, in quo sit inclusus, seu implicitus hujusmodi dolor: in materia v. g. de qua agimus, actus voluntatis, quo quis desiderat recipere Sacramentum Pœnitentiæ, ejusque gratiam Sacramentalem, si careat complacentia peccati venialis, quod confitetur, dicitur habere, & vere habet implicite in se detestationem, seu dolorem illius venialis; hunc ergo dolorem virtualem appellamus.

38 Certum ergo est; pro Confessione mortalium alias non absolutorum requiri formalem dolorem, ut supra dictum est; at probabile est pro venialium Confessione, sufficere prædictum dolorem virtualem; quare qui suscipere intendit Sacramentum Pœnitentiæ, ejusque effectum, nempe augmentum Gratiæ, si non habet complacentiam peccati venialis, cujus absolutionem petit, vel mortalis, alias rite absoluti: erit ex hac probabili sententia sufficienter dispositus, ita Præpositus *disp. 2. de Contrit. dub. 1. n. 37.* Vocans hanc sententiam non improbabilem, & citans Suarium *de pæn. disp. 2. sect. 1. n. 9.* additque eum, qui juxta illam operatur, non peccare, & forte consequi effectum Sacramenti: ratio hujus sententiæ posset esse, quia sicuti extra Sacramentum minus requiritur ad remissionem venialis, quam ad remissionem mortalis: venialis enim culpa deletur per actum virtutis illi contrarium ex communissima opinione; culpa mendacii v. g. deletur per actum, quo quis vult veritatem: quod non est pro mortali, cui solum fit remissio extra Sacramentum Pœnitentiæ per Contritionem perfectam, ita in Confessione venialium, hoc est intra Sacramentum, videtur minus requiri ad eorum remissionem, quam in Confessione mortalium, atque ideo sufficere dictum dolorem virtualem.

Quando ergo Conc. Trid. *sess. 14. c. 3.* requirit dolorem formalem pro hoc Sacramento, loquitur de Confessione mortalium, nondum rite absolutorum: ait enim, id requiri *ad consequendam reconciliationem cum Deo*: at quando deinde *ib. c. 4.* dixit, ad hoc Sacramentum requiri motum pœnitentis, loquitur de Confessione in universum: quod certe dictum verificatur, tum in Confessione mortalium per dolorem formalem, qui est motus Pœnitentis, tum in Confessione venialium per dolorem virtualem: qui est etiam Pœnitentis motus, Doctrinam hactenus traditam habet etiam Rosella. *v. Confessio 2. §. 1.* & Sylvester *v. Confess. 1. qu. 11.* & veram esse, me docuit P. Franciscus Chiro nostræ Societatis Theologus & in morali Theologia valde versatus.

Favent prædictæ Doctrinæ Ledesma, Vega, Almainus, & Bernardus de Ganaco citati, quamvis non admissi a Delugo *de pæn. disp. 14. n. 3.* quatenus dicunt dolorem esse quidem partem, sed integralem, non essentialem Sacramenti, atque adeo sine qua tota essentia Sacramenti consistat; quos tamen, licet cum communi sententia Theologorum apud eumdem Delugo rejiciamus, nihilominus eos prædictæ doctrinæ de dolore venialium virtuali favere, inficiari non possumus.

Favet item Coninch. *q. 62. art. 1. de Sacram. n. 34. & 36.* ubi putat, immemorem peccati mortalis accedentem cum actu Spei ad Sacramentum justificari sine formali actu Attritionis, quia, inquit, *supernaturalis actus Spei pœnitentiam peccati commissi virtualiter continere videtur.*

Favet etiam Castropalaus, qui *tr. 28. de Sacram. disp. unica p. 14. n. 7.* hanc sententiam Coninch. vocat probabilem; quam secutos esse Sotum, & Cajetanum, affirmat.

39 Aliquod longe latius Delgaldillo *in tr. de pæn. c. 12. dub. 5. n. 34. dub. 8. n. 43.* qui cum multis (quos vide apud ipsum, & apud Th. Hurtadum *p. 1. resp. moral. tr. ult. tota res. 10.*) ait, dari Confessionem validam, sed informem, sicuti ex communi opinione datur Baptismus validus, & informis: unde infert, quod quemadmodum per Baptismum in adulto sine dolore de peccatis anteactis susceptum habetur Baptismus validus, licet sine effectu Gratiæ, qui habetur postea, quando sic baptizatus rite dolebit, ita in Confessione integra mortalium facta sine dolore juncta cum absolutione, habetur Sacramentum validum, & informe, hoc est, sine effectu Gratiæ, qui habebitur deinde, quando rite dolebit Pœnitens.

Addit deinde idem Delgaldillus *ib. c. 16. dub. 12. & seqq.* illud, quod facit nunc ad præsentem dubitationem nostram, nimirum in Confessione venialium facta sine dolore juncta cum absolutione, non solum haberi validum hoc Sacramentum, sed etiam formatum, hoc est, producens effectum Gratiæ Sacramentalis, ejusdemque augmentum, quamvis non jam remissa culpa dictorum venialium: quia non est unde retardetur, cum possit stare Gratia, ejusque augmentum cum culpa veniali non remissa; id quod non poterat, cum non remissa mortali: sed quia nobis otium non est, hæc vel latius prosequendi, vel in utramlibet partem decidendi, legat qui velit, apud citatos.

Illud est notandum prohiberi in Societate nostra in ordinatione pro studiis superioribus, ne nostri doceant publice has duas propositiones in nostris Scholis: *confessio venialium non eget ullo dolore ad remissionem*: intelligo sine ullo dolore nec formali scilicet, nec virtuali, ne sit contra a me dicta *a n. 37.* *Confessio facta sine ullo dolore valida est, etiam in mortalibus*, quod certe est contra modo dicta *n. 39.* a Delgadillo.

CAPUT III.

De tempore, quo quis confiteri debet ex præcepto Divino.

1 ANte omnia interest Pœnitentis observare tempus, quo Confessionem exhibere debet; id igitur breviter præmittamus.

Et quidem certum est Primo, ad Confessionem Sacramentalem, quoad substantiam nos obligari ex præcepto divino: nam tam grave præceptum, nec Ecclesia imponeret, nec fideles illud facile recepissent, nisi divino præcepto cogerentur. Præterea si hoc præceptum esset duntaxat Ecclesiasticum, Papa non obligaretur ad Confessionem. Ita Scot. *in 4. dist. 7. §. in ista quæst.* Denique id jam a Trident. definitum est, *sess. 14. c. 5.* ibi, *Universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse a Domino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere*: institutam autem fuisse, quando Dominus dixit Apostolis: Jo. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, fere determinat idem Concilium *ib. c. 1.*

2 Certum Secundo est, teneri hoc divino præcepto omnes Baptizatos adultos habentes usum rationis, & cognoscentes peccatum mortale, quod forte commiserint, seu quod idem est, cognoscentes justum, & injustum, bonum, & malum circa legem Dei. Non est ergo attendenda ætas tanta, vel tanta, sed rationis discretio: quare si Sotus ex hoc præcepto divino solum obligat habentes annum duodecimum; si S. Antoninus decimum cum dimidio, si Emmanuel Sa, puberes, hoc est, masculos habentes quatuordecim, si inquam hi tunc solum obligant, non loquuntur sufficienter: quia lex divina omnes utentes ratione, quamvis minores prædictis ætatibus, comprehendit; an hi incurrant pœnas, ni obediant, mox dicemus, cum loquemur de præcepto Ecclesiastico cap. sequenti, ubi etiam aliqua explicabimus, quæ ad ætatem prædictam pertinent.

3 Dixi (*cognoscentes peccatum mortale*) cum enim peccatum veniale, ut supra vidimus, non sit materia necessaria Confessionis, sed solum sufficiens, non tenetur quis ad ejus confessionem, quamvis illud Confessioni subdere consilium sit: nam propterea Apostoli non obligabantur ad Confessionem, quia ita fuerunt confirmati in Gratia, ut præservati fuerunt ab omni mortali: potuerunt tamen confiteri venialia, quia hæc committere poterant: & probabile fit, ea fuisse confessos: Beatissimam autem Virginem, nec Confessionem fecisse, nec potuisse facere, certum est, quia ipsa præservata fuit tum a mortali, tum a quocumque veniali.

4 Certum est Tertio, fideles statim post commissum peccatum non teneri illud Confessioni subdere, quia tanta obligatio non est imponenda sine manifesto fundamento, ita Suar. cum aliis *disp. 35. sect. 3.* legitime igitur subdent suo tempore, de quo infra.

5 Certum Quarto fit, hoc præceptum non obligare solum in periculo mortis, cujus ratio notanda est, quia quando Ecclesia *in Conc. Lateranensi sub Innocentio III.* statuit *in c. omnis utriusque sexus*, Confessionem saltem semel in anno esse faciendam, legem novam hac de re non condidit, sed divinum præceptum, quod fuerat a Christo Domino indeterminate latum, declaravit, esse determinandum ad annuam Confessionem. Hæc est communis opinio: Præceptum ergo Confessionis (idem diximus de Communione *l. 2. de Sacr. c. 5. §. 2.*) quoad substantiam, divinum est, quo autem ad determinationem temporis brevioris, vel longioris, est Ecclesiasticum, originem habens a Divino. Atque hinc recte colligit Delugo *disp. 15. de pæn. n. 99.* si Ecclesia non determinasset hujusmodi tempus, hoc divinum præceptum non obligasset extra periculum mortis: quia ex quo Christus non determinavit, non erat præceptum jam perfectum, & obligatorium: quare, seclusa Ecclesiæ declaratione, sufficienter adimplesset divinum præceptum de Confessione ille, qui solum in articulo mortis hoc Sacramentum suscepisset: id quod in simili alibi dictum a me est de susceptione Eucharistiæ, si pro illa non determinasset Ecclesia tempus Paschale.

6 Hic operæ pretium est notare aliquando per accidens, seu ratione alterius obligare hoc divinum præceptum. Est autem, quando quis sacram Eucharistiam est suscepturus, si sit sibi peccati mortalis conscius, quamvis perfectissimam Contritionem se elicuisse cognoscat: ita enim decrevit, seu declaravit *Trid. sess. 13. c. 7.*

7 Dixi (quando est quis Eucharistiam suscepturus) nam quando quis suscepturus est alia Sacramenta, ut etiam quando alia Sacramenta confecturus est, non tenetur præmittere Confessionem, siquidem tunc, si mortali laborat, tenetur quidem, in gratiam Dei redire, sed non necessario per Confessionem, cum possit per Contritionis actum, Unde S. Thom. *quodlib. 1. art. 11.* (ut advertit Suar. *disp. 85. sect. 3. in fin.*) ait ad susceptionem Ordinis debere præmitti Confessionem, sensus est, debere Confessionem præmitti, non quidem præcise propter susceptionem Ordinis, pro qua satis est Contritio, sed propter Eucharistiam, quam recipere consueverunt, qui initiantur.

CAPUT IV.

De tempore, quo confiteri quis debet ex Præcepto Ecclesiastico.

1 SIc habetur in *dicto cap. omnis utriusque sexus de pœnitentia, & remiss.*

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: Alioquin & vivens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.

Porro singulæ hujus Legis dispositiones, quæ pertinent ad Confessionem hac occasione, in qua de tempore ejusmodi obligationis agimus, commodum erit exponere.

Omnis utriusque sexus fidelis.

2 MErito *fidelis*, idest baptizatus, quia Ecclesia non potest imponere Leges, nisi suis subditis, qui tales fiunt in susceptione Baptismi.

3 Verum si (*omnis*) ergo ne etiam puellæ, puerique?

Resp. Etiam: si tamen, *juxta supradicta c. præcedente n. 3.* ratione utantur. Est autem quoddam discrimen inter præceptum divinum, de quo ibi, & Ecclesiasticum, de quo hic agimus; nam si quis, puer v. g. ante septennium utatur per accelerationem (ut non semel contingit) ratione, hic tenetur præcepto divino Confessionis, quia lex divina fertur in omnes, qui sunt legis capaces, quales sunt omnes homines rationis compotes; at idem puer ex probabili sententia apud Jo. Sanch. *disp. 71. n. 31.* non tenebitur præcepto Ecclesiastico, quia Ecclesia dirigit sua præcepta ad illos, qui ordinario modo sunt rationis participes, quales sunt, qui vel post septennium rationem acquirunt, non autem ad eos, qui per accidens, & extraordinarie ante septennium illa utuntur.

4 Sed quid, si de puero jam septenni dubitetur, an perfectum rationis usum fuerit consecutus? Id quod non raro etiam contingere videmus.

5 Resp. hunc non obligari, puto, quia nondum dicitur absolute ad annos discretionis pervenisse ille, qui quamvis septem habeat annos, tamen perfectæ rationis discretione caret.

Illud tamen te moneo, ut si quando ejusmodi puer afferat peccatum, quod propter ejus imperfectum discursum sit mortale, moneo, inquam, ut eum absolvas sub conditione, modo superius insinuato *c. 1. a n. 19.* Quod si addat certum veniale, ad quod committendum, minor rationis usus requiritur, & de eo legitime doleat, tunc certe absolvi sine conditione absolute poterit.

Confiteatur.

6 COnfiteatur sane mortalia alias non absoluta: ergo si quis non gravatur toto anno, nisi venialibus, confiteri utique non tenetur ex vi hujus præcepti, quidquid tenuerint antiquiores nonnulli cum S. Bonaventura *dist. 11. ar. 4. q. 1.* ratio est, quia hoc præceptum declarat, assignatque tempus præcepti Divini Christi Domini; sed Christus Dominus solum præcepit Confessionem mortalium; hoc enim præceptum dedit, ut peccator cum Deo reconciliaretur. Ita docent communiter Doctores apud Suar. *disp. 36. sect. 2.* & Delugo *disp. 15. n. 132.*

Dixi (*ex vi hujus præcepti*) nam si aliunde alia obligatio adesset, tunc

etiam

etiam de venialibus deberet fieri Confessio. Et ita sæpe obligatur a Sede Apostolica, qui impetrat dispensationem voti castitatis, vel impedimenti ad matrimonium: imponitur enim illi confessio annua, vel menstrua. quare si is mortalibus caret, debet venialia, vel alias absoluta mortalia confiteri, ut scilicet in quotam menstruam, vel annuam Confessionem faciat. Escobar de Mendoza citans alios *l. 43. Theol. mor. c. 1. n. 7.* de Benedictinis, vel aliis Religiosis, quibus imponitur menstrua Confessio, vide eumdem *ib. c. 7. dub. 14. & dub. 15.*

7 Quæres, obligaturne fideles confiteri peccata mortalia etiam pure interna?

Resp. ita omnino; nam quamvis sit doctrina communis, quod Ecclesia non judicat de mere internis; tamen hæc doctrina (cui non paucæ sunt explicationes addendæ) locum hic non habet; siquidem Ecclesia in hoc præcepto Confessionis obligat fideles ad faciendam illam Confessionem, quam præcipit Christus Dominus? quoniam ergo is præcepit, ut fieret Confessio omnium peccatorum, ut diximus ex Trid. *c. 3. n. 1.* ideo cum interna sint etiam peccata, erunt etiam illa clavibus subdenda ex vi præcepti de integritate Confessionis, esto non ex vi præcepti Ecclesiæ, quæ solum tempus determinavit.

8 Quid, si quis confiteatur sine dolore, vel non integre, vel non accepta absolutione? observatne hoc præceptum Confessionis annuæ?

Resp. Nequaquam, imo pœnas etiam incurrit impositas non confitentibus semel in anno. Ratio est, quia præcipitur suscepto Sacramenti Pœnitentiæ: at qui prædictis modis confitetur, Sacramentum Pœnitentiæ non suscipit: ergo &c.

☞ Habes in Propositionibus ab Alex. VII. damnatis 14. quæ est hujusmodi. *Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.*

9 Quid denique, si quis nequeat confiteri, nisi per interpretem, obligaturne ad Confessionem?

Resp. non obligari probabilis est sententia, quia nemo obligatur fateri sua peccata cum periculo divulgationis, quale est, quando adhibetur interpres; excipit tamen merito Coninc. *d. 9. de pæn. n. 71.* periculum mortis, pro eo, qui mortalibus gravatur: tunc enim propria charitas obligat consulere suæ saluti omni meliori modo, quo quis potest; *quod certe potest tunc facere sine inconvenienti,* (ait Coninch.) *si per interpretem fateatur moribundus aliqua venialia, & mortalia in genere, dicendo; Confiteor talia peccata venialia, & omnia, quæ commisi.*

10 Docet hic Verricelli *de Missionibus tit. 50. n. 8. & 9.* proxime morituruum, qui probabiliter credit, se esse contritum, non teneri confessionem facere per interpretem, ne scilicet suam famam prodere cogatur, & citat Suarium, Layman, Dianam; teneri tamen si de sua Contritione dubius est: sed profecto doctrinam Coninch. omnino amplectendam a nobis esse puto.

11 Strictius loquitur Delugo *disp 15. de pæn. n. 66.* putat enim, in periculo mortis obligari nos ad integram confessionem per fidelem interpretem, ac prudentem, qui certe tenebitur ad secretum observandum, perinde ac tenetur Confessarius: id quod certe probabilissimum est, & consulendum in praxi: sed non minus probabilis est doctrina modo a Coninch. allata, quam pluribus firmat Diana *p. 11. tr. 7. ref. 1.*

12 Contra laxius Delgadillo, qui *de pæn. c. 17. n. 225.* affirmat numquam in dicto periculo teneri fideles ad confitendum per interpretem; imo addit, nec, si sic confiteretur, validam fore sibi absolutionem. Ratio est, inquit, *quia materia hujus Sacramenti est Confessio secreta* (id quod *ib. a n. 216.* late probare contendit, atque hoc ex doctrina Scoti) *Christus enim* (ut ipse ait) *assumpsit in signum Sacramenti Pœnitentiæ, atque ut absolutionis fundamentum, Confessionem secretam, non publicam,* quod dicit, se probare posse ex Trid. *sess. 14. c. 5.* affirmante, non esse divino præcepto mandatum, quod Confessio fit publica, & *Can. 6.* sic asserente, *qui dixerit, modum secrete confitendi soli Sacerdoti alienum esse ab institutione, & mandato Christi, anathema sit.* His, & aliis adductis, sed certe minus recte intellectis, in hunc modum concludit, *ergo Confessio facta per interpretem, cum careat debita materia, erit invalida.* Deinde prosequitur refellere Suarium, Vasquez, Coninch. aliosque Thomistas communiter docentes, Confessionem, etiam publicam, esse materiam aptam hujus Sacramenti; quos Doctores, Thomistasque nos amplectimur; sententiam vero Delgadilli ipsi eidem digerendam relinquimus.

Semel in anno;

13 Quatuor modis computari pro hac re nostra potest annus. Primo, a Januario ad Januarium sequentem.

Secundo, a Paschate ad aliud Pascha, intelligendo nomine Paschatis quindecim illos dies, qui intercurrunt a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis.

Tertio, ab una Confessione ad aliam ita, ut inter unam, & aliam non intercedat plusquam annus.

Quarto, a tuo peccato mortali ad tuam Confessionem, ita ut talis peccati confessio non differatur plusquam ad annum.

14 Ex his prima computatio est omnium probabilissima, quam sequitur Vasq. *q. 90. art. 1.* & G. Hurtadus *disp. 7. diff. 10.*

Secunda est etiam probabilis, quam sequitur Suar. Laym. aliique apud Hurtadum, quia communiter sic etiam intelligitur annus, nempe annus Ecclesiasticus.

Tertia, quam docet Sotus *in 4. q. 18. art. 4.* & Quarta, quam habet P. Joseph. de Augustino *in Brevi notitia præcept. Eccles. n. 5.* ideo nec mihi, nec Delgadillo *de pæn. t. 17. n. 65.* placet, quia sine sufficienti fundamento recorritur ad extraordinariam anni computationem, cum textus noster dicat, semel in anno, utique communi, & ordinario, ac vulgariter cognito a fidelibus, ad quos dirigitur præceptum.

15 Quoniam vero solum annum designat textus: non vero diem, vel anni determinatum tempus: sequitur quocumque die dicti anni posse impleri præceptum hoc Confessionis, perinde, ac quacumque die mensis v. gr. potes jejunare, si tibi imponatur jejunium, semel in mense: quod certe ita se habet in præcepto Communionis; quia textus pro hac designat tempus Paschale, sumptum, ut diximus, pro quindecim diebus.

16 Opponet; ergo posset quis confiteri pro hoc anno initio ipsius, & pro alio in fine alterius anni sequentis, & sic differre per duos annos Confessionem.

Resp. Ita profecto legitime posset: sicuti Sacerdos posset recitare Canonicas suas horas initio hujus diei, & differre horas sequentis diei usque ad finem, hoc est usque ad mediam noctem exclusive diei sequentis; jam enim sic in unoquoque die suas horas persolveret.

17 Opponet iterum; Praxis fidelium est, ut non solum communicent, verum etiam confiteantur in Paschate: ergo etiam Pascha est tempus obligans ad Confessionem.

Resp. negando consequentiam: siquidem id faciunt fideles, quia ex occasione Communionis confitentur, & sic opportune servant utrumque præceptum, nempe Communionis in Paschate, & Confessionis pro illo anno? unde si quis non indigeret Confessione in Paschate, quia nullius peccati mortalis sibi esset conscius, satis huic foret, si tunc solum communicaret.

18 Quare bene Hurtadus hic notat, Episcopum quemdam deceptum fuisse, cum excommunicavit eos, qui non confessi sunt in Paschate; quia solum Communio pro tunc præcipitur, non confessio, & ideo ejusmodi excommunicatio non fuit incursa: fundabatur enim in falsa præsumptione, quod illi non confessi fuerint intra annum, hoc est, vel ante Pascha, vel postea.

19 Illud autem colligitur ex computatione anni in nostra sententia, quod si quis toto anno sæpe confessus est peccata venialia, deinde ante finem anni (etiam in ultimo die) labatur in lethale peccatum, si in eo ultimo die non confiteatur, non observat præceptum annuæ Confessionis: quia hoc præceptum, ut supra advertebamus, non est de Confessione venialium, sed mortalium, quam certe mortalium hic non fecit. Quoniam vero in ultimo die jam haber mortale, illud in hoc die in nostra sententia confiteri debet, ne scilicet transeat annus sine observatione præcepti annuæ Confessionis, & ita notat Vasq. *d. disp. 90. art. 3. dub. 1.* Dixi (*in nostra sententia*) nam in sententia P. Joseph de Augustino haberet tempus sequentis anni, id quod tamen nos non admisimus.

20 Quid, si quis in anno non confitetur, obligaturne anno sequenti etiam pro obligatione anni præteriti, ita ut unam Confessionem debeat facere pro dicto anno præterito, aliam pro præsenti? Et quando per tres annos v. gr. non est confessus, debet ne ter confiteri pro dictis tribus præteritis annis, & item semel pro præsenti &c.

21 Resp. Ita putant Coninch. *de Pæn. disp. 5. n. 51.* & de Augustino *l. c. n. 4.* Ratio est, ajunt, quia hoc præceptum est primario de confessione, & secundario de tempore: sicuti ergo si voviss es, vel Confessarius tibi imposuisset unum jejunium, si illud non exhibes in hac hebdomada, vel in hoc mense, debes in alio: ita si tu in anno hoc confessus non es, obligaberis in alio: id certe probabile est: verum non minus probabile judico cum Valentia *Tom. 4. d. 7. qu. 8. p. 4.* non obligari, quia satis probabiliter dici potest, hoc præceptum esse addictum uni anno; sicuti enim Sacerdos v. gr. si non recitat intra viginti quatuor horas hujus diei officium divinum non obligatur illud compensare die sequenti; nec qui Missam neglight die Dominico, obligatur audire die Lunæ, ita in casu nostro &c.

22 Inquires hic denique; Primo, an quis teneatur prævenire Confessionem, quando prudenter timet suorum peccatorum oblivionem? Secundo, an quis teneatur confiteri initio anni, quando rationabiliter timet carentiam Confessarii, si Confessionem differat usque ad anni finem?

23 Respondeo ad primum, non teneri, quia Concil. Trid. solum nos obligat ad confitendum peccata, quorum, quando confitemur, memoriam habemus, facto tunc diligenti examine juxta superius dicta.

Resp. ad secundum, omnino teneri, sicuti qui die festo prævidet, unam dumtaxat Missam mane diluculo celebrandam, tenetur illi tunc interesse, si a legitimo impedimento non excusatur. Ita Hurtadus, Fagun. Layman. aliique cum Diana *p. 3. tr. 4. ref. 60.* & merito, quia toto, atque adeo etiam initio anni præceptum urget.

24 Illud minus approbo, quod docet idem Hurtad. *disp. 5. diff. 13.* affirmat enim, eum, qui prudenter timet, se non habiturum copiam Confessarii anno sequenti, teneri ex vi præcepti annuæ Confessionis confiteri ante annum illum: non approbo, inquam, quia nemo tenetur servare præceptum, antequam præceptum illud actu urgeat; neque enim teneor die Sabbati audire Missam, si prævideam Missam non futuram die Dominico.

Nota tamen discrimen inter præceptum Ecclesiasticum Confessionis, & inter præceptum divinum ejusdem: nam ex vi præcepti divini obligatur quis ad non moriendum in peccato mortali, quod præceptum semper adest, vigetque semper post usum rationis, & post mortale commissum: quare si quis prævidet, se non habiturum copiam Confessarii in fine vitæ, tenetur antea confiteri ex vi prædicti præcepti divini, quod semper, ut dictum est, urget. At hoc anno non adest, neque urget præceptum Ecclesiasticum pro anno sequenti.

Alioqui ab ingressu Ecclesiæ & vivus arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.

25 Qui semel in anno non confitetur, duas incurrit pœnas; alteram, ne, dum vivit, possit ingredi in Ecclesiam, alteram, ut mortuus Ecclesiastico Ritu, atque adeo in Ecclesia, vel Cœmeterio non sepeliatur: hæ autem pœnæ non incurruntur ante sententiam declaratoriam Judicis, & consequenter requiritur, ut culpa probetur in judicio; id quod recte observat Coninch. *disp. 5. dub. 9.*

26 Notandum autem hic est primo, in aliquibus Diœcesibus adesse fulminatam contra non confitentes in anno (ut etiam contra non communicantes in Paschate) excommunicationem latæ sententiæ, quæ si adest, statim incurritur, nulla expectata Judicis sententia. Ratio est, quia excommunicatio, & cæteræ censuræ latæ sententiæ secum ferunt executionem, & statim, commisso delicto, delinquentem afficiunt. At non ita in excommunicatione ferenda, & aliis ferendis Censuris (quas etiam appellamus comminatorias) atque in aliis quibuscumque pœnis, quæ censuræ non sunt; hæ enim requirunt dictam Judicis sententiam, saltem declaratoriam fuisse commissum delictum, cui adnexæ sunt prædictæ pœnæ, ut distinctius agitur in tract. de censuris, & interim videri potest Sanch. *l. 9. de matr. disp. 30.* & Suar. *de cens. d. 3. sect. 3.*

27 Notandum est secundo, in Synodo nostræ Panormitanæ Diœcesis, quæ est anni 1653. *c. 4. de Euch. n. 11.* contra non communicantes in Paschate indici excommunicationem ferendam his verbis: *Qui dicto tempore Paschatis non communicaverint, si admoniti non resipiscant, pœnam excommunicationis incurrent.* At vero contra non confitentes, semel in anno, nihil amplius additur præter pœnam latam *in c. cit. omnis utriusque sexus;* unde difficile mihi apparet, quod dicit Escobar *in Theol. mor. l. 43. c. 3. num. 16.* excommunicationem ipso facto omittentibus Confessionem annuam fere in omnibus Diœcesibus esse impositam.

CA-

C A P U T V.

De iis, quæ pertinent ad Pœnitentem in ipsa Confessione.

Qualis debeat esse Confessio?

1 QUalites, & conditiones sive ex congruentia, sive ex necessitate a Confessione Sacramentali requisitæ, fuerunt unitim ab antiquioribus his versibus collectæ.

Sit Simplex, Humilis Confessio, Pura, Fidelis,
Atque Frequens, Nuda, & Discreta, Libens, Verecunda.
Integra, Secreta, & Lacrymabilis, accelerata;
Fortis, & Accusans, & sit parere parata.

2 Singulas has qualitates, si nos suis necessariis considerationibus illustrabimus, certe totam fere de Confessione tractationem comprehendemus.

C A P U T VI.

Simplex.

1 HÆc conditio significat, Pœnitentem debere sua peccata Confessori patefacere, clare, distincte, & ablatis circumstantiis ad Confessionem non pertinentibus (in quo mulierculæ errare persæpe solent) item non sunt verba æquivoca usurpanda, quia ab hoc sacro tribunali ipsa pura veritas requiritur, quæ prolixis, & multo magis æquivocis narrationibus obscuratur.

2 Sed notandum est, hanc conditionem requiri ex congruentia, modo veritas peccatorum manifestetur: ita ut si advertenter cum ea æquivocatione, quæ pariat in mente Confessarii non debitam notitiam peccatorum, deficeret Confessio in necessariis, graviter peccaretur juxta infra distinctiua afferenda.

C A P U T VII.

Humilis.

1 DEbet Confessio fieri ex congruentia flexis genibus, aperto capite, debitaque corporis compositione, nisi aliud infirmitas, vel causa rationabilis persuadeat, idque est esse humilem confessionem.

2 Sed inquires. Quid, si sine necessitate ulla sedens, vel stans, vel etiam jacens Confessionem exhibeam?

3 Resp. Fore id peccatum veniale, putat Bonacina *disp. 5. qu. 5. sect. 2. p. 1. §. 2. n. 24.* sed nec esse veniale (præciso contemptu, & scandalo) probabile puto, quia hoc non est, nisi defectus majoris devotionis.

4 Ad humilitatem hanc reducitur illud, ne fiat Confessio cum jactantia peccatorum; hæc enim esset novum peccatum, & quidem mortale, si sit jactantia peccati mortalis, atque adeo sacrilega esset ejusmodi Confessio: si vero sit gloriatio peccati venialis, tunc esset peccatum veniale, atque ex hoc capite non esset sacrilega Confessio, quando alia materia cum debito dolore afferretur, nam sacrilega esset, si illud solum peccatum cum dicta materia confitereris: quia venialis peccati commissio revocat dolorem peccati ejusdem generis, juxta ea, quæ aliquanto superius declarata sunt.

5 Huc etiam reducitur modesta humilitas in vestibus, & ornamentis, quam sine fastus jactantia præseferre debet Pœnitens; sed quia de his, deque portatione armorum, an ea deceant accedentem ad Eucharistiæ sumptionem, diximus in tractatu de Communione *c. 10. n. 11.* Eadamque vel saltem, valide similis ratio est in susceptione Sacramenti Pœnitentiæ, locum illum recolere satis, superque sit.

6 Huc denique reduci potest, nec saltem in peccatis turpibus) complex confiteatur complici, tunc enim non humilis erit confessio, sed audax, & absque modesta erubescentia: dico autem complicem complici; hoc est: pœnitentem non debere confiteri socio sui peccati: ita Pontius *l. 7. de matr. c. 38. n. 3.* dicens, ejusmodi turpium confessionem factam complici esse regulariter illicitam, & consequenter invalidam: dicit (*regulariter*) nam excipit necessitatem in periculo mortis, vel gravis infamiæ: quando alius Confessarius præsto esse non potest; quamvis enim Doctores communiter doceant, eam validam fore, si absit periculum novæ complacentiæ, adsitque debitus dolor, ut loquuntur S. Thomas, Sylvest. Scotus, S. Bonaventura, cum Diana *p. 5. tr. 15. resp. 120.* aliique: nihilominus (quidquid dicat Jo Sanch. *d. 11. num. 1.*) hi Doctores intelligendi sunt; prout expresse plures ex his loquuntur, quando certum est, nullum subesse periculum, vel in casu prædictæ necessitatis; Regulariter tamen adest probabile periculum novæ complacentiæ ejusdem peccati, vel ex parte fœminæ, vel ex Sacerdotis parte: adest quoque periculum diutius perseverandi in eodem cæno: & item ut Confessio nulla sit ex defectu doloris: quare merito in Mediolanensi Ecclesia, ut habet Bonacina *de pœnitent. q. 7. p. 5. §. 5. n. 10.* sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibetur, ne quis complicis Confessionem excipiat: de hoc argumento lege Paragraphum positum in fine hujus tractatus de Confessione.

7 Illum tamen, qui bona fide confessus est apud complicem, tunc non obligarem, Confessionem repetere, quando diligenter examinatus inveniretur, verum dolorem, firmumque propositum habuisse, & integre fuisse confessum: atque bona item fide non judicasse, se cooperatum fuisse cum Confessario in peccatum forte labente ex refricatione peccati cum ejus societate peracti.

8 Denique hic omittenda non est propositio damnata ab Alexandro VII. quæ est hujusmodi.

Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest illum absolvere absque onere denunciandi.

Hæc, inquam, propositio tanquam scandalosa damnatur; & ita prohibetur simul cum aliis quibusdam, ut ille, qui eam docuerit, vel defenderit, vel de ea disputaverit, nisi ipsam impugnando, incidat in excommunicationem latæ sententiæ Summo Pontifici reservatam, & item prohibetur sub mortali, ne quis eam in praxim deducat.

C A P U T VIII.

Pura.

1 PUra tunc est confessio, quando fit propter purum finem placendi Deo, & propter remissionem suorum peccatorum; qui ergo propter alium finem confitetur, semperne, & quo peccato peccat?

2 Respondeo, & dico primo, certum esse peccare mortaliter, qui confitetur propter finem mortaliter peccaminosum v. g. ad finem pertrahendi Confessarium ad mortale, vel ad finem consequendi opinionem bonam, ut sic facilius grave quid furari v. g. possit, vel ut possit aditum habere ad turpiter v. g. peccandum &c. Ratio est manifesta, quia sic committitur mortale in ipsa Confessione, quod opponitur Gratiæ sanctificanti, quæ deberet a Sacramento conferri.

3 Dico secundo, peccari venialiter, si finis sit peccatum veniale, & confessio sit legitima, & dolore debito non carens, juxta superius dicta; tunc enim Pœnitens haberet pro fine primario, & per se intentionem placendi Deo, & per accidens adjungeretur peccatum veniale; ut si quis v. g. posito, quod legitime confiteatur, admittat tamen secundariam intentionem placendi hominibus, suo Parenti, suo Magistro &c. seu etiam secundariam intentionem vanæ gloriæ; quod si totus finis, atque adeo primarius sit peccatum veniale, v. g. inanis gloria, unde non curaret, quis, seu negligeret, aut explicite, sive implicite finem placendi Deo, sane peccaret mortaliter ex defectu recti finis.

4 Hinc collige nequaquam mortaliter peccare eum, qui, ut bonam opinionem apud Confessarium virum gravem sibi notum conservet, confitetur apud illum peccata levia, sed antea gravibus per alium Confessarium absolutus rite fuerat, ut notat Bonac. *l. c. n. 5.* cum aliis. Ratio est, quia ejusmodi finis non est mortalis, & ex alia parte est ex secundaria intentione, & item cum debito dolore, aliisque requisitis exhibitas prædictas Confessiones fuisse, supponimus. Sylvester allatus a Diana *3 p. tr. 4. ref. 132.* ait, hunc nihilominus peccare venialiter, quia id saltem sapit aliquam hypocrisim, & mendacium; sed sentiendum est cum dicto Diana, neque hic (si aliud non addatur) peccare venialiter, quia conservare suum bonum nomen, non est hypocrisis: & cum Pœnitens nihil falsum loquatur, quamvis facto suo permittat Confessarium decipi, non dicit tamen ipse mendacium: sic certe permisit Christus Dominus, quod deciperentur duo ejus discipuli in Emmaus, quando finxit, se longius ire velle, nec tamen mendacium dixit: confirmatur ex Villalob. *tom. 5. tr. 1. n. 9. dist. 35.* ubi affirmat; sæpe propter aliquam rationabilem causam esse conveniens, variare Confessarium. Quare sentire videtur, id non raro etiam esse expediens: nimirum pro majore conscientiæ quiete, proptereaque animæ rationabili consolatione.

C A P U T IX.

Fidelis.

1 TUnc fidelis est Confessio, quando exhibetur sine dolo, & fallacia, hoc est, sine deceptione, quæ fiat confessario; planius dico, fiat Deo.

2 Hinc primo, graviter peccabis, si omittas aliquod peccatum, alias non rite absolutum: si varies numerum peccatorum mortalium, dicendo minorem numerum pro majore, imo etiam majorem pro minore: qui error rusticorum, & mulierculorum esse solet: si confitearis peccata certa, ut dubia, vel contra; Pœnitens enim, ut fidelitatem Deo servet, debet declarare peccata eo modo, quo sunt in sua conscientia.

3 At vero, qui omittit manifestare in Confessione aliquod peccatum veniale, vel mortale jam rite absolutum, ne virtualiter quidem peccat; quia ejusmodi peccata, ut supra vidimus, sunt materia sufficiens quidem, sed non necessaria,

Qui autem mentitur in Confessione in re ad Confessionem non pertinente, ut si dicat, se vocari Petrum, cum vocetur Paulus, peccat quidem venialiter, sed non mortaliter, si juxta nuper dicta *c. 2.* observat illa, quæ pro legitima Confessione sunt necessaria, quia hac in re mentiri non esset, nisi leviter, contra prædictam fidelitatem, si aliud non superaddatur, de quo mox *a n. 8.* lege Bon. *l. c. n. 2.* & Delugo *de Pœn. disp. 26. sect. 2.*

4 Idem puto, idest, esse solum peccatum veniale, si quis dicat, se velle facere Confessionem generalem omnium peccatorum, & deinde taceat aliquod peccatum mortale, alias rite absolutum; cum enim non sit de necessitate talis Confessionis, omnia peccata jam absoluta manifestare; solum erit mendacium leve, quia dicit, se velle omnia jam absoluta confiteri, & deinde aliqua tacet.

Quod si Pœnitens solum Confessario dicat; se velle Confessionem generalem peragere, nec addat illud (*omnium peccatorum*) puto, hunc ne venialiter quidem peccare, quia adhuc confessio generalis nominari vere potest illa, quæ aliqua omittit ex rite absolutis; quare sic pœnitens in nihilo mentitur; præterea communis omnium sensus est, etiam Confessariis notus, quod in confessione generali non omnia, alias rite confessa, aperiuntur.

Peccatum fuisse, vel non fuisse confessum.

5 PRædicta facilis solutionis fuerunt; supersunt autem nonnulla admodum controversa.

Controvertitur enim primo, An pertineat ad fidelitatem Confessionis, explicare, peccatum fuisse confessum, vel non confessum? Exemplum solet afferri de illo, qui generaliter confitetur, & sine alia explicatione de industria nova peccata cum antiquis immiscet, ad tegendum, quod ejusmodi peccatum noviter sit commissum.

6 Resp. Satis esse probabile, id ex se sine peccato fieri, quia peccatum semper est idem, sive hodie, sive heri commissum sit; & circumstantia temporis non pertinet ad naturam ipsius peccati, sed se tenet ex parte pœnitentium.

7 Aliquæ tamen cautiones sunt adhibendæ. Primo, ne sit reservatum hoc novum peccatum, & tu ad Confessarium non potentem illud absolvere accedas: tunc enim non valeret hujusmodi absolutio ob defectum jurisdictionis, unde Confessio esset sacrilega.

Secundo, quando Pœnitens est in occasione proxima peccandi, tunc debet explicari tempus præsens, ut nimirum Confessarius jubeat, occasionem amoveri, hac tamen cautione non indigebis, si tu ipse vere, & sine fraude occasionem tollas.

Nonnulli addunt cautionem tertiam, ut scilicet obligetur quis, tempus sui peccati patefacere, quando is est in consuetudine peccandi: sed certe probabile est, tunc non adesse ex se necessitatem explicandi, peccatum fuisse, vel non fuisse confessum, quia, ut notat Suar. Vasq. aliique apud Dianam *1. p. tr. de circumstantiis, ref. 15. & 57.* peccata præterita non addunt præsenti peccato circumstantiam novam multo minus specie diversam.

8 Notanter hic, *& n. 6.* dixi (*ex se*) nam si interrogetur a Confessario, debet Pœnitens fateri, illud esse peccatum recens, tum in hoc casu consuetudinis, tum in aliis, quibuscumque casibus, in quibus a prudenti Confessario interrogetur. Ita cum aliis Delugo *loco mox citando*; Ratio est, quia, quando tu non interrogatus illa non explicas, non mentiris, sed solum permittis, Confessarium sibi persuadere; illud peccatum esse antiquum, & non esse ex consuetudine; at quando interrogatus, negas, committis positive mendacium, quod grave peccatum est in casu, quo Confessarius id interrogat; quia Confessarius habet jus cognoscendi totam conscientiam pœnitentis, ut suum judicium legitime, & prudenter valeat proferre: nam cæterum si ab hoc jure Confessarii abstrahamus, & legitima sit Confessio, ut supra explicavimus, in re levi ad Confessionem non pertinente mentiri, non esset, nisi veniale.

Tem

Peccatum in individuo.

9 JOannes Delugo *d. 14. de pœnit. sect. 10.* addit aliam rationem, ad probandum, te interrogatum obligari graviter, verum dicere in re pertinente ad Confessionem, quia, dum positive hoc peccatum v. g. homicidium, dicis, te commisisse anno superiore, cum tamen commiseris in hac hebdomada, non fatteris tuum peccatum, quod in individuo commisisti, sed aliud, quod non commisisti: aliud enim est peccatum hodiernum, aliud peccatum hesternum, atque adeo non integre confitereris.

10 Hæc ratio Joannis Delugo posset impugnari ex doctrina Arriagæ *de Pœn. disp. 34. sect. 3.* ubi probat, Confessionem esse validam, si quis confiteatur, se occidisse Petrum, cum Paulum ejusdem conditionis occiderit, etiam si id faciat consulto, & mala fide, quia id solum esset mentiri leviter in re non pertinente ad Confessionem, nihil enim ad Confessionem pertinet potius ne fit occisus Petrus, quam Paulus: sed solum ad illam pertinet, quod pœnitens explicet actionem suam injustam, hoc est actionem occisionis, quæ satis explicatur, sive actio occidendi terminata fuerit ad Paulum, sive ad Petrum: simili igitur modo non pertinebit ad Confessionem scire, an peccatum fuerit aliis remissum, necne, quia satis erit, quod pœnitens explicet actionem, qua peccavit.

Certe hæc Arriagæ Doctrina non est improbabilis, quando bona fide quis dixit, se occidisse Petrum, cum occiderit Paulum: id quod docet etiam Dicastillus apud Dianam *p. 11. tr. 8. ref. 63.* & cætera requisita ad Confessionem legitime putat se habere; at vero quando Pœnitens interrogatur a prudenti Confessario, id nullo modo admittere possum: quia tunc regulariter, & in praxi debet præsumi notitiam individui, vel Confessionis factæ, aut non factæ requiri a Confessario ad statum Pœnitentis cognoscendum: & merito noliti stare judicio ipsius pœnitentis in determinanda restitutione hac, vel illa, & in aliis remediis prudenter adhibendis: semper excipio, nisi manifeste appareat illud circa quod fit interrogatio, ad Confessionem non pertinere, ut esset v. g. si Confessarius interrogaret, quomodo Pœnitens vocetur, vel cujus esset civitatis, quod certe imprudenter fieret.

Peccatum dubium.

11 SEcundum, quod controvertitur hic, est, an si quis dubius sit de suo peccato mortali, nondum confesso, debeat ex necessitate fidelitatis illud Confessioni subjicere, sive dubius sit, an peccatum commiserit? sive quamvis sit certus, se illud commisisse, dubius sit, an Confessioni subdiderit?

12 Resp. & prius recolendum est, dubium, aliud esse negativum, aliud positivum: si enim intellectus est omnino anceps, nullamque rationem, saltem probabilem habeat, ex cujus vi inclinet ad aliquam partem, dicitur dubium, & quidem negativum; quale est illud, an grana arenæ maris sint paria, an imparia; si vero intellectus rationem aliquam alicujus momenti habeat, per quam assentiatur alicui parti, dicitur probabilitas, & ab aliquibus appellatur (sed certe improprie) dubium positivum; si vero adsint rationes alicujus ponderis pro utraque parte, utraque erit probabilis (semper intellige probabilitatem constituendam, quod pars opposita non sit saltem moraliter certa: denique si ex una parte appareant rationes alicujus momenti, pro alia autem parte nulla, vel satis modica adsit ratio, cujus scilicet vis non pertingat ad inclinandum intellectum, dicetur illa verior pars moraliter evidens.

Non jam respondeo ad hanc secundam controversiam, sed quoad dubium negativum: nam de probabilitate separatim dicam a *n.* 17. Respondeo, inquam, duobus dictis.

13 Dico primo: Eum, qui est timoratus, & scrupulosus, non obligari ad confitenda peccata dubia. Ratio est, quia in dubio debet præsumi, prædictum non peccasse mortaliter, quare etiam si in eo dubio alii essent obligati, ipse tamen erit ab hoc onere liberandus, ita Sa, Suarez, Granadus, aliique relati a Jo: Sanch. *disp. 41. n. 18.* & Castrop. *tom. 1. disp. 4. p. 2. n. 4.*

14 Dico Secundo: communis opinio fert, excepto prædicto scrupuloso, debere omnino pœnitentem subjicere Confessioni peccata negative dubia. Ratio præcipua est illa, quam affert Delugo *de pœnit. disp. 16. sect. 2.* quia talis est usus, & praxis communis totius Ecclesiæ, cujus praxis cum initium non agnoscatur, affirmari potest, illam Christum Dominum instituisse. Quare si dubius es, an peccatum mortale v. g. homicidium commiseris, vel certus, quod commiseris, & negative dubius, an illud confessus fueris, debes in hac sententia illud confiteri.

15 Adest tamen alia opinio maxime Recentiorum negans ejusmodi necessitatem, nisi in fine vitæ, idque in eo dumtaxat casu, quo quis post Confessionem, vel Contritionem incidit in peccatum mortale, modo dicto, dubium; tunc enim debet confiteri, vel actum Contritionis elicere, ut scilicet e vita decedat cum illo peccato dubio, quod fortasse fuit vere, & coram Deo certo commissum, & nec directe, nec indirecte remissum.

16 Hujus opinionis rationes, quæ excludunt prædictam necessitatem, variæ afferuntur, sed illæ sunt præcipuæ. Primo, quia in casu dubii melior est possessio in favorem pœnitentis. Secundo, quia non debet quis ob culpam dubiam certo condemnari, obligarique ad tantum onus, quantum est, seipsum accusare, & pro dubia culpa certam pœnitentiam subire. Tertio, quia ratio Judicii temporalis, ad cujus normam institutum est Sacramentum Pœnitentiæ, nunquam poscit, ut quis pro delicto incerto pœna certa condemnetur: quæ rationes, & aliæ adductæ a Ferrantino *de scandalo disp. 1. q. 77. n. 30.* probant, nec eum obligari ad Confessionem, qui scit se actionem fecisse, sed negative dubitat de ejus qualitate, an scilicet fuerit venialis, an mortalis? Lege Caramuel. *in Theolog. fundamentali tertia editionis a n. 1383.* late eam defendentem, & alios apud dictum Ferrantinum citatos.

Peccatum probabiliter commissum, vel probabiliter confessum.

17 TErtio controvertitur de peccato probabiliter commisso, vel probabiliter confesso, de quo accipe sequentes doctrinas, varios casus breviter complectentes.

Prima doctrina. Qui habet probabiles rationes, quod peccatum mortale non commiserit, & probabiles, quod commiserit, non teneri illud confiteri. Ratio est, quia qui operatur secundum rationes probabiles, prudenter operatur, atque adeo non peccat; semper autem tum hic, tum in sequentibus est excipiendus finis vitæ, quando per Confessionem, vel Contritionem debebit ejusmodi peccata, si forte coram Deo certo commissum fuerit, expiari modo, quem in simili diximus *n.* 15. semper item advertendum est, quod judicium remaneat probabile; potest enim aliquando contingere, ut rationes in contrarium adeo sint probabiliores, ut judicium non remaneat probabile, sed potius remaneat improbabile, sicuti parva stellula remanet invisibilis, præsente Sole.

18 Doctrina secunda. Qui probabiliter scit, se mortaliter peccasse, habet tamen rationes probabiles, quod illud peccatum rite confessus fuerit, non tenetur illud confiteri, quamvis habeat rationes probabiles, imo probabiliores, quod confessus non fuerit; ratio est eadem præcedens; quia nimirum prudenter agit, qui probabilitati, quod jam confessus fuerit, se conformat.

19 Doctrina tertia. Qui probabiles rationes habet, quod non peccaverit, vel quamvis probabiliter sciat, se peccasse, tamen habet probabilitatem, se esse confessum, si nullam habet rationem credendi contrarium, non tenetur; quia hoc multo magis probat prædicta ratio: cum tunc videatur adesse certitudo moralis pro Pœnitente.

20 Doctrina quarta. Qui habet rationes probabiles, quod peccaverit, sed nullam rationem probabilem habet judicandi, se esse confessum, tenetur ad Confessionem; quia tunc constat de præcepto confitendi, sed non constat de Confessione, atque adeo tunc adest certitudo moralis contra Pœnitentem.

21 Doctrina quinta. Qui certo scit se peccasse, sed est dubius, an illud peccatum fuerit confessus, obligatur regulariter confiteri: Ratio est eadem, imo major contra Pœnitentem.

Dico (*regulariter*) nam duas exceptiones affert Præpositus *q. 5. de integritate confessionis n. 15.* apud Ferrantinum loco supra citato. Primo enim ait, timoratum scrupulosum non obligari confiteri in casu hujus quintæ doctrinæ: quia hic saltem regulariter præsumitur errare in suis dubiis, atque adeo præsumitur jam fuisse confessum. Secundo neque obligari in hoc eodem casu, si diuturnum tempus intercesserit in suam Confessionem bona fide factam, moraliique examine præcedente, & intra dubitationem, quæ nunc insurgit. Ratio est, quia impossibile moraliter est post diuturnum tempus positive recordari omnium, quæ quis confessus est; remanet igitur, quod solum non scrupulosus tenetur in dicto casu illud peccatum confiteri, & quidem tunc, quando parvum tempus intercessit, quia tunc non habet is excusationem, nec ductam a distantia temporis, nec ducta a conditione scrupulorum.

Peccatum confessum ut dubium.

22 QUartum, quod hic controvertitur, est de peccato confesso, ut dubio, quando deinde absoluta Confessione advertit Pœnitens, illud esse certum: an scilicet obligetur illud confessum ut dubium, iterum afferre ad Confessionem ut certum. Quid, si contra, confessum illud sit, ut certum, & deinde, re bene perpensa, cognoscit esse dubium?

23 Quoad prius potest esse controversia, vel de substantia peccati, vel de numero: dixit v. g. Pœnitens, se sub dubio consensisse turpi cogitationi, sed deinde invenit, certum fuisse consensum: Ecce controversiam de substantia peccati. Vel dixit, se certo quidem consensisse, sed in dubio, an id fuerit ter, vel quater, an quinquies, &c. deinde invenit certo fuisse, vel plus, vel minus; Ecce controversiam de numero.

24 Porro loquendo de substantia, probabile jam esse, non teneri ad novam confessionem, docent Viri docti apud Delugo *d. 16. de pœnit. a n. 81.* ita Ferrantinus *l. c. q. 77.* alios citans. Ita novissime Antonius Perez in opusculo posthumo *de Pœnit. disp. 5. c. 1. n. 7.* verum contra docent probabilius Sanchez, Turrianus, Diana ab eodem Delugo ibidem citati afferentes utrinque rationes.

25 Jam vero, loquendo de numero, dico: quando non est magnus excessus, non obligari pœnitentem iterum ad Confessarium accurrere, juxta praxim Fidelium, qui sic confiteri consueverunt, quando nesciunt suorum peccatorum numerum; *Pejeravi circiter ter, vel quater, Pejeravi decies, plus, minus*, nec tamen repetunt confessionem bona fide sic expositam. At vero quando est magnus excessus, debet omnino (si ille excessus advertatur) ad novam Confessionem afferri, si v. g. quis dixit: *Pejeravi ter, vel quater, cum pejeraverit decies*. Ratio est, quia confessarius absolvit eum numerum, qui humano, & morali modo verificetur in tua Confessione. At non verificatur, quando est magnus excessus.

26 Si vis edoceri, ad quem numerum se extendat illud (*circiter*) vel illud (*plus minus*) dico, id judicio prudentis demum esse statuendum: sed tamen regula illa dari solet, ut quo minor est numerus peccatorum, quæ quis confessus est, eo pauciorem numerum complectatur illud (*circiter*) vel (*plus minus*) quo major, majorem; exemplo clarior fiet regula: si v. g. dicas *Pejeravi circiter decies, vel decies plus, minus* verificabitur, si pejerasti duodecies, vel octies: at si dicas, *Pejeravi circiter centies, vel pejeravi centies plus, minus*, verificabitur, si non solum pejerasti centum, & duabus vicibus, verum etiam si pejerasti centum, & quinque vicibus: ut etiam, si pejerasti nonaginta quinque vicibus. Ratio autem hujus regulæ est, quia hic est sensus moralis, & humano modo intelligi consuetus, ut notat Fagundez *l. 5. de recept. confessionis cap. 5. num. 9.* Diana, *p. 11. tract. 6. Ref. 17.*

Illud semper adverte, nos loqui, quando bona fide sic confiteris, quia nescis determinatum numerum: nam cæterum, si illum scias, illum determinatum dicere obligaris, ut nuper *n. 2.* dictum est.

27 Quoad Posterius. An scilicet obligetur quis iterum confiteri peccatum, quod ut certum confessus est, sed deinde invenit fuisse dubium, vel quod sub numero determinato, & certo fassus est, invenit deinde re perpensa, numerum illum dubium esse, cum semper, ut dictum est, bona fide processerit?

28 Resp. duobus dictis: Dico primo, qui bona fide confessus est peccatum ut certum, quod deinde comperit esse dubium, non obligatur, illud iterum confiteri. Ratio est, quia, qui recipit absolutam sententiam de delicto certo, satis intelligitur, accepisse de dubio: ita Delug. *l. c. n. 77.*

29 Dico secundo: qui bona fide confessus est numerum peccatorum, ut certum, se pejerasse, v. g. decies. & deinde dubitat, imo etiam scit certo, se pejerasse minus, v. g. octies, pari modo non obligatur ad iterandam confessionem: ratio est, quia in numero majori satis absolvitur numerus minor, & multo minus obligabitur, si inveniat, se nunquam pejerasse, sic enim non habet peccatum perjurii, quod absolvi possit, & idem dicendum est in eventu numeri præcedentis, Delugo *ib.* Ex eo, quod modo dixi, in numero majori includi minorem, meorem meam subit sequens dubitatio: Titius bona fide confessus est, se furatum esse materiam gravem quater; peracta jam Confessione, advertit, se ter cum effectu furatum esse, nam in quarto furto habuit quidem animum furandi, sed impeditus a Custodibus nihil

hil re ipsa furatus est: is ergo nunc a me quærit, an sibi redeundum sit ad Confessarium, ut absolvatur ab hac voluntate furandi?

Respondeo, mihi videri, id opus non esse, quia in Confessione jam facta, dum Confessarius absolvit a quarto furto, absolvit etiam a voluntate furandi: nam qui furatur, vult furari: quare qui fatetur, se furatum esse, fatetur etiam, se voluisse furari: si igitur absoluta jam fuit hæc peccaminosa voluntas inclusa in furto, necessaria nova absolutio non erit: supponimus autem nec discontinuatam fuisse voluntatem furandi, juxta communem Doctrinam de retractatione actuum &c. sic mihi videtur respondendum, quod tamen Doct. judicio submitto.

An taceri sine infidelitate aliquod mortale in Confessione possit?

30 Quinto controvertitur, an id aliquando liceat: atque adeo liceat aliquando dimidiare Confessionem? De mortali sermo est, nam de veniali diximus in Superioribus *a n. 3.*

31 Resp. in tribus eventibus licere: primo, quando adest impotentia physica; ut si quis loqui non valeat, sive ex vicina morte, sive ex proximo naufragio; ut si quis sit mutus, ut si quis ignoret linguam Confessarii, nec adsit alius Confessarius, imo nec interpres (de quo casu interpretis, dictum est supra *c. 4. n. 11.*) In his enim casibus dicatur, quantum potest, & absolvatur; de moriturо alienato a sensibus diximus *c. 1. n. 25.*

32 Secundo, an taceatur licite mortale, si adsit impotentia moralis: hæc autem est quoties aliquis prudenter ex Confessione alicujus peccati timet sibi, vel alteri notabile damnum; nam exterum ex Confessione illorum, unde hujusmodi damnum non timetur, nunquam taceri mortale posse, nimis est manifestum: casus autem tacendi ex hoc capite impotentiæ moralis solent a Doctoribus sequentes afferri. Primo, quando Pœnitens rationabiliter timet a Confessario revelationem sui peccati. Secundo, quando puella v. g. timet rationabiliter a Confessario, quem solum potest habere, se esse sollicitandam, vel se in peccatum lapsuram. Tertio, quando quis est nimis scrupulosus: tunc enim præstat, aliqua potius omitti, quam Confessionem reddi nimis onerosam, & Pœnitentem subire grave sanitatis, vel desperationis periculum. Lege id distinctius apud Suarium *de pœnit. disp. 23. sect. 2.* Castr. *T. 1. disp. 4. p. 2. n. 47.* Pellizzarium *de Monial. cap. 10. n. 204.* Quarto, quando Confessarius timet infici gravi morbo contagioso, si omnia audiat, nec potest a longe audire. De casu, in quo complex esset manifestandus, dicam mox c. 12.

33 Sunt autem quinque diligenter pro dictis adnotanda: Primo illud peccatum, quod ob excusationem aliquam ex prædictis tacuisti, debes omnino, ubi excusatio cessat, Confessario aperire, ut de illo rite absolvaris, & directe: idque, vel ante Sacram Communionem, vel in Confessione ex præcepto: Secundo, cum dicimus, periculum gravis mali te excusare, intelligendum est de damno extrinseco Confessionis, nam te nequaquam excusat damnum tuæ famæ apud Confessarium, vel magna erubescentia in tuo peccato confitendo; quia hæc sunt intrinseca Confessionis, quibus non obstantibus Christus Dominus Pœnitentiæ Sacramentum instituit. Tertio, si commode potest differri Confessio, differatur: non enim licet, Confessionem dimidiare; si, ut integre fiat, potest ea in tempus competens differri. Quarto, quando habes casus reservatos, non potes solum absolvi a reservatis per Superiorem potentem eos absolvere, & cætera mortalia tacere, dicturus illa inferiori Confessario: nec potes confiteri non reservata huic inferiori, & reservata remittere ad Superiorem; casu est quia sine necessitate dimidiaretur Confessio, tunc ergo vel omnia manifestes Confessori Superiori, & per illum ab omnibus absolveris, vel obtineas ab illo potestatem, ut inferior possit ea reservata absolvere; & per hunc ab omnibus integre absolvaris. Quinto, displicentia, seu dolor pro Confessione, in qua aliquorum peccatorum, propter prædictas excusationes, manifestatio non fit, debet non solum esse de peccatis, quæ manifestantur, verum de illo, vel de illis, quæ tacentur; debet enim dolor cadere, ut supra diximus, supra omnia mortalia.

34 Tertio, tacetur in Confessione peccatum sine peccato ob ignorantiam, vel errorem, quando enim quis propter oblivionem inculpatam, vel inculpatum errorem tacet aliquod mortale, sane propter illam bonam fidem non peccat, & directe absolvitur a rite manifestatis, sed indirecte ab aliis: supponimus autem motivum doloris fuisse, ut modo dictum est, universale. Tacita tamen, quando menti occurrunt, debent omnino Confessario manifestari, & ab illis directe absolvi, ut etiam modo dictum est.

Remedium pro eo, qui tacuit peccatum cum peccato.

35 Inquires hac occasione, si quis abhinc multo tempore aliqua mortalia mala fide tacuit in Confessione: vel in re gravi, juxta superius dicta, mentitus est: Interim vero multas Confessiones peregit, semper ne in illis Confessionibus sacrilege peccavit? Quod si semper peccavit, quid nunc remedii?

36 Resp. cum necessaria distinctione: nam si anno superiore v. gr. tacuisti peccatum, vel graviter in Confessione mentitus es, sane mortaliter, & sacrilege peccasti, unde primo, hoc peccatum, & simul etiam omnia peccata, quæ in illa Confessione aperuisti, debes confiteri, quia non fuerunt rite absoluta: Secundo, confiteri etiam debes mortalia, quæ commisisti toto illo anno; illa enim nunquam fuerunt remissa, obstante nimirum sacrilegio, cum quo confitebaris. Tertio, confiteri etiam debes numerum Confessionum, quas toto illo anno cum dicto sacrilegio, seu sub dicto sacrilegio exhibuisti. Quarto, numerum etiam Communionum debes confiteri, quas sacrilege, toto illo tempore, suscepisti. Ratio horum perspicua est, quia semper peccabas, dum memor illius primæ Confessionis perperam factæ, Sacramenta Confessionis, & Communionis temere suscipiebas.

37 Si vero in dictis consequentibus Confessionibus oblitus fuisti illius primi sacrilegii, & ad dictas consequentes Confessiones cum debito dolore legitime accessisti; non est necesse, repetere dictas consequentes; quia illæ bona fide factæ sunt, unde & validæ fuerunt. Satis igitur in eo eventu erit, repetere illam primam Confessionem, & illa sacrilegia, & peccata, quæ cum dicta recordatione confessus es, nam cæteræ propter inculpatam oblivionem, si in alio non defecere, validæ fuerunt, & licitæ.

CAPUT X.

Frequens.

1 De consilio quidem est Confessionis frequentia præter illam, quæ fieri semel debet in anno, & in fine vitæ: quoniam vero hæc frequentia maxime in causa est, ut sæpe quis peccata venialia, vel mortalia alias remissa, confiteatur in genere; ideo hac de re proprius est hic agendi locus.

Confessio peccati in genere.

2 Peccato mortali carens variis modis peccata in genere confiteri potest, qui ad sequentes reducuntur.

Primo sic: *Fateor mea mortalia olim commissa, & rite absoluta, seu rite confessa.*

Secundo: Fateor mea venialia commissa olim, & rite absoluta.

Tertio: Fateor mea venialia peccata.

Quarto: Fateor mea olim commissa, & absoluta peccata contra castitatem v. g.

Quinto: Fateor mea peccata, alias rite confessa, seu absoluta:

Sexto: Fateor mea venialia, mendacia v. g.

Septimo: Fateor mea peccata venialia commissa post ultimam Confessionem.

3 Inquirimus ergo: an in dicto casu, quo quis mortalibus caret; omnes hi modi validam faciant, & licitam Confessionem?

Et quidem dico primo, quod validam faciant in necessitate, certum esse: quia in proxime morituris, quando quis expressius loqui non valet, illam praxis Ecclesiæ tutissime admittit.

Ergo dico secundo: si tunc valida est, ut certe est, fore etiam validam semper in prædicto eventu, quo quis recentia mortalia non habet. Ratio est, quia in Sacramentis illa materia, quæ semel valide affertur, semper, & in quocumque casu valida est, & sufficiens: nam nulla necessitas facere potest materiam, illud, quod materia non erat; ut, quia vinum v. g. est materia Consecrationis; aqua Baptismi, propter nullam necessitatem suppleri potest ab alia materia, ut expresse docent omnes Theologi, quorum aliqui videri possunt apud Dian. *p. 3. tr. 4. res. 66.* Si ergo peccata in genere, sive explicatione, speciei & numero non essent materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, nulla necessitas dicta in proxime morituro sufficientem materiam facere possent illa peccata in genere, sed sufficiens est in eventu necessitatis ex praxi Ecclesiæ, ut diximus; ergo & in omnibus quibuscumque eventibus.

4 Dico tertio, valde probabile esse, & tutum, prædictam Confessionem licitam esse: modo semper supponatur, adesse dolorem, sive actualem, sive virtualem non retractatum, & alia requisita, juxta superius dicta.

Probatur hæc Doctrina. Primo ex S. Thoma, qui *in 4. dist. 16. & 17. q. 1. & q. 4.* videtur, hanc sententiam approbare: dum sic ait: *Religiosi, quibus imponitur de præcepto menstrua confessio, si carent mortalibus, non teneri in particulari confiteri venialia, sed tantum in communi &c.* ita D. Thomas, licet dictum hoc non placeat Escobar. *l. 13. Theol. mor. c. 16. disp. 18.*

Secundo, quia quando materia Sacramenti est quoad validitatem sufficiens, licite etiam semper illa uti possumus, si aliquod Præceptum, vel aliquod inconveniens non obstet: at nihil obstat in casu nostro, ergo &c.

5 Non enim obstat præceptum ullum; quia illud afferri non potest; nec ullum obstat inconveniens, quia cum peccata venialia, vel mortalia remissa voluntarie subdantur Confessioni, non est inconveniens, illa speciatim, & in individuo non confiteri.

6 Dices, obstat Conc. Trid. *sess. 14. c. 5. & Can. 7.* ubi dicitur, Peccatorem teneri ad declarandum in Confessione omnia, & singula peccata; tum quoad species, tum quoad numerum, tum quoad circumstantias saltem speciem mutantes.

Respondeo primo: Si hic textus aliquid contra probabilitatem hujus sententiæ probaret, probaret etiam id in necessitate, quando quis magis se explicare non valet.

R. secundo: Concilium ideo ibidem addit omnia, & singula mortalia etiam cogitationes in Confessione manifestari debere; quia ea reddunt homines filios Iræ: subsumo; sed nostra, de quibus agimus, peccata non reddunt homines filios Iræ; ergo de his Tridentinum non loquitur. Adde hanc Tridentini dispositionem limitari ab omnibus, ut non cadat in peccata venialia, quia hæc, ut nimis sæpe dictum est, confiteri non tenemur. Simili ergo modo nos eamdem dispositionem limitare possumus, quod non loquatur de peccatis confessis in genere, quando mortalia præsentia non adsunt.

7 Dices iterum, esse inconveniens, quod Sacerdos, qui debet ferre judicium, & sententiam, nesciat peccata, nisi in genere, & non hæc, & illa determinata; unde & nesciat pœnitentis statum.

Respond. id inconveniens adesse certe, si locutio sit de mortalibus; nondum absolutis: sed de venialibus, vel mortalibus remissis alias, & confessis, nullum est inconveniens; quia secus etiam in necessitate id requireretur. Satis igitur est, si Sacerdos sciat, pœnitentem peccasse; veniam nunc petere, statum autem ejusdem sufficienter cognoscit, dum ex Confessione dumtaxat venialium, & mortalium remissorum, videt, ipsum non esse filium Iræ, & inimicum Dei.

8 Hanc sententiam late defendit Delgadillo *de Pœnit. cap. 14. dub. 6.* & iterum *cap. 17. dub. 44.* eam tenet in aliquo modo ex prædictis (sed certe eadem est ratio de omnibus) Dicastillus *de pœnit. cap. 14 dub. 9. n. 761.* Leander *tom. 1. tract. 5. d. 3. q. 35.* & Diana *p. 11. tr. 5. res. 24 & res. 53.* sed idem Diana *ibid tr. 7. res. 35. in fin.* videtur esse sibi contrarius, nam in aliquo ex prædictis modis negat: favet item prædictæ sententiæ Sylvester *v. Confessio q. 13* Favet Gobat *in Clypeo Clementiorum Judicum n. 219.* Favet Alensis ab eodem Gobat. & a Sylvestro ibidem citatus, esto neget Caspensis apud Dianam *dicta resol. 35.*

9 Nota, Suarium *de Pœnit. disp. 23. sect. 1. n. 10* dicere prædictam sententiam esse probabilem speculative, sed non practice; ad quod dictum respondet Dicastillus *l. c.* in hunc fere modum; *Si hæc sententia est* (inquit) *speculative probabilis, erit etiam practice, quia tunc, quod est probabile speculative, deduci non potest in praxim, quando aliquid novi consideratur adesse in praxi, quod illud improbabile reddit: id, quod nullo modo adest in casu prædicta sententia*, ut modo diximus *a n. 6.* & late probat idem Dicastillus *ib.*

10 Quæres, si quis ita confiteatur, *Fateor peccata mea*, nihil aliud addens, legitimene extra necessitatem confitebitur?

R. legitime, quantum est ex capite Sacramenti Pœnitentiæ; ut probat argumentum ductum a tempore necessitatis, in quo aliud pœnitens addere non valet; at ex alio capite peccabit graviter Confessarius, si hunc statim absolvat: quia per hæc sola verba tam universaliter dicta non intelligit, hunc sic confitentem carere mortalibus, nisi aliquid amplius addatur, ut fuit modo in casu dicto *n. 7* in fine.

11 Quæres iterum, Qui carens mortalibus, sic, vel simili modo confitetur, *Fateor aliqua mea peccata venialia*, vel *fateor aliqua mea peccata mortalia, alias confessa, & rite remissa*, rectene confitetur?

12 Resp. Ad hanc quæstiunculam, his verbis in simili respondet Dicastillus *loc. cit. c. 17. n. 91.* *Non approbo* (ait) *modum confitendi aliquorum,*

rum, qui forte ex inadvertentia dicunt: me accuso de duobus, aut tribus mendaciis v. g. vita præterita; isti enim non præbent materiam determinatam (supposito, quod commiserint plura mendacia) quia disjunctiva illa habet vim relinquendi indeterminatam unam, & aliam partem illius propositionis: sicuti neque consecraret. qui habens coram se multas hostiolas, vellet consecrare duas, vel tres ex illis, si illas non determinaret. Hæc ille. Quoniam vero eadem est ratio de confitente aliqua venialia, vel aliqua jam remissa mortalia, sic enim non datur materia determinata pro absolutione, ideo nec ejusmodi Confessionem approbaret Delgadillo.

13 Verum huic discursui responderi sic posset. In Sacramento Pœnitentiæ, jam dixit modo idem Auctor, valide confiteri quempiam, dicendo in genere, se peccasse venialiter. Hac igitur Doctrina admissa; dico, esse materiam determinatam in casu, de quo loquimur: quia in Sacramento Pœnitentiæ pro non habente mortalia, satis determinata est materia ipsum peccatum in genere: Disjunctiva ergo illa licet relinquat indeterminatum, quodnam mendacium v. g. absolvendum sit, determinatum tamen est peccatum in genere; qui enim duo, vel tria peccata venialia fatetur, jam dicit, se habere peccata, non ita in Consecratione dictarum hostiarum: nam in confectione Eucharistiæ non consecratur hostia in communi; sed hæc: quare mirum non est, quod nulla consecretur, si hæc non determinetur.

CAPUT XI.

Nuda.

1 SI sensus hujus qualitatis sit, quod Pœnitens debeat in Confessione totam suam conscientiam aperire, ac manifestare omnes suas pravas propensiones, omnesque negligentias in via Domini, & similia: consilium id erit ab omnibus certe cum laude observandum, ut scilicet Confessarius tuus non solum sit Judex tuorum peccatorum, verum etiam Pater spiritualis te per omnes partes promovens ad meliora.

2 Si vero sensus sit, quod Pœnitens debeat aperire (quando juxta prædicta excusationem non habet) omnia sua mortalia, eorumque species, ac numerum cum circumstantiis illis, quæ speciem mutant, est de necessitate, ut loco citato declaravit Tridentinum, & nos suo loco mox late disseremus.

3 Nuda item debet esse Confessio, quis carere debet verbis, & narrationibus mutilibus, & ad peccatorum explicationem minus pertinentibus. Is certe mulierculum communis esse solet error, ut supra etiam indicavimus.

CAPUT XII.

Discreta.

1 DIscretionis virtus, quæ est pars subjectiva prudentiæ, discernit inter multa id, quod eligendum potius est: Pœnitens ergo dum explicat sua peccata, debet discernere peccata sua ab alienis, ne dum se accusat, alios sive directe, sive indirecte accusare inveniatur; sed ecce celebris difficultas, an quando pœnitens debeat, vel saltem licite possit ad sui peccati speciem aperiendam, aperire sui socii peccatum, & sui peccati objectum?

2 Duobus exemplis clarius evadet punctum difficultatis: Primum, Titius v. g. peccavit cum Matre sua, Confessarius autem probe novit, Titium non habere aliquam consanguineam nisi Matrem: debetne Titius dicere in sua Confessione, se incestum commisisse? si enim sic dicat, manifestat peccatum suæ Matris, quæ fuit peccati socia, seu complex.

Secundum exemplum, Filius dat venenum Matri gravidæ ex adulterio, debetne ejusmodi filius manifestare Confessario adulterium matris, ut explicet suum peccatum homicidii, fœtus fortasse animati, & peccatum matricidii? Vides? In priori exemplo mater est socia peccati filii, in posteriore autem est objectum peccati ejusdem filii, non socia.

3 Resp. Et dico primo, tum in priore, tum in posteriore exemplo: quando filius commode habere, vel expectare potest confessarium, qui non novit matrem, peccat contra famam matris cum obligatione restitutionis famæ, si illius peccatum Confessario manifestet: Ratio est, quia tunc sine ulla necessitate Matrem infamat: Expectare autem Confessarium, qui Matrem non noscat, certe non diu debet, satis est per unum, vel alterum diem: secus magnum incommodum esset, si per plures dies remanere deberet inimicus Dei. Lege Delugo *disp. 16. de pœnit. sect. 7. n. 416.*

4 Dico secundo, si haberi non potest Confessarius, Matrem non cognoscens, est probabile, posse licite Pœnitentem ad sui peccati necessariam speciem explicandam propalare Confessario prædictam societatem, vel prædictum adulterium matris, sed est etiam probabile, licite non posse.

5 Ratio, quod licite possit, illam ego potiorem judico: quia Christus Dominus instituit hoc pœnitentiæ Sacramentum cum obligatione manifestandi sua peccata Confessario, non obstante, quod Pœnitens, se ipsum infamet apud Confessarium: ergo multo magis illud instituit cum obligatione manifestandi alienum peccatum, quando hæc manifestatio est necessaria ad explicandam peccati speciem: probatur hæc consequentia, quia strictius est Jus, quod ego habeo ad meam famam tuendam quam ad tuendam alterius; ut patet: quia licite possum propalare crimen verum proximi, quando id necessarium est ad defendendam meam famam: quare fama alterius cedit famæ meæ. Si ergo, non obstante mea fama, confiteri integre mea delicta cum suis speciebus debeo; multo magis debebo in casu, de quo loquimur, non obstante fama alterius. Adde, complicem videri cessisse juri suo famæ in ordine ad tuam Confessionem, quando ipse tecum peccavit, quia sciebat. te Christianum esse, & ad Confessionem accessurum, nec posse perfecte confiteri nisi manifestando peccatum suum, & tamen tecum peccare consensit.

6 Hanc eamdem sententiam cum ejus ratione extendunt nonnulli, ita ut censeant, solum propter solidam consolationem, quam quis sentit ab amico, vel docto suo Confessario, posse Pœnitentem non expectare, nec quærere alium, qui suum complicem non cognoscat, id quod satis sit innuisse; nam legi poterit Reginaldus *lib. 24. n. 75.* alios referens, & Tannerus *2. 2. disp. 448. dub. 7. n. 138.* testans doctrinam hanc esse probabilem.

7 Jam vero ratio, quod manifestari prædictum peccatum cum alterius famæ denigratione non possit, est: quia non debet infamari Proximus, etiam ad propriam famam tuendam, nisi quando in necessitate alio modo tueri nequeat, unde in hoc solo necessitatis casu, solum potest Reus publicare testium vera delicta, ut omnes Theologi docent: At in nostro casu possum alio modo reconciliari Deo absque Matris v. gr. prædicta infamia, ergo &c. Minor probatur, quia in illo eventu, in quo expectare non possum Confessarium non cognoscentem Matrem meam, possum confiteri cum legitimo, & universali dolore illud diminuite, dicendo, v. gr. *fornicationem commisi, gravidam occidi;* Nam sic absolutionem obtinebo indirecte de incestu, & de matricidio, homicidioque, quo pacto faciam Confessionem integram formaliter, licet non materialiter, cum obligatione tamen confitendi explicite hæc indirecte absoluta, quando nanciscar Confessarium, Matrem meam nequaquam cognoscentem, lege Suar. *de Pœnit. disp. 34. sect. 2.* Vasquez *de Pœnit. q. 95.* Coninch. *de Pœnit. disp. 7. dub. 9.*

8 Hæc ratio commoda est, redditque sententiam hanc secundam sane probabilem, non tamen dejicit primam a sua probabilitate. Nam hujusmodi remedium esset per se contra perfectam integritatem Confessionis, atque adeo quamvis in aliquo casu possim uti hoc extraordinario remedio; non tamen videor posse ad id cogi, ita ut non valeam primam sententiam sequi.

9 Quæres, si non possum confiteri debitam speciem mei peccati venialis, sine complicis gravi infamia, possumne licite in prima sententia cum infamis proximi dictam meam speciem peccati venialis declarare? Ego v. gr. peccavi venialiter resistendo cum levi negligentia meæ sorori, me sollicitanti, possumne licite dicere Confessario: *Adhibui levem negligentiam sollicitationi meæ sororis?*

10 Respondeo non posse, quia peccata venialia non obligamur confiteri: quare, si non appareat aliqua alia peculiaris, gravisque ratio magni boni Pœnitentis, vel aliqua causa petendi grave consilium, non poterit a tali Pœnitente eligi Confessarius, dictam sororem non cognoscens, quia tunc non appareret ulla necessitas aperiendi peccatum alienum. Ita Jo: Delugo *l. c. n. 411.* sed lege Verricelli *tr. 8. resp. 9. 19* qui videtur adversari dictæ doctrinæ Joannis Delugo: Lege tamen Dianam *p. 11. tr. 4. res. 41.* eam defendentem.

11 Denique hic adverto, Antonium Perez *in opuscule Posthum. tr. 3. disp. 5. n. 54.* approbare quidem doctrinam *a nob. n. 4* dictam pro primo exemplo, hoc est, pro casu complicis, sed non pro exemplo secundo, hoc est, pro casu objecti peccati: in hoc enim nunquam, ait, manifestari posse in prædicta Confessione ejusmodi objectum, quamvis enim in priore v. gr. casu, Mater sit nocens cum filio; in posteriore tamen Mater non est nocens respectu filii, unde non est digna, quæ infametur a filio, verum nos dicimus in illa probabili sententia n. 4. allata, in utroque casu militare universalem eam rationem, quod Christus Dominus instituit hoc Sacramentum, non obstante fama alterius, quando secus explicare quoad speciem peccatum suum non potest Pœnitens: & in utroque casu, & semper debere probabiliter faveri integritate Confessionis potius. quam cuicumque famæ alterius, si utrumque nempe integritas Confessionis, & alterius fama in dicto casu salvari non possunt.

CAPUT XIII.

Libera, verecunda.

1 NOn sufficit, quod adultus recipiens Sacramentum Pœnitentiæ, quomodocumque non resistat: sed etiam opus est, ut libens positive consentiat, seu voluntatem habeat illud recipiendi: id quod commune est receptioni cujuscumque Sacramenti, quam faciat adultus: nam secus etiam dormiens valide reciperet Sacramentum: tunc enim resistit, ut late disputatur in tractatu de Sacramentis.

2 Si quis tamen trahatur ad Confessionem timore Magistri, vel Domini, vel timore excommunicationis, vel infamiæ & valida erit Confessio, & licita, si tamen rite omnia mortalia cum debito dolore confiteatur. siquidem tunc jam adest voluntas suscipiendi Sacramentum, & remissionem suorum peccatorum, qui est principalis finis Confessionis.

3 Quoad qualitatem verecundiæ solum est admonendus, tum Pœnitens, tum Confessarius in uno; Pœnitens, nec peccata aperiat cum audacia, sed cum erubescentia, & verecundis, qualis eum decet, qui cum se esse profitetur apud tribunal Dei: Confessarius, ne tantam verecundiam excitet in Pœnitente verbis asperis, & dictis, ut illum deterreat cum periculo se subtrahendi a confessione.

Quod si aliqua opus sit reprehensione, illam differat ad Confessionis finem, eamdemque peragat, prout recta ratio, & benigna prudentia dictaverit.

CAPUT XIV.

Integra.

1 MUltum necessaria est hujus qualitatis notitia, & est explicatu difficilis multum.

Supponendum autem est, duplicem esse integritatem Confessionis, materialem alteram, alteram formalem: materialis est quando ea fit de omnibus peccatis, pro ut in re commissa fuerunt: formalis est, vel quando pœnitens aperit quidem omnia peccata, quæ memoriæ, post diligens examen, ipsi occurrunt, & tamen aliqua per inculpatam oblivionem omittit: vel quando, licet illorum recordetur, habet tamen (ut in casibus nuper positis *cap. 8. a n. 35.* explicatum est) prudentem excusationem illa tacendi.

2 Porro certum est apud omnes; materialem integritatem esse necessariam ad consistentiam Sacramenti Pœnitentiæ: Patet in moribundo, qui, quando loqui non valet, valide absolvitur, si aliqua peccata fateatur, cætera vero in dicta Confessione taceat: certum item est, integritatem formalem esse omnino necessariam; debet enim absolvendus omnia peccata a se commissa confiteri, quæ potest, ex Concilio Tridentino toties citato. Spectant autem ex dicto Tridentino *sess. 14. cap. 5. & Can. 7.* ad hanc integritatem tria: Primo, ut manifestetur species peccatorum; Secundo, numerum eorumdem; Tertio, circumstantiæ mutantes peccati species. Jam de singulis.

Species peccati aperienda.

3 SPecies diversæ peccatorum, vel possunt physice sumi, vel moraliter: Physice accipiuntur, cum consideratur ipsa entitas naturalis actionis peccaminosæ: divinare futura v. gr. per ignem, differt physice a divinatione per aquam, vel per avium volatus: occisio hominis gladio differt physice ab occisione per venenum: ejusmodi enim actiones habent entitatem physice diversam: moraliter autem accipiuntur, cum consideratur specialis malitia ex variis adjunctis, quæ talem actionem afficiunt, quam malitiam recta ratio diversam judicat; furtum rei sacræ v. g. differt a furto communi, non quidem physice; quia utraque actio furtiva est, sed differt moraliter, quia propter illud additamentum rei sacræ judicatur a recta ratione multum differre in malitia illud ab hoc. Pari modo esus carnium idem physice est, sive illæ comedantur die vetito v. g. die Veneris, sive die non vetito, v. gr. die Dominico; & tamen longe differunt moraliter; siquidem ille propter conjunctionem præcepti Ecclesiastici moralem malitiam habet, hic ne venialem quidem.

4 Dicimus, ad integritatem Confessionis non pertinere diversitatem speciei physicam peccatorum, sed moralem: unde quod tu divinaveris per ignem, vel per aquam, non est necesse, quod explices in Confessione; quia hæc est diversitas physica duntaxat: at obligaris aperire, te furatum esse rem sacram, v. g. Calicem; quia hæc est diversa species in esse morali, & in ratione malitiæ, ut etiam esset esus carnium in die Veneris.

Unde cognoscatur species moraliter diversa.

5 HOc profecto semper difficile fuit cognoscere, & caput difficultatis est, quia non sufficit ad id bene cognoscendum Regula, quæ communiter afferri solet, quamque nos *n.* 7. mox afferemus, nisi addatur studium, & multorum Auctorum accurata lectio.

6 Præmittendum ergo est, aliquando humanis actionibus addi aliquas circumstantias, quæ dictas actiones non in alia physica specie, sed in alia specie morali constituunt, ut dictum est de furto, cui si addatur circumstantia rei sacræ, præter malitiam furti communis, ponetur in alia specie morali, hoc est, in specie sacrilegii. Sic etiam si fœminæ a te cognitæ addatur, illam esse tuam consanguineam, præter malitiam fornicationis habebit talis actio moralem speciem incestus: aliquando autem dictæ circumstantiæ, quæ tuæ actioni humanæ adducuntur, non constituunt actionem in alia specie morali, sed solum illam in malitiis aggravant, vel diminuunt. Sic furtum decem aureorum est in specie furti: quod si addas circumstantiam majoris quantitatis v. g furtum fuisse duodecim aureorum, non extrahetur ad aliam diversam furti moralem speciem, sed solum addetur circumstantia aggravans: ut item, si addas circumstantiam minoris quantitatis v. g. furtum fuisse quinque aureorum, addetur circumstantia diminuens: pari modo; si occidas parvo odio, vel magno, hoc est, remisso, vel intenso tuum inimicum, addes quidem circumstantiam aggravantem, vel minuentem, non tamen diversam moraliter speciem.

7 His prælibatis, illa solet regula communiter afferri; tunc circumstantia dicitur mutare speciem moralem, seu transferre actionem ad speciem aliam, quando ea circumstantia pertinet ad aliam virtutem, seu vitium: tunc vero non dicitur transferre actionem ad aliam speciem, quando non pertinet ad aliam virtutem, seu vitium: quoniam ergo circumstantia rei sacræ pertinet ad cultum Religionis, seu ad Religionis virtutem; ideo si addatur communi furto, mutabit, seu transferet furtum ad speciem furti sacrilegi: at quia circumstantia majoris, vel minoris quantitatis ablatæ non pertinet ad aliam virtutem, seu vitium; semper enim est contra Justitiam, sive major sit quantitas ablata, sive minor, ideo non additur alia moralis species: quæ vero pertinet ad aliam, quæ ad eamdem virtutem, colligi debet ex ipsis materiis virtutum, vel vitiorum; id quod habebitur ex tractatione de virtutibus, & vitiis: & multo magis ex Doctoribus, qui sunt studiose legendi; quod cum Tyronibus sit laboriosum, ideo modo dixi difficilem fore minus expertis perfectam cognitionem rei, de qua loquimur: nos certe satis plura docebimus, huc facientia in sequentibus.

Circumstantiæ mutantes, vel non mutantes speciem.

8 CErtum est, & colligitur ex dictis, in eodem actu posse esse multiplicem malitiam specie morali diversam, & hinc esse omnino confessori aperiendam: in furto rei sacræ v. g. est species malitiæ furti, & est species malitiæ sacrilegii; in actu fornicationis contra votum castitatis est species malitiæ contra ipsam castitatem, & species malitiæ contra promissionem factam Deo, idest, contra Religionem: quare in Confessione non est satis, dicere: *Ego furatus sum, ego peccavi contra castitatem*; sed dicere opus erit; *ego furatus sum rem sacram; ego peccavi per fornicationem v. gr. contra votum, quod habeo castitatis*: atque hæc de circumstantiis speciem aliam constituentibus: quid autem sit dicendum de circumstantiis, speciem moralem non mutantibus, jam subdo.

9 Duplex de his est opinio; Suarez, Sanchez, Fagundez, aliique citati a Delug. *de pœnit. disp.* 16. *sect.* 5. sustinent, circumstantias notabiliter aggravantes, vel notabiliter diminuentes, quamvis speciem non mutent, debere aperiri in Confessione. Debet ergo (ajunt hi) dicere pœnitens: *Furatus sum v. gr. mille*, si mille furatus est; *vel furatus sum decem*, si decem furatus est; rationem illam inter cæteras præcipue reddunt, quia Confessarius, qui est Judex, debet omnia cognoscere, quæ mutant ipsius judicium pro, vel contra Pœnitentem.

10 Verum S. Thomas, Valentia, Vasquez, quos citat ibidem & sequitur Delugo, ajunt, necesse non esse illas aperire, quamvis sint notabiliter aggravantes, vel diminuentes; ratio est, ajunt, quia non est imponendum tam grave onus, nisi constet de lege, quæ de hoc nulla est; cum Concilium Tridentinum solum aperiri dicat ex necessitate species, & numerum peccatorum, nihil de meris circumstantiis, & quidem merito; nam hoc judicium in Sacram. Pœnitentiæ debet esse suave jugum pro Christianis, quod certe nimis grave esset, si etiam dictas circumstantias explicare juberentur; utraq; sententia probabilis est, hæc autem posterior est hominum fragilitati accommodatior.

NUMERUS.

Et primo

De pluralitate individuali malitiæ.

11 DIximus paulo ante, numerum peccatorum esse aperiendum; & quidem *cap.* 9. *a n.* 30. satis explicavimus, quando præcisus numerus menti non occurrit, quomodo bene addatur illud (*plus, minus*) & similia; nunc tamen sunt in proprio loco aliquot dubitationes resolvendæ, admodum scitu necessariæ.

Et prima quidem dubitatio est hujusmodi: dictum modo, & sæpe est, species morales malitiæ, quæ resident in eodem actu esse expresse confitendas: jam quid dicendum de multiplici individualitate malitiæ; seu, quod idem est, & de multis numero malitiis, quæ in eodem actu non raro inveniuntur? Vulnerasti, seu occidisti uno actu, unica v. gr. bombardæ explosione, viginti homines ejusdem conditionis; suntne in hoc unico actu occisionis viginti individuales malitiæ; an una dumtaxat? & quomodo confitendæ? Sane, Suarez *de pœnit. disp* 52. *sect* 5. *a n.* 34. putant, esse unam. Vasquez *de pœnit. disp.* 91. *art.* 1. *n.* 4. putat, esse viginti; Antonius Perez, aliique *in opere posthumo de integritate Confessionis* putat, esse unam, sed virtualiter, seu æquivalenter viginti.

12 Sed nos omittentes hanc quæstionem speculativam, dicimus, sive in eodem actu resideant plures individuales malitiæ, sive una, dicimus, inquam non esse opus, ut Pœnitens has malitias individuales explicet; satis igitur in exemplo allato erit, sic dicere: *ego unico ictu seu unica actione occidi plures*, nec opus est, ut si forte fuerint quindecim v. g. viginti, triginta, &c. hunc numerum adjungas; quod si occidisti tantum hominem unum, non potes dicere: *occidi plures*: idque propter aliam rationem: quia scilicet non fatereris tuum unicum peccatum, & sic in Confessione mendacium in re gravi proferres; neque item potes dicere: *commisi homicidium*: si plures occidisti, nam Confessarius sic intelligeret, unum fuisse occisum: At vero quando occidisti unico actu plures, & fateris, te plures occidisse, jam in illa pluralitate, & generalitate fateris tuum peccatum, nec mendacium in Confessione profers.

13 Adverte, si in illis pluribus unico actu interfectis adsit forte aliquis v. gr. Sacerdos, id debet a te omnino declarari, quia tunc in illo unico actu alia specifica malitia contra virtutem Religionis adderetur; nam ideo modo, numero præcedente dixi (*homines ejusdem conditionis*) & eodem modo dic in similibus.

Ratio autem, quod probabile admodum sit, non esse opus prædictas individuales malitias explicite confiteri, quod late defendit Delugo *de pœnitent. disp.* 17. est, quia redderetur hoc Sacramentum nimis onerosum, & scrupulis obnoxium. Christus Dominus noluit præcipere, ut in Confessione explicarentur expresse omnes numero malitiæ, quæ forte in aliquo peccaminoso actu resident, idque nobis declaravit Concil. Tridentinum, quod, ut supra vidimus, solum ait, esse confitendas species diversas, & numerum peccatorum: de diversis autem numero malitiis ne verbum quidem addidit.

14 Quod diximus de occidente unico actu plures, dic in similibus: quare si quis uno actu desiderat turpem congressum cum multis mulieribus, sive quinque, sive decem, sive pluribus ejusdem conditionis v. gr. solutis, satisfit Confessioni dicens: *Ego uno actu desideravi turpiter multas solutas*, si desideravit occidere decem, quinque plures, communiter homines, satis dicet: *Desideravi unico actu occidere plures*: si animo decrevit, per decem, viginti, plures dies Quadragesimæ v. g. non servare jejunium, satis dicet: *unico desiderio, seu uno voluntatis actu decrevi non jejunare multis diebus Quadragesimæ*. Quod si actu non jejunavit, tunc enim vero debet dictum numerum explicare, quia sic non est unicus actus, in quo resident multæ individuales malitiæ, sed sunt plures numero actus, quot nimirum fuerunt dies, in quibus actu non jejunavit: idem dic, si illas plures solutas cognovit; quia tunc sunt plures numero actus fornicationis, & sic in aliis.

15 Denique illa duo documenta semper ob oculos habe. Nam primo, si Confessarius interroget pœnitentem, debet is omnino expresse manifestare dictas individuales malitias, ut etiam circumstantias non mutantes speciem (ut id etiam hac occasione dicam) hæc enim, & similia pertinent ad Confessionem, ut supra docuimus.

16 Secundo, aliquando etiam non interrogatus, in aliquibus casibus, debet pœnitens ex se declarare prædicta. Fac enim excommunicationem latam esse contra occidentem plures, vel furtum commune ultra centum aureorum esse peccatum reservatum; tunc profecto, si plures quis occidit, vel ultra centum furatus est, explicare hæc ex se debet, ut per se patet. Lege in simili Delug. *d.* 16. *de pœnit. n.* 556.

An, & quomodo aperiendus est peccati interni continuatus numerus?

17 SEcunda dubitatio, si quis per annum v. gr. odio habuit inimicum; si quis per mensem turpiter concupivit puellam; si quis desideravit per annum furari rem alienam &c. certe quia multoties hos actus interrupit, propter somnum, propter negotia, & propter varias occasiones intercurrentes; ideo multos individuales actus peccaminosos elicuit: quærimus ergo, quomodo hi sint Confessioni legitime subjiciendi?

18 Resp. si ejusmodi actus interrupit quis contraria voluntate, nolens amplius illum peccaminosum actum, sed deinde mutato hoc bono proposito, iterum redit ad malum illud volendum, debet fidelis eas actuum revocationes in Confessione distincte manifestare, in quantum recordari valet: nam per illam contrariam voluntatem, posteriores fiunt distincti actus a prioribus, tum in genere physico, tum in genere morali, distincti, inquam, numero, atque ideo ex Tridentino specialiter confitendi.

19 Si vero ejusmodi actus non fuerunt interrupti voluntate contraria, nec alio modo, mox *n.* 22 explicando, sed solum per solitum somnum variaque negotia communiter occurrentia, est duplex opinio.

Altera docet, per hanc, & quamcumque interruptionem multiplicari numero actus; & consequenter ex Trid. in confessione (quantum alicui recordari datur) aperiendus. Hanc sententiam tenent plures cum Suarez, Vasquez, aliisque, quos citat Delugo *disp citata n.* 566.

20 Altera docet; non multiplicari numero, sed moraliter censeri unum numero actum: quare sufficere aperire tempus in hunc fere modum: *Per unam diem, per unum mensem, per unum annum odio habui, vel maledixi interne inimicum meum: concupivi puellam solutam, desideravi, seu volui furari equum alienum, &c.* sic enim dicendo, jam intelligit Confessarius, hos actus per varias consuetas distractiones fuisse interruptos; sive sæpissime quis interruperit, sive raro, quia sive pauci, sive multi illi actus judicantur unus moraliter: & quidem cum omnes uniantur, seu sistant in illa una permanentia habituali malæ voluntatis, & ex cujus primi actus vi sequantur alii, merito omnes (cum tot sint disparati) unus moraliter judicabitur: hanc sententiam tenent plures, quam sequitur Delugo *l. c.* & cum aliis Diana *p.* 2. *tr. de Sacr. res.* 95. quæ satis probabilis est, licet præcedens sit in rigore probabilior: quod si essent disparati, nec unus dependens ab alio præcedente, seu a prima illa mala voluntate, essent singillatim confitendi, quia unitatem non haberent. Hæc tamen secunda sententia indiget duplici exceptione.

21 Prima est, si duraverunt actus solum in uno calore peccandi, non est improbabile, nequaquam oportere tempus explicare, ut distinctius dicam mox *a n.* 28.

22 Secunda, quando nimis magna est interruptio, non erit judicanda stare dicta habitualis permanentia: fac v. gr. te voluisse interne tuum inimicum occidere hodie, sed deinde ejus omnino oblitus, sive propter longum tempus unius, vel alterius anni v. g. sive propter gravia tua negotia; sive propter profectionem in aliam civitatem, sive propter aliud, veluti natura sua, evanescat illa prava voluntas, quamvis a te ea expressa revocatione non retractetur; si postea redeas ad eamdem illam pravam voluntatem, sane novo, & distincto moraliter actu redibis: unde tanquam de alio novo distinctoque actu illum fateri oportebit; siquidem ea prior, vel antiqua, vel distans voluntas non censebitur habitualiter ita permanere, ut conjungatur cum hac præsenti volitione ad faciendum unum moraliter actum.

An,

An, & qua ratione aperiendus est numerus actuum peccati externi, quando habent inter se connexionem?

23 TErtia dubitatio: in ordine ad unum, eumdemque effectum, seu finem habendum, potest quis multiplicare actus externos plures: Petrus v. g. intendens occidere suum inimicum; per dies multos illum quærit, parat arma, de nocte surgit, &c. hi omnes actus (quamvis ex se sint indifferentes, de his enim hic loquimur) tendunt ad unum finem occisionis, & unus actus conjunctionem habet cum alio, omnesque dependent ab illo primo actu voluntatis occidendi: simili modo juvenis intendens puellæ amorem, surgit a somno, a domo sua exit, quærit occasiones turpis congressus &c. Quæritur, quomodo hi omnes actus externi sint apud Confessarium deponendi?

24 Resp. Probabilissima sententia est, omnes dictos externos actus, quamvis dependentes ab uno, eodemque fine, esse inter se distinctos, distincteque eorum numerum esse in Confessione, quantum quis recordari potest, aperiendum. Ratio est, quia in rigore quilibet ex ipsis concipit malitiam ex illo fine pravo.

25 Sed probabilis etiam sententia est, facere ita unum numero peccatum, ut sufficienter illud quis confiteatur, si addat tempus, quo illa mala voluntas perseveraverit, sic dicendo: *Per unum mensem, per unum annum procuravi homicidium mei inimici, vel turpem congressum puellæ solutæ.* Ratio est similis, ac modo prædicta de internis; omnes enim hi externi actus uniuntur in una habituali permanentia ejusdem peccati circa eumdem finem.

Supponendum autem semper est, malam illam voluntatem non fuisse retractatam, eo modo, quo supra dictum est *n.* 16. & insuper est hic etiam applicandum id, quod supra *n.* 21. dictum est de uno, eodemque impetu, seu calore, quod mox distinctius explicabo *a n.* 28.

26 Denique adverte, si usus es alia persona ad habendum tuum malum finem, id esse novum peccatum, atque adeo esse speciatim explicandum; & quidem quoties id feceris, quia hæc est inductio proximi ad peccatum.

Quæres: licetne alicui confiteri dictos connexos actus sine mentione temporis, sed solum dicendo finem obtentum sic: *commisi homicidium mei inimici, turpiter cum puella congressus sum &c.*

Resp. Ita putat Merolla *tom.* 1. *d.* 2. *a n.* 40. sed non est audiendus: quia sic non videris, tuum peccatum satis explicare, quamdiu permanentiam peccati habitualis non explicas.

De iisdem actibus externis, quando connexionem non habent.

27 QUarta dubitatio. Dictum est de actibus habentibus unum, eumdemque finem, deque iis, qui habent connexionem inter se, & dependentiam unius ab alio; quid si sint disparati? Explico. Turpiter tetigit Titius puellæ manum, & hinc ad quadrantem, vel horam tetigit eamdem, sed independenter a primo actu: unusne hic erit actus moraliter, an duo? Et suntne ut duo aperiendi? Si unus, satis esset dicere, *semel tetigi* &c. si duo, opus erit explicare ipsas numeratas vices, quantum potest in mentem quis revocare, si eæ multoties, modo dicto repetitæ fuerunt: non tamen videmur posse recurrere ad illum confitendi modum per tempus, quo illæ vices fuerunt continuatæ, quia hic agimus de actibus, quando non faciunt unum per continuationem, sed de illis, quando sunt disparati.

28 Resp. igitur, certam esse sententiam, hos actus esse moraliter plures, & nisi adsit illud, quod mox addemus n. seq. esse eorum numerum, quantum in memoriam quis revocare poterit, explicandum; ratio est modo tacta, quia unus actus ex his distinctus est, & non dependens ab alio, ut supponimus; ergo eos non possumus tanquam unum continuatum confiteri.

29 Verum est etiam sententia probabilis, quod quando in eodem calore, vel impetu, sive iræ, sive concupiscentiæ, sive odii, hos actus multiplicas, tametsi physice sint plures actus; est, inquam, sententia probabilis, quod sit unus morali modo, & humano; ratio est, quia omnes hujusmodi actus uno impetu, & calore peracti habent unitatem, & continuationem in uno illo impetu, secundum communem hominum existimationem.

Hinc si in eodem impetu concupiscentiæ tetigisti manum puellæ, & iterum in eodem fervore tangas, si in eodem calore bis, ter blasphemiam eamdem replices; si eodem impetu inimicum bis, ter maledicis, quamvis hi actus non dependeant a primis, seu connexionem cum prioribus non habeant; quia tamen uniuntur in uno impetu, caloreque censebuntur unus moraliter, potestque sic Confessario manifestari: *Semel tetigi, &c. semel blasphemavi, semel maledixi, &c.*

30 Dictum semper est (*in eodem calore*) nam si refrigescente, seu cessante calore, actum eumdem replices sine dependentia a priore, vel si priorem illum retractasti, & deinde eumdem reassumis, multi erunt numero actus, & distincte erunt confitendi, ut modo explicatum est.

31 Sequitur autem ex doctrina *n.* 21. data, quod si Clericum in eodem iracundiæ impetu, duobus, tribus, quatuor ictibus percussisti, unam incurristi excommunicationem: si inimicum contumelia affecisti, eamdemque in eodem impetu contumeliam replicasti, unum numero contumeliæ peccatum commisisti.

Si unico veluti contemptu famam alicujus graviter læsisti, ejus occulta delicta pluries contra eumdem replicando, unum numero infamiæ delictum patrasti: *unum*, dico, nam si alium, certe diversus numero erit actus; imo aliquando erit diversus specie: ut si cœpisti hominem percutere, & postea voluisti occidere: cœpisti detrahere, & deinde superveniente detractio, prosequeris, quando eris, contumeliam: cœpisti rem communem furari, & deinde prosequeris furtum rei sacræ, sane tunc specialiter sunt hi actus propalandi, ut ex supradictis patet.

32 Notanda denique hic sunt duo: primum, quoniam, quando hi actus perseverant per plures horas, sex v. g. septem, decem, &c. non possunt esse, spectato modo operandi hominum, ex eodem impetu, ac eodemque calore, licet fuerint continuati ex vi priorum: ideo tunc debebit saltem explicari tempus, sic: *ego per horas sex vel decem eamdem blasphemiam effudi; eamdem contumeliam contorsi; idem perjurium commisi*: at si sint disparati, erunt singillatim apud Confessarium numerandi, juxta ea, quæ modo dixi *n.* 28. *&* 30. quod idem dixi *n.* 117. de internis, quando sunt disparati, & idem est faciendum ab eo, qui forte in eadem nocte, bis, ter successive turpiter, quamvis cum eadem peccet, debet enim has vices numeratim confiteri; quia quælibet copula consummata est disparata ab alia, & habet suum terminum distinctum ab illa.

Dices, Sacerdos, qui successive audit in peccato mortali plures Confessiones, unam post aliam, in sententia probabili, quam habet Delug. *de Pœnit. disp.* 16. *n.* 558. *& n.* 135. non committit plura numero peccata: & idem dicetur etiam, si Confessarius modice deflexerit ad alios sermones minime facientes ad ejusmodi ministerium: quia illa modica distractio non tollit successivam illam continuationem. Unde satis erit, si Sacerdos sic peccatum hoc suum exponat Confessario: *audivi una vice plures Confessiones, absolutionemque in statu peccati mortalis administravi*: ergo qui una, eademque nocte v. g. plures copulas habet cum eadem, & qui plures copulas cum pluribus ejusdem conditionis iniit, ut item, qui plures homines occidit successive, non obligaretur numerum copularum, & occisionum explicare, satisque esset dicere, *plures copulas eadem nocte habui, plures semel occidi.*

Resp. profecto prima facie non apparet clare disparitas inter dictos duos casus: sicuti non apparuit Caramueli, qui in *Theologia fundamentali in secunda editione n.* 735. me de inconsequentia hic notat, sed disparitatem adesse, probat Delug. *lib.* 1. ex capite unius irreverentiæ ejusdem Sacramenti Pœnit. lege item Leandrum *de Censuris disp.* 3. *q.* 44. qui eamdem nostram Doctrinam sequens, affert disparitatem, ductam ex distincto termino, quæ ex se habet copula consummata, & idem diceret de prædictis homicidiis, &c.

33 Notandum secundo, me dixisse quidem *n.* 28. sententiam dicentem, eos actus uno impetu peractos censeri unum moraliter peccatum, probabilem esse: sed quia ibidem dixi probabilem esse etiam aliam sententiam, quæ docet eos tametsi in eodem impetu factos, esse tot peccata, quot sunt actus physice, quamvis intra breve tempus eliciti; ideo sequens hanc opinionem, poteris confiteri illos tanquam plures: quare si illo unico perseverante calore, ter, quater, quinquies eamdem injuriam v. g. protulisti, poteris dicere, *ego ter, quater, quinquies affeci proximum injuria*, & sic in similibus.

An, qua ratione aperienda sint ab habituali peccatore diversa numero, vel specie peccata?

34 QUinta dubitatio. Exercet non raro quis officium multis numero, vel specie peccatis involutum, qualis est Usurarius, Meretrix, viarum Grassator, & similes, ecquo tandem modo hi tot, & tam varias peccatorum species, eorumque numerum aperire debent?

35 Triplex est sententia; Prima aliquantulum rigida. Secunda nimis benigna. Tertia media inter has: Primam sequuntur nonnulli apud Fagundez, & Dianam mox citandos, qui putant, ejusmodi peccatores habituales debere speciatim numerum, speciesque omnes peccatorum Confessario manifestare, in quantum eorum per diligens examen recordari queunt: secundam sequitur Navar. *in sum. c.* 6. *n.* 15. qui docet sufficere, si solum aperiatur tempus mali status: dicentes v. g. *per tot annos, fui meretrix omnibus exposita*: mediam, quæ est omnino præferenda, sequitur Fagund. *præcep. Eccles.* 2. *l.* 3 *cap.* 4. *n.* 11. aliique apud Dian. *p.* 3. *Tr.* 4. *Res.* 89. qui volunt sufficere quidem, si explicetur tempus mali status, sed explicari etiam debere aliquo tandem modo species peccatorum, quæ menti per diligens examen occurrere possunt: Meretrix v. g. explicet, an peccaverit cum Sacerdote, cum uxoratis, cum propinquis &c. & saltem in confuso multitudinem numericam in hunc fere modum: *toties, plus minus v. g. decies peccavi per mensem, vel per hebdomadam in tribus annis mei status, & quidem in dictis tribus annis cum Sacerdotibus bis, vel ter in mense* (quantum recordari potest) *semel, vel bis in mense cum propinquis vel cum uxoratis*, &c. Ita etiam usurario, vel furi habituali sufficit dicere *fui talis per decem annos, quatuor, vel ter furans rem gravem in singulis mensibus, vel hebdomadis; semel vero, vel bis in anno furans rem sacram*: Ratio hujus doctrinæ est, quia aliquando aliqua meretrix v. g. in Civitate frequenti pluries in die peccavit, aliqua in parvo Oppido vix peccavit semel in hebdomada: Puella fortasse multoties, effœta mulier rarissime: & fortasse nunquam cum Sacerdote, vel cum propinquis, quare ut fiat judicium morale a Confessario, hic saltem confitendi modus erit habituali peccatori necessarius.

36 Semper autem memineris, quod dictum est in præcedentibus de retractatione per contrariam voluntatem, & de magna distantia inter actus, & similibus.

CAPUT XV.

Circumstantiæ nonnullæ, quæ distrahunt, vel non distrahunt actum peccaminosum ad aliam speciem.

1 QUoniam supra *cap* 14. dictum est, operosum esse decernere, & magno studio opus esse, ad cognoscendum, quandonam adsit circumstantia peccati speciem mutans; ideo necessarium judico, præter regulam ibi traditam percurrere summatim materias aliquas, indicando ea, quæ mutant, quæve non mutant moralem speciem. Ordinis autem gratia, proponam primo aliqua, quæ circa Deum versantur: secundo, quæ circa proximum, tertio, quæ circa seipsum.

Circumstantiæ mutantes, vel non mutantes speciem, quæ sunt circa Deum.

Fides.

2 ADorans v. g. idolum sine errore intellectus, quo credat, illud esse Deum, vel adoratione dignum; si addat, se credere illud, Deum esse, vel dignum adoratione, addet speciem diversam, nempe Idololatriæ externæ, adderque hæresim, atque adeo utramque speciem confiteri expresse debet.

3 Si quis neget unum articulum fidei, est hæreticus, & satis est dicere in confessione; *incidi semel, vel bis in hæresim*, quemcumque articulum negaverit: nam negare hunc, vel illum articulum, non addit novam speciem, cum omnia peccata contra Fidem sint circa unam, eamdemque obligationem credendi objecta per Fidem proposita.

4 Si quis negationi alicujus articuli addat voluntatem acceptandi aliam sectam v. g. Judaismum, vel Paganismum, vel Calvinismum, vel Lutheranismum &c. debet hæc explicare, quia præter peccatum infidelitatis, dum addit voluntatem acceptandi sectam aliquam ex illis, vult peccata diversa specie, quæ in illis committuntur, ut in Judaismo superstitiones varias v. gr. Circumcisionis; in Paganismo cultus Idolorum. in Calvinismo negationem Sacramenti Eucharistiæ, & sic in similibus.

Apostasia vero, quæ est, quando relinquitur in totum, vel in partem fides, quam quis suscepit in Baptismo, non est necessario explicanda; unde satis est dicere, *negavi fidem*, quia Apostasia, & Hæresis differunt solum secundum magis, & minus.

5 Si quis tamen negat v. g. Deum esse bonum, duas peccati species admittit; nempe speciem Hæresis, & speciem Blasphemiæ; Hæresis, quia negat articulum, seu articulos Fidei; Blasphemiæ, quia addit injuriam, seu contumeliam in Deum, faciendo illum non bonum.

6 Ignorari a Fideli adulto culpabiliter articulos ex necessitate Præcepti credendos v. g. Trinitatem, Incarnationem &c. sive ignoretur hic

articulus, sive ille, eadem est species peccati, cum id sit intra eam dem obligationem, nempe sciendi, quod ex officio, & Professione Christiana credendum est; quare sic sufficienter ejusmodi peccatum aperietur, *Ignoravi cum culpa articulos Fidei*; Dixi (*ex necessitate praecepti*) nam ignorare culpabiliter, quae sunt de necessitate medii, cum importet, hominem illis assensum non praebuisse, adderetur species peccati contra charitatem sui ipsius, cum sine tali assensu adultus salvari non possit, ut distinctius explicant Theologi *in tr. de Fide*.

7 Eum qui neget articulum Fidei, quam ex culpa gravi noluit scire: & alium, qui neget articulum Fidei, quem scit esse Fidei articulum, puto eamdem speciem peccati committere, quia utraque malitia tandem resolvitur in contemptum auctoritatis revelationis divinae: aeque enim uterque divinum testimonium parvipendit, idque in ordine ad Confessionem, non vero semper in ordine ad aliud: quare uterque recte confitebitur, si dicet, *Negavi articulum Fidei*.

Dixi (*non vero semper in ordine ad aliud*) nam qui peccat ex dicta ignorantia quamvis culpabili, non incurrit excommunicationem, quam incurrit sciente negans. Siquidem excommunicatio est imposita absolute contra negantem scienter, & cum pertinacia: unde tunc non ratione diversitatis in specie morali, sed quia debet absolvi ab excommunicatione: ideo debet explicare, se cum scientia negasse; sic in similibus.

Spes.

8 Si quis, dum peccat, sperat, peccatum illud se rite Confessione depositurum, ejusmodi circumstantia non mutat speciem peccati: satis igitur erit, si dicas: *ego peccavi tali peccato v. g. homicidii*. Imo addunt aliqui, hanc esse circumstantiam diminuentem potius, quam aggravantem, quia hic peccat cum bona voluntate se emendandi, veniamque petendi, ita Comitolus *in Resp. mor. l. 4. q. 52.*

Superstitiones, & similia.

9 Divinatio per ignem v. g. non differt specie morali a divinatione per aquam, per volatum avium &c. At si addatur pactum cum daemone explicitum, addetur alia peccati species, nempe commercii cum Dei, & hominum inimico: pari modo, si maleficium, seu qualibet alia superstitio fiat, miscendo sacra profanis, v. g. cum hostia consecrata, cum aqua benedicta &c. addetur species sacrilegii contra reverentiam debitam rebus sacris, ut item, si dictum maleficium v. g. fiat ad mortem alicui inferendam, additur species homicidii; si ad furandum, additur species malitiae contra justitiam commutativam, & sic de similibus: quare singula ex praedictis sunt speciatim in Confessione manifestanda.

Blasphemia.

10 Blasphemiae circa Deum, vel circa Sanctissimam Virginem, vel Sanctos ex probabiliore opinione inter se differunt specie: sed est etiam probabile, saltem regulariter, non differre: quia regulariter Sancti non coluntur ob excellentiam propriam, sed ut referuntur ad Deum. Quod si in aliquo raro casu blasphemaretur propria ipsorum excellentia, tunc sane constitueretur alia species speciatim confitenda; & quidem diversa erit illa, quae fit contra Sanctos; quam, quae fieret contra Sanctissimam Virginem, quae autem fiunt contra hunc, vel illum Sanctum, specie morali non differunt, quia parum differt excellentia unius Sancti ab excellentia alterius.

Si blasphemiae addatur aliquid contra Fidem, addi malitiam Haeresis, jam supra monuimus: ut etiam de blasphemiis una, eademque excandescentia prolatis, satis supra disseruimus *cap. 14. n. 29.*

Votum, & juramentum.

11 Si votum fregisti, unam speciem peccati commisisti, nempe contra virtutem Religionis, seu contra fidem Deo datam, at si votum fuit juramento munitum, alia additur species, hoc est, contra obligationem non adducendi Deum in testimonium falsitatis.

Vota autem, vel juramenta, sive facta immediate Deo, seu Beatissimae Virgini, sive Sanctis non differunt morali specie, quia communiter intentio ultimata voventium, vel jurantium est Deus, qui in Sanctis illis colitur. Quod si in raro casu intendatur propria Sanctorum praestantia, vel auctoritas, dic idem, quod modo explicavimus *n. 10.*

12 Juramento falso, ut & aliis omnibus peccatorum speciebus, si addatur, ea committi ex inveterata consuetudine, non transferuntur ad aliam speciem: quia peccata praeterita non addunt praesenti peccato novam malitiam, illud tamen recole, poenitentem obligari consuetudinem aperire, si a Confessario interrogetur, ut *cap. 9. n. 8.* docebamus: quoniam vero ponere se in periculo peccandi, peccatum est ejusdem speciei, ad quod est periculum: ideo qui frequenter peccat, advertendo ad hoc, quod acquirit facilitatem, atque adeo periculum frequenter voluntarie peccandi, deberet is in Confessione hoc explicare: non obligatur tamen regulariter, quia ad hoc periculum non advertit, qui peccat, atque adeo excusatur communiter ob inadvertentiam. Lege *Delugo disp. 16. de Poenit. n. 203.*

Missa.

13 Omittere Missam, sive die Dominico, sive aliis festis de praecepto, una, eademque species peccati est, nempe contra virtutem Religionis, seu contra obedientiam Superioris praecipientis.

Quando autem causa, vel finis, qua moveris illam omittendi, non est ex se mala, non additur nova species: sive igitur omiseris Missam ad finem studendi, vel dormiendi, vel ad similem finem indifferentem, satis est Confessario dicere: *Missam praeceptam omisi*: at si causa est mala, vel malus finis, certe tunc additur alia species; quare tunc debes ita fateri: *omisi Missam ob finem adulterandi, omisi ex causa furandi*.

14 Quod dictum est de fine omittendi Missam, applica ad quodcumque aliud peccatum (ut id hac occasione universaliter advertas) quare si fureris ad dictum finem adulterandi v. gr. (quo pacto, ait Aristoteles, te potius esse adulterum, quam furem; quia actus maxime specificatur a fine) duo peccata specie diversa committis, utrumque confitendum: nempe furti (quod etiam praescindendo a dicto fine, est ex se peccatum) & adulterii: an has duas species possis separatim confiteri dicam *cap. 18. a n. 7.* Contra, si fureris ad dandam eleemosynam, vel ad venandum v. gr. unam contrahes speciem moralem malitiae, nempe furti.

De confabulantibus in Missa de praecepto, vide mox *cap. 16. n. 15.*

Jejunium.

15 Violatio Jejunii Quadragesimae v. g. non est species distincta a violatione jejunii vigiliae, vel quatuor temporum; quare satis erit sic dicere Confessario: *Non jejunavi die praecepto*; quia utraque est contra temperantiam? seu (ut aliqui volunt) contra obedientiam Superioris jejunium praecipientis ex motivo temperantiae ad honorem Dei; at si illud idem jejunium ex Ecclesiae praecepto impositum tu vovisti, vel tibi illum ipsum fuit imperatum a Confessario, distrahetur ejus violatio ad alias species speciatim confitendas: sic enim tunc contra obligationem virtutis Religionis, vel obedientiae Confessarii.

Quid si fregisti jejunium, non solum pluries comedendo cibos quadragesimales (quando satis esset dicere: *fregi jejunium praeceptum*: etiam si centies ejusmodi quadragesimales cibos eodem die comederis) sed etiam manducando carnem, vel lacticinia?

R. debes tunc explicare speciatim hanc carnium, vel lacticiniorum comestionem; quia hujus est specialis prohibitio; siquidem praeceptum abstinendi ab his est ex alio motivo morali, ter in hominum existimatione diverso: debes item addere, quoties in die illa comederis, cum hoc sit praeceptum negativum, quod semper obligat, & ad semper.

Ingratitudo, inobedientia, &c.

16 Si expresso animo intendas, velle te esse ingratum Deo, si ei non obedire, si ejusdem leges contemnere, species diversas peccatorum admittis. hoc est, contra obligationem debitam tuo Benefactori; contra obligationem debitam summo tuo Superiori, contra obligationem debitam summo tuo Legislatori; unde haec sunt tanquam species diversae expresse manifestandae.

Praeterea, quia qualibet culpa continet implicite in se malitiam ingratitudinis erga Deum; inobedientiae contra Deum, atque contemptus contra ejusdem leges; nam propterea hae vocantur circumstantiae generales, quae in omni genere peccatorum inveniuntur; ideo in rigore, quoties illud quodcumque peccatum confiteris, deberent aperiri Confessario; sed tamen dico, id ex alio capite necesse non esse, quia nimirum statim ac tu confiteris peccatum, jam satis, superque fateris has generales malitias imbibitas in omni culpa, easque jam sufficienter intelligit non indoctus Confessarius.

CAPUT XVI.

Circumstantiae mutantes, vel non mutantes speciem, quae sunt circa proximum.

1 Injuria gravis, sive facta Ascendentibus, nempe Parentibus, Avis, Proavis, &c. sive Descendentibus, nempe Filiis, Nepotibus, Pronepotibus, &c. sive Collateralibus, nempe Fratribus, Sororibus, Consobrinis, &c. & item facta affinibus eodem proportionaliter ordine, quibus adde Conjuges, differt specie morali ab injuria inflicta externis; quia contorta in illos est contra amorem, & pietatem eis debitam; quare non satis est dicere: *Graviter injuravi, percussi, occidi, maledixi proximum*, sed opus est, explicationem addere conjunctionis, & propinquitatis.

2 At debeone explicare a me gravi injuria affectum, vel percussum, vel occisum &c. fuisse Patrem, vel fuisse Filium, vel Nepotem &c. an satis sit dicere: *injuravi, percussi, &c. eum, cui reverentiam ex pietatis virtute debebam*?

3 Resp. communem esse sententiam, debere; quia diversam moraliter speciem peccati a recta ratione apprehenditur esse illum actum, quo Filius v. g. male se habet contra Patrem; quam, quo Pater se habet contra Filium, in quem paternam habet potestatem, & sic de aliis Ascendentibus, & Descendentibus; in Collateralibus autem injuriam v. g. in Fratrem, vel in Sororem putant nonnulli Doctores inter se per se non differre: quia aeque se videtur habere Soror erga Fratrem atque hic erga illam, & idem dicerent (credo) de Viro, & Uxore.

4 Dixi (*communem esse sententiam*) nam videtur etiam esse probabile, injurias omnes contortas in consanguineos, vel affines, non esse inter se diversas moraliter species: quia omnes secundum magis, & minus habent obligationem non se conviciandi, seu non se offendendi, ex eadem scilicet radice pietatis ortam: quare satis esse putant aliqui, dicere: *ego contumeliam, injuriam, maledictionem, &c. mihi conjunctos affeci*, vel *eos percussi, occidi &c.* vide, quae mox dicentur *n. 32.* ubi agemus, an incestus cum consanguinea propinquiore differat specie ab incestu cum minus propinqua? Atque ex ibidem dicendis *n. 34.* colliges, injurias, de quibus loquimur, factas contra conjunctos conjunctione spirituali, esse specie diversas ab injuriis factis contra praedictos conjunctos cognatione temporali, atque adeo speciatim confitendas: quia (ut ibi advertemus) in illis fit injuria Sacramento, unde illa spiritualis conjunctio dimanat.

Homicidium, aliaque affinia sacrilegia.

5 Dixi modo n. 1. si homicidio addatur esse Patrem, v. g. vel Consanguineum &c. addi novam speciem; nunc ajo, si addatur esse in Ecclesia notorie commissum (nam si occulte dicitur mox *n. 17.*) superaddi malitiam sacrilegii contra Ecclesiae reverentiam, in quo casu ea etiam violatur; idem dic de percussione cum notabili sanguinis effusione.

6 Quid de percussione in Ecclesia sine morte, & sine effusione sanguinis? Dico tunc non superaddi ex jure Ecclesiastico sacrilegii malitiam, nec violari Ecclesiam, ut habet Delugo *d. t. disp. 16. n. 466* & late Diana *p. 11. tr. 5. res. 44.* an vero superaddatur species malitiae sacrilegii ex natura sua, & in propria sacrilegii specie, quasi id fit ex se gravis Dei irreverentia, colligetur ex iis, quae dicam infra *n. 26.* de turpi delicto in Ecclesia commisso, Praeterea si occidas Clericum, aut Religiosum, vel illos, suadente diabolo, percutis, nimis exploratum est, superaddi sacrilegii speciem (quia offenditur homo Deo dicatus) & incurri excommunicationem Sum. Pontifici ex se reservatam.

De occisione, vel simili percussione in causa, ut cum ebrius v. g. praevidens, se aliquem hominem interfecturum in ebrietate, se tamen inebriat, dicam infra in tractatu de ebrietate.

Mala alicui volita.

7 Huc reducitur consideratio de malis alicui volitis: assero igitur, si quis desiderat, seu vult malum inferre proximo, debere illud in Confessione explicare, an hoc malum fuerit mors, an infamia, an damnum rei familiaris: Haec enim mala sicuti inter se moraliter differunt, quia diversa jura violant: ita & differunt voluntates mala illa inferendi: debet igitur dicere Penitens: *Optavi, seu volui inferre mortem, seu corporalia mala; optavi inferre infamiam in honore; optavi inferre detrimentum in rebus, seu bonis meo inimico*: quoniam vero eorum malorum physicae individuationes materialem solum, & physicam diversitatem afferunt, non vero moralem, ideo non est necesse dicere, v. g. *optavi occidere gladio, vel sclopo, furari aurum, vel argentum &c.* sed satis, ut dixi, est, si dicas, *optavi occidere, optavi res alicuius auferre &c.*

8 At vero si quis desideret quidem malum alicui, sed non vult illud malum ipsi inferre, quo pacto desiderium sistit in mera inefficaci voluntate, non est necesse alia mala speciatim explicare, quia tunc omnia sunt aeque contra charitatem proximi. Quando igitur solum, qui ineffi-

caci-

eaciter desiderat, ut proximus occidatur, ut infamia afficiatur, ut depauperetur, sed hæc aliunde eveniant, nec ipse ea inferre velit, sed satis explicabit, dicendo *bis, ter, quater, &c. desideravi ex odio malum grave proximo*.

9 Idem propter eamdem rationem dic de similibus malis, quæ proximus patitur, si quis de illis gaudeat, seu complaceat; tunc enim satis erit, sic peccatum aperire: *Gavisus ex odio sum de malo gravi, quo affectus erat proximus meus*: quod si voluntatem habuisti illa mala inferendi, vel gavisus es, seu complacentiam habuisti, quod illa intuleris, debes speciem mali declarare: quia tunc non sistitur in mero desiderio, seu gaudio, sed fit transitus ad ea mala volenda. Lege Delugo *l. c. n. 263.*

Si ille, contra quem prædicta committis, fuerit conjunctus cognatione temporali, vel spirituali, quando qualitates ipsarum personarum declarari debent, modo dictum est *n. 1.* & multa suis in locis dicentur inferius.

Luxuria.

10 HOc delictum committitur aliquando circa proximum, hoc est, cum socio, seu complice; ideo hic locum suum habet: sed quia aliquando committitur sine complice, ideo etiam pro hac parte locum habebit, infra capite sequenti, cum de peccatis circa seipsum disputabimus.

Porro luxuriæ species morales sunt septem: Fornicatio simplex, Sacrilegium, Adulterium, Incestus, Stuprum, Raptus, Peccatum contra naturam, quæ singulæ sunt manifestandæ Confessario, & hic breviter sunt a nobis explicandæ.

Fornicatio simplex.

11 S*Implex fornicatio est congressus viri cum muliere soluta in vaso naturali*: unde non est satis sic confiteri in genere: *commisi peccatum contra castitatem*: debet enim explicari ipsa fornicationis species.

Qui tamen ter v. g. peccavit cum tribus solutis (vel etiam cum tribus conjugatis &c.) vel ter cum eadem soluta (vel conjugata &c.) satis est, si dicat: *ter fornicatus sum (ter adulteravi &c.)* nam sive cum eadem, sive cum diversis, semper eadem est malitiæ species, si ejusdem sint conditionis: quando tamen interrogaris a Confessario, debes aperire, ut sæpe in simili interrogatione dictum est supra, præsertim *c. 9. a n. 6.*

12 Qui peccat cum filia Confessarii (abstrahendo a sollicitatione, quia sic peccans addit speciem sacrilegii contra reverentiam Sacramenti Pœnitentiæ) & qui peccat sive vir, sive mulier, frangendo voluntario virginitatem, & qui peccat cum virgine voluntarie consentiente, non addunt ex hac parte novam speciem (quod certe satis est probabile) esto, addere probabilius asserant nonnulli, lege Sanch. *de matr. l. 7. disp. 4.*

Si virgo turpiter peccando inferat forte infamiam familiæ, adderetur alia species peccati propter damnum, quod infert suorum famæ, contra pietatem parentibus debitam. Ita Delugo *l. c. n. 228.* addens duo Primum, hoc idem esse in qualibet fœmina honestæ conditionis, imo & in Religioso, qui sic peccantes inferunt ignominiam familiæ, seu Ordini suo. Secundum, aliquando id habere excusationem, quia bona fide putant delictum non fore manifestandum.

13 Eunuchus, vel frigidus cum aliqua peccans, debet explicare se esse talem, quia tunc non solum adest malitia ex affectu ad fornicationem, quam tentat, sed etiam malitiam contra naturam, nam dispergit sine fine naturalis generationis, tum suum, tum fœminæ, qualecumq; semen. Idem dic propter eamdem rationem de eo, qui copulam incipit, & deinde sesilit, foras semen dispergendo; tunc enim est affectus ad copulam. & item dispersio seminis; esset autem solum tactus turpis, & non fornicatio. si quis copulam inciperet, animo non absolvendi, nec semen emittendi, & non emitteret: sed tamen erit in Confessione explicandus dictus tactus, quem Doctores vocant tactum impudicum.

14 Quando quis turpiter ingreditur v. g. in domum mulieris inhonestæ cum periculo peccandi, quamvis non peccet, debet explicare, in periculum peccandi se immisisse, quia, qui amat periculum peribit in illo; & quidem ea specie peccati, ad quod est periculum: at qui ingreditur ad peccandum, & peccat, probabile est, satis esse, si explicet peccatum, nec opus est, ut expresse dicat, se, & periculum peccandi voluisse. & peccasse: hæc enim duo, sunt una tunc moraliter malitia, nisi forte intercedat notabilis distantia inter subditionem periculi, & peccatum: nam tunc essent duo numero peccata distincta.

15 Denique. Quando posse vel aliquem insistas, sollicitesque sine vi, v. g. puellam, cum qua deinde sine dicta notabili distantia peccas, probabile est, te non obligari explicare fuisse te primum ad alliciendum: siquidem eadem est malitia, licet non tam gravis, quando non præinvitans. cum illa peccas: nam eodem fere modo in utroque casu, unus est particeps peccati alterius: non sic, si cum illa non peccas; debet enim tunc explicari sollicitatio: ita Jo: Sanch. *disp. 5. n. 40. & de pæn. d. 16. n. 42. ex sententia Vasquez.*

16 Idem dic (ut obiter non omittam) de confabulantibus in parte notabili Missæ diei festivi, & in turpium collocutione, atque similibus: nam propter eamdem rationem non obligaris in hac probabili sententia, explicare, an primus ad alloquendum fueris: si tamen quis invitavit, sed deinde non processum est ad colloquium, vel certe multo post, debebit id explicare: nam tunc peccatum sollicitationis est distinctum numero ab ipso pravo colloquio.

Dixi modo *n. 15.* (*sine vi*) quia cum vi esset stuprum, de quo mox suo loco.

Sacrilegium.

17 SAcrilegium in hac materia luxuriæ ex duobus capitibus contrahi potest; primo ex persona sacra; secundo ex loco sacro.

Quoad prius, persona sacra est illa, quæ vovit castitatem, sive voto privato, sive solemni per professionem religiosam, vel per assumptionem Ordinis sacri: Hæc igitur si votum frangat, debet manifestare Confessario suum votum, quia violatio voti, ut supra innuebamus, trahit turpem actum ad aliam speciem malitiæ, nempe ad malitiam, quæ est contra consecrationem sui corporis Deo oblati, quod est sacrilegium, de quo est præsens locutio.

Dixi (*sive voto privato, sive solemni*) nam probabilissimum est, votum solemne a privato (quoad hoc) non differre specie morali, quia per utrumque æque quis consecratur Deo. Religiosus igitur, & Monialis Religiosa, & in Sacris constitutus satis habent, si dicant, *Ego fregi votum castitatis per fornicationem, vel per aliam speciem luxuriæ &c.*

18 Nota autem duas esse numero malitias, utramque confitendam in te Professo vel constituto in Sacris, vel in te habentem votum castitatis privatum peccante cum habente similia vota; quare tunc debes dicere, te habentem votum peccasse cum votum habente. Ratio est, quia hoc est quidem idem speci sacrilegium, sed est duplex peccaminosa actione satis diversa infectum: una ex parte tua contra jus Dei, quod ipse habet ex tuo voto, altera ex parte alterius, cum quo tu idem cooperaris contra aliud jus ejusdem Dei, quod ipse habet ex voto alterius. Simile quid dicam de adulterio mox *n. 28.* diversum enim quid videtur sacrilegium, quod tu committis in tua persona a sacrilegio cui cooperaris in persona alterius.

19 Dubitant hic nonnulli, an peccans turpiter cum Infideli non baptizata, v. g. cum Judæa, cum Turca &c. præter fornicationem committat sacrilegium? Certe probabile est, sacrilegium committi; quia fit contra reverentiam Sacramenti Baptismi: sed est etiam probabile, esse solum, quantum est in ordin. ad Confessionem, simplicem fornicationem, quia gratis videtur dictum, sic peccantem injuriam specialem facere suo Baptismo: nam sic quodlibet peccatum, facile diceretur esse sacrilegium; quia dici posset, sic irrogari semper injuriam Baptismo. Pœnæ ergo gravissimæ a legibus constitutæ contra peccantem cum Infideli, quas videre potes apud Farinacium *de delictis carnis q. 139.* notant quidem gravitatem majorem, sed non diversitatem specificam; sicuti pœnæ homicidii proditorii non ostendunt diversitatem specificam proditorii a non proditorio, sed solum majorem gravitatem. sed in eadem specie contra justitiam.

20 Quoad posterius. *Locus sacer*, quoad hunc effectum constituendi sacrilegium, est Ecclesia cum suis Capellis, & Cœmeterium, si sint vel consecrata, vel ab Episcopo benedicta, vel sacris officiis, aut fidelium sepulturæ deputata. Si quis igitur in hoc loco sacro turpe peccatum cum seminis effusione, sive per obscœnam copulam, sive per pollutionem committit, committit sacrilegium: & quidem si seminis dicta effusio sit notoria, certum est, esse ex jure Ecclesiastico sacrilegium; nam dum Ecclesia voluit, ut per illam locus sacer violaretur. posuit talem actum in linea sacrilegii; at si sit occultum, probabile est, non esse ex hoc capite sacrilegium ut sustinent multi apud Dian. *p. 11. tr. 3. res. 34.* & fere viginti Doctores apud Verde in defensione Caramuelis *q. 4. §. 89.* Et ratio est, quia hæc seminis effusio ideo esset sacrilegium, quia per jus Ecclesiasticum pollueretur Ecclesia, sed in probabilissima opinione hæc non polluitur per occultam, effusionem, ut nec polluitur per sanguinis effusionem occultam. ut notant multi apud eumdem Verde ibidem, ergo, &c.

21 Nota tamen si deinde ejusdem seminis, vel sanguinis effusio fiat notoria, fore reconciliandam Ecclesiam, ut recte monet Ascanius Tamburinus *tom. 1. de jure Abbatum d. 22. q. 11. n. 8.* aliique, quia tunc incipit esse contra dictum jus Ecclesiasticum.

22 Copula, & similia in Dormitorio Religiosorum, vel in Claustro, & habitatione eorumdem non est sacrilega, nec in Sacristia, aut Cameris adjacentibus, nec in turri, quod Campanile appellamus, nec in cubiculis officialium, & similibus locis, quæ nec sunt Ecclesiæ, nec ejus partes.

Neque obstat (ait Castr. *tom. 2. disp. 1. de reverentia debita locis sacris p. 6. n. 8.*) quod prædicta loca gaudeant immunitate, quia hoc privilegium cum sit favorabile, etiam extenditur ad illa alia loca; contra vero effectus violationis Ecclesiæ, cum sit pœnalis, & odiosus, ad ipsam solam Ecclesiam restringitur.

23 Oratorium domus privatæ, quamvis in eo celebretur Missa ex privilegio Pontificis, nec gaudet immunitate, nec copula in illo est sacrilega, quia nec est Ecclesia, nec ad illam pertinens.

24 Ita etiam supra tectum Ecclesiæ, vel extra Ecclesiæ portas, vel in parte externa parietum copula non est sacrilega, bene autem est non solum in Capellis ad Ecclesiæ latus adnexis, verum etiam in earumdem Capellis subterraneis, vel superioribus, ut item in Choro a terra elevato, vel scabellis distincto, quem Oratorium aliqui vocant, & breviter in omnibus locis, qui sunt inter tectum. & pavimentum Ecclesiæ, quia vere sunt partes Ecclesiæ. Lege Delugo *de Euchar. d. 20. n. 50.* & Castr. *l. c.*

Oscula, tactus turpes, & similia facta sine seminis effusione in Ecclesia, illam non violant; nec ex hoc capite juris Ecclesiastici sunt sacrilegia.

25 Dico hic, & dixi supra (*ex hoc capite juris Ecclesiastici*) nam maxime est advertendum. sacrilegium item posse committi præscindendo a dicto jure; sed ex natura sua, & in propria specie. quando turpitudo in Ecclesia peracta ex se esset irreverentia Dei. vel ejus cultus: Si quis meretricem v. g. publice ante altare Sanctissimi Christi Corporis præsertim expositi, impudice tangeret: nonne magnam Dei irreverentiam inferret, etiam exclusa omni Ecclesiæ prohibitione? Hinc Diana *p. 11. tr. 8. res. 58.* putat, peccare cum fœmina gestando reliquias Sanctorum non esse sacrilegium; quia nimirum putat, id non esse gravem irreverentiam; at sacrilegium esse gestando sanctissimæ Christi Crucis reliquiam, vel Sanctissimum Christi Corpus, vel Oleum Sacrum extremæ unctionis; quia scilicet putat, id afferre irreverentiam gravem; & ibid. *Res. 58.* censet, fornicari statim a Communione esse sacrilegium, de quo iterum redibit sermo *in tr. de Communione c. 18. num. 8.*

26 Regula igitur illa universalis sit in his, vel similibus casibus, uti advertis, gravem irreverentiam summi Dei, vel ejus cultus esse, etiam præscindendo ab Ecclesiæ prohibitione, mortale sacrilegium, secus non item; neque enim omne peccatum commissum in Ecclesia est culpa sacrilega, saltem mortalis, sed solum illud, quod irreverentiam gravem sapit, quam facilius inveniri in actibus obscœnis, quam in aliis, dicam infra *in tr. de Comm. d. c. 13. n. 8.* Lege Verde *l. c. q. 4. §. 88.* qui sic addit: *Fateor tamen aliquam irreverentiam esse, sed venialem, in omnibus peccatis factis in loco sacro. Quid, si Christus Dominus sit expositus? tunc puto, peccatum esse sacrilegium, non ex lege humana, sed ex ipsa præsentia Dei, quæ majorem exigit reverentiam, quod est commune delictis in Præsentia Principis, quæ acriori pœna puniuntur; Ecclesia tamen non polluitur.* Hæc ille; vide tamen dictum citatum *c. 13. de Comm. n. 8.*

Adulterium.

27 A*Dulterium est turpis congressus conjugati cum soluta, vel contra*: quando ergo conjugatus turpiter peccat cum soluta, vel contra. debet explicare conjugium, quia tunc ultra malitiam fornicationis incurrit culpam contra justitiam.

28 Quando autem conjugatus peccat cum conjugata, debet utriusque status explicari, quia tunc duo sunt peccata, alterum, quo quis peccat in sua persona contra suum conjugem, alterum, quo

coope-

cooperatur cum alio, ut ille in sua persona peccet contra conjugem suum, quæ in simili dixi nuper *n.* 18.

29 Præterea quando conjugatus, vel conjugata peccat cum alio, uti etiam cum sua uxore sodomitice, vel cum bestia, vel cum dæmone, & sive osculetur, sive impudice tangat alios, vel alias a sua conjuge, adulterium committit: unde & hæc peccata luxuriæ, & suum conjugii statum explicare in Confessione debet: & quamvis aliqua ex his non sint proprie dicta adulteria, debent tamen illa confiteri: quia sic semper frangitur fides data conjugi. Qui jam celebravit sponsalia, peccans cum alia a sua sponsa, non committit in probabilissima opinione adulterium, quia per sponsalia nondum datum est jus in corpus, quod solum datur per verba de præsenti, per quæ Matrimonium rite celebratur.

Incestus.

30 I*Ncestus est peccatum luxuriæ, quod committitur cum persona conjuncta*: quoniam vero triplex est classis hujusmodi conjunctorum, prima consanguinitatis, & affinitatis usque ad quartum gradum inclusive, secunda adoptionis legalis, tertia conjunctionis spiritualis, idest, orta ex Baptismo, vel Confirmatione, ideo de singulis compendio est hic a nobis dicendum.

31 Quoad primam ergo, qui peccat cum consanguineis, vel affinibus usque ad gradum quartum inclusive, debet id explicare; quia tunc superadditur malitia incestus contra reverentiam conjunctis debitam.

32 Sed incestus inter seipsos differuntne specie morali? Incestus v. g. cum matre differtne ab incestu cum alia: vel cum sorore, vel cum consobrina &c. ita ut in Confessione non satis sit dicere; *ego bis, vel ter v. g. incestum commisi*, sed speciatim dicere oporteat, *commisi incestum cum matre, commisi incestum cum sorore, &c.*

Duplex est sententia, utraque probabilis: altera affirmat, adesse obligationem speciatim gradus consanguinitatis, vel affinitatis explicandi, saltem proximiores: altera ait, ejusmodi obligationem nequaquam adesse, quia omnes incestus ejusdem sunt speciei: omnes enim sunt contra reverentiam conjunctis debitam, & solum differunt secundum magis, vel minus. Lege auctores apud Dianam *p. 1. tr. 7. res. 31. & p. 21. tr. 7. res. 24.*

33 Quoad secondam classem conjunctionis per adoptionem legalem, idem prorsus est dicendum, quod modo dictum est de conjunctione carnali: ratio est, quia Ecclesia, propter idem motivum reverentiæ debitæ carnaliter conjunctis, prohibuit ejusmodi turpes congressus inter conjunctos ex adoptione; ita Delugo *dicta disp. 16. de Pœnit. num. 382.*

34 Quoad tertiam de conjunctione spirituali, dico, hunc incestum esse explicandum, ut distinctum ab incestibus prædictis carnali & legali; quia cum hæc spiritualis conjunctio ortum habeat a Baptismo, vel Confirmatione, addet circumstantiam Sacramenti, ratione cujus additur species malitiæ; quæ reducitur ad genus quoddam sacrilegii, cum fiat contra reverentiam debitam conjunctis ex sanctitate Sacramentorum; puto tamen, non esse necesse, explicare, incestum fuisse cum conjuncto spirituali per Baptismum, vel fuisse cum conjuncto spirituali per Confirmationem, sicuti etiam puto, non opus esse explicare, an fuerit per Paternitatem, vel per Compaternitatem, quia semper est eadem irreverentiæ malitia.

35 Sciant autem tyrones, quod cognatio hæc spiritualis multipliciter olim oriebatur in jure antiquo; hodie tamen a Trid. *sess. 24. c. 1. de reformat.* ad quatuor duntaxat classes personarum restricta est: nam Prima contrahitur a Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante: Secunda ab eodem Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrina; & utraque hæc appellatur Paternitas: Tertia contrahitur a Patrino, vel Matrina cum Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati Quarta a Patre, vel Matre Baptizati; vel Confirmati cum ipso Baptizante, vel Confirmante, & utraque hæc Compaternitas appellatur.

36 Denique si quis sodomitice cognoscat aliquam, vel aliquem conjunctos conjunctione sive carnali, sive legali, sive spirituali, ultra malitiam contra naturam, contrahit etiam malitiam incestus, quia etiam sodomitice peccando fit contra prædictas reverentias: idemque dic de osculis, tactibusque impudicis: habebunt enim hæc & malitiam impudicitiæ, & malitiam incestus.

Stuprum.

37 T*Urpis congressus viri cum virgine renitente, stuprum est*; speciatim confitendum: quia addit injustitiæ malitiam illatam per illam vim, cui virgo succumbere coacta est. *Renitente* (dixi) nam cum consentiente, esse simplicem fornicationem ex sententia probabili, docuimus modo *n.* 12.

Raptus.

38 RAptus est peccatum luxuriæ, quo persona (sive hæc sit virgo, sive soluta, sive etiam puer) abducitur cum violentia ad turpem actum cum ea exequendum, quare cum sit specialis luxuriæ species, est specialiter Confessario aperienda: differt autem a stupro, quia hoc semper est respectu virginis, at raptus est de quacumque muliere, imo etiam, ut dixi, de puero.

39 Requiruntur autem ad raptum tria: nimirum, vis illata, finis inhonestæ libidinis, & abductio.

Vis aderit, vel quando ipsa mulier, puerve, renitatur, quamvis consentientibus parentibus, vel quando illa, vel ille velit, sed parentibus non consentientibus: nomine autem parentum intelliguntur ii, sub quorum cura, & potestate mulier, vel puer est: quod dictum est de vi, dic etiam si per dolum, & fraudem persona abducatur: dolus enim æquivalet violentiæ.

40 Finis inhonestæ libidinis aderit etiam, si aliqua vi abducatur ad finem matrimonii contrahendi: sic enim matrimonium velle, inhonestum est: imo tunc, dum rapta est in manu rapientis, si matrimonium forte contrahatur, invalidum erit, & nullum ex Trid. *sess. 24. cap. 6. de Ref.* si quis rapiatur ad alium finem, non inhonestæ libidinis, non est raptus, unde si mulier rapiatur, ut fiat serva v. g. non raptus erit, sed species furti, & in jure vocatur Plagium: quæ certe species erit expresse confitenda, quia, ut ex se patet, addit malitiam contra justitiam, &c.

41 Abductio denique debet esse proprie abductio, nam propterea quando sine abductione de loco ad locum aliquis fœminæ per vim copulatur, contrahit quidem specialem malitiam contra justitiam, speciatim Confessario declarandam: sed raptum proprie non contrahit. Quid si fœminam, puerumve abducas de uno cubiculo ad aliud, vel in locum non valde distantem in eadem domo, seu loco? Resp. tunc non committis raptum proprie dictum, quia non est abductio vera illa, qua personam in diversum moraliter locum non trahis, debes tamen hanc vim confiteri: quia tunc, ut dictum est; additur malitia contra justitiam, stuprumque erit, si fœmina sit virgo.

Peccatum contra naturam.

42 E*St illud, quod dispergit semen extra finem generationis, ad quam semen est a natura destinatum*: quatuor autem sunt ejus species morales distinctim, ac speciatim Confessioni subjiciendæ: Sodomia perfecta, Sodomia imperfecta, Bestialitas, ad quam reducitur congressus cum dæmone, mollities, seu pollutio.

Sodomia Perfecta.

43 P*Erfecta Sodomia est turpis congressus, seu concubitus viri cum viro, fœminæ cum fœmina*: ita S. Th *p. 2. q. 12. art. 11.* Nota autem, non satis esse dicere in Confessione, *Sodomiam commisi*: etenim est item explicandum, an quis fuerit agens, an patiens. Ratio est, quia agens committit pollutionem, seu seminis dispersionem, quam patiens, eo ipso quod sit patiens, non committit: ita Delugo *d. 16. de Pœnit. n. 243.* contra quem immerito agit Diana *p. 11. tr. 3. res. 4.*

44 Præterea est distinguendum, quando fœmina cum fœmina turpiter congreditur: nam si id fiat commiscendo corpora ex affectu solum se polluendi, idest, explendæ libidinis, est mollities; si ex affectu ad indebitum sexum, est, ut diximus ex S. Th. sodomia.

45 Illa autem celebris hoc loco est quæstio, an reservata in aliqua Diœcesi sodomia, absolute intelligatur de agente solum, qui est ille, qui seminat intra vas præposterum viri, hæc enim est undequaque certe sodomia; An etiam de patiente? quæ certe sodomia etiam appellatur.

De utraque intelligi propter rationem dictam probabilius est, sed intelligi solum (nisi aliud in reservatione addatur) de agente, non possum non putare probabile, ut tenet Graffius *in Practica casuum reservatorum l. 1. c. 11.* Ratio est, quia certa, & propria sodomia, ad quam unam debet se extendere reservatio (quæ est ex omnium Doctorum consensu odiosa, & restringenda) solum est illa, per quam seminator in vase præpostero masculi, id quod certe non fit a patiente.

46 Puto item prædictum congressum fœminæ cum fœmina ex affectu ad indebitum sexum non esse simili absoluta reservatione reservatum, quia non est sodomia communiter nota, & deficit ab illa propriissime dicta, in quam solum, ut diximus cadit Reservatio.

Sodomia Imperfecta.

47 HÆc quam aliqui innaturalem concumbendi modum appellant, committitur, quando vir cum fœmina congreditur extra vas naturale; est autem distincta specie a perfecta; quare speciatim confitenda: perfecta enim est ex affectu ad indebitum sexum, hæc autem est ad debitum quidem sexum, sed ad indebitam ejus partem, seu ad partem ejus innaturalem.

48 Sodomiam hanc imperfectam non intelligi reservatam, ubi sodomia absolute sine alia majore explicatione est reservata, patet ex dictis; quia hæc non est undequaque, & propriissime talis.

Bestialitas, & congressus cum Dæmone.

49 E*St species luxuriæ, qua quis turpiter congreditur cum re animata non ejusdem speciei cum homine*, & quamvis debeat omnino speciatim aperiri, non tamen est necesse, explicari species animalis, nec ejus sexus; semper enim est eadem deformitas in specie morali; satis ergo erit dicere: *commisi bestialitatem*, sive fuerit cum equo, sive cum vitula &c.

50 Reservata sodomia, intelligi reservatam bestialitatem aliqui affirmant, sed propter similem rationem a prædicta de sodomiis imperfectis, verius negat Bonac. *de matr. q. 4. p. 11. n. 15.*

51 Congressus cum dæmone huc reducitur, siquidem hic non est ejusdem speciei cum homine; est tamen specialiter aperiendus, quia per ipsum superadditur commercium cum Dei, & hominum inimico: ideo est peccatum contra Religionem, & contra charitatem propriam.

52 Notandum insuper hic est, debere in hoc congressu cum dæmone explicari, an dæmon fuerit sub specie viri, an sub specie fœminæ, an sub specie monialis, an sub specie bruti &c. tunc enim adderetur alia species luxuriæ, nempe affectus ad tales sexus.

Mollities.

DE hac suus erit locus mox in explicatione peccatorum contra se ipsum.

Furtum commune.

53 DIximus in superioribus *c. 14 a. præsertim 6.* probabile esse, majoris quantitatis furtum non esse specie diversum a furto minoris; utrumque enim est contra justitiam, adversus rem familiarem proximi: quare satis erit dicere, *furatus sum quantitatem notabilem*. Quid si forte a Confessario de quantitate interrogeris? Jam supra diximus, illam a te omnino esse explicandam.

54 Furtum, quo quis unico actu bona multorum lædit, quo quis v. gr. furatur bona Communitatis, vel hæreditatis plurium, satis explicabitur, si dicatur: *furatus sum a Communitate, vel hæredibus*: nec esse quis sollicitus debet explicandi; quotnam personæ in illa Communitate, vel hæreditate reperiantur; imo satis esset dicere: *furatus sum rem alienam*; quia ille respectus ad personas in hac materia videtur, se magis materialiter habere, quam in aliis materiis; potius enim hic consideratur *quid*, quam *a quo* per injustitiam abstulisse.

55 At rapina, quamvis sit furtum, seu rei alienæ contrectatio; tamen, quia addit violentiam, quæ est vis, & contumelia contra dominum adversus justitiæ virtutem, dominique honorem: ideo debet speciatim explicari, tum ipsa, tum ille, cui illata est vis, & contumelia.

Furtum sacrilegum.

56 FUrtum sacrilegum, quod est ablatio rei sacræ, cum addat malitiam contra virtutem Religionis, debet etiam speciatim in Confessione patefieri.

Committitur autem tribus modis. Primo si quis furetur rem sacram, undecumque illam furetur v. g. Calicem consecratum: Secundo si quis furetur rem Ecclesiæ propriam v. gr. Candelabra, argentum, aurum &c. etiam existentia extra Ecclesiam, sed quæ sint in Ecclesiæ dominio: Tertio si quis furetur rem profanam quidem, sed quæ ita sit Ecclesiæ tradita, seu commendata, ut sit sub Ecclesiæ custodia, de qua Ecclesia tenetur v. gr. Aulæa sæcularia ad Ecclesiam ornandam ipsi Ecclesiæ accommodata. Ratio est, quia in his furtis semper irrogatur injuria peculiaris ipsi Ecclesiæ, ejusque dominio.

57 Non sic, si quis furetur crumenam v. g. hominis existentis in Ecclesia, vel sellam v. g. ejusdem hominis in Ecclesia positam ad domini commoditatem, & non sub Ecclesiæ cura, vel vestes, & similia, quæ Parochus nomine suo, & non Ecclesiæ servat: furans enim in his casibus injuriam non irrogat Ecclesiæ: unde non nisi commune furtum committit, lege Faguod. *Eccles. præcept. 2. lib. 4. c. 4.*

58 Et in furto quidem, vel rapina sacrilegii, nota quod si fiat cum effractione Ecclesiæ, incurritur excommunicatio; duo autem debent concurrere ad hanc excommunicationem. Primum spoliatio, seu furtum grave Ecclesiæ. Secundum effractio. Advertunt autem Doctores cum Suar. *d. 22. de censur.* & cum Sayro *lib. 3. c. 29.* ad contrahendam hanc excommunicationem, non esse necesse, quod Ecclesia spolietur omnibus bonis, sed sufficit quæcumque subreptio gravis. Advertunt præterea iidem sufficere quamlibet violentam Ecclesiæ aperitionem, sive murus rumpatur, sive paries suffodiatur, sive vitrea fenestra frangatur, sive tectum perforetur.

Detractio.

59 Licet detractio in materia graviore, magis proximum infamet, quam in minus gravi; tamen, quia semper sistitur in eadem specie damni famæ (quod est contra justitiam Proximo debitam, unde illa est restituenda) ideo satis est, sic se accusare: *infamavi proximum, seu detraxi de illo graviter*: sive dixeris, illum esse sodomitam, sive furem &c. semper enim secundum magis, vel minus fama eadem Proximi a detractore læditur, si nihil aliud addatur: unde sequitur, si verum crimen Proximi, quod erat occultum, aliis propalasti, satis esset etiam sic confiteri: *læsi graviter proximi famam*, sine necessitate explicandi, an verum fuerit crimen, an falsum; quia malitia detractionis consistit in læsione famæ, quæ æque in utroq; casu læditur.

60 Idem dic de judicio temerario; satis enim est dicere, *temere de Proximo graviter judicavi*, sive judicaveris, illum esse hæreticum, sive furem, sive homicidam &c. quia semper sola fama læditur.

61 Dixi tamen (*si nihil aliud addatur*) nam si ex tua detractione prævides, proximum non solum esse infamandum, sed etiam illi aliquod aliud damnum præter infamiam esse proveniendum; aliam speciem malitiæ addes omnino explicandam, & pari modo ipsa fama, & hoc damnum est restituendum: sic autem confiteberis: *infamavi graviter Proximum; prævidendo ex mea infamia fore illum occidendum, vel suo officio, vel beneficio privandum &c.* quia tunc additur malitia contra vitam, vel contra bona: & quia hæc sunt bona diversa, debent speciatim explicari juxta modo dicta *n. 7.* Præterea, si de facto fuit occisus, seu privatus, debes id aperire tanquam effectum tui peccati, sed juxta doctrinam, quam dabimus *in tr. de Jejunio, in Paregon de ebriet. c. 3. n. 57. & 60.* ubi explicabimus, quandonam quis obligetur explicare, non solum sui peccati causam, sed etiam effectum.

62 Inquires: debetne explicari, coram quibus detractio facta fuerit; & item conditio personæ infamatæ?

Resp. licet acrius infametur Proximus, si coram multis, quam si coram paucis; tamen cum hæc culpa aggravet quidem, sed intra eamdem speciem, non est necessario in Confessione explicandum; idem dic regulariter de persona infamata, hoc est, non necessario esse illam exprimendam: unde satis erit sic fateri: *graviter infamavi proximum*, sine necessitate explicandi adfuisse duos, vel sex, vel decem, nec significandi eum, contra quem egisti, fuisse Regem vel Sacerdotem. Excipe, nisi fuisset Parens, aut alius, cui ex peculiari alia virtute majorem reverentiam ex pietate debeas. Ita Delugo *disp. 16. de pæn. sect. 3. num. 112.*

63 Adverte autem, te non posse dicere *infamavi unum*, si plures infamasti, vel *coram uno*, si infamasti coram multis, quia tunc non diceres tuum peccatum, sed aliud: dic igitur: *infamavi plures coram pluribus*: At si infamasti unum coram uno, dic: *coram uno unum infamavi*: si denique plures infamasti coram uno, dic; *plures infamavi coram uno.* Idem dicam mox *n. 71.* in simili.

Scandalum.

64 Quando quis inducit aliquem ad peccatum, vel alicui causa est peccandi, dicitur illi esse scandalo, id quod tribus modis contingere solet. Primo, si quis inducat aliquem ad peccandum cum directa intentione, ut is peccatum illud, seu actionem peccaminosam faciat. Secundo, si quis aliquod malum, vel speciem mali habens, sine ejusmodi directa intentione faciat, videat tamen Proximum inducendum esse ad peccatum. Tertio si quis aliquid agat, quod quidem bonum sit, seu sit, nec malum, nec mali speciem habens, unde tamen proximus occasionem sibi sumat peccandi.

65 Dico jam primo (initium faciendo ab hoc tertio) tunc non adesse peccatum scandali, etiamsi hujusmodi proximi peccatum prævideas, quia in hoc casu peccatum non tibi, sed ipsius malitiæ imputabitur; sic si tu secundum tuum statum ornate vestias, tuus autem æmulus te invideat, vel tibi paupertatem precetur, non tibi, sed ipsi peccatum tribuitur: Scandalum hoc passivum, seu Pharisaicum aliqui appellant.

66 Dico secundo in secundo modo, inesse quidem peccatum scandali (quem aliqui activum nominant) sed indirecti: si enim tu proximi peccatum non intendas, non es illi scandalo directe: sed tamen, quia facis illud, quod prævides fore causam peccati proximi, contra charitatem ejus peccas: ab illo enim facto propter dictam charitatem abstinere debuisses: &, ut supponendum est, potuisses.

67 Adverte autem, sæpissime non contingere hoc scandalum: quia sæpissime solet proximus ita esse paratus, & promptus ad peccandum, ut non ex tuo malefacto, sed solum ex sua malitia peccet, ita Sanch. *l. 1. Sum. c. 6. n. 7.*

68 Addunt enim, tunc solum admitti a te hoc peccatum indirecti scandali, quando proximum tuo facto, vel verbo malo, seu speciem mali habente, conjicis in gravem difficultatem, & tentationem, cui difficulter resistere possit. Ita Salas *t. 1. tr. 13. disp. 5. sect. 15. n. 132. & 133.*

69 Quando autem tale indirectum scandalum committitur, debet quidem speciatim Confessario illud aperiri: quia ultra tuum peccatum, est cooperatio cum peccato alterius: sed illud probabilissimum est, nempe non necessario esse explicandum, ad quodnam genus peccati fuerit cooperatio per scandalum hoc indirectum: quare si tuo adulterio, tuo stupro, tuo sacrilegio, tuis impudicis verbis fuisti per scandalum indirectum causa, ut alter similia peccata commiserit, non erit necesse in Confessione, sic dicere: *Fui per scandalum causa adulterii, stupri, sacrilegii alterius*, sed satis erit dicere: *Per scandalum fui causa peccati proximi*, quia tuum hoc indirectum scandalum semper æque fuit contra Charitatem salutis proximi.

70 Quod si interno tunc actu desiderares, ut proximus illud malum, quod tu patras, committat: explicandum erit speciatim, quale malum fuerit; id enim pertinet ad primam classem scandali, de qua mox *num. 72.*

71 Quoniam vero supra diximus, pluralitatem individualis malitiæ, non esse opus explicare, ideo etiam nunc, si uno verbo, vel facto fuisti causa, ut plures peccarent, illud peccatum non intendendo: non erit necesse explicare, quod fuerint hi plures, sed satis erit dicere: *fui per meam v. g. turpem locutionem causa ruinæ multorum*: non potes autem dicere, te fuisse scandalo uni, si fuisti pluribus, nec pluribus, si fuisti uni, quia sic non fatereris tuum peccatum, sed aliud, ita Delugo *disp. 16. de Pænit. num. 135.* addens non oportere explicari conditiones personæ scandalizatæ v. g. illam fuisse uxoratam, sacram, solutam: satis enim erit dicere: *fui scandalo uni, vel multis.* Ratio est eadem, quia scilicet eadem semper est malitia in hoc scandalo indirecto, nempe contra charitatem duntaxat.

72 Dico tertio in primo modo, qui est scandali directi non solum debes explicare fuisse alteri scandalo, verum etiam quod per scandalum induxisti proximum ad talem speciem peccati, ad sacrilegium v. gr. ad furtum, &c. Ratio est manifesta, quia tunc peccas non solum contra charitatem, sed etiam contra virtutes oppositas illis peccatis; eadem enim virtus v. gr. castitatis, quæ te obligat directe ad tuam castitatem, obligat etiam te, ne ex directa intentione proximum ad peccatum contra castitatem inducas.

CAPUT XVII.

Circumstantiæ speciem mutantes, vel non mutantes, quæ sunt circa se ipsum.

Jactantia de peccato.

1 Qui se jactat, seu laudat de aliquo suo peccato, mortaliter peccare, ea peccati specie, de qua gloriatur, non est dubium: *de peccato*, inquam, nam si de dexteritate, vel de fortitudine, quæ fuit in occidendo, v. g. sine periculo complacentiæ de ipso peccato, vel sine scandalo, non esset nisi veniale; at dubium est: an qui se jactat de stupro v. g. vel de adulterio, vel de furto sacrilego &c. sufficienter sic confiteatur: *Jactavi me de peccato contra castitatem, vel de peccato furti, &c.* Dico (si aliud non addatur) non solum sufficienter sic confiteri, sed etiam sufficienter hoc alio modo *toties me jactavi de peccato mortali*; Ratio est, quia in hac mera jactantia tota malitia consistit in eo, quod offensa Dei eligitur, ut medium ad volendam gloriam apud homines, id quod est magna Dei irreverentia; at eadem æque invenitur in omnibus mortalibus.

2 Dixi (*si aliud non addatur*) si enim, dum te de peccato jactas, desideras illud committere, necesse est singulas species, quas desideras explicare, quia ejusmodi est voluntas committendi eas culparum species.

3 Idem dic, si gaudeas de peccato commisso; nam propter eamdem rationem, non est tunc satis dicere: *Gavisus sum, me commisisse peccatum mortale*, sed opus est, peculiarem speciem exprimere sic: *Gavisus sum de stupro, de incestu, de concubitu cum moniali, &c.* quia complaceri de peccato a te commisso, est approbare peccatum a te peractum, atque adeo etiam hoc erit explicandum: Non ita si pure gauderes de malo, quod alius inimico v. g. inflixit, ut supra explicuimus *c. 16. n. 8.*

4 Quid, si quis solum morose delectetur de prædictis sine voluntate, seu sine desiderio illas peccaminosas actiones faciendi?

Resp. de hoc jam subdo, quid sit sentiendum.

Delectatio morosa.

5 Differt permaxime desiderium committendi aliquod delictum a mera complacentia de eodem: desiderium enim, ut modo vidimus, addit voluntatem ex parte sua efficacem faciendi illud malum, quod desiderat: at mera complacentia, seu sola delectatio de tali objecto pravo actus est sed inefficax, & consummatus interius, nec transit ad volendum executioni mandare illud, de quo delectatur. Desiderat quis v. g. turpiter congredi cum aliqua, is sane vult hoc malum patrare; verum si quis solum sibi interne complaceat de ejusmodi turpi congressu, nec vellet ullo modo procedere ad opus (nec illud si forte fuerit actum, approbaret) moraretur in ipsa pura complacentia, seu delectatione, quæ vocatur a Theologis delectatio morosa, quod peccatum quidem est, ut per se patet, & potest contingere in aliis materiis, licet frequentius in materia venerea.

Porro quæstio est, an sicuti, si quis desiderat conjugatam, vel monialem &c. necesse habeat, has species in Confessione declarare, ut modo dictum est: eodem modo debeat, si solum de illis morose delectetur? Adverte autem hoc peccatum etiam in instanti posse committi, verum dicitur delectatio morosa, quia sistit, seu moratur in se, & non transit ad volendam executionem, nec ad approbandam executionem forte antea factam.

6 Dico cum Vasq. *1. 2. disp. 111. & 112.* & cum Castr. *t. 1. tr. 2. disp. 2. p. 10.* probabile esse, sufficere, si dicatur: *bis, ter, &c. turpiter delectatus sum de copula illicita contra castitatem*, quamvis persona, circa quam extitit delectatio fuerit monialis, uxorata, soluta &c. Ratio est, quia tunc non intenditur procedi ad opus, & non intenditur violari jus speciale monialis, uxoratæ, solutæ &c. ergo accipit suam totam malitiam ab oppositione ad virtutem castitatis.

7 Quod si quis morose delectaretur de moniali, ut sacra: de conjugata, ut conjugata, certe explicare debebit conditionem personæ; quia tunc additur nova species, cum talis delectatio versetur directe in rem sacram, in conjugium &c. Unde fit, ut in delectatione morosa de puero, de actu sodomitico, de bestialitate, de congressu cum dæmone debeant hæc omnino explicari; quia tunc delectatio versatur in puerum, in sodomiam, in brutum &c.

8 Quando quis respicit mulieres v. gr. affectu venereo sine progressu ad eas desiderandas; idem erit, quod *n. 6.* dictum est, de pura delectatione morosa, in hoc enim casu sistit interius tota delectatio, quæ tamen non sisteret interius, si quis illas vel solis oculis invitaret, vel illas inhoneste tangeret; tunc enim quia actio fieret exterior, debet personæ tactæ, vel sollicitatæ conditio declarari: ut etiam si quis aspiceret simili venereo affectu puerum, brutum, &c. debebit explicari rei, quamvis solum morose cogitatæ, conditio, idque propter rationem modo dictam *n. 7.*

9 Unum superest decernendum; an in delectatione morosa de objecto turpi debeat pœnitens explicare statum, seu conditionem suæ personæ, esse nimirum Religiosum, seu se habere votum castitatis, vel esse solutum &c.

Resp.

Resp. debere; quia tunc peccat contra castitatem, & item contra Religionem. Illud non est improbabile, quod docet Gaspar Hurtad. *de subjecto peccati disp. 4. diff. 10.* Uxoratum in dicta pura delectatione morosa de aliena, non habere obligationem explicandi, se esse conjugatum, *quia*, inquit, *in matrimonio traditur quidem jus sui corporis alteri conjugi, sed non jus in suam mentem; unde non valent ex vi conjugii cogitare ea, quæ velit, quamvis cum peccato contra Castitatem.* Scio, Vasquez citatum ab eodem Hurtado docere etiam ab uxorato debere in dicta delectatione, quamvis pure interiori, explicari suum statum; sed non adesse sufficiens fundamentum id dicendi, merito docet prædictus Hurtadus.

Locutio de rebus inhonestis.

10 HUC reducimus locutionem turpium; potest enim ea esse non raro sine progrediendi intentione ad opus: dico igitur, si, dum de turpibus confabularis, eadem concupiscas, esse objectum concupitum in Confessione declarandum, ut patet ex dictis: at si delecteris solum vel de narratione ipsa sola turpi, vel de ipsis objectis, de quibus est collocutio sine desiderio de illis, non esse opus explicare; an fuerit locutio de stupro, de adulterio, de incestu &c. nisi forte delecteris de his, ut talia sunt; qualis est delectatio de Sodomia, de conjugata juxta dicta *n. 7.*

An in locutione horum turpium debeas explicare, num fueris primus ad loquendum *dixi cap. 16. n. 16.* Ut etiam ex dictis colligi potest, quomodo pecces, si tu loquendo cum socio, prævides illum non delectari pure duntaxat, sed procedere ad desiderandum.

Mollities.

11 HÆC definitur a S. Th. 2. 2. *q. 5. art. 11. Esse peccatum contra naturam, per quod procuratur effusio seminis extra concubitum, explenda libidinis causa*; est species peculiaris contra castitatem, atque adeo speciatim explicanda: si autem quis, dum hoc crimen committit, figit animum v.g. in conjugatam, in consanguineam, in virum, in brutum, debet etiam speciatim hæc in Confessione declarare; contrahit enim item illam malitiam, quam cogitat, seu cui consentit.

12 Si quis hoc peccatum committat manibus alterius viri, vel fœminæ, vel ipse alium, vel aliam suis manibus polluat, debebit explicare statum adjuvantis ipsum, vel ab ipso adjuti, quia tunc supervenit alia sive numerica, sive specifica deformitas cooperationis cum socio, ut alibi a me latius explicatum est.

13 Qui ex defectu ætatis, vel ex alia causa (quales sunt pueri, puellæque impuberes, ut item Eunuchi) non possunt motu impudico semen effundere, vel effundunt semen inutile, peccant mortaliter ex pravo affectu ad pollutionem: sed certe hæc species peccati differt a vera pollutione, cujus est projicere semen contra generationis finem, quæ projectio non est in prædictis ejusmodi: ergo peccatum in impuberibus reducitur reipsa ad tactum impudicum, & solum ex affectu est peccatum contra naturam: quare debebit hoc speciatim in Confessione patefieri, nisi aliquando obstet monitio, quam jam subdo.

Monitio pro Confessione turpium.

14 QUÆ hactenus de peccatis obscœnis explicuimus, factum est ad eorum naturam cognoscendam: nam certe non raro expediet de tot minutis nequaquam Pœnitens a Confessario interrogari, & expedit, ut ipse Pœnitens ex se modestis verbis id dicat, quando advertit. Sed quoad Confessarios sic habet Filliuc. *in instr. brevi pro Confessariis c. 2. Prudens esse Confessarius debet in exquirendis caute circumstantiis sexti præcepti, præparatoriis ad actum consummatum, modis minutis non necessariis, ne se, vel pœnitentem excitet ad aliquam tentationem.*

15 Coninch. etiam sic ait *d. 7. de Sacramentis dub. 7. n. 59. Præstat aliquando, Sacerdotem minus perfecte peccatum Pœnitentis intelligere, quam vel illi, vel sibi aliquod scandalum creare, & esse nimium.*

Angelus *v. interrogationes n. 1.* sic docet: *Confitetur mulier, quod fuerit cognita extra vas debitum, non quærat postea Confessarius, in quo loco, vel quo modo, & hujusmodi, sicuti faciunt quidam, qui potius sunt contaminatores, quam Confessores.*

17 Delgaldillus *de Pœnit. c. 17. n. 99. Valde caute*, inquit, *debet se gerere Confessarius in examine Pœnitentis circa peccata turpia; inde notant multi, quod si vir, vel fœmina confitetur, habuisse copulam extra vas naturale, non debet Confessarius inquirere (addo ego,* subdit Delgaldillus, *quod non permittat declarare) in qua parte corporis, quia sufficit cognoscere, peccatum illud esse contra naturam commissum cum viro, aut muliere*, ut cum Angelo, & Fag. notat Diana *c. 13. tr. 4. resf. 99.*

18 His addi potest Verricelli *tr. 4. resf. mor. q. 1.* qui *num. 5.* sic habet: *Quando concubina se accusat per annum singulis diebus semel, aut bis cognitam fuisse, qui non videt, quam turpe sit, quantumque periculi affert, tam Sacerdoti, quam Pœnitenti eam interrogare, quot vicibus penetraverit vas*, &c.

CAPUT XVIII.

De mediis, quæ assumuntur ad peccandum.

1 NOnnulla supersunt dicenda, quæ ad integritatem Confessionis pertinent. Nunc igitur dicamus de mediis, quæ assumuntur ad finem peccandi, nam de fine peccantis satis ea sunt, quæ supra *c. 12. n. 14. & 15.* explicuimus.

2 Porro prædicta, media trium generum esse solent. Primo indifferentia ex se; ut si quis surgat e lecto, se vestiat, ambulet, equitet, ad occidendum inimicum, & de his.

3 Dico, non oportere in Confessione explicare, quænam illa speciatim fuerint, sed solum sic in genere: *tanto tempore conatus sum externis mediis, inimicum occidere*, seu planius: *tanto tempore præparavi media ad inimicum occidendum*; id quod per aliam occasionem supra declaratum est.

4 Secundo, solent hujusmodi media esse mala, sed diversæ speciei a malo, quod finaliter intenditur; ut furari gladium, vel sclopum ad occidendum: dico, hæc media omnino explicari debere: quia ipsa sunt nova, & peculiaria peccata, ut ex se patet, & ego memini, me dixisse aliquando superius.

5 Tertio. Ejusmodi media solent esse mala ejusdem rationis cum malo finaliter intento: ut turpiter loqui, osculari, tangere ad finem turpis congressus: dico, hic esse distinguendum, nam si principalis actus malus intentus non est subsecutus, vel intentio peccantis fuit resistere in illis actibus, ii sunt Confessario aperiendi, ut v. g. si turpiter puellam aspexisti, vel tetigisti, sed non processum est ad aliud; nam tunc, quia, ut supponimus, animum habuisti sistendi in illo tactu, vel aspectu; ideo debebis hos actus aperire, quia hi sunt propria peccata; ut etiam debes animum tuum, seu desiderium de illa confiteri, si illud habuisti.

6 Verum si animum habuisti procedendi ad turpem congressum, & simul statim, vel satis modico interjecto tempore de facto ad illum processisti; tunc probabile est, satis esse dicere illum finalem actum sic; *turpiter congressus sum cum soluta v. gr.* Ratio hujus probabilitatis est, quia tunc ii præcedentes, & quasi præparatorii actus satis explicantur, & a Confessario ex modo ordinario peccandi satis intelliguntur, intellecto fine jam obtento. Nec solum præcedentes similes actus, sed etiam statim consequentes, si non ordinentur ad aliam copulam, satis modo dicto explicantur, quia ob eamdem rationem sunt modi ordinarii peccandi.

Dixi autem (*statim processisti, & statim consequentes*) si enim notabile interjaceat tempus, cum tunc essent distinctæ actiones, & non in eodem calore patratæ, speciatim essent confitendæ eo modo, quo docuimus, *c. 14. a n. 27.*

An prædicta media ad pravum finem possint separatim confiteri.

7 SI quis in secundo genere mediorum peccaret; furaretur v. g. ut occideret, vel ut adulteraret, bene ne se, suumque peccatum explicaret, si sic diceret separatim: *Confiteor, me furatum esse*, & postea, *confiteor, me occidisse?*

8 Respondeo, in eadem Confessione nequaquam bene se explicaret, quia Confessarius sic intelligeret, te duo peccata commisisse, cum solum commiseris unum cum duplici malitia in specie morali: at si per inculpatam oblivionem solum confessus es furtum v. g. potes in secunda Confessione separatim fateri homicidium, si illud explicari poterit sine mentione furti (ut certe in hoc exemplo furti, & homicidii, & similium potest, quod non potest in casu mox dicendo *n. 11.*) Ratio est, quia secus obligareris iterum tuum peccatum rite absolutum confiteri, ita Delugo *disp. 19. de pœn. n. 652.* apud quem id latius lege.

9 Quod dictum est, intelligi ne etiam debet (ut id hac occasione non omittam) quando in eodem indivisibiliter actu adest duplex specie malitia; Si quis v. g. habens votum castitatis, contra castitatem peccet, cum duas malitias specie diversas contrahat, nempe fornicationis v. g. & fractionis voti, hoc est, contra virtutem castitatis, & contra virtutem Religionis, potestne separatim has malitias confiteri.

10 Quid secundo, quando in eodem actu est duplex numero malitia: ut si quis uno ictu occidat duos homines, potestne dicere: *occidi hominem*, & deinde, *hominem occidi*. *Peccavi contra votum*, & deinde, *peccavi per fornicationem contra castitatem*.

Respondeo: non posse in prima Confessione: posse in secunda, si bona fide processum fuit, & sic explicari malitia in secunda Confessione potest, atque hæc propter rationes modo *n. 8.* allatas.

11 Est enim diligenter advertendum in his casibus, & in prædictis *n. 8.* aliisque similibus intelligi, quando in secunda Confessione declarari potest una malitia sine mentione alterius, ut potuit in casibus *dictis n. 7. & 8.* & etiam in casibus dictis *n. 9. & 10* At si in prima Confessione (quamvis bona fide) dixisti, te puellam violasse; quam tamen tu violaveras violenter, non satis in secunda Confessione explicares tuum peccatum, si diceres; *Ego fui violentus in quamdam personam*; nam fuisse violentum in personam aliquam, cum potuisset esse vel circa honorem, vel circa personam, vel circa rem familiarem, non explicares turpem congressum factum cum violentia, quæ constituit propriam speciem stupri; & ideo tunc, & in similibus non separatim, sed simul est Confessario in secunda Confessione declaranda, quando per accidens erit, quod bis ob necessitatem explicandi tuum peccatum idem Confessioni subdatur.

CAPUT XIX.

De peccatis ex ignorantia, vel ex conscientia erronea.

1 SI cum culpa mortali non vis scire, hoc esse peccatum, non vis v. g. scire hodie esse diem festivum; & cum possis inquirere, non inquiris, & sic illum non servas, peccas mortaliter per ignorantiam, quam vincibilem, seu culpabilem appellamus: si vero probe sciens esse diem festivum, adhuc illum non servas, peccas item mortaliter, ut ex se constat.

2 Quæro jam, an in utroque hoc casu sufficienter sic confitearis: *Missæ non interfui die festivo?*

Resp. Sufficienter, sive enim culpabiliter ignarus, sive sciens Missam omittas, semper contra cultum Dei ab Ecclesia præceptum peccas, unde utraque est eadem species peccati contra Religionem: hinc si occidisti hominem putans culpabiliter esse feram, vel eumdem occidisti cognoscens, esse hominem: potes sic fateri; *occidi hominem*, & sic in similibus.

3 Non dissimili modo, si Titius v. g. putat, aliquod esse peccatum, quod certe peccatum non est (quo pacto dicitur habere conscientiam erroneam) & illud committit, contrahit speciem peccati, quam putat: quare si putat hodie esse vigiliam, illamque nihilominus non servat, peccat mortaliter ex conscientia erronea. Pari modo si Cajus v. g. scit hodie esse vigiliam, quæ reipsa est, illamque non servat, certe, ut ex se patet, peccat mortaliter contra præceptum a se cognitum, sed dico, utrumque tum Titium, tum Cajum sic legitime confiteri posse: *Violavi præceptum Jejunii, seu in vigilia de præcepto non jejunavi.* Ratio est jam insinuata, quia peccatum, quod existimatur tale, & peccatum, quod est tale, non differunt specie morali, cum ex intentione operantis voluntas feratur in idem objectum.

4 Est tamen notandum, in tribus casibus ignorantiam, vel conscientiam erroneam esse declarandam.

Primo, quando videndum est, an ob ignorantiam ponatur quis in proximo periculo peccandi: ut si quis copuletur v. g. fœminæ nolens scire, vel scire culpabiliter nolit, an ea uxorata sit, an monialis &c. quia tunc ponit se in periculo committendi adulterium, vel sacrilegium &c.

Secundo, quando cognosci debet, an peccatum sit excommunicatione, vel censura, vel reservatione affectum: hæc siquidem sunt composita delictis, quæ in se talia sunt: quare si tu putans, Petrum esse Clericum, cum ipse Clericus non sit, peccasti quidem, si illum suadente diabolo, percussisti, sed tamen in excommunicationem non incidisti.

5 Tertio, aperienda est conscientia erronea, quando Confessarius cognoscere debet tuum ipsum peccatum: si enim tu puer putans esse hodie diem jejunii, non jejunasti, fatearis autem hoc modo: *jejunium in die vigiliæ non servavi*, Confessarius, qui te puerum esse videt,

det, judicabit te non peccasse, quia puer ad jejunium ab Ecclesia non obligatur: dicas igitur in hunc fere modum; *cum putassem, me obligatum ad servandam vigiliam, illam tamen non observavi.*

CAPUT XX.

Secreta.

1 QUod Confessio secreta esse debeat ex parte Confessarii, res est nota nimis, & infra suo loco magis explicabitur: An autem ex parte pœnitentis obligetur hic confessionem suam secrete apud Confessarium deponere, diximus supra satis *c. 4. n. 54.* cum loqueremur de Confessione per interpretem.

CAPUT XXI.

Lacrymabilis, accelerata.

1 ID, quod pertinet ad qualitatem (*lacrymabilis*) explicatum est, cum de dolore actum est suo loco.

Quod pertinet ad Confessionem (*acceleratam*) dico non esse obligationem statim confugiendi ad Confessionem, ut primum tu mortaliter peccasti: neque enim novum peccatum committit, qui suam Confessionem differt ad tempus obligationis Ecclesiæ, vel sumptionis Eucharistiæ, vel periculi mortis: sed quia est salubre consilium, statim sine mora revertendi ad Dei amicitiam, ideo acceleratio hæc maxime commendatur.

CAPUT XXII.

Fortis, & accusans, ubi de occasione proxima, & de recidivo.

1 ILlud (*Fortis*) ostendit, pœnitentem debere difficultates omnes removere, ut peccata confiteatur, ut occasiones proximas deserat, ut a recidivo se compescat; circa quæ lege duo documenta, quæ infra dabo *c. 26. n. 11. & 12.*

Denique illud (*Accusans*) ostendit, pœnitentem, utpote reum coram Domino, accusare sua peccata debere cum sinceritate, non autem excusare: dico (*cum sinceritate*) æque enim quis erraret, si se, supra quam commisit, accusaret, id quod iterum me monuisse, recordor.

CAPUT XXIII.

Sit parere paratus: ubi, an Pœnitentiam a Confessario impositam, vel imponendam Pœnitens subire debeat.

☞ Ex occasione tituli hujus capitis tibi in mentem veniat 15. ex Propositionibus ab Alex. VII. damnatis: *Pœnitens propria auctoritate substituere alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam impleat.*

1 POEnitens debet esse paratus ea facere, quæ prudens Confessarius ipsi peragenda imponit: imponere autem solet: Primo aliqua in medicinam, v. gr. ne in domum talis puellæ ingrediatur aut jejunet ad edomandam concupiscentiam, atque hæc appellatur Pœnitentia medicinalis: Secundo: explicare solet obligationem, quam habet Pœnitens v. g. ad restituendum, ad officium suum exequendum, & hæc vocatur pœnitentia ex se obligatoria: Tertio, imponere solet aliqua bona opera in satisfactionem pœnæ ob suas culpas debitæ, ut elargiri eleemosynam, orare, se flagellare, jejunare &c. & hæc proprie appellatur Satisfactio, quæ est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ: de his igitur habe sequentia.

2 Posito, quod Confessarius tibi pœnitentiam imponat, tunc eam acceptare, & adimplere omnino in praxi debes; omittenda enim hic potius speculativa illa quæstio, quam practica, an in omni rigore possit illam Pœnitens non acceptare, paratus eam in Purgatorio solvere? lege Delugo, Castropalaum, aliosque citatos a Verricelli *de Missionibus tr. 9. q. 144. dub. 8. §. 3.*

3 Quod si quæras, sub qua obligatione adimplenda sit? Resp. medicinalem, & obligatoriam adimplendam esse sub gravi, vel levi obligatione juxta levitatem, vel gravitatem operis impositi: at pœnitentiam datam in satisfactionem, sub qua obligatione debeas, est distinguendum: nam vel primo pœnitentia est levis, aut si est gravis, imponitur utcaque pro solis venialibus, vel mortalibus alias rite absolutis: vel secundo est levis, sed data pro peccatis gravibus: vel tertio est gravis, & data pro gravibus, sed Confessarius se explicat illam injungere sine gravi obligatione, & dico in his tribus casibus probabile esse, te, si illam non adimpleas, non peccare mortaliter, esto contrarium sit etiam probabile, ut legere poteris apud Dian. *p. 3. tr. 4. res. 136.*

4 Quando autem pœnitentia gravis est, deque gravibus absolute injuncta est, debes omnino in praxi eam adimplere, & quidem quamprimum non incommode potes: sicuti docere de voto solemus, cum aliqua nimirum morali dilatione, dummodo nimia non sit dilatio, ut per illam minuatur ipsa pœnitentia, sicut minueretur ipsa impletio ingressus in Religionem, si tardius ille fieret. Aliqui nimis laxe ad unum annum differri pœnitentiæ impletionem putant, perinde potest ipsa peccatorum Confessio ad annum differri, nisi Eucharistiæ sumptio, vel mors imminens urgeat. Lege *p. 11. tr. 7. res. 10. & tr. 8. res. 26.*

5 Posse te sine peccato pœnitentiam implere in statu peccati mortalis, fatemur omnes, ut videri potest apud Delugo *disp. 20. de Pœn. sect. 6.*

6 Licet probabile sit, Pœnitentem non posse sibi in æquale, nec in melius commutare pœnitentiam (quamvis sibi possit, ex probabilissima opinione vovens sibi commutare votum, saltem non reservatum in æquale, vel melius) quia pœnitentia est inflicta a Confessario, tanquam Judice, estque pars integralis Sacramenti: quale non est votum: oppositum tamen probabile etiam judico cum Diana *tr. 5. res. 3. & tr. 8. res. 26.* quia nimirum Deus illam commutationem (maxime si sit in melius) acceptare præsumendus est.

7 Probabile item est, Confessarium sive eumdem, qui pœnitentiam injunxit, sive alium posse, modo tamen mox explicando, pœnitentiam commutare, vel diminuere.

8 Et idem quidem Confessarius ex rationabili suo arbitrio, alius autem ex aliqua majore, ac justa causa (qualis certe esset, si pœnitens diceret, non posse: seu difficulter posse illam pœnitentiam implere) commutare vales, quando autem commutatio fit ab eodem Confessario, non est necesse, ut hæc commutatio fiat in confessione, & audiantur peccata, pro quibus talis pœnitentia injuncta fuit. Lege Dianam *res 3. cit.*

9 At si commutatio expedienda sit ab alio Confessario, quamvis opus non sit audire illa peccata, pro quibus data fuit illa pœnitentia, cum satis sit cognoscere ipsam pœnitentiam impositam; opus tamen est, ut fiat intra confessionem: ratio est, quia Sacerdos non habet potestatem in hoc tribunali, nisi quando administrat Sacramentum Pœnitentiæ: cum vero commutatio, quæ non fit ab eodem Confessario, pertineat ad complementum prioris factæ confessionis, ideo censetur fieri in confessione, & sic non est necesse, ut dictum est, fieri in actuali confessione, cum satis sit, si fiat in ejus complemento. At quia hoc complementum non est in alio Confessario, ideo debet is commutationem expedire in actuali seu præsenti confessione, secus eam non expediret in administratione Sacramenti.

10 Pertinet ad Pœnitentiam imponendam id, quod habet Candidus *disp. 24. de Confess. ar. 31. dub. 19.* his verbis: *Numquam Sacerdos errabit imponendo pœnitentibus remissiores, & leviores pœnitentias attenta eorum impotentia, vel fragilitate, vel debilitate corporis, vel animi, spiritusque languore, & torpore; tum quia Sacerdotes semper debent in mitiores partes inclinare, & condescendere pœnitentibus, nam in hoc minus periculi est, quam si gravioribus pœnitentiis hominem deterreant, vel in desperationem inducant; tum quia Sacerdos solet imponere in satisfactionem pœnitentis generatim omnia opera pœnalia, quæ idem pœnitens facturus est per illa verba* (quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris &c.) hæc ille: atque hoc postremo dictum notat etiam Diana *p. 11. 7. res. & tr. 8. res. 26.* advertit autem Delugo *disp. 25. de pœn. n. 60.* monendum esse Pœnitentem de levitate Pœnitentiæ, ut scilicet ex se suppleat, & non putet, se minus graviter peccasse.

11 Dices: at Conc. Trid. *sess. 14. c. 8.* ait, cavere debere Sacerdotes ne levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

12 Resp. idem Trid. paulo ante ibid. sic dicit; *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere.* Hæc Concilium: nota illud (*& prudentia*) & illud (*salutares, & convenientes*) nam inde colliges prædictam doctrinam Candidi Tridentino non adversari.

Huc denique facit id, quod his verbis docet Quintanadvenas, *t. 2. singularium*. *Quando*, inquit, *pœnitens est ita morti proximus, ut nihil percipiat, non injungitur Pœnitentia; item quando scrupulosus, vel timoratus, semel, ac iterum in eadem hora accedit post confessionem factam, aliquid novi semper confitendo, potest Confessarius injungere Pœnitentiam, jam aliàs, vel prima injunctam, si nondum sit impleta*, ita Fagund. Bonac. Delugo.

13 *Imo si quis confiteatur duo, vel tria peccata mortalia oblita in confessione, si Pœnitentia injuncta talis sit, ut Confessarius graviorem, quam imposuerat, non imposuisset, possit aliam pœnitentiam non addere.* Hæc Quintanadvenas.

Excusationes Pœnitentiam non adimplendi.

14 EXcusabitur primo pœnitens a solvenda pœnitentia, quoties illa arbitrio prudentis esset irrationabilis, & immoderata. Secundo quoties fieret impossibilis, vel valde difficilis, ut ob supervenientem morbum: adverte tamen, si solum esset differenda, te non excusari, sed implere debes, quando potes. Ut etiam si sit dividua, non excusaris ab implenda parte, ut, si pœnitentia fuisset de recitando Rosario, & de flagellatione, si infirmitas te excusabit a gravi flagellatione, non excusabit a Rosario: imo potest contingere, ut ejusmodi infirmitas non sit tanta, quæ te excuset a flagellatione, quam levem fortasse Confessarius imposuit.

15 Tertio, quoties supervenit strictius præceptum, ut si deberes hodie inservire Hospitali, & superveniret morbus gravis tuo Patri, cui deberes assistere: tunc enim excusaberis a servitio Hospitalis, nec debebis postea, si pœnitentia expresse fuit addicta huic diei, sed certe pœnitentia injuncta a Confessario non solet adnecti præfixo tempori: quare etiam si dicat Confessarius (*Jejuna cras*) si cras non potes, debebis postea, nisi expresse aliud explicet Confessarius.

16 Quarto; quoties sine tua culpa oblivisceris pœnitentiæ, nec illam rescire a tuo Confessario potes, quia forte absens est: in quo casu non obligaris alia opera subrogare, nec pœnitentiæ omissionem confiteri, si forte oblivio sine culpa fuit; quia tunc nequaquam peccasti: nam si cum culpa, certe hujusmodi culpam opus esse apud Confessarium deponere, nimis est manifestum.

Quinto excusat acquisitio Indulgentiæ eo modo, quem jam subdo.

An excuset ab implenda Pœnitentia Indulgentia Plenaria acquisitio.

17 QUoties quis lucratur Indulgentiam plenariam, liberatur ab obligatione implendi pœnitentiam, ita Delugo cum innumeris *d. 27. de Pœnit. a n. 22.* Ratio (præter Bonifacii VIII. auctoritatem, qui nolebat Confessarios imponere pœnitentias iis, qui Jubilæum anni S. lucrabantur) est, quia pœnitentia imponitur ad satisfaciendum pro peccatis: si ergo per Indulgentiam utique plenariam tollitur debitum talis pœnæ, cessat fundamentum obligationis. Recole autem, nos hic loqui de pœnitentia, quæ non sit ex se obligatoria, vel in medicinam necessaria, quales essent restitutio, remotio ab occasione &c.

18 Hinc, colligit primo idem Delugo *l. 1.* tempore Jubilæi posse le[illegible] pœnitentias imponi peccatori etiam magnis, & enormibus culpis gravato, obligando tamen eum ad lucrandum Indulgentiam Jubilæi: id quod certe est levamen Confessariorum, qui non raro dubitant, quam pœnam possint imponere ingentibus peccatoribus; debet tamen id significari pœnitenti, ne is suorum peccatorum gravitatem minime expendat: id quod paulo ante etiam monuimus in simili.

19 Colligit idem secundo, Confessarium posse per impositionem factam pœnitenti, ut recipiat Indulgentiam plenariam, ipsum sublevare a multis pœnitentiis, quibus forte sit gravatus, & quas nondum solverit: & quia id non fit ex potestate Confessarii, ut fiebat in casibus modo dictis *n. 9.* sed ex potestate Pontificis indulgentiam concedentis, ideo potest fieri a quocumque Confessario sive is imposuerit eas pœnitentias, sive alius: imo propter eamdem rationem, si pœnitens sit homo doctus, poterit ipse ex se.

Prudenter tamen advertit cum aliis Delugo consulendum semper esse, aliquam pœnitentiam injungere, tum ob meritum talis operis, tum quia propter varias causas Indulgentiæ effectus impeditur aliquando: nam cæterum, si vere plenariam lucrareris, recurreret documentum Bonifacii VIII.

20 Colligit tertio Quintan. *T. 2. singularium tr. 3. singul. 33.* ut pœnitenti non valde gravem Confessarius pœnitentiam imponat, posse ipsi applicare (si applicata non sit) Indulgentiam plenariam pro vita semel in Bulla Cruciatæ concessam. Modus hanc applicandi dictus a me est *in tr. de hac Bulla c. 12. §. 1 n. 1.* vel posse injungere, ex virtute ejusdem Bullæ, ut visitet quinque Ecclesias, vel altaria (*modo ib. c. 10. n. 1. a me dicto*) unde acquirat stationes Romanas, in quibus adest in unoquoque die Indulgentia plenaria: vel posse injungere, ut visitet septem privilegiata altaria,

ubi illa sunt, ad Indulgentiam plenariam acquirendam: Indulgentias concessas numismatibus sacris, vel imaginibus, vel sacris quibusdam precibus, vel similibus. Quia tamen regulariter aliquæ claudicant ex parte, vix huc adducor, nam incertæ propter varias causas sæpe judicantur; examinanda ergo semper erit Indulgentia, an saltem sit probabiliter vera; & tunc ut habet ex Soto Delugo *disp. 25. de pœnit. n. 48.* satis illa erit ad omittendas pœnitentias, cum probabilitas sufficiet, ut quis prudenter operetur, & consequenter ut judicet semper, illam Indulgentiam complete iis satisfecisse.

De iis, quæ pertinent ad Confessarium.

AD quinque capita hæc restringo; primo, ad jurisdictionem; secundo, ad approbationem; tertio, ad prudentiam; quarto, ad scientiam; quinto ad auditorum in Confessione silentium.

CAPUT XXIV.

De jurisdictione Confessarii.

1 J*Urisdictio est potestas dicendi Jus, & proferendi sententiam absolvendo a delicto, vel imponendo pœnam*: jurisdictio ergo in nostro casu erit potestas data a legitimo Superiore alicui Sacerdoti, per quam tanquam in suos subditos dictus Sacerdos potest reducere in actum eam potestatem absolvendi a culpis, & pœnitentias injungendi, quam habet ex ordine Sacerdotali.

2 Quamvis autem ex solius Sacerdotii vi Sacerdos possit reducere in actum potestatem absolvendi peccata venialia, & mortalia alias absoluta, ut alibi diximus: at ad absolvenda mortalia nondum absoluta, indiget facultate legitimi Superioris, qualis est Summus Pontifex, vel Delegati ab ipso, ut sunt Episcopi, Prælatique respectu suorum subditorum.

3 Acquiret igitur Sacerdos hanc actualem jurisdictionem. Primo per expressam concessionem sui Superioris, vel Episcopi, seu Prælati. Secundo per tacitam, nempe per ratihabitionem de præterito, vel de præsenti, pro qua tot conditiones requiruntur, ut in praxi, nisi aliud expressius addatur, numquam illam sequaris. Lege Fagond. *prac. Eccl. 2. l. 7. c. 2.* Ratihabitionem de futuro sufficientem non esse, docemus omnes. Tertio per errorem communem, & titulum coloratum acquiritur etiam hæc jurisdictio. Ut si quis Sacerdos habeat patentes confessionis dolo extortas, & communiter a populo existimetur, & habeatur pro Confessario, ut late disputat Sanch. *l. 3. de matr. disp. 22.* & Sanch. quidem *ib. n. 4.* cum aliis requirit ad acquirendam ejusmodi potestatem jurisdictionis tum titulum coloratum, tum errorem communem; at Pont. *l. 5. de matr. c. 20. n. 6.* aliique satis probabiliter ajunt, sufficere solum errorem communem.

4 Adverte autem, peccare graviter Sacerdotem utentem tali potestate, quam scit vere non habere, licet confessiones sint validæ; quia Ecclesia præsumitur, illam conferre ob bonum pœnitentium ad imitationem legum civilium *l. Barbari. ff. de offic. Prætoris*: non ad excusandum Confessarium. His positis adsunt duæ practicæ quæstiones.

Acquisitio jurisdictionis ex sententia probabili.

5 QUæritur enim primo, an sicuti ex titulo colorato, erroreque communi acquirit Sacerdos jurisdictionem dictam, ita ex opinione probabili? Titius v. Sacerdos ex rationibus probabilibus colligit, se habere jurisdictionem (ut item approbationem illam, de qua mox) ad administrandum pœnitentiæ Sacramentum, validene administrabit, & licite, quasi sic habeat necessariam facultatem ad illud administrandum?

6 Resp. Negant Jo: Sanch. aliique plures *d. 44. n. 3.* Ratio est, quia, ajunt, in jure non invenitur tradi jurisdictionem ex opinione probabili, sicuti invenitur tradi ex titulo colorato, erroreque communi. Adde, non posse duci paritatem a titulo, & errore ad probabilitatem, quia error communis est apud multos; at opinio probabilis est solum apud paucos sapientes.

7 Concedunt nihilominus, & quidem merito Thom. Sanch. *l. 3. de matr. d. 32. n. 65.* & in summa *l. 1. c. 9. n. 34.* aliique plures. Ratio hujus sententiæ est, quia constat apud omnes, universalem Ecclesiæ consuetudinem conferre jurisdictionem, seu esse signum jurisdictionis collatæ: sed omnes fere Sacerdotes consuetudinem habent ut testatur Delugo *dub. [illegible] de pœn. n. 35.* absolvendi, seu administrandi hoc Sacramentum cum opinione probabili suæ jurisdictionis; ergo &c.

Neque obstat ratio prioris sententiæ, quia nostra non fundatur immediate in aliquo jure scripto, sed innititur consuetudini universali, quæ juri æquivalet.

8 Hinc recte Castr. *t. 1. tr. 1. p. 5. n. 9.* sic habet: *Quando adest probabilis opinio absolvendi a reservatis, & a censuris, & assistendi matrimonio, nullo morali periculo se exponet minister irritum faciendi Sacramentum: quia licet ex privilegio jurisdictionem non habeat, habet tamen ex tacito consensu Ecclesiæ, & ratihabitione de præsenti supplentis jurisdictionem, ne tot actus irriti fiant.*

Duratio jurisdictionis, ut etiam approbationis.

9 QUæritur secundo, quamdiu duret jurisdictio (ut item approbatio) collata Sacerdoti ad absolvendum?

10 Resp. Tribus modis potest tibi ab Ordinario, seu a legitimo Superiore delegari, seu concedi potestas absolvendi. Primo absolute: Secundo, ad certum tempus: Tertio, ad tempus incertum.

Si primo modo concedatur, durabit, donec legitime revocabitur, & quidem posito actu revocationis, unde mortuo, vel amoto concedente adhuc illa perseverat, donec Successor positive revocet, quia est gratia facta.

11 Si secundo modo, durabit usque ad tempus, seu terminum præcise designatum, nisi antea revocetur.

12 Denique si tertio modo se habet ejusmodi concessio ad tempus incertum duplici modo fieri solet.

Primo, per has formulas (*do tibi facultatem absolvendi, donec revocavero*, vel *donec aliud ordinavero*, vel *usque ad aliud*) Dico, nisi Superior per voluntatem positivam removeat, seu revocet talem concessionem, semper illam perseveraturam, etiam post mortem concedentis, vel post amotionem ejus ab officio, nisi a Successore revocetur. Ratio est, quia ut expiret talis concessio, debet poni illud (*aliud*) seu illud (*revocavero*) quod jam nunc supponimus, non poni.

13 Secundo potest fieri hæc concessio per has formulas (*do tibi facultatem absolvendi, donec voluero*, vel *mihi placuerit*; vel *ad meum beneplacitum*) dico de his, duas esse sententias, Thomas Sanch. cum aliis *l. 8. de matr. d. 28. n. 52.* docet concessionem sic factam expirare morte, vel amotione concedentis; quia, inquit, *per has formulas deberet adesse volitio, seu placitum concedentis: at post mortem non adest; post mortem enim nec volitio est, nec placitum, nec beneplacitum.*

14 Nihilominus Gaspar Hurtad. *l. de pœnit. diff. 4.* & alii ajunt, neque per has formulas posteriores expirare concessiones, sicuti non expirant per priores, donec a Successore revocentur. Ratio est, quia concedo, debere adesse per has formulas volitionem, & beneplacitum, ut jam adest, seu continuatur; eo ipso enim, quod non revocatur ejusmodi voluntas, satis manet habitualiter, & morali humanoque modo: nam dum revoco voluntatem aliquid faciendi, certe in illa adhuc persisto: & sicuti voluntas Testatoris, qua jussit aliquid faciendum, remanet moraliter post mortem, ita proportionaliter est in casu nostro.

15 Quæres, in tempore Jubilæi, vel Bullæ Cruciatæ, facultas absolvendi durat usque ad finem temporis in illis assignati: jam quid faciendum in casu, quo pœnitens non potuit complere Confessionem in tempore assignato?

Resp. De hoc argumento satis dixi *in tr. de Bulla Cruciata c. 4. §. 4. n. d. 3.* & legi potest Delugo *disp. 29. de pœn. n. 4.*

CAPUT XXV.

De approbatione.

1 SAcerdos, ut sit idoneus ad Sacramentum Pœnitentiæ administrandum præter statum gratiæ, in quo esse debet, uti etiam præter carentiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti personalis, & præter jurisdictionem, de qua dictum est in cap. præcedenti, præter hæc, inquam, opus est, ut sit approbatus, id quod jam explico.

2 Approbatio est testimonium, seu sententia Prælati, non solum de doctrinæ sufficientia, verum etiam de integritate morum, prudentia, cæterisque conditionibus ad Confessiones digne expediendas: nam propterea etiam si quis sit doctus, vel magister, omni doctrina præditus, indiget hac approbatione, quia etiam notorie sapientissimus claudicare potest in moribus.

3 Hæc autem approbatio solet a Prælatis concedi simul cum jurisdictione, quando hi concedunt facultatem administrandi hoc Sacramentum, ea denique jurisdictio conceditur aliquando a summo Pontifice, ut conceditur Religiosis, mediante ipsorum Superiore; at approbatio omnino debet semper ab Ordinario loci experiri, sic enim injungitur a Trid. *sess. 23. c. 15. Decrevit S. Synodus, nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen (si illis videbitur esse necessarium) aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.*

In quo decreto sunt aliqua pro praxi breviter adnotanda.

4 Primo, in illis verbis (*Confessiones sæcularium*) Concilium loquitur de audituris Confessiones sæcularium, non vero de audituris confessiones Religiosorum, quare Religiosi, etiam Novitii, poterunt ab illis Sacerdotibus idoneis absolvi, quos ipsorum Prælati ipsis destinaverint; inter sæculares hodie numera famulos eorumdem Religiosorum, ut item proxime ingressuros in Religionem, utrique enim sunt sæculares.

5 Dixi (*hodie*) quia Urbanus VIII. *in Const. quæ incipit (cum sicut accipimus)* revocavit omnia privilegia Religiosorum, per quæ olim poterant audire confessionem suorum famulorum sæcularium sine dicta approbatione.

6 Secundo, in iisdem verbis notatur, quod moniales subditæ Episcopis debeant non alios Confessarios habere, nisi a suo Episcopo approbatos: sed de exemptis ab Episcopo; quæ scilicet sunt subditæ Prælatis Religiosorum exemptorum, olim quæstio versabat; at vero hodie jam statutum est a Gregorio XV. *in Const. quæ incipit (Inscrutabilis)* has non alios, quam ab Episcopo pro ipsis specialiter probatos habere posse in Confessarios: quare Sacerdos approbatus pro sæcularibus, vel approbatus etiam pro mulieribus non intelligitur approbatus pro monialibus, imo approbatus pro uno Monasterio, non intelligitur approbatus pro alio, ut etiam pro una vice, non pro vicibus aliis, nec pro una moniali intelligitur pro aliis. Lege Doctores apud Aversam *q. 16. de pœn. sect. 7.*

7 Tertio in iis verbis (*aut Parochiale beneficium obtineat*) significatur tunc Parochum posse Confessionem suarum ovium excipere, quando incepit possidere Parochiam, non autem antea, nec postquam forte Parochiam amisit.

8 Quarto, illud (*ab Episcopis*) notat, approbationem, quæ conceditur conjuncta cum delegatione Jurisdictionis, qualem dat Episcopus Sacerdotibus, debere concedi a proprio pœnitentis Ordinario (qui quidem est idem Episcopus, vel Vicarius Generalis, Sede vacante &c.) at quando datur ab Episcopo, seu Ordinario sola approbatio, quæ solet dari Religiosis exemptis, a quonam Ordinario dari debeat? Ab Ordinario pœnitentis, an etiam a quocumque alio alterius Diœcesis? Vulgata satis est quæstio.

9 Resp. Ab Ordinario, cujus sunt illæ, quæ sunt absolvendæ hoc est ab Ordinario pœnitentis, ut colligitur ex allato Tridentini Decreto, addita intentione Patrum dicti Concilii, qui tantum munus voluerunt, ut non delegaretur ab aliis, nisi ab Episcopo, cui cura suarum ovium incumbit; quamvis ergo illud (*ab Episcopis*) possit quis intelligere, satis esse, ut semel ab uno ex Episcopis totius mundi approbaretur Religiosus, ita ut semel approbatus, semper, & ubique approbatus sit; tamen id post Trid. non est saltem in praxi ullo modo admittendum. Lege Ascanium Tamburinum *tom. 2. disp. 16. q. 14.*

10 Pro Confessario electo per Bullam Cruciatæ, cujus Ordinarii approbatio sufficiat, late diximus *in tr. de eadem Bulla c. 11. § 1.*

11 Inquires, si sim dubius negative de licentia mihi data ab Episcopo, possumne illa uti?

Resp. Nequaquam: in dubiis enim prævalet id, quod est prius; at prius est, te carere licentia, & postea illam possidere: non ita, si probabilitatem de illa habeas; tunc enim illa uti legitime vales; quia alibi diximus, quando est probabile, te gaudere jurisdictione, Ecclesiam certo tibi illam conferre.

12 Quamdiu duret prædicta approbatio a te obtenta nuper dixi *c. 24. a n. 9.* sed quia ibi inter alia diximus, dictam approbationem durare, donec revocetur: inquiris, an Episcopus approbationem semel Sacerdoti absolute concessam possit suo arbitrio, & ex nulla causa revocare? Vel si data est ad certum tempus, an possit illam restringere?

Resp. & quidem prius sciendum est, jurisdictionem (cum ea detur per delegationem) pendere in esse, & conservari a Delegante; quare si hic sine causa revocat valide revocat: at approbatio, cum non sit, nisi judicium approbantis de idoneitate; ideo semel data, statim acquirit jus approbatus: jus autem acquisitum non potest sine

causa

causa tolli. Hinc igitur collige a Sacerdote approbato, si sine causa approbatio revocaretur injuste, atque adeo revocaretur invalide.

13 Illud tamen est maxime notandum, sæcularem Sacerdotem, a quo valide revocata sit approbatio, non esse legitimum Confessarium, quia ad id requiritur tum jurisdictio, tum approbatio, sed jam ab Episcopo tollitur valide jurisdictio, quæ ab ipso dependet; ergo &c.

14 Pro Sacerdote Religionis exemptæ adest decretum summi Pontificis, in quo prohibetur, ne Episcopi Confessarios regulares alias libere ab ipsis approbatos, ab audiendis Confessionibus suspendere queant sine causa, & nec simul omnes unius Conventus. Legi id potest apud Barbosam *de potest. Episc. alleg. 2. 5. n. 30.*

15 Quinto, illud (*quod gratis detur*) notat, ne pro ejusmodi approbationibus obtinendis aliqua pecunia detur, & tamen si detur quamvis illicite (de qua lege Dianam *p. 5. tr. 13. res. 70.*) non invalidatur concessio approbationis, quia in hac prohibitione de qua loquimur, nulla est clausula irritans concessionem, pro qua detur pecunia, abstrahendo a simonia, de qua alibi.

16 Sexto denique illud (*privilegiis, vel consuetudinibus non obstantibus*) notat duo. Primo revocari consuetudinem illam olim introductam, qua Sacerdos sæcularis valide absolvebat alium Sacerdotem sæcularem sine prædicta Episcopi approbatione; quod late disputatum invenitur apud Jo: Sanch. *d. 48. n. 7.* & Dian. *p. 11. tr. 2. res. 11. & alibi.* Secundo notat revocari privilegia multa Regularium, quorum virtute Religiosi absolvebant sæculares sine approbatione Episcopi, quod late disputatum invenies apud eumdem Jo. Sanch. *ib.* & Dian. *p. 11. tr. 2. res. 11. & alibi.*

CAPUT XXVI.

De prudentia Confessarii in ordine ad ipsummet.

1 PRima pars prudentiæ Confessarii est in ordine ad seipsum; ut scilicet non administret hoc Sacramentum in statu peccati mortalis, ne scilicet ipse mortaliter peccet, indigne Sacramenta tractando, ut distinctius alibi explicuimus: si vero prudenter sibi persuadebit esse in statu Gratiæ, vel quia non est sibi conscius peccati mortalis, vel si illius sit conscius, tamen sive per contritionem bona fide existimatam, sive per Confessionem Sacramentalem legitime ab ipso positam, Gratiam recuperavit, tuto Confessiones fidelium excipiet, de excommunicato dicemus satis infra, cum agemus de Communione, *c. 16. a num. 33.*

2 Quæres, si Confessarius peccator eliciat actum Contritionis, non ante actum audiendi peccata pœnitentis, nec ante impositionem pœnitentiæ, sed ante absolutionem, sufficienterne erit dispositus?

R. Sufficienter, de qua re supra diximus in simili *c. 2. n. 19.*

3 Quæres iterum: quid, si idem peccator Confessarius vocetur ad proxime moriturum, nec possit in illa temporis angustia se conterere?

R. Absolvat sine timore; quia in illa necessitate Deus non imputabit illi ad peccatum, velle proximo in ea tam gravi necessitate salutem animæ conferre, Delugo *l. sup. cit. d. 8. de Satr. n. 151.*

De Prudentia in ordine ad Pœnitentes.

4 ALtera pars prudentiæ est in ordine ad pœnitentes, & quidem prudenter se geret Confessarius.

Primo. potius benignum Patrem se pœnitenti ostendat, quam severum Judicem: id quod monent illi versus, quos ex D. Thom. proponit Navarrus *in Enchiridio c. 10. num. 2.*

Confessor dulcis, affabilis, atque suavis,

Prudens, discretus, mitis, pius, atque benignus.

Caveat tamen, ne dum nimia clementia utitur, omittat illum, ut convenit, increpare.

5 Secundo, prudenter se geret Confessarius, ne, dum aliquod grave, aut enorme peccatum audit, signa aliqua admirationis, vel horroris ostendat, aut aliqua perturbatione ipsum affici, advertat pœnitens, dissimulet ergo omnia usque ad finem Confessionis, ut dixi *c. 13. nu. 3.* tunc increpet, si quid est increpandum, peccatorumque gravitatem explicet pœnitenti.

6 Tertio, prudenter se geret Confessarius, si velit duorum potius Confessiones audire bene, quam perfunctorie multorum, ut bene advertit Cajetanus *v. Confessio*; id enim gratius Deo est, & ex contrario subit Confessarius periculum imponendi suis humeris peccata pœnitentium.

7 Quarto, maxime prudentiam ostendat in examinando pœnitente, de quo omnino videatur, quod dixi *c. 1. n. 2. & 3.* at videatur etiam monitio, quam pro peccatis turpibus dedi *c. 17. an 14.* addam tamen hic in proprio loco duo documenta ad prudentiam Confessarii in examinando pœnitente, quæ etiam sunt cum prudentia intelligenda, & debito sale condienda.

8 Alterum est Merollæ *t. 1. dis. 2. c. 7. n. 74. & 79. Si quis*, inquit, *confiteatur, se v. g. non audivisse Missam tali die festivo, non est necesse, ut interroget eum Confessarius, quoties proposuerit non audire, & postea retractare prius proposita per actum contrarium, iterum habuerit voluntatem non audiendi: quia, quod homo postquam efficaciter primo proposuit aliquod committere, & postea retractavit propositum illud per actum contrarium, sed iterum statim redeat ad pristinam voluntatem, non ordinarie accidit; at ideo non est mirum, si de hoc Confessarii pœnitentes interrogare non debent: non enim tenentur Confessarii interrogare pœnitentes de omnibus peccatis, quæ potuerint ab illis committi, eorumque circumstantiis, sed de illis, quæ ordinarie contingere solent, spectata pœnitentis qualitate.* Hæc Merolla.

9 Alterum est Pallavicini *p. 2. d. 9. art. 2.* quem refert Cottonius *l. 2. de Sacr. controvers. 7. n. 206. Confessarius*, inquit, *in universum excusari potest ab onere interrogandi de circumstantiis, etiam mutantibus speciem: nam aut pœnitens in peccando advertit ad malitiam specificam, & tunc eam non interrogatus aperiet, recordatus nimirum in examine, quod non minori advertentia fieri solet, quam peccata committi: vel non advertit, ac proinde peccatum non contraxit, nec explicare tenetur: quod si aliquando major ad peccandum malitia, majorque ad examinandam negligentia afferatur, non ob paucos hos eventus probabiles, imponi debet hoc onus Confessariis universaliter, quorum onerosum est munus; & ingens numerus necessarius in Ecclesia Dei.* Hæc ille. Idem explicat in ebrio Gobat *de ebrietate cap. 8. n. 41.*

10 Hic quæret timoratus aliquis, an teneatur Confessarius admonere pœnitentem, ut ad cognoscendum numerum suorum peccatorum aliquam diligentiam exteriorem præmittat? Exemplis clarior fiet quæstio: Titius peccavit cum complice multoties, nec recordatur præcisum numerum furtorum v. gr obligaturne convenire Cajum complicem, potentem revocare in memoriam dictum numerum? Pari modo: Petrus toto anno ab uno Paschate ad aliud in nullo die festo audivit Sacrum, dubitat autem, quot fuerint hi dies festi, teneturne accipere Breviarium, illudque legendo, numerare dies festos illius anni? Idem quæritur de similibus. Respondet Perez *tr. 3. de Sacr. & virtute Pœnitentiæ in suo opere posthumo disp. 5. c. 4. n. 94. fol. 358.* non teneri. *Primo, quia id inusitatum est: Secundo, quia in Trid. solum exigitur exploratio latebrarum conscientiæ, diligens cogitatio, & præmeditatio, ipsamque explorationem latebrarum nomine præmeditationis, & cogitationis diligentis comprehendit. At quis non videat aliud esse cogitare, & præmeditari, seque hominem excutere, & explorare latebras suæ conscientiæ, aliud consultare amicum complicem, & legere Breviarium?* Hæc Perez.

11 Denique prudentia opus est in removendo Pœnitentem ab occasione proxima, ut item a recidivo, de quibus habet Laym. *l. 5. tr. 16. c. 4. n. 9. & n. 10.* duo, quæ hic rescribam; alterum circa occasionem, alterum circa recidivum.

Circa occasionem proximam, *Sane proximas* (ait dictus Laym.) *occasiones (quæ sunt illæ, sub quibus homo frequenter, aut facile labitur) vitare obligamur: Excipe tamen, nisi propria occasio peccandi mortaliter, sine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum tolli non possit. Tunc enim consilium est, sed non præceptum: quare absolvendi sunt; qui officio, negotiatione, domo, in qua peccandi periculum imminet, discedere sine maxima difficultate non possunt; parati tamen adhibere remedia peccatorum, præsertim quæ affert Confessarius. Ratio est, quia occasio peccandi in se non est peccatum: quare permitti potest ex gravi necessitate; quæ impossibilitatem affert moralem: Nam tunc non tam est se committere periculo, quam illud pati.* Hæc Layman.

12 Circa recidivum sic habet idem Layman: *qui est recidivus, abstrahendo ab occasione proxima, & standalo (talis esset qui sæpe se pollait sine occasione extrinseca, consulto assumpta, ut notat* Jo. Sanch. *d. 50. n. 9.) si affert aliquod signum emendationis, esse semper absolvendum: signa autem emendationis sunt, vel rarius peccare, vel aliquis verus dolor, imo & dolor ex vero animo conceptus, vel ipsum sponte confiteri in iis, qui non & urgente præceptore, vel alio, vel consuetudine Congregationis v. g. &c. tunc enim habebitur signum emendationis, secus non erit absolvendus.*

13 Benignissime autem de hoc loquitur Dicastillus, apud Dian. *p. 11. tr. 5. resp. 30.* dicens vix huic recidivo, præscindendo ab occasione proxima, debere negari absolutionem, sed certe aliquando potest, nam (ut habet Delugo *d. 14. de Pœnit. n. 160.*) sæpissime ex frequenti lapsu mortali colligi potest, non adesse verum dolorem, quia moraliter impossibile est, ut qui vere dolet, aliquantulum non se abstineat: quare ex hoc capite potest negari, vel differri absolutio.

CAPUT XXVII.

De scientia Confessarii.

1 CUm Confessarius exerceat munus Judicis, Magistri, & Medici erga pœnitentem, debet necessario, aliquo saltem modo esse peritus de iis, quæ ad ejusmodi munus pertinent.

Debet igitur primo scire, qua potestate absolvendi polleat: an circa viros, an circa mulieres: quæ peccata, quas excommunicationes absolvere valet, quod est scire, quinam casus sint reservati: qui non item; quam dispositionem, dolorem, propositum, mysteriorum fidei notitiam requirere debet in pœnitente, ut is absolutione sit dignus, quænam peccata afferant obligationem restitutionis, quænam satisfactionis Partis, quænam sint ex se peccata venialia, quæ mortalia; quæ circumstantiæ mutent speciem, quæ non.

Dixi (*aliquo saltem modo*) hæc enim ita aliquo modo cognoscere debet, ut de iis saltem dubitare possit, quo in casu dilata absolutione poterit ex libris rem cognoscere, vel sine periculo fractionis sigilli, doctiores consulere, vel ipsum ad doctiores dimittere.

Quid, si Confessarius hæc nesciat, valebitne Confessio? Resp. Bossius *de Jubileo, sect. 3. casu 2. n. 168.* alios citans, ait, *Confessarium, nisi sciat discrimen inter lepram, & lepram, idest inter peccatum mortale, & veniale in casibus communiter occurrentibus invalide Confessiones excepturum.* Sed nimis rigide: nam hic peccabit quidem mortaliter, sed valide, si potestatem habet, Sacramentum conferet, quia ad Sacramentum validum sufficit ponere materiam, & formam cum intentione legitimi ministri; ad quam intentionem sufficit (& certe est necessarium) ut Confessarius noscat peccatum sub confusa ratione peccati: si enim id nesciat, non potest habere intentionem absolvendi peccata, atque adeo tunc non est mirum, irritam esse absolutionem: sane quilibet Sacerdos etiam indoctus, valide absolvere potest infirmum in articulo mortis (& quando alius non adsit, debet absolvere) ut omnes scimus; & tamen hic Sacerdos non supponitur, nisi confuso modo rationem peccati hujus infirmi scire.

Ex his collige primo, peccaturum mortaliter eum, qui de industria quærit indoctum Confessarium; dico (de industria) nam cæterum semper præsumere debet, Confessarium, qui supponitur ab Ordinario approbatus, esse sufficienter peritum, nisi positive sibi oppositum constet.

Secundo, peccaturum mortaliter Ordinarium, si approbet insufficientes; excipe illum casum, si scilicet in Pagis, vel in Villis non possunt adesse Confessarii sufficientes: nam tunc melius est adesse Confessarium indoctum, quam nullum: Episcopi certe huic malo omnibus viribus consulere debent.

Tertio, peccaturum item mortaliter ipsum Confessarium, si se insufficientem noscens, extorqueat licentiam excipiendi Confessiones, quia sic se committit periculo evidenti malæ administrationis Sacramenti Pœnitentiæ: ne tamen timoratus Sacerdos dubitet, exercere officium Confessarii, si viri docti ipsum idoneum judicant, vel sese examinandum obtulit, & fuit approbatus a peritis examinatoribus; tunc enim non temere, sed prudenter officium exercebit.

Pertinet etiam ad actualem scientiam necessariam Confessarii cognoscere gravitatem, levitatemque peccatorum, quæ audit; non tamen semper obligatur ferre judicium, an illa sint mortalia, an venialia; non raro enim evenit, ut fatente pœnitente suum peccatum, sicuti commissum fuit, sive ipse idem pœnitens, sive ipse Confessarius, quamvis doctissimus, non possint determinate decernere, an peccatum fuerit leve, vel grave, an v. g. in eo affuit, vel abfuit plena advertentia ad turpem cogitationem, & similia: tunc ergo Confessarius, qui jam, ut diximus, satis scit, quæ communiter sint venialia, quæ mortalia, poterit pœnitentiam proportionatam imponere, necessaria injungere remedia, & absolvere.

Quod si deinde, peracta Confessione, advertat pœnitens, peccatum expositum fuisse mortale, non sit sollicitus iterum illud confiteri,

fieri, si fideliter suam actionem enarravit, & Confessarius habebat potestatem illud absolvendi; si vero hanc potestatem non habebat, vel infideliter aliquid actum sit, lege, quid faciendum apud Delugo *de Pœn. disp. 22. n. 75. 55. §. dico 2.* & in nostra methodo Confessionis *l. 3. c. 8.*

CAPUT XXVIII.

De silentio auditorum, hoc est, de Sigillo Confessionis.

1 ADeo rigorosa est obligatio tacendi ea, quæ Confessarius audit in confessione, ut in nullo prorsus casu, etiam ob justam suæ vitæ defensionem, etiam ob extremum regni discrimen violari possit, sine expresso, liberoque pœnitentis consensu.

2 Violatur autem primo, si peccatum quodlibet veniale signate hoc, vel illud dicas, nam dicere (*Hic est confessus venialia*) non est sigilli violatio, quia posito, quod quis confiteretur, est satis notum, quod saltem confiteatur venialia. Secundo, si manifestes complices, seu socios in peccato tui pœnitentis. Tertio, si dicas (*Hic est confessus peccata venialia gravia*) Quarto, si dicas de eo, qui secreto voluit tibi confiteri (*Hic est mihi occulte confessus*) valde propendeo ad affirmandum, imo affirmo, violari Sigillum; quia datur occasio suspicandi de peccatis gravibus pœnitentis. Quinto, si pœnitentiam gravem a te impositam propalres, Sigillum violas, & quidem Coronam Beatissimæ Virginis gravem esse pœnitentiam, non vero unum Miserere, ait Diana *p. 5. tr. 11. resp. 31.* 6. Si Magistro v. g. dicas (*In tuis discipulis sunt, qui tali peccato peccant*) idem si quid simile dicas de Monasterio, seu Collegio, imo de oppido parvo: nam de numerosa civitate aliquanto benignius est sentiendum, quando non est periculum, nec illam civitatem infamandi, nec aliquem peculiarem manifestandi. Et tamen sanum consilium est, etiam de illa tacere. Septimo, idem dic, si dicas (*Illum non absolvi*) imo etiam si addas sic (*Illum non absolvi, quia confessionem non fiavit*) ex utroque enim dicto magna ingeritur conjectura, quod multis gravibus peccatis ille fuerit deturpatus.

Denique Regula generalis sit, a te Confessario esse tacendum, quidquid in confessione audisti, quod sit peccatum, vel quod redundet in aliquod dedecus, vel damnum pœnitentis, ne scilicet fiat odiosa confessio; & ita rigide hoc silentium servandum est, ut si tyrannus Confessarium cogat, ut cum juramento dicat, an hoc, vel illud audiverit in confessione pœnitentis, possit Confessarius millies jurare, se nihil tale audivisse; *audivit* (ajunt omnes Theologi, & sic est) *ut Deus, qui a nemine potest cogi; non autem audivit ut homo, qui cogi possit*. Custodiendum est autem dictum Sigillum confessionis, primo ab ipso Confessario, secundo ab interprete, si quando per interpretem expedita fuerit Confessio, tertio, ab eo, qui scripturam factam a pœnitente ad finem adhibendæ confessionis legit (sane cum peccato, si ut primum advertens a lectione non desistat) quamvis non negem probabile, quod hic ejusmodi scripturam legens, non tenetur Sigillo, sed solum ad secretum naturale, Lege Delugo *de pœn. d. 13. n. 57.* quinto ab omnibus iis, qui in navi ob naufragii periculum Confessario peccata publice confitentem audierunt.

His cognitis supersunt tres difficultates. Prima est, an Confessarius debeat servare ejusmodi silentium etiam cum ipso suo pœnitente? Cum enim fractio sigilli sit fractio secreti; secretum autem non frangitur, si loquaris cum eodem de rebus ab ipso auditis, ideo videtur Confessarius respectu sui pœnitentis non obligari ad servandum Sigillum.

Resp. Vel hæc difficultas petit primo, an statim data absolutione, liceat Confessario loqui de auditis in illa? Vel secundo postea, sed in alia confessione? Vel tertio in alio tempore extra duo tempora jam prædicta?

Si de primo difficultas proponatur: ajo, statim ab absolutione licere, quia judicatur adhuc esse in eadem confessione: sicut ita judicatur, quando post datam absolutionem imponitur pœnitentia, sed nota illud (*statim*)

Si de secundo: quamvis, quando nulla, vel modica necessitas adest, expediat, non loqui de auditis in aliis confessionibus, tamen quod in rigore est intra forum Sacramenti, id non esse prohibitum censeo; de qua re sic habet Malderus *tr. de sigillo c. 11. ref. 20. Sicuti quando*, inquit, *extra Confessionem, pœnitens de peccato, quod confessus est, consulit Confessarium, jam satis ei dat licentiam de eo loquendi; imo hoc ipsum ab eo requirit; ita similiter, quando statum animæ suæ exponit, & de eo judicari, & tractari vult in secunda Confessione, satis censetur de necessariis ad bonam directionem Confessionis Confessario tractandi secum potestatem facere: quod magis locum habet, quando peccata prioris Confessionis sunt aliquo modo circumstantia peccatorum in secunda Confessione expressorum*. Hæc Malderus.

Si de tertio, ajo, in aliis temporibus a prædictis, non licere loqui cum pœnitente de auditis in ejus confessione. Ratio est, quia id non potest non esse pœnitenti molestum, ruboremque non modicum ipsi inducens: excipe semper, ut supra dictum est, nisi ipse prius consentiat.

Secunda, & tertia difficultas, celebres duas continet quæstiones: Prima est, an Confessarius possit aliquando uti cognitione habita in confessione, v. g. an Superior possit claudere fenestram, unde exibat suus pœnitens ad peccandum, quam claudendo advertit ipse pœnitens, id a Superiore fieri ex cognitione, quam ipse in confessione dedit? Secunda est, si advertant alii complices ejusdem pœnitentis, quia etiam & illi exibant, vel ad exeundum se accingebant? Hæ duæ difficultates cum sint raræ praxis, & ego late de illis egi in opusculo de Confessione; ubi *de Sigillo c. 6.* ideo satis sit id ibi, & apud Doctores ibidem citatos legere.

Pœna violantium Sigillum.

DEnique scito, pœnam frangentis Sigillum esse, ipsum peccare mortaliter contra Religionem, hoc est, contra reverentiam debitam Sacramento; aliquando autem erit etiam contra justitiam, & fidelitatem, si manifestetur aliquod pœnitentem infamans, & certe tunc erit obligatio restituendi famam, & damnum illatum. Alia pœna latæ sententiæ contra hos violantes non est, sed solum ferendæ *ex cap. omnis utriusque sexus de pœn.* quia scilicet debent per Judicem deponi a Sacerdotio, & in arctum monasterium detrudi.

Judex autem erit Ordinarius, non vero Inquisitor (docet Castropalaus *de pœn. p. 19. n. 1.* cum aliis) licet Quintanad. *tom. 2. singul. tr. 3. singulari 28.* asserat cumulative etiam pertinere ad Inquisitorem, Legatur Menochius *de Arbitriis*, ubi *casu 14.* distinctius agit de pœnis, quas huic violatori poterit Judex infligere.

PARERGON PRIMUM

AD SECUNDUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DE COOPERANTE CUM ALTERIUS TURPITUDINE.

LECTORI TYPOGRAPHUS.

QUoniam in superioribus c. 15. n. 12. mentio facta est pollutionis, quæ manibus alterius committitur, de qua erudita concertatio fuit per duas litteras inter R. P. Tamburinum, & Caramuelem ab hoc relatas in sua Theologia Regulari tom. 2. a n. 3175. mihi visum est rem tibi gratam, curiose Lector, facturum, si eas epistolas hic, in proprio quasi loco interseram, addamque germanam doctrinam prædicti R. P. Th. Tamburini, quam ipse Caramuelis dicta, & rationes expendens, scripto legendam obtulit familiaribus suis, & eam ego typis evulgandam, ne pereat, mox dabo; animum tibi, Lector, gratificandi, boni consule, & Vale.

Illustrissimo Joanni Caramueli &c. suo,
Thomas Tamburini, S. P.

UT primum posterior Theologiæ fundamentalis Illustrissimæ Dominationis vestræ editio in manus meas venit, legi avide omnia: quis enim tam sublimes ingenii partus avide non evolvat? (*& quæ sequuntur, ad præsentem quæstionem non pertinentia*)

Paulo post;

In controversia, quam n. 1411. docte discutis de Sacerdote, alium non Sacerdotem, seu laicum polluente, indicas, posse me inter opinantes cum Llamas citari: oro te, atque obtestor, ut de hac re vindicationem, quæ ad tuas manus, quando id scripsisti, nondum forte pervenerat, legas (jam enim hic inclusam mitto) & sicuti te ego merito ibi vindico ab illa sententia Llamas, ita digneris ab eadem me vindicare &c.

Vindicatio Tamburini.

R. P. Diana *p. 9. tr. 8. resp. 65.* & ab illo novissime Illustr. Caramuel *in Theol. fundam. Fundam. 50. §. 7. n. 1115.* ajunt, me in doctrina quam trado, *l. 2. meth. Conf. c. 7. §. 10. n. 66.* quam modo exscripsi *n. 5.* sequi sententiam Hieronymi Llamas *p. 3. meth. c. 8.* jussu sanctæ Inquisitionis Hispaniæ expunctam, qua docebat, eum, qui pollutus fuit alterius tactu, solum teneri explicare qualitatem suæ personæ, si ignoretur a Confessario, idest, si habet votum simplex, vel solemne virginitatis, vel castitatis; non tamen teneri explicare complicis, qui illum tetigit, qualitatem, nisi ipse etiam causa fuit, ut alter etiam pollueretur.

Sed certe huic sententiæ nequaquam adhæreo, imo omnino contrariam semper professus sum, ut mea verba accurate considerantI palam fiet &c.

Omissis autem aliis, quæ hic transcribere opus non est, sic in fine vindicationis rem totam summa claritate comprehendo, quæstionemque distincte propono.

Vides tertio discrimen inter tres sententias, Llamas, Caramuelis, Tamburini (sic loquamur in tertia persona claritatis, ac distinctionis ergo) dum ii omnes expendunt, an laicus pollutus a Sacerdotis manibus debeat fateri votum castitatis Sacerdotis polluentis: primus absolute negat; secundus distinguit; tertius affirmat absolute.

Nam Llamas absolute docet, eum, qui pollutus fuit alterius tactu, solum teneri explicare qualitatem suæ personæ, non vero qualitatem, nempe votum complicis, qui illum tangit.

Caramuel distinguens ait, Sacerdotem polluentem duplici modo habere se posse. Primo, ut dum aliud tangit, admittat (ut communiter solet contingere) in se delectationem veneream, seu certe sit in periculo illam admittendi. Secundo, ut in se non admittat ejusmodi delectationem, nec tali subsit periculo; id quod sane rarissimum est, & forte metaphysicum; posset nihilominus, ait, evenire in fœmina multum effœta, etiam sine illo periculo, propter experientiam, quam forte habet suæ stupiditatis: hac distinctione posita, docet in priore casu pollutum laicum debere fateri votum Sacerdotis polluentis, quia pollutus, dum se illi tangendum tradit, vel permittit, cooperatur cum ipso Sacerdote ad admittendam illam sensualem delectationem, quod est cooperari cum frangente votum castitatis; Et quia Llamas absolute negans, videtur hunc casum comprehendere; ideo ejus doctrina deleta merito fuit; in posteriore autem casu pollutus ille laicus (inquit) non obligatur Sacerdotis votum explicare, quia tunc pollutus non cooperatur cum frangente castitatis votum: si enim in hoc rarissimo casu Sacerdos nullam in se admittit delectationem, nec admittendi periculo se exponit, non peccat contra castitatem, quam vovit; ergo nec pollutus cooperatur cum peccante contra votum castitatis. Ad quid igitur illius votum patefacere debeat?

Tamburinus absolute affirmat, semper scilicet votum esse aperiendum: in priore quidem casu ob rationem ab ipso Caramuele jam allatam; imo videant Doctores, an ex eadem ratione fiat, ut sæpissime, ne dicam communiter, debeat explicari, quisnam te v. gr. adolescentulum polluat, fœmina ne, an vir; nam hoc actu facile ii concipient affectum ad tuum concubitum, vel certe subjicientur periculo concipiendi, & sic aderunt duæ malitiæ. Alter erit affectus, & consequenter tactus sodomiticus ex intentione tui concubitus, alter erit ipsa cooperatio ad tuam pollutionem, & hæc etiam a Tamburino innuuntur in illo *num. 66.* hic *num. 5.* dum dixit, *nisi aliud addatur*,

In posteriore item ex eo capite, erit votum explicandum, quia Sacerdos in illo etiam rarissimo casu suæ stupiditatis peccat contra castitatem; cum enim ipse absolute castitatem voverit, & castitatis virtus non solum præcipiat, ut in sua persona quis non admittat sensuales motus, sed etiam ne ex industria illos positive, & suo eodem corpore procuret in alio; is Sacerdos votum frangit, & consequenter pollutus laicus, non quidem intrinsece propter suam pollutionem, sed extrinsece propter sacrilegium polluentis, ad quod pollutus cooperatur, dando suum corpus, sacrilegus erit, & ut talem se in Confessione manifestare debet. Addit tamen Tamburinus hanc doctrinam colligi ex illo priori principio dicto *n. 14.* an vero doctrina Caramuelis possit deduci ex posteriori principio ibidem posito, se nolle sine accurata consideratione decernere.

Dicit Caramuel, qui vovit audire Missam, is, cui præcipitur die Dominico eidem interesse, qui ex præcepto recitare tenetur horas &c. si audita Missa, recitatoque Officio, alium dejiceret ab audiendo Sacro, vel Officio recitando, peccaret quidem, sed non contra votum, vel præceptum: quia ipse jam servavit pro se: pro alio autem nec vovit, nec præceptum habuit; ergo pari modo in nostro Sacerdote.

Resp. Me certe hæc decernere nolle, jam sæpius dixi: tamen ut Lectoris curiositati indulgeam, ajo, adesse disparitatem: nam, qui vovit Missam audire, solum audire vovit, non facere audire, nec non impedit alium volentem audire. Pari modo præceptum se habet: vota enim hæc, & ejusmodi præcepta sunt de illo unico actu proprio, non vero de re ad aliud pertinente: non ita in vovente totam virtutem castitatis in sua latitudine, quale est votum, quod fieri solet in hac materia, ex communi voventium more: qui certe, dum vovent castitatem, illud vovent saltem sine dubio, ut in suo corpore non admittant, nec eodem suo corpore positive adjuvent alium ad illicita: interroga Religiosos omnes, id statim confirmabunt; cum ergo ex alia parte ad camdem virtutem adæquate sumptam pertineat, alios ab illa positive non divertere præsertim suo positivo, & immediato auxilio; ideo non obscura apparet disparitas inter casum nostrum, & instantiam Caramuelis.

Dixi autem (*in castitatis voto, saltem &c.*) ut abstraherem, an eodem modo se habeat vovens absolute paupertatem, obedientiam, similesque virtutes. Neque enim, dicet aliquis, *peccabo contra votum paupertatis, si, dum ego nihil pretsus usurpo, sum causa, ut tu contra tuum votum pecuniam usurpes: esto, peccem contra charitatem, inducendo te ad peccatum, & sic de similibus*; Ego enim (ut ab istis abstraham) in castitatis voto invenio saltem pro modo, hoc præcipuum, ut eam voventes, omnia ad castitatem sive directe, sive indirecte pertinentia, saltem suo corpore non adjuvando, se vovere implicite: & fortasse, dum angelicam, idest omnimodam castitatem vovent, etiam explicite profitentur. Disparitatem hanc attuli: cæterum adhuc repeto, me velle rem accuratiore trutina pensitare.

Hæc ad defensionem meam sint disputata satis, quæ sane introspexit reverendus Magister Sacri Palatii, dum Romæ opusculum illud hoc meum perdiligenter bis, in duplici editione ibidem data, legit, examinavit, approbavit; non approbaturus (puto) si sententiam Llamas ab Hispanica Inquisitione deletam a me doceri notavisset.

Hanc epistolam, & quidem integram, integramque vindicationem affert ad verbum Caramuel *in Theologia Regulari tom. 2. a n. 3176.* iisque *ibid. a n. 3189.* sic respondet.

Eximio, & ingeniosissimo Viro Domino Thomæ Tamburino, &c. suus Joannes Caramuel S. P.

Litteras tuas 29. Julii scriptas nimis sero recipio, & jam jam itineri accinctus respondeo, & esse doctissimas, & mihi summopere gratas, apologiam tuam, qua te ab opinione Llamas vindicas, recognovi, & in ipsa iterum ingenii tui divinitatem, & doctrinæ, quam doces, securitatem suscipio, & veneror: verba illa, quæ citaveram, non esse omnino clara, & sensum pati, quem esse tuum dixerat Antoninus Diana, certum est, & fateris; siquidem §. *Porro* æquivocationis culpam in illam particulam *At* (quam adversativam putabat Diana, & a te sumitur copulative) oculatissime, & doctissime rejicis. Stat ergo, te diversam a Llamas opinionem habere: hoc statim in libro meo notavi, ut si quando recudatur, sciant lectores, quid sentias, & quia non tam cito forte ille liber novos typos subibit, hoc ipsum in tertia ejusdem operis parte, quam apparo, lectores suo loco monebo. Interim, quia §. *Vides*, tres opiniones ponis, & primam Llamas, secundam Caramuelis, & tertiam tibi adscribis: digneris oculos convertere *ad §. Patet id quinto*, ubi citans hæc verba tua: *sed jam oritur nova difficultas: An qui habent votum castitatis est causa inducens alios ad turpiter peccandum, debeat suum tale votum explicare? &c.*

Resp. non debere, &c. & ibi meo judicio, non jam tertiam, sed secundam (hoc est meam opinionem) amplecteris.

Patere quæso; nec te abire permittam, nam secunda illa sententia manifesta mihi videtur: & dolerem, si ob negligentiam, illa mea, tuo doctissimo privaretur suffragio. Profecto objectionem illam meam, quam §. *dicit Caramuel*, adducis, meo judicio est fortissima, & verbis illis tuis, quæ tu §. *Patet id*, ut dixi, allegas, valde conformis. Præterea *in §. dixi autem* vis castitatis votum ab aliis solemnibus votis distinguere, & quæstionem, quæ videbatur juris esse, ad dubium de facto reducis. Potest revera aliquis hoc modo profiteri solemniter: *Ego N. promitto Obedientiam (hoc est) me superiori regulari obediturum, & nequaquam consilio, aut nullo modo cooperaturum, ut aliquis subditus suo superiori non obediat, Paupertatem (hoc est) me non habiturum rem propriam, nec cooperaturum, ut alius illicite proprietatem acquirat; & castitatem (hoc est) me non admissurum aliquam voluptatem veneream nec consilio, aut auxilio cooperaturum, ut alius illam procuret, aut patiatur.* Potest etiam hoc modo: *Ego N. promitto Obedientiam, Paupertatem, & Castitatem (hoc est) me fore obediturum, pauperem, castumque: At vero me nec procuraturum, nec cooperaturum, ut alii obedientia, paupertate, & castitati non satisfaciant, propono quidem, at nolo me voto, vel juramento obstringere*: Sane sive vota priori, sive posteriori formula, & modo distinguantur, putarem debere consequentiam servari: & sicut de Paupertate, & Obedientia, sic etiam de Castitate philosophandum esse: qui enim professus esset primo modo, esset sacrilegus, nec non voti violati reus, si suaderet filiofamilias, ut etiam sæculari famulo, ne suo legitimo superiori obediret. Item qui suaderet Paulo, ut furaretur, & ut libidinaretur, Francisco: tamen sic ipse nec esset inobediens, nec proprietarius, nec lascivus. Qui autem secundo modo, peccaret opere, & consilio, at illo, & non isto votum solemne temeraret, sed utroque modo emittuntur in Monasterio vota. Si diceretur emitti primo modo staret sola opinio tertia (hoc est tua) corruerent prima, & secunda (idest Caramuelis, & Llamas) servaretur tamen consequentia doctrinæ. At quia dicimus, vota emitti sensu, & intentione formulæ posterioris, stat sola Caramuelis sententia, corruit tua.

Reponis, Votum castitatis solemne emitti sensu primo: & hic ego uno verbo me expedio: scio Tamburinum meum sincerum, & doctissimum esse; ergo respondeat: Novitius fuit, didicit, docuit, libros plurimos legit, conciones audivit, & habuit. Anne juxta primam formulam fuit a Magistro Novitiorum instructus? An ab aliquo Theologiæ Professore? An illam in aliquo Casista legit? An ab aliquo Concionatore audivit? An eamdem alicui prædicavit, aut docuit? Minime, minime: Ego enim a viris sanctissimis institutus, & moralium Theologorum libris, ut æmuli fatentur, versatus, nihil simile, vel audivi, vel legi, vel esse verum cogitavi; imo auderem asserere, me legisse in Bernardo: *Unusquisque reformare promittit vitam suam, non alienam*: Notavi locum, sed quia in itinere turbata omnia, & aliqua adversaria neglecta, urgebo hoc iterum, cum recurrent verba formalia mei Bernardi. *Sed n. 3187. §. Respondeo*: instas, & ais: *interroga Religiosos omnes, id statim confirmabunt*: An non P. Antonius Coronius est Religiosus? est ordinis S. Francisci vir doctissimus, & Religiosissimus, & mihi, & Dianæ nostro charus. Hunc ergo interrogo, *& in summa, verb. Circumstantia n. 30.* sic inquit; *qui habet votum castitatis, & sit causa, ut aliquis idem votum habens peccet, non tenetur hanc circumstantiam aperire: nec Religiosus inducens alium Religiosum ad violandum votum Castitatis violat Castitatem.* An non respondet clarissime? An non est Religiosus P. Acacius March. de Velasco? Cathedraticus fuit Theologiæ in Universitate Valentina ob doctrinam, & pietatem maxime existimatur ab universis. Hic ergo *tom. 2. Verb. luxuria res. 109. n. 14.* respondet: *Se a da avertir* (ait) *que los que sont causa y occasion de que otro cometa algun pecado en qualquiera de los modo y especies referidos, pecare mortalmente, y serà el pecado como fuera elque causa, y occasion.* Ergo conjugatus, qui suadet cælibi, ut fornicetur, non committit adulterium: nec Religiosus, si idem facit, committit sacrilegium, sed uterque peccat consilio in genere simplicis fornicationis. Sic isti respondent, sic universi respondebunt.

Dicis, obedientiam, & paupertatem voveri, juxta secundam formulam: at castitatem juxta primam: & unde id, quæso, colligis? ex communi voventium more, ais, §. *Respondeo me certe.* Ecce quæstionem speculativam reducis ad praxim, vel vis idiotas omnes juvenes Theologos subtilissimos esse. Sane ex communi omnium opinione non reducitur resolutio quæstionis, quam pauci proponunt, & pauciores intelligunt: ergo ad doctos tantummodo est recurrendum: sane si humanam consideres fragilitatem (quod *n. 1412.* attentissime notari volui) tangit, qui tangitur, libidinaturque, qui contactu suarum manuum, ut alius libidem expleat, concurrit: casus ergo hypotheticus, & pure metaphysicus, qui vix, aut nunquam potest accidere, non debet ex praxi resolvi. Poeta quidem junior in hunc sensum dixit:

Oscula dat nunquam, tamen excipit oscula Ciori.
Oscula an ignoras accipiendo dari?

Interrogo: si Petrus Sacerdos Joanni laico suaderet, ut cognosceret solutam fœminam, votum ne castitatis violaret? Si asseris; gravioris criminis accusas reum consilii, quam reum facti: si negas, incidis in opinionem Caramuelis. Quid, si conjugato suaderet, ut debitum solveret, an etiam votum, hoc suadendo, violaret? Et hæc sint de hac controversia satis &c.

Alia, quæ attexuntur, ad alias quæstiones pertinent, cui tamen otium est, poterit integram, integramque vindicationem apud prædictum Caramuelem prælegere in Theologia Regul. t. 2. a n. 3175. Nos, ut promisimus manuscriptum, quo prædictis a Caramuele Tamburinus respondit, hujus nimirum germanam Doctrinam afferamus.

Germana doctrina P. Tamburini de polluente alium.

Caramuel licet ingeniosus, & doctus, non videtur bene intellexisse doctrinam meam, quam ipse *in Theol. Reg. tom. 2. a n. 3189.* & alibi impugnare sibi videbitur: Ego duo distinguo: alterum an vovens castitatem, voveat etiam non hortari, non invitare, non incitare ad actus turpes alienos? & de hac quæstione assero, non neminem putare, voventem castitatem, suam vovere, non aliam, ut habeo in vindicatione §. *Patet id quinto* citato a Caramuele; addidi tamen non multo post notulam numero sequenti innuendam: alterum, an vovens castitatem, voveat etiam in suo corpore non cooperari positive ad actus ejusmodi turpes alienos? Et de hac quæstione, jam, mihi videri, quod id etiam voveat, ut signate in prædicta vindicatione declaro §. *In posteriore item ex eo capite* solum his verbis.

CASTITATIS VIRTUS non præcipit solum, ut in sua persona quis non admittat sensuales motus, sed etiam, ne ex industria alios positive, & SUO CORPORE procuret in alio &c.

At Caramuel hæc duo non distinguit: imo nec mentionem quidem hujus posterioris modi facit: & semper, totusque est in probando, voventem castitatem non vovere, alteri lascivos actus non persuadere. Si solum hoc probat Caramuel, ut certe solum probant ejus argumenta, contra meam assertionem nihil agit: nam in hoc ab ejus opinione non videor admodum alienus *in §. Patet id quinto.* Sed minus recte dixit Caramuel, me ejus sententiam amplecti, nam de hac expresse sic pronunciavi §. *in posteriore item.*

An vero Doctrina Caramuelis possit deduci ex posteriore principio posito ibidem, hoc est *in §. Patet id quinto*, nolo sine accurata consideratione decernere.

Id quod etiam alibi notari volui; sed id, quod ego doceo, est, votum castitatis involvere etiam promissionem, quod ipse vovens SUO CORPORE, unde & SUIS MANIBUS non cooperaturus sit cum alio ad actus illos turpes, etiam præscindendo a sua quacumque delectatione, ut contingeret in stupidissima vetula.

Ego id confirmavi ex omnium Religiosorum saltem tacito sensu: nunc idem probare contendam ex ipsius Caramuelis consensu.

Fac Monialem, vel Sacerdotem stupidissimos, ut complaceant homini sodomitæ permittere, ut is agat cum ipsis præpostere, imo cum Moniali in vase naturali: diceretne quis hunc Sacerdotem atque hanc Monialem, quamvis nullam sentiat delectationem, nihil contra castitatem, quam voverunt, delinquere? Præterea si puer patiatur sodomitice, solum ob pecuniam sibi oblatam ab agente, nec ullam sentiat voluptatem, imo sentiat dolorem (ut aliquando factum esse audio)

nonne

nonne contra statum præceptum puer is directe operabitur, nec solum indirecte ex permissione, quam indulget agenti? quod si audeas affirmare, illum tunc peccare duntaxat permissione peccati alterius: sequitur, quod patiens, non peccat, si non sentiat, ut patiens, delectationem, sed solum peccato agentis, quæ certe esset doctrina nimis a sensu omnium aliena.

Quare concludendum est: votum castitatis, saltem probabiliter, se extendere ad prohibendum voventem, ne SUIS MANIBUS, suis coxendicibus, uno verbo, SUO CORPORE obscœnos actus, sive suos, sive alienos agat. Caramuel autem, si aliter sentit, afferat argumenta contra hanc probabilitatem, cum hactenus solum locutus sit de persuadente, de incitante &c. nunquam vero de cooperante cum SUO CORPORE, ut dictum est.

Pari etiam modo Cotonius, & Acacius, quos Caramuel adducit, aliique, qui adduci possent, de cooperante per consilium, per hortationem loquuntur, non autem de cooperante cum SUO CORPORE, quæ est mea consideratio.

Idem Caramuel *tom. 1. Theol. Reg.* suam firmare sententiam, atque adeo meam infirmare, contendit his argumentis *n. 989.* sic: *Poterit Monialis cooperari, ut Joannes reddat debitum uxori propria, quin contra votum castitatis procedat; quia ipsa non vovit castitatem alterius, sed propriam: ergo eadem de causa poterit cooperari, ut Joannes incidat in pollutionem, quin frangat votum castitatis, cum ipsa non voverit vitare pollutionem alterius, sed propriam; vel assigna disparitatis causam.* Hæc ibi Caramuel, quæ etiam breviter innuit in præcedente sua epistola ad me scripta §. *Interrogo.*

Huic argumento ex mea doctrina facile respondetur. Distinguo enim tum antecedens, tum consequens: poterit Monialis cooperari, ut Joannes reddat debitum uxori propriæ, cooperari, inquam, suasione, Invitatione, consilio &c. concedo antecedens: poterit cooperari suo corpore; v. gr. SUIS MANIBUS adjuvare Joannem ad matrimonialem congressum; nego antecedens: eadem distinctione utere pro consequenti; hoc est, ergo poterit cooperari cum Joanne ut hic incidat in pollucionem sine voti sui fractione, ello consequentia: SUO CORPORE, prorsus nego; quia Monialis vovit illibatam castitatem, ut supra vidimus, quæ hujusmodi obscœnis immunditiis SUO CORPORE non se immiscet.

Deinde *n. 990. dicti primi tomi* sic idem Caramuel arguit: *Non minus interdictum est Moniali nubere, quam mollitiem committere, atqui quando cooperatur, ut Joannes reddat uxori debitum, nihil facit contra suam castitatem, sed contra castitatem Joannis; ergo similiter, quando cooperatur Monialis ad hoc, quod Joannes habeat pollutionem, nihil facit contra castitatem suam, sed contra castitatem tertii &c.* Hæc ille.

Resp. ex eadem mea doctrina: concedendo enim majorem, distinguo minorem: quando monialis cooperatur, ut Joannes reddat uxori debitum, nihil facit contra castitatem, quando, inquam, cooperatur consilio, persuasione &c. concedo minorem, quando cooperatur SUO CORPORE v. g. SUIS MANIBUS, adjuvando Joannem ad illum conjugalem congressum, nego minorem: unde sub eadem distinctione, concedo, vel nego consequentiam.

Denique paulo post *n. 995.* sic idem habet: *quod ea circumstantia omnes possint tolli* (nimirum quod monialis v. gr. nulli delectationi consensum præbeat, nec sit in summo periculo consensum præbendi) *affirmant aliqui, qui audierunt varias Confessiones; nam si sæpe mulier in actu venereo mere passive se habet, & ut lapis, quod fœminis nimis deditis Veneri est frequentissimum: cur non earum aliqua possit, studens proprio lucro, non propria voluptati, etiam sine delectationis periculo, Amasium polluere, & peccare mortaliter, non contra suam, sed contra debitam Amasii castitatem?* Hactenus Caramuel.

Verum ego sic primo adversus ipsum, sive retorqueo, sive infirmam ejus doctrinam reddo. Dicit, mulierem aliquam proprio lucro studentem, non propriæ voluptati, sine delectationis periculo Amasium polluere, & peccare mortaliter, non contra suam, sed contra debitam Amasii castitatem; quia ejusmodi mulier nec delectationem sentit, nec periculum subit consentiendi: ergo, si doctrinæ consequentiam servare velit, dicere tenetur, mulierem illam mere passive, lapidis instar, se habentem, quod fœminis nimis deditis Veneri frequentissimum esse, affirmat, posse studere proprio lucro, non propriæ voluptati, & sine delectationis periculo fornicari, imo & sodomitice pati, & tamen illam peccare quidem mortaliter, at non contra suam castitatem; sed contra castitatem Amasii, & consequenter has fœminas Veneri jam diu deditas a peccatis contra suam castitatem Caramuel liberabit. Id quod docere unquam audebit nemo.

Sic secundo, quod idem modo dixit §. *oscula dat nunquam* infirmare possum: dixit, inquam, ibi casum, de quo disputamus, esse metaphysicum, qui vix, aut nunquam potest accidere: si enim fatetur eos, qui varias Confessiones audierunt, id affirmare, & fœminas valde Veneri deditas sæpe se habere, ut lapides, qua firmitate doctrinæ asserit, id vix, aut nunquam accidere posse?

Sane novi ego adolescentulum sæpe passum esse oscula, tactusque turpes a magistro, non modo delectatione nulla, verum etiam summa displicentia, idque ob timorem, ne ab illo male tractaretur, & multoties ob pudorem illum a se repellendo. Et quoties pater, frater, vel quilibet alius veneree osculatur puellam, puerumve innocentes, nec illa venerea delectatione infectos? Ergo sæpe accidit, ut oscula obscœna dentur, nec reddatur tamen.

Idem Caramuel *in tom. 1. Theol. fundamentalis Fundamento 59. a n. MCCCCX. in 3. editione* hanc eamdem quæstionem tractat, eamdemque repetit, quæ hactenus nos attulimus, ubi pro sententia, quæ est mea, quod scilicet peccet Sacerdos contra suam castitatem, quam vovit, si alium laicum polluat, adducit Oviedum, adducit Dianam, adducit ex parte Candidum, adducit Trullench, cujus postremi verba ab eodem Caramuele ibidem producta sunt hæc. Hinc fit (ait Trullench) *t. 2. in Decal. l. 6. c. 1. dub. 8. § 1. n. 3. Quando mollities committitur tactibus Professi, aut in sacris constituti, esse id in Confessione aperiendum, ut bene existimat* Diana: poterat etiam adducere P. Vincentium Tancredi nostræ Societatis Theologum, mihique amicissimum *a p. q. moral. tr. 3. q. 17.* Jam si hanc sententiam amplectuntur prædicti Doctores, cur in præsenti Epistola, quam ad me scribit Caramuel, contra meam sententiam sic exultat? *An Tamburinus* (ait) *juxta illam ab aliquo Theologiæ Professore fuit instructus? An illam in aliquo Casista legit? An ab aliquo Concionatore audivit? An eamdem alicubi ipse prædicavit, aut docuit? Minime, minime.* Hæc ille, oblitus Doctorum, quos citaverat dicto *1. t. Theol. Fund.* Nam profecto si tot Doctores, ipso Caramuele fatente, hanc meam sententiam sustinent, ego audacter respondere possum, me ab his Doctoribus juxta illam institutum fuisse; Trullench non est Theologus? Diana Casista non est? Theologus non est Oviedus? Candidus, qui favet, non est Concionator, imo ex Concionatorum familia, & Theologus insignis? Legatur item Tancredi *p. 1. q. mor. tr. 3. q ult.* ubi pro vera, hoc est, pro mea sententia in fine dictæ quæstionis sic habet: *Contrarium assertum, hoc est, sententiam Caramuelis, non habere aliquod fundamentum.*

Ad illud, quod a me quærit Caramuel, an alicubi eam sententiam prædicaverim, vel docuerim?

Respondeo, me nullibi eam prædicasse, quia hoc non est argumentum in Concionibus proponendum; addo, me illam docuisse privatim cum debita dexteritate, & modestia, imo illam in mea vindicatione nuper ab ipso Caramuele posita publicis typis, clarissime sapientibus exposuisse; unde is nimis immerito a me inquirit, an illam docuerim, cum tam manifeste, me illam docuisse non ignoret.

Hactenus de hac controversia scripsisse sufficiat: nam alia quædam ab oculatis Lectoribus non difficili negotio diluuntur.

Ego Thomas Tamburinus hæc scripsi Panormi 1. Novembris 1666.

FINIS PRIMI PARERGI.

PARERGON SECUNDUM
AD IDEM
SECUNDUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.
DE CONFESSIONE COMPLICIS SUI PECCATI.

Rusticabar nudiustertius de more in suburbanis nostris hortis (Patres &c.) ut nonnihil otii indulgerem litterariis exercitationibus meis: quod nihilominus non pauci ex incidentibus subinde occasionibus interpellabant. Semel ergo perillustris Vir, comite Sacerdote, eodemque peritissimo hujus civitatis animarum Curatore; me pro eorum humanitate ad meam salutem recognoscendam, convenerunt. Inter alloquia vergebat jam ad occasum sol; atque a vicinis montibus longiores se demittebant umbræ, & nos per spatiosa Pomarii ambulacra amice confabulantes incedebamus; ubi incidit forte sermo de Sacerdotibus Græcis, quibus licet in Orientali Ecclesia matrimonio esse conjunctis; an hi, si Confessarii munere fungantur, suarum uxorum exhomologeses rite excipere valeant? & inde modica, ut fit, ex altero sermone ad alterum, & ex grege ad armentum, transitione, in eam disputationem dilapsi sumus, sane valde arduam, & ancipitem valde: an sacer Mysta ad idem munus ascriptus, piacularem Confessionem audire ejus possit, cum qua ab ipso inhoneste actum est: Quod sub alio dicendi modo proponunt morales Theologi: an valida sit Confessio turpis congressus cum ipsomet complice Sacerdote? Et Parochus quidem, quo cum familiariter agebam, validam esse, cum Joanne Sanchez putabat: Ego cum aliis mox laudandis, saltem ut plurimum, dissentiebam. Quoniam vero consequenti hoc anno meos auditores late ad Confessionem sum, Deo favente, multa docturus, operæ pretium me facturum duxi, si prolusionis loco de proposita quæstione in hoc ornatissimo consessu dissererem, veram, solidamque sententiam sine fallacia sectarer, eamdemque vestrum omnium, ut spero, doctissimis suffragiis comprobarem.

Itaque statuo, Confessionem turpium ipsi complici exhibitam, regulariter, ut loquimur, ac fere semper, invalidam, & sacrilegam esse, ac necessario repetendam; quamvis enim Doctores communi calculo eam fore validam doceant: modo primo absit periculum novi lenocinii, novæque indecoræ voluptatis; modo secundo legitimus adsit animi dolor; & modo tertio, legitimum item suscipiatur, & constans non amplius labendi propositum; id quod docuere S. Thomas, Sylvester, Angelus, Sotus, Vivaldus, aliique cum Diana *p. 5. tr. 4. resp. centesima super decimam*; tamen (quidquid habet Joannes Sanchez *disp. 11. n. 16.*) hi Doctores intelligendi omnino sunt, perinde ac plures ex his conceptis verbis sese intelligi volunt, quando certum est nullum subesse periculum. At vero iidem addunt, vel addere certe coguntur, fere semper subesse veluti latens anguis in herba, probabile, ne dicam certum, oblectationis novæ periculum, vel ex parte puellæ, vel ex Sacerdotis parte: præterea latere periculum diutius commorandi in eodem cœno: denique doloris ex animo concepti defectum. Quapropter merito Fagund. *2. Eccles. precep. l. 4. c. 3. n. trigesimoquarto*; esse lethale, complicis ejusmodi Confessionem excipere, diserte pronuntiat. Pontius item Legionensis *l. 7. de matr. c. 38.* expressioribus verbis sic habet: *confiteri complici, res est periculis plena, & occasio committendi non pauca sacrilegia. Quem enim animum esse cogites & Confessario, & Pœnitenti? Quare ratione periculi novi consensus, & committendi sacrilegii, istud illicitum esse assevero: nisi forte in extrema necessitatis casu, aut quando imminente præcepto Confessionis annuo, non esset copia Confessarii, & ob magnum aliquod periculum, nulla ratione dissimulari posset omissio præcepti. Nam extra hos duos casus, dicerem, mulierem illam non habere copiam Confessarii, si non aliter, quam Amasio confiteri potest, atque adeo non teneri præcepto Confessionis.* Hæc Pontius. Hinc merito per summam prudentiam in Concilio Mediolanensi Provinciali quarto, teste Bonac. *de pœnitentia quæstione septima, part. 5.* lege horrendæ excommunicationis latæ sententiæ interdicitur, ne quis improbi facinoris socio pœnitentiæ Sacramentum administret.

Jam vero his, quasi primis jactatis hastis, nec toto conatu dispu-

tatis, per singula capita diligentius excurramus; & primo quidem periculi magnitudinem explicemus. Sanch *lib. 1. in Decal. c. 6. n. 7.* sic ait: *si mulier data opera, absque ulla necessitate, se ejus conspectui præbeat, a quo turpiter se amari non ignorat, etiamsi amorem illum non intenderet, nescio eam a mortali culpa liberare*: jam in hunc modum ratiocinemur, Auditores; si ratione periculi moralem culpam contrahit pudica alias puella ex uno non necessario sui conspectu, quem adolescenti offert; propterea quod is facili negotio in lubricam delectationem impinget, quid expectandum a Sacerdote, de quo agimus, quando amice agit cum illo impura mulier? Quando eadem superaddit non ingrata (ne amplius dicam) colloquia? Quando præcedentium amplexuum memoriam refricat? Quando sui amoris æstus ad internam Confessionem reponit? Quando obscœna sui cordis arcana desideria fatetur? quas putatis flammas in temerarii Sacerdotis pectore tunc illa volens, nolens, non excitabit?

At jam extinctæ sunt antiquæ Veneris flammæ, quandoquidem ad suarum culparum expiationem Pœnitens accedit, idque ad emendatum forte Confessarium: Audio, dixisti pulchre, belle narrasti; verum ego & scio, & experior, recens demortuam ceream facem statim in ictu oculi, ut primum igni admovetur, accendi. Quid, si in socio flamma extincta nondum fuerit? (quod tibi constare nequaquam, imo semper timeri potest.) Tunc sane proh quantum, & quam inextinctum incendium excrescet!

Collector adagiorum explicans paræmiam illam (*Periculosum est, canem intestina gustasse*) sic habet: *monet adagium, haud facile temperare a peccando, qui semel illecebram illam, veluti auctoramentum vitiosum degustaverit; quemadmodum qui scortum attigerit, qui semel perjurio rem auxerit, qui semel aulicam vitam sit expertus*. Hæc ille, & tu tam facile, tam prompte, tam cito Sacerdotem tuum fuisse correctum tibi persuades? Non (tametsi jurejurando affirmaverit) credam.

Atque illud quidem, quod innui (quando intima sui cordis arcana homologeta puella patefacit) quantam, quamque aridam escam admovet Amasio? Detegere enim secretum pectoris, eximii amoris vehemens est incitamentum; quod tanquam germanam ejus proprietatem indicavit Dominus, ac Præceptor noster *Joannis 15. Vos autem dixi amicos, quia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis: & Judicum 6.* Samsonem sic arguit Dalila: *Quomodo dicis, quod amas me, cum animus tuus non sit mecum?* Explicat Lyranus perinde, ac si dicat; *quod me diligas, manifeste falsum est, cum proprium sit diligentium, secreta sui pectoris invicem revelare*: addamus & nos sapientes majores nostros; qui, quia eos non latebat, inter amicos sinceram haberi non posse dilectionem, nisi animi penetralia iidem sibi invicem denudent, nudum, nulloque ornatum vestimento amorem depinxerunt: quare admiratione dignum non est, si arcanorum communicatione foveatur, excitetur, accendatur amor. Unde nec etiam admirandum, si vobis ego id propugnem, quod nimirum cum amica puellula sui cordis interiora amico Sacerdoti, aperto veluti pectore ostendit, fieri non possit, quin ejusmodi Mystes vehementiore animi motu in eam non feratur, & mellitum venenum, ut per aliam occasionem loquitur Plinius, mulsumque lethale vel invitus non bibat.

Nec profecto innocens constabit amor, quamvis ex pia Confessione consurgens, ut purus, & filius dignus in bene moratis Confessariis consuevit enasci, quando probus pœnitens sui pectoris occulta fideli enarratione Confessario, tanquam Patri, commemorat; minime, minime in eo, de quo nostra versatur locutio. Quod me juvat ex Medicorum documentis palam facere; Hippocrates Medicorum Princeps *l. 2. Aphorismo 10. Non pura corpora* (inquit) *quanto plus nutries, tanto magis lædes*. Rationem hujus pronunciati dat ejus Commentator, Medicorumque magister Galenus. *Quia* (inquit) *corrumpitur adveniens alimentum, quamquam probi succi, ab humorum pravitate jam corpus obtinente*. Hæc illi. Nos vero non absimili ratione, asseveramus, quanto plus amoris, quamvis probi, & innocentis adjungas, tanto magis lædes, nam impurum, & sacrilegum pectus, ac pravitate venerea infectum, facili transitu, purum illum amorem, homine etiam minus advertente, in tabem certo convertet, obscœno nimirum, & venereo motu ejus cor obsidente.

Hinc etiam fit, ut ego non videam, qua ratione improbus hic sacrorum minister alterius esse medicus possit, cum sit eodem contagioso morbo, iisdem vulneribus ipse scatens, & qui errata mulieris castiget, incedat ipse intercutibus vitiis miserabiliter madens? Quod enim impudicus pudicitiam alteri instillet, nullo prorsus negotio impetrabis: siquidem nunquam efficies; ut cancer rectus ingrediatur, & ambulet.

Augetur inde malum, quia novit impudens Confessarius meretriculæ exteriora verba, & actus; at cordis occulta non novit: quare sæpe anceps, sæpe anxius de ejus mente, deque vera dilectione subdubitat. Cum vero ea accedit ad sacrum tribunal, aperitque pectoris ardentes faces, assiduasque fortasse cogitationes, ac propensiones ad eum, apud quem sua peccata (quamvis cum pœnitentia) deponit; quis ibit inficias, nefarii Sacerdotis pectus vel accendi, vel accensionis evidentem escam subire? *Qui amat autem periculum, peribit in illo*, est pronunciatum, vel ipsis tyronibus vulgare: Profecto amor amorem elicit, veluti silex ignem, chalybem percutiens, Amor philtrum est potentissimum ad amorem excitandum: quod eleganter scripsit Seneca ad Lucillum, epistola nona: *Ego*, inquit, *tibi monstrabo amatorium sine medicamento, sine herbis: si vis diligi, dilige*.

Expendamus adhuc pressius mulieris sacrilegam Confessionem: siquidem ea instituta est a Christo Domino, ut salubri Confessione, & pudore, qui in ipsa culparum narratione concipitur, excitetur in nobis alius prior de delictis commissis pavor, & dolor, prout oportet ad Justificationis gratiam impetrandam, sic ad advocandum ejusmodi salutarem dolorem nobilissimi Doctores, Magister Sententiarum *in 4. dist. 7. & S. Th. ib. q. 3. art. 3.* asserunt, mortis urgentis periculo (si Sacerdos præsto non sit) debere quemplam Confessionem instituere coram laico; non quidem quasi profanus homo piacularem absolutionem tribuere rite queat, sed ut verecundia, ac pudore apud laicum concepto evntilet, atque excitet legitimi doloris faces, & salutaris Contritionis actum extorqueat. Atqui, amabo te, commemorata crimina criminis socio, præsertim amico ejusdem farinæ pulvere, seu melius luto fœde consperso, quodnam pudoris vestigium impriment? Plane nullum. Putas id quod pudicissime protulit Tullius *lib. 1. de legibus: Erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia*: Putas, inquam, locum habere in hac muliere, & eam, cum de impudicitiis suis cum impuro amico agit, vel latum unguem erubescere? Vah! adversus solem loquamur; manifestis, oro, ne repugnemus.

Confirmare tamen adhuc, quæ dicta sunt, pervulgato Judicis exemplo placet.

Docet Sanch. *in summa, iterumque in consiliis lib. 5. c. unico*, non licere Judicis Amasiam rogare, ut ea pro se apud ipsum intercedat, non licere (inquit) ratione scandali, tum sui ipsius, cum se exponat vehementissimo labendi periculo; tum alieni, quia in idem discrimen Judicem conjicit; solum ratione urgentissimæ necessitatis id concedunt Castropalaus, Hurtadus, aliique apud Dianam *p. 3. tr. 6. Res. quadragesimaquarta*. Ubi enim instat gravis necessitas, erit potius scandalum acceptum, quam datum, passivum, quam activum (quorum differentiam in præsenti distinctius explicandi locus non est.) Si igitur lethale piaculum committi putatur, quando de alieno impurum Judicem mulier alloquitur, quanto magis mortifera labe inficietur ea, quæ Sacerdotem lubrice dilectum alioqui non dubitat: & quidem non de negotio alieno, sed de ipsissimo turpis amoris incendio: Hanc, tu æstimaveris, sincerum ex animo dolorem de peccato posse concipere, dum actu peccato scandali peccat? Nec ulla in re præsenti necessitas excogitari potest; nam præter mortis periculum, aut gravem infamiam, ut initio hujus disputationis innuebamus cum Basilio, & Pontio, quia tunc scandalum censetur mere passivum, nulla fingi lex potest, quæ jubeat mulierem in eo eventu confiteri, quia reputanda tunc est, carere omni Confessario, si alius non adest, præter turpis peccati socium; satius enim tunc erit Confessionem omittere, quam sacrilegæ Confessionis reum apud æternum Judicem constitui.

Nec prætermittendum est argumentum, ductum ab experientia, omnium actionum tuta, fidelique magistra: siquidem fere omnes ejusmodi Confessiones præcedente tempore sacrilegiis fœdatas, fuisse deprehensas, compertum est, novis impudicitiis, vel in ipso Confessionis actu, subinde refertas, & quod majorum caput est, per plurium annorum spatia cœnosum commercium perdurasse. Quare sæpe justissimo Dei judicio, hos impios homologetas, propterea quod sæpe in Confessione sollicitatores fuerint, ad sacrum Inquisitorum tribunal fuisse delatos, non ignoramus; de quibus libeat exclamare. *O fidos ovium custodes*, ut ajunt, *lupos*. Ergo (ne in sole caligemus auditores) Confessiones turpium cum socio sacrilegæ regulariter existimandæ sunt, cum regula desumenda sit ex his, quæ ut plurimum, & frequenter eveniunt, sic pronunciante communi jure, *lege in obscuris H. de Regulis juris: in obscuris inspici solet, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet*.

Denique si hæc argumenta inferioris ordinis, hoc est (humani ingenii) apud pertinacem aliquem non evincunt; evincat locupletissimum testimonium a cælo latum. Etenim Cæsarius *l. 2. c. 24.* id enarrat, quo hactenus propugnata sententia confirmatur; dabo ejusdem Cæsarii verba, ne scilicet, si alio utar stylo, hoc est meo, a sincera simplicis narrationis veritate aliquid detrahere videar.

In quodam loco (ait) *Sacerdos quidam nuper defunctus est, cui superior ob meritum vitæ injunxerat, quatenus fratrum suorum Confessiones audiret. Erat in eodem loco adolescens quidam, qui ad eum confitendi causa frequenter veniebat, cum quo, dæmone instigante, & humana fragilitate consentiente, idem Confessor semel tantummodo peccavit. Statim opere perpetrato, cœpit dolere, & flere amarissime, dicebatque juveni, Male fecimus, aliis hoc peccatum confiteri non possumus: sed consulo, ut tu mihi confitearis, & ego tibi, alterque ab altero suscipiat Pœnitentiam. Placuit consilium: confessi sunt invicem peccatum: parvo post tempore Sacerdos idem infirmatus est usque ad mortem: & cum jam in extremis ageret, timens Gehennam, peccatum Superiori confessus est, & obiit. Post mortem clara die apparuit adolescenti facie lucida, & etiam veste trita, dixitque illi. In maximis pœnis sum propter peccatum illud tantum, quod tecum commisi: ab ignea enim catena astringor, & nisi in extremis peccatum Superiori in Confessione expressissem, æternaliter damnatus fuissem. Si tu pure, & plene confessus fueris peccatum nostrum, mihi multum proderis, sin autem, æterna pœna te suscipiet, sicque disparuit. Territus juvenis fecit totam Superiore Confessionem*. Hæc Cæsarius.

Porro ubi prædictam defuncti monitionem rescribit a Cæsario P. Joannes de Major nostræ Societatis *v. communio exemplo decimo speculi*, hanc annotationem affigit. *Potest quidem*, inquit, *esse Confessio valida, & absolutio data, ab eo, quo cum aliquis peccavit turpiter, sed quia sæpe* (addo ego, fere semper) *contritio abest, cum aliquis confitetur complici, ideo potuit fieri, & potest sæpe accidere* (dicamus nos, fere semper) *ut talis Confessio sit inutilis ad salutem*. Hæc Joannes de Major.

I nunc nimis imprudens Mystes, & tibi, ut libet, tam grande periculum liquidissimas æterni Regni delicias prodigendi, teque cum tui amoris flammis in flammas ardentiores, æternum immergendi. Jam de proposita quæstione hæc pauca dixisse sufficiat. Nam extra modum vestra benevolentia abuterer, si in longiorem cursum protraherem orationem meam, quod ob argumenti amplitudinem certe possem. Id tamen unum adjicere fas esto, pro quo sentio, mihi aurem vellicari, ut illud expliccm, unde initium sumpsit disputatio de Confessione complicum: quid scilicet decernendum de conjugibus Orientalis Ecclesiæ concedentis legitimas nuptias Sacerdotibus? Morem vobis, sed brevibus geram.

Glossa *in capitulo, omnes, trigesima, q. 1.* Sic proponit hanc dubitationem, ac diluit: *Numquid* (ait) *Sacerdos Orientalis Ecclesiæ audiet peccata uxoris suæ? Non, quia nec ipsa ei libere confiteretur, si commisit adulterium*. Fagund. etiam id approbat *2. Eccl. præcep. lib. 4. c. 3. n 34.* qui, cum docuisset peccare mortifere Sacerdotes, si fœminarum, cum quibus scelerate se gerunt, Confessiones excipiant, addidit, *sic etiam Sacerdos Græcus non debet audire uxorem*. Hæc ille jejune satis. Verum, ejus, & Glossæ pace, solidam hujus sententiæ rationem nequaquam video; nisi etiam timor adsit diminutæ Confessionis, ut contingeret ob commissum adulterium, vel quid simile, quod solum notare debuisset Glossa, non apparet ratio, cur uxoris homologesim audire rite non possit conjux Græcus: illa enim, de qua modo nostra processit disputatio, *complex erat, & socia peccati Confessarii*, quæ certe criminis societas prorsus exulat in uxore, Græcoque Sacerdote sancta nuptiarum lege colligatis.

Atque hinc fit, ut semper illa distinctio sit nobis ante oculos observanda, ut quæ diximus de sacrilega Confessione turpium cum complice Sacerdote, ad alia alterius classis peccata non sine facile extendenda, qualis esset exempli gratia furtum, blasphemia, perjurium, & similia: quamvis enim aliqua mulier consentiente Confessario, damnum v. gr. alicui adversus justitiam intulerit, cum hujus delicti Confessio non sit, ut plurimum, causa, imo nec occasio proxima; atque adeo proximum periculum iterum peccandi, vel in eodem peccato persistendi, vel consuetum Contritionis, aut Attritionis actum non eliciendi, ex quibus capitibus turpium Confessionem complicibus ablegavimus; ideo nisi quid aliud incommodi intercurrat, non erit in aliis delictis, eodem modo, ac in turpibus, decidendum. Atque hæc de contentione orta ex sociali crimine hactenus disputata, sint satis.

PA-

PARERGON TERTIUM

AD SECUNDUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DE JUBILÆO

S. D. N. D. CLEMENTIS DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ X.

Jubilæum universale ad implorandam Divinam opem contra Turcas; Clemens Papa X. Universis Christifidelibus præsentes litteras inspecturis salutem, & Apostolicam Benedictionem.

INter gravissimas, multiplicesque curas, quibus ex Sacrosancti Apostolatus humilitati, atque infirmitati nostræ divinitus crediti munere assidue urgemur, illa animum nostrum acrius, vehementiusque angit, & lancinat sollicitudo, quam de florentissimi olim Poloniæ Regni rebus formidabili Turcarum potentia, atque immanitate summum in discrimen adductis, corde jugiter versamus: quis enim aliquo honoris Dei zelo, atque pietatis sensu præditus in luctuosam tam potentis, tantaque rerum pro Christiana Religione fortiter gestarum gloria longe, lateque fulgentis Regni faciem mentis oculos absque lacrymis conjicere possit? Quis ad gravissima, quæ universæ Christianæ Reipublicæ imminent pericula, non expavescat? Expugnata siquidem nuper Camenecia, quæ infensissimorum Christiani nominis hostium impetus non semel cohibuerat, atque fregerat, immitis Turcarum Tyrannus, eo successu inflatus, pro inexplebili, qua flagrat, dominandi, imperiique sui confinia dilatandi libidine, victricia arma quaqua versum circumferre, arces, oppida, civitates, & provincias debellare, populos servitute opprimere, & miserandam in captivitatem adducere, ac Mahumetanæ perfidiæ abominationem vi, terrore, dolo omnique conatu in agros Dei viventis plantare non cessat, totamque Rempublicam Christianam clade involvere molitur. Verum exclamare licet cum Propheta: *Quis dedit in direptionem Jacob, & Israel vastantibus? nonne Dominus, cui peccavimus?* Ita est plane: longanimem Dei patientiam provitant hominum flagitia, ejusque vindictam accersunt; nam, ut subjungit idem Propheta: *Noluerunt in viis ejus ambulare, nec audiverunt legem ejus, & effudit super eos indignationem furoris sui, & forte bellum*: sed qui pius est, misericors, & clemens, patiens, & multæ miserationis, qui non vult mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat, effundet in nos divitias misericordiæ suæ, si iniquitates nostras, quibus eum offendimus nimis, humili confessione agnoscentes, illasque dignis pœnitentiæ fructibus expiare satagentes, offeramus ei cordis contriti holocausta, & orationes nostras jejuniorum, atque eleemosynarum viribus roboratas, tanquam incensum super altare ejus adoleamus in odorem suavitatis. Hoc itaque unanimi charitatis fervore agamus omnes, Patrem misericordiarum, & Deum totius consolationis concorditer invocemus, ut Dominator exercituum, qui conterit bella ab initio, erigat brachium suum, sicut ab initio, & allidat virtutem inimicorum nostrorum in virtute sua; & qui facit pacem in sublimibus, ille fideles suos fortiter vinciat concordiæ nexu, & induat fortitudine, quæ de cœlo est, ut hostes nostros, qui in multitudine contumaci, & superbia venientes hæreditatem Dei nostri delere satagant, protegente Domino, in cujus manu est salvare in multis, & in paucis, dissipent, & disperdant, atque a Christianorum cervicibus longe repellant: quæ, ut fructuosius, majorisque spiritus ardore peragantur, ex pristino Romanæ Ecclesiæ, omnium Matris, & magistræ more, cœlestium gratiarum Thesauros, quorum dispensationem nobis commisit Deus, in præsentibus necessitatibus aperire, & liberali manu erogare decrevimus; igitur ex parte Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti omnes, & singulos utriusque sexus Christifideles, tam in Alma Urbe nostra, quam extra eam ubicumque locorum constitutos, Apostolica auctoritate paterne requirimus, monemus, & hortamur ad infrascripta devote peragendum, ac ad Deum Salvatorem nostrum toto corde orandum, ut per viscera misericordiæ suæ Religionem Christianam, fidemque Catholicam tueri, & protegere, nefariorumque illius hostium Turcarum impetus reprimere, vires conterere, & consilia dissipare, Polonorum animos dissidiis distractos reconciliare, ac in pristinæ charitatis, atque unionis compagem restituere, Principibus Christianis pacem, & veram concordiam donare, & firmiter solidare, eorumque vires, & consilia ad tutelam Christiani nominis, Sanctæ matris Ecclesiæ exaltationem unire, augere, firmisque præsidiis munire, ac piis omnium nostrum laboribus atque conatibus felices successus largiri dignetur. Nos enim de Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, & solvendi potestate, quam nobis Dominus, licet indignis constituit, universis, & singulis utriusque sexus Christifidelibus in Alma Urbe nostra degentibus, qui solemni processioni, quam aliqua die proximæ venturæ hebdomadæ ab Ecclesia Sanctæ Mariæ super Minervam, ad Ecclesiam Sancti Stanislai Nationis Polonorum de eadem Urbe una cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, nec non Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, quos in Romana Curia adesse contigerit, ac Christianorum Regum, & Principum Oratoribus apud nos existentibus, Prælatis quoque, & Officialibus ejusdem Curiæ, Universoque Clero, & Populo benedicente Domino agemus, devote interfuerint, vel S. Joannis in Laterano, Principis Apostolorum, & S. Mariæ Majoris Ecclesias, seu Basilicas, vel earum aliquas intra spatium ejusdem, vel proximæ subsequentis hebdomadæ saltem semel visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium devote, ut supra, Deum oraverint, ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex præfatis hebdomadis jejunaverint, & peccata sua confessi, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Dominica die immediate sequenti vel alia die intra eamdem hebdomadam reverenter sumpserint, ac pauperibus aliquam eleemosynam, prout unicuique suggeret devotio, erogaverint; cæteris vero extra Urbem prædictam ubicumque degentibus, qui Ecclesias ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu Officialibus, aut de eorum mandato, & ipsis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, postquam ad eorum notitiam hæ nostræ pervenerint, designandas, vel Ecclesiarum hujusmodi aliquam spatio duarum similiter hebdomadarum a publicatione designationis per Ordinarios, vel eorum Vicarios, seu Officiales, & alios, ut præfertur, faciendæ decursu harum saltem semel visitaverint, ibique, ut supra, oraverint, ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex hebdomadis hujusmodi jejunaverint, pariterque peccata sua confessi, ac in die Dominica immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam Sanctissima Communione refecti fuerint, & pauperibus aliquam eleemosynam, ut præmittitur, erogaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem, sicut in anno Jubilæi visitantibus certas Ecclesias intra, & extra Urbem prædictam concedi consuevit, tenore præsentium concedimus, & largimur. Navigantes vero, & iter agentes, ut, cum primum ad sua sese domicilia receperint, suprascriptis peractis, & visitata Ecclesia Cathedrali, vel majore, aut Parochiali loci eorum domicilii, eamdem Indulgentiam consequi possint, & valeant. Regularibus autem personis utriusque sexus, etiam in claustris perpetuo degentibus, nec non aliis quibuscumque tam laicis, quam Ecclesiasticis, sæcularibus, vel Regularibus, etiam in carcere, aut captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui supra expressa, vel eorum aliqua præstare nequiverint, ut illa Confessarius ex jam approbatis a locorum Ordinariis ante præsentium publicationem, seu approbandis, eis in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus, insuper omnibus, & singulis Christifidelibus utriusque sexus tam laicis, quam Ecclesiasticis, sæcularibus, & Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti, tam in Urbe prædicta, quam extra eam, ubique locorum, ut præfertur, degentibus, licentiam concedimus, & facultatem, ut ipsi ad hunc effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium, tam sæcularem, quam cujusvis Ordinis, & Instituti Regularem ex approbatis, ut præmittitur, a locorum Ordinariis, qui eos ab excommunicationis, suspensionis, & aliis Ecclesiasticis sententiis, & censuris, a jure, vel ab homine quavis causa latis, seu inflictis, nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis, quantumvis enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, & alias per quascumque nostras, aut Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum Constitutiones, quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis quomodocumque reservatis in foro conscientiæ, & hac vice tantum absolvere, & liberare valeant. Et insuper vota quæcumque (Religionis, & Castitatis exceptis) in alia pia, & salutaria opera commutare, injuncta tamen eis, & eorum cuilibet in prædictis omnibus casibus pœnitentia salutari, & aliis ejusdem Confessarii arbitrio injungendis. Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuscumque venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscumque Ordinariis locorum, ubicumque existentibus, eorumque Vicariis, & Officialibus, vel iis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent, ut cum præsentium litterarum transumpta, aut exempla, etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & loca publicent, & publicari faciant, Ecclesiamque, seu Ecclesias visitandas designent. Non intendimus autem per præsentes super aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate, quoquomodo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiæ, neque etiam easdem præsentes iis, qui a nobis, & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu Judice Ecclesiastico excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publice denunciati fuerint, nisi intra tempus dictarum hebdomadarum satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus ita Romano Pontifici pro tempore existenti reservatur, ut etiam similes, vel dissimiles Indulgentiarum, & facultatum hujusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant, nec non regula nostra de non concedendis Indulgentiis ad instar, & quorumcumque Ordinum, & Congregationum, sive Institutorum Regularium etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quibuscumque, indultis, & litteris Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, & Institutis, illorumque personis quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac formam in eis traditam pro servata habentes, hac vice specialiter nominatim, & expresse ad effectum præmissorum derogamus cæterisque contrariis quibuscumque. Ut autem præsentes nostræ, quæ ad singula loca deferri non possunt ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, ut earumdem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, ubique locorum, & gentium eadem prorsus fides habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die quinto Nov. MDCLXXII. Pontificatus nostri anno tertio. I. G. Slusius.

Anno a Nativitate D. N. Jesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo Ind. X. die vero 5. Mensis Novembris Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris; & D. N. D. Clementis Divina Providentia Papa X. anno ejus tertio supradictum Breve affiximus, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, Principis Apostolorum, & S. Mariæ Montis de urbe, & in Campo Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Gregorium Stagium Sanctiss. D. N. Papæ Cursorem. Carolus Franciscbinus Mag. Curs. Romæ, & iterum Panormi, ex Typographia Petri Coppulæ Impressoris Cameralis 1673. Impr. Cuzzolinus G. & P. G. Imp. R. Joppulo P.

TRA-

TRACTATUS DE JUBILÆO

Concesso a Sanctissimo

CLEMENTE DECIMO.

IN novem Capita dividitur hic tractatus. Primum de Publicatione Jubilæi. Secundum de Confessario eligendo. Tertium de Confessione etiam reservatorum. Quartum de Communione. Quintum de visitatione Ecclesiæ. Sextum de Jejunio. Septimum de Eleemosyna. Octavum de commutatione Votorum. Nonum varia.

Quæstio incidens de Indulgentiis non transferendis, & de Indulgentiis apocryphis.

CAPUT PRIMUM.

De Publicatione Jubilæi.

1 ORdinarius habens transumptum, vel exemplum impressum Bullæ Jubilæi tenetur sub mortali, eam publicare; quia secus deficeret in re gravi. Qui veniant hic nomine Ordinarii, dicam *c.* 2. *n.* 5.

2 Quamvis autem Pontifex mandet, ut Ordinarius statim sine ulla mora publicet; tamen non excluditur facultas aliquantulum differendi, quando extat causa rationabilis: ita videmus in aliquibus diœcesibus publicari Jubilæum, primo in Civitate præcipua, & deinde in Oppidis, ex aliqua causa prudenter visa ab Ordinariis.

3 Hinc multis Theologis consultis, Pellizzarius *de monialibus c.* 9. *n.* 21. ait, Ordinarium posse pro monialibus differre publicationem per quindecim dies, postquam publicavit in eadem Civitate; idque ob illam causam, quod Sacerdotes pro monialibus audiendis occupantur antea in audiendis sæcularibus confluentibus ad Confessiones.

4 Qui licet possit, non interest Processioni publicationis, nec peccat, nec officit acquisitioni Jubilæi.

5 Non nemo putat, quemlibet posse lucrari Jubilæum ex vi publicationis factæ Romæ, vel alibi: sed certe non est audiendus; quia Pontifex singulis Ordinariis publicationem delegat.

6 Ubi nulla fit publicatio, ut in locis Infidelium, sufficit qualibet notitia Jubilæi; assignatio autem Ecclesiæ habeatur a Parocho, vel si hic, aut Ecclesia desit, commutet Confessarius in aliud opus: quod si neque hic adsit, non poterit acquiri Jubilæum: quia Pontifex expresse, nonnisi Confessariis commutationem committit.

7 De itinerantibus, & navigantibus sic disponit Pontifex: *Navigantes vero, & iter agentes cum primum ad sua domicilia se receperint, suprascriptis operibus peractis, & visitata Ecclesia Cathedrali, vel majore, vel Parochiali loci eorum domicilii, eamdem Indulgentiam consequi possint.*

Publicatio pro Religiosis.

8 REgulares omnino expectare debent publicationem Episcopi; quod enim aliqui dicunt, eos non teneri expectare, sed ipsorum Superiores posse Jubilæum publicare, Ecclesiamque designare, quia sunt exempti ab Episcopis, & eorum Ordinarius est Superior: non habet solidum fundamentum: quia Pontifex Ordinario loci ea committit; at superior Religiosus non est Ordinarius loci absolute dictus, licet sit Ordinarius sui Conventus: nomine enim Ordinarii loci in usu communi, quem servat Pontifex, quando loquitur cum populo, intelligitur Ordinarius sæcularium, non vero Religiosorum.

Publicatio pro præsentibus, vel absentibus.

9 JAm vero quæres hic primo, si quis initio promulgationis inveniatur in sua Patria v. g. hic Panormi, ubi Jubilæum est publicatum: sed statim ob sua negotia hinc discedat: & si quis advena, seu peregrinus hic etiam eodem tempore existat, sed pariter discedere debeat, & denique siquis huc adveniat post inceptam hebdomadam, & cogatur statim discedere: quæres (inquam) quid hi faciente, ut rite Jubilæum lucrentur?

10 Resp. alterum ex duobus sequentibus remediis eligant; vel libere proficiscantur ad sua negotia, & cum redierint, seu pervenerint in suas patrias, faciant opera injuncta, sicuti itinerantes, de quibus *modo n.* 7. dixi: ii enim sunt censendi itinerantes propter impendentem discessum; vel petant a Confessario commutationem eorum operum, quæ ante discessum exequi non possunt; his enim utpote impeditis, concedit Pontifex talem operum commutationem: & ex alia parte, quia statim ac aliquis invenitur in loco, ubi Jubilæum publicatur, acquirit jus ad illud omni meliori modo, quo potest, ibidem acquirendum; ideo poterunt hoc modo acquirere.

11 Imo propter idem jus, quod per dictam præsentiam acquiritur; ille, qui cœpit aliqua facere, poterit cætera exequi in itinere, vel etiam extra locum Jubilæi. Solum obstare potest visitatio Ecclesiæ, sed vel illam visitet ante discessum, vel si non potest, commutet Confessarius visitationem hanc.

Dixi (*non potest*) non autem dixi (*non vult*) quia rationabiliter impeditis commutare Confessarius potest ex concessione Pontificis, non vero aliis mere nolentibus.

12 Quæres secundo: qui pervenit huc, Panormum v. g. ubi sit Jubilæum, sed pervenit tam tarde, ut solum in die ultimi Sabbati hic inveniatur, poteritne lucrari Jubilæum?

Resp. propter dictam rationem, quod statim acquirit jus lucrandi Jubilæum, sane poterit, commutatis a Confessario operibus, quæ facere in illa temporis angustia nequit: is enim tunc legitime dicitur impeditus: eumdem posse se gerere, ut itinerantem, & lucrari Jubilæum in patria, constat ex dictis.

13 Quæres tertio, si eadem hebdomada hic Panormi publicetur Jubilæum, & in eadem publicetur Montis regalis, possitne hic erogare eleemosynam, & deinde exequi cætera, & sic Jubilæum acquirere?

Resp. sine Confessarii legitima commutatione non posse, quia solum acquiritur jus ad Jubilæum, positis operibus in ea promulgatione requisitis, non vero positis operibus ex vi alterius publicationis; ita Delugo *disp.* 27. *de pœn. n.* 127.

14 Quæres quarto, possumne incipere opera Jubilæi v. g. eleemosynam, vel visitationem Ecclesiæ, antequam Jubilæum promulgetur v. g. mane, si publicatio fieret circa meridiem?

Resp. non posse, quia non fiunt legitime, nisi fiant ex vi Jubilæi publicati, non vero publicandi, Delugo *ibid.*

15 Quæres quinto; si hic Panormi v. g. lucratus sum Jubilæum, seu (quod idem est) Indulgentiam (quæ certe est absolute plenaria) possumne alibi v. g. Messanæ, si me illuc conferam, quando ibi promulgatur Jubilæum, iterum lucrari, & a reservatis iterum absolvi &c.

Resp. probabiliter posse, sustinet Enriquez, Moronus, plurésque apud Dianam, quia Jubilæum est privilegium locale pro personis, quæ in tali loco quomodocumque inveniuntur. Delugo *l. c. n.* 121. fatetur, hanc sententiam esse probabilem, sed ipse sequitur negativam, quam dicit esse probabiliorem.

16 Dices, si bis ego lucrari modo dicto Jubilæum possum Panormi, & Messanæ, multo magis possem illud lucrari Panormi, hoc est in prima hebdomada, & iterum repetendo eadem opera in hebdomada secunda?

Resp. id tibi probabiliter concedo, ut tibi concedit Moronus *l. c. n.* 305. & Pasqualig. *de Jubilæo q.* 22. *& q.* 138. & consequenter absolvi iterum poteris a reservatis, & obtinere commutationem votorum.

CAPUT II.

De Confessario eligendo.

1 QUamvis in aliquibus Jubilæis olim concessis dubitaretur, quinam Confessarius esset, a volente Jubilæum lucrari, eligendus; tamen in præsenti CLEMENTIS X. omnis dubitatio ablata est; debet enim esse is, qui ab Episcopo, seu Ordinario loci approbatus sit; non igitur ab Ordinario pœnitentis vel Confessarii.

2 Qui autem est approbatus ab Ordinario loci pro certis personis non potest eligi, nisi a dictis certis personis, nec si finiit tempus approbationis, quę ego universaliter docui *in tr. de Bulla Cruciata c.* 11. *§.* 1. *n.* 10.

Variatio Confessariorum.

3 UNo a te electo, potes eligere alium, vel alium tempore Jubilæi, & ab hoc petere commutationem voti, ab illo absolutionem reservati; quia tunc omnes Confessarii sunt unius rationis, si legitime ab Ordinario loci sint approbati; imo etiam inceptam Confessionem apud unum, poteris Jubilæi tempore perficere apud alium approbatum ab Ordinario loci, modo huic omnia peccata non absoluta deponas.

4 Et elapso Jubilæo, non potest, nisi in uno casu alius eligi: casus autem unicus est, quando quis tempore Jubilæi gravatus reservatis habuit a Confessario propter causas rationabiles (quas tangam mox *n.* 18. *&* 19.) dilationem Confessionis faciendæ post tempus Jubilæi: nam tunc posset postea eligere eumdem, qui illi distulit Confessionem, quamvis hic Confessarius fuerit approbatus solum pro tempore Jubilæi. Et ratio est, quia causa apud hunc jam cœpta fuit; unde radicata in ipso fuit jurisdictio quoad talem Pœnitentem.

5 Imo potest etiam alium tunc, vel alium Confessarium eligere, qui habeat tamen approbationem ab Ordinario pro absolvendis mortalibus, licet non pro reservatis, id quod distinctius dicam *n.* 20. & iterum *c.* 3. *n.* 2.

Confessarius a quo approbandus.

6 ESse ex nostro Jubilæo approbandus ab Ordinario loci: intelligimus autem pro Ordinario loci Episcopum, Vicarium Generalem cum speciali mandato, Vicarium item Generalem, Sede vacante, cum simili speciali mandato; Abbates denique territorii, & Episcopalem jurisdictionem habentes.

7 Rogas: an sæcularis, vel Religiosus possit eligere Confessarium Religiosum approbatum dumtaxat a Prælato, seu Superiore suo Religioso.

Resp. Moronus *in centum responsis moralibus, responso* 97. ait: esse probabilissimum, quod possit; *quia* (inquit) *Conventus Religiosi non est locus Episcopi, sed Superioris Religiosi, quare Sacerdos Religiosus, qui habet approbationem sui Superioris, dicitur sufficienter habere approbationem Ordinarii sui loci, idest sui Conventus*: sed profecto id approbare non possum: quare negative respondendum est, ut docet contra Bonac. Delugo *disp.* 20. *n.* 141. Et ratio est, quia nimis manifeste Pontifex requirit approbationem illius Ordinarii loci qui simpliciter talis est in communi usu loquendi, nam (*sicuti modo dicemus c.* 1. *n.* 8.) in hujusmodi Bullis populo datis, Pontifex communibus vocabulis utitur: confirmat hoc Delugo ex inconvenienti: nam sequeretur, quod Sacerdos sæcularis non approbatus ab Episcopo, sed approbatus a Superiore Religioso (certe potest extra Jubilæum pro suis subditis) esset aptus pro omnibus tempore Jubilæi, vel saltem pro omnibus Religiosis illius Conventus.

Illud igitur, quod nonnulli dicunt, quod Religiosus potest per Jubilæum eligere Sacerdotem approbatum a solo suo Superiore, falso dicitur, in nostro enim, & simili Jubilæo requiritur approbatio Episcopi, seu Ordinarii loci, ut dictum est.

Confessarius Religiosorum a quo approbandus?

8 QUid contra? possuntne Religiosi eligere, pro hoc Jubilæo acquirendo Sacerdotem, qui sit approbatus ab Ordinario loci sæcularium, non autem qui sit approbatus ab ipsorum Superiore, vel ipso Superiore non consentiente?

Resp. posse: Nam revocantur a Pontifice omnia privilegia, quæ habent Religiones, ne eligant Confessarium non approbatum ab ipsorum Superiore. Ratio item, quod possint, maxime fundatur in eo, quod hæc electio Confessarii tempore Jubilæi, qui posse absolvere Religiosos ab omnibus, sicuti sæculares, etiam a reservatis in Religione, non officit Religiosæ Observantiæ, cum sit de raro contingens; tum quia admodum fructuosa est ad sedandas Religiosorum conscientias, tum quia valde libera, & amplissima conceditur fidelibus hæc facultas; & mirum sane esset, si ea non prodesset tot numero Religiosis; tum quia denique praxis Religiosorum etiam timoratorum usu ipso idem confirmat.

9 Multo magis possunt Novitii eligere Confessarium approbatum ab Ordinario loci sæcularium, quia Novitii in favorabilibus veniunt nomine sæcularium.

De Religiosis Societatis Jesu.

1 DIces? At Gregorius XIII. prohibuit, ne Religiosi Societ. Jesu frui possint Jubilæo, nisi cum licentia, & voluntate Superiorum suorum, ut diserte habetur in compendio privilegiorum ejusdem Societatis *Verb. Absolvo §. 13. & verb. Gratiarum usus §. 2.* quid igitur de his dicendum?

Respond. Primo. Idem dicendum esse, quod dictum est de cæteris Religiosis, id quod constat ex declarationibus datis ad varias Provincias a P. Generali ejusdem Societatis, quæ referuntur in responsis Generalium Societatis *verb. Absolutio, & Jubilæum n. 2. & sequentibus*, quæ sunt ejusmodi.

2 *Cum forma Jubilæi unicuique det libertatem eligendi Confessarium, nulli sunt designandi pro nostris Confessarii, sed concedenda unicuique facultas eligendi aliquem ex domesticis Confessariis approbatis, ut hac libertate permissa, non valde curiose inquirant, num etiam externus eligi possit. Pol. 19. Junii 1641. lib. 4.*

3 *Quando in Bulla tam ampla potestas conceditur eligendi Confessarium, ut in postrema concessa fuit, liberum est etiam nostris confiteri cuivis approbato, sive alterius ordinis Religioso, sive sæculari. Austria, Galleb. per P. Claudium. Aquitania 1597. lib. 4.*

4 *Hinc quando Bulla tam amplam potestatem concedens revocat quæcumque privilegia contra facientia, sicuti factum est in proximo, non potest Societas vi privilegii Verb. Absolvo n. 11. suis denegare hanc facultatem. Fland. p. sept. 1618. lib. 4.*

5 *Non est necesse nostris tunc judicare; sed satis est, ipsum exemplar Bullæ publice proponere, omissa designatione certorum Confessariorum, & omnibus facere liberam facultatem confitendi cuilibet Confessario Societatis. Gal. Austria. Fland. post rescriptum a P. Claud. Aquitania 1691. in eadem verba datum.*

6 *Quod si in formula Diplomatis aliquid dubii occurrat circa amplitudinem facultatis, consulendi sunt Doctores, & eorum judicium sequendum. Claud. Rhen. Infer. 6. Julii 1630.*

De Monialibus.

7 JAm vero de Monialibus, item idem dicendum est, posse scilicet in foro conscientiæ tum valide, tum licite, perinde ac sæculares, etiam si Confessarii non sint specialiter pro ipsis approbati, dummodo sint absolute approbati a loci Ordinario. Legite Moronum *n.* 145. & Pasq. *de Jubil. q.* 219.

8 Dictum est (*pro foro conscientiæ*) nam cæterum pro foro externo variis prohibitiones solent promulgare Episcopi, qui fortasse Moniales, & Confessarium punirent; sed an recte ajant dicti Moronus & Pasqualig. citati, ipsi videant. Pellizzarius *l. sup. cit. n.* 21. nimis indulget ejusmodi prohibitionibus. Si quis Confessarius esset ita indignus, ut Episcopus gravi causa spectante ad Confessionem tolleret ab ipso approbationem, tunc mirum non foret, si is & invalide, & illicite moniales, vel aliquos quoscumque absolveret.

Pœnitentiæ Salutares.

9 UT munus suum recte obeat Confessarius, debet in hoc Jubilæo salutares pœnitentias pœnitentibus imponere; id enim expresse hic mandatur: & quamvis nonnulli aliter id interpretentur, tamen quod dicimus, saltem tutius est; solum concedimus, posse aliquanto mitiores imponi.

Satisfactio partis.

10 MUnus item Confessarii est, imponere pœnitenti satisfactionem partis, quando ea necessaria est, debetque omnino præmitti ante absolutionem: secus Confessarius peccabit contra jus partis. Id quod distinctius diximus *in tract. de Bulla Cruciata cap. 11. §. 7.*

11 Quid, si omnibus pensatis, pœnitens sit impotens ad satisfaciendum? Respondeo, in hoc casu nihil se ingerat Confessarius pro foro externo: at pro foro conscientiæ, sive ad facultatem, quam habet absolvendi Confessarius, addatur hæc clausula (*absolvo satisfacta parte*) sive non addatur, probabile est, propter dictam impotentiam sufficere propositum satisfaciendi, vel cautionem (de qua dixi *l. c.*) quod, quando, pœnitens poterit, satisfaciet, & sic posse absolvi in foro conscientiæ: ita tamen, ut non turbetur forum externum.

12 Prudenter autem Doctores monent, ne se decipiat, amplificando suam impotentiam, pœnitens.

Potestas Confessarii in absolvendis peccatis, & censuris.

13 HIs verbis hæc potestas conceditur a Pontifice in nostro Jubilæo, quæ admodum ampla est.

14 *Qui Confessarii, ait, pœnitentes ab omnibus excommunicationibus, suspensionibus, & aliis sententiis, & censuris a jure, vel ab homine, quavis causa latis, seu inflictis, nec non omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis, quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariis, etiam nobis, etiam Cœnæ Domini reservatis, vel in quibuscumque nostris constitutionibus, hac vice tantum absolvere, & liberare in foro conscientiæ valeant.*

Et paulo post. *Sed neque in foro conscientiæ id concedimus pro Irregularitate, Incapacitate, &c. Neque pro declaratis, vel publice denunciatis incidisse in Censuras, nisi intra tempus dictarum hebdomadarum satisfecerint, vel cum partibus concordaverint.* Illud (*hac vice tantum*) explicabimus mox *cap. 3. n. 21.*

15 Quæres primo. Potestne ex vi hujus Jubilæi absolvi hæresis formalis? Respondeo, quoniam emanavit declaratio a Sacra Congregatione anno 1656. sub Alexandro VII. per quam explicatur, nunquam concedi ejusmodi potestatem in Jubilæis, Bullis, vel Rescriptis, nisi expressis verbis dicta formalis hæresis absolutio concedatur; in hac autem Bulla præsentis Jubilæi hæc expressio non adest, propterea ea absolvi nequit.

16 Dictum est (*hæresis formalis*) nam blasphemiæ hæreticales, vel quæcumque externa hæreticalis actio sine errore intellectus, cum tunc hæresis formalis nequaquam sit, absolvi sane poterit.

17 Quæres secundo: Quando ex Jubilæo, vel alio Privilegio danda est absolutio excommunicationis, debetne dari in foro Sacramentali, hoc est, dum pœnitens suscipit Sacramentum Pœnitentiæ?

Resp. Quamvis in Jubilæo, seu privilegio ponatur, ut absolutio fiat in foro Pœnitentiæ, vel in foro conscientiæ, tamen potest fieri extra Sacramentum Pœnitentiæ; nam solum tunc opus est fieri, dum pœnitens suscipit Sacramentum, quando privilegium signate diceret, ut fieret in sacramentali Confessione. Sanchez, aliique. Quoniam vero in præsenti Jubilæo hæc clausula non adest, poterit in rigore extra Sacramentum fieri, licet solum valeat pro foro conscientiæ, non autem pro foro externo.

Dico (*in rigore*) nam cæterum satis est, fieri in Sacramento Pœnitentiæ, quia tunc pœnitens melius disponi a Confessario potest ad propositum non relabendi.

Potestas Confessarii in commutandis operibus injunctis.

18 EX vi Jubilæi, quod olim emanavit eo tempore, quo scripsit Cardinalis Delugo tomum de Pœnitentia, poterant quidem alia opera a Confessario commutari, ex causa, in alia pia opera, sed non Confessio, & Communio: Verum in nostro Jubilæo Clementis X. ut etiam in Jubilæo Clementis IX. possunt omnia, etiam Confessio, etiam Communio, si opus erit, pro impeditis commutari. *Confessarii* (ajunt Clemens X. & IX.) *supra expressa* (expressa autem supra erant omnia, etiam Confessio, etiam Communio) *vel eorum aliqua præstare pœnitentes si nequiverint in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possint.*

19 Hinc ergo sequitur Confessarios ei, qui fecit omnia opera injuncta, sed est in proxima occasione peccandi, posse, ut illum probent, concedere dilationem Confessionis. Multitudo item concurrentium ad Confessiones poterit non raro esse causa, ut Confessarius det dilationem; idem dic, si pœnitens habet multas censuras, & intricatam conscientiam, poterit enim Confessarius dare huic rationabilem dilationem.

De Casibus reservatis interim commissis.

20 QUid, si ejusmodi dilatus incidat interim in alia reservata, poteruntne hæc absolvi a Confessario?

Resp. Circa hoc aliquid innui *n. 4. & 5.* Et quidem quod possit absolvi ab omnibus commissis ante separatum tempus Jubilæi, non est dubitandum: sed dubitatio posset procedere de reservatis, quæ forte committet, antequam ipse Jubilæum, seu Indulgentiam per ultimum opus ex injunctis acquirat; nam tunc Indulgentia acquiritur. Et nihilominus respondeo, etiam ab his absolvi posse ab eodem Confessario, qui dilationem dedit. Ratio hujus sententiæ (quam licet neget Delugo *l. c. n.* 124. amplectuntur tamen Alphonsus de Leone, & Santarellus cum Diana *p. 3. tr. 4. res.* 147.) est, quia posito, quod Confessarius Confessionem prolongavit, totum illud tempus intermedium usque ad Confessionem, est tempus Jubilæi pro dilato.

21 Dixi (*ab eodem Confessario*) quod minus dubitandum est: nam cæterum posse a quocumque legitimo Confessario, qui habet jurisdictionem ad absolvenda mortalia dixi *n. 4. & 5.* & iterum dicam *c. seq. n. 2.* Quia omnes Confessarii legitime approbati sunt veluti unus pro iis, qui Jubilæum sumunt.

22 Nota, posse contingere, ut aliquis sumat Jubilæum, seu acquirat Indulgentiam die Jovis v. gr. quia propter rationabile impedimentum fuerunt illi commutata jejunia feriæ sextæ, & Sabbati, aliaque opera finierit dicto die Jovis: in hoc ergo casu inquires, si is post acquisitam Indulgentiam committat reservata, possetne ex vi Jubilæi acquisiti ab illis absolvi?

Resp. non posse: nam facultas absolvendi a reservatis est concessa in ordine ad lucrandam Indulgentiam: si ergo hic complete illam acquisivit, spirat pro ipso Jubilæi tempus, ejusque privilegia.

23 Advertat denique Confessarius, quod licet possit tolli reservatio, & excommunicatio, invito pœnitente, ut diximus *in tr. de absolutione excommunic.* tunc tamen per Jubilæum, ut & per Bullam Cruciatæ, non potest, illo invito, tolli; quia privilegia Jubilæi, & Cruciatæ sunt concessa pœnitenti ipsi, qui non potest cogi ad usum sui privilegii: quare dictam absolutionem debet ipse petere a Confessario; si non petet, nihil poterit Confessarius.

CAPUT III.

De Confessione,

Prærutie mortalibus carens.

1 QUi sine culpa putat se liberum esse a peccatis mortalibus, & ideo non confitetur, an gaudeat privilegio Jubilæi, Indulgentiamque lucretur, si cætera injuncta rite præstet?

2 Resp. Sanchez, Enriquez, aliique negant, quia Confessio est unum opus ex injunctis omnino requisitis. Suarez, aliique affirmant; quia ex interpretatione mentis Pontificis, praxim fidelium scientis; qui non judicant se obligari ad Confessionem, nisi mortalibus graventur; intelligimus, Confessionem non propter aliud in Jubilæo a Pontifice requiri, nisi ut quis ponatur in statu Gratiæ, utraque sententia probabilis est, ut fatetur ipse Sanch. licet suam vocet probabiliorem.

3 Quid, si prædictus post acquisitum, & elapsum Jubilæum recordetur alicujus mortalis reservati, a se ante Jubilæi acquisitionem commissi, poteritne absolvi ab hoc oblito per quemcumque Confessarium, qui habeat potestatem absolvendi a mortalibus, sed non a reservatis?

4 Resp. posse; siquidem per acquisitionem Jubilæi acquisivit in sententia probabili jus ad hujusmodi absolutionem, idque etiam si post multum tempus, v. g. post annum recordetur illius, vel etiam aliorum commissorum ante acquisitionem Jubilæi: tunc enim in prima Confessione, quam faciet, debet illa clavibus subjicere, ut legitime absolvatur. Ita docet Sanchez, Enriquez, & alii.

Confessus, vel non confessus non recipiens Jubilæum.

5 QUi peregit Confessionem cum animo lucrandi Jubilæum, & tempore Jubilæi fuit absolutus etiam a reservatis, si postea Jubilæum non lucratur, sive sine sua culpa, sive cum culpa, remanetne absolutus?

6 Resp. affirmative; quia absolutio licet fuerit collata in ordine ad Indulgentiam acquirendam, tamen absolute collata est, & non ad reincidentiam. Non ita esse, quando quis in articulo mortis absolvitur ab excommunicatione reservata (nam tunc datur absolutio ad reincidentiam) diximus *in tr. de absolutione excommunicationis.*

Hæc autem pœna reincidentiæ tunc solum incurritur, quando Pontifex sic se expresse declarat: at in Jubilæo id non exprimit, unde sequitur, male facturum Confessarium, si Jubilæi tempore pœnitentes absolveret ad reincidentiam; debet enim absolvere absolute, & sub nulla conditione in futurum.

7 At vero, qui nullam peregit Confessionem, quia forte, ut diximus *n.* 1. mortali peccato non gravabatur, licet alia injuncta executurus sit, nullo Jubilæi Privilegio gaudere poterit, quia tunc nec Confessio peracta est, nec Jubilæum acquisitum.

8 Idem dic, si quis confiteretur non habens intentionem acquirendi Jubilæum: hæc enim Confessio, licet alias legitime, & cum fructu facta, non est tamen Confessio privilegiata per Jubilæum, cum non facta sit ex intentione acquirendi illud, quæ intentio necessaria est, ut paulo post dicam.

9 Quid dicendum de illo, qui fecit quidem Confessionem, sed propter defectum doloris, v. g. sacrilegam illam fecit, & invalidam?

Resp.

Resp. Quamvis hic exequatur omnia alia opera injuncta, non lucrabitur Jubilæum, nec ejus privilegia: quia, cum sit Dei inimicus, Jubilæi, seu Indulgentiæ, & Privilegiorum ex his consequentium particeps esse non potest.

Quid, si ante ultimum opus conteratur? Respondro, neque lucrabitur: quia in hac figura casus non fecit omnia injuncta, quia non fecit Confessionem: Confessio enim sacrilega nullo modo confessio est.

10 Instas, quid, si illa Confessio fuerit valida, sed informis?

Resp. etiam concesso, quod dari possit confessio, seu Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe, quod innumeri Doctores negant, & concesso etiam quod hic per Contritionem recuperet statum Gratiæ ante ultimum opus; dico, eum non lucraturum Jubilæum, quia pari modo hic non posuit unum ex operibus injunctis, nempe Confessionem, quia non injungitur a Pontifice quæcumque materialis quamvis valida confessio, sed illa quæ conducit ad Gratiam, & indulgentiam obtinendam; atque adeo, quæ sit formata ex Gratia. Ita Pasqual. *q.* 73. contra Leonem, & Faustum.

Confirmatur hæc responsio: nam hodie est ab Alexandro VII. damnata hæc propositio (*qui facit Confessionem nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*) si ergo Confessio nulla, qualis certe est in communi usu loquendi illa, quæ nullam parit ex se Gratiam, non satisfacit præcepto Paschali Ecclesiæ; satisfaciet ne intentioni Pontificis pro Jubilæo?

er Rogas: qui confessus est, & absolutus spe Jubilæi; si deinde Jubilæum nollet ex culpa sua consequi peccatne?

Resp. Suarez docet peccare; quia facit contra virtuale pactum in eo beneficio absolutionis a se recepto. Sed Sanchez negat, quia non apparet adesse ejusmodi pactum: & ex alia parte Confessarius absolute, & sine conditione in futurum absolvit, ut modo diximus *n.* 6. Fuit igitur solum propositum pœnitentis, a quo recedere, certe ex se peccatum saltem grave non est.

Absolutus nulliter a reservatis.

12 SI Pœnitens bona fide confiteatur etiam reservata, habeatque animum lucrandi Jubilæum, at Confessarius, qui non sit approbatus ab Ordinario loci, tamen (certe cum peccato) illum absolvit: lucraturne is privilegia Jubilæi, cum vere legitimam Confessionem, seu absolutionem non obtinuerit?

13 Resp. Moronum *l. v. n.* 297. putare lucrari tunc ejus privilegia: *Siquidem* (ait) *huic bona fide procedenti nocere non debet malitia Confessarii, idque etiam si Confessio requireretur ut conditio: necessitas enim pœnenai conditionesz cessat, quoties per debentem illas ponere non stat, quod conditio exécutioni non mandetur.* Contrarium docet Pasq. *q.* 71. quia hic, si Confessio supponatur requiri, ut conditio, vere non ponit opus injunctum, nempe Confessionem validam; sane utrumque probabile videtur.

14. Si in ejusmodi pravo Confessario adfuisset error communis, non essemus in dubio; nam tunc Confessio satis superque legitima fuisset, ut alibi a nobis dictum est sæpe.

15 Quid, si bonus ille pœnitens veniat in cognitionem de illegitimitate Confessarii.

Resp. Si adfuit prædictus error communis, ad nihil obligabitur: si ejusmodi error communis non adfuit, puto necessarium fore, ut pœnitens subjiciat sua illa peccata alteri Confessario legitimo, potenti absolvere a mortalibus, ut in simili alibi diximus de peccatis indirecte absolutis.

Peccati antiqui memor.

16 ILle, qui valide confessus est de mortalibus, & ille, qui non est confessus, quia solis venialibus gravabatur, sed jam Jubilæum acquisivit; si uterque aliquorum mortalium sine culpa est oblitus, neuter obligatur, illa oblita fateri ante elapsum Jubilæum, satis est suo tempore.

Imo ab oblitis commissis etiam reservatis ante acquisitum Jubilæum, poterit in prima Confessione absolvi per quemcumque Confessarium, potentem absolvere mortalia, etiam post multum tempus ab elapso Jubilæo, ut nuper dixi *n.* 3.

Quando facienda Confessio?

17 SAtisfit Jubilæo, sive Confessio præcedat, sive consequatur alia opera, quia ordo positus in tenore Jubilæi est consilium, non præceptum: certe operæ pretium erit, Confessionem præcedere in eo, qui habet mortalia, ut scilicet consequentia opera cum fructu fiant in statu Gratiæ.

18 Dubitatur olim, an Confessio potuerit fieri die Dominico post sabbatum hebdomadæ a nobis electæ pro consequendo Jubilæo. Negabant olim antiqui nonnulli, verum hodie ablata est hæc dubitatio: quia Bulla dicit (*ut confessi communicent die Dominico immediate sequenti, vel alia die intra hebdomadam*) ita Delugo *l. c. n.* 107. & communiter.

19 Hinc ergo sequitur, quod, quia dies Dominicus prædictus est inclusus in tempore Jubilæi, poteris in toto die Dominico legitime facere alia opera injuncta, etiam usque ad mediam noctem, quæ ad dictam Dominicam consequitur. Hanc sequelam negat Delugo; sed quia multi eam amplectuntur congrua ratione ducti cum Pasq. *q.* 58. probabilius ea fit.

Absolutio reservatorum quoties? & quid peccans ex confidentia.

20 IN tempore ante acquisitum Jubilæum, seu Indulgentiam, quæ acquiritur in ultimo opere, quod tu facis, potest quis absolvi a reservatis toties quoties (idem dicemus mox de votorum commutatione antea emissorum) imo etiam si quis ea reservata commiserit in confidentia Jubilæi; quia hæc restrictio non ponitur hic a Pontifice: quæ tamen posita est in Bulla compositionis contra furantes in confidentiam illius Bullæ.

21 Instas. In Jubilæi tenore solet poni, & ponitur in nostro, hæc clausula (*absolvo pro hac vice tantum*) ergo non toties quoties.

Resp. hanc limitationem dictæ doctrinæ non obstare, quia sensus est (*pro hoc Jubilæo, sed ex vi hujus Jubilæi tantum*) hoc est pro tempore, quo durat hoc Jubilæum dumtaxat.

Peccans ante ultimum opus ex injunctis.

22 TItius legitime confessus, legitimeque omnia opera executus est, præter ultimum v. g. præter visitationem Ecclesiæ: at accidit, ut antequam Ecclesiam visitaret, peccatum mortale commiserit; visitavit tamen, & nunc quærit, an Jubilæum acquisiverit, privilegiisque Jubilæi gaudere possit?

Resp. esse distinguendum: si enim Titius, antequam Ecclesiam visitavit elicuit actum Contritionis, vel novam Confessionem vitæ fecerit, Jubilæum, & Indulgentiam acquisivit, & ejus privilegiis frui poterit; at vero si nec contritus, vel nec de novo confessus visitavit, Jubilæum, & Indulgentiam non acquisivit; quia in ultimo opere non erat in statu Gratiæ; quare nec ullis Jubilæi privilegiis uti poterit.

CAPUT IV.

De Communione.

Quando?

1 SOlet Communio fieri die Dominico sequenti ad hebdomadam electam; verum, ut innui c. præcedente, potest illa fieri etiam in tota illa hebdomada a te electa, quia dies Dominicus assignatur de consilio, non de præcepto.

Qui communicare debent?

2 COmmunio est omnibus necessaria ad lucrandum Jubilæum, etiam pueris, qui per ætatem possunt: aliis autem, ut patientibus tussim, vel vomitum, vel similia, quibus communicare integrum non est, commutetur illa a Confessariis.

Communio sacrilega.

3 CUm status Gratiæ requiratur in ultimo opere, ut supra sæpe diximus, Communio ultimo facta a gravato mortalibus, cum sit sacrilega, nec ponens hominem in Gratia, non sufficit ad Jubilæum acquirendum.

Impediti cum culpa, & sine culpa.

4 QUæres, qui aquam v. g. bibit in ultima Dominica, quando suscipere debebat sacram Eucharistiam, quid faciet, ut Jubilæum lucretur?

5 Resp. Si per incuriam inculpabilem bibit, non est dubium, quod possit a Confessario obtinere commutationem Communionis in alium diem: si vero per incuriam culpabilem, quamvis aliqui negent, Filliucius tamen, quem sequor, ait: etiam posse, eum a Confessario impetrare commutationem in aliud opus, vel melius: posse recipere dilationem in alium diem. Ratio est, quia tenor Jubilæi concedit, posse commutari a Confessario omnia opera ei, qui est impeditus: at hic in præsenti jam impedimento subjectus est, & antequam spiret tempus Jubilæi, commutationem postulat; ergo &c.

6 Propter paritatem rationis idem dic de eo, qui noluit jejunare in tota hebdomada, vel noluit alia opera imposita peragere; & antequam spiret tempus, ad Confessarium accedit, significans cum pœnitentia prædictæ nolitionis desiderium acquirendi Jubilæum. Et dic etiam idem de illo, qui forte in ultimo die notitiam habuit promulgati Jubilæi, & suum desiderium acquirendi manifestat Confessario; dic, inquam, posse in utroque casu Confessarium commutationem his concedere, sunt enim secundum præsentem statum impediti.

CAPUT V.

De Visitatione Ecclesiæ.

Quæ?

1 VIsitanda est Ecclesia, tanquam unum opus ex injunctis; solet autem esse una ex necessitate, quam quis elegerit ex assignatis ab Ordinario loci; plures enim assignantur pro commoditate fidelium. Excipe semper, nisi plures Pontifex requirat, quas plures non requiri in præsenti Jubilæo.

2 Monialibus deputare debet Ordinarius Ecclesiam proprii Monasterii, vel si non deputet, commutet illis Confessarius, & quidem satis congruenter in visitationem Ecclesiæ proprii Monasterii.

3 Regularibus, secundum veram nostram sententiam, non proprius Superior, sed Ordinarius loci assignare debet Ecclesiam visitandam: & de facto intelligitur etiam pro illis assignata, dum assignat pro cæteris de civitate: his autem Regularibus ita claustratis, ut exire a Monasterio nequeant, fiat, sicuti dictum est de Monialibus.

4 Non est necesse, visitationem fieri eo die, quo fit Processio; satis enim erit, fieri in aliquo die hebdomadæ a te electæ.

5 Si forte invenias Ecclesiam clausam, ora ad januam, & erit satis.

Devote visitaverint.

6 OPus non est, ut sis in statu Gratiæ, dum visitas, fructuosius tamen tibi esse, si sis in gratia, quis ignorat?

Acquires autem Jubilæum, modo in ultimo opere (ut sæpe diximus) Gratiæ statum recuperaveris, & quando visitas, devote ores: Bulla enim Jubilæi clare sic pronunciat (*Et in Ecclesia devote oraverint*) Sed rogas, quid sibi vult illud (*devote*)

Resp. ut oratio fiat in Dei, vel in Sanctorum honorem; nam in Sanctis honoratur Deus. An autem devotio solum externa sufficiat, quamvis cum evagatione voluntaria mentis; aliqui negant, sufficere: tamen per alios probabile est, quod sufficiat, quia verbalis ipsa oratio facta in Dei honorem est actus Religionis. Sed profecto, si tutiora sectari velimus, merito monet cum aliis Moronus *n.* 581. ut mentis evagationem fugiamus.

Quæ oratio?

7 ORatio potest esse vel vocalis, vel mentalis, commendando Deo actualiter, vel virtualiter, quæ Pontifex commendanda significat; quæ si in mentem non veniant, sufficit orare ad Pontificis intentionem.

8 Certæ preces non solent a Pontifice decerni, si tamen Pontifex eas assignaret, hæ essent recitandæ. Episcopus autem aliquid addere supra eas, quas decernit Pontifex, non valet; quare si addat, addet ex consilio.

Spatium orandi.

9 TEmpus orandi est arbitrarium, sed non tam breve, ut possit de illo dici (parum pro nihilo reputatur) & quamvis non nemo teneat, sufficere orationem minimam, tamen ad tutius agendum, sit aliquantum notabilis. Quinque Pater, & Ave in rigore sufficere, non est mihi ambigendum.

Oratio cum socio.

10 POtest eadem oratio fieri cum socio alternatim respondendo; te recitante v. g. unum versiculum ex Miserere, socio alterum recitante ad modum chori.

11 Potest etiam pro Jubilæo applicari oratio alias a te debita sive ex voto, sive ex obligatione Officii divini. Ita multi apud Dianam, licet contrarium probare contendat Pasqual. *q.* 43. Non esse tantam amplitudinem in commutatione votorum, dicam *c.* 8. *a n.* 7.

Oratio infecta peccato.

12 SI quis, dum orat in Ecclesia, peccet mortaliter concupiscendo v. g. fœminas, ejusmodi oratio estne in rigore sufficiens pro Jubilæo?

Rursus quid, si quis peccet venialiter orando, ut si oret ad finem vanam gloriam aucupandi?

13 Resp. ad primum, nequaquam sufficere (quidquid dicant aliqui apud Bossium *de Jubil. sect.* 4. *cas.* 12.) Ratio est, quia ejusmodi ora-

tio ita inficitur a peccato mortali, ut saltem morali modo non possit diei devota, & Deo grata, qualis certe requiritur a Pontifice ibi (*devote visitaverint*) multo minus sufficere, si illa oratio fieret ad finem conciliandi turpiter sibi fœminas, quia hujusmodi oratio inducta, tanquam medium ad talem finem peccaminosum, potius esset actus contra castitatem, quam actus Religionis; perinde ac ille, qui furatur propter adulterium, qui est per Aristotelem potius adulter, quam fur.

14 Ad secundum puto, distinguendum: si enim sic ores, ut per orationem, tanquam per medium velis peccatum veniale, velis v. g. aucupari vanam gloriam, quo pacto vana gloria esset causa antecedens tuæ orationis, non sufficienter orares pro Jubilæo: quia sic esses potius vanus Pharisæus, quam devote orans Publicanus. Scio Moronum *l. c. n.* 370. putare, sufficere dictam orationem tendentem ad peccatum veniale, sed propter nostram rationem dictam *n. prec.* quæ etiam hic facit, non est audiendus.

15 At vero, si supposito actu orationis facto ad honorem Dei, addatur consequenter, vel comitanter alius actus, idest effectus, v. g. vanæ gloriæ, esset in rigore oratio sufficiens pro Jubilæo; quia utile per inutile non vitiatur. Ita sustinet Pasq. *q.* 98. de eo, qui dum orat in Ecclesia, actum venialem impatientiæ faciat, vel rideat, vel jocetur venialiter, vel similia.

CAPUT VI.

De Jejunio.

Quando Jejunandum.

1 PEr profecto in hebdomada electa ad Jubilæum, nempe feria quarta, sexta, & sabbato est jejunandum, nec sine causa possunt ii dies mutari a Confessario,

2 Si quis in prima hebdomada, quam eligit, implere non potest jejunia, non obligatur expectare secundam hebdomadam, in qua posset; cum enim habeat jus lucrandi Jubilæum in illa prima; habebit jus, ut jejunia illi commutentur a Confessario.

Quis?

3 OMnes quidem, ut per se patet. Qui autem trium dierum jejunia nequeunt sine notabili difficultate perferre, ut sunt infirmi, pauperes, qui non habent pro plena refectione, artifices artis laboriosæ, & similes, postulent, & impetrent a Confessario commutationem.

Pueris, quamvis impuberibus, & adolescentibus usque ad annum vigesimum primum non expletum, ut Confessarius commutet jejunia, nisi ex aliquo capite præter ætatem, detrimentum, ex illis jejuniis, & quidem notabile, patiantur,

Idem dicendum est de sexagenariis. Ratio est, quia omnibus non impeditis hæc jejunia injungit Pontifex illis, qui Jubilæo frui velint.

Qualia?

4 FIent modo Ecclesiastico, hoc est, transigendo diem cum unica plena refectione sine carnibus, habito consueto vespertino jentaculo. Quoniam vero est probabilis sententia, quod anticipatio horæ non frangat jejunium Ecclesiasticum, imo cum causa neque est culpa venialis; & eodem modo refectio jentaculi facta sub meridie; reservata vespere perfecta cœna, neque venialis est ex causa, ut late dicitur in tract. de jejunio, ideo neque sic nocetur obligationi Jubilæi.

5 Insuper qui violat jejunium per culpam venialem anticipando v. g. refectionem sine causa, vel minimum quid comedendo in die, non officit jejunio Jubilæi, quamvis cæterum peccaverit venialiter. Ratio est, quia sic substantia jejunii adhuc persistit.

Non displicet sententia Gobat *de Jubilæo n.* 208. dicentis: (sed certe an probabiliter, me sapientioribus decernendum relinquo) si jejunium Jubilæi incidat in vigiliam Natalis Domini, sufficere pro Jubilæo illud facere cum jentaculo vespertino dupliciter majore; *Quia illud pro illa die est* (inquit) *Ecclesiasticum jejunium*. Ne tamen id extendas ad vigilias Paschatis, & Pentecostes, quia in his, quamvis vigiliis lætitiæ, saltem ex consuetudine non admittitur duplicatum jentaculum.

Cum Lacticiniis.

6 SEd quid de lacticiniis? præcipitne Jubilæum eorum abstinentiam?

Resp. Quamvis non pauci distinguant, & aliud afferant pro locis ubi est consuetudo illa in jejunio adhibendi, & aliud ubi hujusmodi consuetudo non adest. Et item quamvis plures distinguant quando tempus Jubilæi incidit in quatuor tempora, vel vigilias, quando in Quadragesimam; & præterea, quamvis aliqui aliud dicant de habentibus Bullam Cruciatæ, aliud de eam non habentibus, tamen probabilissima sententia est, quam multis firmat Sanchez, semper in jejuniis Jubilæi adhiberi lacticinia posse. Ratio autem principalior est, quia Jubilæum imponit jejunium secundum morem Ecclesiasticum: at Ecclesiasticum jejunium satis servatur cum lacticiniis, nisi aliud jubeatur, ut jubetur in Quadragesima, &c.

Imo notat idem Sanchez, quod si quis sine causa jejunaret cum lacticiniis pro Jubilæo, incidente in Quadragesimam, peccaret quidem, sed illud jejunium sic peractum satis, superque esset pro Jubilæo.

7 Rogas per hanc occasionem. Græci, quorum jejunium in Quadragesima est, sine piscibus sanguinem habentibus, possuntne legitime pro Jubilæo jejunare cum lacticiniis?

Resp. posse: quia Pontifex, dum omnibus fidelibus concedit Jubilæum cum jejunio Ecclesiastico, & quidem latino, satis idem concedit fidelibus Græcis. Confirmatur, quia *in tr. de Bulla Cruciata c.* 2. *§.* 3. *n.* 4. diximus, eadem lacticinia iisdem concedi per dictam Bullam.

Quæres. Græci, qui ritu Græco viventes, carnes comedunt die Sabbati: debentne illo die latino modo jejunare?

Resp. debent: etenim nimis diserte Pontifex jejunium Ecclesiasticum (quod certe est latinum) injungit omnibus fidelibus, si Jubilæum lucrari velint. Profecto nec etiam latini obligantur die Sabbati rigorose jejunare, & tamen pro Jubilæo (non obstante ipsorum more) jejunare rigorose debent: ita igitur Græci debebunt illo die rigorosum jejunium (non obstantibus suis moribus) assumere.

Jejunia alias debita.

8 JEjunia ex obligatione, quæ forte incidunt in tempus Jubilæi, sufficiunt pro impositis ad Jubilæum consequendum. Siquidem per unum, idemque opus utrique obligationi in re hac nostra satisfit. Ita Moronus *l. c. n.* 564. ex Enriquez, & Santarello. Quare si quis vovisset jejunare omnibus sextis feriis, v. g. illud jejunium poterit inservire etiam pro Jubilæo. Idem diximus *sup. c.* 5. *n.* 11. de oratione aliàs debita. Lege, quæ dicam *c.* 8. *n.* 7.

Propter eamdem, vel similem rationem, si in unam ex dictis hebdomadis inciderint quatuor tempora, in alia non item; poteris legitime eligere pro Jubilæo illam, in qua incident jejunia ex obligatione Ecclesiæ, jam enim satisfacis Jubilæo.

Jejunia facta ex intentione Jubilæi.

9 DIximus paulo ante, requiri intentionem lucrandi Jubilæum, ut illud acquiratur: Jam quæro, an opera, & consequenter jejunia injuncta debeant etiam fieri ex intentione illud lucrandi?

Figuremus casum in hac materia jejunii, in qua facilius posset difficultas evenire. Titius jejunavit die Mercurii primæ hebdomadæ, nihil sciens de jejunio imposito per Jubilæum, eratque dies vigiliæ ex obligatione Ecclesiæ; unde tunc ipse nullam habuit intentionem lucrandi Jubilæum. An illud nunc ipsi valeat pro injuncto, si cætera exequatur, & velit nunc in hac prima hebdomada Jubilæum acquirere?

10 Resp. Negant Suarez, Layman, Castropalaus apud Burgaber *centur.* 2. *n.* 91. Sed probabiliter Salas, Delugo, Dicastillus cum eodem Burgaber affirmant, valere, quia quilibet operans aliquid boni, habet universalem interpretativam intentionem lucrandi pro anima sua quidquid per suum bonum opus lucrari potest: quare si is cætera opera intra Jubilæi hebdomadam a se electam exequatur, eaque applicet saltem virtualiter, ut supra diximus, ad intentionem Pontificis, illudque jejunium ante factum applicet ad dictam Pontificis intentionem, sane illud lucrabitur.

11 Atque hic obiter nota, hanc applicationem saltem virtualiter ad Pontificis intentionem esse omnino necessariam, siquidem est unum ex operibus injunctis, ut notat Pasq. *q.* 34.

Jejunia in quid commutanda.

12 QUoniam pro impeditis potest Confessarius commutare opera injuncta, aliorum autem operum facile sit prædictam commutationem expedire: quoad jejunium vero, sit aliquanto difficilius; ideo hujus rei praxim merito a me quæris. Et tamen vix plene respondere possum: etenim cum id decernere dependeat a qualitate personæ, an debilis sit, an infirma, an robusta, an otiosæ vitæ, an obnoxia arti laboriosæ, & similibus circumstantiis; ideo prudentiæ judicio Confessarii id committitur, ut ego universaliter, & late expendi *l.* 3. *Decal. c.* 16. *§.* 6.

13 Quæres denique. An pro acquirendo Jubilæo possim jejunare in prima hebdomada semel, in secunda autem bis, vel contra?

Huic quæstioni sic merito respondet Gobat *l. c. n.* 212. *Post lectas* (ait) *tam multas Bullas fere mihi certum, te non adipisci Jubilæum, quia modus loquendi in prædictis Bullis mihi significat, in eadem hebdomada fieri jejunia debere*. Hactenus Gobat. Sed de hac separatione iterum redibit sermo infra *c.* 9. *n.* 8. ubi cum Delugo negabimus universaliter, posse opera injuncta partim fieri in una hebdomada, partim in alia.

CAPUT VII.

De Eleemosyna.

Quæ, & cui?

1 ERoganda est eleemosyna, & quidem intra tempus Jubilæi, ut etiam alia opera; sufficit autem modica, est enim arbitraria, sed quia olim in Jubilæi tenore addebatur (*quod daretur juxta proprias facultates*) ideo tunc erat rationabilis dubitatio, an pro omnibus modica sufficiens fuisset; verum hodie cessat hæc dubitatio: dicitur enim in nostro Jubilæo (*dans aliquam eleemosynam; prout unicuique suppetit devotio*)

2 Si sis adeo inops, ut nihil erogare queas, postula a Confessario commutationem. Verum id praxi vix locum habet: siquidem etiam pauperrimus potest aliquid minimum erogare.

3 Eleemosynam hanc si consanguineo pauperi dederis, satis Jubilæo fecisti. Idem si extreme indigenti: non enim inde deficit eleemosynæ substantia. Idem etiam si quid temporale mutuum, vel commodatum des, proprium v. g. equum ad usum pauperis, &c. quia hæc etiam eleemosyna est, vide *mox n.* 9.

Eleemosyna per alium.

4 NOn opus est, eam fieri per seipsum, satis est per alium, modo fiat ex bonis propriis. Et tamen satis etiam erit, si faciam, ut amicus stipem eroget nomine meo, nam tunc virtualiter dat amicus illam mihi, & ego illam numeratam jam inter mea bona, erogo pauperi.

Præterea mihi, & Cardinali Delugo certum est, satis esse: si dem eleemosynam ei, quem bona fide puto esse pauperem: nam secus obligarentur fideles proximi facultates examinare.

5 Sed quid; si ego consignem eleemosynam meo v. g. famulo, ut det illam pauperi; ipse vero sibi illam retineat?

Resp. Santarellus, quem sequitur Delugo, ait, sic non acquiri Jubilæum. Sanchez, aliique ajunt acquiri, & quidem merito: nam ex parte mea jam eleemosynam dedi.

Idem dicerem (quidquid in contrarium putet Delugo) de eleemosyna, quam ego mittam ad pauperem distantem, ita ut propter distantiam non fuerit illi in manus tradita intra hebdomadam meæ Jubilæi. Item, inquam, dicerem, nam ex parte mea jam eleemosynam distribui intra tempus mihi legitimum.

Eleemosyna Religiosorum.

6 SUperior Religiosorum legitime potest eleemosynam distribuere pro omnibus suis subditis. Neque dicas, tunc eleemosynam, quæ nullius dominii capax est, non fieri a subdito ex propriis bonis, ut requirit Pontifex, sed ex bonis Religionis: ne id, inquam dicas, nam subditus habet illorum bonorum usum, quem ejus nomine dat ex parte Superior ipsi pauperi.

7 Si Superior nullam vellet porrigere eleemosynam, possent subditi ex bonis Monasterii aliquid moderatum clam surripere, illudque dare pauperi sine consensu Superioris; quia tunc esset is nimis irrationabiliter invitus. Ita Pellizzarius agens de Monialibus in casu, quo Abbatissa eleemosynam dare pro omnibus recuset. Sed addit, satius tunc fore, si ex proprio peculio, quo forte gaudet Monialis, det eleemosynam: vel commutationem petat a Confessario, quando nullo peculio gaudet.

8 Monet hic merito Delugo, nequaquam sufficere, quod eleemosynam det Superior, subditis ignorantibus, & nisi saltem intra hebdomadam id subditi scientes, illam ratam habeant (& idem dicere deberet, si amicus meus det eleemosynam pro me). Ratio est, quia eleemosyna (ait Delugo) est actio moralis, ad quam requiritur aliqua cognitio, & voluntas, ut ex natura actionis humanæ constat. Gobat *n.* 217. negat (& quidem etiam probabiliter) esse necessariam ejusmodi scientiam, & ratihabitionem, & idem consequenter dicet Burgaber supra allatus *c. prec. n.* 10. quia quilibet vult habitualiter, & cupit, sibi prodesse ea, quæ ejus nomine fiunt ab aliis.

Elee-

Eleemosyna Spiritualis.

9 SUfficitne pro Jubilæo eleemosyna spiritualis?

Respondeo. Sufficere, ait Grabriel a Sancto Vincentio *in summa morali verb. Jubilæum*, si promittantur v. g. Missæ in eleemosynam, quia hæc est quædam eleemosyna satis pia, nec est necesse (ait) ut Missæ promissæ celebrentur intra tempus Jubilæi: sufficit, quod promissio fiat dicto tempore.

Verum id merito negat Motonus *n. 610.* universaliter docens, non sufficere spiritualem eleemosynam. Et certe cum tenor Jubilæi, in quo Pontifex loquitur juxta communem, & vulgarem usum, requirat eleemosynam, quæ consueto modo intelligitur de temporali, temporalem debere omnino erogari, sentiendum est.

10 Illud facilius concederem: si daret quis alicui Sacerdoti pauperi stipendium ad celebrandum Missam pro anima Purgatorii; nam sic eleemosyna profecto esset facta ipsi pauperi Sacerdoti.

11 Quid de faciente opus aliquod ex septem operibus misericordiæ corporalis in gratiam pauperis? Docet id sufficere Gobat *n. 218.* quia opera misericordiæ temporalis ex S. Th. veniunt nomine eleemosynæ. Addit idem, sufficere item, si dem icunculam, imaginem, vel numisma sacrum pauperi. Verum ego omnino distinguendum puto: si enim illud opus misericordiæ & illa icuncula inserviet ad sublevandam aliquo tandem modo paupertatem donatarii, concedo libens; quia sic est vere, & proprie eleemosyna vulgaris. At si non inserviet ad talem sublevationem, concedere nequaquam possum. Eleemosyna enim proprie, & in vulgari sensu definitur: *esse sublevatio paupertatis proximi.* Confirmatur, quia Pontifex imponendo eleemosynam, imponit illam, quæ usu communi, & vulgari intelligitur nomine eleemosynæ, cum in his Bullis populo datis sic loquatur Pontifex, ut supra sæpe diximus, non intelligitur illa, quam Theologice talem vocat S. Thomas. Certe hic maxime locum habet illud *ex l. Labeo H. de supellectili legata: Nec enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudire oportet.*

12 Hinc facile concedam, sufficere pro eleemosyna injuncta a Jubilæo, si tu Medicus v. g. gratis visitas infirmum, ad eum curandum; quia id pretio est æstimabile, & virtualiter sine dubio est eleemosyna: At non, si tu eumdem infirmum, vel in carcere positum de more visites.

13 Pro proxime dictis contra eleemosynam spiritualem stat Leander *de pœn. tr. 5. disp.* 14. *q.* 52. cum enim attulisset quinque Auctores asserentes, ad lucrandas Indulgentias, quæ eleemosynam postulant, non requiri eleemosynam corporalem, sed sufficere spiritualem, merito docet, hujus sententiæ oppositum esse certissimum, hoc est, omnino requiri corporalem. *Et ratio est* (ait) *quia hæc tantum est proprie eleemosyna*, ita Bossius, aliique: sic etiam sustinet Quintanadv. *de Jubilæo duplicis hebdomadæ c. 4. n. 6.* additque ex Laurentio a S. Francisco, Leonem X. Summum Pontificem concessisse Minoribus, eos posse supplere injunctam eleemosynam, recitando quinque Pater, & Ave: ac posse hoc privilegio gaudere omnes Religiosos, qui per Bullas Pontificias communicant in privilegiis cum dictis Minoribus &c.

CAPUT VIII.

De Commutatione Votorum.

Quid sit hæc commutatio?

1 ALterius juris est dispensatio voti, alterius voti commutatio. Dispensatio est, quando qui potestatem habet dispensandi votum, Dei nomine, absolute relaxat, seu remittit. Commutatio autem est, quando, qui potestatem habet commutandi, aliquod aliud opus subrogat loco operis debiti ex voto. In hoc autem Jubilæo non datur Confessario potestas dispensandi, sed solum commutandi.

2 Potest autem Confessarius commutare votum rejiciens determinationem rei subrogandæ ad virum doctum, qui prudenter subrogare sciat, vel ad seipsum Confessarium, postquam rem bene ponderaverit, etiamsi deinde ipsa actualis subrogatio fiat elapso Jubilæo, modo commutatio hæc initiata, veluti imperfecte, facta fuerit, existente Jubilæo.

3 Pœnitenti autem integrum est redire, si velit, ad suum votum; & opus subrogatum omittere.

Æquale, vel quasi æquale.

4 QUoniam autem subrogatio debet sapere de re subrogata, ideo debet votum in casu nostro commutari in aliquod æquale, vel quasi æquale; secus esset dispensatio, non commutatio. Potest commutari in aliquod paulo minus, ut privilegium Jubilæi, vel Bullæ aliquid operetur.

5 Et quidem pro expedienda commutatione in æquali tempore Jubilæi sufficit, quod fiant opera in illo imposita. At vero in quasi æquale, hoc est, opera aliquanto minora, aliqui requirunt causam; sed alii etiam tum sufficere opera per Jubilæum injuncta, probabiliter docent.

6 Quomodo autem pensanda sit ejusmodi æqualitas? dixi ego satis in Decalogo *l. 3. c. 16. §. 6.* Lege item Sanch. *l. 4. summa c. ult.* & quæ dixi *de commutatione jejunii c. præcedente n. 12.*

7 Illud autem nolo præterire, quod monet Pasqualigus *de Jubilæo q. 352. In commutatione votorum* (ait) *potest subrogari quæcumque materia, quæ conferat ad obsequium Dei, & utilitatem voventis, ea excepta, quæ alias est debita ex præcepto. Ita Sanchez, Meroane, aliique. Ratio hujus exceptionis est, quia votum, cum sit voluntarium, nisi expresse contrarium quis introduxerit; semper intelligitur fieri de materia voluntaria, non vero de jam præcepta: ergo etiam quod illi subrogatur, de opere voluntario esse debet.*

8 Ex qua doctrina nota differentiam inter commutationem hanc votorum, & commutationem operum impositorum ex Jubilæo: illa enim Jubilæi potest expediri in opera alia, quamvis debita ex obligatione, ut diximus *c. 5. n. 11.* At vero commutatio votorum extra Jubilæum, ut etiam intra, non item. Et ratio differentiæ est, quia in commutatione votorum urget prædicta ratio ducta a voluntario opere, quæ non urget in Jubilæo.

Hinc vides, quod loco tui voti potest Confessarius subrogare, ut audias v. g. Missam die feriato, non vero Missam, quam tu de præcepto audire die festivo obligaris, & tamen loco operis impositi ex Jubilæo id libere potes.

9 Ex dictis collige primo, in commutatione votorum posse subrogari ea, quæ vovens solet implere ex devotione, imo multoties sic expediet, ut scilicet vovens hilarius impleat opus subrogatum, circa quod facilius se habet dictus vovens propter consuetudinem, quam habet illud agendi.

10 Collige secundo ex illo, quod modo dictum est *n. 7.* (*quæcumque materia*) posse substitui multa opera cum facultate facta a Confessario, per quam vovens eligat opera illa, quæ velit ex his: v. g. vel talem, tantamque eleemosynam, vel orationem, vel corporalem verberationem, &c. quæ si singulæ æquivaleant tuo voto (ut supponi debet) poteris eligere illud, quod tibi facilius cadet.

11 Collige tertio ex illis verbis dictis *n. 7.* allatis (*ad obsequium Dei, & utilitatem voventis*) recte a Sanchez, aliisque doceri, Confessionem, & Communionem esse maxime aptas ad commutanda vota; quia hæc Sacramenta maxime faciunt ad Dei honorem, animæque utilitatem.

Quæ vota commutare queunt?

12 QUænam vota commutari per Jubilæum possint?

Resp. omnia, præter duo, idest, absolutæ Castitatis, & absolutæ Religionis ineundæ: vel etiam multo minus initæ: quare poterunt hæc eadem Castitatis, & Religionis, quando sunt pœnalia, sive ante, sive post pœnam incursam, & quando sunt vere conditionalia, sive ante, sive post conditionis eventum. Nota diligenter illud (*vero*) quod explicui *l. 3. Decal. c. 12. §. 2. n. 1. & 2.* Quod nunc, ne alio divertam, satis mihi erit, si memoriter vobis explicavero. Potest item commutari votum Religionis non approbatæ, & votum limitatæ Castitatis, votum v. g. de non fornicando, de non nubendo, & similia, quæ veniunt sub nomine absolutæ Castitatis.

Dixi (*multo minus Religionis initæ*) quod enim nec Jubilæum, nec Bulla Cruciatæ, nec privilegia Religiosorum extendi possunt ad commutanda vota solemnia Professionis Religiosæ, nec ad vota biennii Societatis, imo nec ad vota annexa Professioni solemni Religiosorum, quale est votum v. g. in aliquibus Religionibus de non procurandis dignitatibus, & in Religione Minimorum votum Quadragesimalis jejunii, & in Carthusianis votum abstinendi a carnibus, & similium, omnis est manifestum: de qua re videri potest Castrop. *tom. 3. de obligat. status Religiosi disput. 5. pun. ult.*

Vota prædicta omnia (præter dicta absolutæ castitatis, & Religionis ineundæ, vel initæ, modo explicatæ) etiamsi sint jurata in Dei honorem emissa, possunt per Jubilæum commutari; quia sic voti naturam etiam retinent: at non juramenta, quæ facta sunt in favorem alterius; nulli enim præjudicium parere intendit Pontifex.

Vota etiam jurata facta Ecclesiæ, aliqui dicunt, non posse commutari, quia esset Ecclesiæ præjudicium. Alii (sane probabiliter) dicunt posse, quia hæc non continent promissionem factam Ecclesiæ, sed Deo. Lege Pasqualigum qu. 281.

13 Quæres, Quando vota prædicta Castitatis, & Religionis absolutæ sunt emissa ab impubere, hoc est, a filio non habente annos 14. completos, vel a constitutis sub potestate alterius, quæ possunt irritari a Patre, vel ab habentibus potestatem supra voventes; de quo argumento late diximus *l. 3. Decalogi* (qui omnino, ne erretis, videndus est) possuntne commutari per Jubilæum, vel per privilegia ab illis, qui potestatem habent commutandi, vel dispensandi vota?

14 Resp. cum communi sententia, quæ negat. Ita Suarez, Sanchez, Castrop. aliique apud Pasqualigum *quæst.* 303. quia non valet argumentum: potest hoc votum irritari, ergo potest commutari, vel dispensari: siquidem posse irritari, fundatur in potestate dominativa: sed posse commutari, vel dispensari fundatur in potestate jurisdictionis spiritualis: nam a diversis non valet illatio *l. Papinianus de Minoribus.*

Probabile esse, dicit Pasqualigus *l. c.* cum Guttierez, quod possit: sed approbare hoc nullo modo possum; quia urget ratio allata modo a Suarez, aliisque. Adde, illa vota semper esse absolutæ Castitatis, & absolutæ Religionis (de his enim agimus) quod solum extrinsece ipsis accidit, quod Pater, & Superiores ex vi suæ potestatis dominativæ illa valeant irritare; quare semper ex se remanent indispensabilia, & incommutabilia.

Obligatio Confessarii in commutandis votis.

15 SI Confessarius requisitus, ut commutet votum per Jubilæum, vel per Bullam Cruciatæ, ipse judicat causam esse justam; peccabit mortaliter, si neget commutationem; quia gravis injuria ex genere suo sic infertur pœnitenti (excipe semper parvitatem materiæ) si autem non requisitus commutet; peccabit venialiter ex Sanchez, ut item, qui commutat sine causa; verum ut diximus *n. 4.* ipsa pœnitentis petitio est causa sufficiens, non ita in dispensatione: nam qui habet potestatem dispensandi, mortaliter peccabit, si illam concedat sine causa. Et ratio est, quia in commutatione remanet eadem obligatio circa æquale opus, quod subrogatur. At in dispensatione tollitur obligatio, quam qui sine causa tollit, utitur male sua jurisdictione in re gravi ex genere suo, & irrita est dispensatio. Videatur de his Sanchez *in summa l. 4. c. 45.*

Commutatio voti extra Confessionem.

16 ROgas: commutatio hæc voti potestne expediri ab electo Confessario extra Confessionem?

Resp. aliquos negare: sed quia aliqui cum Enriquez, Sanchez, aliisque probabiliter affirmant, tutum erit, etiam extra: sed diligenter adverte, tunc necessario debere in ipso actu Confessionis commutari, quando in tenore Jubilæi, vel rescripti adesset, vel similis clausula (*ut fiat in Sacramento Confessionis*) Idem in simili diximus in superiori *c. 2. n.* 17. Cum ergo in nostro Jubilæo hæc clausula non adsit, licet adsit illa (*in foro Conscientiæ, vel auditis Confessionibus*) tutum erit, extra Confessionem vota ex vi nostri Jubilæi commutare.

Unde sequitur ex vi hujus Jubilæi præsentis, vel similis vota commutari posse ab electo Confessario, vel per nuncium, vel per litteras; ut etiam opera hic injuncta, quando opus erit, illa commutare, modo conscius fiat Confessarius de impedimento, deque causa.

Dictum est (*posse commutari omnia vota per nuncium, vel per litteras*) sed intellige, exceptam esse Confessionem, seu absolutionem, quia hæc requirit præsentiam; ut item exceptam esse Communionem, quia hæc est actio personalis.

17 Si pœnitens dicat, se non recordari votorum suorum, poterit Confessarius, cognita, quantum potest, qualitate votorum, vel dare competens tempus ad rememorandum, vel si videretur id frustra tentari, poterit commutare. Lege Pasqualigum *q.* 286.

Votum commutatum sine receptione Jubilæi?

18 SI quis obtineat a Confessario voti commutationem infra tempus Jubilæi, antequam illud acquirat; si deinde acquirit, valet commutatio. Sed quid, si habita commutatione cum spe obtinendi Jubilæum, postea voluntatem mutet, & illud non acquirat?

Resp. consistere, seu valere commutationem: quia ea facta est

abso-

absolute, & independenter a futuro, quamvis necessario cum spe illius, imo, ut supra in simili *c. 3. n. 6.* diximus, male se gereret Confessarius, si dependenter ab eventu, hoc est a futuritione Indulgentiæ commutaret. An vero is voluntatem mutando peccet, dixi *c. 3. n. 11.*

19 Quod si intentionem acquirendi Jubilæum is non habeat, tunc profecto ex ib. dictis *n. 7. & 8.* irrita erit commutatio.

Non postulans commutationem.

20 QUi Jubilæum lucratus est, & sive per oblivionem, sive quia noluit, non postulavit a Confessario commutationem sui voti, poterit etiam post elapsum Jubilæi tempus, omissam commutationem obtinere, perinde ac esset in tempore Jubilæi, & hoc per eumdem Confessarium, vel per similem alium, quia Jubilæi causa jam cœpta fuit. Ita Sanchez, & Moronus *l. c. a n. 517.*

21 Hac in re Suarez tenet, si tempore Jubilæi nulla ne generalis quidem facta est a Confessario votorum oblitorum commutatio, non posse post elapsum Jubilæi tempus vota commutari: at nos sequimur sententiam Sanchez absolute concedentis, quia quamvis non fuerit cœpta causa ipsorum votorum oblitorum, cœpta tamen fuit causa Jubilæi, ex vi cujus Pœnitens acquisivit jus ad commutationem.

22 At vero de eo, qui Jubilæum non acquisivit, quid dicendum? Resp. si non facta tunc fuit commutatio sive ob oblivionem, sive ob aliud, fieri post elapsum Jubilæum non amplius poterit. Et ratio est manifesta: quia in tantum posset, in quantum pœnitens acquisivisset, jus per Jubilæum: at hic, si Jubilæum non acquisivit, jus nullum ab ipso participare potuit.

23 Denique hic non ignoretis, differre commutationem votorum per Bullam Cruciatæ a commutatione per Jubilæum: per Bullam enim debet commutatio fieri, dando aliquam eleemosynam in subsidium temporale belli contra Infideles, ut explicuimus in tract. de Bulla Cruciatæ; at per Jubilæum id non requiritur, sed solum ut fiat commutatio in aliquod aliud opus pium, modo, quo superioribus declaratum est.

CAPUT IX.

Varia de Jubilæo.

1 NOnnulla in præcedentibus capitibus locum commodum non habuerunt, quæ ad Jubilæum pertinuissent: & aliqua item exciderunt a calamo festinante: hæc ergo raptim collecta breviter hic dabo.

Pro animabus Purgatorii.

2 NOn potest Indulgentia nostri Jubilæi applicari pro animabus Purgatorii, quia id non exprimitur in tenore Jubilæi, quod certe necessarium fuisset, ut late Pasqual. *q. 20.*

Si moriatur Pontifex.

3 SI moriatur Pontifex, non spirat Jubilæum, quia est gratia facta. Excipit tamen Comitolus *in resp. mor. l. 5. q. 108.* si quando Pontifex concedit Jubilæum ex aliqua causa, post mortem ipsius cessat: quia tunc cessante causa cessat effectus. Ejusmodi fuit Jubilæum Innocentii IX. qui illud concessit, ut fideles orarent pro recta sua gubernatione: cum enim defunctus esset post duos menses quæsitum fuit, an adhuc duraret Jubilæum? Et negative respondit Comitolus, quem curiosus videre poterit.

Illud est difficilius. Qui ignoravit dicti Pontificis mortem, & ipse ex Jubilæi privilegiis absolutus fuit a reservatis; an valide fuerit solutus? Affirmat Gobat *de Jubilæo n. 344.* quam affirmativam sententiam ego libenter, tanquam probabilissimam, sequor: quia in Confessariis tunc legitime approbatis adfuit titulus coloratus, & error communis, quare valide absolverunt, vel vota commutarunt, concedente jurisdictionem Ecclesia, ut alibi sæpe diximus.

Utens opinione probabili in Jubilæo.

4 QUi utitur opinione probabili in exequendis operibus injunctis in Bulla Jubilæi, lucraturne Jubilæi Indulgentiam?

Resp. Negat Avendano *in thesauro Indico t. p. tr. 4. c. 28. n. 299.* negant Gobat *l. c. n. 333.* Faustus, Bonacina, aliique cum Diana *p. 10. tr. 11. res. 34.*

Verum affirmat Leander apud Dianam citatum: affirmat Franciscus de S. Joanne *ib.* affirmat Martinus de S. Joseph *ib.* affirmat Quartus *ib.* qui Quartus denique fatetur, hanc sententiam affirmativam esse probabilem, & eam sustinet Escobar de Mendoza merito dicens, se minime dubitare de Sedis Apostolicæ benignitate hac in re. *Certe* (addit) *vix esset ullus, qui Indulgentiam obtineret, si vera esset sententia negativa, cum circa opera injuncta adsint hinc inde sexcenta Doctorum opiniones.* Hæc de ipsa Jubilæi Indulgentia.

Sed quid sentiendum de ejusmodi Jubilæi privilegiis?

Resp. verbis prædictis Gobat. Is enim licet neget, ut modo dixi, acquiri Indulgentiam, tamen in hunc modum addit *l. c. n. 332. Pronunciandum est* (inquit) *obtineri privilegia Jubilæi posse, sequendo sententiam probabilem, quæ forte coram Deo est falsa: probabilissimum est v. g. illum fieri Jubilæi participem, qui partem operum præscriptorum perfecit in peccato mortali, aut non omnia in una hebdomada: quæ sententia, etsi forte a parte rei sit falsa, ac proinde eam amplexus, revera non acquirat Indulgentiam: quia tamen probabiliter putat acquirere; ideo valent pro ipso absolutiones a reservatis, & a censuris commutationesque votorum, ut recte ait Diana loc. cit.*

Hæc ille. Ratio autem esse debet, quam modo innui; quia scilicet, quando adest sententia probabilis de jurisdictione Confessarii, Ecclesia ipsi illam dat. Lege Delugo *de pœn. disp. 19. sect. 2. §. 1.*

Commutatio privationis debiti conjugalis.

5 PAsqualigus *q. 113.* qui etiam citat Vivaldum, docet per Jubilæum posse commutari privationem petendi debitum ei, qui ante contractum Matrimonium emisit votum absolutæ Castitatis.

Inquires ergo: an prædicta doctrina sit vera? & primo quidem, an per Jubilæum possit commutari dicta privatio petendi debitum? & quid per Bullam Cruciatæ?

Inquires secundo, quid de privatione petendi debitum, quam quis contrahat, si quando ipsi conjugi superveniat affinitas ex copula illicita cum consanguineo, vel consanguinea in primo, vel secundo gradu sui conjugis?

Resp. ad inquisitionem primam: posse id per Jubilæum: inde dicit Pasqualigus, quia votum Castitatis, quatenus impedit petitionem debiti, non est integra Castitas, sed pars illius, unde non videtur hæc pars reservata: nihilominus dico primo, dictam opinionem Pasqualigi, & Vivaldi, quod scilicet dicta privatio petendi debitum, quam habet quis ob votum Castitatis, possit per Jubilæum commutari, esse opinionem satis infirmam, atque esse contra Thom. Sanch. Trullench, Bossium a Pasqualigo citatos: & quidem difficile est, quod rationabiliter dici possit, non esse reservatam partem voti Castitatis absolutæ, si totum votum Castitatis est absolutum.

Quare dico secundo, quod saltem in praxi concedendum non est; posse per Jubilæum, vel Bullam Cruciatæ. Et quidem quod non possit per Bullam, ego docui *c. 13. de Bulla Cruciata §. 13. n. 2.* & iterum doceo.

Quis igitur dispensabit in hac privatione petendi debitum conjugale, qua propter votum Castitatis laborat conjux?

Resp. de hoc me plene dixisse *l. 3. Decal. c. 14. §. 4. n. 48.* hoc est, posse Episcopum circa suos subditos, & posse Religiosos privilegiatos: qui locus est omnino videndus.

Ad secundam inquisitionem respondeo: nullo modo posse, sive per Bullam, sive per Jubilæum, quia ejusmodi privatio petendi debitum in his conjugatis non oritur ex voto castitatis, sed est impedimentum, quod supervenit Matrimonio, inductum ab Ecclesia, ut late ego dixi *in tr. de matr. cap. 12. §. 3.* Quis autem hoc impedimentum tollat, dixi *ib. tr. 2. cap. 6.* nempe Episcopum, Commissarium Cruciatæ, & Religiosos illos, qui hoc privilegio gaudent. Recole omnino locum.

Commutatio Jejunii quando?

6 COmmutatio jejunii, quando ea pro impeditis expedienda est, potest a Confessario fieri, vel ante feriam quartam, vel post sabbatum, durante hebdomada a pœnitente electa, quod est dicere, posse fieri, vel ante, vel post diem statutum a Jubilæo.

Injuncta opera, an valeant per æquipollentiam.

7 OPera a Jubilæo injuncta, sunt facienda ea, quæ præscribuntur, nec valent per æquipollentiam, nec per majoritatem operis. Et quidem omnia adamussim facienda sunt, nec potes omittere unum, quamvis sit tuo arbitrio opus parvi momenti: nec si possunt fieri, & non adest rationabile impedimentum, possunt a Confessario commutari, ut supra dictum est.

Injunctorum operum separatio.

8 QUando in Jubilæi tenore dicitur (*in una, vel altera hebdomada*) aliqui cum Castrop. *de Jubilæo p. 12. n. 18.* Diana *p. 3. tr. 4. res. 15.* Morono *n. 543.* quod etiam esse probabilissimum supponit Gobat a nobis *modo n. 4.* allatus (quamvis ipse idem alibi etiam esse contrariam sententiam doceat, ut nos retulimus *sup. cap. 6. num. ult.*) Aliqui, inquam, probabile affirmant, posse aliqua opera ex injunctis fieri in prima hebdomada, alia in secunda.

Verum alii negant cum Delugo *de pœnit. disp. 27. n. 105.* & cum Pasq. *q. 59.* late id probante: & ipse quidem Castr. qui modo affirmativam sententiam secutus est, pronunciat tamen ibidem, negativam esse securiorem, & non aliam consulendam.

Sed ne ægre feras audire Cardinalem Delugo *d. n. 105.* sic pro sententia negante, quam nos sequimur, loquentem contra Bonac. qui etiam affirmativam sententiam docet. *Falsum est* (ait Delugo) *posse opera indifferenter fieri partim in prima, partim in secunda hebdomada. Hoc est contra fidelium praxim, contra Doctorum mentem, & contra verba ipsius Bullæ, in qua specialiter conceditur, quod Communio fieri possit (saltem die Dominico sequenti) post jejunia: si autem illa sententia Bonacinæ vera esset, non solum die Dominico, sed etiam feria tertia sequenti post jejunium fieri posset, quod tamen est contra prædicta verba, quibus ad summum differri permittit Communionem ad Dominicam sequentem post jejunia.* Hactenus Delugo.

Bulla Cruciata carens.

9 JUbilæum, ejusque Indulgentia, & privilegia, ut valeant, non indigent Bulla Cruciatæ. Ita Gallenus in expositione Bullæ Cruciatæ, asserens praxim, & interpretativam voluntatem Commissariorum dictæ Cruciatæ.

Publicatio Jubilæi quando?

10 NOn licet Ordinariis in publicatione Jubilæi inchoare illas hebdomadas in quocumque die intermedio hebdomadæ: quia Pontifex assignat duas hebdomadas more civili & Ecclesiastico: at hæ incipiunt a Dominica, non vero ab alio die. Ita contra Gobat sustinet Pasqual. *q. 358.*

Quid importat illud (quamprimum) pro itinerantibus?

11 QUando pro itinerantibus, aliisque impeditis dicitur, ut quamprimum post impedimentum ii lucrentur Jubilæum, illud (*quamprimum*) non negat aliquam temporis latitudinem a prudenti viro mensurandam: quare poterit concedi totum illud tempus, quod judicabitur necessarium ad expedienda negotia, quæ forte tunc urgere possent; imo etiam tempus ad aliquam quietem pro reficiendis viribus forte necessariam.

Absolvitur Censura, sed differtur Confessio.

12 QUando ob aliquod impedimentum ex supradictis Confessarius pro audienda Confessione alicujus differt peccatorum absolutionem post aliquod breve, & rationabile tempus ab elapso Jubilæo, ut supra diximus, poterit durante Jubilæi tempore absolvere illum a censuris, quibus forte afficitur; quia absolutio a censuris non est alligata ad Sacramentum Pœnitentiæ, quando id non exprimitur a Pontifice, ut supra vidimus: & ex alia parte in hoc casu jurisdictio Confessarii non spirat, finito Jubilæi tempore, cum in ipso radicata maneat, donec causa finiatur.

Jubilæum incidens in festum solemne.

13 SI incidat Jubilæum in hebdomadam Sanctam, vel in Octavam Paschatis, poterit satis congruenter differri ipsius promulgatio post dictam Octavam. Non placet autem Gobat *cap. 28. de Jubilæo n. 203.* dum docet, in dicta Octava posse Ordinarium dispensare in tres eleemosynas tria Jubilæi jejunia: non placet (inquam) tum quia est irrationabilis commutatio, loco jejunii, quod Pontifex requirit, ut exercitium virtutis, & afflictionis corporis, subrogare eleemosynam; tum quia rationabiliter poterunt jejunia, & Jubilæum in alios dies ab Ordinario differri.

Illud item nolo concedere eidem Gobat (ut non concedit Pasqualigus *q. 363.*) quod si incidat Jubilæi jejunium in aliquod festum solemne, possit Episcopus illud commutare in similem eleemosynam, nolo (inquam) id concedere propter rationes modo dictas: quia Summus Pontifex vult exercitium afflictionis corporis, & rationabilius poterit in alium diem ejusmodi jejunium transferri.

Virtualis intentio in Jubilæo.

14 NOn requiritur, ut habeat quis formalem, seu actualem intentionem lucrandi Jubilæum: satis enim est, quod opera præscripta rite peragantur, quia (ait Delugo contra Suarez) sufficit intentio interpretativa, quam certe quisque habet, quando injuncta

cta

cta opera legitime exequitur, cum quilibet velit, cupiatque seipsum juvare, quantum potest. Id quidem supra in simili a me dictum esse, recte memini.

Bona Fide commutans.

15 SI Confessarius bona fide putans adesse sufficientem causam commutandi alicui opera injuncta, & commutavit; valida est commutatio, nec vitiatur Jubilæum: quia secus Confessarii, & pœnitentes semper essent solliciti, & scrupulis vexarentur. At vero si mala fide sciens non esse sufficiens impedimentum, commutat, nulla erit commutatio, & Jubilæum nequaquam acquiretur, quia deficit unum opus ex injunctis: opus enim factum ex nulla legitima commutatione non est illud, quod imponit Pontifex. Ita Gobat *de Jubil. c. 13. n. 103.*

Mitiores Pœnitentia in Jubileo.

16 ILlud, quod dictum est supra, nimirum tempore Jubilæi mitiores, seu leviores pœnitentias debere imponi a Confessariis, etiam pro peccatis gravibus; quia opera pro Jubilæo sunt satis notabilia, & Pontifex, ut alliciat ad lucrandum Jubilæum, distribuit a thesauro Ecclesiæ uberem satisfactionem; illud (inquam) extenditur ne etiam ad alias Indulgentias, præsertim plenarias, quas solet alias concedere idem Summus Pontifex?

Resp. extendi: nam probabile est tempore Indulgentiæ plenariæ, quam quis lucrari decrevit, solum illam pœnitentiam medicinalem teneri admittere, quæ ex ipso jure apponi debet, v. g. remotionem ab occasione proxima &c.

Quare erit probabile, quod Confessarius diminuat pœnitentias tempore Indulgentiæ plenariæ: Admoneat tamen pœnitentem, causam levitatis pœnitentiæ esse Indulgentiam, ne scilicet ex parvitate pœnitentiæ, suarum culparum gravitatem modicam esse, sibi persuadeat.

Dixi (*diminuat*) semper enim ut aliquam imponat necesse est, licet parvam. Hanc doctrinam hactenus *in hoc n. 17.* allatam, late, & erudite probat Cardinalis Delugo *d. 27. de pæn. n. 12.*

Catechumenis an prosit Jubilæum.

17 CAtechumenis etiam contritis non prodest Jubilæum, nec Indulgentia quælibet alia (quidquid afferant nonnulli) quia concessio Indulgentiæ est actus Jurisdictionis, quam Pontifex non habet, nisi in illos, qui sunt ingressi in Ecclesiam per Baptismum. Ita Moronus *n. 560.* Scio, Avendanum affirmare, prodesse Indulgentiam Catechumenis: sed propter dictam rationem id mihi difficile est.

Peccatne, qui Jubilæum non recipit?

18 ROgas: peccatne fidelis, si nulla ex causa, sed solum propter incuriam negligit, cum possit, Jubilæum lucrari?

Resp. non peccare, ne venialiter quidem, quia Pontifex hortatur ad illud acquirendum, non præcipit. Excipe semper illum, qui aspernaretur, seu contemneret Bullas, Jubilæum concedentes: hic enim peccaret mortaliter ratione contemptus.

Quæstio incidens de Indulgentiis in alium non transferendis.

19 DUm sermonem haberemus de Indulgentia Jubilæi, rogaverunt a me nonnulli, ut afferrem hic praxim circa decretum Alexandri VII. quo prohibet, posse Indulgentias transire de persona ad personam. Ego igitur morem meis auditoribus gerens, libenter id jam subjicio.

Decretum Alexandri VII. super Indulgentiis.

20 *SAnctissimus Dominus noster Alexander Papa VII. declarat, quod quæcumque Coronæ, Rosaria, Grana, ac Calculi, Cruces, Numismata, Medalia vulgo nuncupata, & Sacræ Imagines sive sint S. Caroli Borromæi, sive quinque Sanctorum a felicis recordationis Gregorio XV Pontifice maximo in Sanctorum numero relatorum, sive quæcumque cum Indulgentiis ante a Summis Romanis Pontificibus Sanctitatis suæ Prædecessoribus benedicta, & concessa, quæ quidem in hunc usque diem distributa sunt, non transeant personam illorum, qui eas de præsenti obtinent, neque commodari, aut etiam precario dari possint, & quæ a Sanctitate sua concessa sunt, vel in posterum concedentur, non transeant similiter personam illorum, quibus ab eodem Sanctissimo concessa fuerint, vel quibus a prædictis de ordine ejusdem Sanctissimi prima vice distributa fuerint, ita ut a nemine aliis accommodari, vel precario concedi possint, alioquin careant indulgentiis concessis.*

Et quantum attinet ad Coronas, Rosaria, Grana, Calculos, Cruces, Numismata, Medalia vulgo nuncupata, & Sacras Imagines cum Indulgentiis ab iisdem Sanctitatis suæ Prædecessoribus benedictas, & concessas, quæ in hodiernum usque diem effectum sortita non sunt, idest nulli hactenus distributa sunt; nemini uti benedicta deinceps distribui possint. Quod si de facto distribuantur, careant Indulgentiis jam concessis.

Nec aliqui ex rebus præmissis, ut præfertur, benedictis perdita, altera pro eis subrogari, nullo modo possit: quacumque concessione in contrarium obstante, etiamsi de ea specialis, & expressa mentio facienda esset, nam per præsentes Sanctitas Sua derogavit, & derogatum esse voluit. Romæ die 6. Februarii 1657. Pontificatus quidem S. D. N. anno secundo. Gualterius.

Praxis pro prædicto decreto.

21 GAbriel a S. Vicentio *in summa morali, verbo Indulgentia,* sic habet.

Sanctissimus Dominus noster Alexander VII. decrevit, quod Rosaria, Grana, &c. Benedicta, seu cum Indulgentiis, quæ nondum sortita sunt suum effectum, seu quæ adhuc distributa non sunt, non transeant personas illorum, quæ eas de præsenti obtinent. Ex quo infertur, quod qui habet benedictiones, non eas perdunt, sed poterunt aliis eas concedere, & applicare materiæ præsenti, quæ sit illius, cui Indulgentia conceditur: quia tunc nec Medalia transit ab uno in alium; cum non sit concedentis Indulgentiam, nec Indulgentia, quia hæc ab uno in alium non transit: siquidem cum Papa concedit Indulgentias, seu benedictiones, non extrahit satisfactiones de thesauro, & dat in manus illius, cui concessit benedictiones: sed solam dat illi facultatem designandi materiam, vel personam, qua designatione facta, ipse Indulgentiam communicat, seu facit; quod remaneat deputata ad inferendum Indulgentiam, posito tali, vel tali opere: non enim satisfactiones manent alligatæ Medaliæ v. gr. Hactenus Gabriel.

22 De eodem argumento Gregorius Gobat *tom. 2. tr. 4. de revocatione Indulgentiæ pár. 2. c. 37.* cum docuisset, esse suam sententiam, quod non solum ipsæ Medaliæ, &c. affecta Indulgentiis, sed etiam ipsæ benedictiones, seu, ut appellamus, intentiones applicandi Indulgentias rebus sacris, non possunt ad alios transire, sed possint tamen applicari ab ipsomet, vel ab alio nomine ipsius rebus sacris; cum (inquam) hæc docuisset, sic addit pro praxi *n. 88.*

23 *Si igitur quis v. g. Cajus a Papa magnum numerum benedictionum sine ulla determinatione personarum accepit; poterit illas partiri, in quos visum fuerit: ita tamen ut his non sit fas transferre in alios proprio nomine, sed nomine Caji: qua de causa, cum quidam nobilis adolescens attulisset ex Urbe complures decades Rosariorum benedictorum a Sua Sanctitate, mihi liberaliter offerret decem ejusmodi, nolui aliter accipere, quam ut ejus nomine, & tanquam nudissimus minister dividero in nonnullos domesticos, atque extraneos. Secuti non ita pridem feci in intentionibus eas certis rebus applicandi ex mente illius, qui mihi, cum hæc ita applicandi intentione donaverat; acceperat autem immediate a Clemente IX.* Hæc ad verbum Gobat, quæ cum admodum clara sint, longiore explicatione non indigent.

24 Prosequitur deinde (ut id etiam obiter habeas) dicens, prohiberi in dicto decreto etiam donationem Medaliæ, &c. nec solum accommodatam, sed etiam precario concessam: licet enim non appareat in decreto vox donationis, tamen sensus ex contextu, & intentione, seu fine decreti est hujusmodi: *Prohibetur donatio, & etiam accommodatam, & etiam precarium.*

25 Præterea asserit, posse quem sibi retinere duo Numismata, v. g. eisdem Indulgentiis affecta, ut si amittat unum, substituat aliud, idque non esse contra dictum decretum. Idem dicit, si sibi quis retineat duas benedictiones, seu intentiones, nam amisso Numismate, substituere aliud poterit, applicando ipsi Indulgentiam; quorum duorum ratio est, quia id non est transire a persona ad personam.

26 Denique quia non semel conceduntur Indulgentiæ Rosariis, Imaginibus, &c. nulla facta mentione Crucis, dubitatum fuit, an tunc Indulgentia applicari Crucibus possit? & respondetur posse (& certe merito) siquidem Cruces comprehenduntur sub nomine imaginum: Crux enim Imago est Christi Domini pro nobis ab illa pendentis, quam ex corde diligite, & valete?

Indulgentia Apocrypha.

PEr hanc occasionem inferam hic Catalogum Indulgentiarum, quas apocryphas, hoc est, non authenticas declaravit Sacra Congregatio.

Indulgentiæ declaratæ a Sacra Congregatione apocryphæ.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ anno 1614. Principi Senensi.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ a Pio V. & confirmatæ a Clemente VIII. Rosario Magni Ducis Hetruriæ.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ a Clemente VIII. templo B. V. de Monte Serrato, impressæ Avenione,

Indulgentiæ plenariæ concessæ pro animabus defunctorum a Clemente VII. Matriti sub data 20. Junii 1606.

Indulgentiæ fundatæ super revelationem B. Joannæ de Cruce concessæ Granis, sive Ave Maria, quæ dicuntur tetigisse unum illorum trium quæ afferuntur solum esse apud ipsum Papam, Regem Hispaniæ, & P. Generalem Minorum Observantiæ.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ a Joanne XXII. illis, qui osculantur plantam mensuræ pedis B. M. V.

Indulgentiæ concessæ ab Adriano VI. Granis benedictis ad instantiam Regis Catholici Philippi III.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ ab Urbano VII. ad instantiam Cardinalis Magarelli in honorem Sanctissimi Sacramenti.

Item illæ Indulgentiæ a Gregorio V. super hæc verba.

Sia lodato il Santissimo Sacramento.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ a Bonifacio IX. visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ Confraternitati SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ a Leone X. Imaginibus Conceptionis B. V.

Indulgentiæ concessæ super revelationem nonam factam S. Birgittæ, S. Heduigi, & S. Elisabethæ.

Indulgentiæ concessæ, & acceptatæ ex Magna Tabula S. Jo: Lateranensis.

Indulgentiæ concessæ ab Urbano VIII. Granis benedictis ad instantiam Cardinalis Infantis.

Indulgentiæ concessæ altari SS. Rosarii in templo S. Antonii de Rovigo.

Indulgentiæ concessæ a Paulo V. Coronis, Rosariis, Crucibus, Medaliis, & Imaginibus benedictis ad instantiam Cardinalis Borromæi 1611. ex occasione fundationis Ecclesiæ S. Caroli Borromæi.

Indulgentiæ centum dierum dicenti Ave Maria ad pulsum horologii, quæ dicuntur concessæ a Leone X.

Indulgentiæ concessæ a Sixto V. Rosariis, seu Coronis, quæ dicuntur Coronæ Mysteriorum Passionis Domini N. Jesu Christi ad instantiam Magni Ducis Florentiæ.

Indulgentiæ concessæ Crucibus de Caravacca.

Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ a Clemente V. ad instantiam Serenissimæ Infantis Ducis Sabaudiæ de Syndone Corporis Christi, quod, qui Orationem illam recitat, liberat animam de Purgatorio.

Ex Cancellaria S. Officii Inquisitionis ab ejusdem S. Officii Not.
Dom. Joanne Gappe Romæ 18. Maii 1657.

SIc habet Georgius Gobat *tom. 2. tr. 4. de revocatione Indulg. par. 2. c. 37. a n. 703.* testans, hunc catalogum recepisse a P. Bonagratia Hyblensi, qui illum a prædicto Notario fideliter exscripserat.

Deinde ipse idem Gobat sic addit: *Indulgentia de summa Legati Hispaniensis, quæ dicuntur Indulgentia granorum de mille Ave Maria, etiam dicuntur apocryphæ.*

Addit idem Gobat *ib. n. 706.* illam Orationem, quæ tabulæ deauratæ in Sacra æde Lauretana inscripta est, quam dicens, toties quoties Indulgentiam plenariam recipit, asserit esse apocrypham. Oratio autem dicenda quidem ex devotione, non autem ex spe Indulgentiæ est.

AVE MARIA FILIA DEI PATRIS,
AVE MATER DEI FILII,
AVE SPONSA SPIRITUS SANCTI,
AVE TEMPLUM TOTIUS SS. TRINITATIS.

SS. DOMINI NOSTRI

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Qua ampliatur Episcopis facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus in Mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus ab ipsis subdelegatis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

„ PIA Mater Catholica Ecclesia de æterna Filiorum suorum salute in primis sollicita, cum hanc intelligat ab extremo ipsorum mortis articulo potissimum pendere, nunquam prætermisit omnibus eos subsidiis pro hujusmodi temporis necessitate opportunis juvare, atque instruere, tam iis nimirum, quibus opus esset ad æterna præcavenda supplicia, quam quæ apta, & salubria forent ad evitandas pœnas temporibus definitas, quas in altera vita humanis plerumque spiritibus, etiam dimisso mortalis culpæ, æternæque pœnæ reatu, in Purgatorio igne luendas manere non ignorat. Quamobrem, licet ex veteri simul, & recenti Ecclesiæ disciplina graviorum quorumdam criminum absolutio Romano dumtaxat Pontifici in universo Christiano Orbe, aliorum autem singulis Ecclesiarum Præsulibus in eorum Diœcesibus reservata fuerit; attamen adveniente unicuique Fidelium supremo migrationis die, omnes hujusmodi absolutionum reservationes cessare, & cuilibet Sacerdoti liberam, & plenam facultatem esse quemcumque pœnitentem a quibuscumque peccatis & criminibus necnon Ecclesiasticis sententiis, atque censuris absolvendi, provide declaratum fuit. Præterea cum in Ecclesia immensus, & inæstimabilis existat Thesaurus Spiritualis ex infinitis constans satisfactionibus Passionis, & Mortis Domini Nostri JESU CHRISTI, ac præterea, ex meritis, & satisfactionibus gloriosæ Virginis Genitricis Dei MARIÆ, omniumque Sanctorum, & Electorum, cujus Thesauri dispensationem Salvator Noster Beato Petro Apostolorum Principi, ejusque in perpetuum Successoribus tradidit; hoc semper summo studio curarunt Prædecessores Nostri Romani Pontifices, ut illius divitias in moribundos Fideles large diffunderent, & maxima omnium amplitudine, quæ Indulgentia Plenaria nuncupatur, cujusque impertiendæ jus in Apostolica Sede unice residet, ipsis potissimum applicarent; quam quidem in rem Episcopis per Ecclesias constitutis vices suas cum opportunis facultatibus delegarunt; ne ullus in Orbe terrarum angulus esset, ubi Catholicæ Religionis professoribus hujusmodi adjumenti copia deesset pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur.

„ Hactenus hujusmodi facultas Episcopis concedi consuevit, Pontificis nomine, & auctoritate per privatas Epistolas ipsius Secretarii Brevium secretorum, qui exposita Pontifici petitione pro parte cujusque Episcopi, & pro Spirituali utilitate ipsius subditorum ad se delata rescribere solebat petitam facultatem ab ipso Pontifice eidem indulgeri *ad Triennium proximum*; hac tamen lege, ut ipse ea uteretur, nimirum Benedictionem impertiret, & Indulgentiam Plenariam ægrotis in mortis articulo constitutis largiretur per se ipsum immediate, vel, quatenus Episcopum suffraganeum haberet, *per dominum suffraganeum suum*; nec, nisi necessitate cogente, & quidem nocturno tempore alium Sacerdotem in singulis peculiaribus casibus subdelegare posset: *Ubi vero præcisa necessitas exegerit, ac insimul noctis tempore dumtaxat, idem permittit, ut alicui Sacerdoti pio, per dominationem Vestram qualibet vice eligendo &c. communicare valeat*. Quo vero ad Moniales, ordinarii earum Confessarii opera in eum finem uteretur.

„ Hanc porro facultatem, prout in hujusmodi litteris concedebatur, Ecclesiarum Pastores jamdudum judicarunt angustis nimium limitibus circumscriptam; non solum ob breve triennium spatium ipsi præfinitum, verum etiam quia propter relatas leges circa illius usum præscriptas ab hujusmodi Indulgentiæ Plenariæ beneficio excludi videbant plerosque Fideles sibi subjectos, præsertim vero eos, quos extra ipsorum Residentiæ locum, & in remotis Diœcesum regionibus infirmari contingeret; nec defuerunt instantiæ Vicariorum Capitularium, & Vicariorum Apostolicorum, sicut etiam Prælatorum inferiorum Territorium separatum habentium, cum activa in Clerum, & Populum jurisdictione, qui eamdem facultatem Episcopis concedi solitam, sibi quoque tribui postularunt; quibus de rebus actum fuit die 22. Novembris 1710. in Congregatione S. R. E. Cardinalium Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita, cujus Consultoris officium in minoribus tunc constituti obtinebamus; sed nihil tunc temporis est innovatum, resque in priori statu relicta fuit.

„ Cum vero deinceps alterum quoque munus Secretarii Congregationis Decretorum Concilii Tridentini Interpretis Nobis in minoribus pariter degentibus demandatum fuisset; instante Episcopo Mazariæ tunc existente, duo dubia eidem Congregationi definienda proposuimus, unum videlicet, an stante dispositione præmissarum Epistolarum Secretarii Brevium, ut scilicet Episcopus pro impertienda Monialibus Benedictione, & Indulgentia Plenaria eisdem in articulo mortis applicanda, earum Confessarii opera uteretur, licitum sit Episcopo Monasterii claustra ingredi, ut hujusmodi pium opus per se ipsum adimpleat; alterum vero, quatenus id Episcopo permittatur, an, & a quibus comitatus Monasterium ingredi debeat; super quibus perpenso folio a Nobis pro hujusmodi quæstionum elucidatione de more exarato die 10. Maji anni 1727. responsum fuit, ad primum: Licere Episcopo, quoties voluerit ad impertiendam Benedictionem Moniali in mortis articulo constitutæ Monasterium intrare: Ad secundum: Episcopo ad hunc effectum intra Monasterii septa se conferenti comites esse debere Confessarium ordinarium ipsius Monasterii, aliumque Sacerdotem ipsius Episcopi arbitrio eligendum. Rescripto autem additum fuit: *Et ad Dominum Secretarium cum Eminentissimo Secretario Brevium*, quibus nimirum verbis Nobis demandatum fuit, ut cum bonæ memoriæ Cardinali Oliverio nuncupato, tunc Brevium Secretorum Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. Secretario, ageremus, pro ampliatione facultatum in memoratis Episcopis concessarum, quarum formulam a Nobis in folio tunc eidem Congregationi, ut præfertur, exhibito integre insertam, ipsa Congregatio paulo arctioribus conclusam limitibus judicavit.

„ Neque porro omisimus injunctum Nobis onus agendi cum præfato Cardinali Brevium Secretario quamprimum implere; verum cum paulo post ab eodem Benedicto Prædecessore in Collegium S. R. E. Cardinalium cooptati ad regendum Episcopalem Anconitanam Ecclesiam Nos contulerimus, ex qua biennio post ad Metropolitanam Bononiensem translati fuimus, non licuit nobis negotium istud ad optatum finem perducere. Interim vero quum non minus pro Anconitano, quam pro Bononiensi Populo hujusmodi facultatem Indulgentiæ Plenariæ moribundis Fidelibus impertiendæ ab Apostolica Sede, ut par erat, expetitam juxta consuetam formam, ac superius enuntiatis limitibus circumscriptam obtinuissemus; ipso statim usu, & propria experientia, in eas incidimus difficultates, quæ & anno 1710., ut præfertur, in Congregatione Sacris Reliquiis, & Indulgentiis præposita, a Nobis tanquam Consultore propositæ fuerant, quæque deinceps anno 1727. alteri Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Nobis etiam pro Secretarii munere, expositæ; causam dederunt memoratæ consultationi cum Secretario Brevium introducendæ. Etenim tum in Anconitanæ, tum vero in amplioris Bononiensis Ecclesiæ regimine, animadvertimus, ob interdictam Nobis hujusmodi facultatis subdelegationem, omnes plerumque Diœcesis habitatores hoc tanto Spirituali beneficio summis suis temporibus orbatos manere, & quidem cum irreparabili damno, deficientibus per Diœcesim Collegiis Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis, quibus a felicis Recordationis Prædecessore Nostro Alexandro Papa VII. per litteras diei 15. Januarii anni 1656. datas, & perpetuo valituras indultum fuit, ut Christifidelibus in mortis articulo constitutis Benedictionem cum Indulgentia Plenaria impertiri valeant; nec aliis extantibus Cœnobiis Regularium, quibus pro Confratribus piarum quarumdam Societatum ab eorum Ordinibus institutarum similia indulta, & Privilegia ab Apostolica Sede concessa fuerunt. Quod vero spectat ad incolas ipsius civitatis, si quidem hæc, ut Bononia est, frequenti Populo sit referta, cum facultas substituendi non aliter in præfata Epistola tribuatur, quam in casu præcisæ necessitatis cum nocturno tempore conjuncto, cum magno animi Nostri dolore experti sumus paternæ hujusmodi charitatis actus erga dilectos in Christo Filios Nostros, non ea assiduitate, qua cupiebamus, per Nos ipsos præstari posse. Nam præterquam quod necesse habebamus nonnullis per annum mensibus a civitate abesse, ut, juxta præscriptum Sacræ Tridentinæ Synodi, si non totam, saltem aliquam illius amplæ Diœcesis partem singulis annis coram invisendo, corrigendo, docendo, & Sacramentum confirmationis visitatis plebibus ministrando, lustraremus; jam in ipsa civitate degentes, nullam fere diurni temporis horam, vel a Divinis rebus, vel a Pastoralis officii occupationibus vacuam habebamus; dum pro occurrentium negotiorum expeditione, nunc adeuntium postulationibus, nunc ministrorum relationibus, nunc Congregationum consultationibus operam dare oportebat, recurrentibus autem Ordinationum Temporibus, vel evenientibus Ecclesiarum Parochialium vacationibus, aut cessantibus Confessariorum facultatibus, quas, ad nova de ipsis experimenta identidem capienda, nonnisi temporibus definitas iisdem concedere consuevimus, Examina, atque concursus sine Nobis haberi non permittebamus. Et sane, si quis Episcopalis vitæ conditiones, ut vere se habent, considerare velit, facile agnoscet, majorum civitatum Episcopos fere redactos esse ad hujusmodi Benedictionis, & indulgentiæ beneficium aliquibus dumtaxat personis vel genere, vel aliis qualitatibus conspicuis, & quidem instantibus, & postulantibus exhibendum; pauperibus autem, & humilioribus ob præclusam sibi, extra necessitatis, & noctis tempora, subdelegandi facultatem, vix nunquam succurrere posse.

„ Quod si satis momenti, & auctoritatis haberet sententia a nonnemine proposita, Plenariam scilicet Indulgentiam in mortis articulo concedendam non esse, nisi his, quorum eximia in Ecclesiam merita extitissent, ea nimirum de causa, quod cum pro hujusmodi Indulgentiæ consecutione vel nullum omnino opus injungi, vel nonnisi morientis statui, & viribus accommodatum imponi possit, præterita dumtaxat in Ecclesiam merita cum extrema præsenti necessitate conjuncta, locum suppleri possint aliorum operum, quæ ceteroquin ad Plenariam Indulgentiam adipiscendam præscribi solent; nihil profecto esset, cur aliquid nunc a Nobis innovando statueretur. Verum Prædecessorum Nostrorum hæc agendi ratio, relatæ opinioni contraria dignoscitur. Ut enim multas præterramus concessiones Indulgentiæ Plenariæ morientibus fidelibus indistincte applicandæ, quænam porro, & quam magna, in Ecclesiam promerita fuisse dicemus eorum, qui quatuor ab hinc sæculis pestifera lue per Angliam grassante ex hac vita decedebant? quibus tamen omnibus, dummodo Sacramentaliter confessi, & Sacra Communione refecti fuissent, Prædecessores Nostri Clemens Papa VI., & Gregorius Papa XI. Benedictionem cum Indulgentia Plenaria per Legatos suos impertiri non recusarunt. Sed & ipsa Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita jam usque ab anno 1675. die 22. Aprilis, re diligenter perpensa, censuit Indulgentiæ Plenariæ largitionem in eos etiam qui singularibus in Ecclesiam meritis nequaquam excellerent, recte, & utiliter conferri, atque diffundi.

„ Quapropter Apostolicæ charitatis Nostræ viscera dilatantes, & tam veteribus, quam recentioribus Ecclesiasticæ benignitatis exemplis inhærentes; siquidem extat illustre monumentum tertii Ecclesiæ sæculis in Epistola Sancti Cypriani, quæ in novis editionibus impressa est *numero* 12., qua scilicet in eorum gratiam, qui Libellos Martyrum obtinuerant, & in mortis periculo versabantur; cum ipse æstivis ardoribus præpediretur, quo minus, ut optaverat, ad eos reconciliandos sese conferre posset, permisit ut id, vice sua, a quocumque Presbytero, aut etiam Diacono præstari

queat;

queat: Novissimis vero temporibus, ex secunda Mediolanensi Provinciali Synodo constat a felicis recordationis Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. omnibus Episcopis illius Provinciæ concessum fuisse, non solum, ut ipsi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria moribundis Fidelibus impertiri; sed etiam, ut aliis hujusmodi facultatem libere subdelegare possent. His igitur, aliisque exemplis, necnon rationibus superius relatis permoti, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione novas in hac materia regulas præfinire, quodque olim, ut præmisimus de alterius sententia deliberandum Nobis fuerat, nunc demum de concessa Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine absolvere, ac perficere constituimus.

,, Itaque primum volumus, atque decernimus, ut quæ facultates impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis nunc existentibus a Nobis, vel a Prædecessoribus Nostris ad hunc diem concessæ reperiuntur, licet illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevium ad triennium duntaxat, vel alias ad definitum tempus indultæ fuerint, nihilominus præsentis Nostræ Constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad iidem Antistites earum Ecclesiarum atque Diœcesum regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu easdem facultates a Nobis, & ab Apostolica Sede impetrarunt. Nos enim eas ad omne tempus hujusmodi, motu proprio, & auctoritate præfata, atque earumdem præsentium litterarum serie extendimus, & prorogamus.

,, Utque præterea unusquisque ex Antistibus præfatis, unum aut plures pios Sacerdotes, sive Sæculares, sive Regulares, prout necessarium fore judicabunt, eorum Civitatibus subdelegare valeant, qui, dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hujusmodi impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice, Benedictionem hujusmodi cum Indulgentiæ Plenariæ applicatione Christi Fidelibus in præfato articulo mortis constitutis impertiantur; aliosque similiter per Diœcesim sæculares, aut Regulares Sacerdotes quotquot pro numero animarum in Diœcesibus existentium necessarios judicaverint, ad prædictum effectum deputare, & subdelegare possint, necnon eosdem a se deputatos, & subdelegatos removere, aliosque in eorum locum pro suo arbitrio, & prudentia subrogare valeant, iisdem motu, potestate, & tenore concedimus, & indulgemus.

,, Si vero aliquem ex Antistitibus nunc per Ecclesias constitutis, & præfata facultate gaudentibus ad aliarum Ecclesiarum regimen Apostolica auctoritate transferri contingat, sive aliquis eorum sit, quorum favore consuetæ litteræ Secretarii Brevium ad hunc diem expeditæ non fuerint; ac denique cum novi Episcopi Catholicis Gregibus in posterum præficientur; volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem a Nobis, sive a Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ litteræ in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quibus prædicta facultas ipsis concedatur, non ad triennium, sed ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt; adjecta etiam facultate subdelegandi tam pro Civitate, quam pro Diœcesi non quidem in casu duntaxat impedimenti cum nocturno tempore conjuncti, sed in omnibus, & per omnia ad normam eorum, quæ pro Episcopis nunc existentibus, & indulto hujusmodi actu gaudentibus, supra statuimus.

,, Insuper pro Prælatis inferioribus Territorium separatum habentibus, cum vera qualitate Nullius, & activa in Clerum, & populum jurisdictione; quamvis Prædecessores Nostri hanc de præterito consuetudinem non habuerint, nihilominus de Apostolica liberalitate, ac simili motu, & tenore concedimus, & indulgemus, ut, si ab ipsis hujusmodi facultas petita fuerit, similes litteras in forma Brevis in posterum singulis eorum expediantur, juxta eamdem formam, mutatis mutandis, quam pro Episcopis constituimus; ne excepta quidem facultate subdelegandi, ut supra, dummodo ipsi Prælati hanc gratiam postulantes, Apostolicis litteris Nostris anno Incarnationis Dominicæ 1740. nono Kalend. Decembris datis, quarum initium est: *Quod Sancta*, impressis in Bullario nostro *Tom.* 1. *n.* 7. obtemperaverint; nimirum sacra Apostolorum limina præscriptis temporibus visitaverint, & relationem status Ecclesiarum sibi subjectarum Apostolicæ Sedi exhibuerint, vel quatenus Prælationis honorem de novo accipiant, debitum juramentum in memorata Constitutione præscriptum antea præstiterint.

,, Dum autem hujusmodi facultatem Episcopis eam actu obtinentibus prorogavimus, & ampliavimus, ut præfertur: cæteris vero tam Episcopis, quam Prælatis inferioribus in posterum eas petentibus, supradicta forma, & amplitudine concedendum fore decernimus; sequitur, ut hujusmodi Indulta nequaquam morte concedentis expirent; cum jurisdictio delegata in iis, quæ non justitiam, sed gratiam concernunt, etiam post obitum delegantis manere debeat. Quoniam vero iisdem Episcopis Prælatis permisimus, ut hujusmodi facultatem pro incolarum Civitatum, locorum, atque Diœcesum opportunitate, & necessitate, uni, vel pluribus Sacerdotibus in posterum subdelegare valeant; statuimus, atque decernimus hujusmodi subdelegationes per subdelegantis cessum, aut decessum similiter non expirare, sed potestatem ipsis tributam perseverare usque ad superventum novi Præsulis, cujus arbitrio relinquimus eosdem in hujusmodi officio confirmare, vel ab eo removere. Atque ita quicumque Antistes memoratam facultatem a Romano Pontifice semel obtinuerit, eo decedente, opus non habet pro illius confirmatione ad Apostolicæ Cathedræ Successorem recurrere. Sicque etiam cedente, vel decedente Episcopo, seu Prælato, a quo eadem facultas in sua Diœcesi aut Territorio subdelegata fuerat, nova concessione opus non erit pro temporaneo Vicariorum Capitularium, aut Apostolicorum, regimine; cum subdelegatorum auctoritas semper manere debeat, quamdiu, vel Episcopus ipse, aut Prælatus, vel illius Successor eamdem ipsi non ademerit.

,, Hac igitur ratione animarum saluti consulentes, quantum Nobis in Domino licuit, piam consuetudinem applicandi Plenariam Pontificiam Indulgentiam Ecclesiæ Filiis in mortis articulo constitutis, ampliare, & faciliorem reddere curavimus. Permissaque Venerabilibus Fratribus, ac dilectis Filiis, Ecclesiarum Episcopis, & Præsulibus, facultate alios Sacerdotes ad hunc effectum tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus subdelegandi, non parum levaminis eorum anxietatibus, & sollicitudinibus per Nos allatum esse putamos. Verumtamen ipsis declaratum volumus, non id propositum Nobis fuisse, ut eos prorsus eximeremus ab hoc paternæ charitatis officio, per se ipsos adeundi miseros ægrotos Plenariæ absolutionis in extremo articulo adipiscendæ cupidos; sed ut eorum pietatem opportune juvaremus, ne, dum ipsi aliis Pastoralibus curis detinentur, dolere debeant commissos sibi Fideles hoc tanto Spirituali beneficio destitutos ex hac vita migrare. Qui vero pium hujusmodi opus per semetipsos exercere gaudent (quod sane omnes, quoties legitime impediti non fuerint, facturos esse confidimus) meminerint, non id duntaxat erga nobiliores, & potentes hujus sæculi, sed erga pauperes quoque, & abjectæ sortis homines præstandum esse. Qua de re utiliter legi poterit Prædecessoris Nostri S. Gregorii Magni Homilia 28. in Evangelia ad *cap.* IV. Joannis, *Erat quidam Regulus, cujus Filius infirmabatur Capharnaum*, in qua mirabilem, atque cælestem observat amantissimi Redemptoris Nostri JESU CHRISTI agendi rationem, qui ad invisendum ægrotantem Reguli filium invitatus ire abnuit, ad Centurionis servum nec invitatus iturum se profitetur. *Quid est, quod Regulus rogat, ut ad ejus filium veniat, & tamen venire recusat; ad servum vero Centurionis non invitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse; Centurionis servo non dedignatur occurrere.*

,, Ut autem Indulgentiæ fructus a Fidelibus in mortis articulo percipiatur, hoc sedulo agendum erit, ut Populus in Sacris Concionibus, & Catechesibus frequenter edoceatur, quod iis, qui gratiæ Dei, quam in Baptismo acceperunt, ingrati, & per actualia peccata Spiritum Sanctum contristaverunt, & Templum Dei violare non sunt veriti, quantumvis æterna supplicia in Pœnitentiæ Sacramento condonata fuerint, nihilominus temporalis plerumque pœna Divinæ Justitiæ exolvenda superest, cujus remissio obtinenda est non solum per satisfactiones a Sacerdote Confessario in ipso Pœnitentiæ Sacramento pro mensura delicti impositas, aut per christianam tolerantiam earum adversitatum, a quibus mortalium vita immunis esse nequit; verum etiam per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. Alioquin verendum est, ne salutis remedia ab Ecclesiæ benignitate Fidelibus suppeditata, paulatim in pravæ libertatis, & licentiæ fomentum traherentur; compluribus sibi temere blandientibus de remissione tum sempiternæ pœnæ per Sacramentalem absolutionem, tum temporalis, per Indulgentiæ Pontificiæ applicationem, in exitu vitæ impetrandæ; neque cogitantibus quam incertum sit omnibus non solum qua hora, & quo mortis genere ex hac vita migrandum sibi fuerit, sed etiam an Indulgentiam, licet externo ritu sibi applicatam, cum effectu sint percepturi. Præpostera, æque ac periculosa antiquis Ecclesiæ temporibus inoleverat consuetudo, ut non pauci ex iis, qui ad Baptismum nomina obtulerant, ad finem usque vitæ ipsius Sacramenti perceptionem prorogarent, quo scilicet interim ingenio libere indulgerent, ac demum cum e vita discessuri essent per salutare lavacrum ab omni culpa, & tam ab æterna, quam temporali pœna soluti, ad cœleste Regnum recta transferrentur; contra quos extant gravissimæ objurgationes Sancti Gregorii Nazianzeni in Oratione XL. & Sancti Joannis Chrysostomi in Homilia 1. super acta: sed & Ecclesia Catholica pravam hujusmodi confidentiam improbare se declaravit, dum eos, qui in mortis periculo Baptismum susceperant, si convaluissent, a Sacris Ordinibus, & ab officiis Ecclesiasticis arcendos, ac perpetuo irregulares fore decrevit.

,, Et quoniam Sacerdotibus, qui Fideles in extremo agone laborantes pie adjuvant, vel Ecclesiæ Sacramenta illis ministrant, Rituale Romanum injungit, ut si ægrotus Indulgentiam Plenariam legitima auctoritate concessam consequi valeat, eam illi in mentem reducant, proponantque quid ad eam consequendam agere debeat; ex his autem, qui ad hujusmodi statum redacti sunt, alii quidem cum plena cognitione integrum loquelæ usum retinent, alii vero loquendi facultatem amiserunt, licet antea sinceræ contritionis indicia dederint, eaque adhuc ratione utentes, identidem dare non desinant: Ideo, quo certius prædicti omnem Indulgentiæ fructum consequi valeant, præfatis Sacerdotibus mandamus, ut omni ratione studeant moribundos Fideles excitare ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimæ in Deum charitatis affectus; præsertim vero ad ipsam mortem æquo, ac libenti animo de manu Domini suscipiendam. Hoc enim præcipue opus in hujusmodi articulo constitutis imponimus, & injungimus, quo se ad Plenariæ Indulgentiæ fructum consequendum præparent, atque disponant. Qua in re auctor Nobis est Sanctus Doctor Augustinus, qui in *Libro XIII. de Civit. Dei cap.* 6. postquam horridam mortis speciem, eique renitentes hominum animos descripsit, quodque in aliis suis operibus non semel docuerat: mortem nimirum esse peccati originalis pœnam, ibi quoque asseruit, & confirmavit; hæc ad rem nostram apposite subdit: *Quidquid tamen illud est in morientibus, quod cum gravi sensu adimit sensum, pie, fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ. Ita cum ex hominis primi perpetuata propagine proculdubio sit mors pœna nascentis; tamen, si pietate justitiaque pendatur, fit gloria renascentis; & cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato.*

,, Pro impertienda vero Benedictione Fidelibus in mortis articulo constitutis, applicandaque ipsis Plenaria Indulgentia, cum nulla certa formula olim præscripta foret, Sanctæ Memoriæ Prædecessor Noster Benedictus Papa XIII. anno Domini 1726. pias quasdam Preces, & Orationes ad hunc effectum adhibendas publicari mandavit; quarum exemplo, in his, quæ opportuna judicamus, inhærentes, aliam de novo formulam, cum his, quæ in hac Nostra Constitutione præscripta sunt, magis congruentem confecimus, & instituimus, quam ab omnibus in posterum usurpari præcipimus: Mandantes hoc ipsum inculcari, & injungi in Apostolicis litteris, quæ deinceps pro concessione prædictæ facultatis Indulgentiæ Plenariæ Moribundis impertiendæ, ut præmisimus, expediendæ erunt.

,, Ac decernentes, ipsas præsentes litteras semper validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios effectus perpetuo sor-

tiri, & obtinere, atque iis, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, plenissime suffragari: non obstantibus Apostolicis, & in Generalibus, seu Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, seu specialibus Constitutionibus, ac quibuscumque contrariis, etiam Congregationum S. R. E. Cardinalium Decretis, & Resolutionibus, etiam Apostolica auctoritate approbatis, roboratis, & pluries confirmatis; usibus quoque, stilis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Quibus omnibus, & singulis ad præmissorum effectum, motu, scientia, & potestate præfatis, amplissime derogamus, aliisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Formula igitur, quam pro impertienda Benedictione, & Plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda, ut præfertur, in posterum adhibendam esse præscripsimus, talis est.

M O D U S
A SANCTISSIMO D. N.
BENEDICTO PAPA XIV.

Approbatus

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam.

Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis illis infirmis, qui vel illam petiverint, dum sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis; impertienda iisdem est etiamsi postea lingua, cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis, vero Impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediendo cubiculum, ubi jacet infirmus dicat Pax huic Domui, &c. *et deinde Ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aqua benedicta dicendo Antiphonam*: Asperges &c.

Quod si Ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis, de hujus benedictionis efficacia, ac virtute si tempus ferat, breviter admoneat, tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores in anteacta vitæ expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundum in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit. Tum pie ipsum verbis consoletur in spem erigens fore, ut ex Divina munificentia largitate pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit cœlum & terram.

Antiphona. Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (*vel* Ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster &c.
℣. Et ne nos inducas in tentationem.
℟. Sed libera nos a malo.
℣. Salvum fac servum tuum (*vel* Ancillam tuam, *& sic deinceps.*)
℟. Deus meus sperantem in te.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Clementissime Deus Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, & per Unigeniti tui Passionem, & Mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum Nostrum. *Tum dicto ab uno ex Clericis Astantibus* Confiteor &c. *Sacerdos dicat* Misereatur &c. *Deinde*.

Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismate recepisti: Et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa Indulgentiam Plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.

Per sacrosancta humanæ reparationis Mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos ei benedictionem impertiatur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, prorogationis, ampliationis, & concessionis, mandatorum, statutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis, Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius
VISA DE CURIA.
J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1747. Indictione 10. die vero 4. Maji, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Jo. Baptistam Angellini Apost. Curs.

Franciscus Bartolotti Mag. Curs.

XXIX.

D E C R E T U M
SS. D. PAPÆ BENEDICTI XIII.

Quoad Indulgentiam Christifidelibus concessam in recitatione ad pulsum Campanæ flexis genibus Orationis:
Angelus Domini &c.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Injunctæ nobis divinitus Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ Virginis Deiparæ Mariæ, Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandamque, & confovendam erga illam Fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum: Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum Campanæ: *Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, cum tribus Ave Maria* flexis genibus devote recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Plenariam in uno die cujuslibet mensis duntaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christifidelibus vere contritis quoties id egerint centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris 1724. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Cardinalis Oliverius.

TRA-

TRACTATUS TERTIUS
DE TERTIO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,
IDEST
DE SUMENDA EUCHARISTIA.

CAPUT PRIMUM.

An, & quo jure obligamur ad Communionem.

CErtum est, Fideles adultos ad illam obligari Ecclesiastico jure, *Ex c. omnis utriusque sexus de pœnit. remis.* ut infra dicemus latius. Sed controversia inter DD. est, an obligentur etiam divino præcepto? & quidem, quamvis probabilius sit obligari etiam divino, probile tamen est, obligari solum Ecclesiastico, quo determinavit Ecclesia præceptum divinum, quod quia erat indeterminatum, non obligabat, nisi donec Ecclesia determinaret, ut fusius Theologi tradunt.

2 Ratio prioris, & certe majoris probabilitatis est, quia illa verba Christi Domini videntur præceptiva: *nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et ita sustinet S. Thom. *3. p. q.* 80. *art.* 11. cum multis, deserens oppositum, quod docuerat *in* 4.

3 Ratio posterioris est, quia non apparet, unde certo obliget tale divinum præceptum, cum textus prædictus explicetur ab aliquibus, vel de manducatione in voto, vel de manducatione spirituali.

4 His positis, inquires primo, An vera sit illa doctrina Petri Soti *de Eucharistia lect.* 9. dicentia, aliquos specialiter obligari ad sumendam Eucharistiam ex eo capite, quod Deus decrevit, eis non largiri gratiam efficacem ad superandas graves aliquas tentationes, & obtinenda quædam bona necessaria, nisi Sacra Communione roborentur? Quod confirmat illa mulier liberata a quodam maleficio, cujus vir apparebat ut brutum; liberata, inquam, precibus S. Macarii, a quo ipsa intellexit, ideo calamitatem illam passam fuisse, quia per quinque hebdomadas Sacram Eucharistiam non sumpserat.

5 Respondeo. Suarez non omnino respuit hanc Doctrinam *disp.* 69. *de Eucharistia sect.* 3. observat tamen raro ei esse locum. Nos dicimus: quis novit sensum Domini, vel cui id revelatum est?

6 Inquires secundo in hunc modum: ergo tentatis omnibus remediis, adhuc mihi certo persuadeo, me non posse superare tentationem, v. gr. vindictæ contra inimicum, nisi frequentatione Sacræ Communionis, si non frequentem, peccabone contra jus prædictum de communicando?

7 Respondeo primo. Hanc certam tuam persuasionem esse creditu difficilem: quis enim certo sciat, te non posse utiliter alia remedia assumere, & item certo te hoc remedio Communionis esse sanandum?

Respondeo secundo. Supposita certa ejusmodi persuasione, Suarez *l. c.* asserit, te non peccaturum contra præceptum de communicando, sed solum contra illam virtutem, cui illa tentatio adversatur: unde sequitur, te non obligari in Confessione exprimere neglectum Communionis, tentationis illius tempore commissum, sed solum peccatum, quod commisisti.

CAPUT II.

An communicandum in fine vitæ.

1 CErtum est, Fideles adultos obligari ad communicandum ante finem vitæ, sive id fit ex præcepto Ecclesiæ, sive probabilius ex præcepto divino. Nam Concilium Nicænum relatum *cap. de his,* 26. *q.* 6. cavet, *ne discessurus e corpore necessario via sua viatico defraudetur.* At sane cur vocat absolute necessarium, nisi valde probabiliter ex lege id præceptum sit?

2 Sed inquires primo, an qui in vita aliquoties communicavit, teneatur sub mortali communicare sub finem vitæ, hoc est, in articulo, seu periculo mortis?

3 Resp. Sane Cajetanus, aliique allati a Suario *d. disp.* 69. *sect.* 3. putant, nullam absolute esse tunc obligationem sub mortali: imo Sylvester, aliique ab eodem Suarez citati asserunt, eum, qui in vita, quamvis solum semel communicavit, non esse amplius obligatum ad Communionem, nec sub mortali, nec sub veniali ex dicto præcepto divino, ut habet Delgadillo *tract.* 2. *de Euch. dub.* 12. *Quia semel,* inquit, *posita unica Communione, extinguitur obligatio dicta, cum præcepto divino de Communione ante finem vitæ jam satisfactum sit.*

4 Sed tenendum adesse hujusmodi obligationem iterum in eo periculo communicandi, si Communio facta multum distet a periculo, id quod mox explicabitur. Ratio potissima ducitur ex Fidelium, & Ecclesiæ sensu sic judicantium, qui certe in re tanti momenti magni faciendus est.

5 Quæ ratio ex verbis Concilii Nicæni modo allatis *n.* 1. confirmatur. Ita Suar. *l. c.* & communiter Recentiores.

Nota item idem verum esse, sive mors impendat ex infirmitate, sive ex vulnere, sive ex veneno, sive ex quacumque causa, quando advertitur periculum, etiamsi ex revelatione illud advertatur: imo quoties timetur probabiliter mors; ut ex bello, vel ex longa, & periculosa navigatione, quia par est in omnibus ratio.

6 Dices cum Delgadillo *l. c.* Hoc præceptum de communicando latum a Christo Domino illis verbis (*nisi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.*) est pœnale: at præcepta pœnalia non sunt amplianda, sed restringenda. Item est præceptum affirmativum, quale etiam esset præceptum Ecclesiæ de Confessione; cui unica Confessione ante mortem satisfactum esset, ut colligit ex Scoto dictus Delgadillo, nisi in præcepto additum fuisset illud (*semel in anno*) sicuti unico actu auditionis Missæ completur præceptum de audiendo Sacro die festo, quia est præceptum affirmativum. Adde, Christum non præcepisse quidem frequentiam Communionis, sed solum Communionem.

7 Respondeo. Hæc argumenta non debent esse tanti ponderis, ut non vincantur a dicto sensu Fidelium, & Ecclesiæ, qui sensus ostendit, aliquid plus Christum Dominum præcepisse, quam quod ejusmodi argumenta præseferunt: multo magis, quia Christus instituit hoc Sacramentum per modum cibi ad nutriendam vitam spiritualem animæ, & ad reparandum, quod continua fomitis impugnatione deperditur. Id quod ostendit, Christum voluisse in suis Fidelibus repetitam hujus Sacramenti sumptionem.

De eo, qui paulo ante periculum mortis communicavit.

8 INquires secundo, qui ante duos v. g. vel tres, imo & octo, vel decem dies, quam incidit in periculum, communicavit, obligaturne iterum in nostra sententia, eo periculo superveniente, communicare?

9 Resp. cum Suarez *loc. cit.* non obligari, quia præceptum communicandi in fine vitæ non obligat, nisi circumcirca periculum: obligat enim, ut prope mortem inveniatur Fidelis Sacra refectus Eucharistia. Sed Vasquez *disp.* 214. *c.* 2. *n.* 12. putat obligari; quia, inquit, antea non fuit impletum præceptum, quod urget quidem, quando adest periculum, non vero quando aderit: sicuti non adimplet præceptum, audiendi Sacrum die Dominico, qui audit die Sabbati. Verum huic rationi videtur satis esse responsum, quia hoc præceptum non est, sicuti præceptum Missæ, quod obligat determinato die, sed, ut dictum est, circumcirca.

10 Quare ex dictis fateor, hanc Vasquez sententiam esse probabilem, illam tamen Suarii probabiliorem.

Hinc, qui communicavit in Paschate, & post paucos dies incidit in vitæ periculum, non obligatur ex nostra sententia iterum communicare: quia tamen ia potest se conformare sententiæ Vasquez, poterit iterum etiam non jejunus. Qui vero post multos dies a Communione incidit in hujusmodi periculum, sane absolute obligabitur: quia tunc propter illam distantiam non judicatur refectus circa mortis tempus.

11 Dixi (*etiam non jejunus*) id quod intelligo etiam in sententia Suarii, & nostra: nam licet is satisfecerit per nos præcepto, ex vi Communionis illius antecedentis; tamen quia concessio sumendi viaticum non jejuno, non datur solum, ut præcepto satisfiat, verum etiam ut instante necessitate; omni meliori, & promptiori modo moriturus per Communionem se muniat; ideo poterit ia data concessione frui. Ita Delgadillo *l. c.*

De eo qui mane communicaverat.

12 INquires tertio: quid ergo sentiendum de eo, qui manè communicavit ex devotione, & postea sero, superveniente gravi morbo, in vitæ periculum incidit?

13 Resp. multo minus obligatur, & consequenter (ne eodem die bis communicet) non potest in nostra probabiliori sententia, seu potius vera, modo mox explicando. Ita Delugo *de Euch. disp.* 6. *sect.* 3. citans Suarium, Granadum, Præpos. Ratio est, quia refectus mane habuit substantiam viatici: communicare enim per modum viatici, nihil aliud est, quoad substantiam, nisi sumere Eucharistiam circiter vitæ finem, quocumque animo, seu intentione sumatur.

14 Quoniam tamen Gaspar Hurtadus *de Euch. disp.* 10. citans M. S. Vasq. & multi cum Diana *p.* 10. *tr.* 11. *res.* 40. affirmant, posse, & debere iterum vespere communicare, addens idem Diana *p.* 11. *res.* 21. utramque sententiam, & negantem, & affirmantem probabilem esse; ideo ego sic statuendum judico, ne errori detur locus.

15 Vel mane quis communicavit bene valens, deinde incidit in morbum periculosum, ita ut credatur non producturum vitam ad diem sequentem; & hunc posse vespere illo eodem die, imo debere communicare, probabile erit, saltem addita auctoritate tantorum Doctorum; nec aliud eos velle, si eorum verba, & rationes expendantur, existimo: vel mane quis, dum laboraret periculoso morbo, communicavit ex devotione, & hunc non posse iterum eodem die communicare, quamvis judicetur eodem die moriturus, affirmo.

16 Ratio utriusque dicti est, quia in priori casu probabile est, non fuisse adimpletum præceptum: quia prædicti DD. probabiliter tenent, suscipi debere Eucharistiam, quando adest periculum vitæ, & satis non esse, si circumcirca ejus finem; at in posteriori casu adimpletum est: quia jam infirmus erat in periculo, quamvis aliquando non cognito, quemadmodum, si mane diei festivi intersis Sacro, tametsi illum ignores esse diem festum, satisfacis præcepto, neque enim ad implendum præceptum opus est, ut illud scias, cum sufficiat, quod exequaris illud, quod edicit præceptum, quæ est doctrina communis *in tr. de legib.*

17 Ex quibus collige, me facilius concedere eodem die secundam Communionem illi, qui ex inflicto v. g. vulnere incidit in vitæ periculum, quam illi, qui ex febri: nam si vesperi vulneratus, communicaverat mane ante vulnus acceptum, non communicavit tempore periculi ex probabili sententia. At febricitans, cum habeat in se luem febris, præsumere ex communiter contingentibus debeo eum tempore periculi, licet mihi ignoti, communicasse, atque adeo præcepto satisfecisse.

De tumultuaria Consecratione ad dandum Viaticum.

18 INquires quarto, si certum est, ut diximus *n.* 2. obligari nos ad communicandum instante morte, probabilene est, posse Parochum, seu Sacerdotem in casu, quo aliunde non habeatur Sacra Hostia, non solum celebrare Missam non jejunum, quod certe posse, dicemus infra *c.* 10. *n.* 2. verum etiam posse ad dandum Viaticum infirmo, alioqui absque Eucharistia a vita discessuro, privatim consecrare, proferendo duntaxat consecrationis verba, quia urget tunc præceptum divinum communicandi, obligans directe infirmum, & indirecte Parochum? Item possetne consecrare in buccella panis fermentati sine Ara, sine vestibus sacris, sine illis cæremoniis ab Ecclesia institutis? Videtur enim posse: quia Ecclesiastica præcepta, qualia sunt hæc, non possunt obligare contra præceptum divinum. Adde non esse credendum (præsertim in casu, quo infirmus aliud Sacra-

meorum non suscepit) Christum Dominum voluisse potius damnari hominem, forte in mortali existentem, alioqui cum Attritione, & Sacramento salvandum, quam prædicto, quamvis tumultario modo haberi Sacramentum.

19 Resp. posse licite hæc omnia fieri, dicta necessitate existente, tenet propter dictas rationes Delgadillo *cap. 3. de Euch. dub. 9.* citatque pro se Majorem, Ludovicum de S. Jo: Sotum, Victoriam, aliosque. Adde Thom. Hurtadum *p. 2. res. mor. fol.* 54. vide Diana *p. 11. tr. 6. res. 23. v. notandum.*

20 Sed certe improbabilis est hæc sententia, & contraria, idest nequaquam posse est certissima, ut docet Leander *tr. 7. disp. 5. q.* 22. citans Suarium, Vasquez, Delugo, Layman, Granadum, Dicastillum, aliosque: nam primo sic habetur expresse, *c. 7. temperimus de consecratione dist. 2.* Ubi cum absoluta sit, & sine distinctione de observandis dictis gravissimis cæremoniis locutio, non est hæc a Delgadillo explicanda; quasi procedat pro casibus ordinariis. Secundo, quia præponderari debet reverentia, quæ maxima huic Sacramento debetur; quæque nimis valde offenderetur ex omissione prædictarum observantiarum cuicumque alteri incommodo, quod quisque potest cum Dei Gratia, quæ numquam deest, propellere a se, ut in casu nostro potest moriturus per Contritionem, quam si is non elicit, sibi imputet. Tertio (per quod solvitur ratio adversariorum) tunc concurrunt duo præcepta, alterum de communicando, quod solum probabiliter est divinum, alterum de reverentia maxima erga tantum mysterium, quod certe est naturale divinum de debito Christi cultu, hoc igitur, cum sit gravius, prævalere illi debet.

21 Tibi autem Sacerdoti illud in his angustiis incumbit, ut loco consecrandi illis insolitis modis, Fidelem excitea agone mortis laborantem ad se conterendum: vel si quis sit mente destitutus, vel sensibus, præter absolutionem Sacramentalem sub conditione, de qua infra *c. 7. a n.* 20. ores benignissimum Deum, ut illi auxilium ad actum Contritionis eliciendum impendere dignetur, & si potes, confer illi attrito Sacramentum extremæ Unctionis, & ores &c.

Minister Viatici quis?

22 INquires quinto. Quis mihi Sacram Hostiam legitime porriget, instante mihi morte?

Resp. Parochus tuus, vel (si Religiosus exemptus sis) tuus Prælatus, vel alius ex eorum licentia; communicare enim Fideles pertinet ad Parochum, seu Pastorem, qui maxime velle judicandus est suas oves pascere in ipsarum vitæ fine: pro certo tamen habe, si desit Pastor, vel nolit, posse licite Viaticum porrigere quemlibet Sacerdotem; tunc enim adest præsumpta, & sane rationabilis voluntas Ecclesiæ, seu ejus capitis, quod est Christus Dominus. Lege Delugo *de Euch. disp.* 18. *n.* 51.

23 Subinquires. Ergone si nullus adsit Sacerdos Catholicus, nisi Sacerdos hæreticus, schismaticus, aut excommunicatus non toleratus possem, & obligarer ab his tunc Communionem recipere?

Resp. quod possis, probabilissimum est, quia in tanta necessitate, præsertim si alio Sacramento roboratus non fuisti, vel de tua Contritione dubitas, Ecclesiam creditur, Sacerdotem nullum a tali ministerio repellere: quod autem talis Minister non sit bene dispositus, sibi imputet, nam te tua necessitas excusat. Legite Suar. *disp. 7. sect. 4. fine,* ac Dian. aliosque *tr. 7. disp. 4. q.* 21.

24 Semper autem advertite, nos non posse in eo casu, quo illa Communio esset signum communicationis cum hæretici, vel excommunicati erroribus, vel cum scandalo Fidelium, ut per se notum est. Quod tamen scandalum sæpe vitare poteris, si Fideles id nescientes doceantur de Ecclesiæ benignitate in his circumstantiis.

25 Quod vero obligeris, sequitur ex dictis, quia, si potes observare præceptum, sane teneris: & tamen affirmo, te posse eximi ab hac obligatione, & sic non petere Viaticum a prædictis. Ratio est, quia sententia contraria nostræ est etiam probabilis, quam sequuntur Sylvester, Enriquez, aliique apud Leandrum. Quare te illi conformare sine ulla culpa potes: præsertim si de tua Contritione securus sis.

26 An famulia Religiosorum possit licite, instante morte, Viaticum porrigi ab ipsis Religiosis, agam infra *c. 14. n. 4.* Ut item alia pertinentia ad hanc materiam de Viatico dicam suo loco infra *c.* 12.

CAPUT III.

Quando communicandum ex præcepto Ecclesiæ.

1 SAne in Paschate, quod his verbis imponitur, *Cap. Omnis utriusque sexus de pœnitentiis, & remissionibus.*

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel in anno confiteatur, suscipiens reverenter, ad minus in Paschate, Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab Ecclesia ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.

2 Advertis, in jure communi nullam excommunicationem fulminari contra non communicantes in Paschate? Videat igitur quisque, quid in sua Diœcesi disponatur: certe in nostra Panormitana indicitur in Synodo ultima, quæ est anni 1652. *cap. 4. de Euch. n.* 51. excommunicatio, sed ferenda, additurque: *Et incurrant excommunicationem, nisi moniti resipiscant.* Quare monitio præcedere debet, ut incurratur de facto.

3 Adverte item, non peccare, nec pœnam incurrere eum, qui habet causam rationabilem, a suo Confessario approbatam, non communicandi in Paschate: quare si Confessarius judicet prudenter, pœnitentem fore melius dispositum post Pascha, tuto illi tempus proportionatum extendat. At, quod meretrix v. gr. quæ est in peccato, Communionem tunc omittat, non est excusanda: unde peccabit contra hoc præceptum, si non communicat: quia non est rationabilis causa, nolle relinquere peccatum.

4 Declaravit autem Eugenius, ut habet Bellarm. *in declarationibus Concil. sess. 3. c. 9.* Communicantes intra hebdomadam sanctam, vel infra octavam Paschatis satisfacere præcepto, ut interim taceam, in multis locis esse legitime introductam consuetudinem, qua possit hoc præceptum impleri quocumque die Quadragesimæ, ut videre est apud Leandrum *n. 4. disp. 3. q.* 11. Quod aut declaraverit Sacra Congregatio, posse a prima Dominica Quadragesimæ huic præcepto satisfieri; dicit quidem Joannes a D. Thom. apud Delgadillo *de Euch. dub.* 13. Sed mihi declaratio hæc non est authentica, & cum non assignetur dies, qua data est, est satis incerta.

5 Melius id suaderi posset ex illa sententia ejusdem Delgadillo *c. 20. dub.* 13. qua vult, præceptum de Communione fidelibus ab Ecclesia datum esse, sicuti præceptum de Confessione; *Utraque enim* (ait) *ex congruentia fit in Paschate: at satis est, si fiat semel in anno.* Multo ergo magis (dicet aliquis) observabitur hoc præceptum, si fiat in Quadragesima. Dictam sententiam pluribus probare contendit dictus Delgadillo, quam ego confirmarem ex præcitatis verbis Canonis (*ad minus in Paschate*) & ex illis Trid. *sess. 13. can. 9.* (*singulis annis saltem in Paschate*) Siquidem, si tibi indiceret Judex, ut sisteres coram illo, saltem in fine mensis, nonne legitime comparere posses quocumque die mensis? Ita igitur in casu nostro &c.

Hanc tamen sententiam ideo non approbo, quia est contra sensum, & usum omnium fidelium, imo & Eugenii prædicti, concedentis solum illos quindecim dies a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albia inclusive; his præhabitis.

Sacerdotes an servent hoc præceptum celebrando?

6 INquires primo, Sacerdotes satisfaciuntne Præcepto Communionis Paschalis, si solum eo tempore Missam celebrent?

7 Resp. Satisfacere, ita testante, & confirmante praxi. Si tamen tunc semel non celebrarent, obligarentur communicare laice a manibus sui Pastoris, vel ejus delegati. Ita Leander cum aliis *tract. 7. disp. 7. q.* 56.

8 Objicies: die Jovis Sancto omnes tenentur sumere Eucharistiam a manu sui Superioris, repræsentantis Salvatorem, qui in ultima Cœna communicavit Apostolos; ergo Sacerdos, sive tunc, sive ex intentione prædicti Eugenii, debebit alio die Paschali communicare a sui Superioris, vel ejus delegati manu: Ergo sacrificando non observat Præceptum.

9 Resp. Gavantus *in Rubr. Missal. p. 4. tit.* 8. refert verba Sacræ Congregationis, jubentis etiam Sacerdotes ad id teneri tunc: sed melius Quintanadvennas negat, hanc Congregationis declarationem vim habere legis, cum authentica non sit. Certe alicubi hæc declaratio ignoratur, & alicubi usu recepta non est: siquidem Conine. Tannerus, Laym. apud Gobat *de Comm. cas. 3. q.* 4. docent, licere cuivis eo die privatim celebrare. Imo ex Dicastillo *tr. 5. de Euch. disp. 4. n.* 28. etiam publice in Germania: Si ergo eo die Jovis Sancto Sacerdos cum laude celebrat, non obligabitur Eucharistiam sumere a manu Superioris.

Non communicans in Paschate, an deinde teneatur?

10 INquires secundo. An in Paschalibus, qui noluit, cum potuisset: vel non potuit, cum voluisset, Eucharistiam sumere, obligaturne sub mortali, proxime post illud tempus, commissum defectum compensare, communicando?

11 Ut huic quæstioni fiat satis, altius est ea, sed breviter repetenda: sciendum enim est præcepta esse (quantum facit ad nos) duplicis generis: Aliqua ita sunt affixa certo tempori, ut qui ea non adimplevit, licet cum culpa, die designato, non teneatur postea compensare: ejusmodi sunt præcepta jejuniorum, festorum, horarum Canonicarum, &c. quæ si non adimpleantur, non audiatur e. g. Missa die ipso festivo, non urget obligatio post diem. Aliqua vero sunt, quorum adimpletioni certa quidem dies præfigitur; verum non ad finiendam, sed ad dilatandam obligationem, ita nimirum, ut qui illo præfixo die non exequitur, quod imperatum fuit, exequi postea debeat, tantoque gravius peccet, quanto diutius differt, ut patet in citatione comparendi tali die coram Judice, in præstanda solutione certo die, in solvendis decimis, & tributis, ac similibus.

12 His breviter memoratis, respondeo ad quæstionem propositam, afferendo de illa tres sententias. Prima est Suaris, aliorumque apud Dianam *p. 3. tr. 4. res.* 41. putantium, eum, qui in Paschate non communicavit, obligari postea, statim ac poterit, communicare. Ratio est, inquiunt, quia hoc præceptum communicandi in Paschate est ex hac posteriori classe.

13 Secunda est Toleti, aliorumque apud eumdem, asserentium, nequaquam obligari postea. Ratio est, inquiunt, quia hoc præceptum est ex priori classe præceptorum, & hoc videtur probare illa signata affixio ad Pascha *in c. Omnis utrisque sexus*: quasi in honorem, & cultum illius sacri temporis.

14 Tertia deducitur ex illa sententia Delgadillo, quam modo retuli *n.* 5. putantis, præceptum Ecclesiæ de communicando, urgere semel pro toto anno. Ex hac enim sententia sequitur, eum, qui communicavit semel in anno: jam amplius non esse obligatum compensare in alio anno. Quod si ne semel quidem communicavit in hoc e.g. anno, si teneas, tale præceptum esse de posteriori classe, obligaris in alio anno compensare: si esse de priore, non obligaris.

15 Ex his sententiis prima, & secunda sunt probabiles; tertiam ideo non approbo, quia doctrinam, in qua innititur, non approbavi *dicto n.* 5.

De habente impedimentum communicandi in Paschate.

16 INquires tertio. Ad quid obligatur is, qui prævidet sibi defore commoditatem communicandi in Paschate? obligaturne prævenire? Respondeo: Si id eveniat in prædictis quindecim diebus Paschalibus: ut si prævidisti, te non posse communicare secunda hebdomada, sane obligaris prævenire, atque adeo Eucharistiam sumere in prima. Patet, quia tunc urget de præsenti præceptum: sicuti si quis prævidet die festivo se non posse interesse Sacro circa meridiem, obligabitur interesse primo mane.

17 At si id eveniat extra tempus Paschale, Fagundez *Præcept. Eccl. 3. l. 1. c. 6. n.* 3. obligat ad præveniendum: quia sicuti sententia modo *n.* 12. allata Suarii obligat etiam post Pascha eum, qui non potuit in Paschate, sic obligabit antea, si postea non poterit.

18 Azorius vero citatus ab eodem Fagundez absolute negat, teneri prævenire: quia hoc præceptum, ut dixit modo Tolet. *n.* 13. est affixum Paschati, & non urget antea. Unde quemadmodum non teneor adesse Missæ die Sabbati, si prævideo, me non posse die Dominico; ita in casu nostro. Quare si ante Pascha communicasti propter impedimentum prævisum, & deinde forte tollitur tibi tale impedimentum in Paschate, obligaris iterum communicare, quia antea in hac Azorii sententia præceptum non implesti. At in sententia Fagundez, ablato forte impedimento, non obstringeris iterum communicare: quia in ejus sententia jam satisfecisti præcepto. Utraque sententia est probabilis; sed illa Azorii probabilior.

Excommunicatus an urgeatur ex hoc Præcepto ad communicandum?

19 INquires quarto. Excommunicatus, cui (ut omnes scimus) prohibetur participatio communionis, obligaturne ad quærendam ejus absolutionem; ut sic communicet in Paschate?

20 Respond. Certum est, si per ipsum non stet, quod absolutio

ipsi

ipsi conferatur, eum non obligari ad communicandum, sicut nec ad Missam audiendam, ducta paritate a detento involuntarie in carcere, qui nec ad Missam, nec ad Communionem, si in carcere non adsit, qui hæc conferat, obligatur: obligari enim ad impossibile nemo potest.

21 Sed difficultas est de illo excommunicato, qui posset quærere, & obtinere absolutionem, & non quærit: An hic non solum peccet, habitualiter persistendo in excommunicatione; verum etiam contra præceptum communicandi in Paschate?

22 Fagundez, Azor. aliique apud Leandrum *tr. 17. disp. 3. q. 7.* putant, hunc obligari, & consequenter peccare, etiam peccato contra præceptum communicandi in Paschate: *quia* inquiunt, *debemus tollere omnia impedimenta, ut uniamur cum Christo*. At Delgaldillo *c. 2. de Euch. q. 33.* sustinet, excommunicatum non obligari ex vi præcepti divini de communicando in Paschate, ut etiam de confitendi semel in anno, ad procurandam absolutionem. Quare non procurando, unico peccato peccat, habitualiter persistendo in excommunicatione: non autem & altero contra præceptum Ecclesiæ de communicando, & confitendo: sicuti enim prædicti Auctores fatentur, incarceratum, & infirmum non obligari ad quærendam liberationem, vel sanitatem, ut communicent in Paschate, & audiant Missam: ita neque excommunicatus, ut etiam incarceratus, ob non solutum debitum, non obligatur citius debitum solvere, ut Sacrum audire possit, quæ est doctrina Dian. *p. 5. tr. 9. res.* 88. esto enim peccet contra justitiam, non quærendo solvere, cum possit; non tamen peccat contra Religionem, Sacrum non audiendo. Ita in casu nostro.

23 Ad illud de unitate, quod affert Fagundez, responderi posset, obligari nos quidem ad hanc, ex vi præcepti charitatis in Deum, sed non ex vi præcepti Communionis, Confessionis, & auditionis Sacri: quæ esto conducant, tanquam ad finem, ad hanc unitatem cum Christo Domino; finis tamen legis non cadit sub legem. Hæc sententia Delgaldilli non valde displicet, sed certe illa Fagundez est tutior.

Non communicans in Paschate, an sit suspectus de Heresi?

24 Esse suspectum, putat Sanctarellus, quem citat, sequiturque Diana *p. 4. tr. 8.* Non esse, censet Penna cum Farinacio *q. 178. n. 19.* Mihi placet distinctio Bordoni *c. 21. in trib. n.* 50. non esse suspectum absolute: sed si non moneatur ab Episcopo, & tamen non recipiat Communionem; tunc sane contrahere suscipionem hæresis: quia tunc præsumitur, a communi fidelium vita recedere, vel Ecclesiæ præceptum negare, seu parvi facere, vel ejusdem Ecclesiæ potestatem imponendi præcepta denegare, quæ certe ante monitionem præsumere non debemus, cum solum negligentiam palmarem suæ salutis, sicuti in similibus aliis peccatoribus, tunc solum notare debemus, & non aliud.

25 Quod diximus de Communione, dic sub eadem distinctione de non suscipiente Sacramentum Pœnitentiæ semel in anno, ut idem Bordonus notat *ib.*

CAPUT IV.

Ubi communicandum, & a quo in Paschate?

1 Nullum invenio in sacris Canonibus præceptum, ut quis Paschalem Communionem peragat in Ecclesia Parochiali, solum enim *in cap. Omnis utriusque sexus*, imponitur esse Communionem suscipiendam a manibus sui Sacerdotis hoc est, sui Pastoris. Quare hæc duo communicare in Parochia, & communicare ex manibus sui Parochi, quamvis soleamus pro eadem accipere; tamen in rigore satis diversa sunt: hoc enim præceptum est, illud non item. Unde fit, ut si communices e manibus tui Pastoris in aliena Ecclesia, satisfacias præcepto: ut contra, si in Ecclesia Parochiali, sed non ex manibus tui Parochi, nec ejus delegati, præcepto non satisfacis.

Quo peccato quis peccet non communicando in Parochia?

2 Inquires primo. Peccatne mortaliter, qui communicat quidem in Paschate, sed non in Parochia, seu, quod idem esse diximus in hoc tractatu, non a manibus sui Parochi?

Resp. affirmative, per se loquendo, quia non servat, quod gravissime jubetur *in d. c. Omnis*.

3 Dixi (*per se loquendo*) nam puto, eum, qui paratus est suum Parochum recognoscere, & forte in anno pluries recognovit, communicando in sua Parochia, non irrogare injuriam gravem suo Parocho, si semel, aut iterum, quamvis sine causa, se subtrahat a jurisdictione Parochi, & communicet in aliena Parochia; hic enim habere etiam locum parvitatem materiæ putandum est.

An servetur hoc Præceptum ab omnibus in Cathedrali?

4 Inquires secundo. An in Cathedrali possint omnes, qui sunt de diœcesi, implere præceptum ibi communicando?

Resp. posse: quia ibi residet Episcopus, qui est totius diœcesis commune caput, & Pastor. Ita Diana *p. 11. tr. 7. res. 28.* ubi de Magistro Capellano, qui ordinarius Parochus est in Cathedrali Panormitana. Unde si idem Diana *p. 9. tr. 9. res. 64.* contrarium docuerat: videtur, vel mutasse sententiam, vel significare voluisse, utrumque esse probabile. Ita etiam Bonac. *de Euch. disp. 4. sect. 7. n. 11. punct.* 1. in mea editione Venetiis *ann.* 1639. sentit cum mea sententia. Quare cum Leander *tr. 7. disp. 3. q.* 15. affert Bonac. contrarium sentientem, credendum est. in postrema editione eum sententiam mutasse, mecumque sensisse: Editio enim mea, ut apparet in frontispicio operis dicitur esse novissima.

5 Quid igitur dicat Delgadillo *c. 2. de Euch. n.* 109. qui dum cum communi concedit, Episcopum (ut etiam ex Guar. *de Euch. disp. 27. sect.* 2. ejus Vicarium Generalem, ex vi solius Vicariatus Generalis) posse dare licentiam communicandi alibi a propria Parochia: deinde (nescio an consequenter) dicit, Episcopum pro Cathedrali, in qua ipse Episcopus residet, non dare legitimum consensum ibi communicandi. Nos ergo probabilius, & magis consequenter pro omnibus suæ diœcesis posse, existimamus.

Ubi communicare debent peregrini?

6 Inquires tertio. Vagi, Peregrini, & Advenæ ubinam satisfacient huic præcepto?

Resp. ubilibet: nec solum in Cathedrali civitatis, ubi forte tempore Paschali invenirentur. Ratio est, quia saltem pro his adest tacita sui Parochi, vel summi Pontificis licentia. Idem dic de quibuscumque legitime impeditis: idemque, si Parochus, vel per negligentiam, suum ministerium negligit; vel licentiam alibi communicandi, per malitiam negat.

7 Dixi (*posse*) nam invenio apud Gobat *de comm. casu* 5. hanc doctrinam: *Numquid*, ait, *tenentur advena alicubi tunc communicare, si nequeant commode domum redire?* Respondet, *Auctores, quos legi, solum dicunt, eos posse: nullus autem dicit, debere extra suam Parochiam communicare*. Hæc ille, apud quem sit hujus doctrinæ fides: Ego enim illam approbare non audeo: quia fortasse non raro eveniret, ut aliquis negotiorum causa per multos annos peregrinus esset, vel advena in locis a sua patria distantibus, & non communicaret: ut interim alias rationes prætermittam.

An quilibet implere possit hoc Præceptum apud Religiosos?

8 Inquires quarto. Si in templis Religiosorum quis tempore Paschali communicet, satisfacitne præcepto, sumendo Eucharistiam a manibus alicujus ex Religiosis? (*Dixi tempore Paschali*) nam intra annum ex devotione, dicemus *c. 6.*

9 Tres sunt de hac re sententiæ. Prima, quam sequitur cum multis Fagundez apud Leandrum, mox citandum, negat in his Ecclesiis satisfieri præcepto.

10 Secunda concedit limitate: addit enim apud Mendicantes, & eorum privilegia participantes, satisfieri quidem præcepto, ibi in cæteris diebus Paschalibus, sed non ipso die Resurrectionis, quia Pontifex ob quamdam solemnitatem excepit diem illum, & Parochis pro satisfactione præcepti illum relinquit: quare si ipso die Resurrectionis velis satisfacere præcepto, debes per hanc secundam sententiam in Parochia, in aliis autem diebus Paschalibus posse apud Religiosos. Dixi (*pro satisfactione præcepti*) siquidem ex devotione non adest hæc exceptio pro eo, qui vel antea satisfecit, vel postea satisfaciet in parochia; in hanc secundam sententiam cum hac limitatione inclinat Diana *p. 9. tr. 9. disp.* 27.

11 Tertia docet universaliter, etiam mentionem faciens, & includens ipsum diem Dominicum Paschatis, posse satisfieri præcepto apud prædictos Religiosos; quia absolute, & sine restrictione Paschatis id concessere Pontifices. Lege Pellizarium *in Manual. tom. 2. tr. 8. q.* 8. & Leandrum *tr. 3. disp. 3. q.* 19. id probabile existimantem, licet contrarium dicat, esse probabilius. Lege item Delgadillo *de Euch. c. 1. n.* 18. hanc sententiam absolute amplectentem, nulla mentione facta prædictæ exceptionis diei Resurrectionis.

12 De quadam declaratione Card. contra prædicta, quam alias ego putavi, vel non esse universalem, vel non authenticam, lege Dian. *p. 11. tr. 7. q.* 8.

Ex his tribus sententiis, prima est consulenda omnino, reliquas suis defensoribus relinquamus.

13 Subinquires: Prædicti Religiosi possuntne legitime Eucharistiam ministrare in Paschate, ut etiam in articulo mortis familiaribus, seu famulis suis?

14 Resp. Famulos servientes, auctoritate Prælati, aut Officialium Conventus, ipsi Monasterio, aut etiam servientes alicui Religioso, non ad hujus libitum assumptum, sed Prælati, utique posse, sic concedentibus multis Pontificum privilegiis, quæ citantur a Rodriquez *in comp. sect. 63. n.* 1. & Delugo *l. 4. resp. mor. dub.* 33. Delgaldillo *c. 2. de Euch. n.* 422. qui ultimus addit ex Portell. idem esse sentiendum de famulis conjugatis, quamvis nocte dormiant extra Conventum: hi enim etiam sunt commensales Religiosorum, & intra eorum septa moraliter commorari existimantur; nam famuli intra eorum septa, ac domos, die, ac nocte commorantes, quamvis antea forte in hoc privilegio comprehenderentur, hodie excluduntur a Trid. *sess. 24. c.* 11.

15 Nobis ex Societ. privilegium hoc, quo diximus, hodie alios Mendicantes frui, Pater noster Generalis sic restringit *in compendio privilegiorum v. familiares q. 2. Hac facultas conceditur Superioribus, & quibus ipsi commiserint.*

An oporteat in Interdicto locali generali communicare in Paschate?

16 Inquires quinto. Quid sentiendum de eo, qui est in loco Interdicti generalis localis? Respondeo antequam huic quæsito satisfaciam, præmittenda est concessio Bonifacii VIII. & Martini V. qua mitigatur rigor talis Interdicti, per quod inter alia prohibetur sumptio Eucharistiæ exceptis moribundis; mitigatur, inquam; ita ut in diebus festis Resurrectionis, Pentecostes, Natalis Domini, Assumptionis B. Virginis, festoque Corporis Christi cum tota ejus octava celebrentur divina officia, etiam publice, ac si tale Interdictum non esset sub ea lege, ut qui causam Interdicto dederunt, non appropinquent ad Altare; nomine autem festi Resurrectionis, & Pentecostes probabiliter intelliguntur etiam duo dies sequentes, & nomine Natalis Domini tres sequentes dies; pertinent enim hi ad eamdem solemnitatem.

17 Hac concessione supposita, quæritur *in tr. de interd.* An illis, qui interdicto locali causam non dederunt, concedatur in diebus prædictis Comunio? Mihi videtur concedi, & non concedi esse probabile: quia verba Bonifacii hæc sunt. *Interdicto qui non dederunt causam, admittantur ad participationem divinorum*. Quoniam igitur illud (*participatio divinorum*) significare potest, iis concedi Communionem: & significare potest, solum concedi commercium divinorum officiorum duntaxat externum; ideo dixi utrumque esse probabile.

18 Resp. nunc ad quæstionem propositam, esse probabile, Fideles illos, interdicti tempore, non obligare in Paschate communicare: quia probabile est, tunc non esse concessam Communionem: & item probabile esse obligari: quia probabile est, ablatam fuisse pro illis diebus Paschatis prohibitionem. Sequere igitur, quod mavis: hoc posterius approbat Leander cum aliis *tr. 7. q. 3. tr.* 13. illud prius Sylvester, Sotus, aliique ab eodem citati.

CAPUT V.

Quando, & quoties communicandum ex devotione?

1 Quamvis ex præcepto Ecclesiæ semel in Paschate sit communicandum, ut modo vidimus, tamen ex devotione licet sæpius, & aliquando quolibet die, ut infra explicabimus. Ergone etiam in die Parasceves, hoc est die Veneris sancto? Dico etiam tunc: nam licet eo die non celebretur, non tamen prohibetur sacra Communio ex antea præconsecratis. Quod si Barbosa *de Parochis n.* 16. testatur a sacra Congreg. *anno* 1612. declaratum fuisse, non licere nisi infirmis, & certe communis praxis ita apud nos servet, id tamen, ajo, ex quadam congruentia ob luctum memoriæ mortis Christi Domini: de illa autem Congregationis declaratione non constare authentice, merito quis pronunciabit.

De bina Communione in eodem die.

2 Inquires primo. An aliquo die bis liceat communicare?

Respondeo. Nullo prorsus die, excepto eo casu supervenientis infirmitatis, de quo ex aliorum sententia diximus *c. 8. n.* 14. & in casibus incursus infidelium, & similibus, de quibus alibi tractabimus.

3 Nota

3 Nota autem pro Sacerdotibus, qui die Natalis Domini ter in Sacrificio communicant, ei las non esse, extra Missam illo die laice communicare. Unde merito Quintanadvennas *tract. 4. sign. 9.* negat, Religioso professionem die Natalis Domini emittenti, & communicanti ex manibus alterius de suae Religionis more, amplius eo die celebrare licere.

Qua hora communicandum?

4 AN liceat quacumque hora communicare?

Resp. affirmative, quia, ut advertit Silvester *v. Euch. 3. q. 12.* oppositum nullibi prohibetur: potest itaque sanus, etiam vespere, etiam intempesta nocte jejunus communicare: quod tamen non nisi ob gravem causam; idque ob reverentiam Sacramenti, & metum scandali in importunis hisce horis faciendum est: cum soleant fideles solum ante meridiem circumcirca, ut notant Coninch. & Castrop. lege Dian. *tract. 7. q. 21.* nobiscum sentientem, contra Pasqualigum dissentientem.

An quotidie communicandum?

5 INquires tertio. An hac ætate expediat quotidie communicare?

Resp. Quamvis Joannes Sanchez *disp. 15.* & sequentibus omni ingenii conatu pugnet, id expedire etiam hodie, quod usurpabant Fideles in primitiva Ecclesia, tamen cum in praxi omnes experiamur, ac fateamur e majori bono personarum esse, si non quotidie ad tantum mysterium accedatur, & majorem concidi reverentiam erga Christum Dominum, ex moderata frequentia, quam ex quotidiana, qua reverentia (ut late probat Delugo *disp. 17. de Euchar. sect. 3.*) compensatur fructus, qui enasci potest ex quotidiana: idcirco non est generaliter admittenda doctrina Jo: Sanchez, sed illis solis a prudenti Confessario est ea suadenda, quos experientia docebit, solere ex tam frequenti Communione in virtutibus proficere: quibus tamen rarissime per totum annum, sed solum per aliquos majoris devotionis dies cum discretione concederem: Sacerdotes vero quotidie celebrare oimis certum est, & posse, & valde congruere.

De Communione negata Pœnitenti a Confessario.

6 INquires quarto. Si Confessarius Pœnitenti rite absolute prohibet aliquando ex causa, quam ipse Confessarius sufficientem existimat, ne sumat sacram Eucharistiam, obligaturne Pœnitens obedire?

7 Sane obligabitur, ut docet Dieastill. *tr. 4. de Euchar. dub. 18.* qui tum auctoritatibus, tum exemplis, cum rationibus manifeste concludit; quidquid dicat Jo. Sanch. *disp. 28. n. 10.* negans Confessario jus interdicendi Communionem, nisi in casu, quo Pœnitens esset in statu peccati mortalis. Sed is fallitur; quia Confessarius, sive ut Magister, sive ut Medicus, sive ut Judex Pœnitentis, semper jus habet illi imponendi ea, quæ magis eidem expedire judicaverit. Quare si advertat Confessarius ex frequenti Communione tepescere, e. g. Pœnitentem in virtutibus, vel ex negatione Communionis speret, ipsum magis terreri a committendis peccatis, audacter & tuto illum, cum discretione tamen arceat a sacro Altari.

De eadem eidem imperata.

8 INquires quinto. Quid, si contra imperet pœnitenti Confessarius, ut toties, vel toties communicet, peccabitne is non parendo?

9 Resp. Quamvis idem Jo: Sanchez *q. 13. n. 8.* neget, nunc peccare: quia, inquit, non potest pœnitens a Confessario adigi ad procurandam animi puritatem, quæ est dispositio necessaria ad communicandum, ego nihilominus, supposita communi, atque in Tridentino fundata sententia, quod pœnitens teneatur admittere, ac explere notabilem pœnitentiam a Confessario injunctam, censeo falsam esse doctrinam prædicti Auctoris; nam repugnat judicio, & usui Confessariorum, imo & praxi Ecclesiæ, imperantis paschalem Communionem omnibus Fidelibus, & constitutionibus multarum Religionum, jubentibus menstruam, vel frequentiorem Communionem, ac etiam frequentiorem Confessionem.

10 Si autem interroges, quo pacto peccet pœnitens, si ejusmodi pœnitentiam negligat? Dico, ex genere suo peccare mortaliter: sicut negligens alias pœnitentias graves graviter peccet ex doctrina communi; sic & negligens hanc. Confirmatur, quia obligatio pœnitentiæ, & votorum, debet æstimari ex comparatione, quam invehit lex humana Ecclesiastica: pœnitentia enim est lata a Confessario ipsi pœnitenti. Votum est lex data sibi a vovente: cum ergo lex Ecclesiastica de communione Paschali data *cap. Omnis utriusque sexus*, communiter a Doctoribus judicetur obstringere Fideles sub mortali: ita in casu nostro lex Confessario. Abstraho autem hic ab illis quæstionibus, an sit materia gravis, ut e. g. dicta Communio detur pro pœnitentia dumtaxat peccatorum venialium, vel mortalium alias absolutorum, obligetur pœnitens illi sub mortali satisfacere? Et, an possit pœnitens nolle acceptare pœnitentiam a Confessario datam, paratus illi satisfacere in Purgatorio: de his enim supra dictum est *in tr. de Confessione*.

11 Quando forte dubitas, an Confessarius id jusserit sub obligatione gravi, an sub levi, nec sit locus illum interrogandi; tunc te obligatum sub mortali puta; quia certum est, tibi rem gravem imperatam fuisse, quæ ex se gravem trahit obligationem; & ex alia parte cum intentio Confessarii interna fuerit, nullum fundamentum habes judicandi fuisse sub levi. Et nota, si Communionem impositam non implesti, ex. g. hodie, te debere postea; siquidem Communio data per pœnitentiam non addicitur communiter tempori (nisi exprese tempus ita imperetur, ut aliud tempus excludatur, quod raro, vel nunquam fit a Confessariis) sed absolute imponitur, sicuti recte monet Castrop. *tract. 23. punct. 21. n. 8.*

An liceat communicare in testimonium innocentiæ?

12 INquires sexto, in hunc modum: Gregorius VII. Summus Pontifex improborum calumniis impetitus apud Henricum III. Romanorum Regem, ut narrat Baronius *ad ann. Chr. 1077.* Regem sic est allocutus: *Ut noveris, me horum delictorum purum esse, sumam nunc sacrum Christi Corpus, ut si ea commisi, me subitanea morte interimat Deus: si innocens sum, me incolumem servet.* His dictis, sacram Hostiam sumpsit sine ullo prorsus damno; inquires ergo, an liceat eum aliquando imitari?

13 Resp. per se loquendo, nunquam licet; *quia non tentabis Dominum Deum tuum*, ut late prosequitur Vasquez *de Euch. q. 70. art. 6.*

14 Sed licetne sine petitione miraculi dicere alicui ad extorquendam ab illo veritatem: *Credam, te verum dicere, seu dixisse, si audeas, ad tuorum verborum confirmationem Eucharistiam devote suscipiat.*

15 Resp. per se loquendo, neque id licet, quia obnoxium est periculo communicandi indigne. Ita Castr. *de Euch. tr. 23. punct. ult.* Dixi, *per se*; nam, quia contra casum, ubi non expectatur miraculum, non est rexeus clarus, nec clara prohibitio; ideo censeo cum Suario *de Euch. disp. 67. sect. 6.* posse in aliquo casu permitti; fateor tamen ob dictum periculum non esse id, nisi rarissime usurpandum.

16 Quærit hic puella innocens; *Mea mater suspicatur de me, quod inhoneste egerim, vel quod furtum ex. gr. fecerim, possumne sic licite dicere* (id a me ea nequaquam exposcente) *Quandoquidem mater respuis habere mihi fidem, ego tuæ in testimonium meæ innocentiæ Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta suscipiam.*

17 Resp. Id facilius posse permitti, ut permittit Tannerus *q. 8. n. 211.* quia id ex se, & sponte vult exhibere puella: verum ne hoc quidem, propter periculum sacrilegæ Communionis est passim permittendum. Ego tamen Confessarius, si audirem a puella bene dispositâ, sic Matris jurgia, & domus perturbationem, vel similia posse deferveseere, sine ulla dubitatione permitterem, ut permittit Gobat *de comm. casu 53.*

CAPUT VII.

Ubi communicandum ex devotione.

18 EX sparsim dictis præcedentibus facile colligis, omnes ex devotione extra tempus mortis, & Paschatis, posse hodie, saltem ex præsumpta voluntate Parochorum, sumere Eucharistiam in quibuslibet Ecclesiis, sive sæcularium, sive Regularium: Ecclesiæ autem nomine intelliguntur omnia illa loca, ubi legitime celebratur, quæ sunt triplicis generis: vel enim sunt consecrata, vel benedicta, vel ad sacrificium celebrandum legitime deputata.

19 Et quidem licet olim *in Clementina 1. de privilegiis* excommunicentur Religiosi ministrantes Eucharistiam sine Parochi licentia; hodie tamen ipsis non solum favet dicta Parochorum præsumpta licentia, verum etiam privilegia ipsis concessa a Sancta Sede, pro danda Eucharistia sæcularibus, pro devotione communicare volentibus, etiam intra Conventus suos, id quod limitare ipsis non posse Episcopum, aliqui putant apud Dianam *par. 9. tr. 1. ref. 8. & 9.*

An communicandum in Oratoriis privatis?

20 SEd inquires primo: Quid in Oratoriis privatis sæcularium, ubi ex privilegio solet celebrari Sacrum?

Resp. Certe illam ego regulam darem, ibi posse Fideles communicare (nisi adsit aliqua expressa prohibitio) ubi Missa celebratur; idque saltem ex eadem præsumpta Parochorum voluntate, quia in Communionibus voluntariis, seu ex propria devotione, facile concedere supponuntur hanc libertatem: ut ex hac commoditate frequentius Fideles communicare velint. Adde communionem adstantium esse veluti partem Sacrificii: unde in primitiva Ecclesia omnes quotquot Missæ intererant, communicabant. Verum id non est in Oratoriis privatis concedendum cum notabili concursu: id enim non præsumi debet Parochum velle.

21 Quando ergo per Bullam Cruciatæ (ut docet Vasquez, licet neget Suarez) conceditur, ut extra Pascha possit ab habente Bullam sumi Eucharistia a manibus cujuscumque Sacerdotis; id conceditur, vel ad tollendos scrupulos, vel pro sustinentibus Suarii, hoc est, contrariam sententiam, vel in raro casu, quo exprese invitus Parochus esset.

Ubinam communicare debeant Græci; & an semper in fermentato?

22 INquires tertio, quid de Græcis?

Resp. sine dubio etiam ipsi obligantur ad communicandum ex manibus sui Pastoris in Paschate, & in periculo vitæ: ex devotione autem in templis suis. Verum, quod quæritur de Græcis, illud est: an ipsi possint legitime, sive ex devotione, sive in Paschate communicare in azymo, idque in templis Latinorum? Et hac occasione item quæritur, an possint Latini in fermentato, idque in Græcorum templis?

23 Resp. eum necessaria tripartita distinctione: nam vel Græcus est in partibus, seu locis Orientalibus, ubi nullum sit templum ritus Latini; & Latinus est in partibus Occidentalibus, ubi nullum templum sit ritus Græci; tunc quisque debet in suo ritu communicare: quia hæc est gravissima, & universalis consuetudo harum Ecclesiarum, atque a pluribus Pontificibus confirmata.

24 Solum excipio casum, in quo moribundus Græcus inveniretur alicubi, ubi solus esset ritus, & Sacerdos Latinus, ibi forte peregrinus, & celebrans in azymo; tunc enim ex pietate S. R. Ecclesiæ præsumendum est, ne sine viatico hic decedat, ut possit communicare in azymo. Simile quid erit, si, contra, Latinus moribundus inveniretur in loco, ubi solus esset ritus, & Sacerdos Græcus.

25 Vel Græcus est in Latinis locis, ubi templum sit Græcorum, uti est hic Panormi Templum Sanctæ Sophiæ tuus Græci, & Latinus est in locis Græcis, ubi sit Templum Latinorum Latini ritus, & tunc dico ex antiquiore consuetudine, Græcum græce; Latinum latine communicare debere: quia ad hoc concessa sunt dicta templa, ut quisque communicet in suo ritu.

26 Dixi *ex antiquiore consuetudine*; nam ex recentiore in nostro Siciliæ Regno introductum est, ut Græcus possit communicare in azymo in latinis Templis: id enim ego plurics observavi: licet nondum viderim quod Latinus communicet in fermentato in Templis Græcorum. Ratio fortasse est, quia facilius conceditur Græcis Fidelibus conformare se cum ritu Latino, qui est ritus universalis, & Capitis; quam Latinis, se conformare cum ritu Græcorum, qui est ritus peculiaris Ecclesiæ.

27 Vel denique Græcus versatur in Latinis locis, ubi nullus est ritus, seu Templum Græcum, & Latinus in locis Græcis, ubi nullus est ritus, seu Templum Latinum, & tunc poterit Fidelis communicare eo modo, quo ibi potest; neque enim præsumitur huic Ecclesia Communionem denegare.

28 Hæc de Fidelibus communicantibus, cæterum de Sacerdotibus quomodo Græci Græcum ritum, Latini Latinum ritum observare omnino debeant, cum majori rigore proceditur, idque propter Concilii Florentini auctoritatem, & S. Pii V. Constitutionem, *ut in tr. de Missa* late declaratur. Interim lege Suarium *de Euch. disp. 3. sect. 3.* Laym. *l. 5. tr. 4. c. 2.*

CAPUT VII.

Quinam communicandi? an pueri?

1 PUeri usum rationis habentes (nam infantes illa carentes ex tacito Ecclesiæ præcepto hac ætate omnino excluduntur) an statim sint ad Communionem vocandi; duplex est sententia. Altera docet non statim, sed post ætatem inter decimum, & decimumquartum annum, quia

quia ad Communionem concedendam, major rationis usus requiritur, quam ad alias leges servandas, ad Confessionem annuam e. g. ad Missam audiendam, & similes, ad quæ satis est communiter ætas inter septimum, & octavum annum, cujus diversitatis ratio est, quia pro comm. *in cap. Omnis utriusque sexus* fertur præceptum sub hac forma (*suscipiens reverenter Eucharistiæ Sacramentum*) illud enim (*reverenter*) majorem dictam rationis discretionem ostendit. Ita Suar. aliique apud Jo. Sanch. mox citandum.

2 Altera docet statim, quia non major rationis usus requiritur ad Communionem, quam ad Confessionem, aliasve leges observandas: si enim pro Communione requiritur notitia differentiæ inter cibum, & cibum, sane pro Confessione requiritur cognitio inter actiones bonas, & malas. Item cognitio offensæ Dei, doloris peccatorum &c. Ita Joannes Sanchez late id probans *disp. 16.* & Castropalaum *de leg. punct. 24. §. 7. n. 7.* cum plerisque aliis; & ita videtur esse praxis etiam timoratorum, hanc posteriorem sententiam, tanquam probabiliorem merito sequentium.

Mendoza *de Euch. l. 20. sect. 1. num. 85. Regulariter* (ait) *neminem ante decimum obligari censeo; imo ferente usu, viri ante decimumquartum annum, fœmina ante duodecimum non obligantur.* Ita Navarr. & Corduba. Hæc ille: sed certe in nostris locis ejusmodi usus non est.

3 Sed inquires, obligandine ergo pueri sunt ad Communionem in Paschate?

Resp. cum utraque sententia sit probabilis ex jam dictis, poteris cum Jo: Sanchez omnes obligare ad Communionem Paschalem post septennium: poteris cum Suarez eosdem eximere usque ad decimum inter decimumquartum annum. At ad multo plus non puto probabiles quia tunc regulariter habetur satis rationis, & discretionis.

4 Instante morte omnino sequere sententiam hanc posteriorem, ita ut si adsit in ipso septennio, imo etiam antea, rationis usus, communicetur puer in tanta mortis necessitate.

5 Quid; si non sufficienter adsit ratio, & dubitetur a Confessario, seu multo magis a parentibus, & magistris, qui melius filios, discipulosque cognoscunt?

6 Resp. Ego sane in hoc dubio faverem puero, & ei Communionem concederem: si enim in primitiva Ecclesia concedebatur ordinarie infantibus Eucharistiæ susceptio: cur non instante morte, pueris, in quibus elucere incipit rationis usus? Sane Delugo *disp. 13. de Eucharistia* solum dicit, posse dari Communionem hujusmodi puero. Sed Delgadillo *c. 2. de Euch. c. 1. n. 77.* ait debere.

7 Subinquires: Cum *c. omnis utriusque sexus* infligat non communicantibus in Paschate pœnam privationis sepulturæ, & ingressus in Ecclesiam, atque in aliquibus Diœcesibus fulminetur excommunicatio; peccantne mortaliter, dictasque pœnas incurrunt pueri, plena ratione utentes, c. gr. duodennes, si nunc non communicent?

Resp. quod peccent, certum est; quia omnis Fidelis ratione fruens subditur legibus Ecclesiasticis. At probabile est, quod non incurrant dictas pœnas, quia Mater Ecclesia ante pubertatem, quæ est ætas quatuordecim annorum completorum in masculis, duodecim vero completorum in fœminis, nulli vult suas pœnas infligere; ut colligitur *ex c. Pueris de delictis puerorum*, de quibus pronunciatur, illos quidem peccare; sed additur, quamvis in eis non ita, ut in majoribus punienda peccata videantur. Ita plures apud Leandrum *tr. 7. disp. 3. q. 9.* contra Coninch. aliosque oppositum sentientes.

An semifatui, vel stulti?

9 SEmifatuos voco illos, qui imperfecto usu gaudent rationis, quales esse Æthiopes solent: his Communio concedenda est, si irreverentia non timeatur, & quidem multoties in anno, omnino autem in Paschate, & in fine vitæ. Ratio est, quia non apparet, unde pro his adsit prohibitio, vel non urgeat præceptum.

10 Nec obstat debilitas rationis, dummodo irreverentia absit, nam his non est denegandum augmentum Gratiæ, quod a Communione speratur: quemadmodum nec deneganda est Confessionis, aliorumque Sacramentorum participatio.

11 At hi minore ne aliquando rationis usu fruuntur, quam pueri decennes, quibus vetant aliqui Communionem?

Resp. Pro pueris est spes perfectioris judicii, sed in hujusmodi stolidis hæc spes non est, atque adeo semper essent prohibendi.

An qui evaserunt Fatui post adeptam rationem?

12 HOrum duplex est classis: Altera, quæ habet aliqua lucis rationis intervalla; altera vero, quæ, postquam rationem amisit, nunquam habet usum aliquem rationis.

13 Dico, hos utrosque, si absit periculum irreverentiæ, frui posse Communione, tum aliquoties infra annum, tum in Paschate, tum multo magis in vitæ fine, modo in amentiam non inciderint, dum in peccato erant mortali. Ratio hujus doctrinæ est, quia hi sunt capaces receptionis Sacramenti, & augmenti gratiæ; ergo amoto impedimento irreverentiæ, & præsumptione status peccati mortalis, non apparet, cur illis interdicenda sit perceptio Communionis. Ita pie, & probabilius docent Villalobos *in man. c. 4. n. 17.* aliique cum Diana *p. 2. tr. 14.* Id. quod præsertim servari potest cum Religiosis, qui solent bonos habitus retinere, reverentiamque debitam Sacramento.

14 At unde cognoscam, aliquem fuisse factum amentem in statu malo?

15 Resp. Vel nescis, utrum ante amentiam mortaliter peccaverit; & tunc præsume, esse in bono statu, nam quisque naturaliter præsumitur esse bonus, *c. dudum de Præsumpt.* vel scis, deliquisse mortaliter, nulla confessione Sacramentali præmissa; & tunc, si non habes positiva argumenta, seu signa pœnitentiæ, quæ certe in habente rationis intervalla haberi possunt (ut percutiendo pectus, tollendo supplices manus, dicendo, Miserere, &c.) tunc, inquam, si aliquod ex his signis non adest, præsume esse in statu malo: nam malus semper præsumitur esse malus *ex reg. 8. n. 6.* Sic habet Gobat *de Euch. cas. 8.*

16 Scio tamen, Leandrum *tr. 6. disp. 6. q. 13. & 14.* docere, esse probabilius, prædictis omnino amentibus, qui olim rationis usu potiti sunt, non posse porrigi Eucharistiam, nec in tempore quidem Paschali, sed solum in articulo mortis. At unde hoc discrimen? Respondeo, quia pro necessitate illius articuli cedit reverentia, quæ alias magna debetur Eucharistiæ, quæ cedere non debet, quando illa necessitas non urget: Scio, inquam, hæc, sed quia posse eo paschali tempore porrigi, ipse idem fatetur ibid. & modo dixit Villalobos; ideo ego cum aliis dico, magis pie posse porrigi, cedit enim benignissimus Dominus magnæ sibi debitæ reverentiæ, propter magnum bonum illius infelicis amentis, modo positiva irreverentia non timeatur, nec malus status ejusdem, ut diximus, impediat.

17 Dictum est autem (*posse*) nam minime obligabimur (quamvis obliget Delgadillo *c. 2. de Euch. n. 78.*) quia sententia, quæ negat posse, cum sit etiam probabilis, sequi eam tuto valemus pro dicto tempore infra annum, & tempore paschali: Nam pro articulo mortis iis, qui olim usi sunt ratione, & non constat esse in statu malo, omnino danda est, si non est timor irreverentiæ, sacra Communio, sicuti etiam sacra Unctio, ut habes apud G. Hurtadum *disp. 9. de Euch. diff. 10.*

18 Ut videas autem, an periculum sit supradictæ irreverentiæ, potes alteram, & alteram, & quoties opus videbitur, Hostiam non sacram illi porrigere, ad experiendum, num illam tractet indigne, ut recte docet Laym. *l. 5. tr. 4. c. 5. n. 4.*

19 Inquires, si iis omnino conferenda est, modo explicato, instante morte, Communio, estne etiam tunc concedendum Sacramentum Pœnitentiæ, quod est præparatio ad illam?

20 Resp. quandoquidem hi, de quibus agimus, vel habuerunt usum rationis, vel gaudent per intervalla ejus usu, pie præsumendum est, eos aliquo interno actu se præparasse: quare addito externo signo, quo scilicet hi vixerint christiane, & nunc sint in fine vitæ, ob quæ probabiliter ostenditur, ipsos per has circumstantias petere Sacramentum Pœnitentiæ; poterit, ajunt nonnulli, conferri conditionata absolutio (si scilicet est capax absolutionis) & deinde communicari. sicuti moribundis omni sensu destitutis dari posse in simili casu dictam conditionatam absolutionem, probabile tenent apud Verricell. *tr. 6. q. 9. mor. sect. 2.* viginti fere DD. Lezaana, Diana, Baldelli, Bordonius, Naldus, Aversa, Leander, Caramuel, aliique inter quos est etiam Pellizzarius, qui *tr. de mol. c. 10. n. 204.* ait, viros fide dignos testari, hanc sententiam docuisse privatim Suarez, illamq; ad praxim redegisse.

21 Tenemur tamen ab iis, qui sunt amentes per intervalla, aliquem actum doloris extorquere, prout discreta prudentia dictabit. Imo etiam ab aliis amentibus post usum rationis; potest enim fieri, ut in fine vitæ aliqua rationis lux affulgeat, vel affulserit.

22 Quod dictum est, instante morte, de conditionata absolutione his conferenda ante Communionem, servari etiam debet intra annum, & in Paschate, quando sequeris opinionem Villalobos, his Communionem modo dictam concedentis.

An omnino fatui, idest, qui nunquam potiti sunt ratione?

23 HIs perpetuo amentibus, ex communi sententia, neque infra annum, neque in Paschate, neque in fine vitæ, hoc est, neque ex obligatione, neque ex devotione concedenda est Communio. Ratio est, quia quoad obligationem ipsi sunt incapaces legum, vel præceptorum, sicuti sunt infantes; quoad devotionem vero, quia id consuetudine prohibitum est, ut habet Gaspar Hurtadus *disp. 9. de Euchar. n. 42.* Confessio autem, & Extrema Unctio, ideo his non potest dari; quia cum hi non possint peccare, non sunt capaces horum Sacramentorum.

24 Dixi (*ex communi sententia*) nam lego Delgadillum concedentem *c. 2. de Euch. n. 82.* quem, si est otium, lege.

An Phrenetici?

25 VEl hi fruuntur lucidis intervallis, & communicari poterunt, sicuti de fatuis similibus dictum est *n. 13.* vel continuato furore tunc agitantur, olim tamen usum rationis habuerunt, & de his etiam idem dicendum erit, quod de similibus amentibus, tum quoad Communionem, tum quoad Confessionem dictum est.

Sed timeo, ne sacram Hostiam indigne tractet phreneticus?

Resp. Præbe non sacram, quam si modeste deglutiat, porrigere & sacram, ut diximus *n. 18.* & habet etiam Diana p. 2. *tr. 14. res. 44.* hanc vocans praxim optimam. Sed adhuc timeo, ne manus, pedesq; tanto impetu jactet, ut ad ipsum accessus non pateat.

Resp. cum Jo. Sanch. *disp. 48. n. 4.* experire, an ligatus res comestibiles sumat.

Sed 3. gravius timeo, quia audio illum horrende blasphemantem, & fidem profiteri nolentem.

Resp. de hoc mox *n. 28. & seqq.*

An Epileptici?

26 EPileptici (qui ii sunt, quos identidem corripit morbus caducus, vel similis) quando non infestantur paroxismo, sunt communicandi, quia hic morbus non est Communionis impedimentum. At quando infestantur hujusmodi accessione morbi, licet videantur pene mortui, non sunt communicandi, quia ex centum vix unus ex his, ut observant Medici, in eo conflictu potest prudenter sperari, quod Hostiam deglutiat. Si tamen aliqua luceret spes, & esset periculum mortis, posset fieri experientia cum Hostia non Sacra, ut modo dictum est in simili.

An Energumeni?

27 ENergumenis, sive omnibus, sive aliquibus, propter decentiam negabatur olim Eucharistiæ participatio, postea tamen concessa est ex Concilio Arausicano *cap. 14.* Danda igitur illis si devote petant, tum in anno, tum in Paschate, & fine vitæ, modo, ut sæpe dictum est, non adsit periculum irreverentiæ, vel præsumptio mali status.

28 Sed in fine vitæ Energumenus quandoque nec petit, nec reverenter se habet, imo horrende blasphemat.

Resp. Joannes Sanchez *disp. 38. n. 8.* agens de phrenetico blasphemante, & fidem negante, ait, non esse de his blasphemiis laborandum, quia non ipse, sed vis morbi effundit. At Leand. *tr. 7. disp. 6. q. 17.* docet, huic non esse porrigendam Eucharistiam, nec in articulo quidem mortis, si tunc in blasphemias prorumpit, quia hic non accipit reverenter, ut tantum Sacramentum decet. Quid de scandalo adstantium?

29 Ego absolute neutrum ex his laudo, neutrum vitupero, sed docto, & pio Confessario rem decernendam in casu occurrente remitto, qui ex qualitate personarum, & earum anteactæ vitæ bonitate, vel improbitate, & ex similibus circumstantiis videat, cui neganda, cui indulgenda Communio.

30 Et quidem si concedet, doceat plus Confessarios adstantes de probabili doctrina: explicet, illam irreverentiam esse involuntariam, & blasphemias a malo dæmone procedere; modo, ut nimis sæpe dictum est, non adsit irreverentia mala, qua male tractandam esse Sacram Hostiam timeatur.

An surdi, & muti ex nativitate?

31 HIs regulariter concedenda est Communio: quia cum hi soleant esse perspicacioris judicii, facile possunt edoceri de substantia hujus Mysterii; licet enim forte non percipiant, omnia, quæ ad illum pertinent; nihilominus, si cognoscantur ad illud accedere

non

non tanquam ad cibum profanum, sed ut ad spiritualem conferentem animæ salutem &c. hoc, vel simile quid sufficiat, ut possit eis ministrari in ætate competenti Eucharistia. Ita notat Laym. *l.c. cap.* 1. *n.* 5. Igitur his, & multo magis illis, qui non sunt tales, præbeatur omnino in Paschate, & in articulo mortis, imo sæpius in anno ex Dian. *p.* 5. *tr.* 6. *ref.* 6. pro ratione pietatis, quam in eis Confessarius advertet.

32 At si quis sit mutus, surdus, & cæcus a nativitate, adnumera illum inter perpetuo amentes, nec enim videtur, posse hunc edoceri res sacras. Ita Gobat *l. c. cas.* 7. Vide supra *in tr. de audit. Sacr. c.* 1. *n.* 29.

33 Inquires, illi surdo, & muto, cui concessimus Communionem, concedemusne item Confessionem?

34 Resp. Layman citatus censet, non esse talibus extra mortis articulum, impendendam absolutionem, nisi aliquod in specie peccatum prodant Confessario. Ego vero cum Sylvestro, *v. Confessio q.* 13. contentus essem manifestatione alicujus peccati, in genere; quod si id non posset, ut iis impenderem absolutionem, aliquoties etiam intra annum, sub conditione, contentus essem signis pœnitentiæ, quæ diximus supra *n.* 15.

An laborantes lepra, vomitu, & tussi?

35 IN cap. *Tua nos de Clerico ægrotantes* prohibetur leprosis Communio: sed profecto hic Canon in usu non est. Quare si horrorem aspicientibus pariant, communicent privatim. Imo hodie etiam publice, quia nec scandalum, nec notabilis horror consurgere solet.

36 Quoad vomitum, nota 1. Quando stomachus ita est affectus, ut rejiciat statim omnem cibum in propria specie, non est is communicandus. Si non rejiciat statim, sed solum post unam circiter horam, communicetur; quia intra horam unam consumuntur species Sacramentales ex Jo: Sanch. *disp.* 38. *n.* 2. præsertim parvæ particulæ. Imo Pax Jordanus *l.* 4. *cit.* 1. *n.* 13. mutari putat intra dimidium quadrantis unius horæ (quæ tamen opinio videtur in praxi non amplectenda.) Adde posse item dari partem particulæ parvæ, quando Communio esset pro Viatico. Posset fieri experientia etiam per parvam particulam non consecratam infusam in aliquem liquorem, si absque hoc deglutire infirmus nequeat: esto, sit moraliter certum, liquorem acceptum citius deglutiri, ac descendere.

37 Nota 2. si vomit duntaxat cibum copiose sumptum: at sumptum parve, retinet, nihil timendum.

38 Nota 3. Si stomachus ut per secessum emittit cibum omnem plane immutatum, nefas est communicare cum tanti periculi irreverentia.

39 Sed sic inquires, omnibus consideratis, dubito, an intra horam moribundus rejecturus sit sacram Hostiam?

Resp. experire, porrigendo Hostiam non consecratam, quam si per horam servet, porrige Sacramentum. Ita Diana *part.* 1. *tr. n.* 55.

40 Verum si facta hac, variisque diligentiis, dubius remaneo.

Resp. Communica illum; quia ut notat Gobat *l. c. cas.* 10. in dubio satius est, exponere Sacramentum periculo irreverentiæ mere materialis, quam certo infirmum privare fructu Viatici: Profecto bonum Dominum habemus.

41 Quod si forte contingat, sacram Hostiam deinde rejectari, deferenda illa erit in Sacrarium, & purgata, quantum moraliter potest, servetur in tabernaculo sacro, donec corrumpatur, sicuti similiter de Hostia vermibus corrosa fieri consuevit.

42 Dices, cur non comburenda statim?

Resp. quia nimia esset irreverentia; dum Christus Dominus in ea Hostia latet, eam comburere: quare comburenda solum erit, postquam erit corrupta. Sane Sylvester, *v. Euchar. q.* 9. §. 2. loquens de Sacratissimo Sanguine effuso, ait, illum comburere esse immane sacrilegium. Si quis jejunus, & in statu Gratiæ illam Hostiam sumere non horreret, singularis esset reverentiæ actus.

43 Inquires secundo accepta rite Communione; post illam adverto, me indigere vomitum provocare: quandonam licet?

Resp. licere post horam regulariter, quia tunc sacræ species sunt jam digestæ, seu immutatæ.

44 Dixi (*regulariter*) nam si advertas, venenum sumpsisse in sacris speciebus, vel vino ablutionis, vel aliunde, poteris statim evomere, quia benignus Dominus mortem communicantis non vult. De illis speciebus fiat, quod modo dictum est *n.* 43.

45 Quod si statim peracta Communione incidas in febrim, & Medicus, vel expertus te consulat, te repletum ex. gr. ex cibo externo indigere vomitu: puto distinguendum: nam in casu, quo timeres mortem, vel gravem morbum, evomere statim posses, quia humor ille vicem haberet veneni: Secus, expectanda est hora, (quod regulariter faciendum erit) quia tunc tantum periculum non adest.

46 Quoad tussim, ut etiam spuendi frequentiam, sic habes: Materia, quam post Communionem expuis, quando descendit in os ex cerebro, qualis est saliva ordinaria, nihil nocet: quando autem ascendit ex imo pectore, ut accidit aliquando, nihil item nocebit, si materiam illam expuas post receptam sacram Hostiam in stomacho. Secus, si adhuc hæreret in gutture.

47 Sed quæres, quamdiu jure timebo, quod ibi hæreat?

Resp. Certe sufficere illud tempus, quo possit recitari dimidium Salutationis Angelicæ (nisi anima in aliquo moribundo, quasi sit in labiis) ait Gobat ex *cas.* 11. addens: cavendum tamen esse, ne circumstantibus simus scandalo: & insuper decere, sputum sudariolo excipere, si intra quinque Pater, & Ave spuendi te ardor invadat.

48 Sed horrenda est tussis mea.

Resp. ex eodem. Si tussis est sicca, nihil angaris: si Phlegmatica, cohibe te saltem per duo Pater, & Ave: vel deglutias, quod ex gutture in os ascendit, vel si nequeas, excipe sudariolo, ut dictum est, nisi clare constet, Hostiam in gutture, vel in dentibus hæsisse; id quod non solet post dimidium Salutationis Angelicæ, ut diximus.

CAPUT VIII.

Qua necessaria dispositione spirituali communicandum?

1 AD dignam Communionem requiri statum Gratiæ, saltem prudenter existimatum, idest, quod communicaturus bona fide existimet, se esse sine labe peccati mortalis; nimis certum est inter Catholicos, juxta illud Apost. *Probet autem seipsum homo; & sic de pane ille edat.*

2 Habemus deinde a Tridentino *sess.* 13. *cap.* 7. sequentem dispositionem: *Nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa confessione Sacramentali ad Sacratam Eucharistiam accedere audeat, etiam Sacerdotes, modo non desit illis copia Confessarii. Quod si necessitate urgente, ante prævlam Confessionem celebravit, quam primum confiteatur.* Hactenus Tridentinum.

Circa quæ quatuor sunt a nobis in sequentibus quæstionibus declaranda. Primo, quæ pertinent ad statum Gratiæ. Secundo, quæ ad necessitatem urgentem. Tertio, quæ ad carentiam Confessarii. Quarto, quæ ad Confessionem, quamprimum faciendam.

Quæ pertinent ad statum gratiæ.

De negative dubio de suo peccato.

3 INquires primo: an qui dubius est negative, an mortaliter peccaverit, seu, an mortali sit gravatus, possit communicare sine prævia Confessione ejusmodi peccati? Tunc autem dubitat quis negative de suo peccato, quando nec certitudinem habet, nec probabilitatem illud commisisse, consensum e. g. præbuisse turpi cogitationi; sed nec habet certitudinem, nec probabilitatem non commisisse: quomodo solemus dicere, nos dubios esse, an paria sunt, an imparia arenæ maria grana.

4 Resp. Sanch. Bonac. & Diana, aliique, quos citat, & sequitur Leander *tr.* 7. *disp.* 6. docent, non posse: sed prius debere, te illud dubium peccatum confiteri, & ab illo absolvi. Ratio est, inquiunt, quia ante Communionem debemus Confessario manifestare omnia peccata, quæ suo tempore, etiam præscindendo a futura Communione, tenemur confiteri: atqui suo tempore tenemur peccata dubia fateri, ergo ea confiteri opus erit ante Communionem.

5 Henriquez vero, Granado, Sa, aliique apud eumdem Leandrum, quibus adde Caramuelem *in Theol. fund.* 1331. docent, non teneri nos confiteri peccata dubia ante Communionem: satisque esse, si ea suo tempore confiteamur. Id quod addunt, ut effugiant illam quæstionem, an peccata dubia teneamur confiteri; *Esto enim*, inquiunt, *teneamur suo tempore confiteri, at non tenemur ante Communionem.* Ratio est, ajunt, quia Tridentinum *l. c.* solum obligat ad confitendum illud mortale, cujus sibi quis sit conscius. Et *Canon* 11. obligat eos ad Confessionem, quos gravat conscientia peccati mortalis: sed qui dubitat, non est conscius peccati mortalis, nec eum gravat conscientia, idest scientia peccati mortalis: ergo.

6 Monent tamen Auctores ejus posterioris sententiæ, omnino esse necessarium, si in fine vitæ incidas in peccatum dubium post ultimam confessionem, te debere, vel actum Contritionis elicere, vel novam Confessionem præteritorum facere; ut nimirum certo absolvatur indirecte illud peccatum dubium, si forte coram Deo certum mortale sit (nam per sumptionem Eucharistiæ non est certum, sed solum probabile remitti per accidens mortalia) ut recte Fagund. *præcepto Eccles.* 3. *c.* 4. *n.* 6.

7 Ex his duabus sententiis ego hanc posteriorem concedo scrupulosis, quos communiter nosco, agnoscere peccatum, ubi peccatum non est, illam vero priorem in praxi suadeo cæteris.

De eo, qui confessus est peccatum ut dubium.

8 AN qui peccatum suum confessus fuit, ut dubium, deinde advertat fuisse certum, debeat illud ante Communionem, ut certum, confiteri.

9 Resp. doctrinam Dianæ *p.* 9. *tr.* 6. *ref.* 6. esse multorumque aliorum probabilius censentium, hunc debere peccatum illud confiteri, ut certum, ante Communionem: tamen contraria sententia docens, hanc obligationem non adesse, habet multos Doctores, probabiliter sentientes non obligari. Ratio prioris sententiæ est, quia ante Communionem debent Fideles ex Tridentino modo allato omnia peccata, quorum quis est conscius, confiteri. Ratio posterioris est, quia is jam confessus est sufficienter ante Communionem illud peccatum.

10 Hanc posteriorem sententiam improbat Thomas Hurtadus *tr.* 12. *mor. c.* 1. *dub.* 8. & nimis excedit in ejus censura. Verum qui optat hujus posterioris sententiæ confirmationes plures habere, legat Ferrantin. *de scandalo disp.* 1. *q.* 77. quorum nos mentionem fecimus *in d. tr. de confessione c.* 9. *n.* 24.

De eo, qui ante Communionem recordatur alicujus peccati non absoluti in Confessione.

11 INquires tertio, an qui rite confessus est sua peccata, sed ante Communionem recordatur, se jam oblitum fuisse alicujus peccati mortalis, certo a se commissi: an, inquam, obligetur, hoc peccatum oblitum fateri, antequam ad Communionem accedat?

12 Resp. At quidem antea advertendum est, huc non adduci quæstionem illam, an ejusmodi peccatum oblitum obligentur Fideles suo tempore fateri: hoc enim certum est, quia, ut supra innuimus, omnia peccata mortalia obligamur subdere clavibus, sed nostra dubitatio in eo versatur: An is, qui peccata sua bona fide confitetur, & rite dolet ex motivo modo dicto universali, cadente etiam in oblitum, quo pacto illud peccatum indirecte absolutum fuit, & homo consequenter positus in Gratia, an, inquam, is possit licite Eucharistiam sumere, & postea suo tempore illud peccatum, de novo rememoratum, clavibus subdere?

13 Resp. ad quæsitum: Ferrant. *c. tota q.* 8. dicit, esse probabile, non adesse hujusmodi obligationem, satisque esse, si postea suo tempore. Ratio principalior est, quia ideo Confessio præmittitur, ut pœnitens statim gratiam acquirat: hic autem jam per Confessionem prædictam gratiam sanctificantem obtinuit; ergo alia ad id pro modo non indiget, & ex alia parte jam servavit præceptum Tridentini de præmittenda Confessione ante Communionem; quia is præmisit Confessionem, licet in ea oblitus bona fide sit alicujus peccati. Pro hac sententia hic Auctor affert Cornejo, poteratque etiam adducere Reginaldum, & Præpositum: quos eos non sequens, citat Diana *p.* 9. *tr.* 7. *ref.* 4.

15 Verum non est audiendus, tum quia, ut notat Delugo *disp.* 14. *de Euch. n.* 128. obstat praxis Fidelium, ex qua colligitur præceptum de præmittenda Communioni Confessione, non esse solum de ea præmittenda integra formaliter, & bona fide, verum etiam (postquam advertimus) materialiter: tum quia opinionem illam primam, quam secutus est Ferrantinus, fuisse expunctam, refert Carpensis apud Dianam *l. c.* tum ab Indice Expurgatorio Inquisitionis Hispanicæ; tum per edictum peculiare ab eadem Inquisitione fuisse reprobatam; tum denique in ordinationibus pro studiis Soc. Iesu mandatur, ne hujusmodi opinionem in nostris scholis doceamus.

De communicante cum pluribus, vel cum gravioribus peccatis.

15 INquires quarto, graviusne peccat, qui communicat cum multis, quam cum uno mortali, vel qui cum enormibus, quam qui cum minus enormibus?

Resp. sine dubitatione gravius, quia magis indigne. Verum quia hæc majoritas non affert speciem diversam peccati (semper enim est sacri-

ſacrilegium circa reverentiam Chriſto Domino debitam) ideo in Confeſſione non eſt neceſſario explicanda, ſed ſatis eſt dicere: *indigne, ſeu ſacrilege communicavi*. Sicuti ſimile quid aſſerimus de communicante poſt aſſumptum cibum; neque enim opus eſt explicare, an poſt aſſumptum laute cibum, an parce, cum ſufficiat, ſic fateri: *Non jejunus communicavi*.

16 Subinquires, ſi quis non jejunus communicavit, quod eſt contra præceptum humanum Eccleſiæ, & idem gravatus culpa mortali, quod eſt contra præceptum divinum de cultu debito Chriſto Domino, duone peccata commiſit, ſeparatim in Confeſſione explicanda?

17 Reſp. duo ſeparatim explicanda docet Suar. *diſp. 66. de Euch. ſect. 1.* quia ſunt duæ deformitates. At Gaſpar Hurtad. *diſp. 9. de Euch. diff. 1.* quem ſequitur Delugo *diſp. 1. cit.* ſatis probabiliter docet, eſſe unum peccatum, quia quoties præcepta multiplicantur ex eodem motivo, culpa contra ipſa non multiplicatur; cum ergo idem ſit motivum illorum duorum præceptorum humani, & divini, nempe debita reverentia Deo, unum erit peccatum, quod hoc, vel ſimili modo explicabis: *indigne graviter communicavi?*

18 Quid, ſi ita confiteretur: *Aliquod Sacramentum ſuſcepi indigne*, ſufficienterne ſatisfaceret Sacramento Confeſſionis?

19 Reſp. non ſatisfacere, quia juxta S. Thomam *3. q. 8. art. 5.* ſacrilega Communio injuria afficit ipſammet Humanitatem Chriſti, habetque aliquam ſimilitudinem cum ſcelere, quo Judæi ipſum crucifixere, & quo nefarius quiſpiam projiceret ad canes, vel in loca ſordida Euchariſtiam; quæ certe immediatio injuriæ facit diverſam ſpecie culpam ab ea, qua quis indigne recipit alia Sacramenta; in qua receptione non adeſt dicta injuriæ immediatio.

20 Hinc obiter colligo cum eodem D. Thoma, hoc peccatum communicandi cum mortali eſſe atrocius, quam quodlibet peccatum contra homines admiſſum: quia nimirum eſt circa ipſam Chriſti Humanitatem immediate; non tamen eſſe atrocius peccato odii Dei; vel peccato, quo negetur Deus; per hæc enim ipſa Divinitas immediate offenditur, per illud vero immediate Humanitas.

21 Hoc, quod colligo ex S. Thoma approbant Vaſquez, Gaſpar Hurtadus, aliique contra Suar. & Fagund. citato a Delgadillo *c. 3. de Euchar. dub. 9.* putantes, aliquod peccatum contra homines, ex. gr. homicidium eſſe atrocius, quia affert damnum irreparabile, ſed hi non placent, ut videre eſt apud Delgadillo *loc. c.* quia atrocitas non attenditur ex damno illato? ſed ex injuria offenſi.

De accedente ad Communionem cum veniali.

22 INquires quinto. Accedere ad Euchariſtiam cum peccato veniali, eſtne peccatum veniale? Non eſſe peccatum mortale omnes ſciunt.

Accedere ad Communionem cum veniali, duplici modo, quantum facit ad nos, eſſe poteſt. Primo, ſi quis comitanter, id eſt, comitatus, ſeu infectus veniali actuali peccato accedat: exempli gratia ſi dum actu retinet voluntatem mentiendi jocoſe, communicat. Secundo, ſi quis, cum aliqua, vel multa venialia commiſerit, de illis nequaquam diſplicens communicat.

23 Utroque modo ad Communionem accedere, non eſſe peccatum veniale, tenet Vaſquez *de Euch. diſp. 207. n. 18.* quia peccatum veniale, non impedit gratiæ effectum producendum ex opere operato ab Euchariſtia, ut omnes Theologi tenent: venialis enim culpa gratiæ, & amicitiæ Dei non opponitur: & ex alia parte, quamvis melior, & devotior eſſet diſpoſitio accedere ſine ullo veniali ad Communionem: tamen Fideles non obligantur ad illam afferre omnem devotionem, & diſpoſitionem ipſis poſſibilem, ſed ſolum ex Tridentino immunitatem a mortalibus.

24 Eſſe veniale, tenet Delugo *de Euch. diſp. 14. n. 31.* citans Suar. quia aliqua irreverentia eſt, cum ejuſmodi maculis, quamquam levibus, ad divinum hoc convivium intrare.

25 Sed certe hoc ipſum debuiſſet Delugo probare, quod ſcilicet Fideles obſtringantur ſub veniali, maculas illas exiguas ad Communionem non afferre.

Communicare cum mortali, an aliquando poſſit ſine mortali?

26 INquires ſexto: an ſit aliquis caſus, in quo ſine mortali poſſit quis cum mortali communicare?

Reſp. eſſe caſus duos, alterum mihi, & omnibus certum, alterum aliquantulum controverſum.

27 Primo enim, ſi irruente Infidelium turma, vel ex incendio, aut ſimili eventu timeretur Sacræ Euchariſtiæ contemptus, vel irreverentia, tunc Fidelis quicumque etiam laicus, ſi præſto nequaquam ſit Sacerdos, nec in illa ſubita irruptione, vel incendio valeret ſe conterere; poſſet, imo deberet, quamvis peccato mortali ſordidatus, ad evitandam injuriam, vel combuſtionem tanti Sacramenti, illud ſumere; idque etiam ſi jejunus non eſſet. Ratio tantæ licentiæ eſt ipſa eadem reverentia Sacramento debita: cujus ratio vincit illa præcepta, ſi moraliter hæc in illis anguſtiis ſervari nequeant. Ita Dicaſtillus *diſp. 9. de Euch. n. 6.*

28 Secundo eſt controverſum, an ſi Sacerdos, incepta bona fide Miſſa, recordetur, ſe peccato mortali gravari, & quamvis conetur, non poſſet, ſeu experiretur ſibi actum Contritionis, quem tunc elicere omnino deberet, eſſe valde difficilem: & ex alia parte inchoatum Sacrificium relinquere, vel interrumpere, ob notabilem infamiam ſibi reſultantem, eſſet difficillimum, an, inquam, ſit probabile, hunc non peccare: quamvis Gratiam non acquirat, ſi Miſſam proſequatur cum eo dolore, & diſplicentia, quam tunc elicere poſſet? Eſſe probabile, aliqui cenſent: quia cum tanto dedecore non obligatur Sacerdos ab incepto Sacrificio deſiſtere.

29 Imo Delugo mox citandus cum nonnullis idem extendit ad laicum, ſi occurrat, cum recordari peccati mortalis, dum eſt ante linteum, ſi non facile, ſe conterere, nec ſub aliquo prætextu ſe ſubmovere valeat ab Altari. Ita Vaſq. *de Euch. diſp. 207.* Gaſpar Hurtad. *diſp. 9. de Euch. diff. 1.* dictus Delugo *de Euch. diſp. 9. n. 8.* Ita etiam Delgadillo *c. 3. de Euch. n. 101.* ſed addens, forte caſum eſſe metaphyſicum, quia quoad praxim ſemper adeſt tempus ſe conterendi.

30 Addit Granadus cum aliis apud Dianam *part. 9. tr. 3. reſ. 20.* ſufficere ad hoc metum admirationis populi, cum hoc non ſoleat eſſe ſine ſuſpicione peccati. Verum negat Suarez apud Dianam, ſufficere ſolam admirationem populi: nam ea ſubtractio non affert ſuſpicionem peccati, ſed ſolum ſuſpicionem timoratæ, & ſcrupuloſæ conſcientiæ. Si tamen ex circumſtantiis vere timeretur gravis populi admiratio (quia gravis hæc admiratio ſemper eſt conjuncta cum periculo murmurationis, & infamiæ, ſiquidem facile homines accipiunt occaſionem temere judicandi, & detrahendi) erit ſufficiens cauſa etiam per ipſum Suarium addentem, hanc gravem murmurationem ex admiratione populi, moraliter loquendo, ſæpe contingere; imo ſemper, ait Delgadillo *c. 13. n. 129.* adducens Leandrum *diſp. 7. q. 15.* alioſque contra Dianam *p. 9. tr. 3. reſ. 20.* alios citantem; a quo Leandro non diſſentio, ſi notetur illud (*populi*) nam in Oratorio privato, vel ſolitaria Eccleſia aliquid amplius requiro, ut prudenter timeri debeat occaſio illa detrahendi, & judicandi.

Quæ pertinent ad neceſſitatem urgentem, hoc eſt, quænam illam pariant?

31 INquires ſeptimo: quinam ſunt caſus, in quibus reſidet tanta neceſſitas, ut Sacerdoti, qui peccato mortali gravatur, liceat Miſſam celebrare, & Communionem conſequenter ſumere cum Contritione, vel actu amoris Dei ſuper omnia, deficiente Confeſſario, ſine prævia Confeſſione, & conſequenter illi liceat non obſervare grave præceptum hoc Tridentini, de præmittenda Confeſſione Communioni: quod aliqui præceptum Eccleſiaſticum eſſe dicunt, aliqui divinum.

Reſp. apud DD. invenio ſequentes.

Primum, cum Sacerdos quicumque deficientibus Hoſtiis conſecratis; ac deficiente alio Sacerdote, forte conſtituto in Gratia, debet conſecrare, & conſequenter communicare, ad dandum Viaticum moribundo, ſive hic moribundus ſit alius, ſive ſit ipſe Sacerdos. Lege Dian. *p. 9. tr. 7. reſ. 17.*

Secundum, quando Sacerdos quicumque rogatur ab aliquibus die feſto, non habentibus alium, qui eis ſatisfaciat.

Tertium, quando idemmet Sacerdos deberet die feſto carere Sacro.

Quartum, quando idem deberet omittere Communionem Paſchalem.

Quintum, quando eidem offertur ſtipendium pro celebrandis Miſſis.

Sextum, quando ratione Capellaniæ tenetur Sacrum facere.

Septimum, quando ſine nota infamiæ omittere Sacrum nequit.

32 Ex his caſibus primus, & ultimus ſunt certi, & ſine ulla controverſia, ſemper, ut ſupponi omnino debet, deficiente Confeſſario: alii ſunt ſub opinione, & certe ego caſum quartum, in quo Fidelibus concederetur Communionem, ut ſcilicet in tanta ſolemnitate, tantoque præcepto Euchariſtia reficerentur, approbo, alios omnino excludo. Eſto Delgadillo *cap. 3. de Euch. n. 128.* aliique ab ipſo citati benignius loquantur cum Leandro *tr. 7. de Sacr. q. 14.*

Actum vero Contritionis, ſive amoris Dei ſuper omnia, ſatis erit, ſi dictus Sacerdos eliciat immediate ante Conſecrationem, vel ſi ſuum peccatum advertit forte poſt Conſecrationem, ſatis erit illum elicere immediate ante Communionem. In utroq; caſu ſufficere immediate ante Communionem, inclinat Delgadillo *l. c. n. 171.* ſed non placet.

33 Hic nota, duas illas, primam, & ultimam, neceſſitates militare etiam in Sacerdote excommunicato, vel ſuſpenſo, vel interdicto, qui poterit in his duobus caſibus celebrare contritus, atque adeo cum propoſito expoſcendi abſolutionem ſuæ Cenſuræ, ſi caret Confeſſario, ſeu potente illum abſolvere. Ita Vaſq. *de Euch. diſp. 108.* quem ſequitur Delugo *diſp. 14. n. 104.* notatque Vaſquez, ſe non invenire differentiam in hoc, inter habentem mortale, & habentem excommunicationem. *Imo hoc* (ait) *deberet afferre minus impedimentum, quia eſt de jure humano; illud majus, quia eſt de jure divino.*

34 Dixi, *duas illas neceſſitates*: nam cæteræ omnes nullo modo ſufficiunt: quia in iis non multum gravibus neceſſitatibus, Eccleſia affectos illis Cenſuris omnino repellit ab Altari etiam, imo magis in Paſchate ob terrorem aliorum.

Explicatur magis caput ductum ex infamia nota.

35 ID melius explicari non poteſt, quam diſcurrendo per tres caſus huc pertinentes.

Primo enim, ſi Sacerdos recordetur ſe eſſe in mortali, ſive, dum eſt in altari ſive ante, vel poſt Conſecrationem, poteſt contritus (an aliquando ſine contritione dixi *n. 17.* & deinceps) proſequi, quia tunc recedere ab altari eſſet cum periculo infamiæ: adde & eſſe irreverentiam; nam propterea S. Bonavent. apud Coninch. *de Euch. q. 8. dub. 2. n. 16.* ait, inchoatam Miſſam ſemper perficiendam, quia fere nunquam ſolet omitti ſine ſcandalo, adde & ſine irreverentia.

36 Secundo, ſi quis ad altare ante linteum communicaturus mortalis culpæ recordetur, & recedendo incideret in periculum infamiæ, communicet cum Contritione (an aliquando etiam non contritus dixi *num. 17.* & deinceps) Hoc autem notæ periculum, ſi coram multis communicet, moraliter ſemper timeri poſſet: ſed ex circumſtantiis colligendum, an futura ſit admiratio dumtaxat, an etiam periculum ſcandali, gravis notæ juxta modo dicta *n. 30.*

37 Tertio, ſi vocetur Sacerdos, ſacram Hoſtiam ferens ad infirmum communicandum, qui dicat, ſe velle prius confiteri, ſed is inveniatur multoties pœnitentiæ Sacramentum invalide ſuſcepiſſe, vel quid ſimile; unde Confeſſarius brevi illum expedire, & abſolvere nequeat, & aliunde mors timeatur ſuperventura, notamque infamiæ orituram, ſi non communicet, poterit tunc Confeſſarius aliquod peccatum audire, & contritum abſolvere, vel ſaltem attritum per dolorem cadentem ſuper omnia alia peccata pari modo abſolvere, & ſacram Hoſtiam eidem edendam porrigere imponendo ipſi, ut advocet deinde, ſi poterit, Confeſſarium, coram quo Confeſſionem perficiat. Quando autem mors non timetur tam cito ſuperventura, tamen eadem nota infamiæ oritura crederetur, poterit pari modo, vel contritus communicare: vel, ſi contritio propter ejus difficultatem non facile elicienda timeretur, poterit, ſed attritus modo dicto, fateri aliqua peccata, & communicari cum pari promiſſione, advocandi poſtea Confeſſarium, ut Confeſſionem perficiat; id enim concedit pius Dominus, ut infamia vitetur, ſicuti ex ſupradictis confirmari poteſt. Lege Dianam *p. 11. tr. 8. reſ. 85. fine*, & Zambr. *de Sacr. Pœnit. tr. 4. n. 6.*

38 Nota iterum, iteromque in omnibus caſibus, in quibus poteſt quis contritus communicare, remanere ſemper (ut jam dictum eſt) onus ſubdendi peccata Confeſſario, quando illius aderit copia, vel certe ſuo tempore, ut explicabo *n. 54.*

39 Quæres, Sacerdos, qui celebrat, & laicus, qui communicat, non præmiſſa Confeſſione mortalium, cum poſſit, committuntne peccatum duplex; unum ſcilicet, quia indigne communicant; alterum, quia non ſervant præceptum dictum Tridentini?

40 Reſp. non committere duplex peccatum, quia ejuſmodi præceptum de præmittenda Confeſſione non eſt propter ipſam, ſed ipſa propter Euchariſtiam; unde non eſt tam poſitivum, quam negativum de non accedendo ad Euchariſtiam, abſque hac probatione, & conſequenter ſolum committitur unum peccatum indignæ Communionis.

nionis. Ita Delgadillo *c. 3. de Euch. n.* 189. cum Diana *p. 9. tr. 3. res.* 32. & simile quid nos diximus supra *c. 8. n. 17.*

Quæ pertinent ad carentiam Confessarii, quandonam ea est?

41 INquires octavo: In quibus casibus censendum est, copiam non adesse Confessarii?

42 Resp. In casibus sequentibus. Primo, quando nullus Confessarius haberi potest prorsus; vel si adsit, nolit, aut non possit te audire. Idem dic, si alterius sit idiomatis; nam propterea DD. dicunt, Fideles non habere obligationem confitendi per interpretem, & aliqui affirmant, sane probabiliter, etiam in fine vitæ cum Dian. *p. 9. tr. 3. res.* 10. sed tunc, si gravatis mortalibus, debes confiteri, ne de æternitate pericliteris.

43 Secundo, quando Confessarius est multum distans. At quanta distantia?

Resp. alii existimant distantiam trium milliarium parere inopiam Confessarii; alii minorem. Vera sententia est illorum, qui asserunt, id relinquendum esse prudentis arbitrio; huic enim imbecilli difficillimum erit convenire Confessarium duobus milliaribus, vel etiam uno, distantem, huic autem robustiori facillimum, & multo magis si potes te providere de jumento, quo equitare per plura milliaria, non paucis est voluptuosum, ne dum solum non molestum.

44 Tertio, quando quis habet in promptu Confessarium unicum, cum quo habet rixas notabiles. Ita Leand. *disp. 7. cit. q.* 30.

45 Sed quid primo, si sperem, brevi me habiturum Confessarium, coram quo devotius confitear, possumne judicare, me carere Confessario?

Certe non potes, neque enim hæc videtur causa sufficiens, quia nulla in hoc casu apparet necessitas, ne moralis quidem, quæ moralis apparet in eo, qui cum Confessario habet graves rixas.

46 Quid secundo, si habeo Confessarium, cui possum ex privilegio confiteri, possumne judicare, me carere Confessario, quia nunc mihi meus ordinarius deest? Dico, te non posse judicare, tibi Confessarium deesse, quia consolatio, quam speras a tuo, non est necessitas.

47 Quarto, quando Religiosus laborat peccato, vel excommunicatione, reservatis, & non potest recurrere ad Superiorem potentem illum absolvere, habet tamen copiam Confessarii ordinarii, potentis absolvere ab aliis mortalibus non reservatis; nam tunc diceretur, dicto Religioso deesse Confessarium, unde poterit in aliqua ex illis duabus necessitatibus allatis *n.* 32. cum contritione communicare, semper cum onere ea peccata confitendi, quando aderit copia potentis illum absolvere. Ita Vasq. aliique apud Delugo *de Euch. disp.* 14. *n.* 48. Vide omnino ea, quæ ego dixi *in opusc. de Comm. c. 1. toto* §. 6.

Quæ pertinent ad illud Tridentini, quamprimum.

Status quæstionis explicatur.

48 QUod Fideles omnes, etiam non Sacerdotes, obligationem habeant fatendi legitimo Confessario omnia sua peccata mortalia, nondum illis directe absoluta, non est hic, neque dubitatio, neque disputatio; certum enim est hoc, idque ex vi institutionis Sacramenti Pœnitentiæ, per quam institutionem omnia peccata mortalia sunt absolvenda ab habente jurisdictionem. At quandonam Fideles obligantur hanc absolutionem petere? Certe suo tempore, hoc est, vel semel in anno, vel ante Communionem, vel (si ante habita est) in fine vitæ.

Id igitur ut dico, non disputamus; sed hic quærimus, an dispositio Tridentini, qua non quidem omnes Fideles, sed solum Sacerdotes obligavit, quamprimum confiteri in eo casu, quo propter indigentiam Confessarii, urgente necessitate, supra explicata, contriti Missam celebrant, an, inquam, ea dispositio obligationem aliquam inducat?

Sub qua obligatione Sacerdotes prædicti confiteri quamprimum debeant.

49 INquires ergo nono, an sub obligatione mortali, an sub veniali, an sub nulla?

Resp. Suarez, Vasq. aliique permulti cum Jo: Sanch. *disp.* 32. *n.* 102. & communiter Theologi, ajunt, sub obligatione mortali. Petrus Ledesm. *de Euch. p. 1. c.* 11. & Villal. *in Summ. p. 1. tr. 7. diff.* 37. & Delgadillo *c. 2. de Euch. dub.* 29. alios citans, ajunt, vel sub nulla, quia hoc Trid. est solum consilium, vel sub veniali, quia si hoc præceptum est, sane est de re parva: quid enim magni habet, quod qui contritus celebravit, unde nunc sit in statu gratiæ, debeat cum tanto rigore sub peccato mortali hodie, & non cras, vel postridie, vel postea præcepto huic confitendi satisfacere, dummodo suo tempore satisfaciat?

50 Prior sententia est omnino approbanda; nam posteriorem condemnavit Alexander VII. dum cum cæteris propositionibus ab ipso condemnatis die 18. Martii 1666. adest hæc 39. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali est consilium, non præceptum.*

51 Hoc autem præceptum de quamprimum confitendo, cadit solum super Sacerdote, qui non ex alio capite, sed solum ex necessitate urgente, Missam celebrat, ut jam explicatum est; non autem cadit super Sacerdote, qui ex oblivione, vel ex ignorantia, imo etiam ex mera malitia sic operatur, ut recte docet Sanchez contra Navarrum, quia Tridentinum loquitur solum ex causa urgentis necessitatis, & deficiente Confessario.

52 Rursus non cadit super Sacerdote, laico, forte urgente necessitate, communicante; quia expresse Tridentinum restringit suam dispositionem ad Sacerdotes, Missas sic celebrantes. Lege Joan. Sanch. *disp.* 31. *n.* 14.

Quantum temporis importat illud, quamprimum?

53 INquires decimo. Quantum est hoc quamprimum?

Resp. Aliqui putant, nullum importare tempus; sed statim ac quis post celebratum Sacrum habuerit occasionem confitendi, confiteatur. Alii putant intra triduum; nam quamprimum, seu illico, significant idem, quod post triduum in jure. Fagundez autem (ait) *quando Sacerdos rursus facere sacrum velit.* Auctores, & fundamenta harum opinionum legi poterunt apud Delugo *disp. 14. de Euch. sect.* 7. & Dianam *p. 9. tr. 3. res.* 22. *&* 23. advertendo prædictam sententiam Fagundez damnari a modo dicto Alexandro, his verbis: *Illa particula, quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.*

CAPUT IX.

Qua congruenti dispositione spirituali communicandum.

1 DE communicante cum peccato veniali diximus supra *cap.* 8. *n.* 23. Nunc autem.

Inquires primo, an requiratur ad rite communicandum actualis devotio, hoc est, an in ipso communicandi actu requiratur, cogitare divina, vel ad illa de sanctis actibus, & affectibus commovere?

2 Resp. Tametsi ob reverentiam Christo Domino debitam ea sit maxime optanda; tamen dico primo, involuntarie cogitantem tunc indifferentia non frustrari effectu Sacramenti, dummodo sit in Gratia, & ne peccare venialiter quidem, quia ubi voluntas non est, culpa non est.

3 Dico secundo: si voluntarie, idest, si quis per voluntariam distractionem intendat ad res temporales indifferentes, venialiter peccare, quidquid dicat Joan. Sanch. *disp.* 21. *n.* 21. docens, non esse peccatum ullum. Ratio nostra est, quia recipere Christum Dominum, tanquam hospitem, dum ad alia omnia volens attendit, & non ad ipsum, vel ad ipsius res, certe irreverentia est, nam sumere sacram Hostiam, non est solum, ut putat Jo. Sanch. manducare, sed est etiam recipere tantum hospitem.

4 Dico tertio cogitantem tunc res malas graviter, illas cogitationes ita admittendo voluntarie, ut mortaliter peccet, ultra peccatum commissum ex objecto malo cogitationis, e. g. ultra peccatum luxuriæ, si turpia tunc voluntarie is cogitet; dico, inquam, committere aliud specie differens peccatum, nempe sacrilegium, hoc est, peccatum contra reverentiam Christi cultui debitam, & quidem distincte manifestandum Confessario, ita ut non sit satis dicere: *Peccavi admittendo cogitationes malas de muliere soluta*, exempli gratia; sed necessario addendum, idque in ipso actu, quo communicabam. Lege Dian. *p. 11. n. 8. res.* 58. in simili. Vide item, quæ dicam infra *c. 13. n. 8. & quæ supra dixi in tr.* de Confess. *c. 16. n.* 26.

Communicare eo die, quo quis peccavit, quo pollutionem, quo copulam habuit.

5 INquires secundo: an eodem die, quo quis peccavit mortaliter, deceat (certe post legitimam Confessionem) communicare? Quid si præcedente nocte pollutio præcesserit?

Hæc, & his affinia in sequentem modum distingue. Certum est primo, eodem die, quo quis graviter lapsus est, posse sine peccato, præcedente Confessione legitima, communicare, quia is jam habet, quod necessario requiritur ad recipiendam Sacram Eucharistiam, nempe statum Gratiæ. Vide tamen, quæ mox afferam a *num.* 7.

6 Certum est secundo, pollutionem involuntarie præcessisse, non esse impedimentum, nec impedire communicare volentem, quia jam supponimus, per illam, hominem Gratiæ statum non amisisse. Imo notat Delugo *disp. 15. de Euch. a nu.* 9. cum aliis, bene affectos circa spiritualia numquam debere, ob hanc involuntariam pollutionem, Communione privari, nisi forte raro, quando quis vehementer propter pollutionem illam distraheretur a divinis, quod sane, quando ea est involuntaria, esse difficile, puto.

7 Certum est tertio, pollutionem voluntariam, ut etiam copulam illicitam, tibi impedimento esse debere, communicandi eo die culpæ commissæ, quamvis illius absolutionem fueris consecutus; licet enim in rigore possis, ut modo dixi *n.* 5. in sententia aliquorum apud Delgadillo *c. 2. de Euch. n.* 172. & nulla culpa ne venialis quidem sit; nihilominus reverentia tanto mysterio debita, & verecundia de tuo peccato concepta, te ab illo congruit removere. Unde merito in rubr. Missal. de dispositionibus ex parte corporis, præcipitur Sacerdoti, qui habuit pollutionem peccaminosam mortaliter in somnis, ut pro illo die non celebret: esto solum id esse consilium, merito dicat ibidem idem Delgadillo.

8 Excipe, nisi magnus esset tuus dolor, & Pœnitentia Sacramentalis præmissa, vel nisi cogereris propter notam, quam incurreres, vel esset festum solemne, vel Jubilæum, vel quid simile, præmissa semper Confessione.

9 Quod dictum est de peccaminosa pollutione, dic de quocumque mortali eodem die, vel nocte ante Communionem patrato. Sed notant DD. majorem oppositionem intercedere inter peccata turpia, & purissimum hospitem Christum, quam inter alia peccata; quia turpia magis distrahunt, & magis opponuntur puritati Carnis Domini.

10 Certum est quarto: copulam licitam inter uxoratos regulariter non impedire Communionem, neque enim est repellendus a Sacramentis, qui copulam (maxime reddendo) opus scilicet justitiæ peregit, uti non repellebantur Fideles uxorati in primitiva Ecclesia, quos post licitam copulam sæpe communicasse, quia communicabant quotidie, valde credibile est. Ita quidem in rigore. Verum ob reverentiam, consulendi sunt ea die, qua communicare velint, ut abstineant a copula, idque in reverentiam puritatis ejus, quem suscepturi sunt. Dixi (*consulendi*) quod enim multi Canones prohibuerint Communionem post dictam licitam copulam, id ex consilio prohibuerunt, eamdemque prohibitionem multi SS. Patres etiam inculcaverunt, sed certe nonnisi ex magno zelo reverentiæ, & magno amore pudicitiæ, ut late probat Delgadillo *loc. cit.* & Joannes Sanchez mox citandus.

11 Subinquires, si quis copulam licitam exigit ob meram delectationem, peccatne saltem venialiter, si eo die communicet?

12 Resp. Etiamsi conjux tunc peccasset venialiter, quod certe aliqui apud Jo: Sanch. *disp.* 23. *n.* 25. affirmant, quidquid alii in contrarium, tamen non peccaret nunc in communicando, ut ex supradictis de accedente ad Communionem cum veniali, *c. 8. a n.* 23. satis patet.

13 Illud nota, majus periculum esse peccati venialis in eo, qui ob voluptatem debitum petit, quam in eo, qui ob alios honestos fines, quia magis distrahit mentem a divinis amor boni delectabilis, quam boni honesti.

CAPUT X.

Qua corporali dispositione communicandum?

Menstrua an impediant Communionem?

1 INquires primo, an mulieri fluxum sanguinis, vel menstruum patienti, aut statim post partum, liceat communicare?

2 Respondeo licere, quia in his passionibus, nec ullum reperitur peccatum, nec irreverentia: & quamvis Suarez *de Euch. disp.* 68. *sect.* 2. putet, tunc communicare, venialem esse culpam, quia est aliqua tunc indecentia; unde antiquitus fuit prohibita Communio intra aliquod dierum spatium fœminæ post partum; item post matrimonium, ejusque consummationem; item dum erat in menstruis; tamen nos id non putamus: tum quia nulla tunc indecentia moralis reperitur, sed solum physica, quæ in re nostra non attenditur, tum quia antiqua prædicta prohibitio jam usu contrario abrogata nunc est. Delgadillo *de Euch. disp.* 3. *n.* 83. citans Leandrum, & alios.

An lota facie, & manibus communicandum?

3 Inquires secundo, an culpa sit, non lotis manibus, & facie communicare?

4 Resp. nequaquam culpam esse: quia, quamvis Sacerdos, qui celebrando, tangere sacram Hostiam immediate debet, manus debeat lavare, non tamen laicus, qui alienis manibus communicat, unde merito nullum de hoc præceptum adest, cum nulla hic irreverentia timeatur.

5 Dices: Gransdus, quem citat, & approbat Leander *tr. 7. disp. 6. q. 3.* sic habet: *Non lotis manibus celebrare, aut non abluta facie ad Eucharistiam accedere, viri docti dicunt, esse peccatum veniale, si advertenter fiat, quia est contra reverentiam tanto Sacramento debitam; unde S. Augustinus serm. 544. Erubescimus*, inquit, *at timemus, Eucharistiam manibus sordidis tangere*. Hæc ille.

6 Verum optarem, doctos hos viros, quæstiones duas non immiscuisse; fateor enim, esse irreverentiam tangere Eucharistiam manibus sordidis, de quo tactu loquitur S. Aug. at facie non abluta, & non ablutis a laico manibus ad Eucharistiam accedere, irreverentiam sapere, nequaquam fateor.

7 Nota insuper, illud (*ablutis manibus*) quod præcipitur in Rubricis, initio Missalis positum, intimari Sacerdotibus, non laicis; & tamen addo, si Sacerdos manus habeat mundas, nulla culpa peccaturum, si absque ablutione manuum celebret; rubrica enim solum manuum munditiem requirit, non vero materialem lotionem: quod si plus requirere contendas, consilium erit, ac mera directio, sed nil præterea.

Ornatus corporis ejus, qui communicat.

8 Inquires tertio, an cum aliquo vestium ornatu sit communicandum?

9 Resp. ut omittam necessitatem, quæ Sacerdotes obstringit ad vestiendas sacras vestes, sub quibus celebrent, de hac enim re agitur in tract. de Missa; tribus dictis huic inquisitioni faciam satis.

10 Dico primo: Ad communicandum, non requiri ullum genus vestium: mundities tamen, & honestas ea decet, quam quisque pro suo statu servare cum modestia, & sine vanitate debet.

11 Sacerdos autem cum extra Missam laice communicat, induatur stola juxta *c. Eccl. dist. 23.* ubi id mandatur, sed certe sine obligatione peccati, quia illa extra Missam carere, res gravis non est: & ex alia parte dictum Cap. quoad hanc dispositionem usu abrogatum est. Ita Azor. *pr. p. l. 10. c. 28. q. 11.*

Dico secundo: esse decentissimum, accedere ad sacram mensam sine ornatu armorum; e. g. gladii, seu ensis: unde apud nos merito ex communi consuetudine deponitur ensis in communicandi actu. Ajo nihilominus, cum illis accedere, ex se nullum esse peccatum, præciso scandalo, quod certe in nostris regionibus cultis esse non solet.

13 Et quidem Equitibus Melitensibus Calatravæ S. Joannis, S. Jacobi, Alcantaræ &c. Diana *p. 3. tr. 2. res. 30.* sequens Joannem Sanch. ait, esse decens, cum armis ad latus accinctis ad Communionem accedere, quia hæc sunt propria eorum Ordinum insignia, ad Fidem contra infideles propugnandam. Sed certe tantam decentiam admitterem solum, quando cum proprio Ordinis habitu publice, ut tales communicarent, & consuetudo ferret, tunc armis instructos ad altare accedere; non vero quando, ut privati, juxta morem aliorum nobilium. Et re ipsa apud nos etiam hi Equites, quamvis nobilissimi, ensem deponunt, dum communicant, ut etiam dum Sacerdoti confitentur.

14 Dico tertio: tamen fœminæ modestius sacram Hostiam sumerent, si nullo purpurisso, nullisve sumptuosis vestibus conspicuæ, sed modesto, quantum earum status requirit, ornatu; tamen si ejusmodi ornamenta absque ullo fine pravo, sed more patriæ, vel propter suorum virorum oculos adhibeant, eas ex hoc capite peccati condemnare non debeo: quia nullum contra id urget præceptum, nec ulla Christi Domini irreverentia.

Jejune naturaliter communicandum.

15 Inquires quarto: cur in hoc ipso titulo hujus quæstionis dictum est (*naturaliter*.)

Respondeo ad differentiam jejunii Ecclesiastici; hoc enim est abstinentia ab aliquibus cibis, illud ab omnibus pro illo die scilicet, quo est communicandum, hoc est, a media nocte usque ad peractam Communionem, idque etiam a quacumque minima cibi, vel potus quantitate: quod ita certum est, esse sub mortali obligatione, ut Vasq. *disp. 211. c. 3. num. 27.* affirmat, sententiam Goffredi, & Joannis Parisiensis dicentium, ad Communionem sufficere jejunium Ecclesiasticum, esse errorem in Fide.

16 Signate dixi (*a quacumque minima quantitate*) nam opinio Pasqualigi *dec. 335.* apud Dian. *p. 6. tr. 8. resp. 8.* putantis, non esse improbabile, committi dumtaxat peccatum veniale ab eo, qui non jejunus ex parva quantitate cibi, vel potus communicat, quia *tunc* (inquit) *excusat a mortali parvitas materiæ*: opinio, inquam, hæc falsa omnino est; siquidem sumere Eucharistiam quomodocumque non jejunum, est ex se gravis irreverentia Christo, & prohibitum ex Apostolica traditione, quæ habetur ab ipso Ecclesiæ initio. Lege Leandrum *tr. 7. disp. 5. sect. 3.* aliosque ab ipso citatos ex Delugo *disp 15. de Euch. n. 22. & 23.* qui ex Concilio Toletano affirmat, modicissimum cibum, etiam modicum granum anisi, rumpere jejunium, quod requiritur ante Communionem.

Jejunium naturale quinam cibus, vel potus violet, vel non violet?

17 Inquires quinto majorem explicationem hujusmodi naturalis jejunii.

Respondeo. Hoc jejunium est, ut modo innuebamus, totalis carentia cibi, & potus suscepti in stomachum, vel in via ad illum, per quam scilicet carentiam communicaturus nihil sumat per modum cibi, vel potus a media nocte usque ad Communionem.

18 Dices: at hoc est, quod inquiro, in quonam consistit hoc (*per modum cibi?*)

Resp. Consistit in eo, quod per actionem vitalem nihil cibi, vel potus in ore ab extrinseco sumpti in stomachum demittatur: quod est, nihil prorsus edere, & habere eo modo, quo homines solent. Ita S. Thomas relatus, & exceptus a Suario *de Euch. disp. 88. sect. 4.* aliisque communiter.

19 Dices iterum: ecquidnam intelligitur nomine cibi, vel potus? R. cum Delugo *de Euch. disp. 15. sect. 2.* aliisque apud Dian. *p. 5. tr. 16. res. 1.* intelligi illud solum, & omne quod a stomacho alterari, & in substantiam hominis converti, seu, ut medici loquuntur, digeri, vel ad digestionem pertinere potest.

20 Hinc primo, jejunium hoc non violas, si glutias ungues abrosos, capillos, lignum durum (durum, dico, quod a stomachi vi alterari nequit) plumbum, argentum, aurum, gemmasque integras, nucem pineam, avellanamque item, integras (integra dico, quæ scilicet non sunt, nec comestibilia, nec potabilia) vitrum, ossicula dura fructuum, lapillos, filum ex serico, vel ex lana; hæc enim, & similia, cum non digerantur, cibi nequaquam sunt, quidquid dicat Jo: Sanch. *disp. 4. n. 23.* de nuce pinea, & avellana, qui putat, hoc esse per se cibum humanum, & solum per accidens ratione corticis non digeri; quidquid, inquam, dicat; nam, ut integræ sunt, non digeruntur: ergo, ut sic, non sunt cibi.

21 Addit his non violantibus jejunium Dicastillo *disp. 9. n. 278.* terram, a prægnantibus manducari solitam: addoque aliqui cretam; verum non assentior; cum enim creta, & terra purum elementum non sint, sed mistum variis, digeruntur, & licet male, nutriunt tamen.

22 Summa Dianæ *Ver. Communio* affirmat, ceram non esse cibum, citatque pro se Cardin. Delugo: sed neque ego assentior, nec certe assentitur ipsemet Delugo, qui loco citato a Summa Dianæ, hoc est, *disp. 15. de Euch. n. 19.* de creta loquitur, non de cera, dicitque cretam non esse cibum, quam nihilominus ego cum terra modo adjunxi, & cibum esse putavi, & nunc multo magis puto de cera, quæ semper partes mellis admistas habet, & item partes alias digestibiles, utpote vel ab aere, vel a floribus acceptas.

23 Denique cibis jejunium non violantibus Pasqual. *in 2. ed. dec. 419.* addit papyrum, seu chartam, & filum ex lino (quod de charta etiam probabile dicit Bossius *tom. 3. q. mor. cit. 22. n. 10. quia*, inquit, *hæc non sunt cibus humanus*: sed nec his assentior, siquidem tum fœnum, tum communes herbæ non sunt cibus humanus, & tamen, quia, si comedantur, alterantur, & digeruntur, jejunium frangunt. Item nec medicamenta, nec venena sunt humanus cibus, & tamen, quia sunt alterabilia, habentiaque semper aliquid de alimento, jejunium violant.

24 Hinc 2. idem jejunium non frangis, si fumum tabacci per os immittas, quia vel ille non descendit in stomachum, vel si descendit tunc fit per actionem respirationis, non vero per manducationem. Simile quid erit, si tabacci pulverem per nares absorbeas.

25 Sed quid, si folia hujusmodi tabacci dentibus ad evocandum flegma teras? Resp. te non frangere jejunium naturale, resolvit Delugo *l. 1. resp. mor. dub. 9. nam & hoc*, ait, *fit quotidie Neapoli a Sacerdotibus sine scrupulo, quia experiuntur, nullum prorsus illinc folii succum descendere in stomachum, imo a stomacho rejectari, flegma autem evocari per vim attractivam, & consensum linguæ cum palato. Ego hujus rei fidem apud ipsos depono.*

26 Hinc etiam 3. non frangis jejunium, si in stomachum tuum involet musca, vel pulvis, vel quid simile, quia tunc id non fit per actionem manducandi, sed per actionem respirandi. Quod si id per manducationem fiat, certe jejunium violabitur, quia tam musca, quam pulvis, qui terra est, tum culex, vel quid simile digestibilia sunt; signum autem, quod fiat per manducationem, & adsit manducatio, est, si glutiatur serio, nam si casu, videtur fieri per respirationem.

27 Hinc 4. non frangis jejunium, si quid durum aromaticum e. g. piper, vel muscatam nucem integram ore circumfers, nihil ejus deglutiendo, ut habet Tannerus *disp. 5. q. 8. n. 79.* quando enim aliquid per modum salivæ trajicitur, non est edere, vel bibere, sed ipsam salivam a capite descendentem intus immittere; sed in casu dicto, si quis minimus succus immistus salivæ, a qua separari nequit, trajicitur; certe trajicitur per modum salivæ; ergo jejunium non frangit, sicut nec frangit saliva. Nota illud (*integram ore circumfers*) nam si conteras, seu confringas dentibus, vel si sic confracta per os obvolvas, semper aliquid illorum in stomachum trajicitur, & sic jejunium violabis.

28 Hinc 5. nec violas jejunium, si quid prægustes, vel si os abluas, totum tamen statim ab ore rejicias, quamvis necessario tunc fiat, ut aliquid minimi succi, vel liquoris immistum salivæ deglutias; quia deglutis, ut modo dictum est, per modum salivæ. (Dico *minimi*, & *immistum*) nam secus erit, si sit in notabili quantitate; vel licet in parva, possit a saliva distingui: id quod certe morali, humanoque modo a prudenti viro deliberari debet.

29 Merito ergo Pax Jordanus *t. 1. lib. 4. tit. 1. n. 8.* asserit, te jejunium hoc frangere, si e. g. os abluendo diutius aquam in ore detineas, *quia*, inquit, *vix fieri tunc potest, ut pars aliqua a faucibus non attrahatur, quod certe maxime id evenire putandum est* (ait) *quando etiam gargarizas*.

30 Neque dictis obstat rubrica Missalis *de defectibus dispositionis corporis n. 3. ibid.* Idem dicendum (hoc est, non frangi hoc jejunium) si lavando os deglutiantur stillæ aquæ præter intentionem, non obstat, inquam, quia cum rubrica immediate antea dixisset, non frangi hoc jejunium, quando quid deglutitur per modum salivæ; & antea item *n. 1.* dixisset, frangi per quamcumque parvam quantitatem: si deinde addit: *idem dicendum est, si lavando os &c.* clare apparet ex contextu intelligendum esse, non frangi jejunium in eo solo casu, in quo lavando os stilla immissa inseparabiliter salivæ deglutitur.

31 Hinc sexto: nec frangis jejunium hoc, si reliquias parvas inter dentes, ex præcedenti cœna relictas inadvertenter deglutias post mediam noctem: tunc enim vel cum saliva, vel melius ex respiratione trajicies.

Dixi (*relictas inter dentes*) quia semper sunt satis exiguæ, si enim in raro casu essent notabilis quantitatis, rumperent jejunium.

32 Sicuti etiam rumperet saccarum, seu tabella rosacea immissa in os ante mediam noctem, quæ post mediam noctem liquefierat, & in stomachum descenderet. Ratio autem horum est, quia fuisse in os immissa ante mediam noctem non potest facere, quin illa vere sint cibi.

33 Scio, Dian. *p. 3. tr. 4. res. 37. & p. 4. tr. 8. res. 104.* qui citat Suarium, Coninch. & alios, putare, reliquias illas, quamvis magnas cibi, non officere jejunio, si post mediam noctem, etiam voluntarie absumantur; quia scilicet *videntur*, inquit, *illa pertinere ad manducationem diei hesterni*; quæ sententia fortasse in ea ratione fundatur; quia, si sint reliquiæ, licet dicantur magnæ, non possunt esse nisi exiguæ, per modum salivæ, vel potius per respirationem etiam ipsæ trajectæ: id quod non possumus dicere de illo saccaro, & tabella; & nihilominus iterum dico, si sunt notabiles, frangi jejunium.

34 Hinc denique septimo; jejunium, de quo agimus, non violas; si guttas sanguinis de capite defluentes forte trajicias; quia ab extrinseco illas non absumis. Contra vero, ut notat Delugo *loc. c.* violas, si san-

CAPUT XI.

An aliquando non jejune communicare sine prædicta dispensatione Pontificis liceat?

1 INquires: quot sunt casus, in quibus licite quis communicat non jejunus?

2 Resp. ad quatuor capita eos reducam. Primo, ad dandum Viaticum graviter ægrotanti, unde & ipse infirmus (qua infirmitate dicetur mox *cap.* 12.) poterit communicare non jejune, & Sacerdos, in casu, quo non possit sacra Hostia præconsecrata, nec alius Sacerdos jejunus haberi, poterit ad dandum Viaticum infirmo, imo & sibi ipsi, si ei mortis periculum instet celebrare, & consequenter communicare non jejunus.

3 Secundo ad evitandum scandalum, & infamiæ notam. Hinc Sacerdos, si dum Sacrum peragit, recordetur etiam ante Consecrationem, se non esse jejunum, si non potest sine nota discedere, porro pergat ad reliqua, quia excusabitur a periculo hujusmodi notæ: ut interim taceam, quod ex S. Bonaventura supra diximus, Missam inceptam nunquam esse reliquendam; si vero recordetur post Consecrationem, multo tutius pergat; tunc enim obligabitur Sacrificium perficere.

4 Huc reducitur casus, quem narrat, vel resolvit Tannerus *disp.* 5. *q.* 8. *n.* 98. Parochus cujusdam pagi ad festum suæ Ecclesiæ invitarat ex variis pagis decem, vel plures Sacerdotes. Advenerunt, & ex his postremus advenit ille, qui aliquot ante diebus a Parocho rogatus fuerat, ut solemne Sacrum faceret: sed is, re non bene intellecta, priusquam a sua Ecclesia discederet, Missam coram suis Parochianis celebraverat; alii vero Sacerdotes, vel idem fecerant, vel jejuni non erant. Cum ergo nullus Sacerdos adesset jejunus, quæsitum fuit, an in tanta solemnitate, tantaque populi expectatione licuisset uni ex illis Sacerdotibus non jejunis celebrare?

5 Responder Tannerus cum distinctione: si defectus jejunii fuisset occultus, licuisset: quia ex duobus malis minus est eligendum: si vero ejusmodi defectus pluribus constasset, satis fuisset, quod populus, prius tamen e suggestu causam edoctus, dimitteretur sine Sacro, quam cum exemplo celebrantis sine jejunio populus discederet; & ita factum est.

6 Huic resolutioni Gobat *de communione casu* 9. *q.* 1. non acquiescens, sic habet. *Si hodie interessem huic actui, suaderem fieri Sacrum ab uno ex illis, qui nonnisi per ablutionem in Missa jejunium violasset. Primo, quia non esset timendum scandalum ullum; si enim pro concione diceretur populo, permitti ab Ecclesia in casu talibus circumstantiis vestito hanc praxim, potius ædificaretur populus, quam scandalizaretur. Secundo, ob grave, & publicum scandalum, quod alia ratione vitari nequit, licite Sacerdos non jejunus Sacrum faciet; ut post Suarium, aliosque concedit ipsemet Tannerus n. 41. atqui in nostro casu non potest facile, aut vitari vix potest grave scandalum, idest gravis, & injusta indignatio, gravisque murmuratio contra Sacerdotes, multaque dicteria, eorum honorem, & existimationem lædentia. Tertio, quia idem Tannerus n. 92. recte judicat, si festo Natalis Domini unus tantum Sacerdos adesset in aliquo Oppido, qui post mediam noctem forte cibum sumpsisset, neque alius inveniretur jejunus, neque scandalum evitari alia ratione posset, judicat, inquam, illum recte facturum, si unam Missam populo celebret. Cur non ergo in casu nostro? Quarto, quia nonnulli putant, non esse improbabile (quamvis ego id non admiserim supra cap. 5. n. 36.) fas esse Sacerdoti non confesso, & non habenti copiam Confessarii, Sacrum facere cum sola Contritione, ut vel ipse, vel alii Sacro non careant die festo; & tamen Confessio ante Communionem probabilissime est ex præcepto divino; ergo multo magis Sacerdoti non jejuno concedenda est facultas celebrandi populo, expectanti solemne, & festivum Sacrum.*

7 Hæc ex Gobat: in quo illud placere mihi non potest, quod scilicet ipse suasisset, fieri Sacrum ab uno ex illis Sacerdotibus, qui nonnisi per ablutionem in Missa jejunium violasset; id, inquam placere non potest; nam is Sacerdos sic non observasset duo præcepta; alterum de jejunio, alterum de unica Missa celebranda eodem die. Satius igitur fuisset eligere unum, qui eo die non celebrasset.

8 Tertio, ad servandam Christo Domino reverentiam. Hinc si timeas, sacram Hostiam inopinato incendio comburendam, vel ex hostili invasione in manus Hæreticorum deventuram, vel quid simile poterit Fidelis, imo debebit, si alius modus non est evitandi, illam non jejunus assumere; an si non sit in statu Gratiæ, dixi *cap.* 8. *n.* 27. an si sit laicus, ibidem dixi.

9 Quarto, ad servandam rationem, & ordinem Sacrificii. Id autem distinctius explico quatuor exemplis.

Primo. Quidam Sacerdos per inadvertentiam imposuit in Calice pro vino aquam, vel acetum, idque post ejus assumptionem cognovit: sane bene se gessit (imo sic se gerere debuit) si vinum, & aliam Hostiam consecravit (poterat expeditius ex rubricis Missalis vinum duntaxat consecrare) & quamvis non jujunus, illam assumpsit, bene, inquam, se gessit, quia ad id compulsus fuit a necessitate perficiendi Sacrificium.

10 Quæres primo. Si Sacerdos cognovit, illam esse aquam, dum eam habebat in ore, debuitne illam statim ab ore projicere, & non assumere, ut sic vitaret violationem jejunii naturalis?

11 Resp. nequaquam, quia esset irreverentia, & forte periculum projiciendi aliquod sacræ Hostiæ fragmentum.

12 Quæres secundo. Si ejusmodi Sacerdos non cognovit clare fuisse acetum, sed sub dubio, quid fuisset facturus?

13 Resp. quia in dubio melior est conditio possidentis; ideo præsumere debuisset, illud fuisse vinum, nam possidet substantia vini, quæ prius est; donec probetur esse corruptum in acetum: quare pergere debuisset ad explendum Sacrificium.

14 Secundum exemplum. Alius Sacerdos advertit, particulam Hostiæ sacræ infusam, de more sacrificantium, in Calicem Calici hæsisse: unde infudit vinum purificationi in prædictum calicem, illudque assumpsit simul cum particula illa, nihil laborans, quod forte prius in stomachum transmitteretur vinum, quam Sacramentum, & consequenter, quod non jejunus communicaret. Bene quidem se habuit: quia sic disponunt rubricæ Missalis, ut nimirum decenti modo particula distrahatur a Calice, nec solum semel id fieri potest, sed etiam bis, ter, & quoties opus fuerit, donec cum reverentia illa trajiciatur. Scio, potuisse Sacerdotem digito ad labium calicis particulam illam adducere, & ante purificationem assumere, sed certe hic modus posterior est minus decens, quam prior jam dictus.

15 Nota hic primo, quod dictum est de Calice, dici item, si forte particula sive Sacerdotis, sive laici communicantis adhæreat palato, poterit enim purificatio sumi non solum semel; sed iterum, & tertio, &c. modo dicto, donec &c. Vide quæ dicam in hanc rem infra *cap.* 16. *n.* 25. versus finem.

16 Nota secundo, idem concedi a Delug. *de Euch. disp.* 15. *n.* 79. Sacerdoti pyxidem in Missa purificanti, nam si ante sumptam purificationem, & ablutionem vino in pyxide infuso aliqua parvula fragmenta consecrata simul assumit cum dicto vino, legitime assumit.

17 Quid, si ex inadvertentia non purificavit pyxidem ante sumptam suam purificationem, ablutionemque? Respondet Fagund. *p. Eccles. præcept. lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 3. posse Sacerdotem, pyxidem purificare, & sumere Sacramenti illius reliquias, dum est in altari: reputatur enim id totum una Sacrificii consumptio.

18 Nota tertio, idem concedi a Marchino *tract.* 3. *de ordine p.* 3. *cap.* 3. *n.* 18. infirmis laicis, quibus post sumptam particulam licite dari possunt simul cum ablutione, vel paulo post, reliquiæ, seu parva fragmenta, forte inventa in pyxide, vel Calice, quia censetur eadem moraliter comestio.

19 Tertium exemplum. Mortuus est, vel defecit inopinato post Consecrationem Sacerdos in altari celebrans: præsto affuit alius Sacerdos non jejunus, qui advertens haberi non posse Sacerdotem jejunum, ipse perfecit Sacrificium, & quamvis cibatus communicavit. Rite profecto, quia semper in Ecclesia majoris momenti existimatum est Sacrificium inceptum non remanere imperfectum, quam jejunum communicare. Post Consecrationem dixi, saltem Sanctiss. Corporis: nam si nihil sit consecratum, cum nondum sit incepta substantia Sacrificii, non est necessitas illud perficiendi, sed Missa erit omittenda ex S. Thom. 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *aliisque*.

20 Quartum exemplum. Sacerdos quidam sumpta ablutione, vel purificatione, advertit in patena remansisse aliqua fragmenta parva suæ Hostiæ consecratæ, & statim ea sine cunctatione assumit, quamvis ob præassumptam ablutionem non fuerit jejunus. Sane assumpsit legitime, ut simile quid diximus *n.* 16. de pyxide; quia ejusmodi parvula fragmenta facile deperduntur, & major reverentia est, si sumantur a non jejuno celebrante, quam cum periculo in sacrario conserventur, vel consignentur alteri Sacerdoti, etiam paulo post sacrificaturo. Adde, hanc moraliter reputari ejusdem Sacrificii sumptionem.

21 Dices: cum dictum sit (*parva fragmenta sua Hostia*) quid ergo faciam, si hæc sint magna? quid, si parva fragmenta ex Sacrificio alterius? quid, si ea inveniam post absolutum Sacrificium?

22 Resp. cum necessaria distinctione. Vel enim sermo est de fragmento tui Sacrificii, sive parvo, sive aliquantulum grandiusculo, ut dictum est, a te invento post ablutionem, & hoc assumere certe licite poteris: primo statim post ablutionem sumptam, si tunc ea invenias: secundo, post absolutam Missam, dum es adhuc in altari, quamvis multos communicaveris, si item tunc invenias: tertio, etiam probabiliter in Sacristia, antequam sacris vestibus spolieris: si pari modo tunc invenias.

23 Vel sermo est de eodem fragmento ex alieno Sacrificio, & hoc poteris ex probabili sententia assumere: primo, statim post ablutionem, si tunc invenias: secundo, post finitam Missam (tametsi plures communicaveris) sed dum adhuc consistis in altari, si item tunc invenias: at tertio, non potes in Sacristia, quamvis nondum spoliatus sacris vestibus. Ratio disparitatis esse potest, quia dum es in altari, quidquid fragmentorum invenis, ad te pertinent, tuoque sacrificio veluti adhærent: sed in Sacristia nimis remote ad te pertinent fragmenta alieni Sacrificii: dum contra, ad te pertineant fragmenta tua, dum sacras vestes non exuisti.

24 Semper autem in præcedentibus his *n.* 21. *&* 22. *&c.* locuti sumus de fragmentis, sive aliquantulum grandiusculis, sive parvis: nunquam enim potest licite a non jejuno ex præsenti capite, de quo loquimur, assumi hostia grandior, nec particula integra, nec grande fragmentum, quia dicta licentia assumendi post ablutionem, vel purificationem solum conceditur pro reliquiis tuis, vel alterius sacrificii. Lege Delugo *l. c.* & Granado *part.* 3. *contr.* 6. *tr.* 10. *disp.* 8.

25 Dices iterum: quid ego faciam de illis particulis integris, vel grandiusculis fragmentis, vel Hostia grandiore, si inveniantur a me post ablutionem, vel purificationem: nam ante purificationem jam scio, me licite posse?

26 Resp. In his, vel similibus casibus, si adest in loco sacrarium, ea ibi reponi debent; vel si sacrarium non adest; dentur consumenda ante purificationem Sacerdoti mox sacrificaturo, vel cum illis laicus communicare poterit. Verum si nullum ex his possit, debebit assumere ipse Sacerdos, quamvis non jejunus: id enim tunc exposcit reverentia tanto Sacramento debita, quia irreverenter quocumque alio modo, vel loco servarentur. Ita Fagundez *p. Eccl. præcept. l.* 3. *c.* 18. *n.* 2. Addit Gobat *de comm. casu* 19. *q.* 4. deferre illa ad sacrarium distans per viam emeriendam tempore quadrantis unius horæ, esse nimis incommodum, secus ad aliquot passus: *In quod facere facile solemus*, inquit, *in nostris gymnasiis, quando in præcipuis quibusdam festis a gymnasio sacram Hostiam ad Ecclesiam nostram rite, & reverenter deferimus.*

CAPUT XII.

De Sacra Communione,

Seu Viatico infirmorum.

1 QUod præceptum communicandi sub vitæ finem urgeat Fideles omnes adultos diximus *cap.* 1. *&* 2. ut etiam, an urgeat Fidelem, qui antea communicaverat, præsertim eodem die diximus *eodem cap.* 1. *n.* 10. Nunc cætera hic de eodem argumento in proprio loco sunt addenda.

Recolo autem, hanc Communionem sub vitæ finem vocari Viaticum, quod in quo consistat, explicuimus *eod. cap.* 2. & quis ejus ordinarius minister, *ibid.*

Qualis debeat esse infirmitas.

2 INquires jam primo; cum dictum sit *ibid. n.* 5. ex quocumque capite sit probabilis timor vitæ, indigere nos Viatico, inter quæ maxime numeratur infirmitas: inquires, inquam, qualis esse hæc infirmitas debeat, quæ dat infirmo facultatem non jejuno communicandi?

3 Respondeo: communem doctrinam esse, infirmitatem debere esse gravem, quæ scilicet constituat hominem vel in articulo, vel in periculo mortis. Articulus est, quando brevi ægrotus inevitabiliter est moriturus: periculum est, quando probabiliter, & prudenter mors non post multum tempus esse futura timetur; id quod judicabit vel Medicus, vel ejus parentes magis pro Communione, quam contra s beni-

benigne scilicet pro infirmo: & semper quidem est potius attendendum periculum, quam articulus, ut scilicet ægrotus cum attentione, & devotione sacro Viatico reficiatur.

4 Hinc sequitur, omnes eos sive pueros, sive fatuos, sive alios, quibus supra concessimus Communionem concedi in fine vitæ, posse eam sine jejunio suscipere, etiam si sani communicassent, modo, quo explicuimus in supradicto *c.* 2.

5 Subinquires, si hic constitutus in mortis periculo, posset commode jejunus communicare, obligaturne communicare non jejunus?

6 Respond. ita ego in opuscul. expeditæ Communionis cum multis existimabam; licet addiderim, non scrupulose agendum hac in re, sed semper infirmo esse favendum. Nunc re maturius expensa, lectisque aliquibus Doctoribus, puto esse probabile, posse. Instar omnium sit Delgadill. qui *de Euch. cap.* 3. *n.* 4. sic ait: *Licentia communicandi in articulo mortis non jejune his verbis conceditur a Concil. Constant. sess. 13. Sacrorum Canonum auctoritas, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat, quod hujusmodi Sacramentum non sumatur a non jejuno, præterquam in infirmitate. Expendantur ultima verba, quæ saltem in articulo mortis tollunt obligationem jejune communicandi: unde non approbo limitationem aliquorum existimantium teneri infirmum tunc communicare jejunum, si commode potest. Immerito tamen prædicta verba limitant: præterquam quod ex hoc causaretur in infirmis ingens scrupulorum inquietudo, an possent, vel non possent jejuni expectare Communionem*, ut ex Th. Hurtad. expedit Leander *disp.* 1. *quæst.* 38. Hactenus Delgadill.

7 Hanc doctrinam idem Auctor extendit *n.* 42. ad quemcumque infirmum, qui tenetur pro articulo mortis communicare, atque adeo ad eos pueros, eosque amentes, semifatuos, surdos, mutos, quos nos *supra c.* 7. diximus: obligari in articulo mortis ad Communionem.

8 Quæres primo. Prædicta doctrina intelligiturne in solo articulo, an etiam periculo?

Quæres item secundo, cum Concilium dicat (*præterquam in infirmitate*) an etiam quando quis non est infirmus, sed est in periculo mortis ob periculosam navigationem, periculosum prælium? &c. de quibus diximus *tom.* 2.

9 Resp. de his nihil adhuc legi explicitum a Doctoribus, sed tamen consequenter ad dicta, ajo ad primum, etiam in periculo: in hac enim materia Viatici idem omnes Doctores sentiunt nomine periculi, & nomine articuli. Ad secundum pari modo idem dicendum esset, si mors undecumque instet, quia identitas rationis id convincit: quæ est, ut in fine vitæ Fidelis cum omni libertate facultatem habeat communicandi, ad se roborandum, & reficiendum ex præsentia Domini: sed quia in his casibus extra infirmitatem video, usum esse contrarium; ideo hoc in praxim deducere extra infirmitatem non audeo, nisi in damnatis ad mortem, de quibus *mox a n.* 19. qui propter illum agonem vicinæ mortis æquiparantur infirmis periculosis.

10 Ne tamen ex textu Concilii prædicti colligas, posse infirmum non jejunum Eucharistiam suscipere, quamvis infirmitas judicio medici, vel peritorum non sit periculosa; ex eo, quod Concilium sine ulla limitatione absolute concedat in infirmitate, posse quemcumque ægrotum sine jejunio communicare; ne id, inquam, colligas: praxis enim fidelium, & consuetudo approbata, qua innititur Concilium, solum de infirmitatibus periculosis erat, fuitque per tot annos, & nunc etiam est.

Quoties in eadem infirmitate communicare liceat?

11 INquires secundo: si, durante eadem periculosa infirmitate, semel quis fuit sacra Mensa refectus, poteritne licite iterum non jejunus illam repetere?

12 Respondeo. Quamvis non lateat, aliquos docere, posse duntaxat post mensem; aliquos post decem, vel octo dies; aliquos post septem; aliquos post sex; aliquos post tres, nihilominus invenio etiam Doctores concedentes posse etiam quotidie non jejunum. Lege Dian. *p.* 11. *tr.* 6. *resp.* 17. qui reprehendit Thom. Hurtadum dicentem, in una infirmitate solum semel esse infirmum communicandum, sicuti semel in eadem est Extrema Unctione ungendus. Demum, quod etiam quotidie communicare posset non jejunus, invenio apud Delgadillo, qui colligit, ut probabile *l. c. n.* 45. ex illo toties memorato principio, quod periculose ægrotantibus Communio conceditur non solum ad satisfaciendum præcepto, sed ne tanto Sacramento, atque utilissimis ejus fructibus privetur ægrotus; colligit, inquam, licite posse ægrotum ægrotatione periculosa durante, non solum iterum, verum etiam sæpius, imo quotidie absque jejunio, sed per modum Viatici communicare. Et quidem, quod sæpe certum fere esse ait apud multos: quod autem quotidie, probabiliter defendit Leand. *tr.* 7. *disp.* 1. *q.* 40. cum Castrop. Bassæo, Excobar. Gasp. Hurtad. Dicastillo, aliisque ab ipso cit. quibus ipse Delgadillo se subscribit, confirmans id, ex dicto Concilio Constant. quatenus absolute, & sine limitatione temporis concedit prædictis infirmis, ut absque jejunio communicare valeant.

An Sacram Hostiam ad infirmum deferri liceat ab ipso adorandam?

13 INquires tertio: an acquiescendum sit graviter ægrotanti, si quia ob vomitum, vel aliam causam communicare ipsi non detur, petat, ut ad ipsum deferatur sacra Eucharistia, ad cujus saltem præsentiam in eo agone consoletur.

14 Respondeo certe in superiore ætate acquiescebant majores nostri, & S. Bonaventuræ, tantæ doctrinæ viro, ob vomitum in fine vitæ communicare non valenti, delata sacra Eucharistia fuit ab ipso saltem adoranda, & simile quid factum in sacris historiis legimus, & per omnes Belgii Provincias fuisse id usu receptum, testatur Capeavilla apud Gobat *de Communione casu* 21. Verum hodie ob reverentiam factum est, ut Pius V. & Sacra Congregatio Concilii id prohibuerit: unde id non esse nunc permittendum, docent Sa, Rodriguez, Possevin. & jam omnes, inquit Leander *disp.* 1. *q.* 42. & ita in praxi esse servandum monet Delugo *l.* 1. *Resp. mor. dub.* 11. tametsi Delgadillo *l. c. n.* 48. dicat, ipsi esse suspectum ejusmodi prohibitionis decretum, donec authentice constet.

An Sanctissimus Christi Sanguis in aliquo casu sit infirmo concedendus?

15 INquires quarto, an graviter ægrotanti, & non valenti sacram particulam deglutire, liceat propinare Sanctissimum Christi Sanguinem?

16 Respondeo: nequaquam licere; quia est contra gravissimam Ecclesiæ consuetudinem; ut alia interim taceam, quæ legi possunt apud Delugo *l. c. dub.* 10. *n.* 2. Illud non est omittendum, hujus rei rationem non esse solum ob reverentiam, ne scilicet subsit periculum effundendi aliquid de Sacro sanguine, quod facile evenire solet in rebus liquidis; sed hodie ejusmodi prohibitio, ut habet Delugo *l. c. n.* 8. magis fundatur in odio Hæreticorum, ut extirpetur hæresis dicentium, non contineri totum Christum sub singulis speciebus, vel usum Calicis esse necessarium, & Ecclesiam errasse ministrando unam speciem sine alia, quæ sunt tanti ponderis motiva, ut Ecclesia merito cum tanto rigore usum Calicis prohibuerit. Hæc Delugo.

17 His autem, qui tanta siccitate laborat, ut sacram particulam assumere nequeat, poterit adjuvari, ut alibi me dixisse memini: si porrigatur parva pars particulæ, vino, vel simili liquori infusa: si adhuc sic non proficias, illum Deo devote commenda, & ad templum regredere, sacram particulam in sacrario repositurus.

Quando, quæ dicta sunt, conveniant damnatis ad mortem?

18 CErtum est, hos communicare posse, imo debere, cum adsit pro morituris omnibus, communicandi, seu accipiendi Viaticum, præceptum.

19 Nota autem duo. Primo, posse damnatum ad mortem non jejunum communicare, & quidem debere, si ei tempus opportunum communicandi jejune non concedatur. Vide tamen, quod benignius dicam *n.* 17. & recole, quæ modo dixi *n.* 12. Addit Delugo *de Euch. disp.* 5. *n.* 72. & 73. non teneri Judicem ad differendam delinquenti mortem, etiamsi commode posset, ut is jejunus communicet.

20 Nota secundo: eumdem Judicem teneri tamen sub mortali concedere ejusmodi damnato tempus ad Communionem percipiendam, quia Judex impedire non potest adimpletionem tanti præcepti. Unde merito Pius V. anno 1569. suo proprio motu reprobavit contrariam consuetudinem in Hispania acceptam. Excipe, nisi aliquod damnum timeatur: neque enim audiendus est Fagundez *Præcep. Eccl. l.* 1. *c.* 4. *n.* 3. dicens, etiam in casu, quo Judex timeat, aut certo sciat, reum ea occasione se daturum in fugam, teneri sub mortali opportunum tempus concedere: non est, inquam, audiendus; quia præceptum charitatis non obligat cum tanto dispendio, & impedimentum Communionis in hoc casu ipsi reo imputatur, non Judici volenti justitiæ actum, idque propter bonum publicum, exequi: præsertim etiam, quia ipsa realis Eucharistiæ susceptio non est simpliciter necessaria, cum satis sit in voto: ideo non apparet, cur in Judice tanta nunc urgeat obligatio.

21 Idem dices, si reus nolit Sacramentum Pœnitentiæ suscipere; neque enim tenetur Judex, illum a morte tunc liberare; quia ad Judicem pertinet, delicta punire: ad reum, se ad mortem intra tempus oblatum præparare; quod competens certe tenetur Judex offerre.

22 Discrimen tamen notabile agnoscit Quintanad. *tr.* 4. *singul.* 11. inter Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, nam, quia Pœnitentia est magis necessaria, advertit, Judicem omnino obligari aliquanto longius tempus reo concedere pro Confessione; lege enim charitatis tenetur prospicere saluti Proximi, & ex alia parte, ut supponimus, fere nunquam urget occidendi necessitas, nec periculum fugiendi.

23 Recte igitur Sylvester *v. Judex p. q.* 1?. §. 60. inquit: *pie petenti tempus competens ad Confessionem non est negandum, nisi crederetur, non ex devotione petere, sed spe ereptionis, quia sub patibulo petiit, qui non petivit in carcere*. Hæc Sylvester; & tamen etiam ibi aliquod tempus competens ad Confessionem illi esse concedendum, ne sit dubium.

An reus possit communicare eodem die, vel eadem hora mortis?

24 SEd inquires quinto: Si reus non communicavit pridie ejus diei suæ mortis, vel antea, poteritne, & debet communicare eodem, quo interficiendus est, die, vel hora?

25 Resp. potest, & debet, quia urget præceptum, donec in hac vita sumus, nec eodem die solum, verum etiam una hora ante supplicium, si antea non potest; quia intra spatium unius horæ certum est, ut supra notabamus, species Sacramentales consummari: quidquid dicat Sa, affirmans, Eucharistiam huic debere dari saltem tribus, vel quatuor horis antea, quod certe fateor, curandum esse: sed nostra doctrina, quæ jam hodie communis est, eamque satis multi docent apud Leand. *tr.* 7. *disp.* 2. *q.* 14. agit, quando antea non potest: *Si illicite*, ait Quintanad. *l. c. sing.* 13. *n.* 15. *post Eucharistiæ susceptionem esset reus suspendendus, non dubitarem ei Eucharistiam ministrare, si differre nollet Judex supplicium: Sacramenti hujus necessitas, & utilitas efficit, ut in hoc irreverentia nulla verenda sit: quod enim species illius in corpore vivo, vel mortuo consummentur, non est inconveniens, & tunc poterit minima particula porrigi reo, ut consummetur citius*. Hæc ex illo.

26 Si quis infidelis (ut hac occasione id scias) convertatur in ipso patibulo ad fidem, idem erit dicendum: nam poterit baptizari, & postea instructus eo modo, quo tempus permittet, de Mysterio Eucharistico, poterit & debebit communicare, ut colligitur ex dictis, & docet Diana *p.* 5. *tr.* 3. *resp.* 43. sequutus Jo: Sanch. *disp.* 40. *a n.* 3.

Quid si damnatus pridie communicaverit?

27 INquires sexto: si pridie prædictus reus communicavit, & ita jam implevit præceptum ex nostra sententia allata *supra cap.* 2. *n.* 6. poteritne die ipsa mortis iterum communicare non jejunus? Communicare enim jejunum posse, dubium non sit.

28 Resp. Si heri v. g. communicavit jejunus, poterit communicare non jejunus hoc die supplicii. Idem probabiliter dic, si heri communicavit non jejunus, poterit enim etiam non jejunus communicare hodie: nam hodie, præsertim si ex oblivione, vel propter aliam causam reperiatur cibatus, uti poterit jure morientium, quibus in eo articulo conceditur etiam non jejunis Communio. Et ratio hujus juris etiam in eo, qui non adimpleverat præceptum, est, quia concessio non jejune communicandi non est solum propter satisfactionem præcepti, verum etiam multo magis, sicuti diximus *n.* 12. ut in illo die, quo quis tanta mortis agonia laborat, hoc subsidio, & consolatione roboretur, quam affert Christi Domini præsentia. Ita Quintanad. *l. c.* probabilissime, citans Suar.

29 Quæres: si hæc conceduntur damnatis ad mortem, cur eisdem omnino negatur Extrema unctio?

Resp. nimis clara est ratio, nam, quamvis hi æquiparentur in aliquo cum infirmis, ut supra dixi *n.* 10. tamen vere infirmi non sunt, pro quibus solis institutum est Sacramentum Extremæ Unctionis, ut habetur *Jacobi* 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, ut orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis sit, remittentur ei*.

An

An Pœnitenti hæretico relapso, & ad mortem damnato concedenda sit Communio?

30 INquires septimo: Hæretico relapso pœnitenti (quinam hic sit, vide apud Carenam mox cit.) conceditur ne sacra Communio, quando relaxatur brachio sæculari perimendus?

Resp. quoad Sacramentum Pœnitentiæ concedi omnino debere: loquimur enim de pœnitente, qui strangulatur quidem, sed mortuus deinde comburitur, nam relapsus impœnitens omni Sacramento indignus, vivus comburitur. Quoad Communionem vero, quæ est quæstio ad nos hic pertinens, ut habet Catena *p. 2. de Hæret. pœnit. tit. 2. a n. 39* Inquisitione Italica conceditur ejusmodi relapso pœnitenti etiam Eucharistia, non vero Ecclesiastica sepultura: at in Inquisitione Hispanica negatur prædicto Eucharistia propter periculum (inquit) quod posset evenire ex alteratione, quam recipit relaxandus brachio sæculari, sed ego dicerem potius ob terrorem aliorum.

CAPUT XIII.

Quædam an liceat Communione peracta expuere?

1 INquires primo: an liceat statim a Communione expuere?

Resp. nullum esse præceptum prohibens tunc expuere, ut notat Leand. *tr. 7. disp. 66. q. 44.* intellige, postquam non est periculum, quod aliquod fragmentum sacræ Hostiæ in ore remanserit. Convenit tamen ob reverentiam tantisper expectare; de qua re, ut etiam de catarroso, & tussiente late diximus *supra cap. 7. a n. 46.*

An statim comedere?

2 INquires secundo: an liceat statim post Communionem comedere, vel bibere?

Resp. nullum extare præceptum prohibens hanc præproperam comestionem, potationemque; præceptum enim solum est de non comedendo ante Communionem, non vero postea. Et *c. tribus gravibus de consecr. dist. 2.* quod abstinentiam per sex saltem horas mandabat, jam usu abrogatum est: nihilominus hodie timorati ob reverentiam per horam plus minusve solent a cibo se continere, quamvis statim comedere, vel bibere nulla culpa sit. Hinc Dicastillo *disp. 9. n. 413.* post Sotum, ait, nihil dedecens admitti a Religiosis, qui quandoque statim a suo Sacro ad communem mensam se conferunt.

3 Quæres hac occasione. Facta Communione a laico, quid melius est, sumere ablutionem, idest, parum vini, aut aquæ, an abstinere ab illa?

4 Resp. Quartus *in rubr. Miss. p. 2. tit. 10. n. 6.* sic ait: *Congruit omnino, ut communicantibus detur ablutio, ut si fragmentum aliquid ori adhæserit, deglutiatur, ne cum saliva expuatur: quare prætermitti non debet, tum ob cautelam prædictam, tum ob reverentiam Sacramenti, post cujus contactum decet ablutio, etiam digitorum Sacerdotis.* Hæc quidem ille congruenter. Sed quia video in nostris Siciliæ regionibus vix id observari; ideo si fiat, bene est, sin aliter se conformem aliis reddere, bene item est, nisi forte sacra particula adhæreat palato; tunc enim necessaria est ablutio, de qua re dixi supra *c. 11. n. 15.*

An liceat debitum conjugale petere, vel reddere die Communionis?

5 INquires tertio: an die peractæ Communionis liceat debitum conjugale reddere, vel petere?

Resp. reddere, cum sit justitiæ actus; item petere ad finem habendæ prolis, vel ad evitandum incontinentiæ periculum, qui sunt matrimonii fines, nullum esse peccatum, certum est; at petere ad finem solius delectationis, esse veniale putat Sylvester, aliique apud Marchinum *de ord. tr. 3. p. 3. c. 2. n. 6* quidquid alii in contrarium sentiant. Horum tamen opinio damnata fuit ab Innoc. XI. in Propositione 9 quæ sic habet: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum penitus caret culpa, ac defectu veniali.*

6 Eo die dictum est, nam si ob delectationem petatur statim a communione, esset etiam irreverentia, nec a veniali excusanda. Verumtamen in eo casu concederem, quando id remedium esset necessarium ad evitandam incontinentiam: sed profecto quandonam tanta necessitas?

Quid de peccante mortaliter die Communionis?

7 INquires quarto: an peccet proprio sacrilegii peccato, qui eodem die, quo communicavit, mortaliter peccat?

Resp. negative: & quamvis propendeam ad dicendum, tunc aliquid aggravari ex hac circumstantia peccatum: tamen, quia non mutat speciem, non erit necessario ad Confessionem deferenda, cum sufficiat, ipsum peccatum in sua specie deferre.

8 Quid si non quidem eodem die, sed statim a Communione mortaliter quis peccet? Resp. Diana *p. 11. tr. 8. resp. 58.* quem citavi supra in simili *cap. 9. n. 4.* ait, fornicantem statim a Communione, ultra peccatum contra castitatem, peccare peccato sacrilegii in propria specie sacrilegii, specialiter Confessario aperienda; quam sententiam ego nunc approbo; si sit sermo de peccatis turpibus; at si loquamur de cæteris peccatorum generibus, non videtur eadem ratio, cum illa turpia magis opponantur puritati carnis Christi Domini; unde in illis major est, & specialis irreverentia contra ejus cultum, quam sit in cæteris. Id tamen sapientioribus decernendum relinquo. Vide omnino dicta *c. 9. n. 4. & c. 16. n. 26. in tr. de confessione.*

CAPUT XIV.

A quo, & quo ornatu distribuenda est Eucharistia: & an ab omnibus Sacerdotibus?

1 QUod minister distribuendæ Fidelibus Eucharistiæ sit solus Sacerdos & necessitate urgente, Diaconus, ex commissione tamen Sacerdotis, ut etiam semper, deficiente Sacerdote, quando porrigenda illa esset alicui, vel etiam sibi ipsi vita periclitantibus, quia tunc præsumitur commissio ipsi a Sacerdote facta, esse extra controversiam. Sed sunt hic alia explicanda ad ejusmodi ministrantem pertinentia, præter illa, quæ per occasionem dicta sunt supra, præsertim *cap. 2. & 7.*

2 Inquires enim primo: an quilibet Sacerdos licite ministret cuicumque ex Fidelibus indifferenter Eucharistiam?

3 Resp. cum necessaria distinctione; vel enim agis de Communione necessaria, qualis est illa, quæ fieri debet in Paschate, & illa, quæ in fine vitæ; vel de voluntaria, qualis est ea, quæ fit a Fidelibus ex devotione, seu ex supererogatione: priorem non licet ministrari a quibuscumque Sacerdotibus, sed a Parochis, & Prælatis, vel delegatis ab illis, ut supra *cap. 2. & 4.* dictum est: satis posteriorem licite quilibet Sacerdos ministrare potest omnibus indifferenter, etiam non petita licentia a Parocho, seu Prælato. Rationes cujus doctrinæ plures affert Delgad. *de Euch. cap. 4. dub. 5. & 6.* nervisque omnibus confirmare contendit. Præcipua ratio est, *quia*, inquit, *ex vi Ordinis Sacerdotalis, cuilibet Sacerdoti confertur potestas distribuendi Communionem voluntariam: nam sicuti quilibet Sacerdos habet ex vi Ordinis potestatem, seu jurisdictionem ad confessionem Sacramentalem administrandam voluntariam, qua est ea, qua fit de venialibus, vel de mortalibus alias rite absolutis: sic ad Communionem voluntariam, qua est ea, qua fit infra annum ex supererogatione: eadem enim est ratio de Confessione, ac de Communione.*

4 Ad aliam rationem se convertunt Delugo, Suar. Vasq. & omnes, ut loquitur Leand. *tr. 7. disp. 4. q. 3.* quia ajunt, omnes hodie Sacerdotes habent licentiam tacitam Parochorum, Episcoporum, & Prælatorum Regularium ad administrandam Eucharistiam voluntarie petentibus (nota, quod illa prior sententia recurrit ad potestatem datam in ordinibus a Christo, hæc ad datam a Pastoribus Ecclesiæ) ne scilicet defraudentur Fideles frequentatione tam utilis Sacramenti, si cogerentur quærere, a quo illud suscipere debeant.

5 Ex his ergo jam colligis, extra Communionem paschalem, & extra finem vitæ, Sacerdotem quemlibet tibi voluntariam communionem ministrare licite posse, & consequenter eam a se posse suscipi, sive in templis Sæcularium, sive Regularium, sive ubicumque celebretur Missa, ut in superioribus me iterum dixisse recordor.

6 Nec obstat, quod multa privilegia sint hac de re concessa Religiosis, aliisque; non obstat, inquam, quia hæc concessa sunt, ut sæpe numero fit, vel ad scrupulos avertendos, vel pro illis, qui sustinent, etiam ad voluntariam Communionem necessariam esse Pastoris, vel ejus delegati licentiam.

Quid de Laico?

7 INquires secundo: an aliquando liceat laico, atque adeo Subdiacono, vel Clerico in minoribus, Eucharistiam aliis distribuere?

Resp. duas de more esse sententias: altera negat, ne in casu quidem necessitatis urgentis dandi, deficientibus Sacerdotibus, Viaticum infirmo. Ita sustinent Filliucius, Delugo, Fagundez apud Leandrum *tr. 7. disp. 14. q. 13.* quibus adde Marchinum *de Peste p. 3. c. 8 n. 6. & c. 9. n. 7.* Ratio præcipua est, quia sic postulat reverentia tanto Sacramento debita, quam expendit *c. Pervenit, de consecratione dist. 2.* sic dicens: *Quidam Presbyteri in tantum parvipendunt divina mysteria, ut laico Corpus Domini tradant ad deferendum infirmis*: & sic addit: *Interdicit Synodus, ne talis temeraria præsumptio amplius fiat.*

8 Altera in tanta necessitate urgentis mortis, nec præsto existente Sacerdote, concedit, posse laicum infirmo Eucharistiam, imo & sibi ipsi, si alius non adest, porrigere, ita Reginaldus, Lessius, Castropalaus, Thom. Hurtad. aliique, quos citat, & sequitur probabiliter Leander *l. c.* Id quod mordicus defendit Delgad. *c. 4. de Euch. a n. 36.* Ratio præcipua est, quia, quod Sacerdos aliis distribuat Eucharistiam, solum est de præcepto Ecclesiastico, neque enim apparet, quod sit de divino; at præcepta Ecclesiastica non urgent in tanta necessitate, & usus primitivæ Ecclesiæ, quo Sacer Minister dabat in laicorum manus communicare volentium, sacram Eucharistiam, ut eam in proprias domus deferrent, postea assumendam, usus, inquam, hujusmodi ostendit, accipere a solius Sacerdotis manibus Eucharistiam, esse solum de consuetudine hodie, vel de dispositione Ecclesiæ; quæ, ut dictum est, in tanta necessitate non obligat, præsertim cum hæc non sit tanta irreverentia, ut non vincatur a summa utilitate, quam prius noster Dominus velle supponitur in ægrotante, quamvis irreverentiam magnam cognovimus supra *cap. 2. n. 18.* Unde negavimus, Sacerdotem sine vestibus sacris, & sine aliis observationibus ibidem dictis, posse consecrare, ad moribundum communicandum.

9 Neque obstat illud Sancti Thomæ, & Ecclesiæ: *Cujus Officium committi voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit, ut sumant, & dent cæteris*: vel illud *cap. modo n. 7. cit.* non obstat, inquam, quia certum est, hoc officium auctoritative ex jure suo convenire Sacerdotibus, & ordinarie per illos debere deferri ad infirmos: at ministerialiter, & ut instrumento, atque in tanta necessitate potest aliis convenire, ut per omnes tunc convenit Diacono, & non est ratio, cur deficiente Diacono, non possit in ea necessitate etiam laicis convenire: sicuti eisdem convenit alium baptizare, Sacerdote, vel alio Ministro deficiente.

10 Quod aliqui pro hac secunda sententia afferant exemplum Mariæ Reginæ Scotiæ, quæ seipsam sub tempus supplicii communicaverit, bene est; id hanc secundam sententiam non evincit; quia illa, ne tunc sacra Eucharistia in manus Hæreticorum deveniret, potuit prudenter, imo & debuit (quandoquidem nullus aderat Sacerdos) sacras illas particulas ipsa consummare. Utraque tamen (semoto certe scandalo) sententia probabilis.

11 Subinquires: potestne Sacerdos licite extra Sacrificium communicare seipsum ex devotione, & morte non instante?

Resp. si non adsit alius Sacerdos, qui illi porrigere sacram Hostiam posset, facile concederem: secus non item: quia si adest alius Sacerdos, adest legitimus Minister; ab ejus ergo manibus accipere debet, quia se conformem reddere communi hodie Fidelium consuetudini, necessarium est. Quod si adsit Diaconus, pari modo ab ejus accipiat manibus propter eamdem rationem: sed certe tunc poterit etiam jure suo uti Sacerdos, & propriis manibus se communicare, cum sui juris sit, id committere, vel non committere Diacono, qua commissione non data, jam deficit legitimus Minister.

12 Absente Sacerdote, posse Diaconum seipsum communicare sine necessitate, sed solum ex devotione, negat, & quidem probabiliter Sa *Verbo Euch. n. 33.* quia ipsi conceditur hujusmodi administratio, urgente duntaxat necessitate; sed concedit Vasquez, & Dicastillus, quem citat, ac recipit Leander *tr. 7. disp. 4. q. 16.* quia esto, verum sit, quod Concilium Nicænum concedat Diacono communicare alios propter necessitatem duntaxat, sed ad communicandum seipsum non requirit ullam necessitatem, sed solum absentiam Presbyteri: Ecce verba: *Quod si non fuerint præsentes, vel Episcopus, vel Presbyteri, tunc ipsi Diaconi proferant, & sumant.*

An cum parte sua Hostiæ liceat Sacerdoti alios communicare?

13 INquires tertio: an Sacerdos licite communicet Fidelem, ei partem suæ hostiæ porrigendo? Respondeo: Sane licebit, quia sic etiam Christus Dominus fregit, & dedit &c. atque ex alia parte nullum est præceptum, neque legitima consuetudo in oppositum introducta. Ita Emmanuel Sa, *Verb. Euch. n. 15.* Joan. Sanchez *disp. 22. n. 21.* Delugo *de Euch. disp. 20. n. 69.* aliique.

Quo ornatu distribuenda est communio a Sacerdote?

14 INquires quarto: quo ornatu, seu vestibus Sacerdos aliis Eucharistiam ministrabit? nam supra *c. 10. n. 8.* solum diximus, quem ornatum ipse, qui Eucharistiam suscipit, habere debeat?

15 Resp.

15 R. sane cum Stola, & Superpelliceo, si loco Superpelliciei uteretur Alba, non possem illum condemnare, sicut nec Marchinus *tr. 2. de Ord. c. 8. n. 6.* eum condemnat, si deficiente Stola, distribuat cum solo Superpelliceo. Et sicuti Delgadillo *de Euch. c. 4. n. 60.* non condemnat saltem de mortali eum, qui sine Superpelliceo distribuerit Fideli sano; multo minus condemnaret, si Fideli graviter ægrotanti, quando Superpelliciei, vel Albæ copia haberi non potest: quamvis Leand. *l. c.* damnet de mortali. Quid ergo nos dicemus? Equidem Sacerdotem decenter habitu Clericali, vel habitu Religioso indutum, solaque stola ornatum, vel cum solo Superpelliceo, aut stola Alba condemnare (aliqua existente necessitate) non possum; quia, dum decentia debita servetur, aliæ vestes in distribuenda Eucharistia (aliud longe diversum est in celebrando: de quo agitur in tract. de Missa) non sunt tanti momenti. *Et c. sane de celebr. Missarum*, quod inducit Leander pro superpelliceo, vel est de solo consilio, vel uso abrogatum est: scandalum autem adstantium, si quod times, facile removeri potest, si illos instruas de veritate.

Quid de aliis cæremoniis fieri solitis in distribuenda Eucharistia?

16 INquires quinto: estne peccatum omittere, dum a Sacerdote distribuitur Eucharistia, illas alias cæremonias: puta, luminis accensi, confessionis generalis, absolutionis peccatorum &c. per illa verba, *Misereatur vestri &c*

17 Respondeo. Leander affirmat esse mortale, & movetur ex eo quod *in c. Sane de celebr. Missa* habetur, quod accendatur lumen, quando extra Missam Eucharistia dispensatur; sed ego sequor Suar. *disp. 72. sect. 7.* & Dianam *part. 10. tr. 16. ref. 4.* aliosque, in eorum omissione solum cognoscentes veniale, & in necessitate cum Pax Jord. *l. 3. tit. 3. n. 32.* nullum. Neque plus velle potest dictum *cap. Sane*, si loquamur de lumine accendendo, quando Communio distribuitur extra Missam: nam, dum celebratur Sacrum, alia est ratio. Accendendum autem hoc lumen in distribuenda Eucharistia semper intelligitur (præter lumen lampadis) de alio lumine, seu candela. Dico *extra Missam*; nam dum celebratur Sacrum, qua obligatione debeat adesse lumen, alibi dictum est in opuscul. nostro *de Sacrif. Missæ l. 1. c. 5.*

18 Dices: quandoquidem hujus lampadis coram Sanctissimo facta est mentio, scire cupio, quid juris de continuo ardente lumine coram illo?

19 Resp. Quintanadvennas *de Euch. sing. 1.* damnat peccati mortalis Parochum, & consequenter Superiorem Ecclesiæ, si eo sciente, & consentiente, lampas ante Venerabile Sacramentum integro die non ardeat; & proinde non leviter delinquere æedituum, qui per tres, aut quatuor noctes relinquat lampadem extinctam, quia Paulus V. in suo Rituali mandat, continuo ardere illic lampadem; si vero per unam tantum horam, aut quid amplius peccatum grave non committere. Ita Quintanadvennas.

20 Quibus relatis, subjungit Gobat *de commun. c. 2.* in hunc modum. *Nostra Synodus Constantiensis dicit quidem, ardeat noctes, atque dies coram tabernaculo lampas, non tamen utitur verbo reatum lethalem inducente: & vidi pluribus in locis, partim ob inopiam, partim ob longam consuetudinem, & etiam alicubi ob torporem, non ita severe observari hanc doctrinam, quam non admitto universaliter in tanto rigore.* Hactenus ille.

21 Nos in nostræ Siciliæ diœcesibus rigidiores in hac re sumus; & certe cujuscumque Ecclesiæ legitima consuetudo servanda est. Leander quidem *tr. de Sacrif. Missa disp. 7. q. 71.* ait, non esse quidem præceptum in jure de hac continuatione lampadis coram Sanctissimo; esse tamen sub mortali universalem Ecclesiæ consuetudinem, licet etiam hanc neget Marchantius apud eumdem, præter modo dictum Gobat. Iterum igitur dic, servandam esse cujuscumque Ecclesiæ consuetudinem.

CAPUT XV.

Quomodo prædicta sint observanda in communicandis peste infectis?

1 UT id, atque ea, quæ huc pertinent, plene explicentur, inquires primo: qua obligatione teneantur Parochi ad Eucharistiam porrigendam contagiosa peste infectis.

2 Resp. cum Filiberto Marchino *de peste part. 3.* qui cum ex communi Theologorum sententia dixisset *c. 1. n. 10.* regulariter loquendo Parochum utpote Pastorem bonum teneri sub mortali, etiam cum periculo vitæ, per se, vel per alium, Sacramenta Pœnitentiæ, & Baptismi prædictis ministrare, si opus fuerit; deinde addit *c. 2.* quoad Sacramenta Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis diversimode loqui Theologos: alii enim cum Joanne Echio putant, obligari etiam ad hæc Sacramenta infectis ministranda, quamvis cum certo eorum vitæ periculo: alii cum Suario obligari solum ad ministrandam Eucharistiam, non vero Extremam Unctionem: alii cum Philiarco, aliisque ad neutrum obligari, modo infectus sit legitime confessus.

3 Dico ergo cum eodem Marchino hanc tertiam sententiam amplectente, Parochum, postquam, ut dictum est, sive per se, sive per alium peste infectorum Confessionem audivit, absolvitque, non esse sub mortali cogendum, ad ministrandam prædictis Eucharistiam, vel Extremam Unctionem cum admodum verisimili vitæ periculo; esse tamen id magnæ perfectionis, & charitatis opus, dubitare neminem posse. Ratio præcipua hujus tertiæ sententiæ est, quia rite confessus, & absolutus jam manet in statu Gratiæ, & sic Gloriam non amittet, atque ex alia parte Parochus ex vi curæ pastoralis, solum tenetur vitam exponere pro necessariis ad salutem suarum ovium, non vero pro non necessariis; ad hæc enim tunc obligatur, quando ea conferre potest sine claro suæ vitæ periculo: secus nimis supra humanas vires exposceremus a Parochis: unde judicandum, per assumptionem officii, ad hæc non necessaria, non tam rigorose sese obligasse.

4 Confirmatur hæc sententia ex declaratione Sacræ Congregationis ad S. Carolum Borromæum missa, de qua ibidem testatur Marchinus.

Die 3. Mensis Decembris 1577.

Congregatio censuit, rescribendas esse litteras ad Carolum Borromæum in hanc formam.

Parochi tempore pestis tenentur omnino residere in suis Ecclesiis Parochialibus, & si non resideant, agendum contra eos ex Decreto cap. 1. sess. 25. & servata forma ibi præscripta, ministrare vero Parochianis peste infectis Sacramenta Pœnitentiæ, seu Confessionis, & Baptismi per alios.

Et licet Alciatus diceret, quod ex duobus ultimis verbis videatur prohiberi, ne Parochi etiam volentes per se ipsos hæc duo Sacramenta ministrent, tamen tota Congregatio dixit, quod ista erat mens Sanctissimi in prohibendo hæc Parochis ad commodum Parochianorum, qui sani essent; hi enim universaliter nollent conversari cum Parochis euntibus ad infirmos peste.

5 Hactenus Congregatio, quæ, cum solum requirat curam Parochorum pro ministranda Pœnitentia, & Baptismo in illo periculo, videtur eosdem excusare a ministranda Eucharistia, & Extrema Unctione. Et sane non solum excusabuntur; verum etiam obligabuntur hæc duo Sacramenta non ministrare, quando ob administrationem horum deesset, vel defecturus esset, qui postea administraret Pœnitentiam, vel Baptismum: sic enim nocerent gregi, non prodessent.

6 Dictum est autem *n. 3.* (*cum admodum verisimili periculo*) nam si periculum non esset hujusmodi, ut evenire solet initio pestilentiæ, quando nondum certum apparet periculum, vel quando contagium leviter sævit, paucissimique inficiuntur, sane ex vi sui officii cogendi sunt Parochi ad ministrandam etiam Eucharistiam, & extremam Unctionem, ut notat ibidem Marchinus *n. 18.*

7 Notatque idem *n. 19.* cum Filliucio: si peste infectus, morti proximus, Sacramentum Pœnitentiæ propter aliquod impedimentum non suscepit, omnino Parochum, sive per se, sive per alium teneri, infecto illi sacram Unctionem conferre, ut scilicet si forte peccato mortali sit maculatus, possit attritus cum Sacramento Extremæ Unctionis in Gratiæ statu poni.

8 Notat denique Leander apud Delgadillo *cap. 4. de Euch. n. 52.* in prædicto tempore pestis licite deferri Eucharistiam ad peste laborantes absque præcedenti lumine, vel sine Stola, vel Superpelliceo, quando hæc commode adhiberi non possunt, quia ipsum Sacramentum, debitaque illi reverentia quasi cedit tantæ infirmi necessitati.

An peste infectis ministrare liceat Eucharistiam aliquo instrumento?

9 QUoniam Suarez *de Pœnit. disp. 44. sect. 3. n. 10.* aliique allati, approbatique a Marchino *loc. cit. cap. 5.* dicunt, non esse incongruum, peste infectis ministrari a Parochis, ut magnum vitæ discrimen effugiant, Extremam Unctionem a longe, virgula quadam argentea, sive ex alia congruenti materia: inquires secundo, an id liceat in Eucharistia, hoc est, per aliquod instrumentum affabre factum porrigere infecto sacram Hostiam?

Ut hæc quæstio dilucidetur, habe hic, quæ docet contra hoc instrumentum Marchinus, quæque docet Mancinus in favorem.

10 Marchinus *loco citato cap. 5. n. 6.* sic pronunciat. *Dico, regulariter loquendo, usum hujus instrumenti in administranda Eucharistia esse hoc tempore reprobandum: sic Bonacina, sic etiam Concilium quintum Provinciale Mediolanense, in quo quindecim Episcopi, & inter eos multi doctissimi interfuerunt. Ratio est, tum ob reverentiam tanti Sacramenti, quæ requirit, ut administretur a manu consecrata, tum ob periculum, ne sic dejiciatur Sacramentum. Confirmatur, quia grassante eo anno per plures partes pestilentia, nullus Episcopus usus hujusmodi instrumenti permisit. Quare Possevinus, qui citatur contra hanc sententiam, postquam usum dicti instrumenti, quasi disputative approbare visus est, tandem sic adjecit: ego tamen non concederem a communi usu Ecclesiæ, quæ est ministrare immediate manu Sacerdotis. An autem* (addit Possevinus) *qui illo instrumento uteretur, peccaret mortaliter, dubito: quia contraveniret gravi cæremoniæ Ecclesiæ universalis.*

11 *Praxis ergo ad evitandum contagium in eo tempore erat, ut os ejus infecti, qui sacram Eucharistiam suscipere debebat, aperiret, ut sic exhalaret pestifer halitus; deinde Sacerdos elongabat brachium, & ab infirmo longe distans, sacram Hostiam eidem dispensabat: statimque absque ulla mora digitos, & totam manum aceto abluebat.* Hæc Marchinus.

12 Sed contra Mancinus sic habet *in praxi de visitandis infirmis præcisa 8. Posse, secluso periculo irreverentiæ, uti aliquo decenti instrumento ad communicandum peste infectos, ut mortis periculum evitet; cum quod tibi prodest, & alteri non nocet, facile concedendum. Ita Possevinus, quem sequitur Victorellus; & hic quidem ait: sicuti sacra Eucharistia potest ministrari patena, ita posset aliquo instrumento affabre facto, etiamsi illud non sit, ut est patena, consecratum: nam posset responderi, pyxidem, in qua servantur particulæ, non oportere esse benedictam, ut tenet Azor. ita ergo nec instrumentum affabre factum ad hunc effectum communicandi infectos; & quidem hanc opinionem idem Bonacina probabilem esse putat.*

13 *Accedit denique usus assiduus, quem tenet D. Petrus de Marchis Archiep. Smyrnen. in sua diœcesi, in qua assidue pestis viget: & ipsemet Patribus meæ Religionis ministrantibus infirmis retulit, estque hujusmodi. Post illorum confessionem Sacramentalem, Sacerdos ponit reverenter particulam consecratam super folium paginæ albæ, existens super scabellum ad id præparatum, & dictis verbis:* Domine non sum dignus &c. *infirmus accedit ad Sacramentum, & lingua particulam sumit, accipitque a Ministris purificationem, & tunc cum Clericus candela accensa in summitate virgæ paginam illam comburit. Hæc præfatus Archiep. quem usum probabilem puto, tutaque conscientia teneri posse tempore pestis tantum.* Hactenus Mancinus.

14 Advertis ingeniorum diversitatem inter duos tam vicinos nomine, quam sententiis distantes. Hinc tamen collige, utramque opinionem admitti probabiliter posse: quoad scandalum vero, si forte ex alterutra timeatur, facile illi occurres, monendo adstantes de probabilitate, securitateque opinionis. Sententiæ Mancini adhæret etiam Veneros, & Marcans. apud Dianam *part. 3. tract. 4. resol. 114. & part. 5. tract. 3. resolut. 50.* eamque probabilem vocat Barbos. & Pax Jord. apud Gobat *de comm. cas. 21.* admittitque Gavant. *in Enchiridio Episcoporum Verb. pestis n. 7.* & idem Gobat limitans pro locis, ubi usurpatur, addens ibidem alium modum communicandi prædictos peste laborantes, nempe si sacram particulam imponas spatulæ, atque ita porrigas ægroto, statim deinde spatulam abluturus. Ita Gobat. Spatula autem est instrumentum ad gladii formam factum, seu ad similitudinem frondis arboris palmæ. Quod si latior, & in parvæ patenæ formam (ut sic caveatur periculum) summa pars sit, fiatque ex argento, vel simili decenti materia; nec, ut dixi, sit periculum, quod decidat facile sacra particula, si inquam, sic fiat, videtur ad intentum nostrum aptius instrumentum, quam prædicta pagina, & scabellum.

15 Idem Archiepiscopus Smyrnens. (ut id etiam hac occasione non omittatur) Extremam Unctionem peste infectis sic administrari posse, asseruit. Ligant in summitate virgæ parvæ globulum bambaceum, quem oleo sancto Sacerdos intingit, & ungit partes corporis ungendas cum debita forma; deinde cum alia virga, in cujus summitate est alli-

alligatus etiam parvus globulus stupæ, seu bambacis, partes unctas abstergit cum consuetis observationibus &c. Hæc ex Archiep. Smyrnens. Mancinus *ibid.*

CAPUT XVI.

An indigne ministranda sit aliquando Eucharistia publice, vel occulte peccatori?

1 Regula generalis hac de re est sequens, tres habens partes. Prima pars est hujusmodi. Communionem negabit Sacerdos, sive Parochus, sive non Parochus peccatori publico publice petenti. Secunda est: negabit item occulto petenti occulte: sed non negabit occulto publice petenti. Tertia est: concedet publico, vel occulto, si non constet, eus consistere in luto peccati. Ratio horum ducitur ex illis duobus principiis, quod scilicet, *non est dandum sanctum canibus. Matth. 7.* & quod conservanda semper est fama Proximi. Lege hæc late apud Suarium *disp. 67. sect. 5.* & Fagundez *præcep. Eccl. 4. l. 3. c. 10.*

2 Ad majorem tamen explicationem pro praxi, nota primo: si peccator occultus petat quidem occulte, sed præsentibus aliquibus, qui illius peccatum sciunt, nesciunt tamen pœnitentiam, tunc ille non est occultus respective ad hos, apud quos jam amisit jus famæ, nec dum constat, illam recuperasse per emendationem; quare deneganda est ipsi Communio, quod si vel unus tantum ex assistentibus ejus peccatum nesciat, erit sane occultus, & ei non erit deneganda Communio, quia tunc petens Communionem retinet jus famæ, quæ non amittitur nisi per publicitatem, quam nunc non adesse, supponimus.

3 Nota secundo, si scias peccatum alicujus impœnitentis ex sua Confessione Sacramentali, qui tamen petat Communionem sive publice, sive occulte, eam, ne quæso deneges: ita te obligante rigoroso Sigillo Confessionis, etiamsi occultissime petat; id enim esset exprobrare peccatum pœnitenti, quamvis ipse solus adverteret.

4 Nota tertio, illud hic difficile est in praxi, quomodo cognoscatur, petens Eucharistiam amisisse, vel non amisisse jus famæ: unde ipsi petenti debeam, vel non debeam morem gerere? Habe præ oculis sequentem distinctionem, quam colligo ex Caramuele *l. 3. Theol. Moral. n. 1393.* Vel antequam accedas ad altare, scis Petrum e. g. peccatorem publicum a te velle petere Eucharistiam, vel nescis antea, sed dum ibi existis, accedit ad te communicaturus dictus peccator: si sit hoc posterius, regulariter illum communica; quia in eo temporis momento, iisque circumstantiis non potes deliberare, an ille fuerit a Deo tactus, & consequenter confessus, & emendatus: quare, nisi evidentissime tibi constet, ipsum adhuc esse in peccato (quod certe difficile videtur, id tibi constare tunc posse) non potes illum repellere.

5 Si sit illud prius, hoc est, antequam ad altare accedas, scias, Petrum e. g. esse peccatorem, tunc examina diligenter tecum circumstantias, seu indicia obstinationis, vel emendationis: nam si omnibus a viro prudenti expensis, publicus ita est, ut nulla tergiversatione celari ejus peccatum, seu impœnitentia possit (ut e. g. ob concubinam domi adhuc retentam) audacter repelle: secus, benigne admitte.

6 Tunc autem per nullam tergiversationem celari potest peccatum, non quidem quando adest sola probabilitas, sed quando adest ejus peccati evidentia, vel adsunt ejusdem peccati violenta indicia, quæ certe pariunt evidentiam moralem.

7 At quænam est hæc evidentia moralis? Respondeo, est illa, quæ innititur talibus indiciis, ut ex nulla probabili ratione depelli, vel obscurari valeat id, quod ex illis indiciis enasci videtur, sive, quæ tales habet conjecturas, ut nihil appareat, quod contrarium suadere probabiliter possit. Ejusmodi est commune exemplum, nudum cum nuda invenire in loco occulto ad inferendum turpem congressum.

Num, & quando communicandus peccator infirmus?

8 At inquires primo, *ego Confessarius vocor ad meretricem ex. gr. vel usurarium publice infames in lecto graviter, sed integris sensibus decumbentes, ut illis ministrem Viaticum, vel etiam Confessionem, quomodo me prudenter geram?*

Resp. cum Suar. *disp. 67. sect. 2. de Euchar.* & cum Tannero *disp. 5. q. 2. n. 209.* ut his Communio ministretur, satis esse, ut pro temporis conditione rite confiteantur. Adde tamen, ne scandalum aliis præbeatur opus esse, ut publicetur a Parocho, seu Confessario, vel aliis emendatio meretricis, vel usurarii (nisi ex circumstantiis hæc sit aliunde publicata) cum consensu infirmi, quem omnino dare tenetur, si velit Communionem.

9. Ut autem rite talis e. g. meretrix confiteatur, poni debent hæ sequentes quatuor conditiones, quas affert Navarrus *in man. c. 3. n. 14. sub litt. E*, loquens de eo, qui est in occasione proxima, & illam relinquere non datur.

10 Prima, ut promittat quærere omni conatu modum abeundi a lupanari, seu a loco, ubi de facili peccata committit, nisi forte justam, eamque gravem causam habeat ibi permanendi: puta, quia hic, & nunc, alium locum habere non potest, sed promittat nihilominus, alium quærere, quantum ejus vires possunt.

Secunda, ut adsit vera pœnitentia, & dolor.

Tertia, ut adsit verum propositum non peccandi de cætero.

Quarta, ut adsit peculiare propositum, quod gratia Dei adjuvante, quæ nunquam deest, firmiter statuat, non peccaturam ex illa occasione, in qua est. Notat tamen ibid. Navarr. non esse opus credere, seu sibi persuadere, nunquam in posterum se peccaturam, cum satis sit, ut omnino nolit in posterum ipsa peccare: æque enim hæc duo sunt contraria, siquidem credere, est actus intellectus: nolle, est voluntatis actus.

11 His habitis, eam absolvere, & evulgata, ut jam dixi, ejus emendatione, sacro Viatico munire potes. De his multa minutiora habet Thomas Hurtadus *tomo 1. resol. moral. tr. 1. num. præsertim 1.*

An communicandus peccator moribundus sensibus destitutus?

12 Inquires secundo: *Quid, si ego idem Confessarius, vel Parochus vocer ad graviter ægrotantem publicum peccatorem, qui omnibus sensibus est destitutus, debeone hunc reputare indignum Communione?*

13 Resp. in hoc desperato casu poteris illi tunc impertiri absolutionem Sacramentalem. Primo, quando unus, vel una testetur, illum sui compotem petiisse Confessionem. Secundo, quando in ea vitæ periculo dedit aliquod signum doloris, tundendo e. g. pectus, Imaginem sanctam pie aspiciendo, &c. Tertio, si haberi neutrum ex his possit, adhuc in praxi probabile judicant aliqui viri docti, huic Christiano, christianamque vitam professo, posse sub conditione impendi absolutionem: sicuti etiam omnes notant, sub eadem conditione debere dictam absolutionem dari in illo secundo casu, quando infirmus solum prædicta signa dedit, & Confessionem non petiit. De his agitur *in tract. de confessione;* & nos aliqua attulimus *supra c. 7. num. 19.*

14 Denique his ita dispositis, & instructis astantibus de probabilitate doctrinæ, ne scandalum patiantur, poterit ejusmodi ægroto præbere Viaticum, addendo tamen tria. Primo, assistentibus infirmo edicas, ut si æger forte ad sensus redeat, ipsum admoneant, ut diligentius confiteatur, id quod certe semper fieri debet, quando propter aliquam necessitatem perdendi citius vitam, Confessio non fit integra materialiter. Secundo, ut serio promittat, cum convaluerit, occasiones peccandi omnino tollere; dum & etiam antequam convalescat, si potest, tollat. Tertio, dum interim æger ex. gr. in lecto decumbit, causa, seu occasio peccandi illi ne offeratur: Amasia e. g. illum ne invisat; secus ex Amasia præsente facile in pravas cogitationes, & affectus incideret.

An particulam non consecratam aliquando porrigere liceat peccatori occulto?

15 Inquires tertio, an detur aliquando casus, in quo peccatori occulto possit porrigi Hostia non consecrata, quasi porrigeretur consecrata? Exemplum solet afferri de puella obstinate peccante cum juvene, quam frater occidere minatus sit, nisi videat oculis sororem communicantem: de hac quæritur, an Confessarius, non valens illam a peccato avertere, licite ipsi possit ministrare particulam non consecratam, quo pacto illa sacrilegium non committet, & frater ab occisione se continebit?

16 Resp. cum Sancto Thoma *3. p. q. 4. art. 6.* nullo modo licite posse, quia sive particulam consecratam jungas cum non consecrata, sive eamdem non consecratam quomodocumque occultes, semper ipsa porrectio facta fideli genuflexo, & communicare simulanti, factaque cum iis adjunctis, quibus solent Fideles communicare, est cultus Religiosus externus, qui non potest licite dari, nisi soli consecratæ: quare hac simulata porrectione uti, esset semper Idololatriæ delictum. Nec obstat, quod illa simulatione evitaretur mors puellæ, nam non sunt mala facienda, ut eveniant bona; quod est commune proloquium Theologorum, & Canonistarum; quidquid dicat Villalobos apud Dianam *p. 3. tr. 6. resp. 83. & p. 4. tr. 4. resp. 47.* qui prædictam simulationem concedit.

An Sacerdos indignus, hoc est peccator, possit sine peccato aliis ministrare Eucharistiam?

17 Dictum est de Sacerdote communicante indignum. Nunc vero per hanc occasionem inquires quarto, quid si ipse Sacerdos est indignus, hoc est, si ipse in peccati mortalis luto versetur, poteritne sine peccato Fidelibus Eucharistiam distribuere? Non quæro de Sacerdote excommunicato, nam de hoc paulo post dicendum erit.

18 Resp. duplicem esse sententiam. Primam sequitur Suar. Bonac. Sylvest. Merchin. aliique apud Leand. *tr. 7. disp. 5. de Euch. q. 35.* peccare mortaliter affirmantes; quia summa irreverentia est, ajunt, in peccato mortali Eucharistiam tractare.

19 Quod si ab iisdem petas, quot peccata mortalia committat in Confessione distincte explicanda, qui in mortali, e. g. decem, viginti, centum, sive extra, sive intra Missam Eucharistiam porrigit? Respondet Marchinus, aliique apud Leand. *tr. 5. disp. 8. q. 18.* tot peccata, quot sunt personæ, quibus porrigit, distincte manifestanda in Sacramentali Confessione, quia sunt tot actiones pravæ, quot Sacerdos ille communicat.

20 At respondent Henriquez, Fagundez, aliique apud eumdem Leandrum cum distinctione: si pluribus successive, & continuate, vel cum modica intercedente morula distribuat, unico peccato peccare, si non continuate, sed per notabilem moram, tot peccata committet, quot vicibus ad Fideles communicandos accedit. Ratio dictæ distinctionis est, quia propter illam continuatam successionem illæ distributiones, quamvis sint plures physice, tamen moraliter judicantur ut una: id quod non est, si continuata non sit distributio.

21 Hanc eamdem distinctionem in aliis materiis usurpant non pauci DD. apud eumdem Leandrum *tom. 6. de conf. disp. 4. sect. 44.* & Delugo *disp. 16. de Pœn. n. 557.* Illa est multum communis, qua dicunt, Confessarium in peccato mortali existentem, multos modo dicto continuate absolventem semel peccare; peccare vero pluries, si non continuate, sed per notabilem moram &c. atque hæc de prima sententia.

22 Secundam ergo sequuntur Vasq. Delugo, Dian. aliique apud eumdem Leandrum *dict. q. 15.* & Gobat *de Euch. cas. 71.* cum Barbosa, & Dicastillo; asserentes, Sacerdotem in mortali existentem non peccare mortaliter, Eucharistiam aliis propinantem, & Leander quidem dicit, solum peccare venialiter. Delgadillo autem *c. 4. de Euchar. dub. 13.* dicit, se nullum peccatum agnoscere, ne veniale quidem, ut etiam ego non agnosco.

23 Ratio hujus sententiæ est, quia tunc minister Sacramentorum (ut alibi dictum est *in tr. de Sacramentis*) peccat, quando in mortali existens conficit Sacramentum, aut sua actione causat sanctitatem in Sacramenta recipientibus, ut quando consecrat, aut quando baptizat, vel absolvit; at nunc Sacerdos solum distribuit Sacramentum jam factum, non vero facit; & nec ipsa sua actione Gratiam confert, seu causat; confertur enim Gratia in communicante ab ipsa actione, qua Eucharistia a Fideli manducatur.

Dices contrariam sententiam videtur docere Nicolaus Papa *c. fin. q. 8.*

24 Resp. Solum illam docere, ut probabilem, sicuti putat Gobat *l. c. §. 24.* Quod ergo non peccet mortaliter, est probabile, cum ex alia parte non adsit ulla lex in contrarium, nam nulla obligatio asserenda est sine lege, vel legitima consuetudine, quæ legi æquiparatur, ut habetur *cap. Legatur 24. q. 2. & l. 99. de verborum signif.* Et S. Th. *quodlib. 9. q. 7. a. 15.* sic recte pronunciat: *Periculose determinatur aliquid esse peccatum mortale, nisi expressa veritas habeatur*: quem textum, cum exscripserit Gobat *l. c.* addit: *hinc ego aliquando pronunciavi illum immunem saltem a gravi culpa, qui digito solvit sacram Hostiam palato agglutinatam, quamvis illam tetigerit.* Hæc Gobat: qui in hoc exemplo sacræ Hostiæ palato adhærescentis (ut id occasione non omittam) ex contextu videtur loqui de Sacerdote; nam puto hodie non esse laico concedendum: sed is in casu simili omnino utatur ablutione, modo, quo diximus *sup. c. 11. n. 15.*

25 Quod item Sacerdos non peccet venialiter, porrigendo sacram Hostiam, dum ipse est in mortali (semper tum hic, tum in præcedentibus, semoto contemptu) ex prædicta proxima doctrina colligimus,

quia ex nulla lege, vel legitima consuetudine prohibitum est Sacerdoti, non existenti in Gratia, distribuere, vel tangere Eucharistiam; imo etiam laicum ipsam osculari licitum per se esse docet idem Suar. *disp. 72. sect. 4. de Euch.*

26 Neque recurras ad irreverentiam, quia hæc nimis probaret, probaret enim etiam tangere in mortali esse peccatum veniale; quare quoties Sacerdos tangeret sacram Hostiam in Missa, toties peccaret, quod tamen dicere nimis est durum, at Eucharistiam distribuere, vix, vel ne vix quidem differt ab ejusmodi contactu, quod adest tunc aliqua irreverentia, ea est admodum levis: & (ut habet Delgadillus cit.) inducit quidem aliquam indecentiam, sed non culpabilem.

27 Dixit autem modo Suar. (*per se licitum esse sacram Hostiam osculari*) nam cæterum Delugo *l. 1. resp. mor. dub. 11.* cum dixisset, non esse afferendam Eucharistiam ad infirmum, ut eam adoret, quando communicare non valet, addit in hunc modum. *Multo minus permittendum videtur, quod infirmus osculetur Sacram Eucharistiam, quia id est contra usum veteris Ecclesiæ latinæ, in qua nunquam laici aliter eam contingunt, nisi lingua, & ore, dum eam sumunt; imo nec Sacerdos, nec Diaconus, nisi vestibus sacris, vel saltem Stola ornati: quod totum ad cultum, & reverentiam ejusdem Sacramenti tuendam videtur omnino retinendum, hoc præsertim tempore, quo recentiores hæretici cultum hujus Ven. Sacramenti de medio tollere nituntur.*

An Sacerdos digitis læsus sit reputandus indignus pro communicandis Fidelibus?

28 INquires quinto: an Sacerdos, qui ob aliquod superveniens impedimentum, v. g. vulnus, chiragram, vel quid simile, nequit ministrare Eucharistiam pollice, & indice (quos vocare consuevimus, digitos Canonicos, licite distribuet aliis digitis Eucharistiam?

29 Resp. licite, ut contra Bonac. aliosque sustinet Leander *disp. 4. q. 19.* quem sequitur Delgadillo *de Euch. c. 4. dub. 12.* Ratio est, quia tota Sacerdotis manus est consecrata.

30 Nec obstat primo consuetudo, quia non omnis consuetudo est obligans, præsertim hæc, quæ est fundata in eo, quod ordinarie, & ex decentia fieri solet distributio Eucharistiæ cum iis digitis, qui sunt magis apti ad ministerium hoc expediendum.

31 Nec obstat secundo reverentia Eucharistiæ debita, qua, quæso te, quænam irreverentia est, uti cum decenti dexteritate digitis aliis, jam, ut dixi, consecratis, iisque illam distribuere?

32 Nec obstat tertio irregularitas, qua laborat ex sacris textibus Canonum is, qui Canonicis illis digitis caret, vel eosdem valde debiles habet, ut is contrectare nequeat sacram Hostiam, non obstat, inquam, quia nos loquimur de ejusmodi impedimento superveniente Sacerdoti, & item de non celebrante, sed de pure distribuente Eucharistiam, supponendo semper, non adesse periculum, sacram Particulam elabendi.

An Sacerdos excommunicatus licite aliis ministret Eucharistiam?

33 INquires sexto: quid de Sacerdote indigno, ex eo, quod sit excommunicatus?

Resp. & quidem non possum hanc quæstionem solvere clare, nisi explicando universaliter, quandonam liceat, vel non liceat Sacerdoti excommunicato se immiscere in administratione Sacramentorum.

34 Porro recolendum est: primum excommunicationis effectum esse, impedire excommunicatum, ne administret Sacramenta, sed certe diverso modo, quando excommunicatus est vitandus, & quando non vitandus; nam propterea semper ante oculos versanda est celebris illa divisio excommunicationis in vitandam, seu non toleratam, & in non vitandam, seu toleratam. Excommunicatio vitanda est, qua afficitur quis ex publica percussione Clerici, & qua afficitur is, qui nominatim pro excommunicato est publice denunciatus ab Ecclesia. Non vitanda est quæcumque alia excommunicatio præter duas dictas. His in mentem redactis, quæ late tractantur in materia de excommunicatione, prius de Sacerdote vitando, mox de non vitando, quantum pertinet ad nostrum institutum, differamus.

Excommunicatus vitandus in administratione Eucharistiæ, aliorumque Sacramentorum.

35 EXcommunicatus vitandus mortaliter peccat, si vel Eucharistiam aliis distribuit, vel alia administret Sacramenta (excipe matrimonium, de quo *n. 52.* dicam) ipsa tamen sic ministrata, si in cæteris substantialibus nihil deficiant, valida erunt, excepto Sacramento Pœnitentiæ, quod erit regulariter invalidum. Notentur singula verba.

36 Dictum est primo (*mortaliter peccat*) est enim Ecclesiæ prohibitio in re gravissima; excusabit tamen aliquando necessitas, ut si alius e. g. non adsit, qui morti proximum possit baptizare.

37 Quod si baptizatus aliquis morti proximus absolutionem Sacramentalem ab alio legitime acceperit, licet aliqui cum Avila *2. p. c. 7. disp. 3. dub. 3.* aliisque negent, posse illi etiam, absente alio Sacerdote, porrigi pro Viatico Eucharistiam a Sacerdote excommunicato, quia tunc Eucharistia non est ad salutem necessaria: nihilominus alii cum Soto, & Suarez cit. ab eodem Avila ibidem æque probabiliter, unde & omnino in praxi approbandi, concedunt; nam quamvis hoc Sacramentum in se susceptum non sit necessarium necessitate medii, & tunc, absente Sacerdote libero a censura, non sit necessarium necessitate præcepti; quia potest dici, præceptum de Viatico non obligare, nisi quando debito modo illud dari possit; tamen, quia sacratissimæ Eucharistiæ susceptio maxime est utilis contra tentationes illius articuli, & forsasse ex probabili opinione producet per accidens in infirmo primam Gratiam; quia potuit propter aliquem occultum defectum in absolutione illam non acquisivisse; ideo in eo articulo, & ea in carentia alterius Sacerdotis semper judicandum erit, Ecclesiam excommunicato etiam vitando Eucharistiæ porrectionem velle concedere.

38 Atque hæc ratio probat etiam, absente alio Sacerdote, posse infirmo conferri ab excommunicato eodem Extremam Unctionem, id quod limitant aliqui, si Eucharistiam ejusmodi infirmus non receperit; nam si recepit, non apparet, ajunt, ratio, cur ab excommunicato possit Extrema Unctio ipsi conferri: mihi vero satis aperta ratio apparet, hanc limitationem rejiciendi; quia non est ita certum, produci per accidens primam Gratiam ab Eucharistia, sicut per Unctionem extremam, ut *in tr. de Sacram.* dictum est.

39 Quando autem ejusmodi infirmus ad mortem recipere Sacramentalem absolutionem non potuit, tunc certe vel Eucharistiam; vel Extremam Unctionem esse ipsi conferendam propter dictam rationem, omnes concedunt.

40 Dictum est secundo (*Ipsa Sacramenta sunt valida*) nam validitas Sacramenti dependet ab institutione Christi Domini, quam tollere non potest Ecclesia; sed Sacramenta, positis debitis requisitis, hoc est, materia, forma, & intentione Ministri; quamvis porrigantur ab excommunicato, etiam vitando, sunt secundum Christi institutionem; ergo &c. Quare si Episcopus excommunicatus vitandus ordinet aliquem, vel Sacerdos excommunicatus item vitandus celebret Sacrum, veros ille Ordines confert, & verum hic Sacrificium, veramque consecrationem dabit, idque cum valore ex opere operato, quia hæc a Divina Christi Domini institutione solum dependent.

41 Dictum est etiam (*excepto Sacramento Pœnitentiæ*) ad validitatem enim hujus Sacramenti, ut diximus, requiritur, ut Minister, seu Sacerdos polleat jurisdictione spirituali in pœnitentem, atque hanc, ut paulo post dicemus, totam tollit, vel saltem suspendit Ecclesia ab excommunicato vitando: & quia etiam ad absolutionem venialium, ut item mortalium rite alias absolutorum, requiritur hæc jurisdictio, ideo etiam invalida erit collata ab excommunicato vitando; sed id intelligo in sententia Castrop. *de pæn. p. 16. n. 33.* qui tenet, etiam jurisdictionem ad venialia tradi ab Ecclesia; nam secus, diceret Vasq. qui sustinet, hanc jurisdictionem ad venialia absolvenda, & mortalia rite alias absoluta, dari a Christo Domino in ipsa ordinatione Sacerdotii.

42 Dictum est quarto (*regulariter*) nam sunt duo casus, in quibus excommunicatus vitandus valide ministrabit Sacramentum Pœnitentiæ, ut colligitur ex Trident. *sess. 14. c. 6.* Prior est quando is absolvit constitutum in articulo mortis, saltem posito, quod non sit alius Confessarius. Ratio est, quia (quidquid aliqui apud Azorium *lib. 8. c. 11. q. 12.* contradicant) in eo casu tam necessario Mater Ecclesia censetur concedere omnem jurisdictionem cuicumque Sacerdoti, etiam excommunicato vitando. Qua ratione tamen tum in hoc, tum in sequenti casu debeat prædictus excommunicatus esse in statu Gratiæ, ne peccet; vide supra *n. 6.*

Secundus est, quando adest titulus coloratus, & error communis juxta *leg. Barb. ff. de officio Prætoris*, ut si Sacerdos alibi, e. g. Neapoli vitandus, quia hic Panormi est incognita ejus excommunicatio, obtineret ab Archiepiscopo Panormitano licentiam audiendi Confessiones, valide hic absolveret, si communiter ignoretur ejus excommunicatio; tunc enim præsumitur, Ecclesiam, ad evitandas perturbationes in populis Fidelibus, necessariam jurisdictionem concedere; atque hic est casus certus, nam alii pertinentes ad hoc idem argumentum de errore populi sine titulo colorato explicantur pluribus *in tr. de Sacr. Pænit.*

43 Quæres: Parochus vitandus valide assistit matrimonio contrahendo, quia hic non est actus jurisdictionis, ut certum est, at licitene assistit? Respondeo, illicite mortaliter putat Pontius *l. 5. de matr. c. 17. n. 11.* siquidem sic communicat cum Fidelibus in rebus sacris sine necessitate; nam licet matrimonium volentibus, sit necessarium habere Parochum assistentem; tamen huic necessitati facile potest Parochus vitandus succurrere, delegando suum hoc assistendi munus alteri Sacerdoti, quam delegationem ab ipso Parocho excommunicato licite fieri posse docet *l. c.* idem Pontius, quia ipsa non est actus jurisdictionis.

44 Sanchez autem *l. 3. de matr. disp. 3. n. 21.* putat, illicite solum venialiter assistere; quia cum hujusmodi communicatio, quamvis in Sacris, sit ex officio proprio Parochi exhibenda, non apparet, unde tam graviter peccet, si illud alteri nolit committere, velitque per se suum munus exercere: est enim aliqua necessitas Parochialis suo officio in nihilo deesse. Atque hæc sententia multo magis veritatem præseferret, si teneas cum Coninch. *disp. 27. n. 25.* & Laym. *l. 5. tr. 10. part. 2. n. 4.* Parochum vitandum non posse valide communicare alteri hoc suum assistendi officium: tunc enim esset necessitas admodum clara, quia sine ipsius assistentia essent invalida matrimonia. Utraque ergo sententia probabilis est.

45 Ex dictis denique pro re nostra jam colligis, te peccare mortaliter, si a Sacerdote excommunicato vitando Sacramentum Eucharistiæ recipias, sicuti ipsemet, administrando illa tibi, peccat, exceptis illis casibus, quos jam excepimus.

Excommunicatus non vitandus in administratione Eucharistiæ, aliorumque Sacramentorum.

46 EXcommunicatus non vitandus valide administrat omnia Sacramenta, etiam Pœnitentiæ, sed peccabit mortaliter, si administrationi, vel porrectioni Eucharistiæ se ipse ingeret, non vero si a Fidelibus requisitus iisdem distribuat, quantum est ex vi excommunicationis, tam Sacramenta Pœnitentiæ, quam Eucharistiæ, &c.

47 Dictum est primo (*valide omnia Sacramenta*) nam si valide administrat vitandus, quanto magis non vitandus? ut paulo ante diximus.

48 Dictum est secundo (*etiam Pœnitentiæ*) nam hoc fuit inter cætera beneficium concessum a Concilio Constantiensi, ut Fideles non tenerentur vitare etiam in administratione Sacramentorum excommunicatos non vitandos; ergo illis exercitium jurisdictionis concessit; si enim non concessisset, cogeretur Fidelis in Sacramentis, pro quibus necessaria est jurisdictio, eos vitare; quare cum eam non abstulerit ab excommunicatis non vitandis, non est, unde ex hoc capite Sacramentum Pœnitentiæ deficiat.

49 Dictum est tertio (*peccabit mortaliter, si se ipse ingeret*) Concilium enim Constantiense nullum favorem voluit ipsi excommunicato in hoc concedere, ut late probatur *in tr. de excommunicatione.*

50 Dictum est quarto (*non vero, si a Fidelibus requisitus*) nam, ut late ibidem dicitur, & fuse habet Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 9 n. 8.* si peccaret excommunicatus, quando est requisitus, peccarent etiam requirentes, propter cooperationem cum ipso: ut ergo constet favor Fidelium, necesse est affirmare, Concilium indirecte favisse etiam excommunicatis, ne peccent in eo casu, in quo requiruntur.

51 Dictum est quinto (*quantum est ex vi excommunicationis*) nam si ipse excommunicatus sit in statu peccati mortalis sive quia non procurat excommunicationis absolutionem, sive quia adhuc laborat peccato contumaciæ, ob quod fit excommunicatus, sive ob aliud, etiam requisitus ab alio, peccabit mortaliter, administrando, seu faciendo Sacramenta, non quidem ratione puræ ipsius excommunicationis, sed ratione peccati mortalis, sub quo indigne administrat; debuerat enim se ponere in Gratia, & deinde administrare. Excipe porrectionem Eucharistiæ, uti late supra diximus ex nostra sententia.

52 Verum ecce insurgit timoratæ conscientiæ vir, & sic inquirit.

Se

Si ergo petam ab hoc excommunicato sic male disposito, ut mihi Sacramentum, ex. gr. absolutionem Sacramentalem administret, cooperabor cum ejus peccato, quod quamvis non committat, ut dictum est, contra excommunicationem, committet tamen contra reverentiam debitam Sacramentis, quæ illicite conficiuntur ab eo, qui caret statu Gratiæ: qua ratione ergo cum hoc excommunicato, male disposito, me geram, ut Sacramentum ab ipso petens, non peccem?

53 Resp. & quidem certum est, te non peccare, si bona fide, nihil sciens, ad ejusmodi excommunicatum accedas, vel si probabiliter putes, ipsum, quia e. g. novisti, serio procurasse absolutionem excommunicationis, esse nunc in statu Gratiæ.

54 At vero si noscas, eum esse in statu peccati mortalis, distinguendum est. Vel enim tu alium non habes Confessarium e. g. & indiges opera excommunicati ad recipiendum Sacramentum tibi necessarium, vel habes: si prius, liberes a peccato, seu a peccaminosa cooperatione cum alterius peccatoris, quia tua necessitas te excusat. At si posterius, controversum est, an pecces, primo ex sola vi excommunicationis, quia scilicet ab excommunicato petis Sacramentum, cum possis a non excommunicato: Secundo ex vi peccati mortalis, quo est maculatus ejusmodi Confessarius, dum ministrare intendit Sacramentum, existens in statu peccati mortalis, cuique illi cooperaris.

55 Et quidem te peccare mortaliter, etiam ex sola vi excommunicationis, quamvis non vitandæ, putant aliqui cum Suar. *disp. 21. sect. 4. n. 11.* & Laym. *lib. 1. tr. 5. par. 2. c. 4.* quia indecens graviter est, ajunt, postulare Sacramentum ab eo, qui præcisus est ab Ecclesia, quando potes ab alio non præciso: Te autem ex sola vi dictæ excommunicationis non peccare, putant alii cum Sanch *lib. 2. de matr. disp. 9. n. 1.* & Bonac. *disp. 2. de cens. q. 2. p. 2. §. 3. n. 4.* quia Concilium Constan. permittit hanc requisitionem ab excommunicato non vitando, & tunc quando scilicet is est requisitus, non habet pro præciso ejusmodi excommunicatum. Cum igitur Concilium non distinguat, quando adest alius non excommunicatus, vel quando abest, nec nos distinguere debemus. Utraque opinio probabilis est; sed hæc posterior mihi probabilior apparet propter dictam Concilii concessionem.

56 At ex vi peccati mortalis, in quo excommunicatus Sacramentum ministrat, certum est, te, absolute loquendo, peccare contra charitatem, si potes illud petere ab alio bene disposito, petis ab hoc, quem scis administraturum in peccato; das enim illi scandalum, dum sine causa occasionem offers ejus novo peccato. Dico (*absolute loquendo*) nam si ex eo, quod ipse in aliquo casu esset paratus ad administrandum in peccato, excusari tu potes a peccato cooperationis, ut alibi universaliter disputatum est.

57 Hic denique duo non sunt omittenda. Quæres enim primo, an Sacerdos excommunicatus vitandus, vel etiam non vitandus, quando hic non est requisitus, præter peccatum mortale incurrat aliquam pœnam, si alteri Eucharistiam distribuat?

58 Resp. cum Giballino *c. 5. de irreg. q. 7. art. 17.* Sacerdotem excommunicatum vitandum, ut item non vitandum, quando hic non requiritur a Fidelibus, dispensantem Eucharistiam ab alio præconsecratam, fieri irregularem. Ratio est: quia illa dispensatio convenit Sacerdoti ex officio, & ratione Ordinis, si quidem, dum ex vi Ordinis accipit potestatem ad Christi Corpus verum conficiendum, accipit quoque ad illud distribuendum. Cum ergo Sacerdos censura innodatus evadat irregularis, si exerceat proprios actus Ordinis, ut late *dixi in tr. de excommun. & irregularitate*, evadet etiam in hoc casu.

59 Quæres secundo, an excommunicatus non solum quatenus recipit Sacramentum matrimonii, peccet, ut certum est peccare, verum etiam peccet, quatenus illud ministrat, seu confert? scimus enim, Ministros Sacramenti matrimonii non esse Parochos, vel alios, ut supra innuebamus, sed ipsosmet, qui matrimonium inter se contrahunt.

60 Resp. Aliqui asserunt, etiam ut Ministros peccare, sed probabilius affirmat Sanch. *l. 7. de matr. disp. 9. n. 4.* non peccare. Ratio potissima est, quia ad hoc, ut peccet excommunicatus ratione excommunicationis, ministrando Sacramentum, debet id facere ex officio, ad quod sit consecratus; ut dicitur *in tr. de Sacramentis in gen.* id quod non est invenire in conjugibus, qui licet baptizati, & aliquo tandem modo per baptismum Deo consecrati, non sunt tamen consecrati peculiariter in ordine ad matrimonium conferendum.

C A P U T XVII.

Varia de Communione.

Quæ de Communione locum non sunt sortita in præcedentibus, vel a loco exciderunt; hic, ne quid negligatur, erunt inserenda.

De communicante data opera cum pluribus particulis.

1 INquires primo. An quando communicas, sit majus bonum spirituale plures consecratas particulas, vel majorem Hostiam, aut largiorem vini consecrati quantitatem ob devotionem sumere? Secundo, an id communicanti.

2 Resp. Ad primum dico, id non quidem per se, sed per accidens esse majus bonum spirituale. Explico: est sententia probabilis apud Delugo *de Euch. disp. 12. a n. 46.* & signate notat Vasquez *disp. 103. de Euch. n. 33. & 34.* toto tempore, quo durant sacræ species in stomacho, posse Eucharistiam causare Gratiæ augmentum, si tunc quis per actus devotionis alios, & alios ad illam sese disponat. Quoniam ergo sumens plures, majoresque particulas diutius Christum Dominum, quasi hospitem apud se retinet, diuturnius tempus habebit, in quo actus illos exercere possit; & consequenter majores Gratiæ effectus consequetur; quod jam non est per se, idest præcise ratione Communionis, seu manducationis, sed ratione moræ, quam Christus facit apud nos, suppositis illis superadditis devotionis actibus.

3 Ad secundum dico: quamvis hanc sententiam, sic explicatam, ut probabilem concederemus, tamen hoc ex industria facere, etiam ob devotionis affectum nequaquam licere: nam, ut iidem Vasquez, & Delugo prudenter insinuant, id vetus usus Ecclesiæ vetat in re gravissima. Vetat item periculum, ne sensim introducatur superstitio, vel opinio de veritate hujus Sacramenti, ut eo major existimaretur ejus virtus, quo plures essent species panis, vel vini. Vetat denique sacra Inquisitio, quæ, propter ejusmodi periculum, contra id facientes diligenter inquirit: nam propterea in Edicto Generali, solito promulgari a Sacra Inquisitione Hispanica, inter cæteros errores Sectæ Hæreticorum illuminatorum ponitur hic error, de quo loquimur, & jubentur Fideles denunciare eos, qui in illum inciderent his verbis: *Denuncient eos, quos sciverint, sumere plures particulas simul, quando sacram Eucharistiam suscipiunt*, dicendo, *se recipere plus Gratiæ &c.*

4 Dixi (*ex industria*) nam ad necessitatem consumendi particulas consecratas, cum renovatur Sacramentum, vel propter similem necessitatem id facere licitum esse, imo pium, non est dubitandum.

5 Nota denique; si quis ob dictum devotionis affectum libentius grossiorem Hostiam, vel potum aliquanto largiorem eligeret, sed intra terminos eligi consuetos, illum sane ab aliquibus excusari; at si excederet, nulla ratione excusandum, quia dictum Ecclesiæ usum non observaret, dictoque periculo ansam præberet, unde valde etiam reprehendendus esset ille Capellanus, qui id aliis concederet, multo magis si mulierculis, & ignorantibus, ob quorum inscitiam proclivius esset errandi periculum.

Ad Festorum Indulgentias lucrandas quando communicandum? & ubi in Communione generali Societ. Jesu.

6 INquires secundo: quando Pontifex concedit Indulgentiam pro aliquo die festivo sub hac, vel simili forma: *qui confessi, & communicati talem Ecclesiam visitant, lucrentur indulgentiam plenariam*, inquires, inquam, quando communicandum? nam in hac concessionis forma non esse necessarium, Communionem fieri in eadem Ecclesia visitanda, manifestum est, quia id non imponitur. Dico (*in hac*) nam in Communione generali, quæ singulis mensibus celebratur a Patribus Societatis Jesu; Communionem in iis Ecclesiis, in quibus, seu pro quibus publicatur Indulgentia, fieri oportet, quia, ut patet ex Brevi Pontificio, sic edicit Pontifex.

7 Sed jam respondeo verbis Portellæ *verbo Indulgentia n. 5. Is* (ait) *qui visitat talem Ecclesiam, si fuit confessus, & communicatus quatuor ante diebus, & non habet mortalem culpam, lucratur Indulgentiam.* Ita Comitolus *l. 1. resp. mor. q. 39.* Hæc Portella.

8 Ad Comitolum autem, apud quem hujus decisionis plures habes rationes, illa est præcipua, quia finis concedentis Indulgentias est, ut Fideles in statu Gratiæ, & bene præparati visitent Ecclesiam illam, & ibidem orent; & confessus, & communicatus ante paucos dies, supposito quod sit in Gratia, satis videtur secundum humanam conditionem præparatus; ergo &c. Ita Comitolus, notans id etiam locum habere, tametsi quando communicavit, nullam considerationem fecerit de Indulgentia illa consequenda. Addit etiam Delugo *disp. 27. de pœnit. n. 93.* quando sic dicitur (*confessi, & communicati*) unam Communionem factam posse inservire pro acquirendis pluribus Indulgentiis eodem die. Addo ego in iis paucis, seu quatuor diebus modo dictis, visitando nimirum illam, seu plures Ecclesias, in quibus propositæ Indulgentiæ sint.

An necessaria sit in hac forma concessionis Confessio, vide mox *n. 16.*

An necessaria sit Communio pro Indulgentiis Portiunculæ, & Bullæ Cruciatæ?

9 INquires quarto: quid de Indulgentiis Portiunculæ, & Bullæ Cruciatæ?

Resp. & quidem prius est sciendum; non semper ad Indulgentias acquirendas requiri a Pontifice Communionem. Tunc ergo satis erit præstare opera ab ipso injuncta, & hominem esse in statu Gratiæ: qui enim est Dei inimicus, nullam sibi Indulgentiam acquirere posse, scimus omnes.

10 Dico igitur primo: non requiri Communionem ad Indulgentiam Portiunculæ, sed satis esse visitationem alicujus Ecclesiæ ex Ordine quocumque Minorum, ut docet Rodriq. *in compend. verb. indulg. n. 50.* Ratio est, quia Christus Dominus, qui dicitur, eam Indulgentiam concessisse S. Francisco pro Ecclesia S. Mariæ de Angelis, dicta Portiunculæ, Communionem non injunxit, nec injunxere Benedictus Pontifex, aliique qui eam Indulgentiam confirmarunt, & extenderunt ad omnes Ecclesias dictorum Fratrum Minorum, & ex sententia prædicti Rodriq. (dubitante Portella) etiam Sororum ejusdem Ordinis S. Francisci. De hac Indulgentia Portiunculæ vide citatum Portellam *v. indulgen. in addit. num. 1.*

11 Dico secundo: ad acquirendas Indulgentias semel in vita, & semel in morte, & Indulgentias Stationum per Bullam Cruciatæ, non requiri Communionem, quia in tenore dictæ Bullæ hæc non imponitur, sed solum pro dicta Indulgentia Plenaria semel in vita, & semel in morte imponitur Confessio, quæ Indulgentia debeat ab ipso Confessario tibi habenti Bullam applicari; est tamen una exceptio pro Indulgentia in morte, hoc est, ut si in fine vitæ confiteri non valeas, satis sit, te esse contritum, seu esse in statu Gratiæ, modo prius, statuto tempore, confessus fueris; nec hujus concessionis fiducia fueris in confitendo negligentior. Pro Indulgentiis autem Stationum sufficit, te esse in statu Gratiæ, quæ omnia distinctius dicuntur *in tr. de Bulla Cruciata.*

12 Nota obiter, ubicumque in concessione cujuscumque Indulgentiæ dicitur (*confessi, vel contriti: seu confessi, & contriti*) sufficere solam contritionem, ut tenet cum aliis Suar. *disp. 62. sect. 3. n. 10.* apud Delugo *l. c. n. 94.* id probabile existimantem; quamvis refragentur Cajetanus, & alii, apud eumdem, qui in hac forma concessionis necessariam quoque requirunt Confessionem.

De Communione tempore Jubilæi universalis.

13 INquires quinto: quandonam est exhibenda Communio tempore Jubilæi universalis?

Resp. certum esse in tenore Jubilæi, quod solet Pontifex concedere per universam Ecclesiam facienti quædam pia opera ab ipso injuncta in prima, vel secunda hebdomada, Communionem exhiberi posse in quocumque die hebdomadæ, quam assumis ad Indulgentiam Plenariam acquirendam, quia id manifeste solet apponere Pontifex.

14 At difficultas non exigua olim erat, an qui in prima hebdomada e. g. voluisset lucrari Indulgentiam, potuisset communicare in Dominica superveniente ad dictam hebdomadam, quæ Dominica non jam pertinet ad hebdomadam præcedentem, sed ad sequentem; sicuti etiam, an qui voluisset Indulgentiam lucrari in dicta hebdomada secunda, communicare potuisset in simili Dominica, superveniente ad hanc secundam hebdomadam, quando jam supponitur expresse Jubilæum, quod erat addictum ad præcedentem hebdomadam; olim, inquam, non exigua erat difficultas; hodie vero in ejusmodi universalibus Jubilæis jam solet Pontifex declarare, Communionem posse fieri in Dominica proxima sequenti, quamvis sit extra hebdomadam præcedentem; quare hac de re nihil præterea dicendum occurrit. Solum adverte, in Jubilæis in posterum emanandis, debere semper præ oculis habere eorum tenorem, & juxta illum operari.

15 Illud hac occasione non est prætermittendum: quandoquidem

in hac forma Jubilæi universalis solet dici, ut qui illud lucrari velit, debeat, præmissa Confessione, communicare, an Confessio sit necessaria in eo, qui cognoscit, se non habere conscientiam peccati mortalis?

16 Respondet Sanch. *l. 8. de matr. disp.* 15. aliique apud Dian. *part. 1. tr. de Bulla Cruc. resol.* 107. in hac forma Jubilæi, qua dicitur (*præmissa Confessione*) Confessionem esse unum ex operibus injunctis, atque adeo illam esse necessariam ad Jubilæum acquirendum. Suareʒ vero apud Delugo *de Pœn. disp.* 27. *n.* 100. cum aliis multis, necessariam non esse affirmat, quia usus Ecclesiæ est, ut quando ipsa præcipit Confessionem peccatorum, intelligatur de Confessione mortalium, ut accidit in præcepto de Confessione annua: sicuti enim nomine peccati simpliciter intelligitur de mortali, ita per Confessionem peccatorum intelligitur Confessio mortalium. Adde, Confessionem solum videri præcipi, ut homo ponatur in gratia: at qui peccato mortali caret, in gratia est; ergo &c. Utraque opinio est probabilis, licet illa Sanch. sane sit tutior.

17 Hinc fit, ut multo minus requiratur Confessio ad lucrandam Indulgentiam Communionis generalis, quam nuper innuimus; nam in tenore concessionis hujus Indulgentiæ nulla fit mentio Confessionis, sed solum Communionis: quare tunc solum erit Confessio necessaria, quando quis est in mortali peccato, ut per illam ponatur in statu Gratiæ, quæ simpliciter est (ut nimis sæpe diximus) ad acquirendas Indulgentias necessaria.

An Communio utiliter applicetur sive pro vivis, sive pro defunctis.

18 INquires sexto, an Communio a Fideli suscepta pro animabus Purgatorii, vel etiam pro vivis Fidelibus, prosit illis in aliquo?

19 Respondeo, & quidem præmittendum primo, quid sit causare Gratiam ex opere operato, & quid ex opere operantis. Causare gratiam ex opere operato, est illam causare ex vi institutionis Christi, quæ ita efficax est, ut infallibiliter idem Christus Dominus causet in homine bene disposito dictam Gratiam sacramentalem, & suos effectus. Causare autem Gratiam ex opere operantis, est causare illam ex vi dispositionis ipsius hominis, qui est operans, seu suscipiens Sacramenta. Quare, quando quis e. gr. sacramentaliter absolvitur a peccatis, cum sit bene dispositus, accipit infallibiter Gratiam ex vi institutionis Christi: Ecce opus operatum. Accipit item aliquid Gratiæ saltem de congruo propter dispositionem bonam quam affert, quæ quandoquidem bona, & laudabilis est, & suo præmio digna; Ecce opus operantis.

20 Præmittendum secundo. Omnis bona actio in homine existente in Gratia tria emolumenta, seu fructus affert; meritum de condigno, satisfactionem, & impetrationem; quam impetrationem aliqui vocant meritum de congruo, id est, ex liberalitate congrua Dei. Sic Sacrificium Missæ, tibi e. g. pro quo celebratur, est meritorium de condigno alicujus gradus Gratiæ, & consequenter Gloriæ: est item satisfactorium pro pœnis, quas forte ob tuas jam remissas culpas tu debes; atque hanc satisfactionem non potes pro aliis Fidelibus, sive vivis, sive defunctis offerre Deo; nam prædictum meritum semper est tuum, nec transferri in alios potest. Denique idem Sacrificium a te celebratum, est impetratorium, quia potes per illud impetrare a Dei liberalitate, & misericordia aliquid, sive tibi, sive aliis, pro quibus impetrare intendis a Deo: quam impetrationem, quamvis ea sit ex liberalitate Dei, aliqui dicunt esse infallibilem, aliqui tamen fallibilem. Lege Bellarm. *de Indulg. c.* 24. *n.* 4.

21 His ita rudi Minerva delibatis, respondeo ad quæsitum cum distinctione; si enim inquiris, an ipsa Communio, ut est receptio, seu manducatio præcise Eucharistiæ, seu, ut est receptio Sacramenti, possit applicari pro animabus Purgatorii, ut est opus operatum, certum videtur, non posse illis animabus, nec vivis Fidelibus cum illorum utilitate applicari, nec solum quoad fructum meriti, quod (ut dictum est) transferri in alium nequit, sed nec quoad satisfactionem, & impetrationem. Ratio est, quia fructum Communionis, sicut & aliorum Sacramentorum promisit Christus Dominus illa recipienti: recipit autem solus ille, qui Sacramentum sumit: unde nemo potest baptizari pro alio, nullus confirmari pro alio, &c. Quare nec ullus communicare, seu recipere Eucharistiam, ut Sacramentum, potest pro alio: sicuti non potest quis manducare panem (ad cujus similitudinem est instituta Communio) pro alio, atque adeo nec pro animabus Purgatorii. Non sic jejunium e. g. eleemosyna, & similes bonæ actiones; has enim potest quis exhibere pro aliis, illisque prodesse, si non ad meritum, certe ad satisfactionem, & impetrationem. Ejusmodi etiam maxime est eadem Eucharistia, ut Sacrificium in Missa, hoc enim esse satisfactorium etiam, & impetratorium pro aliis (idque ex voluntate Christi) definitum est. ex Apostolorum traditione in Trident. *sess.* 22. *c.* 2.

22 At vero si inquiras, an Communio, ut opus operantis, possit utiliter applicari pro satisfactione pœnarum, quas defuncti, vel vivi Fideles debeant, ut etiam per modum impetrationis? Dico, certum esse, quod possit, Ratio est, quia in Communione adsunt, seu intermiscentur multæ actiones bonæ ex parte communicantis, seu operantis: nec solum illæ, quæ præcedunt, & subsequuntur Communionem, verum etiam quæ sunt in ipsa Eucharistiæ receptione: in qua receptione adest reverentia exhibita a communicante ipsi Christo Domino nostro, adest voluntas hospitandi Deum in anima, adest desiderium illi placendi, & similes: quæ cum sint informatæ charitate, quam tunc communicans habet, auctæ etiam ex præsentia Domini, non possunt non esse admodum bonæ, & laudabiles. & consequenter erunt satisfactoriæ, & impetratoriæ, sicut cæteræ actiones bonæ, & aliquando magis, quam aliæ.

23 Quando ergo Summus Pontifex per Communionem a Fidelibus in aliqua Ecclesia exhibitam concedit, posse liberari animam ex Purgatorio, non profitetur, Communionem illam applicari ex opere operato illi animæ; sed solum vult tanquam Vicarius Christi, ut illa Communione, tamquam operatione virtuose peracta, illi animæ applicetur ex thesauro meritorum ejusdem Christi, quantum sufficit ad satisfactionem pœnæ, quam illa anima debet pro suis culpis.

24 Hæc est summa hujus doctrinæ. Cæterum legant curiosi Theophilum Raynaudum, qui in opusc. quod inscribit: *Error popularis de Communione pro mortuis agenda*, asserit populi errorem esse, Sacramentalem Eucharistiam sumere pro animabus Purgatorii. Rationes ejus præcipuæ sunt tres. Prima, quia ejusmodi usus non fuit in Ecclesia. Secunda, quia Sacramenta sunt instituta, ut medicina animæ, quæ immanenter operantur, non autem transeunter ad alios. Tertia præsertim, quia Eucharistia est instituta per modum manducationis, per quam non nutritur, nisi ipse manducans.

25 Verum Th. Hurtadus *p. 2. res. tr. ult. res.* 11. acriter insurgit contra dictum Theophilum, ejusdemque rationibus satis pluribus respondere conatur; sed certe tandem se reducit ad opus operatum improprie dictum, quod fortasse nihil differt ab opere operantis. Sed cum hæc ad nostrum institutum non pertineant, latius hic explicare non expedit.

De infirmi Communione in alio cubiculo ab Oratorio.

26 INquires septimo: Si quis infirmus decumbat in cubiculo aliquantulum distante a loco, ubi est Oratorium privilegiatum, & ubi Sacrificium Missæ celebratur; si infirmus, inquam, velit ex devotione communicare (non jam per Viaticum; ad hoc enim scimus debere intercedere licentiam Parochi) poteritne Sacerdos, qui ibi celebrat, deferre ad infirmum ejusmodi sacram Hostiam decenter sociatam, transeundo per unum, alterumve cubiculum, seu per aulam intermediam inter lectum infirmi, & Oratorium?

26 Respondeo, hac de dubitatione consulti superiores a me, negaverunt aliqui ex nostra Societate docti Theologi. Ratio fuit, quia intervenire tunc debuisset processio, seu deductio Sanctissimi ad locum alium, ad quod requiritur licentia Episcopi, vel ejus Vicarii; privilegium autem concessum a Pontifice similibus Oratoriis indulget quidem, ut alias diximus, in eodem Oratorio communicare posse privilegiatum, sed nihil addit; an id possit fieri in alio cubiculo distante, licet cubiculum sit in eadem domo.

28 Hæc olim dicta sunt; sed ego nunc, re diligenter expensa, ad id propendeo, ut nisi in aliqua Diœcesi expressa prohibitio habeatur, facile concesserim; neque enim illa est Processio publica, quæ pertineat ad Episcopum, imo nec est Processio, hæc enim involvit quasdam solemnitates, & cæremonias, quæ longe absunt a casu proposito. Præsumatur igitur Ordinarii consensus (posito, quod is necessarius esset) & fiat id prudenter, hoc est, parce, & per intervalla, ut sic infirmus sacram Communionem appetens, sua devotione non defraudetur; quemadmodum ægroti Religiosi decumbentes ex communi praxi non defraudantur.

An Sacra Communio præservet a mortalibus, & quomodo?

29 INquires octavo: Cum Sacra Eucharistia pariat in suscipiente illum (tanquam proprium effectum) Gratiæ augmentum; præservatne a mortalibus etiam committendis?

30 Resp. sane præservat, ut docet Trident. *sess. 13. c. 2. Sacramentum hoc Eucharistia* (ait) *quod sumimus, est tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservemur.* Et quidem merito sic dicitur a Tridentino (quod idem est, ac dicere, a Spiritu Sancto) quia Eucharistia instituta est a Christo Domino, tamquam cibus, & potus spiritualis. Sicuti igitur hi vitam conservant temporalem, ita vitam spiritualem conservat Eucharistia; hoc enim est, præservare a peccatis mortalibus; quorum natura est, ut repellant Gratiam, seu Dei amicitiam, quæ est vita spiritualis animæ.

31 In hoc, quod hactenus diximus, omnes Theologi conveniunt; sed quomodo id fiat, non conveniunt omnes: cum præsertim experiamur in dies, eos, qui Communionem susceperunt, imo & qui frequentarunt, ac frequentant, facile in peccata mortalia prolabi.

32 Ajo, Eucharistiam ex opere operato præservare quidem a peccatis mortalibus efficaciter, & infallibiliter, sed ex parte ipsius Dei, eo prorsus modo, quo Sanctus Paulus *ad Timoth. dicit c.* 2. quod *Deus vult omnes homines salvos fieri:* quam voluntatem multi Doctores *in tract. de voluntate Dei* docent, esse efficacem, sed non absolute, verum conditionate, idest, ex parte ipsius Dei, si tamen homo cooperetur. Quare digne communicanti, dum Deus confert Gratiæ sanctificantis augmentum, simul dat eidem jus recipiendi, seu habendi ab eodem Deo auxilia, opportuno tempore, quibus resistere homo possit tentationibus, inducentibus ad peccatum mortale: quod jus in eo consistit, quod Deus ex vi suæ promissionis habeat quamdam obligationem, talia conferendi auxilia, ad quæ obtinenda, est peculiari modo ex vi Communionis peractæ Fidelis homo dispositus, quibus ipse Fidelis præservabitur a peccatis mortalibus, si alias non resistet, seu per ipsum non steterit. Neque gratis hoc docemus, quia id nos docet modo allatum Tridentinum in illis verbis (*per Eucharistiam nos a peccatis mortalibus præservamur.*)

An Sacra Communio præservet a venialibus, & quomodo?

33 INquires nono: an quod diximus de mortalibus, idem dicendum sit de venialibus?

Respondeo, sane idem, quia idem colligitur ex dictis verbis Tridentini.

34 Hoc igitur majore discussione non indiget. Illud indiget certe, an ex opere operato, idest ex vi ipsius Communionis, abstrahendo ab opere operantis, idest abstrahendo ab actibus bonis aliis ipsius communicantis, Eucharistia a Fidelibus in statu Gratiæ constitutis suscepta, deleat ipsis culpas veniales ante commissas?

35 Respondeo, deleri venialia ex vi Communionis ex opere operato, merito sustinent S. Th. Vasq. Gasp. Hurt. aliique cum Leand. *de Sacr. Euch. disp.* 11. *q.* 8. nam sicuti Deus voluit Gratiæ, quæ recipitur per Baptismum, adjungere hoc privilegium, ut per ipsum remittantur ex opere operato peccata omnia etiam mortalia, ita valde probabile est, ut de venialium remissione idem dicendum sit per Eucharistiæ susceptionem: cum enim Eucharistia non remittat per se peccata mortalia, quia, ut in superioribus dictum est, ipsa est Sacramentum vivorum, saltem sentiendum est, quod remittat culpas veniales. Id quod directe videtur dixisse Trid. in præcitatis verbis (*quo liberemur a culpis quotidianis.*)

36 Non igitur sequimur opinionem S. Bonavent. aliorumque apud eumdem Leandrum, dicentium, Euchar. solum delere venialia, quia excitat fervorem charitatis, quo homo disponit se per propriam operationem ad remissionem venialium, non, inquam, hos sequimur, quia sic non delerentur culpæ veniales ab Eucharistia, ut loquitur Trident. sed per actus aliquos, ad quos excitaretur homo per illam: quod certe esset dicere, antidotum venialium esse potius actus nostros, quam Eucharistiam.

37 Confirm. ex Catechismo Rom. sic dicente: *Remitti per Eucharistiam, & condonari leviora peccata, quæ venialia dici solent, non est, quod dubitari debeat; quemadmodum, quod innati caloris vi quotidie detrahitur in corpore animantium, ac deperit, paulatim addi, & refici naturali alimento sentimus.*

38 Subinquires: omnesne culpas veniales, an aliquas tantum remittit Sacra Communio?

39 Resp. omnes, etiamsi illarum quis non recordetur, vel ab illis

præ-

præscindat, modo tamen de iis non habeat complacentiam, sive actualem, sive virtualem. Ita S. Th. Vasq. Hurt. aliique apud eumdem Leandrum. Quare per Eucharistiæ solam dignam sumptionem sine alia dispositione omnes veniales culpæ (si de iis non complaceas) delentur illius virtute. Illæ autem, de quibus habes complacentiam, ex ea Communione ideo non remittuntur, quia nunquam remitti potest culpa, dum culpa committitur: committitur autem culpa, dum homo est in ejus complacentia, ut omnes Theologi advertunt *in tr. de Pœnit.*

Quid de Pœna.

40 INquires decimo, an Sumptio Eucharistiæ sicut delet modo dicto culpas veniales; ita deleat, seu remittat pœnam temporalem, quæ, remissio veniali quoad culpam, solvenda restat in hac vita, vel in Purgatorio?

41 Resp. ut id intelligas, sciendum est, esse aliquos Theologos, qui putant, maculam, seu culpam venialium esse quid diversum a pœna ipsi maculæ debita; ita ut culpa venialis consistat in quadam modica (ut sic modo nostro loquamur) displicentia Dei, hoc est venialis culpa sit talis, ut si in Deum cadere displicentia posset, aliqua modica in eum caderet ex dicta tua veniali culpa; unde deinde consurgit in te venialiter peccante deputatio, seu obligatio ad tantam vel tantam pœnam subeundam.

42 Aliqui vero putant, non esse quid diversum, sed peccatum veniale consistere solum in dicta deputatione, seu obligatione ad prædictam pœnam temporalem solvendam, quam obligationem vocant Theologi *Reatum*. Utrosque Theologos loqui probabiliter, ait Scotus apud Delgadillo *de Euchar. c. 11. a num. 55.*

43 His positis in posteriori hac sententia, deleri ex opere operato, & immediate pœnam peccati venialis per Eucharistiam, non solum, ut illa est Sacrificium, sed ut Sacramentum, clare sequitur; si enim culpa venialis consistit solum in obligatione ad pœnam, ut ea sententia putat; Eucharistia autem, sicuti modo *n. 38.* dictum est, delet ipsam culpam, delebit ipsam pœnam, in qua sola consistit venialis culpa. In priore autem sententia major est difficultas: nam, cum culpa, & obligatio pœnæ sint diversæ, poterit Eucharistia delere culpam, remanente obligatione ad pœnam.

44 Nihilominus satis probabiliter etiam in ea priore sententia dicendum est cum Delgadillo *l. c.* & cum Delugo *de Euch. disp. 12. n. 98.* per Eucharistiæ sumptionem remitti ex opere operato aliquam partem dictæ pœnæ. Ratio est, quia dum Trident. *l. c.* docet absolute, nos per Eucharistiam liberari a culpis venialibus, satis innuere videtur, remitti etiam aliquam partem pœnæ earum; nam sicuti ex eo quod vi Sacramenti Pœnitentiæ remittitur peccatum mortale, colligunt communiter Theologi, non solum pœnam æternam peccato mortali debitam commutari in temporalem, verum etiam aliquid ipsius pœnæ temporalis remitti ex vi dicti Sacramenti Pœnitentiæ, atque adeo ex opere operato; ita ex eo quod a Tridentino dicitur, per Eucharistiam remitti culpas veniales, dicendum erit, per illam etiam remitti aliquam saltem partem pœnæ temporalis, quæ culpæ veniali debetur. Et sane merito, nam valde congruum est, ut detur excellentissimo Sacramento ex opere operato id, quod Sacramento Pœnitentiæ conceditur. Lege Delugo *l. c.* & Delgadillo *loc. item cit. a num. 37.*

An Sacerdos dicens mulieri, dum ei porrigit Eucharistiam, ut ipsum expectet domi sub vesperas, sit Inquisitoribus denunciandum.

45 NOvum, & hactenus inauditum Sacrilegii genus explicandum occurrit. Titius Sacerdos, dum Communionem porrigeret cuidam fœminæ, quam aliunde sciebat, alios turpiter admisisse in domum suam, dixit submissa voce, ut eum sub vesperas domi expectaret. Expectavit, aperuit januam, delictumque subsecutum fuit. Porro post aliquot dies voluit Confessione Sacramentali suum peccatum mulier expiare; sed Confessarius dubitare incepit, an hoc sacrilegii delictum esset inquisitoribus denunciandum. Inquires ergo quid statuendum?

46 Resp. Ut planius id decernatur, supponendum est ex illa celebri, præsertim vero Greg. XV. Constit. per quam obligantur pœnitentes, sive mares, sive fœminæ sollicitatæ in Confessione, denunciare Confessarium Sacris Inquisitoribus, nasci duas dubitationes, similes proposito casui. Prima est, an si Confessarius dicat in Confessione pœnitenti: *hodie domi tua me expectes, sum enim tecum allocuturus de re non levis momenti*; an hæc, inquam, sit censenda sollicitatio denunciandа? Cui dubitationi respondet Bordonus in lib. quem inscribit, Sacrum Tribunal *c. 23. n. 54.* hæc verba de se non significare sollicitationem, sed eorum sensum colligendum esse ex tractatu, quem Confessarius habet in domo pœnitentis; si enim mulierem ibi honeste alloquatur, nulla est sollicitatio, nec denunciandi obligatio; si autem mulierem provocet ad inhonesta, erit sollicitatio denuncianda. Duas hujus doctrinæ rationes affert. Primam, quia in dicta Gregorii Bulla præcipitur, denunciari Confessarium qui pœnitentem sive in actu Sacramentalis Confessionis, sive ante ipsam, sive post immediate sollicitat; nam quamvis in casu, de quo loquimur, provocet Confessarius in domo mulieris, & non videatur sollicitatio fieri immediate post Confessionem, nihilominus, ait Bordonus, revera immediate fit in Confessione, cum illa sollicitatio dependeat formaliter ex illo condicto, quod factum est in Confessione. Secunda ratio magis convincens est, quia in eadem Bulla Gregorii præcipitur, Confessarium illum denunciari, qui aliquem sollicitat occasione, vel prætextu Confessionis; at qui prædicta verba, de quibus est noster sermo, in Confessione pœnitenti dicit, & deinde domi turpia tractat; ea, ex occasione habita in Confessione, tractat, ergo directe contra Bullæ præceptum operatur.

47 Secunda dubitatio est, an sit sollicitatio Sacris Inquisitoribus denuncianda in eo casu, quo Confessarius det chartam, seu litteras amatorias sigillo munitas pœnitenti, eidemque dicat, ut illas domi legat?

48 Respondet Castrop. *t. 1. tr. 4. disp. 19 p. 4.* hanc chartæ traditionem esse quidem causam sollicitationis, non tamen esse sollicitationem, quia quando charta traditur, fœmina non movetur ad malum, ergo non sollicitatur; sollicitatio enim semper imbibere debet provocationem ad malum.

49 Confirmatur primo, quia ipsa pura, & sola traditio chartæ, quæ fit in Confessione non est completum delictum sollicitationis, ergo non erit denunciandus, & sicuti per solam vulnerationem non incurritur irregularitas, nisi sequatur mors, aut mutilatio, ita per meram, solamque chartæ traditionem non incurretur pœna, quæ est imposita Confessariis sollicitantibus.

50 Confirmatur secundo, quia si dictam chartam tuæ pœnitenti consignares, ut illam ferret ad aliam mulierem, tunc dicta tua pœnitens non erit obligata ad denunciandum, quia ignorat, quid in charta contineatur, ita in casu nostro.

51 Sed profecto in hoc nullo modo Castropalao consentire possum; sicuti Jo: Sanch. Diana, Trimarcus, Peyrinus, Fagun. & Bordonus illos citans, merito non approbant, quia nemo negabit, traditionem illius scripturæ factam in Confessione Sacramentali, vel immediate post, vel in loco confessionis, pendere ex parte Confessarii a Confessione, & legi a pœnitente occasione Confessionis factæ. At Greg. XV. præcipit denunciare, ut modo diximus, Confessarios provocantes ad turpia occasione Confessionis; ergo &c.

52 Ad rationem igitur Castrop. dic, illam traditionem non solum esse causam, sed veram sollicitationem in Confessione inchoatam, & domi perfectam.

53 Ad primam confirmationem responde, sollicitationem illam incipere in Confessione quidem, sed postea perfici, idque occasione Confessionis, in mulieris domo.

54 Ad secundam non esse mirum, tunc fœminam ex alio capite non obligari, quia scilicet nec ipsa sollicitatur, nec ipsa scit, ut supponimus, quid in ea charta contineatur: nam pari modo, si mulier, cui ad ipsam provocandam data sit charta amatoria legenda domi, nihil sciens de contentis in ea charta, illam mulier combureret, certe non obligabitur denunciare. Verum id est per accidens, quia nimirum nescit mulier, nec prudenter suspicatur, quid contineat scriptura, ut supponimus.

55 Post hæc scripta emanavit Decretum Alexan. VII. in quo prohibentur aliquæ propositiones sub excommunicatione latæ sententiæ contra eos, qui illas, ut probabiles docuerint, & sub peccato mortali reservato Pontifici, incurrendo ab illis, qui eas in praxim reduxerint, inter quas *n. 6.* hæc propositio damnatur: *Confessarium, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam, postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.*

Resp. nunc ad casum propositum; sane ex vi verborum (*me expecta domi &c.*) subsecuto ibi delicto, foret denuncianda hæc sollicitatio: nam facta est occasione Sacramenti; tamen quia Bullæ Pontificis solum denunciandam præcipiunt sollicitationem, quæ fit in Confessione, seu in administratione Sacramenti Pœnitentiæ vel occasione illius, ut clare patet legentibus Bullas, ubi nulla prorsus fit mentio alterius Sacramenti, nisi Pœnitentiæ, ideo Titii provocatio facta ad peccatum in administratione Eucharistiæ non est necessario Inquisitoribus denuncianda.

Dico, *necessario*, nam si ea denuncietur, dicit probabiliter cum Pegna Castrop. *l. c. punct. 6.* ob facultatem generalem Inquisitoribus datam, cognoscendi de hæresi suspectos, posse eos cognoscere de iis sollicitationibus ad turpia factis in administratione aliorum Sacramentorum, imo eodem modo ad alia peccata, e. g. ad furtum &c. factis in Confessione; nam quamvis dictæ Bullæ semper loquantur de provocationibus ad res venereas, & in Confessione; tamen ex dicta generali facultate, etiam possent Inquisitores cognoscere provocantes in Confessione ad alia peccata, si deferantur a Fidelibus.

Hæc ex Castrop. qui etiam advertit, ejusmodi delinquentes in aliis Sacramentis, vel in Confessione ad alia peccata, debere denunciari suo Superiori secundum regulas requisitas, & observandas in denunciatione facienda, ut scilicet delinquens corrigatur, & emendetur, ut sic in re tam gravi, bono communi consulatur.

P A R E R G O N

AD TERTIUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM

D E E U C H A R I S T I A.

Non Jejuno litare an liceat aliquando?

FErax, atque uberibus spicis, & crebris fœcunda est litteraria prolusionum seges, Auditores; nimis enim arctis coercent spatiis præfandi argumenta, qui tantum, vel Scriptorum, quos explicandos suscipiunt, laudibus, vel scientiam, quam deinceps professuri sunt, commendatione concludunt. Equidem in eam pedibus sententiam eo, opportunam eligi proloquendi materiam; cum erudita quæpiam, atque auditoribus grata dissertatio ex iis, quæ in ejusmodi scientiæ penu locum habent, apte proponitur: & in eadem, quasi in arena, & campo, ante constitutum prœlii diem artificiose proluditur.

Ego igitur tractationem de tertio Ecclesiæ præcepto, hoc est, de suscipienda feriis paschalibus Sacra Synaxi, auditoribus meis propinaturus (id quod ago, ut a mei Prædecessoris vestigiis non discedam, qui primum, & secundum ejusdem Ecclesiæ præceptum erudite superioribus tribus annis explicuit: utinam ego eruditione pari) ego, inquam, quid in hac sapientium virorum corona præfabor? Ecquam levem velitationem hoc initio suscipiam, quasi solemne præludium futurarum decisionum, quas consequente anno, Summo favente Numine, moliturus sum? Eligo de celebri illa quæstione aliquid

quid differere, quæ inquirit, an Sacræ Eucharistiæ mensæ liceat aliquando fideli non jejuno naturaliter, ut loquimur accumbere? Et quidem mihi nequaquam instituendus est sermo, an id graviter ægrotanti liceat, sacri causa Viatici; neque an Sacerdoti, quando sacræ Hostiæ præconsecratæ copia non suppetit, & alius Sacerdos non adsit jejunus, qui ad aram operatus, providere infirmo de eodem Viatico possit, neque an Sacerdoti item non jejuno, si jejunus non adsit, quando complendum est Sacrificium, celebrante, medio in Sacro, post Consecrationem deficiente: neque an fideli cuicumque non jejuno absumere liceat Sacræ victimæ particulas, ne ingruente Hæreticorum, vel Infidelium turma, Sanctum in manibus canum deferatur; non inquam, de his mihi instituendus est sermo; hæc enim vulgata sunt, & recentiorum Theologorum oppugnante nemine, facili negotio non jejunis conceduntur: sed disceptatio nostra in eo versabitur, an idem concedatur ob periculum, timoremque gravis dedecoris, vel notæ?

Et nihilominus vulgata item doctrina Theologorum est, etiam tum benigne concedi: siquidem præcepta piæ Matris Ecclesiæ non obligant (remoto contemptu) cum tanto propriæ famæ dispendio; quam propterea Sacer Mysta, si dum Sacra libamina peragit, recordetur etiam ante Operatoria verba, se cibum, potumve sumpsisse, porro pergat ad reliqua: excusabitur enim satis superque a prædicto periculo in dedecoris notam incidendi. Ut interim taceam S. Bonaventuram, virum doctrina, & pietate præclarum, asserentem, inchoatam Missam semper esse a Sacrificante perficiendam, quia fere nunquam sine scandalo solet omitti: adderem ego & sine irreverentia. Porro, si id ultra item indulgemus, in quo tandem disputatio nostra versabitur? Aio, non quidem in expendendo jure, sed in venando facto, nostram esse in præsenti quæstione collocandam industriam; omnes enim scimus, instante gravi infamiæ periculo, ab Ecclesiasticis imperiis nequaquam Fideles obstringi: At quandonam, re ipsa, ejusmodi periculum immineat, non scimus omnes: & operosum sæpe esse, id decernere, omnes ingenue fatemur.

Hoc igitur agamus. Et profecto (cœlestibus annuentibus) id actum, absque vestra molestia, Patres, a me erit: si unam, alteramque non insulsam narratiunculam proferam in medium, & difficultates inde emergentes brevi responsione dissolvam. Initium facio ab ea, quam refert Adamus Tannerus, vir Societatis Nostræ, Theologiæ scientissimus *disp. 5. quæst. 8. n. 92. de Euchar.*

Sacerdos quidam (ait) nomine Theophilus, cujusdam pagi animarum Curator in Svevia, invitaverat ad festivum dedicationis suæ Ecclesiæ diem cohonestandum, decem, vel plures Sacerdotes, in vicinis Oppidis commorantes. Præsto fuerunt destinato die, & ex his postremus ille adfuit, qui aliquibus ante diebus a Parocho Theophilo rogatus, ac designatus fuerat, ut solemne sacrum (Missam majorem vulgus appellat) consueto ritu, & cantu occurrenti ad diem festivum frequenti populo daret. Verum is, re non bene intellecta, vel datæ sponsionis immemor, priusquam a suo pago discederet, rem Sacram suis fecerat parochianis: reliqui vero Sacerdotes, aut idem egerant in suis quisque Oppidis, aut ex his nonnulli itineris suscipiendi causa ex suis locis ad Theophili distantem ædem, Sacro Mysterio, ea luce, nequaquam oblato, se commodo jentaculo muniverant. Itaque nullus ex Presbyterorum numero inveniri potuit, qui jejunus in tanta solemnitate, populo sacrificium expectanti, esset ad Sacras preces rite dispositus. Quid ergo factum est? Tannerus, his breviter enarratis, hæc fere verba subnectit. *Inquiro, an illorum Sacerdotum unus potuisset inculpate in hoc eventu facere Sacrum?* Et primo respondet *n. 64.* potuisse, si defectus jejunii fuisset occultus, quia e duobus malis erat minus eligendum *ex lib. quoties nihil H. de Regulis juris.* At minus malum censendum fuisset, Sacerdotem occulte injejunum ad Communionem accedere, quam Sacrum in his circumstantiis non celebrari. Respondet secundo, si publicus fuisset jejunii defectus, fuisse satius, ut totus populus (prius tamen e suggestu causam edoctus) dimitteretur absque Missa, quam illa fieret ab illorum aliquo, quos, nemine excepto, non esse jejunos, pluribus manifeste constabat. Hæc ille, approbans id quod religiosi ii Sacricolæ, inita consultatione, decreverunt. Nam fuit ea populi multitudo e sublimi loco admonita, & inaudito Sacro dimissa.

Date mihi nunc veniam, Patres, ut ego venerabilium, illorum Sacerdotum, ac doctissimi Tanneri, bona pace, meas nugas interponam.

Equidem, si hodie hujusmodi hæsitationi interessem, suaderem, ut ad aram unus ex iis operaretur, qui, quamvis jejunium violasset, vitalia tamen Sacrificii liba non prægustaverat. Etenim, in primis, non esset ullum timendum scandalum, ut probi illi Presbyteri verebantur: si enim ii, quemadmodum causam dimittendi, Sacrificio non oblato, populum docuerunt, sic pro concione edixissent, permitti ab Ecclesia in rarissimo eventu, tam vehementibus adjunctis vallato, hanc injejunii libandi facultatem, certe benevolentiam potius concepissent Fideles de benignitate piæ Matris Ecclesiæ, quam ullum passi essent pravi exempli detrimentum.

Deinde ob grave, & publicum scandalum, quod alia ratione evitari non datur, licite facit Sacrum Sacerdos, tametsi non jejunus, ut post Suar. *disp. 68. sect. 2. de Euch.* contra Nav. tradit idem Tanner. *loc. laudato n. 91.* Nam ubi in difficultates impingimus, semper eligendum est illud, in quo minus instat periculi, ut docet S. Th. *3. p. q. 83. ar. 6. ad 2.* minus autem periculi est illud ex eodem S. Doct. *ib.* quod pertinet ad qualitatem unius, quam quod spectat ad multos, qui peccandi ansam accipiant. In re autem, de qua loquimur, si illam sincera mente pensitemus, non potest evitari gravis scandali periculum, hoc est, gravis, & injusta indignatio plebis adversus Sacerdotes, gravis oblocutio in eosdem, & ridicula dicteria, eorum famam, honoremque lædentia. Quis, quæso, inurbanum, stultumque vulgus cohibere posset, quin hoc, vel simili cachinno petulanter effutiret? *Hem Sacerdotum ingluviem! Hem, quod abstinentiæ exemplum ii in templis continuo viventes, & Sacra Evangelia temperantiam prædicantia evolventes, proponunt nobis in domibus profanis; in plateis, in hospitiis, in officinis quotidie commorantibus! Tentant mane, qui vespere Ecclesiastici Jejunii vix ad uncias panis octo, nos fame distentos amandant, & benigne sic nobiscum agere gloriantur. Solemni Sacro nos defraudant, ut ipsi consuetudine solemni mane jentandi non defraudentur.* Hæc & his amariora, quis ex illorum plurium capitum monstro non expectabit? Et profecto quanti item æstimandum est, & omnino a Fidelibus extirpandum labendi illud periculum, eos nimirum assuefieri ad Sacerdotes aspernandos, atque adeo ad eorum consilia, documentaque parvi facienda?

Tertio, expendamus, quod idem Tannerus prudenter decernit *ib. n. 92.* censet enim, si die festivo Natalis Christi Domini unus duntaxat Sacerdos post sumptum a media nocte cibum in aliquo Pago adesset, nec alius haberi, vel conquiri posset, nullo cibo refectus: censet, inquam, illi non jejuno facere Sacrum eo die licere, & rite factum, si Sacrum operaretur adhuc semel: Deus ergo immortalis, quodnam grande discrimen intercedit inter Sacrum necessario celebrandum die Natalis Domini, unde liceat non jejuno litare, & inter Sacrum solemne celebrandum, de quo loquimur, ut idem omnino non liceat? cum præsertim huc ex multis locis, pagisque multitudo confluxerat: ibi in Natali Domini unius tantum Oppidi populus exposcebat Sacrum.

Postremum argumentum ducamus ex paritate cum gravissimo Decreto Conc. Trid. *sess. 23. c. 7.* in quo sic habetur: *Nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Confessione Sacramentali, ad Sacram Eucharistiam accedere audeat, etiam Sacerdotes. Quod si quis, necessitate urgente, ante præviam Confessionem celebraverit, quam primum confiteatur.* Hæc Trid.

Hic ergo inquirunt Doctores, & indigitant eas necessitates, in quibus liceat, non præmissa lethalium homologesi, cum Contritione Aris intendere: & inter illas enumerant cum Diana *p. 9. tr. 3. ref. 9.* Trull. & Garzia (contra Cast. hanc veniam dare negantem *p. 12. de Euch.*) eventum illum, quo simplex Sacerdos, hoc est, etiam non Parochus, rogetur ab aliis, probum, innocentemque Sacerdotem non habentibus, qui ipsis rem divinam die festivo faciat; imo etiam, quando ipse unus Sacerdos Sacro carere deberet. Id ego, vestigiis hærens doctissimi Castropalai nullatenus approbo: sed non est hic de ejusmodi sententia disputandi locus. Solum assero, eam mihi in disceptatione, quam præ manibus habeo, valde favere; si enim Doctores illi, fas esse, affirmant: Sacerdoti absque mortalium delictorum Confessione, & solum contrito sacrificare, ne vel ipse, vel alii Sacro careant die festo: quidni, nos idem non jejuno in adjunctis multo gravioribus licere, contendamus? peccatori enim Missam celebrare volenti, Confessionem imperat jussio divina, quam a Tridentino declaratam fuisse duntaxat, & promulgatam, non vero institutam, fere probabilior Theologorum sententia, cum jejunium ante Sacri Mysterii functionem, certo, & ex omnium doctrina, sola imperet Ecclesia, quæ obstringere nunquam præsumitur, quando molestissima illa incommoda urgent, quæ in superioribus in medium allata sunt.

Plura item cumularem, nisi me orationem vertere ad alterum, quod promisi, exemplum, temporis angustia commonefaceret, quod quidem, dum hanc prolusionem ante paucos dies meditarer, in mentem mihi revocavit recens nostrorum Sacerdotum inauguratio. Ecce illud.

Quidam, cui nomen erat Nicephorus, recens Sacerdos (Neomistam unico vocabulo appellant Græci, quod etiam nos Latini non semel usurpamus) Neomista, inquam, Nicephorus, diu, & frequenter in sicco Sacro, ut loquimur, faciendo, se exercuerat, ea spe, ut primitias ex acquisita consuetudine expeditius, & securius immolaret. Idem peregit mane illius diei, quo primam Hostiam Deo erat solemniter oblaturus, ac pro more, quem servaverat superioribus diebus, immemor instantis celebritatis, assumpsit, deglutiitque grandiorem particulam non consecratam, idque paulo ante, quam pulsarentur campanæ, indices solemnis officii, ut in illis regionibus mos increbuerat, a Neomista decantandi. Ad primum æris campanæ sonitum, advertit bonus vir suum importunissimum errorem: erubuit, expalluit, & fortasse etiam usque ad lacrymas contristatus est. Quid agam (secum animo revolvebat) e suggestu, more nostræ Ecclesiæ, admonitus est populus, jam tum a die Dominico præcedente, ut ad meam primam Oblationem conveniret. Templum affabre aulæis exornatum, consanguinei inibi præstolantur, domestici convivium paraverant. Heu! quid consilii capiam? Hæc observabat, & similia. Demum tantisper animo sedato, subiit mentem remedium unicum elucere, consulendi scilicet Patrem quemdam e nostra Societate; cujus nomen reticet is, a quo, ut mox dicam, res hæc gesta narratur. Statim ergo ad illum accurrit, petiitque consilium, cui diserte respondit Pater, esse primitias in alium diem omnino differendas. Quanto Neomistæ doloris sensu cogitari potius, quam explicari verbis potest. Narrationem hanc, illiusque Patris decisionem, licet breviuscule, refert P. Georgius Gobat *in Alphabeto sacrificantium casu 13.*

Ego nihilominus mitiorem sententiam cogor amplecti a rigore consilii illius Patris, Ordinis quamvis nostri, omnino recedens. Existimo enim, si ea adjuncta (quas circumstantias minus latine vocamus) adfuerunt, quæ in relato eventu recensentur, culpam admissurum nequaquam fuisse optimum illum virum, si quamvis injejunus a Sacro Mysterio non abstinuisset.

Porro circumstantiæ illæ non numerabantur. Prima, Neomista perhonestæ, ac nobilis erat familiæ. Secunda, error ille, jejuniique defectus occultis omnino fuit, & uni ipsi solum notus. Tertia, illuc convenerant aliunde cognati plures. Quarta, paratum lautum convivium. Quinta, convocatus fuerat pro concione populus, atque adeo summi, medii, infimi, & cum viris nobiles matronæ ad destinatum templum se contulerant. Sub iis circumstantiis licuisse offerri a Neomista sacram Victimam, tametsi non jejuno, modo vobis hæc sententia placeat, sapientissimi auditores, puto.

Primo, quia ex Tannero modo habuimus, licuisse, die solemni Dedicationis, ad aram accedere, si occulta fuisset sui violatio jejunii. Quidni igitur, si in abditissimo nostri Sacerdotis errore, idem ex piæ Matris Ecclesiæ benignitate decernamus? Non sunt repetendæ rationes jam allatæ; vos ipsi illas huc advocate.

Sed probo secundo, ex generali documento de Epikeja, quam post Aristot. 5. *Ethic. c. 10.* & S. Thom. *p. 2. q. 96. a. 6.* tradunt cæteri Theologi, videlicet, ob virtutem, quam idem S. Doctor, æquitatem appellat, fas esse recedere ab apertis legum verbis, si quando id exigit bonum commune, & (ut explicat idem Aristoteles) *si quando Legislator adesset, hoc modo dixisset*: dixisset, inquam, mentem suam nequaquam fuisse, quod lex ab ipso lata ad ejusmodi actum extenderetur. Jam si æquo animo concipiamus, Neomistæ genere nobilis, optimisque moribus, ac virtutibus ornati altissimam molestiam, angustias, prævisum mente dedecus, ignominiæ evidens periculum, totiusque cognationis tristissimas querimonias: si aliorum oblocutiones ob oculos obver-

obverſemus, ſuſpiciones, ac temere concepta, prolataque judicia; quod Sacerdos ille læſerit caſtitatem, quod in excommunicationem fuerit prolapſus; quod irregularis, aut aliquo Canonico impedimento irretitus. Si item expendamus expenſarum jacturam, ſi contemptum, ſi convicia adverſus Neomiſtam, tanquam hominis incautiſſimi, cum debuiſſet in tanto negotio eſſe cautiſſimus; ſi hæc, inquam, æqua lance perpendamus, certe pronunciabimus, agi publicum bonum populi, illud Oppidum incolentis, quando delicta illa ne committerentur, cautum eſſet. Secus perinde, ac periclitaretur communis utilitas, ſi lex de reddendo depoſito extenderetur ad reſtituendum furioſo gladium (quod eſt exemplum a S. Th. allatum) ita periclitaretur bonum animarum frequentiſſimæ illius multitudinis, ſi tanta occaſio peccandi, hoc eſt, ſuſpicandi, maledicendi, temerarie judicandi, contumelioſe agendi infræni populi extendi ſineremus; unde ulterius infero: Si Summus Pontifex interrogatus fuiſſet, an Canonem illum ex S. Auguſtino deſumptum, *ex c. liquido de Conſ. diſt.* 2. relatum de non ſumenda ſacra Euchariſtia, niſi a jejunis, vellet extendi ad hunc eventum, de quo diſputamus, tot, eamque violentis conditionibus veſtitum; infero, inquam, cum reſponſurum, nec ſe, nec S. Auguſtinum voluiſſe unquam, Canonem illum extendi, nec aliam reſponſionem expectare poſſum a pia Summi Pontificis prudentia; quod eſt illud Ariſtotelis, *ſi Legiſlator adeſſet, hoc modo dixiſſet*.

Addo nihilominus, ſi Sacerdos ille recens, inauguratus, fuiſſet obſcurus homo, ſi multo magis fuiſſet alienigena, ſi non ipſe unus, ſed alii plures primo erant litaturi, inque alium diem differebant primitias, etiamſi jejunii defectus nulli fuiſſet cognitus: hunc profecto dicerem, de Ara illo die adeunda, cogitare non potuiſſe: ſiquidem incommoda, quæ in hoc ignoto viro obventura timeres, non tanti cenſerentur momenti, ut anteponi deberent antiquiſſimæ ſanctioni de abſtinentia cibi, cibo Angelorum præmittenda.

Sed vela orationis contrahamus; & ut initium hujus proluſionis cum fine connectatur, advertite, ornatiſſimi Auditores, difficile nequaquam eſſe in hac quæſtione, quid juris ſit, decernere: facile enim decrevimus, inſtante dedecoris nota, vel gravi quopiam diſpendio (ſemoto, ut ſemper intelligimus, contemptu) poſſe concedi jejunii ſollicitum non eſſe communicaturum. At quandonam, re ipſa, & ut loqui conſuevimus, de facto hæc incommoda immineant, non reſolvimus facile; id enim ex allatis narrationibus, & ex emergentibus inde oppoſitis Doctorum placitis, ac rationibus, quas opus ſemper eſt, non oſcitanter expendere, quam operoſum ſit deliberare, plane noſtiſis.

Nam propterea Theologos Moralis ſcientiæ conſultos, præſertim illos, quorum induſtria, ac ſolertia, in inſtituendis animarum Judicibus, valde deſudat, ut difficultates tam graves diſtinguere, ac definire valeant, quando ii ad Confeſſiones expediendas fuerint promoti ſummo haberi in pretio, & magni fieri (abſit verbo invidia) ab omnibus merito pervelim.

Vos, Adoleſcentes optimi, ſi Tyrocinium hujus ſcientiæ, nempe Moralis Theologiæ, ponere decreviſtis, Præceptorum veſtrorum limina terite: eos ſæpe interrogate: illorum lectionibus aſſidue, ac frequenter aſſiſtite, ut ad tantum munus implexos moralium dubitationum nodos diſſolvendi, hoc eſt, Fidelium animas ad ſalutis viam dirigendi, quo nullum opus eſt excellentius, idoneis, magis, ac magis efformemini.

TRACTATUS QUARTUS.

DE QUARTO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,

HOC EST

DE JEJUNIO ECCLESIASTICO:

Et per hanc occaſionem de peccatis circa cibum, & potum.

CAPUT PRIMUM.

Quid, & quotuplex ſit Jejunium Eccleſiaſticum.

1 Jejunium Eccleſiaſticum, ſic dictum ad differentiam jejunii naturalis, quod ſervari debet ad ſacram Euchariſtiam ſuſcipiendam, & de quo late diximus anno ſuperiore: Jejunium, inquam, Eccleſiaſticum, univerſaliter ſumptum, eſt *abſtinentia ciborum procertis anni diebus modo ab Eccleſia inſtituto*, quem infra declaraturi ſumus. Eſt autem duplicis generis; alterum, per quod abſtinere Fideles debent a cibis per eamdem Eccleſiam vetitis, nullo alio rigore ſuperaddito, ut ſervatur in diebus feriæ ſextæ, & Sabbatis apud Eccleſiam Latinam, & feriæ quartæ apud Eccleſiam Orientalem cujuſcumque hebdomadæ intra annum. Alterum, per quod abſtinere debent a cibis quidem ab Eccleſia prohibitis, ſed cum alio majore addito rigore, hoc eſt, cum reſtrictione ad unam tantummodo plenam refectionem, ut ſervatur in diebus Quadrageſimæ, & Vigiliarum quatuor Temporum.

2 Porro tria hic, quæ ſunt paſſim obvia ſupponenda ſunt. Primo, præceptum hoc eſſe ab Eccleſia latum. Et quidem illud de Quadrageſima uſque ab initio ætatis Apoſtolorum ad imitationem Chriſti Domini jejunantis in deſerto, ut notat Sanch. *l.* 5. *Conſilior. c.* 1. *dub.* 1. quidquid dicant aliqui innominati apud Fagund. 4. *Eccleſ. præc. l.* 1. *q.* 1. qui ajunt, eſſe præceptum divinum a Chriſto inſtitutum. Neque obſtant S. Aug. S. Ambr. aliique apud eumdem, qui dicunt, hoc præceptum eſſe de jure divino; ſunt enim intelligendi originaliter, quia nimirum ad Chriſti Dom. imitationem illud Apoſtoli præceperunt, quod deinde Jura Canonica confirmarunt. Idem prorſus die de Jejuniis quatuor temporum. Jejunia vero Vigiliarum, & abſtinentia a cibis vetitis in diebus feriæ VI. & Sabbato, videntur eſſe ſolum de Jure Canonico, deque antiqua Fidelium conſuetudine. Lege Leand. *de jejunio tr.* 4. *diſp.* 7. *præſertim a q.* 12.

3 Secundo, ſupponendum eſt, hoc præceptum per ſe obligare ſub mortali, ut ipſa Fidelium praxis, & ſenſus nimis clare oſtendit, quidquid dicant Cajetan. & alii quidam apud Amadæum *in tr. de jejun. prop.* 6. tenentes, non eſſe mortale, frangere dictum jejunium, niſi quando frangitur ex contemptu, vel ex inobedientia: quam tamen ſententiam recte idem Amadæus dicit, a Valentia vocari temerariam, & ab aliquibus Recentioribus erroneam. Lege Paſqual. *de jejun. dec.* 30. & ibi innumeros DD. falſam vocantes ejuſmodi ſententiam. & merito ab Alexandro VII. damnatam anno 1665.

4 Tertio, quamvis multi putent, præceptum de jejunio eſſe affirmativum, multi autem eſſe negativum; probabilius tamen ii loquuntur, qui dicunt eſſe affirmativum & negativum ſub diverſa conſideratione. Eſt affirmativum formaliter, quia totum hoc præceptum intendit pro fine (a quo ſumunt ſpeciem, & formam actus) aliquid poſitivum, nempe macerationem carnis, ſatisfactionem pro peccato, & conformitatem cum Chriſto jejunante. Negativum vero eſt materialiter, quia ejuſmodi finem vult per illas negationes, ideſt, per negationem comeſtionis carnium, & per negationem plurium comeſtionum in die, ſed ſolum ſemel. Lege eumdem Leandrum *l. c. q.* 6.

CAPUT II.

Quænam afficiat Præceptum Jejunii?

1 Aliud eſt excuſari a jejunio, aliud ad illud non obligari. Non obligantur ii, qui talis præcepti non ſunt capaces, e. g. infans, infidelis &c. Excuſantur ii, qui quamvis ejus capaces ſint, unde per ſe obligarentur, habent tamen aliquid, unde illis non imputetur culpa jejunii violatio. Ejuſmodi eſt e. g. adultus infirmus, qui propter circumſtantiam ægritudinis ad jejunium ponendum non adigitur. Nos ergo hoc capite agemus de non obligatis, *inf. c.* 10. de excuſatis acturi: licet notandum ſit, multa hic afferri, quæ ad excuſationem referri poſſunt, & multa illic, quæ ad non obligationem.

Infideles, & Heretici.

2 Inquires ergo primo, an hi teneantur lege jejunii?

Reſp. Hæreticos teneri, non vero Infideles. Ratio eſt, quia hæretici, cum ſupponatur eſſe baptizatos, ſubjacent præceptis Eccleſiæ: contra vero Infideles, cum non ſint Eccleſiæ ſubditi, quæ ſubjectio acquiritur per ſuſceptionem Baptiſmi, præceptis Eccleſiæ nequaquam ſubduntur. Inter hos connumera Catechumenos, ii enim, quia nondum receperunt Baptiſmum, Eccleſiæ legibus non ligantur.

3 Hinc collige, infidelibus, & Cathecumenis poſſe te licite miniſtrare carnes in die jejunii Eccleſiaſtici, quia ſic tu non cooperaris ad peccatum ullum: ſi enim illi non peccant, carnes tunc comedendo, nec tu peccabis, qui illas appoois. Ita Sanch. *l.* 1. *Sum. c.* 12 Fagund. aliique cum Leandro *l. c. q.* 46.

4 Quæres: liceat mihi pari modo propinare vinum meo ſervo Mahometano ex eo, quod ipſi ex ſua lege illud bibere prohibeatur?

5 Reſp. non licere: quamvis enim ex objecto id non ſit peccatum; quia vinum bibere non eſt contra Dei legem; tamen, quia ipſe ex conſcientia erronea putat adeſſe legitimum præceptum de ejus abſtinentia, atque adeo putat, ſe graviter peccare illud bibendo, tu in hoc caſu cooperaris cum ipſius peccato. Sicuti, ſi Chriſtianus putaret ex ſua opinione, vinum bibere in die jejunii extra comeſtionem, eſſe prohibitum, & tamen biberet, peccatum committeret ex conſcientia erronea ita ipſi dictante; quia conſcientia eſt proxima regula operationis malæ, vel bonæ, & conſequenter tu non poſſes licite cum illo cooperari ad bibendum. Ita in caſu noſtro &c. Dominus ergo hujuſmodi Mahometano perſuadeat id ipſi peccatum non eſſe; nam tunc, ſi mancipium conſcientiam erroneam deponat, poterit eidem porrigi a domino vinum, ſi tamen non deponat, licite ſane non poterit. Propter has rationes idem dicendum erit de miniſtrandis quibuſdam cibis Infideli; quando is putat, ſe peccare, eos comedendo, ut e. g. quando Judæus, vel Turca putat, ſe peccaturum ſi carnes ſuillas manducet &c.

Lege in ſimili Caramuel *t.* 2. *Theol. Regul. n.* 3380. qui ait, infideles teneri obedire ſuis Superioribus Eccleſiaſticis, & Secularibus, quamdiu neſciunt ſe errare; unde addit, quod ſi Mahometanus negaret obedientiam ſuo Sacerdoti ſuperiori, peccaret proculdubio mortaliter, ſi materia eſſet gravis, etiamſi (non obediendo illi ſuo ſuperiori) noſtro Canonico juri, atque adeo Summo Pontifici obediret. Certe id non ob aliam rationem verum habet, niſi quia tunc hujuſmodi Mahometanus contra propriam conſcientiam (ut eſt in caſu noſtro) operaretur. Poſt hæc ſcripta incidi in Verricelli de Miſſionibus *fol.* 186. in aliquo mihi contradicentem.

Infantes.

6 Inquires ſecundo: quid de Infantibus, qui ſunt illi, quorum ætas nondum pervenit ad annum ſeptimum completum, quando nondum rationis uſus illis illuxit?

7 Reſp. hos non ligari ullo præcepto jejunii, quia præcepta, & leges non feruntur, niſi pro utentibus ratione, unde & lacticinia, & carnes comedere ipſi poſſunt, eiſdemque ea porrigere parentes, nutriceſve licite valent.

8 Subinquires: quid ſi quis ante ſeptennium (ut non raro accidit) uſu rationis potiatur? id quod non difficulter parentes, & domeſtici poſſunt cognoſcere ex variis conjecturis, moribuſque ipſius pueri, & præſertim ſi advertatur, ſatis ipſum diſcernere inter bonum, & malum.

9. R. Azor. Villal. Trul. aliique cum Leand. *tr.* 5. *diſ.* 2. *q.* 61. hunc obligant ad abſtinentiam carnium, vel lacticiniorum diebus vetitis (ad jejunium enim major ætas requiritur, ut non multo poſt dicemus) Caſtrop. vero, Jo. Sanch. Paſqual. Dian. apud eumdem Leand. probabiles merito putant, hos non obligari, atque ideo connumerari ad hunc

huc inter infantes. Ratio est, quia lex Ecclesiastica fertur pro eis, qui regulariter rationis usum habent, ac propterea solum ad eos, qui septennium compleverunt. Cum ergo per accidens sit, & raro, quod antea quis ratione polleat, de his non habetur ratio, sed censentur ab Ecclesia nondum legitime præceptorum ipsius Ecclesiæ capaces.

10 Quid, si post septennium completum rationis usum quis nondum acquisierit?

R. hunc esse computandum inter infantes, quia usus rationis est, qui facit hominem egredi ab infantia, non vero merum tempus.

11 Quid, si de hoc, excedente annum septimum, dubitetur, an usu rationis profecto potitus sit?

R. tunc præsumendum esse, jam acquisivisse, quia præsumptio solet desumi ex communiter contingentibus, communiter autem contingit, ut post septennium quis acquisierit usum rationis; at si ante, præsumendum tunc erit, non acquisivisse, quia communiter accidit, tunc ejusmodi usum nondum advenisse. Ita Pasq. cum multis *de jejunio dec.* 50.

12 Illud denique nota cum Enriq. *l.* 14 *c.* 49. & Bonac. *disp.* 2. *de leg. q.* 1. *p.* 6. *n.* 8. quando prohibentur ova, & lacticinia, posse per aliquod tempus pueris post septennium ea ministrari, quia quamvis tunc obstringantur legibus Ecclesiæ, tamen ætas illa adhuc tenera nimium pateretur, si statim etiam lacticiniis privaretur: unde talis prohibitio esset illis nimis onerosa.

Equidem id universaliter non concedo, sed solum quando viribus pueri perpensis, ea prohibitio illis vere graviter esset onerosa, quod facilius accidit in filiis nobilium, quam in rusticorum filiis.

Amentes perpetui, & non perpetui.

13 INquires tertio, de amentibus. Resp. Perpetui connumerantur ex probabilissima sententia cum infantibus ante septennium, atque adeo eamdem, quam illi, indulgentiam habent; siquidem lex humana numquam intelligitur dari, nisi humano, & rationabili modo.

Dico, *perpetui*: nam non perpetui, quique intervallo lucis rationis gaudent, connumerari debent inter capaces hujus præcepti, sicuti capaces sunt doli. Et nihilominus ex alio capite his edere, & domestici eisdem porrigere carnes, licite possunt, quia nimirum infirmi sunt, & carnes concedere iis debemus, ne magis, magisque pravi humores augeantur, & insania crescat. Idem merito dicit propter paritatem rationis de amentibus in non sola materia Leander, aliis citatis, *Præcepto Eccl.* 4. *d.* 2. *q.* 45.

Pueri, seu adolescentes ante vigesimum primum annum.

14 INquires quarto, de non habentibus annos viginti unum completos. Resp. hos quidem obligari ad abstinentiam a carnibus, & lacticiniis in diebus vetitis, sed non obligari ad jejunandum: hæc enim sunt duo præcepta, & Ecclesia quidem hos adolescentes deobligavit a jejunio, ne in his impediretur cursus crescendi; at ab abstinentia prædicta non invenimus, eos exemptos esse. Ita communiter, & tradit S. Th. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *ad* 2.

15 Ne tamen hinc colligas, adolescentes prædictos non obligari ad jejunia, quæ ipsimet fortasse voverunt, vel quæ cum discretione imposuit Confessarius in pœnitentiam; ne, inquam, id colligas, hæ enim sunt peculiares obligationes, quas suscipere numquam prohibuit Ecclesia, quemadmodum non prohibuit, ne ob devotionem iidem jejunent. Lege Azorium, Dianam, & Bossium apud Pasqualigum *d.* 247.

16 Subinquires: Cum certum sit, adolescentem, qui vigesimum primum annum complet in media exemp. grat. Quadragesima, obligari ad sequentia Jejunia non vero ad præcedentia; an si compleat in prima hora mediæ noctis ejusdem diei, quo adest præceptum Jejunii, eodem die jejunare teneatur?

17 R. si compleat ex eo, quod is natus sit ipsa media nocte, ita ut prima hora jam dicta fuerit terminus extrinsecus sui natalis, hoc est, initio dictæ primæ horæ jam inventus sit natus, obligabitur, quia tunc totus dies, cujus initium dat hæc prima hora, pertinet ad annum 22. talis ætatis, in quo urget jejunandi præceptum. At si compleat ex eo quod natus sit in ipsa prima hora mediæ noctis, ita ut dicta prima hora sit terminus intrinsecus ortus sui, hoc est, in initio dictæ primæ horæ non inventus sit natus, sed tunc natus sit, non obligabitur, quia tunc illa prima hora pertinet ad complementum intrinsecum anni 21. in quo toto, atque adeo etiam in hoc complemento habet adolescens ille jus comedendi. Quare, cum possit hac hora plene comedere, & deinde non sit fraudandus communi refectione, quæ in jejunio conceditur, certe legitime bis comedet plene, atque adeo ad jejunandum non est amplius aptus. Atque hæc deobligatio erit clarior, si annum 21. compleat hora 2. post mediam noctem, vel 3. vel 4. vel cæteris.

18 Simile quid eveniet in sene: non enim obligabitur jejunare eo die, in cujus prima hora intrinsece attingit annos 60. idque propter eamdem rationem proportionabiliter senibus applicandum.

Adolescens Religiosus.

19 SUbinquires secundo: adolescens, si non completo vigesimo primo anno fiat Religiosus, obligabiturne ad Jejunia indicta sub mortali a Religione; nam ab Ecclesia non astringi jam certo scimus, quia etiam ipsi sunt in ætate crescente.

20 Resp. si sint indicta sub peccato gravi, obligari censet Bossius, id multis rationibus firmans: & ratio præcipua est quia, qui assumunt Professionem religiosam, assumunt omnes obligationes illius Religionis. Ita dictus Bossius *tom.* 3. *mor. tit.* 21. §. 2. *n.* 3. Atque hæc est communis opinio.

Verum Pasqualigus *d.* 254. ait, tunc solum obligari ejusmodi adolescentem, quando præceptum jejunandi est indictum etiam pro adolescentibus; nam si ponatur sine hac clausula, intelligi imponi ad modum, & mensuram, quibus Ecclesia indicere solet: hæc autem non includit adolescentes ante 21. annum. Sicuti si quis voveat jejunare, vel si Confessarius imponat Jejunium, nec aliud addat; tunc hoc votum, & hæc pœnitentia explicatur sub conditionibus, quas solet Ecclesia, ita quando Religio sine majori explicatione, qua obliget etiam adolescentes, indicit sua Jejunia, hæc interpretanda sunt more Ecclesiæ, quæ ut dictum est, non obligat ante 21. annum, quia leges particulares sumunt mensuram, & modum a lege universali. Utraque sententia videtur probabilis.

21 Hanc eamdem doctrinam extende, si quando in aliqua Religione præcipiatur servari omnia Jejunia Ecclesiastica, nisi enim addatur sub peccato gravi etiam pro adolescentibus, intelligitur præceptum more Ecclesiæ. Quod idem puto de senibus Religiosis habentibus annos sexaginta.

Adolescens dubitans de sua ætate.

22 SUbinquires tertio: si omnibus expensis, negative dubitem, an expleverim 21. annum, tenearne ad Jejunia Ecclesiastica observanda?

23. Resp. te non teneri, quia libertas, qua per totum tempus anni certo gaudes, non potest tolli a præcepto dubio, de quo scilicet nondum constat, quod obligare inceperit. Nam propter contrariam rationem si dubites, an 60. annos attigeris, qua in ætate eximitur quis, ut infra dicemus ab obligatione jejunii Ecclesiastici, jejunare teneris, quia obligatio, qua toto tempore antecedenti ligaris, non potest vinci ab excusatione annorum dubia. Ita communissima sententia cum Leand. *tr.* 5. *cit. disp.* 8. *q.* 13. alios adducente.

24 Quod si probabile sit, te explevisse, & probabile item sit, te non explevisse annos 21. tunc potes sequi, quod mavis, quia non est major ratio, quod alterutram probabilitatem sequaris. Verum, si sit magis probabile, te explevisse, condemnat te ad Jejunium Pasqualigus *d.* 255. quia hæc probabilitas est probabilitas facti, non juris; at in facto debet excipi probabilius judicium. Sed ex dictis a me alibi *lib.* 1. *in decal. c.* 3. §. 7. *n.* 11. colligitur, te non esse condemnandum. Videatur Jo. Sanch. *disp.* 3. *a nu.* 49.

25 Petes: Quidam rusticus adolescens nesciebat, quot annos ageret, an scilicet expleverit annum 21. Idem ignorabat senex quoad annos 60. obligabunturne ad jejunium?

26 Resp. si iidem notitiam sui natalis habere aliunde, vel ex Baptismo non possint, nec testes ullos habeant de sua ætate, tunc fiat, quod vel ipsemet, si sit prudens, vel Confessarius, vel peritus quisque judicabit morali modo, habita scilicet ratione circumstantiarum, ex quibus ipsorum ætas colligi potest; in hoc enim casu aliam notitiam habere nequimus, nisi prudentis viri judicium. Dum autem hæ diligentiæ fiunt, non obligarem ejusmodi hominem, quem ex aspectu adolescentem cognosco, ad jejunium: quia nondum constat, quod is sit subjectus ejusmodi præcepto.

De senibus, suus erit locus late dicendi infra *c.* 10.

Peregrini, & Vagi.

27 INquires quinto: peregrini, seu advenæ, & ii, qui nullibi domicilium fixum habent, vocarique solent vagi, quomodo teneantur jejunare, quando præceptum jejunandi est addictum loco? nam eos omnes obligari ad jejunia universalia indicta ab Ecclesia, esse dubium non potest?

28 Resp. quinque dictis. Dico primo, quando in loco tui domicilii, e. gr. Panormi non servatur jejunium de præcepto, sed servatur in alio e. g. Monteregali, tu non teneris servare ejusmodi jejunium, si ibi, hoc est, Monteregali, sis in transitu per unum, vel paucos dies, quia neminem teneri (licet possit, si velit) servare præcepta alterius Diœcesis, in qua est in transitu, est satis probabile. Lege Th. Delbene *de Immunitate c.* 11. *dub.* 1. ubi affert novem rationes pro hac doctrina, abstrahendo tamen a materia contractuum, qui semper celebrari debet juxta locorum consuetudinem. Quare licebit tibi comedere etiam carnes (sed semper remoto scandalo) & Pasqualigus quidem *d.* 202. dicit, id verum esse, etiamsi per multos dies ibi consistas, modo animum habeas non figendi in eo loco domicilium, sed hoc certe nimis laxe dictum est.

29 Dico secundo, quando in loco tui domicilii, e. g. Panormi servatur hodie jejunium, hodie autem non servatur in Monte regali e. g. sed servabitur die sequenti, si a tuo Panormitano Territorio heri forte egressus es, non obligaris hodie jejunare, quia hodie non es Panormi; nam generaliter absens a suo Territorio non tenetur servare statuta particularia talis Territorii, nisi statuta facta sint peculiariter pro absentibus, & in dicta materia contractuum, ut late explicat Pasqualigus *d.* 211. Nec obligaris die sequenti jejunare Monteregali, quia statuta peculiaria peregrinus, ut dictum est, non obligatur servare. Nec obligaberis Panormi; quia die sequenti ibi non jejunatur. Atque id non est fraudare legem, sed ejus obligationem effugere, ut effugit, qui dispensationem petit, & obtinet. Ex qua paritate ducta ex petitione dictæ dispensationis, & ex aliis rationibus uterque Sanch. Suar. Castrop. aliique apud Pasqualigum *d.* 214. idem docent, etiamsi ideo egrediaris, ut fugias jejunium.

30 Dico tertio, si hodie egrediaris a loco, e. g. Panormo, ubi hodie servatur jejunium, perventurus eodem die in locum, ubi non servatur, e. g. in Montem regalem, non obligaris eodem die ad jejunium, quia ex una parte, ut dictum est, statutum peculiare non obligat extra proprium Territorium, atque ideo obligatio, quæ est Panormi, in casu nostro non est in Monte regali, & ex alia parte tu es absens a civitate Panormi. Id autem procedit, etiamsi in tuo Territorio jejunetur ex vi universalis juris communis. Unde si in quatuor diebus ante Dominicam Quadr. inveniaris per transitum Mediolani, ubi in iis quatuor diebus non jejunatur, potes non jejunare, & feria quarta, & quinta comedere carnes, quia cum sis absens a tuo Territorio, ab obligationibus, quæ ibi vigent, es liber. Et item potes, te velle conformare cum consuetudinibus illius regionis, ubi inveneris. Excipit tamen Pasqualigus *dec.* 110. Religiosos tum ibi consistentes, cum transeuntes, ex eo capite, quod Religiosi habent suam Communitatem, suumque vivendi morem, & consequenter, si in aliqua Communitate sæcularium abrogatum est aliquod jus, non censetur abrogatum pro ipsis.

31 Subinquires, an in eo casu, quo Panormi ex. g. hodie jejunatur, possim hodie mane, ex gr. antequam discedam, comedere, quandoquidem sum perventurus eodem die in Montem regalem, ubi non jejunatur, & ubi ego conformem me reddendo Monregalensium moribus, possim jejunium non observare?

32 Resp. te posse Panormi comedere cibos legales quantum libet, quia jejunium præcipitur, ut servetur per totum integrum diem indivisibiliter; si ergo non obligaris propter accessum ad locum Montis regalis per totum diem jejunare, liber a jejunio absolute eris. Ita Thom. Sanch. *loco mox citando*.

Dixi (*cibos legales*) quia non poteris comedere carnes Panormi, siquidem præceptum de carnium abstinentia est negativum, & violatur toties, quoties. Quare te ligat pro quocumque tempore, quamvis brevissimo, quo Panormi existis.

33 Quod si ponas e contra, Panormi non servari ullum jejunium, perventurus autem sis vespere, vel meridie in Montem regalem, ubi jejunium servatur, potes certe carnibus vesci Panormi: Panormi enim, ut supponimus, non servatur jejunium ullum. Monteregali deinde ex illo alio capite potes, remoto scandalo, carnes comedere, quia te advenam statutum Monregalense ex probabili sententia, ut jam dictum est, non afficit.

Quid denique, si tu Panormitani domicilii discessisti a civitate Montis regalis, in qua tu domicilium fixum non habes, & in qua non servatur jejunium, perventurus sero, vel meridie Panormum, in tuum scilicet domicilium, ubi jejunium servatur?

34 Res-

34 Respondet Th. Sanch. *l. 1. Decal. cap.* 10. aliique cum distinctione. Si in Monte regali non fregisti jejunium, obligaberis, Panormum perveniens, jejunare. Si fregisti, non obligaberis. Ratio est, inquit; quia in priore casu aptus es ad jejunandum; ergo debes Panormi in tuo scilicet domicilio illud servare, quod ibi servandum ex præcepto est. In posteriore autem casu non es aptus ad ponendam rem præceptam: præcipitur enim jejunium indivisibiliter per integrum diem, quod servari tibi amplius non est possibile, quia illud jam fregisti, ut supponimus.

Respondet vero Joannes Sanch. *disp.* 54. *n.* 4. sive fregeris, sive non fregeris jejunium, te non obligari; quia quamvis non fregeris, frangere tamen poteras; unde non tenebaris tunc jejunium servare; ergo neque teneberis postea per totum illum diem; siquidem mandatum jejunandi respicit integrum diem, & unum individuum. Hæc Joannes Sanchez. Sed omnino sententia, & distinctio Thomæ Sanch. est præferenda. Nec huic opponas ea, quæ diximus *n.* 19. de adolescente, & complente annum 21. una ex. gr. hora post mediam noctem, ne id opponas, inquam, quia id propter pietatem Matris Ecclesiæ pro juvene crescente majorem benignitatem sequi voluimus, quam hic sequi, nequaquam debuimus.

35 Dico quarto: si Panormi in tuo Territorio servatur jejunium peculiare, ex. g. in vigilia S. Francisci ex vi statuti Diœcesis Panormitanæ, & in alieno Territorio, e. g. Montis regalis, servatur in eodem die jejunium peculiare ex vi statuti Diœcesis Montis regalis; si tu in alieno hoc Territorio transeunter inveniaris, non obligaris probabiliter jejunare, quia non ex vi statuti tui Territorii, siquidem jam exiisti ab illo, nec ex vi statuti alieni Territorii, quia ibi tu es peregrinus; ergo &c. Ita Jo: Sanchez *loco cit. n.* 31. & Pasqualigus *dec.* 206. contra Thom. Sanchez, aliosque.

36 Dico quinto: Vagi, hoc est, qui nullam certam habent habitationem, donec vagi sunt, non tenebuntur jejunare in jejuniis peculiaribus civitatum, quia jam non sunt ibi commorantes, ut supponimus. Ita Jo: Sanch. *disp. cit. n.* 34. Pasqualigus *disp.* 200. citans Lessium, aliosque contra Th. Sanch. Castrop. Merollam, aliosque, qui tenent, vagos obligari non solum legibus universalibus, ut diximus *n.* 37. verum etiam peculiaribus statutis illorum locorum, in quibus inveniuntur. Cum autem utrumque sit probabile, legantur rationes utrimque allatæ apud prædictos.

C A P U T III.

De abstinentia a carnibus diebus vetitis.

Quid veniat nomine carnium?

1 INquires primo: quorumnam animalium carnes in die jejunii, aliisque vetitis diebus comedi prohibentur?

2 Resp. Aliqui minus eruditi eam regulam tradunt, ut prohibitæ censeantur carnes omnium animalium, quæ vivunt extra aquam, & vocantur terrestria, & volatilia, concessa vero eorum, quæ in aqua vivunt, & appellantur aquatilia. Sed certe minus recte, nam testudines, & limaces terrestres sunt, & tamen admittuntur in die jejunii, ut habet Azor. Reginal. Bonac. aliique cum Leandro *tr.* 5. *disp.* 2. *q.* 9. qui addit etiam locustas, & ranas. Regula igitur illa debet sic commodius dari, ut prohibitæ censeantur eorum animalium carnes, quas consuetus usus, & existimatio Fidelium pro talibus usurpavit, habito respectu ad finem intentum ab Ecclesia, qui est, ut in jejunio non adhibeantur carnes, quæ sint alimenta, multum nutrientia, ac multum reficientia corpus. Quæ autem animalia vix sanguinem habent, ut est limax, vel quæ habent valde frigidum, ut est testudo, suntque pisces omnes, qui non multum nutriunt, propterea a mensa jejunantium non excluduntur. Contra ea, quæ vividum, calidumque sanguinem habent, quales sunt vaccæ, boves, oves &c. quia nutriunt valde, repelluntur merito a jejunantibus.

3 Hinc si forte comedere quis non horreat mures, feles, vespertiliones, equos, canes, & similes, non tamen eos licite valebit admittere in diebus vetitis, quia ad similitudinem eorum, quæ prohibentur, & attento fine Ecclesiæ, cum multum horum carnes sint nutritivæ, etiam ipsæ prohibitæ intelliguntur. Inter carnes numerant Fagund. Leander. Pasqualigus cit. Camaleontem, & lacertas terrestres, quia carnei sunt, & inter carnes in communi existimatione censentur.

4 Hinc præterea corvos, quos vocant, marinos, & aves omnes, quæ nutriuntur in aquis, quamvis saporem piscis habeant, inter carnes prohibitas connumerat Fagund. *præcept. Eccl.* 4. *lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 9.

5 Contra vero Beltrandus Loth. *tr. de jejunio q.* 1. affirmat quasdam anates nasci in littore maris Bononiensis in Picardia ex lignis naviginrum putridorum, de quibus (ait) *fuit olim suborta quæstio inter Medicos, an in genere piscium essent collocandæ, an in genere avium. Inspecta autem diligenter earum natura, & proprietatibus, judicarunt, eas in genere piscium collocendas, vel ad illud reduci, eo quod gaudeant sanguine frigido, sicut pisces, & continuo morentur in aquis. Ideo tuto possent comedi in Quadragesima, sicut ibi passim comeduntur: esto, vestitæ sint plumis, sicuti anates terrestres, & formam illis non absimilem habeant: quemadmodum, & multi pisces similem figuram habent cum multis animalibus terrestribus, nec propterea terrestria judicantur.* Hæc ille. Ex qua doctrina vide, ante natura carnium excludendi Camaleontes, & lacertæ, & aves, quæ nutriuntur in aquis, quæ modo *n.* 3. inter carnes sunt a Fagund. aliisque connumeratæ. Lege Cotonium *in controversiis lib* 1. *controv.* 17. *q.* 1. qui multa ejusmodi animalia nata ex aquis affert, quæ tanquam pisces habentur apud illas nationes, ubi nascuntur. Lege item, quæ de carnibus viperarum diximus in Decalogo, mox citando.

Quæ partes animalium prohibeantur in diebus vetitis.

6 OMnesne partes prædictorum animalium prohibentur?

Resp. omnes, quæ constituunt, & integrant ipsum animal; vetito enim illo, vetantur omnia, quæ illud integrant: quare propter dictam rationem vetitæ etiam erunt cartilagines, nervi, sanguis, jus ex carnibus (ut etiam ex Leandro *l. c. q.* 7. olera, seu herbæ coctæ in ipso jure) medulla, laridum, axuntia, pinguedo animalium prædictorum.

7 Quid de pinguedine porcina, igne liquefacta, quo pacto vocatur sagimen?

Resp. idem dicendum esse, nempe recenseri inter carnes, quia ignis non mutat illius naturam, sicuti nec idem ignis mutat illarum naturam, si concoquat alias carnes.

8 Signate tamen dico (*idem dicendum esse*) nam quia modo docuimus, hac in re maxime esse attendendum usum Christianorum, eorumque existimationem; probabile autem est apud Christianos, sagimen ex sue, seu ex larido, axuntiaque porcinis, ignis vi liquefactis inter lacticinia numerari, ut putat Ludovicus a Cruce *disp.* 1. *cap.* 5. *dub.* 16. *de Bulla Cruciata*, Pasqualigus cum aliis ab eodem citatis *d.* 74. & probabile item est, numerari inter carnes, ut putat Fagund. *de præcept. Eccl.* 4. *l.* 1. *c.* 2. *n.* 20. & Leand. *l. c. q.* 35. cum aliis; ideo probabile erit, posse, & debere sagimen rejici a diebus vetantibus lacticinia, & item probabile, posse recipi saltem ubi est talis consuetudo illud recipiendi: quam esse in Regno Siciliæ, tenet Diana *p.* 1. *tr.* 9. *ref.* 21.

9 Dictum est de pinguedine liquefacta ex porcinis. Quid, si sit liquefacta ex adipe aliorum animalium, gallinarum, anserum, cervorum, & similium?

10 Resp. non intelligi saltem in nostro Siciliæ nomine lacticiniorum. Ratio est, quia fundamentum, unde diximus, probabile esse, intelligi sagimen porcinum, est, quia in nostris regionibus illud in communi omnium existimatione connumeratur inter lacticinia; at non video, sagimen aliorum animalium, cum rarum sit, ita connumerari; tanta enim raritas non potuit parere communem existimationem. Quare licet physice eadem sit ratio de hoc, ac de suillo, non est tamen moraliter, & ita sustinet Bardi *p.* 2. *de Bul. Cruc. tr.* 3. *c.* 3. *n.* 15. & 16.

11 Nihilominus quod ejusmodi pinguedo liquefacta ex gallinis, anseribus, & similibus, sit numeranda inter lacticinia, docet Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 5. & Pasqualigus de jejunio *d.* 74. quia pinguedo non est caro, ut ait Arist. *p. de gener. animalium cap.* 18. circa finem. Pinguedo enim est excrementum bonitate substantiæ salubre, & illa ignis calore liquescit, quod non habet caro, unde potius convenit cum ovis, & lacticiniis, nam originem trahit a carne, sicuti ova, & lac. Hinc Gobat *in Clypeo Clementium Judicum n.* 182. sic docet: *Meminerit Confessarius, Laymanum sapienter observare, non esse Teutonibus in Germania movendum scrupulum peccati mortalis, quando loco butyri utuntur sagimine, seu pinguedine anserum ad condiendos cibos illis diebus, quibus fas est vesci ovis, & caseo; illa enim pinguedo non est caro, & consuetudo abstinendi ab ea, non videtur saltem in Germania introducta cum intentione, se obligandi sub mortali.* Hactenus Gobat, quem tamen in nostris regionibus propter rationem dictam *n.* 11. sequi nequaquam placet.

12 Quid denique de ovis, quæ vocantur, & certe sunt non nata.

Resp. Dixi *lib.* 4. *in Decal. cap.* 5. §. 1. *n.* 19. & nunc confirmo, hæc numerari inter lacticinia, non vero racemum, unde ea pendent, quia illa sunt eadem substantia, ac ova; hic vero est ipsissima caro. Bardi *l. c.* refugit numerari inter lacticinia ovicula illa instar acini, quæ dicto racemo sunt annexa, & affixa, quia adhuc, inquit, retinent naturam sanguinis, & nondum sunt in ovi substantiam conversa. Sed profecto sapor, color, aliaque omnia ostendunt, ea non esse sanguinem, sed jam concreta in substantiam ovi.

Abstinentia a carnibus est de substantia jejunii.

13 INquires secundo: an constare jejunium possit cum comestione carnium? hoc est, an si quis semel comederet in meridie carnes, & vespere solitam refectiunculam sumeret, diceretur Ecclesiastice jejunare?

14 Resp. nequaquam: abstinentia enim a carnibus est de essentia jejunii, sic enim sunt jejunia Ecclesiastica instituta: id quod universalissima consuetudo ab omnibus Doctoribus confirmata, satis, superque probat. Abstinentia autem a lacticiniis, quæ in jure Canonico, *Capitulo, Denique, dist.* 4. *n.* 1. dicuntur femininam originem originem trahere a carnibus, non sunt de jejunii essentia, nam stat jejunium Ecclesiasticum cum horum comestione, ut patet in comedente illa tempore Quadragesimæ ex privilegio Bullæ Cruciatæ.

15 Quoniam vero abstinentia a carnibus est præceptum negativum, ut item abstinentia lacticiniorum in diebus, in quibus hæc vetantur (de qua re infra) ideo toties peccabitur a Fidelibus, quoties in die vetito illa comedentur: hoc enim discrimen habent præcepta negativa ab affirmativis, ut negativa prohibeantur semper, & pro semper, quale est ex. gr. præceptum non blasphemandi: affirmativa vero solum præcipiantur pro aliquo determinato tempore; quale est ex. gr. de audiendo Sacro, quod præcipitur pro diebus festivis. Vide aliqua huc pertinentia infra *c.* 9. § 3. notandum,

16 Ex dictis sequitur primo, dispensatum ad comedendas carnes, non teneri ad jejunium: nam comedens carnes non potest ponere jejunii substantiam, quæ cum carnibus constare non potest; quare huic impossibile est jejunium, ad impossibile autem nemo tenetur.

17 Porro hic nonnulli censent, dispensatum ad carnes ob debilitatem virium, posse pluries eodem die comedere, & non observare jejunium; non vero dispensatum ad easdem ob detrimentum, quod viliores cibi illi afferunt: & sic putat Lessius *libr.* 4. *c.* 2. *dub.* 6.

18 Sed tenendum est, neutrum ex his obligari ad jejunium servandum; quia neuter essentiam jejunii ponere potest, ut bene advertit Jo: Sanch. *disp.* 51. *n.* 1.

19 Quid, si quis dispensaretur solum, ut semel carnes comederet?

20 Resp. cum eodem Jo: Sanch. *disp.* 54. *n.* 15. hunc non posse, nisi semel, carnes comedere, quia pro semel concessa est licentia, ut supponis; at poterit alios sumere cibos, quoties voluerit; quia propter comestionem carnis etiam unicam, factum est illi impossibile jejunium. Illud autem hic adverte, quando quis aliquem dispensat ad carnes (nisi aliqua circumstantia contrarium suadeat) intelligi absolute, & per totum illum diem; quare regulariter poterit dispensatus eas multoties comedere.

21 Ex dictis item sequitur secundo, cui licet comedere carnes, licere & lacticiniis vesci, quia dispensatus, seu excusatus ad majus censetur etiam ad minus in eodem genere: unde poterit etiam comedere pisces. Quod si alicui dispensato ad carnes noceant pisces, peccabit is quidem contra temperantiæ virtutem, vel contra charitatem sui ipsius, sed non contra preceptum jejunandi, nisi forte in aliqua diœcesi sit statutum, ne simul comedantur pisces, & carnes, quales esse sub pœna excommunicationis latæ sententiæ in Diœcesi Toletana, refert Leander *tr.* 5. *disp.* 1. *q.* 30.

22 Sequitur tertio, eum, qui inadvertenter in die jejunii carnes notabilis quantitatis comedit, & in eodem die advertit tunc adesse præceptum jejunandi, posse adhuc pluries comedere cibos legales, non autem carnes. Ratio est, quia comestio carnis adhuc inadvertenter facta, carnis comestio est; adeoque eas comedentem facit ineptum jejunio, cum non possit ponere jejunii essentiam. Ac iterum carnes comedere nequibit; quia præceptum negativum de abstinentia carnium toto perdurat, ut dictum est, die. Ita Basilius Pontius contra Manriquez apud Dianam *p.* 6. *tr.* 6. *ref.* 28.

23 Sequitur quarto, quid dicendum sit, si quis dispensatus ad comedendas

dendas carnes eodem die manducare eas nolit, & reipsa non manducet, obligabiturne eo die jejunium observare?

24 Sane ex dictis sequi videtur, obligari; quia cum jam non comederit carnes, est aptus ad ponendam essentiam jejunii.

Nihilominus probabilius censeo, non obligari; quia per dispensationem, per quam comedit carnes, vel per quam potest carnes comedere, ablatum est ei vinculum, seu præceptum jejunandi; qui enim dispensat ad carnes, dispensat a jejunio, quod cum carnibus stare nequit. Ita cum aliis Diana *p. 9. tr. 6. ref. 51.*

55 Hac in re Thomas Sanch. *l. 5. Consiliorum cap. 1. dub. 30. n. 3. & 4.* aliique distinguunt. Si enim, ajunt, sis dispensatus ad carnes ob debilitatem virium, potes non jejunare; si vero sis dispensatus ad carnes ex eo quod notabiliter noceant tibi cibi legales, obligaris observare jejunium eo die, quo solum legales comedis; quia non habes excusationem, ex eo, quod non valeas ponere essentiam jejunii; jam enim non comedis carnes incompossibiles cum jejunio. Verum animo nequaquam sedet hæc distinctio; siquidem esto, non sis liber a jejunio ex eo capite, quod carnes comederis, excusaberis ex alio, quia scilicet ratio dispensationis, quæ fuit ducta a damno tuæ salutis, jam adest etiam hoc die; quare etiam adest, seu constat dispensatio: neque enim te vesci ex libito cibis nocivis dispensationem tollit, nec facit, quod ii nocivi tibi non sint nocivi.

XXX.

BENEDICTI XIV. Constitutiones de Jejunio Quadragesimæ.

I.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem divinæ bonitatis abbundantiam ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua orthodoxæ disciplinæ capita semper & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum, benedicente Domino, fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis litteras ad Fraternitates vestras die 30. proxime elapsi mensis Maji currentis anni datas eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ charitatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio aliquando legitima caussa, aut gravissima urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus Unicam Comestionem servandam, & licitas atque interdictas Epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint qui per humanas & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi aliisque persuadeant, Unicam potissimum Comestionem servari, atque Epulas licitas & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam caussam & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam caussam & de utriusq. Medici consilio, dummodo nulla certa & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesimæ, aliisque anni Temporibus, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, Unicam Comestionem servandam, & licitas, atque interdictas Epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis litteras singulis utriusque sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima aliisque Jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus atque præcipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulo ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam de observando sustinendoque Jejunio purificandis animis corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis; imo leve ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 22. Mensis Augusti 1741. Pontificatus Nostri Anno secundo.

I.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit, a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita perpetuo adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in Lege & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; simulque ad recolenda sacratiora Redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam, Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus & animis dignius paramur. Hoc veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec aliunde populis calamitates, rebusque publicis & privatis cladem exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesima, aliisque diebus jejunio consecratis persuasione & reverentia quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet; Vos, Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum mores, & usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimam Quadragesimalis Jejunii observantiam ob nimiam nullis legitimis urgentibus caussis ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; itaut Orthodoxæ quidem Religionis Cultores merito querantur; hæresum vero Sectatores illudant & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus; quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti sacratissimique præcepti habita ratione, Jejuniorum tempore, palam & impune ab iisdem agitentur Convivia, & Epulæ interdictæ promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus Vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto Nobis supremo sacrosancti Apostolatus officio & ardentissimum Fraternitatum Vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo & exemplo præeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus; omni opera atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis & annuntietis, nemini quidem sine legitima caussa, & de utriusque Medici consilio; multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima & urgente necessitate, & in casibus per sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenterque usurpandam, nec superbe & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est, cur Vobis explicemus; nolumus tamen Vos ignorare, cum hujusmodi necessitate & servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus caussis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscujusque Vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates Vestras rogamus, & in Domino exhortantes, obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quinimo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera rediment. Interim solatium & levamen non leve mœrori nostro a pastorali vigilantia & charitate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes; Apostolicam benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter

„ im-

„ impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 30. mensis Maji 1741. Pontificatus Nostri Anno primo.

III.

SS. DOMINI NOSTRI

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola Encyclica ad Patriarchas, Primates, Metropolitanos, Archiepiscopos, & Episcopos universos, gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentes.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ Libentissime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad Vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis: Etenim Summi Pontificatus dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

„ Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de Jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur; supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ Institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre authoritates: Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess. 25. de Reformat.* præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

„ Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. fel. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Institutionum Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimoquinto loco continetur:) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos Jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam caussam, & legitima prius authoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minime, inquam, solvendos a Jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi Controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponatur; & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eandem carne, ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum Jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum caussam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

„ Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt: *Non ambigimus*; alteræ vero: *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ, sive aliud Jejunium præcipitur, nisi indicta, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Litteris nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

„ Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paullo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum illæ vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

„ Archiepiscopus Compostellæ, in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor, nuperrime vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ caussam, & occasionem præbebant; ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi Litteræ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expedire, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset, sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam, quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat: quamobrem, licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi caussas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

„ Vix redditis Litteris, Archiepiscopus paullo post vitæ cursum absolvit: Itaque non immerito suspicamur, responsa Nostra, quæ Litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt: Idem contigit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ *die 8. Julii anno 1744.* quod sane integrum suis Libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejusmodi ad Vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina Vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne Vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ *Si Fraternitas Tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad suas Litteras, quibus Apostolica authoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. Maji, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur, dum pronunciatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrenare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec etiam, nec animus Nobis fuerit definire quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna charitate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus observationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent.*

„ I. *Utrum, quæ in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?*

„ Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unica in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

„ II. *An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, qua jejunantibus permittitur?*

„ Respondemus: *Non licere, sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes recta meticulosa conscientia.*

„ III. *An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?* Edicimus, *observandam iis esse.*

„ IV. *Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi.*

„ Respondemus: *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.*

„ V. *An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur?* Affirmatur complecti.

„ VI. *Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia?*

„ Rescribimus: *Nihil in pronunciatis nostris Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque Sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.*

„ VII. *Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam.*

„ Respondetur: *Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum; illud scilicet unicæ comestionis tum reliquis Legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.*

„ *Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatam quidquid apud Nos ex nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Quæ quidem in eo laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad ovest sanæ doctrinæ imbuendas incedere Pastores queant: in ipsoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam religionem, nihil sibi tutum, nisi a* „ Divi

,, *Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem è qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorrupta Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem Vobis est (idque plurimum ad te pertinet, qui illustris Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus sit disserendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illuc prompte dirigi possit quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sacri jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; in posterum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur.*

Datum &c. 8. Julii 1744.

,, Cum hæc ita se habeant, satis muneri nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere), cum Jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus perscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul, & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium a Nobis deposcunt.

,, Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe vestra authoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis Testimoniis in quibusdam Regionibus Septemtrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum libere permitti, quia per plures annos eandem facultatem petierint, & ab Sede Apostolica consecuti fuerint: quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maxime facienda esse ducimus ea verba Trident. Conc. *Sess.* 25. *cap.* 18. *de Reform. Sicuti publice expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat; sic frequentius Legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

,, In Litteris Nostris Apostolicis, quas *anno* 1741. ad omnes Catholicos Episcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & nunciatis, neminem quidem sine legitima caussa, & de utriusque Medici consilio, multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum Statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem, toties quoties opus fuerit, concedendam, verecundanter, fidenterque usurpandam, non superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alibi in more positum esse accepimus, esse postulandam.*

,, Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis loci Episcopus id postulare a Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt, si lactis, & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur; nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra authoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum; aliquando etiam indiximus abstinentiam Feriis sextis, ac Sabathis, etiamsi facultas a Nobis tradita lactis, & ovorum usum solum complecteretur. Postremo eam conditionem semper addidimus, ne jejunii lex, unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

,, Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plene acquiescimus, ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne caussa ab Episcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus; hærent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *libro* 3. *de Consideratione cap.* 4. *Facitis hoc, quia potestis: Sed, utrum debeatis, quæstio est, & quomodo*. Attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis, a quibus illæ administrantur. Sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit, animum iis advertere, quæ subjicimus.

,, Non ignoratis ab Innocentio III. Prædecessore nostro *Cap. Consilium, de observatione Jejuniorum*, inter caussas legitimas solvendi abstinentiam a Carnibus jejunii tempore, recenseri veram, & existentem reipsa ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum Carnium indulgeri, respondemus: quod, cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes & debes, ut majus periculum in eis vitetur*. Idem statuerant multo ante Innocentium III. Patres octavi Concilii Toletani *Canon.* 9. quod anno 653. celebratum fuit: *Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate, diebus Quadragesimæ esum Carnium præsumpserit attentare, non solum erit reus Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione.... Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quam a Sacerdote permissum accipiant.*

,, Nemo est, qui non intelligat hujusmodi caussas satis esse, ut aliqui a Jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur; non autem, ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi forte eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paullo post verba faciemus. Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema senectute confectum?

,, Neque vero caussa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique Carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; e quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero patrimonio, ac divitiis satis superque abundant. Itaque, si pro emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus Capite nono libri tertii Nostrarum Institutionum, quas Bononiæ Typis impressimus.

,, Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentia Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur, eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minime observant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe Milites tanta virtute temperantiæ permoti ipsorum exemplum sequantur. Illud solum, pro legitima caussa in medium proferri potest, Copias Militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ Jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paullo ante diximus, cum pisces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro caussa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi forte Civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque in posterum herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diœcesis ab instituto Quadragesimæ Jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si veras, ac legitimas a Nobis caussas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico, altera vero ab ipsa rerum magistra experientia deprompta est.

,, Innocentius III. quem superius nominavimus, *eodem Cap. Consilium, de observatione Jejuniorum*, Archiepiscopo Bracarensi postulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimæ a Carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, itaut plures fame enecarentur, respondit his verbis: *Cum autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore quo tanta famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; respondemus: quod in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur*. Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret ab Sede Apostolica, tanquam ineptus, ac simplex haberetur: sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maximi pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis caussa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur; uti Nos fuse ostendimus in decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi. Sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem congeri a Nobis possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii III., tunc Quadragesimæ abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cum reipsa non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc Incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte, & ovis utantur: Si hæc autem revera deficiant, tunc Carnis, salubris tamen, edendæ facultas concedetur, interposita semper Jejunii servandi conditione.

,, Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Galliarum Regi Christianissimo, nec ei ullus præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis Jesu anno 1741. a Nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore Jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus Incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso, facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro caussa exposuit venenatam piscium qualitatem, exiguum piscatorum

,, torum

„ torum numerum, qui longe ab Insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea Regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die 12. Aprilis anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; indulgentes necessitati Fidelium degentium in Insulis Ditionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium, ut in casu veræ, & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut possent & valerent cum Fidelibus populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia Jejunii per unicam comestionem, oneratque prædictorum Præfectorum conscientia, si adamussim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

„ Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc funesta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ex ipso febres acutissimæ, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut gravissima deinde mala provenerint.

„ Alias quoque morbos hujus generis, pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse Medici Scriptores luculenter testantur. Itaque, si Medicinæ Professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti nobis ipsis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, itaut nulla ætas libera, & incolumis esse queat; & affirment illis ipsis, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eandem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad ejusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant, si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio caussa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

„ Neque ulla difficultas removere Vos debet a consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit in posterum, nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant; (de qua re gravissime monendi a Vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent). Cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac solicitos præstare Nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Authores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur Jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent, quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

„ Hæc Vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut Vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a Vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc caussam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si Vos id quoque præstabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quam servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad Nos deferretur, non solum il fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem Vobis, Populisque Vestris impertimur.

„ Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri Anno quinto.

Quandonam pluries peccat, qui pluries in die vetito comedit carnes?

26 INquires tertio, semperne pluries peccat, qui pluries carnes comedit in die vetito?

Resp. Certum est, eum, qui post sufficientem distantiam pluries earum manducationes facit, e. g. mane, meridie, vespere, plura numero peccata committere, quia, ut diximus, hoc præceptum est negativum obligans semper, & ad semper. Non ita est, si pluries comedas cibos legales; nam cum in jejunio solum concedatur una plena refectio in meridie, & solum una refectiuncula sero, si quis secundam plenam refectionem faciet, peccabit quidem, quia sic frangit jejunium: Verum si deinde aliam ex prædictis cibis legalibus, & aliam faciat, non peccabit amplius, quia fracto semel jejunio per dictam secundam plenam refectionem, non est amplius aptus ad illud ponendum atque adeo iterum, & iterum non peccabit, quia ire contra præceptum, quod observari est impossibile, peccatum non est.

27 Dixi (*per sufficientem distantiam*) Illud enim hic difficile est in praxi: quonam modo cognoscere valeamus, quænam distantia sufficiat, & requiratur ad patranda hac in re plura numero peccata, quæve continuatio ad ponendum unum dumtaxat.

28 Dico primo, si quis initio mensæ, e. g. comedat ferculum ex carnibus, mox comedat pisces, deinde in fine iterum redeat ad carnes, unum tantum numero peccatum committere. Ratio est, quia dictæ comestiones, licet physice sint plures, moraliter tamen, quia uniuntur in una refectione, censentur una transgressio præcepti.

29 Dico secundo, si interrumpatur dicta comestio per alia negotia intermedia, nonnisi prudentis viri judicio decernendum esse, aut si iterum redeatur ad carnes comedendas, conficitur una moraliter actio, se reficiendi, an conficiatur plures. Certe si post horam redeatur, non puto conflari unam, quia est sufficiens distantia. Si vero post quadrantem, censeo conflari unam moraliter, quia tam breve tempus non distrahit illas actiones comedendi moraliter.

30 Quæres hac occasione. Qui non ex præcepto Ecclesiæ, sed ex voto, vel ex pœnitentia imposita a Confessario hodie, e. g. jejunare debet, si pluries comedit carnes, plurane numero peccata committet?

31 Resp. primo. Ita putant Axor. & Suar. apud Pasqualigum mox citandum; quia tum vovens, tum Confessarius imponens jejunium, imponit illud modo, & more Ecclesiastico: quod duas habet separatas obligationes, nempe unam dumtaxat plenam refectionem sumendi, alteram a carnibus toto die per præceptum negativum abstinendi.

32 Resp. secundo. Non ita putant Laym. Thom. Sanchez, Faustus, Leand. quos citat, sequiturque Pasqual. *dec.* 457. quia abstinentia a carnibus non cadit sub intentionem voventis, nec Confessarii (si aliud expresse non addatur) nisi quatenus est necessaria pro jejunio, & quatenus est inclusa in jejunio; ergo semel violato (quamvis cum peccato) jejunio, cum amplius locum non habeat observantia voti, vel pœnitentiæ, non obligabitur ad abstinentiam a carnibus, quæ solum cadebat in obligationem, quatenus debebat cum jejunio conjungi; id quod certe non est in jejunio Ecclesiastico, quia hoc habet duas dictas obligationes, per se separatas, ut apparet in adolescentibus, & senibus supradictis, in quibus non obligat jejunium, remanet tamen obligatio abstinendi a carnibus, quod idem est in diebus feriæ sextæ, & Sabbati totius anni. Utraque responsio probabilis est.

33 Dices, si ex hac secunda responsione abstinentia a carnibus non cadit sub intentionem voventis jejunium, nisi quatenus est necessaria pro ipso jejunio, sequitur, quod si quis non obligetur ex vi voti jejunare in die, quo non vetatur carnium comestio, e. g. hoc die libero a jejunio Ecclesiastico, sequitur, inquam, posse comedere carnes sine peccato, quia si is non obligatur ex voto jejunare, non obligabitur abstinere a carnibus, quæ abstinentia non cadit sub votum, nisi ut necessaria ad jejunium. Id posset occurrere, quando aliqua communitas voveret in vigilia, e. g. sui Patroni jejunare, v. g. hic Panormi in vigilia Immaculatæ Conceptionis Sanctiss. Virginis, de qua re diximus *tr. 1. c. 7. a n. 23.* tunc enim adolescentes ante 21. annum, ac sexagenarii (nisi utrique hi peculiari suo voto se personaliter obligassent) non tenerentur abstinere a carnibus, quia ex una parte votum jejunii, ut diximus supra *c. 2. n. 20.* intelligitur emitti juxta morem Ecclesiæ: mos autem Ecclesiæ est, ut non obligec Fideles in illa ætate, & ex alia parte posito, quod hi non obligantur ad jejunium, non obligabuntur ad abstinentiam a carnibus, quæ solum in hac secunda responsione debet servari, ut necessario inclusa in ipso jejunio.

34 Resp. sane negari non posse, id sequi ex hac secunda responsione, quam probabilem esse modo pronunciavimus, & consequenter id etiam esse probabile. De hac quæstiuncula lege Escobar *vol. 4. lib. 29. sect. 2. de secundo præcepto, problemate 98.*

CAPUT IV.

De abstinentia a lacticiniis in diebus vetitis.

1 NOmine lacticiniorum veniunt lac cujuscumque animalis, caseus, butyrum, aliaque ex lacte conflata, ova quoque, & alicubi sagimen ex sue, modo quo diximus *c. præced. a n. 8.*

2 Jam quæres primo: quandonam hæc a Fidelibus comedi prohibentur?

Resp. de tribus temporibus dubitationem esse posset primo, de feriis sextis, & Sabbatis totius anni: secundo, de diebus jejunii in Vigiliis, & quatuor Temporibus: tertio de diebus Quadragesimæ. Jam de singulis.

Usus lacticiniorum in feriis sextis, & Sabbatis.

3 IN feriis sextis, & Sabbatis totius anni, si tunc non incidit vel Vigilia, vel quatuor Tempora, vel Quadragesima, licite Fideles lacticiniis utuntur: siquidem nullibi in Sacris Canonibus id prohibetur. Quod si alicubi sit legitima, & approbata consuetudo abstinendi ab illis, ea servanda est. Certe in nostro Siciliæ Regno ea non viget: quamvis in aliquibus Pagis, & apud rusticos, vel mulierculas nonnulli Religioni sibi vertant, si ea comedant, tamen doctiores de veritate eos instruere, ne peccent, ex conscientia erronea, operæ pretium est. Ita docent Doctores, quos mox proferemus; dum dicunt licere edere lacticinia in omnibus diebus extra Quadragesimam.

In Vigiliis, & quatuor Temporibus extra Quadragesimam.

4 NEque in his, quæ sunt instituta ab Ecclesia, est in jure prohibitio comedendi lacticinia, ut testantur Vasquez, Villalob. Sanch. aliique cum Diana *p. 1. tr. 9. res. 41.*

Dico (*Institutis ab Ecclesia*) quia præscindimus ab obligatione voventium, vel Institutorum in Religionibus, vel ab impositis a Confessario, de quibus mox *n. 6.*

Major difficultas est, an adsit legitima consuetudo, & tamen idem Vasq. *p. 2. tr. 2. disp. 177. c. 6. n. 54.* advertit, eam non adesse in Hispaniis, & locis, ubi promulgatur Bulla Cruciatæ; cum enim per hanc comedantur licite in his jejuniis lacticinia, & major pars Fidelium eam sumat, illaque comedat, non potest allegari contra lacticiniorum usum consuetudo, quia nequit prudenter cognosci, an sit hæc prohibitio, quando major pars Fidelium per Bullam comedit; & Diana quidem *l. c. resol. 6.* notat ejusmodi prohibentem consuetudinem non adesse in nostro Siciliæ Regno. In aliis locis quilibet servet, quod legitime statutum, seu consuetum est.

5 Ju-

5 Juvat etiam legere Pasq. *dec.* 49. ubi contendit probare, nullam adesse obligationem ratione consuetudinis abstinendi a lacticiniis in prædictis diebus, additque *dec.* 70. quamvis hæc consuetudo esset legitime introducta pro sæcularibus, non tamen illa ligandos fore Religiosos, quia cum hi sint in diverso statu, & ordine, habeantque sua propria onera, non tenentur consuetudinibus sæcularium, nisi ex proprio jure, vel voto alias obligarentur. Id quod etiam tenet Leand. *n. 4. de præcepto Eccles. disp. 3. q. 7.*

6 Denique sic habet Quintanadvennas, *tom. 2. singular. tr. 3. sing.* 22. concedens lacticinia in omnibus diebus, vel jejuniis extra Quadragesimam.

7 *Ultimo igitur addo, quod si in aliquibus Hispaniæ, ac etiam in Diæcesis Granatensis locis introducta est abstinentia ab ovis, & lacticiniis in sextis feriis, aut jejuniis extra Quadragesimam, adhuc hæc consuetudo non obligaret, nec vim legis haberet.* Ut Sanch. *tom. 2. Consil. l. 5. c. 1. dub. 2. n. 2. probat, quia non esset inducta a majore parte populi, major enim illius pars Bullam habet, nec induceretur animo se obligandi ad peccatum, sed ex ignorantia, vel errore. Et quando dubium esset, an obligaret, & an omnibus requisitis inducta esset, melior est conditio possidentis; unde consuetudinem hanc, ita ad hoc obligantem in Hispania, aut alibi, non adesse sentiunt Enriq. Vasq. Villalob. Filliuc. Portella, Jo. Sanch. Bossius, Trullench, quos citat, & sequitur Pasq. dec. 69. n. 2.* Hactenus Quintanadvennas.

8 Hanc eamdem sententiam, quod extra Quadragesimam liceat semper comedere lacticinia, tenent Salas, Enriq. Portella, aliique quos *n.* 614. citat, & sequitur Verde in defensione, quam pro Caramuele habet contra Borgiam, ubi numero præcedenti merito reprehendit aliquos Doctores, quos non nominat, qui ausi sunt pronunciare, hanc sententiam esse corruptelæ obnoxiam, & flammis devovendam.

9 Ex prædicta doctrina sequitur, si quis voverit jejunium, vel ipsi jejunium impositum sit a Confessario, vel jejunium a Summo Pontifice assignetur exhibendum ad Jubilæum lucrandum, posse hunc ejusmodi jejunia exequi comedendo lacticinia: nam, quia constat essentia jejunii Ecclesiastici cum lacticiniis, Vovens, Confessarius, Pontifex, nisi expresse ad aliud strictius obligent; judicantur solum obligare ad jejunium more Ecclesiastico; cujus essentia, ut dictum est, lacticinia non excludit, Ita Diana *l. c. res. 4. & 5.* Bardi *Bulla Cruciata p. 2. tr. 3. c. 3. sect.* 10.

In Quadragesima.

10 Non defuerunt olim, qui etiam in Quadragesima lacticinia concedere voluerint inducti ab illis rationibus, quas diximus *n.* 5. facere pro jejuniis extra Quadragesimam. Hodie vero hæc sententia prohibita est, ejusque praxis in virtute sanctæ obedientiæ interdicta. Nam inter cæteras propositiones, quas damnavit Decretum SS. Alexand. VII. anno 1665. & 1666. invenitur hæc *n.* 32.

Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

Quare si per SS. Pontificem est evidens, quod hæc consuetudo obliget, nemo de illa dubitare amplius jam poterit.

11 Quæres: hæc prohibitio intelligiturne etiam de Dominicis dictæ Quadragesimæ?

Respondeo, etiam: nam etiam illæ sunt in Quadragesima; vox enim Quadragesima in jure, & in usu item communi loquendi non significat solum quadraginta dies jejuniorum, sed totum decursum dierum a feria quarta Cinerum usque ad Sabbatum Sanctum inclusive.

12 Illud hic non est omittendum: si quis in Quadragesima sine necessitate, vel sine dispensatione (qualis certe est illa, quam concedit Bulla Cruciatæ, de qua mox) comedit lacticinia, peccaret quidem mortaliter contra præceptum, jam explicatum a prædicto SS. Alex. VII. sed tamen sic observaret jejunium Quadragesimæ: siquidem, ut modo dictum est, constat cum lacticiniis Ecclesiasticum jejunium, ut bene notat Leander *tract. 5. disp. 3. quæst.* 14. secus, qui semel comederet lacticinia in die jejunii, non obligaretur in die amplius jejunare, quod nemo dixit, ut patet in habente prædictam Bullam, qui quamvis comedat lacticinia, tamen jejunare omnino tenetur. Non sic, qui carnes vel semel comedit: nam cum carnium comestio ut supra vidimus, destruat jejunii essentiam, is comedens carnes factus jam ineptus ad essentiam jejunii, illud servare eo die amplius non potest, unde nec tenetur, sed solum obligabitur ad abstinentiam iteratæ carnium comestionis, ut supra etiam explicatum est satis.

An in Jejuniis Quadragesimæ comedi possint biscocti, ex ovis immistis confecti?

13 Quæstio non est, si valde paucos biscoctos ejusmodi tunc comedas; eo enim casu ex parvitate materiæ a peccato mortali excusaberis: quæ autem sit hæc parvitas materiæ in ovis, & lacticiniis infra, Deo dante, decernemus. Et rursus non est quæstio de pane, quem appellamus Hispanum, vel de similibus biscoctis, in quibus magna pars ovorum, & lacticiniorum invenitur: tunc enim manducarentur ova, & lacticinia in magna quantitate, & consequenter mortaliter peccaretur. Quæstio igitur est, an de biscoctis, in quibus, ut solet fieri, modica ovorum, vel butyri, vel similis pars, ut dictum est, immiscetur, possit tunc in magna quantitate sumi?

14 Non posse contendit Leander *disp. 5. cit.* quia tunc sumerentur ova, & lacticinia in quantitate notabili; sic enim unum ovum conflat, ut fertur, decem biscoctos, qui viginti comederet, sane duo ova comederet: at quis dicet, comedentem duo ova in jejunio, ova excludente, non ire contra præceptum de ovis non comedendis?

15 Posse docet Pasqualig. *dec.* 83. quia tametsi, ait, in tanta quantitate ovorum seorsim sumpta comedere, illa non liceret in dictis diebus: immista tamen, & dispersa ea quantitas in hujusmodi biscoctis, est ita absorpta in substantia panis, ut non censeatur moraliter comedere ova is, qui panem illum biscoctum comedit.

16 Ego censeo tunc solum in magna quantitate hos biscoctos immistis ovis confectos licite comedi posse in dictis diebus vetitis; quando in singulis biscoctis adeo est parva ovi, vel butyri substantia, ut ipsa coctione veluti evanescat ovi, vel butyri substantia. Nam secus, quisnam negare poterit multa pauca facere posse unum satis, & ita se vere in stomacho notabilem quantitatem ovorum habere, atque ab illis commode nutriri?

Quid concedat Bulla Cruciata quoad carnes, & lacticinia in diebus vetitis?

17 Verba prædictæ Bullæ hæc sunt.

Item, ut durante dicto anno intra ipsa Hispaniarum Regna, & non extra, carnibus de consilio utriusque Medici temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadragesimalium vesci, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis. Itaque, qui carnes comederint, servata in cæteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satisfecisse censeantur.

Excipiuntur ab indulto vescendi ovis, & lacticiniis quoad Quadragesimalia jejunia tantum Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Superiores, vel inferiores Prælati, & qualibet persona Regularis, & ex sæcularibus illi, qui in Presbyteratus ordine constituti sunt, nisi fuerint sexagenarii.

Hactenus Clausula Bullæ.

18 Circa hæc inquires quarto: hoc privilegio, tum quoad carnes, tum quoad lacticinia, possuntne habentes Bullam uti extra regnum Siciliæ, seu extra illa regna Regis Hispaniæ, in quibus promulgatur Bulla?

19 Respondeo, non posse, quia nimis id clare patet in Bullæ tenore, ibi (*intra ipsa Hispaniarum regna, & non extra.*) Quare si tu habens Bullam Panormi, te conferas Neapolim e. g. ibi hoc privilegio, vescendi prohibitis, frui non potes: potes autem, si eas in quamlibet Siciliæ partem, ut etiamsi adeas Hispaniam, aliaque regna Regis Hispaniæ, in quibus Bullæ promulgatio conceditur.

20 Inquires quinto, qua ratione intelligendum sit illud privilegium de comedendis carnibus?

Resp. Id explicabitur, respondendo tribus dubitationibus, quæ hac in re fieri possunt.

21 Dubitatur enim primo, quid emolumenti afferat hoc privilegium, quandoquidem requirat consilium utriusque Medici, idest Confessarii, & Medici temporalis? Nam vel certus sum, me ob infirmitatem gravem posse comedere carnes, & tunc licite possum illis vesci sine illius consilio. Quod si sim incertus, & Medicus solum corporalis declaret, me carnibus indigere, etiam possum libere, ut ex se patet; vel sum certus, vel certus reddor a Medico, me non indigere carnibus, & tunc nullo modo illis licite vesci possum; vel denique sum in dubio, & dubius est Medicus de mea indigentia; & tunc probabile putant nonnulli, ut alibi nos diximus, me posse iis vesci, ne scilicet in periculum certum gravis morbi dilabar, quo periculo stante (ut quando est dubia mea indigentia, periculum semper stat) certe non obligor, ajunt hi, ad abstinendum a carnibus. Quid ergo emolumenti affert Bulla?

22 Resp. emolumentum esse, quia est alia sententia, & quidem communior docens in prædicto dubio esse obediendum præcepto: præceptum enim abstinendi a carnibus die vetito est certum: excusatio autem, ut hic supponimus, est dubia, unde prævalere debet certitudo præcepti; ideo Pontifex sequentibus, ne scrupulis sit locus concedit per Bullam ejusmodi comestionem. Adde & aliud emolumentum, ut habet Ludovicus a Cruce *de Bulla disp. 1. c. 5. dub.* 10. nam Pontifex habenti Bullam concedit, ut qui in reliquis formam jejunii servat, hoc est, si semel tantum plene comedat, censeatur implere præceptum jejunandi, & sic consequenter jejunii meritum, quod certe est magnum privilegium.

23 Dubitatur secundo, quid intelligatur nomine utriusque Medici?

Resp. quoad primum intelligi quemlibet Confessarium, etiamsi non sit tuus, quia etiam is Medicus spiritualis est, & quia in foro conscientiæ omnes Confessarii reputantur, ut unum quid. Ita Gallegus *cap 6. de Bulla dub.* 45. addens, satis esse, si id consilium detur extra Confessionem; non enim Bulla Confessionem actualem hic requirit; imo idem docet, satis esse quemlibet Sacerdotem, quamvis non approbatum ab Ordinario ad Confessiones suscipiendas, quia etiam hic potest absolvere a venialibus, & absolute dici potest Confessarius; quidquid in oppositum dicat Mendo *in appendice Bullæ disp. 2. c.* 8.

Quoad secundum difficultas est, utrum sicuti certum est, Doctorem in medicina sufficientem esse, ita quemlibet, nec Doctorem, nec scientiam medicinæ profitentem, sed hominem, ut etiam mulierem in medicandis ægrotis expertum?

Resp. sufficere, quia nomine Medici non intelligitur ad litteram, qui Doctoratus laurea est insignitus: nam si est Doctor, sed tamen mihi constaret esse inexpertum, non sufficeret; esset enim directe contra mentem Pontificis. Intelligitur ergo, qui est peritus, unde recte de hac re dixit Enriquez *lib. 6. c. 13. si modo Medicus, aut expertus vir explicet subesse causam.*

24 Dubitatur tertio, an hoc privilegium valeat non modo pro diebus jejuniorum (ut loquitur Bulla latina) verum etiam pro diebus totius anni, quando non est jejunium? nempe pro diebus feriæ sextæ, & sabbati (ut habet Bulla Italica.)

Resp. etiam pro diebus totius anni propter rationem ductam a potestate Commissarii potentis Bullam declarare, qui signate id in Bulla Italica declarare profitetur. Adde illud Bullæ latinæ (*Pro diebus jejuniorum*) legitime posse extendi ad dies feriæ sextæ, & Sabbati, quia a sacris Canonibus hi dies vocantur etiam dies jejunii, licet non tam rigorosi, ut sunt Quadragesimales.

25 Dubitatur quarto, an dispensatus ad carnes modo dicto, per Bullam, possit pluries in eodem die carnes comedere?

Resp. esse valde probabile posse, si Confessarius, & Medicus non restringant licentiam illas comedendi, id quod universaliter dixi *supra c. 3. n.* 21.

26 Inquires sexto: pro quibusnam temporibus datur hoc privilegium Bullæ comedendi lacticinia?

27 Resp. dari primo, pro feriis sextis, & Sabbatis cujuscumque hebdomadæ: secundo, pro vigiliis, & quatuor Temporibus: tertio pro Quadragesima.

Et quidem pro Quadragesima, hoc clare est privilegium, quia tunc sine Bulla esset a lacticiniis abstinendum: in cæteris autem diebus anni est privilegium pro locis illis, ubi forte legitima est consuetudo non comedendi tunc lacticinia: imo etiam in aliis locis, ubi est consuetudo tunc comedendi lacticinia, est etiam privilegium; nam per illud sedantur saltem conscientiæ timoratorum.

28 Dubitatur hic quinto, an qui habet Bullam, possit vesci lacticiniis in jejuniis ex voto, & Pœnitentia Sacramentali, & ex Jubilæo?

29 Resp. affirmative: nam si est probabile, ut supra diximus, te illis satisfacere sine Bulla, quando aliud expressum non fuit, multo magis cum illa: si tamen pari modo aliud expressum non fuit a vovente, a Confessario, a Pontifice: nam si fuit aliud strictius expressum, ad illud non se extendit Bulla, quæ solum dispensat in jure communi.

30 Du-

30 Dobitatur secundo: minor viginti uno anno, qui non jejunat in diebus, ex. gr. Quadragesimæ, potestne nunc lacticinia cum Bulla comedere? Idem quæritur de aliis non obligatis ad jejunium.

Resp. posse, quia per privilegium hoc, quoad lacticinia, est absolute concessum, & quidem ad libitum, nec restrictum ad conditionem jejunandi.

Exceptiones ab hoc Privilegio.

31 INquires septimo: qua ratione intelligenda est illa exceptio (*excipiuntur Patriarchæ &c.*)

32 Resp. sic intelligendam esse, ut primo, Prælati omnes. Secundo, quævis persona Regularis: Tertio, omnes Presbyteri Seculares, nisi fuerint sexagenarii, non possint cum hac Bulla vesci lacticiniis in diebus Quadragesimalibus.

Dico (*in diebus Quadragesimalibus*) nam certe possunt in sextis feriis, & Sabbatis, in jejuniis Vigiliarum, & quatuor Temporum, quæ non incidant in Quadragesimam. Ratio est, quia Bulla solum Quadragesimæ jejunia excipit.

Jam vero aliquid delibemus de singulis prædictis Classibus.

33 Quoad Prælatos scito, eos esse primo, Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos. Secundo, alios Prælatos inferiores, ut Abbates, Generales Religionum, Provinciales, Superiores locales, Ordinarios; hi enim omnes sunt Prælati habentes, ut supponimus jurisdictionem ordinariam, eamque spiritualem. Hi igitur omnes non possunt frui hac Bulla communi pro privilegio vescendi lacticiniis. Consulto dixi (*hac Bulla communi*) nam per aliam poterunt ii, quos paulo post exponemus.

34 Nota autem inter Episcopos non includi Episcopos solum electos, sed nondum confirmatos a Pontifice: nam hi vere nondum sunt Episcopi.

35 Sed dubitatur, quid si sit confirmatus, sed nondum consecratus?

Resp. excludi, quia vere tunc acquisivit potestatem Episcopalem exercendi jurisdictionem temporalem, & spiritualem, unde potest Censuras ferre, approbare Confessarios, aliquas indulgentias concedere &c. Dico (*potest*) nam ceterum, ut illam actu exerceat, debet accepisse possessionem Episcopatus; id quod recte notat Azorius *part. 2. lib. 3. qu. 9. ex cap. injuncta de electione in extravaganti communi.*

36 Quoad personas Regulares, scito, eas esse illos omnes, qui professionem Religiosam emiserunt per sua vota; hinc excluduntur ab hoc indulto Religiosi, etiam Laici, etiam Moniales, etiam Conversæ, etiam Scholares, ex votis biennii Soc. Jesu, quia omnes sunt vere Religiosi. Contra non excluduntur Novitii, vel Tertiariæ (*Monache di Casa*) nec Tertiarii, nec puri Eremitæ, nec Scholares Soc. Jesu, si fuerint legitime dimissi, quia omnes hi non sunt vere Religiosi, ut notat Trullench. *l. 1. q. 4. dub. 5.* aliique.

37 Dubitatur hic primo, de Religiosis Ordinum Militarium.

Resp. hos includi a Bulla quoad hoc privilegium vescendi lacticiniis; nam non solum Equites S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, aliique similes, de quibus est controversia, an sint Religiosi, verum etiam Equites Hierosolymitani, quos Militares appellamus, hoc Privilegium vescendi lacticiniis participant, si Bullam legitime sumant, ut patet in Summario Bullæ vulgaris, quod Fidelibus distribuitur.

38 Dubitatur secundo, an Sacerdotes horum Ordinum Militarium includantur in hoc privilegio? Ratio dubitandi est, quia Pontifex paulo post excludit ab hoc privilegio omnes Sacerdotes, unde videtur excludere etiam hos Sacerdotes Militares, & ex alia parte idem Pontifex includit in hoc privilegio omnes Militares; at hi, quamvis Sacerdotes, ex ordine Militari sunt; ergo &c.

39 Resp. certare hac in re Bardi, & Mendo locis citatis, & Bardi quidem illos excludit, quia sunt Sacerdotes; Mendo autem, includit, quia sunt Militares. Componamus nos breviter litem, affirmando utramque sententiam esse probabilem, quia utraque expositio probabiliter cadit in verba Pontificis.

40 Quoad Presbyteros Seculares, scito, solum intelligi Sacerdotii gradu fulgentes; hi enim nequeunt hac uti Bulla quoad prædictum Privilegium comedendi lacticinia in Quadragesima. Quare poterunt ea comedere cum Bulla Clerici minores, Subdiaconi, ac Diaconi, si Religiosi non sint.

41 Sed circa hoc dubitatur primo. Cum in tenore Bullæ dicatur (*in jejuniis Quadragesimalibus non posse dictos Prælatos, & Regulares, & Sacerdotes uti hoc privilegio*) dubitatur, inquam, an in diebus Quadragesimæ, in quibus non jejunatur, hoc est in Dominicis, possint hi cum Bulla licite frui lacticiniis?

Respondeo. Concedit Mendo non solum cum Bulla, sed etiam sine illa prædictos, imo Fideles omnes posse uti lacticiniis in Dominicis prædictis. Quod posterius dictum, hoc est, sine Bulla, quam falsum sit, ostendit Diana *part. 10. tract. 11. resol. 46.* præsertim ex eo, quod Sacra Congregatio Sancti Officii, & Congregatio Indicis Romæ mandavit, ut hæc opinio deleretur a quodam libro.

At quod prius dictum est, idest cum Bulla, puto illud esse probabile, hoc est cum Bulla posse prædictos omnes Prælatos, & Regulares, & Sacerdotes diebus Dominicis Quadragesimæ vesci lacticiniis. Ita sustinet Trullench. Ludovicus a Cruce, Diana, & Bardi *p. 3. tr. 33. sect. 7.* eos, aliosque citans. Puto tamen esse aliquo modo etiam probabile, non posse, ut tenent Enriquez, Rodriquez, aliique apud eumdem.

Ratio, quod sit probabile, cum hac Bulla posse prædictos Prælatos, & Regulares, & Sacerdotes comedere lacticinia in Dominicis Quadragesimæ, est, quia Bulla Latina Gregorii XIII. expresse dicit, posse comedi lacticinia cum Bulla in omnibus temporibus, & jejuniis extra Quadragesimalia jejunia tantum. Subsumo: Sed Dominicæ non sunt jejunia Quadragesimalia, tunc enim non jejunatur, ergo &c. Ratio vero, quod sit probabile, non posse, est; quia in Bulla vulgari translata ex latino dicitur, prædictos non posse cum Bulla comedere lacticinia quoad dies Quadragesimales. Subsumo: sed Dominicæ prædictæ, licet non sint jejunia, idest non sint dies, in quibus jejunatur, sunt tamen dies Quadragesimæ, ergo &c.

De sexagenariis.

42 INquires octavo, an prædicti Episcopi, Regulares, Presbyterique seculares, si sint sexagenarii, possint lacticiniis frui cum hac Bulla communi? Inquires, inquam, quinam sunt sexagenarii? an qui jam attigerunt sexagesimum annum, nec dum compleverunt? An qui jam compleverunt? Clarius: annus sexagenarius ad hunc effectum debetne esse completus? an satis incompletus, seu inchoatus?

43 Resp. ego, quamvis sciam ex Doctoribus citatis, aliquos requirere completum, aliquos esse contentos incepto, puto tamen cum his posterioribus, satis esse inceptum, atque adeo sufficere, si quis attigerit annum 60. etiam per unum diem. Ita Joannes Sanchez *disp. 54. n. 11.* & Trullench. *lib. 3. in Decalog. c. 2. dub. 4. n. 3.* non autem me movent rationes, quæ ab aliquibus afferuntur; respondere enim illis facile quis potest, sed satis sunt ipsa verba Pontificis; non enim Pontifex in nostra Bulla utitur illo modo loquendi (*Concedo hoc privilegium illis, qui sexaginta annos habent*) qui modus loquendi varie in alterutram partem explicari posset, sed dicit (*concedo hoc privilegium illis, qui sunt sexagenarii*) at qui attigit sexaginta annos, licet non compleverit, dicitur, & est sexagenarius, ut etiam pari modo dicuntur octogenarii, centenarii etiam ii, qui octoginta, seu centum attigerunt; sexagenarius enim proprie, & latine dicitur ille, qui agit sexaginta annos, non vero, qui jam egit, illosque complevit. Hæc est mea ratio. Adde, credibile valde esse, Pontificem voluisse indulgere prædictis, atque hoc privilegium concedere, quando ex recepta jam consuetudine ii non obligantur amplius ad jejunium Ecclesiasticum; sed jam ex probabilissima opinione apud citatos, & apud Leandrum *de præceptis Ecclesiæ tr. 5. disp. 8. sect. 17.* hi sunt illi, qui solum attigerunt sexagesimum annum; ergo &c.

De Privilegio edendi lacticinia concesso prædictis Prælatis &c. ab Urbano VIII.

44 URbanus VIII. Episcopis, & Presbyteris sæcularibus, qui sunt exclusi ab indulto lacticiniorum per Bullam communem, illud concessit iisdem (non vero Religiosis) in hunc tenorem.

Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis inferioribus Prælatis, nec non Presbyteris sæcularibus duntaxat, ut Quadragesimali tempore (hebdomada tamen majore excepta) ovis, similiter ac lacticiniis pro eorum libitu uti, & vesci possint, indulgemus, data eleemosyna per Commissarium Generalem taxanda.

45 Dubitatur autem hic primo, quantanam eleemosyna eroganda est pro hac Bulla?

Resp. & quidem antea recolendum est, Realem esse unum tarenum nostræ monetæ Siciliæ grana quatuor, & ejusdem grani partem quartam. Hoc igitur posito, Commissarius Generalis sequentem taxam constituit.

Pro Episcopis &c. & Abbatibus vult largiendos esse Reales viginti quatuor.

Pro dignitatibus Canonicalibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, Reales octo.

Pro illis, qui gaudent Portionibus, vel Portionum medietatibus, & pro Beneficiariis curam habentibus animarum, vel non habentibus, quorum reditus annuus sit trecentorum, Reales sex.

Pro habentibus Beneficium, Capellaniam, vel Portionem quorum reditus annuus non minus sit, quam scutorum ducentorum, Reales quatuor.

Pro Clericis, & Presbyteris sæcularibus, Reales duos.

46 Dubitatur secundo: Virtute hujus Bullæ, quam quis hic recipit, utitne potest lacticiniis extra Regnum?

Respondeo nequaquam; nam hæc Bulla, cum sit extensio prioris, seu communis Bullæ, intelligitur cum eadem limitatione, qua illa est.

47 Dubitatur tertio: Quando hic excipitur hebdomada major, excipiturne Dominica Palmarum?

Respondeo excipi, unde ex vi hujus parvæ Bullæ non possunt prædicti lacticiniis vesci ea Dominica. Nam cum qualibet hebdomada constet septem diebus, manifestum est Dominicam includi in hebdomada. Dixi (*ex vi hujus parvæ Bullæ*) nam quia probabile est cum Bulla communi licite posse comedi lacticinia a prædictis personis in Dominicis Quadragesimæ, ut supra diximus, ideo qui ex dictis personis illam communem habet, poterit ex vi illius Bullæ ea comedere in dicta Dominica Palmarum. Ita Gallegus *Clausula 6. dub. 53. de Bulla Cruciata*, & Trullench. *in appendice n. 11.*

48 Dubitatur quarto: De quorum bonorum redditu intelligatur, quando in taxa bonorum annuorum fit mentio?

Respondeo, Bonorum Ecclesiasticorum, hoc est, bonorum, quæ quis habet ab Ecclesia, seu ratione beneficii Ecclesiastici, deductis oneribus, quæ forte sint in illo beneficio. Quare si quis habeat bona patrimonialia, vel propria industria acquisita, quantumvis pinguia, si tamen id, quod habet ratione Beneficii, Portionis, Pensionis &c. non accedat ad redditum annuum in prædicta taxa definitum, eam majorem eleemosynam dare pro hac parva Bulla non obligabitur, ut notat Gallegus *ibid. dubit. 56.* & Trullench, *ib. n. 13.*

49 Dubitatur quinto: Si Episcopi, Abbates, ut item Dignitates Canonicales, pro quibus non fit mentio quantitatis bonorum Ecclesiasticorum, pauca habeant, hoc est, habeant bona Ecclesiastica non pertingentia ad annuum redditum scutorum trecentorum, obligan-turne taxam vigintiquatuor, vel octo Realium contribuere pro hac Bulla?

Resp. obligari, quia dum Commissarius taxavit pro his eleemosynam, non respexit ad redditus, sed solum ad dignitatem. Ita tenet Trullen. in expositione hujus Bullæ parvæ *n. 14.* Addit Gallegus *cap. c. Clausula 6. dub. 57.* hos obligari ad prædictam taxam, etiamsi nihil habeant.

50 Dubitatur sexto: Coadjutor, e. g. Canonici, vel cujuscumque beneficiarii venitne nomine Canonici, vel Beneficiarii, ita ut debeat dare eleemosynam constitutam pro illis, quorum est Coadjutor?

51 Resp. nequaquam, quia Coadjutor non est vere Canonicus, vel Beneficiarius: habet enim solum jus ad rem, non in re, ut notat Trullench. *l. c. n. ult.* Lege id latius apud Gallegum *ib. dub. 58.* qui id confirmat ex Suario docente, Coadjutorem vivente Proprietario, non esse Canonicum, licet habeat locum in Stallo, & vocem in Capitulo, absente Proprietario.

52 Dubitatur septimo, an qui vult frui indulto hujus Bullæ lacticiniorum, debeat etiam sumere Bullam communem?

Resp. nequaquam, quia, ut notat Bardi, *part. 2. de Bulla Cruciata tr. 3. c. 2. sect. 8. n. 131.* id non requirit tenor hujus Bullæ. Et merito, hæc enim non dependet necessario ab illa communi, sed est nova declaratio, seu potius nova extensio, novumque privilegium.

53 Dubitatur octavo: Quando dicemus infra in communi Bulla, debere scribi nomen ejus, qui illam sumit, eamque debere apud se retinere eo modo, quo dicetur in explicatione dictæ Bullæ, idne etiam est necessarium in hac parva?

Resp. non esse simpliciter necessarium, docet Trullench. *loc. c. n. 8.* quia

quia id in hac Bulla, nec ab ipsa; nec ab ejus declaratore Commissario requiritur.

CAPUT V.

De unica Jejunii refectione.

1 UNicam plenam refectionem ex cibis non vetitis esse de substantia jejunii, res est nimis apud Fideles vulgata; sed circa illam plures sese offerunt difficultates enodandæ, quas jam percurro.

2 Inquires primo, an sicuti qui secundam plenam refectionem assumit, violat substantiam jejunii, ita qui tertiam, quartam &c. eodem die assumit? Respondeo, de hoc *supra c. 3. n. 29.* per occasionem dixi.

Per potum an violetur Jejunium?

3 INquires secundo, an sicuti cibum modo dicto solum semel sumere licet, idem dicendum sit de potu?

Resp. non ita; unicam enim refectionem cum vespertino jentaculo præcipit lex jejunii, non vero unicam, vel determinatas potiones. Quapropter poterit quis sæpe in die jejunii bibere aquam, vinum, mustum, cervisiam, aquam distillatam ex herbis, vel floribus, qualis est aqua ex rosis, ex buglossa, & cicoria, &c. vel ex eodem vino, quam aquamvitam appellamus. Ratio est, quia hæc sunt vere potus. Potus autem in jejunio non prohibetur a pia Matre Ecclesia, quia ex ejus prohibitione nimis aggravaretur onus jejunandi.

4 Dices ergo, etiamne vinum in die jejunii multoties bibam impune? Quid, si illud bibam ex intentione reficiendi mihi vires?

5 Resp. S. Thomam, aliosque multos, quos citat, sequiturque Thom. Hurtad. *in disp. de Cocolata*, putare, jejunium omnino violari, si vinum bibatur ad finem reficiendi vires: sed certe probabilius est, etiam sic jejunium non frangi. Id quod docent multo plures, Navarrus, Vega, uterque Sanch. Fagundez, Diana, aliique, quos citat, sequiturque Pasqualig. *dec.* 216. quia cum non prohibeatur ab Ecclesia potus in jejunio, nec prohibetur effectus illius, qui est vires reficere, ac nutrire. Nihil autem obstat, quod tu illum vini potum assumas cum expressa intentione vires reficiendi, dummodo assumas illud, quod vere potus est: tunc enim non facis aliquid in fraudem jejunii, sed uteris jure tuo.

6 Esse autem vere potum, in eo consistit, ut adhibeatur id, quod inservit ad vehiculum cibi, seu alimenti, ut loquuntur Medici, & vere tale sit, quale sine dubio est vinum, & prædicta *n. 3.* Adde ex supradictis, illud esse verum potum, quod communiter, ut potus a Fidelibus existimatur, & usurpatur.

7 Hinc non potest sumi lac, jus, aqua distillata ex gallina ex. g. vel ex similibus; nam quamvis hæc materialiter potentur, non sunt tamen potus, sed cibi; nec sapa, acetum, mel, oleum, nec mala medica, citra, punica, pyra, uva, arundines mellitæ, quamvis solum dictorum fructuum succum deglutias, cæterasque partes ab ore projicias: hæc enim omnia, tum ex sua natura, tum in usurpatione hominum cibi sunt, non potus. An autem hæc in parva quantitate sumi sine mortali possint, ex infra dicendis *a n. 30.* colligetur.

8 Hinc contra sumi potest in die jejunii aqua saccaro, gelsiminis, aniso, citris, aliisque aromatibus condita, quia hæc, ut hodie usurpantur, potus naturam non transcendunt. Quod si id negavit Sanch. *l. 3. consil. c. 5. dub. 23. n. 3.* ideo fortasse negavit, quia loqui intendebat in eo casu, quo magna quantitas substantialis cibi in ea commisceatur, non vero quando modica ad temperandam aquam, ne sola noceat, sicuti in nostra ætate est consuetus mos ejusmodi temperamenta miscendi.

Cocolata.

9 HInc denique insurgit celebris quæstio de Cocolata. Tota autem controversia definiri posset ex duobus capitibus.

Primum caput est, an ex eo, quod in confectione Cocolatæ parvitas cibi adhibeatur, inde constet, eam in jejunio adhibere, non esse mortale? Secundum est (abstrahendo a parvitate materiæ) an Cocolata eo modo, quo hodie in Hispania, & Romæ est in usu communi sit vere potus, & consequenter nullo modo violet jejunium? Dixi (*eo modo, quo hodie est in communi usu*) nam si multam cibi substantiam e. g. ova, trita biscocta, vel quid simile admisceas, tunc non esse potum, jejuniumque per illam violari, vel indocti ignorant.

10 Jam quoad primum caput dico, certum esse ex parvitate materiæ posse excusari a mortali: sed de facto, an hodie ea parvitas adsit, necne? variant Doctores. Antonius de Leone *in q. moral. de Cocolata* ait, dimidium unciæ Cocolatæ, posse in hac potione misceri, tanquam parvitatem materiæ. De unciis Romanis, seu Mercatoriis, seu (ut Siculi loquimur) *alla sottile*, est locutio, ut iterum dicam *n. 31.* Leander autem *tr. 5. disp. 5. de præcept. Eccles. q. 5.* concedit aliquid parum saccari, itaut Cocolatæ potio præter aquam possit ascendere ad uncias duas, Pasqualigus *dec.* 121. solum concedit sine mortali octavam partem unciæ substantiæ Cocolatæ, aut ad summum sextam unciæ partem. Vides igitur præter peccatum veniale timeri quoad primum hoc caput (si tantisper excedas) timeri, inquam, posse mortale? Vides item solum semel, præsertim in prædicta sententia Leandri, posse ejusmodi potionem sine mortali in diebus jejunii assumi? si enim pluries, jam non esset parvitas materiæ. Salvare igitur licitum usum Cocolatæ pro diebus jejunii ex primo hoc capite vix possumus.

11 Quoad secundum ergo caput, an scilicet Cocolata sit verus potus jejunium non violans, sicuti non violant cæteri potus? Dico esse item diversitatem sententiarum, dicentibus aliis esse verum potum, aliis omnino negantibus.

Et certe ego ex rationibus intrinsecis puto, cibum eam esse, non potum. Ratio est, quia essentia potus, ut modo insinuavi ex Medicorum sententia, consistit in eo, quod sit vehiculum cibi, seu alimenti, non vero alimentum; at Cocolata alimentum est, potenter reficiens, maxime nutriens, nec assumitur ad sedandam sitim, ergo &c.

12 Dixi tamen (*ex rationibus intrinsecis*) nam video timoratos, doctosque viros ea uti in jejunio sine scrupulo, addentes, ipsos putare, illam verum esse potum, quia, ut potus ab ipso initio ejus inventionis assumptus est, & a consuetudine approbatus, nolo hanc sententiam, uti improbabilem condemnare. Lege Thomam Hurtadum *par. 2. resol. moral. tr. 10.* ubi acriter eam defendit: & Lezanam *consulto 48.* pari conatu condemnante; quos nihilominus Diana *par. 11. tr. 6. resol. 33.* in concordiam adducere conatur.

Varia de potu.

13 HIc denique ubi agimus de potu, habe ad complementum tractationis quinque sequentia.

Primo, potest quis licite, quoties in die jejunii bibit, aliquid cibi sumere in ea quantitate, quam mox *n. 17.* assignabimus, ne scilicet potus noceat. Cum enim Ecclesia concedat potum, concedit etiam quidquid necessarium est, ne potus noceat.

14 Secundo, notanter dictum est (*ne potus noceat*) si enim quis bibere vellet, non ob sitim sedandam, nec ne potus noceat, sed ut parum illud cibi sumeret, illicite sumeret.

15 Tertio, hoc parum cibi, quod tum sumi potest, poterit esse cujuscumque generis ciborum Quadragesimalium, sive panis, sive fructus, sive quid simile.

16 Quarto, quando quis per diem bibit, nec illi nocet potus, nihil cibi sumendo, non potest cibum illum, quamvis parvum, sumere; quia is ideo conceditur, ne potus noceat; at nunc supponimus, potum nequaquam nocere, ergo &c. Lege de his Fagundez, Leandr. Pasqualigum, Azorium, Bonacinam supra citatos.

17 Quinto, quantanam est cibi parvitas, quæ, ne potus noceat, licite sumi potest?

Dico (ne potus noceat) nam mox *a n. 30.* dicetur de parvitate cibi, quæ sumpta in die jejunii, abstrahendo a potu, non pertingit ad mortale.

Resp. Bonacina apud Leandrum *loc. c. q. 12.* concedit duas castaneas, vel duas ficus, vel quid simile: Diana, & Fagundez apud eumdem quinque, vel sex amygdalas saccharo contectas, vel quid simile: Ledesma duodecim confectos. Pasqualigus *dec.* 119. quantitatem cibi infra unicam unciam, quia hæc quantitas videtur regulariter necessaria, & sufficiens, ut potui in stomacho commixta nocumentum impediat. Prædictus item Leander *l. c.* concedit quantitatem cibi infra dimidiam unciam: quia hæc sola ipsi videtur necessaria ad impediendum potus nocumentum. Profecto hæc Leandri sententia est cæteris præferenda. Semper autem est sermo de unciis Romanis, ut supra notavimus.

Protractio, seu continuatio refectionis an Jejunio officiat?

18 INquires tertio, prædicta unica refectio plena quantonam tempore durare potest, ut sit unica, jejunioque non noceat?

Resp. Quando quis in sua comestione quacumque ex causa insumit unam, vel alteram horam, servat jejunium; dum enim continuat eamdem refectionem intra dictum tempus, ea erit unica, & recte unica denominabitur.

19 Sed quid, si in aliquo solemni convivio eam quis protraheret in tempus valde notabile, a meridie e. g. usque ad vesperas, ut alicubi factum esse, semel audivimus?

Responden. Remigius cum Pasqualigo *dec.* 157. dicit, si id contingat in locis, ubi tandiu durare consuevit convivium, servari jejunium: quia Ecclesia concedit unicam refectionem secundum patriæ consuetudinem; sed displicet hæc decisio; nam Ecclesia unam refectionem concedit, non plures; illa autem tamdiu durans multiplex æquivalenter est. Collige hoc ex eo, quod de illo, qui a meridie ad vesperam comedit, nemo sanæ mentis dicet, eum jejunare, carnem macerare, nutritionem sibi subtrahere, inediam aliquam sustinere, Christi Domini jejunium imitari, qui sunt fines ab Ecclesia intenti in præcepto jejunii.

20 Dices, ex nostra sententia sequitur, quod qui immodicam comestionem sumeret, multumque se cibis infarcinaret, violaret jejunium: quia ejusmodi refectio adeo liberalis æquivalet pluribus.

Resp. ita sentiunt aliqui apud eumdem Pasqualigum *dec.* 110. sed minus recte, ut idem cum Bonacina ibidem notat: Ecclesia enim præcipit, ut jejunetur sumendo unam refectionem integram ex cibis tunc concessis, nihil vero præcipit de mensura ciborum. Unica ergo refectio, quamvis superflua, unica refectio est. At una refectio durans per sex, vel plures horas, unica morali modo non est, esto unica sit physice per continuationem.

Interruptio refectionis.

21 INquires quarto: Dictum est de protractione comestionis, quid de interruptione? Et quidem *supra c. 3. a n. 6.* locuti sumus de interruptione; quando carnes in die jejunii cum peccato comeduntur, in præsentia vero loquimur, quando comeduntur legalia, seu non vetita.

22 Resp. vel interrumpi potest refectio sine causa, vel ex causa: si sine causa puto, etiamsi te refeceris ad satietatem, posse te superaddere ex cibis non vetitis id, quod tibi libuerit intra unum horæ quadrantem cum dimidio. Ratio est, quia sic videtur judicio morali non distrahi tuam unicam comestionem ad aliam secundam, quæ si longius tempus intercederet, sane distraheretur ad secundam. Id autem puto verum, etiamsi animo destinaveris nil amplius comedere; quia mutare illum animum, non distrahit tuam unicam refectionem ad aliam, dummodo moralis unitas comestionis constet.

23 At ex causa major aliqua distantia temporis indulgenda est: nam si propter negotium aliquod interrumpat quis suam comestionem, quando nondum plena habita est refectio, huic concederem, posse ad refectionem complendam regredi ad mensam post horam, quia tunc necessitas illa in morali existimatione videtur sufficere ad eam moram concedendam. Ita Th. Sanch. *lib. 5. Consil. c. 1. dub. 14. n. 1.* qui ex hac doctrina colligit, lectores ad mensam immediate ante lectionem aliquid comedere posse, ut item famulos, quando domino comedenti inservire solent. Propter necessitatem enim legendi, vel inserviendi censentur tunc incipere suam refectionem, quam post unam circiter horam perfecturi sunt.

24 Simile quid licet Mercenariis, qui dum ad mensam sedent, vocantur ad vendendas merces; hæc enim propriæ artis, seu muneris proprii necessitas facit, ut illæ semiplenæ refectiones per moram unius horæ, plus, minusve interruptæ, animo præsertim redeundi, unicam moraliter constituant. Duas horas concedit Jo: Sanch. sed nimis hoc esse, merito putat Escobar, *tr. 1. exam. 19. de Jejunio c. 3.*

25 Hic duo casus facile possunt occurrere. Primus: Titius non plene refectus surgit a mensa ad negotium sibi notabiliter necessarium, putans posse brevi ad mensam regredi, sed distractus a prolixitate negotii regredi nequit, nisi post multas horas, vel etiam usque ad vesperas; licebitne huic suam refectionem perficere?

26 Resp. cum distinctione; si enim magna causa fuit, cur notabilem partem tamdiu distulerit, licebit illam etiam vespere perficere, id concedente benignitate Ecclesiæ, quæ te non urget ad diem totum sine integra refectione transigendum, quando ex tanta causa eam distulisti; si vero non fuit magna causa, tibi imputetur, quod propter causam levem non perfecte suo tempore comederis. Idem dic, si ante negotium comederis mediocriter, & (quamvis ex gravi causa) parum

parum refectionis omiseris; tunc enim est perinde, ac si perfecte fuerit refectus, parum enim pro nihilo reputatur: quare vesperi solum ordinarium jentaculum tibi conceditur.

27 Quando autem sit causa gravis, vel levis, & quando refectio sit perfecta, vel imperfecta arbitrio prudentis viri, consideratis viribus personæ, qualitate negotii, temporis distantia, decerni debet: certa enim, & universalis regula dari non potest; nam in quacumq; materia, quandonam reputanda illa sit levis, vel gravis, ut excuset a veniali, vel mortali, semper recurrendum est ad judicium, seu arbitrium prudentis viri, omnibus consideratis circumstantiis, universaliter docet Sanch. *lib. 1. in Decal. c. 4. n. 22.* & Castrop. *tom. 1. tract. 2. disp. 2. p. 7. n. 2. & 5.*

28 Secundus casus. Cajus ob leve negotium transtulit dictam perfectam refectionem ad vesperas; vespere autem se valde debilem sentit; peccabitne, si plene comedat?

29 Resp. in hoc casu peccabit Cajus, dum sine notabili causa disfecavit suam refectionem cum animo aliam plenæ refectionis partem resumendi sub noctem (nisi forte inculpabilis inadvertentia ipsum excusaverit) sed non peccabit, si sero comedat, quando (ut supponis) ita viribus destituitur, ut vere cibo indigeat.

Qualisnam cibi parvitas ex Quadragesimalibus intra diem Jejunii assumpta (præter jentaculum vespertinum) violat, vel non violat jejunium?

30 INquires quinto: omnisne refectio in die Jejunii assumpta illud violat? an potius concedendum sit dari etiam in materia jejunii parvitatem materiæ?

Resp. dari etiam hic parvitatem materiæ, omnes Theologi affirmant; sed difficultas versatur in decernendo, quantanam illa sit. Breviter ajo, esse jam multorum hodie probabilem sententiam, comedentem ex cibis Quadragesimalibus duas uncias libræ Romanæ (hoc est, ut Siculi loquuntur *due onze alla sottile*) peccare quidem venialiter, sed non mortaliter, unde nec jejunium frangeret. Ratio est, quia sic non læditur gravis finis jejunii, qui est maceratio corporis, ejusque modica nutritio; sicut enim modicum quid surripere a proximo, quando illud modicum non lædit Proximum graviter, judicatur parva materia, ita in casu nostro. Soleo etiam ego sic discurrere: qui duas horas laborat sine necessitate die festivo excusatur probabiliter a multis Theologis a mortali, quia duæ horæ respectu vigintiquatuor horarum diei judicantur tempus modicum: pari ergo modo duæ unciæ cibi Quadragesimalis respectu unciarum vigintiquatuor, & fortasse triginta, ad quas fere solet ascendere integra diei refectio, merito judicabitur modica comestio. Nostram hanc sententiam docet Turrian. *par. 1. c. 256. n. 2.*

31 Dixi primo (*peccare quidem venialiter*) nam parvitas materiæ tum hic, tum in similibus excusat quidem a mortali, se non a veniali, cum tunc fiat etiam contra præceptum, licet leviter, seu in re levi: a quo tamen veniali, quando adest aliqua rationabilis causa, te etiam liberari, docemus omnes.

Dixi secundo (*ex cibis Quadragesimalibus*) nam ex carne vel lacticiniis mox subdam *a n. 34.*

32 Ex dictis, ut notat Dian. *par. 5. tr. 5. res. 11.* sequitur, quod jejunans possit sine mortali primo mane sumere duas uncias cibi Quadragesimalis, & semel bibere, ac postea hora consueta integram refectionem sub meridie sumere, consuetumque jentaculum addere sub noctem. Non evitabit tamen veniale, si rationabilis causa non adsit, ut constat ex dictis.

33 Quæsitum hic olim fuit, an arundines mellitæ, quæ tam frequenter suguntur in nostro Siciliæ Regno, jejunium dissolvant? Et dissolvere quidem, si in magna quantitate sugantur, conveniunt nostrates Theologi: est enim ille succus maxime nutritivus, aliteque non modice, cum sit ipsa sacchari mera substantia. Sed audivi, Patrem Bernardinum Picinum, virum valde pium, & doctum, cum casus ad conscientiam pertinentes explicaret Panormi, docuisse, duarum ex his arundinibus trajectum succum esse contra jejunium materiæ duntaxat parvitatem. Ratio esse potest, quia humor, sive ex parvis, sive ex magnis cannis hisce in stomachum deglutitus vix ad duas uncias pertingere, ab illo judicatum est.

Nihilominus ego per amicum Pharmacopolam curavi, ut expenderetur succus unius arundinis mellitæ communioris magnitudinis, & inventus est ponderare circiter uncias duas Romanas cum dimidia. Quare corrigendum judico id, quod prædictus Pater Bernardinus fertur docuisse, si docuit tamen, & quod ego dixi *lib. 4. Decal. cap. 5. §. 2. n. 14.*

Parvitas cibi ex carnibus, vel lacticiniis.

34 SUbinquires, quænam censenda sit parvitas ex carnibus, vel lacticiniis, quæ in jejunio assumpta, non pariat mortale peccatum?

Resp. Quoad carnes, Antonius de Leones *in q. de Cocolata cap. 3. n. 8.* ait, parvitatem materiæ in comedendis carnibus diebus vetitis solum se extendere ad eam quantitatem, quam solent sumere coqui ad prægustandos ciborum sapores.

Leand. *tr. 5. disp. 2. q. 13.* extendit ad octavam partem unciæ Romanæ, hoc est ad mediam quartam.

Pasqual. *dec. 42.* extendit ad dimidiam unciam.

Profecto primus nimis rigide se habet. Tertius nimis benigne; dimidia enim carnis uncia valde reficit, finique jejunii admodum adversatur; merito ergo excipienda est Leandri sententia; octava enim unciæ pars non potest graviter nocere fini intento a præcepto jejunii.

35 Dicebat quidam, se colligere ex sententia Pasqualigi (quam tamen nos modo approbare nec voluimus, sed nec etiam potuimus) posse in die vetito sine mortali jecur gallinæ comedere integrum, sed perperam colligit: Nam ego expendi ad libram jecur mediocris gallinæ, & inveni crudum ponderare duas uncias, assatum, unam cum dimidia. Ergo unde tanta benignitas colligitur ex Pasqualigo?

36 Dicebat quidam alius Busembaum in Medulla Theologica unam vel duas uncias concedere. Certe infideliter id dicebat; nam hic Auctor de cibis legalibus dicit, non de carnibus. Ecce ejus verba *l. 3. tr. 6. c. 3. dub. 1. n. 3. Probabile satis est (ait Bonacina) si Coquus, aut ægroti minister parum carnis prægustent, vel ex aliis cibis quartam tantum partem collationis serotinæ, sive unam, sive duas uncias sumat; hanc enim esse parvitatem materiæ docet Diana &c.* Hæc prædictus Auctor.

37 Dixit denique alius, concedi ab Escobar unam unciam carnis, & hic etiam nimis infideliter adducitur: nam sic is habet in summa Theologica moral. *tr. 1. exam. 13. de Jejunio. Num hujusmodi parvitas in esu carnis excuset a lethali? Asseram cum Tannero, eam non excusare, quatenus adversari professioni fidei existimatur, qui eo cibo utetur die jejunii, aut prohibitionis.* Hæc ille. Vides ergo cum hac scandali consideratione merito urgeri ab Escobar quamlibet parvitatem in hac materia; sed si ab hac consideratione abstrahatur, nihil decernit, nec de illa, ut sic, aliquid habet.

38 Quoad ova idem puto: nam hæc multum sunt nutritiva, & a refectione per carnes non valde dissimilia; & ego, modo nuper prædicto, ponderandum curavi ovum mediocris magnitudinis deducto cortice, atque inveni tum crudum, tum assatum, tum frictum, pondus duarum unciarum semper attigisse; unde collegi quartam partem ovi esse mediam unciam, quam tamen ex carne noluimus modo *n. 34.* concedere Pasqual. & Leander quidem, qui modo eodem *n. 34.* concessit de carnibus solum octavam partem unciæ, concedit nunc *in eodem tr. 5. disp. 5. q. 49.* mediam unciam ovorum esse parvitatem materiæ, fortasse, quia aliquid plus nutritionis dari a carnibus, quam ab ovis judicavit.

39 Quoad alia lacticinia, nempe caseum, butyrum, iae concederem parvitatem materiæ in casu, de quo loquimur, Jejunii, esse dimidiam unciam plus, minusve, quia hæc sunt minus nutritiva, quam carnes, & ova

Pluries prædictam parvitatem sumens eodem die an violet Jejunium?

40 INquires sexto, quid de sumente pluries modicam dictam cibi quantitatem præter solitum prandium, ac jentaculum?

41 Resp. sic omnino violari jejunium, quando scilicet ex multis parvis conflatur unum satis notabile; tunc enim omnes illæ modicæ comestiones uniuntur in ordine ad refectionem, & nutritionem notabilem corporis, quo pacto stare jejunium non potest; sicuti solemus dicere de modicis furtis, quæ quando perveniunt ad notabile damnum proximi, consurgit furtum grave, ac mortale; idemque dicere consuevimus de modicis servilibus factis, sed multoties eodem die festo repetitis. Lege Sanch. *in l. 1. in Dec. c. 4. n. 11.* aliosque citatos a Pasqualigo *dec. 140.*

42 Sane olim huic nostræ doctrinæ aliquis fortasse sese opponere, sive merito, sive immerito potuisset: Verum hodie SS. Alex. VII. inter cæteras propositiones damnatas, de quibus supra meminimus, hanc damnat, quæ est vigesimanona in ordine.

In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

43 Dubitabis hic: si quis habeat hunc volitionis actum, imo etiam si exequatur. *Ego volo per omnes dies Quadragesimales jejunii, semel tamen in die, ultra plenam meridiei refectionem, vespertinumque jentaculum, alias duas uncias ciborum minime prohibitorum sumere*, peccatne mortaliter? Ratio dubitandi est, quia illa omnia modica uniuntur in illo actu voluntatis, & videntur facere unum quid notabile, atque adeo graviter peccaminosum.

44 Resp. hunc non peccare mortaliter; nam solum proponeret facere, & facere diversa peccata venialia pro diversis diebus, quibus diebus cum sua particularis sit addicta obligatio, una nimirum independens ab alia, ut etiam sua propria cujuscumque diei nutritio; ideo illa modica non uniuntur ad conflandam violationem ullius jejunii. Ita Thom. Sanch. *l. c.*

CAPUT VI.

De Vespertino jentaculo permisso in die Jejunii.

De ejus quantitate.

1 INquires primo, quandoquidem in jejunio adhiberi licet refectiunculam, sive cœnulam ob sustentationem naturæ, seu ad somnum sequentis noctis conciliandum: inquires, inquam, in qua quantitate licite sumi illa possit?

2 Resp. Azor. apud Pasqualig. *dec. 88.* ait, esse mensurandam juxta singularum regionum consuetudinem.

3 Reginaldus, & Layman, apud eumdem, ajunt posse sumi quartam partem cœnæ, quia in cæteris materiis quarta pars alicujus rei judicatur pars illius parva. Profecto si vera esset hæc mensuratio, qui die festivo laboraret per sex horas, judicaretur laborare per parvam diei integri partem, quod nemo dixit.

4 Graffios apud eumdem dicit, posse sumi ex cibis Quadragesimalibus quantitatem duarum, aut trium unciarum.

5 Sa apud eumdem quantitatem unciarum quatuor.

6 Villalobos, aliique apud eumdem extendunt usque ad sex uncias.

7 Hieronymus Perez apud eumdem usque ad septem.

8 Fagundez denique apud eumdem asserens, hanc opinionem approbatam fuisse a Suario, extendit usque ad uncias octo. Semper autem loquimur de libra, unciisque Romanis, & ut Nostrates loquuntur (*alla sottile*) ut supra item sæpe monuisse me memini.

9 Ex his sententiis prima, & secunda, cum non determinent mensuram, locum dant scrupulis, & perplexitatibus, *3. 4. & 5.* rigidam dant determinationem. Sexta ergo & septima sunt præferendæ; & jam hac nostra ætate usurpatur a timoratis altcrutra ex his, easque docent plurimi, Enriquez, Trullench, uterque Sanchez, Diana, Turrianus, aliique apud eumdem Pasqualigum *dec. 91.* Ratio autem hujus probabilis sententiæ est, quia tota hæc quantitas merito habetur pro modica, & ex alia parte est apta ad finem subministrandi aliquo tandem modo adjumentum naturæ, & juxta benignitatem Ecclesiæ temperandi rigorem jejunii, sed non illud destruendi.

10 Quæres primo, si mihi sufficerent ad prædictum finem duæ, vel tres cibi unciæ, licitene possem septem, vel octo assumere?

R. posse, saltem sine mortali, quia in rebus moralibus debemus sequi, quod per se est secundum communem existimationem, & usum, non vero, quod est tibi per accidens. Adde, si tu es adeo parvi cibi, ut tibi sufficiant duæ, vel tres unciæ, certe valde debilis complexionis es, atque adeo etiam meridie parce comedisti, unde tanto amplius vespertina refectione indigebis.

11 Confirm. quia quando sero cibus a te mane assumptus non est digestus, sufficeret fortasse tibi, si solum semel biberes; & tamen communis est sententia apud Lessium *lib. 4. c. 2. dub. 2.* te posse sumere integrum consuetum jentaculum, quia hoc concessit omnibus lex, seu legitima consuetudo, atque adeo etiam tibi per accidens satietate matutina repleto. Ita tenent etiam Azor. *p. 1. lib. 7. cap. 8. q. 4.* Joe Sanch. *disp. 52. n. 6.* aliique, & quamvis tunc pecces contra temperantiam, vel tui ipsius charitatem, si tuæ sanitati sic notabiliter noceas; non tamen peccares, saltem graviter, contra jejunii præceptum.

12 Quæres secundo: si quis dictis unciis octo adderet unam, vel

alteram, quæ ut supra vidimus est parvitas materiæ, adderetne sine mortali?

13 Resp. Pellizzar. *tom. 1. tr. 5. n. 11.* & Diana *p. 9. tr. 6. ref. 15.* ajunt, addi sine mortali, quia additur, quod modicum est. Pasqual. *l. c.* id negat; quia hoc aperit viam ad introducendam binam plenam refectionem. Ego censeo, si hæc additio fiat bona fide: ex eo scilicet, quod non teneatur homo ad libram mensurare suum jentaculum, unde moraliter credat id, quod sumit, esse intra uncias octo, cum tamen sit supra, illum non condemnarem ex eo capite, quod bona item fide in mentem non venerit suum jentaculum ad subtiliorem trutinam melius expendere. At vero addentem scienter illud plus, sane condemnarem, quia video, sumere intra diem jejunii duas uncias esse quidem parvitatem materiæ, sed video item easdem sumere de industria cum aliis octo notabiliter excedere quantitatem jentaculi.

14 Quæres tertio: possumne licite panem octo unciarum, quem, ut mox dicemus, licite sumo pro toto meo jentaculo, possumne, inquam, coquere in aqua, & totum sumere?

15 Resp. licite posse, dicit Bossius, Leander, Pasqual. eos citans *dec. 106.* sed ego sequor omnino Filliuc. *tr. 26. p. 2. c. 2. n. 31.* qui omnino negat; siquidem *liquor ille* (ait) *seu aqua fit propter coctionem cum illo pane cibus solidus multarum unciarum, & ita excedens mensuram jentaculi.* Ego illam rationem affero, quia cœnula introducta est sub illo modo, ut sit refectiuncula, & non plena refectio, & ad satietatem: at quicumque prædictum panem cum aqua elixatum comedit, plene, & ad satietatem se reficit; ergo &c.

Minor mihi certa est, nam quidam meus Paterfamilias, ut rem hanc experiretur, coxit, seu elixavit prædictum octo unciarum panem in sufficienti aqua, & ex hujusmodi coctione adeo magnam pultem conflavit, ut illa, satiato jam amico, aliquid superesset. Non ita se habet, si panem prædictum, vel biscoctum infundas in vinum, vel aquam, quod certe aliquantulum intumescit, quia in hoc casu non adest actio ignis coquentis, nec illo satiatur homo; & denique de hoc adest consuetudo Fidelium, quæ non est de pane illo cocto.

16 Illa duo denique hic sunt meditatione digna. Primo, non esse audiendum quemdam dicentem, quantitatem octo unciarum non debere intelligi quoad fructus valde humidos, ut est uva, ficus recentes, quia duodecim unciæ, inquit, horum fructuum sunt unciæ octo fructuum siccorum, & illis æquivalent. Non est, inquam, audiendus, quia sic comederet quis integram cibi libram, qood nimis diminueret observantiam jejunii. Nam ille succus fructuum recentiorum cibus est, quia non est potus, & item directe sumitur ut cibus, & directe alit, cum non sit cibi vehiculum, juxta ea, quæ supra diximus de potu.

17 Secundo, nec est audiendus Laym. *lib. 4. tr. 8. n. 9* dicens, nobiliores, & qui studiis vacant, posse vespertinam refectionem largiorem sumere, quam alii, nec Leander *tr. 1. disp. 4. q. 32.* dicens idem de illis, qui difficulter somnum capiunt; ajo enim, solum tunc posse recipere aliquid amplius de dicta refectionecula, quando necessitas sanitatis, vel officii id notabiliter exigit, quæ est communis excusatio, de qua suo loco infra, non vero est ex capite nobilitatis, vel officii.

Exceptio pro vigilia Nativitatis Domini.

18 Superest hic explicare benignitatem in sumenda largiore cœnula in Vigilia Natalis Domini. Dico enim in hac Vigilia ob lætitiam tantæ festivitatis concessam esse largiorem refectiunculam.

Verum sciscitaberis. Quantonam largiorem? Resp. licere sumere duplo circiter majorem, hoc est, pertingentem ad uncias sexdecim, & quidem propter paritatem rationis ex iisdem obsoniis, quibus in cæteris jejuniis licite nos uti possumus. Ita Thom. Sanch. *lib. 5. Consil. dub. 26.* Jo. Sanch. *disp. 52. n. 1.* Fagundez *Prec. Eccl. 4. n. 19.* Diana item *par. 11. tr. 7. res. 12.* qui aliqua benigniora habet de hac Vigilia. An idem concedatur in jejuniis aliis lætitiæ, nimirum in jejuniis Paschatis, Pentecostes &c. dicemus *inf. c. 9.*

19 Quod dictum est de hac Vigilia Natalis Domini, intellige cum utroque Sanchez citato, etiamsi incidat in diem Sabbati, in quo celebretur jejunium quatuor Temporum, quia magis dignum trahit ad se minus dignum. Quare si festum Natalis sit celebrandum postridie, nempe die Lunæ (quia dies Sabbati est jam vigilia Nativitatis, quamvis etiam sit jejunium quatuor Temporum) hæc prærogativa benignioris jentaculi Vigiliæ conceditur.

Atque ex dictis fit, ut si quis voverit jejunare in dicta Vigilia Nativitatis, possit vespere refectiunculam solito majorem modo dicto sumere, quia vovit jejunium illud, sicut in ea vigilia servatur a Fidelibus. Excipe tamen, nisi expresse rigorosum jejunium promiserit, vel ex professione Religiosa ad idem rigorosum obligetur.

De ejusdem jentaculi qualitate.

20 Inquires tertio, quodnam genus cibi possumus in prædicta quantitate sumere pro jejunii jentaculo?

21 R. Quamvis multi Doctores determinent solum posse sumi eos cibos, qui usui sunt in secundis mensis, qualia sunt electuaria, bellaria, nuces, olivæ, fructusque cæteri, & per alios solum pisciculi parvuli, & similia; non vero sumi posse cibos quoscumque, quamvis ex Quadragesimalibus; nihilominus hodie jam probabilissima sententia est apud Leand. & Pasqual. *l. c.* posse ex quocumque cibo quadragesimali. Unde sine scrupulo possunt adhiberi septem, vel octo circiter solius panis unciæ Romanæ, vel solius alterius cibi legalis, vel partim ex pane, partim ex aliis iisdem cibis; sive hi sint legumina, sive herbæ, sive pisces recentes, quamvis magni, sive pultes ex cremore triticeo, sive ex amygdalis, sive ex piscibus siccatis, vel sale conditis, sive ex aliis similium generum, modo, ut dictum est, non transcendatur debita quantitas. Ratio hujus doctrinæ satis sufficiens illa pro modo vobis sit, quia jam usus Fidelium timoratorum hodie hanc praxim sine scrupulo comprobat.

22 Dictum est (*ex cibis Quadragesimalibus*) nam de lacticiniis, & ovis, quando hæc licite adhibentur in jejunio, non est idem DD. judicium. Dicamus prius de lacticiniis, mox de ovis.

23 De lacticiniis, nempe caseo, butyro, lacte &c. negant, posse hæc licite adhiberi in jentaculo vespertino Sanch. & Leand. apud Pasqual. *dec. 114.* Concedit ipse, adducens Turrianum, Laym. Bossium, aliosq; quam sententiam ego probabilem puto. Ratio est, qoia non apparet ratio, unde ea certo prohibeantur jentacula, posito, quod in tali jejunio licite, ut supponimus, ipsa comedantur. Adde, si per auctores, qui rigidissime agunt de jentaculo, assumi possunt, quæ adhiberi solent in secundis mensis, sicuti sunt fructus, dulciaria, &c. cur excludi debeat caseus, qui solet in dictis secundis mensis passim ab omnibus adhiberi? An possit licite sumi integrum jentaculum ex solis lacticiniis, dicam infra *c. ult. a n. 22.*

Nota eumdem Leand. quem diximus esse in negativa sententia, tamen ex alio capite liberat a mortali (non tamen potest a veniali liberare, ut supra vidimus) comedentem aliquid lacticiniorum pro jentaculo, hoc est, ex capite parvitatis materiæ; si enim ait, sumatur solum media uncia lacticiniorum, parva materia sumetur. Ita ille *tr. 5. disp. 5. q. 49.* citans Dianam, Villalobos, Trullench.

24 De ovis quidquid concedat cum Bonac. Pasq. *dec. 115.* negandum omnino est cum Sanch. Bossio, Leandro, Filliucio, Turriano, aliisq; apud eumdem. Ratio potissima est, quia ova sunt maximæ substantiæ, validæque nutritionis, atque adeo ex diametro opposita sunt jejunio: ita ut, nisi expresse Ecclesia hæc inter lacticinia numerasset, rite esset ab eis in jejunio abstinendum, sicut a carnibus: sed Ecclesiæ benignitas id indulsit; & certe in casu nostro de jentaculo vix unquam invenies, qui videns Fidelem ora vespere comedentem, judicet eum Ecclesiastice jejunare, non sic de caseo, aliisque similibus lacticiniis, quæ, ut omnes fatentur, minus sunt nutritiva, & nullo modo in hoc ovis similia; nam propterea viribus destitutis ovorum vitellos propinant Medici, non vero alterius generis lacticinia.

25 Memineris autem biscoctos, & placentulas ex immistis ovis confectas posse sumi in jentaculo illius jejunii, in quo conceduntur lacticinia. Ratio est, tum quia solet ex coctione quasi evanescere modicum illud ovorum, quod immiscetur, ut supponimus, & supra diximus *c. 4. a n. 13.* tum quia in octo unciis talium biscoctorum satis parva quantitas (ut supponi debet) est; id quod certe a mortali te excusabit.

De tempore, quo sumenda est vespertina refectio.

26 Inquires tertio, cum refectiuncula introducta sit, ut fiat sub noctem ad somnum conciliandum, potestne licite nihilominus transferri in meridiem, vel in aliam horam?

27 Resp. quinque modis posset hæc transpositio fieri. Primo si meridie jentes, & sub vesperas plene te reficias.

Secundo, si mane diluculo jentes, & eodem modo plene cœnes sub vesperas.

Tertio, si mane diluculo jentes, & mox in meridie plene comedas, omissa vespere omni refectione.

Quarto, si paulo ante, quam vespere plene cœnes, ex. gr. duabus, vel tribus horis antea, jentaculum sumas.

Quinto, si paulo post, quam in meridie plene te refecisti, sumas jentaculum post duas ex. gr. vel tres horas. Jam de singulis.

28 Si te primo modo geras etiam sine necessitate, licite te geres, quia posito, quod jam introductum sit jentaculum in jejunio, illud licitum absolute est; & ex alia parte rigorosius erit sic tuum jejunium, siquidem toto integro die cum solo jentaculo remanebis. Id quod idem fieri posse in Vigilia Natalis Domini, quando pinguior conceditur refectiuncula, probabile etiam propter eamdem rationem est.

29 Si vero te geras secundo modo, puto propter tantam temporis anticipationem in sumendo jentaculum, te peccare venialiter, si causa rationabili careas. Venialiter, inquam, quia io re parva mutas ordinem jejunii; non vero mortaliter, quia in substantia nihil ultra debitum sumis; & simili modo, quem diximus *n. prec.* manens tota die sine alio cibo, sufficienter, & fortasse plus debito corpus maceralbis.

30 Si tertio modo, nec te de mortali condemnare audeo, nec item audeo te sine notabili causa, vel sine dispensatione liberare a mortali. Non hoc secundum, quia hæc videtur nova forma jejunii, cum Ecclesia solum concedat in meridie, & vespere, non vero in meridie, & mane; tanta enim vicinitas non usurpatur a timoratis. Nec primum, hoc est, non te condemnare audeo, quia sic ponitur substantia jejunii, quæ salvatur cum cœnula, & cœna; & quia quod a mane ad meridiem est de inedia, supplebitur a meridie usque ad noctem.

31 Si quarto, vel quinto modo, idem dic, quod in modo tertio præcedenti, advertendo, quod quo magis appropinquat cœna ad cœnulam, tanto difficilius concedi debet, quia magis sic recceditur a forma jejunii consueta ab Ecclesia, nisi tam proxime hæ uniantur, ut constent unam moraliter integram refectionem.

32 Illud occurrere posse fateor, ut qui summo mane nesciens, vel non advertens esse diem jejunii sumat jentaculum, tunc profecto licite, etiam sine causa, poterit, sive meridie, sive paucis interjectis a meridie horis, plene comedere; nam propter illam bonam fidem jentaculum matutinum poterit habere rationem vespertinæ cœnulæ: siquidem bona fide valde delevit inconveniens dictum a forma jejunandi, & ex alia parte non est cogendus Fidelis ad severiorem abstinentiam.

33 Petes hic denique; si quis ob negotia gravia, vel infirmitatem jejunare nequit, nisi jentando mane, sed prandendo vespere, jejunarene tenetur?

34 Resp. Verbis Quintanadvennas, *tom. 2. singularium tr. 9 sing. 17.* qui sic habet: *Communis sententia est, hunc non teneri hoc modo jejunare. Sic Filliutius tom. 2. tr. 27. c. 6. num. 130. Joan. Sanch. disp. 34. n. 13. quibus adde Mend. in Bulla Cruciata disp. 13. cap. 1. num. 2. Leand. de Præcep. Eccles. tom. 3. tract. 5. disp. 8. q. 30. Verum teneri hunc ad jejunandum videtur docti Recentioribus, quos consului, quia hæc circumstantia cum sit compossibilis cum jejunio, non potest tollere jejunii obligationem. Sicuti, qui potest cum ovis jejunare, & non potest sine illis, quis dubitet, debere cum illis? Et sicuti, qui non posset ob negotia recitare horas suo tempore, sed posset v. gr. mane, omnes simul, sane ad illas obligaretur. Et ratio a priori est; quia quando remanet essentia præcepti, ut hic, non tollitur ob ejus accidentalia.* Hactenus ille, & ego.

CAPUT VII.

De hora sumendi plenam refectionem in die Jejunii.

1 In superiori ætate tempus plene se reficiendi jejunio extra Quadragesimam erat hora nona diei, hoc est, hora tertia post meridiem, ut notat Covarruvias, *lib. 4. variar. c. 20. n. 14.* In Quadragesima vero erat sub vesperas, hoc est, horas tertia post nonam. Dividebatur enim totus dies, sive longior, sive brevior in duodecim horas, largiores in æstate, breviores in hieme. Et primæ tres horæ dicebantur Prima, sequentes tres horæ dicebantur Tertia, sequentes denique tres, hoc est, tres ultimæ, dicebantur Vesperæ. At hodie ex consuetudine legitima, atque ab universali Ecclesia approbata est hora meridiei.

2 Duo autem nota. Primo, horam meridiei esse, quam notat horologium solare ex arte factum, quod solet præcedere per semihoram circiter nostra horologia italica rotalia bene regulata, & gubernata.

Et

Et quidem mathematice, & exacte loquendo, præcedit per quadrantem hieme, per quadrantem cum dimidio vere, & autumno, per semihoram in æstate, ut anno superiore diximus ex Ricciolo, id calculante, quem etiam refert Pellizz. *tom. 2. man. tr. 5. c. 8. n. 105.*

Secundo nota, non prohiberi volenti tardius plene comedere; nam poterit in meridie jentare, dilata cœna usque ad Vesperas juxta dicta cap. præc. nam sic profecto rigorosius jejunabit.

3 His tanquam certis habitis, inquires primo, an si quis anticipet per dictam horam meridiei, frangat Jejunium, & peccet?

4 Resp. quod non frangat Jejunium, certum fit ex omnium sententia, quia sic non est violata substantia Jejunii, quæ consistit in unica plena refectione cum suo vespertino jentaculo ex cibis non vetitis. Id autem ex eo manifeste collige, quia sic anticipans obligatur ad servandum Jejunium, ad quod non obligaretur, si fractum illud Jejunium esset in substantia.

5 At vero, an peccet, dissensio est inter DD. Quare duplex est sententia. Prima, quam sequuntur fere viginti septem DD. citati a Pasqual. *dec. 146.* inter quos recensentur Fagundez, Thom. Sanch. Reginal. Sylv. aliique; dicit, peccare mortaliter eum, qui notabiliter anticipat, quia tunc fit contra præceptum, ne comedatur ante meridiem.

6 Secunda, quam sequuntur fere triginta citati ab eodem, inter quos numerantur Toletus, Fill. Less. Medina, Bassæus, Bonac. aliique; dicit, non peccare mortaliter, quia nullibi reperitur præceptum allatum a prima sententia, ergo non est a nobis asserendum: & ex alia parte inediæ molestiam, quæ non tolerabitur mane, tolerabis intra diem usque ad noctem. Esse tamen veniale iidem docent, quia tam cito ad prandium accurrere, quando omnes fere Fideles meridiem expectant, nonnulla deordinatio est, quam sane absque dubio tollet aliqua causa rationabilis studii v. g. itineris, negotii &c.

7 Nota autem pro sequentibus primam sententiam, posse prædictam plenam refectionem eos facere una hora circiter ante meridiem hieme, & duabus in æstate. Ita Bossius *sect. 4. de Jubilæo c. 18. casu* 100 Ratio est, inquit, quia una hora ante, vel post punctum præcisum meridiei hiemalis, & duæ ante æstivum, quando longior est dies, potest hac in re moraliter haberi pro meridie. Hinc quoniam Mendicantes, quique horum privilegia participant, gaudent facultate anticipandi refectionem Jejunii per horam, ideo poterunt hi prandere duabus horis hieme (ait Bossius) & tribus æstate ante meridiem solaris horologii, unam alteram dat moralitas meridiei, reliquam Pontificis concessio.

8 Et quia multi probabiliter concedunt comedere semihoram ante statutum, vel concessum tempus, etiam sine causa, non esse notabilem culpam, quia parum pro nihilo reputatur, idcirco hieme poterunt duabus horis cum dimidia, æstate tribus cum dimidia ante solarem meridiem mensæ accumbere: Et quidem ex causa studii, itineris, negotii &c. etiam sine veniali. Atque hæc quantum jejunantibus faveant etiam in opinione illa rigorosa, jam vides.

9 Quæres an in Quadragesima liceat obligatis ad horas Canonicas comedere ante recitationem horarum vespertinarum; Ratio dubitandi est, quia in Rubricis præscribitur, eo tempore Vesperas esse recitandas ante comestionem.

R. merito id Rubricæ præscribunt, quia comestio in diebus Jejunii Quadragesimæ, ut modo *n. 1.* diximus, olim usque ad vesperas differebatur, nam propterea vocabatur cœna, non prandium. Verum quia ex una parte hæc Rubrica, sive pro recitantibus in Choro, sive extra Chorum, non est præceptiva, sed directiva, atque adeo non obligans cum tanto rigore, & ex alia parte hodie comestio jam ex usu legitimo fit in meridie; ideo licebit, Vesperas post comestionem recitare, maxime extra Chorum, nam in Choro congruum est servare morem suæ Ecclesiæ. Imo fertur sapientissimus Cardinalis Bellarminus dicere solitus fuisse; quandoquidem in nostra ætate a sua hora dejecta est comestio, non esse conveniens, ut vespertina recitatio dejiciatur a sua.

CAPUT VIII.

Qua hora incipit, definitque in die Jejunii obligatio jejunandi.

1 IN hac materia Jejunii dies intelligitur a media nocte unius diei inclusive usque ad mediam noctem sequentis diei exclusive; itaque si sit jejunandum die e. g. Sabbati, incipit obligatio a media nocte post diem Veneris, & definit in media nocte ante diem Dominicam.

2 Inquires autem primo. Cum media nox, sicut & meridies sumi possit mathematice, & sumi etiam possit moraliter, ex quo computo incipiam, vel finiam Jejunii mei tempus? media enim nox mathematice est ipsum punctum, & momentum mediæ noctis, media vero nox moraliter sumpta, ita est ipsum punctum mediæ noctis, ut tamen accipiatur morali, seu humano modo, hoc est, sine tanta subtilitate, & rigore computi; sed sicuti communiter omnes accipiunt. Et solent quidem communiter accipere in hac materia Jejunii media hora plus, minusve ante, vel post præcisum punctum prædictum mathematicum mediæ noctis. Dico (*in hoc casu Jejunii*) ubi ex Fidelium existimatione, & usu rigorosius est præceptum, quando loquimur de media nocte, quam quod dixit Bossius in illo casu de meridie *de præc. n. 7.*

3 His ergo positis, inquiris, quomodo accipienda est media nox in Ecclesiastici Jejunii materia? nam pro Jejunio naturali ad Eucharistiam sumendam late diximus anno superiore.

R. si quis sciat, vel facile ex horologiis, seu aliunde scire potest punctum noctis mediæ mathematicum, secundum illud debet se gerere, nec post illud, ne per minutum quidem, in casu proposito, potest carnes comedere. Ratio est, quia supposita scientia de mediæ noctis momento, vel facilitate morali eam habendi, non possum etiam humano modo, & morali non censere, illud tempus hujusmodi momenti consequens pertinere ad diem sequentem addictum Jejunio, ac proinde non possum non cognoscere, præceptum Jejunii jam urgere. Si ergo præceptum urget, atque est in possessione obligatio Jejunii, non vero mea libertas comedendi, fieri non potest, ut a jejunando sim liber. Res hæc est metienda, sicut in numero peccatorum proferendo in Confessione; si enim nesciam præcisum numerum, sat est, dicere, *toties peccavi plus, minusve*, nec obligor, nisi moralem diligentiam adhibere ad numerum sciendum. At si sciam, vel facile recordari possim, me determinate ter v. gr. peccasse, & non amplius, debeo me fateri, peccasse mathematice ter, seu ter determinate. Idem dicitur in casu nostro.

4 Hinc postrema nocte Bacchanalium, illucescente feria IV. Cinerum, si sciam, vel facile scire possim momentum mediæ noctis, a cœna abstinere debeo omnino, quia falsum est, quod possideat (ut quidam non recte judicavit) cœnandi libertas; possidet enim clare Jejunii Quadragesimalis obligatio. Vide, quæ dicam mox *n. 9.* Idem dic de nocte diei Jovis, illucescente feria sexta, quoad carnes comedendas, cum par sit ratio. Quod si prædictum momentum nesciam, nec per moralem diligentiam scire possim, tunc enim vero ad moralem mediam noctem tuto confugiam.

Dubius de media nocte.

5 QUæres primo, si omnibus expensis, variisque horologiis auditis, imo aliquando auditis nullis, ut si forte rure commorer, sum negative dubius, an data sit media nox; possumne licite comedere carnes, primo, nocte præcedente ad diem e. g. Dominicam, secundo, nocte præcedente ad diem feriæ sextæ? Dubius, dico: si enim habeam probabilitatem, quam facit quodcumque horologium bene regulatum, nec communiter fallens; posse me cum illa probabilitate conformare, alibi dictum est universaliter.

6 Resp. communem jam hodie doctrinam esse, in primo casu te non posse licite, posse in secundo. Ratio est, quia in primo possidet dies Sabbati, in quo clara, & certa est obligatio abstinendi a carnibus. Dubium autem est, an ingressus sit dies Dominicus, ergo prævalet lex abstinendi. Contra vero in secundo casu, possidet certo dies Jovis: Dubium autem est, an advenerit obligatio feriæ sextæ, ergo prævalet libertas comedendi, Lege DD. citatos a Bossio *in q. mor. p. 2. de conscientia dubia tit. 1. n. 1701.*

7 Illud recole, cum horologium solare signet horas ante meridiem circiter semihoram, quam signet horologium rotale Italicum, modo supradicto, *cap. præced. n. 2.* ideo quando horologium hoc rotale dat signum mediæ noctis, vera media nox (quam facit certe sol, non dictum horologium) jam invenitur præcessisse per mediam circiter horam: unde qui comedit, quando horologium rotale dat signum mediæ noctis, vere comedit media hora post mediam noctem, si rigorose, & mathematice sic res mensuranda: non vero ita, si moraliter, & humano modo, juxta modo dicta *n. 3. & 4.*

8 Quæres secundo; si ego cœnans cum carnibus sero die Jovis e. g. vel sero ultimo die Bacchanalium, audiam signum mediæ noctis, obligaborne statim cessare ab illis comedendis? Et idem quæri potest, si comedam cibos quoscumque, & die sequenti incidit dies Jejunii.

9 R. cum distinctione. Vel tibi rationabiliter persuades, signum illud esse certum, hoc est, certo indicans mediam ipsam noctem: vel dubitas de certitudine ex eo, quia ejusmodi sive horologia, sive campanæ etiam regulatissimæ, semper per quadrantem plus, minus a veritate aberrant, ut notat Caram. *in p. 10. Theologiæ fund. a n. 205.* Si primum, debes omnino cessare, quia secus comederes tempore pertinente ad diem sequentem. Si secundum, recurrit doctrina modo allata *n. 6.* tunc enim eris dubius de media nocte.

CAPUT IX.

De diebus in quibus est jejunandum.

1 INquires: quinam sunt anni dies, in quibus Fideles jejunare obligantur?

Resp. certum est, esse sequentes, primo, omnes ferias Quadragesimæ, item quatuor Tempora, item aliquas Vigilias infra annum, denique omnes ferias sextas, & Sabbata quoad abstinentiam a carnibus. Jam separatim dicamus de singulis.

Quadragesima.

2 OMnibus ferialibus diebus Quadragesimæ est Ecclesiastice jejunandum, hoc est, a feria quarta Cinerum usque ad Sabbatum Sanctum inclusive. Excipe Mediolanenses, qui ex suo legitimo ritu non jejunant illis quatuor diebus, qui præcedunt Dominicam primam Quadragesimæ, quæ tamen Jejunia compensant jejunando in triduo Rogationum.

3 Dixi (*ferialibus diebus*) nam in Dominicis non jejunatur, sed solum abstinetur a carnibus, & lacticiniis, ut supra dictum est.

4 Dixi item (*usque ad sabbatum sanctum inclusive*) nam quamvis illud Sabbatum sit dies lætitiæ, & exultationis, unde videtur, tunc non esse jejunandum, vel saltem videatur, posse sumi jentaculum largius more privilegii Natalis propter illud S. Th. *2. 2. q. 147. a. 5. ad 3.* docentis, Jejunium exultationis non cadere sub præceptum, sed esse ex instinctu Spiritus Sancti, nam propterea, ait, ab Ecclesia non esse institutum Jejunium toto tempore Paschali, nihilominus neutrum licet in die Sabbati Sancti, idque sive ex consuetudine, sive ex sensu Fidelium, sive ex legitima Ecclesiæ traditione, virtualiter, seu implicite a Fidelibus habita, & observata: fatemur enim de hac re non esse jus scriptum, ut advertit Georgius Gobat *de Jubil. c. 28. n. 108.*

5 Quæres qui forte habet hunc actum: *ego nolo jejunare per totam Quadragesimam*, & de facto non jejunat, quot peccata committit numero distincta, singula Confessario aperienda?

6 Resp. si de unico actu interno voluntatis agas, probabile esse, unum numero peccatum a te committi; quia supponitur esse dumtaxat unus moraliter actus, esto terminetur ad plura numero objecta. Quare tunc satis erit, sic te accusare apud Confessarium: *semel elicui actum, seu semel nolui per totam Quadragesimam jejunare*: ut in simili casu dictum est de eo, qui semel unico volitionis actu proposuit multa ejusdem rationis perjuria committere.

Si vero agas de executione, qua de facto non jejunes, tot peccata numero committis, quot dies sunt in Quadragesima; quia pro singulis diebus præcipitur Jejunium, & in executione talis inobservantiæ non est invenire unum quid, in quo moraliter uniantur singulorum Jejuniorum omissiones. Lege Delugo, *de Pœnit. disp. 16. a n. 559.* & Leandrum *de conf. disp. 7. q. 44.*

Quatuor Tempora.

7 FEria quarta, sexta, & Sabbato quatuor Temporum adest semper obligatio jejunandi. Scio, Jejunium quatuor Temporum, quod incidit infra Octavam Pentecostes, non esse de jure scripto, atque esse Jejunium lætitiæ; unde videtur esse sine obligatione, vel saltem cum jentaculo pinguiore: attamen idem hic dicendum, quod modo diximus *n. 3.* de Sabbato Sancto. Lege Fagund. *præc. 4. Eccl. l. 1. c. 6.*

Vigiliæ.

8 OBligantur etiam Fideles jejunare in Vigiliis Natalis Domini, Assumptionis SS. Virginis, Pentecostes, Apostolorum, omnium Sanctorum, S. Laurentii, & S. Joannis Baptistæ. Excipe ex Apostolis vigiliam SS. Philippi, & Jacobi, tunc enim non jejunatur, quia

quia incidit intra tempus Paschale quando Ecclesia *in capitulo Scire dist.* 13. non vult jejunia praecipere toto tempore Paschali.

9 Quaeres: estne probabilis sententia Leandri, & Pasqual. *dec.* 43. eum citantis, qui libertatem jentaculi concessam in Vigilia Natalis Domini, de qua diximus supra, extendunt ad Vigiliam Pentecostes, ob eam rationem, quod sit Jejunium exultationis? Quid de aliis, qui propter eamdem rationem idem extenderunt ad Vigiliam Sancti Laurentii, S. Joannis Baptistae, & omnium Sanctorum?

10 Resp. hos Auctores nullo modo esse in hoc audiendos, & certe, si non ob aliam similem rationem dictam *n.* 3. illa nobis satis, superque est, quia nullus ex timoratis Fidelibus id exequi audet.

De Voto jejunandi in aliquo die festivo, vel Dominico.

11 HIc tria sunt addenda. Additio prima. Si festum Jejunio pridiano colendum incidat in diem Lunae, tunc erit jejunandum, non quidem die Dominico, sed Sabbato praecedente, ut praecipitur *Capitulo ex parte de observantia Jejuniorum.* Unde recte colligit Pasqualigus, quod si quis jejunaret die Dominico, aut ante Sabbatum, non satisfaceret praecepto Jejunii, quia *in dicto capitulo ex parte* statuitur, ut in hoc casu die Sabbati jejunetur, atque adeo illi diri praeceptum Jejunii affigitur.

12 Hinc etiam fit, ut si quis voverit jejunare in Vigilia alicujus festi; incidatque festum in diem Lunae, cum semper votum (nisi quid expressius voveatur) more Jejunii Ecclesiastici emitti intelligatur: fit inquam, ut jejunare teneatur die sabbati.

13 Quid, si ego voverim (ut in aliquibus locis Fideles usurpant) jejunare per totum annum in eo die, in quem incidit aliquod festum, e. g. SS. Virginis Annunciatae, incidat autem in die Dominico, tunc ne jejunabo?

Resp. mihi videri certum, non esse jejunandum die Dominico, sed in alio die hebdomadae, a me eligendo, & congruum esse eligere vel diem sequentem, vel antecedentem proximiorem, hoc est, vel diem Lunae, vel diem Sabbati. Nec puto, pro hac commutatione necessariam esse dispensationem, quia satis dispensat Ecclesiae universalis consuetudo, per quam non jejunatur die Dominico. Idque puto etiam de abstinentia a carnibus, vel lacticiniis; si nimirum quis voverit se ab iis abstinere per totum annum in die, quo incidit dictum festum; hic enim congruum est, ut abstineat die Lunae, vel praecedentis Sabbati, & libera sit comestio diei Dominicae, quam liberam Ecclesiae mos in signum laetitiae Resurrectionis Domini esse vult.

Dixi modo (*vel in praecedente*) sed certe, te melius considerata, puto, eligendum esse diem sequentem, hoc est, diem Lunae. Ratio est, quia si in antecedentem commutes, hoc est in diem Sabbati, minus te mortificas, nam in illo die Sabbati jam ex praecepto Ecclesiae debes abstinere a carnibus.

14 Quaeres: si quis expresse voveret jejunare die Dominico, sive ex voto, sive ex devotione jejunaret, peccaretne?

Resp. prohibitionem jejunandi hoc die factam esse olim ab Ecclesia (ut habet Pasqual. *dec.* 178.) in detestationem quorumdam haereticorum, qui ex variis erroribus ducti docebant, tunc esse jejunandum: & praesertim in detestatione eorum, qui negantes Domini Resurrectionem, diebus Dominicis in contemptum illius jejunabant, ut notat Fagundez *Praecept. Eccl.* 4. *l.* 1. *c.* 5. *n.* 2. Quare, qui ex aliquo errore, vel superstitione jejunaret, peccaret graviter, quia sic protestaretur aliquem ex illis erroribus, & contemneret in re gravi morem Ecclesiae. Atque de hoc loquitur S. Augustinus *Epist.* 86. *ad Casulanum*, eo tempore, quo vigebant illi haereticorum errores: dum sic scribit: *Quisquis diem Dominicum cum Jejunio decernendum putaverit, non parvo scandalo erit Ecclesiae: in his enim rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura Divina, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt.*

Verum si id quis faceret ob quamdam singularitatem, solum peccare venialiter docet Sanch. *l.* 2. *summa c.* 3. *n.* 53.

Si autem faceret vere ob devotionem, & exercitium virtutis, non esset reprehendendus, imo esset commendandus; modo non faceret consulto in die Dominico, ut dies est Dominicus, quia sic faceret contra Ecclesiae consuetudinem.

De Vigilia incidente in festum Corporis Christi.

15 ADditio secunda: quando Vigilia S. Jo: Baptistae incidit in festum Corporis Christi, jejunandum est feria quarta, pridie scilicet talis festi, quia ita praecepit Urbanus VIII. 19. Octob. 1638. & merito, ne tanta festivitas, & laetitia misceatur cum moestitia Jejunii. Hinc, qui tunc jejunaret ipso die Corporis Christi, non satisfaceret praecepto de jejunando in tali Vigilia. An tunc cum translatione Jejunii debeat etiam transferri Officium, dicam *inf. c.* 11. *a n.* 16.

De violante Jejunium ex Voto, & Praecepto.

16 ADditio tertia: an qui violat Jejunium, quando praecipitur duplici praecepto, duplex peccatum committat? si v. g. Vigilia S. Mathiae incidat in diem Quadragesimae, qui tunc non jejunat, duplicine numero peccato peccat?

Respondeo, dupliciter peccare, tenet cum aliis Coninch. *disp.* 7. *de Sacram. dub.* 9. quia violatio cujuscumque praecepti peccatum est.

Semel peccare tenet cum multis Sanch. *lib.* 9. *de matrim. disp.* 5. *n.* 6. unde in Confessione satis est dicere: *semel praeceptum Jejunii non observavi.* Ratio est, quia peccata non multiplicantur numero ex sola multiplicatione praeceptorum, quia supponimus, unum esse Jejunium violatum, quod unico actu frangitur, sed nec multiplicantur specie ex multiplicatione praeceptorum, quia tunc specie multiplicantur in uno, eodemque actu, hoc est, tunc unus continet multas malitias diversas speciei, quando actus est contra multas virtutes; at praedicta violatio Jejunii est solum contra unam virtutem Temperantiae, ex cujus motivo emanant illa duo praecepta, ut supponimus; ergo &c. Per hoc autem non negamus peccatum hoc ex duplici praecepto violato habere majorem gravitatem; sed quia haec major gravitas est solum circumstantia aggravans, quam non esse necesse explicare in Confessione, est valde probabile; ideo hanc, de qua loquimur, explicare non oportebit.

17 Ex doctrina autem data vides discrimen valde notabile inter casum praedictum, & votum; nam si quis vovisset e. g. jejunare in dicta Vigilia S. Mathiae, quae forte incideret in diem Quadragesimae, & tunc non jejunaret, illa violatio duas specie diversas malitias haberet, utrasque Confessario manifestandas, quia tunc jejunans peccasset contra Ecclesiae legem, jubentem Jejunium ex motivo virtutis Temperantiae, & item peccasset contra proprium votum, quod est veluti lex, quam sibi vovens imponit, quaeque est ex alio motivo, nempe ex virtute Religionis.

Pari modo, quia Religiosus e. g. Ord. Minorum S. Francisci tenetur jejunare ex praecepto Regulae die Veneris cujuscumque hebdomadae, si hic dies simul concurrat cum vigilia, & Religiosus non jejunet, duplici specie malitia peccat; nempe contra Obedientiam propter violatum praeceptum Regulae, & contra Religionem propter violatum votum contra promissionem factam Deo. Lege Leand. *in prac. Eccl. disp.* 9. *q.* 5. aliosque ab eodem citatos.

De Jejunii Voto facto ab Antecessoribus.

DE hoc vide supra *in tract.* 1. *c.* 7. *a n.* 23.

De Jejunio imposito a Confessario.

18 QUaeres hic denique, quid de Jejunio injuncto a Confessario? Resp. quamvis expediat, ut in poenitentiam Confessarius injungat illud opus, ad quod alias poenitens non tenetur, imo si nihil addat explicando mentem suam Confessarius, semper intelligatur de opere alias non debito, ut si dicat: *Jejuna semel in sequenti hebdomada*, intelligitur de alio Jejunio praeter illud, quod forte ratione alicujus Vigiliae incidit in praedictam hebdomadam; tamen quia potest Confessarius injungere pro poenitentia illud opus, ad quod alias tenetur poenitens, ideo recte quaeris, an tunc, si poenitens illud opus negligat, peccet duplici specie peccato? ut si dicat Confessarius: *Jejuna cras, quando erit Vigilia, vel dies Quadragesima, vel quatuor Temporum.*

Resp. duplici peccato specie diverso peccare, altero contra obligationem ortam ex Ecclesiae praecepto, altero contra obligationem ortam ex Sacramento Poenitentiae. Quare de utraque expresse debebit deinde poenitens se accusare in Confessione, ut docet Vasq. aliique apud Delugo *disp.* 25. *de Poenit. sect.* 5. *n.* 67.

Rogationes, & dies Adventus.

19 IN diebus Rogationum, & in Adventu non est obligatio jejunandi, ut praxis Fidelium satis ostendit. Excipe pro Rogationibus Ritum Ecclesiae Mediolan. cujus meminimus *n.* 1. & excipe pro Adventu eos Religiosos, qui ex propria Regula ad servandum Jejunium eo tempore obligantur.

Feria sexta, & Sabbato.

20 IN diebus feriae sextae, & Sabbati non est obligatio jejunandi, sed solum abstinendi ab edendis carnibus; nam (quidquid olim usurpatum fuerit) certe hodie sic servatur in Ecclesia Occidentali, hoc est, Latina: nam in Orientali Graeci loco Sabbati servant suam abstinentiam die Mercurii, Praeceptum autem de hac nostra abstinentia in die Sabbati, sic imponit Gregorius VIII. *in c. Quia dies de consecr. dist.* 5.

Quia dies, inquit, *Sabbati apud Patres Sanctos nostros in abstinentia celebris est habitus: Nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, ut quicumque se Christianae Religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die (nisi majore festivitate interveniente, vel infirmitate impediente) abstineat.*

21 Ex hoc tamen textu ne duo inferas: primo, hoc non esse praeceptum sub mortali, quia textus dicit (*admonemus*) quod verbum potius indicat consilium, quam praeceptum. Secundo, posse in omnibus Sabbatis, in quibus incidit aliqua major solemnitas, comedi carnes, quia textus habet (*nisi majore festivitate interveniente*) ne, inquam, haec inferas. Non primum, quia in textu additur (*qui se Christianae Religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die abstineat*). Quoniam ergo tuus esus carnium in tali die ostendit, te nolle esse participem christianae Religionis, peccabis certe graviter, ut recte notat Pasqualigus *dec.* 176. *n.* 3. Non secundum, quia praxis Ecclesiae id solum ad Natalem Domini restrinxit, ut per similem occasionem supra notatum est.

22 Quaeres: Si quis vovit generaliter omnibus diebus Sabbati, vel etiam Veneris, jejunare; si tunc incidat festum Natalis Domini, potestne licite carnes comedere, & votum non servare?

23 Resp. posse, si tamen excipias illos, qui vel ex observantia sua Regulari, vel ex voto suo particulari expresse voverunt in tali die jejunare, etiamsi in illum inciderit festum Natalis Domini. Ratio hujus exceptionis est, quia sic expresse te ligasti, vel ex vi ipsius voti, vel ex vi ipsius Regularis observantiae a te assumptae. Ratio responsionis est, tum quia ut habet Molina *t.* 2. *disp* 272. *n.* 3. non est verisimile, quod qui cum illa generalitate vovit, voluerit includere diem tantae solemnitatis, & recedere a more Ecclesiae, tum quia, ut habet Fagund. *prae. 4. l.* 1. *c.* 7. *n.* 6. in generalitate non constat de intentione voventis; ergo votum non alio modo obligabit, nisi juxta dictum Ecclesiae morem.

CAPUT X.

De excusatis a jejunandi obligatione.

1 DIximus supra *c.* 2. de iis, qui non obligantur praecepto Jejunii; nunc de illis dicendum, qui tametsi obligentur, propter aliquam tamen causam excusantur.

Senes.

2 INquires ergo primo, an senectus excuset a jejunando, & ab abstinentia carnium in diebus vetitis?

3 Resp. quod sola senectus non det veniam comedendi carnes in diebus vetitis, esse certum; idemque dicendum de lacticiniis. His enim senibus, ut notant Azor. Nav. allati a Quintan. *t.* 2. *tr.* 3. *sing.* 4. solum ratione aetatis ea conceduntur, quae requiritur talis aetas ad sui sustentationem; at ad hanc sufficit, pluries cibum legalem sumere. Quod si seni noceant cibi hi Quadragesimales, tunc profecto excusabitur ab illorum abstinentia. Verum id non erit ratione aetatis, sed infirmitatis, de qua mox dicendum erit.

4 At vero, quod ipsa mera senectus excuset ab obligatione semel tantum plene comedendi, est fere certum, quia omnes Doctores id concedunt, & quidem merito; quia ipsa mera senectus reputatur infirmitas, quae indiget frequentiori cibo, & ex alia parte hujus indigentiae satis consulitur per cibos Quadragesimales.

5 Difficultas ergo hic illa est, decernere quoto anno dicatur quis jam senectutem ingressus esse, unde non obligetur ad Jejunia.

Dico jam hodie ex communi sensu DD (nam in jure nihil expressum est) eum esse senem quoad excusationem a jejunando, qui annos habet sexaginta, quia tunc vires hominis notabiliter sunt cadentes, quamvis externe quis appareat vegetior, seu fortior, ut testatur Galenus *de sanitate tuenda*; licet autem aliqui DD. requirant annum sexagesimum completum, tamen alii cum Jo: Sanch. & Trullench. *l.* 3. *in Decal. c.* 2. *disp.* 4. *n.* 3. merito dicunt, sufficere ut ejusmodi annos quis attigerit, tametsi non compleverit, quia adhuc tunc putatur aetas valde cadens. Vide, quae diximus *supra c.* 4. *n.* 38. & 39.

6 Quae-

6 Quæres primo. Quod dictum est de sexagenario quoad Jejunia Ecclesiastica, idemne sentiendum de Jejuniis ex voto? Si quis e. gr. voverit jejunare per totam suam vitam die sabbati, obligaturne ad ejusmodi votum Jejunii post ætatem 60. annorum?

R. probabile esse, excusari, etiamsi addiderit (*in perpetuum*) vota enim jejunandi non præsumuntur (quando tamen contrarium quis non intenderit) emitti, nisi ad modum legis Ecclesiasticæ.

7 Sed quid, si quis voverit sic: *Volo jejunare per totam vitam meam, etiam in senectute post annos sexaginta?*

Resp. tunc per se, & ratione voti obligabitur; quia votum se extendit juxta intentionem voventis.

Dico (*ex vi voti*) nam si deinde is in ea ætate adeo sit debilis, ut illi notabiliter noceat Jejunium, ex alio capite excusabitur, nempe ex infirmitate, ut modo in simili dictum est.

8 Quæres secundo: estne probabile, fœminas non obligari ad Ecclesiastica Jejunia, quando attingunt annum quinquagesimum?

Resp. mihi non videri probabile, quia non invenio jus, nec rationes, hanc indulgentiam solide confirmantes. Ita Fagundez 4. *Eccles. præcept. l. 1. c. 8. n.* 11. & Laym. *l. 4. c. 1. n.* 3. Quod enim dicunt aliqui, fœminas facilius senescere, sicuti citius pubescunt, non convincit, quia ex alia parte a Jejunio, ut omnibus est compertum, non perinde ac homines, hoc est, non multum macerantur. Non nego tamen, si qua tunc ita sit debilior, ut multum molestiæ suis viribus inferat Jejunium, posse Jejunium negligere: verum id non erit ex ætate, sed ex infirmitate.

9 Post hæc scripta incidi in Bertrandum Loth. qui *tr. 19. qu. 3. a.* 4. conatur probare, esse probabile, fœminas excusari post quinquaginta annos. Scio etiam, aliquos excusare illas saltem post annos quinquagintaquinque; sed non est recedendum a nostra sententia propter rationem a nobis allatam, quæ solvi difficulter potest.

Infirmi quoad ipsum Jejunium.

10 INquires secundo, an, & quæ infirmitas excuset a jejunando?

Resp. Notabiliter infirmos, & valetudinarios sine dubio ex omnium DD. consensu cum Sanch. *l. 5. cons. c. 1. dub.* 54. excusari, etiamsi antea in infirmitatem inciderint propria culpa.

11 Idem dic de eo, qui ita ob debilem stomachum friget, ut unicam plenam refectionem, quanta scilicet ad plenam nutritionem est necessaria, sumere non potest; is enim cogitur sumere duplicem, non plenam, atque adeo legitime Jejunium violabit.

12 Idem de eo infirmo, cui forte Jejunium non conduceret ad sanitatem; nam, esto peccet contra Temperantiam, vel sui charitatem non jejunando; tamen, quia est notabiliter infirmus, non peccat contra præceptum Ecclesiæ, quæ omnes infirmos eximit a jejunio.

13 Idem de eo, qui noctu dormire per notabile tempus, vel calefieri notabiliter non potest, tenent Fagund. & Jo. Sanch. aliique apud Quintanadven. *t. 2. tr. 9. sing.* 17. quia Fagundez & Sanchez non obligant hunc jentare in meridie, & plene se reficere sero, ut sic commode dormiat; sed Quintan. obligat cui nos consensimus *sup. c. 6. n.* 34.

14 Addidi autem illud (*notabiliter, vel notabile*) quia notandum est, non quodlibet leve valetudinis detrimentum, qualis est e. g. extemporaneus, & brevis, remissusque dolor capitis, vel quid simile, sed vere grave, licet fatear, propter Ecclesiæ benignitatem non necessario gravissimum debere esse illud, quod a præcepto jejunandi liberum hominem reddat. Insuper non est expectandum ipsum actuale detrimentum; sufficit enim timor rationabilis de damno per Jejunium inferendo; timor, inquam, non levis, sed mali notabilis.

15 Et quidem communiter conscientia ipsius Jejunantis sufficiet, qua bona fide, sive ex experientia præterita, sive ex probabili ratione putet, sibi graviter nociturum Jejunium, vel damnum sibi eventurum. Magis autem in particulari habe hanc expeditissimam regulam.

Illa infirmitas, seu illud damnum salutis notabile est, quod operationes ordinarias cujuslibet personæ impedit; ita ut, qui consueto suo modo operandi eas continuare commode cum Jejunio nequeat, graviter ab illo offendi, censendus sit.

16 Hinc si Scholasticus ex Jejunio capite dolere solet, vel quomodocumque cum difficultate studeat: si mulier ex debilitate Jejunii servitia domus incommode operetur; si vir quilibet suum officium, artemque jejunando difficulter exerceat, & similes, ex hoc capite damni a jejunando legitime excusabuntur.

17 Nutrientes, pregnantes huc reducuntur; propter salutem enim, sive infantis, sive suam a Jejunio communiter excusantur. Nec excusantur modo a Jejunio, sed etiam, tenentur, communiter (ait Leander *disp. 5. de Jejunio q.* 76.) non jejunare, quia pro nutrimento fœtus, & suo non sufficit una comestio: carnes autem tunc solum comedere iis nutrientibus, & prægnantibus conceditur, quando sic complexio, & necessitas earum, vel infantium exposcit: sed de hoc dicemus infra, *ubi mox n.* 24 Quintanadvennas ex placito cujusdam medici aliquanto benignius loquitur.

Quod de his dictum est, puto etiam de fœmina, antequam concipiat, si a Medicis judicentur jejunia matris nocitura proli suscipiendæ, quia multum grave est, fœminam conjugatam. prolem probabiliter in utero concipiendam, fovere non posse, & sicuti alia remedia, sic etiam convenientia alimenta debebit ponere, ne fœtus forte concipiendus elanguescat.

18 Quæres primo. Si ego maximam difficultatem sentiam in jejunando, possumne mihi persuadere, hanc esse infirmitatem, meque a Jejunio deobligare? Dico (*maximam*) nam scio, molestiam aliquam in Jejunio residere; nec propter hanc posse me excusari. Ago igitur solum de difficultate magna, & extraordinaria.

19 R. si difficultas oritur ex malo habitu tuo, tuaque gulositate, etiamsi sit magna, obligaris eam vincere, & jejunare ex Filliuc. *tr. 27. p. 2. c. 6. q. 1. n.* 125. omnes enim tenemur malos habitus, quamvis inveteratos, extirpare. At si difficultas oritur ex prava corporis dispositione, quia e. g. stomachi notabilem, atque extraordinariam debilitatem sentias, vel insolitam lassitudinem, & similia, excusaberis a Jejunio, etiamsi ejusmodi debilitas orta fuerit ex malo habitu, nimis olim comedendi, quia, tunc ejusmodi incommoda reducuntur ad corporis infirmitatem.

20 Quæres secundo, an in die Jejunii licite quis sumat aliquid electuarii, vel saccharo conditum, vel quid simile, ut sanitatem vel recuperet, vel conservet?

R. ut recuperes notabilem salutem amissam, ne sit dubium, quod possis tantum sumere, quantum proportionaliter ad salutem recuperandam judicatur necessarium, quia Ecclesia, ut dictum est, non præcipit Jejunium cum tanto tuæ salutis detrimento. At ut præservet, vel conservet, distinguendum est: si enim de propinquo prudenter timetur ægritudo, potest; quia id etiam præsumitur concedi a benignitate Ecclesiæ. Verum si ægritudo non timeatur de propinquo, licet concedat Pasqualigus *dec.* 133. tamen merito Leand. cum aliis negat *l. c. q.* 12. quia sic non sumeretur id per modum medicinæ, quæ supponit vel malum actuale, vel saltem de propinquo. Adde, hoc modo nimiam dari fere omnibus licentiam jejunia negligendi; omnes enim de remoto timent ægritudinem.

Infirmi quoad carnes comedendas.

21 INquires tertio. Quænam infirmitas concedit usum carnium in diebus prohibitis?

Resp. certum esse, ei, cui ex Periti judicio nocent graviter cibi legales, licitum esse adhibere carnes.

Animadvertit autem Quintanad. *t. 2. sing. tr. 9. sing. 1. cum* Jo. a la Cruz Trull. Jo. Sanch. illum, qui expertus sibi nocivum jam esse in Quadragesima, vel diebus prohibitis, carnes non comedere, non teneri futuris Quadragesimis a carnibus abstinere, nisi maxime dubitetur, causam nocumenti cessasse. Addit ibidem sic idem Quintanadv. *Illi etiam, de quibus prudenter timetur, aut probabiliter dubitatur, an carnibus non utendo, grave, aut considerabile damnum perpessuri sint, esus carnium concedi potest, quia in dubio a me benignior pars, aut interpretatio est tenenda; & quia in dubio melior est conditio possidentis, cum in homine certior, & antiquior sit possessio, & jus non solum ad conservandam vitam, sed etiam ad eam non exponendam periculo amittendi, quamvis adsit possessio præcepti abstinendi a carnibus, melior est illius, quam istius conditio; præsertim quia cum idem jus habeatur ad vitandum damnum salutis, quam ad illud vitandum, de quo probabiliter dubitatur, ergo si ad illud conceditur esus carnium, etiam ad istud.* Hactenus Quintanadvennas afferens pro hac sententia utrumque Sanchez, Sylvestrum, Trullench. Henriquez.

22 Singulos autem morbos in particulari recensere, quibus concedi potest carnium usus, ad Medicos potius pertinet, quam ad Theologos. Nihilominus proferam hic nonnulla ex iis, quæ prædictus Quintanadv. affert *l. c. sing.* 1. ex insigni Medico, ut ipse ait, Petro de Peramoto, qui *in lib. de piscium insalubritate* sic habet *pag.* 5.

23 *Qui licet ad præsens sani sint, per successivam tamen alterationem morbis aliquibus corripi certis temporibus solent, epylepsia scilicet, distillationibus, podagra, renum calculo, aut aliquo febrium genere, iis talem victum convenit præscribere, qualis cum morbo, ad quem sunt proclives, infestantur, præscriberetur.*

Et inferius: *Male autem sanis, & iis, qui ipsis sunt viciniores, esus carnium intrepide est concedendus. Quibus annumerandi sunt pueri, qui primum septennium non sunt transgressi, & senes, qui sexagesimum suæ ætatis annum excesserunt.* Verum de his senibus vide mox quæ dicam *num.* 25.

24 *Utero item gerentes, quæ rustica, & valida non sunt, & insuper, quæ pueros nobiles lactant nutrices. Religiosi insuper, & alii, qui tum boni viri sint, valde de se conqueruntur: quidam enim sunt, qui conqueruntur de vertigine; dormire nequeunt alii; plurimi vero ad opera, & officia sibi injuncta debiles, ac parum apti redduntur, quo omnia carnium esu corrigi experimur.* Hæc ex Peramoto Quintanadvennas.

His recte addit Leand. *disp. 5. de Jejunio q.* 57. Prægnantibus debere dari carnes, si eas vehementer appetant, quia alias esset periculum abortus, ut notat Azorius, Bonac. Trull.

25 Pergit deinde sic Quintanadvennas, limitando merito dictum Peramoti: *In quibus non placet, sexagenariis esum carnium concedere, cum ratione ætatis non eximantur a negativo præcepto carnes, imo & lacticinia non edendi in diebus prohibitis, sed solum a jejunio. Conceditur autem sexagenariis esus carnium, aliquam causam habentibus, licet esse levior, quam illa, ob quam concederetur aliis ante hanc ætatem.*

26 Et paulo post. *At vero, ait, omnibus præfatis major causa debet adesse, ut per annum diebus prohibitis carnes edant, quam in Quadragesima, cum in hac per quadraginta dies continuos piscibus vesci, majus nocumentum haberi, aut timeri possit, quam haberetur, aut timeretur in horum ciborum comestione per unum, aut duos dies in qualibet hebdomada.* Hæc ille.

Infirmi quoad lacticinia.

27 INquires quarto quid de infirmis quoad lacticinia?

Resp. verbis ejusdem Quintanadvennas *l. c. n. 5. Omnibus*, ait, *qui aliquod damnum mediocre actuale, vel habituale patiuntur, vel passi sunt experti, vel pati timent in valetudine, concedi possunt lacticinia, & ova etiam sine dispensatione, licet hoc damnum, vel timor, aut dubium illius sit gradus aliquantulum inferioris illo, quem necessarium esse diximus pro comedendis carnibus. Quæ doctrina præcipue locum tenet in Hispania, tum ob consuetudinem, tum ob privilegium Bullæ, quod, ubi viget, facultatem hanc faciliorem reddit.* Addit primo, paulo post *satis esse quemcumque capitis dolorem, licet levem, quamcumque inflammationem gutturum, aut oculorum ad comedenda lacticinia diebus vetitis.* Addit secundo *singul. 5. Omnibus etiam fere, qui sua officia, & occupationes suas non æque bene piscium esu exercere, aut his attendere valent: unde omnibus Concionatoribus frequenter, bis ex. g. in hebdomada Quadragesimæ prædicantibus: omnibus Magistris Philosophiæ, & Grammaticæ, qui saltem duas lectiones unius horæ habent quotidie mane, vespere, ac similibus.* Addit tertio; *Omnibus item, qui sedulo ad studia, sive scholastica, sive moralia, sive politica incumbunt, ut sunt Magistri plures, præsertim Religionum, & eorum Religiosi scholastici (de his expresse docti Juniores, & inter eos doctissimus Pater Ildephonsus Rodericus in materia de Jejunio.)* Addit quarto. *Illis item ea concederem, qui frequenter Confessionibus adsunt, & Choro nimis prolixo, ut sunt Cartusiani, & S. Hieronymi Religiosi: idem Advocatis, & Jurisperitis, & studio incumbentibus. Idem sentit Diana de procuratoribus (videlicet ad lites) De his omnibus ratio est, quia piscium esus præsertim continuus communiter lædit eos, qui ad exercitia mentis incumbunt.*

28 Dixi tamen (*fere omnibus*) quia aliqui ex numeratis ita robustæ naturæ stomachi, & capitis esse poterunt, ut salubriter se jam diu habeant frequenti piscium esu, & iis ova, & lacticinia sunt deneganda, si non adsit Bullæ Cruciatæ privilegium. Hactenus ex Quintanadvennas.

Memineris autem, comedentes lacticinia, & ova debere servare Jejunium: quia, ut in superioribus dictum est, stat essentia Jejunii cum lacticiniis, quæ non stat cum carnibus.

Laborantes,

29 INquires quinto, an qui exercent artes, vel officia laboriosa, eximantur a Jejunio?

Resp. sane eximi, quando ea ejusmodi sunt, ut cum illis fere Jejunium valde difficile sit; quia exercitium, quod fit cum notabili labore, consumit spiritus, affligit notabiliter corpus, illudque debile reddit; id quod piam Ecclesiam velle, non est præsumendum. Et ita explicuit Eugenius IV. relatus *in compend. privilegiorum Fratrum Minorum, Ver. Jejunium n. 2.* & tenent omnes DD. apud Pasqualig. *dec. 290.*

30 At qua ratione sciam artem, vel officium tanto labore fieri ut pertingat ad me liberandum a Jejunio?

Resp. esse illud officium, & artem, quæ exercentur cum magna agitatione, seu motu manuum, & brachiorum, vel etiam pedum, ita ut motus fiat cum impetu.

31 Hinc ergo fit, ut Agricolæ, Ferrarii, Fabrilignarii, Cœmentarii, Fossores, Fullones, Lapidicinæ, Bajuli, Pistores, Textores, Molitores per seipsos, Coriarii, Remigantes, Mercenarii portantes suarum mercium capsas per urbem, Argentarii Aurificesve malleo, vel simili grave instrumento per laborem utentes excusari a jejunio.

32 Verum hic nota, laborem debere esse notabilem, nec per paucas horas, sed per notabile tempus, secus non militabit ratio consumendi spiritus, &c. Nam si quis Molitor ex. gr. parvo labore aquæ vi frumentum molat, vel Textrix leves victas texat, vel Fullo duo, vel tria indusia lavet, non dicetur laboriose agere.

33 Scriptores vero, Notarii, Pictores, filum ex lino, vel lana nentes, Sartores, Lectores, cujuscumque scientiæ, Confessarii, Medici, Chirurgi, Barbitonsores, quia non exercent officia, vel artes, per se laboriosas, non excusantur ex hoc capite a Jejunio.

Dico (*ex hoc capite*) nam si quis hæc, vel similia ex officio suo exercens, ita sit debilis, ut suum officium aliis leve, ipsi sit notabiliter laboriosum a Jejunio per accidens, hoc est ratione suæ complexionis excusabitur. Hinc Scriptor ex. gr. obligatur ad Jejunandum, quia scribendi officium levis est laboris, & fortasse modice edens facilius scribet, quam cibo refectus; nam si cui Notario, ita laboriosa succedat scriptio, ut sine duplice refectione suum munus obire nequeat, excusabitur certe per accidens ratione suæ complexionis. Idem dic de cæteris similibus.

34 Hæc sunt certa, sed adhoc dubitabis primo: an Artifex robustus, e. g. Arator, qui cum labore potest optime sustinere Jejunium, an, inquam, a Jejunio eximatur?

35 Resp. eximi. Ita Fagund. *Præcep. Eccl. 4. l. t. c. 8. n. 15.* Ratio est, quia ex se omnes Artifices laboriosæ artis excusantur; quare excusabitur & hic. Atque hujus rationis ulterior ratio est, quia laboriosis artibus vacantes frequenti indigent refectione, ne in debilitatem incidant, quando minus putant. Et quidem idem Fagund. illud addit *n. 16.* Artifices, vel similes laborantes, si forte a suis laboriosis exercitiis vacent uno, vel altero die, non obligari regulariter ad Jejunia; quia ne deficiant illis vires, legitime possunt vel eas servare ad sequentia opera, vel easdem reficere pro operibus antecedentibus. At si multis vacent diebus, obligantur Jejunio, quia excusatio neque a præcedenti, neque a præsenti, neque a consequenti labore peti non potest,

36 Dubitabis secundo quid, si ejusmodi Artifex Ferrarius ex. gr. sit dives, neque illo labore indigeat, potestne nihilominus laborare, & non jejunare?

37 R. posse ex probabili sententia, quam sequuntur Sanch. Bonac. Trull. aliique cum Leand. *de præc. Eccl. tr. 5. disp. 8. q. 62.* Ratio est, quia ex declaratione Eugenii IV. modo relata expresse eximuntur exercentes artes laboriosas, nulla facta exceptione pro divitibus; tum quia sicuti cæteræ leges respiciunt, quod est frequentius; ita lex de obligatione Jejunii respicit Artifices laboriosos, qui communiter ex arte victum quærunt, & sic comprehendit omnes, etiam illos, qui per accidens divites sunt. Et sicuti eadem lex de Jejunio liberat omnes infirmos a prædicto Jejunio, esto, quod infirmus aliquis fortasse cum Jejunio melius se habeat, ita in casu nostro.

38 Dubitabis tertio, si quis artem, seu vivendi modum laboriosum non est ex sua conditione sortitus, potestne ex sua voluntate laboriosum opus aliquo die assumere, & consequenter eo die non jejunare?

39 R. si id faciat ex aliqua rationabili causa, ut quis e. g. carens homine, qui Templum ad festum celebrandum ornaret, sane posse. Idem erit, si pietatis gratia iter pedestre arripiat ad sacram Imaginem invisendam, si flagellis usque ad sanguinem ex amore Christi Domini Passionis se notabiliter cædat; si ad serviendum infirmis totum diem, etiam cum proprio lucro notabiliter laborando ex motivo misericordiæ, vel charitatis, consumat: ipsa enim pietas satis rationabilem causam dat in prædictis. Idem judico, si quando aliquod grave commodum laborando acquiram, vel incommodum a me grave repellam; tantæ enim gravitati indulgere putatur Ecclesia. Ita Less. *lib. 4. de just. c. 2. n. 43.* At si sine causa, ut si quis pedester ad venandum e. g. solum ob voluptatem se conferat, vel pila ludat: multo magis si cum peccato, ut si ad adulterandum, vel ad furandum dictum pedestre iter arripiat, cum id sit ponere irrationabiliter directum impedimentum executioni præcepti, dum præceptum urget, illicite contra præceptum jejunandi fiet. Quare non esse excusandum censeo hominem nobilem, & divitem, qui vellet laborare, & sic non jejunare in illo die jejunii, etiamsi laboraret non ob finem non jejunandi, sed propter suam delectationem; censeo, inquam, non esse excusandum, quia hunc non excusat ars, seu officium proprium, quo privare neminem intendit Ecclesia, neque necessitas, neque pietatis virtus. Unde ergo excusationem exposcet?

40 At Trullench, *lib. 4. in Decal. c. 2. disp. 3. n. 10.* cum Medina, Ledesma, & Verricelli, *de Mission. tit. 9. q. 159. citante Dianam*, dicit, præceptum jejunii non obligare ab abstinendo ab honestis actionibus, nam propter hanc eamdem rationem idem Trullench. excusat eum, qui semel, aut iterum pilæ ludum assumit, licet prævideat, non posse deinde, propter laborem ludendi, jejunare.

41 Resp. negando, præceptum non obligare ab abstinendo ab honestis actionibus sine causa assumptis; quidem, dum urget præceptum, vel est in proximo, obligor non apponere impedimentum ad præcepti illius executionem, quia secus possem die Dominico dormire, quæ certe est actio honesta; & sic excusari ab auditione Sacri. Quare negandum omnino est, quod tunc liceat pila ludere, nec semel, nec sæpe (quia semper est par ratio) & sic non jejunare. Unde etiam infero, te non posse licite sumere medicamentum, cum quo jejunare non potes in die jejunii, vel cum quo audire Sacrum non vales in die festivo, si nulla causa urget, & facile potes in sequentem diem illud assumere, vel ante prædictum diem jejunii tibi de illo providere. Lege Castr. *t. 1. disp. de leg. p. 21.* Merollam *t. 2. disp. 4. de leg. c. 3. dub. 37.* Sanch. *lib. 1. in Decal. c. 15.*

42 Admitto nihilominus tamquam certum, si (quamvis cum peccato) te ita defatigasti, ut non valeas jejunium pati; peccasse te quidem dum impedimentum jejunio apposuisti, at poteris deinde sine novo peccato comedere, quia tunc vere incapax es macerationis jejunii.

43 Huc incidit illa quæstio, an, & quo peccato quis peccat, si noxios cibos comedat, unde sequatur eum incidere in infirmitatem, qua impediatur postea ab observatione jejunii?

44 Resp. tres hic casus distinguendos esse. Primus: *Ego cibos noxios comedo, vel nimis comedo; idest, excessive, prævidens me gravem infirmitatem contracturum, nihil tamen advertendo de jejunio, pecco?* Dico te, tunc peccare quidem contra Temperantiam, & contra propriam charitatem, graviter, vel leviter juxta damnum, quod tibi infers; non vero contra præceptum jejunii, quia in hoc casu nulla ratione advertis ad præceptum jejunii.

45 Secundus casus est. Si prædictos cibos comedas cum prævisione tum futuræ infirmitatis, tum futuræ impotentiæ, qua non jejunabis. Ad hunc dico, tunc te peccare quidem modo dicto in casu præcedente, sed regulariter non peccare contra præceptum jejunii, quia præceptum jejunandi est, ut in die præcepto jejunem, non vero ut in diebus ante præceptum me aptum reddam ad illud; hoc enim esset nimis onerosum Fidelibus. Quod si illi noxiæ comestioni conjungitur impotentia jejunandi, id per accidens est, tibi illam impotentiam non intendenti; neque enim ad comestionem sequitur tamquam ex causa negatio jejunii; nam hæc jejunii negatio sequitur ad ipsam impotentiam ortam ex comestione. Quare negatio jejunii est quid remotum respectu comestionis, ad quæ removenda non obligat præceptum.

Dixi tamen (*regulariter*) quia ita solet esse, ut infirmitas ex cibis noxiis non timeatur futura eodem die: si enim in aliquo raro casu prævideretur infirmitas futura in eodem die jejunii, vel tempore illi diei proximo, peccaretur sane contra præceptum jejunii ex illo principio paulo ante a me allato, quia nimirum quodcumque præceptum de aliqua re obligat, ne quando præceptum urget, vel est in proximo, ponatur impedimentum observationis illius: sicuti, ut ibidem dixi, præceptum de audiendo Sacro die Dominico obligat ad non ponendum eodem die, vel proxime ad illum, somnum e. g. quo posito, ego illud audire non possum.

46 Tertius casus est. Si prævideas infirmitatem, prævideasque te fore, ea contracta, impotentem ad jejunandum, & insuper intendas consulto noxia comedere, ut sic factus jam impotens, non obligeris jejunare. Et ad hunc casum dico, te illa comedendo peccare contra præceptum jejunii, ultra peccatum contra Temperantiam, vel propriam charitatem, etiamsi id facias multis diebus antea, intendasque multis item ante diebus, quam veniat dies jejunii. Ratio est, quia sic haberes actum voluntatis, te subtrahendi a præcepto Ecclesiæ, dum præceptum urgebit. Non sic ille, qui exit de Territorio, ubi est præceptum jejunii, & transit eodem, vel præcedentibus diebus ad locum, ubi non adest: vel ille, qui tentat obtinere legitimam dispensationem a præcepto; nam & ille se transferens ad eum locum, & hic dispensatus, sive post transitum, vel post dispensationem a nullo præcepto urgetur, illud enim a se velut excussit legitime. At in hoc, de quo loquimur, etiam contracta jam infirmitate, remanet, ut in cæteris Fidelibus præceptum. Id quod etiam dico de ludente pila, vel eunte ad venandum, deque similibus assumentibus ejusmodi voluntarias actiones sine causa: unde intendat fieri impotens pro illo, vel sequentibus diebus ad jejunium. Is enim, quia per infirmitatem, vel debilitatem non excutit a se præceptum; sed solum excusatur ab illius observantia (valde enim diversa sunt, non habere præceptum, & excusari a præcepto, cui quis vere subjicitur, ut communiter docetur *in tr. de legibus*, & nos diximus *sup. t. 2. n. 2.*) quia, inquam, a se præceptum non excutit, sequitur eum delinquere: quia facit illum actum, illamque operationem exequitur, dum est sub præcepto; & dum facit hunc actum: *volo noxia manducare, vel pila ludere, ut sic excuser a jejunio*, ponit voluntarium impedimentum, ut illud præceptum, cui subditur, non observet. Et licet, quando est infirmus, non peccet non jejunando, qui ab impotentia excusatur, peccavit tamen, quando ad dictum finem non jejunandi impedimentum voluntarie admisit. Lege Th. Sanch. *in cons. l. 5. c. 1. dub. 7.* Jo: Sanch. *disp. 14. n. 20.* & Leandrum *tr. 5. de jejunio disp. 8. q. 158.* & *disp. 9. q. 1.* Sed materiæ necessitas diutius nos coegit in hoc casu immorari. Redeamus jam ad dubitationes de officiis laboriosis.

47 Dubitabis ergo quarto de Sutoribus, Concionatoribus, de iter facientibus, an scilicet hi excusentur propter suum laborem a jejuniorum observantia?

48 Resp. quoad primum. Sutores, qui ii sunt, qui calceos consuunt, ego nequaquam excuso, sicuti *sup. n. 33.* non excusavi Sartores, quia non videtur ars sutoria, sicuti nec sartoria admodum laboriosa. At Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 6. n. 43.* cum aliis excusat sutores, non vero sartores, quia tractare corium cum manibus, brachiis, pedibus, ut ii faciunt, superat (ait Lessius) laborem sartoris. Ego id eorum conscientiis, qui suum laborem recte callent, remitto.

49 Quoad secundum de Concionatoribus distinguendum puto. Si per totam Quadragesimam quotidie, vel etiam ter, vel quater in hebdomada consuetam concionem unius horæ plus, minus habeant ad populum, affirmative; hoc est, excusari a jejunio est respondendum; tametsi voluntarie, & cum spe lucri, seu eleemosynæ (est enim opus per se ipsum) concionentur. Lege Dian. *p. 1. tr. 9. res. 10.* Si semel, aut bis in hebdomada, negative est respondendum. Ratio utriusque est, quia frequens illa dicendi exercitatio juncta cum necessario mentis labore, labor videtur non contemnendus, qualis certe in raris concionibus non apparet. Quod si quis adeo sit, vel fiat debilis ob unam, vel alteram concionem, tunc poterit a jejunio excusari. Verum id non est per se, sed per accidens, ratione talis personæ. Id quod extendit Sanchez *lib. 5. cons. cap. 5. dub. 13. n. 16.* etiam ad diem præcedentem concioni, si debilitas judicio prudentis idem requirere videatur.

50 Quoad tertium, de iter facientibus est distinguendum. Nam iter faciens pedester per totum diem, vel majorem diei partem; ut faciunt Cursores, seu Tabellarii, litteras ex una Civitate ad aliam portantes, excusandi sunt, quia vere hoc laboriosum est officium, non patiens jejunium: at iter agens equestris, vel lectica, vel navi,

per

per se non excusatur, quia contra is labor compatitur cum jejunio. Dico (*per se*) si enim ratione complexionis infirmæ, vel ob gravem nauseam in navigio, vel quid simile aliquid illi accedat, quod notabile damnum patiatur ob jejunium, nemo negabit, esse tunc illum excusandum. Qui autem navigans gravem nauseam patitur, & fortasse cibos etiam evomit, videtur indigere carnibus, ut stomacho vehementer laboranti succurrat. In quo tamen casu, & similibus certa regula dari non potest; sed vel periti consilium, vel conscientia ipsiusmet nauseantis adhibenda pro regula est.

49 Nota denique, nonnulla ex prædictis confirmari, imo & probari ex decr. SS. Alex. VII. cujus supra meminimus, qui in hac materia jejunii præter propositiones, quas attuli *cap. 4. n. 9. & c. 5. n. 42.* has alias damnat, quæ sunt 30. & 31.

50 *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione Jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum Jejunio.*

51 *Excusantur absolute a præcepto Jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.*

Hæ propositiones sunt damnatæ, saltem tamquam scandalosæ, & sub peccato mortali prohibitæ, ne quis illas in praxim deducat.

52 Dubitabis quinto de Musicis, seu Cantoribus. Respondeo ad hanc dubitationem sic respondet Jo: Sanch. *disp. 44. nu. 18. Cantores*, inquit, *conducti ad canendum, sive salarium ob id habentes, possunt non servare Jejunium, si ad canendum redderentur inhabiles. Addit, eos posse in Quadragesima vesci ovis, causa vocis conservandæ: non enim causa Jejunii astrictus est aliquis diminute suum exequi munus.* Hæc ille, quæ certe probabilia sunt, si adsit illa cautio, quæ admodum est notanda (*si ad canendum redderentur inhabiles*). Legatur etiam Dian. *p. 1. tr. 9. resol. 21.* qui ait: *Id urgentius procedere in Cantoribus canentibus in Camera ad Principis cujuscumque solatium.* Hæc ille, & quidem probabiliter propter eamdem rationem a nobis dictam, quia scilicet Ecclesia non intendit obligare ad Jejunia cum tanto dispendio, quo quis sua officia, suasque professiones ratione Jejunii exequi non valeat, sicuti de hoc Principis Cantore supponimus. Nam cæterum si supponas id fieri propter solam voluntariam delectationem, sane non esset apta excusatio, siquidem recurreret doctrina, quam *sup. n. 38. & seqq.* attulimus.

53 Dices: ergo vera esset consequentia, quam inducir Caramuel, *in Theol. fund. fundamento* 53. §. 26. allatus a Dian. *p. 11. tract. 1. resol. 4.* his verbis: *Musici*, ait, *a Jejunio excusantur: at omnes Religiosi, qui Chorum habent, sunt Musici; nec sunt in mundo Musici qui plus cantent, quam hi Religiosi; ergo hi excusantur a Jejunio.* Hęc Caramuel.

Resp. eo modo, quo recte respondet idem Dian. *l. c.* negando conseq. & afferendo disparitatem; nam Musici excusantur propter salarium, quod amitterent, & ne diminute exerceant munus suum ad quod tenentur, & ne reddantur inhabiles ad canendum cum periculo damni notabilis propter vocis amissionem; sed Religiosi satisfaciunt muneri suo canendo in Choro sive cum voce sonora, sive cum rauca, nec timent (ut timent Musici) esse dimittendos a servitio Ecclesiarum vel Principum cum suo notabili damno, sed semper securi sunt sive bonam, sive malam vocem habeant, quod invenient mensam paratam cum solitis cibis. Adde, Musicos, qui canunt figurate, non solum laborare corpore, sed etiam mente, siquidem egent maxima attentione ad notas musicales, & ad mensuram temporis, quam dat Capellæ Magister, cum contra Religiosi absque labore canant in Choro; canunt enim eodem semper modo consueto, & sono vocis facili.

54 Si quæras. Religiosus ex addictis Choro, si cum Jejunio valde notabiliter elanguesceret in canendo, dicto consueto modo (id ita supponatur) quid potius eligere obligaretur, Choro satisfacere, non jejunando; an Chorum relinquere, & jejunare?

Resp. hoc posterius eligere omnino debere. Ratio manifesta est, quia obligatio satisfaciendi Choro est communitatis, quæ semper suos Choristas habet pro satisfactione Chori; at obligatio jejunandi est personalis pro unoquoque Religioso; qui, si non potest cantare in Choro injejunus, satisfacere obligabitur jejunus horarum Canonicarum obligarioni privatim.

55 Dubitatur sexto, an opinio illa sit probabilis, quæ docet, omnes artifices, sive artem laboriosam exerceant, sive non laboriosam, sed solum ex eo quod sint artifices, eximi a præcepto Jejunii?

Resp. non esse probabilem. Quare non est audiendus Leander *disp. 8. de Jejun. q. 69.* putans, eos omnes eximi, & afferens pro ratione, quia Eugenius IV. exemit omnes artifices, seu opifices, suas artes exercentes: non est, inquam, audiendus, quia Eugenius non omnes artifices, sed artifices laboriosas artes exercentes a præcepto jejnnandi liberat. Et sane miror (ut etiam miratur Pasqualigus *dec. 37.*) quod Leander *in prædicta q. 69.* non apposuerit illud verbum (*laboriosas*) cum ipsemet paulo ante, nempe *q. 60.* attulerit declarationem Eugenii, illud verbum apponentis. Hæc sunt Eugenii verba, ut Leander ipse rescribit ex compendio privilegiorum Minorum.

Idem Eugenius declaravit, quod artifices laboriosas artes exercentes, & rustici, sive divites sint, sive pauperes, non teneantur jejunare sub præcepto peccati mortalis.

Hæc Eugenius, cum quo DD. omnes, & SS. Alex. VII. modo *n. 51.* relatus: ubi tamen nota, quod, cum dicit (*& Rustici*) intelligit, ut colligitur ex contextu de rusticis, qui laboribus vacant, secus nimis absonum esset dicere, omnes rusticos etiam per annum otiantes a tam notabili præcepto Ecclesiæ liberari.

Confirmatur primo nostra responsio, quia si esset probabilis sententia prædicta Leandri, omnes artifices, etiam cujuscumuqe levissimæ artis, etiam quando per longum tempus nihil laboris assumunt, a præcepto jejunandi essent immunes; quia jam sunt artifices: quod inconveniens manifeste ostendit, non fuisse mentem Pontificis tam irrationabilem, qualem Leander affirmat.

Confirmatur secundo, quia idem Leand. *ib. q. 30.* volens excusare barbitonsores a jejunio non recurrit ad dictam declarationem Eugenii; fortasse enim vidit, inde excusationem hanc deduci non posse; sed recurrit ad laborem talis artis, sic dicens; *an barbitonsores ad præceptum Ecclesiasticum Jejunii teneantur? respondeo, affirmant teneri omnes Doctores pro prima sententia nuper allati, sed probabiliter dico, non teneri, dummodo per totum integrum diem suam exerceant artem; secus, si per aliquam tantum partem diei.*

Paupertas.

56 Inquires sexto: an pauperes excusentur a Jejunio?

Resp. quod, qui adeo pauper est, ut non habeat, unde plenam refectionem faciat, non obligatur ad Jejuninm, certum esse, quia tantam inediam Ecclesia non jubet. Quæri igitur solum hic debet primo, an obligetur ad Jejunium, qui solum panem habet? Secundo, an qui panem, & vinum habet duntaxat? tertio an qui panem, vinumque habet, & simul aliquod obsonium ex levibus, vel olivas e. g. vel nuces, vel parvulum siccatum pisciculum? Quarto, an qui hæc habet simul, hoc est, cum pane, & vino habet olivas, nuces, legumina, &c.

Dico jam, primum, & secundum, hoc est, eum, qui solum panem, vel solum panem, & vinum habet a me non obstringi ad jejunium, quia sic nimis illud onerosum esset, & laboriosum, ad quod benignitas Ecclesiæ non præsumitur suos fideles obligare.

De tertio, hoc est de eo, qui panem, vinum, & leve unicum obsonium habet, ego distinguerem; si enim is habet panem, vinum, unumque obsonium ex levibus dictis, ipsum obligarem, si raro id contingat; e. g. semel, aut iterum, non vero sæpe. Ratio est, quia si sæpe, nimis maceratur, atque extra modum corpus, quæ certe nimia macetatio non habet locum, si id raro contingat, præsertim in homine rustico, firmæque sanitatis.

De quarto, hoc est, de eo, qui habet panem, vinum, & multa levia obsonia, dico, me non audere illi dare facultatem non jejunandi (quidquid nonnemo in contrarium sentiat, sic autem sentit Verricelli *de Mission. tr. 4. q. 94. §. 23. dub. 11.* citans Pasqualigum, etiamsi solitus sit comedere) quia sufficiens haberi alimentum a multis cibis viliotibus potest, quod ab uno, vel altero meliore potuisset. Et sane, si etiam in civitate magna Jejunia communium personarum perscruteris, invenies solis hisce levibus obsoniis suas esse mensas instructas.

57 Quæres primo. Quid, si quis haberet solum panem, & simul carnes, nec aliud illi suppeteret obsonium, ut si esset rure a civitate distanti, haberet tamen carnes ex venatu, poteritne carnes cum pane comedere, & sic Jejunium non observare?

58 Resp. Huic dubitationi sic respondet Pasqualigus *decis. 49. Arbitror*, ait, *quod si etiam per unicum tantum diem careret quis aliis cibis concessis, posset loco ipsorum vesci carnibus cum solo pane, quia lex prohibens carnes non intendit tantam macerationem, adeoque admodum extraordinariam; quare lex Jejunii sic nimis esset onerosa, si solo pane contentus esse tunc quis deberet.*

Eidem dubitationi Sanch. *l. 5. cons. c. 1. dub. 19. n. 7.* sic respondet. *Tandem nota multo majorem necessitatem requiri, ut fas sit in diebus prohibitis vesci carnibus; unde si nullus alius esset cibus, nisi panis, non liceret carnibus vesci; nisi per plures dies duraret inedia, ut in longa navigatione, vel atroci bello, ubi deest victus.*

Denique eidem dubitationi Leander, *tr. 5. de Jejunio disp. 2. q. 19.* cum præmisisset sententiam Pasqualigi, ut est ab ipso absolute prolata, esse nimis laxam, respondet sic. *Vel persona cui dictus casus contingeret, est nimis delicata, assuetaque epulari splendide, ut sunt Magnates, & Principes; vel est persona robusta, & enutrita vilibus escis, ut sunt Pastores, & Rustici; si sit ex prioribus, potest amplecti sententiam Pasqualigi; si ex posterioribus, nequaquam, quia prioribus nimis extraordinarium esset sic jejunare, etiam per unum diem; at posterioribus, utpote assuetis sæpissime ad solum panem comedendum, non videtur esse licitum negligere tantum præceptum, quale est præceptum de abstinentia a carnibus in diebus vetitis.* Hæc Leander, cujus sententiam amplectendam puto, quam etiam sequitur Diana *p. 10. tract. 14. res. 59.*

Si quis non haberet, nisi panem, & aliquid lacticinii, simili modo discurrendum est de hoc, ac de eo, qui solum habet carnes cum pane, sed adhibenda illa monitio toties dicta, ut scilicet etiam servet Jejunium, quod stat cum lacticiniis, non vero cum carnibus.

59 Quæres secundo, an hic teneatur dicta lacticinia assumere, ut sic jejunet, an potius licite posset esse contentus suo solo pane, & multoties illum in die comedere, & jejunium non observare?

60 Resp. cum Thom. Sanch. *l. 2. cons. c. 1. dub. 32.* qui sic docet. *Licet probabile sit, non teneri; at probabilius est, teneri. Ratio est, quia hoc præceptum Jejunii est principale, & ita, si non potest aliter servari, nisi comedendo ova, tenetur, ut possit illud servare. Sicut ille, qui non potest jejunare, nisi anticipando tempus, & horam prandii consuetam tenetur jejunare, illam anticipando, ut supra dixi. Sic docti Juniores.* Hactenus Sanch.

61 Quęres tertio: probabilisne judicanda est doctrina Layman *l. 5. tr. 8. c. 3. n. 3.* & Tanneri, *tr. 3. disp. 3. q. 3. n. 108.* quam etiam approbat Gobat, *de ebrietate cap. 23. nu. 116.* qui excusant illos pauperes a peccato, qui die Cinerum assumunt reliquias carnium donatas a ditioribus, rationemque reddunt, quia in tanta copia egenorum non est mens Ecclesiæ, ut eæ carnes projiciantur canibus?

62 Resp. Si egenus aliud non habeat, nisi solum panem, tolerari potest hæc sententia, sed juxta explicationes modo allatas: at secus, pace tantorum virorum, non est probabilis, nec tuta ejusmodi sententia. Siquidem deperditio illarum reliquiarum, quantacumque sit, non potest prævalere, ita ut negligantur duo præcepta tam gravia, idest, jejunandi, & abstinendi a carnibus.

63 Huc pertinet illa opinio Leandri, Enriq. Sanch. aliorumque apud Pasqualig. *d. 82.* qui dicunt, posse pauperes mendicos comedere in Quadragesima lacticinia: quamvis Bulla Cruciatæ careant, quando in locis, ubi est usus Bullæ, divites, qui comedunt lacticinia, dant lacticiniorum reliquias prædictis ostiatim mendicantibus. Et prædicti quidem DD. reducunt id ad privilegium paupertatis, vel ad parvitatem materiæ. Ipse autem Pasqualigus reducit ad necessitatem, quia non habent aliud, quo sustententur.

64 Sed profecto tanta licentia non est concedenda; quia ubinam legitur hoc paupertatis privilegium? Si autem id reducas ad parvitatem materiæ, nihil novi dicis, quia hæc, si vere sit materiæ parvitas, conceditur sine mortali omnibus Fidelibus. Si denique confugis ad necessitatem, redit communis doctrina modo allata de eo, qui non habet nisi solum panem.

65 Quæres 4. Qui habet, unde vivat, non vero unde restituat, unde alat propriam familiam, potestne primo is, qui arte, vel officio laborioso caret, voluntarie tamen laborare, & consequenter non jejunare, ut pretio, ex opere laborioso conquisito solvat, quod debet, vel quo familiam sustentet? Potestne secundo, de victu sibi detrahere, & consequenter propter parvitatem sui victus non jejunare, ut nimirum sic pecuniam accumulans, suis creditoribus, ac familiæ satisfaciat?

66 Resp.

66 Resp. utrumque licite posse; quia restitutio est obligatio justitiæ, & sustentatio familiæ est (jure naturali) obligatio charitatis; quæ duæ obligationes prævalent præcepto Ecclesiæ jejunii, quod certe non est impositum ab Ecclesia cum tanto rigore.

67 Instas: si potest, obligaturne? Resp. ad finem restituendi, puto, non obligari; poterit enim debitor sibi persuadere, creditorem nolle esse tam severum, ut obstringat debitorem ad conquirendam pecuniam medio tam extraordinario, quale est contra suam professionem serviliter laborare: ut etiam, universaliter loquendo, non obligaretur quis laborare propter dictum finem die festivo, in quo omnibus conceditur quies ad vacandum Deo. At vero ad finem sustentandi familiam sane obligari censeo; quando tanta necessitas premit, ut sine labore, etiam festivo, notabile damnum ejus familia patiatur; tunc enim necessitas illam alendi urget Patremfamilias, maxime propter magnam obligationem charitatis, quam erga illam habet; quæ obligatio, cum sit de jure naturæ prævalet obligationi ex præcepto jejunii, quæ est de jure Ecclesiastico.

Ratio Conjugis.

68 INquires septimo: Conjux eximiturne aliquando a jejunio propter solam rationem ipsam conjugii?

69 Resp. sane aliquando eximi; & primo quidem in eo casu, quo non posset alteri conjugi reddere debitum, si jejunaret. Ratio ejusmodi exemptionis est, quia jus justitiæ, quod habet conjux in corpus alterius conjugis prævalet præcepto Ecclesiæ, nolentis cum tanto rigore jejunium; imo peccaret tunc conjux jejunando, quia faceret contra dictum jus. Liberatur secundo, si eadem uxor ita prohibeatur a viro jejunare, ut si jejunet, rixæ exoriantur, & notabiles discordiæ; quamvis enim peccet tunc vir, si id sine sufficienti causa faciat, uxor tamen, si obediat, non delinquet, propter rationem numero præcedenti dictam. Aliqua minutiora de hac excusatione, ducta ex ratione conjugii, vide apud Sanch. *lib. 9. de matr. disp. 3. n. 10.*

70 Eximitur tertio uxor Catholica, si prohibeatur a viro hæretico jejunare, idque non in contemptum Ecclesiæ, vel præcepti jejunandi, sed ob alias causas, puta, ob incommodum parandi cibos Quadragesimales, ob dispendium eosdem emendi, vel quid simile. Ita Azor. *1. p. lib. 7. c. 18. q. 7.* aliique. Ratio est fere eadem ac modo dicta.

De Latina uxore viri Græci.

71 EX hac ultima doctrina resolvitur illa dubitatio, quæ insurgere solet de fœmina latina, quæ sit uxor mariti Græci, suo ritu græco viventis; an scilicet illa possit ex hac ratione conjugii cum Græco jejunia indicta a latino ritu negligere, ut etiam carnes comedere die Sabbati, cum Græci eas tunc comedant, licet ab iisdem abstineant die Mercurii?

72 Ad hanc dubitationem sic respondet Verricelli *de Missionibus tit. 3. q. 83. Quando*, inquit, *sine gravi incommodo potest uxor latina suum Ritum servare, tunc non potest sequi Ritum sui viri, ut patet ex constitutione Clementis VIII.* & paulo post. *Quando autem absque gravissimis molestiis, & jurgiis nequit uxor latinum suum Ritum servare, tunc poterit servare Ritum græcum. Debet autem esse molestia multum gravis arbitrio prudentis. Ita responsum est a Theologis deputatis in Congregatione habita Romæ coram Eminent. Card. de Cremona die 7. Julii 1639. Probatur primo; quia lex Ecclesiastica non obligat cum gravi damno juxta communem Doctorum sententiam; nam lex humana debet esse moraliter possibilis, & humanæ fragilitati accommodata.* Ita Major, Navar. Suar. Layman Felinus. *Probatur secundo, nam diversitas Ritus præsertim versatur in observatione Jejunii, atque festorum, sed ab his præceptis excusatur uxor, contradicente viro, ac graviter indignante (semper intellige remoto contemptu, vel gravi scandalo.)* Ita Abbas, Navar. Lessius, Sa, Suarez, Fagund. & quoad auditionem Missæ docent Tolet. Azor. Hactenus Verricelli.

De Græco Latine jejunante.

73 QUandoquidem autem facta hic est mentio de Græcorum jejuniis, non erit inutile inquirere, an Græcus, græco ritu vivens, possit licite servare jejunia Latinorum, & negligere sua?

Antequam respondeam, sunt recolendæ aliquot dispositiones Clem. VIII. circa hoc argumentum; is enim *in constit.* quæ incipit *SS. Dominus noster, data die 3. Augusti 1595.* quæ continet instructionem super aliquibus Ritibus Græcorum pro Episcopis latinis, in quorum diœcesibus Græci, vel Albanenses, græco Ritu viventes, degunt; Is, inquam, postquam dixisset de totali ritu Græcorum (*latina uxor non sequatur Ritum mariti Græci*) sic habet circa finem de peculiari ritu jejuniorum.

Tolerandus est apud Græcos usus carnium die Sabbati, ubi sine scandalo fieri potest, in locis tamen ipsorum, & inter eos tantum.

Item tolerandum est, ut ad Jejunium eodem die Sabbati in Quadragesima (excepto sabbato Sancto) ex antiqua traditione non teneantur, sed duntaxat ad abstinentiam.

Item in Jejuniis biduanis, vel triduanis, vel alias a diœcesanis, vel in Jubilæis a Summo Romano Pontifice indictis, dies Sabbati in eis comprehensus, vel præscriptus in alium diem pro plebibus Græcis ab ipsis diœcesanis Apostolica auctoritate SS. D. N. Clementis VIII. permittitur commutari.

Item si ipsi Græci ad observationem Jejuniorum, & vigiliarum latinæ Ecclesiæ induci possent, optimum esset, sed non cogantur, cum ipsi qualibet hebdomada, & feria quarta, & feria sexta jejunent. Hactenus Pontifex.

74 Ex cujus ultimis verbis habetur jam responsum ad propositam numero præcedente quæstionem.

Sequitur enim ex his primo, Græcum græco ritu viventem, posse licite sui ritus jejunia negligere, & servare jejunia Ecclesiæ Romanæ: non enim Pontifex aliquid rationabile exposceret, si vellet ejusmodi Græcos utriusque Ecclesiæ jejunia servare.

Sequitur secundo, locutionem esse de omnibus jejuniis, tum hebdomadariis quibuscumque, tum de annuis, quia Pontifex optat, ut Græci, quoad jejunia, sint omnino conformes cum Latinis.

Sequitur tertio, id Græcum facere posse sine mutatione ritus quoad alias suas observationes. Patet sequela, quia si ita non esset, Pontifex nihil concederet Græco, ut Græco, sed solum vellet ut Græcus mutaret suum ritum, & amplecteretur ritum Latinorum. Et iterum confirmatur dicta sequela: nam in prædictis verbis Pontificis apparet, ipsum loqui duntaxat de observatione jejuniorum, non vero de ritu quoad alia.

Confirmatur item, quia Pontifex vult, ut ipsi Græci suaviter inducantur ad jejunia Latinorum observanda. *Ipsi Græci*, inquit, quæ locutio arctat sermonem esse de ipsis Græcis, dum sunt in ritu græco. Confirmatur denique quia illud (*non cogantur*) manifeste ostendit locutionem esse de Græco persistente in proprio ritu; nam si locutio esset de Græco transeunte ad ritum latinum, sane cogi tunc deberet ad latina jejunia, non hortari duntaxat.

75 Quæres. Ex hac voluntate Pontificis possumusne tuto colligere, aliquem Græcum posse primo, toto suæ vitæ tempore, Latinorum jejunia licite amplecti, & Græcorum omnino negligere.

Secundo: possetne ejusmodi Græcus ita se gerere, ut per aliquod tempus, seu per aliquot annos jejunia latina servet, sed postea ad Græca cum libertate redeat, & rursus ad Latina, vel vicissim Græca pro sua commoditate, & voluntate reverti?

Resp. quoad primum omnino licite posse, id enim Summus Pontifex exoptat; sic enim ipse vellet, ut omnes Christiani eumdem ritum observarent quoad jejunia, & utinam etiam quoad alias observationes, amplectentibus scilicet omnibus latinos ritus.

Quoad secundum, quamvis animo propendeam ad affirmandum, etiam licite posse; quia ex una parte id significare videtur Pontifex, dum ipsiusmet Græci voluntati se remittit, & ex alia parte sic suavius adducerentur alii omnes ad ritum latinum amplectendum, quod maxime Pontifex optare videtur, quamvis, inquam, ad id propendeam, me tamen juvat tantisper expectare, donec doctiorum consensus ad idem accedat.

Post hæc scripta incidi *in q. 80.* prædicti Verricelli *l. c.* qui valde favet huic meæ propositioni, imo illam sequitur *n. 3.* quoad Græcos accedentes, vel habitantes inter Latinos ex ea ratione, quod possint se conformare ritibus, & legibus loci, sed præter consecrationem in fermentato; nam hanc illis S. Pius V. & Concil. Florentinum præcipit.

Damnum notabile.

76 INquires octavo: si ex jejunio aliquod extrinsecum damnum mihi secuturum sit, excusaborne, illud non observando? De extrinseco damno hic loquor, nam de damno intrinseco, quod jejunanti forte contingeret in sua salute, dixi supra eodem hoc *c. 10. n. 19. & seq.*

Resp. sane quoties damnum aliquod rationabiliter times obventurum jejunii causa, ad illud non obligaris, quia, ut toties dictum est, te cum tanto dispendio obligare non intendit Ecclesia, nec præcepta humana obligant cum tanto damno.

77 Hinc primo remiges in Triremibus Infidelium non obligantur ad jejunium, non solum quando laborant per notabilem partem diei, vel quando non habent, unde plenam refectionem faciant, quæ sunt excusationes universales ductæ ex officio laborioso, & ex carentia victus modo supra dicto; verum etiam, quando a ministris Triremium timent grave damnum, excepto semper Religionis contemptu.

Hinc secundo servi, & operarii conducti ad laborandum, possunt laboribus insistere, unde jejunium non servent, quia ipsis laborandi negligentia pareret notabile damnum; sed de his, & eorum dominis, dicemus mox *cap. 12. de cooperantibus ad fractionem Jejunii.*

Hinc contra tertio sola ratio hospitii non dat tibi veniam frangendi jejunium; quia in hac potissimum ætate nostra tam culta facile hospes (nisi sit inhumanus, & barbarus) poterit sibi persuadere, jejunium a te non ex alio capite hospiti offensivo, sed solum ex obligatione tibi imposita servari; neque enim ex sola tua abstinentia offendi solet hospes, si humaniter cætera hospitis jura custodias.

78 Dices. Legimus, aliquos SS. Patres, ut hospites ex itinere pedestri defatigatos ad cibum allicerent, jejunium, etiam obligans eos fregisse.

R. primo illos non fregisse jejunium obligans ex præcepto Ecclesiæ, sed ex regula, non obligante, nisi ex consilio. Audi S. Benedictum *sua Reg. 54. jejunium*, inquit, *a Priore frangatur propter hospitem, nisi forte præcipuus sit dies jejunii, qui non possit violari*. Super quæ verba habet Caramuel, *t. 1. Theol. Regul. n. 1632. litt. F. jejunia regularia*, inquit *observare non tenentur, qui assistunt peregrinis; severe autem debent observare Ecclesiastica*. Hæc ille loquens de Benedictinis Cisterciensibus, nam alii Religiosi consulant (ait) rigorem suæ Regulæ.

Resp. secundo, si tamen tu intendas, eos in illa occasione violasse jejunium indictum ab Ecclesia; tunc dico, illos alia ratione excusari non posse, nisi a bona fide, qua ex ignorantia inculpabili putabant, id licite fieri posse.

79 Occasione bonæ fidei nota, multos non raro excusari, quia sincere procedentes putant, se non posse sustinere jejunium sine notabili damno. Atque de his sic docet Sa, *Verbo jejunium n. 14. qui se putat, justam causam habere non jejunandi, non peccat mortaliter non jejunando*. Hæc Sa. Imo nec peccare venialiter, si nulla prorsus fraude sic putat, certum sit.

80 Hinc quarto. Si quis existens, vel transiens per loca Infidelium (de his multa habet Verricelli *de Mission. fol. 77.*) rationabiliter timeat periculum vitæ, vel amissionis libertatis, vel alicujus gravis mali, si ibi servet jejunium, potest illud negligere, imo & carnibus vesci. Adverte tamen, tunc non debere esse Religionis contemptum, ut in similibus casibus semper supponendum est.

De famulis, & ancillis Catholicis inservientibus Hæreticis vide multa late discussa a Gobat, *de ebrietate, cap. 53. a n. 92.* & certe tandem concludes, ob notabile damnum excusari, modo, quo hactenus dictum est, citra Religionis contemptum.

81 Dubitabis hic, an præscindendo a dictis periculis, Catholici habitantes in terris Hæreticorum teneantur jejunare in diebus, quibus præcipitur ab Ecclesia jejunium; & certe eadem dubitatio procedere potest de aliis Ecclesiæ præceptis, e. g. de audiendo Sacro, &c.

82 Hanc dubitandi rationem sic proponit Caramuel *in Theol. fundam. 19. q. 2. quando de facto major populi pars legem non servat, poterunt alii sine scrupulo, se majori parti conformare: & sic excusabuntur ab observatione talis legis, quia tunc supponitur, hujusmodi lex non esse utilis Reip. ut habet* Dian. *p. 7. tr. 11. resol. 23. & passim DD. ergo Catholici, qui inter Hæreticos agunt, non tenebuntur ad jejunia præcepta ab Ecclesia, imo nec dies festivos servare, siquidem has leges in illis Hæreticorum civitatibus major populi pars non observat.* Sic Caramuel: dicit tamen se in hac re dubitare.

83 Ad hanc dubitationem Diana volens suam doctrinam datam dicta *resol. 23.* ab hoc inconvenienti liberare, sic respondet *p. 11. tr. 1. resol. 5. Assero*, inquit, *doctrinam, quam docui, esse veram: sed non recte ex illa Caramuel suam illationem infert; nam lex Pontificia non pendet ab acceptatione populi, per se, & absolute loquendo, ut alibi a nobis fuse* pro-

probatum est: & licet, hoc non obstante, præsumantur Principes laici, vel Ecclesiastici leges condere, & promulgare sub tacita conditione, si a populo acceptentur, quia hoc videtur pertinere ad suave regimen populorum, & magis conforme benignitati Legislatorum juxta illud Gratiani §. Leges cap. 3. dist. 4. Leges instituuntur, cum promulgantur; affirmantur, cum moribus utentium approbantur. Et juxta illud, *in leg. de quibus, ff. de legibus. Leges nulla alia ex causa nos tenent, nisi quia judicio populi recepta sunt; tamen hac opinio non est applicabilis casui nostro: nam est intelligenda de legibus, quæ in dies emanantur a Pontificibus; at non de præceptis Ecclesiæ ab ipsa promulgatis, & a toto populo Christiano usu receptis.* Hæc Diana.

84 Qui præsertim in hac posteriore doctrina non videtur plene satisfacere; nam hanc distinctionem negabit Caramuel; hoc enim ipsum debet probari, quod nimirum ea doctrina intelligenda sit de legibus, quæ in dies emanant, & non de olim promulgatis toti populo Christiano; cum enim eadem sit ratio de utrisque, intelligenda est illa exceptio de acceptatione majoris partis populi.

85 Alio igitur modo respondet Laym. *l. 1. tr. 4. c. 13. n. 8. Non videtur esse*, ait, *mens Ecclesiæ, aliquem obligare ad jejunandum in loco, ubi Fideles alii non jejunant: nam valde expedit Ecclesiæ, ejus mores uniformiter a Fidelibus observari. Loquor autem solum de Ecclesiis, & diœcesibus Catholicorum; nam alia ratio est, si peregrinus Catholicus in terras Hæreticorum veniat: huic enim arbitror, jejunia, & festa servanda esse juxta Ecclesiæ consuetudinem, si commode servare ita possit. Ratio est, quod in contemptum Ecclesiæ Catholicæ cedere videatur, atque scandali occasionem præbeat; si peregrinus Catholicus, posthabito Ecclesiæ legitimo more, in observationibus Ecclesiasticis se conformet cum consuetudine ab Hæreticis pertinaciter retenta.* Hæc Layman, qui tamen videbitur alicui, non plene etiam satisfacere: quid enim, si quis occulte, & sine scandalo non jejunet, festa non servet, &c.

86 Puto ergo sic respondendum. Verum est, quod leges a Legislatoribus directe, & per se dantur populis, seu personis utentibus ratione; & quidem, esto etiam, quod dentur cum illa exceptione, per quam benigna Legislatorum voluntas excuset, seu liberet subditos, quando major pars populi legem non servat: Ecclesia igitur dat sua præcepta omnibus Fidelium personis, & ita, ubicumque Fideles inveniuntur, sive inter Hæreticos, sive inter Turcas, vel alios Infideles, secum ferunt obligationem: non enim subduntur præceptis Ecclesiæ universalis ratione loci, sed ratione personarum, & ratione sui Catholici status, seu professionis. Sicuti Religiosus e. g. ex Minimis S. Francisci de Paula; quia ratione status, cibis solum Quadragesimalibus vesci licite potest; ubicumque invenitur, id servare tenebitur. Jam vero illa exceptio (*si tamen major pars populi legem non servat*) intelligitur, si major pars populi Catholici, & subditi Ecclesiæ non servat; non vero, si non servat populus Hæreticus, vel Infidelis, imo & hostis Ecclesiæ capitalis. Quando enim, sive Gratianus, sive Imperator dixerunt, *legem moribus utentium approbari*, & quando *Judicio populi recepta fuerit*, intelligunt de moribus utentium ex suis populis sibi subjectis, & amicis, non vero ex hostibus, & non subditis, vel subditis rebellibus. Id quod manifeste patet ex ratione radicali: unde tunc Legislator suos ab observatione legis eximit. Ratio enim, ut modo innuimus, & videri potest apud DD. citatos a Castr. *de legibus disp. 1. q. 13.* ratio, inquam est, ut omnes sui subditi conformes sint in more vivendi, tamquam, ut ita dicam, filii plures ejusdem Patrisfamilias; at quis unquam somniabit, Ecclesiam velle, ut sui Fideles conformentur in more vivendi cum Hæreticis, subditis quidem, sed rebellibus, cum Turcis, cum Infidelibus? Recte igitur sic respondetur ad argumentum Caramuelis. Quidquid sit de ipsius antecedente allato *num. 82.* neganda est omnino consequentia propter manifestam disparitatem jam allatam.

CAPUT XI.

De dispensatione non jejunandi.

1 Dispensatio, quæ est alicujus juris relaxatio, aliquando est valida, & licita, aliquando est quidem valida, sed illicita. Valida, & licita est, quando datur ab habente potestatem, & adest causa sufficiens eam dandi. Quod si detur ab eo, qui potestatem quidem habet, sed detur sine causa, erit valida, sed illicita. Cum enim dispensationis potestas sit potestas eximendi subditum ab aliqua lege: quo pacto dicitur a Canonistis legem vulnerandi: requiritur, ut adsit causa illa vulnerandi, ne scilicet sine causa legibus, & consequenter bonæ ordinationi Reipub. præjudicetur.

2 Quoniam vero dispensatio aliquando est circa leges latas ab ipso dispensante; qualis est data a Summo Pontifice circa jejunia universalis Ecclesiæ, & qualis est data ab Episcopis circa jejunia ab ipsis in suis diœcesibus imposita; ideo tunc, si non adsit causa dispensandi, erit valida dispensatio, sed illicita. At si sit circa leges latas a superiore, ut esset dispensatio ejusdem jejunii universalis data ab Episcopo, esset & illicita, & invalida; quia, cum ejusmodi dispensandi potestas non conferatur Episcopis, nisi sub conditione justæ causæ, hac deficiente, cessat potestas, & consequenter validitas dispensationis. Quando autem Episcopis, seu inferioribus datur ejusmodi potestas dispensandi in legibus latis a Summo Pontifice, vel ab illorum Superiore, late tractatur *in tr. de legibus*. Satis vobis erit legere Castrop. *tom. 1. tr. 3. de dispens. legis*, & DD. ibi citatos.

3 Et quidem causa justa duplex est, altera ex parte Summi Pontificis, vel Superioris; altera ex parte ejus, qui dispensationem a superiore postulat. Ex parte hujus postulantis causa debet esse excusans, seu aliquo tandem modo impeditiva observationis legis. Ex parte Pontificis, vel superioris in suis legibus non est improbabile, sufficientem esse quamcumque causam, etiamsi ea non sit impeditiva observationis legis. Quare sufficit, si Pontifex Summus e. g. ab aliqua sibi bene visa ratione moveatur, ita ut solum, quia vult, se benignum alicui benemerito ostendere, sufficiat aliquando ad dispensandum. Hujus rei ratio est, quia similes dispensationes concessæ pro personis particularibus non lædunt bonum commune, nec sunt in alicujus præjudicium, nec bonum ordinem Reip. turbant; convenit enim aliquando, Principem se benignum exhibere circa subditos. Cum ergo hæ dispensationes sint circa leges humanas ab ipso Pontifice, seu Superiore dependentes, non est, unde tunc committatur ne levis quidem culpa. Proportionali modo esse discurrendum de dispensationibus concessis ab Episcopis circa leges solo jure diœcesano latas (non autem universali) paritas rationis ostendit. Atque ex his fit, peti posse dispensationem ex nulla causa a Summo Pontifice, & ab Episcopis in eorum proprio jure sine ulla culpa. Lege Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 18. n. 9.*

Quis dispensare potest in Jejuniis?

4 His summatim expositis, inquires primo, quisnam potest dispensare in jejuniis Ecclesiasticis?

5 Resp. quod possit Summus Pontifex, nimis esse manifestum. Si vero loquamur de Prælatis Papa inferioribus, qui sunt Episcopi, ut item Prælati Regularium, quales sunt Rectores, Præpositi, Priores, Guardiani, & similes, quando habent totale regimen Monasterii, seu Conventus; & item quidam Abbates gaudentes Episcoporum jurisdictione, dico, eos non solum posse dispensare suos subditos in jejuniis proprii juris, ut modo dictum est, verum etiam, posse aliquando cum suis subditis dispensare in jejuniis lege universali institutis. Ratio est, quia Prælatus inferior potest dispensare in lege Superioris, quando non est recursus ad Superiorem, casusque dispensandi est frequens, qualis certe est hic de jejunio. Intellige semper, dummodo pro dispensatione in his legibus universalibus existat causa, se tenens ex parte subditi, ut mox *a n. 9.* latius explicabimus. Et ratio, cur in dispensatione legis Superioris facta ab inferiore requiratur causa, est, quia id solum conceditur, ut subditorum necessitatibus subveniatur. Si ergo nulla est necessitas, nulla erit potestas in inferiore circa legem Superiorum.

6 Inter hos potentes dispensare dicto modo in jejuniis universalibus connumera Parochum, etiam præsente Episcopo. Et ratio præter præscriptam consuetudinem, est, quia secus nimis gravarentur fideles, imo & Episcopi, si ii essent pro ejusmodi minutis frequentibus dispensationibus semper adeundi.

7 Præterea quilibet ex dictis, imo & ex Delegatis ab ipsis (cum enim hæc sit potestas ordinaria, possunt illam prædicti aliis delegare) eo modo, quo cum subditis suis dispensare potest, poterit etiam secum ipse immediate, vel mediate dispensare, committendo scilicet suo Confessario, ut dispenset. Hujus rei ratio est, quia non debet esse pejoris conditionis ipse Superior, quam sint sui subditi; & ex alia parte potestas dispensandi in jejuniis non est ipsis limitata ad alios tantum.

Dices. Nemo est bonus Judex in causa propria: quare, quando quis potest dispensare in lege Superioris, non debet censeri ipsi concessum, quod etiam possit dispensare seipsum. Et ratio illa videtur esse, quod qui debet dispensare, oportet recognoscere causam, ob quam dispensatio sit concedenda; atqui ipsemet Superior, si recognoscere potest eam causam, esset sui ipsius Judex; ergo &c.

Resp. Neminem posse esse Judicem in causa propria, nec propriam posse causam recognoscere, quando proceditur judiciali modo; tunc enim, cum sit administranda justitia, requiritur distinctio personarum; non vero quando proceditur modo directivo; siquidem quisque potest seipsum dirigere, ut accidit in casu nostro.

8 Contra vero, Confessarius, Medicus, vel quilibet vir prudens, ut etiam Abbatissa dispensare in jejuniis non valent, & solum poterunt, quatenus sunt periti declarare, causam adesse ad non jejunandum. Ratio est, quia ad dispensandum requiritur jurisdictio spiritualis, qua hi carent; ad declarandum vero sufficit peritia. De his lege Joan. Sanch. *disp. 54. nu. 36.* Th. Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 9. n. 27. & in consil. l. 5. c. 1. dub. 1. n. 27.*

9 Quæres. Si quis Medicus irrationabiliter concederet alicui potestatem comedendi carnes, quot peccata committeret?

Resp. duplex, specialiter in Confessione explicandum. Ratio est, quia facit contra duplex præceptum, nempe contra præceptum abstinendi a carnibus, & contra præceptum jejunandi ex diversis moraliter motivis. Nec obstat, quod hic peccet solum contra Temperantiam, non obstat, inquam, quia sunt diversi modi Temperantiæ, ac diversæ mensuræ, atque adeo diversa erunt peccata contra illas, sicuti fornicatio, & pollutio voluntaria sunt contra virtutem castitatis; sed tamen sunt diversa peccata, specialiter Confessario manifestanda. Ita Sanch. *lib. 4. in Decal. c. 11. n. 13.* & Leander *in Præcep. Eccles. lib. 5. disp. 9. qu. 26.*

10 Dices. Sed cur non ponitur esse duplex specie peccatum, superflue comedere carnes, & superflue comedere pisces, utrumque extra jejunium; ut item superfluum comedere, & superfluum bibere?

Resp. quia in morali æstimatione hæc non apparent simpliciter diversa; nam non apparent satis diversa (supposito præsertim duplici diverso præcepto) non abstinere a carnibus, & non abstinere a pluribus legalium ciborum refectionibus: & nisi id dicamus, difficile est, afferre idoneam disparitatem, quam nos Theologis speculativis examinandam relinquimus.

Quæ causa requiratur, & sit sufficiens ad dispensandum?

11 Inquires secundo, quænam sit causa excusans, & se tenens ex parte subditi in hac materia jejunii ad hunc effectum, ut illi valide, & licite concedatur dispensatio sive comedendi carnes, sive non jejunandi.

Resp. Satis esse unam ex illis causis excusantibus, hactenus explicatis *in c. 10.* licet non sit opus, ut totaliter, sed aliquo tamen modo excuset. Ita Sanch. *in consil. l. c. dub. 6.* Breviter, satis erit ex eodem, si dubium sit, an dicta causa sufficiat ad excusandum absolute subditum a jejunio, vel an sufficiat Superiori pro expedienda dispensatione, an vero non sufficiat? ratio hujus dicti est, quia si causa est magna, & gravis, non indigemus dispensatione: si nulla, non potest (juxta prædicta) licite dari. Ergo, ut aliquid operari possit potestas dispensandi, satis erit, si causa non sit adeo gravis, vel si causa sit dubia, semper autem, quæ sit ex parte petentis dispensationem, ut *n. 3.* insinuavimus.

12 Quando Superiores advertunt, causam esse minus sufficientem ad absolutam dispensationem, misceant aliquam commutationem, puta orationem, eleemosynam &c.

Majorem causam requiri in dispensatione ad carnes comedendas, quam ad frangendum jejunium cum legalibus cibis, innuimus supra. Nunc vero in proprio loco confirmamus, quia rigorosius est præceptum de abstinentia carnium, quam de mero jejunio.

13 Quid de lacticiniis? Resp. majorem requiri causam ad dispensandum jejunium, quam ad edenda lacticinia; quia cum lacticiniis stare jejunium potest; atque adeo minus dispensatur in iis solum manducandis, quam violando jejunio.

Dispensatio Jejuniorum pro toto Populo.

14 Cum hactenus dictum sit de dispensatione jejunii, quæ concedi homini in particulari solet: inquires secundo, quid de tota civitate, vel tota diœcesi, hoc est, potestne Episcopus dispensare ob justam utique, & proportionatam causam semper, ut dictum

est, se tenentem ex parte dispensatorum, ne in Quadragesima e. g. totus populus obligetur ad jejunium?

15 Resp. affirmative, saltem quando non est facilis recursus ad Pontificem, & causa est gravis, ut tempore pestis fuit Panormi: tunc enim Archiepiscopus ex consilio Theologorum, & Medicorum, per edictum publicum dispensavit, ut in Quadragesima illius anni possent comedi carnes: & certe idem posset contingere tempore periculosi belli, & strictæ obsidionis alicujus civitatis, præsertim pro iis, qui actu præliantur, & similibus. Lege Dianam *p. 10. tr. 4. res. 3.* ubi de hac re fuse tractat, & affert Venerum concedentem, & Natarium fere negantem. Lege item in simili Caramuelem *tom. 1. Theol. Regularium a n. 2056.*

Translatio Jejunii.

16 INquires tertio: quid de translatione? Resp. Episcopus etiam transferre potest jejunium indictum ab Ecclesia, & multo magis impositum ab Episcopo suo antecessore de uno die in alium, si id vel populi necessitas, vel solemnitas festi postulat; ut certe factum est ab Archiepiscopo (non enim constat, ut aliqui putant, factum esse cum consensu, & expressa licentia Summi Pontificis) Panormi, ubi jejunium Vigiliæ S. Jacobi translatum est in diem præcedentem, quia in illa Vigilia incidit festum S. Christinæ Patronæ Principalis Civitatis. Quare idem posset disponere Episcopus, quando Vigilia Sancti Mathiæ incideret in feriam secundam, vel tertiam Bacchanalium, & Episcopus adverteret, homines suæ diœcesis esse proclives ad frangendum ejusmodi jejunium. Ita Laym. *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 9.* quem sequitur Diana *p. 3. tr. 6. res. 66.* Ratio autem est, quia ad Episcopum pertinet adhibere remedia, ne suæ oves facile peccent ex Trid. *sess. 21. c. 1. de refor.* hæc enim est justissima ratio ejusmodi translationis. Sicuti per totum Orbem fuit justa causa, cur Urbanus VIII. transtulerit in diem antecedentem jejunium Vigiliæ S. Joan. Baptist. quando hoc incidit in diem festum SS. Corporis Christi, ut diximus *supra cap. 9.*

17 Docet præterea Quintanad. *tom. 3. sing. tr. 9. sing. 19.* in casu hujus translationis jejunii debere etiam transferri Officium in diem antecedentem, idest, in diem, qui præcedit festum Corporis Christi, quia connexorum eadem est ratio, Parique modo addit *sing. 20.* transferendum esse Officium, si quando simili modo transferatur Vigilia S. Mathiæ. Sed notat, si dies, in quem transfertur jejunium, sit occupatus festo duplici, aut semiduplici, non esse transferendum officium talis festi.

18 Quid in confirmatione dictorum afferat Gobat *in Alphabeto Sacri audiendi a n. 111.* non erit inutile hic subscribere, quamvis non pauca nos modo docuerimus.

Is ergo proponit duas quæstiones circa dictam Vigiliam S. Mathiæ. Alteram, an quando festum dicti Apostoli occurrit ipso die Cinerum, possit Vigilia, jejuniumque antecedens transferri in alium diem, & quem? Alteram, an quando dicta Vigilia incidit in diem Lunæ, possit item in alterum diem transferri, & quem? Respondet autem in hunc fere modum.

19 *Ad primam dico in primis, in hujus Germaniæ Episcopatibus anno 1521. & anno 1632. quando festum S. Mathiæ incidit in feriam quartam Cinerum nonnulli Episcopi nihil plane mutaverunt* (adverte in nostra Diœcesi Panormitana nihil fuisse mutatum) *Alii, iique plures transtulerunt jejunium ante Quinquagesimam. Alii festum transtulerunt in feriam quintam post Cineres, & consequenter Vigiliæ jejunium penetrarunt cum jejunio Cinerum.*

20 *Dico deinde, mihi placet judicium cujusdam Doctoris Theologi Pragensis, qui litteris ad me datis, approbavit translationem dictæ vigiliæ in diem Cinerum juxta id, quod fecerunt prædicti ultimi Episcopi: sicut enim festum quoad officium transfertur in feriam quintam, sic Vigilia in diem antecedentem recte transfertur.*

21 *Dico præterea. Si alicubi sit facta ejusmodi translatio, est servanda, quia supponendum in ea diœcesi esse periculum, ne major pars peccet, non servando jejunium. Cæterum ubi facta non est, concedenda non erit, quia plerumque discordiam pariunt novitates cap. cum inter de consuetudine: & quia non semper adest periculum prædictum apud majorem partem populi, nam de paucis non est habenda ratio.*

22 Dices. Non est præsumendum Summum Pontificem habere tantam rationem dierum Bacchanalium, in quibus nimia vivendi licentia grassatur, ut velit propter illos approbare prædictam Vigiliarum mutationem. Ita argumentatur Raynaudus *in Hierarch. Spir. lib. 1. sect. 3. punct. 1. n. 35.* qui negat hujusmodi potestatem Episcopis. Sed facile responderi huic rationi potest; non enim præsumimus, ipsum approbare ejusmodi mutationem, ut vivendi illam turpem licentiam approbet, sed ut amoveatur periculum peccatorum, idest, violandi vigilias. Quare sicuti pertinet ad Summum Pontificem toti Ecclesiæ providere, ubi tale periculum appareret, ita ad Episcopum, si in suo Episcopatu illud periculum esse adverteret.

23 Ad secundam quæstionem, quando scilicet Vigilia S. Mathiæ incidit in diem Lunæ Bacchanalium, dico, ubi apparet dictum periculum, posse Vigiliam quoad jejunium transferri in Sabbatum præcedens; sic enim Urban. VIII. declaravit, quando Vigilia S. Joannis Baptistæ occurrit in die festo Corporis Christi, eam esse anticipandam. Similiter si Ratisponenses Vigiliam omnium Sanctorum non celebrant ultimo die Octobr. utpote, qui est sacer S. Volfango, Patrono diœcesano, sed die antecedenti; cur periculum longe plurimorum peccatorum mortalium, partim ex malitia, partim ex infirmitate committendorum, non præbeat Episcopo in casu nostro justam causam faciendi illam anticipationem, sicuti fecerunt prædicti Episcopi *n. 19.* relati?

CAPUT XII.

De cooperantibus cum non jejunante.

1 NOn est dubium, peccari mortaliter ab eo, qui ministrat cibos vetitos Fideli ad finem, ut hic in die jejunii non jejunet. Id enim clare est intendere directe rem mortaliter peccaminosam; sed dubium est, quando ejusmodi ministratio ex tali intentione non fiat.

De Patre, & Domino.

2 INquires ergo primo, an Pater, & Dominus possint filiis, & familiæ concedere cibos, si animadvertant, filios, & servos non jejunaturos in die jejunii?

Resp. duobus modis hos se habere posse in hac re. Primo, compellendo filios, & servos, ut jejunent, & propterea illis negando cibos. Secundo, admonendo, modesteque increpando, ut jejunent. Ad hoc posterius obligantur Patres, & Domini, quia hi debent curam gerere suorum secundum illud *ad Timoth. c. 5. Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem non habet, & est infideli deterior.* ita Azor. *p. 1. l. 7. c. 20. qu. 12.* aliique. Ad illud prius nequaquam (ut iidem docent) obligantur, quia ipsi non sunt Prælati, ad quos magis pertinet cura spiritualis suarum ovium.

3 Ideo Domini, & Patres obligantur ministrare suis cibos, quamvis advertant eos jejunia debita non observaturos, quia ex una parte est res indifferens ejusmodi ministratio, & ex alia ipsi excusantur ex proprio officio alendi cum debita liberalitate familiam; modo, ut dictum est, pro sua auctoritate moneant, increpentque non observantes.

4 Quæres. Possuntne Domini licite imperare laboriosas actiones in die jejunii servis, filiisque, imo operariis, quibus consequenter fiet, ut hi a jejunii lege liberentur?

5 Resp. si bona fide Domini procedant, imperando labores, qui communiter imperari solent, etiamsi differri valeant, non peccabunt; ut tenet Bonac. *tom. 2. disp. ult. de præcept. Eccl. qu. 1. p. ult. n. 9.* & Sanch. *in consilior. lib. 5. c. 1. dub. 9. n. 2.* quia utuntur jure suo, præcipiendo, quæ possunt, & consueta sunt præcipi: servi autem non peccabunt, quia ex officio laborant, ut supra dictum est, imo propter eamdem rationem poterit quis, ut docet Escobar. *tr. 1. c. 13. de Jejunio n. 3.* operarios conducere cum pacto, ut non jejunent, ne alias propter cibi defectum minus laborent.

6 Ne tamen hinc colligas, posse Dominum imperare servis, ut laborent in die festo, quando nulla urget necessitas, nec adest dispensatio, quia tunc laborare in die festo est peccatum: at laborare in die jejunii non festivo, peccatum non est, esto inde sequatur, non servari a servo laborante jejunium: quare ibi immediate imperaretur a Domino actio peccaminosa, non hic; & quamvis sequatur inde non observatio jejunii, excusatur Dominus ex jure suo, & servi ex suo officio, ut dictum est.

7 Denique notandum est, prædictum Patremfamilias non posse licite in die jejunii parare, vel ministrare carnes, multo minus ad illas comedendas subditos suos invitare, quia tunc, ut supponimus, peccarent subditi, & invitati comedendo carnes: & ex alia parte sola ratio alendi familiam, vel quid simile, non est proportionata causa ad cooperandum cum illis quoad manducandas carnes, quæ cum tanto rigore, universalis vetat Ecclesia.

De filiis, servis, amicis.

8 INquires secundo, quid de filiis, servis, & amicis in ordine ad parentes, ad dominos, & amicos?

Resp. quoad priores, hoc est, famulos, filiosque, similesque subditos: dico, posse eos, Patribus, vel dominis frangentibus jejunium scienter, cibos parare, ac administrare. Ita Azor. *p. 1. l. 7. c. 31. qu. 11.* quia hæc ex una parte sunt opera ex se indifferentia; & ex alia filiationis, & famulatus ratio ipsos satis excusat. Nota, quod sola hæc ratio non sufficit pro carnibus, quando est certum, quod Pater, & dominus mortaliter peccant, eas comedendo; nam, ut excusentur in hoc, major causa requiritur, hoc est, notabile damnum periculi gravis, quod prudenter timerent incurrere, si illas non ministrarent.

9 Quoad posteriores, idest, quoad Amicos: dico, casum, de quo dubitari potest, in hunc fere modum figurari. Titius homo prædives expectat hoc sero vespere diei Quadragesimæ Cajum suum persamiliarem cum suo frequenti comitatu: quare parat liberalem cœnam; dubitat tamen vehementer multos ex comitatu mane comedisse, atque timet, ne sero iterum comedendo frangant jejunium: potestne licite cœnam preparare, & offerre?

Ad id dico quatuor. Dico primo, cœnam exhibere directa intentione, ut hospites cum violatione jejunii cœnent, Titium licite nequaquam posse, quia id esset, velle eos, hic, & nunc peccare.

Dico secundo posse licite (cum cautione mox dicenda *in dico 3.*) præparare cibos non animo, ut hospites, & amici oblata acceptent, & complete cœnent; sed animo, ut signa suæ amicitiæ, & liberalitatis appareant: nullo tamen modo potest cogere; nam hæc oblatio apparet merum urbanitatis signum esse, & invitatio ad legitimum jentaculum, quæ est actio ex se indifferens, & ipse excusatur a ratione officii suæ amicitiæ: coactio vero ad plene cœnandum urgeret amicos ad actionem pravam, hoc est, ad violandum præceptum Ecclesiæ.

Dico tertio. Quoniam vero res hæc est plena periculi peccandi, ideo Titius, si nec inurbitatem sibi exprobrandam, nec aliud malum timeat, obligatur ex charitate ostendere, se ex parte sua præparasse aliquos cibos, atque offerre; cæterum quisque propriæ conscientiæ consulat in hunc fere modum dicens: *Domini mei, ego officio meo inservio; quilibet autem, quid sibi liceat, consideret.*

Dico quarto, carnes nullo posse modo a Titio præparari, vel offerri; quia nec ratio amicitiæ, nec ratio hospitis causa sufficiens est ad offerendas, vel præparandas illo die vetito carnes: Lacticinia autem hic, ubi est communis usus Bullæ Cruciatæ, posset præparare, & offerre, cum simili cautione, quam modo diximus; ut scilicet quisque sumat illud, quod sibi licitum erit.

De Cauponibus, & vendentibus cibos.

10 INquires tertio, quomodo se gerere debeant caupones, & vendentes cibos tempore jejunii cum ementibus non jejunaturis?

Resp. ut huic quæstioni faciam satis, plures, variosque casus esse distinguendos.

Primo. Certum sit, quando probabiliter caupo, vel vendens cibos quadragesimales judicat, ementes non violaturos esse jejunium, posse licite iis ministrare, parare, imo eosdem invitare ad emendum, quia sic non cooperatur ad ullum peccatum.

11 Secundo. Quid, si dictus caupo, vel vendens cibos quadragesimales solum dubitet, an jejunium ii violaturi sint, comedendo plures dictos quadragesimales cibos?

Resp. posse etiam licite, quia nemo præsumendus est malus, nisi contrarium constet; quare tunc non debet caupo, vel vendens putare, illos peccare velle, & consequenter licite ministrare poterit, & vendere.

12 Tertio. Quid, si dictus vendens cibos quadragesimales probabiliter, vel certo sciat, ementes jejunium violaturos?

Resp. cum Sanch. *lib. 5. consil. cap. 1. dub. 6.* & cum Dian. *pars. 1. tr. 9. resol. 38.* etiam tunc satis probabiliter posse licite. Ratio hujus concessionis illa est, quia scilicet ea ministratio, imo ultronea invitatio non fit a caupone, vel venditore directe alliciendo ad non jejunandum, atque adeo non fit ad alliciendum ad peccatum, sed ad lucrum expiscandum; idque sciunt, probeque noscunt ementes, & ex alia parte illa subministrandi, atque invitandi actio opus est ex se indifferens, cum possint illi cibi emi ad licitum usum.

13 Dices. Ejusmodi emptio conjungitur cum peccato transgressionis præcepti jejunii, ergo conjungitur cum peccato; transgressio enim illa

illa peccatum est. Respondeo, conjungi quidem, sed ex malitia ementium, nam venditores excusantur propter ipsum officium, quod ipsi sine fraude exercent, dum legales cibos, de quibus nunc loquimur, vendunt.

14 Eosdem caupones posse, nolle recipere eos apud suum hospitium, qui vespere cœnaturi non sunt per plenam refectionem, modo ex circumstantiis illud nolle non æquivaleat coactioni, probabilis est sententia; tunc enim non compellunt ad plenam cœnam, sed utuntur jure suo, quo hospites alliciant ad divertendum in ipsorum hospitia. Cujus rei conjectura est, quia ii possent, si vellent, solum plene de vespere cœnare, non præmittendo plenum, seu perfectum prandium, & sic possent prædicti hospites jejunium nequaquam violare. Quapropter sensus prædictorum cauponum est fere hujusmodi: *si tu velis apud me divertere, mane a cibo plena refectionis abstineas, cœnaturus postea apud me vespere. Si autem id tibi non placet, de alio hospitio tibi consule.*

15 Quarto. Cum dictum sit de vendentibus cibos legales, emergit dubitatio duplex. Prima, quid sentiendum sit de caupone vendente, ac ministrante lacticinia in diebus vetitis? Secunda, quid de vendente, ac ministrante iisdem diebus carnes?

Resp. hic ubi promulgatur Bulla Cruciatæ (quantum pertinet ad primam dubitationem propositam) idem esse sentiendum, quod diximus hactenus de vendentibus, & ministrantibus cibos quadragesimales. Ratio est, quia sensus offerentis semper, ubi ea promulgatur, intelligitur conditionatus, ut scilicet ea lacticinia quis comedat, si licite potest. Quid, si certo sciatur, accumbens carere Bulla, & tamen sine necessitate, seu sine justa causa ea sit manducaturus? Respondet Thom. Sanch. *lib. 5. consil. tom. 1. dub. 16. n. 3.* & docet, non posse licite, quando est dubium, an accumbens fruatur privilegio Bullæ Cruciatæ, quia possessio stat pro præcepto, & excusatio est dubia, ut supponimus.

Hinc ergo sequitur, multo minus licite posse, quando est certum, quod Bullam, vel simile privilegium, vel necessitatem non habeat: Sed profecto, si ut dubium, potest, quia in dubio nemo est judicandus immemor esse suæ salutis. Recole ea, quæ diximus *c. 10. num. 11.* At si sit certum, quod non habeat, non poterit, nisi justa, ac proportionata causa urgeat, qualis non est ipsum officium cauponis, ut erat *num. 12.* sufficiens causa pro vendendis cibis legalibus; quia tunc sine causa excusante esses offendiculo ipsi proximo ad illud peccatum quod facile removeri posset, quando causa nulla ad ea ministranda te cogit; causa enim nulla judicatur esse illa, quæ sufficiens non est.

Dixi (*ubi promulgatur Bulla Cruciata*) nam ubi ea non promulgatur, id fere sentiendum est, quod mox dicemus de carnibus.

16 Quinto. Quid de vendentibus carnes dicto tempore jejunii, deque cauponibus eas parantibus, vel ministrantibus? Idemque quæritur de lacticiniis in regionibus, ubi Bulla Cruciatæ nequaquam promulgatur.

17 Resp. afferendo ea, quæ habet de hoc argumento Loth. *tr. 19. qu. 1. art. 8. In locis Catholicis*, ait, *grave peccatum est, caupones apponere carnes in mensa hospitum suorum in die jejunii, & graviter puniretur, si quis indifferenter id faceret, quia id censetur quædam tacita professio Hæresis, cum Hæretici valde calumnientur præceptum S. Ecclesiæ de abstinentia a carnibus.*

Dixi (indifferenter) nam conceditur in aliquo casu particulari ratione evidentis necessitatis, provenientis ex infirmitate, vel si nihil aliud suppeteret, vel si aliquis ex hospitibus, qui videatur fide dignus, diceret, id sibi a Superioribus indultum. Hactenus Loth.

18 Vendentes tamen (licet non parando, nec ministrando, nec invitando) lacticinia, ut etiam carnes in diebus vetitis, ubi pro lacticiniis non promulgatur Bulla in locis Catholicorum, tunc ego excusarem, quando non indifferenter pro omnibus, sed infirmis, & ægrotantibus venderent; nam cæterum in locis Catholicorum non videtur esse sufficiens causa ipsum officium vendendi res comestibiles; solum enim hoc officium concedit, posse vendere Quadragesimalia, non autem lacticinia, vel carnes, ut dictum est *num. 12.* Sane in nostra diœcesi nemo vendere publice potest carnes in diebus vetitis, nisi cum licentia Archiepisc. vel Vicarii. Sed redeo ad Loth. qui sic pergit. *In locis vero Hæreticorum, ubi passim solent ab aliis apponi, id licitum esset cauponi Catholico, positis duabus conditionibus (præciso semper contemptu Religionis.) Prima, si non possit recusare sine notabili suo incommodo, ut si alioquin ab hospitibus esset deferendus ad Magistratum, quia id per se malum non est, sed quid indifferens, ergo supposita legitima, & proportionata causa id fieri potest sine peccato: qua ratione excusantur ancillæ dominorum hæreticorum, quæ diebus Jejuniorum coquunt carnes, & cœnam parant, quia id sine notabili suo incommodo detrectare non possunt: nam si possent, deberent certe tales dominos deserere, & alium Catholicum invenire. Secunda, ut caupo dictus non apponat carnes, nisi petantur, non enim ingeri possunt non petentibus, quia hoc esset ad illicita invitare, nisi forte apponat simul carnes, & pisces, relicta cuique potestate eligendi, ut faciunt plerique Catholici inter Hæreticos.* Hactenus Loth.

CAPUT ULTIMUM.
VARIA DE JEJUNIO.

Nonnulla, quæ in superioribus locum vel non habuerunt vel inter scribendum exciderunt, hic assuere, ad hujus tractationis absolutum complementum, non gravabor.

De Jejunio in pane, & aqua.

1 INquires primo. Qui vovit jejunare in pane, & aqua: vel cui impositum est pro pœnitentia suorum peccatorum simile jejunium a Confessario, quantum vini bibendo mortaliter peccabit?

2 Resp. Hac in re videtur Castropalaus nimis laxe esse locutus *tom. 3. tr. 15. dub. 12. n. 27.* dum docet, votum abstinendi a vino obligare sub gravi culpa in ea quantitate, quæ vino temperate utentibus sufficeret pro una comestione; quasi abstinendo a minore, non obligetur graviter, quia hæc, ait, censenda est parvitas materiæ, quæ non parit obligationem mortalem, sed tantummodo venialem. In hoc argumento de jejunio, quia, ut supra vidimus, obligatio de jejunando non est tanti rigoris, nimis, inquam, laxe; Si quis enim quater bibat vinum, aqua de more regionis dilutum in prandio, temperate bibet, ergo sequitur ex placito Castrop. quod is, cui non liceret vinum propter votum, vel pœnitentiam bibere, posset sine gravi culpa illud bibere, bis, vel ter. Id certe mihi improbabile videtur. Ego igitur semel, modo, seu more dicto, bibere, non putarem grave; sed pluries, puto esse omnino grave, atque adeo esse peccatum mortale ei, qui tale votum emisit, vel cui talis pœnitentia legitime

fuit imposita. Neque id durum alicui videatur: nam idem Castrop. (nescio, an sibi cohærens) dixerat *ib. n. 9* seu supposuerat, semel bibendo vinum, frangi jejunium promissum in solo pane, & sola aqua.

Non potens jejunare in pane, & aqua, ad quid teneatur?

3 INquires secundo, si ille, qui in pane, & aqua jejunare vovit, non potest propter aliquam gravem causam ex illis, quas supra late declaravimus, sic jejunare, obligabiturne jejunare, cum piscibus, aliisque cibis legalibus, addito vini potu sibi necessario?

4 Resp. Obligabitur: imo si nec cum his, vel similibus Quadragesimalibus obsoniis potest, obligatur cum lacticiniis jejunium servare. Ratio est, quia accessorium sequitur principale, non vero contra, ut est commune pronunciatum in utroque jure. Cum igitur ex mente communiter voventium, vel Confessariorum pœnitentiam hanc imponentium (nisi aliud expresse intendatur a vovente, vel explicetur ab imponente) promittatur, vel imponatur principaliter jejunium, si illud servari aliquo modo potest, omnino debet.

5 Propter eamdem rationem, si cum voveris jejunium in pane, & aqua, tu tamen hora consueta alios cibos quadragesimales (certe cum peccato, quia sic tuum votum non servasti) adhibueris, adhuc teneris ad jejunium, quia jam remanet substantia jejunii, quæ sic servari a te potest.

6 Quod si jejunare nullo modo poteris, tunc profecto non te obligo ad abstinendum a prædictis cibis, sive legalibus, sive lacticiniis, imo nec a carnibus, si ejusmodi jejunium debebat fieri in diebus non vetitis. Id quod docet Layman, *lib. 4. tr. 3. c. 2. n. 3.* Et ratio est, quia abstinentia ab illis accessoria ad jejunium erat: quare excusatus a principali non obligaberis ad accessorium.

7 Dixi autem (*nisi aliud expresse intendatur, vel explicetur;*) nam si in tuo voto intendas, te velle jejunare præcise sub hac forma (sine vino, sine piscibus, sine aliis obsoniis præter panem, & non sub alia) vel si idem tibi explicet Confessarius, dum similem pœnitentiam sibi imponit, certe illa forma semel, quamvis cum peccato violata, ad aliam ex vi voti, vel pœnitentiæ non obligaris; quia illam vovisti, vel accepisti, & non aliam.

An toties peccetur, quoties in prædicti voti die bibitur vinum?

8 INquires tertio, an toties peccem, quoties vinum bibo in die, quo jejunium in pane, & aqua vovi, vel acceptavi; idque bibam in notabili quantitate aliqua; nam cæterum pro nihilo parum reputaretur, & solum tunc peccaretur venialiter, nisi forte tam paucas guttas vini bibam, ut moraliter ita nihilum reputaretur, ut ne peccatum quidem veniale committerem; id enim jam scio ex doctrina in superioribus non raro allata. Et sane hoc, quod inquiris, idem est, ac si quæres utrum si vinum biberis, atque adeo quoad hanc circumstantiam votum, vel pœnitentiam violaveris, possis licite, sine novo peccato, vinum iterum, iterumque bibere, posito quod aliud in contrarium non intenderis, vel acceptaveris?

9 Resp. hac in re duas esse DD. sententias. Affirmat licite posse Sanch. *lib. 4. in Decal. c. 11. n. 41.* quia per abstinentiam vini semel violatam redditur pro illo die impossibilis dicta abstinentia vini. Negat Castrop. *tom. 3. tract. 5. disp. 1. punct. 12. num. 10.* quia intentio, ait, voventis videtur jejunio abstinentiam vini pro singulis horis totius diei affixisse.

10 Ego assentior Sanchez, si sermo sit de voto, vel acceptatione jejunandi in pane, & aqua: Castropalao autem, si sit sermo de voto, vel acceptatione abstinendi eo die a vino, nam licet in his duobus votis magna affinitas videatur esse; nihilominus, quia in altero est negatio bibendi vinum, quæ est malignantis naturæ, atque adeo omnia prorsus excludens; in altero est affirmatio bibendi aquam, videtur adesse non spernenda diversitas, quam innuisse satis, superque sit, quamque diligentius examinandam Theologis scholasticis relinquimus.

11 Illum scrupulum denique a te amovet Azor. *p. 2. lib. 1. c. 10.* te Sacerdotem ex voto, vel ex pœnitentia jejunantem in pane, & aqua non agere contra tuum votum, vel pœnitentiam, quamvis in Sacro sumas utramque ablutionem, de more sumi solitam. Sicuti neque contra illud ageres, si esses laicus, & post Communionem vinum sumas in ea quantitate, quæ de more in aliquibus Ecclesiis præberi solet communicantibus.

12 Quæres per hanc occasionem. Quid, si quis Sacerdos obligatus jejunare in pane, & aqua, notabilem vini quantitatem ultra modum consuetum consecraret, illudque assumeret; reusne esset fracti voti præter peccatum irreverentiæ commissum contra morem Ecclesiæ, tantam quantitatem vini consecrare nunquam usurpantis?

13 Resp. hunc Sacerdotem præter peccatum irreverentiæ, esse etiam fracti voti reum. Sicuti item, si extra unicam de more plenam in meridie refectionem, in communi jejunio assumeret notabilem quantitatem SS. Corporis in multis consecratis particulis. Ratio responsionis est, quia quamvis substantiam vini, & panis tunc non sumeret, quæ tota in hoc Sacramento abest, tamen assumit talia panis, & vini accidentia, ut mox iis corruptis, ac Christi Domini præsentia remota, mutentur in chylum, nutriantque perfecte; sicuti quilibet communis panis, & commune vinum: id quod est directe contra naturam jejunii, petentis macerationem carnis, & modicam nutritionem, quæ omnia late Theologi passim explicant, & quoad nostram responsionem sic tenet Diana *loco mox citando*.

14 Quæres iterum. Quid de jejunio naturali? Si quis e. g. sumeret vini, panisve consecrati aliquam quantitatem, essetne ita jejunus, ut sic communicare iterum posset eodem die? Id certe ex concessione Ecclesiæ, rite, & cum laude facit Sacerdos in secunda, & tertia Missa Natalis Domini, & Parochus, qui duabus Parochis inservit in casibus alibi explicatis, & in casu dandi Viaticum moribundo ex probabili sententia, si deficiant particulæ præconsecratæ. Sed petitio præsens est de aliis casibus, & absolute. Quare, si quis e. g. etiam laicus post peractam Communionem iterum eodem die communicaret, is peccaretne contra prohibitionem Ecclesiæ bis communicandi in eodem die, an etiam contra prohibitionem communicandi post cibum assumptum? cum enim SS. Christi Corpus, & Sanguis non contineat substantiam panis, & vini, atque adeo non sit cibus, nec potus usualis, videtur is post illa assumpta esse omnino jejunus.

15 Resp. Fagundez apud Dianam *part. 11. tr. 6. res. 18.* & propendet ipse Diana, censet, peccare etiam contra prohibitionem communicandi post cibum, quia pro die Natalis Domini, & pro aliis illis casibus est privilegium concessum ab Ecclesia, quod in aliis casibus non adest.

16 Thomas autem Hurtadus, & Amicus apud eumdem Dianam censent, non peccare contra jejunium naturale, quia vere tunc non

assumitur substantia cibi, sed SS. Christi Corpus. Nec obstat, inquiunt primo, quod nutriat, quia non nutrit, ut panis, sed ut Corpus Christi. Nec obstat secundo, quod sequeretur, eum non frangere jejunium, qui præter refectionem meridiei assumeret multas particulas consecratas: non obstat, inquiunt, quia multæ particulæ, quamvis consecratæ, nutriunt, atque adeo sunt jejunio Ecclesiastico contrariæ, cum id sit contra finem jejunii Ecclesiastici. At sumptio particularum consecratarum non est contra finem præcepti, quæ est reverentia debita tanto Sacramento, atque adeo non est contra finem jejunii naturalis.

17 Mihi videtur probabilior sententia Fagundez. Ratio est, quia non potest negari, assumi cum ipso Christi Domini Corpore accidentia, quæ mox mutanda sint in chylum. Ecclesia autem in reverentiam ejusdem Domini vult, ut ipse idem Christus non inveniat stomachum præoccupatum, in quo scilicet eodem die fuerit materialis, & nutritivus corporis chylos.

18 Quare parum facit ad intentum adversariorum, quod particulæ consecratæ non nutriant, ut panis; satis enim pro nobis est, quod nutriant: præterquamquod, illud, quod adversarii docent, quod nutriant, ut Christi Corpus, nescio, an rite dictum sit, quia non est Christi Corpus, quod nutrit, sed accidentia, quæ mutantur in chylum, modo supradicto. Atque hinc etiam sequitur, quod, posito, quod modo explicato, accidentia nutriant, non possit evitari irreverentia, quæ ex instituto Ecclesiæ judicetur fieri Christo Domino, invenienti stomachum, veluti præventum eodem die a præassumptis accidentibus, eorumque effectu, quo corpus nutriatur.

Jejunium in solo pane, an admittat pastillos ex sola farina?

19 INquires quarto, an peccet is, qui vovit solum panem comedere, si eodem die voti alia esculenta sumat ex solo frumento, vel sola triticea farina confecta, qualia sunt, quæ ab Italis, vel Vermiculi, vel Macherones appellantur, vel qualea essent pultes ex solo cremore frumenti (vulgo ex amido) nulla alia re commista? Ratio dubitandi est, quia sic videtur, & sic non videtur, is substantiam panis assumere.

20 Resp. peccare. Ratio sumenda est ex intentione communi sic voventium; qui dum jejunium in pane, & aqua vovent, solo pane communi, & ordinario se fore contentos promittunt; nisi expresse aliud intendant; atque illa edulia, quamvis ex triticea farina compacta, longe aliud sunt in usu, & existimatione hominum, quam panis communis; ergo &c.

21 Illud nihilominus facile huic concedo, ut possit is panem ordinarium in aqua coquere, & hoc modo coctum comedere, quia sic non se extrahit a communi pane. Quare, sicuti posset panem prædictum communem ad prunas assare, assatoque tunc vesci, quod nemo negat, sic poterit aqua elixare, elixatoque frui.

Quantitas lacticiniorum in vespertino jentaculo.

22 INquires quinto, cum *sup. cap. 6 n. 23.* dixerimus, posse probabiliter licite, in vespertino jentaculo jejunii assumi, non quidem ova (hæc enim omnino exclusimus *ib. n. 24.*) sed alia lacticinia, quando scilicet ea possunt comedi mane in plena refectione, remanet difficultas quoad eorum quantitatem, seu mensuram pro dicto jentaculo?

23 Resp. & quidem inquiri potest de quantitate parva, de mediocri, de magna.

24 Quoad parvam, idest, illam, quæ constituat in hac re parvitatem materiæ, dixi ibidem, a Leandro alios citante, concedi sine mortali mensuram dimidiæ unciæ plus, minus, id quod ibi satis explicatum est, & confirmari etiam potest ex dictis supra *c. 5. n. 39.* Quare dicta, ibique explicata casei quantitas poterit licite adhiberi in jentaculo illius, qui ex privilegio, vel dispensatione lacticiniis vesci in jejunio potest.

25 Quoad mediocrem, de qua ego locutus sum *d. c. 7. n. 23.* sum enim locutus absolute de caseo, similique lacticinio, eo modo, quo caseus comedi pro obsonio solet communiter in usu humano, qui communis usus non usurpat comedere caseum, vel butyrum, vel quid simile jentaculo, nisi cum pane; dico quantitatem lacticiniorum, quæ potest prætermitti in jentaculo jejunii admittentis sive ex privilegio, sive ex legitima consuetudine dicta lacticinia; dico, inquam, hanc quantitatem mensurari debere ab hoc eodem communi usu: ut scilicet in hac opinione, quæ concedit lacticinia habenti ex gr. Bullam, tantum casei e. g. in talis jejunii jentaculo possit licite comedi, quantum adhiberi regulariter solet a faciente jentaculum cum proportione to pane. Cum igitur, qui octo unciarum jentaculum etiam extra jejunium facere velit, soleat ad summum quartam plus, minus casei partem adhibere, ita ut sex unciis ex pane cum dimidia addat pro obsonio unam unciam cum dimidia ex caseo, sequitur, quod in vespertino jejunii prædicti jentaculo secundum hanc opinionem possit quis, habens Bullam, vel privilegium, comedere uncias septem ex pane, & unam ex caseo plus, minusve. Hanc mensuram, mediocrem appellavi, intellige semper unciam Romanam, quam mercatoriam aliqui appellant, & nos Siculi unciam (*alla sottile.*)

26 Quoad magnam, de qua ego nec *loc. cit.* nec *alibi* locutus sum, quæ est illa mensura excedens usum casei communem, qualis esset, si quis vellet totas uncias octo concessas pro jentaculo, assumere in caseo, in butyro, in lacte; id quod nimis esset extraordinarium; quis enim pro jentaculo etiam extra jejunium, sumit octo uncias ex solo caseo, vel butyro? Idemque certe est propter paritatem rationis de sumente majorem partem notabiliter ex caseo, quam ex pane. De hac igitur quantitate, quam magnam appello; & de qua, ut dico, nunquam locutus sum, assero, mihi videri improbabile, illam licite sumi posse in jentaculo jejunii. Ratio est, quia caseum admittimus, & *l. c.* ut probabile admisimus in ea quantitate, & eo modo, quo in secundia mensis adhiberi solet; at tunc solum solet sumi in parva, vel ad summum in prædicta mediocri quantitate, ipso usu, servantibus omnibus, illud Medicorum: *Caseus est sanus, quem dat avara manus.*

27 Scio nihilominus videri etiam hanc magnam quantitatem concedi a Marco Vidal, *in Arca theologica tit. de Jejunio Inquis. t. num* 140. qui, dum concedit dicta lacticinia in dicto jentaculo pro habente privilegium, sic addit. *Ratio est, quia isti sunt cibi leves parum famem sedantes, unde plus fames sedatur sumendo nuces, panem, legumina, & alios ejusmodi cibos, quam sumendo eamdem quantitatem ex dictis lacticiniis.* Hæc ille. Quod idem posset confirmari ex doctrina ejusdem Marci, *ibidem nu. 123.* allata, quod nimirum in vespertina collatiuncula, quæ fuit introducta ex consuetudine, non tam sit attendenda qualitas, quam quantitas.

Scio item idem colligi posse ex Pasqualigo, qui *decis. 114.* sine ulla distinctione, vel limitatione concedit, eum, qui alias licite comedit mane lacticinia, posse vespere pro jentaculo eadem comedere. Scio, inquam, hæc, sed his acquiescere propter rationem nobis modo dictam nequaquam possum.

Jejunium servatum in uno loco an repetendum in alio?

28 INquires ultimo an si servavi jejunium juris communis in uno loco, obliget aliquando illud servare in alio? Panormi exempli gratia jejunatur die Mercurii, exempli gratia, pro festo S. Jacobi, si hoc incidat die Veneris, quia die Jovis est solemnitas Sanctæ Christinæ Patronæ: at Monregali jejunatur die Jovis. Si ego jejunavi die Mercurii Panormi, sed die Jovis muto domicilium cum animo morandi Monregali, obligorne iterum ibi jejunare? Idem quæritur de vigiliis Sancti Bartholomæi in iis locis, in quibus vigilia, & festum postponitur: & in Quadragesima in iis locis, in quibus est diversitas Calendarii.

29 Respondet Pontius *lib. 5. de matrim. cap. 8. in fine*, ait, te obligari, quia jus commune obligat unumquemque in quocumque loco, ubi illud non sit abrogatum: at Monregali exempli gratia non est abrogata obligatio jejunandi in dicta die, & idem de Quadragesima, ergo quamquam illam complesti, adhoc obligaris alibi, ubi non est completa, si ibi figas domicilium.

30 Nihilominus veram sententiam puto eam, quam sequitur Sanch. *lib. 1. in Decal. c. 12. n. 22.* Baldell. *to. 1. lib. 5. disp. 31. num. 4.* aliique cum Verricelli, *de Missen. tit. 3. qu. 88. num. 18.* hoc est, te non obligari. Ratio est, quia præceptum jejunandi, indictum a jure communi, obligat me semel jejunare, non autem bis; neque enim Ecclesia præcipit bis satisfacere suo præcepto, sed semel. Semper autem abesse debet scandalum, quod facile vitabitur, si adstantibus dicatur, te jam jejunasse, & præceptum implevisse.

31 Sed quid contra, si nimirum ego, non completa Quadragesima, accedam ad locum ubi jam est completa, obligorne ibi eam complere: vel Vigilia a me non servata, accedam ad locum, ubi Vigilia jam amplius non servatur?

32 Resp. Obligat te Merolla, *tom. 2. disp. 4. c. 3. n. 557.* quia præcepta communia, de quibus loquimur, obligant absolute in quocumque loco quisque sit. Non te obligat Sanch. *l. in dec. c. 12. n. 30.* aliique cum Verricelli *l. c. n. 19.* quia in tali loco jam cessavit Quadragesimæ, vel Vigiliæ præceptum, atque adeo cessavit ejus obligatio: ergo potes te conformare illi loco, ubi inveniris, semper remoto scandalo. Utraque sententia est probabilis: at recole, quæ diximus *cap. 2. n. 27. & 30.*

P A R E R G O N

AD QUARTUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DISPUTATIO UNICA,

DE PECCATIS CIRCA CIBUM, ET POTUM.

Omnis virtus, atque adeo Temperantia in cibo, & potu consistit in medio, seque removet a vitiis, quæ sunt per defectum, vel per excessum. De his igitur suo ordine in sequentem modum breviter agamus.

C A P U T P R I M U M.

Peccata in cibo, & potu per defectum.

De nolente cibum ullum sumere.

1 INquires primo, de eo, qui forte nolit per multos dies se cibo reficere.

2 Resp. hunc peccare juxta gravitatem damni, quod sibi contra charitatem propriam infert, non esse dubitandum, quia homo non est dominus suæ vitæ, suorumque membrorum, sed Deus, qui illam concessit. At quæstio est de aliquo, graviter infirmo, cui tanta non raro sit cibi inappetentia, seu nausea, ut cibum illum sumere constanter respuat. Nam de hoc quæritur, an peccet, nihil volendo comedere?

3 Colligo ex DD mox citandis, me non obligari cibum sumere, quando valde laborem in eo assumendo, quia cum tanto labore charitas hominem non obstringit. *Hæc enim vita* (ait Jos Sanch. *disp. 46. n. 16.* excusans eum, qui ob vitanda tormenta gravia confitetur delictum; ob quam confessionem est morte plectendus) *hæc inquam, vita non est digna, ut tanto dolore a me conservetur.*

4 Confirmatur, quia infirmus non obligatur sumere extraordinaria, & magnis impensis conquisita medicamenta, cum satis sit, medicinis uti communibus; nec obligatur pati scissionem alicujus partis corporis, exhibendam cum magno dolore, quia cum tanta difficultate non me urget propria charitas, nec cum tantis tormentis (ut dictum est) vita mihi a Deo datur conservanda, ergo pari modo nec me urgebit in illa gravi (ut supponi debet) nausea, & morali quadam cibi sumendi impotentia.

5 Le-

5 Lege Toletum *de septem peccatis mortalibus c. 60.* Navar. *in sum. cap. 23. num. 128.* Guimenium *in Elencho propositionum. fol. 60.* Et Victoria quidem *in relectione de temperantia num. 1.* sic habet. *Quid si æger sim, & nequeam potum sumere, nisi magno cum cruciatu.*

Resp. si animi dejectio tanta est, & appetitiva virtutis tanta consternatio, ut nonnisi per summum laborem, & quasi cruciatum quemdam possit sumere cibum, aut potum, jam reputatur quædam impossibilitas, & ideo excusaris saltem a mortali, maxime ubi est exigua spes vitæ, aut nulla.

De voto non comedendi carnes etiam in periculo vitæ.

6 INquires secundo, an si quis voveret perpetuo abstinere a comestione carnium, etiam si vere essent necessariæ ad vitam servandam, valide voveret, & licite?

7 Resp. si intelligas pro quacumque circumstantia, ut si e. g. esses in loco, ubi aliud tibi non suppeteret, nisi carnes illasve ni comederes, fame perires: vel ita infirmitate periculosa laborares, ut nisi illis te reficeres, mortem subires, votum hujusmodi nec validum esset, nec licitum; quia esset de re mala, & contra præceptum naturale conservandi vitam. Si vero intelligas his, vel similibus periculis seclusis, esset validum, & licitum, quia tunc esset de re bona, nempe de moderata corporis maceratione.

8 Dices: at Carthusiani etiam in periculo mortis laudabiliter sive ex voto, sive ex pia consuetudine abstinent semper a carnibus.

9 At de his pari modo affirmo cum Fagundez, *in decal. lib. 5. c. 19. & 20. & cum Azorio aliisque*, ipsos debere in periculo mortis omnino carnes comedere, si alius aptus cibus abest, ut si essent in deserto, ubi nonnisi carnes habere ex venatione possent, vel si opprimerentur aliqua mortali infirmitate, carnes extreme requirente. Verum, quia regulariter alii sunt cibi, vel ex vitellis ovorum recentium, vel ex delicatis piscibus, vel ex similibus terræ fructibus confecti, qui carnibus æquipolleant, ideo regulariter cum laude, tum in vita, tum in mortis periculo carnes ob mortificationis amorem a mensa repellunt.

Scio, quosdam cum Jo: Sanch. *disp. 3. num. 7.* probabiliter sentire, quod etiamsi alii cibi desint in prædicta necessitate, etiam extrema posse, imo & teneri suum votum servare (si tamen votum est, ut docet Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 2.* nam esse solum Regulam, atque adeo ad illam non teneri in illo periculo, docet Sanchez *cons. cap. 2. dub. 38.*) teneri, inquam, & posse non conservare vitam ad conservandam religiosam disciplinam, publicumque bonum, ac fervorem suæ Religionis: id quod non est se occidere, ajunt, directe, sed indirecte, ut ipsi latius explicant.

Comedere, vel bibere, ob solam voluptatem.

10 INquires tertio, si quis comedat, vel bibat non ex intentione se alendi, ad quem finem dati nobis sunt a natura cibi, sed solum ad capiendam voluptatem, peccabitne saltem venialiter præscindendo semper a nocumento corporali? de quo dicetur *e. seq.*

11 Resp. secluso dicto nocumento, licere etiam sine veniali, edere, vel bibere ob voluptatem, docent Bassæus, *Ver. Gula num.* 20. Jo: Sanch. *disp. 25. nu. 44.* quem refert Diana *p. 3. tract. 5. res. 5. & part. 11. tract. 8. res. 35.* Ratio est, inquiunt, quia non est contra rationem, quod quis velit appetitum naturalem suis actibus delectari, qui actus non sunt contra rationem rectam, qualis est actus edendi, vel bibendi. Nam secus, olfacere res odoriferas, audire suavem melodiam, respicere floribus herbisque ornata prata solum ob delectationem, esset peccatum veniale, quod dicere, nimis esset durum: unde addunt, solum esse peccatum, quærere illam delectationem in cibis, quando est cum nocumento propriæ salutis.

☞ Hæc opinio damnata fuit ab Innocent. XI. in Propositione 8. quæ est hujusmodi: *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.*

12 Verum, ne erremus, distinguendum est. Vel enim loquimur de eo, qui edit, bibitque ob delectationem quidem, non tamen sistendo in ipsa, sed tantum comitanter simul eam delectationem ordinando, ad sustentationem corporis, vel restaurationem salutis. Talis est ille nauseabundus infirmus, qui, ut possit suæ sanitati consulere, quærit, desiderat, petit ea, quæ cum delectatione sumat, quia ut communiter fertur, *quod sapit, nutrit*, ut sic scilicet cibum sibi utilem, & necessarium sumat. Si de hoc, inquam, vel simili loquimur, licite quis in omnium Doctorum sententia delectationem in edendo quærit, quia ad suum finem ordinat ejusmodi delectationem.

13 Vel loquimur de eo, qui solum delectationem ita eligit, ut nullo modo neque explicite, neque implicite ordinet ad finem, ad quem natura destinavit comestionem, potationemque, hoc est, non ordinat ad finem alendi corpus, vel instaurandæ salutis, vel illius conservandæ. Et tunc cum Pasqualig. *dec. 16.* ajo, peccari venialiter. Ratio potissima est, quia negari non potest, aliquam deordinationem esse, quidpiam agere, non intendendo finem institutum a natura; nam certe rationali homini indignum est relinquere finem principalem, & sistere in medio instituto ad talem finem. Finis autem comestionis est corporis saluti providere per delectationem illam tanquam per medium; ergo &c. Ita S. Th. *2. 2. q. 148.* Ita etiam S. August. qui *lib. con. Julianum cap. 14.* sic habet in confirmationem prædictorum. *Non solum cibo, sed etiam cibi sapore eget infirmitas corporis nostri, non propter exsaturandam libidinem, sed propter tuendam salutem.*

14 Ad rationem Jo: Sancii allatam *num.* 11. affert disparitatem Pasqualigus *loc. cit.* qui, inquit, delectatio in cibo, & potu est medium ad sustentationem corporis; at olfacere res odoriferas, audire suavem cantum, aspicere prata viridia, & similia, immediate sunt instituta ad recreandum animum, & ad illum delectandum. Quare qui hæc facit ob solam delectationem, fini principali intento a natura inservit, quod non facit is, qui comedit ob solam delectationem.

15 Ego aliam disparitatem affero cum Pontio, *lib. 1. de matr. cap. 21. num. 6.* ductam a doctrina, quam cum omnibus Theologis tradit *ibidem* ipsemet Jo: Sanchez. quod nimirum omnis excessus in re quomodocumque concessa, est semper culpa, saltem venialis. Affero, inquam, hanc disparitatem. Qui respicit spatiosa prata, vel audit suavem symphoniam &c. solum ob delectationem, in nullo periculo est, admittendi excessum regulariter; at comedendo, & bibendo, ob solam delectationem, proh quantum periculum proxime subit admittendi excessum! quare a peccato veniali se liberare non potest.

16 Contra illud, quod Jo: Sanch. addit, peccatum gulæ solum reperiri in sumptione cibi, vel potus cum nocumento corporis, maxime faciunt duæ rationes. Prima est, quia sic non esset gula vitium oppositum Temperantiæ, sed justitiæ, vel charitati propriæ. Id quod est contra omnes Theologos.

Secunda, quia ex S. Thoma communiter recepto *l. c. art. 4.* quinque modis committitur peccatum gulæ, hoc est.

Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose.

Seu potest peccari his modis sine nocumento corporis, ergo potest esse gulæ vitium sine corporis nocumento, quod negari deberet a Jo: Sanch.

Quæ hactenus dicta sunt de peccato veniali ejus, qui ob solam delectationem comedit, solum ex probabilitate dicta sunt: nam cæterum contrariam sententiam sic firmat Honoratus Faber, *in Apologetico c. 37. Graves* (ait) *Theologi docent, delectationem ex gustu quæsitam æque culpa carere, ac illam, quæ visu, auditu, odoratu percipitur: & malei docent, hujusmodi delectationes ex se non bonas, nec malas, sed indifferentes esse. Ita sentiunt Bonav. Scotus, Almain, Major, Gabriel, Joan. Sancius, Cajetanus, cujus verba hic appenenda mihi videntur: Nullum,* ait, *peccatum est in hoc, quod cibus delectabilis delectabiliter sumatur, nisi quis sit adeo insipiens, ut putet, omnem voluntariam delectationem sensibilem esse peccatum.* Hæc Cajetanus. Peccatum autem est veniale, si delectatio illa sit tantisper inordinata, e. g. quando comedis ante tempus, vel nimis exquisita, vel plus justo, &c.

De hoc argumento lege Th. Hurt. *de Cong. fol.* 217.

De Offendente suam salutem abstinentiis.

17 INquires quarto. Quid sentiendum de eo, qui sumit quidem aliquem cibum, sed non sufficientem ad sui corporis salutem?

Huic inquisitioni sequentibus dictis resp.

Dico primo, neminem teneri uti cibis delicatioribus in hunc finem, ut vitam longiorem conservet; posset enim contentus esse cibis communibus, & suo statui congruentibus. Ratio est, quia nemo obligatur vitam sibi prolongare extraordinariis mediis, sed humanis, & ordinariis, dummodo ea sumat, quæ satis sint ad se sustentandum: secus, nimis onerosa esset hæc vita, si obligaremur quærere delicatiora. Ita Sanch. *lib. 5. cons. c. 1. dub. 33.* aliique.

18 Dico secundo, eum, qui abstinentiis, & jejuniis se macerat, ad finem, ut cito moriatur, peccare mortaliter. Patet; quia sic est veluti sui interfector, quod, ut vidimus supra, licitum non est. Quare neque hoc licet, etiamsi intendas, & hoc facias pietatis causa, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Sanch. *ib. n. 9.* aliique.

19 Dico tertio, idem peccatum committi, si, quamvis non habeas dictum finem, tamen advertis, te tuis abstinentiis notabiliter minuere tuam vitam. Ratio est eadem, quia ex se malum est diminuere sibi vitam, cujus nemo est Dominus, nisi Deus; unde tunc illæ abstinentiæ non sunt actus virtutis, siquidem virtus est illa, quæ fit secundum mensuram rationis, quales non sunt prædictæ abstinentiæ.

20 Una exceptio hic adhibetur a Doctoribus, nimirum non peccari, quando finis est hujusmodi, ut congruum sit pro ipso tali fine vitam minuere, ut si filius indigens pro sua sustentatione uno quotidiano pane, quem solum habet, illum dividat cum Patre omnino indigente, sane tunc tanta pietas licitam reddit diminutionem vitæ filii.

Ex hoc tertio dicto sequitur, tibi non licere, etiam intuitu Religionis e. gr. ut subjicias spiritui carnes, vel ut magis merearis, vitam indiscretis abstinentiis notabiliter diminuere. Patet ex dictis.

21 Dico quarto: quando corpori datur id, quod morali judicio sufficere putatur ad illud sustentandum, salutemque conservandam, omnino licere jejunia, & abstinentias assumere ob finem boni spiritualis animæ, licet prævideatur diminutio vitæ. Hoc dictum est diligenter notandum, & bene intelligendum; conciliat enim ea, quæ hactenus diximus, cum praxi Sanctorum, multas, & graves abstinentias assumentium. Nam si quis det corpori, ut dicimus in hoc quarto dicto id, quod satis est ad illud conservandum, jam non diminuit vitam suam; quia vitæ dat, quod illi debetur, & sufficit: esto, quod illam indirecte aliquando non prolonget, ut prolongaret, si dictis abstinentiis non vacaret. Aliud enim est sustentare vitam, aliud prolongare. Ad prius tenemur, non ad posterius. Lege Angles *in floribus q. 8. de Jejunio Concl. ult.* & Sanch. *l. c. n. 11.* Delugo, *t. 1. de just. disp. 10. a n. 32.*

Recte igitur Victoria *in relect. de temperantia n. 9.* ait, neminem teneri vivere in loco saluberrimo, sed posse habitare in regione noxia, ratione frigoris, caloris, & humiditatis. Et Satyr. *in Clavi Regia, l. 3. c. 9. n. 18.* dicit, non teneri quempiam ad locum etiam proximum migrare ob salubriorem aerem, nec bibere vinum quamvis Medicus dicat, ejus potu vitam ad decennium prolungatum iri: Excipe tamen, nisi ob bonum publicum sua forte vita necessaria esset. Et Sanch. *l. 5. cons. cap. 1. nu. 4. & 5.* sic loquitur. *Non tenetur quis uti medicinis ad prolongandam vitam etiam ubi esset periculum probabile mortis, ut quotannis sumere pharmacum ad vitandas febres, quamvis teneatur quis dum morbo laborat, consulere Medicos, & uti cibis salutaribus. Intellige, prout cuique secundum suas facultates datur copia. Quæ omnia dicta cum sale discretionis sunt intelligenda.*

22 Hinc collige primo sanctos Patres, se multum macerantes, semper dedisse corpori, quod ipsi sufficeret: si secus fecissent, peccassent; nisi bona fides, vel ignorantia illos excusasset, vel peculiaris Spiritus Sancti instinctus nobis ignotus, non inspirasset.

23 Collige secundo, abstinentias, & jejunia, imo & flagellationes, aliasve similes macerationes in Religionibus approbatis licitas esse: quia in earum approbatione semper imponitur, ut Religiosi sumant, quod necessarium ad sustentationem est. Quod si deinde aliquis indiscretus Religiosus in hoc erret, ipsi error imputatur, non autem Religionis instituto.

24 Collige contra tertio, Concionatores, Lectores, Magistros, similesque si se abstinentiis ita macerent, ut ad sua munia exercenda inhabiles evadant, seu evadere, prudentis arbitrio, timetur, peccare utique non solum contra seipsos, verum etiam contra eos, quibus obligantur sive ex charitate, sive ex justitia, sive ex suo Religioso statu, ea officia exhibere; mortaliter, vel venialiter, juxta damnum, quod inferunt.

25 Petes: quandonam ejusmodi abstinentiæ, & pœnitentiæ improbandæ sunt, tanquam indiscretæ?

Resp. cum Granado apud Dian. *p. 5. tr. 4. res. 33.* id arbitrio prudentis, definiri debere, spectata valetudine, viribus, ætate &c. Addit tamen idem Granado, *rem hanc non esse scrupulose accipiendam præsertim ab iis, qui ob divinum obsequium, & ad satisfaciendum Deo pro peccatis corpus affligunt: raro enim, aut numquam damnandus esset tamquam mortalis culpæ reus, qui propterea vitam valde abbreviaret.*

Hæc

Hæc Granado, sed ejus venia delendum est illud (*valde*) ne demus ansam indiscretis abstinentiis.

CAPUT II.

Peccata in cibo, & potu per excessum,

An humanæ carnes licite comedantur.

1 INquires primo. Cum ipsum dictamen naturale, quo animus horret, carnes humanas manducare, ostendat, earum usum esse magnum intemperantiæ excessum, & peccatum mortale, ut late probat Gobat, *de ebrietate c. 28. a n.* 175. inquires, inquam, an saltem in aliqua gravi necessitate, in qua omnes alii cibi desint, liceat comedere prædictas carnes hominis, jam alias occisi? Dico (*occisi*) nam certum est, non licere tibi, hominem occidere, ut tu etiam in necessitate carnibus illius vescaris.

2 Resp. ejusmodi gravi necessitate existente, ut si quis mortem esset oppetiturus ob inediam, nisi eas comederet, eas comedere non esse peccatum. Ita S. Th. Sanchez, Lessius, aliique cum Diana, *p. 3. tr. 6. res.* 48. Ratio est, quia in tanta necessitate ipsum idem dictamen naturæ id tibi concedit, ut scilicet a te vita omnibus viis non prohibitis servetur.

Quod autem id prohibitum tunc non sit, ut item quod inde nullum damnum fiat tertio, patet ex eo, quod nec prohibitio, nec tertii damnum, ne probabiliter quidem, afferri potest.

Quod si Pasqualigus *de Jejunio dec.* 11. & Azor. Fagundez, aliique ab eodem citati, dicant, esse mortale etiam in necessitate; quia id prohibitum est jure naturæ, *siquidem est* (ajunt) *contra rectam rationem*, non sunt audiendi, quia nimis gratis id dicunt; horror enim naturalis comedendi sine necessitate humanas carnes, quem modo *n.* 1. supposuimus, valde minuitur.

Confirmatur, quia prædicti Doctores ultro concedunt, posse in medicamentis, quempiam uti humanis carnibus, ut est communis praxis; ergo etiam in casu nostro, cum tunc eæ carnes sint vitæ medicamentum. Scio, eos conari afferre disparitatem, sed certe solidam nequaquam possunt.

3 Quæres primo: si in ea necessitate posset quis illis vesci, obligaturne?

Resp. puto non obligari, ex ea universali ratione, quam supra *c. 1. n. 4. & 5.* innuimus, quia nemo obligatur cum extraordinariis medicamentis, & consequenter cum tam extraordinario cibo, & valde insolito, qualis est humana caro, vitam sibi producere extra casum boni publici. Lege Sanch. *l. 1. Dec. cap. 18. num.* 14.

4 Quæres secundo, quid de illis senibus, qui bibunt sanguinem ex vena secta adolescentis detractum, ut eorum vigor concilietur, & senectus prorogetur?

Resp. Sane Baldell. *disp.* 29. *n.* 19. testis est, a Marsilio, Ficinio, & pluribus aliis Medicis, hunc potum laudari, tamquam singulare pharmacum ad conciliandum vigorem corporis senilis, & ad senectutem prorogandam. At id negant alii cum Lessio, addentes Ficinium, & alios Medicos, ejus sequaces, forte in ratione medica esse deceptos.

Verum supposita veritate talis medicamenti, ajo cum Baldello, & Lessio, ad prædictum finem posse licite senem hoc uti remedio ex consilio Medici, præsertim si foret Princeps necessarius bono publico. Ratio est, quia hæc dicta utilitas excusat a peccato assumptionem talis remedii ex se, & intrinsece non mali.

Carnes animalium crudas comedere.

5 INquires secundo: an comedere carnes animalium crudas sit peccatum? crudas, inquam, nam de carnibus sole, vel fumo assatis, vel maceratis, quærendum non est; quia has non esse crudas, sed coctas nullus ignorat.

6 Resp. esse peccatum, grave vel leve, prout grave, vel leve damnum sibi quis, eas sic comedendo, forte infert, non esse dubium. At præscindendo ab hoc detrimento salutis, dico primo nullum esse peccatum, quando ex rationabili causa sic crudæ comeduntur, si non habeatur commoditas coquendi, vel si crudæ essent necessariæ ad sanitatem, &c. Dico secundo, præciso omni damno, præcisaque rationabili causa, esse duas sententias. Fagund. *præcept. Eccl. l. 1. c. 2. n. 4.* ait, non esse peccatum mortale, Pasq. *d.* 15. ait, mortale esse; quia est belluinum quid, & barbarum, habetque dissonantiam cum recta ratione; unde, cum sequatur inde gravis jactura humanæ dignitatis, eas sic comedens, ait, *non excusatur a mortali*. Mihi certe, qui libens sequor sententiam Fagundez, videtur quidem dissonum, atque ab humanis, rectæque sentientium moribus alienum, eas comedere, unde fortasse aliqua sit venialis deordinatio, sed quod sit deordinatio gravis, atque adeo peccatum mortale, æternaque Inferni pœna mulctandum, affirmare nec valeo, nec audeo cum Gobat *l. c. n. n.* 129.

Comedere extraordinaria, cretam, terram, &c.

7 INquires tertio, an comedere ea, quæ non sunt ordinata ad hominum alimentum, e. g. cretam, terram, ferrum, paleas, carbones, & similia, præscindendo a damno, quod sanitati inferunt (hoc enim gravi, vel levi interveniente, graviter, vel leviter peccari, nimis sæpe in simili dictum est; id enim est contra propriam charitatem; nam propterea quantitatem modicam ex illis edere, raro ex hoc cap. excedit venialem culpam) sed, ut dico; an iis vesci, præscindendo a damno liceat?

8 Resp. Pasq. *d.* 14. & sic distinguit. Si quis ob infirmatem, vel quid simile ea concupiscat, quia tunc ob delectabilitatem, quam habent, induunt rationem cibi, non est, ait peccatum mortale; sed veniale duntaxat, quia tunc est inordinatus quidam appetitus, sed certe non gravis, sicuti non gravis deordinatio reputatur nimius aliorum ciborum appetitus. At si cesset harum rerum concupiscentia, iis vesci, peccatum mortale est, quia fit gravis injuria propriæ personæ contra ordinem præscriptum a natura, quæ alios cibos sufficientes, non autem illa pro hominibus instituit.

9 Sed profecto donec ostendas gravem deordinationem, vel grave aliquod præceptum, hanc peccati gravitatem cognoscere non possum, memor illius doctrinæ toties a me repetitæ S. Th. *in quodlib. 9. q. 7. a. 15. Periculose determinatur, aliquid esse peccatum mortale, nisi expressa veritas habeatur*. Quare puto in utraque parte distinctionis Pasqualigi, præciso damno, solam inordinationem venialem, atque adeo solum veniale peccatum inveniri; unde puellas comedentes sæpe terram, cretamque, reprehendo quidem de mortali ex periculo gravis damni, non autem ex dicta deordinatione. Ac de his quidem sic habet Quintanadvennas *t. 2. singular. tract. 3. sing. num. 7. tr. 7. Meminerint Confessarii, & adolescentulas moneant, culpam gravem committere, quando edunt calcem, carbonem, figula vasa, seu testas, seu fragmenta, salem, triticum, & similia, quæ non levem salutis jacturam inferre communiter solent, etiamsi paulatim deglutiantur, nec ipsæ dicant, sibi minime nocere, & in hac severissimum se ostendat, absolutionem nonnunquam differendo*. Hæc Quintanad. satis rigide; nam si parum, aut raro illarum rerum edunt, non videntur admodum suæ saluti nocere.

De febricitante volente bibere.

10 INquires quarto, an si quis e. g. febri laboret, sitimque gravem patiatur, possit licite bibere?

11 Resp. verbis Caram. *in Theol. Reg. t. 1. n.* 45. sic habet: *Petrus laborat febri, vult aquam in excessu bibere; peto, an peccet? Volo doceri, quid ex isto aquæ haustu sequatur? Si solum sequetur, quod febris sit molestior, & laboriosior, non peccat nec venialiter, quia ipse est dominus suæ commoditatis, & ut potest disciplina, & Jejunio, se commoditate privare propter Deum, etiam posset haustu illo aquæ, si ex haustu illo nihil præter incommoditatem sequeretur.*

Posset ex illo haustu sequi, quod febris duret per plures horas; & tunc item peto, an ista febris evidenter futura, sit causa directa, ut ipse omittat aliquam obligationem, cui alias teneretur satisfacere (puta, si ille ægrotus haberet mediocrem salutem, nempe sufficientem, ut post decessum febris teneretur, aut legere suas horas, aut in die festo audire Sacrum, & propter istum haustum evidenter sciret, se reddi incapacem, ut illi obligationi respondeat) tunc obligationis omissio illa voluntaria censenda est, & juxta istius omissionis aut levitatem, aut gravitatem est illa intemperantia judicanda.

Potest tandem ex illo haustu sequi evidens mortis periculum & tunc ille peccat mortaliter. Hactenus Caramuel.

12 Sed dubitabis adhuc, an, si hujusmodi æger gravissimam, intolerabilemque sitim pateretur, posset sine peccato bibere, tametsi cum evidenti periculo mortis? Ratio dubitandi oritur ex illa doctrina, quam supra afferebamus in simili *c. 1. nn. 4. & 5.* ubi concessimus, non obligare infirmum molestissimam medicinam sumere, quia cum tanto labore nequaquam propria charitas obstringit, nec vita nostra est cum tanto excessivo dolore conservanda.

13 Resp. Prima facie paritas videtur esse eadem: sed ego introspicio illam disparitatem; nam nolens assumere illa difficillima remedia, se habet solum negative, & solum veluti permissive dat suæ morti occasionem; at in casu præsenti se habet positive, & aqua, quam voluntarie bibit, est causa positive concurrens ad suam mortem. Sic mihi videtur; sed tamen aliis, me sapientioribus, id decidendum relinquo.

An teneamur abstinere a carnibus, vel vino ob bonum spirituale.

14 CAsus posset esse hujusmodi. Adeo tu stimulis turpibus afficeris, ut videas, cum esu carnium, vinique potu, vel duplici plena refectione, eos vinci a te non posse, & inquiris, an tenearis ab illis abstinere, & jejunare?

15 Resp. Fernandez apud Dian. *p. 1. tr. 9. res.* 30. non solum te, tuique similes teneri ad prædictam abstinentiam, quando id necessarium est ad tuam spiritualem salutem, ut quando urget gravis tentatio, & aliud remedium non suppetit; verum etiam prægnantes teneri, quamvis adsit periculum abortus, si quidem salus propria spiritualis præferenda est saluti corporali aliorum. Homob. autem apud eumdem, & idem Dian *l. c.* hanc sententiam non admittunt in prægnante, cum ea possit contra stimulos inhonestos sibi consulere aliis remediis, nempe oratione, Sacramentorum frequentia, piis consiliis, aliisque spiritualibus armis: quare non debet tanto detrimento suum fœtum exponere. Hæc illi. Quoniam ergo regulariter quilibet suis gravibus tentationibus posset aliis viis se opponere, & ex alia parte non potest esse certus, quod etiam sic easdem non patiatur, non erit quis obligandus ad deferendum ordinarium, temperatumque usum vini, carniumque moderatam refectionem.

Se cibis ingurgitare.

16 AN sit peccatum mortale, se cibis ingurgitare usque ad vomitum, semper præscindendo a detrimento salutis?

17 Resp. si id fiat ex præscripto Medicorum, nullum esse peccatum, quia tunc est medicina utilis saluti, ut cum S. Th. 2. 2. *q.* 188. *art. 6.* omnes docent. At si quis id faciet absque dicta utilitate, Sylvester *V. Gula*, & Angelus, *Ver. Immunditia*, affirmant, esse peccatum mortale. Navar. vero, Cajetanus, & Dian. *p. 5. tr. 13. n.* 40. dicunt, solum esse veniale, quia peccatum gulæ extra ebrietatem regulariter est veniale. Hæc sententia est probabilior, ad quam videtur etiam inclinare S. Th. *l. c. ad sec.* his verbis: *Licet utile sit post superfluam comestionem illam evomere juxta illud Eccl. c. 22. (Si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, & vome, & refrigerabit te) tamen vitiosum est, quod aliquis huic necessitati se subdat per immoderantiam cibi, ut potus*. Ita S. Th. Ecce quomodo id appellat duntaxat vitiosum, nec aliam majorem censuram addit.

CAPUT III.

De peccato ex superfluo vini potu,

Hoc est, de ebrietate.

1 NOn est nobis hic sermo de illo superfluo vini potu, quo quis eo modo satiatur, quo identidem in sacris litteris accipitur nomen ebrietatis, veluti est illud Isaiæ, *cap. 45. Descendat imber, & inebriet terram*, hoc est, *satiet*: sed de eo, qui ita hominem satiat, ut ejus mentem conturbet, impotentemque rationis pro aliquo tempore reddat.

An, & quale peccatum sit, se inebriare.

2 INquires igitur primo, an se voluntarie inebriare, sit peccatum mortale? Dico (*voluntarie*) si enim quis nihil prorsus suspicans de futura ebrietate, ex eo quia nunquam expertus fuerit, se tanto, vel tanto vini potu usum rationis amittere; si quis, inquam bona, quoad hoc, fide, bibat, hunc non peccare peccato ebrietatis, scimus omnes, quia tunc ebrietas eveniret contra, vel præter suam voluntatem. De eo igitur est locutio, qui vel bibit, ut se inebriet, quod est expresse, & directe velle ebrietatem, vel cum advertat, se inebriandum, attamen a tanto vini potu non se cohibet, quod est velle ebrietatem indirecte. Hæc autem ebrietas sic definiri solet. *Est voluntarius excessus in potando usque ad violentam usus rationis privationem*. Et addit Lessius, *l. 4. c. 3. (idque causa voluptatis)*

3 Resp. Communiter Doctores vel docent, vel supponunt, ebrietatem esse peccatum mortale, & quidem merito; nam *Nolite errare* (ait S. Paulus *1. ad Corinth. 6.) neque fornicarii, neque idolis servientes, neque ebriosi, Regnum Dei possidebunt. Et ad Galat. 5. Manifesta*

festa sunt opera carnis, homicidia, ebrietates, commessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicuti prædixi, quoniam, qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur. Lege Baldellum, *l. 5. de leg. disp. 30.* Theoph. Raynaud. *de virtutib. l. 6. a nu. 102.* Lessium, Valentiam, aliosque apud Gobat, *de ebrietate, c. 6. & deinceps.*

4 Sed difficultas est assignare, quænam sit ratio tantæ culpæ? Communiter cum S. Th. *2. 2. q. 150. art. 1.* hæc affertur, quia est contra dictamen rectæ rationis, quod homo sciens, & volens seipsum privet usu rationis, siquidem ratio, & potestas utendi ratione est data homini, tanquam præcipuum, & proprium ejus bonum, quo se velle privare, non potest non esse graviter contra rectam rationem.

5. Præterea ebrietas impedit, ne quis satisfaciat præceptis divinis, & Ecclesiasticis, ergo est culpa mortalis propter periculum, cui se sæpissime ebrietatem volens, exponit.

6 Tertio, ebrietas facit hominem bestiis similem, aut iis deteriorem. Vide *mox n. 21.*

7 Quarto, causat multos morbos corporales; unde Baldellus, *l. c. n. 17.* quod aliquis (ait) per inordinatam vini compotationem in ejusmodi morbos, aut pericula sponte, aut scienter se conjiciat, certum est, quod non vacat culpa mortali.

8 Quinto, ebrietas corpus incendit, & potenter allicit ad turpia: quare ex hoc ipso est mortale. Unde S. Paulus *ad Eph. 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et Prov. 20. Luxuriosa res est vinum, ac tumultuosa ebrietas.*

9 Ex dictis colligo, non esse ponendum in definitione ebrietatis illud Lessii (*idque causa voluptatis*) nam etiamsi non voluptatis causa, sed e. g. ob complacentiam amici, te vini alias non amatorem, sine voluptate, vino repleas, ebrius eris cum peccato mortali, quia prædictæ rationes contra te militabunt.

10 Quæres. Hæc, quæ dicta sunt, & dicentur deinceps, intelligenturne etiam de ebrietate primo inducta a potatione Cervisiæ, vel similis? Secundo, de inducta a suffitu Tabacci, a lupulo, a cubatione in loco, ubi ejusdem lupuli est copia, ab odore vini habito in loco, ubi multa sunt dolia vino generoso plena? Tertio, quid de inducta a cibis aliquibus, vel fructibus; nam etiam panis ex farina, in qua sunt immista multa grana milii, vel similium, inebriat, ut etiam unedo, qui est fructus arboris, sic dictus, quia unum, hoc est, paucos oportet ex his comedere; multi siquidem inebriant?

11 Resp. Profecto de omnibus supradictis, & similibus (si vera sunt, quæ narrantur) idem intelligendum, quod dicitur de ebrietate ex vino; quia jam sic inducitur ebrietas rationis usum tollens. Ita Dicastillus *l. 2. de Just. disp. 3. n. 121.*

12 Quoniam vero suffitus, seu fumus Tabacci dicitur tollere usum rationis non immediate, sed inducendo somnum; ideo Lessius, *l 4. c. 3. n. 19.* excusat a mortali illum, qui hujusmodi suffitum hauriat, etiam causa voluptatis; sed Gobat *de ebrietate c. 13. a. 4.* censet, sive in solo somno, sive in vigilia amittatur per suffitum tabacci proxima potentia ad usum rationis, idque per tempus non brevissimum, censet, inquam, esse mortale, si sumatur voluptatis causa, vacare tamen omni culpa, ait, qui consilio Medicorum hauriunt prædictum fumum tabacci ad cerebrum confortandum, caput exonerandum, pituitam expellendam, tametsi fiat, ut per breve tempus, quasi vertiginem acti, non sciant, ubi stent.

13 Contra prædictam doctrinam, quod ebrietas sit per se culpa mortalis, sunt duæ objectiones.

Prima est hæc *Genes. ubi c. 34.* dicitur de fratribus Joseph, quod biberunt, & inebriati sunt cum eo; at si ebrietas esset peccatum, Joseph *vir* justus nec in se illam admisisset, nec permisisset in fratribus; ergo &c.

Respondeo, facile ex dictis modo *n. 1.* Sensus enim est, quod sint satiati, & exhilarati juxta communem Sacræ Scripturæ locutionem Ps. 35. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, &c.* & alibi passim.

14 Secunda est hujusmodi. Licitum est, se privare usu rationis per somnum, ergo etiam per potum.

Resp. adesse disparitatem quadruplicem; nam primo, in somno usus rationis naturaliter cessat; idque, ut vires corporis, vel amissæ reparentur, vel debilitatæ refocillentur; at per ebrietatem usus rationis violenter tollitur, idque per causam illicitam, nempe per potum immoderatum.

Secundo: privatio usus rationis in somno inducitur, mediante quiete sensuum; per ebrietatem vero rationis usus tollitur sensibus vigilantibus, unde ratio, quæ deberet sensus vigilantes gubernare, contra naturalem ordinem dormit.

Tertio in somno tollitur usus rationis, sed non potestas propinqua utendi ratione; quare si dormiens excitetur, potest statim ratione uti, & sua negotia peragere. Præterea dormiturus disponere potest sua negotia, & committere, ut tali hora excitetur, & statim habilis est ad functiones suas, quæ omnia nimis absunt ab ebrio.

Quarto, in somno adsunt illi pravi effectus, quos non modo *a n. 5.* diximus esse in ebrio.

Semel se inebriare.

15 INquires secundo, an aliquorum antiqua opinio, qui asserebant, ebrietatem, si non sit assidua, & frequens, non inducere peccatum mortale, sed dumtaxat veniale, sit admittenda?

16 Respondeo, sane id merito, ut mox videbimus, admiserunt aliqui ex ea ratione, quia solum, quando est assidua impedit notabiliter usum rationis, atque infert homini ea notabilia nocumenta, quæ nuper attulimus: verum, quando est rara, semel e. g. vel iterum, non ita.

17 Confirmant primo alii auctoritate S. Aug. *qui Ser. 4. de Sanctis*, aliquot peccata mortalia enumerans, sic ait. *Et ebrietas (si assidua sit) in eorum numero computatur. Et in Serm. 23. de temp. Si reliqua peccata Christiani non admittant, sola eos si frequens fuerit, ebrietas, & emendatio, ac pœnitentia non subvenerit, in infernum præcipitat.*

18 Confirmant alii secundo ex S. Th. *qui q. 2. de malo, art. 8. ad 3.* ait. *Quod sicuti semel inebriari est peccatum veniale, ita & multoties inebriari, est mortale, per se loquendo. Et q. 7. a. 4. ad primum. Ebrietas*, inquit, *non semper est peccatum mortale, sed quando homo assidue inebriatur, videtur, quod non curet, quod ratio sua convertatur ad Deum, & in tali casu ebrietas est peccatum mortale.*

19 Verum certa sententia apud Theologos (præter Cajetanum *mox n. 24.* citandum) est, etiam semel te voluntarie inebriari, esse mortale. Prob. 1. ratione, quia ebrietas tollit, ut supra diximus, violenter bonum rationis, quod & naturaliter & moraliter est præcipuum bonum hominis rationalis, at hoc bonum violenter tollere, etiam semel, notabile damnum infert homini, ergo non potest non esse notabile damnum, atque adeo peccatum mortale commissum contra seipsum. Sane, siquis a te per diem violenter usum rationis tolleret, nonne notabiliter tu offendereris, & certe acerbius, quam si a te tolleret semel brachium, e. g. quamvis supponeretur, mox posse ex intervallo illud tibi deinde restituere? quare pari modo si illum usum rationis tu per ebrietatem a te voluntarie tollas, tibi notabiliter nocebis in re, cujus tu dominus non es, sicuti non es dominus tuæ vitæ, tuorumque membrorum, quorum grave nocumentum, sine gravi culpa, sponte eligere non vales.

20 Prob. 2. auctoritate sacrarum litterarum, quam attulimus *c. præc. n. 3.* Nam ibi dicitur non possidendum Cœli Regnum ab ebriis, atque ab homicidis, & fornicantibus; atqui hi etiam, si semel sint homicidæ, vel fornicantes non possidebunt Regnum Dei, ergo &c.

21 Prob. 3. ex communi sensu SS. Patrum S. Basil. *hom. 14. de ebrietate*, ubi bestiis comparat ebrios. S. Chrysost. *hom. 58. in Matth.* ubi ait: *Quanto melior asinus ebrio est. Idem ibidem. Pecudes*, inquit, *irrationabiles vos estis, qui inebriamini, &c.*

22 Ad probationem antiquorum, respondeo falsum esse, non inferri notabile damnum nisi per frequentem ebrietatem, *ut n. 19.* probatum est.

23 Ad dictam confirmationem dico, S. Augustinum forte cum antiquioribus sensisse olim, sed deinde, re melius expensa, aliter omnino voluisse ut constat ex eo, quod *in Epist. 64.* ebrietatem dicit, esse fœditatem flagitiosam. *Et Ser. 45. de temp.* eam adnumerat cum peccatis, quæ homini intercludunt Regnum Dei. *Et Ser. 232.* sic diserte pronunciat. *Quis credit, ebrietatem esse parvum peccatum? si se quis non emendaverit, & proipsa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris, & homicidis sine remedio ullo æterna, in æternum, pœna cruciabitur.*

24 Ad secundam confirmationem pari modo assero, S. Tho. aliquando sensisse, ebrietatem per se, & ex genere suo esse aliquando peccatum veniale: esse autem mortale per accidens, si sit causa luxuriæ, vel alicujus peccati gravis. Cujus sententiæ fuit etiam Cajetanus, *2. 2. q. 150. a. 2.* Verum S. Thomas mutavit deinde sententiam, nam *lect. 3. in c. 13. ad Rom. Considerandum est*, inquit, *quod ebrietas ex suo genere est peccatum mortale, cum scilicet homo ex proposito inebriatur, quia videtur præferre delectationem vini integritati rationis. Et 2. 2. q. 150. prædicta, a. 3.* sic concludit: *unde ebrietas, per se loquendo, est peccatum mortale.* Quare miror, Cajetanum, valde S. Tho. addictum, aliter dixisse in hoc eodem loco, in quo sic aperte concludit S. Thom.

Ebrietas imperfecta.

25 QUi sine defectu rationis multo se vino replet, sed sine perfecta ebrietate, atque adeo sine plena privatione rationis; ut aliquando contingit, propter bibendi consuetudinem, vel propter capitis robur, peccatne?

26 Respondeo tunc peccare saltem venialiter, ne sit dubium: at peccabit etiam mortaliter, quando per ejusmodi potationem notabiliter lædit suam naturam, eam onerans immoderato potu, vel quia adsint illa pericula, & mali effectus plenæ ebrietatis, quæ capite præcedente *a num. 5.* afferebamus, secus erit regulariter peccatum veniale, quia sic reducitur res ad parvitatem materiæ.

27 Quid, si quis solum fiat ex liberali vini potu paulo hilarior?

Resp. videri Dicastillo, *l. 1. de just. disp. 3. n. 2.* hunc peccare: licet enim testetur, viros graves, & doctos censere te non peccare, si in gratiam amici petentis, & provocantis, eo usque bibas, donec fias paulo hilarior solito, tamen ipse dissentit ab his; eo quod ad nullam virtutem possit pertinere talis potus: non dicit autem, quodnam hoc peccatum sit.

28 Gobat autem de ebrietate *c. 18. n. 42.* consentit cum prædictis viris gravibus in eo casu, quo illa provocatio, & potatio, utilis atque necessaria sit ad exhilarandum animum provocantis, vel provocati, occupatum forte molestia aliqua melanconia; potest enim id spectare ad necessitatem officii, quo quis amicus colit, vel ad vitam sine gravi tædio transigendam. Hæc illi. Ex quibus colligo, ex se id non judicari, nisi veniale, quando, ut modo dixi, non læditur graviter natura, nec aliud grave malum consequitur.

Se inebriare ad sanitatem recuperandam.

29 INquires tertio, an quis ex præscripto periti Medici possit sine peccato se inebriare ex eo, quod aliud remedium non appareat, quo gravem infirmitatem a se excutiat?

30 Resp. Prima sententia id negat, cujus ratio est, quia etiam tunc privaretur homo usu rationis, ac potentia proxima utendi illa, quod est maximum malum, ut dictum est, hominis rationalis. Hanc sententiam sequuntur S. Anton. *p. 2. tit. 6. c. 3. §. 1.* Angelus, Tabiena, Rosella V. *ebrietas.*

31 Secunda sententia concedit, atque in aliquo rarissimo casu, quo peritus Medicus id necessarium judicaret, vel ad infirmitatem lethalem evitandam, vel etiam ad gravem morbum expellendum, posse licite quemplam inebriari.

Ratio est, quia de duobus malis minus eligi licite potest: atqui minus malum est usu rationis ad tempus privari, quam gravi morbo vexari, vel vitam, & cum ipsa usum rationis amittere; ergo &c. Sicuti ergo potest quis velle manum sibi abscindi, ne totum brachium marcescat, vel ne ejus vita deperdatur; & sicut Medicus potest licite propinare fœminæ gravidæ ægrotanti pharmacum ex probabili sententia, quod directe tendat ad expellendos pravos, lethalesque humores fœminæ, si aliud vitæ remedium non adest, quamvis indirecte secuturus sit abortus fœtus animati, ita in casu nostro &c. Hanc sententiam probabiliorem judico, quam sustinent Sylvester, Cajet. Tolet. Valen. Lessius aliique apud Gobat *de ebrietate c. 18. n. 21.*

32 Duo autem hic sunt notanda. Primo, casum hunc fortasse nunquam accidere in praxi posse, quia nunquam non aderit ad aliud remedium; Certe S. Thom *2. 2. q. 150. a. 2. ad 3. nec ad vomitum*, ait, *provocandum requiritur, quod homo sit totus inebriatus, quia etiam potus aquæ tepidæ vomitum causat. & ideo propter hanc causam non excusaritur aliquis ab ebrietate.* Vides, quomodo S. Doctor recurrat ad aliud remedium; Sed nos Theologi relinquamus Medicis discutiendum, an tanta necessitas unquam contingere possit.

33 Secundo, notandum est, infirmum non debere, se inebriare ex

directa

directa intentione, se privandi ratione; nec Medicum ex eadem intentione id consulere; hoc enim per se malum est, sed directe per vini haustum debere intendere sanitatem: esto, prævideat consecuturam indirecte rationis conturbationem. Quod idem advertunt Doctores in Medico propinante pharmacum ægrotanti: nam nec ipse Medicus, nec fœmina intendere potest directe abortum fœtus animati: sic enim essent homicidæ, sed directe pravorum humorum expulsionem: esto, deinde præter intentionem sequatur abortus.

34 At licebitne etiam, se inebriare, si agatur de morbo impendenti præcavendo, non autem de morbo curando, seu expellendo?

Resp. licere puto cum Gobat *l. c. n. 26. nam recta ratio*, inquit, *permittit, ut tanto studio truer impendentes morbos excludere, quanto jam præsentes expellere*.

35 Quare in subito pestis timore, aliis remediis æque commodis deficientibus, magnus haustus vini generosi permittitur a Lessio, *l. 4. c. 3. nu. 13.* qui idem Lessius asserit, magnam vini copiam prodesse, si quis venenum frigidum, e. g. cicutam bibit, aut sumpsit.

Se inebriare ob metum mortis ab extrinseco allatum.

36 INquires quarto, an sicuti quis licite se inebriat in eo casu, quo alio modo nequit se a gravi infirmitate liberare, ita in alio casu, quo Tyrannus e. g. te cogat sub metu mortis ad ebrietatem?

37 Resp. etiam in hoc casu licere censet Lessius, Baldel. Dicastill. quos citat, sequiturque Gobat *de ebrietate c. 18. n. 3.* testaturque Lessius multos doctos viros Universitatis Lovaniensis, quos consuluit, ita sentire.

Nequaquam in hoc casu licere, docet Cajet. Azor. Bonac. quos citat, & sequitur Loth. *tr. 18. de ebrietate c. 11.*

38 Ego puto, ut id determinetur, recolendam esse prius illam quæstionem, an ebrietas, per quam privatur quis usu rationis, sit ita intrinsece mala, ut nunquam liceat illam ponere (sicuti fornicatio, quæ quia mala est intrinsece, ideo ponere illam nunquam licet) an potius liceat in aliqua circumstantia, in qua exuat omnem malitiam? Sicuti homicidium, quod licet sit absolute malum, tamen illud in aliqua circumstantia licet: qualis est, ut se quis cum moderamine inculpatæ tutelæ defendat, vel ut Princeps legitimus malefactorem morte condemnet.

39 Et sane mihi videtur, ebrietas per se esse hujusmodi secundi generis, quod patet, quia ex communissima opinione diximus modo, eam admitti posse ad gravem infirmitatem expellendam: quod non posset, si esset sicuti fornicatio, vel blasphemia, vel odium Dei, quæ nunquam exuere malitiam queunt. Dixi (*per se*) nam hic præscindimus ab omni alio malo effectu, qui ex malitia se inebriantis consequi posset. Id quod semper est advertendum, quoties concedimus ebrietatem.

40 Hoc posito, dico, sententiam magis probabilem esse, quod, sicuti ad vitandam, quam times ex gravi infirmitate, mortem, potum inebriantem assumere tibi licet, ita ad eamdem vitandam, quando eam prudenter a Tyranno times. Sicuti (ut habet Lessius) licite quis abscindit brachium, ne totus homo pereat: non solum ne pereat ex malo corporis intrinseco, verum etiam ne pereat ex jussu Tyranni, qui mihi dicat: *vel abscinde brachium ea cautela, ut non moriaris, vel te occidam*; ita in casu nostro: tunc enim est, quasi dicat mihi Tyrannus, *vel per ebrietatem amove a te pro aliquo tempore potentiam utendi ratione, vel te interficiam*; hic enim maxime valet a me eligendum esse minus malum, quam majus amissionis vitæ. Quæ sane electio non posset fieri, si privare se ratione per ebrietatem, esset ita malum intrinsece, ut nunquam liberari a malitia posset.

41 Objicies auctoritatem S. August. *ser. 231.* qui loquens de ebrietate, sic ait: *etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibas, aut morieris, melius erit, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur*.

42 Resp. Lessius ait, S. Augustinum hic loqui de eo, qui prius ab aliquo urgetur ad ebrietatem, sed deinde is volens, se vino propter ejus delectationem replet. Melius respondet Gobat, *c. 18. n. 7. de ebriet.* S. Augustinum dixisse, esse melius, idest, consultius, non vero esse præceptum, & per mortem animæ intellexisse ipsam rationis jacturam. Equidem hanc posteriorem magis approbo, quam explicationem priorem, quæ nimis extorquet Augustini verba. Et confirmo: nam si quis diceret: *melius fuit, S. Casimirum voluisse per matrimonium virginitatem amittere, quam illa amissa, vitam servare*, recte diceret, nec indicaret præceptum, sed perfectionis studium commendaret.

43 Quæres. Ad suum honorem servandum, possetne licite quis invitatus ad convivia e. g. ad multos vini haustus, respondere similibus, seque inebriare? Sane in aliquibus regionibus, magnum dedecus est, non respondere.

44 Resp. non posse licite, ut expresse tenet cum Coninch, Gobat, *disp. 82. de ebrietate n. 8.* loquens de periculo irrisionis. Ratio est, quia honor, qui pendet a prava æstimatione stultorum, quales sunt, qui ejusmodi vini potationibus gloriantur, honor non est, atque adeo non est tantum bonum, ut præponi possit amissioni rationis, quæ est solidum, verumque bonum.

Provocare alium ad se inebriandum.

45 INquires quinto, an liceat alium provocare ad vini haustus, ex quibus advertatur, fore, ut is inebrietur?

Resp. certum esse id peccatum fore mortale, quia si seipsum inebriare est mortalis culpa, erit etiam si alium inebriet, juxta illud S. Pauli *ad Rom. 1. Non tantum, qui male agunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte*. Si solum fiat paulo hilarior, colligi potest ex supra dictis *n. 15.*

Difficultas ergo solum hic est, an liceat aliquando ad vitandum grande aliquod malum, quod nequeat averti, nisi alium inebriando. Exempla proferunt Doctores nonnulla. Primum. Si magnum malum impendat Reip. quod averti non possit, nisi inebriando auctorem tanti mali, ut si quis meditetur proditionem Patriæ, condicta aliqua hora, ego autem illum ad convivium invitem, eumque inebriem, & interim transeat proditionis hora. Secundum. Ego comprehensus a grassatoribus deducor ad cauponam, ubi spes mihi magna affulget evadendi, si eos inebriavero. Tertium. Titius hac nocte disponit, suum inimicum e villa redeuntem interficere: ego autem ipsum Titium pridie vespere inebriandum curo, quo pacto Cajus securus evadat.

46 Dico, esse probabile, licite posse. Dico item, esse probabile, licite non posse.

Quod licite possit, docet Lessius, *l. 4 de just. c. 3. n. 33.* Baldell. *l. 5. disp. 30. n. 26.* aliique. Ratio est, inquiunt, quia nihil malitiæ continet ad minus malum incitare illum, qui paratus est, facere majus malum, si per inductionem ad minus impediatur malum majus, quod alio modo impediri non possit, ut esse supponendum nimis sæpe monuimus.

47 Quod licite non possit, docet Dicastillus, *disp. 5. de just. q. 3. dub. 11.* Layman, *lib. 3. sect. 4. n. 6.* aliique. Ratio est, inquiunt, quia ad impediendum majus peccatum, non licet suadere peccatum minus, nisi hoc minus sit pars formaliter, vel virtualiter inclusa in majore, de quo patrando cogitabatur. Sed de hac doctrina nos late disputavimus alibi, nunc satis sit dicere, utramque sententiam esse probabilem.

Se inebriare modico vino.

48 INquires sexto, quid dicendum de iis, qui modico haustu vini statim inebriantur: sunt enim non pauci, qui ex morbo, vel vulnere, vel complexione ita caput habent debile, ut evadant plane ebrii, si vel duo pocula vini bibant.

49 *Resp.* posito quod hi suam hanc noste debilitatem supponantur, mortaliter sine dubio peccabunt, si illa modica pocula bibant. Ratio est manifesta, quia adhuc sic usum rationis, proximamque rationis potentiam voluntarie amittunt.

Excipe tamen, nisi gravis aliqua causa eos excuset, nam tunc licitum est his vinum bibere ex Medicorum consilio, quando tamen alio potu non inebriante carent. Licitum etiam erit, si in eadem carentia alterius potus vexentur vehementi siti, vel si ab alio potu aquæ e. g. admodum graviter lædantur, ut docet Escobar. *In Theol. mor. tract. 1. exam. 2. n. 24.* loquens de iis, qui in mari navigant, & aqua, alioque potu carent. Et ratio est, quia potus vini est a Deo, & a natura institutus ad sitim expellendam, ita ut hic sit primarius ejus finis. Cum ergo actiones morales accipiant speciem secundum id, quod intenditur, non autem ab eo, quod est præter intentionem, ut in simili habet S. Thom. 2. 2. *quæst. 64. art. 7.* idcirco, sicuti in pluribus aliis materiis dicunt iidem Theologi, non apparet, cur non etiam usus vini sit per se licitus in prædictis casibus, ubi periculum gravis mali impendet, ut supponi debet, esto per accidens, & præter intentionem sequatur rationis turbatio.

50 Objicies: non sunt facienda mala, ut eveniant bona, ergo non est bibendum cum periculo ebrietatis, quod est malum, ut eveniat sedatio sitis, quæ est bona.

Resp. quæ, dum fiunt, sunt mala, non licere facere, ut eveniant bona, quale esset e. g. perjurium ad vitam proximi servandam; at in circumstantia sitis vehementis talis ebrietas non est mala, ut patet ex dictis, semper abstrahendo ab aliquo alio inconvenienti.

Peccata commissa in ebrietate.

51 INquires septimo, peccata, quæ quis committit, dum est ebrius, imputanturne ei in illo instanti, quo causam dedit, se inebriando? Homicidium e. g. quod ebrius, dum est in ebrietate, forte committit, imputaturne ipsi, quando heri vespere e. g. vino se infarcinavit, an sequenti nocte, quando hominem occidit? Idem quæritur de omissione peccaminosa, quandonam peccat ebrius omittendo auditionem Sacri die Dominico, eo ne tempore, quo se inebriavit die, e. g. Sabbati, an quando illud re ipsa omittit, nempe die Dominico? Hæc quæstio est universalis pro aliis casibus, ut de veneno propinato, de sagitta, seu sclopo inimicum vulnerante, &c. quando scilicet est peccatum; propinando venenum, & sclopum emittendo, an quando post dies eprimitur inimicus?

52 Resp. tres esse sententias. Prima affirmat, tunc imputari ad culpam, quando apponitur causa, nempe quando in casu nostro se quis voluntarie inebriavit, prævidens, ut semper supponi debet, vel certe dubitans, se occisurum hominem, seu se omissurum Sacrum: cum tamen non abstinuerit a vino; nec ullam diligentiam adhibuerit, ne sequeretur interfectio: nam, si antequam se inebriavit, timens se patraturum homicidium, fecit se e. g. bene claudi in cubiculo, ne posset exire ad occidendum, vacabit culpa homicidii.

53 Hanc primam sententiam tenent Vasq. *p. 1. q. 71. art. 1.* Lessius *l. 4. c. 3. dub. 3. n. 29.* aliique.

54 Secunda asserit, imputari ad culpam, quando actu interficit, vel Sacrum omittit. Ita Marsilius, & Altidolensis apud citatos.

55 Tertia asserit, imputari ad culpam utroque tempore, tum scilicet quando apponitur causa, nempe ebrietas, tum quando actu committitur homicidium, vel omittitur Sacrum. Ita Silvest. *ver. omissio.* Valentia *p. 2. q. 71. art. 5. disp. 6. q. 5. punct. 4.* aliique.

56 Ex his sententiis prima est probabilior. Ratio est, quia culpa non est, nisi quando libere, & voluntarie actus peccaminosus admittitur. Cum ergo, dum quis est ebrius, libertate careat, sicuti & quando dormit, non potest actus eo tempore commissus, vel omissus dici liber, & voluntarius, unde nec formaliter peccaminosus. Dico (*formaliter*) nam cæterum ille actus homicidii, vel omissio Sacri denominabuntur quidem peccaminosa extrinsece, ex eo scilicet quod dicunt ordinem ad causam libere positam, atque adeo recte dici possunt, seu denominari peccata in causa, at non formaliter in ipsis.

57 Illud hic quoad praxim resolvendum, an in Confessione obligetur pœnitens tum causam, idest ebrietatem, cum actum subsecutum, e. gr. homicidium, explicare? Id quod solet quæri in aliis etiam materiis, ut si quis propinet venenum Petro, qui post aliquos dies moritur, an satis sit dicere, ac fateri se dedisse venenum, ut occideret, an debeat item addere, & de facto occidisse?

58 Circa hoc placet mihi doctrina, quam affert Gobat, *de ebrietate c. 9. a n. 21. Mala*, inquit, *in ebrietate commissa non oportet confiteri, cum neque sint peccata, neque imputentur ad culpam, etsi ebrietas fuerit voluntaria, illaque mala commissa in ebrietate fuerint antea prævisa; nam quamvis Castrop. t. 1 tr. 2. disp. 1. punct. 3. affirmet, esse confitenda, tamen rectius negat Delugo, to. 3. in 3. p. disp. 16. n. 440. cum multis aliis. Ratio est quia tenemur confiteri sola peccata proprie dicta, ut patet ex Trid. sess. 14. tota c. 5. ubi ex instituto declarat, quænam sit materia necessaria Confessionis, nec aliud ibi dicitur, quam quod peccata, & illa, per quæ nos Deum mortaliter offendisse meminerimus, sint confitenda; atqui illa mala, de quibus loquimur, non sunt peccata, quia non sunt libera, nec per ea Deum offendimus; ergo &c. nam plane absurdum est dicere, quod ebrius tunc mortaliter offendat Deum, cum hominem interficit, quando omni caret usu rationis, ergo non sunt necessario confitenda.*

59 Et paulo post. *Quare* inquit, *qui homicidium commisit in plena ebrietate, sufficit, per se loquendo, si dicat: Me voluntarie inebria-vi,*

ri, *præviso periculo homicidium committendi: nec opus est conferri, quod inflixerit vulnus lethale, ut ostendit allata ratio.* Hæc Gobat.

60 Recte autem dixit (*per se loquendo*) nam prudenter cum Vasquez advertit Delugo *loc. cit.* regulariter expedire, ut effectus ebrietatem consecuti exprimantur, tum quia hoc modo explicatur melius malitia actus præcedentis; tum quia melius intelligitur status pœnitentis; tum quia debet cognoscere Confessarius, an debeat injungere obligationem aliquid restituendi; tum quia debet videri denique, an illud homicidium e. g. in ebrietate completum sit casus reservatus, vel excommunicationi obnoxium, &c.

61 Quæres. Si quis, se inebriando, solum venialiter, peccavit ob imperfectam e. g. deliberationem ex oblivione, vel inadvertentia ortam; malum ex ebrietate secutum deinde est e. gr. homicidium, imputabiturne illi ad culpam mortalem, an ad venialem duntaxat?

62 Resp. ad venialem. Ita Lessius, *l. 4. c. 3. n. 26.* Ratio est, quia illud malum non est in se ipso voluntarium, ut modo dictum est, sed solum voluntarium in causa, hoc est, in ebrietate; ergo nequit majorem culpam contrahere, quam ipsa sua causa, seu quam ebrietas hic, & nunc continet: continet autem venialem.

Vendere vinum volenti se inebriare.

63 INquires octavo in hunc modum. Titius caupo, cum sciat, aliquos inebriari sæpe in sua caupona; nihilominus vinum quoties, & quantum volunt, vendit, & propinat, licitene id faciet?

64 Resp. cum Vega, *in responsionib. casuum Bononiens. impressis anno 1589. fol. mihi 231.* qui hanc quæstionem late discutit, & illicite mortaliter id facere resolvit cum D. Th. Ratio principalior est, quia, ut nos etiam modo *diximus n. 44.* non solum peccat, qui aliquod peccatum committit, verum etiam illi omnes, qui eidem culpæ consentiunt, vel adjuvando, vel non impediendo, quando hoc possunt, saltem facile, & sine notabili damno possunt: sed Titius vendendo vinum illis, quos novit in tanta quantitate se inebriare, consentit, juvatque & non impedit eorum peccatum, cum facile possit: ergo peccat.

65 Nec excusatur Titius ex eo, quod, si ille non vendidisset talibus vinum, emerent alibi, ubi inebriarentur; non excusatur, inquam, nam neque excusaris tu, qui commodas gladium e. g. homini volenti cum illo occidere suum inimicum, quamvis is, te negante, peteret ab illo, qui commodaret. Et ratio est, quia adhuc cooperaberis peccato illius hominis, siquidem quod ab alio ipse habiturus sit gladium, non tollit, quin tu de facto commodaveris, cum facile negare potuisses.

66 Nec valet, si quis ita objiciat: Opifices, qui calceos, vel sandalia, vel vestes, vel fucos vendunt impudicis mulieribus, non peccant, quamvis sciant cum illis rebus eas esse peccaturas; ergo nec caupo vinum vendens ei, quem scit, se inebriandum. Non valet, inquam, quia opifices illi non inducunt, nec juvant per dictas vestes illas mulieres ad impudicitiam; & ex alia parte excusantur a necessitate exercendi suas artes, ut habet Sanch. *in Decal. l. 1. c. 7.* At Titius tabernarius ipso vino, quod vendit, proxime juvat potatores illos ad ebrietatem; & ex alia parte non excusatur a necessitate suæ artis, seu exercitii, cum ex suo exercitio solum habeat jus vendendi vinum modo ordinario ementibus, non vero volentibus se inebriare. Lege Castropalaum, *t. 1. tr. 6. d. 6. p. 14.* qui ad vendendum vinum scienter se inebrianti, causam majorem aliquam præter ipsum vini merum pretium expostulat, nempe vel timorem, ne multum diminuantur sic emptores. multum, inquam, quia ebrietas est majus malum, quam solutio Jejunii Ecclesiastici: quare major causa requiritur in vendente vinum se inebriaturo, quam requiratur in vendente cibos quadragesimales soluturis Ecclesiasticum Jejunium, ut suo loco nuper est dictum.

67 Quæres. Quomodo igitur se gerat Confessarius, quando ad ejus pedes accedat ejusmodi Tabernarius, quando jam publice scitur ejus peccatum?

68 Resp. cum eodem Vega *e. cap.* Vel locutio est, inquit de absolutione, vel de concessione sacræ Communionis. Si de prima, docet, quando vere proponat caupo, se abstinere a dicta cooperatione, & rite doleat de suo peccato, posse absolvi, nisi secundum circumstantias personæ per prudentiam Confessarius velit differre aliquantulum absolutionem, donec experiatur, an se caupo emendaverit. Id quod commune est documentum in omni Confessione advertendum.

69 Si de secunda, docet ad sacram Communionem hunc admitti non debere, donec publice pœnitentiam agat, aut Confessarius (facta sibi facultate ab ipso pœnitente) publice denunciet, non modo præteritorum peccatorum, datique concivibus scandali eum pœnitere, & confessum esse; sed etiam omnem de futuro occasionem esse sublatam: ut scilicet, qui pravo Titii cauponis exemplo fuerunt offensi, ejusdem emendatione ædificentur, ne Confessarius particeps sit peccati scandali, &c.

Se inebriare in Ecclesia.

70 INquires ultimo an sit grave peccatum, vel edere, vel bibere, vel se inebriare in templo?

71 Resp. aliud esse dicendum primo de potatione, & comestione, modo consueto exhibitis, aliud secundo de inebriatione, aliud tertio de publico convivio. Quoad primum, si potus, & comestio fiat ex necessitate in Ecclesia nullum est peccatum; si absque necessitate, est (per se loquendo) veniale duntaxat, quia id videtur parva irreverentia loci sacri. Ita S. Thom. *in 1. c. ad Corinth. 11. lect. 4.* Sa *ver. Ecclesia.* Laym. *l. 4. tr. 10. cap. 7. n. 11.*

72 Quoad secundum, bibere in Ecclesia usque ad ebrietatem, quando id occulte a te fiat, non videtur esse novum peccatum mortale, præter ipsam ebrietatem. Ratio est, quia actus se inebriandi, & potus auferens usum rationis, non videtur tam repugnans cultui sacro, ut per illum in Ecclesia factum occulte a te æstimetur gravis irreverentia Ecclesiæ. Dixi (*a te occulte factum*) nam instituere compotationem, perinde ac si esses in caupona, ultro citroque vinum liberaliter propinare usque ad ebrietatem, imo etiam sine ebrietate, aliquid majus irreverentiæ sine dubio sapit: quare consulto, ac serio has propinationes in Ecclesia facere, erit mortale, quia certe cum tali publicitate in omnium existimatione Ecclesiæ irreverentia gravis infertur. Ita Dicastillus, *de pœnit. disp. 9. a numer.* 654.

73 Quoad tertium dico mortale sacrilegium esse, instituere in Ecclesia absque necessitate profanum convivium, licet in eo non potetur usque ad temulentiam. Ita Dicast. *l. c. n. 653.* Ratio est, quia sane id nimis gravem Ecclesiæ, atque adeo Divino cultui irreverentiam ostendit. Sane S. Anselmus *in Ep. ad Corinth.* scotit; Ecclesiam Dei contemni, dum in ea carnales cibi irreverenter sumantur. Et recte quidem addit (*irreverenter*) nam aliquando consueto modo ex necessitate in Templo edere, vel potare, cum non fiat nisi necessitate concedente a S. Anselmo non reprehenditur, sicuti nec nos reprehendimus *n. 71.*

74 Notandum denique velim, aliquanto benignius esse sentiendum, si vini potatio fiat in Choro musico elevato a solo; tum quia tunc semper, ut suppono, esset sine publicitate; tum quia licet is locus etiam appellatione Ecclesiæ veniat, ut habet Sanch. *l. 9. de matr. disp. 16. n. 33.* tamen in communi hominum existimatione ibi manducare, vel bibere non existimatur gravis irreverentia, vel certe non existimatur mortalis.

TRACTATUS QUINTUS.

DE QUINTO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,

HOC EST

DE SOLUTIONE DECIMARUM.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Decima.

1 INquires primo, quid sit Decima? Respondeo esse partem decimam fructuum, quæ debetur Ministris Ecclesiæ. Sciendum enim est, Dominum Deum tempore legis scriptæ voluisse, ut Levitis, qui erant Ministri in ipsius Dei Templo, ad eorum sustentationem darent omnes alii, qui non erant de Levitica tribu, decimam partem fructuum, quos colligebant ex suis prædiis, & animalibus, quibus carebat Tribus Levitica. Ecclesia ergo ad imitationem illius temporis voluit, ut Ecclesiasticis, qui rebus spiritualibus inserviunt, & Sacramenta populis Fidelibus ministrant, dentur etiam Decimæ omnium similium fructuum, quos colligunt dicti Fideles ex suis prædiis, & animalibus, ut sic habeant, unde commode sustententur Ecclesiastici.

2 An autem voluerit id Ecclesia ex solo suo jure Ecclesiastico; an id præceperit Deus, ita ut Decimæ dicantur debitæ ex jure divino, nec solo Ecclesiastico, quæstio est inter Doctores, quam videre poteris apud citatos a Castropalao, *tom. 2. disp. unica de decimis part. 1.* qui tandem docet, illud, quod datur Ecclesiasticis ob eorum meram sustentationem, debere distingui ab eo, quod datur Ecclesiasticis ob rationem integræ Decimæ, quæ certe solet esse major, quam sit illud, quod datur ob sustentationem, additque, integras Decimas deberi Ecclesiasticis ex solo jure Ecclesiastico: id vero, quod est necessarium ob dictam sustentationem, deberi etiam de jure divino, & naturali, juxta illud: *Dignus est operarius mercede sua.*

Quotuplex sit Decima, & ex quibus solvenda?

3 INquires secundo, quotuplex est decima? Resp. Triplex, Prædialis, Personalis, Mista. Prædialis est illa, quæ proficiscitur ex fructibus agrorum, arborum, piscinarum, molendinorum, locationum, domorum, &c. Personalis est, quæ proficiscitur ex fructibus, & proventibus ab industria personæ; ut ex lucro negotiationis, ex mercatura, ex ludo, ex bello, venatione, &c. Mista, quæ partim provenit ex industria personæ, partim ex prædiis; hujusmodi est, quæ provenit ex fructibus animalium, lacte, caseo, butyro, &c. ad hos enim fructus concurrit industria hominis, & pascua prædiorum.

4 Notandum autem est, hodie sive ex consuetudine, sive alio ex capite, jam non esse usum solvendi decimas personales, ut habent Doctores plures, quos citat, & sequitur Castropalaus, *loc. cit. p. 6. num. 10.*

5 Notandum item, decimas mistas, qua parte sunt decimæ personales, esse pari modo usu abrogatas; sunt enim omnes personales abrogatæ. Quare non erit necesse, ut in hac disputatione de mistis agamus: siquidem qua parte proficiscuntur a prædiorum pascuis, prædiales sunt, de quibus certe deinceps agendum nobis erit.

6 Regula igitur sit universalis, decimas de jure deberi Ecclesiæ ex omnibus fructibus, & proventibus, qui habentur ex bonis mobilibus, qualia sunt animalia, & ex bonis immobilibus, qualia sunt domus, prædia, piscinæ, &c. Ita clare habet *c. Nobis c. Non est,* & passim *titulo de Decimis.*

7 Dices; hinc sequitur, quod non solum ex frumento ex. g. collecto ex agris deberetur Decima, verum, etiam ex palea, & ex herbis, quæ venduntur in foro ad animalia pascenda; ex omnibus fructibus arborum, ex oleribus minutis, ex leguminibus; hæc enim omnia, & similia fructus sunt prædiales. Item deberetur etiam ex melle, & cera, quæ sunt fructus apum.

8 Resp. concedendo sequelam ex vi, & rigore juris: tres tamen limitationes sunt adhibendæ. Prima est, excipienda esse olera minuta, quæ ex hortis colliguntur, non ad lucrum, sed ad quamdam commoditatem, & voluptatem propriæ familiæ, ut notat S. Thom. *2. 2. quæst. 87. art. 2. ad 3.* id enim exigere, nimis esset Fidelibus onerosum.

9 Secunda limitatio est, ex examinibus, & alvearibus apum, quæ denuo prodeunt ex præcedentibus apibus, non deberi Decimam; hæc enim vel habentur quasi animalia silvestria, & industriæ personæ ea colligentis tribuuntur, vel ipsa consuetudine legitime introducta, non debentur, ut notat Azor. *lib. 7. tom. 1. c. 35. q. 9. & c. 34. num. 4.*

10 Tertia limitatio, hæc esse dicta de rigore juris; nam cæterum in multis ex his per consuetudinem legitime præscriptam derogatum est: propterea enim omnes Doctores, de hoc argumento Decimarum tractantes notant, debere in unaquaque Ecclesia considerari, & servari illud, quod ibi consuetum est.

C A P U T II.

A quibus solvenda est decima?

1 INquires tertio, quinam debent solvere decimas? Respondeo, omnes baptizati, quicumque ii sint, ut habetur *cap. ex transmissa de decimis*. Id quod confirmat ipsa ratio, quia Decima datur in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, qui conferunt Sacramenta, aliaque spiritualia Fidelibus: at hi inserviunt quibuscumque baptizatis in ejusmodi ministeriis; ergo &c.

2 Dices: ergone etiam pauperes, parvulum agellum habentes, debent?

Resp. cum præceptum de Decimis, ut decimæ sunt, sit Ecclesiasticum, ut diximus *c. præced. n. 2.* non obligare cum tanto rigore: quare, tum pauper, qui sit in extrema necessitate, tum qui sit in gravi, ut si solvat Decimam, debeat pro suo, familiæque victu mendicare, excusatus erit ab earum solutione: nec judicandum est, Ministros Ecclesiæ velle ita arctare pauperes, ut cum tanto ipsorum incommodo velint Decimas ab illis eximere: multomagis, quia in tanta necessitate omnia sunt communia. Quare illas Decimas jure suo potest tantus pauper sibi consumere. Lege Suar. *t. 1. de relig. l. 1. c. 16. & 18.*

3 Dices secundo: ergone non solum Laici omnes cujuscumque status, & conditionis, verum etiam omnes Clerici?

Resp. ita profecto: quia etiam ipsi Sacramenta, aliaque spiritualia ministeria recipiunt a Parocho. Idem autem Parochus ideo non solvit Decimas, quia, cum ipse eas omnes recipiat ab aliis, sibi retinet etiam illam Decimam, quam deberet, si Parochus non esset. Adde hic illud, quod dicam *n. 6.*

4 Dices tertio: ergone etiam Religiosi?

Resp. etiam & illi propter eamdem rationem deberent; tamen ex privilegiis multis, quæ ipsi obtinuerunt a Pontifice, jam eximuntur fere omnes, ut expresse habetur *cap. ex part. 1. de Decimis.*

Quæ quidem privilegia præter Castr. *l. c. n. 11.* Suar. *to. 2. de Relig. l. 2. c. 8.* Leandr. *de decimis disp. 6. a q. 30.* aliosque sic breviter habet Pasqualigus in Lauretum de Franchis, *p. 2. q. 72. De jure communi*, ait: *Religiosi omnes sunt exempti a solutione Decimarum de novalibus, ac de hortis, quos ipsi colunt, & animalibus, quæ ipsi nutriunt c. ex p. 2. de decimis, & alibi.*

At vero ex privilegiis Summorum Pontificum fere omnes Ordines Religiosorum absolute eximuntur a solutione omnium Decimarum, etiam prædialium, cuicumque solvenda sint. Ex his autem privilegiis plura ab aliis recensentur: sed insigne est privilegium concessum a Greg. XIII Soc. Jesu, & omnibus Religiosis, qui communicant cum ejus privilegiis. Hoc autem sic habet.

Universam Societatem, omnesque, & singulas illius domos, etiam Probationis, & Collegia, ubique existentia, præsentia, & futura, eorumque personas, fructus, redditus, & proventus etiam bonorum Ecclesiasticorum, Sæcularium, & Regularium, quorumcumque illis pro tempore unitorum, aliasque res, & bona quæcumque, a quibusvis Decimis, etiam Papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, subsidiis, etiam charitativis, & aliis oneribus, quomodolibet impositis, perpetuo liberamus, & eximimus. Hæc Gregorius.

Hactenus Pasqualigus. Lege item eumdem *ib. q. 4.* ubi eximit etiam colonos, qui prædia Religiosorum conducunt, ut ea colant, parte una fructuum sibi retenta, & altera ipsis Religiosis soluta, quo pacto dicuntur Partiarii: ut item eos, qui eadem prædia conducunt eo pacto, ut quotannis talem censum Religiosis solvant, quo modo dicuntur conductores censuales. Et ratio est, quia illa prædia semper sunt ex bonis Religiosorum; & ex alia parte supponimus, ejusmodi Religiosos participare privilegium prædictum tum personale, tum reale non solvendi Decimas.

Lege denique eumdem *ib. n. 75.* qui eximit quidem eosdem Religiosos, qui habent sæcularium prædia in Emphyteusim, sed non eximit eos Religiosos, qui ejusmodi prædia secularium habent per paucos annos conducta. *Ratio diversitatis est*, inquit, *quia is, qui habet prædium secularium in Emphytheusim, licet non habeat proprietatem, habet tamen ejus utile dominium, & sic potest dici, illud esse bonum Religiosorum, hoc est, bonum utile ipsorum. At qui habet ex locatione, non habet illud in ullo dominio, & sic quamvis illud per breve locationis tempus retineatur a Religiosis, non potest dici, esse bonum Religiosorum.* Ita dictus Pasqualigus, cum Azor. Lezzana, & Peyrino. Verum Suar. & Castr. ab ipso citati docent, ejusmodi bona sæcularia, sive ad longum tempus, quæ dicitur Emphyteusis, sive ad breve, quæ dicitur conductio, vel locatio accepta, & culta a Religiosis, docent, inquam, esse subjecta Decimationi, quia Emphytheusis, ajunt, non differt a conducto, nisi secundum majus, vel minus tempus. Quare ea bona utroque modo considerata non dicuntur absolute bona Religiosorum, quæ sola eximuntur ab obligatione Decimarum. Utraque sententia videtur probabilis.

5 Illud pro Clericis sciendum omnino est; Clericorum bona duplicis generis esse posse; Alia enim ipsi habent titulo temporali, hoc est, titulo hæreditario, vel Patrimonii, vel Legati, donationis, vel simili. Alia habent titulo spirituali, qualia sunt, quæ habent ex beneficiis Ecclesiasticis. Ex his ergo bonis posterioribus non debentur Decimæ, saltem sic concedente, seu interpretante consuetudine: & de his bonis explicant Doctores cum Suario, *l. c. n. 23.* dictum illud Pontificis, *c. de decimis. Novum esse, ut Clerici a Clericis decimas exigant.* Sensus enim est, ut insolitum sit, Clericos exigere a Clericis decimas ex illis rebus, quæ titulo Clericali habent. Addit *ib.* Suar. Clericos nec etiam teneri solvere Decimas ex acquisitis titulo spirituali.

6 At vero ex bonis prioris generis Decimæ debentur omnino; quia etiam ipsi, ut dictum est, debent recipere aliqua Sacramenta, Pastoremque debent suum recognoscere. Hic autem est illa exceptio, quam innuimus *n. 3.* Parochi enim, & multo magis Episcopi excipiuntur a solvendis Decimis; quamvis enim Parochi Episcopo tanquam suo Pastori; & Episcopi summo Pontifici subdantur, & pariter ipsi indigeant, ut sibi spiritualia ministrentur, unde deberent decimas solvere ex suis saltem redditibus temporalibus; tamen eis hanc obligationem noluit imponere Ecclesia, ut notavit Suarez, aliique apud Castrop. *loc. cit. n. 4. p. 11.* Excipe, nisi forte prædia sint in alienis Ecclesiis, quibus solitum erat Decimas solvi. Id quod explicatius vide apud eumdem Castrop. *n. 5.*

Quibus debeantur Decimæ?

7 INquires quarto, quibusnam personis debent solvi Decimæ? Resp. ut id radicitus intelligatur; sciendum est, olim tempore nascentis Ecclesiæ cœtui Clericorum debita fuisse Decimas quas Episcopus pro mensura, & qualitate laboris secundum eorum necessitates ipsis partiebatur, juxta illud Greg. XVI. *q. 7. c. 1. Decimas sub manu Episcopi fore censemus, ut ille, qui cæteris præest, omnibus juste distribuat.*

8 At vero processu temporis facta fuit divisio Parochiarum, designatique sunt Clerici, qui in Parochiis ministrarent; & tunc Episcopo, & Clero simul Decimæ debebantur.

9 Postea vero facta est alia major divisio; crescente enim proventu Decimarum, plures Decimæ fuerunt applicatæ illis, quibus beneficia Ecclesiastica fuerunt concessa: aliæ vero fuerunt applicatæ aliquibus ex gratia, vel privilegio, ratione meritorum, quæ ii haberent de Ecclesia: aliæ denique applicatæ fuerunt pro stipendio servitii, seu obsequii, quæ alicui Ecclesiæ præstarent, & sic in præsenti servatur. Quare hi omnes quamvis aliqui ex his nec Parochi sint, nec Beneficiarii, Decimas recipiunt titulo spirituali, quia omnes inserviunt Ecclesiæ. Nam Decimæ licet præcipue dentur Parochis, eo quod ministrent populis Sacramenta; dantur tamen etiam iis, qui sunt ex officio deputati ad divinum cultum, eique inserviunt. Ita late Suar. *l. 1. c. 28. & 29.* His cognitis,

10 Resp. ad quæsitum. Decimas jam hodie deberi, sive Parochis, sive Beneficiariis, sive illis Clericis, quibus jam applicatæ illæ sunt. Ratio est jam toties dicta, quia ii Ecclesiasticis ministeriis sunt deputati.

11 Hinc vides primo, Clericis aliis non inservientibus nullas deberi hodie Decimas, quia non sunt ab Ecclesia designati, ut ejus Ministri.

12 Vides secundo, nec ex jure communi deberi Decimas Religiosis, quia hi pari modo non sunt ab Ecclesia deputati ad ministeria Ecclesiæ, sed id faciunt ex devotione, vel ex voto, vel ex professione propria suæ Religionis.

13 Dixi (*ex jure communi*) nam sive ex privilegio Pontificis, sive ex eo quod ipsi Religiosi Parochiam aliquam legitime administrent, recipiunt aliquando Decimas, quia tunc ab Ecclesia reputantur ad ejusdem servitia præstanda.

An Decimæ debeantur Parochis divitibus, lege apud Escobar, *de præcep. solvendi decim. sect. 2. c. 15.*

C A P U T III.

De loco, tempore, aliisque circumstantiis solutionis Decimæ.

De Loco.

1 INquires primo, ubinam Decimæ solvendæ sunt? Resp. Decimam prædialem proprie, hoc est, illam, quæ ex fructibus terræ colligitur, omnes Doctores docent esse ex jure communi solvendam in Ecclesia Parochiali, in cujus jurisdictione situm est prædium, etiamsi Parochianus, hoc est, dominus prædii alibi inhabitet, atque alibi Sacramenta percipiat. Ita expresse definitur *c. ult. de restitutione spoliatorum in 6. & alibi*; cujus definitionis ratio fuit, ut jura Ecclesiæ, & Decimæ firmæ essent, nec mutatione personarum variarentur.

2 Decima vero, quæ ex animalibus debetur, quamque nos supra large reduximus ad Prædialem, sed alii mistam appellant, pari modo debetur integre illi Ecclesiæ, in cujus situ animalia pascunt, vel accubant, seu dormiunt, quamvis dominus alibi commoretur. Unde, si in hieme in una, in æstate in alia accubant, & pascunt, dividendæ sunt Decimæ.

3 Quid, si toto anno alibi pascunt, alibi accubant?

Resp. duas esse sententias. Altera probabilis, quam sequitur S. Th. *2. 2. q. 77. a. 3* & Fagund. *de 5. Eccl. Præcp. l. 1. c. 6. n. 20.* affirmat, integras Decimas deberi Ecclesiæ, in cujus situ pascunt. Altera probabilior. quam sequitur Suar. Castrop. *de decimis c. 8. n. 8.* ait, esse inter illas duas Ecclesias dividendas, sed majorem partem esse dandam Ecclesiæ, ubi pascunt. Ratio S. Thomæ est, quia fœtus animalium proveniunt ex fructibus prædiorum, hoc est, ex herbis, quas animalia depascunt. Ratio Suarii est, quia non potest negari aliquid conferre ad dictos fœtus ipsum accubitum, quo animalia requiescunt, & somno refecta, vel uterum gerunt, vel concipiunt.

4 Illud adverte, decimam proprie prædialem totam deberi Ecclesiæ, in qua sita sunt prædia, ut dictum est, quia ita definitur in sacris Canonibus, ut vidimus *n. 10.* at vero Decimam hanc ex fœtibus animalium, quia de ea nihil expresse definitum invenitur, aliqui Doctores volunt, de his dandam esse aliquam partem ei Ecclesiæ,

siæ, ubi dominus habitat, recipitque Sacramenta. Ita Navarrus, quem citat Castropalaus *loc. cit. n. 6.* affirmans id esse probabile.

Semper autem recole, hæc dici ex vi juris, nam cæterum semper erit legitima Ecclesiarum consuetudo servanda.

5 Ad locum pertinet illa quæstio, an scilicet Decima deferenda sit ad Ecclesiam, seu ad horreum Clerici, cui illa solvitur, an satisfiat debito, si illam des in agro, in vinea, in tua domo.

6 Resp. nullibi in jure communi definitur, debere deferri ad domum Clericorum. Quare sufficiet, si in agro, vel vinea des. Ita Soar. *n. 6.* aliique: spectanda tamen semper est consuetudo, quæ consuetudo erit legitima, si decem annis viguerit: ad firmandam enim consuetudinem dett, quæ non est contra jus seu quæ non est in jure prohibita sufficiunt, anni decem, ut notat etiam hic cum aliis Castrop. *l. c. n. 5.* nam quando est contra jus, aliqui requirunt annos 40. sed vide Castrop. *l. c. punct. 4.*

7 At vero addo, non sufficere, si des in tua domo, seu horreo tuo, nisi quando ipse, cui Decima debetur, sit in causa. Explico. Fructus indecimatos, hoc est, a quibus non est extracta decima, non potes ad tuum horreum deferre, nisi prius admoneas ipsum, cui Decimam debes, quia secus injuria fieret Ecclesiæ. Quod si monitus sibi sumere negligat, tunc sane poteris illos in tuum horreum recondere, vel in area relinquere, nec teneris expectare; tunc enim Decimæ creditor sibi imputet damnum, si quod patitur. Ita cum aliis Bonac. *disp. ult. de præcep. Eccl. qu. unic. p. 4. n. 2.*

Tempus.

8 Inquires secundo, quandonam sunt Decimæ solvendæ?

Resp. Decimam proprie prædialem dicitur a Pontifice, *c. cum homines de Decimis*, deberi statim fructibus collectis. Quare vindemiata e. g. uva, antequam exprimatur, separanda est decima, quia tunc jam fructus vineæ est collectus. Idem hic in reliquis fructuum generibus.

9 Adverte tamen, ex fœtibus animalium tunc Decimam solvendam esse, quando fœtus sine matre vivere potest: secus, nullius fere utilitatis essent. Lac vero, caseus, & butyrum, quia successu temporis ea colliguntur solvenda sunt in fine collectionis: Lana item, quando oves tondentur. Atque hæc ex jure. Cæterum servetur legitima consuetudo, si illa alicubi extet, ut toties dictum est.

10 Quæres: si ille, cui decima debeatur, eam a me suo tempore non exigat, obligorne illam solvere.

11 Resp. Sane obligaris, quia statim decima solvi debet (ait Pontifex) & statim ac fructus collecti sunt, quod debitum solo decursu temporis non extinguitur. Ita Soar. Azor. Castrop. *l. c.* aliique communiter. Quod si aliqui Doctores requirunt debere peti: ii sunt explicandi, debere peti ad efficiendum ut debitor decimæ possit excommunicari, non vero ut a culpa excusetur. Hinc notanter modo *n. 7.* dixi, non debere debitorem fructus indecimatos in domum vel horreum suum deferre, nisi consentiente eo, cui decima debetur, vel eo negligente, modo *ib.* dicto, quia statim ac collecti sunt, etiam nullo petente, Ecclesiæ omni jure debentur, & Ecclesia habet jus in re, nec solum ad rem in illis fructibus collectis, quamvis in cumulo adhuc sint, nec dum sint separati, ut fuse Castrop. *l. c. part. 2.* Lege Escobar, *de præcepto solvendi decimas sect. 2. c. 14. dub. 25.* asserentem Castropalaum, innuentem, esse probabile non teneri, nisi petente Parocho, aliosque citantem.

An deducenda expensa?

12 Inquires tertio, an debitor decimæ possit ex fructibus deducere expensas, & decimam solvere ex eo, quod iis deductis superest. Titius e. g. colligit ex suo agro viginti mensuras frumenti, pro quo frumento expendit arando, metendo, frumentum ferendo & pro cæteris necessariis: expendit, inquam, decem aureos, quanti valent decem mensuræ e. gr. frumenti, debetne Titius duas mensuras, an unam?

13 Resp. omnino debere duas; sic enim definit Pontifex *c. Cum non sit de Decimis*. Ne igitur dicas, per legem civilem, & per aliquos contractus illos dici fructus, qui supersunt, ablatis expensis; ne id, inquam, dicas, quia per leges civiles, & per contractus respicitur lucrum, quod certe illud est, quod remanet, deductis expensis: at in materia decimarum per sacros Canones non respicitur lucrum, sed expresse respiciuntur ii fructus, qui e terra nascuntur; sive autem multas expensas effeceris, sive modicas, semper id, quod colligitur, est fructus nascens a terra: Deo scilicet concurrente, in cujus recognitionem debetur decima.

14 Dices ergo, e. g. ego seminavi decem mensuras tritici, & in aliquo sterili anno collegi nonnisi decem, adhuc debeo unam mensuram, & omittere expensas pro illis factas. Melius sic fuisset, si nihil seminassem, nam nihil deberem.

15 Resp. concedendum esse omnino consequentiam. Nam etiam ille modicus fructus ex terra, concurrente Deo, profectus est. Quod si nihil seminasses jam cum nihil habuisses a terra; non est mirum, quod tunc debuisses nihil. Ita Fagund. Suarez, Bonac. Lessius, Castrop. *l. c.*

16 Duo adde. Primum, sive colas agrum per te ipsum, sive per Colonum, sive per Partitarium, semper debetur integra Decima, qua tamen integra soluta, nihil amplius debet Colonus vel partitarius quia secus bis eadem Decima solveretur.

17 Secundum, graviter te peccare, si ex fructibus eligas deteriores, & illos des pro Decimis, quia cum æque boni, ac deteriores procreantur ex terra, æque de illis decimas solvere teneris. Ne igitur pro te eligas meliores, & pro Ecclesia deteriores, sed ex collecto, sine fraude, cumulo, da bona fide, quod debes. Ita Doctores citati. Te posse separare meliores a pejoribus, & decimam dare de melioribus, sane actus esset Religionis valde laudabilis.

CAPUT IV.

Pœna non solventi Decimam.

1 Inquires primo, quas pœnas incurrit, qui Decimam non solvit.

Resp. præter peccatum mortale, quod habet duplicem malitiam, nempe sacrilegii, & injustitiæ, quia tollitur a Dei Ministris

id, quod ipsis debetur in recognitionem Dei Creatoris omnium; præter id peccatum, inquam, incurrit excommunicationem non quidem latæ sententiæ, sed ferendæ, id est. postquam monitus quis reddere, non reddit. Quod hæc sit excommunicatio ferenda, non vero lata, aperte colligitur ex Trid. *sess. 25. c. 12. de ref. Qui Decimas*, inquit, *aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur*. Ita dicitur *in c. statuimus 16. q. 1.*

2 Nota autem singula Tridentini verba. Primo, illud (*subtrahunt, aut impediunt*) non solum enim, qui non reddit Decimas, sed etiam qui impedimentum affert, ne reddantur, in easdem pœnas incidit.

3 Nota secundo illud (*excommunicentur*) cum enim sit modus imperativus, denotat excommunicationem ferendam, ut dicitur in tract. de excommunicatione. Atque hic corrige, quod mendose Typographus scripsit in Castrop. *de Decimis p. 14. nu. 1.* ubi sic impressit (*qui non solvunt integras decimas excommunicationi subiciuntur*) corrige, inquam (*subiciantur*)

4 Nota tertio (*nisi plena restitutione*) nam non excusatur ab excommunicatione, si partem quis reddiderit; totam enim, & integram solvere debet. Lege Leandr. *de Decimis, disp. 2. q. 39.* Excipio, nisi forte pars non reddita sit tam modica, ut propter generalem parvitatem materiæ, parum, quod deest, pro nihilo reputetur.

5 Nota quarto (*non absolvantur*) id enim intelligitur, si est in crimine, Posset enim evenire ut quis fuerit potens reddere Decimas, unde excommunicationem contraxerit, sed nunc sit impotens, & absolutionem petat. Dico igitur cum Leandro *l. c. q. 38.* & Sanch. *l. 2. sum. c. 20. n. 19.* tunc posse absolvi, quia non est in crimine si nunc impotens est. Addit Castrop. *l. c.* ut is, priusquam absolvatur, debeat jurare, se soluturum, cum possit.

6 Pœna secunda est privatio Ecclesiasticæ sepulturæ, ut notat cum aliis Leand. *l. c. q. 50.*

7. Pœna tertia est excommunicatio lata non tamen Papæ reservata, contra Religiosos persuadentes populo, ne Decimas solvant, vel illas ipsas usurpantes, & cætera similia tentantes circa solutionem Decimarum, ut clare pronunciatur *in Clementina 1. de Decimis, & in Clem. Cupientes, de pœnit.* Lege Tolet. *l. 16. c. 20. n. 5.*

8 Pœna quarta est excommunicatio in Bulla Cœnæ, & quidem lata, & Pontifici reservata contra exigentes, usurpantes, occupantes, sequestrantes Decimas, & ad id auxilium præstantes, ut fuse habet Suar. Tolet. aliique in explicatione Bullæ Cœnæ.

9 Hæc de pœnis. Ubi insurgit illa quæstio, quæ non raro occurrere solet. Magistratus sæculares, quando est sterilitas in civitate, cogunt Ecclesiasticos, ut vendant frumentum, quod ex Decimis collegerunt, vel etiam ex suis agris, imo aliquando vi, quamvis justo pretio dato, vel promisso, ab illis auferunt, vel sequestrant, peccantne; & in Bulla Cœnæ excommunicationem incurrunt?

10 Resp. verbis Castropalai *l. c. p. 14. n. 4. Dicendum*, ait, *eos Magistratus excommunicatione ligari ob talem sequestrationem, nisi prius tentaverint necessitati subvenire auctoritate Judicis Ecclesiastici: quia, dum ille negligens non est non habent Magistratus auctoritatem fructus beneficiorum, vel Clericorum usurpandi. At Judice Ecclesiastico negligente, ne populus pereat, poterunt illa bona, quæ Clericis necessaria non sunt (quæque ipsi certe obligarentur populo vendere) in sequestro ponere: & favet lex Regia, Gutierrez, & Matienzo supra dictam legem*, Hæc Castropalaus.

CAPUT V.

De Primitiis, & oblationibus Primitiarum.

1 Occasione Decimarum, loquimur breviter de Primitiis. Inquires ergo primo, quid sint? Secundo, cujus juris sint Primitiæ?

2 Resp. ad primum. Olim in veteri lege, *Exod. 13. & alibi*, præceptum erat, ut universa frugum initia, quæ gignit humus, Domino reportarentur. Distinguuntur autem Primitiæ a Decimis in duobus. Nam decima est pars decima fructuum: Primitiæ vero sunt ipsi primi fructus. Præterea Decima solvitur in sustentationem Ministrorum Dei, & in recognitionem supremi domini in nos ejus subditos. Primitiæ autem offeruntur Deo, ejusque Ministris in gratiarum actionem pro beneficiis receptis, & in recognitionem Dei, quo auctore provenit nobis quidquid a terræ fructibus accipimus.

3 Resp. ad secundum. Quamvis in lege nova *c. qui 13. q. 2. c. 1. de Decimis, & alibi* adsit præceptum Ecclesiasticum (non enim apparet esse divinum, nec naturale; nam recognitioni Dei, gratiarum actioni, & sustentationi Ministrorum Ecclesiæ, satis, superque fit per ipsas Decimas, vel per alias vias) quamvis, inquam, adsit hoc præceptum, tamen recte notant Lessius, *l. 2. c. 39. dub. 6. n. 31.* & Azor. *to. 1. l. 7. c. 38. q. 3.* in omni fere regione illud esse legitima consuetudine abrogatum, nam, cum sit merum Ecclesiasticum, potuit contraria consuetudine aboleri.

4 Dixi tamen (*fere*) Nam audio in aliqua regione adhuc durare. Advertit *l. c.* Azor. quod ubi lex hæc extat, non solvuntur Primitiæ, nisi a Clericis petantur. Adderem ego, si talis est consuetudo petendi. Adverti item potest cum Castropalao, *de Decimis p. 60.* eam quantitatem, vel qualitatem, & eo in loco, vel eo in tempore Primitias donari, quæ ipsamet consuetudo in ea regione solet usurpare. Advertit denique Vega, *in responsionibus casuum Bononiensium*, alicubi Primitias solvi loco Decimarum: quare tunc obligatio erit illas solvendi, quæ est solvendi decimas.

5 Quæres, ubi Primitiæ solvi consueverunt, in qua quantitate solvendæ debeant?

Resp. in jure nullam esse quantitatem Primitiarum definitam: relinquitur enim arbitrio offerentium, ut testatur S. Hieronymus de Primitiis Hebræorum, ad quarum imitationem dantur a Fidelibus, & refertur *in Decr. l. 3. t. 1.* cujus hæc sunt verba. *Primitiæ*, inquit, *quas de frugibus offerebant Hebræi, non erant speciali numero definitæ, sed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptam, sed arbitrio Magistrorum inditam, quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant Sacerdotibus; qui vero minimum, sexagesimam.*

Oblationes.

6 INquires secundo de Oblationibus.

Resp. Oblatio, ut de illa hic sermonem habeamus, est donatio alicujus rei sive ex mobilibus, sive immobilibus facta Ecclesiæ ad ejus necessarias expensas, sive pro fabrica, sive pro ornamentis, sive pro similibus. Differt a Decimis, vel primitiis, quia latius patet, quam illæ, cum offerri ex omnibus bonis, nec solum ex terræ fructibus, aliquid possit.

7 Si ergo quæramus quid juris de illis, dico nullum extare præceptum in jure de his, ut notant Doctores cum Suario, *t. 1. de Relig. t. 2. l. 1. c. 5. n. 2.* Quare, si tu obligeris e. gr. aliquid Ecclesiæ offerre, quia id vovisti, vel quia ad aliquid offerendum tuus Pater testamento te obligavit, hoc debitum non est ex vi præcepti obligationis, sed ex vi voti, vel testamenti.

8 Hic autem duæ quæstiones sunt dissolvendæ. Prima est, an saltem in aliquo casu sit obligatio apud Fideles aliquid offerendi, seu donandi Ministris Ecclesiæ, si forte hi indigeant, vel debeat reparari Ecclesiæ fabrica, nec habeatur unde. Ad quam sic recte respondet Castrop. *l. c. pun. 17. Si Fideles Parochiani Primitias, vel Decimas solvunt sufficientes ad Parochi proprii, & Episcopi (adde & Ministrorum Ecclesiæ) sustentationem, non tenentur Oblationes alias facere; quia ipso jure non tenentur ampliores donationes facere, quam eas, quæ sufficientes judicantur ad debitam Ministrorum sustentationem. Quod si Decimæ in beneficia simplicia divisæ sunt, aut aliis usibus applicatæ, cujus causa deficit congrua sustentatio Episcopo, Vicario, aut Beneficiario, non tenentur ipsi Fideles supplere, sed aliunde provideri debet.* Hæc Castropalaus.

9 Quæres. Quid, si Parochiani sint adeo pauperes, ut non valeant Decimas, aut Oblationes facere sufficientes ad Parochi sustentationem?

Resp. cum eodem Castropalao: tunc Episcopum debere uti remediis traditis a Tridentino, *sess. 21. cap. 7. & 8. de reform. & sess. 24 c. 3. de eodem*, idest, transferendo Ecclesiasticos alios reddittus ad has necessitates, atque his applicando, & similia: quæ remedia, si adhuc sufficientia non sint, recurrendum erit ad summi Pontificis providentiam.

10 Secunda difficultas est, an ex aliqua consuetudine, saltem immemorabili, possit fieri, ut has Oblationes, de quibus loquimur, obligentur sub mortali Fideles exhibere?

Ad quam respondet Sotus, *l. 2. de just. q. 7. art. 2.* non posse: quia consuetudo hæc aliquid offerendi in ipso principio fuit, & debuit fuisse spontanea, & libera; ergo absque ulla obligatione; ergo neque per continuationem potest nasci de illa obligatio, quia nunquam adfuit in Fidelibus animus se obligandi: continuata enim fuit illa prima, quæ non fuit cum obligatione.

Respondet autem Suar. *l. c. l. 5. cap. 5. n. 1.* posse quam Suarii sententiam communem Doctorum, Lessii, Fagund. aliorumque esse, testatur Castropal. *loc. cit.* quia *c. Apostolicam de Simonia* Pontifex sic pronunciat. *Pravam exactionem fieri prohibemus, & pias consuetudines præcepimus observari.* Si igitur (dicunt hi Doctores) piæ consuetudines sunt observandæ; ergo est observanda illa consuetudo de Oblatione, quæ saltem per immemorabile tempus est continuata.

11 Sed certe non video sicuti nec videt Castrop. *l. c. n. 4.* convincentem esse hunc textum; nam Pontifex explicat observandas esse quidem consuetudines pias; sed eo modo, quo sunt introductæ, ut non immutentur, nec varientur. Quare si sunt introductæ cum libertate, cum libertate erunt observandæ. Erit ergo, inquit Castropalaus, sententia obligans solum propter auctoritatem tot Doctorum probabilior judicanda.

P A•

P A R E R G O N

AD QUINTUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DISPUTATIO UNICA,

De Immunitate cujusdam Monasterii a quadam Gabella.

C A P U T   P R I M U M.

Proponitur status quæstionis.

Titius Laicus non multarum ovium dominus requirit ab Abbate, seu Procuratore cujusdam Monasterii, habentis ovium gregem, pascentium in suis propriis Monasterii prædiis; Titius, inquam, requirit, ut is Procurator admittat paucas illas oves intra Monasterii gregem, ea conditione, seu pacto, ut pro compensatione pascuorum, Titius det, seu vendat Monasterio omnem fructum lactis, qui eo anno habebitur ex suis ovibus: nam partus earumdem sibi idem Titius acquiret. Breviter Titius, & Monasterium ejusmodi contractum ineunt, ut hoc det pascua pro fructibus lactis, hoc est, caseo, butyro, recocta, quam vocant; ille vero det dictos lactis fructus pro pascuis.

Quoniam vero in iis locis impositum est vectigal (quam vulgo, gabellam appellamus) super lactis fructibus, ideo vectigalium publici Quæstores illud exigere a præfatis lactis fructibus, monasterio a Titio concessis, intendunt; a Titio, inquam, Laico. Nam immunitatem Ecclesiasticam Monasterii sic nequaquam lædi, sibi persuadent. Quærimus ergo quid juris?

C A P U T   II.

An contra Immunitatem agant Gabellarii, si a prædictis lactis Fructibus Gabellam extorqueant?

Antequam id decernatur, recolendum est breviter, qualis nam, & quanta sit hujusmodi Immunitas Ecclesiasticorum a vectigalium solutione? Certa enim est, & explorata Theologorum, Canonistarum, & juris civilis Peritorum sententia, quam nemo ex Catholicis audet impugnare, bona Ecclesiastica, immunia, & omnino libera esse ab oneribus, seu gabellis impositis per Communitates, vel Principes quoscumque Laicos. Ita definitum est *in Conc. Lateranensi sub Alex. III. p. 1. cap. 19. sub Innoc. III. c. 46.* & habetur *C. Non minus, & C. Adversus, De immun. Eccl. & c. 1. & 3. eod. tit. in 6. Et c. quamquam de censibus in 6. & in Clem. unica de Immunit. Eccl.* Quæ Sanctiones innovatæ fuerunt per Sacrum Conc. Trid. *sess. 25. c. 2. de ref.* Romanique Pontifices quotannis in Bulla Cœnæ Domini hujusmodi onera imponentes Ecclesiasticis, & ab iisdem exigentes excommunicatione latæ sententiæ Summo eidem Pontifici reservata percutiunt. Sed aliis multis omissis, proderit hic proponere Canonis verba *in prædicto c. quamquam de censibus in 6.*

Ecclesia (inquit) *Ecclesiasticæque personæ, & RES IPSARUM non solum jure humano, quinimmo divino a Sæcularium personarum exactionibus sunt immunes.*

Consonat Pius V. qui eximit omnes Ecclesiasticos, monasteria, eorumque AGROS, ET BONA ab omnibus gabellis, impositionibus, &c. Hanc Pii V. Constitutionem habes in promptu apud Dian. *p. 3. tr. 1. res. 19.*

His in memoriam revocatis, assero, pro prædictis fructibus lactis, nullo modo posse Gabellam exigi.

Probatur id primo hoc efficaci argumento. Omnes Ecclesiastici, atque adeo prædictum Monasterium, sunt immunes a solutione gabellarum in suis quibuscumque bonis, & rebus, ut ex præcedente capite constat; sed prædicti lactis fructus, de quibus noster est sermo, acquisiti ex pretio, seu consumptione, quam Titii oves faciunt de Monasterii pascuis, sunt in ejusdem Monasterii bonis; ergo Monasterium in dictis fructibus est immune a solutione gabellæ; ergo in excommunicationem ille incurret, qui ex iis illam exigere præsumpserit.

Major hujus argumenti est evidens ex illis verbis citatis in præcedente capite Pii V. (*Ecclesiastica persona, & RES ipsarum, & BONA*) & ex aliis *ibidem* dictis.

Minor est certissima ex vi ipsius contractus inter Monasterium, concedens Titio pascuorum commoditatem, & Titium dantem fructus lactis Monasterio: Consequentia igitur est manifesta.

Quamvis autem hic non sit rigorose, & proprie emptionis, & venditionis contractus, est nihilominus per æquipollentiam; siquidem intercedunt pascua pretio æstimabilia: atque adeo intervenit pecunia æquivalenter, & res, quæ venditur, nempe lactis fructus. In rigore autem est contractus commutationis, seu contractus innominatus, quem appellare consuevimus, *DO*, ut *Des*: qui quidem quoad translationem dominii eumdem parit effectum, perinde ac parit rigorosa venditio; scilicet, ut res, quæ ementi traditur, transeat omnino, & in omni rigore in dominium recipientis. *L. Naturalis ff. de præsc. & passim Juris Consulti, & Theologi de contractibus innominatis.* Ex Theologis instar omnium hic sit Delugo, *t. 2. de just. disp. 22. n. 6.* qui in hunc modum contractus innominatos breviter explicat.

Ad innominatos contractus pertinet primo. Quando das Petro, ut laboret in tua vinea, quod est: Do, ut Facias.

Secundo. Quando laboras, ut tibi det Boves, quod est: Facio, ut Des.

Tertio. Quando das Boves, ut det tibi vinum, quod est: Do, ut Des.

Quarto. Quando laboras in ejus vinea, ut ipse te doceat aliquam artem, quod est: Facio, ut Facias.

Et quidem contractus in casu nostro est iste tertius, dat enim Monasterium pascua, ut Titius det lactis fructus.

Probatur secundo nostra assertio ex definitione dominii. *Dominium est jus* (idest, facultas, seu potestas) *perfecte disponendi de re corporali, nisi lege prohibeatur. Bar. in l. Si quis C. de acquirenda possess.* cum juris peritis communiter Mol. *d. 3. de just. & jure* cum Theologis passim; Delugo autem, *t. 1. de just. d. 2. n. 3.* sic dictam definitionem declarat.

Dominium (ait) *est tale jus in re, ut ratione illius possit dominus disponere de re in quoslibet usus.*

Jam ex hac dominii descriptione sic assertio nostra probatur. Monasterium habet perfectum dominium illorum fructuum lactis, quos habet acquisitos suorum pascuorum pretio: ergo est eorum perfectus dominus; ergo illi sunt res, & bona Monasterii. Subsumo: sed super rebus, & bonis Monasterii nullum imponi vectigal potest: ergo &c.

Quamvis enim super lacte, quod nondum existit extra prædictas oves nutritas Ecclesiæ pascuis, Monasterium habeat duntaxat jus ad rem; tamen postquam emungitur, & existit extra illarum mammas, acquirit Monasterium super illo jus in re, utpote legitime suis pascuis per illas oves detonsis acquisitum. Habe paritatem non ineptam ad hunc discursum comprobandum. Si ego dominus meæ servæ gravidæ donarem, seu pretio venderem Petro, non quidem servam ipsam, sed futuram ejus prolem, sane statim ac fœtus ab utero existentis servæ excluderetur, transiret in absolutum dominium Petri. Ita ergo in casu nostro, & consequenter, qui aliquod intendit contra dictos lactis fructus, contra Ecclesiæ dominium intendit.

Probatur tertio, ex notabili doctrina decisionis Rotæ apud Alcanium Tamb. *de jure Abbatum 3. dec. 104. sub Merlino n. 4.*

Bona (inquit) *dum Ecclesiæ traduntur eo ipso eximuntur a dominio, & potestate LAICORUM, & ex speciali jure sub dominio CHRISTI DOMINI constituuntur, nec per metaphoram, sed per omnimodam proprietatem, ita ut tale dominium super his bonis Ecclesiarum sit proximo, & immediate in CHRISTO DOMINO, illique dicatur acquisitum tanquam principali domino, ut per Innocentium in c. cum super n. 5. de causis poss. & prop. Et in c. Verum n. 2. de foro comp. Afflict. dec. 36. a n. 22. Suar. ad Regem Angliæ l. 4. c. 17. n. 9. & c. 18. n. 5. & 7. c. 21. n. 5. Comitol. resp. mor. lib. 5. c. 70. late id probantem. Unde si CHRISTUS DOMINUS omnino immunis fuit a tributis per SS. Patres allegatos a Suario. l. c. cap. 5. n. 1. consequens est ut bona Ecclesiarum, quæ subsunt immediate. & proximo dominio CHRISTI DOMINI ab omnibus tributis sint immunia.*

Et paulo post. *Si bona Patrimonialia Clericorum, etiam laicalia, sunt immunia ab oneribus laicalibus ob dignitatem personarum, quia dignitas personæ influit immunitatem in ipsa bona: illa enim adhærent personæ Clerici, nec persona dici potest plene & perfecte exempta, nisi etiam illius bona exempta sint, ut notant Abbas, Decius, Felinus, & alii Canonistæ communiter in c. Ecclesia S. Mariæ, & in c. quæ in Ecclesiarum de const. Baldus in l. 2. c. de Episc. & Cler. Suar. alios referens d. l. 4. c. 75 & seqq. multo magis idem erit in bonis Ecclesiarum: tum quia perpetuo sunt Ecclesiastica, & in divinum cultum per se ordinantur, tum quia non Clericorum, qui Christi famulatum agunt, sed ipsius CHRISTI DOMINI patrimonium sunt.*

Hactenus Rota. Si igitur prædicti fructus sunt res Ecclesiæ, atque adeo res sunt, & bona Christi Domini, quis tam temerarius erit, qui ab illis vectigalia extorquere non dubitabit?

Neque opponas, hanc exemptionem Clericorum esse de bonis Ecclesiæ solum immobilibus, quia hæc vox (*Bona*) videtur tantummodo significare res immobiles, non autem mobiles, quales sunt ejusmodi fructus lactis; ne id opponas, inquam, quia signate modo audivimus Summum Pontificem sic pronunciantem: *Ecclesiastica persona, & res ipsarum &c. ab exactionibus sæcularibus sunt immunes.*

At sub voce (*Res*) mobilia etiam involvi, nemo sapiens inficietur. Adde, quæ modo etiam legimus.

Bona Patrimonialia Clericorum sunt omnino immunia ab oneribus laicorum ob dignitatem personarum, quia dignitas personæ influit immunitatem in bona; illa enim adhærent personæ Clerici. Nec persona dici potest plene, & perfecte exempta, nisi etiam ipsius bona exempta sint.

Atqui tam bona immobilia, quam mobilia adhærent personæ Clerici: ergo dignitas ipsius personæ tam in immobilia, quam in mobilia exemptionem debet influere. Et profecto ridendus esset, qui affirmaret, prædium Clerici e. g. esse exemptum, non vero frumentum; quod colligitur ex prædio; quid enim notabilis emolumenti sic redundaret in Clericum? Idem esset in jure annui reditus, si jus esset exemptum sed obnoxia vectigalibus esset annua pensio. Adde denique, nimis inepte excludi a nomine bonorum prædicta mobilia.

Bonorum (ait Barbosa *in variis V. bona*) *simpliciter appellatione veniunt mobilia, se moventia, nomina debitorum, jura, & actiones. L. Bonorum 49. fine L. Rei appellatione 13. H. de verb. signif. L. Si legat 30 §. 1. H. ad Trib. L. Nomen C. quæ res pignori. Gloss. in l. princeps 21. de Verb. signif. Abbas Consil. 43. Videtur 1. n. 3. l. 1.*

Probatur quarto, assertio nostra ex doctrina, quam affert Diana, *p. 3. tr. 1. resp. 19.* quam etiam confirmat Thomas Delbene, *de imm. p. 1. c. 5. d. 6. sect. 18.*

Notandum est (ait Diana) *Colonos, seu affictatores prædiorum Ecclesiasticorum non teneri solvere gabellam, vulgo dictam* (del fiore;) *quia quando dicti Gabelloti exigunt, & pretiant dictam gabellam, fructus non est separatus a solo Ecclesiastico immuni a gabella: ergo &c. Et ideo Carolus de Graffis de effectib. Clericatus effectu 3. n. 9. sic asserit: in facti contingentia in hac urbe Panormi fuit decisum pro emptoribus fructuum pendentium cujusdam viridarii Religionis Melitensis contra Gabelletos, qui prætendebant jus gabellæ ab ipsis emptoribus: & hoc, quia fructus non erant separati a solo tempore venditionis.*

Hactenus Diana. Ex qua doctrina sic in rem nostram arguimus. Conductores laici prædiorum, & arborum Ecclesiasticorum non debent gabellam ex fructibus, qui pendent in arbore, quia illi sunt in dominio Ecclesiæ, cujus sunt ipsæ arbores: quando autem separantur ab arbore, & asportantur, ideo gabellam debent, quia

tunc

tunc jam transierunt in dominium conductorum Laicorum, qui e s emerunt: ergo e contra io casu nostro qoando lac nondum est expressum ob ovium uberibus, quod æquiparatur tunc fructibus ab arbore pendentibus, quia tuoc est in dominio Titii Laici, *ejus nempe*, cujus sunt ovrs, debet esse gabellæ obnoxium, si impositum forte sit aliquod onus ovibus lactescentibus. At vero quando lac jam est emunctum, atque est extra ovium ubera, quasi fructus extractus ab arbore, quia est in dominio Ecclesiæ vigore præfati contractus, *Do ut Des*, subjectum esse vectigali nullo modo potest.

Probatur quinto: Fac, impositum esse tributum super piscibus ex. gr. qoos piscatores suis retibus, & instrumentis expiscantur: aliqois vero Ecclesiasticus emat (ut fieri solet) jactum retis, dato pretio, de quo facta sit conventio, vel data aliqua re, e. gr. amphora vini, qui est contractus, *Do, ut Facias*. Extrahantur autem multi pisces, profecto hi omnes erunt ejus Ecclesiastici, qui pretium, vel vini amphoram contulit. Nam quamvis, dum in mari natabant, non fuerint in ullius dominio, extracti tamen incidunt in dominiom illius, qui emerat. Quare, si piscator pro se extraxisset, vectigal solvere ex illis deberet: nunc vero, quia pro Clerico exempto extraxit, nihil Clericus debet. Simile quid contingit in casu nostro. Si Titius Laicus non convenisset cum Monasterio per contractum, *Do, ut Des*, essent fructus lactis prædicti subjecti utique imposito oneri; nunc vero, cum sint Ecclesiæ, nihil debet Ecclesia.

Probatur denique evidenter ratione ducta a possessionis beneficio. Monasterium per multos annos in possessione immunitatis ab hoc onere existit, illam enim prætensam gabellam numquam persolvit, ut ipsimet Exactores testantur, seu fatentur. Qua ratione igitur ab ejusmodi possessione Monasterium deturbare sine injustitia, ne dicam, sine sacrilegio, audebis? Confirmatur, quia a nemine auferri possessio potest, quam quis habet legitime acquisitam (qualem sine dubitatione Monasterium habet) nisi luce meridiana clarius constet, illegitimam illam esse, ut est communis, & certa doctrina Doctorum apud Sanch. *l. 6. in decal. c. 3. n. 7. & l. 4. c.* 40. *n.* 8. Castr. *t.* 1. *tr.* 1. *disp.* 3. *p.* 2. *n.* 11. Delugo, *de just. t.* 1. *disp.* 16. *n.* 106. & passim apud jurisperitos, ergo non poterunt Exactores vectigalium, nec quilibet Judex Monasterium depellere ab hac immunitatis possessione sine evidenti ratione io oppositum, quæ nulla excogitari profecto potest.

Duæ oppositiones diluuntur.

PRima oppositio. Probabilis est sententia, quod Colonus Partitarius Clerici pro portione suorum fructuum teneatur solvere gabellam, ut docent viginti Doctores, quos laudat Menochius, *de Arbitrariis cap.* 202. *numer.* 36. ergo pari modo, si non Monasterium, certe Titius illam debebit, qui est Colonus Partitarius Monasterii.

Resp. primo. Sed est probabilissima opinio, quod dictus Partitarius, pro portione suorum fructuum illam solvere oon astringatur, ut docent sexdecim Doctores, quos laudat, & ipse idem Menochius sequitur *l. c. n.* 46. & item alii plures, Ascanius Tamburinus, Abbas, Diana hoc citans, *p.* 3. *tr.* 1. *resp.* 19. Delugo, *de just. t.* 2. *disp.* 36. *n.* 107. Delbene, *de parlamentis dub.* 30. *sect.* 18. Cum ergo utraque opinio sit probabilis, prævalebit nostra, quia pro nobis additur continuata possessio, ut item favor Ecclesiæ, quæ semper præferenda est.

Sed respondeo secundo. Nam non indigemus nos prædicta Menochii doctrina pro nostra disputatione, quæ est longe diversa ab ea, quam ipse exagitat. Ipse enim loquitur de parte fructuum, qui sunt in dominio laici Partitarii. Nostra autem quæstio est de parte fructuum, qui sunt in dominio Ecclesiæ. Esto igitur, quod noster Titius debeat gabellam ex suis agnis, hædis, & ovibos, quæ cedunt in ipsius portionem, insuper illis aliquod onus impositum forte sit. At qua ratione id extendis ad fructus lactis, qui cedunt in portionem Monasterii? Monasterium enim, & Titius celebrant veluti contractum Societatis; Titios contribuit ovrs, Monasterium contribuit pascua, ea conventione, & pacto, ut fructus ex lacte sint Monasterii, fructus partuum sint Titii.

Quod autem in hujusmodi contractibus Societatis animalium, ut & in aliis Societatibus, debeatur vectigal ab Ecclesia, pro sua parte nullus nunquam dixit, nullus somniavit.

Secunda oppositio. Saltem ex alio capite prædicti fructos vectigales esse debent, qoia nimirum Monasterium in hoc contrahendi modo videtur esse negotiator; Clerici autem negotiantes ex vulgatis juribus de Clerico negotiatore, debent ex negotiatione gabellam.

Resp. nimis falsum esse, hic intervenire negotiationem a Sacris Canonibus interdictam. Etenim, qood agit Monasterium in hoc contractu inito cum Titio, nihil aliud est, nisi vendere, seu dare pascua, ut recipiat pretium in fructibus lactis. Vendere ne, seu distrahere rem suam, ut rem æquivalentem recipiat, est mercaturam facere? ergo Clericus si commutet suum bovem cum equo laici, negotiationem exercet? Idemque si frumentum ex suis agris collectum distrahat, ut accipiat viuum, mercator est? Profecto hæc oppositio neutiquam fieret ab eo, qui vel primis labiis attigerit sacros de hac re vulgatos Canones, præsertim *C. Secundum instituta, ne Clerici, vel Monachi, & ejus Glossam, & item Doctores passim*: Molinam *tom.* 1. *de just. tr.* 2. *disp.* 342. Alter. *tom.* 1. *de cens. disp.* 19 *l.* 5. *c.* 6. *dub.* 7. Martham *de jurisd. p.* 4. *casu* 3. *n.* 9. & 10. Barbos. *tom.* 2. *de Coll. in jus Can. lib.* 3. *tit.* 50. *cap.* 6. *num.* 3. Malder. *par.* 2. *de just. tract.* 5. *cap.* 2. *d.* 4. & sexcentos alios Theologos, & Canonistas.

Quod si Monasterium hos lactis froctus velit pro suo usu, vel suorum operariorum consumere, ne umbra quidem apparebit negotiationis. Imo si velit eos vendere, & reipsa venderet, nec id saperet vetitam ullam negotiationem, ut ex sequentibus luce clarius erit manifestum.

CAPUT III.

Monasterium, si venderet prædictos fructus, negotiator non esset.

SI ejusmodi fructus Monasteriom emeret, pure ut venderet, certe negotiationem exerceret, Clericis vetitam, definitio enim negotiationis vetitæ est emere quid, ut immutatum, lucri causa, vendatur. *C. Pervenit* 86. *dist.* & *alibi*. Less. *lib.* 2. *de just. cap.* 21. *d.* 1. *num.* 8. Duardus *In Bullam Cœnæ l.* 2. *can.* 18. *q.* 8. *n.* 14. & *sequentibus*. Riccius *tom.* 1. *praxis resol* 317. Sperellus *decis.* 49. *n.* 8. & *seq.* Diana *multos alios referens part.* 11. *tractatu* 6. *resol.* 41.

At quia Monasterium non emit hos lactis fructus, ut lucri causa vendat, sed ne suorum pascuorum jacturam patiatur, consequens est, ut dicamus, mercaturam nullam facere. Sic autem potest id per convincentem argumentationem confirmari. Is, qui non emit, ut vendat, & quæstum faciat, negotiator non est; sed Monasterium non intendit quæstum ullum, sed solum curet recuperare pretium suorum pascuorum eo meliore modo quo potest, ergo, &c.

Quod si deinde ex his lactis fructibus, quos propter prædictam necessitatem emit, aliquam partem vendat, quæ forte illi superest ex suo, & famulorum suorum usu, per accidens, & nullo modo mercaturam importat. Imo assero, tametsi Monasterium omnes lactis fructus, quotquot ex suis pascois recipit, venderet, negotiationem exercere ex sacris Textibus, & Doctoribus minime diceretur, quia semper constabit, non emere, ut lucri causa, vendat, sed ut sua pascua non amittat. Ecce C. *secundum instituta ne Monachi vel Clerici*. *Sub intesminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur.*

At estne caosa lucri negotiari, curare, ut non pereaot pascua Fundi Ecclesiastici? Adde Glossam *ibid. V. causa lucri*.

Sed causa (ait) *necessitatis possunt.*

Innocentius autem *ibidem in principio V. lucrum*, sic habet clarissime.

Prohibitio hæc negotiationis limitatur, nisi lucrum proveniat ex opere, vel re sua.

Sed me piget cumulare Doctores in re manifesta. Lege illos apud Fagnanum, *in dictam c. secundum instituta*.

Probatur secundo ex quotidianis exemplis. Nam si Clericus horreum suum locaret Petro e. g. mercatori, qui locationis pretium solveret in frumento, quod pro victu, cultuque Clerici necessarium non esset, quis, rogo, negabit, illum posse dictum frumentum vendere absque ullo mercaturæ vetitæ timore? Si Clericus quisquam locaret molendinum, vel vineam, reciperetque a conductore triticum, vel vinom, quis dicet, hunc Clericum negotiari, si dictum triticum, vinomque divenderet? Par igitur ratio est in casu nostro. Doctores citati id passim docent, & præsertim Pyrrhus Corradus sic habet *in praxi dispensationum l.* 5. *c.* 4. *n.* 24.

Non debet molestari Clericus sub prætextu illicitæ negotiationis, si is vendat frumentum, vinum, aut oleum ex reditibus sui Beneficii, ait Guttierez de gabellis q. 93. *n.* 25.

Certe io nostro casu fructus lactis sunt ex reditibus, seu proventibus prædiorum Monasterii, quæ sunt veluti bona beneficialia Religionis.

Probatur tertio, ex iis, quæ docet Pelizzarius *in manual. tom.* 2. *tr.* 6. *cap.* 10.

Non est, inquit, *negotiator Clericus, si ex frumento in propriis agris collecto conficeret panem, eumque venderet*. Et paulo post reddit rationem hanc.

Quia panis factus ex frumento collecto in propriis agris est fructus, seu quasi fructus propriorum prædiorum; adeoque sicuti Clerici vendentes frumentum perceptum in suis agris non sunt negotiatores, ita nec erunt, si vendant panem.

Dicamus ergo nos. Lac factum ex herbis Monasterii est quasi fructus prædiorum, ergo &c.

Et de pascuis oota, quid sentiat Pyrrhus Corradus, *l. c. n.* 28.

Nec debet molestari Clericus, si habens pascua multa, emit animalia (hoc est, boves, &c.) ut depascant pascua ipsius Clerici, & cum pinguia facta sint, vel cum partus ediderint, illa, & eorum partos vendant, qood eis non est interdictum ex Rodoano de spoliis &c.

Si igitur licet Clerico emere animalia, ut ipsius pascuis pinguescant, & cariori pretio vendantur, quanto magis licebit Monasterio, oves illas Titii veluti conducere (quod est longe minus, quam emere) quæ ejusdem Monasterii pascuis alantur, & sic utilius pro ipso Monasterio lactescant?

Denique probatur quarto, ex vulgato illo jurisconsultorum axiomate. *Subrogatum sapit naturam ejus, cui subrogatur*. Barbosa *in variis, Axiomate subrogatum* cum ionumeris Doctoribus ibidem allatis; atqui fructus lactis, & de quibus est sermo, subrogantur, seu dantur loco pascuorum, ergo & ipsos participes esse oportet qualitatis (ut ita loquar) moralis pascuorum, ut scilicet quemadmodum immunia sunt pascua ab omni onere, & divendi cum exemptione possunt, sic & ipsi lactis fructus acquisiti a Monasterio ex suis exemptis pascuis. Atque hæc de hujusmodi nimis manifesta Monasterii immunitate dicta sint hactenos satis. Et nos item de quinque præceptis Ecclesiæ satis. Verum SS. Virgini, majore, quo possumus, obsequio, gratias agere, ne obliviscamur.

F I N I S.

IN-

INDEX RERUM NOTABILIUM

Prior numerus indicat paragraphum, posterior paginam.

A

Absolutio. VAriæ formulæ absolutionis Sacramentalis. Par. 8 p. 144 Quænam verba sint absolute necessaria ad essentiam absolutionis. 10. 145 Duo notanda quoad hoc punctum. 11 ib. Absolutio plurium in casu necessitatis. 13 ib. Unum mortale non absolvitur sine alio saltem indirecte remisso. 14 ib. Mutatio verborum, si remaneat idem sensus, non officit validitati absolutionis. 16 ib. Valida est absolutio, si detur sub imperativo modo, vel indicativo passivo. ib. Variæ formulæ absolutionis, quas ut validas admittit Scotus. 17 ib. Sed profecto sunt dubiæ, ib. Invalide absolves sub verbis modi optativi, sub verbis deprecatoriis. 18 ib. Semper peccatur graviter in absolvendo, si ita mutetur forma, ut invalidum, vel dubium reddatur Sacramentum. 19 ib. Nisi tam modica esset mutatio, ut parum pro nihilo reputaretur. ibid. An valida sit absolutio, data sub quacumque conditione in futurum pendente. 20 ib. Valida est sub conditione de re præsenti vel de re præterita, quæ supponatur præextitisse. 21 ib. Unum valde notandum ad hoc propositum. ib. Varii casus, in quibus licita est absolutio sub conditione. 22 ib. Quibusnam verbis conferenda sit absolutio ab excommunicatione. 26 ib. Aliquod est animadvertendum in hac materia. 28. ib. Formula absolvendi excommunicatum, morte imminente. 29. ib. Absolutio a censuris debet præcedere absolutionem a peccatis in foro conscientiæ. 26. & 31. ib. Probabilissimum tamen est, quod per hæc sola verba (*absolvo te a peccatis tuis*) remaneat pœnitens absolutus ab excomunicatione. ib.

Abstinentia. An, & quandonam peccet, qui sumit aliquid cibi, sed non quantum sufficit ad sanitatem conservandam. 17. 221.

Actus interni, & externi. Actus interni peccaminosi toties multiplicantur, quoties retractantur, & iterum resumuntur. 17. 154. Si vero retractantur, quamvis interrumpantur per alias actiones, probabile est non multiplicari. 20. ibid. Adeoque sufficit in Confessione aperire tempus, quo quis tales actus continuavit. ib. Duæ hujus opinionis explicationes. 21. ib. Opposita sententia est in rigore probabilior. 22. ib. Ubi tales actus sunt disparati, nec unus ab alio præcedente dependens, sunt singillatim in Confessione aperiendi. ib. Quid dicendum de actibus externis inter se connexis ratione finis. 23. 155. Si non sunt connexi, debent singillatim explicari in Confessione. 27 ib. Excipe probabiliter, nisi sint peracti in eodem impetu, & calore. 29 ib. Duo notanda circa modo dicta. 32 ib.

Adolescens. Adolescentes, qui nondum viginti, & unum annum compleverunt, non tenentur jejunare: obligantur tamen ad abstinentiam carnium, & lacticiniorum diebus vetitis. 14. 200 Obligantur tamen ad jejunia, quæ ipsi forte voverunt, vel quæ ipsis imposuit Confessarius. 15 ib. Quid de adolescentibus Religiosis. 19. ib. Adolescens negative dubius an compleverit vigesimum primum ætatis annum, non tenetur ad jejunium. 22. ib. Si pro utraque parte probabiles tibi occurrant rationes, potes sequi quam mavis. 24 ib. Imo & si probabiliores sint pro obligatione, adhuc potes illam excutere. ib. Quid, si rusticus adolescens omnino nesciat, an compleverit vigesimum primum ætatis annum. 32. ib.

Adulterium. Turpis congressus conjugati cum soluta, vel contra, est adulterium. 27. 157 Congressus conjugati cum conjugata duplicat malitiam adulterii. 28 ib. Alii actus turpes, quibus committitur adulterium. 29. 158 Qui solum celebravit sponsalia, non committit adulterium, si peccet cum alia a sua sponsa. ib.

Amentes. Qui perpetuo amentes sunt, non tenentur servare legem jejunii. 13. 200. Non perpetuo amentes ex alio capite excusantur. ib. In quod merito extenditur ad amentes in una sola materia. ib.

Approbatio. Quid sit approbatio ad Sacramentum Pœnitentiæ ministrandum Sacerdoti necessaria. 1 162. Debet semper Ordinario loci expediri. 3 ib. Decretum Tridentini quoad talem approbationem. 3 ib. Regulares exempti ad audiendas Confessiones suorum Religiosorum, etiam Novitiorum, non indigent alia approbatione, nisi proprii Prælati. 4 ib. Hæc autem facultas non extenditur ad famulorum Confessiones audiendas. ib. Constitutio Pontificia quoad hoc ultimum. 5 ib. Quid de Monialibus. 6 ib. Quid de Parochis. 7. ib. Approbatio, quę conceditur conjuncta cum delegatione jurisdictionis, debet concedi a proprio pœnitentis Ordinario. 8 ib. Imo & ea, quæ datur disjunctim a jurisdictione. 9 ib. Dubius negative de licentia Ordinarii non potest illa uti. 11. ib. Injuste, adeoque invalide revocatur approbatio, si absque justa causa revocatur. 12 ib. Discrimen quoad hoc inter Sacerdotem sæcularem, & Religiosum exemptum. 13. 163 Decretum Summi Pontificis pro Regularibus quoad hoc punctum. 14 ib. Si non gratis, illicite quidem, sed valide datur talis approbatio. 15. ib.

Arma. Decens quid est sine ornatu armorum ad sacram mensam accedere: oppositum tamen nullum est peccatum. 12. 187 Quid sentiendum quoad hoc punctum de æquitibus Religionum militarium. 13 ib.

Attentio. Attentio externa ad Missam quę. 4. 141 Attentio, seu applicatio interna triplex. ib. Quælibet ex his addita externę attentioni sufficit, ut Missæ precepto satisfacias. 5 ib. Exercere actus internos virtutum, vel alio modo cum Deo agere, non tollit debitam attentionem. 6 ib. Potes item, dum Sacro assistis, horas canonicas, vel alias orationes vocales recitare. 7, ibid. Etiamsi aliunde ad illas tenearis, ib. Etiamsi non memoriter, sed legendo recites. 8 ib. An sit sufficiens precepto Missę sola attentio externa. 10 ib. An aptare pennam cultro tollat attentionem externam. 16. 142 Qui tempore Sacri deliberato animo versat sceleratas cogitationes, an teneatur talem circumstantiam in Confessione aperire. 18. 19. ib. Quid de legente libros profanos tempore Missę. 20. ib. Quid de legente libros pios, non tamen precatorios. 21 & seq. ibid. Quid de precatoriis. ib. Quid de eo, qui tempore Sacri confitetur sacramentaliter, & de eo, qui serio audit Confessionem. 25 ib. Quid de eo, qui dum Missę adest, cum patre spirituali colloquitur de rebus divinis. 26. 27. ib.

B

Bestialitas. QUid sit, & an explicanda in Confessione species animalis, cum quo committitur. 49 158

Blasphemia Quęnam blasphemię sint ejusdem, quęnam vero diversę speciei. 20. 156

Bulla Cruciatæ. Habentes Bullam Cruciatę non possunt uti ejus privilegio quoad carnes, & lacticinia in illis Regnis, in quibus Bulla non promulgatur. 17. 206 Quid emolumenti habeat privilegium Bullę, quo conceditur carnis comestio diebus vetitis de consilio utriusque Medici. 21. ib. Hoc privilegium de carnibus intelligitur etiam pro feriis sextis, & Sabbatis. 24 ib. Dispensatus ad carnes potest illas pluries in die comedere, nisi aliqua sit addita limitatio. 25 ib. Privilegium Bullę comedendi lacticinia intelligitur pro omnibus diebus alias quomodocunque vetitis. 26 ib. Etiam Pro diebus jejunii ex voto, vel pœnitentia, dumodo vovens, aut Confessarius aliud expresserit. 28. ib. Tale privilegium illos etiam includit, qui non tenentur, vel excusantur a jejunio. 30 207 ib. Prelati excinduntur ab hoc privilegio in diebus quadragesimalibus. 31 ib. Quid veniat nomine Prælatorum. ib. Non excluditur Episcopus, si sit tantum electus, & non confirmatus. 34 ib. Secus, si sit confirmatus, quamvis nondum consecratus. 35 ib. Excluduntur Religiosi, qui professionem religiosam emiserunt per sua vota. 36 ib. Senet, Religiosi omnes militares, etiam Jerosolymitani. 37 ib. Quid de Sacerdotibus Ordinum Militarium. 38 ib. Excluduntur certo ab hoc privilegio Presbyteri sæculares. 40. ib. Si tamen habeant Bullam, probabile est, tum Sacerdotes seculares, tum alios exclusos, posse uti illius privilegio in Dominicis Quadragesimæ. 41. ib. Quid veniat nomine Sexagenarii in Bulla Cruciatæ. 42 ib. Exclusi ab hoc privilegio lacticiniorum in bulla communi, includuntur ab alia bulla Urbani VIII. 44. ib. Quanta eleemosyna sit eroganda pro hac Bulla particulari. 45 ib. Non valet, nisi in illis regnis, in quibus evulgatur Bulla communis. 46 ib. Exclusa in hac Bulla pro lacticiniis hebdomada majore, intelligitur exclusa Dominica Palmarum. 47 ib. Ejus eleemosyna taxatur juxta mensuram bonorum Ecclesiasticorum. 48 Episcopi autem, Abbates, & Dignitates etiam Canonicales obligantur ad taxatam eleemosynam nullo habito respectu ad quantitatem redditum Ecclesiasticorum. 49 ib. In prædicta taxa nomine Beneficiatii, & Canonici non veniunt eorum Coadjutores. 50 ib. Privilegium hujus Bullæ particularis habetur sine Bulla communi. 52 ibid. Non est necesse, ut huic Bullæ inscribatur nomen sumentis. 51. ib.

C

Carnes. QUid veniat nomine carnium, quando ab Ecclesia prohibentur. 1. 201 Omnes partes animalium, quæ inter carnes computantur, prohibentur in diebus vetitis. 6. ib. Quid de pinguedine porcina igne liquefacta, quam vocant saginem. 7. ib. Quid de pinguedine liquefacta ex adipe aliorum animalium. 9. ib. Ova non nata non computantur inter carnes. 12. ib. Abstinentia a carnibus est de substantia jejunii. 13. ib. Hinc dispensatus ad comedendas carnes, non tenetur ad jejunium. 16 ib. Qui dispensatur, ut semel carnes comedat, peccat, si bis illas eodem die manducet. 19. ib. Cui licet manducare, licebit simul (quantum est ex hoc capite) lacticiniis, & piscibus vesci. 21. ib. Qui inadvertenter die jejunii carnes comedit, potest eo die pluries cibos legales comedere, non vero carnes. 22. ib. An dispensatus ad carnes, si nolit eas comedere, possit eo die non jejunare. 23. 202 Toties quis peccat, quoties post sufficientem distantiam in die vetito carnes manducat. 26 ib. Quænam sit sufficiens distantia. 28 ib. An plura peccata committat, qui non ex præcepto, sed aliunde obligatus ad jejunandum, pluries eodem die carnes comedit. 30. ib. Qui non haberet nisi panem, & carnem, posset-ne illam cum pane comedere in diebus vetitis. 57. 215 An die cinerum possint pauperes licite assumere reliquias carnium antecedentis diei, donatas a divitibus. 61 ib. Duo peccata specie diversa committit Medicus, si irrationabiliter concedat alicui potestatem comedendi carnes die jejunii. 9 217

Casus Reservati. Si alicui differatur confessio ad Jubilæum requisita, poterit deinde absolvi a reservatis commissis post Jubileum, tempore suæ dilationis. 20. 180 Per Jubilæum, sicut & per Bullam Cruciatæ, nequit tolli reservatio, vel excommunicatio invito pœnitente. 18 Tempore Jubilæi potest quis toties absolvi a reservatis commissis, antequam pœnitens illud lucretur. 20 178 Etiamsi talia reservata committantur in confidentiam Jubilæi. ib. Si quis, dum ignoratur Pontificis obitus, absolvitur a reservatis, valide est absolutus. 3 174

Caupones. Caupones, & similes vendentes possunt parare, & invitare ad emendos cibos legales in quadragesima. 10. 218. Possunt etiam parare, & offere lacticinia in locis, ubi promulgatur Bulla Cruciatæ. 15. 219 Quid de vendentibus carnes tempore jejunii, & lacticinia, ubi non est usus Bullæ. 16 ib.

Circumstantiæ. Circumstantiæ mutantes speciem necessario sunt aperiendæ in Confessione. 8. 154 Quid de non mutantibus speciem. 9 ib. Cocolata vid. V. *Potus.* ib.

Cœcus. Cœcus tenetur Sacro interesse. 17

Cogitatio. Qui involuntarie, dum communicat, indifferentia cogitat; neque affectus Sacramenti frustratur, neque peccat venialiter. 2. 187 Si voluntarie, venialiter peccat. 3 ib. Si malas cogitationes voluntarie admittis, novum addis Sacrilegii reatum. 4 ib.

Communio Annua. An præceptum de communicando sit divinum; an mere Ecclesiasticum. 1 ad 4. 179 An in aliquibus circumstantiis teneatur quis sub mortali communicare. 4 ib. Ex præcepto Ecclesiastico tenemur quotannis in Paschate communicare. 1. 180 In jure communi nulla fulminatur excommunicatio contra non communicantes in Paschate. 2 ib. Non peccat, nec pœnam incurrit, qui ex rationabili causa a Confessario approbata non communicat in Paschate. 3 ib. Qui Eucharistiam sumunt infra hebdomadam sanctam, vel infra octavam Paschatis, præcepto satisfaciunt. 4 ibid. In multis locis legitime est introducta consuetudo huic precepto satisfaciendi quocumque die Quadragesimæ. ibid. An præscindendo ab his locis, in quibus est introducta consuetudo, probabile sit satisfieri præcepto communicandi a prima domenica Quadragesimæ. 4 ib. Sacerdos hinc præcepto satisfacit, si solum sacrificet tempore Paschali. 6 ib. An qui non communicat in Paschate, teneatur deinde communicare. 10 & seq. ib. Si vero id evenerit extra tempus Paschale, affirmat probabiliter Fagundez ad id teneri. 17 ib. Probabilius tamen id negat Azorius. 18. ib. Excommunicatus, si per ipsum non stat, quin absolvatur, non tenetur ad communicandum. 19 ib. Tenetur tamen, si potest tollere impedimentum. 21 181 Opposita tamen sententia non est omnino improbabilis. 23 ib. An sit suspectus de Hæresi, qui non communicat in Paschate. 24 ib. Idem dic de non suscipiente Sacramentum Pœnitentiæ semel in anno. 25 ib. Si communicas manibus tui Pastoris, etiam in aliena Ecclesia, satisfacis precepto. 1 ib. Secus vero, si id præstes in tua Parochia, sed non e manibus Pastoris, aut ejus Delegati. ib. Quo peccato quis peccet, non communicando in sua Parochia, seu non e manibus suis Parochi. 2. ib Omnes, qui sunt de Diœcesi, possunt huic præcepto satisfacera in Cathedrali 4 ib. Vagi, Peregrini, & Advenæ ubilibet satisfaciunt præcepto communicandi. 6 ib. Idem dic de quibuscumque legitime impeditis. ib. An hoc præceptum impleri possit in Ecclesiis mendicantium, & eorum privilegia participantium. 8. & seq. ib. Pars negativa est omnino consulenda. ib. An Religiosi possint suis famulis Eucharistiam in Paschate, & in articulo mortis ministrare. 13 ib. An oporteat in interdicto locali generali communicare in Paschate. 16 ib.

Communio. Præter tempus Paschale sæpius licet ex devotione communicare? 1 ib. Etiam in die Parasceves. ib. Non licet eodem die bis communicare, nisi in casu supervenientis periculi mortis, &c. 2 ib. Non est licitum Sacerdoti in die Natalis Domini extra Missam, nisi semel, laice communicare, neque post unicam illam Communionem potest illo die amplios celebrare. 3 182 Potest quis quacumque horâ communicare. 4 ib. An expediat quotidiana Communio. 5 ib. Obligatur pœnitens Obedire Confessario neganti Communionem ex causa, quam ipse Confessarius sufficientem existimat. 6 ib. Peccabit pœnitens, si Confessario imponenti, ut toties, vel toties communicet, non pareat. 8 ib. Si dubites, an id tibi sub mortali sit injunctum, nec sit locus interrogandi, te obligatum sub mortali puta. 11 ib. Non licet (per se loquendo) communicare in testimonium innocentiæ, maxime cum petitione miraculi. 12 ib. Ex devotione possunt hodie fideles communicare in qualibet Ecclesia, sive Sæcularium, sive Regularium. 18 ib. Etiam in Oratoriis privatis Sæcularium. 20 ib. Non est tamen id concedendum Oratorii privatis cum notabili concursu. ib. Ubinam communicare debeant Græci: & an semper in fermentato. 22 ib. Ad communionem requiritur status Gratiæ prudenter existimatus. 1. 184 Non sufficit Confessio, sed est necessaria Sacramentalis Confessio. 2 ib. An qui est negative dubius de suo peccato, debeat illud confiteri ante Communionem. 3 ib. Qui bona fide confessus est suum peccatum dubium, si deinde advertat fuisse certum, an debeat fateri ante Communionem. 8 ib Oblitus aliquod peccatum in Confessione debet illud clavibus subjicere ante Communionem. 11 ib. Qui ad Communionem accedit cum pluribus, vel gravioribus peccatis, gravius peccat. 15 ib. An qui communicat non jejunus, & simul gravatus mortali, unum tantum committat peccatum, an duo distinctum in Confessione aperienda. 16 ib. Qui sacrilege communicat, non sufficit, si dicat in Confessione, *aliquod Sacramentum suscepi indigne.* 18 185 Sacrilega communio est atrocius peccatum quolibet alio contra homines admisso. 20 ib. An sit peccatum veniale, accedere ad Eucaristiam cum uno, vel pluribus venialibus. 22 ib. An in aliquo casu possit quis licite communicare, quamvis sit in statu peccati mortalis. ib. Septem casus, in quibus dubitatur, an Sa-

an Sacerdos, peccato mortali gravatus, deficiente Confessario, Missam celebrare possit cum Contritione, vel actu amoris Dei super omnia, sine prævia Confessione. 31. 186 Ex his septem casibus primus, & ultimus admitti debent ut certi: quartus est probabilis: cæteri excludi debent. 32 ibid. Primus, & ultimus casus militat etiam pro Sacerdote excommunicato, vel suspenso, vel interdicto; cæteri autem nullo modo. 33 ib. Tres casus, in quibus potest quis, ne infamiæ notam incurrat, celebrare, vel communicare cum solo actu Contritionis, vel amoris Dei super omnia, nulla prævia Confessione mortalium. 35 ib. Qui sine prævia Confessione mortalium celebrat, vel communicat, non committit duo peccata. 39 ibid. Quandonam censetur, copiam non adesse Confessarii. 41 ib. Non peccat communicans ipso die, quo graviter lapsus est, dummodo legitima præcedat Confessio. 5 187 Non est peccatum ad Communionem accedere non lotis manibus, & facie. 3 ib. Quidquid dicat Granado. 5 ib. An liceat statim a Communione comedere, vel bibere. 2. 191 An etiam licitum sit statim a Communione debitum conjugale petere, vel reddere. 5. 195 Probabile est, majus bonum spirituale (non quidem per se, sed per accidens) recipere communicantem ex sumptione plurium particularum, vel largiori haustu vini consecrati. 1. ib. Non licet tamen id ex industria quærere, etiam ex devotione. 3 ib. Secus, si esset ex necessitate consumendi particulas consecratas. 4. ibid. Aut si parum excederentur termini in Ecclesia consueti. 5 ib. An Communio utiliter applicetur sive pro vivis, sive pro defunctis. 18 196 An sacra Communio præservet a mortalibus, & quomodo. 29. 213 An etiam præservet a venialibus, & quomodo. 33 ib. Delet sacra Communio suscepta in gratia peccata venialia ex opere operato. 35 ib. An etiam remittat pœnam temporalem, quam debemus pro venialibus. 40 197 Communio tempore Jubilæi est omnibus necessaria; legitime tamen impeditis commutatur. 2. 171 An satisfiat Jubilæo per Communionem sacrilegam. 3 ib. Impediti etiam cum culpa a communicando tempore Jubilæi, possunt impetrare commutationem, vel melius dilationem. 4. ib.

Confessarius. Quo pacto se gerere debeat in exquirendis circumstantiis peccatorum turpium. 14 160 Peccat mortaliter Confessarius, si Confessiones suscipiat cum conscientia peccati mortalis. 1 163 Sufficit tamen, quod eliciat actum Contritionis, antequam absolvat. 2 ib. Licite absolvet proxime moriturum, quamvis peccati mortalis sibi conscius. 3 ib. Confessarius sit potius benignus Pater, quam severus Judex. 4 ibid. Nullum det admirationis signum, dum audit gravia. 5 ib. Excusatur in universum Confessarius ab onere interrogandi de circumstantiis etiam mutantibus speciem. 9 ib. Quot munera exerceat respectu pœnitentis. 1 ibid. Quænam sint, quæ aliquo saltem modo scire debeat Confessarius. ib. Peccat mortaliter, qui ex industria quærit indoctum Confessarium. ib. Peccat etiam mortaliter Sacerdos insufficiens, si extorqueat licentiam audiendi Confessiones. 164 Admonitio pro Sacerdotibus scrupulosis. Quo pacto se gerere debeat Confessarius in ordine ad ignoscendam gravitatem, vel levitatem peccatorum, ib. Confessarius pro tempore Jubilæi debet eligi approbatus ab Ordinario loci. 1 169 Potest tempore Jubilæi ab uno Confessario petere commutationem votorum, ab alio absolutionem casus reservati. 3 ib. Si a Confessario differatur tibi ex justa causa Confessio, poterit etiam elapso Jubilæo, vel eumdem, vel alium Confessarium rite approbatum tibi eligere. 4 ib. Potest Confessarius omnia, & singula opera injuncta per Jubilæum commutare, vel, si adsit rationabilis causa, etiam differre. 18. 170 Potest Confessarius tempore Jubilæi absolvere pœnitentem a Censuris, licet differat absolutionem ad aliud tempus. 12 174

Confessio. Aliquorum sententia de Confessione valida, sed informi. 39 184 Confessio quoad substantiam est præceptum Divinum. 1 ib. Quinam teneantur ad Confessionem. 2 ib. Cur Apostoli non tenebantur ad confessionem. 3 ib. Beatissima Virgo nec numquam fecit, nec facere potuit Confessionem. ib. Non statim ac quis peccat, tenetur ad Confessionem. 4 ib. Præceptum Confessionis quoad determinationem temporis longioris, vel brevioris, est Ecclesiasticum, originem tamen habens a Divino. 5 ib. Si Ecclesia non determinasset hujusmodi tempus, tale præceptum non obligasset, nisi in articulo mortis. ib. Præscindendo ab Eucharistia, in susceptione, vel administratione aliorum Sacramentorum non tenemur præmittere Confessionem. 7 ib. Canon præcipiens annuam Confessionem. 1 ib. Si quis toto anno non gravatur nisi venialibus, non tenetur confiteri ex vi hujus præcepti. 6 ib. Tenetur tamen quandoque ex alio capite. ib. Obligantur fideles confiteri peccata mortalia, etiam pure interna. 7 149 Non satisfacit præcepto Confessionis, si quis confitetur sine dolore, vel non integre, vel non acceptata absolutione. 8 ib. Non tenetur huic præcepto, qui nonnisi per interpretem confiteri valeat. 9 ib. Excipe mortis periculum. ibid. Improbatur sententia Delgadillo, qui negat, Confessionem per interpretem esse validam. 12 158 Semel in anno tenemur confiteri. 13 ib. Pascha non est tempus obligans ad Confessionem. 17 ib. Qui in anno non confitetur, obligatorne anno sequenti ad duas Confessiones. 20 ib. Non tenetur quis prævenire Confessionem, quamvis prudenter timeat suorum peccatorum oblivionem. 22 ib. Secus vero, si differendo Confessionem usque ad finem anni, timet rationabiliter carentiam Confessarii. ib. Prævidens anno sequenti non habiturum copiam Confessarii, non ideo prævenire tenetur anno antecedenti. 24 ib. Tenetur vero prævenire, si quis prudenter timeat, non habiturum Confessarium in fine vitæ. ib. Pœnæ contra omittentes Confessionem annuam. 25 ib. Quid sit, Confessionem debere esse simplicem. 1 150 Æquivocare in Confessione quid. 2 ib. Quo situ debeat fieri Confessio. 2 ib. Jactantia peccatorum in Confessione. 4 ib. An possit complex complici confiteri. 6 ib. Item late per totum parergon secundum in fine hujus tractatus a pag. 166 An repetenda sit Confessio bona fide facta complici. 7 ib. An per hoc, quod quis confiteatur Sacerdoti sollicitanti, evadat onus denunciandi. 8 150 Peccat mortaliter, qui confitetur propter finem mortaliter peccaminosum. 2 ib. Venialiter vero, si finis secundarius sit peccatum veniale. 3 ib. Si tamen finis confitendi sit unicus, & venialiter peccaminosus, mortaliter peccabit confitens cum tali unico fine. ib. Nullo modo peccat, qui ad tuendam bonam opinionem confitetur uni Confessario peccata gravia, alteri vero venialia, dummodo gravium Confessio præcedat. 4 ib. Quibus modis peccatur contra fidelitatem Confessioni requisitam. 1 ib. Vide V. *mentiri*.

Confessio Dimidiata. In quibus casibus liceat dimidiare Confessionem; ex capite impotentiæ physicæ. 61. 27 Ex impotentia morali. 32 ib. Caput inculpatæ oblivionis, vel inculpati erroris sufficiens est ad Confessionem dimidiatam. 34 28 Quinque diligenter notanda pro modo dictis. 33 ib. Septem modi confitendi peccata in genere. 2 153 Qui recentibus mortalibus caret, valide utitur quolibet ex his septem modis, etiam extra necessitatem. 3 ib. Imo etiam licite uti valde est probabile. 4 ib. Examinantur duo alii modi confitendi peccata in genere. 10 ib. An aliquando debeat, vel saltem licite possit pœnitens aperire in Confessione sui socii peccatum, & sui peccati objectum, cap. 12 per totum. ibid. Confessionis integritas alia materialis, alia formalis. 1 ib. Prima non est necessaria ad validitatem Sacramenti: secus vero secunda. 2 ib.

Conjugium. An, & quando ratio conjugii excuset a jejunando. 68 216 Excusatur uxor Catholica, si a viro Hæretico prohibeatur jejunare. 70 ib. Quid, si uxor Latina prohibeatur jejunare a viro Græco. 71 ib.

Consuetudo. Consuetudo peccandi non distrahit peccatum a propria specie. 12 156

Copula. Copula licita inter uxoratos regulariter non impedit Communionem. 10 186

D

Damnatus Ad Mortem. Damnatus ad mortem potest non jejunus communicare; imo tenetur, si tempus jejune communicandi non suppetat. 18 206 Vide V. *Viaticum*. Potest item communicare eadem hora mortis. 24 190

Damnum. Damnum notabile excusat famulum a deserendo domino, qui non permittit ejusmodi famulum rite festivos dies servare, dummodo absit contemptus præceptorum, 29 51 Quonam in tali casu reputandum sit damnum notabile. 31 ib. Leve damnum sæpius repetitum pro gravi est habendum. ib. Grave damnum erit famulo amissio dimidii, vel etiam tertiæ partis salarii. 32 ro

Decimæ. Quid sit Decima, & an sit de jure divino. 1 225 Quotuplex sit Decima, & ex quibus solvenda. 3 ib. Per se loquendo, ab omnibus baptizatis solvendæ sunt decimæ. 1 ib. Excipiuntur pauperes, qui sunt in gravi necessitate, 2. ib. Omnes etiam Clerici tenentur, præter Parochum. 5 & 6 ib. Eximuntur omnes fere Religiosi Ordines ex variis privilegiis, quæ obtinuerunt. 4 245 Tenentur tamen ad Decimas prædiorum, quæ a Secularibus conducunt ad tempus. ib. Probabile est, non teneri ad Decimas prædiorum Sæcularium, quæ habent in Emphyteusim. ib. Eximuntur a Decimis Coloni, qui prædia Religiosorum conducunt. ib. Non tenentur Clerici ad Decimas ex bonis acquisitis titulo spirituali. 5. ib. Secus, ex titulo temporali. 6 ib. Quibusnam personis debeantur Decimæ. 7 ib. Decimæ, quæ sunt proprie prædiales, solvendæ sunt in Ecclesia Parochiali, in cujus jurisdictione situm est prædium, quamvis dominus prædii alibi commoretur. 1 ib. Quid de Decima, quæ ex animalibus debetur. 2 ib. An teneamur Decimam deferre ad Ecclesiam, seu horreum Clerici, cui debetur. 5 ib. Quonam tempore solvendæ sunt decimæ. 8 ib. In solvendis Decimis non sunt expensæ detrahendæ. 12 ib. Graviter peccas, si ex fructibus eligas deteriores, & illos des pro Decima. 17 226 Quas pœnas incurrant, qui non solvunt Decimas. 2 ib. An incurrant excommunicationem Magistratus, qui obligant Clericos tempore necessitatis ad vendendum frumentum, quod ex Decimis collegerunt. 9 ib.

Dedecus. Ubi dedecus existimatur, quod aliquæ mulieres templum adeant, tale dedecus excusat ab auditione Sacri. 71 136 Inopia vestium, vel comitatus necessarii juxta decentiam proprii status excusat ab audiendo Sacro. 71 ib.

Delectatio. Delectatio morosa quænam sit, & quomodo differat a desiderio. 5 159 An sit explicanda qualitas personæ, circa quam versatur delectatio morosa. 5 ib. Quod dicitur de morosa delectatione, dic de eo, qui aspicit affectu venereo. 8 ib. Explicari debet votum castitatis, non autem status conjugalis. 9 ib.

Denunciatio. An sit denunciandus Confessarius, qui in confessione dicat pœnitenti: *hodie domi tuæ me expectas*. 46 197 Quid, si det pœnitenti litteras amatorias, sigillo munitas, ut domi legat. 47 ib. An Sacerdos dicens mulieri, dum ei porrigit Eucharistiam, ut ipsum expectet domi sub vesperas, sit denunciandus. 45 ib. Statuitur, non esse necessario denunciandum. 55 ib. Conveniens tamen est bono communi, ut talis Sacerdos denuncietur. ib.

Detractio. Quænam sit, & quo pacto in Confessione explicanda. 59 159 Si ex detractione præter damnum famæ, aliud damnum Proximi prævidisti, utrumque est explicandum, & resarciendum. 61 ib. Non est necessario explicandum, an coram paucis, an vero coram multis de Proximo detraxeris. 62 ib. Neque (per se) est explicanda qualitas personæ, cui detraxeris. ib. Aliquid advertendum quoad hoc punctum. 63 ib.

Dispensatio. Dispensatio communicandi non jejune a solo Summo Pontifice concedi potest. 61 188 Dispensatio quandoque valida, sed illicita. 1 217 Aliquando nec valida, nec licita. 2 ib. Quænam sit justa causa dispensandi. 3 ib. Vide V. *Jejunium*.

Diaconus. An Diaconus, absente Sacerdote, possit seipsum communicare ex mera devotione, 12 191

Dæmon. Congressus cum dæmone est Bestialitas, & contra Religionem. 51 158 Debet in Confessione explicari, quam formam assumpserit. 52 16 Dolor de peccatis. Vide V. *Peccatum*.

Dormiens. Non est legitime præsens Missæ, 9 137

Dubium. An, & quando teneatur quis confiteri peccatum, de quo sit negative dubius. 11 151 Quid de peccato probabiliter non commisso, vel probabiliter confesso. 17 ib. Quid de peccato certo, confesso ut dubio. 22 ib. Quid de dubio, confesso ut certo. 27 ib.

E

Ebrius. Ebrietas. Durans in ebrietate non satisfacit Sacro, licet illi præsens sit corporaliter. 9 141 Inebriare se voluntarie, est peccatum mortale. 2. 222 Quinque rationes ad id probandum. 4 ib. Ebrietas semper est peccaminosa, etiam si non procedat a potatione vini, sed ab alia causa. 10 223 Improbabilis hodie est antiquorum opinio, quod nimirum semel se inebriare, non sit mortale. 15 ib. Quid de ebrietate imperfecta. 25 ib. Quid, si quis fiat ex liberali potatione Vini paulo hilarior. 27 ib. An licitum sit, se inebriare ad sanitatem recuperandam, 29 ib. An ad evitandum morbum imminentem. 34 224 An ob metum mortis ab extrinseco allatum. 36 ib. Illicitum est se inebriare ad suum honorem servandum. 41 ib. An ad vitandum grande aliquod malum liceat aliquem inebriare. 45 ib. An sit mortale se inebriare modico vino. 48 ib. An debat quis in Confessione explicare tum ebrietatem, tum actum malum ex ea secutum. 57 ib. An peccet mortaliter, qui vendit vinum volenti se inebriare. 63 225 An sit gravius peccatum se inebriare in Ecclesia. 70 ib.

Eleemosyna. Ad lucrandum Jubilæum an sufficiat eleemosyna etiam modica. 1 172 Sufficit eleemosyna facta consanguineo pauperi. 3 ib. Sufficit etiam, si des mutuum, vel commodes aliquod temporale. ib. Satis etiam est, si eleemosyna fiat per alium, sed de bonis propriis. 4 ib. Imo etiam si amicus det pauperi meo nomine. ib. Sufficit, ut illi des eleemosynam, quem bona fide putas pauperem. ib. Quid si eleemosynam do meo famulo, ut distribuat, ille vero sibi retineat. 5 ib. Si mittatur pauperi absenti, sufficit, quod tandem illi tradatur, licet in eadem hebdomada Jubilæi non fuerit tradita. ib. Religiosi lucrantur Jubilæum per eleemosynam, quam pro illis dat eorum Superior. 6 ib. Si Superior nolit dare, licet subditis aliquod moderatum subripere ex bonis Monasterii, ut dent pauperibus. 7 ib. An sufficiat pro Jubilæo eleemosyna, quam Superior facit nomine subditorum, ipsis tamen insciis. 8. ib. An etiam sufficiat eleemosyna spiritualis. 9 173 Satisfacit Jubilæo, si detur Sacerdoti pauperi eleemosyna, ut celebret pro anima alicujus defuncti. 10 ib. An satisfacias Jubilæo, si præstes pauperi aliquod ex septem operibus misericordiæ corporalibus. 11 ib.

Epileptici. Epileptici, quam non infestantur paroxismo, sunt communicandi, secus vero quando infestantur. 26 183

Eucharistia. Quid juris de continuo ardente lumine coram venerabili Eucharistiæ Sacramento. 18 192 An peste infectis ministrare liceat Eucharistiam medio aliquo instrumento. 9 ib. An indigno ministranda sit aliquando Eucharistia. 1 ib. Num, & quando sit communicandus publicus peccator infirmus. 8 193 An communicandus publicus peccator moribundus sensibus destitutus. 12 ib. Peccatori occulto non licet porrigere particulam non consecratam. 15 ib.

Eunuchus. Eunuchus, vel frigidus cum aliqua peccans debet in confessione explicare, se esse talem. 13 157

Examen Conscientiæ. Quale examen debeat præcedere Confessionem. 1 146 Quo pacto Confessarius debeat pœnitentem examinare. 2 ib. Illud examen est necessarium, & sufficiens, quod faceret quis in aliquo suo negotio gravi. 3 ib. Nemo obligatur peccata scribere, ut illorum memoriam retineat. 4. ib.

Excommunicatus. Peccat mortaliter, si intersit Missæ, vel notabili ejus parti, nisi excuset ignorantia, vel gravis necessitas. 36 134 Si autem appellet ad tribunal superius, potest durante lite, & publicata appellatione, licite interesse Sacro. 37 ib. Ad quid obligetur celebrans, quando aliquis excommunicatus (sine cum peccato) velit interesse Sacro. 40 ib. Ad quid item obligentur auditores prædicti Sacri. 42 ib. An excommunicatus obligetur petere absolutionem, ut possit licite adesse Sacro. 43 ibid. An excommunicatus vitandus peccet mortaliter ministrando Eucharistiam. 35 194 Quid, si ministret infirmo morti proximo. 37 ib. Valida sunt Sacramenta, quæ ab excommunicato vitando ministrantur. 46 ib. Excipe tamen (regulariter) Sacramentum Pœnitentiæ. 42 ib. Probabile est, Parochum vitandum venialiter tantum peccare, si assistat Matrimonio. 43 211 An peccet mortaliter excommunicatus non vitandus Sacramenta ministrans. 45 ib. Excommunicatus contrahens Matrimonium non peccat, quatenus minister est Matrimonii. 59 195 Licite audies Sacrum a Sacerdote excommunicato non vitando, imo teneberis, si alio Sacro careas die festivo. 4 ib. Peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem minorem, qui audit Missam a Sacerdote excommunicato vitando. 5 ibid. Non potes tamen ab illo petere, ut Sacrum faciat. ib. Quid, si Sacerdos sit suspensus, vel interdictus. 7 ib. Quid, si sit concubinarius. 11 ib.

F

Fama. Virgo, vel quævis alia mulier honesta, quæ peccando infert damnum suorum famæ, addit novam speciem Peccati. 12 157

Famuli. Hæreticorum famuli, & Infidelium debent discedere a famulatu prædictorum, si sæpe impediantur ab audiendo Sacro, aliisve Ecclesiæ præceptis servandis. 23. 9 Secus vero, si id raro accidat. ib. Aut si absque magno incommodo discedere nequeant. 24 ib. Excipe, si adsit periculum negandi Fidem, aut contemptus Religionis. ib. Licite obediunt dominis Catholicis in servitiis necessariis, quæ Sacrum impediunt. 29 ib. Quid, si servitia sint necessaria. ib.

Fatui, Et Semifatui. An semifatuis, seu stultis concedi possit Communio. 9 135. Potest iis, qui evaserunt fatui post adeptam rationem, absque periculo irreverentiæ, concedi Communio. 12 ib. Modo in amentiam non inciderint, dum in peccato essent mortali. 13 ib. Non sunt tamen obligandi. 17 ib. An tales fatui sint per Sacramentum pœnitentiæ præparandi ad Communionem. 23 ib.

Festum. Quando Antecessores civitatis voverunt festum, teneanturne successores illo die ad Missam. 23 143. Quisnam legitime dies festos instituit. 25 ib. Monitio Urbani VIII. de festis parce instituendis. 30 144

Fides. Peccata nonnulla circa Fidem. 2 155

Fornicatio. Quænam sit simplex fornicatio. 11 157. Idem peccatum est fornicari ter cum eadem soluta ac semel cum tribus. ib. Fornicari cum filia confessionis nil addit supra ipsam fornicationem. 12 ib.

Furtum. Major, vel minor quantitas in furto non mutat speciem. 53 158 In furto contra plures non est attendendus numerus damnificatorum. 54 ib. Quodnam sit furtum sacrilegum, & cur specialiter explicandum. 56 ib. Quot modis committitur. ib. Quandonam furtum non sit sacrilegum, licet factum in Ecclesia. 57. ibid. Quandonam incurratur excommunicatio ex furto sacrilego. 156. ibid.

G

Gabella. Probatur Immunitas cujusdam Monasterii a quadam gabella. 229

Græci. Excusaturne uxor Latina, si a viro Græco prohibeatur jejunare. 72 216. An Græcus græco ritu vivens possit licite servare jejunia Latinorum, & negligere sua. 74 ib. Græci satisfaciunt Jubilæo, si jejunent cum lacticiniis. 7 172.

H

Hæreticus. An pœnitenti hæretico relapso ad mortem damnato concedenda sit Communio. 50 191.

Homicidium. Quænam circumstantiæ addant homicidio novam peccati speciem. 5 156

Horæ Canonicæ. An liceat in Quadragesima comedere ante recitationem Horarum vespertinarum. 9 206

Hospitium. Sola ratio hospitii non excusat a jejunio. 77 216. Transiens per loca Infidelium, si ibi timeat grave aliquod incommodum, potest jejunium negligere, secluso Religionis contemptu. 80. ib.

I

Jactantia. Si sit de peccato mortali, mortale erit peccatum. 1 159 Si sit pura jactantia, nec aliud addatur, sufficit dicere in Confessione: *toties me jactavi de mortali*. ib. Debes vero explicare peccati speciem, si, dum te jactasti, illum desiderasti, vel de isto gavisus es. 2 ib.

Jejunium. Non jejunus licite assistit Sacro. 15 15. Quid sit jejunium Ecclesiasticum. 1 21. Et præceptum Ecclesiasticum. 2 ib. Per se obligat sub mortali. 3 ib. Aliud est excusari a jejunio, aliud non obligari. 1 199. Hæretici tenentur jejunio, non vero Infideles, neque Catechumeni. 2 ibid. Infidelibus, & Catechumenis potes licite ministrare carnes diebus prohibitis. 3 ib. Qua hora incipiat, desinatque in die jejunii obligatio jejunandi. 1 211. An dubius de media nocte possit licite comedere carnes. 5 ib. Quando jejunandum. 1 & seq. ib. Cur die Sabbati Sancti, non obstante summa illius lætitia, debeat stricte jejunari. 4 ib. Quot numero peccata committit, qui unico voluntatis actu proponit, numquam in Quadragesima jejunaturum, & de facto numquam jejunat. ib. Quid faciendum, quando jejunium ex voto incidit in Dominicam. 11 212. An peccet, qui expresse vovet jejunare die Dominico. 14 ib. Si vigilia Sancti Joannis Baptistæ incidat in diem Corporis Christi, jejunandum die Mercurii præcedente: nec satisfaceret præcepto jejunans die Jovis. 15 ib. Quot peccata committis, qui violat jejunium, quod præcipitur duplici præcepto. 16 ib. Quid, si violet jejunium, ad quod forte teneatur ex præcepto simul, & ex voto. 17 ib. Quid, si teneatur ex Regula, & præcepto. ib. Quid, si teneatur ex præcepto Ecclesiæ, simul & Confessarii. 18 ib. Feria sexta, & Sabbato non est obligatio jejunandi. 19 ib. Potest quis voluntarie laborare, & non jejunare. 65 215. Potest etiam de victu ad jejunandum necessario detrahere, & non jejunare, ut sic restituat. 66. ib. Quoties damnum aliquod extrinsecum notabile rationabiliter times ex jejunio, potes non jejunare. 76 ib. An præscindendo a periculo gravis damni teneantur Catholici servare jejunium in locis Infidelium, & Hæreticorum. 81 216. Quis dispensare potest in lege jejunii Ecclesiastici. 4 ib. Quænam causa sit sufficiens ad dispensandum jejunium. 10 217. Potest Episcopus dispensare ex justa causa, ne totus populus jejunet in Quadragesima. 14 ib. Potest etiam ex rationabili causa transferre jejunium de uno in alium diem. 16 ib. An, quando vigilia Sancti Mathiæ Apostoli occurrit ipso die Cinerum, possit Vigilia, jejuniumque antecedens transferri in alium diem. 19. 218. Quid, si talis Vigilia incidat in diem Lunæ in triduo bacchanalium. 23. ib. Filii, ac Servi possunt patribus, ac dominis cibos parare, licet sciant, eos fracturos jejunium. 8 ib. Nequeunt tamen carnes ministrare, nisi urgente periculo gravis damni. ib. An amicus possit coamicis lautam cœnam parare, ac offerre, si timeat, eos jejunium fracturos. 9 ib. Quocumque die præcepti frangis jejunium, eamdem speciei malitiam semper contrahis. 15 156. Nisi jejunium, alias præceptum, voveris, vel a Confessario tibi sit injunctum. ib. Si quis in prima hebdomada Jubilæi sit legitime impeditus ad jejunandum, non tenetur expectare secundam hebdomadam, sed uti potest commutatione. 2 169. In Jubilæo jejunandum more Ecclesiastico. 4 ib. Lædens venialiter jejunium, satisfacit Jubilæo. 5 ib. Admittuntur tamen lacticinia extra Quadragesimam. 6 ib. Satisfacit Jubilæo per jejunia alias debita. 8. ib.

Jejunium In Pane, Et Aqua. Quænam vini quantitas frangat jejunium in pane, & aqua. 1 169. Non potens jejunare in pane, & aqua, ad quid tenetur. 3 ib. An obligatus jejunare in pane, & aqua, toties peccet, quoties in illo die vinum bibit. 8 ib. Non frangit votum jejunandi Sacerdos, qui eo die celebrans, vinum sumit in utraque ablutione. 11 ibid. Jejunium in pane, & aqua non admittit pastillos, & similia, ex sola farina compacta. 19. 170. Admittit tamen panem communem, aqua elixatum. 21 ib.

Jejunium Naturale. Per quid differat jejunium naturale ab Ecclesiastico. 15 187 Jejune naturaliter communicandum. ibid. Frangitur tale jejunium per qualemcumque minimam quantitatem cibi, vel potus. 16 ibid. Quinam cibus, vel potus violet, aut non violet jejunium naturale ad Communionem requisitum. 17 ibid. Cibus indigestus, vel evomuisse, vel dormivisse, non repellit a Communione. 36. 188. Repellit tamen cibus sumptus post mediam noctem, licet totus omnino evomatur. 36 ibid. Frangit quoque naturale jejunium aqua absorpta ab eo, qui decidit in flumen, quamvis nolens hauserit. 37 ibid. Negative dubius an sit naturaliter jejunus, potest tuto, & sine scrupulo ad Eucharistiam accedere. 38. ibid. Idem dic, si ex utraque parte probabiles rationes occurrant. 41 ibid. Quodnam sit fortius præceptum, communicandi jejune, an communicandi in Paschate. 53 ib. Licitum est non jejuno communicare, ad dandum Viaticum graviter ægrotanti. 2 189. Item ad evitandum scandalum, & infamiæ notam. 3 ib. Item ad servandam Christo Domino reverentiam. 8 ib. Item ad servandam rationem, & ordinem Sacrificii. 9 ib. Deciduntur duo casus valde notabiles de duobus celebrantibus non jejune, 198 usque ac 199 An per assumptionem panis, & vini consecrati frangatur jejunium naturale. 14. 219.

Jentaculum. Variæ sententiæ de quantitate jentaculi serotini die jejunii. 1 209 Ex his sententiis sexta, & septima sunt cæteris preferendæ. 9 ib. Si cui sufficerent duæ, vel tres cibi unciæ ad sustentationem naturæ, aut ad somnum conciliandum, adhuc potest sumere septem, vel octo uncias cibi. 10. ib. An excusaretur a mortali, qui ad octo uncias adderet nonam. 12. ib. Non potes licite panem octo unciarum coquere in aqua, & totum sumere pro jentaculo. 15. ib. Potes tamen prædictum panem, vel biscoctum in vinum, vel aquam infundere. ib. In sumendo jentaculo non est licita major quantitas de fructibus recentibus, ac de siccis. 16 210. Purum caput nobilitatis, aut applicationis studio, sicuti sola difficultas capiendi somnum, non dant licentiam largioris jentaculi. 17 ib. Omnes fere cibi quadragesimales adhiberi licite possunt pro serotino jentaculo. 21. ibid. Includuntur etiam lacticinia (quando hæc licite conceduntur) præter ova. 22. ibid. Admitti etiam possunt biscocti, ac placentulæ ex immistis ovis confectæ. 25 ibid. Quanam hora sumi possit prædictum jentaculum. 26 ibid. An, qui ex justa causa nequit jejunare, nisi jentando mane, sed prandendo vespere, teneatur sic jejunare. 31 ibid.

Ignorantia. Si sit vincibilis, seu culpabilis, est peccatum mortale, quando materia præcepta est gravis. 1 161 Si peccasti ex ignorantia vincibili, non est necesse regulariter id aperire. 2 ib.

Impedimentum, Impeditus. An pecces mortaliter, qui ponit impedimentum, ex quo nequeat Sacro interesse. 79 5. Impeditus ex fide promissa, vel obedientia Superioris debita, legitime excusatur ab audiendo Sacro. 55 135 Quid de addicto ad custodiam ægroti. 56 60. ib. Quid de eo, cui necesse sit ire ad audiendam Confessionem graviter ægrotantis. 57 ib. Quid de uxore, timente rixam alicujus momenti cum marito, si exeat. 58 ib. An excusetur omittens Sacrum ob quodcumque etiam majus bonum spirituale, non necessarium. 59 ib. An excusetur quis a Sacro, si illius accessus ad templum sit alicui efficax peccati mortalis occasio. 61 ib. Excusatia ab auditione Sacri, si probabiliter timeas tibi notabile damnum. 62 ib.

Incestus. Quidnam sit, & quotuplex. 30 158. An incestus differant inter se specie morali. 32 ib. Quod dicitur de conjunctis per consanguinitatem, dicitur de conjunctis per adoptionem. 33 ib. Incestus inter conjunctos conjunctione spirituali differt a carnali, vel legali, estque specialiter explicandus. 34 ib. Quot modis nunc oriatur cognatio spiritualis. 35 ib. Quinam actus turpes sint incestuosi. 36 ib.

Indulgentia. Si Pontifex diem non determinet, lucratur quis Indulgentiam, si Communionem requisitam fecerit quatuor ante diebus. 6 195. Etiam si quando communicavit, nullam habuerit mentem de Indulgentia requirenda. 8 ibid. Imo una Communio potest inservire pro lucrandis pluribus Indulgentiis. ibid. Non requiritur Communio ad acquirendam Indulgentiam Portiunculæ. 9 ibid. Neque ad eam lucrandam semel in vita, & semel in morte, & stationum Indulgentias per Bullam Cruciatæ. 11 ib. Decretum Alexandri VII. de Indulgentiis, in alium non transferendis. 20 175. Praxis pro prædicto decreto. 21 ibid. Catalogus Indulgentiarum, quas apocryphas declaravit Sacra Congregatio. 29 ibid.

Infans. Infantes nullo præcepto jejunii ligantur. 6 199 Idque etiamsi usu rationis polleant ante septennium. 8. ibid.

Infirmus. Negative dubitans reincidendi in morbum, excusaturne ab auditione Missæ. 64. & 67. 10. Notabiliter infirmi excusantur a jejunio. 10 213 Huc reducuntur prægnantes, & nutrientes. 27 ibid. Quid de fœmina, antequam concipiat. ib. 229 Quid de sentientibus maximam difficultatem in jejunando. 18 213. An die jejunii licite quis sumat electuarium, vel simile quid, ut sanitatem vel recuperet, vel conservet. 20 ibid. Quænam infirmitas concedat usum carnium in diebus prohibitis. 21 ibid. De infirmis quoad lacticinia. 27 ibid. An, & quo pacto quis peccet, si noxios cibos comedat, unde sequatur infirmitas prohibens jejunium. 214 231. An peccet infirmus cibum obstinate respuens cum gravi periculo vitæ. 2 220. An validum, & licitum sit votum de non comedendis carnibus etiam in extremo vitæ periculo. 6 ibid. An qui febri laborat, teneatur sub mortali abstinere ab aqua. 10 221. Quænam infirmitas concedit Viaticum non jejuno. 2 70. An, si possit, teneatur infirmus in articulo mortis communicare jejunus. 5 71 Quid, si non sit in articulo, sed in periculo mortis. 8. ibid. Quid, si infirmitas non sit periculosa. 10 ibid. Quoties in eadem infirmitate liceat. 11 ibid. Infirmo impotenti communicare non est deferenda sacra Hostia, ut adoretur. 14. ibid. Numquam est infirmo concedendus Sanctissimus Christi Sanguis. 15 ibid.

Ingratitudo. Si ingratitudo erga Deum, ac inobedientia expresse intendatur, nova additur specie malitia. 19 14

Injuria. Injuria contra conjunctos specie differt ab ea, quæ sit contra Proximum. 2 ib.

Intentio. De intentione audiendi Missam. 3 15 Intentio non est necesse, quod sit explicita. 10 ibid. Qui immemor diei festi audit Missam, si postea advertat, non tenetur alteri Sacro interesse. 14 16. Neque tenetur, si dicat: *nolo satisfacere per hanc, sed per aliam*. 15 ibid. Neque si dicat: *nolo satisfacere, neque per hoc neque per aliud Sacrum*, licet peccet mortaliter. 16. ibid. Satisfacit præcepto, qui rite audit Missam, quamvis addat aliam pravam intentionem. 20 ib.

Interdictus. An excusetur ab audiendo Sacro. 47 9

Itinerantes. An, & quando excusantur itinerantes, & navigantes ab audiendo Sacro. 78 Quid importet pro itinerantibus illud (*quam primum*) in Bulla Jubilæi. 31 57

Jubilæum. Quonam die communicandum tempore Jubilæi. 13 79 An sit necessaria præcedens confessio. 15 ib. Non lucratur ex vi publicationis factæ Romæ. 5 44. Quid agendum, ubi nulla sit publicatio Jubilæi. 6. ib. Quid de itinerantibus. 7 10. &c. 53. Non potes exequi opera Jubilæi ante publicationem. 14 16 Probabile est, te bis lucrari Jubilæum, si in duplici loco opera requisita ponas. 15 ib. Imo & in eodem loco. 56 ib. Quænam peccata, & Censuræ absolvi possunt per Bullam Jubilæi. 14 16. An absolutio excommunicationis dari possit extra forum Sacramentale. 17 ib. Per Confessionem sacrilegam non acquiritur. 9 54. Imo neque per Confessionem validam, sed informem. 10 ib. Non peccat mortaliter, qui post absolutionem obtentam sive acquirendi Jubilæum, illud postea nolit consequi. 11 ib. An nulliter absolutus, sed bona fide ex parte pœnitentis, lucretur Jubilæum. 12 ib. Qui post acquisitum Jubilæum recordatur alicujus mortalis inculpabiliter omissi, non tenetur illud fateri, antequam spiret tempus Jubilæi. 16 ib. Quin, si sit ex reservatis, poterit deinde absolvi a quolibet Confessario. ib. Quænam Ecclesia sit visitanda. 1 55. Quænam requiratur oratio, & quanto tempore sit orandum. 7 16. Oratio vocalis potest alternatim recitari cum socio. 10 ib. Oratio infecta peccato mortali non est sufficiens ad Jubilæum. 12 ib. Quid, si peccato veniali. ib. Non est applicabile animabus Purgatorii, nisi exprimatur in ipso diplomate. 2 16. An spiret per mortem Pontificis. 3 ib. An lucretur, qui in operibus injunctis utitur opinione probabili. 4 ib. An possit commutari privatio petendi debitum, orta ex voto castitatis. 5 ib. Commutatio jejunii quando. 6 57. An ex operibus injunctis possint poni aliqua in prima hebdomada, reliqua vero in secunda 16. Nemo indiget Bulla Cruciatæ ad lucrandum Jubilæum. 9 61 Publicatio Jubilæi debet incipere ex die Dominico. 11 ib. An possit transferri publicatio Jubilæi. 13 ib. An ad Jubilæum sufficit intentio interpretativa. ib. Sufficit commutatio operum bona fide facta. 15 58

Judex. Non tenetur dare tempus damnato ad mortem, jejune communicandi. 19 71. Tenetur tamen sub mortali tempus communicandi concedere. 20 ib. Excipe, nisi aliquando grave damnum timeatur. ib. Longius tempus est concedendum reo ad Sacramentum pœnitentiæ, quam Eucharistiæ. 21 72

Jurisdictio. Quid sit jurisdictio in genere, quid vero in Confessario. 1. 40 Actualis jurisdictio Confessarii dependet a facultate legitimi Superioris. 2 ib. Quot modis acquiratur. 3 ib. Valide, sed illicite exercet Confessarius jurisdictionem acquisitam per communem errorem, aut titulum coloratum. 4 ibidem. Per opinionem probabilem acquirit Sacerdos actualem jurisdictionem. 5 ib. Triplex modus concedendi jurisdictionem. 10 ib. Si concedatur absolute, durabit, donec legitime revocetur. ibidem. Quid, si concedatur ad tempus incertum. 12. ib.

L

Laborantes. Quænam artes laboriosæ excusent a jejunio. 30 96. Quænam vero minime. 33 ib. Potestne quis laboriosum opus ex sua voluntate assumere, ne jejunet. 38 97. Possunt domini præcipere servis consueta opera laboriosa, licet prævideant inde sequi, ut illi nequeant jejunare. 4 16

Lacticinia. Quid veniat nomine lacticiniorum. 1 85 Licitum est Fidelibus, in feriis, & Sabbato lacticiniis vesci. 3 ib. Servetur tamen contraria consuetudo, ubi sit introducta. ib. Quid de Vigiliis, & quatuor temporibus

extra quadragesimam. 4. ib. Quid de tempore quadragesimæ. 10 ib. Quid de eo, qui non haberet nisi panem, & lacticinia. 58. 98 Quid de pauperibus quoad hoc punctum. 63 ib. Quænam quantitas lacticiniorum admitti possit in vespertino jentaculo. 22 102

Laicus. An aliquando liceat laico Eucharistiam aliis distribuere. 7 72

Leprosi. Leprosis concedenda est Communio. 35 64 Quid de laborantibus vomitu. 36 ib. Quid de laborantibus tussi. 40 ib.

Lucrum. Lucrum cessans, si sit notabile, satis excusat ab audiendo Sacro. 77 11

Luxuria. Quotnam sint species morales luxuriæ. 10 33

M

Malum. In quibus casibus debeat pœnitens explicare speciem mali, quod voluit proximo. 7 16

Mater. Excusatur ab audiendo Sacro, si necessario infantem ducere debeat ad templum cum notabili perturbatione, & incommodo. 15 9

Mahometanus. Non licet propinare vinum Mahometano, nisi is primum conscientiam erroneam deponat. 4 14

Media. Si mala sint, sed diversæ speciei a malo finaliter intento, debent specialim explicari in Confessione. 8. 33

Media Nox. Communicaturus sequi potest quodcumque urbis horologium, de quo non certo constat, minus recte currere. 44 69 Quinam horologii ictus designet mediam noctem in puncto, primus, an ultimus. 47 ib.

Menstrua. Non impediunt Communionem. 1 67

Mentiri. Qui mentitur Confessario in re ad Confessionem non pertinente, venialiter tantum peccat. 3 25 Non mentitur, qui in Confessione generali nova aliqua peccata antiquis immiscet. ib. An peccet mortaliter, qui legitime interrogatus a Confessario, mentitur quoad individuationem peccati. 9 26

Metus, Aut Vis. Qui ex metu Missæ interest ut Rei sacræ, satisfacit præcepto. 21 16 Quid, si faciat vi compulsus, 22 ib.

Missa. Quid sit. 1 81 Quænam sit Missa, quæ dicitur sicca, & an aliquando sit obligatio illam audiendi. ib. Quæ recitatur in Parasceve, non est vera Missa, nec ad illam obligamur, etiam si occurrat festum de præcepto. 2 ib. Quid sit audire Missam. 3. ib. De corporali præsentia. 6 ib. Quænam sit moralis præsentia. 7 ib. Integra est audienda. 16 12 Datur in ea parvitas materiæ. 17 ib. Quænam sit pars notabilis Missę. 18 ib. Qui non potest toti adesse, obligabitur ad notabilem Missę partem. 27 ib. Probabile est satisfacere præcepto, qui partem Missę audit ab uno Sacerdote, partem vero ab alio successive sacrificante. 28 ib. Non satisfacit tamen, qui duas, vel plures partes Missę simul audit a diversis Sacerdotibus. 31 138 An audiens Missam extra januam Ecclesię præcepto satisfaciat. 11.11 Quid, si ex Choro ab Ecclesię solo sublevato. ib. Quid, si ex dicto Choro audiat, sed non videat. ib. Quid, si ex loco extra januam ad latus altaris majoris. 12 139 Quid, si ex fenestra habitationis tuæ. ib. Quid de audiente Missam ex janua magni templi. 13 ib. Quocumque situ audiatur, satisfit præcepto, remoto tamen scandalo. 1 141 Quibus diebus sit audiendum Sacrum. 1 142 An die Defunctorum, & Cinerum. 3 ib. An die Jovis, & Sabbati sancti, si occurrat festum de præcepto. 12 ib. Peccaret mortaliter Sacerdos, si celebraret in die Parasceves. 5 ib. Cur hoc ab Ecclesia prohibeatur, 7. ib. An liceat in casu necessitatis, & quænam celebranda, 8 & seq. ib. Quando Sacerdoti non datur posse Missam audire, teneturne ipse celebrare. 13 143 Quid dicendum de eo, qui secretas Missę orationes clara voce profert. 21 ib. Qua hora sit audiendum Sacrum. 31 144 An aliquando ante mediam noctem. 34 16 Omittere Missam quocumque die præcepto semper ejusdem speciei peccatum est. 53 156

Mollities. Quænam sit. 11 160 Debet in Confessione explicari objectum. ib. Si quis alium adjuvet ad se polluendum, vel contra, debet explicare flatum adjuvantis, vel adjuti. 52 ib. Quid de impuberibus, & eunuchis in hac materia. 13 ib.

Mutus. Mutus solum obligatur ad Sacrum. 17 133

N

Numerus. De pluralitate individualis malitię in actu. 11 154. Duo documenta pro tradita doctrina. 15 ib.

O

Obedientia. Ecclesia non exigit nisi obedientiam materialem. 16 140

Oblationes. Quid sint, & cujus juris. 6 227 An Fideles teneantur in aliquo casu oblationes dare ministris Ecclesiæ. 8 ib. Et an hoc ex aliqua immemorabili consuetudine. 10 ib.

Occasio. Quid sit occasio proxima, & quando quis excusatur ab ea vitanda. 11 162

Oratorium. An audiens Missam in Oratoriis privatis Secularium satisfaciat precepto. 7 138 An familiares non necessarii domino satisfaciant in Oratoriis privatis. 8 ib. An audiens Missam in Oratorio privato in solemnioribus festis, vel aliam ab illa una concessa, precepto satisfaciat. 9 ib. Quidnam concedatur in hac materia habenti Bullam Cruciatę. 10. ib. Quid de Oratoriis privatis Religiosorum. 12 139 Quid de Oratoriis Episcoporum. 14 ib.

Ornatus Muliebris. Qualis esse debeat in sumenda sacra Hostia. 14 187

Ordinarius. Tenetur sub mortali publicare Jubilæum. 1 169 Potest ex justa causa differre. 2 ib. Quid veniat in Jubilæo nomine Ordinarii loci. 6 ib.

P

Parentes. Si certum sit, puerum post septennium nondum esse rationis compotem, non tenentur parentes curare, ut sacro intersit. 12 133. Tenentur vero, si id sit dubium. ib. Ante septennium tamen, neque si id sit certum, obligantur. 10 ib.

Parochus. Qua obligatione teneantur ad Eucharistiam porrigendam contagiosa peste infectis. 1 192. An liceat porrigere aliquo instrumento. 9 ib.

Peccator, Peccatum. Peccator habitualis, quo pacto aperire debeat in Confessione diversa numero, vel specie peccata. 34 145. Quinam sit dolor de peccatis, qui dicitur Contritio. 6 146. Attentio quæ. 7 ib. An propositum de non peccando imposterum debeat esse explicitum. 8 ib. Non sufficit pro confessione tale propositum, abstrahendo a dolore. 11. ib. Timor, imo & certitudo, quod sis relapsurus, non officit proposito. 12 ib. Praxis actus Contritionis. 13 ib. Ad contritionem non requiritur amor Dei actualis, sed sufficit virtualis. 14 ib. Signum probabile actus contritionis. ib. Praxis actus Attritionis. 13 ib. An, qui dolet, se non dolere de peccatis, sit sufficienter dispositus ad Confessionem. 15 ib. An solus actus amoris Dei sine dolore sit sufficiens dispositio pro Confessione. 16 ib. Dolor de peccatis elicitus ante Confessionem, licet sine intentione Confessionis, sufficiens est ad Confessionem, 17 146 Sufficit etiam dolor elicitus post Confessionem, dummodo præcedat absolutionem. 19. ib. Non requiritur novus dolor pro Confessione peccatorum alias absolutorum. 26 ib. Neque pro peccatis, quorum recordamur post acceptam absolutionem, dummodo præcedens dolor habuerit motivum universale. 27 ib. Ad Confessionem pro solis venialibus requiritur etiam dolor. 30 ib. Sufficit dolor de uno, vel altero veniali, licet non de omnibus. 31 ib. Sufficit dolor de uno veniali, & non de alio. 34 ib. Peccat contra naturam, qui dispergit semen extra finem generationis. 42 158. Si peccatum duas continet malitias, utraque est explicanda. 9 160

Peregrini, Et vagi. Quo pacto obligantur ad servanda jejunia, addicta loco alicui particulari. 27 200.

Periculum. Qui se exponit peccandi periculo, debet explicare speciem peccati, ad quod fuit periculum. 14 38

Phrenetici. Æquiparantur fatuis, tum quoad Communionem, tum quoad Pœnitentiæ Sacramentum. 25 183.

Pœnitentia, seu Satisfactio. Triplex genus Pœnitentiæ a confessario imponi solita. 1 161. Acceptari semper, & adimpleri debet in praxi. 2 ib. Si sit medicinalis, quo pacto obliget. 3 ib. Potest adimpleri in statu peccati mortalis. 5 ib. Probabiliter non potest pœnitens sibi pœnitentiam commutare. 6 250. Potest tamen illam commutare, vel diminuere Confessarius. 7. ibid. Leviores potius, quam graviores imponendæ pœnitentiæ. 10 ibid. Huic doctrinæ non opponitur Tridentinum. 11. ib. Aliqui casus, in quibus potest Confessarius pœnitentiam non injungere. 12 ib. Quatuor casus, in quibus pœnitens excusatur ab adimplenda pœnitentia. 14. ib. An Indulge[ntia] plenaria excuset ab implenda pœnitentia. 17 ibid. Debent tempore Jub[ilæi] imponi a Confessario pœnitentiæ salutares. 9 170. Injungi etiam debe[t] opus est, satisfactio partis. 10 ib. Quid, si omnibus pensatis pœniten[s] impotens ad satisfactionem. 11 ib. Mitiores sunt imponendæ pœnite[ntiæ] tempore Jubilæi etiam pro peccatis gravioribus. 16 ib. Idem dic de In[dul]gentiis plenariis extra Jubilæum.

Pœnitentiæ Sacramentum. Materia remota, & circa quam hoc Sacra[men]tum versatur sunt peccata. 2 146. Non quidem originale, nec actuale [ante] Baptismum commissum, sed actuale commissum post Baptismum. ib. [...] & actuale commissum in ipso Baptismo. 3 ib. Venialia sunt materia [ido]nea, & sufficiens, non tamen necessaria. 5 ib. Materia proxima non est [so]la oris Confessio. 7 ib. Sed sunt tres actus pœnitentis, doloris nimir[um,] confessionis, & satisfactionis. ib. Satisfactio autem est pars integralis, [non] essentialis.

Pollutio. Epistola Auctoris ad Caramuelem de cooperante cum alte[rius] turpitudine. 164. Caramuelis ad Auctoris Epistolam responsio. ib. Ger[mana] doctrina Auctoris de polluente alium.

Potus. Potes die jejunii potum sumere, quoties tibi libuerit. 5 208. Q[uæ]nam habeant rationem potus. 6 ib. Quænam vero minime. 7 ib. Quid [di]cendum de Coccolata. 9 ib. Potest quis licite quoties de jejuniis bibit, [ali]quid cibi sumere, ne potus noceat. 13 ib. Cibus tamen sit ex quadrag[esi]malibus. 15 ib. Sed quantanam esse cibi parvitas. 17

Præceptum. Ecclesię præcepta non obligant ad mutandum licitam co[ndi]tionem, & proprium statum licitum. 29 134. Præcepto Missæ non potest [sa]tisfieri per alium. 1

Prælatus. V. *Bulla Cruciata*.

Primitiæ. Quid sint. 1 140. Cujusnam sint juris. 3 ib. Ubi, quando in quanam quantitate solvendæ sunt, si alicubi eorum lex vigeat. 4.

Propositum. Quale debeat esse propositum vitandi venialia. 36 147 V. *Peccatum*.

Pueri, Et Puellæ. Alii citius, alii tardius obligantur ad Missam. Tardius rusticani, quam civiles pueri. 6 ib. Prius puellæ, quam pueri. Regulariter tenentur completo septennio. 8 ib. Pueri, & puellæ, si rati[one] utantur, tenentur ad annuam Confessionem. 3 148. Puer jam septennis, quo dubitatur, an perfectum rationis usum acquisiverit, non tenetur ad [an]nuam Confessionem. 4 ibid. Quid agere debeat Confessarius, quando [...] puer afferat mortale dubium : quid, si veniale certum. 5. ib. Quandon[am] pueri admittendi sunt ad Communionem. 1 80. Quandonam obligandi [ad] Paschalem Communionem. 3. ib. Instante morte sufficit septennium. 4 Idque etiam si sit dubium de usu rationis. 5 ib. Non incurrit pœnas, si Paschate non communicat. 7

R

Recidivus. Quid sit, & quando debeat absolvi, quando non. 12

Refectio. Unica plane refectio conceditur die jejunii. 1 208 De contin[ua]tione refectionis. 18 211 Quanto tempore interrumpi potest. 21 ib. Par[vi]tas materiæ potest ascendere ad duas uncias Romanas. 30 ib. A veniale [ta]men non excusat. ib. Quid de succo duarum arundinum mellitatum. 33. Quoad carnes octava unciæ Romanæ pars potest dici parva materia. 34 [...] Tres doctissimorum hominum opiniones quoad hoc punctum infideliter aliquibus relatæ. 35 ib. Quænam sit parva materia in ovis, quænam ve[ro] in aliis lacticiniis. 38 ib. Hora sumendæ refectionis die jejunii hodie meridies. 1.16 Quænam sit hora meridiei. 2 211 Non prohibetur autem v[o]lenti tardius plene comedere. ib. Qui horam prædictam anticipat, non fra[n]git jejunium. 3 ib. An peccet mortaliter, qui prædictam horam notabi[li]ter anticipat. 5

Regulares. Spectare debent publicationem Jubilæi factam ab Episcopo, n[on] a proprio Superiore. 8 179. Possunt tempore Jubilæi eligere sibi quemcu[m]que Confessarium pro reservatis, approbatum ab Ordinario loci, licet [...] non sit approbatus a Prælato Religionis. 8 ib. Idem dicendum de Religi[o]sis Societatis Jesu. 1 170. Idem etiam de Monialibus, saltem pro foro co[n]scientiæ. 7 [...]

Religio. Quandonam quis censetur imperare in contemptum Religioni[s]. 25 134 Quandonam sit periculum proximum negandi Fidem in famulo H[æ]retici, vel Infidelis. 26 [...]

S

SACERDOS.

Sacerdos, qui tempore Paschali non habet, a quo percipiat Communi[o]nem, obligatur celebrare. 13 142 Idem dic in die festivo. 14 ibid Qu[æ]nam sint necessaria Sacerdoti ad Sacramentum Pœnitentiæ administrandu[m]. 1 162. Sacerdos, si manus habeat mundas, non peccat celebrando sine abl[u]tione manuum. 7 187 Neque obligatur sub peccato uti Stola, cum lai[cos] communicat. 11 ibid. Potest Sacerdos etiam ex devotione, extra Sacri[fi]cium seipsum communicare, si alius non adsit Sacerdos. 11 192 Licet S[a]cerdoti alios communicare cum parte suæ Hostiæ. 13 ibidem. Non pecc[at] mortaliter, si extra Missam ministret Communionem, non accensis cand[e]lis, nec præmissa absolutione generali. 16 ibid. An existens in peccato p[os]sit licite aliis ministrare Eucharistiam. 17 193 Quid, si sit læsus digitis C[a]nonicis. 28 194 Vide V. *Confessarius, Communio, & Excommunicatus*.

Sacrilegium. In materia luxuriæ contrahitur sacrilegium, vel ex perso[na] sacra, vel ex loco sacro. 18 157. Quænam sit persona sacra. ib. Dupl[ex] committit sacrilegium persona sacra peccans cum alia sacra. 18 ib. An b[a]ptizatus peccans cum infideli committat sacrilegium. 19 ibidem. Quina[m] sit locus sacer in hac materia. 20 ibid. Quænam seminis effusio constitu[at] sacrilegium, si fiat in loco sacro. ibid. Quænam sint loca, ubi non sit [sa]crilegium talis effusio, quamvis videantur sacra. 22 ib. Oscula, & simil[ia] obscœna sine seminis effusione, in Ecclesia peracta, non sunt sacrilegia [...] jure Ecclesiastico. 24 ibid. Possunt tamen esse talia ex natura sua. 25 ibi[d.] Regula ad hoc dignoscendum. 26 ibi[d.]

Scandalum. Quodnam sit, & quot modis accidere soleat. 64 159. Est pe[c]catum contra charitatem, quamvis non intendatur. 66 ibidem. Nisi Pr[o]ximus sit aliunde paratus ad peccandum. 67 ibid. Ad peccatum scand[ali] requiritur, ut Proximus ex tuo peccato conjiciatur in gravem tentationem. 68 ibid. Si scandalum sit directum, debes explicare determinatum pecc[ati] genus, ad quod Proximum induxisti. 72 ibi[d.]

Senes. Ex puro titulo senectutis non excusantur ab obligatione abs[ti]nendi a carnibus, & lacticiniis. 3 212 Excusantur tamen a jejunio. 4. [...] Ad talem excusationem sufficit annus sexagesimus inceptus, licet non co[m]pletus. 5 ib. Idem regulariter dicendum de jejuniis, quæ suscipiuntur [ex] voto. 6 ibid. Non videtur probabile, fœminas excusari anno quinquagesim[o] completo. 8. ibi[d.]

Sigillum. Confessionis sigillum nunquam frangi potest sine expresso, [li]beroque pœnitentis consensu. 1 163. Septem casus, in quibus violatur ta[le] sigillum. 2 ibid. Quinam teneantur sigillo Confessionis. ibid. Pœnæ viola[n]tibus Sigillum infligendæ, & a quonam judice. ibi[d.]

Sodomia. Quænam sit perfecta. 43 158. An explicari debeat, fueritne qu[is] agens, an patiens. ib. Ad Sodomiam perfectam requiritur affectus ad [in]debitum sexum. 44 ib. Quænam sodomiæ species intelligitur reservata. [...] ib. Quænam sit imperfecta. 47 [...]

Sollicitatio. Quandonam quis teneatur explicare, se fuisse priorem a[d] sollicitandam puellam. 15 157

Spes. Non addit circumstantiam peccaminosam, qui peccat cum spe obt[i]nendi veniam de suo peccato. 8 15[...]

Stuprum. *Est congressus viri cum virgine renitente*. 37 15[...]

Superstitio. Quænam peccata superstitionis differant specie, quænam sol[o] numero. 9. 15[...]

Surdus. Surdus solum obligatur Sacro interesse. 17 133. Surdo, & mut[o] a nativitate ministranda est Eucharistia. 31 183. Secus vero si sit mutus surdus, & cæcus a nativitate. 32 ib.

TEM-

T

TEMPERANTIA.

NOn est contra Temperantiam in gravi necessitate humanas carnes comedere. 1. 222 Non tamen tenemur eas comedere. 3 ibid. An liceat medicamenti causa humanum sanguinem bibere. 4 ib. 335 An sit peccatum mortale, carnes animalium crudas comedere. 5 ibid. Quid de comedente cretam, terram, carbones. 7 223. An teneamur abstinere a carnibus, & vino ob bonum spirituale. 14 ibid. An sit peccatum, se cibis usque ad vomitum ingurgitare. 16 ib.

V

VECTORES MERCIUM.

VEctores mercium, & cursores, an teneantur audire Missam. 77. 136

Viaticum. Præceptum de communicando per sacrum Viaticum, probabilius est, esse divinum. 1 179. Qui paucis diebus ante mortis periculum communicavit: probabilius non tenetur iterum communicare superveniente eo periculo. 8 ib. An qui mane communicavit ex devotione, possit sero iterum communicare, si incidat in periculum mortis. 12 ibid. Quænam sit consecratio tumultaria. 18 ibid. An ea uti possimus in casu necessitatis dandi Viaticum. ibid. Quinam sit minister Viatici. 23 180. In casu necessitatis potest fidelis (præciso scandalo) Viaticum sumere a Sacerdote hæretico, vel schismatico, vel excommunicato non tolerato. 24 ib. Quænam infirmitas det facultatem sumendi Viaticum non jejuno. 2. 190

Votum. Si votum sit juramento munitum novam addit malitiam. 11 156 Vota ejusdem sunt speciei, sive Deo facta sint, sive SS. Virgini, sive aliis Sanctis. ib. Diversitas inter dispensationem, & commutationem voti. 1 173 Potest Confessarius commutare votum, remittens determinationem rei subrogandæ ad virum doctum. 2. ibid. Liberum est pœnitenti redire ad suum votum, & opus subrogatum relinquere. 5 ibid. Nequit fieri subrogatio in aliquod opus, quod sit alias debitum. 6 ib. Secus, si de operibus, quæ ex devotione fiunt. 9 ib. Omnia vota commutari possunt per Jubilæum, præter duo: nimirum, absolutæ Castitatis, & absolutæ Religionis ineundæ. 12. ib. Nequeunt commutari per Jubilæum juramenta facta in favorem alterius. ibid. An possint commutari per Jubilæum vota jurata facta Ecclesiæ. ibid. Peccat mortaliter Confessarius, si nolit commutare votum alias commutabile per Jubilæum. 15 ibid. An talis commmutatio fieri possit extra Confessionem. 16. ibid. An item possit per nuncium, aut per litteras. 174 Tenet commutatio votorum, si fiat elapso tempore Jubilæi. 20 ib. Differt commutatio votorum, facta per Bullam Cruciatæ, ab ea, quæ præstatur per Jubilæum. §. 25 ibid.

F I N I S.